

M.T.F.

CONCLUSIONES SANCTI THOMAE QUAS DEFENDIT CAPREOLVS in quatuor Libros Sententiarum.

(2)

*Aduersus male de eis sentientes, corroborata auctoritatibus sacrae Scripturae, Conciliorum,
& Sanctorum Patrum, & glossata Germano sensu Doctoris sancti.*

Adiecto quoque pulcherrimo Tractatu de Controversiis inter ipsum Sanctum Doctorem,
& ceteros omnes Theologos, & Philosophos ordine Alphabetico.

Authore F. Matth. Aquar. Ordinis Praedicatorum Provinciae Regni.

IN HAC prima quaestione Prologi Capreolus defendit sex propositiones. D. Tho. quarum prima est, licet omnis scientia requirat eidentiam, & intellectum suorum principiorum primorum, non tamen proximorum praesertim in scientia subalternata. ista conclusio habuit Aureolum impugnatorem 1. sent. q. 1. prologi, eandem impugnauit Greg. Arim. ibidem, sed frustra laborauerunt, quia vt exponit Gaet. nec scientia subalternans, nec subalternata habet eidentiam conclusionum in seipsis, sed adiuta habitu principiorum. Quid sit eidentia, & ineidentia lege Gabrielis Biel. q. 1. sui Repertorij generalis, & Caiet. q. 1. libelli de Ente & essentia contra Antonium Trombettam, vbi declarat eidentiam esse propriam perfectionem intellectus, & conceptum entis esse imperfectissimum, quod ad eidentiam, & primo poster. in illo cap. certior autem scientiam alteram, altera &c. & Auer. 2. Meth. Comment. vlt. vbi docet quomodo certitudo Mathematica non in omnibus est expetenda.

Secunda conclusio est. licet Theologia naturaliter inuenta nulli scientiae subalternetur, Theologia tamen per reuelationem habita subalternatur Theologiae Dei, & beatorum. Vbi nota quod per Theologiam naturaliter inuentam intelligitur Metaphysica, cui omnes scientiae humanitatis inuenta subalternantur, & hoc loquendo de subalternatione denominatione denominatiua, seu extrinseca, cum sint de aliqua parte entis, lege Christostomum Ianelium primo Metaph. De secunda parte conclusionis vide Caiet. intelligentem ipsam de subalternatione simpliciter, quia essentialis, & per se differentia inter subalternantem, & subalternatam est, quod conclusiones subalternatae sint visibiles ex & in principijs per se notis mediante, &c.

diante habitu scientifico subalternante. Conformiter huic tenet Romanus Aegidius quaest. 4. prologi, quod Theologia non subalternatur alicui scientiae humanae, sed potius econtra humanae scientiae subalternantur ei, quia ancillantur. Noster tamen Theologia subalternatur scientiae Dei, & beatorum, quoad differentias essentialis, non autem accidentales, etiam Petrus de Palude idem tenet primo senten. qui est manuscriptus in Bibliotheca Vaticana, & Sanctae Mariae super Minervam contra Durand. quaestione prima prologi, Aureolum, & Alexand. de Ales, & plures alios.

Tertia conclusio. Theologia reuelata non est scientia, veluti Metaph. est tamen scientia vt conueniatur scientiae Dei, & beatorum, quam sic intelligit Caietan. Theologia nostra secundum se est vera scientia simpliciter subalternata, vt vero est in nobis vniuersibus est scientia imperfecta sed simpliciter subalternata conformiter ad hoc tenet Ricardus de media villa quaest. 3. summae, quod Theologia nostra est scientia imperfecta ratione ita subalternatur, habet tamen modum procedendi multiplicem, scilicet praecipuum prohibitorium, & reuocatum, non tamen suorum principiorum, & hoc contra Scot. Durand. Greg. Arimin. Aureolum, & ceteros, lege Aegidium quaest. quinta prologi, qui conuenit cum conclusione nostra, quod Theologia est scientia dignior omni alia scientia, item docet Girardus ponens quaest. tertia prologi, Theologiam esse scientiam in se, non autem si accipiatur pro habitu, quem habuerunt Prophetae & Apostoli.

Quarta conclusio. Theologia reuelata est certior scientia humanitatis inuenta: hanc nullus impugnauit, quia est communis consensus Theologorum eam esse certam lumine diuino infallibili, ceterae vero scientiae sunt certae lumine humano fallibiles, vt exponit Caietanus, & cum tractet de his quae excedunt vim intellectus nostri, & hinc est

Addit. Aq. in j. vol. Capr. A est

116922372

CONCLUSIONES SANCTI THOMAE, QVAS DEFENDIT CAPREOLVS in quatuor Libros Sententiarum.

*Aduersus malè de eis sentientes, corroboratè authoritatibus sacre Scripturæ, Conciliorum,
& Sanctorum Patrum, & glossatè Germano sensu Doctoris Sancti.*

**Adiecto quoque pulcherrimo Tractatu de Controuersijs inter ipsum Sanctum Doctorem,
& cæteros omnes Theologos, & Philolophos ordine Alphabeticò.**

Authore F. Matth. Aquar. Ordinis Prædicatorum Prouincia Regni.

IN HAC prima quaestione Prologi Capreolus defendit sex propositiones. D. Tho. quarum prima est, licet omnis scientia requirat eidentiam, & intellectum suorum principiorum primorum, non tamen proximorum præsertim in scientia subalternata. ista conclusio habuit Aureolum impugnatores. 1. sent. q. 1. prologi, eandem impugnauit Greg. Arim. ibidem, sed frustra laborauerunt, quia vt exponit Gaet. nec scientia subalternans, nec subalternata habet eidentiam conclusionum in seipsis, sed adiuta habitu principiorum. Quid sit eidentia, & ineidentia lege Gabrielem Biel. q. 1. sui Repertorij generalis, & Caiet. q. 1. libelli de Ente & essentia contra Antonium Trombettam, vbi declarat eidentiam esse propriam perfectionem intellectus, & conceptum entis esse imperfectissimum, quò ad eidentiam, & primo poster. in illo cap. certior autem scientiam alteram, altera &c. & Auer. 2. Meth. Comment. vii. vbi docet quomodo certitudo Mathematica non in omnibus est expetenda.

1. sent. q. 1. p. p. q. 1. ar. 2.

p. 1. reper. de En. de essen. 1.

Pri. poster.

p. Meth. cõ. ment. vii.

Quæst. 2. p. p. q. 1. ar. 2.

diante. s. habitu scientifico subalternante. Conformiter huic tenet Romanus Aegidius quaest. 4. q. 4. prologi, quòd Theologia non subalternatur alicui scientiæ humanæ, sed potius e contra humanæ scientiæ subalternatur ei, quia ancillantur. Nostra tamen Theologia subalternatur scientiæ Dei, & beatorum, quoad differentias essentialis, non autem accidentales, etiam Petrus de Palude idem sentit primo senten. qui est manuscriptus in Bibliotheca Vaticana, & Sanctæ Mariæ super Mineruam contra Durand. quaestione prima prologi, Aureolum, & Alexand. de Ales, & plures alios.

1. sent. q. 3.

q. 1. prologi.

Pri. p. q. 1. art. 2.

Ric. q. 3.

Aegid. q. 5. prologi. Gir. q. 3. prologi.

Tertia conclusio. Theologia reuelata non est scientia, veluti Metaph. est tamen scientia vt continuatur scientiæ Dei, & beatorum, quam sic intelligit Caietan. Theologia nostra secundum se est vera scientia simpliciter subalternata, vt verò est in nobis Viatoribus est scientia imperfecta sed simpliciter subalternata: conformiter ad hoc tenet Ricardus de media villa quaest. 3. summa, quòd Theologia nostra est scientia imperfecta ratione status viatorum, habet tamen modum procedendi multiplicem, scilicet præceptiuum prohibitiuum, arguitiuum, non tamen suorum principiorum, & hoc contra Scot. Durand. Greg. Arimin. Aureolum, & cæteros, lege Aegidium quaest. quinta prologi, qui conuenit cum conclusione nostra, quòd Theologia est scientia dignior omni alia scientia, idem docet Girardus ponens quaest. tertia prologi, Theologiam esse scientiam in se, non autem si accipiatur pro habitu, quem habuerunt Prophetæ & Apostoli.

Quarta conclusio. Theologia reuelata est certior scientia humanitus inuenta: hanc nullus impugnauit, quia est communis consensus Theologorum eam esse certam lumine diuino infallibili, cætera verò scientiæ sunt certæ lumine humano fallibili, vt exponit Caietanus, & cum tractet de his quæ excedunt vim intellectus nostri, & hinc

Pri. p. q. 1. art. 5.

Addit. Aq. in j. vol. Capr. A est

est quod sunt manifestissima, & lucidissima in se, & sic quoque scientia hæc est certissima in se, le-
 q. 1. art. 14. ge Conflat. articu. 14. questione prima. vbi pul-
 cherrime docet Theologiam in se esse certiorē
 omnibus alijs scientijs, & etiam in intellectu sibi
 proportionato idest Dei, & Beatorum: Theolo-
 gia in nobis aliquando non est certa, hoc non
 est propter defectum luminis, sed propter defe-
 ctum subiecti, idest intellectus nostri, qui non
 perfecte capit illud hūmē, aliquando non est de-
 fectus ex parte subiecti, & tunc est certissima, vt in
 Prophetis, aliter Abraham non processisset ad oc-
 cisionem filij, nisi fuisset certissimus de præcepto
 Dei. potest etiam interpretari quod est certior
 quantum ad inhesionem, non quantum ad quietationem
 intellectus, hoc idem docuit Gulielmus Varronis
 questione tertia prologi, dicens Theologiam esse
 certissimam non tamen in comparatione ad scientem.

Quinta conclusio Theologia reuelata non est
 scientia articulorum fidei, sed conclusionum, quæ
 sequuntur ex illis. ista defenditur contra Scot.
 Durand. Aur. Gregor. Arimin. in prolog. primi
 sentent. tenentes ipsam Theologiam esse fidem ac-
 quisitam. Alij verò extremi tenuerunt esse simplici-
 ter, & proprie scientiam, quo ad vitos perfe-
 ctos, fuit Henr. Alph. Tolet. & Francisc. de Mar-
 chia. Conclusio nostra tenet mediam viam, quod
 Theologia nostra in se, vel vt continuatur cum
 Theologia Dei & Beatorum est scientia proprie
 & perfecte, quia est eadem cum illa non differens
 nisi ex parte subiecti, sed in nobis vel vt disconti-
 nuata non est scientia perfecta, quia indiget alia
 cui subalternatur, nec est scientia proprie, quia
 non resoluit in principia naturaliter cognoscibi-
 lia, non est scientia principiorum, sed intellectus,
 conclusionum verò est habitus scientificus, est
 de necessarijs, vt subduntur huic Theologiæ cog-
 nitioni, & sunt subalterne, & non conditionaliter,
 & illata, & non illationes, & exponit Caieta-
 nus, cui adheret Petrus de Candia questione se-
 cunda, volens habitum Theologicum esse scientiam
 non pro habitu intellectus, sed pro habitu dis-
 cursiuo, etiam Richardus de media villa. questione
 tertia.

Sexta conclusio. Theologia reuelata est neces-
 saria ad salutem humanam præter scientias hu-
 manitas inuentas, hanc nullus etiam impugnavit,
 quia est de fide, cum nullus saluari possit, nisi sit
 Theologus vel particeps Theologiæ; quæ est vnus
 habitus extendens se ad articulos fidei, & ad con-
 clusiones, & est necessarius simpliciter ad finem
 humanæ salutis, & hoc quantum ad essentiam
 suam, & quantum ad omnes articulos quoad
 adultos, quantum autem ad conclusiones, vel om-
 nes, vel aliquas est ad bene esse. Scotus noluit
 præterire eam ideo arguit contra rationem prima
 questione prologi, sed non est audiendus, cum
 sit contra Durandum, Aegidium, Bonauentu-
 ram, & ceteros in prologo primo senten-
 tiarum &c. lege directorium in-
 quistorum prima parte
 questione ter-
 tia.

In hac secunda quæst. defendit sex etiam conclusiones.
 Prima conclusio est scientia speculatiua dif-
 fert à practica quantum ad finem, & quan-
 tum ad materiam de quibus sunt; sic, quod
 finis speculatiuæ est consideratio veritatis, mate-
 ria autem eius est res opere scientis, non operabi-
 lis, practice autem finis est operatio, materia res
 operabilis ab habente scientiam. ista est contra
 Gregor. Arimin. quæst. 4. prologi tenentem habi-
 tum practicum non esse de operabili absolute, sed
 non est audiendus cum sit expresse contra Arist.
 secundo Ethic. cap. primo, dicentem sermonem
 suscepimus non vt scientes simus, sed vt operan-
 tes, etiam secundo Metaph. tex. 1. ait quod scien-
 tia speculatiua vocatur. cuius finis proprius est
 operari, & hoc vel opere appetitus vel potentie
 executiuæ, lege Paulum Soncinum sexto Metaph.
 quæst. 4. & 5. lege etiam Ioannem Bach. qui quæ-
 stione quarta prologi aliquid concordat, &
 aliquid discordat ab hac conclusione, vide
 etiam Iauellum quæst. 5. Metaph. & Suesl. eodem
 libro disp. 1. & Anton. Andr. primo Metaph. q. 11.
 Secunda conclusio est, Scientia secundum quid
 speculatiua non differt semper à practica quan-
 tum ad materiam, vel obiectum, immo aliquis
 potest habere scientiam speculatiuam secundum
 quid, & secundum quid practicam; hanc conclu-
 sionem impugnat Scot. questione quarta prolo-
 gi, probans quod scientia dicatur proprie pra-
 ctica ratione obiecti, & non ratione finis princi-
 paliter, & deceptus est non considerans quomo-
 do quædam scientia est præcisè practica, quæ-
 dam præcisè speculatiua, quædam secundum quid
 practica, & secundum quid speculatiua; & quo-
 modo scientia dicitur speculatiua tripliciter, sci-
 licet ex obiecto, a t modo, aut fine, & quomo-
 do Arist. 3. de Anima tex. 41. aiebat, quod pra-
 cticus intellectus à speculatiuo differt fine, quia
 scientia sortitur esse à principali causa, quæ
 est causa omnium causarum, hæc autem est. cau-
 sa finalis, & sic à fine vel actualiter, vel habituali-
 ter scientia practica dici debet; lege Gregorium
 Arimin. questione sexta prologi, vbi latius noti-
 ficat opinionem Diui Thomæ, & Caietani q. 14. p.
 art. 16. licet Gregorius discordet vide etiam Alph.
 Thol. q. 9. prologi, & Adam quæst. 4. vbi ponit
 studium Theologiæ omne meritorium.
 Tertia conclusio, aliqua scientia quæ non est
 actu practica potest fieri simpliciter actu practica
 ista conclusio nullum habuit contradicentem,
 quia patet ex se, & est Arist. 3. de Anima tex. 41.
 vbi ponit tres gradus intellectus, quorum primus
 est considerare tantum speculabilia, secundus est
 considerare agibilia in vniuersali non dictando
 prosequi, vel fugere, tertius est iam prosequi, vel
 vel fugere vel dictare prosequutionem, vel fugam
 in particulari: intellectus ergo existens in secundo
 gradu, in quo imperfecte est practicus extendit se
 ad tertium dicendo se velle prosequi, vel fugere,
 ita quod illa extensio est intellectus imperfecte
 practici ad considerationem perfecte practicum
 lege Caietani quæst. 14. p. p. artic. vltimo, vbi deri-
 det Scot. ponentem Deum esse operabilem scien-
 tia sua practica, Deus enim non habet scientiam
 practi-

practicam nisi creaturarum, & eorum quæ neque
 sunt, neque erunt, neque fuerunt, Deus non ha-
 bet practicam cognitionem, nisi virtute tantum,
 propterea etiam eorum non habet ideam, prout
 idea dicitur exemplar, sed solum pro vt dicitur
 ratio, vide etiam Confl. quæst. 14. articu. 20. vbi
 declarat quæ scientia dicitur simpliciter practi-
 ca, & quæ non, & quomodo simpliciter capitur
 duobus modis, primo absolute, secundo omni-
 bus modis.

Quarta conclusio: habitus non dicitur practicus,
 prout practicum diuiditur contra speculatiuum
 ab opere interiori, quod maneat intra intellectū,
 sed ab opere exteriori prout omne opus sequens
 electionem dicitur Praxis, hæc defenditur contra
 Aur. & Arim. probantes actum intellectus interio-
 rem esse Praxim, & decepti sunt non considerantes
 Praxim à qua scientia dicitur practica, ac de men-
 te Eustratij primo ethic. esse electionem vel opera-
 tionem electam, vt electam, seu esse operationem
 voluntatis liberam contradictione, siue elicitam,
 siue imperatam, hinc solet diffiniri secundum om-
 nes conditiones suas, quod Praxis ad quam dicitur
 extendi scientia practica est actus alterius Po-
 tentiæ, quàm intellectus, naturaliter posterior intel-
 lectione, natus elici conformiter intellectu recto,
 ad hoc quod sit rectus ex hac descriptione soluuntur
 arg. Aduersariorum, idem tenet Lædulph. q. 4.
 quod Praxis est actus voluntatis elicitus, siue impe-
 ratus, & Franc. de Maronis q. 9. Confl. quoq; ar. 13.
 quæst. 1.

Quinta conclusio, non omnis habitus dicitur
 practicus per quamcunque relationem ad praxim
 sed oportet, quod sit proxima regula operis. vide
 de hac conclusione M. Ant. de Valentia q. 25. suæ
 primæ partis Theologiæ, vbi abundè satis loquitur
 de Praxi quæ nõ dicit præcisè absolutum, sed quid
 compositum ex respectiuo, & absoluto, sed primo
 dicit quid absolutum, & est principaliter actus vo-
 luntatis, qui potest bene & malè fieri conformari,
 & deformari rationi rectæ, sed formalis ratio ha-
 bitus practici est quod sit regulatiua operis practi-
 ci, lege etiam Paulum Sonc. q. 2. vbi ait, quod non
 inuenitur apud D. Thom. expresse, quid sit Praxis
 sed potes sequi definitionem quam posuimus in
 declaratione quartæ conclusionis.

Sexta conclusio: Theologia nostra, est practica,
 & speculatiua, licet principaliter sit speculatiua quæ
 practica. Huic conclusioni multi aduersantur, præ-
 cipue Aur. & Greg. Arim. cum autem variæ existat
 opiniones Theologorum circa hanc conclusionem
 est difficilis, prima opinio fuit in summa q. 2. ar. 9.
 & Quolibeto 8. art. 4. quod Theologia est purè spe-
 culatiua. Secunda opinio fuit Egidij in prologo. E
 q. 3. quod Theologia est affectiua. Tertia opinio
 Guliel. Var. lib. 1. q. 4. asserentis Theologiam esse
 contemplatiuam. Quarta opinio est Gofr. Quolib.
 13. q. 1. ponentis Theologiam esse duos habitus al-
 terum practicum, alteram speculatiuum. Quinta
 opinio est Scoti, qui dubitatiuè loquutus est de
 hac conclusione, vt ait Nicolaus de Orbellis scoti-
 sta quæst. 5. prologi, sed videtur quod magis decli-
 net ad hanc partem, quod sit practica, quia crede-
 re non est speculatiuum cum ordinetur ad frui-
 tionem: Theologia tamen necessarium, quæ est

in intellectu diuino est speculatiua, sed Theologia
 contingentium est practica. Inter Thomistas Ca-
 preolus aliquando videtur dicere, quod Theolo-
 gia sit practica secundum quid, aliquando videtur
 dicere quod sit practica secundum aliquid. i. secun-
 dum aliquam partem, sed melior omnibus est
 opinio Caiet. quod non est præcisè practica, nec
 præcisè speculatiua sed altioris ordinis, eminenter
 continens vtranque, & cum hoc quod est eminenter
 vtraque, est formaliter vtraque sicut Deus est
 eminenter intelligens, & volens & tamen forma-
 liter, & si aliquando dicitur quod est simp-
 licher speculatiua, vel magis speculatiua cum sit
 vnus habitus, intelligendum est quod magis ei
 conueniunt conditiones speculatiuæ, quàm pra-
 cticæ, sicut conditiones visus, & sensus commu-
 nis, quàm conditiones auditus, & sensus commu-
 nis: lege ipsum in loco proprio.

Pro maiori explicatione supradictorum notan-
 da sunt aliquæ propositiones quarum prima est.
 A prima origine mundi vsque ad legem scriptam
 Moyse traditam sine scripturis diuinis & canoni-
 cis fides & diuinum verbum, & reuelatio conser-
 uata est. in qua propositione primo habes semper
 fuisse Ecclesiam & fidem per quæ saluarentur ho-
 mines. Secundo verbum diuinum sine scripturis
 esse conseruatum per traditiones. nam præter scri-
 pturas Henoch nulla est mentio alicuius alterius
 scripturæ illis temporibus de quo lib. Henoc Ori-
 genes contra Celsum dicit esse Apochrifum, &
 propterea fuerunt traditiones, quia Deus allocu-
 tus est primos patres qui deinde posteros doce-
 bant, vt patet genesi, Nunquid colare potero
 Abrahæ quæ facturus sum? Scio enim quod do-
 cturus est filios suos.

Secunda propositio. Antequam Moyse legem
 scriptis mandaret primo à Deo per traditionem
 acceperat, & populo per traditionem, commu-
 nicata est, & cæpta obseruari, patet hoc ex libro
 Deuteronomio vbi dicitur. quod Moyse scripsit
 legem, & tamen obseruabatur ante scripturam:
 hinc fit quod auctoritas eius legis referenda sit in-
 traditionem, quia Deus tradidit Moyse, & Moy-
 se populo, vnde scribitur etiam Deuteronomio
 interroga patrem tuum & dicet tibi, & maiores
 tuos & annuntiabunt tibi, & in Psalm. Quanta au-
 diuimus auribus nostris, & quanta mandauit.

Tertia propositio. Tradita lege per Moysem
 in diuinis scripturis præter ipsas semper fuit diui-
 na traditio, & durauit vsque ad Christum. Pro-
 batur primo, quia certum est Diuinam legem in
 ea obscuritate qua tradita fuit, eguisse sacerdo-
 tibus qui erudirent populum: ergo præter scriptu-
 ras opus erat reuelatione qua conseruaretur in
 Sacerdotibus, vt bene interpretarentur legem.
 Secundo quia probabilissimum est Moysem in
 monte Sinai habuisse reuelationem eorum, quæ
 obseruanda erant, vnde descendens de monte
 fregit tabulas vt ostenderet ipsos esse indignos
 sensu legis quæ in illis scripta erat, vt docet
 Picus Mirandul. in quadam Epistola sua vbi ad hoc con-
 firmatum assert multos Rabinos.

Quarta propositio. A Christi conceptione vsq;
 ad illud tempus quo Euangelium fuit promulga-
 tum, quod ad minus fuit quadraginta annorum
 Addit. Aq. in j. vol. Capr. A 2 Eccle-

q. 1. art. 14.
 Gul. q. 3. Prologi.
 1. sent. q. 1. art. 2.
 Prologi 1. sent.
 Quæst. 2.
 Ric. q. 3.
 1. op. q. 3.
 1. op. q. 3.

Cofl. q. 14. art. 20.
 2. Ethic.
 Pri. 2. q. 57. art. 1.
 Pri. Ethic. cap. 1.
 2. Metaph. tex. 1. Sonc. 6. metaph. q. 4. art. 5. Bach. q. 1. Iauell. q. 5. Metaph. & Suesl. eodem libro disp. 1. & Anton. Andr. primo Metaph. q. 11.
 6. Metaph. Suesl. eodem libro disp. 1. & Anton. Andr. primo Metaph. q. 11.
 3. de Anima tex. 41.
 Greg. Arim. q. 14. p. art. 16.
 6. Metaph. q. 2.
 Pri. p. q. 1. art. 4.
 Caiet. p. q. 14. art. 1.

Pri. p. q. 1. art. 4.
 Cap. 18.
 Cap. 31.
 Cap. 33.
 Psa. 77.

Ecclesia cepta est & promulgata sola traditione. Probatur, nā in omnibus misterijs quæ sunt inter conceptionem & prædicationem Christi mundus erat ignarus, & tamen annūciata sunt. Secūdo Xps solo verbo annuntiauit suam doctrinam, & nihil scripsit. Tertio Apostolis non præcepit vt scriberent, sed vt prædicarent. Quarto Apostoli antequā scriberent aliquid, omnes prædicarunt solo verbo.

Quinta propositio post editum Euangelium in scripturis non cessauit diuina traditio, sed semper perseverat, ideo Euangelium Dei quod vnum est quo ad finem, diuisum est in duo, scriptum scilicet per scripturas & traditum per traditiones. Probatur, quia præter scripturas multa alia habemus, patet ex verbis Apostoli dicentis tenete traditiones nostras, quas didicistis siue per epistolam siue per sermonem.

Sexta propositio. Cognitio reuelata siue scripta, siue tradita, est necessaria in Ecclesia Dei non quidem singulis hominibus, sed quibusdam tantummodo. Probatur quia nō omnes elegit Deus, sed aliquos, vt per ministeriū illorum fideles instruerentur, & hæc propositio est intelligenda secundū legem ordinatam à Deo, qui pro diuersitate temporum mentes quorūdam hominum propheticè illuminauit, vt ex parte Dei reliquos instruerent, & consolarentur iuxta illud Amos. quia non faciet dominus verbum, nisi reuelauerit secretum suum ad feruos suos.

Septima propositio. Cognitio reuelata est necessaria simpliciter secundum legem ordinariam Dei ad salutem singulorum hominum, qui ad vsum rationis peruenerint, & hæc propositio est de fide, vt patet ex verbis Apostoli ad Hebræos. sine fide impossibile est placere Deo, & intelligitur, secundum legem ordinariam Dei, quia secundum potentiam suam absolutam posset Deus per gratiam suam iustificare homines & transferre illos ad vitā æternā.

Octaua propositio. Cognitio reuelata, quæ verfat̃ur circa intelligentiā, & expositionem sacre scripturæ & eorum quæ spectant ad legem canonicam, non est necessaria simpliciter singulis hominibus ad salutem. hæc patet ex se quia sunt multi Christiani simplices qui simpliciter credentes articulos fidei ex dilectione Dei obseruando eius mandata, saluantur.

Nona propositio. Scholastica Theologia à tempore magistri sententiarum exercita in Ecclesia Dei vsq; ad præsentem diem quæ addiscitur & tenetur est necessaria in Ecclesia Dei ad conseruationem fidelium & ad extirpationem hæresum: probatur hæc scholastica doctrina non differt à Theologia Sanctorum patrum quantum ad substantiam, sed quò ad modum compendiosum & artificiosum, sed illa est necessaria supposita diuina ordinatione ergo & ista.

Decima propositio. Doctrinæ humanæ, seu sciētiae humanitas inuentę sunt necessariæ necessitate ad bene esse pro ornamento & perfectione Theologiæ scholasticę: patet hæc ex D. Aug. li. 2. de Doctrina Christiana, vbi dicit. quod assumere humanas disciplinas ad Doctrinæ Christianæ ornamentum nil aliud est quā filios Israel imitari qui Pharaonē fugientes, vasa aurea & omnem supellectilem Aegyptiorum secū abulerunt, vt postea ad ornamentū

tabernaculi, pretiosa. quæq; impenderēt &c. Diuus Hieronymus quoque in Epistola ad Damasum Pam inquit. assumere philosophiam humanam & omnes humanas disciplinas ad ornamentum Doctrinæ Christianæ est pulcherrimam mulierem in fidelem captiuam inducere ad populum Dei.

Vndecima propositio, Sacra Doctrina non est argumentatiua in probando sua principia. Probatur, quia principia sacre Doctrinæ sunt articuli fidei, qui probari nō possunt: deinde, nulla scientiarum argumentatur ad probanda sua principia.

Duodecima propositio. Sacra Doctrina est argumentatiua contra negantes quædam principia, si alia principia aduersarij concedit. Probatur quia & si in alijs scientijs humanis quæ sunt inferiores, non arguatur contra negantes quodlibet principium: Tamen quæ suprema est inter illas vt Methaphysica argumentatur ex vno principio concesso contra illos qui aliud negant: ergo & sacra Doctrina quæ omnibus supereminet simile officium facere potest.

Tertiadecima propositio. Sacra Doctrina cōtra negantes vniuersa principia fidei non argumentatur, ad ipsa probanda; sed soluit eorum rationes. Probatur quia contra negantes principia non est disputandum. deinde rationes omnes quæ adducuntur contra certam veritatem sunt solubiles, sed quæcunq; adducuntur contra sacram scripturā præsertim librorum canonicorum: dicuntur esse contra certam veritatem: igitur sunt solubiles. & hoc secundum diuersas methodos præscriptas in Theologia.

In hac tertia quæst. ponit quatuor conclusiones.

Prima est habitus sciētie licet sit vna simplex qualitas non constituta ex multis prout habitum dicimus habilitatem ad vtendum complete fornis intelligibilibus, tamē habitus sciētie, prout est immediatū principium actus intelligendi non est simplex qualitas. Huic contradicit Auer. quòd scientia non sit forma simplex, nec vnitas specierum intelligibilium. In hac conclusione fuerunt variæ opiniones Themist. vir maximus cre didit scientiam nihil aliud esse quā intellectum agentem, vt per ipsum intelligimus, Auerr. noluit sciētiam esse habitum, sed intellectum effici nobis habitum quatenus per phatasmata nobis copulatur, & hoc 7. phy. cōm. 10. Burl. primo phys. voluit scientiam esse vnam per aggregationem, iuxta numerum conclusionum. Quidam Thomistæ dicunt quòd est habitus quædam, & entitas distincta à speciebus intelligibilibus, sed melior opinio est quod sit qualitas simplex, quæ acquiritur per primā demonstrationem, per secundam vero demonstrationē non acquiritur noua qualitas, sed præexistēs intenditur, quòd si quis diceret habitus, principiorum, & habitus conclusionum differunt specie, ergo nō potest esse vt scientia sit vna qualitas, dicas quòd differunt specie virtutis, non autem specie cognoscibilitatis, lege Sonc. 6. Metaph. q. 9. & Landulph. q. 3. prologi 1. sent. & Girard. q. 3.

Secunda conclusio, Distinctio secundum genus scientiarum speculatiuarum attendenda est penes diuisionem secundum genus scibilis. in quantum est sci-

est scibile, & similiter de vnitate scientiæ, secundum genus, quæ attenditur secundum vnitatem generis scibilis &c. istam conclusionem per belle declarat Caiet. arti. 3. p. q. p. p. vbi ponit duplicē rōnē formalem obiecti in sciētia, alteram obiecti vt res, alteram obiecti vt obiectum est, seu alterā vt quæ, alteram sub qua, ratio formalis obiecti vt res, seu vt quæ est rō rei obiectæ, quæ primo terminat actū illius habitus & ex qua fluūt passiones illius subiecti, & quæ est medium in prima demonstratione vt entitas in Metaph. quantitas in Mathemat. & mobilitas in naturali, ratio formalis obiecti, vt obiectum est seu ratio formalis sub qua est immaterialitas. talis, seu talis modus, abstrahēdi, & diffiniēdi, puta sine omni materia, in Metaph. cum materia intelligibili tantum, in Mathemat. & cum materia sensibili non tamē hac in naturali, ita quòd istæ rationes formales constituunt diuersas scientias, quia medium illustratum immaterialitate sensibile obumbratum tamen materia intelligibili facit scientiam Mathemat. medium vero illustratū per abstractionem ab omni materia constituit scientiam Methaphysicalem: Medium illustratū ex separatione indiuidualium conditionum obumbratū tamen materia sensibili communi constituit philosophiam naturalem, medium diuino lumine fulgens constituit Theologiā. & sic est clarissima conclusio, quòd distinctio sciētiarum est attendenda penes diuisionem scibilis, vt scibile, hæc declaratio est secundum celeberrimos Authores. scilicet Græcos, Arabas, & Latinos, vt est videre apud Themist. in præmi o phys. & apud Alfarab. Babylonēsem in quodam codicillo de diuisione scientiarum, & apud Albert. primo phys. ex hac declaratione soluiuntur illa duo argumenta Aureoli cum confirmatione.

Tertia conclusio. Vnitas specifica habitus scientifici attendenda est penes vnitatem formalis obiecti quam ille habitus primo, & per se respicit. &c. de hac conclusione vide Paul. Sonc. 6. Metaph. q. 8. vbi latius declarat ipsam de mente D. Tho. & conformiter ad Pet. de Palud. & Greg. Arisp. in prologo 1. sent. vbi attende quòd alia est distinctio numeralis habituum, quæ nascitur ex subiectis distinctis numero, & alia distinctio generica quæ sumitur ex distinctione formalis rationis obiecti in quantum est obiectum, & distinctio specifica, quæ non sumitur ex formali ratione obiecti in quantum est obiectum, quia Arithmet. & Geometria distinguuntur specie; & similiter scientia libri de Cælo, & scientia libri de generatione, & istæ conueniunt in eadem ratione, propterea ad vnitatem specificā habitus requiritur duplex vnitas rationis formalis, scilicet illius, quæ se habet vt quod, & illius quæ se habet vt quod, vide etiam Franc. de Maronis. q. 1. primo senten. in prolog.

Quarta conclusio, Theologia est vna scientia, hanc interpretatur Caiet. quòd sit vna vnitate specifica speciei non subalternæ, sed speciei specialissimæ, ita quòd tota scientia Theologica non diuiditur in multas species, vt Mathemat. in Geomet. & Arithmet. &c. ita etiā sit Theologia quòd diuidatur in vnā scientiam de Deo, & in aliam de Christo, & in aliam de moribus: licet Theologia vt sic vna genere dicatur secundum formalem rationem

adæquatam, diuiditur tamen in plures species, quia vel est Theologia secundum lumen diuinum independens, quæ est Theologia Dei, vel est Theologia secundum lumen reuelatum euidens quæ est Theologia beatorum, vel erit secundum lumen diuinum reuelatum obscurum & hæc est Theologia nostra viatorum, quæ est vna secundum speciem specialissimam: & sic intelligitur conclusio, ex cuius declaratione de facili soluiuntur quatuor illa argumenta, quæ fiunt contra hanc veritatem, & hæc declaratio est contra Landulphum q. 3. prologi, vbi ait quòd Theologia non est vna scientia ratione vnus modi scibilitatis, nec vna vnitate specifica, sed vnitate generis, sed cōformiter ad Diuū Thom. tenet Romanus Egidius in prologo 1. sent. quæst. 6.

In vltima quæst. prologi quæ est quarta in ordine ponit sex conclusiones.

Prima est, obiectum scientiæ nostræ, est quid incomplexum ex parte rei, licet ex parte nostra sit complexum per modum enuntiabilis, nota quòd scitum, vt de quo scitur est subiectum conclusionis, & hoc dicitur incomplexum, quòd verò scitur est conclusio complexa quæ secunda operatione intellectus cognoscitur, & hoc est dictū obiectum scientiæ, ex parte rei est incomplexū quia prima operatione intellectus apprehenditur ex parte nostri est complexum, quia habetur per secundam operationem intellectus: lege Caieta. in in prologo prædicamentorum, & Boetium primi periherm.

Secunda conclusio subiectum scientiæ non est omnino idem quòd obiectum eiusdē, nota quòd obiectum cum non sit materia ex qua sed est materia circa quam, & habet rationem formæ, quia dat speciem ei, cuius efficitur obiectum, propterea non potest esse idem quòd subiectum, quia subiectum tenet locum materiæ, & quia multis modis capitur subiectum, est videre apud Verforium primo Metaph. q. 1. & nullus modus quo capitur subiectum coincidit cum obiecto, lege Auer. 2. de anima, vbi loquitur de obiecto virtutis nutritiæ, & augmentatiæ, & generatiæ.

Tertia conclusio. Formalis ratio obiectiua alius cuius habitus scientifici non solum est illud ad quod primo terminatur actus talis habitus, sed potius illud quod est causa per se, quòd aliquid per illum actum attingatur. Nota quòd triplex potest esse ratio formalis, prima est quæ se tenet ex parte scientis, & hæc est per quam sciens venit in notitiam obiecti, puta medium demonstrationis, secunda est ratio se tenens ex parte scientis, quam intellectus apprehēdit, & attingit in obiecto & per quam ei insunt suæ passiones, tertia est ratio se tenens ex parte obiecti relatiuē ad habitum, & hæc est illa quæ denominat obiectum in quantum est obiectum; dicitur enim obiectum, quia obijcitur potentiæ, & habitui, & ideo vbi sunt diuersi modi se obijcendi ibi est diuersa ratio obiecti vt obiectum est, de qua re vide latius Auer. primo post. capit. 2.

Quarta conclusio. Formalis ratio subiectiua, vt quòd tria requirit, vniuersalitatē principalitatem

Cap. 3.

Cap. 1.

Cap. 4.

Landulph. q. 3. prologi.

Egid. 1. sent. q. 6. in prolo.

Sec. 2. q. 1. art. 2.

Prolog. 1. sent. art. 4.

Verfor. 1. Metaph. q. j. Auer. 2. d. A. cōm. 42.

Sec. 2. q. 1. art. 1.

Auer. primo post. capit. 2. Prolog. q. 1. art. 4.

Pr. p. q. 1. art. 1. ad 2.

Soc. 6. Metaph. Quæst. 8.

Tertio A. cap. 4.

Sonc. 6. metaph. q. 3.

Prolog. q. i. art. 4.

ratem, & distinctionem. hæc conclusio habetur ex conditionibus subiecti quæ sunt, vt sit principale consideratum in arte, secundo vt omnia alia considerata ordinentur ad ipsum, tertio vt per ipsum differat sua scientia ab omni alia, quarto vt prædicetur de omnibus consideratis, vel in recto, vel obliquo, quinto vt non sit ambiguum, sed per se primo notum in scientia, hinc decipiuntur omnes po- nentes in philosophia naturali subiectum esse cor- pus naturale, seu ens naturale, vt sunt quidam mo- derni de numero quorum est R. P. Tholertus, & Be- nedictus Perrerus, & tota ferè eorum schola, pro- pter quod quidam Thomista ausi sunt dicere cor- pus mobile & corpus naturale esse idem, sed allu- cinati sunt omnes, non animaduertentes, naturale posse dici illud, quod opponitur voluntario, vel ei quod fit ab anima, siue violento, aut supernatura- li, vel ei quod fit à casu, siue artificiali, & cum cor- pus Mathematicum siue Metaph. distinguatur cõ- tra omnia ista, hoc intelligeremus pro subiecto philosophiæ naturalis, vel oportet dicere natura- le. i. mobile, cum ergo istud sit ambiguum, & non primo notum nullo pacto, corpus naturale, siue ens naturale est ponendum subiectum ad æquatũ phi- losophiæ naturalis sed ens mobile vt ait D. Thom. in prolog. primi phy. vide de hac re Ferr. q. 3. primi phy. & lauel. & Caiet. in proprio quæsito.

Pri. p. q. i. art. 7.

Quinta conclusio. Deus est subiectum Theolo- giæ, & formale obiectum, sicut quod cognoscitur per habitum Theologicum primo, & per se. Circa istam conclusionem fuerunt variæ sententiæ, nam Magister sent. posuit res, & signa esse subiectum Theologiæ de mente Augustini de Doctrina Chri- stiana cap. 1. Vgo. lib. de sacramentis dixit esse ope- ra restorationis, Casiad. super psalmos voluit esse Christum tanquam caput cum membris. Egid. q. 3. posuit subiectum Theologiæ esse Deum sub ratione aliqua speciali, vt principium nostræ re- demptionis, & consummatio nostræ glorificatio- nis, Alex. Ales p. p. suæ summæ ait subiectum Theo- logiæ esse Deum sub ratione absoluta. s. Deitatis. Franc. de Maronis tenet de mente Scot. subiectum Theologiæ nostræ esse Deum sub ratione infinitatis, infinitas. n. est principium formale, quo Deus à nobis cognoscitur, D. Bonauent. q. 1. prologi ait quod subiectum huius Theologiæ est credibile, vt credibile transit in rationem intelligibilis. Pet. de Aquila q. 1. proœmiali. vult, quod Deus est sub- iectum Theologiæ necessariorum in se sub ratio- ne deitatis, contingentium in se est diuina essentia vt ens infinitum. Bach. q. 3. prologi, art. 4. stabilien- do suam opinionem dicit quod subiectum Theo- logiæ viatoris secundum quod est nobis viatoribus cognoscibilis obiectiue est. Deus intelligibilis per sacram scripturam. D. Thom. primo sent. in prolo- go art. 4. non asserendo, sed opinando posuit ens diuinum per inspirationem cognoscibile. prima par- te asseritiue dixit esse Deum, & quia scientia confi- sit in paucis, quæ pauca Caietan. declarat, q. Deus sub lumine sibi ad æquato est subiectum Theologiæ absolute. Deus sub ratione Deitatis reuelatæ lumi- ne gloriæ est subiectum Theologiæ beatorum. Deus sub ratione Deitatis reuelatæ lumine obscuro est subiectum formale nostræ Theologiæ, & hoc ad æ- quate continet omnia Theologia in se, vel in par-

Quæst. 3.

Artic. 7.

in prologi
in prologi
in prologi

Anticipantibus ipsum lege Confl. art. 16. 1. quæst. Ultima conclusio est. rō formalis obiecti Theo- logiæ sicut quæ aliquid in Theologia cognoscitur est lumen diuinæ reuelationis, & similiter formalis ratio obiecti Theologiæ vt obiectum est, est hoc quod dico reuelabile, &c. nota circa istam conclusionem quod licet Capreol. ponat triplicem obiecti Theo- logiæ. 1. rationem cognitam, rationem cognoscen- di, & rationem quæ accidit cognito, duæ tamen sunt regulariter, ratio obiecti vt res quæ est Deitas, & ra- tio obiecti vt obiectum est, quæ est lumen diuinum, quia Deus non est cognoscibilis, nisi vel secundum conceptus generales, vel speciales, & hoc tripliciter, scilicet clare, nude, intuitiue, secundo scientifice, tertio non clare, immo obscure, primo modo est subie- ctum Theologiæ philosophorū, & in qualibet Theo- logia datur illa duplex ratio formalis. vide Caiet. q. 1. artic. 7. & art. 3. & Bach. qui latius disputat de hac quæst.

Et quia lumen secundum quod ad intellectum pertinet nil aliud est, quæ quædam manifestatio veritatis secundum illud ad Ephesios. omne quod ma- nifestatur lumen est: vnde illuminare nil aliud est quæ manifestationem agnitæ veritatis alijs tradere secundum quemodum Apost. dicit ad Ephes. Mihi om- nium Sanctorum minimo data est gratia illuminare omnes quæ sit dispensatio sacramenti asconditi à seculis in Deo, & quia lumen est triplex, naturæ gra- tiæ & gloriæ, propterea manifestatio quoque erit triplex, naturæ gratiæ & gloriæ, & cum per idioma & scripturas fiat aliqua manifestatio, idcirco non erit inutile declarare aliquas propositiones de idi- omate, primo Hebraico, secundo Græco, tertio La- tino. De Hebraico sit hæc prima propositio.

Lingua Hebræa q̄ hoc nomē habuit vel ab Abrahā ham, vel ab Heber. non primo cepit tpe cōfusiōnis linguarū, sed ab Adam, vsq; ad Habem per posteros suos, licet probabilis sit illorū sententia qui dicunt esse vnā ex illis que oritur in cōfusione linguarū ad illud tanquē mouet me Ioseph. primo antequam- rum. Euseb. x. libro de præparatione Euangelica. Ambrosius in Epistola ad Philip. Hier. in Epistola ad Damasum, & Augu. decimo sexto de Ciuit. Dei, & probat quia constat ex diuinis scripturis Prima nomina ab Adam esse imposta ad significandum aliquid, vt patet de Iacob qui dicitur supplantator, sed eadē etymologia est nunc in lingua Hebræa, ergo &c. Deinde probat et quia mulier facta est ex viro, & non vix ex muliere, vnde dedi illi nomē vt voca- retur virago. i. à viro sumpta, sed hoc nō reperitur in alia lingua, nisi Hebræa: igitur ipsa nō incipit in confusione linguarū. Adde quoq; quia prima ele- menta sunt eadē ferè apud oēs, sed nomina quibus ap- pellantur habent maximū, discrimen & priuilegiū in lingua Hebræa, in qua habent vim significandi, in alijs verò nihil significant, ergo signum est om- nes alias ab hac sumpsisse initium. Addit quoque Aug. lib. 16. de Ciuit. Dei, quia in ipso Heber idem fuerit spiritus Dei, qui erat in alijs patribus: igitur probabile esse videtur, vt esset idē sermo in oibus, & ideo dicebatur quod terra erat vnus labij.

Secunda propositio. In hac lingua Hebræa scri- pta est diuina scriptura vetus præter Danielē Tho- biā & Iud th. hæc propositio nō alio medio probat quæ autoritate Hieronymi in prologo librorum.

Tertia

Pri. p. art. 3.

Cap. 3. Cap. 15.

Cap. 5.

Cap. 1.

Cap. 35.

Cap. 3.

Cap. 42.

Cap. 11.

Cap. 11.

Cap. 5.

Tertia propositio post captiuitatem Babyloni- cam sub Exdra eodē idiomate recuperata est scri- ptura insigni miraculo ab Exdra cum esset deper- dita. hæc propositio est Tertulliani in lib. de habi- tu muliebri. eandem affirmat Hyreneus libro ter- tio aduersus hæreses. sic & Clemens Alexandri- nus primo stroma. sic & Bas. in asceticis ad Chi- lonem; sic Theodoretus in præfatione psalmorū, & nonnulli alij.

Quarta propositio. Non defuerunt multæ para- phrasæ in diuinam scripturam conscriptæ eadem lingua, & etiam lingua Caldaica, quæ in multis, illi assimilatur. patet hæc ex Diuo Hieronymo in pro- logo librorum Moysi; nam author quidam nun- cupatus onchelos vertit libros Moysi in paraphra- sim. Ionatas filius Vrielis fecit paraphrasæ in pro- fetas. Quidam Agiografa Hierosolimitanus fecit etiam paraphrasim Arabicam; & propterea orta est controuersia inter hæc tres linguas, quæ nam fuerit prima an Arabica, vel Caldaica, vel Hebræa.

De græco idiomate suppono historiam notam circiter 200. annos post captiuitatem Babilonicā, & circiter 300. annos ante Christum: Ptolomæus Philadelphus cum sibi curaret vndique afferri li- bros cura Demetrij Phalærei, cum audisset de lege Iudæorum; misit nuntia ad Eleazar, vt mitte- ret ad se 70. seniores, qui excepti verterunt græcè totam scripturam, vnde dicta est translatio 70. in- terpretum, quo stante sit

Prima propositio. Translatio 70. interpretum non fuit mere humana, sed assistente Spiritu San- cto facta est, & ideo Codices illi erant infallibilis veritatis, merito que illi habiti sunt digni nomine etiam prophetarum, probat. primo ex cōsensu om- nium Doctorū Philonis Iudæi lib. 2. de vita Moy- sis. Irenei, lib. 3. Tertulliani in Apologetico. Iustini martiris in oratione pro Christianis aduersus gen- tes. Origenis in epistola ad Africanum; Eusebij ce- sariensis Octauo de Euangelica præparatione: Theo- dori in præfatione psalmorum; Epiphaniij in libro de ponderibus & mensuris. Aug. 16. de Ciuit. Dei. Chriostomi Homelia quinta in Matthæum: Hila- rij in præfatione psalmorum; Cirilli, in quarta Ca- thechesi; & sunt etiā plures alij Doctores, qui hoc idem sentiunt. secundo etiam probatur ex mira- culis quæ contigerunt in illa translatione. primo Rex ille gentilis curauit tanta diligentia & appa- tu id fieri non sine miraculo, secundo in spatio 72. dierum id perfecerunt; tertio separatim singuli conuerterunt totam scripturam, & conuenerunt vsque ad minima ista. Adde & fortius, quia Apo- stoli, & tota Ecclesia non solum receperunt illam translationem, sed in plurimis missa hebræa cita- bant translationem 70. interpretum. immo & ipsi- met Hebrei in spatio 400. annorum vsi sunt ea in synagogis teste Philone. Ergo, &c.

Secunda propositio. Septuaginta interpretes nō solum quinq; libros Moysi, sed etiam totam scri- pturam veterem verterunt. patet ex D. Hieronymo in Ezechielē.

Tertia propositio. Septuaginta interpretes pa- raphrasim scripturæ potius quam translationem ediderunt, non tam verba quam sensum secuti; probatur primo, quia vbi scriptura loquitur per parabolas & ænigmatē omisisis parabolis dederūt

sensum illarum vt patet ex Hieronymo de optimo genere interpretandi. secundo quia vbi scriptura repetit aliquid ipsi tacent, vt ex Egypto vocauit filium meum; & vocabitur Nazareus, hæc verba non habentur ibi. tertio quia vbi sensus verborum hebræorum habent multos sensus, ipsi sumferūt vnum, alij omisisis, vt videbunt in quem transfixe- runt; ipsi habent insultauerunt & vterque sensus est verus. similiter, quod habetur in Iona. hinc ad 40. dies Niuues subuertetur, ipsi legunt. hinc ad 30. dies. Postremo quia quædam quæ spectabant ad mysteria nimis alta, ne scandalizarentur Genti- les, suppresserunt illa. Radix autem & fundamentū horum est quia 70. interpretes erant septuaginta illi seniores quibus commissa erat cura legis; & quia Deus non solum Moysi in monte dedit legē sed etiam sensum, qui in septuaginta, & in tribu Leui transfundebatur. hi septuaginta qui & scri- pturam & sensum habebant, ex vtroque vnum fece- runt. Huc accedit testis ipse Hieronymus qui & si hoc sæpe conatus sit impugnare, vt patet in prolo- go ad Paulinam; tandem purgat se in apologia ad Ruffinū, & de optimo gne interpretandi scripturas.

Quarta propositio. Præter hæc septuaginta in- terpretum, non defuerunt aliæ translationes. patet hæc ex translatione quam fecit Aquila; qui fuit Iu- dæus Ponticus natione, qui deinde factus est Chri- stianus & relapsus est postea in Iudaismum tem- pore Theodori & tempore Soteri Pontificis effe- ctus est hæreticus; vt deinde præter hanc transla- tionem meminit Hieronymus aliarum in exposi- tione psalmorum.

De idiomate latino. pro quo notandum est quod quamdiu apud Hebræos, & Græcos mansit tradi- tio diuina; tamdiu Codices scripturarum fuerūt apud eos infallibilis veritatis; accedente deinde malitia hæreticorum & recedente ab eis traditio- ne, in multis locis fuerūt vitiatī ab hæreticis; quo stante sit.

Prima propositio. A tempore Apostolorum fuit in Ecclesia versio Latina sacræ scripturæ. probatur primo, quia non est verisimile cum Romæ ab Apo- stolis fundata sit Ecclesia, quod non fuerit etiam translatio Latina ipsius scripturæ. Secundo, quia Doctores antiquissimi Græci citant hanc transla- tionem Latinam; vt patet ex origine, in omnibus ferè suis voluminibus. tertio Tertullianus, Victo- rinus, Arnobius, Ciprianus antiquissimi citant eam Latine, etiam cum solécismis, cum tamen es- sent doctissimi viri. sic Ciprianus citat illud. in celo neque nubunt, neque nubuntur. & etiam il- lud aliud Matthæi. Quanto magis plures estis vos, & illud Ioannis, sermonē quem audistis non est meus, &c. neque ausi sunt mutare hos solécismos.

Secunda propositio. Huius translationis author ignoratur, immo etiam ignoratur, an illa transla- tio facta esset ex translatione septuaginta an ex ve- ritate hebræa? patet ista ex cōi consensu patrum.

Tertia propositio. Spatio temporis vsq; ad Hieronymum, & Augustinum creuit numerus Co- dicum circa translationem Latinam. patet ista ex D. Hieronymo in præfatione ad Paulinam. vbi do- let de tāta varietate, & Aug. li. 1. de Doctrina Chri- stiana ait, quod nullus erat certus author, sed om- nes putabant sibi licere transferre.

Addit. Aq. in j. vol. Capr. A 4 Quar-

Pfal. 44.

Cap. 14.

Cap. 4.

Quarta propositio; a tempore D. Gregorij ad nostra vsque tempora suppressa sunt omnes illae translationes, sola haec quam habemus remansit, unde Greg. in Iob duas tantum ponit vnam Hieronymi alteram vulgatam, & in hoc omnes fere patres conueniunt, vt Isidorus Beda Rabanus Ricardus Vgo Bernardus.

Quinta propositio haec translatio nostra quae dicitur vulgata non est Diui Hieronymi, nec 70. interpretum, nec alicuius Authoris particularis. Tamen ipsa longo saeculorum vsu ab Apostolis, & a tota ipsa Ecclesia semper probata fuit, ex Concilio Tridentino patet haec.

Sessio 4.

Sexta propositio, editio nostra vulgata est regula infallibilis omnium aliarum, & est vera & canonica scriptura. patet haec ex Concilio Tridentino determinante hanc veritatem his verbis. Insuper eadem sacrosanta synodus considerans, non parum vtilitatis accedere posse Ecclesiae Dei, si ex omnibus latinis editionibus, quae circumferuntur sacrorum librorum, quae nam pro authentica habenda sit innotescat, statuit & declarat, vt haec ipsa vetus, & vulgata editio in publicis lectionibus, disputationibus praedicationibus, & expositionibus, pro authentica habeatur; & vt nemo illam rejicere quouis praetextu audeat, vel praesumat; & si aliquis Doctor vtatur alijs versionibus. Sequitur ex ista veritate sacri Concilij Tridentini sic determinata, quod illae versiones & translationes non habent fidem: nisi vt expositiones illius verae & authenticae vulgatae editionis. Multa alia essent hic dicenda de scripturis canonicis, sed vide tu Alfonso de Castro lib. 1. aduersus haereses.

Haec prima distin. continet tres quaest. in quarum prima ponit sex conclusiones.

Pri. 2. q. 8. i. prin. quaest.

Prima conclusio. Voluntas respectu finis habet tres actus realiter differentes. scilicet voluntate intentionem & fruitionem; nota quod actus voluntatis dupliciter sumi potest primo, secundum se, secundo vt est conditio, seu vt forma actuum exteriorum humanorum: conclusio intelligitur primo modo quia sic voluntas respicit finem, vide

Caiet. 1. 2. q. 20. super primam art.

Secunda conclusio. Velle dicitur proprie respectu finis. Nota quod velle tripliciter capitur. scilicet habitualiter, actualiter, & virtualiter, & similiter est de intelligere, cum n. habens charitatem peccat venialiter, habitualiter quidem diligit Deum, sed non actualiter, nec virtualiter, quia peccatum non est dirigibile in Deum; cum habens charitatem deambulant, vel praedicat, & quicquid aliud facit, quod non est malum, quamvis de Deo non cogitet actualiter, actus tamen ille, non solum talis virtutis est, sed charitatis, & voluntas tunc virtualiter fertur in Deum, & non solum habitualiter, quod conuenit dormienti, & peccanti venialiter; conclusio intelligitur omnibus modis. lege Caiet. 1. 2. quaest. 8. artic. 3. & est distinctio Scoti 4. sententiarum distinctio. 3.

Pri. 2. q. 11. art. 1.

Tertia conclusio. Fruitio est amor, vel delectatio, quam aliquis habet de ultimo expectato quod est finis. istam tertiam reprehendit Aur. & Greg. Arim. & Scot. 1. sent. distin. 1. q. 3. vbi nota, quod apud

thomistas, & scotistas aequiuocatur hoc nomen fruitio, si quidem nos vocabulo fruitionis significamus delectationem formaliter loquendo amorem connotatiue, & causaliter: illi vero formaliter significant amorem amicitiae: unde oportet cum disputant se inuicem praedecclare, ne de se inuicem rideant, quolibet putante extra propositum loqui; conformiter ad D. Thom. est Thomas de Argentina dist. j. q. j. vbi declarat quomodo frui, & vt non sunt idem, & quomodo fruitio est delectatio, & modo amor, Ger. quoque de senis ibidem sustinet eandem sententiam, &c.

Quarta conclusio. Intentio est actus voluntatis realiter differens a fruitione, & volitione proprie dicta. Nota quod ad rationem finis integrandam, tria necessario requiruntur. scilicet bonitas ipsa propter se amabilis, & negatio vterioris ordinis, & terminatio aliorum ad ipsum, oportet. n. finem vt sic propter se, & non propter alium finem, & alia propter ipsum amari, & finis quidem propter se amabilis est ad actum volitionis spectat, quatenus vero non ultra ducit ad fruitionem spectat, quae quietam in termino significat, quatenus autem ad ipsum ordinanda sunt, intentionem terminat, ex hoc nascitur illa realis differentia, actus enim voluntatis in finem intentionis nomine significatus importat motum in finem, vt terminum aliorum, ita quod motus iste primo attingit terminum & deinde terminabilia in ipsum, electio vero est contra primo attingit terminum & deinde terminabilia in ipsum, electio vero est contra primo attingit terminabilia & deinde terminum, & sic se habent sicuti descensus & ascensus; intentio. n. descendit a principio ad ea quae sunt ad ipsum, electio vero ab his descendit ad finem omnium principium, &c. lege Caiet. 1. 2. q. 1. super art. 4. & Petrum de Tarantasia. q. j. distin. j. vbi latius de actibus voluntatis disputat, Egid. quoque eandem quaest.

Quinta conclusio. Fruitio beatifica non solum transit obiectiue super Deum inquam super visionem qua Deus videt, & eadem fruitione fruimur vtroque. Nota hic quod nomine fruitionis non accipit ipsum actum voluntatis praecisum, sed aggregatum ex visione Dei, & delectatione, tunc. n. verisimum est, quod completa beatitudo. scilicet essentialiter & accidentaliter est fruitio complectens Deum & visionem, vide Ferr. 3. contra Gent. in expositione 117. cap. idem tenet Guliel. Var. q. 4. huius dist. vbi declarat quomodo beatus fruitur tribus personis vna fruitione numero, & Henr. de Gad. p. p. art. 48. vbi vult quod tam fruitio via, quam Patria in Deo principaliter consistit, sed secundario consistit in habitatione Dei, sine qua Deus non habet rationem obiecti fruitionis perfectae, &c. & ex hoc soluuntur argumenta Aur. & Greg. Arim.

Sexta conclusio. Nec fruitio nec aliquis actus voluntatis est essentialiter beatitudo. istam conclusionem multi impugnant, & decipiuntur, quia beatitudo cum sit bonum perfectum intellectualis naturae adeo quod consistit in perfectissimo, quod reperitur in natura intellectuali, & sic in actu intellectus, & non voluntatis, quia actus intellectus fit capiendo rem intellectam, actus voluntatis fit non capiendo rem volitam, sed potius est conuerso; intellectus. n. intelligendo habet intellectum in se: voluntas volendo exit ad volitam, & cum nobilius sit ceteris paribus habere aliquid, quam tendere in illud, ideo intellectio ex modo proposito sui generis est nobilior operatione voluntatis, & sic in operatione intellectus, & non voluntatis consistit essentialiter beatitudo. lege Caiet. pri. par. q. 25. art. 2. hanc veritatem habent omnes Patres, praecipue Aug. asserens visionem esse totam mercedem. vide etiam Ferr. 3. contra Gent. cap. 16. vbi pulcherrime soluit omnia argumenta aduersariorum, & declarat nostras rationes, quas non vidit Iosephus Angles in tractatu de floribus quaestionum Theologicarum, vbi narrat tres opiniones de beatitudine. prima est Bonauent. asserentis beatitudinem essentialiter non esse actum duntaxat vnius potentiae, sed vtriusque, scilicet intellectus, & voluntatis. secunda est opinio D. Thom. ponentis ipsam in in operatione intellectus, quia beatitudo consistit in habere Deum praesentem, & effici ei similis; quod fit per intellectum, tertia est Scoti, & Ricardi, volentium perfectam beatitudinem esse voluntatis operationem. scilicet amorem erga Deum, &c.

Scot. q. sen. dist. 49. q. 1. art. 3.

Caiet. p. p. q. 25. art. 2.

Ferr. 3. contra Gent. cap. 16.

Quarto se. dist. 49.

Quaest. 11. art. 1.

Quaest. 3.

Quaest. 16. art. 1.

Caiet. p. 2. q. 2. art. 4.

Ibidem art. 3.

Pri. 2. q. 11. art. 4.

luntas volendo exit ad volitam, & cum nobilius sit ceteris paribus habere aliquid, quam tendere in illud, ideo intellectio ex modo proposito sui generis est nobilior operatione voluntatis, & sic in operatione intellectus, & non voluntatis consistit essentialiter beatitudo. lege Caiet. pri. par. q. 25. art. 2. hanc veritatem habent omnes Patres, praecipue Aug. asserens visionem esse totam mercedem. vide etiam Ferr. 3. contra Gent. cap. 16. vbi pulcherrime soluit omnia argumenta aduersariorum, & declarat nostras rationes, quas non vidit Iosephus Angles in tractatu de floribus quaestionum Theologicarum, vbi narrat tres opiniones de beatitudine. prima est Bonauent. asserentis beatitudinem essentialiter non esse actum duntaxat vnius potentiae, sed vtriusque, scilicet intellectus, & voluntatis. secunda est opinio D. Thom. ponentis ipsam in in operatione intellectus, quia beatitudo consistit in habere Deum praesentem, & effici ei similis; quod fit per intellectum, tertia est Scoti, & Ricardi, volentium perfectam beatitudinem esse voluntatis operationem. scilicet amorem erga Deum, &c.

Additur & alia conclusio quae est haec. Fruitio est actus appetitiuae virtutis. haec conclusio est S. Thom. p. 2. & ratio huius est. quia fruitio pertinet ad amorem, & ad delectationem, quam aliquis habet de ultimo expectato quod est finis, sed finis & bonum est obiectum appetitiuae potentiae, igitur fruitio erit actus etiam potentiae appetitiuae. Sed nota quod proprie & formaliter fruitio dicit delectationem, vt dictum est supra contra Scotum hic, qui vult fruitionem formaliter significare amorem amicitiae.

In hac secunda quaest. ponit nouem conclusiones quarum.

Prima est. Vnus est actus voluntatis, vbi nota quod tres sunt ordines actuum voluntatis primus est secundum lineam rectam, & respectu eiusdem obiecti. Secundus secundum reflexionem super hunc, vel illum. tertius secundum ipsos reflexos inter se, iuxta primum ordinem primo apprehenditur finis. v. g. diuina gloria. secundo voluntas illius. tertio imperfecta eius fruitio. quarto intentio eiusdem, & cum haec sunt, tunc voluntas perfecte vult finem, ex hoc postea inchoat prima habitudo voluntatis ad id quod est ad finem. intentio. n. ad id praebet descensum, & sic quinto est consilium de his quae sunt ad finem: sed quia consilium est voluntarium, & a voluntate mouetur ratio ad consiliandum, & haec motio est vere vsus de quo dicit conclusio quod est actus voluntatis. lege Caiet. pri. secun. q. 1. 2. art. 4. quia ex hoc soluuntur argumenta Aureoli.

Secunda conclusio. Vnus proprie sumptus non est, nisi eorum quae sunt ad finem. hanc conclusionem pulcherrime declarat Gerard. q. 4. huius primae distin. vbi declarat quod vt est quidam actus per quem vtens se applicat rei vtili: & vt, & frui non sunt idem; nam frui respicit finem, vt vero ea quae sunt ad finem. lege Bach. q. 1. art. 2. huius dist. vbi quaerit si beatitudo consistit in actu reflexo contra Dur.

Tertia conclusio est. Electio est actus voluntatis.

Nota quod ista conclusio est Arist. 3. eth. cap. 2. vbi ait quod electio est desiderium eorum quae sunt in nobis, sed desiderium est actus voluntatis. ergo, & electio, vide D. Thom. lib. 6. eth. lect. 2. ex hoc quod electio est actus voluntatis sequitur quod nullum brutum eligat, & si apparet aliquid electionis, vel discretionis in operibus simiarum, & canum, & similiarum mire disciplinatorum, sit illo modo quod a naturali instinctu aguntur; sicut. n. naturalem instinctum sic ordinatum sortita sunt animalia quaedam, ita habitus acquisitus in illis ex frequentia actu inclinatio illos, per modum instinctus, & hoc ipsum quod inclinabilia sunt animalia ex natura habent inchoatiue, completiue vero ab assuetudine, &c.

Pri. 2. q. 13. art. 1.

Quarta conclusio. Electio est eorum quae sunt ad finem: nota quod illud cadit sub electione quod se habet vt conclusio in operabilibus, & non vt principium, sed conclusio est id quod est ad finem, finis vero principium: propterea electio non est ipsius finis, sed illius quod est ad finem.

Ibidem art. 3.

Quinta conclusio. Consensus est actus voluntatis. ista conclusio est Damasc. 2. lib. suarum sent. vbi habet quod si aliquis iudicet, & non diligat non est sententia. i. consensus, sed diligere est actus voluntatis ergo, & consensus. Est etiam Aug. in lib. de Trin. cap. 9. vbi attribuit consensum rationi non absolute, sed quatenus ratio includit voluntatem, vt etiam Arist. habet 3. de anima voluntatem in ratione consistere. &c.

Pri. 2. q. 15. art. 1.

Arist. 3. de anima tex. 39.

Artic. 3. vbi supra.

Sexta conclusio. Consensus non est nisi eorum quae sunt ad finem. ista etiam est Damasc. vbi supra dicens, quod sensus, siue sententia est quando homo disponit, & amat quod ex consilio iudicatum est, sed consilium non est, nisi de his, quae sunt ad finem, ergo nec consensus est nisi de his, quae sunt ad finem.

Septima conclusio. Respectu eiusdem obiecti potentiae exequentiuae vsus semper sequitur electionem. Nota quod vt est actiua libera applicatio, tam voluntatis, quam cuiuscumque alterius ad quodcunque opus, eligere dicit acceptionem vnius praefereudo alijs, propterea vt exequentiuis potentijs ad acquirendum secundum esse reale est posterior electio & consensus, simpliciter tamen, & absolute vt procedit consensus, & electionem, vide Caiet. pri. secun. q. 16. super quartum artic.

Pri. 2. q. 16. art. 4.

Caiet. 1. 2. q. 16. art. 4.

Quaest. 15.

Octaua conclusio. Electio quandoque differt realiter a consensu quandoque solum ratione. Nota quod electio ad hoc quod fit bona duo requiruntur, primo vt sit debita intentio finis, & hoc fit per virtutem moralem, quae vim appetitiuam inclinatio ad bonum conueniens ratione quod est finis debitus: secundo vt homo recte accipiat ea quae sunt ad finem, & hoc non potest esse nisi per rationem recte consiliantem, iudicantem, & praecipientem, quod pertinet ad prudentiam, & ad virtutes sibi annexas; consensus vero est actus appetitiuae virtutis, non absolute sed consequens ad actum rationis deliberantis, & iudicantis, & quandoque fit secundum rationes aeternas solas, & tunc est rationis superioris, propterea dicitur quod electio, & consensus quandoque differt realiter, quandoque ratione. lege Caiet. 1. 2. q. 74. art. 7.

Caiet. 1. 2. q. 16. artic. 4.

Nonna conclusio est. Ante consensum praecedit consi-

Pri. 2. q. 15. & ante imperium præcedit electio, & ante usum præcedit imperium: quomodo ordinentur motus voluntatis, puta apprehensio finis, volitio eiusdem, & intentio, consilium, usus consensus electio, præceptum, seu imperium, fruitio, amor, delectatio, gaudium, & desiderium vide Caiet. pri. 2. q. 16. art. 4. q. 16. art. 4. Tert. q. huius dist.

Caieta. 1. 2. q. 16. art. 4. Tert. q. huius dist. hic quod uti fumitur tripliciter communiter, & est assumere aliquid in facultatem voluntatis. secundo proprie, & sic est assumere propter alia. tertio propriissime, & sic est assumere propter alia quibus fruendum est. Aur. vult quod uti dicitur a transitu gradiendo ad habitationem rei. Dur. in hac etiam dist. q. 3. ait qd uti importat applicationem rei ad aliquam operationem. Heru. quol. 3. q. 4. ait quod usus dicitur primo omnis operatio rei, secundo consuetudo. tertio operatio quam applicamus ad finem optimum. Thom. Anglicus hæc vult qd vtile est omne iuuans ad commodum siue sit res, siue operatio, vtilitas autem est finis ad quem aliqui d est vtile, uti autem est applicare vtile vtilitati, & hæc est opinio D. Thom. pri. secun. quæst. 16. art. j. vbi vult quod usus rei importat applicationem illius ad aliquam operationem, & est expressa opinio August. 10. de Trin. cap. 5. Pro maiori dilucidatione eorum quæ dicta sunt, adduntur & alia conclusiones de mente S. Th. inter quas sit hæc 10. in ordine, &c. Intentio finis non conuenit brutis: hanc ponit S. Thomas pri. secun. & ratio est quia intentio finis importat ordinationem alicuius in finem quod est rationis. Cum igitur bruta animalia non habeant rationem, ex his etiam sequitur necessario, quod brutis non conueniat intentio finis. Circa quam conclusionem. Nota quod intendere est in aliud tendere, quod quidem est mouentis & moti: secundum quidem igitur, quod dicitur intendere finem, id quod mouetur ad finem, ab alio, sic natura dicitur intendere finem quasi mota ad suum finem ab ipso Deo, quo etiam pacto sagitta mouetur a sagittante, & sic non intelligitur præsens conclusio, quia hoc modo Bruta animalia intendunt finem, in quantum mouentur ab instinctu naturali ad aliquid. Alio modo intendere finem est mouentis prout scilicet ordinat motum alicuius vel sui vel alterius in finem, quod est proprie & principaliter intendere, & sic intelligitur præposita conclusio, quod intentio finis non competit brutis.

Undecima conclusio. Electio non conuenit brutis animalibus. hanc ponit S. Thom. prima 2. ratio huius est, quia electio est illius potentie quæ indeterminata se habet respectu particularium bonorum, sed bruta animalia non habent aliquam potentiam appetitiuam indeterminatam se habentem respectu particularium bonorum: igitur electio proprie ipsis non conuenit. probatur minor, quia in brutis non est voluntas sed tantum appetitus sensitivus, qui quidem appetitus secundum ordinem naturæ est omnino determinatus ad unum particulare bonum, voluntas autem secundum ordinem naturæ est determinata ad bonum in communi, sed indeterminata se habet ad bona particularia, quæ eligit ex se. & hæc est sententia Greg. Nicensi. in oratione de Epiphania. vbi dicit quod puer

consilium, & ante electionem præcedit consensus Ari & irrationalia voluntaria quidem faciunt, non tamen eligentia. Duodecima conclusio: finis in quantum huiusmodi non cadit sub electione, habetur hæc conclusio vbi supra & ratio huius est, quia illud cadit sub electione, quod se habet vt conclusio in syllogismo operabilium, sed finis non se habet huiusmodi sed vt principium, igitur conclusio vera, maior probatur ab Arist. in 2. physicorum, circa quam conclusionem animaduertendum est, quod sicut in speculatiuis nihil prohibet id quod est principium vnius demonstrationis vel scientie esse conclusionem alterius demonstrationis, vel scientie, primum tamen principium indemonstrabile non potest esse conclusio alicuius demonstrationis, vel scientie, ita etiam contingit id quod est in vna operatione ordinari ad aliquid vt ad finem, & hoc modo cadit sub electione, sicut in operatione medici, sanitas se habet vt finis, vnde hoc non cadit sub electione medici, quia supponit istud tanquam principium, sed sanitas corporis ordinatur ad bonum animæ, & ideo apud illum, qui habet curam de salute animæ potest sub electione cadere esse sanum vel infirmum, propterea Apostolus 2. ad Corinth. dicebat, cum autem infirmior, tunc fortior sum, & potens: patet igitur conclusio præposita, quæ etiam est philosophi 3. ethic. dicentis voluntas est finis, electio autem eorum quæ sunt ad finem.

Quæst. 12. art. 5. Quæst. 13. art. 12. Tertiadecima conclusio, electio semper est humanorum actuum, scribitur hæc conclusio vbi supra. & ratio huius est, quia sicut intentio est finis, ita electio eorum quæ sunt ad finem, sed finis est obiectum intentionis, vel est actio, vel res aliqua per humanos actus, igitur conclusio vera, & est Arist. in 3. ethic. asserentis, quod nullus eligit, nisi ea que existimat fieri per ipsum. vbi obserua, & animaduerte vt intelligas præsentem conclusionem, quod sicut intentio est finis, ita electio est eorum quæ sunt ad finem, finis autem, vel electio, vel est res aliqua, & cum res aliqua fuerit finis, necesse est quod aliqua humana actio interueniat vel in quantum homo facit rem illam quæ est finis, sicut medicus facit sanitatem quæ est finis eius, vnde, & facere sanitatem dicitur finis medici, vel in quantum homo aliquo modo vitur vel fruitur re quæ est finis, sicut auaro finis est pecunia, vel possessio pecunie, & eodem modo dicendum est de eo quod est ad finem, quia necesse est, vt id quod est ad finem, vel sit actio vel res aliqua interueniente aliqua actione, per quam facit id quod est ad finem, vel vitur eo, & secundum hunc modum electio semper est humanorum actuum, ex quibus patet veritas conclusionis.

In hac quæst. tertia ponit sex conclusiones. Prima est Voluntas necessario vult finem vltimum apprehensum sub ratione sua vniuersali. Nota quod conclusio intelligitur de necessitate naturali, non violenta, & quoad specificationem actus, non quo ad exercitium, & de voluntate absolute non autem secundum talem statum. s. videtur diuinam essentiam, quia in tali statu actus amoris, & fruitionis est naturalis necessario quoad specificationem, & exercitium actus, sic istam interpenetratur Caiet. vbi supra: ex quo soluitur dubitationes Scot. & Aur. & aliorum. vide Ioseph. Angl. Scotist. lib. de Floribus quæst. Theologicarum q. de beatitudine, vbi tenet cum D. Thom. in prima conclusione, licet in secunda teneat contra ipsum, quod beatus videns essentiam Dei possit habere hunc actum, nolo istam beatitudinem, quia est liber quoad exercitium, & quoad specificationem actus: & allucinatur, quia sicuti nullus potest resilire a bono in communi ita nec ab ipsa essentia bonitatis, quæ est Deus clare visus. ideo secunda conclusio contradicit primæ, vide Caiet. p. p. q. 62. art. 8.

Secunda conclusio licet voluntas necessitate naturalis inclinationis velit beatitudinem apprehensam sub ratione summi boni, aut beatitudinis, non tamen necessario vult eam apprehensam sub ratione speciali. Nota quod hæc conclusio intelligitur in via: quia in Patria Franc. de Mar. in hac dist. & similiter Landulph. tenent quod voluntas sibi dimissa circa Deum clare visum potest suspendere actum. Scot. q. 4. huius dist. asserit quod voluntas non fruitur, nec vltimo fine obscure apprehenso in vniuersali, vel particulari, immo nec clare viso quantum est ex parte sua, si sit eleuata per habitum supra naturalem, nihilominus si non sit eleuata frui potest vt si Deus ostenderet se intellectui nullo habitu collato voluntati. Adam docet in hac dist. quod videns Deum non fruitur necessario: Michael de massa & Thom. de Argent. lib. 4. dist. vlt. scripserunt non esse contradictionem, quod aliquis sit beatus quoad intellectum, & damnatus quoad voluntatem siue odiens Deum. Alphon. Tholet. in hac dist. sustinet voluntatem creatam nullo modo efficere fruitionem beatificam, sed se habere ad illam mere in potentia obedientiali, nec esse contradictionem quod aliquis intuitiue videat Deum, & illum non amet. Qui de mente D. Thom. p. p. q. 82. art. 1. tenet quod voluntas necessario quoad specificationem actus appetit appetitu naturali, qui est elicitus, beatitudinem in communi, in particulari vero in patria appetit necessario quoad specificationem, & exercitium actus, quia vltimo fine. s. Deo glorioso viso per essentiam necessario voluntas exercet actum amoris, & delectationis, in via autem libere, & hoc tenet conclusio præsens lege Petrum de Tarant. hic quæst. tertia.

Caieta. p. p. q. 82. art. 8. Pri. 2. q. 15. art. 8. Cap. 11. Cap. 5. Cap. 5. Quæst. 11. art. 4. Cap. 5. Pri. 2. q. 10. art. 2.

Tertia conclusio voluntas pro statu via nihil necessario actualiter vult, nec ab aliquo obiecto mouetur necessario quantum ad exercitium actus, licet quantum ad specificationem actus ab aliquo necessario moueatur obiecto, prima pars conclusionis est Arist. nono Metaph. t. 3. quia potentie rationales sunt ad opposita sed voluntas est potentia rationalis, voluntas. n. in ratione existit tertio d. Anima, ergo voluntas se habet ad opposita, & sic non ex necessitate mouetur ad alterum oppositorum. potest enim de quocunque obiecto non cogitare quantum est ex parte obiecti. secunda verò pars patet, quia obiectum sub omnimoda ratione boni necessario specificat, quod est obiectiue mouere, quod impossibile est aliter se habere quoniam non potest non specificari actus voluntatis ab eo, & est verissimum simpliciter, & formaliter vt exponit Caiet. super hunc articulum.

Quarta conclusio. Diuina essentia clare visa necessario mouet voluntatem creatam ad sui dilectionem non solum quoad specificationem actus, sed etiam quoad exercitium. ista conclusio patet, quia in illa visione non potest esse aliquod malum cum sit optimum ad quod creatura rationalis peruenire potest, nec est ibi aliquod fastidium, ergo necessario mouet omnibus modis cum sit perfectius contingenti, etiam secundum Scotum sed vide tu Franc. Ferr. 3. contra Gent. cap. 6 2. vbi declarat istam conclusionem, quod dupliciter loqui possumus de actu voluntatis erga Deum, si enim loquimur de illa cognitione Dei in qua essentia beatitudinis consistit, quæ. s. est cognitio Dei per ipsam diuinam essentiam clare visam, sic voluntas non potest non habere actum dilectionis circa Deum, quia non potest intellectus iudicare ipsum, pro tunc non esse diligendum: consequenter cessario a tali actu dilectionis non potest proponi voluntati sub ratione boni. Si autem loquamur de cognitione quam habent beati de Deo, aut ex habitu hic acquisito, aut ex reuelatione, aut aliquo alio modo, secundum quascunque alias particulares rationes, sic non necessario fertur voluntas beati in Deum sic cognitum, quia sicut intellectus potest cessare ab illo iudicio quo iudicat Deum vt sic cognitum esse diligendum, quia potest a tali cognitione, & consideratione cessare, & consequenter potest proponere voluntati sub specie boni cessationem ab illo actu, & ita voluntas potest ab illo actu cessare, & sicut intellectus non necessitatur illa cognitione ad iudicandum Deum diligibilem sub ratione cognitum, ita nec voluntas necessitatur ad illum diligendum, & hæc est melior interpretatio quam ea quam tradit hic Capreolus exponendo verba D. Tho. de ver. q. 22. art. 6 1. quod voluntas est libera quoad exercitium actus quantum. s. ad velle, & non velle in quolibet statu naturæ, & respectu cuiuslibet obiecti, &c.

Quinta conclusio. Vltimo fine clare apprehenso voluntas necessario fruitur. ista probatur quia nulla creatura potest vltimo fine amplius appropinquari, quam vt ipsi clare videat: ergo illa summam immutabilitatem consequitur. ergo non est possibile quod vnquam ab illa visione deficiat, consequentia prima probatur, quia quanto aliquid est Deo propinquius, qui est omnino immobilis tanto est minus mutabile, & magis perseuerans, vt patet in corporibus quæ longe distant a Deo, propterea in perpetuum durare non possunt, & ex hoc excluditur error Origenis qui dixit animas, & Angelos post beatitudinem iterum posse ad miseriam deuenire &c. quia si voluntas necessario fruitur fine vltimo clare apprehenso, sequitur eo frui, & sic nunquam deuenit ad miseriam.

Vltima conclusio. Vltimo fine apprehenso sub generali ratione summi, vel perfecti boni, aut felicitatis aut beatitudinis circa beatificam visionem voluntas non fruitur perfecte. Circa istam conclusionem nota quod de obiecto fruitionis fuit diuersa opinio, sed communis est, quod sit Deus sub ratione deitatis. Thom. Angl. in hac dist. ait quod est Deus sub ratione infiniti boni, quia solum sub hac ratione fatiat. Scot. q. 1. huius dist. vult quod fruitio ordinata habet solum Deum pro obiecto, & licet ipse finis sit obiectum fruitionis, non tamen est

Quarto sc. dist. 48. q. 1. art. 3.

Vbi supra.

Pri. sen. dif. 1. q. vlt. art. 1.

est propria ratio eius, nec fatiat sub ratione ultimi finis, quia si esset aliud summum bonum ad quod voluntas non ordinaretur: vt ad finem vltimū ad huc in eo quiesceret, & sic videtur velle, quod ratio obiecti fruibilis sit ratio summi boni, & non vltimi finis. Dur. ar. 2. huius. ait quod nō est Deus, sed visio Dei, loquendo de obiecto immediato quia fruitio, inquit, est amor cōcupiscentiæ cuius amoris obiectum non est res, puta vinum, sed habitio rei, puta gustus, & sic videtur velle quod visio sit obiectum principale, & Deus secundarium Aur. & Greg. aiunt quod de ratione obiecti fruibilis est quod nullo modo sit referibile in aliud, & ideo B erit Deus, & nō visio, quia ea nullo modo est fruendū. Sed iuxta viam Thomisticā dico, quod formalis ratio obiecti fruibilis est summa bonitas, & formale verō obiectum est summum bonum, & consequenter finis. i. causa finalis, quia eadem est ratio boni, & finis: nec dico obiectum esse relationem quam vtrumq; illorum importat, sed substratum ei, dico etiam quod fruimur visione non vt res, sed vt visio talis obiecti est, sic quod gratia obiecti ea

Quæst. 11. art. 3. fruimur vt probat Pet. de Palud. hic. &c. Adduntur pro maiori dilucidatione istorum hæc aliæ tres propositiones, quarum prima est, fruitio est tantum vltimi finis, hanc docet Sanctus Thomas prima secundæ. & ratio huius est quia ad rationem fruitionis duo requiruntur, alterum quod sit vltimum, alterū vero quod in se ipso sit delectabile, sed hæc duo cōpetunt tantum vltimo fini, igitur conclusio vera, circa quam nota, quod vltimum potest esse simpliciter, & secundum quid, simpliciter quidem quod non refertur ad aliud, secundum quid vero quod est vltimum aliquorum, illud ergo quod est vltimum simpliciter dicitur esse illud in quo quis delectatur sicut in vltimo fine, & hoc proprie dicitur fructus, & eo proprie dicitur aliquis frui: quod autem in se ipso non est delectabile, sed tantum appetitur in ordine ad aliud sicut potio amara ad sanitatē, nullo modo fructus dici potest, quod autem in se habet quandā delectationem, ad quam quædam præcedentia referuntur potest quidem aliquo modo dici fructus, sed non proprie, & secundum completam rationem fructus eo dicimur frui: fruimur cognitio in quibus delectata quiescit voluntas, dicebat Augustinus decimo de Trinitate, sed non quiescit simpliciter nisi in vltimo, quia dum expectatur aliquid motus voluntatis remanet in suspensio licet iam ad aliquid peruenit, sicut in motu locali, & si illud quod est medium in magnitudine sit principium, & finis, non tamen accipitur, vt principium in actu nisi quando in eo quiescit, vnde possumus frui aliquibus amicis tãquam medijs, & non tanquam vltimo termino, & sic dixit Apostolus ad Philemonē, itaq; frater ego te fruam in domino.

Cap. 6. Secunda conclusio, perfecta fruitio est finis habitio realiter, hanc docet Sanctus Thomas vbi supra, etiam ratio huius est quia frui est amore inherere alicui rei propter se ipsam, & est cum gaudio vti non adhuc spei, sed iam rei, sed quando res nō habetur, non est gaudium rei sed spei, igitur fruitio non est nisi finis habitio, vbi nota, quod frui importat comparationem quandam voluntatis ad vltimum finem secundum quod voluntas habet ali-

A quid pro vltimo fine, vltimus autem finis dupliciter habetur, vno modo perfecte, & est quando non solum habetur in intentione, sed etiam in re ipsa: imperfecte vero, habetur alio modo quando possidetur in intentione tantum: & sic sequitur quod perfecta fruitio est iam de fine realiter habito, imperfecta vero poterit esse de fine non habito realiter sed tantum in intentione.

Tertia conclusio, fruitio secundum perfectā rationem sui competit tantummodo creaturis rationalibus, hanc ponit Sanctus Thomas vbi supra Art. 2. & ratio huius est, quia perfecta fruitio importat cognitionem finis, & boni vniuersaliter, sed talis cognitio competit tantummodo creaturis rationalibus, igitur cōclusio vera, & hoc dicebat Augustinus primo de Doctrina Christiana. Hoc homines sumus, qui fruimur, & vtimur, & nō bruta animalia, vbi nota quod in libro 83. q. dixit frui quidem cibo, & quolibet corporali voluptate non absurde existimantur, vt bestię, quæ verba intelligenda sunt de fruitione imperfecta quæ potest cōpetere brutis animalibus, conclusio autem præfens intel igitur de fruitione perfecta.

Hæc secunda dist. continet tres quæst.

I N prima ponit nouem conclusiones quarū prima est, obiectum primum, & per se nostri intellectus est ens. ista conclusio est Auicennæ primo suæ Metaph. cap. 7. & intelligitur de primitate ex parte intellectus, siue de primitate generationis, siue ad æquationis vt notat Bach. quia ista propositio cōplexa est notissima, impossibile est idē simul esse, & non esse ab ipsa. natus est intellectus noster primo moueri cū sit vniuersalissima, & huic intellectus noster firmiter adhæret, & perfectius, quia per perfectiora media, & sic etiam potest dici quod conclusio intelligat de primitate perfectionis, quia ens est cui intellectus firmiter adhæret, & immediatius, & isto modo loquitur Arist. per totum quartum Metaph. secundum Cōment. & quod necesse est illud cognoscere quemcunque aliū cognoscentem, & quod ex se veniat ad intellectum ex parte terminorum, & assumit quod omnia ista cōueniunt huic impossibile est idem simul esse, & nō esse, & concludit quod est prima dignitatum, & quod omnes aliæ reducunt sua in hanc, sed planum est quod omnes istæ conditiones primi principij accipiuntur in comparatione ad intellectum. i. quod non contingit mentiri, & aliæ duæ: ergo hic ponit primum principium à philosopho accipiendum primitatem, non ex parte obiecti, sed intellectus, & sic terminus huius primi principij, qui est ens primo primitate originis perfectionis, & æquationis apprehenditur ab intellectu. Vide Caiet. de ente, & essentia. cap. 1. q. 1. contra Ant. Tromb,

Secunda conclusio est. Verum est obiectum intellectus nostri primum. i. adæquatum non per se, hoc est, per propriā rationem, quia verum conuertitur cum ente. est primum primitate perfectionis ex parte intellectus, quæ primo perficit sed ex parte rei est ipse Deus, vt ait Bach. presenti dist. q. in ipso eminenter sunt perfectiones omnium: verum etiā est obiectū formale quo, vt dicitur in quarta conclusione, sicut lumen est obiectum quo, ipse color obijcitur

obijcitur visui, & mouet eam: obiectum materiale intellectus, & connaturale ac proportionatum nobis ad intelligendum pro statu isto est quidditas rei materialis. i. ens concretum quidditati sensibili ait Caiet. de ente, & essentia, & intelligitur quod est primum motiuum, quia illud est obiectum motiuum, quod speciem imprimat, sed nullū ens, nisi sensibile sui imprimat speciem in intellectu existente in corpore, ergo solum tale ens concretum quidditati sensibili est obiectum primo motiuum, quia obiectum intellectus comprehendens motiuum, & terminatum est ens vniuersaliter sumptum complectes materialia, & immaterialia, sed quodlibet obiectū debet habere illas tres cōditiones. i. vniuersalitatē quod percipitur ab intellectu debet esse vniuersale, secunda cōditio est intelligibilitas, non enim cognoscit nisi quod est intelligibile, sicut non videtur nisi quod est visibile. tertia est veritas tam simplex, quam complexa quæ est in propositione, eo enim quod intellectus intelligit aliquid efficitur ei similis per speciem, quæ similitudo dicitur veritas. de hoc lege Tholet. 3. de Aia q. 20.

Quarta conclusio. Licet verum non sit per se, vel formale obiectum quod, stat quod est formale, & per se obiectum quo intellectus. notādū hic quod multæ opiniones fuerūt de eo quod primo cognoscitur à nostro intellectu, inter Arabas. Auicennæ primo suæ Metaph. ens, & re dixit esse primo impressa in anima, hoc tenuit Auemp. & Alphar. Algazel. & multi alij declarantes intelligēdū esse vt primo intellectus intelligat vniuersale corpus, deinde animal vniuersale, & demum hominem &c. Si vero respiciamus ad Græcos Themist. Theophr. Eudemus, & Simplic. coguntur dicere intellectui in se nihil esse prius notum, quia omnes hi faciunt intellectum speculatiuum esse æternum, nam per eos omnia intellecta sunt æterna, & in æternis nihil est prius, & posterius notum cum sit endelechia humanæ speciei iuxta eorum sententiā. inter Latinos quatuor sunt opiniones famosæ prima est Scot. asserentis inter vniuersalia speciem specialissimā cuius singulare fortius mouet sensum, esse nostro intellectui primo cognitum: secunda est opinio Dur. Greg. Arim. quod singulare est primo notum intellectui nostro, cui opinioni adhæret quidam Neotericus philosophus Societ. Iesu, dictus Benedic. Perr. lib. 3. suo de phy. auditu, & nihilominus quidam alius ex eadem societate, qui dicitur Pet. Fonseca, qui scripsit super quatuor lib. Metaph. tenet opinionem D. Thom. esse concordē opinioni Scoti, cui ipse adhæret ponendo istam conclusionem, positus apte ijs omnibus quæ ad cognitionem concurrunt remotisq; impedimētis species infima est cognita facilissima, ad quam opinionem etiam videtur declinare R. P. Tholet. primo phy. vbi per septem conclusiones exprimit suam opinionem. Tertia opinio est Marc. Ant. Zim. in sua proluxa quæst. de primo cognito, qui non semper vniuersale asserit esse primo cognitum, sed aliquando sic, aliquando non. vltima opinio est D. Thom. & ipsius veritatis quod semper vniuersale magis est nobis primo cognitū loquendo de cognitione confusa actuali, & hæc est expressa opinio Arist. pri. phy. asserentis, sunt aut primum nobis nota cōfusa magis. &c. t. 3. vide Caiet. in lib. de ente, & essentia vbi demonstra-

tiuis rationibus confirmat hæc opinionem. Quinta conclusio. Deus non potest à nobis in via cognosci per essentiam, vel in se. ista conclusio est de fide, vnde habetur Exod. non videbit me homo, & viuet, vbi glossa ait, quando hic mortaliter viuatur videri per quasdam imagines Deus potest, sed per ipsam naturā. suæ speciem videri non potest. &c. arguit hic Scotus.

Sexta est. In via possumus Deum cognoscere ex suis, & in suis effectibus: ratio est quia naturalis nostra cognitio oritur à sensu: ergo tantum extenditur non ad visionem Dei, sed ad cognitionem eius, secundum quod prima omnium causa excellentissima & si vt causa cognoscitur, ergo tantum ex, & in suis effectibus Deus ipse cognoscitur. &c. vide Caiet. p. p. q. 12. art. 12.

Septima est. Deus potest in via immediate cognosci, ita quod cognitio Viatoris attingit in ipsum, licet per media transeat, dum autem Deum attingit, potest de ipso immediate cogitari, sic quod ex tunc ad cogitandum de Deo non oportet præcogitare de alio, quia sicut virtus effectiua rationalis est ad amandum bonum, sic virtus cognitiua rationalis est ad cognoscendum verum: si ergo summum bonum est appetibile ab effectiua rationali immediate, ergo, & summum verū quod est Deus erit immediate cognoscibile ab intellectu, qui est cognitiua virtus rationalis, & est doctrina D. August. lib. 9. de Trinitate asserentis quod imago Dei per hoc reperit in anima, quia capax eius. & particeps esse potest, capax per cognitionem, particeps per amorem. conformiter ad istam conclusionem loquitur Alexan. Alen. p. p. suæ summæ q. 2. membrō artic. 1.

Octaua est. in statu viæ possumus habere conceptum proprium aliquem. i. de Deo, & idem dico de specie sibi propria: patet, quia cognoscimus, quod Deus sit æternus, & infinitus, ens primū, &c. Secunda quoq; pars est manifesta, quia habemus speciem entis, & ens proprie Deo conuenit; ergo &c. nota hic quod tria ex sensibilibus cognoscimus de Deo. i. causalia, negatiua, & supereminētia, prædicata pertinentia ad causalitatem sunt secundum triplex genus causæ. i. exemplaris, finalis, & efficientis, ad hæc reducuntur prædicata, quæ ex causalitate, à posteriori inferuntur, vt ens, viuens, sapiens, &c. ad hæc quoque reducuntur prædicata relatiua ad creaturas, vt Dñs Gubernator &c. sunt, & prædicata supereminētia, vt quod Deus est super omne viuere, super omne esse &c. sunt, & prædicata negatiua, puta incorporeus, inquitabilis, infinitus, quæ via remotionis cognoscuntur. & ideo tripliciter cognoscitur Deus in via. i. per causalitatem, eminentiā, & per negationem, propterea Viator potest habere proprium conceptum de Deo, sed imperfecte: nec valet rō Scot. negatio est prior affirmatione si ergo Viator cognoscit de Deo quod non est, ergo prius cognoscit quid est, quia licet affirmatio sit prior, & notior ipsa negatione, vt negatio est, non tamen quoad nos. vide Franc. Ferr. i. contra Gent. cap. 14. cōformiter ponit. Alex. Alen. p. p. summæ q. 2. memb. 3. art. 1. vbi quærit si Deus hic immediatè cognosci.

Vltima conclusio est quod eodem conceptu, quo

Cap. 32. cōtra argum. Scot. Sup. Bodee de Trin. q. j. art. 7.

Pri. p. q. 84. art. 7.

Art. 2.

Cap. 6.

Quæst.

Sec. a. sed q. 1. art. 1.

Cap. 6.

Prim. dist. 3. art. 5.

Pri. p. art. 3.

Quæst. art. 1.

Art. 3.

quo Viator concipit creaturam potest concipere Deum, licet nomen significans illum conceptu non dicatur uniuoce de Deo, & creatura, pbatur quia perfectiones creaturarum sunt similitudines imperfecte representantes ipsum Deum, & Creatura non est suum esse, Deus autem est suu esse, & ideo nihil uniuoce dicitur de Deo, & Creatura, nota hic quod tres sunt opiniones, prima est Amm. & Simpl. lib. Prædicamentorum asserentium ens non esse nec uniuocum, nec æquiuocum, nec analogum, quæ opinio est verissima iuxta sensum quem loquitur, nam uniuocum non est nec æquiuocum nec etiam analogum. s. in se præcise, & absolute consideratum, analogum. n. requirit comparationem ad sua inferiora, uniuocum quod æqualiter participetur a suis contentis secundum unam rationem, æquiuocum quoque comparatione ad sua inferiora requirit ens in se præcise, & absolute consideratum, nullam comparationem habet, ideo hoc modo est verissima Græcorum opinio, immo nec animal præcise in se consideratum, ut dicit unum conceptum antequam comparatur ad inferiora potest esse æquiuocum, aut uniuocum, siue analogum. secunda opinio est Scot. & Ant. And. ponentium triplicem uniuocationem physicam. s. quæ est unitas naturæ, ex rei natura, cõueniens naturæ ipsi circumscripta omni intellectu, & logicam, quæ est unitas intentionis primæ siue alicuius realitatis conceptæ sub intentione secunda, puta sub intentione generis vel uniuersalis; & Metaph. quæ est unitas alicuius primæ intentionis abstrahibilis per intellectum a pluribus ex natura rei, circumscripta omni intentione secunda; prima cõuenit soli spei specialissimæ, in qua est unitas realis naturæ, minor tamẽ unitate numerali. secunda cõpetit etiam generibus, & transcendentibus, q̄ sunt extra genus cũ eis cõpetat secunda intetio, puta uniuersalitas tertia verò maximè cõpetit enti sic intelligendo, opens dicat aliquem unum conceptum realem abstrahibilem ab omnibus entibus participantibus ens quidditatiuè secundum quem de omnibus ens prædicatur realiter uniuoce, & in quid, & de hac intentione ipse Scot. cum dicit ens esse uniuocum, quæ opinio est expresse contra Arist. ponentem uniuocum æqualiter participari a suis contentis quo ad nomen, & rationem, quod quidem de ente dici non potest. tertia est opinio D. Tho. & veritatis ponentis ad uniuocationem tria requiri. s. unitas, conceptus, ut comparatur ad sua concepta, & prædicatur de eis, secundo ut participetur ab eis secundum unam rationem, tertio ut æque representet omnia contenta, & sine ordine attenditur, & quartum ut illa ratio conueniat contentis ut res sunt, & hæc est interpretatio Heru. secundo Quol. q. 7. Modo enti hæc quatuor non conueniunt id circo non poterit esse uniuocum Deo, & Creaturis, neque decem prædicamentis: erit ergo tantum analogum, & hæc est opinio Arist. 4. Metaph. t. 2. & 7. Metaph. t. 14. 12. lib. t. 19. & etiam ipsius Cõm. eisdem locis derelinquo modo quartam opinionem illorum qui volunt ens dici æquiuocum ut est Porph. qui dixit si quis omnia entia uocet æquiuocè nuncupabit, & Rabbi Moyfes quem citat D. Thom. 7. q. de Potentia Dei. ar. 8. quia isti sunt pro opinione D. Thom. quia cum analogum sit medium inter purum uniuocum, & purum æquiuocum, & medium comparatum uniuocum, & purum æquiuocum, ut suppositum induit aliter extremum: ideo analogum comparatum uniuocum dicitur æquiuocum, & comparatum æquiuocum dicitur uniuocum, sicut tepidum comparatum calido dicitur frigidum, & Angelus comparatus Deo dicitur corporeus. vide Caiet. de ente, & essentia. cap. 2. q. 3. & Sonci. 4. Metaph. q. 4. Iauellum eodẽ lib. q. 1. & Pet. Fonsec. societatis Iesu 4. Metaph. q. 1. ubi pulcherrime declarat opinionem D. Tho. esse verissimam, quam acerrimè defendit contra Aur. Ocham. Gabr. Greg. & Trob. & Cæteros, quorum arg. ex his soluuntur. & c.

Circa quintam conclusionem sciendũ est quod regulariter intelligenda est conclusio ipsa, quod dico propter raptum Pauli, & si quidem dixisti ipsum non uidisse diuinam essentiam, sed quendam refulgentiam ipsius claritatis, tamen in hac parte sequendus est Augustinus qui asserit in libro duodecimo ad litteram super Genesim, quod beatus Paulus uidit Deum per essentiam confortatus lumine gloriæ, quod quidem lumen gloriæ dupliciter participari potest: uno modo per modum formæ immanentis, & sic beatus facit sanctos in Patria, alio modo per modum cuiusdam passionis transeuntis sicut est de lumine potetie quod non semper est in Prophetis, & sic lumen illud fuit in Paulo in raptu, & sic ex tali visione non fuit simpliciter beatus ut fieret redundantia ad corpus, sed solum secundum quid, & hoc spectat ad id quod Deus aliquando miraculose & super naturaliter operatur, non quod regulariter in Sactis inueniatur, sed præter cõmunem ordinem, & super naturaliter Deus eleuauit mentes aliquorum hominum in hac carne uiuentium sed non sensibus carnis utentium usque ad uisionem suæ essentia, ut docet Augustinus 12. libro super Genesim ad litteram, & in libro de uidento Deum de Moyse qui fuit magister Iudæorum, & de Paulo qui fuit magister gentium, & forte de Beato Benedicto, ut disputat Sanctus Thomas in Quolibetis.

In hac secunda quæst. ponit tres conclusiones.

Prima est. Ad hoc quod aliqua propositio sit per se nota sufficit, quod prædicatum sit de ratione subiecti: probatur quia tunc propositio est per se nota quando subiectum sine prædicato cogitari non potest, quando autem prædicatum est de ratione subiecti, alterum sine altero cogitari non potest, igitur propositio per se nota est quando prædicatum est de ratione subiecti. Nota quod Scot. hic q. 2. huius dist. uult quod propositio per se nota illa dicitur, quæ habet euidentem ueritatem ex proprijs terminis eius, ut sunt eius, itaque quicumque intellectus perfecte concipit tales terminos statim habet euidentem ueritatem de unione terminorum, quia tales sunt termini, qui quantum est ex parte eorum semper nati sunt facere euidentem ueritatem de unione eorum cuiusque intellectui concipienti illos, hæc est expressa intentio Scot. declarata a Franc. de Lichet. de Brix. ordinis minorum de obseruantia. Aur. verò in hac met dist. q. 2. ar. 5. dicit quod propositio per se nota, est quæ immediate uenit in mentem & terminis, ut de quolibet est

est affirmatio, vel negatio, vel per inductionem ut A Nix est alba, vel per syllogismum imperfectibili tempore factum ut totum est maius sua parte quia. s. includit illam, & aliquid addit. Greg. Arim. eodem loco asserit, quod propositio per se nota est, quæ ipsa, vel alia sibi in significato æquiualens non indiget notitia alicuius extrinseci, ex his infert, quod nulla contingens est per se nota, nec categorica de inesse præter istam Deum est, nec omnis immediata, nec omnis cuius prædicatum est in ratione subiecti, nec aliqua propositio demonstrabilis. Pet. de Palud. in primo sent. manuscripto dist. 3. q. 1. art. 1. uult quod propositio per se nota simpliciter est, quæ non est per aliam notificabilis a priori, & B omnis quæ est primi modi perfectatis. Capreol. & Dur. dist. 3. q. 3. de mente D. Thom. quod propositio per se nota est illa cuius prædicatum includitur in ratione subiecti, sed quintupliciter cõtingit prædicatum includi in ratione subiecti ut est uidere in respon. ad primum contra primam. conclu. Caiet. subtilissime inuestigans opinionem D. Thom. p. p. q. 2. super primum artic. ait quod hæc non est definitio propositionis per se notæ contra Capreol. sed ponitur causalis. s. quod ex hoc quod prædicatum ponitur in ratione subiecti sit propositio per se nota quæ est conuertens respectu illius, quia uerissimum est, quod omnis propositio cuius prædicatum cadit in ratione subiecti est per se nota, sed non è conuerso, quoniam cum unum generalissimum negatur de alio, & cum prima passio prædicatur de primo subiecto sicut propositiones immediate secundum se, & consequenter secundum se, & per se notæ, si quis tamen uoluisset dicere hanc esse definitionem de mente D. Thom. ly esse in ratione subiecti intelligi debet formaliter vel virtualiter proxime, uide ibi, & primo post. cap. 3. quia ex hoc soluuntur omnes difficultates aduersariorum. potest etiam dici iuxta sententiam Cõfl. quæ non est spernenda, artic. 1. 2. quod D. Thom. descripsit per se notam in se vel quantum est de se affirmatiuam categoricam, per se nota negatiua diffinitur opposito modo. Ferr. primo cont. Gent. cap. 1. 1. sequitur ultimam expositionem, cui quia esse de diffinitione subiecti dupliciter intelligitur formaliter. s. subiecti essentiam ingrediens ut animal est de ratione hominis, alio modo virtualiter, & consequentiue tanquam. s. inclusum virtualiter in quidditate rei, & immediate consequens essentiam rei sicut si dicemus de ratione ignis esse quod sit calidus eo quod essentia ignis ita sequitur caliditas, ut ignis esse non possit, quin sit statim calidus: hoc ergo secundo, vel secundo modo sub disiunctione uerissima est sententia D. Thom. quod omnis propositio E per se nota illa est quæ primo vel secundo modo habet prædicatum clausum in ratione subiecti, & ex hac declaratione nullus remanet scrupulus. tu autem diligens lector sequere quamuis expositionem dummodo ne discedas a ueritate angelica Thomistica cui adheret Magister Guliel. Varr. dist. 3. q. 1. & Pet. de Tarant. eadem dist. q. 2.

Solutio

Cap. 11

Pri. p. q. 1. art. 1.

Pri. p. q. 2. art. 1.

quoad nos, sicut omne totum maius esse sua parte per se notum est simpliciter, ei autem qui ratione totius mente non conciperet, oportet esse ignotum, ergo non omnis propositio per se, ex se, & de se nota, est per se nobis nota, & sic conclusio est uerissima.

Tertia cõcl. hæc propositio Deus est, scdm se est per se nota non aut quo ad nos, patet, & est de mente Arist. 2. Metaph. t. 4. ubi dicit, quod ea quæ sunt notissima rerum noster intellectus se habet ad ipsa, ut oculus Nocturæ ad lumen solis, ergo Deus esse est secundum se notissimum non tamen nobis. sed aduerte hic quod circa istam conclusionem fuit triplex opinio; prima est D. Ansel. lib. prologion cap. 2. 3. & 4. ubi exponit illud psal. 52. Cur dixit insipiens in corde suo non est Deus? cum causa in promptu sit rationali mente se maxime omnium esse? Cur nisi quia stultus, & insipiens, si quidẽ Deus proculdubio existit quo maius cogitari non ualet, & in intellectu, & in re, & ideo est per se notum omnibus idcirco non potest demonstrari Deum esse? secunda opinio est ipsius Rabbi Moyfi qui dixit Deum esse, neque per se notum est neque demonstrari potest, sed tantum fide tenetur, quia ea quæ excedunt sensum, & sensibilia sunt indemonstrabilia, cum principia demonstrationis originem cognitionis sumant a sensibus. Deus autem excedit sensus, & sensibilia, propterea sequitur ipsum esse indemonstrabilem, & sola fide teneri. tertia opinio est D. Th. & omnium Theologorum, quæ exprimitur in præsentia conclusione, quod Deum esse non potest demonstrari ex parte sui, quia est per se notum; demonstratur tamen ex parte nostri, & hoc per multas rationes, ut est uidere primo cont. Gent. cap. 13. & apud Alex. Alenf. p. p. q. 2. per totum, & conclusio principalis est propositio Aug. 13. lib. de Trin. ubi habet Deum esse quoad nos. s. probat natura, & scriptura, neque diuinorum librorum autoritas tantummodo Deum esse prædicat, sed omnis quæ nos circumstat, ad quem nos etiam pertinemus, uerua ipsa rerum natura proclamatur habere se præstantissimum conditorem & c. & super Ioannem tractatu 106. ait hoc nomen quod dicitur Deus uniuersæ creaturæ etiam omnibus gentibus antiquam, & in Christum credentem, non omnino esse potuit incognitum; hæc est. n. uis naturæ, diminitatis, ut creaturæ rationali iam ratione utenti non omnino; ac possit penitus abscondi, quod quoque Ambr. lib. de Spiritu Sactõ ex quatuor præcæteris manifestatur Deus, aut quia sine peccato est, aut quia peccata condonat, aut quia creatura non est, sed Creator, aut quia non adorat sed adoratur: in se ergo notus nobis tamen manifestatur. & c.

In hac tertia quæst. disputatur quod posita ista propositio.

Deus est trinus, & unus quæ est de fide: simpliciter non falsificatur aliqua ratio naturalis, neque infringitur ars syllogistica vel syllogismus expositorius; neque illud primum principium de quolibet dicitur affirmatio, vel negatio uera, & de nullo ambæ ueræ, & hoc non intellexit Auer. 12. Metaph. cominen. 39. ubi negat dari Trinitatem in diuinis per hanc rationem, esse compositum est nouum, si in Deo ponatur Trinitas aliqua, ergo erit aliqua

Pri. p. q. 2. art.

Pri. 2. q. 31. art. 1.

aliqua propositio, & sic aliqua nouitas, & tunc Deus non esset æternus, quæ ratio nulla est, quia hæc Trinitas quam nos ponimus in Deo, non est quo ad substantias, vel quo ad dispositiones absolutas, vel quo ad aliqua accidentia addita diuinæ essentię, quia si hoc poneremus in Deo, tunc utique esset ibi compositio, & sic esset nouitas, sed ponimus Deum esse vnum numero in essentia, & trinum in personis, quæ distinguuntur non essentialiter, sed tantum per relationes, quæ sunt realiter cum diuina essentia licet non formaliter.

Tex. 39.

Quæquã Auerroistę, vt Zimm. Theoremate 41. & Suesl. 12. Metaphy. velint quod Auerr. nõ arguat contra Christianos, sed contra duas positiones antiquorum, quarum prima fuit, quæ posuit tres substantias in Deo, quia videbant in eo reperiri hæc tria. scilicet sapientiam, amorem, & vitam, arbitrabantur hæc tria esse substantiam vitę, substantiam sapientię, & substantiam amoris distinctas essentialiter: contra hos arguit Auerr. nam si substantia est numerata ita quod Deus sit congregatio trium substantiarum realiter distinctarum, Deus erit vnum per vnã intentionem. i. vnã formam additam illi congregato, & mixtum est vnum per vltimam formam missionis, quæ est forma specifica, & hoc est manifestum, nam omne vnum per se est vnum ab vna forma, & sic sequitur in Deo esse compositionem, & nouitatem, & sic Deus nõ esset æternus. alia fuit opinio quorundã volentium effugere hoc argumentum, & dicebant illa esse tres dispositiones additas essentię Dei, & per cõsequens esse tria accidentia absoluta contra quã etiam arguit, quia tunc exiret de potentia ad actum. scilicet ad illa quæ adduntur diuinæ essentię, & sequitur etiam compositio in ipso Deo: contra istos igitur arguit Auerr. & non contra nos Christianos: sed quicquid sit de hoc habemus quod conclusio nostra est de fide, & habetur de Sũma Trinitate, & fide catholica cap. damnamus, & reprobamus libellum quem Abbas Ioachim edidit contra Mag. Pet. Lomb. & in Concilio Tridentino, & in omnibus ferè concilijs, & in antiquissimo Concilio Aquileiensi ita habetur, assertio fidei nostrę, hæc est, vt vnum Deum esse dicamus, neque vt gentes filium separemus, neque vt Iudæi natum ex patre ante tempora, & ex virgine postea editum denegemus, neque vt Sabellicus patrem confundamus & verbum, & eundem patrem asseramus, & filium, neque vt Fotinus initium filij ex virgine disputemus, neque vt Arrius plures credendo, & dissimiles potestates, plures Deos gentili errore faciamus: hinc etiam fuit condemnatus error Noeti, à quo Noetiani dicti sunt qui etiam negabant numerum personarũ in diuinis expresse contra scripturam Ioannis prima canonica tres sunt qui testimoniũ dant in Cælo Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus. & hi tres vnũ sunt, & Pauli Apostoli Rom. 2. ex se ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia, & Esai. ter nominantis Sanctus, Sanctus, Sanctus, Sanctus innuēs Trinitatem personarũ, & vnitatem essentię postmodum subdendo Dominus Deus Sabbahot, & Dauid. dicentis benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus, & metuãt cum omnes fines terrę, ter dicitur Deus ponitur trinitas personarum addēdo, & metuãt eum omnes fines terrę, ostenditur vnitatem essentię, vide hic

Alph. de Cast. lib. 4. contra hæreses, & Alex. de Alef. p. p. summe q. 66. memb. 1. q. 1. vbi pulcherrime declarat quid significetur cū dicitur in Diuinis Deus est trinus; & vnus; vide Aegid. dist. 2. q. 2. vbi quærit si diuina supposita differunt re vel ratione &c. Nec turberis de scrupolo quodam qui adduci solet à disceptantibus in scholis, & probabilius probantibus in Deo plures personas tribus reperiri, quia pluralitas personarum in diuinis est secundum pluralitatem proprietatum relatiuarũ; sed quatuor sunt relationes in diuinis scilicet; paternitas; filiatio, communis spiratio, & Processio, igitur probabilius sequi videtur quatuor fuisse personas in diuinis, quia ad hoc dicere potest quia, & si quatuor sint relationes in diuinis pro vt omnes affirmant tamen vna istarum scilicet spiratio non separatur à persona patris, & filij, sed conuenit vtrique & sic licet sit relatio, non tamen dicitur proprietas, quia non conuenit vni tantum personę, neque relatio personalis id est constituens personam dici debet, sed hæ tres relationes, puta paternitas, filiatio, & Processio dicuntur proprietates personales id est constituentes personas, si quidem paternitas est persona patris, filiatio persona filij, processio persona Spiritus Sancti procedētis, Nec etiam turberis de alio scrupulo, quem trinitalister ducere soient confundentes personas & ex quadã ficta pietate moti dicunt, ex infinita bonitate patris est, quod infinite se ipsum communicet producendo personam filij, & ex infinita bonitate patris, & filij est quod infinite producant Spiritum Sanctum, cum ergo, & ipse Spiritus Sanctus sit infinita bonitas sicut Pater, & Filius, vnde ergo prouenit, quod Spiritus Sanctus ad producat aliam personam diuinam, & sic etiam, & illa alia producta producere debet & aliam, & sic in infinitum, hi enim aberrant toto cælo in hoc eorum scrupulo non animaduertentes vnã, & eandem esse bonitatem Patris, & filij, & Spiritus Sancti & non diuersas esse bonitates in istis personis, & præsertim cū in eis non sit distinctio per bonitates, sed per relationes personarum, & illa bonitas quæ conuenit Spiritui Sancto est habita ab alijs nempe à Patre, & Filio, bonitas autem quæ conuenit Patri est eademmet, sed sicut à quo communicatur alteri, & propterea non sequitur Spiritus Sanctus deberet producere aliam personam, & illa aliam, & sic in infinitum.

Scriptura trinitatis soluitur

Tertia Distinctio.

Distinctio hæc tertia continet tres quæst. in quarũ prima ponit rationes quibus D. Th. probat Deum esse vnum ipsasque defendit contra Aur. & Alios impugnantes doctrinã D. Th. Nota hic circa vnitatem Dei quod fuerunt quidã hæretici nominati Gnostici qui postulerunt Duos esse Deos, vnum bonum à quo omnia bona, alterũ malum à quo omnia mala procedere dicebãt: post istos Apelles quidam de quo Eusebius lib. 5. historię Ecclesiasticę eundẽ defendit errorem de duobus Dijs vno bono, & altero malo quãquã aliquantulum in hoc à Gnosticis differt, qui vt Aug. de hæresibus refert, non dixit illos duos Deos esse duorum principia, sed vnum tantum dicit esse principium

Deum. s. bonum, & ab illo factum alterum Deum, qui cum malignus esset Mundum in sua malignitate fecit. hos Gnosticos, post aliquot annos imitatus Manicheus eundem docuit errorem, & sub hoc magis præualuit quàm sub Gnosticis adeo vt ab illo nomẽ acceperit, & Manicheorum iam appelletur, verum hic Manicheus addidit huic hæresi alium errorem asserendo, quod duo testamenta scripturæ processerunt ab illis duobus Dijs, testamentum vetus aiebat fuisse factum à malo Deo, testamentum autem nouum à bono. Tertullianus libro de hæresibus, & Ireneus libr. 3. aduersus hæreses dicunt quod fuit quidam alius hæreticus nomine Valentinus, qui cum Platonicus esset, multa figmenta fabulosa docuit, hic etiam duo omnium rerum principia voluit esse, quæ appellauit profundum, & silentium, profundum dixit esse Patrem, & ex coniugio profundum, & silentij processisse intellectum & veritatem, de intellectu, & veritate processisse verbum, & vitam, de verbo, & vita processisse hominem, & Ecclesiam, & deinde ait fuisse factum Diabolum, qui fecit hunc mundum, & sic omnia vult processisse ex illis duobus principijs profundo, scilicet, & silentio, quæ omnia sunt figmenta, & fabulosa, vt ait Diuus Thomas in expositione primę epistolę ad Timotheum, vbi dicit de Manicheo quod inter omnes hæreticos plus honorat Diabolum, lege etiam Diuum Bonauenturam primo sententiarum dist. 2. quæst. 1. vbi probat vnum esse triplici suppositione facta, scilicet propter communem animi conceptionem, quæ est quod Deus est quo maius cogitari non potest, secunda est ratione status quia est summum, & primum bonum. tertia est, quia Deus est simplicissimus. ex his ratione ostensiuã probat Deum esse vnum. Alexan. Alenf. quoque prima parte, quæstione tertia, membro primo, articulo primo, vide etiam Riccardum de Sancto Victore libro primo, de Trinitate, cap. 6. Henric. Quolibeto primo, articulo 3. & probat Deum esse necesse esse, ergo non est nisi vnus. vide Scotum distinctione secunda, quæstione tertia, vbi probat Deum esse vnum contra Guilielmum Varr. Deum esse vnum non esse propositionem demonstrabilem, sed tantum acceptam per fidem contra D. Thomam tenentem esse præambulum ad fidei articulos. lege Aegidium distinctione tertia, primo sententiarum, quæstione prima, articulo tertio, Henricus in summa, articulo 22. Paulus Soncinus 12. Metaphysicorum, quæstione 28. Alphonfus distinctione secunda huius quæstio. primæ, Diuus Augustinus decimo quinto de Trinitate, capitulo quarto, vbi habet quod Deum esse probat natura, & scriptura: Dionysius de Diuinis nominibus in fine. Ciprianus in prologo de operibus: pro defensione rationum quas adducit hic Capreolus, vide Caietanum prima parte, quæstione secunda, articulo tertio, & Ferr. primo contra Gent. cap. 13. &c.

Pip. q. 2. art. 3.

Sed oritur difficultas à multis, Num quilibet fidelis teneatur explicite credere articulos fidei, & an sit necessarium quod memoriter quilibet fidelis postquam ad annos discretionis peruenerit articulos fidei tenere debeat. & quãuis multa in hac quæstione dici possint, Nos tamen conciliorum, &

Patrum doctrina nitentes certiora, & securiora Sanctorum trademus, & propterea absque controuersia videtur dicendum, quod ad prima credibilia, quæ sunt articuli fidei tenetur homo explicite credere id est aperte, clare, singulariter, & non in confuso, sed distincte, & specialiter, sicut, & tenetur habere fidem, sed quantum ad alia credibilia non tenetur homo explicite credere, sed solum implicite vel in præparatione animi in quantum paratus est credere quicquid in diuina scriptura continetur, sed tunc solum huiusmodi tenetur explicite credere quando hoc ei constiterit in doctrina fidei contineri, sed prima credibilia memoriter retinenda esse à quolibet fidei, nam qui legem non recordatur, facile peccat in legem, in his autem peccare est à recto veritatis tramite deficere: quare, vt beatitudinem consequamur, memoria hæc fidei fundamenta retinere debemus. multę etiam aliæ rationes sunt, quibus id persuaderi potest efficaciter, sed nos iam probata testimonia proferamus, in Concilio Forliuensi sub Carolo, & Pipino postquam singuli fidei articulo recitati sunt, ita legitur, Hanc igitur Catholicę fidei sincerissimam puritatem volumus omnes Dei Sacerdotes, omnesque gradus Ecclesię summo cura studio, & absque vlllo vitio sensatim discendo memoria retinere, & paulo post subdit, symbolum vero, & orationem dominicam omnis Christianus memoriter sciat, omnis ætas, omnis sexus, omnisque conditio, masculi, femina, iuuenes, senes, serui, liberi, pueri, coniugati, innuptęque puellę, qui sine hac benedictione nullus poterit in cælorum regno percipere portionem, idem habetur in Concilio Moguntino celebrato tempore Caroli Magni, idem etiam habetur in synodo rhenensi, idem enim scribit Bucardus libro secundo decretorum, idem enim docet Isidorus libro secundo de officijs, idem enim docet Augustinus libro primo de symbolo ad Cæthecuminos, eandem sententiam docet Beatus Thomas secunda secundæ, ex his ergo apparet in quanto periculo versentur, qui articulos fidei memoria nesciunt, nemo enim dicat se non posse præstare memoria horum paucorum, & facilius præceptorum, attendant etiam Prælati, & Curati, quia plura tenentur explicite credere ipsi qui habent officium alios instruendi, quia laicis simplicibus sufficit habere noticiam explicitam articuloꝝ, de quibus Ecclesia festiuat, vnde ipsi simplices non sunt examinandi de subtilitatibus fidei, nisi quando habetur suspicio, quod sint ab hæreticis deprauati, quare non omnes æqualiter tenentur Catholici scire credenda, sed plura tenentur maiores quàm simplices. ex his apparet solutio ad difficultatem motam.

Cap. 45. Cap. 62. Cap. 11. Cap. 6.

q. 2. art. 5

Scot. q. 5.

Quæstio Secunda.

IN hac secunda quæstio. Disputat Capreolus in quo consistit ratio vestigij, & imaginis, & in quibus reperiuntur. Nota quod sunt hic tres opiniones, prima est Scoti quæstio. quinta huius vbi vult quod vestigium, est similitudo illius partis animalis à qua imprimitur in aliquo sibi cedens, sed similitudo impressa partis, non est similitudo

Addit. Aq. in j. vol. Capr. B litudo

litudo totius, quia neque secundum rationem totius in se, neque etiam qua totum immediate cognoscitur illud representatum esse aliquid illud, & ideo si illud suppositum sit falsum, puta quod illud imprimens separatum a toto sit, puta si pes amputatus a corpore imprimeret vestigium erraret, & hoc vestigium arguitur tantum notificat, imago vero est similitudo representans aliquid in se, & illud immediate notificans, unde sicut vestigium est verè imago partis a qua impressum est, ita, & si totum immediate imprimeretur pulveri illa impressio esset verè imago totius. secunda opinio est Aur. in hac eadem dist. q. 2. art. 1. asserentis vestigium, & imaginem in duobus differre, primo quia vestigium ducit in notitiam arguitur, & per modum effectus, imago vero representatiue, & per modum similitudinis. secundo quia de ratione imaginis est quod sit similitudo, & ei accidit, quod sit impressio eius cuius est, unde fumus ignis, & odor Leporis est vestigium. ex quibus videtur velle hic vir, quod omnis effectus sit vestigiū, & quod imago sit solum in quarta specie qualitatis. Tertia opinio est quam Scot. in q. 5. attribuit. D. Thom. quod vestigium est impressio derelicta ex transitu alicuius super vacuum, vel plenum, ipsum imperfectè representans, & ideo imperfectè, quia vestigiū representat aliquid confuse, & sub ratione speciei imago perfectè, quia sub ratione indiuidui, sicut per vestigium distinguitur Equus, ab Asino, & cognoscitur, quod transiens est Equus, & Asinus, sed non distinguitur equus ab illo, sed imago distinguit sub ratione indiuidij, quia imago Iouis non representat Casarem, & pluribus argumētis impugnat eam fortiter sed quidem percutendo aerem, quia hæc opinio ab ipso recitata, & impugnata nõ est D. Thom. cum ipse dicat in hac dist. 3. quæst. 2. artic. 1. quod vestigium propriè est impressio animalis representans secundum inferiorem superficiem pedis tantum, & per Pedem intelligit omne habens locum pedis, metaphoricè autem est similitudo imperfecta ducens ad id cuius est similitudo, & hoc intelligitur arguitur, & non representatiue, quia tunc esset imago. non. n. est similitudo secundum formam representatiua, vel secundum speciem, quia cum sit commune vestigiū, & imagini representare, cum omnis effectus representet causam suam, differentia tamen est inter ea, quia vestigium representat causalitatem, imago vero formam eius, & cum vestigium Metaphoricè tantum sumatur in proposito, & translatio metaphorica potest, secundum multas conditiones fieri, ideo non inconuenit quod vestigium dicatur vt representatiuum causalitatis, & non formæ, vel vt representatiuum partis, & non totius, vel representatiuum imperfectum. i. secundum cõmunia omnibus creaturis, & non propria rationalibus: imago autè tria includit, primo quod sit similitudo, quia vbi non est similitudo non potest esse ratio imaginis. secundo quod sit expressa, unde vnum ouum nõ est imago alterius, cum alterum ab altero non sit expressum, licet interea sit similitudo. tertio requiritur quod sit secundum speciem, sicut imago Regis est in filio suo: unde si esset similitudo secundum genus non esset imago, quapropter vermis, qui oritur ab homine non est eius imago. hæc est gerna-

ra opinio D. Thom. de vestigio, & imagine vt exponit Caiet. p. p. vbi supra, & quæst. 93. articulo primo & secundo, & Ferr. libr. 4. contra Gent. capitu. 26. vbi supra. idem Rom. Aegid. 3. distin. huius quæst. 1. per totam. Duran. quoq; vir acri ingenio & eloquentissimus quæst. sua quarta Alex. de Ales secunda parte, quæst. 8. per totam. Diuus Augustinus lib. ij. de Ciuitate Dei, vbi ait, quod vestigia Trinitatis in omnibus creaturis sunt expressa. in quantum in qualibet creatura inueniuntur aliqua, quæ necesse est reducere in Diuinas personas sicut in causam, quælibet enim creatura subsistit in suo esse, & habet formam per quam determinatur ad speciem, & habet ordinem ad aliquid aliud, secundum igitur quod est quædam substantia creata, representat causam, & principium, & sic demonstrat personam patris, qui est principium non de principio, secundum autem quod habet quandam formam & speciem, representat verbum, secundum quod forma artificiati est. ex conceptione artificis, secundum autem quod habet ordinem representat spiritum Sanctum, scilicet in quantum est amor, quia ordo effectus ad aliquid alterum est ex voluntate creantis, & propterea vestigium Trinitatis dicitur inueniri in vnaquaque creatura secundum quod vnum aliquid est, & secundum quod aliqua specie formatur, & secundum quod quendam ordinem tenet, & ad hæc etiam reducuntur illa tria, numerus, pondus, & mensura, quæ ponuntur Sapientia. Nam mensura refertur ad substantiam rei limitatam suis principijs, numerus ad speciem, pondus ad ordinem. & ad hæc etiam reducuntur alia tria, quæ ponit Augustinus, modus, species, & ordo, & ea etiam quæ ponit in libro 83. quæst. quod constat, quod discernitur, quod congruit, constat enim aliquid per suam substantiam, discernitur per formam, congruit per ordinem, & sic Apollolus scribens ad Romanos dicebat inuisibilia Dei a creatura mundi per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, virtus, sapientia, & diuinitas, quibus verbis occulte significare volebat vestigium Sanctissimæ Trinitatis, quia representatio vestigij attenditur secundum appropriata, per quem modum ex creaturis in Trinitatem diuinarum personarum veniri potest, vt docuit Sanctus Thom. prima parte.

Quaestio tertia.

IN hac tertia quæstione in qua quæritur, num in creaturis reperiatur imago, & vestigium Trinitatis? Nota pro maiori intelligentia verborum Diui Thomæ quæ habentur in secundo articulo, quod ratio vestigij non reperitur proprie in accidentibus, sed tantum in substantijs, quod vestigium in creaturis accipitur secundum perfectiones in eis repertas, per quas aliquo modo representatur Trinitas personarum, istæ perfectiones licet sint multæ, omnes tamen reducuntur ad tria genera, quia vel designant habitudinem causæ efficientis, vel formalis, vel finalis, habitudinem causæ materialis designare non possunt, quia Deus non potest esse causa materialis. quando intellectus ducitur in cognitionem Dei, vt est causa efficiens, sic ducimur in appropriatum Patris qui est ille de quo cuncta procedunt: si autem ducitur

ducitur intellectus in cognitionem Dei, vt est forma exemplaris, sic habemus appropriatum filij, per quem cuncta producuntur: si autem est causa finalis, sic habemus appropriatum Spiritus Sancti in quo cuncta existunt, & hoc voluit Apost. ex ipso per ipsum, & in ipso sunt omnia: nota secundo quia omnes tales habitudines ducunt in cognitionem appropriatorum tribus personis, propterea assignantur tres partes vestigij, quæ diuersi diuersimode posuerunt, nam Pithagoras dixit ea esse principium medium, & finem, Philosophus dixit ea esse virtutem substantiam, & operationem, Augustinus in lib. de natura boni, voluit esse modum, speciem, & ordinem, & per modum sexto de Trin. cap. 10. intelligit Augustinus naturam rerum, per speciem qualitates, & doctrinās, & artes, per ordinem intelligit amores, & delectationes. D. Thom. diuersimode interpretatur quia p. p. quæst. 5. artic. 5. per modum intelligit comensurationem principiorum efficientium, seu materialium, per speciem formam, per ordinem inclinationem ad aliquid, prima secunda, quæst. 85. artic. 4. per speciem, intelligi formam absolute, per modum, mensuram ipsius formæ, per ordinem respectum ad aliud, in disput. de ver. q. 2. 1. per speciem etiam intelligit formam, per modum comensurationem ipsius esse ad essentiam cuius est, per ordinem verò respectu finaliter clausum in ratione boni, sed quomodo ista tres expositiones non sunt sibi inuicem contrariæ, vide Caiet. & Ferr. 4. contra. Gent. cap. 26. Nota etiam, quod pondus, mensura, & numerus in quibus omnia facta dicuntur dupliciter accipi possunt, vno modo, vt dicunt diuersas res, ita quod per mensuram possumus intelligere substantiam, per numerum virtutem, per pondus operationem, & secundum istum modum non in omnibus rebus reperitur vestigium, sed solum in per se entibus, quia in omni tali est considerare substantiam cui attribuitur per se esse, & quia non est substantia sine virtute, nec virtus sine operatione in omni tali est vestigium Trinitatis, sed si mensura, pondus, & numerus dicunt res rationis possumus concedere simpliciter in omnibus entibus reperiri aliquo modo vestigium, & ex hoc facilius soluuntur argumenta Aur. quia sicut accidentia non proprie dicuntur creature, ita nec proprie in eis hæc tria inueniuntur. sed vterius considera quomodo Augustinus quarto super Genesim ad litteram, & in quo ad Orosium dupliciter intelligit Deum constituisse omnia in numero, pondere, & mensura, primo sic quia Deus constituit omnia in se ipso, qui est pondus sine pondere, numerus sine numero, & mensura sine mensura. alio modo quia Deus omnia disposuit vt haberent in se ipsis hæc tria, quia omnia entia participant esse, sequitur quod habeant mensuram, quia omnia creata sunt in predicamento, sequitur quod habeant pondus, quia per pondera omnia ordinantur in locis suis, omnia entia creata sunt etiam sub aliqua specie, & sic dicuntur habere numerum, patet ergo quomodo quælibet res creata habet hæc tria, & sic possunt intelligi verba D. Thom. vide Pet. de Auliaco in presenti dist. quæst. 2. & Ant. de Valent. quomodo idē declarat, scilicet vestigiū Trinitatis reperiri in qualibet creatura, idē quoq; sustinet Dur. hic q. 4.

A In hac tertia quæst. ponuntur duo articuli in quorum primo ponuntur quinque conclusiones quarum prima est partes vestigij qualitercunque assignentur ad tria generaliter reducuntur, probatur primo per opinionem Pithagoræ asserentis partes vestigij, esse principium medium, & finem, similiter Arist. substantiam virtutem, & operationem posuit esse partes vestigij, quam opinionem sequutus est Dionis. August. posuit etiam modum speciem, & ordinem, & lib. 83. q. vbi ponit etiam tria. f. quod constat, quod discernitur, & quod congruit, & Sap. habetur omnia in numero pondere, & mensura constituiti, quæ declarat Diuus Augustinus hæc tria, vbi magna sunt magnum bonum est, vbi parua sunt paruū, vbi nulla nullum, & hanc conclusionē nullus negat vt est videre apud Dur. quæst. 4. huius dist. & apud Bonauen. q. 1. & 2. & apud Mag. Nicolaum de Orbellis q. 5. id & tenet Guliel. de Rubione quæst. 8. Secunda conclusio est partes vestigij assignati per illa tria, vnum, bonum, verum differunt ab eo in quo tale vestigium reperitur, patet ista, quia solus Deus est bonus, & verus per essentiam patet etiā autoritate Augustini Boetij lib. de Ebdom. & Auctoris lib. de causis, declarationem huius conclusionis latius, vide apud Ferr. primo cont. Gent. cap. 38. Tertia conclusio est Bonitas, & veritas rei creatæ distinguuntur realiter, bonum, & verum, & vultu distinguuntur ratione, prima pars manifestatur, quia veritas est in intellectu, & bonitas in re, vt docet Arist. 6. Metaph. probatur secunda pars etiam, quia verum addit supra ens rationem perficientem intellectum, & bonum dicit rationem perficientem voluntatem; vnum importat indiuisiōnem. vide Paul. Sonc. 4. Metaph. q. 27. & Iauellum eodem libro quæst. 6. vbi ordinat passiones entis, & quæst. 7. vbi disputat de vno. &c. quibus visis facilius solues argum. Aur. contra istas duas conclusiones secunda & tertia. Quarta conclusio Modus, species, & ordo; pernes quæ attenditur alia assignatio vestigij, nõ sunt idem inter se nec cum illo cuius sunt. pro intellectu huius. nota, quod est triplex perfectio generalis, quæ creatura dicitur perfecta, prima est ipsa actualitas, seu endelechia, secunda est participatio generis per quam ipsa res creata ponitur sub aliquo genere determinato. tertia est per quam attingit perfectionem propriæ speciei; prima perfectio importatur per modum, quia illa perfectio est modificata, & mensurata. secunda importatur per ordinem, qui dicit respectum per quem res locantur in genere. tertia importatur per speciem, quam res sortiuntur per formam propriam, sed entitas, relatio, & forma, non sunt idem realiter, ergo modus, species, & ordo non sunt idem realiter, & sic conclu. est vera, &c. de qua conclu. poteris videre Adam in decisione huius distin. q. 1. & Landulph. quæst. 9. & 10. & Mag. Girard. de senis primo sent. dist. 7. quæst. 4. vbi declarat quomodo vestigium, & imago differunt quantum ad id quod sunt; & quantum ad modum deueniendi in cognitionem dei. &c. Quinta conclusio, substantia, virtus, & operatio, penes quæ attenditur alia assignatio vestigij ab in-

Pri. p. q. 45. art. 7.

Rom. 11.

Cap. 8.

Coel. t. 2. ad a totū.

Cap. 1.

Cap. 1.

Quæst. 7.

Dist. 7. art. 3.

q. 2. art. 1. 3. distin. 1. Coel. t. 2.

Lib. de natura boni cap. 11.

Lib. de natura boni.

Pri. p. q. 5. art. 3. 83. q.

Tex. 6.

Pri. p. q. 5. art. 5.

Pri. p. q. 54. art. 3.

nicem realiter distinguuntur ab eo cuius sunt, ista est manifesta in doctrina D. Th. quia in omni creatura facultas, seu potentia distinguuntur ab essentia, cum essentia ponatur in predicamento substantie, & potentia in secunda specie qualitatis: ergo realiter distinguuntur virtus, & substantia. de operatione etiam est manifestum, quia operatio potest cessare stante facultate, facultas vero semper perseverat stante suo subiecto, igitur distinguuntur. &c. Hanc secundum partem conclusionis tenet Magister sententiarum secundo distinctione tertia, & Henricus ibidem Diuus Bonauentura Gabriel Arim. Dyonisius de Coelesti hierarchia, & Diuus Augustinus. 15. de Trinitate, sed difficultas est circa primam partem, quia multi sustinent substantiam esse immediatum principium operationum, & secundum istos virtus, & substantia non distinguuntur: sed de hac conclusione erit sermo in sequenti articulo ubi disputabimus cum illis qui arbitrantur se profiteri Doctrinam Diui Thomae, & tamen in hac conclusione deuiant a veritate vt patebit infra &c. Pro nunc scias quod Benedictus Perreus societatis Iesu libro 8. de communibus omnium rerum naturalium principibus & affectionibus, sustinet quaedam falsam imaginationem aduersus supradictam doctrinam, asserit enim probabilius sibi videri accidens sua virtute posse substantiam producere, itaut cum ignis producit ignem, tota ea productio intrinsece, & effectiue procedit a calore, neque ad eam effectiue concurrat forma substantialis quae est in igne, & ex hoc reprehendit Scotum 4. senten. & Ocham lib. 2. & Durandum in eodem loco, qui omnes doctores vnanimitate docuerunt accidens nullo modo habere vim producendi substantiam, sed eam immediate produci a substantia, ratione Sancti Thomae, qui 7. Metaph. docuit nullum agens posse agere ultra virtutem suam, sed accidens est imperfectius substantia, igitur non potest eam producere, haec enim ratio recitatur a Sancto Thoma ab ipso etiam soluitur p. p. Cuius solutionem non videns ipse Perreus confutat etiam ipsum D. Thom. cum suis discipulis, volens accidens virtute propria producere substantiam, & aberrat toto caelo non considerans rei veritatem secundum Peripateticos, qui dicunt accidens, verbi gratia, calorem habere duplicem modum operandi, vnum in virtute propria, quatenus accidens est, quo modo utique producere non potest nisi calorem, alterum vero in virtute substantiae cuius est naturalis virtus, & instrumentum, secundum quem potest etiam substantiam producere, sicut calor qui est in animali, & in semine, quamuis per se non habeat nisi calefacere, tamen quatenus est naturale instrumentum animae, & generantis potest producere carnem, & ossa, atque adeo ipsum animal, Hanc Doctrinam docuit Sanctus Thomas tertia parte, & in quarto senten. & prima parte loco superius citato, & in eisdem locis discipuli Sancti Thomae, vt Capreolus, & Caietanus latius ostendunt Doctrinam ipsam esse peripateticam, Nam Auerroes in septimo Metaph. docuit accidens non virtute propria, sed virtute substantiae, cuius est instrumentum producere animalia imperfecta, sic etiam, & Arist. 12. Metaph. scribit, elementa ipsa medijs qualitibus suis producere sibi similia,

Nam cum accidens sit naturalis, & propria virtus substantiae ab ea dependens, eique a natura tributa, tanquam instrumentum ad obeundas eius actiones, sicuti etiam habemus exemplum Theologicum de sacramentis, quo secundum se sunt corporalia, sed quatenus sunt instrumenta Diuinae virtutis causant gratiam, sicuti etiam securis producit lectum, non secundum propriam formam, sed prout mouetur ab artifice, De qua re lege Diuum Thomam 3. p. In hoc secundo articulo huius quaestiones ponuntur quinque aliae conclusiones, quarum prima est, Potentiae animae non sunt ipsa essentia animae, patet ista, quia operatio animae non est in genere substantiae, ergo nec potentia operatiua, & sic conclusio erit vera. est enim propositio immediata haec, nulla substantia est accidens, sed animae essentia est substantia, Potentiae vero accidentia, igitur idem quod prius. Nota circa istam conclusionem esse quinque opiniones prima est aliquorum, qui duo dicunt, alterum omnes Potentias animae esse immediate in anima vt in subiecto, vnde iuxta eorum sententiam, tam intellectus, quam omnes aliae sensitiuae potentiae, & motiuae sunt in nuda anima, hanc sustinet Iannus quaest. 7. & 10. 3. d. A. & Apollinaris, quaest. 7. Alterum est, quod sunt realiter distinctae inter se, & cum subiecto, sicut albedo, & dulcedo in lacte. secunda opinio est Pauli Veneti, qui in tertio de Anima, cap. 4. conuenit cum praedictis in eo quod Potentiae distinguuntur realiter, tamen differt in subiecto, dicit enim quod Potentiae communes quales illae quinque. scilicet vegetatiuum, sensitiuum, appetitiuum, intellectiuum, & loco motiuum, quae dicuntur communes, quia genere differunt, sunt immediate in anima ipsa, at particulares. scilicet quinque sensus exteriores, & interiores sunt immediat in particula materiae, & corporis, puta visus in oculo, & sic de alijs. Tertia sententia est aliorum, qui non ponunt, potentias distinguuntur ab anima, sed ipsammet esse potentiam dicunt, & immediate intelligere, appetere, videre, nutrire, & reliqua, vnaque anima propter varias operationes, varia sortitur nomina, ipsa enim est sensus, & intellectus, & voluntas & reliqua: hoc tenet Greg. 2. senten. distin. 16. quaest. 3. & Marsilius primo senten. distin. 3. quaest. 7. & est ferè omnium nominalium, quam opinionem sequitur quidam Doctor Martinus Nauarrus, modernus Doctor, in quodam suo manuali de casibus conscientiae in suis prelujs, vbi asserit Potentias organicas ipsius animae realiter ab ea distinguuntur, quia sunt compositae ex anima, & corpore; intellectum autem, & voluntatem identificari cum ipsa anima, quia sunt immateriales sicut ipsa. quarta est sententia Scot. 2. senten. distin. 16. quaestio. vnica, hic enim Potentias formaliter solum distinguunt, & inter se, & ab anima, & a subiecto, esse tamen idem realiter cum subiecto, addit, quod non omnes sunt in anima, sed intellectus, & voluntas, reliquae tamen in coniuncto, vt visus in oculo, qui est quoddam compositum, & gustus in lingua licet non realiter distinguantur a coniuncto, clarius quoque declarat suam opinionem 4. sent. dist. 45. quaest. 3. quinta opinio est ipsius Diui Thomae, & veritatis, quam sequuti sunt multi Doctores grauissimi, vt

Cap. 13.

Dist. 12. q. 3. Quaest. 23.

Lect. 3.

q. 77. art. 1. q. 77. art. 3. Dist. 12 q. 1

Text. 18.

q. 62. art. 1.

Pri. p. p. art. 1.

Text. 90.

Cap. 3.

Cap. 6.

Cap. 25.

Cap. 4. to. 1.

Rom. Aegid. Quolib. 3. quaest. 10. Heru. Quolib. 1. A quaest. 9. istae sunt opiniones vniuersales de hac materia quae reducuntur ad tres, si quidem, prima secunda, & vltima conueniunt in hoc, quod realiter distinguuntur, aliae vero duae, quod sunt idem realiter, de subiecto autem tres primae dicunt esse animam, duae vero vltimae, quae arundam animam, quarundam vero coniunctum. Conclu. tamen proposita pluribus rationibus probatur, quas defendit hic Capr. contra Scot. principaliter, & ceteros impugnatores doctrinae angelicae; defendit etiam subtilissime Caiet. in p. p. D. Tho. q. 77. super expositionem primi art. & Iauellus 2. de Anima. q. 12. & nota, quod qui impugnant istam conclusionem expresse contradicunt Aristot. qui primo de anima vnicam animam ponit in vno, ipsas autem potentias multiplicat, & secundo de anima dubitat de potentijs an sint simul subiecto, an sint diuersae subiecto, & determinat potentias esse diuersas realiter inter se, & ab anima: quid clarius? & tertio de anima docet sensum valde differre ab intellectu, & intellectum vocat inanimatum, & non organicum. Hanc opinionem confirmat Auicenna. qui primo lib. suae sufficientiae voluit ab vno, vt vnum est non possunt immediate plura procedere, modo videmus quod ab anima vna, & simplici procedunt multae operationes genere diuersae, ergo aliqua pluralitas in ea est constituenda realis, & haec erit Potentiarum: varijs. n. facultatibus, & iuribus vnum plura operari possunt, hanc quoque opinionem sustinent Graeci, praecipue Olimpiadorus. 4. lib. Meteor. vbi ponit in elementis, quae maxima actiua corpora sunt virtutes distinctas ad operandum, puta calorem, & siccitatem in igne, aliasque virtutes in aijs, ergo pari ratione in anima ad suas operationes ponendae sunt virtutes distinctae ab ipsa, licet sensu hoc percipi non possit, tamen ita est rei veritas, quod potentiae realiter distinguantur ab essentia animae, quae declarauit D. Ambr. tom. 4. vbi habet haec verba, ideo in principio Sanctus Moyses informauit nos atque instruxit de insufflatione animae, vt non laboreremus opinionibus diuersis philosophorum, & subdens diuersas Antiquorum sententias de anima, deinde ait ipsam esse Diuinum Spiritum, eius vero potentias, & facultates bipartitas per rationabiles, & irrationabiles, ex quibus verbis aperte suscipere possumus substantiam animae quae vocat Diuinum Spiritum B. Ambr. esse realiter distinctam ab eius potentijs, seu facultatibus, quae plurimae sunt, & diuisae per rationabiles, & irrationabiles, & B. Aug. hoc idem habet pluribus in locis seu Doctrinae, & praecipue lib. de Spiritu, & anima vbi ponit quid sit anima, & dicit quod est substantia spiritualis simplex, indissolubilis, incorporea, passibilis, atque mutabilis carens pondere, figura, & colore: non est credenda pars, sed creatura Dei, nec etiam de subiecta Dei, vel de qualibet Elementorum materia &c. & subdit deinde loquendo de potentijs septem gradus vbi ponit vnitatem essentiae animae, & pluralitatem potentiarum ex consequenti distinctionem realem inter ipsam animam, & eius potentias: hoc etiam videre poteris apud ipsum librum 6. Musicae, & lib. de moribus Ecclesiae, cap. 5. & lib. de quantitate animae cap. 3. & 6. de Trin. cap. 6. &c. Secunda conclusio, Voluntas, & intellectus in

anima rationali sunt duae potentiae realiter distinctae, probatur, quia illae potentiae, quae habent obiecta genere distincta distinguuntur realiter, quia iuxta distinctionem obiectorum distinguuntur Potentiae, sed hoc pacto se habent intellectus, & voluntas, quia obiectum intellectus, vt obiectum est habet diuersam habitudinem ad animam ab obiecto ipsius voluntatis, si quidem obiectum interius respicit secundum esse quod habet in ipsa obiectum voluntatis, secundum esse quod habet in natura propria, et sic ergo voluntas, et intellectus realiter distinguuntur, deinde si intellectus est nobilior voluntate non poterit esse idem quod voluntas, aliter idem esset nobilior, et ignobilior, quod non animaduertit Scot. in quarto senten. dist. 49. q. 10. vbi ponit voluntatem esse nobiliorem intellectu, vide Caiet. p. p. q. 82. art. 3. Tertia conclusio, Memoria in parte intellectiua non est potentia distincta ab intellectu, patet ista quia in intellectu nulla potest esse diuersitas potentiarum, nisi agentis, et possibilis, ergo memoria non est alia potentia ab intellectu possibili, et quia conseruare, qui est actus propriae memoriae, est actus potentiae passivae sicut, et recipere, et non potentiae actiuae, igitur non coincidit cum intellectu agente sed possibili. Nota quod hic quidam vt recitat Dur. hic posuerunt memoriam esse intellectum agentem, quia intellectus agens continet species, et ex eo gignitur, vel generatur intelligentia, quam opinionem ipse improbat Henr. Quolib. 5. quaest. 14. cum neget omnem speciem intelligibilem prauiam intellectioni, dicit quod memoria est intellectus possibilis cum obiecto presente illustrato per ipsum intellectum agentem, sed S. Thom. asserit quod memoria, et intellectus dicuntur duae potentiae, et tamen sunt vna res, quia obiectum vnius est pars obiecti alterius, et sub eo continetur. ens enim quod est obiectum intellectus continet sub se omnia ideo non sunt duae res seu duae potentiae distinctae realiter tanquam duae res: quia vero obiectum adequatum vnius distinguitur ab obiecto alterius vel saltim actus ab actu, ideo dicuntur duo quaedam in genere potentiae, cum potentia dicat relationem ad obiectum, quae relatio secundum obiecta distinguitur, sunt ergo duae potentiae distinctae in ratione potentiae, et si non in ratione rei in se, et si ratione connotatorum dicantur aliquantulum distinctae realiter, quia sufficit ad hoc realis distinctio connotatorum, qualis aliquo pacto dici potest esse inter superius, et inferius. Aur. vero distincta, quaest. vltima, art. 2. dicit quod intelligentia dicitur, quando attente cogitat cum experientia rei de qua cogitat, ita quod ipsa res est in prospectu mentis, dicitur vero memoria quando cogitat quidem, et nouit, sed non experimentaliter sed ipsa notitia est addita eo modo quo dicit Augustinus, quod semper anima sui meminit licet non pro se cogitet. Duran. vero quaest. 3. huius distincta vult quod memoria, et intelligentia sunt vna res absoluta, quae dicitur memoria, vt tenens speciem, vel habens habitum, et dicitur intelligentia, vt est eliciens actum, sed tu vide Caietan. p. p. quaest. 79. articu. 7. et concludit quod cum de ratione memorie sit esse Theaurum seu locum conseruationis specierum, et eadem conditionis tribuit Arist. 3. de A. t. 5. Addit. Aq. in j. vol. Capr. B 3 ipsi

De ver. q. 4. art. 3. p. p. q. 79. ar. 7. q. 3

ipsi intellectui possibili, sequitur igitur intellectum possibilem non differre a memoria, & e contra. Nota adhuc pro maiori euidencia tam huius conclusionis, quam superioris quod Dur. quæst. 4. huius distinctionis asserit intellectum, & voluntatem esse vnam rem absolutam, ita quod nullo pacto differunt in absoluto, sed differunt solum per respectum ad diuersos actus, & concludit per quatuor rationes, & per auctoritatem Augustini hæc tria. s. memoriam, intelligentiam, & voluntatem in nullo absoluto differre, sed solum respectibus quibusdam. eandem opinionem sustinet Adam qui Dist. 3. q. 2. art. 2. prima distinctione huius docuit istam propositionem esse veram volitio est intellectio: hanc quoque opinionem defendit Aegid. Aure. hic, & Quolibet 6. videtur sentire quod bonum, & verum re, & ratione sunt idem, & distinguuntur solum per connotata, quæ sunt intellectus, & voluntas, cum sint horum obiecta, & e conuerso illæ Potentiæ sunt realiter idem, & distinguuntur per obiecta denominatiue. Scot. fugit quæst. 9. huius distin. ad identitatem realem, & distinctionem formalem ex natura rei, ita quod sunt idem realiter, & distinguuntur formaliter ex natura rei: hoc idem scribunt communiter omnes nominales, & secundo senten. distinctione. 16. tenet idem Scot. quod memoria intelligentia, & voluntas ab inuicem, & ab anima differunt formaliter ex natura rei non autem realiter cui astipulatur Ochā & Nicol. de Orbel. quod. s. substantia, & realiter sunt ipsa anima. D. Bonauent. distinctione. 3. q. 3. tenet cum D. Thom. quod potentia realiter distinguuntur ab anima, tamen de intellectu, & voluntate substatinet quod sunt idem animæ sed ab inuicem distinguuntur realiter. Henr. Quolib. 3. quæst. 14. vt saluet perfectè in homine imaginem Trinitatis Diuinarum personarum, dicit quod sunt realiter idem animæ, & sibi ipsis, sed ab anima ratione distinguuntur, & a se inuicem autem per relationem ad actus ita, quod ipsa anima secundum diuersas operationes dicitur intellectus, & voluntas. S. Thom. tenet quod sunt diuæ res realiter distinctæ, & simpliciter quod sunt diuæ potentia, quia appetitiuum, & cognoscitiuum constitunt diuersa genera potentiarum, & intellectus cogitur, voluntas autem cogi non potest, propterea realiter distinguuntur. vide Pet. de Pal. hic qui latius declarat istam materiam, idem tenet Ric. de media villa, & Guliel. Var. in decisione huius distinctionis.

Quarta conclu. mens prout in ea est imago Trinitatis non est idem quod anima nec quod memoria, aut intelligentia, vel voluntas: patet ista quia mens dicitur potentia animæ, & non essentia, ergo non est idem quod anima, quod non intelligentia, quia mens in anima nostra dicit illud quod est altissimum, in intelligentia dicit actum cognitionis, memoria actum recordationis, voluntas actum amoris: igitur non sunt idem. Nota hic quod sunt quatuor opiniones prima est Hér. Quolib. 9. volentis imaginem Trinitatis consistere in quibusdam actibus animæ nostræ, qui sunt additi, & semper manentes, & respectu eorum potest esse perpetua imago Trinitatis in nobis: quam opinionem pluribus argumen. destruit Bach. dist. 3. q. 3. huius lib. est, & secunda opinio Scot. q. 9. huius distin. as-

serentis quod imago Trinitatis non consistit in actibus primis solum, nec in actibus secundis solum, quia hi sunt duo tantum, & illi duo tantum, & sic tantum esset imago dualitatis, & non Trinitatis, quam etiam opinionem impugnat idem Bach. Tertia est opinio ipsius Bach. docentis imaginem Trinitatis non consistere in potentijs, nec habitibus, nec actibus sed in ipsa essentia animæ, vt sui ipsius memoratiua, vt a se intellecta, vt a se amata, & gloriatur de ista sua opinione dicendo quomodo ei concordat Aur. quam tamen posuit antequam ipsum vidisset dist. 3. quæst. vlt. cui etiam astipulatur D. Bonauent. q. 1. de secunda assignatione imaginis, per mentem: istis tamen non obstantibus, tenet D. Tho. cum Augustino 9. de Trin. imaginem Trinitatis in mente primo attendi secundum actus, verbi, & amoris: secundario autem ex consequenti secundum potentias, & præcipue habitus, quia imago est representatiua speciei: ergo primo attenditur in mente, secundum quod maximè appropinquat ad speciem Trinitatis, & sic prout accedit ad representandam processionem verbi a dicente, & amoris connectentis ergo secundus actus, & cum in Trinitate creata tria considerare possumus, perpetuitatem, vnitatem, & actualement inuicem, quantum ad vnitatem essentia magis representat Trinitatem pluralitas potentiarum, quam habituum vel actuum, eo quod potentia magis immediate insunt essentia quam habitus, quam actus, & sic intelligit D. Thom. quod imago debet quæri in nobis secundum quod magis imitatur Deum, & secundum quod ei magis assimilatur: hoc autem præcipue fit per actus, quia eis actualiter de ipso consideramus: igitur opinio D. Thom. est verior quæ suscepta est ex intimis visceribus Augustini, vt patet psal. 48. vbi declarat Augustinus quo modo imago Trinitatis reperitur in nobis, ait quod possumus sumere ex Euangelio Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. i. ex toto intellectu, voluntate, & memoria, nam sicut ex Patre generatur Filius, ex Patre Filioq; procedit Spiritus Sanctus, ita per intellectum generatur voluntas, & ex ambobus procedit memoria neq; anima perfecta esse potest sine his tribus in quibus imaginem Dei mirabiliter in sua natura gerit noster interior homo: propterea ex excellentioribus dignitatibus animæ iubemur diligere Deum, vt quantum intelligitur, quantum amatur, & semper memoria teneatur, eandem virtutem declarat Augustinus in dialogo ad Orosiū, & in libro de spiritu, & anima. patet ergo quo modo opinio D. Thom. de hac conclu. est conformis sacra. scripturae & dictis Sanctorum Patrum.

Vltima conclusio est: partes imaginis creatæ distinguuntur ab illo in quo sunt, quælibet vel aliqua illarum. probatur quia Potentia, habitus, & actus distinguuntur ab eo cuius sunt Potentia, habitus, & actus, sed partes imaginis sunt vel potentia, vel habitus, vel actus, igitur conclusio vera. s. quod partes imaginis creatæ distinguuntur ab eo in quo sunt. Hæc conclu. est contra Gabrielem. Biel. in suo generali repertorio super quatuor libros sententiarum, in quæst. 10. distinctione tertia prima, vbi recitando opinionem Diui Thomæ, ait quod sententia D. Th. est imaginem Trinitatis confi-

consistere in potentijs, & non in actibus, & falsissime loquitur, vt ostensum est in præcedenti conclusione. Deinde ponit potentias animæ non originari ab anima, quod etiam dictum est irrationabiliter, vt supra in prima concl. huius art. latius monstratum est, etiam contra Guliel. de Rubione dist. 3. huius lib. q. 8. vbi ponit potentias animæ esse eadem realiter, & essentialiter cum ipsa anima, ex cõsequenti partes imaginis essent etiã idem realiter. &c. item est contra Nicol. de Orbel. q. vltima huius dist. & contra Nicol. de Nissa tra. 2. partis secundæ, portionis tertiæ, q. vnica suę resolutionis Theologorum. Conc. verò nostræ adhæret D. Bonauent. q. 3. huius dist. & D. Augustinis 15. de Trin. cap. 20. vbi assignat differentiam imaginis creatæ ad Trinitatem illam. s. increatam, quia in illa Trin. est idem habens, & quod habetur, hic autem habes non est, quod habetur: ergo si anima habet partes imaginis sequitur quod distinguatur ab eis. est etiam D. Dionis. 4. cap. de diu. nom. vbi dicit quod in quolibet creato differunt hæc tria, substantia, virtus, & operatio, ergo in anima substantia, & potentia quæ sunt partes imaginis distinguuntur. Adest adhuc testimonium Boetij, lib. de duab. nat. & vna persona Christi, asserentis in creaturis ipsis differre quod est, & quod est, siue quid est, & esse, & similiter quod potest operari, & quod potest, sed id quod est anima, id quo, est potentia, quæ ponitur pars imaginis. Argumenta Aur. ex his facile diuantur sustinendo sensum conclusionis. & hæc de ista dist.

Hæc distin. quarta duas cõtinet quæst. in quarum prima ponit tres art. in primo artic. ponit quinque; cõcl. quarum prima est. Omne nomen cuiuscunque prædicamenti significat substantiam cum qualitate, est philosophi 5. Metaph. & S. Thom. 1. sent. Secunda, est nullum nomen de prædicamento accidentis significat substantiam pro vt eam accipit logicus, vel primus Philosophus, hæc est S. Th. & Auicem. Tertia est, omne nomen supponit pro substantia, & proprietate significat qualitatem, loquendo vt grammaticus loquitur de substantia, & qualitate est S. Thom. 3. sent. Quarta omne significatum nominis est duplex. s. formale, & materiale, hanc scribit S. Tho. de Potentia Dei. Quinta est hoc nomen Deus, & quodlibet aliud nomen concretum substantiale significat distinctè quidditatem, indistinctè autem supposita illius naturæ, est S. Thom. primo senten. hæc impugnat Aur. sed facile eius motiua dissoluuntur. Nota circa istas conclus. quod inuenitur triplex nomen concretum, quoddam accidentale vt album, quoddam substantiale sed denominatiuum, vt animatum quoddam substantiale quod non est denominatiuum, vt homo animal, omnibus autem concretis commune est quod dant intelligere suppositum, & pro supposita reddunt locutionem veram, vt album currit pro sorte currere, rationale disputat vel homo mouetur. Animaduerte quoque abstractum, & concretum differre, quia abstractum dicit solam formam in se, sicut castitas, veritas, albedo. &c. Sed concretum dicit duo. s. formam cum abstracto, vel cum supposito, sicut castum, verum, album, hinc Augustinus libro primo soliloqui. dicit aliud est Castitas, aliud est veritas, aliud verum. nõ enim

Casto castitas sed castitate fit castum, & cum castum quis moritur non moritur castitas, de qua re lege Gersonem parte quarta, de modis significandi.

In secundo artic. disputat hæc propositionem Deus non generat Deum, est propositio falsa, & soluit multa argumenta ipsius Aur. de qua propositione, vide tu Caietanum, & Dominicum de Bannes, & Syluestrum de Priero in suo Conflatili. p. p. S. Thom.

In tertio art. disputat istam aliam propositionem Deus genuit Deum, est propositio vera, & catholica, & dicitur in symbolo Deum de Deo, & sunt multa testimonia Patrum quæ adducit Magister in littera præsentis dist. Quamquam aliqui loquentes in aere reprehendunt dominum Caietanum circa istam propositionem. Asserit enim Caietanus ipse in primam partem Sancti Thomæ, propositionem istam esse veram, Deus generat, sed argumentantur quidam recentiores contra eam sic, inter genitorem, & genitum debet esse distinctio realis, sed inter naturam Diuinam inconcretam siue hunc Deum ad est distinctio realis respectu filij, ergo falsum est dicere, quod hic Deus generat Deum, secundo, quod cõuenit immediate huic Deo, conuenit omnibus personis Diuinis, in cuius signum si hic Deus assumeret immediate humanitatem, omnes personæ Diuine, essent homines, ergo si hic Deus immediate generat, omnes tres personæ Diuine generant, quod est hereticum: tertio si hic Deus immediate generaret Deum, ergo vel se Deum quod est impossibile, vel alium Deum, quod est temerarium, quia essent plures Dij, vel aliud suppositum scilicet filij, quod etiam dici non potest, quia inter filium, & hunc Deum cum non sit realis distinctio, hic Deus non potest generare Filium. Postremo, inter genitorem, & genitum debet esse oppositio relatiua, sed inter hunc Deum, & Filium nulla est oppositio relatiua, igitur propositio asserta a Caietano est falsa: sed hi Cauillatores quemadmodum concedunt ipsi propositionem huic equiualeanti, ita coguntur concedere, & illam quæ est Caietani, asserentis, & docentis hanc pulcherrimam doctrinam, videlicet, quod respectu actus notionalis, immediate nomina essentialia semper supponunt pro personis, vt patet in istis propositionibus Deus generat, & Deus genitus est, respectu vero actus, seu proprietatis essentialis nomina concreta primario, & principaliter supponunt pro essentia Diuina in concreto, secundario vero, & minus principaliter pro personis, vt exemplum patet in his propositionibus, Deus creat Deus est æternus, respectu autem actus essentialis, qui conuenit essentia, quatenus distinguitur a personis, nomina essentialia concreta supponunt pro essentia, & nullo modo pro personis, & hic legendus est Bartholomæus de Torres, qui optime declarat quomodo sunt vere huiusmodi propositiones, Deus est Trinus, Deus est vnus, Deus generat Pater non generat, Filius generat, & Spiritus Sanctus spiratur, ex notitia huius negocij possunt de facili solui argumenta contra Caietanum, & ad primum quando dicitur quod inter genitorem, & genitum debet esse distinctio realis conceditur, sed aduerte quod per genitorem intelligitur Pater, Addit. Aq. in j. vol. Capr. B 4 &

Dist. 3. q. 2. art. 2.

Primo art. 7.

Tex. 19. Dist. 2. q. 1. art. 1.

Dist. 6. q. 1. art. 3. q. 9. art. 4.

Dist. 4. q. 1. art. 2.

q. 39. art. 4.

q. 39. art. 4.

q. 39. art. 4.

q. 39. art. 4.

q. 39. art. 4.

& per genitum intelligitur filius, unde nulla verior doctrina ista, quod pater realiter est distinctus a filio. secundum argumentum quoque in quo dicitur quod conuenit immediate huic Deo, conuenit omnibus personis diuinis, propositio hæc est verissima; quando nõ additur terminus notionalis, modo oppositum videtur in propositione Caietani, & ideo nihil concludit argumentum, concluderet autem si esset ibi tantummodo terminus essentialis, & hoc isti non animaduertunt. ad tertium argumentum in quo dicebant, si hic Deus generat, vel se, vel alium, &c. Dicendum, quod miranda est eorum ignorãtia, quia non considerãrunt argumentum hoc solutum esse a D. Tho. in articulo, & quoquomodo, hæc propositio est falsa pater genuit se Deum, & quomodo vera, quia pater genuit filiũ, qui est Deus sicuti, & ipse, sed nõ genuit se id est suppositum suum, sed genuit filium, qui est aliud suppositum a patre, & est verus Deus. ex his patet solutio ad vltimum quod inter Patrem, & Filium est oppositio relatiua quod gratis concedit.

In hac secunda quæst. ponit duos art. in quorũ primo sternit quinque concl. quarum prima est in creaturis abstractum, & concretum prædicatur de se inuicem in formis generalibus, non autem semper in formis specialibus propositio hæc, est S. Th. de veritate. secunda propositio in rebus materialibus differt secundum rem natura, & suppositum natura, hanc docet S. Thom. pluribus in locis præsertim tertio sent. 3. propositio in substantijs materialibus differt quod quid est, & illud cuius est, hæc est Sancti Thom. in Commentarijs 6. Metaph. Quarta propositio in substantijs spiritualibus creatis cuiusmodi sunt Angeli, abstractum non prædicatur de concreto, nec suppositum est omnino idẽ secundum rem quod sua essentia vel natura est Sanctus Tho. Quol. 2. Quinta propositio in solo Deo non differt suppositum, & natura, concretum, & abstractum hanc ponit tertia parte.

In secundo articulo huius quæst. adducit Gerard. D. Sancti Petri natis in suis Theorematis, etiã decepti sunt isti Authores quantum ad aliquid: licet enim vera sit propositio, & sensus eius quod solus Deus est actus purus, itaque non est potentia, nec habens potẽtiam, & propterea in eo solo idem est suppositum, & natura intrinsece, & extrinsece, nec differunt concretum, & abstractum, sed sensus alterius partis propositionis est male ab eis intellectus. quia aliã intelligentiã a prima secundum veram, & peripateticam doctrinam dicuntur esse composita ex actu, & potentia, tanquam ex positiuo, & positiuo, vt docuit Sanctus Thom. erudite satis in p.p. summã suã Theologiã, & omnes authoritates quã

est in contrarium, tam Arist. quã Auerrois intelligendã sunt secundum suum genus, sicuti est illa 9. Metaph. quod in æternis nulla est potentia, verum est quod in genere æternorum datur vnum in quo nulla est potentia passiuã, & hoc est Deus Benedictus, cætera autem omnia sunt composita ex actu, & potentia, non tanquam ex positiuo, & priuatiuo, vt volunt isti nouelli philosophi, sed ex positiuo, & positiuo, vt docuit S. Thom.

Hęc dist. quinta vnica tãtum terminatur quæst. habere duos art. in quorum primo ponit quatuor conclusiones quarum prima est. Diuina generatio terminatur ad essentiam & ad personã habet hanc S. Tho.

Quolibet secundo, & post ipsum, Scot. in 1. sent. male intelligant huiusmodi propositionem: volunt enim adhuc sensum fuisse dictam ab Auerro, quod cum solum primum principium quod est Deus gloriosus sit eo simpliciter perfectũ, quia nulla perfectio sibi deficit, nec vt tale ens, nec vt simpliciter ens, sed aliã intelligentiã sunt entia perfecta in genere, quia vnaqueque habet tãtum de perfectione pro vt natura sua est capax, & licet intelligentiã Saturni, vt talis, omnem perfectionem quam potuit consequi in propria forma ab æterno habuerit, & vt sic dicatur esse perfecta ratione qua talis, si tamen considerata fuerit, vt ens, reperitur priuata aliquo gradu perfectionis, licet enim sit perfecta in suo proprio genere, non tamen est perfectissimum ens, quia non habet tantam perfectionem, quantam habet prima, a qua dependet, & sic in suo esse inuenitur composita ex actu, & potentia, non tanquam ex positiuo, & positiuo sed tanquam ex positiuo, & priuatiuo, quia talis potentia in abstractis inuenta non dicit aliquid reale, quia nihil in eis est vere possibile, vt dixit Auerroes secundo cõment. li, Nam possibile in æternis est necessarium, quod etiam docuit Arist. nono primã philosophiã, vbi habet, est autem nihil potentia sempiterna, sed ista potentia est logica, & est ens rationis, quia dicit solam non repugnãtiam, quia intelligentia Saturni, in quantum ens non repugnat sibi quod sit perfectior quã est, sicut dicimus quod talpa in quantum animal potest videre, cum tamen talis potentia in talpa nihil reale ponat sed solam non repugnantiam, & est potentia talis logica, quã nil aliud est, quã respectus quidam causatus a ratione ex non repugnantia terminorum in quantum non repugnant, unde non posuerunt Philosophi aliquã realem compositionem in talibus intelligentijs nisi forte in anima, intellectiua, propterea quod ipsa est vltima in genere intelligibilium, & in hanc etiam sententiam descendit Marcus Antonius Zimãra Sancti Petri natis in suis Theorematis, etiã decepti sunt isti Authores quantum ad aliquid: licet enim vera sit propositio, & sensus eius quod solus Deus est actus purus, itaque non est potentia, nec habens potẽtiam, & propterea in eo solo idem est suppositum, & natura intrinsece, & extrinsece, nec differunt concretum, & abstractum, sed sensus alterius partis propositionis est male ab eis intellectus. quia aliã intelligentiã a prima secundum veram, & peripateticam doctrinam dicuntur esse composita ex actu, & potentia, tanquam ex positiuo, & positiuo, vt docuit Sanctus Thom. erudite satis in p.p. summã suã Theologiã, & omnes authoritates quã

Quæst. Dist. 1. q.

q. 3. art. 1.

q. 2. art. 1.

q. 4. art. 3.

Cõment.

Dist. 4. q. 1.

Cap. 5.

Q. 3. art.

Cap. firmi.

S. Tho. in hoc lib. 1. sent. secunda concl. generatio diuina non habet terminum a quo est S. Tho. vbi supra. tertia, diuina essentia non est genita per se, nec per accidens est S. Thom. loco superius dicto. quarta est, Diuina essentia non se habet in diuina generatione propriẽ loquendo sicut materia, vel subiectum licet habet vnã de conditionibus materiã ponit istam S. Thom. in hac dist. Nota circa istam vltimã concl. quod diuina essentia nullam conditionem materiã proprie habet simpliciter loquendo, vt docet S. Tho. p. p. & Caiet. & Bannes ibi contra Dur. licet conueniat sibi esse de quo præexistenti intrinseco, quã conditio est communis formã, & materiã, ideo dicendum est quod Filius est genitus de substantia Patris, tanquam de forma non autẽ tanquam de materia, & ratio est quia perfectior modus est habere diuinã essentiam, tanquam formã quã veluti materiã, sed filius habet Diuinã essentiam perfectissimo modo, igitur &c. Præterea hoc quod dicitur quasi materia ex suo primo & per se intellectu includit imperfectionem, sed essentia respectu Personã Filij, nõ includit imperfectionem, immo est tota perfectio Filij ergo. &c. Tertio est, essentia prædicatur de qualibet persona in abstracto, sed materia, nec quasi materia prædicatur de materiato igitur &c. De qua re lege Bacch. hic, & Franc. Lichetum cum quibus conuenimus, quia, & isti tenent diuinã essentiam non habere rationem materiã, nec potẽtiam, nec quasi determinabilis, nec quasi per modũ recipientis, sed magis dicitur fundamentum, quasi per modum formã, in qua relationes diuinã subsistunt. vide solutiones. arg. in 2. art. cõtra Aur. Dur. Henr. & alios &c. Circa has conclusiones est etiam obseruandum quod fuerunt sententiã variã inter Theologos de diuina essentia, quomodo sit terminus generationis, & si generetur, vel non, unde quidam Petrus Ioannes, vt narrat Thomas ab Argentina Heremitarum D. Augustini Prior generalis in presenti loco propter quandã authoritatem Riccardi lapsus est in errorẽ, Afferit enim Riccardus 6. de Trinitate nil aliud est patris persona quã substantia ingenta, & nil aliud est Filij persona quã substantia genita, & subdit nonnulli temporibus nostris surrexerunt qui non audent hoc dicere, & multo periculosius contra Sanctorum Patrum authoritatem, illud audent negare, ad illud autem quod dicunt, authoritatem inuenire non possunt, ad hoc autem quod nos dicimus etiam ipsi authoritates multas adducunt, & more Goliã gladium quo iugulentur deferentes ad certamen procedunt quibus verbis Riccardus inuauit magistrum senten. Et sic per hæc verba Riccardi iste Petrus Ioannes vult essentiam diuinã esse principium, & terminum generationis, ita vt dicatur generans, & genita, & male dicit, quia est propositio damnata in Concilio generali de Summa Trinitate, & fide Catholica contra Abbatem Ioachim, & quia maior est authoritas Ecclesiã Catholicã, quã sit authoritas Riccardi, vel cuiuscunque alterius Doctoris Sancti, licet Riccardus excusari possit, quia determinatio Concilij videtur venisse post eũ, sed iste Petrus Ioannes non potest excusari, est secunda sententia aliorum, qui licet nõ ita directe sicut Petrus Ioannes, sed potius indirecte loquantur

contra prædictas propositiones, Afferunt enim quod diuina essentia est terminus generationis, & principium non per se, sed per accidens, & hanc sententiam videtur tenere Robertus Doctor Louaniẽsis asserens quod si Pater genuisset Filiũ de substantia aliena, illa substantia per accidens fuisset genita, ergo quia genuit eum de substantia propria, sua substantia aliquo modo genita dici debet non per se ergo per accidens, quemadmodum si ignis generaret aliquid de substantia sua, non minus sua substantia diceretur generari, quã dicatur generari aliena substantia, si ex ea ignis aliquid generabit. & Allucinatus est etiam hic Doctor quia vtique si Pater produceret de aliena substantia filiũ, illa dici posset producta eo quod caperet nouum esse per talẽ productionem, sed non est sic in proposito quia substantia patris est eterna, & non capit esse nouũ, nec habet rationem potẽtiã passiuẽ, cum simpliciter repugnat actui puro, & infinito, vt est diuina essentia, Postmodum, id quod generatur per accidens non habet esse nisi in eo quod generatur per se, sed diuina essentia non habet esse in solo filio, sed illud idem esse, quod habet in Filio habet in Patre, & Spiritu Sancto: igitur neque per se neque per accidens generari posset, Adde quia quandoque aliquod generatur per accidens, necesse est esse suum differre ab esse generantis, sed esse Diuinã essentia non differt ab esse Patris, igitur error maximus est ille, quem bibit iste Doctor, & ex hoc etiam arguendus est Aureolus, qui etiã negat absolute diuinã essentiam esse terminum generationis, & sequẽdã sunt propositiones Sancti Thomã, quas supra posuimus.

In hac Sexta dist. vnica quæst. agit in qua ponit duos art. in quorum primo habentur sex conclusiones, quarum prima est: essentia Diuina est principium quo, omnium actuũ Diuinorum habetur a D. Thom. in hac dist. 2. concl. est essentia sub ratione essentia non est principium alicuius actus secundũ, qui est operatio sed solum respectu primi actus, qui est esse sternitur vbi supra. tertia essentia Diuina est principium actus generationis, sub ratione qua essentia est natura, habet etiam hoc vbi supra. quarta est licet Spiritus Sanctus procedat naturaliter a Patre nõ tamen procedit ab eo per modum nature, sed per modum volũtatis, habetur ista de Potentia Dei. quinta licet Spiritus Sanctus procedat naturaliter cum hoc tamen liberẽ procedit a Patre, hæc habetur de mente Augustini lib. 5. de Ciuit. Dei. sexta licet respectu generationis Filij habuerit voluntatem concomitantem, non tamen antecedentem, nec antecedentem duratione, vel intellectu, scribitur, & hæc de potentia Dei. Circa has conclusiones, nota primo, quod quæri solet de volitione generandi Filium seu de actu volẽdi generationem Filij, num sit prior generatione Filij, Prior inquam secundum rationem, nam planum est nõ esse priorem secundum rem, vel tempus, aut durationẽ aliquã, quã cogitatione comprehendere possit. & Caiet. p. p. videtur sequi Scot. qui tenet partem affirmatiuã, in hac dist. 6. & multi etiam Thomistę Scotizant in hac re, sed melior est opinio Authoris in secundo art. huius quæst. docens nullum dari signum, aut instans in quo pater ex natura, rei prius velit generare quã generet, & est germana sententia

q. 1. art. 3.

q. 1. art. 1.

q. 10. art. 2.

Cap. 4.

q. 2. art. 2.

q. 4. art. 2.

tia

q.41. art. 2. **Torres p.p. & Banes, & alij grauiſſimi Theologi, vide S. Tho. de Potentia Dei, q. 2. art. 3. de voluntate Patris iſtam concomitantem generationem Filij num ſit prior ex noſtro modo intelligendi generationem Filij nec ne? Caiet. ſequitur Scot. etiam hic. ſed Ferr. 4. contra gentes ſequitur Authorem hic quo ad partem negatiuam quamuis vtraque opinio defendi poſſit, vt concedit Ferr. Nota etiã præſertim circa concl. quintam Scot. in hoc lib. impugnat duo dicta S. Thom. primo quòd voluntas nequit conſiderari vt natura, ſed tantum vt potentia libera, ex conſequenti nulla operatio voluntatis eſt naturalis, ſed omnis operatio eius eſt libera ſecundum dictum quòd Spiritus Sanctus non procedit naturaliter, ſed liberè, hæc etiam duo dicta impugnant Bach. & Lichet. narrâtes diuerſas opiniones, quarum prima eſt Gabrielis aſſerentis Spiritum Sanctum procedere neceſſario, ſed non modo naturæ. Alia opinio dicit quòd iſta neceſſitas excutit amorem, & non tollit libertatem, & hæc opinio nõ eſt alia à prima, ſed potius declarat eam. tertia eſt opinio Aur. qui imaginatur Spiritum Sanctum procedere liberè propter habitudinẽ productiui principij ad ipſam ſpirationem. quarta opinio eſt Scot. qui dicit Diuinam voluntatem procedere liberè, & non eſt quærẽda alia cauſa niſi quia voluntas eſt voluntas. Quinta eſt Bach. vbi ſupra dicentis productionem Spiritus Sancti eſſe liberam alia libertate quàm productio Creaturarum, quia nec ibi voluntas habet neceſſitatem ex parte ſua nec ex parte obiecti, quia creatura non cognoſcitur vt omnibonum volendum. ſed tu prudens Lector ſequere opinionem Caiet. p.p. quæ eſt S. Thom. & omnium Sanctorum Patrum præſertim Auguſtini lib. 6. de Trinit. & D. Amb. lib. de Spiritu Sancto. & Clementis Alex. ij. Eunomium. ex his potèris ſoluere omnia argumenta vt Author facit in ſecundo articulo. ſed vt clarior ſit doctrina Sancti Thomæ, & opinio ſua circa has ſupradictas cõcluſiones. Nota, quòd quatuor ſunt modi neceſſitatis, primus dicitur indigentia, quando res ſibi derelicta deſtruitur niſi conſeruetur ab aliquo conſeruante: ſecundus, dicitur neceſſitas exigentia, quia ſic exigit ſua natura, verbi gratia ignis eſt neceſſario calidus, quia natura ſua ſic exigit, Tertius modus dicitur neceſſitas immutabilitatis, quãdo natura alicuius ex parte ſui immutabiliter operatur, ſicut ignis quãtum eſt ex parte ſui immutabiliter calefacit, Quartus eſt neceſſitas coactionis puta lapis, quando impellitur à proiciẽte, cogitur aſcendere ſuſum violenter. Additur, & quintus, qui dicitur neceſſitas conditionis, puta ſi talem finem vis conſequi, neceſſe eſt te talibus medijs vti. ex his nota ſenſum huius propoſitionis Pater generat Filium neceſſitate, nõ indigentia ſcilicet, nec conditionis aut violentie, vel coactionis, ſed exigentia, quia natura Diuina, quæ eſt forma puriſſima, ſiue purus actus hoc neceſſario exigit quòd in tribus ſubſiſtat perſonis, ſed Trinitas in Diuinis eſſe nõ potèſt niſi Pater generat filium, & vterque producat Spiritum Sanctum, & ſic de neceſſitate naturalis ſiue formalis exigentie filius in diuinis à Patre generatur, loquendo eũ de neceſſitate immutabilitatis, pater neceſſario generat Filium, quia immutabiliter determinatur ad**

generationem Filij per ſuam naturalem proprietatem. Attende etiam quòd voluntas dupliciter ſumi pot, vno modo pro potentia volitiua, ſiue principio volitiuo, alio modo pro actu perfecto ipſius voluntatis, ſiue principij volitiui, ſi capitur voluntas primo modo tunc Pater nõ generat Filium voluntate, quia illa perſona Diuina quæ eſt Filius nõ procedit per modum voluntatis, ſed per modum verbi intellectualis, ſi autem voluntas ſumitur ſecundo modo puta pro actu perfecto voluntatis, ſic concurrat ad generationem Filij, quia illa nobiliſſima generatio eſſe non potèſt, ſine perfectiſſima complacentia, conſtat autem quòd talis perfecta complacentia eſt proprie actus voluntatis & maxime reſpectu ſummi boni, & hoc præſtatur in illis verbis, hic eſt Filius meus dilectus in quo mihi bene complaceuit, vt ſcribitur apud Mattheum.

Hęc ſeptima diſtin. duas habet quæſt. in quarum prima diſputat tres propoſitiones, prima eſt, generans in Diuinis habet potentiam generandi, & ſpirans habet potentiam ſpirandi, eſt S. Thom. p.p. ſecunda eſt potentia generandi dicit principaliter, & in recto Diuinam naturam eſt S. Tho. vbi ſupra, tertia eſt potentia generandi dicit relationem puta paternitatem in obliquo, iſta eſt de potetia Dei. q. 2. art. 2. Nota circa has conſluſiones, quod quinque ſunt opiniones Doctorum quarum prima fuit Magiſtri ſenten. quòd potentia generatiua formaliter loquendo, eſt ipſa Diuina eſſentia, ſecunda eſt D. Bonauent. hic aſſerentis potentiam generatiuã Patris dicere originale habitudinem terminatã ad perſonam productam, tertia eſt Greg. Arim. negantis iſtam potentiam generatiuam in Patre ſi ſumatur p principio quo diſtincto à principio qd. quarta eſt Scot. in hac diſt. volentis potentiam ſignificare primo, & per ſe relationem connotando tamen abſolutum, quam opinionem acerrimè defendit Lichet. & malè quia potentia, per ſe formaliter eſt ſpecies qualitatis, vt ait Ariſt. in præd. ſed illud quòd eſt de genere qualitatis ſignificat formaliter abſolutum, & non reſpectuum, quia rationes formales qualitatis, & relationis ſunt diuerſæ ergo &c. Præterea Ariſt. 5. Metaph. ponit relationes quãdam fundari ſupra potentiam, ſed relatio non fundatur ſuper eo quòd eſt relatio formaliter, ſicut paternitas nõ dicitur fundari in Patre formaliter, ſed in eo quod eſt pater. ergo &c. Præterea quia cum potentia ſit illud quo aliquid natum eſt agere ſiue pducere, vel pati, vt docuit Ariſt. 5. Metaph. ſequeretur quòd magis formaliter aliquid diceretur agere, vel pati re actiuum quàm abſolutum quòd eſt falſum, ideo falſa eſt opinio Scot. & Lichet. falſum quoque docuit Torres. in p.p. S. Thom. qui voluit opinionem D. Thom. non differre ab opinione Scot. propterea eſt clara quinta opinio S. Thom. explicata hic ab Authore; potentiam generatiuam in Patre principaliter, & in recto dicere Diuinam naturam, minus autem principaliter, & in obliquo dicere relationem; & ſiquis quæreret num iſta Diuina natura eſt potentia generandi ſub ratione naturæ, vel eſſentia, dicas quod ſub ratione intellectualis ſecundi quatenus eſt in Patre, & hæc eſt ſententia Auguſtini cõtra Maximin. & Diui Hilarij. 5. de Trinitate, & omnium bonorum Doctorum. ex his Author ſoluit Argumẽta Aureoli. Gregorij Scoti, & alio-

& aliorum odientium Doctrinam Angelicam. Pro maiorĩ notitia iſtorum, eſt notandum exemplum quòd aliquo modo haberi potèſt in naturali philoſophia, ſcribitur enim ſeptimo Metaph. qd datur quãdam accidentia copulata quæ illius conditionis eſſe videatur, quòd quãuis ſecundum eorum principale ſignificatum ſignificent rem vnũ prædicamenti, Connotant tamen rem alterius prædicamenti, à cuius exigentia, & cõnotatione fortiuntur quõſdam modos, à quibus ſi abſoluuntur etiã à ſua entitate ſpecifica trãſmutantur, verbi gratia, pulchritudo cum ſit quidam habitus eſt de prima ſpecie qualitatis, & per conſequens ſecundum ſuũ principale ſignificatum eſt entitas abſoluta, connotat tamen quendam modum ex connotatione reſpectus congruentia à quo ſi abſoluitur, mutabitur in oppoſitum qualitatem, dato etiam per poſſibile, vel per impoſſibile, quòd abſolutum connotans illum reſpectum remaneat ſecundum totam ſuam entitatem, dato enim quòd eadem numero albedo quæ eſt in dente, pulchritudo ſecundum totam ſuam abſolutam entitatem per potetiam Dei trasferatur in oculus, ipſa eadem numero erit in oculo rûpitudine propter ſolam carentiam reſpectus congruentia, cui in dente fuit coniuncta, & à quo in oculo erit diſiuncta, eũ eodem modo ſcientia connotat reſpectum ad ſcibile, quãuis ipſa ſit in prima ſpecie qualitatis, qui quidem reſpectus ſi per quãcumque potentiam auferetur à ſcientia manente etiam toto abſoluto, quod dicit ſcientia, tale abſolutum non eſſet ſcientia, quia anima habens illã qualitatem abſolutam nihil ſciret, quia nullum reſpectum ad ſcibile haberet, Adde etiam quòd tale accidens copulatum quantum ad ſuum proprium ſignificatum nõ debet ſumi in ſenſu copulatiuo, puta quòd dicat abſolutum, & reſpectum, quia tunc eſſet ens per accidens, & per conſequens nec eſſet ens determinati generis, nec ſpeciei, vt patet 4. Metaph. ſed dicit abſolutum ſub reſpectu, ſcientia enim non dicit qualitatem, & relationem, ſed dicit qualitatem ſub relatione, & ideo non obſtante illa connotatione qua cernit reſpectum ad ſcibile, ipſa tamẽ ſimpliciter loquẽdo dicitur qualitas abſoluta, ſic potetia generatiua in diuinis ſimpliciter, & principaliter dicit diuinam eſſentiam, quãuis connotet reſpectum ad genitum, puta paternam proprietatem, qua connotatione non obſtante ſimpliciter loquendo potentia generandi debet dici eſſentia diuina ſiue res abſoluta, & non relatio, Nec debet dici eſſentia, & relatio, ſed magis eſſentia ſub relatione, & propterea dictum eſt in conſluſionibus quod dicit abſolutum in recto, & reſpectuum in obliquo. & attende diligenter, quòd hæc ſimilitudo de accidentibus copulatis, & potentia generandi in diuinis non currit centum pedibus, vt dici ſolet, ſed eſt quãdã ſimilitudo diminuta vt fieri poterit translata à creaturis ad diuina, De quibus omnib. lege Authores ſupra citatos.

In hac ſecunda quæſt. diſputat quinque conſluſiones quarum prima eſt, quod in diuinis non poſſunt eſſe plures Filij. iſta conſlu. eſt de fide tenenda, vt ait Athan. in ſymbolo, vnus ergo Pater nõ tres Patres, vnus Filius non tres Filij, vnus Spiritus Sanctus non tres Spiritus Sancti, ex hoc ſequitur vanum eſſe laborem Ioannis Bach. mouentis hoc

quæſitum ſub hac forma, vtrum efficaci ratione, ac demonſtratiua poſſit demonſtrari, quòd nec Pater, nec Filius in diuinis poſſit alium Filium generare, & deinde ponit rationes quibus D. Tho. probat, perſuadendo conſluſionẽ, & ſoluit ipſas, tanquã in inefficaces, poſt modum ponit talem conſlu. demonſtratiuẽ potèſt probari quòd poſſibile ſit Filium non generare, & probat duabus rationibus, prima eſt, quia Pater habet Filium pro termino adæquato ſuæ productionis, ſed hæc ratio eſt S. Thom. quam ipſi ſoluunt aduerſarij quia in diuinis eſt perfectum Verbum, & perfectus amor, ergo eſt tantum vnũ Verbum, & vnus amor dicunt, ipſe præcipuẽ Bach. quòd licet Filius ſit perfectus Deus genitus, & perfectum Verbum, tamen nõ habet Deitatem cum omni modo habendi eam: igitur ex hoc quòd Filius eſt perfectum Verbum intenſiue, non ſequitur quòd ſit perfectè extenſiue, & omni modo poſſibili; per iſtam met reſponſionem ego diſſoluo ſuam rationem dicendo quòd Pater habet Filium pro termino adæquato ſuæ productionis intenſiue, non extenſiue, ſecunda ratio ſua eſt, quia productio, qua Pater producit Filium habet terminum per modum ſpeciei, & non per modum indiuidui, ergo non poſſunt eſſe plures Filij; hæc etiam ratio, ſub alia forma eſt facta à D. Tho. quia tota Filiatio continetur in Filio: igitur nõ poſſunt eſſe plures Filij, & Bach. ſoluit iſtam rationem contra Scot. negando iſtam propoſitionem productio eiufdem rationis non potèſt terminari ad pluritatem, ita quòd ſtat quòd aliquid ſit eiufdẽ ſpeciei, & poſſit multiplicari, & ipſe cõcedit: ſi ergo rationes D. Thom. non ſunt efficaces, neque & ſuæ efficaces eſſe poſſunt, ſimpliciter nec illæ quas adducit Scot. quòd illud nullo modo eſt plurificabile in diuinis quod non potèſt terminari certo numero, & ad certam pluritatem, ſed productio eiufdem rationis nullo modo potèſt terminari ergo &c. quia ſi in diuinis eſſent, aut poſſent eſſe plures productiones, igitur, & infinitæ; & ex iſtis rationibus vult Scot. quòd iſta conſlu. non ſolum fide tenetur, ſed quòd neceſſaria ratione probatur tam de Patre, quàm de filio quòd non poſſunt alium Filium generare; has rationes ſoluit Bach. dicens qd ſi quid concludunt, concludunt de facto, & non de poſſibili, nec etiam ratio Henr. concludit, quæ conſiſtit in hoc, tota virtus generandi exhauritur in generatione filij, ergo non poſſunt eſſe plures Filij, quia poſſet negari antecedens, propterea cũ nulla ratio demonſtratiua, & neceſſaria adduci poſſit ad probandum iſtam conſlu. & quamquam aliam de fide, quia fides non habet meritum vbi ratio humana præbet experimentum, ob hoc mos D. Thom. eſt conſlu. de fide ſtabilire testimonijs ſcripturæ, vel aliquo decreto Eccleſiæ deinde rationibus, & exemplis, ſimilitudinibus, quæ ex rebus creatis deſumuntur illuſtrare, ac declarare curatur, vt deducat nos in cognitionẽ illius, neque aliquis ſuſpicari debet, quòd dum D. Thom. adducit aliquas rationes ad perſuadendas conſlu. de fide quòd per illas voluerit demonſtrare veritatẽ fidei. id enim ſi quis exiſtimaret ineptia magna eſſet, ac extrema demerita iudicaretur ſed hoc fit à D. Thom. & à cæteris Sanctis viris ad oſtendendum fidem noſtram rationem naturalem nõ euertere aut ei contraire, ſed

Cap. 2.

q. 41. art. 2.

q. 41. art. 2.

q. 41. art. 2.

q. 41. art. 2.

q. 41. art. 2.

q. 41. art. 2.

q. 41. art. 2.

q. 41. art. 2.

q. 41. art. 2.

Te. 17.

Cap. 17.

q. 41. art. 2.

Art. 5.

Quæſt.

q. 1. art. 1.

Cap. 17.

Cap. 17.

Te. 17.

q. 41. art. 2.

ſent. diſt. 7.

sed potius illi censurā esse: ex quo patet quam præter æquum & iustum fecerit Scot. Aur. Bach. & cæteri Doctores, qui labore nimio atq; intensissimis animis conati sunt euertere rationes D. Thom. & alias nullas, aut fuitiles cogerendo, & coaceruando, atque excogitando ad id probandum, & persuadendum, vt patet in ista concl. & in multis alijs.

Pri. p. q. 4. art. 6.

Secunda conclu. impossibilitas huius conclu. resoluitur in diuinā immaterialitatem: probatur quia multiplicatio secundum numerum non est nisi secundum materiam, quæ nullo modo est in Diuinis, aduersus istam concl. vltra alias rationes quas adducunt aduersarij sunt tres art. excommunicati, quos adducit Scot. & narrat Bach. distin. 7. B primus est quod quia intelligentiæ non habent materiam: Deus non posset plures eiusdem speciei facere, error. Secundus est, quod Deus non posset multiplicare indiuidua sub vna specie, sine materia, error. Tertius est quod formæ non suscipiunt diuisionem, nisi secundum materiam, error. sed præter respõsiones quas tradidit Capreol. & Caiet. lib. de ente, & essentia, ad hos articulos dicitur, quod fuerunt de nouo totaliter reuocati in publica congregatione Illustrissimorum Cardinalium ipsius indicis librorum prohibitorum in Palatio Apostolico, quæ congregatio celebrata fuit die 21. mensis Septembris 1578. in qua affuit magna multitudo Theologorum ex natione Gallica, Hispanica, & Italica. immo totaliter fuit condemnatus tractatus ille, qui communiter colligitur cum textu magistri sentent. & dicitur collectio errorum Parisius condemnatorum, & hoc propter multos errores contentos in illo tractatu, inter quos habetur, quod Doctrina Petri Apostoli in aliqua sui parte continet in fide erronea, & Doctrina B. Cipriani, & Hieronimi, & D. Tho. similiter continet aliqua erronea in fide, quæ omnia valde offenderunt aures audientium: nullus ergo in futurum audeat hos articulos in medium adducere.

q. vnica.

Tertia conclusio. Huiusmodi impossibilitas resoluitur vt in causam in perfectionem Diuinam tã ex parte processionum quàm ex parte procedentium; probatur quia Deus, omnia perfecte intelligit, & perfecte amat, igitur non poterit esse nisi vnũ perfectum verbum, & vnus perfectus amor.

Quarta conclu. huiusmodi impossibilitas resoluitur in modum naturalis processionis, & in causam; probatur quia Personæ procedunt per modum naturæ, sed natura terminatur ad vnum, igitur non possunt esse plures Filij.

Vltima conclu. huiusmodi impossibilitas resoluitur vt in causam in modum, quo Diuinæ personæ constituuntur, & ab inuicem personaliter distinguuntur. probatur quia illud quo aliquid constituitur in esse, & distinguitur ab alijs impossibile est multiplicari, sed Filiatio est id quo constituitur in esse, & distinguitur ab alijs, ergo impossibile est multiplicari filiationes, & sic non possunt esse plures Filij in Diuinis: lege Caiet. & Barthol. Torres pri. p. q. 4. art. 6. vbi satis erudite defendunt has conclusiones sic etiam Ferr. 4. contra Gent. cap. 13. vltra ad hoc Aegid. 1. sent. dist. 7. q. 4. & Gabriel q. 3. dist. 7. & Riccard. de media villa eadem dist. q. 2. & Alph. Tholetanus dist. 6. q. 4. Bach. ibidem, & Guj. Altisiod. de nominibus notionalibus cap. 6.

q. 4. & Alex. Alenf. q. p. q. 42. memb. 3. art. 2. vbi pulcherrime disputat has conclusiones. Præsertim principalem quia in diuinis non possunt esse plures filij, quia in æternis non differt esse, & posse, si igitur in eis possunt esse plures filij, ergo essent de facto, quia ibi omne possibile est in actu, & sic essent plures personæ quàm tres, quod est hæreticũ, quia de fide est, quod Deus sit Trinus, & vnus, iuxta illud, tres sunt qui testimonium dant in celo &c.

Distinctio Octaua.

Distinctio hæc octaua cõtinet quatuor quæst. in quarum prima disputat quinque conclu. prima est. Nulla creatura subsistens est suum esse quo actu existit in rerũ natura, probatur, quia si non distingueretur esse subsistens à creatura, sequeretur quod creatura haberet esse incorruptũ, & sic infinitum simpliciter quod est falsum. vbi nota quod esse sumitur quinque modis, primo pro ipsa essentia rei, & sic dicitur cap. 26. topicorum q. diffinitio est ratio significans quid est esse rei, et tertio de anima quod intellectus extensus. i. directo, et recto aspectu carnis esse cognoscit. et Auic. ait, q. primum obiectum intellectus ens, et esse in his omnibus, et cæteris dictis consimilibus accipitur esse pro ipsa essentia rei, quæ proprie diffinitur, et ipsa diffinitione significatur quoad primum dictum, et recto aspectu intelligitur, quoad secundum, et primo intellectui obijcitur quoad tertium, secundo modo sumitur esse pro eo, quod vna natura sortitur ex coniunctione ad aliam sicut in rebus absolutis: materia. n. sortitur esse extensum per coniunctionem ad quantitatem, vel ex habitu ad aliam sicut in respectiuis. tertio accipitur esse pro habitu compositionis prædicati cum subiecto, et hoc modo esse, vel ly est accipitur pro secundo adiacente, quia copulat, et coniungit duo extrema. s. prædicatum, et subiectum, sic. n. hoc verbum est, significat compositionem, quam sine cõpositis non est intelligere, vt scribitur primo periherm. et significatur verum secundum quid, vt dicitur 5. Metaph. quarto modo accipitur pro actuali existentia rei, vltimo modo secundum aliquos pro ipsa subsistentia rei, quæ est idem quod per se subsistere, et alteri nõ inniti, et his duobus vltimis modis accipitur in conclusione. Nota etiam circa hanc conclu. quod fuerunt diuersæ opiniones quarũ prima est Auerr. 7. Metaph. quod in separatis à materia essentia, et esse non differunt, in substantijs cõpositis etiam non differunt esse in actu, et essentia in actu, esse in potentia, et essentia in potentia, sed sunt vnum, et idem: in accidentibus quoque idem est esse, et essentia, vnde esse albedinis non differt ab albedine, licet Auerroistæ differant inter se, vt patet apud Ioan. de Iand. 4. Metaph. et Sues. eodem lib. disp. 5. Secunda est ipsius Henr. in summa asserentis primo, quod esse, et essentia sunt vna met res sub diuerso respectu ad Deum, et potentem producere, et producentem actu, nam essentia sub respectu possibilem produci à Deo dicitur essentia, et quia vt sic habet exemplar, et ideam in Deo, ideo ipse dicit respectum ad Deum, et ad exemplar, eadem autem sub respectu producti à Deo dicitur esse. secundo etiã dicit quod essentia rerum fuerunt æternaliter, quia æterna-

Pri. p. q.

art. 3.

Tex. 10.

1. Metaph.

Cap. 3.

Tex. 34.

Cap. 5.

Cap. 52.

Comen.

in principi.

pro secudi.

Quest. 2.

2. cõ. Gët.

Cap. 54.

q. 3. art. 1.

Cap. 5.

æternaliter fuerunt à Deo cognita nec tamen æternaliter habuerunt esse. Tertia est positio Scot. opinantis esse actualis existentia, & essentiam rei esse idem realiter, licet distinguatur ex natura rei, sicut modus intrinsecus, & quidditas cuius est, sicut albedo distinguitur à suo modo intrinseco gradu. s. vt tria vel quatuor. quarta opinio est Heruei in tractatu de esse contra Henr. ita scribentis essentiam esse, id quo formaliter ens est ens: ens verò esse id quod habet esse. i. essentiam: essentia creaturæ dicitur esse illud quo aliquid formaliter est ens creatũ abstrahendo ab esse actu, & potetia, esse quatenus est verbum est habere essentiam, ita quod ex modo significandi verbali vltra essentiam importat habitudinem habentis ad habitum, & hoc est esse existentia: vt autem est nomen siue esse essentia stat p actu qui est essentia. primo igitur modo esse se habet ad essentiam sicuti lucere se habet ad lucem, & currere ad cursum, & calere ad calorẽ. est tñ differentia, quia non dñ calor calere, aut cursum currere, sicut essentia esse, & lux lucere, quia dño prima infinitiua non dicuntur nisi habere vel esse subiectum, sed illa duo secunda vltra hoc dicunt sibi conuenire, vt sint id quod ens est ens, & quo lucens est lucens, & sicuti essentia est esse, ita existentia & existere differunt per significare secundum modum nominis, & verbi, cum tamen vtrunque significet idẽ scilicet ipsam habitudinem habentis ad habitum sed vnum verbaliter aliud verò nominaliter: cum autem esse quatum ad id, quod directè significat, præter essentiam non dicit rem absolutam, & cum ea componentem, differt tamen ab ea realiter ratione connotati, sicut, & ipsum ens differt ab essentia cum implicite dicat omnia quæ sunt in habente essentiam sicut, & omne concretum, vnde esse non est essentia sicut nec cursum est currere, in qua declaratione videtur declinare ab opinione D. Th. propterea est vltima sententia S. Thom. in pluribus locis suæ doctrinæ quod in omni ente causato subsistente esse distinguitur simpliciter, & realiter ab essentia, quam veritatem pluribus rationibus confirmat, tum quia esse participatur ab essentia tum quia causatur ex principijs essentia, & est videre apud Caiet. libello de ente, & essentia contra Ant. Trõbet. & apud Ferr. 2. cont. Gent. hæc est veritas Arist. 7. Metaph. tex. 20. quamuis non manifestè, sed Platonis est aperta in Timeo, & ipsam sequuntur omnes Arabes, vt est Alphar. Auic. al-gazei. inter latinus primus Philosophus Albert. Magnus tractatu 7. Metaph. Boet. vbi que locorum præcipue lib. de ente, & vno Philoponus lib. post. Simpl. in commentationibus quas scripsit in secundo de Anima sic etiã Themist. & Alex. Hilarius 8. de Trin. D. Aug. lib. de vno. & omnes fere sapietes. Secunda conclusio esse creaturæ non sic se habet ad illud quod est vel ad quidditatem creaturæ omnino consimiliter sicut forma substantialis ad materiam, probatur quia compositio ex materia, & forma non est eiusdem rationis cum illa compositione quæ est ex materia, & forma, igitur concl. est vera pro qua conclu. vide Caiet. lib. de ente, & essentia vbi ponit decem differentias inter istas duas compositiones. Tertia conclusio esse existentie non se habet omnino similiter ad substantiam vel essentia crea-

3. sent. dist. 6. q. 1.

Pri. p. q.

art. 3.

Tex. 10.

1. Metaph.

Cap. 3.

Tex. 34.

Cap. 5.

Cap. 52.

Comen.

in principi.

pro secudi.

Quest. 2.

2. cõ. Gët.

Cap. 54.

q. 3. art. 1.

Cap. 5.

turæ sicut accidens ad subiectum accipiendo accidens proprie pro quidditate accidentali reposita in aliquo nouem generum accidentis, probatur, quia accidens capitur dupliciter vno modo vt distinguitur contra substantiam, & sic nouem genera accidentium omnia sunt accidentia, alio modo pro eo quod non est de intellectu alicuius veluti homo non est de intellectu animalis, esse non capitur primo propterea non se habet vt accidens ad subiectum, & ideo conclusio est vera pro qua facit Zim. 3. Theorem. vbi declarat illam famosissimam propositionẽ Arist. Accidentia sunt entia eo quia taliter entis & Paul. Sonc. septimo Metaph. quæst. 2. 3. & 4.

7. Metaph. Tex. 20.

Quarta conclusio esse creaturæ quo formaliter est actu, non est Deus, nec est proprie creatura, nec est proprie ens, vel quod est, probatur prima pars, quia Deus est infinitus esse, creaturæ est finitum igitur. &c. Secunda vero pars manifestatur quia creatura proprie est è subsistens vt Angelus, vel homo, sed esse quo creatura est non est per se subsistens, igitur non est proprie creatura. tertia quoque pars similiter probatur quia ens proprie seu id quod est, est creatura completè, sed esse non est huiusmodi, vnde potius dicitur concreatum, quàm creatura aliqua: igitur conclusio est vera quo ad omnes eius partes, de qua conclusio. lege Guliel. Altisiod. lib. 3. sentent. q. 10. tractatu secundo, vbi tractat de bono, & esse quo creatura est, & esse à quo est, facit etiam ad hoc Ferr. primo cont. Gent. cap. 21. contra Scotum.

Vltima conclusio est aliquod esse est ipsa essentia creaturæ, aliquod verò esse est actualitas eius, & aliquod esse non est hoc aut illud, manifestatur ista conclusio sic, quia esse vno modo dicitur essentia, alio modo actus essentia. tertio modo esse quod significat veritatem compositionis, igitur conclusio vera, quo ad omnes eius partes: pro declaratione huius conclusionis facit declaratio habita in prima conclusione, vide pro ampliacione huius conclusionis commentaria Pet. Fonsc. societatis Iesu super quartum lib. Metaph. vbi multa ponit quæ faciunt ad declarationem omnium harum conclu. quamquam ipse videatur discedere à doctrina D. Thomæ in hac materia, & adherere potius Doctrinæ Scoticæ. sustinet. n. hic vir existentiam creaturarum non esse idem omnino quod essentia illarum, non tamen distinguitur realiter sicut res à re, sed distinguitur ex natura rei tanquã vltimus eius modus intrinsecus, & vocat modum intrinsecum eum, qui conuenit rei non per aliam realitatem siue entitatem quales sunt modi quibus distinguuntur genera summa inter se, & modus, quo intensio trium graduum distinguitur ab albedine cuius est intensio, sed hanc opinionem tanquã falsam & chimericam improbauit Caiet. lib. de ente & essentia, & Ferr. 2. contra Gent. sic etiam Paul. Sonc. 4. Metaph. quæst. 12. Ex supraddictis animaduertendum est vnum, quod declarandum est in principio tertij sentent. vbi latius res ista manifestabitur, quomodo in Christo domino nostro sint plura vel non plura esse, quando quidem accipiendo esse pro essentia ipsius rei sic fatendum est in Christo domino esse plura esse, quia in ipso plures essentia scilicet diuinitas, & humanitas accipiendo

Quol. 2. q. 2. art. 3.

Quæst. 4.

Cap. 5.

Distinct. 1.

capiendo etiam esse secundo modo vt expositum est supra, sic etiam affirmare possumus in Christo Domino esse plura esse secundum quod in eo plura inueniuntur, quorum vnum perfectionaliter coniungitur alteri, vel vnum habet realem habitudinem ad alterum, quia anima Christi informat eius materiam, & accidētia totam compositam naturam, accipiendo quoque esse tertio modo supradictum, possumus adhuc affirmare in Christo Domino tot esse, quot possumus, & valemus veras propositiones de eo affirmare: de esse quarto modo sumpto sunt variæ Theologorum sententiæ, qui affirmant existentiam, & subsistentiam esse idem, non ponunt nisi vnum esse nempe actualement subsistentiæ diuini verbi, per quot etiam subsistit natura humana suppositata per diuinum suppositum, alij vero affirmant loquendo de actuali existentia quod in Christo Domino sunt plura esse, quia aliud est, esse actualis existentie humanitatis acquisitum per temporale generationem, & aliud est, esse actualis existentie ipsius deitatis, & ponunt tantum vnum esse subsistentie, quia est vnum suppositum, quando quidem si multiplicarentur esse subsistentie, dicunt ipsi proprie competere suppositis, sed in Christo Domino non est nisi vnum suppositum, vt fides Catholica tenet, igitur in Christo Domino erit etiam vnum esse subsistentie, sed quicquid sit de hac controuersia in tertio libro Deo fauete latius explicabimus, & si quis diceret quod in Christo sunt duo esse subsistentie, vt nonnulli imaginati sunt volentes quod in eo est vnum esse subsistentie simpliciter, quod respondet diuinae naturæ, & alterum secundum quid, quod respondet humanae naturæ. Nam vbicunque sunt duæ naturæ, quarum vna est æterna, & increata, alia vero temporalis, & creata, ibi est dare esse subsistentie simpliciter, & esse subsistentie secundum quid, sed tales duæ naturæ sunt in Christo, igitur in eo erunt hæc duo esse, dicendum est ad hoc, quod maior est falsa, quia cum natura creata assumatur ab increato supposito, ita quod in tali assumptione præuenitur eius propria suppositatio, quamuis talis natura creata possit habere esse existentie actualis, aliud ab esse existentie æternæ naturæ, & suppositi æterni, non tamē habet proprium esse subsistentie, eo quod subsistat subsistentia æterni suppositi, à quo assumpta est: & ideo huiusmodi instantia nulla est in supposito, si etiam instaret, quia prædestinatio diuina respicit rem perfectam per modum suppositi subsistentis se habentem, sed Christus secundum humanam naturam prædestinatus fuit ab æterno iuxta sententiā Apostoli ad Rom. Qui prædestinatus est filius Dei in virtutem, igitur in Christo Domino erunt duo esse subsistentie alterum simpliciter, iterum secundum quid, Dicendum ad hoc, quod humana natura in Christo non est minus perfecta nec minus perfecte subsistit à verbo Dei sustentata, quam si propria suppositione subsisteret, & ideo non minus potest esse prædestinata quamuis non habeat proprium esse subsistentie, vnde falsum assumptum est, quia non solum entia per se existentia à Deo sunt prædestinata, sed etiam accidentia, & omnes boni euentus eorum qui electi sunt ad salutem, & licet Christus Dominus in sua passione perdidit esse hominis, non tamen perdidit proprium esse subsi-

stentie suppositi humane nature, quia illud esse subsistentie humane nature est esse subsistentie diuini Verbi, quod est inuariabile, & impossibile, idcirco nullo modo fuit variatum, sed de hoc negotio longior sermo in 3. sent. In hac secunda quæst. disputat quinque alias conclusiones, prima est licet non omne quod est in genere sit compositum ex materia, & forma, omne tamen quod habet genus, & differentiam est ad aliquem gradum entium determinatum. prima pars probatur, quia Angelus est in genere, & tamē non est compositus ex materia, & forma. secunda quoque quia omne diffinibile est finitum, & terminatum, diffinitio. n. est terminus ex quinto Metaph. sed omne quod est in genere est diffinibile igitur cōcl. vera quoad ambas partes: semper quoque differentia determinat genus ad certam speciem, pro ista concl. facit Zim. in Theorem. vbi declarat illam propositionem, in genere non possunt fieri comparationes, quia in eo latent æquiuocationes sed solum in specie atoma, quia species specialissima sumitur ab vltima forma, quæ simpliciter vna est in rerum natura, genus autem non sumitur ab aliqua vna forma, quæ sit in rerum natura, & multa alia dicit ibi, quæ sunt contra Greg. & Aur. volentes infinitum posse esse in genere. Secunda conclusio in omni re quæ proprie repōnitur in genere prædicamentali differt quidditas à suo esse, probatur quia potest intelligi, & cogitari quidditas rei, & ignorari esse illius, igitur conclusio vera, hanc conclu. Clarius declarat Aegid. ponens quomodo ipse Deus in tribus differt ab ipsis creaturis, primo quia diuinum esse est quid subsistens, quia in Deo nihil est accidens, oppositum istius conuenit creaturis, secunda quia diuinum esse non est acquisitum ab alio cum sit prima causa à nullo suscipiens esse. Creaturæ verò suscipiunt esse ab alio, quia est actus purus cui non admiscetur aliquid de potentia, in creaturis autem reperitur potētia, & compositio, idcirco in omni re creata differt quidditas à suo esse, & est sentētia Hilarij primo lib. de Trin. & August. 6. lib. asserentis tantum in Deo, est idē quidditas, & esse, ratione simplicitatis. pro hac conclu. facit Zim. in Theorem. vbi disputat illam vulgatam propositionem, in conceptis cum materia aliud est quod quidditas est ab eo cuius est: vide et Scot. 7. Metaph. q. 16. & 3. sent. dist. 22. & Ant. And. 7. Metaph. q. 7. Tertia conclu. omne quod proprie est in genere habet actum admixtum Potētiæ, probatur quia genus sumitur à materia, & differentia à forma, igitur conclusio vera pro qua facit Auerr. disp. 7. in solutione tertij dubij vbi ponit quomodo generis compositio, & differentie, est eadem compositioni ex re potenciali, & actuali, & natura generis nunquam actu reperitur nuda à natura differentiali seu formali, vide Zim. in Theorem. vbi exponit vulgatam illam propositionem: corruptibile, & incorruptibile differunt plusquam genere, & quomodo apud Peripateticos genus est duplex, quoddam est genus vniuersum, & hoc est de quo Porph. agebat quod prædicatur de pluribus differentibus specie, est & genus multipliciter dictum quod dicitur analogū vide Auerr. quinto Metaph. & 10. Metaphysicorū

Distin. 2. cōcl. cap. 9. Theor. 1. sent. dist. 8. q. 3. art. 2. Depotētia Dei q. 7. artic. 3. Comen-

commen. 8. & 1. de anima commen. 7. Quarta conclusio, Deus non est proprie in aliquo genere, probatur quia Deus est actus purus infinitus, & illimitatus, ergo non est proprie in aliquo genere, consequentia probatur, quia illud, quod proprie est in genere est veluti species, & indiuiduum, quæ sunt entia composita finita, & limitata. Circa istam conclu. nota quod Gabrieli, & Greg. Arimi. in præfenti distin. sustinent Deum esse in prædicamento non solum substantiæ, sed etiam qualitatis, relationis, & actionis, & passionis, & hoc arbitrantur esse de mente Augustini in sua logica. Thom. de Argent. tribuit D. Thom. quod dixerit, & tenuerit in quæst. de potentia Dei quod Deus sit in genere per reductionem, sicut punctus, & vnitatis sunt in genere quantitatis, & hoc propter illam rationem, cuiusque proprie conuenit ratio alicuius generis hoc est in illo genere, sed Deo proprie conuenit ratio substantiæ, quæ est per se esse, & alteri non inherere: ergo Deus proprie est in genere illo modo. Bach. præfenti dist. 8. sustinet aliā opinionem videlicet quod remota limitatione, & imperfectione qualibet à prædicamento substantiæ, & à prædicamento actionis, & passionis, & à prædicamento qualitatis, relationis, & quantitatis, possunt rationes prædicamentales istorum prædicamentorum Deo attribui, & hæc opinio est ipsius Henr. & Guliel. de ratione tenet etiam in præfenti dist. quod ipse Deus est verè in genere tanquam signatum in signo, quia conceptus substantiæ quod est genus supremum prædicamenti substantiæ, & conceptus specificus, qui est genus sub illo contentum est prædicabilis de Deo seu de eius conceptu proprio, & de conceptibus proprijs, tam singularibus quam specificis diuersarum creaturarum. Alex. Alens. p. p. q. 48. memb. 4. art. 3. docet quod omnium prædicamentorum nomina dicuntur de Deo, sed tamen differenter: nam nomina trium prædicamentorum, vt substantiæ, qualitatis, quantitatis cum prædicantur quasi rem demonstrant, reliqua vero septem quasi circumstantias rei vnde ex prædicamentis, quæ materialitatem, siue corporeitatem, mutabilitatem, vel imperfectionem dicunt sicuti sunt situs, habitus, vbi & quando, non nisi improprie, & translative de Deo dicuntur, quæ vero nihil dictorum inferunt, si abstrahantur à modo quo sunt in creaturis, proprie quid est dicuntur, sin secus improprie, ex quibus verbis videtur tenere hic præstantissimus Doctor Deum esse in prædicamento: istis tamē non obstantibus opinio est D. Thom. posita in conclusio quæ est conformis sacræ scripturæ & Patribus. f. Augustino, Ambrosio, & ceteris, quod cum nihil sit commune Deo, & creaturis vniuerso cōtra Scot. 1. sent. dist. 3. q. 1. & dist. 8. q. 3. sequitur quod Deus non sit in genere incarceratus, & inclusus, quia parificaret creaturis, licet rei veritas sit, quod Deus est in genere tanquam principium, non quod reducatur ad Genus, sed ad quod ipsum genus reducitur, & hæc est mens D. Thom. quam non intellexit Thomas de Argent. immo Deus hoc modo est in omnibus generibus, & per appropriationem in genere substantiæ tanquam sibi magis appropinquante, & vt principium continens ipsum: nec te moueat exemplum de vnitatis, & puncto, quod posuit. D. Thom. quia illud exemplum tenet quantum

ad communem rationem principij non quantum ad rationem principij contenti vel inclusi in genere, & hæc est germana intentio Diui Thomæ vt patet in secundo scripto Angelici Doctoris ad Hannibaldum hannibaldensem Romanum vbi habet quod esse Diuinum colligit in se nobilitates omnium generum, vnde ad nullum genus determinatur, quia continet omnia genera, & est mensura vniuersalis omnium rerum cuiuscunque generis, vide Caiet. p. p. q. 3. art. 5, & Conflat. eadem quæst. art. 6. & Ferr. 1. cont. Gen. cap. 25. Vltima conclusio est, Deus non est in genere reductiue. ista conclusio patet ex dictis, quia tunc esset tantum in illo genere ad quod reduceretur, & non contineret perfectiones omnium generum, pro qua conclusione vide Aegidium 1. sent. dist. 8. q. 3. & Thomam Anglicum contra Scot. q. 3. huius dist. si quis dubitaret aduersus veritatem hanc sic dilucidatam, dicendo, quicquid differt ab aliquo differentia substantiali, illud est in genere, sed Deus differt à creatura differentia substantiali, igitur & maior patet, quia omnis differentia substantialis est diuisiua alicuius generis, minor probatur, quia omne quod differt ab altero, aliqua differentia differt, sed omnis differentia aut est accidentalis, aut substantialis, Deus autem non potest à creatura differre differentia accidentali cum in Deo nihil sit accidens vt scripsit Boetius in libro de Trinitate, ergo differt differentia substantiali à quocunque differt, & sic erit in genere directe, vel indirecte, præsertim cum dicat Ioannes Damascenus in libro de duabus naturis, & vna persona Christi, quod substantia quæ continet increatam Deitatem reperitur in Christo, & omnem creaturam continens, est genus generalissimum, & Boetius in libro de Trinitate dixit duo prædicamenta manere in diuinis substantia scilicet, & relationem, facile his respondere poteris, dicendo ex doctrina Arist. 10. Metaph. quod principia propter sui simplicitatem non dicuntur differre aliqua differentia, sed sunt se ipsis diuersa, & sic Deus cum sit simplicissimus non differt ab eo, quod non est Deus per aliquam differentiam additam, sed immediate per suam essentiam differt ab omnibus alijs: loquendo igitur de differentia substantiali quæ est diuisiua generis, & addita generi constituit speciem, & tunc minor est falsa cum sua probatione. ad illud quod asserbat Ioannes Damascenus dicendum est, quod per genus generalissimum intelligendum est illud quod est maxime commune, vnde non loquebatur ibi ipse Ioannes de genere prædicamentali, sed de quodam genere largo modo sumpto pro quocunque communi, quod patet per alia verba sua quæ ibi exprimit, ait enim sic, substantia quæ continet supersubstantialiter in creatura Deitatem, cognoscibiliter autem, & contentiue omnem creaturam generalissimum genus est, Ad illud etiā quod dixit Boetius sane intelligendum est, quia duo prædicamenta dicuntur manere in diuinis propter aliquam similitudinem istorum prædicamentorum, quam in diuinis videmus, substantia in diuinis est per se, & relatio est ad aliud, in ceteris tamē necessario requisitis ad rationem generis non reperiuntur in Deo, puta quod sit qualitas, aut actio, aut passio secundum veram rationem prædicamenti, si quis etiam

1. sen. dist. 8. q. 1. art. 2. Tex. 24.

Cap. 10.

etiam instando diceret aut Deus conuenit cū crea-
tura genere, aut differt ab ea genere, si primo mo-
do tunc habetur propositū, si secundo modo tunc
erit in genere, quamuis in alio genere, quia omnis
diuersitas præsupponit multitudinem, igitur di-
uersitas in genere præsupponit diuersa genera.
Nec valet si dicatur, quod Deus nō proprie dicitur
diuersus genere à creatura, sed debet dici diuersus
plusquam genere, & specie, si enim corruptibile,
& incorruptibile differunt plusquam genere,
multo magis Deus à creatura: sed quia nomina
sunt ad placitum, tu poteris extendere hoc, quod
dico diuersus genere non solum ad ea, quæ sunt
in diuersis generibus, sed etiam ad ea quæ sunt ex-
tra genus vel supra omne genus, respectu eorū quæ
sunt in genere, hoc enim nō valet quia ego possum
ad huc instare dicēdo, quod compositio secundū
rationem sufficit ad hoc quod aliquid sit in gene-
re, quia albedo est in genere, & tamen in sua essen-
tia nullam habet realem cōpositionem, sed in Deo
est compositio secundum rationem, cum in eo mul-
ta sint differentia secundum rationem vt patet de
attributis, præsertim secundum illos, qui tenent
diuina attributa distingui ex natura rei. sed dicen-
dum ad hanc cauillationem quod non quælibet
compositio secundum rationem sufficit ad hoc,
quod aliquid sit in genere, omne enim quod est
in genere debet esse compositum realiter ex mate-
ria, & forma, vel saltem esse realiter componibile
cum his, quod dico propter compositionem, quæ
reperitur in abstractis in quibus non est compositio
ex his, sed est compositio cum his, vnde tenen-
dum est, & affirmandum cum Beato Augustino in
libro de cognitione veræ vitæ, vbi per multa verba
probat Deum non esse in aliquo decem prædicam-
entorum, concludendo decem prædicamentis
cunctam humanam conditionem includi, & ab
his omnibus proprietatem summæ essentiæ eui-
denti ratione exciudi: quam doctrinam optime
Sanctus Thomas declarauit per conclusiones præ-
positas, Deum nullo pacto posse reperiri in aliquo
genere, De quo negotio si vis clariorem intellectū
habere, lege ipsum D. Tho. & cæteros Authores in
locis supra citatis.

Hæc tertia quæst. cōtinet vnum art. in quo dispu-
tat quatuor conclu. quarum prima est omnis crea-
tura est mutabilis per potentiam, quæ est in alio ab
ea. patet quia omne potentiale est mutabile cum
motus sequatur potentiam, sed omnis creatura est
potentialis cum non sit actus purissimus, ergo est
mutabilis. nota quod in hac concl. discrepat Theo-
logus à Philosopho, Philosophus. n. non cognouit
reductionem rerum in nihilum quam tamē docet
Theologus, & cum creatura omnis sit vel corpora-
lis, vel spiritalis, quippe quæ spiritalis etiam est
duplex altera coniuncta naturæ corporali, altera
abiuncta, de hac vltima quæ est intelligentia non
concederet philosophus, quod esset mutabilis.
propterea conclu. est D. Augustini primo de Trin.
vbi dicit quod vera immortalitas, vera incommu-
tabilitas, quam nulla potest habere creatura solius
Dei est, de hac conciu. vide Paul. Sonc. 12. Metaph.
q. 6. vbi declarat de mente Arist. & commen. quod
ipsi tenent intelligentias esse omnino, & simpliciter
immutabiles tam quo ad esse substantiale quam

accidentale lege etiam Iauellū in quæst. 12. Metaph.
Secunda conclu. non omnis creatura est muta-
bilis in non esse per potentiam, quæ sit in ea: proba-
tur, quia cælum & substantia intellectualis est incor-
ruptibilis: ergo saltem de ista verificatur cōclusio.
Tertia conclusio, nulla creatura habet potētiam
in se per quā possit annihilari: probatur quia crea-
tura, vel est materialis, vel immaterialis, si primo sic
est ibi materia, secundum quam est incorruptibi-
lis si secundo cū in ea non sit potentia, ad non esse
sequitur, quod nulla creatura ex se sit annihilabilis
quod habetur etiam ecclesiast. didici quod omnia
opera quæ fecit Deus perseverant in æternum.
Quarta conclusio omnis creatura subsistens est
mutabilis secundum esse accidentale per potentiā,
quæ in ipsa est: probatur quia cum omnis creatura
sit finita, & non sit vbique, potest attingere quædam
loca quæ prius non attingebat: ergo saltem secun-
dum esse locale est mutabilis. circa has conclu. no-
ta opinionem Scot. dist. 8. afferentis intelligentias
esse contingentes, seu posibles non esse contra
D. Thom. vt declarat Caiet. p. p. q. 9. art. 2. vbi ponit
intelligentias, & corpora Cælestia esse entia neces-
saria ab intrinseco, possible tamen ab extrinseco,
& clarius vide Ferr. 2. contra Gent. cap. 30. & 55. &
considera quomodo multis modis aliquid potest
se habere ad esse primo ex se necessarium, & nullo
modo productum vt Deus pater, secundo ex se ne-
cessarium, & ab alio productum non tamen causa-
tum, vt filius in diuinis. tertio ex se necessariū, seu
ab intrinseco, & ab alio causatum, & possibile ab
extrinseco, vt Cælum, & Angelus. 4. possibile ex se,
& ab alio necessarium vt motus de quo commen-
t. 12. Metaph. de mente Ioannis Grammat. quod
motus cum sit de se possibile ab alio perpetuari
potest. aduerte quoq; quod mobile potest dicere
aptitudinem ad mouere actiue, & poterit dicere
aptitudinem ad moueri passiuè secundum quod
mobile dicit aptitudinem ad pati, & hoc secundo
modo non dicitur de Deo, ita vt dicamus quod
Deus sit mobilis, primo vero modo non inconue-
nit quod mobile dicatur de ipso Deo vt scribitur
sapientia, omnibus mobilibus mobilior est sapien-
tia quia sic cum dicat aptitudinem admouere, &
ad agere, & Deus sit primus motor, & primū agens
dicitur sic maximè mobilis, & est simile de sensibi-
li, quia sensibile dicitur dupliciter vel secundum
quod dicit aptitudinem ad agendum. s. ad sentire
sicut anima dicitur sensibile, vel corpus animatū
sensibile, vel prout dicit aptitudinem ad sentiri, sic
sensibile dicitur res apprehensa à sensu, ita pariter
mobile, ipsum autem mobile semper dicit aptitu-
dinem ad patiendum siue ad passionem, quæ est
mutari, & nō ad actionē quæ est mutare, propterea
nunquam dicitur Deus mutabilis, sed bene mobi-
lis. hinc in Psal. dicitur de Deo mutabis ea, & mu-
tabuntur, tu autem idem ipse es, & hoc propter sum-
mam eius actualitatem, & propter summam eius
simplicitatem, & propter summam eius immensi-
tatem. vide Riccard. de media Villa q. 2. huius dist.
& Alex. de Ales. q. 4. p. p. & Lichetū dist. 8. quæst. 4.
Aegid. quoq; facit hic pro hac veritate, & solutio-
ne Argumentorum Aureoli, & Philosophorum,
qui asserunt Christianos non posse sustinere ve-
ritatem ipsam de immutabilitate Dei, quādoqui-
dem

quidem ponunt Deum creasse mundum de nouo,
& ex hoc sequitur Deum necessario esse mutabilē,
quia ex non Creatore factus est creator. Ponunt
etiam Christiani Deum libere operari, & agere, &
hoc stante, cogūtur negare Dei immutabilitatem,
quia ille qui operatur per libertatem voluntatis, &
non necessario mutabiliter operatur, si ergo Deus
per Christianos operatur per libertatem volunta-
tis, & non necessario, sequitur ipsum mutabilem
esse. sed hi, qui gloriantur se esse Philosophos
per has rationes non vere Philosophantur, sed fal-
so iuxta eorum principem Auerroem, quem in hac
parte sequuntur, & non iuxta veram doctrinam,
quam sequuntur Christiani, vnde docēt ipsi actio-
nem esse duplicem, alteram inmanentem, alteram
vero transeuntem, immanens est in agente, transiēs
vero, quod ad formam fluxam est in passo, ex quo
sequitur quod quando agēs operatur per actionē
transeuntem, nulla fit mutatio proprie, nisi in passo
in agente enim solummodo resultat relatio, pro-
pterea quando Deus creat de nouo, mutatio pro-
prie fit in creatura, & non in Deo, vt latius docet
Sāctus Thomas tertia parte, circa misterium incar-
nationis, quod Verbum Diuinum ab æterno fuit
sine carne, in tempore tamen vniuit sibi humanam
naturam, ex hac vnione nulla est facta mutatio in
diuino verbo, sed tantum in natura ipsa assumpta:
& sic etiam dicimus quod quando Deus ex non
Creatore fit creator nulla est mutatio in Creatore,
sed tantum in creatura. ad secundum dicimus, quod
voluntas Dei dupliciter considerari potest, vno
modo, quo ad suam entitatem, quæ est sua essen-
tia, & sic est omnino immutabilis, alio modo res-
pectu talis, vel talis creaturæ quam producit, & sic est
libera in producendo istam, vel illam, & cum ab
æterno omnia fuerint ei præsentia, libere tamen eli-
git quæ in dies producit. ex his multæ a ię argutię
Auerroistarum solui possunt.

In quarta quæstione disputat quinque propo-
sitiones, quarū prima est sapientia, bonitas & cetera
attributa Dei sunt omnino vnum re, & nullo mo-
do distincta extra intellectum. probatur quia da-
oppositum, sequeretur quod in Deo non esset sum-
ma simplicitas, cōtra Aug. de Trin. cap. 1. & Tertul-
secundo libro de Trin. cap. 18. vbi ait Deū esse sum-
me simplicem, & in eo nullam esse prorsus diuersi-
tatem, Iustinus quoque Martyr in lib. quæst. agen-
tibus propositarum asserit Deum esse simplicem
nullamque in eo esse compositionem. item orig-
homil. 3. in Genesim, & in libro periarch. Theodo-
retus lib. 5. Epistolarum Hilar. lib. 7. de Trin. Basil.
libro primo contra Eunom. & Cirill. lib. 1. contra
Iulianum, Greg. lib. 16. cap. 21. in Job. Nifenus de
opificio hominis. Athan. in oratione contra decre-
ta hæresis arrianorum. Bernard. lib. 5. ad Euge-
nium serm. 80. Hier. tom. 4. de his quæ ascribuntur
Deo, Damasus libr. 1. Boet. de Trin. Ansel. in mo-
nol. Magist. senten. in hac distin. & denique omnes
Patres tribuunt summam simplicitatem in Deo,
quæ est præcipuum fundamentum ad probādum
diuina attributa nullo modo esse distincta ex natu-
ra rei, quia tunc distinctio illa cum sit relatio ex-
istens in rerum natura, necesse est quod sit realis si-
cut, & quolibet aliud existens in rerum natura rea-
le est, si ergo diuina attributa distinguuntur reali-

ter ex natura rei, tunc necessario vniuntur realiter,
& compositionem faciunt, quod est contra omnes
Patres, vide ergo quomodo opinio Diui Thomæ
est conformis Patribus: lege Caietanum de ente, &
essentia vbi subtilissime tractat hanc rem.

Secunda conclusio, Distinguuntur ratione diuī
na ipsa attributa, probatur ex propositione decla-
rata, quia si non distinguuntur re igitur ratione
cum formentur diuersæ propositiones de ipsis, vbi
nota quod licet diuersimode declaretur quid sit
attributum, potest tamē hac clariori via dici quod
attributum est diuinæ essentiæ perfectio, quæ non
est relatio nec importat relationem, vt intellectus,
voluntas, bonitas, iustitia, misericordia, & cetera
ralia: hinc sequitur quod Pater, Filius, & Spiritus
Sanctus & paternitas, & filiatio non sint Dei attri-
buta, neque etiam actiones quæ non necessario
Deo conueniunt, vt prædestinatio, reprobatio,
creatio, & conseruatio, neque etiam ideæ possunt
vocari attributa Dei: nota etiam pro hac conclu-
sione, quod non bene probatur opinio Capreoli
in fine huius quæstionis, quod si nulla posset esse
distinctio realis in creaturis nulla posset esse distin-
ctio secundū rationem, quinimo dato impossibili,
quod nunquam essent creaturæ, adhuc esset di-
stinctio rationis inter intellectum, & voluntatem
diuinam, quia Deus ab æterno cognouit intelle-
ctum, vt principium quo, producendi Filium, & vo-
luntatē vt principium quo, producēdi Spiritū Sāctū.

Tertia cōclusio, non solū attributa sunt in Deo
sed rationes quoque attributorum. probatur quia
Deus est obiectum verificans actū, vel virtute plu-
res conceptiones de ipso, igitur vbi nota plurali-
tas rationum istorum attributorum oritur ex sum-
ma vnitatē obiecti respectu intellectus nostri, qui
est remotissimus, minor pluralitas oritur ex ea-
dem respectu intellectus propinquioris, nulla plu-
ralitas erit respectu intellectus propinquissimi, de
qua re, vide Caiet. p. p. q. 14. art. 4.

Quarta conclusio, Causa pluralitatis harum ra-
tionum est plena perfectio Dei, & nostri intellectus
limitatio, probatur quia intellectus noster propter
sui imbecillitatem non potest Deum plene cogno-
scere sed per quasdam similitudines deficientes ip-
sum agnoscit. igitur ex immensitate Dei, & limita-
tione nostri intellectus originatur causa multitu-
dinis attributorum.

Ex hac conclusione, nota errorem Sueff. in dilu-
cidario suo super 12. Metaph. vbi voluit nullā esse
causam pluralitatis diuinorū attributorum ex par-
te Dei, quia omnia sunt synonyma, vnde voluntas,
& intellectus Dei non differunt nisi ratione habita
ad creaturas, sed hoc est falsum, quia seclusa ope-
ratione intellectus nostri, & secluso etiā quocunq;
ordine ad intellectum nostrum, aliquid conuenit
diuinæ essentiæ in quantum est intellectus, quod
non conuenit ei in quantum voluntas, nam in quan-
tum est intellectus, est principium quo gignēdi Fi-
lium, & non Spiritum Sanctum, & in quantum est
voluntas est principium quo producēdi Spiritum
Sanctum, & non Filium, nec inde sequitur, quod
sint distincta ex natura rei, sed tantum distinctio-
ne rationis aptitudinali, seu virtuali, vel fundamen-
tali, vt alij docent: quandoquidem vna met res
vt potest producere vnam notitiam, distinguitur
Addit. Aq. in j. vol. Capr. C di-

Cap. 7

Pri. p. q. 9. art. 2.

Cap. 1.

Quæst. 4.

Pri. p. q. 9. art. 4.

Cap. 3.

Pri. p. q. 9. art. 2.

Quæst. 1. art. 1.

Text. 1.

Cap. 7.

Cap. 5. q. 12.

De Potētia Dei q. 7. ar. 5.

8. sen. dist. 2. q. 1. art. 3.

Dis. vlt.

distinctione rationis aptitudinali ab eadem, vt potest producere aliam sicut albedo, & similitudo ante opus intellectus ita dicuntur distingui. Nota etiã quomodo illud quod Philosophi vocant proprietatem, vt declarauit Auicen. seu dispositionem vt commen. docet, vel designationem, vt scripsit Agazel hoc nominat ipsi Theologi attributum, & significat in Deo perfectione simpliciter hic quoque oportet te scire varias species distinctionis, quas ponit Stephanus Burlifer in tractatu formalitatum, quas asserit esse septem, prima est distinctio rationis, quæ fit per intellectum collatiuũ præcise, vt fortis est fortis. secunda est ex natura rei, & est illa quæ est inter duo extrema de quibus prædicata contradictoria possunt verificari præter omne opus intellectus, vt totum, & partes. tertia est distinctio formalis, & est quando duo non se mutuo includunt in primo modo per se, vt passio, & subiectum. quarta est realis quæ est inter quæcunq; quorum vnum potest ab altero separari, & subiectum & accidens comune, quinta est distinctio essentialis quæ est inter duas essentias quæ per aliam potentiam possunt ab inuicem separari, vt materia, & forma ad mentem Scot. seu Plat. vt albedo. Sexta est distinctio se totis subiectiue, & est quando duo extrema sunt distincta realiter, & actu existunt, & tamen non possunt conuenire in vno aliquo subiecto, vt duo indiuidua eiusdem speciei, & quæcunq; oppositione habent ad inuicem, ita quod non possunt eidem simul inesse. Septima dicitur se totis obiectiue, & est quando duo extrema non conueniunt in aliquo vno conceptu reali quidditatiue vt duæ vltimæ differentie quæ sunt primo diuersa vt ens, & non ens, Deus, & creatura. Nota adhuc circa has conclu. multas fuisse opiniones. quarum prima est Henr. in summa asserentis, quod diuina attributa distinguuntur per intellectum diuinum non quidem per simplicem intelligentiam, sed negociatiuam inquãtum videlicet intellectus diuinus essentiam propriam à seipso ad suum intellectum tanquam obiectum sui intellectus, & per consequens intelligit quod essentia sua est intelligens, & intellecta, & etiam vt actus intelligendi. Secunda opinio est Aureo. hic volentis diuina attributa nullo pacto distingui neque etiam distinctione rationis, sed omnia vnam, & eandem rationem & formalitatem importare. Tertia est positio Scot. hic quoque quærentis si cum simplicitate Dei stare possit aliquo modo distinctio perfectionum inessentialium præcedens aliquo modo omnem actum intellectus, & duo dicit in summa, alterum quod formaliter veritas, & bonitas sunt in essentia rei, & quælibet est perfectio simpliciter ante omne opus intellectus; alterum vero quod perfectiones essentialis tales in natura ante omne opus intellectus non habent identitatem formalem: & hæc probat multis argumentis, sed has duas opiniones veluti extremas asserit Bach. esse contra Scotos & contra rationem. Quarta sententia est aliquorum Scotistarum vt recitat Amalfetanus affirmantium diuina attributa distingui ex natura rei, & formaliter, & quidditatiue, sed non essentialiter, nec realiter, licet aliqua importent modos intrinsecos. i. non variantes formalitatem eius cui adduntur, vt necessitas, & immensitas, distinguuntur tamen modaliter

Art. 20. q. 3.

Distin. 8.

Quæst. 4.

Dist. 2. q. 2.

ab his quibus attribuuntur, puta immensitas à sapientia, addunt quoque omnia attributa Dei differre formaliter sed idéice esse idem mutuo, attributum tamen quod est absolutum, & relatio differunt formaliter, & sunt idéice idem sed non mutuo, ita quod essentia est idéice relatio sed non è conuerso. ratio horum est, vt dicunt quia absoluta sunt formaliter, infinita, infinitum autem non compatitur aliquid in eodem, quod non fit idéice idem sibi, sed relatio, quia nõ est formaliter infinita non est idéice idé cum essentia, sed bene è conuerso, quæ sententia coincidit cum positione Scot. quam improbat Bach. tanquam repugnantem sanctis & rationi. Quinta opinio est Greg. Arim. affirmantis diuina attributa distingui ratione, quia alias esset negatio cum vnum alteri iungetur, sed ista alteritas rationis nõ attenditur penes id quod principaliter significat, cum dicant eandem rem, sed præcise penes extrinsecos connotata, quia iustitia connotat merita creaturarum, & retributionem diuinam, misericordia vero creaturæ miseriam, & Dei subleuationem nec distinguitur aliqua res à se ipsa ratione: dicit etiam quod nõ prædicantur denominatiue proprie de Deo quia in tali abstractum significat rem distinctam ab ea, per qua supponit subiectum, siue denominatio fit intrinseca, vt fortis est musicus, siue extrinseca, vt lapis est visus, prædicantur ergo in quid idéice, & si non strictissime, id est in primo modo perfectitatis. Sexta est imaginatio Bach. quæ non videtur multum differre ab opinione Greg. vult enim Bach. diuina attributa distingui ex natura rei in obijciendo, aut representando, vt facies Christi in iudicio quantum ex parte sui est, habet eandem dispositionem bonis tamen representabilis est, vt amabilis, malis autem vt terribilis, adducit etiam exemplum de scriptura Christi in terra, de qua dicit quædam Glosa, quod licet vnum esset genus scripturæ cuiuslibet tamen representabat sua delicta, ad idem etiam facit exemplum de loquela Apostolorum post susceptionem Spiritus Sancti, quod in vno sono secundum rem representabantur distincta idiomata diuersis audientibus: vltima est opinio Diui Thomæ quam sequuntur Aegidius Landolphus Gerardus, & quamplures alij Theologi: omnes hi volunt diuina attributa distingui ratione tantum, sed non ex parte rei ratiocinantis, sed ex parte rei ratiocinatæ, quam opinionem interpretantes alij Thomistæ dicunt Scotum non differre à Sancto Thoma, quia Scotus vult quod distinctio attributorum est maior distinctione rationis, quia diuersi conceptus, quibus distinguuntur, quæ ratione distinguuntur, aliquando significant immediate duas res realiter distinctas, vt conceptus bonitatis, & sapientiæ creaturæ aliquando autem vnam rem, quæ tamen alicubi est plures res, vt conceptus sapientiæ, & bonitatis increatæ quæ in Deo quidem sunt vna res, sed extra Deum sunt duæ, aliquando autem significant vnam rem, quæ vbiunque sit est vna tantum, licet alicubi vnam rem connotet, & alicubi non, sicut conceptus sapientiæ, & sapientis significant solum sapientiam, quæ tam in Deo, quam extra Deum est tantum vna res, sed tamen conceptus sapientis quia est concretus ideo cum suo formali significato quod est sapientia, connotat id quod sapietia habet. i. sapietem qui

Dist. 1. art. 3.

Dist. 1. art. 3.

Dist. 1. art. 3.

1. sen. dif. 2.

De ente & essentia, c. 6. q. 2.

1. sen. dif. 2. art. 3.

12. Metaph. l. 39. & 52.

Matth. 11.

Tex. 39.

Cap. vlt. Cap. 1.

qui in Deo quidem est eadem res cum sapientia, sed non in creatura, licet ergo significata secundo, & tertio modo sola ratione differant, tamen distinctio tertia est minor quam secunda, cuius extrema alicubi possunt realiter differre, & si non in Deo: hoc est quod voluit dicere Scot. asserens quod distinctio attributorum est maior quam distinctio rationis. s. ratiocinantis, non ratiocinatæ, quia hæc distinctio est ex natura rei, alij vero vt Heru. vult, quod opinio D. Thom. hoc sentit quod diuina attributa dicuntur distingui ratione. i. diffinitione, quia ratio aliquando pro diffinitione sumitur, vt si quis quærat vnde perueniet ista pluralitas rationum dicunt aliqui quod solū ex parte intellectus, vt illa, dicantur multa ratione, quæ multis conceptibus concipiuntur: alij vero dicunt quod ex parte rei simplicis in habitudine ad intellectum negotiantem circa illam post simplicem eius apprehensionem quidam vero affirmant quod diuina attributa distinguuntur ratione in ordine tamen ad diuersa realiter, vt intellectus, & voluntas dicantur in Deo differre ratione, quia nata sunt alibi differre realiter sicut distinguuntur Ideæ, quia in earum rationibus includitur habitudo ad diuersa. mihi autem semper placuit interpretatio Caiet. qui vult quod opinio D. Thom. consistit in his tribus propositionibus, quarum prima est, quod in Deo secundum se diuina attributa nullo pacto distinguuntur actualiter: secunda est diuina attributa in Deo secundum se distinguuntur distinctione rationis virtualiter, seu fundamentaliter. tertia est diuina attributa vt terminant actum nostri intellectus distinguuntur distinctione rationis actualiter. hæc est expressa sententia D. Thom. quæ est conformis dictis Sanctorum Patrum. s. Aug. Hilar. Isid. Bernard. Boet. & Concilij Florent. asserentium diuinam essentiam, & relationes sola ratione distingui, & ex mente omnium non plus distinguuntur attributa inter se quam essentia, & relationes, sententia D. Thom. etiam est mens omnium Philosophorum præcipue Arist. volentis Deum habere vitam æternam, & esse ipsam vitam æternam, vnde verba sua hæc sunt, quare vita, & duratio continua, & æterna existit in Deo, hoc. n. Deus: asserit Deum quoque habere intellectum, & actum intelligendi, & ipsum intelligere, rationem subdēs, nam si Deus non esset ipsum intelligere, sed compararetur ad illud tanquam potētia ad actum, iam eius intelligendi operatio esset ei laboriosa. sunt ergo in Deo plura attributa, & cum non sint distincta ex natura rei neque sunt synonyma, cum habeant diuersa significata formalia, & diuersas rationes, vnde Christus Saluator noster quæ accipit à Patre per generationem æternam vocat plura dicens, omnia tradita sunt mihi à Patre meo, & nunc cognouerunt, quia omnia quæ dedisti mihi abs te sunt, & mea omnia abs te sunt, & mea omnia tua sunt: ea autem, quæ accepit à Patre, sunt essentia, & attributa, sunt ergo plura, sed non possunt esse plura, nisi sit aliqua distinctio inter se saltem rationis. Patet ergo quod diuina attributa distinguuntur secundum rationem. Hæc opinionem etiam habet Auerr. 12. Metaph. vbi ponit Dei dispositiones esse distinctas, & Auicen. 8. lib. suæ Metaph. docet proprietates diuinas distingui, ite Algazel 3. lib. suæ Metaph. vocat designationes Dei ipsa diuina attributa. vide latius hanc rem Ca-

ietani lib. de ente, & essentia, cap. sexto. Vbi acerrimè disputat contra Scotum tenentem diuinas perfectiones, preciso omni opere intellectus distingui ex natura rei, & si sic esset, sequeretur de facto dari inter eas relatione realē, consequentia patet, quia distinctio illa cum sit relatio existēs in reru natura, necesse est vt sit realis, sicut, & quodlibet aliud existens in rerum natura reale est, & multas alias ratios contra ipsum adducit vt est ibi videre.

Dist. hæc nona continet vnicam quæst. diuisam in duos articulos.

IN primo articulo sunt tantum duæ conclusiones Pri. p. q. 22. prima est, processio verbi in diuinis dicitur generatio, & ipsum Verbum dicitur Filius. probatur prima pars, quia omnis processio, viuētis à viuente coniuncto secundum rationem similitudinis in eadem natura specifica dicitur generatio, sed processio verbi in diuinis est huiusmodi, quia verbum procedit per actum intelligibile, quæ est operatio vitæ, & à principio coniuncto, cum sit operatio immanens, & in ratione similitudinis, quia conceptio intellectus est similitudo rei intellectæ, & in eadem natura, quia in Deo idé est intelligere, & esse, igitur prima pars, concl. est vera. secunda pars ita probat, ille est vere Filius cui comunicatur natura per modum nature, quia 2. Phy. habetur, generatio per quam producitur Filius est via in naturam, & Damas. dicit quod generatio est opus naturæ, sed verbo in diuinis comunicatur natura per modum naturæ, iuxta illud ego, & pater vnum sumus, igitur verbum procedēs dicitur Filius. Nota hic quod sicuti non possumus demonstratiua, & necessaria ratione probare pluralitatem, & distinctionem personarum in diuinis, ita et nec veram generationem: ipsa tamen præsupposita per fidem ostendimus, quod ei nõ repugnant rationes naturales, propterea decipiuntur illi qui arbitrantur Theologos demonstrare in Deo esse veram generationem: hinc sequitur nullam esse rationem quam adducit Scot. ad hoc persuadendum videlicet quicquid ex ratione sua formali est principium productiuum, & vbi reperitur sine imperfectione ibi producit, sed memoria secunda hoc est intellectus habens obiectum intelligibile sibi præsens ex ratione sua formali est principium productiuum notitiæ genitæ, ergo vbiunque est talis perfecta memoria ibi est principium productiuum, sed in Deo est perfectus intellectus sine imperfectione: ergo in Deo est principium productiuum notitiæ genitæ, & sic dabitur in Deo vera productio, & vera generatio. sed hæc ratio deficit in duobus, primo quia falsum est, quod esse productiuum sit de formali ratione intellectus perfecti, quia ratio formalis intellectus est posse tendere in obiectum cognitive nõ curado an intellectus sic tēdat per suam essentiam seipso, siue per aliquod sibi super additum, & si per super additum siue à se productum, siue cōcreatū, siue ab alio infusum. secundo deficit quia nõ probatur quod producere notitiā genitā nõ dicat imperfectione saltem in nobis. deinde si ratio eēt efficax tūc Philosophi cognouissent naturaliter productionē in diuinis. Secunda conclusio, generatio passiuā dicta, siue natiuitas Filij non est passio sed relatio: probatur, quia generatio passiuā est tantum ordo originis sine motu, ergo est tantum relatio, & non passio. vbi nota Addit. Aq. in j. vol. Capr. C 2 quod

art. 2.

Tex. 14.

Dist. 2. q. 6.

Pri. p. q. 41. art. 1.

quod in diuinis ponimus speciem sine genere, vt A
 sapiētia, quæ videtur esse species qualitatis in Deo
 ponitur sine qualitate, vt potest haberi ex sententia
 Quinto de Augustini, & causa huius rei est diuina simplicitas,
 Trin. cap. 1. nam cum ratio generis ex potentialitate sumatur,
 in Deo autem vbi nulla est potentialitas non sumitur
 ratio generis, & ideo sicuti est ibi magnitudo
 sine quantitate, ita est ibi generatio, quæ est species
 motus, propterea sicut à generatione in diuinis re-
 mouemus motum, ita debemus inde remouere alia
 imperfectionem designantia, vt materialitatem,
 corruptionem, inuouationem, compositionem &c.
 Nota etiam quod generare in Diuinis idem est,
 quod dicere, sed cum dupliciter sumi possit pri-
 mo pro manifestare, & sic dicitur essentialiter, vnde
 quælibet persona dicit aliam quia quælibet per-
 sona manifestat aliam: secundo sumitur dicere prout
 idem est quod proferre verbum, & hoc modo sum-
 ptum importat rationem principij ad illud quod
 est de principio, quia proferens est principium ad
 verbum prolatum, & sic dicere sumitur notionaliter,
 & solum conuenit Patri, & sic dictum est quod
 dicere est idem quod generare, quia hoc modo im-
 portat habitudinem principij ad illud quod est de
 principio, vt dictum est: de hac materia facit Alex.
 Alenf. prima parte summæ, quæst. 42. per totum, &
 Thom. de Arg. primo sentent. distin. 4. & Aegid. ibi-
 dem. Marsilius quoque distin. 8. item, & Alphon.
 Thole. sed vide copiam argumentorum apud Di-
 uum Thomam in disputatis de Potentia Dei, quæ-
 stio. secunda, articulo primo. Sed animaduerte vnū
 hic, quod aliqui negant generationem passiuam
 in diuinis, dicentes in diuinis non esse nisi duo præ-
 dicamenta scilicet substantia, & relatio, sed genera-
 tio passiuæ, nec est relatio, nec substantia, igitur in
 eis non inuenitur generatio passiuæ. Alij vero vt est
 Geraldus, & multi alij, ipsum sequentes dicunt tam
 generationem actiuam quam passiuam esse in Dei
 Filio, quia actio, & passio sunt in patiente, vt docuit
 Gilbertus Porretanus in libro sex principiorum, D
 sed generatio actiuæ, & passiuæ se habent per mo-
 dum actionis, & passionis, & Filius habet in se ge-
 nerationem passiuam: igitur, & habebit actiuam,
 sed ambæ opiniones istorum decipiuntur in suis
 rationibus, Nam ratio primæ opinionis nulla est,
 quia sicut in diuinis quantitas, & qualitas transeunt
 in substantiam, sic actio, & passio transeunt in rela-
 tionem, siue in modum relatiuum maxime cum
 etiam in creaturis necessario circumcernant respe-
 ctum, quia non dicunt entitatem simplicem ab-
 solutam, sed dicunt absolutum sub respectu, à quo
 respectu, nec in esse, nec in intelligi poterunt sepa-
 rari, & propterea optime Beatus Augustinus Boe-
 tius, & multi alij Sancti Doctores docuerunt istam
 veritatem in diuinis duo tantum prædicamenta
 reperiri, vt aliàs declaratum est. Ratio etiam secun-
 dæ opinionis nulla est quia actio, & passio sunt in
 patiente quod ad formam fluxam, & prout fundan-
 tur in motu, quo pacto non ponimus in diuinis
 reperiri actionem, & passionem, sed tantum gram-
 maticaliter, vt aliàs diximus de mente Sancti Tho-
 mæ, vnde cum generatio in diuinis nec motum,
 nec mutationem dicat, sed formaliter relationem,
 oportet nos concedere quod dicat aliquid realiter,
 reale existens in vtroque extremorum scilicet in

Patre, & in Filio, vt est videre apud authores supe-
 rius citatos.
 In hoc secundo articulo disputat quinque proposi-
 tiones, quarum prima est. Ratio æternitatis sequi-
 tur immutationem, probatur, quia ratio æternita-
 tis consistit in ratione vniformitatis, vt vniformi-
 tas habet rationem mensuræ, sed vniformitas se-
 quitur immutationem igitur. &c. intellige istam
 conclusionem cum ratione sua formaliter, ita vt ra-
 tio æternitatis sit ipsa immutabilitas, & vniformi-
 tas, vt optimè interpretatur Caie. p. p. q. 10. art. 1. &
 non materialiter vt alij existimant. Nota hic quod
 Aur. vult æternitatem non esse formaliter duratio-
 nem, quia hoc asserit conuenire tempori solum,
 vel nunc temporis. opinio Scot. Quolib. 6. artic. 1.
 consistit in hoc, quod formalis ratio æternitatis est
 vt sit actualis existentia Dei, quæ dicitur vita, cum
 triplici respectu negatiuo, vel positiuo nõ quidem
 actuali, sed aptitudinali, qui respectus importatur
 i his tribus verbis. scilicet interminabilis, tota simul, &
 perfecta possessio, quibus excluditur desinitio, &
 successio, & dependentia.
 Secunda conclusio, æternitas nõ est tempus nec
 æuum, probatur prima pars, quia æternitas est tota
 simul, & tempus habet prius & posterius: igitur æter-
 nitas non est tempus. Secunda pars probatur sic
 æuo coniunguntur prius & posterius non autem
 æternitati igitur. Nota hic, quod tempus est duplex,
 alterum communiter, quod dicitur ens successiuum
 quo mensuramus durationem alicuius motus, vnde
 Horologij dicitur tempus communiter, sic etiã
 deambulatio alicuius hominis, & studium, & quæ-
 libet actio, alterum tempus dicitur propriè, & est
 illud quo primo, vt vniuersali mensura mensuramus
 omnem motum, siue superiorem, siue inferiorem,
 & hoc est idem realiter cum motu Cæli diurno,
 qui præcipue nobis innotescit, per motum Solis diur-
 num, licet formaliter ab eo distinguatur, quia de
 ratione temporis, vt tempus est, est mensura siue nu-
 merus, de ratione motus, vt motus est, nõ est men-
 sura siue numerus, sed actus existentis in potentia
 conclusio intelligitur de tempore secundo modo
 sumpto. Nota etiam quod æuum aliquando acci-
 pitur pro omni duratione, quæ non est tempus, vt
 ait Dionys. proprietates æui antiquum &c. aliquando
 pro tota duratione temporis absolute, aliquando
 sumitur, vt dicit totam durationem temporis, quæ
 est apud nos vt scribitur Ecclesiast. Luna ostensio
 temporis æui, aliquando capitur pro magna parte
 temporis, vt ab Adam, vsq; ad Noe vnum æuum, ali-
 quando vero pro periodo, siue duratione rei ali-
 cuius, secundum quod tota vita alicuius hominis
 appellatur suum æuum, aliquando verò accipitur,
 secundum proprium modum, secundum quod æuum
 est duratio habentis esse post nõ esse sed nõ verti-
 bilis in nõ esse, & sic ei adiungitur prius & posterius
 & capitur in conclusione. Nota etiam quod nõ est idē
 æternitas quod sempiternitas, quia sempiternitas
 venit à semper, & semper dicitur duobus modis, ita
 etiã sempiternitas, semper. n. esse vno modo dicitur
 omni tpe esse, alio modo semper esse dicitur nun-
 quam non esse, sed sine principio esse, & sine fine,
 vnde Aug. 12. de Ciu. Dei ait Angeli semper fuerunt,
 quia omni tpe fuerunt, nec tñ coæterni Deo sūt,
 quia ille semper fuit æternitate. primo ergo modo
 differt

differt sempiternitas ab æternitate, re, et nominis
 intentione; sed secundo modo non differt re, sed
 sola ratione nominis. vnde Riccard. de S. Victore
 Lib. de Tri- doctet, aliud vñ sonare æternum, aliud sempiternum,
 aitate, c. 4. sempiternum enim videtur esse, quod caret initio,
 & fine, æternum vero, quod caret principio, & fine,
 & omni mutabilitate, & quamuis forsitan neutrum
 sine altero inueniatur, rectè tamen distinguuntur
 inter significationes nominum, quia conclusio in-
 telligitur de æternitate, quæ caret principio, & fine
 & omni mutabilitate.
 Tertia conclusio est, aliter se habet nunc æterni-
 tatis ad æternitatem, quam nunc temporis ad tem-
 pus, & quam nunc æui ad æuum, probatur quia nunc
 temporis differt realiter à tempore, & sic nunc æui
 ab æuo, sed nunc æternitatis non differt realiter ab
 æternitate, ergo conclusio vera, de hac conclusio-
 ne lege Caietanum prima parte, quæst. 10. artic. 2.
 in respon. ad primum, vbi vult quod nunc æterni-
 tatis, differt ab æternitate tantum in esse cognito,
 quia sicut punctum motum dicitur causare lineam,
 & tamen in nullo genere causæ causat illam in esse
 propterea non est causa lineæ in esse reali, sed est
 causa eius in esse cognito, quia facit cognitionem
 illius in nobis, ita nunc stans dicitur causare æter-
 nitatem non in esse reali, sed in esse cognito, quia
 causat cognitionem illius in nobis, & sic etiam di-
 catur ab ea differre.
 Quarta conclusio, aliter se habet æternitas ad
 æternum quam æuum ad æuiternum, vel quam tem-
 pus ad temporale; probatur, quia æternitas, vt
 est tota simul, & perfecta possessio est ipsummet
 æternum, non tamen est sic æuum, & æuiternum
 nec tempus, & temporale: igitur conclusio est ve-
 ra. &c.
 Quinta conclusio, Generatio Dei mensuratur
 æternitate, probatur sic, quia talis generatio caret
 principio, & fine, & est tota simul immutabilis;
 igitur mensuratur æternitate. de his conclusio-
 nibus, vide Franciscum Ferr. primo contra Gent.
 cap. 15. & cap. 66. & lib. 3. cap. 61. vide etiam Caiet-
 anum, quæst. 10. prima parte per totum. & Alexan-
 de Ales prima parte suæ summæ, quæst. 12. per to-
 tum. vide etiam Diuum Bonauenturam in princi-
 pio distin. 8. primo sententiarum, lege quoque Ni-
 colaum de Nissa tract. 1. par. 1. q. 3.
 Distinctio Decima.
 Hæc decima distinctio continet vnam tan-
 tum quæstionem in qua format duos articu-
 los in quorum primo ponit tres conclusio-
 nes, quarum prima est; Spiritus Sanctus procedit
 processione amoris, & voluntatis. quam conclu-
 sionem declarat Beatus Thomas latius prima par-
 te, & est ferè omnium Sanctorum Patrum, præfer-
 tim Diui Augustini, lib. 6. de Trinitate Diui Hiero-
 nymi in commento super Psalmos. Diui Bernardi.
 in canticis canticorum, & Riccardi de Sancto Vi-
 ctore, & declarat eam Magister sentent. primo de-
 fendit eam Caietanus in commentarijs super pri-
 mam partem, & etiam Dominicus Bannes. proba-
 tio etiam huius conclusionis est, quia in diuinis
 procedit aliquid subsistens in diuina natura per
 actum amoris, & voluntatis igitur &c. nec valent

rationes Aur. contra istam veritatem, quia facile
 soluuntur, tum à Capreolo hic, tum à Caietano; &
 ab alijs nostris.
 Secunda conclusio Spiritus Sanctus procedit na-
 turaliter à Patre, & Filio non tamen per modum
 naturæ, & ratio est, quia illud procedit naturaliter
 quod habet naturalem habitudinem ad principium
 productiuum, ita quod non potest ab eo non pro-
 cedere, sed Spiritus Sanctus est huiusmodi igitur
 conclusio vera, & est Sancti Thomæ de Potentia
 Dei. hic nota quod processio per modum nature, vt
 viderè poteris supra.
 Tertia conclusio Spiritus Sanctus non produci-
 tur liberè libertate excludente necessitatem, licet
 producat liberè libertate excludente coactionem;
 hæc docuit Sanctus Thomas primo sententiarum
 & in multis alijs locis: declarationem huius conclu-
 sionis latius videre poteris apud Caietanum in pri-
 mam partem, soluit deinde Capreolus in secundo
 articulo argumeta Aureoli Durandi, & Scoti, quæ
 etiam soluuntur breuius, & profundius à Caieta-
 no, vbi supra & similiter à Dominico Bannes.
 Nota etiam quod voluntas diuina potest duplici-
 ter considerari, vno modo, vt concernit libertatem
 contingentiam, seu contradictionis, alio modo vt
 concernit libertatem complacentiam, & dilectionis,
 seu caritatis, & amoris, cum necessitate immutabi-
 litatis, quia non potest eam non velle, primo mo-
 do Spiritus Sanctus non procedit per modum vo-
 luntatis, quia vt sic solè creature procedunt, sed se-
 cundo modo Spiritus Sanctus proprie procedit
 per modum voluntatis, quia sicut se habet ver-
 bum, seu sapientia genita in diuinis ad intelle-
 ctum sic se habet Spiritus Sanctus qui est amor pro-
 ductus ad voluntatem; sed verbum Diuinum pro-
 cedit per modum intellectus immutabiliter, igitur
 & Spiritus Sanctus per modum voluntatis im-
 mutabiliter procedi dici debet, & hæc est doctrina
 conformis Sanctis Patribus, præfertim Augustino
 libro tertio de Trinitate vbi sapius nominat Spiritum
 Sanctum amorem, siue caritatem dicens Spiritus
 Sanctus est aliquid commune Patris, & Filij,
 quæ communio consubstantialis, & coæternæ si
 amicitia conuenienter dici potest, & dicatur, sed
 aptius dicitur caritas, amor, & nexus, & decimo-
 quinto de Trinitate, ait non frustra in illa Trinitate
 solus Spiritus Sanctus caritas nuncupatur, & in
 libro de cognitione veræ vitæ ait nil aliud Spiritus
 Sanctus quam amor Dei intelligitur, et Diuus Hiero-
 nymus in expositione Psalmorum, dicit Spiritus
 Sanctus nec Pater, nec Filius, sed dilectio est,
 quam habet Pater in Filium, et Filius in Patrem,
 quæ omnia ostendunt Spiritum Sanctum per mo-
 dum voluntatis procedere, et sic etiam dicimus
 de Filio, quod procedit per modum intellectus,
 vt docuit Riccardus secundo de Trinitate, vbi sic
 ait, rectè Verbum Dei Patris dicitur, per quem
 Patris qui fons est sapientiæ noticia manifestatur,
 et infra eiusdem capituli dicit, Dei Filius verbū Pa-
 tris dicitur, quia à solo Patre oritur per quem pa-
 trerna caritas manifestatur in Patre omnis veritatis
 cōceptio, in verbo oīs veritatis platio, vnde actus
 intelligendi vel terminus cōstitutus per actū intel-
 ligendi necessario requirit intellectū tanq̄ suū pro-
 Addit. Aq. in j. vol. Capr. C 3 primum

Quinto de Trin. cap. 1.

Dist.

Lib. de Tri- aitate, c. 4.

ccc

Primo art. 5.

4. Phis. 65. & 66.

Capit. diu. no. 5.

Cap. 4.

21. art. 1. Cap. 5.

13. & 17

Distin. 32.

Cap. 5.

Quæst. 10. Art. 2. dist. 6.

Dist. 6. q. 1. art. 2.

q. 41. art. 2.

Cap. 3.

Cap. 19.

Psal. 13.

Cap. 12.

primum principium productuum, sed verbum Divinum est terminus actus intelligendi, et Spiritus Sanctus est terminus actus amandi, igitur verbum per modum intellectus, & Spiritus Sanctus per modum voluntatis immutabiliter producentur & attende quod hæc doctrina ponitur contra Durandum hic, quod voluit Filium in Diuinis non produci per actum intellectus, nec Spiritum Sanctum per actum voluntatis, quia circumscriptis à Divina natura intellectu, & voluntate cum actibus suis adhuc in Diuinis esset generatio Filij, & spiratio Spiritus Sancti, & deceptus est valde vt omnes ferè Theologi scribunt contra ipsum, præsertim Cardinalis Caietanus in primam partem Sancti Thomæ, & sic etiam Dominicus Bannes Doctor Hispanus ex ordine nostro, & Bartholomæus Torres in expositione etiam in primam partem S. Thomæ, quos latius videre poteris ibi.

Distinctio Vndecima.

Distinctio hæc vndecima tres continet articulos quorum primo ponitur talis propositio Spiritus Sanctus procedit à Filio, & defenditur à S. Thoma prima parte vbi nota quod de hac propositione fuit maxima discordia inter Græcos cum Latinis, nam Græci negabant ipsam asserentes solum à Patre procedere Spiritum Sanctum, & hæc de causa defecerunt ab obedientia Romanæ Ecclesiæ, & ab vnione Latinorum, nihilominus ab omnibus est de fide tenenda, & habetur in Concilio Lateranensi sub Innocentio Tertio, cuius determinatio habetur cap. firmiter de fide catholica, & in Concilio Lugdunensi sub Gregorio Nonno, vbi scribitur sententia omnium Latinorum, & Græcorum asserens Spiritum Sanctum procedere à Filio, quæ verba sunt intelligenda quantum ad Primates Græcorum excepto Damasceno, sic etiã, & Theoph. super tertium cap. Ioannis, tamen totum vulgus Græcorum negabant hanc propositionem, nihilominus veritas huius propositionis scribitur in Concilio Ephesino in Epistola sexta Cirilli missa ad Nestorium nomine totius Concilij, & illa Epistola fuit approbata à Leone primo in Epistola 31. & 33. & approbata est in Concilio Calcedonensi, & eadem veritas habetur in symbolo quo vtitur Ecclesia Latina, quod tamen verbis apertis non habetur in Concilio Niceno, vt perperam existimavit Celsus super Damas. lib. 2. fid. ortho. sed ex professo habetur in Concilio Tholetano octavo, & in Concilio quinto Constantiano, & in Tridentino, & in hoc videnda est Epistola Beationis Archiepiscopi Niceni, & maiori ex parte lib. primus de Spiritu Sancto David Græci: didimus libro secundo de Spiritu Sancto, Chrisosthomus Homilia quadam de symbolo, & Beatus Basilius libro secundo, contra Eunomium, & Cirillus lib. 10. & in Ioannem, & super secundum capitulum Ioelis in illud effundam de spiritu meo, & validius est Augustinus quarto de Trinitate, & lib. decimo quinto: sunt & testimonia scripture, quæ citat Concilium Ephes. vt est illud ad Galatas misit Deus spiritum Filij sui, & Roman. 8. qui non habet Spiritum Christi hic non est eius, & secunda ad Corinthios, & Ioannis cap. 15. qui me clarificat de meo

accipiet, & annuntiabit vobis, lege etiam Concilium Florentinum, & Diuus Ambrosius libro de Spiritu Sancto, & omnes fere Patres idem sentiunt. Scholastici quoque nostri subtilius ipsam propositionem disputant, & defendunt præsertim Author hic &c.

In hoc secundo articulo sunt duæ conclusiones quarum prima est ista. Filius distinguitur à Spiritu Sancto per filiationem secundum habere, & non habere eandem proprietatem: stat quod per filiationem solum distinguitur à Patre secundum oppositionem relatiuam, habetur hæc à Diuo Thoma Quolibeto quarto. secunda conclusio est. Filiatio non potest esse, prima ratio distinctionis inter Filium, & Spiritum Sanctum sed spiratio actiua, quæ est in Filio, scribitur hæc de Potetia Dei q. 10. articu. 5.

In hoc tertio articulo discutitur hæc tantum propositio, spiratio nullam personam diuinam constituit, vt habetur prima parte, quæst. 33. artic. 3. Circa has conclusiones, nota quod aliqui dixerunt, vt dictum est supra de Græcis Spiritum Sanctum non procedere à Filio quorum assertio, vltra quod est hæretica includit contradictoria, & repugnantiam, quia de ratione amoris est vt procedat à re cognita, aliqui dixerunt quod de facto Spiritus Sanctus procedit à Filio, sed posito per impossibile, aut possibile, quod non procederet adhuc distingueretur ab ea, vt asserit Scotus hic. quorum assertio est irrationalis, quia quod est de ratione Spiritus Sancti si remoueatur ab eo iam non distingueretur à quocumq; alio, quia non poneretur in esse, sed procedere à duobus est de ratione Spiritus Sancti, quia amor qui est actus voluntatis debet esse cognitus, aliter non esset amor: igitur Spiritus Sanctus à duobus necesse est vt procedat à Patre, scilicet cognoscente, & amante, & à verbo cognito, & amato, & si non procederet à Filio iam ab eo non distingueretur. &c. Præterea, si Spiritus Sanctus non procederet à Filio, nec procederet à Patre, probatur consequentia, quia pater communicauit Filio actum spirandi, modo per istos non procedit à hoc actu spirandi communicato Filio ergo nec à Patre, & sic Spiritus Sanctus non esset in actu distincto, nec in actu reali. tertio vbi nulla est oppositio in diuinis nulla potest esse realis distinctio positiua, scilicet quæ non sit solum per habere, & non habere idem, et omnino esset ibi identitas, sed si Spiritus Sanctus à Filio non procederet nulla est inter eos realis oppositio, igitur nulla realis distinctio ex consequenti totalis identitas esset ibi quod est hæreticum, quia per hoc tollitur misterium Trinitatis, aliqui vero dixerunt filiationem non esse sufficiens principium distinguendi Filium à Spiritu Sancto, sed requiritur etiam spiratio, quæ tamen spiratio præcisa sumpta à nullo distinguitur personaliter sicut neque constituit personam, quam assertionem sequitur Petr. Aur. hic, et male quia frustra fit per plura quod fieri potest per pauciora, iuxta diuulgatam sententiam Aristotelis primo physicorum contra Antiquos, sed per solam oppositionem relatiuam fit distinctio inter Diuinas personas frustra: ergo quaruntur alia principia distinctiua: sequenda igitur, et amplectenda sunt conclusiones positæ hic ab

q. 36. art. 2. cap. 24

942

Distin.

Distin.

ab Authore tanquam veræ, & catholicæ de quibus lege Caietanum prima parte, & Torres, & Dominicum Bannes, & Franc. Ferr. 4. contra Gent. & videbis claram resolutionem quomodo filius distinguitur à Patre filiatione tanquam à principio constitutiuo, & distinctiuo personæ: à Spiritu Sancto vero spiratione tanquam à principio distinctiuo, sed non constitutiuo, lege Altissid. lib. 1. p. 4. cap. 2. Obseruandum tamen est circa quæstionem motam à Scoto, si Spiritus Sanctus non procederet à filio, num ab eo distingueretur, dicunt multi, & illustres Doctores reprehendendo Scotum in hac parte, hanc quæstionem esse inutilem, & irrationalibilem, & indignam inquisitione aliqua, quando quidem quæstio est propositio dubitabilis, sed illud non est dubitabile, nec inquisitione dignum, ad quod necesse est impossibilia sequi, illud autem est huiusmodi, quia hic vnum impossibile præsupponitur, ad quod multa alia impossibilia, & contradictoria sequerentur: igitur digni sunt reprehensione, qui hanc quæstionem mouent, vt est Scotus quia ad eam multa impossibilia, & contradictoria sequuntur, inter alia quod Spiritus Sanctus non esset Spiritus Sanctus, & quod non esset Trinitas in Diuinis, & quod non esset distinctio per relationes, & quod amor esset ab incognito, & inuisibili per intellectum, & quod filius non haberet naturam secundam, & nonnulla alia verum in hac parte, vt veritas ipsa locum habeat, dicendum est, male hos Doctores reprehendere Scotum, quando quidem suppositio quamuis cumq; impossibilis relinquit tamen formalem rationem subiecti, sic se habet quod quæstio formari potest circa ipsam, sed ista suppositio est huiusmodi, ergo rationabiliter quæstio hæc mouetur à Theologis, maior patet, quia supposito quod homo non sit visibilis manens tamen rationalis ad huc multæ quæstiones possent fieri de homine, puta vtrum sit animal, & vtrum adhuc differat ab equo, & sic de alijs, minor etiam patet, quia supposito quod Spiritus Sanctus non procederet à Filio, hoc non videtur tollere rationem Spiritus Sancti, cum Spiritus Sanctus perfecte procedat à Patre, dato quod Pater habeat vim spiratiuam sine filio: deinde illa quæstio est rationabiliter disputabilis, & dubitabilis, quæ formatur de propositione hypothetica, cuius cathogorica est dubitabilis materia, sed prædicta propositio in quæstione posita est huiusmodi, igitur quæstio præposita est rationi consentanea, maior patet, quia ista propositio est disputabilis num homo volare possit si haberet alas, quia ista cathogorica est dubitabilis, vtrum omne habens alas volare possit, propter aliqua quæ videmus esse pennata, & tamen raro, vel enūquam ipsa volare videmus, vt patet de strutione, & de multis alijs, minor probatur, nã illa cathogorica est dubitabilis, vtrum Filius distinguitur à Spiritu Sancto generatione passiuâ vel sola spiratione actiua, & ex hoc supra dicta hypotheca redditur dubitabilis, quia si Filius distinguitur à Spiritu Sancto generatione passiuâ, tunc dato quod Spiritus Sanctus non procederet à Filio adhuc distingueretur ab eo, si autem Filius distinguitur à Spiritu Sancto per solam spirationem actiuam; tunc si non procederet ab eo, non distingueretur ab eo, Adde etiam quod ex similibus similia iudicamus,

sed tanti Patres sapius consimiles propositiones supradictæ propositioni forinauerunt, & de ipsis multo sermone disputauerunt, vt patet per Diuum Augustinum, qui 15. de Trinitate si Spiritus Sanctus diceretur Filius amborum vtique Filius diceretur, item Anselmus libro de Processione Spiritus Sancti, ait nihil diffinitur contrarium naturæ si plenitudo sapientiæ dicitur posse subsistere in singularitate personæ. Nam quantum videtur si sola vna persona in Deitate esset, nihilominus plenitudinè sapientiæ habere potuisset, cum igitur in quolibet antecedente illarum propositionum implicetur simpliciter impossibile, quia eius oppositum est summe necessarium, mirandum est quare isti Doctores reprehendant Scotum in hac parte. Adde etiam quia Arist. 4. Physicorum, quærit si daretur motus in vacuo, an esset in instanti, vel in tempore, & tamen ipse docet impossibile esse dari vacuum, & sic simile aliæ sunt huius farinae quæstiones, de quibus alias dicemus.

Distinctio Duodecima.

Hæc præfens distinctio 12. vnica quæst. absoluitur, in qua discutuntur quatuor conclusiones, quarum prima est. Pater, & Filius sunt vnum principium Spiritus Sancti, est S. Thom. p. p. Secunda est Pater, & Filius sunt idem principium Spiritus Sancti, vno modo est concedenda. s. ratione deitatis, quia Pater, & Filius sunt idem Deus, alio modo non est concedenda. s. ratione articulationis, quia Pater, & Filius non sunt idem suppositum, est S. Thom. primo sententiarum. tertia est Pater, & Filius sunt duo spirantes adiectiuè non duo spirantes substantiuè, prima parte, habetur à Sancto Doctore. quarta est Spiritus Sanctus procedit à Patre & à Filio in quantum sunt vnum, & in quantum sunt plures, scribitur in hoc libro.

Circa primam conclusionem, quantum ad substantiam, & veritatem illius, non cadit sub opinione, sed de fide tenenda est, & habetur definita in Concilio Lugdunensi cap. vnico de summa Trinitate & fide Catholica, & in concilio Florentino in fine in oratione pro vnione Græcorum, & habet eam Diuus Augustinus. 5. de Trinitate, habet etiã ipsam Anf. libr. de processione Spiritus Sancti, & denique fere omnes Sancti, quos licet videre apud Magistrum: tamen habet difficultatem quoad proprietatem loquendi, & modum disputandi, & sic de ea dubitat Durandus, sed dubitatio sua est temeraria, & periculosa quia contra determinationem Ecclesiæ. Nota etiam quod dubitatur pro quo supponat illud vnum principium, & respondentes aliqui dicunt, quod stat pro quodam constituto, & essentia, & virtute spiratiua actiua, ita quod sicut Spiritus Sanctus, stat pro constituto ex essentia, & spiratione passiuâ, ita principium importat quoddam commune Patri, & Filio, ex essentia, & virtute spiratiua: de quo modo dicendi videndus est Gabriel. lib. primo sent. tamen hic modus est falsus, & indignus Theologis, quia derogat diuinæ simplicitati. secundus modus dicendi est Mag. Fran. de Viç. Hispani dicentis, quod principium ibi importat personam pro qua supponit, tamen demonstratio personæ non est ex-
Addit. Aq. in j. vol. Capr. C 4 cen-

Cap. 27.

Cap. 15.

Tex. 71.

q. 36. art. 4

Dis. 29. q. 1.

art. 4.

Dis. 11. q. 1.

art. 2.

Cap. 6.

Cap. 26.

Distin. 12.

Dis. 11. q. 2.

q. 27. art. 5.

q. 36. art. 2.

Cap. 10.

Cap. 20.

Cap. 26.

Cap. 4.

cenda per nomen personale, sed per nomen essentialia, & commune veluti in hac propositione, tres personarum diuinarum sunt vnus Deus, illa demonstratio non est exercenda per nomen personale, puta Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, sed per nomen Deus, & sic demonstrata qualibet alia persona: ita eodem modo demonstrato Patre verum est dicere Pater, & Filius sunt hoc principium, & similiter demonstrato Filio: quare opinio non placet, quia est expresse contra S. Th. tertius modus dicendi est Scoti dicentis Spiritum Sanctum procedere a Patre, & Filio, non ut sunt plures, sed ut vnus, ita quod ad hoc ut Spiritus Sanctus producatur non est necessaria per se dualitas personarum sed vna persona sola potest producere, qui modus dicendi defenditur a Licheto, & male contra communem opinionem Theologorum praesertim Alex. Alenf. p. p. suae summam; Authoris opinio est in resp. ad arg. Henr. quod ista propositio Pater, & Filius, sunt vnum principium Spiritus Sancti supponit, non pro vna notione, nec pro essentia, nec pro vna persona, sed pro duabus personis simul, & habet confusam suppositionem, & non determinatam, nihilominus in doctrina S. Thom. verificatur conuertens, & conuersa. s. Pater, & Filius sunt vnum principium Spiritus Sancti, & vnum principium Spiritus Sancti sunt Pater, & Filius vbi ly vnum determinate supponit pro virtute spiratiua &c.

Circa tertiam conclusionem, nota quod aliquando S. Thom. concedit Patrem, & Filium esse duos spiratores propter autoritatem Hilarij dicentis Spiritum Sanctum esse a Patre, & Filio auctoribus tamen ibi vtitur tam Hilarius quam S. Th. substantiuo pro adiectiuo, vel ut aliqui dicunt retractarunt se &c.

Circa quartam conclusionem, nota quod Dominicus Bannes Hispanus tenet quod istae propositiones sunt aequipollentes Pater, & Filius sunt vnum principium Spiritus Sancti, & sunt idem principium, & sunt hoc principium, sicut vnus spirator, idem spirator, & hic spirator, & male (iudicio meo) quia ly idem, & ly hoc, ratione articulationis posset denotare suppositum, & sic non est concedenda, propterea tu prudens lector sequere auctorem in conclusionibus propositis, & pro ampliatione lege Duran. in 1. sent. dist. 29. q. 3. & Gabrielem emulatorem, Ocham, Rubionem & Torres, p. p. sic etiam Caiet. in expositione vltimi articuli q. 36. p. p. Circa tamen conclusionem principalem attende, quod non est de re, sed de modo loquendi, & quia loquendum est ut plures, qui dicunt quod Pater, & Filius debent dici vnus spirator, quia sicut omnes personae conueniunt in actu causandi, ita pater & filius in actu spirandi, sed tres personae non dicuntur tres creatores, sed vnus Creator, ergo Pater, & Filius non debent dici duo spiratores, sed vnus spirator, alij vero Doctores dicunt oppositum propter autoritatem Hilarij secundo libro de Trinitate qui dicit confitendum est Spiritum Sanctum esse ab authoribus, sed idem est author, quod spirator, si igitur Pater, & Filius possunt dici authores respectu Spiritus Sancti, igitur possunt etiam dici, & spiratores. verum prima opinio est sequenda, & exponenda est autoritas Hilarij, ut exponit S. Tho. quod loquutus est excessiue, accipiens substantiuum pro adiectiuo, ut dictum est supra, De qua re legendi sunt Authores supra citati.

Haec praesens distinctio vnica quaest. absolutur habente duos art. in quorum primo ponuntur tres conclu. quarum prima est, istae processiones passiuae acceptae non distinguuntur seipsis formaliter hanc docet S. Thom. de potentia Dei, quia vnumquodque distinguitur ab alio specie, per id a quo speciem habet, sed nulla processio, seu motus habet speciem a se, sed a principio, seu a termino, ergo istae processiones non distinguuntur ex seipsis formaliter. secunda conclusio est, istae processiones non distinguuntur realiter ex hoc quod vna est per modum intellectus, & alia per modum voluntatis, hanc probat in praesenti distinctio quia nulla distinctio rationis est sufficiens principium distinctionis realis, sed intellectus, & voluntas in Deo distinguuntur tantum ratione, ergo talis distinctio non sufficit ad realem distinctio processio. tertia conclusio est, istae processiones distinguuntur secundum ordinem originis, hanc habet S. Thom. de potentia Dei, & ratio est, quia istae processiones cum non distinguuntur seipsis formaliter, neque ex principijs: ergo ex terminis, sed termini non distinguuntur ex hoc quod vnus habet hoc, alius non, sed quia vnus originatur ab alio, ergo, & processiones similiter, quia processio naturae siue intellectus est ab vno. s. a Patre, processione amoris a duobus nempe a Patre, & Filio. Nota circa has conclus. quod non cadunt sub fide, sed sub diuersis opinionibus, hinc aliqui dixerunt has processiones distinguuntur realiter ratione suppositorum in quibus sunt, quae opinionem sequutus est Romanus Aegid. hic, Aliqui voluerunt eas distinguere per principia formalia, de numero quorum est Ioannes de Neap. & Henr. Aliqui volunt sumi earum distinctionem ex infinitate diuinae essentiae, quae sub vna indistincta ratione est principium istarum productionum, & hanc opinionem sequutus est Adamus, & Gabriel in hoc lib. Alij dixerunt istas productiones distinguere, quia vna est cum alia, & cum oppositio eius, quam opinio sequitur Gof. in Quolib. Scot. & Lichetus eius expositor volunt has productiones distinguere seipsis formaliter, quia generatio formaliter se ipsa est generatio, & spiratio se ipsa formaliter est spiratio, & recitantes opinionem S. Tho. dicunt quod S. Th. voluit has emanationes distinguere per relationes oppositas prioris, & posterioris, & male narrat sententiam B. Thom. quia nullam prioritatem in eis ponit, sed tantum ordinem originis, ut clare est videre in tota doctrina Angelica, igitur male Scotus, & Lichetus imposuerunt D. Tho. quod nunquam somniauit, falsissimam quoque Scotus, & Lichetus elegerunt viam distinguendi has processiones, inter omnes alias vias superius enarratas, quia illa quae conueniunt per se in aliquo non distinguuntur seipsis primo, ut docet Arist. 5. Metaph. Gm duae species quae per se conueniunt in genere animalis non distinguuntur seipsis primo, sed per differentias contrahentes genus, sed diuinae processiones conueniunt, quod vtraque est substantialis diuina infinite perfecta, ergo non distinguuntur seipsis primo, ut vult Scotus. Praeterea, & secundo illae seipsis primo distinguuntur, quae seipsis totis distinguuntur secundum formalitates Scotistarum, sed diuinae proces-

iones non sunt huiusmodi, ut docet Lichetus hic: ergo opinio Scoti falsissima. tertio stante Licheti opinione sequeretur, quod spirare, & generare in Patre realiter essent distincta, quod est falsissimum, lege in hoc Th. Anglicum, & malleum Siluestri de Prierio in falsas assumptiones Scoti contra D. Tho. Nota secundo, quod distinctionis ratio per quam istae processiones distinguuntur, estordo originis, primo, secundo, quia vna est ab vna persona altera a duabus. tertio quia vna est per modum naturae, & intellectus, altera per modum voluntatis, quarto dicuntur etiam distinguuntur per respectum ad terminos, qui sunt personae productae. quinto per ordinem transcendentalem cum sint entia respectiua lege in hoc Caiet. p. p. & Ferr. 4. cont. Gent. & hac est doctrina Sancti Thomae conformis Beato Augustino lib. 15. de Trin. vbi dicit, sic videbis quomodo distet natiuitas verbi a processione doni, similiter, quinto de Trin. cur Spiritus non sit Filius cum a Patre exeat &c. Hanc doctrinam etiam docet B. Ambr. lib. de Spiritu Sancto, & caeteri Patres ideo hac est sequenda, & non Scotica.

In secundo articulo sunt tres aliae conclus. quarum prima est generare & spirare non sunt duae res realiter distinctae in Patre. hanc probat p. p. sic omnis distinctio realis in diuinis est propter oppositionem relatiuam, sed generare non opponitur ad spirare cum sint in eadem persona Patris, ergo &c. Secunda est spirare, & generare differunt ratione. probat S. Thom. vbi supra, quia spirare conuenit Patri, & Filio, generare tantum Patri, ergo ratione distinguuntur. tertia est licet generare, & spirare sint idem realiter, vnus tamen non praedicatur de altero, hanc probat p. p. quia ad hoc ut vnus de altero non praedicetur sufficit distinctio rationis inter ipsa, & licet contra has arguat Dur. & Aureol. tamen argumenta eorum sunt nullius momenti, ut patet apud Authorem hic, propterea tu sperne Dur. & Ioan. de Bassolis doctores huiusmodi relationes realiter distinguere, & sequere communem opinionem Theologorum expressam in supradictis conclus. sed quaereret aliquis quaenam ratione distinguuntur huiusmodi relationes, nempe paternitas, & spiratio actiua respondet Caiet. in p. p. D. Thom. quod distinguuntur ratione formali eminenter veluti diuina attributa, & in expositione tertij artic. vult distinguere formaliter in esse relationis. Aliqui Thomistae ex hispanis volunt has relationes distinguere realiter non in esse rei sed in esse relationis. quos sequitur Torres in tractatu de Trin.

Author hic vero quem sequimur docet Paternitatem, & spirationem actiuam sic etiam filiationem, & spirationem nullo pacto realiter distinguere, in esse vero relatiue seu in ratione relationis distinguere specie, & formaliter, & hoc docet apertis verbis S. Thom. in 1. sent. vbi ait quod istae relationes sunt vnica res, differunt tamen differentijs relationis in quantum est relatio, unde dicuntur diuersae rationes personarum, idcirco de se inuicem praedicari non possunt, quod non est ita de diuinis attributis, quia sapientia praedicatur de bonitate, & e contra. spiratio tamen non praedicatur de paternitate nec e contra licet sint eadem res, quia vero non sunt eadem ratio relationis in actu exercito, ob hoc impeditur talis praedicatio, ut spirare non

dicatur de generare, nec spiratio est paternitas &c. lege Caiet. p. p. Et ut clarius sit negotium hoc sternuntur aliquae propositiones, quarum prima sit haec, in Patre, paternitas, & spiratio sunt duae relationes reales, & idem dicendum est de filiatione, & spiratione in Filio, quae propositio probatur sic, quia pater per intellectum generat Verbum, & per voluntatem spirat Spiritum Sanctum, sed relatio Patris ad Filium, scilicet paternitas est realis, ergo relatio Patris ad Spiritum Sanctum, scilicet spiratio erit etiam realis, probatur deinde, quod sint duae, quia relationes multiplicatur multiplicatis earum rationibus formalibus, & differentijs, sed rationes formales illarum relationum sunt duae, quia esse rationem referendi ad filium, est ratio paternitatis, & referendi ad Spiritum Sanctum est ratio spirationis, ergo relationes sunt duae: postremo, relatiua multiplicatur multiplicatis correlatiuis, maxime si correlatiua sint quasi specie distincta, & totalia, sed correlatiua Patris, ut Patris, & ut spirantis scilicet Filii, & Spiritus Sanctus realiter distinguuntur, ergo Pater, ut Pater, & ut spirans dicit duas relationes reales, minor est de fide, maior patet, quia tota ratio relationis est esse respectum ad correlatiuum, Adde quod si non essent duae non possemus respondere interrogati de Patre, qui esset Pater, & quod esset spirator, aut certe esset adhibenda eadem ratio ad vtram interrogationem quod non est dicendum. secunda propositio, quamuis Paternitas, & spiratio sint duae relationes reales, non tamen sunt duae realiter distinctae id est licet plurificentur in ratione, non tamen plurificantur in re siue realiter, & hac propositio est contra Durandum in praesenti libro, & probatur quia si paternitas, & spiratio essent duae res distinctae, daretur in Patre aliqua compositio, qua ex duobus fieret vnus, id autem repugnat simplicitati Patris, igitur propositio vera, Deinde ex alio capite hoc manifestatur, quia Paternitas, & spiratio non distinguuntur formalitatibus, seu differentijs diuidentibus rem, ut res est, sed distinguuntur formalitatibus diuidentibus suomodo relationem, ergo non plurificantur in re siue realiter, sed plurificantur in relatione: prima pars antecedentis patet quia sicut in creaturis differentiae realiter distinguuntur sunt haec, quarum haec non est illa, ita in diuinis distincta realiter sunt oppositiones, sed Paternitas, & spiratio non opponuntur, ergo non distinguuntur formalitatibus distinguentibus rem: secunda vero pars antecedentis patet, quia alia est formalitas referendi ad Filium, & alia ad Spiritum Sanctum, per quas diuiditur relatio, Confirmatur ista propositio adhuc ex Concilio in capitulo Damnamus de summa Trinitate, & fide Catholica, habetur etiam in secundo tomo Conciliorum vbi condemnatur quaternitas in diuinis, sed qui ponit quatuor relationes realiter distinctas ponit quaternitatem, igitur non sunt ponendae, nec valet illud quod dicit Durandus, quod concilium ipsum determinat in diuinis non esse quaternitatem personarum, non autem excludit quaternitatem relationum, quia haec responsio non quietat intellectum, cum concilium loquatur contra Abbatem Ioachim, qui ponebat essentiam generantem, non tamen ponebat quatuor personas, & dicit opinionem magistri esse veram, unde sicut opinio

ad tertium. q. 32. art. 3. Dist. 27. q. 1.

1. sent. dist. 12. q. 1.

q. 43. me. vltimo.

q. 36. art. 4.

Cap. 20.

q. 77. art. 4. Cap. 24.

Cap. 27.

Cap. 9.

q. 33. art. 3.

Quolib. art. 1.

Dist. 6.

q. 32. art. 2.

Distin. 27. q. 1. art. 1.

Cap. de uerbo.

Abbatis Ioachim non potest subsistere, ita, nec opinio Durandi. Sit tertia propositio Paternitas, & spiratio distinguuntur formaliter, virtualiter, & est propositio Caietani, in loco supra citato, & probatur sic, illę relationes distinguuntur, vt dictum est in prima propositione, & non distinguuntur realiter, vt expositum est per secundam propositionem, ergo distinguuntur ratione, non ratione ratiocinante, tum quia esse duo per intellectum precise non est esse duo, sed intelligi duo, tum quia maiorem distinctionem requirunt opiniones aduersę quā ratione ratiocinata, seu formaliter non actualiter, quāuis id teneat Scotus Quolibeto quinto, quia quodammodo præiudicat diuina simplicitati, ergo formaliter virtualiter, ac proinde dicuntur due quia sunt vna res infinita, quę perinde se habet, ac si essent duę. Quarta propositio, quāuis Paternitas, & spiratio non distinguuntur realiter, vna tamen non prædicatur de altera, hæc est contra Scotum in quinto quolibetorum, & patet ex supradictis, vt potes videre tū apud Caietanum, tum apud Capreolum.

Distinctio Decimaquarta.

In hac distinctione disputantur quatuor conclusiones quarum prima est, Spiritus Sanctus procedit temporaliter, hanc conclusionem ponit Sanctus Doct. in præsentis dist. & ratio est quia omnis amor quo aliquid nouiter confertur amato procedit temporaliter in amatum, sed Spiritus Sanctus est huiusmodi, ergo &c. Ex cōsequenti eius quoque processio est temporalis.

Secunda conclusio est, processio temporalis Spiritus Sancti nõ distinguuntur realiter a processione æterna eiusdem Spiritus Sancti, sed tantum secundum rationem, hanc probat Sanctus Thom. vbi supra, quia vna istarum processionum distinguitur ab altera ex hoc quia includit respectum ad creaturam, altera non includit, sed iste respectus est tantum rationis, igitur conclusio vera.

Tertia conclusio. Non tantum dona Spiritus Sancti procedunt in nos sed etiã ipse Spiritus Sanctus, hanc etiam probat Sanctus Thom. vbi supra, quia omne illud in nos procedit in acceptione donorum, ad quod habemus respectum, sed ex hoc quod accipimus dona Spiritus Sancti nõ solum referimur ad ipsa, sed etiã ad ipsum Spiritum Sanctum, ergo &c.

Quarta cōclusio. Processio temporalis Spiritus Sancti attenditur secundum dona gratiæ gratum facientis, hanc probat Sanctus Thomas prima parte sic, processio temporalis, attenditur tantum secundum illa dona quę nos cōiungunt vltimo fini, sed huiusmodi sunt solum dona gratiæ gratum facientis. scilicet charitas, & gloria quę ad illam cōsequuntur, quia solummodo per illa dona, Spiritus Sanctus est in creatura rationali in ratione obiecti cogniti, & amati, ergo &c.

Nota primo, circa has conclusiones quod aliquid procedit ab aliquo vno modo vt subsistat in se, & hoc pacto creatura procedit a Deo, alio modo aliquid ab alio procedit, veluti in subiectum, & hoc modo calor procedit ab igne in aquam. tertio aliquid procedit ab alio sicut in obiectum, & sic amor procedit ab amante in amatum, & hoc etiam mul-

ris modis esse potest, primo sicut in obiectum amatum precise cui nihil confertur, & sic Spiritus Sanctus tendit in Patrem, & Filium, & in creaturam ab æterno. secundo tendit in aliud cui ex amore confertur donum, & sic Spiritus Sanctus procedit in creaturam ex tempore, hinc processio temporalis vltra exitum æternum dicit sic esse in creatura per donum per quod habetur ipse Spiritus Sanctus, vnde non sunt duę processiones, sed vna diuersimode sumpta.

Nota secundo quod missio est duplex, visibilis & inuisibilis, missio visibilis est apparatus rerum corporalium, facta circa creaturam rationalem humanam, representans missionem inuisibilis personę eidem creature rationali, & sic prima conclusio est de fide, & habetur Matthei. tertio Spiritus Sanctus descendit super dominum baptizatum in specie columbę.

Secunda conclusio cadit sub opinionibus, quia aliqui volunt Spiritum Sanctum importare respectum realem ad creaturam, Sanctus Thom. verò tenet oppositum p.p. de qua re lege Gabrielem hoc libro, & Brulifer, & Ricardum.

Circa tertiam cōclusionem quomodo ipsa persona Spiritus Sancti secundum substantiam sit in homine cui dantur dona gratiæ gratum facientis nam aliqui exprimentes istam conclusionem dixerunt quod sicuti Diuinum Verbum assumendo humanitatem tota Trinitas operata est, actiue in illa assumptione terminata, tamen fuit persona existentię Diuini Verbi, ita etiam volunt, quod & si iustificatio hominis sit a tota Trinitate quandoquidem eius opera ad extra sunt indiuisa, tamen in iustificatione specialiter anima vnitur Spiritui Sancto quę opinio non placet, quia iustificatio appropriatur Spiritui Sancto, sicut potentia Patri, & sapientia Filio, propterea dicas tu, Spiritum Sanctum esse in homine iusto, sicut cognitum in cognoscen- te, & amatum in amante, & sicut tutor, rector, & gubernator, & amicus in amico, & hoc actualiter in adultis, habitualiter verò in pueris baptizatis, & hæc sententia asseritur a Theologis cum magistro in hoc loco, & est adeo certa, vt qui oppositum tenuerit sit erroneus, & a veritate alienus, cū expresse dicat cōtra scripturam, & patres, scribitur enim in actibus Apostolorum c. 8. Cum vidisset Simon, quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus Sanctus, &c. Et Ioannes, ego rogabo Patrem, & alium paracletum dabit vobis &c. Et Paulus Apostolus primę ad Corinth. Nescitis quia templum Dei estis, & Spiritus Sanctus habitat in vobis &c. Hanc veritatem docuit etiam Augustinus quinto decimo de Trinitate. Dicēs quomodo ergo Deus non est qui dat Deum, & Ambrosius lib. 1. de Spiritu Sancto. & Leo Papa in festo Pentecostes expresse dicit, Spiritus Sanctus datur non solum secundum virtutem, & operationem, sed etiam secundum presentiam maiestatis &c.

Circa quartam conclusionem nota, quod possit esse difficultas, an prius dentur dona Spiritus Sanctus vel ipse spiritus Sanctus, & dicas tu quod secundum naturam materię, vel subiecti recipientis prius habentur dona Spiritus Sancti, quam ipse Spiritus Sancti, quia dispositio in subiecto antecedit formam; secundum verò intentionem finis prius natura

natura habetur Spiritus Sanctus, quam eius dona, de quibus omnibus, lege Caietanum in prima parte Sancti Thomę. & Franciscum Ferrariensem quarto lib. contra Gent. & Lichetum in præsentis distinctione, & Syluestrum de Prierio in primo volumine sui Conflatus.

Distinctio Quintadecima & sextadecima.

In his duabus distinctionibus habetur octo conclusiones quarum prima est, ratio missionis consistit in duplici habitudine seu respectu, ista est clara ex prima parte, & ratio est quia missio importat habitudinem missi ab illo a quo mittitur, & etiam aliam habitudinem ad locum ad quem mittitur, igitur conclusio vera, attamen cadit sub opinione, quia Aureolus eam impugnavit in hoc libro distin. 15. Volens missionem esse quandam legationem, & missum dici legatum, verum deceptus est quia quomodo cunq; sumatur semper importatur in ipsa ille duplex respectus.

Secunda conclusio est. Missio conuenit Diuinis personis, ista est de fide, & habetur Ioannis. Non sum ego solus, sed ego & qui misit me Pater, & ad Galatas quarto, Misit Deus Filium suum &c. & Ioannis, Paracletus quem mittet Pater in nomine meo, & alibi, mittam eum ad vos &c.

Tertia conclusio est. Missio de sui ratione differt a processione, & a datione, ista patet ex prima parte, quia processio dicit realem distinctionem tantum ad principium a quo procedit, & non ad aliquem terminum, datio autem non, quia idem potest dare seipsum, Missio verò dicit duplicem illum respectum, vt habetur in prima conclusione primi, sed nota hic. Quod Missio est multiplex vel secundum Imperium, sicut Imperator mittit duces exercitus, vel secundum Consilium, vt Senatus mittit Regem ad aliquod operandum, vel secundum originem, vt flos mittitur ab Arbore.

Quarta cōclusio, soli Patri in Diuinis repugnat missio, patet ista ex præsentis distinctione, & cadit sub opinione, quia Lichetus de mente Scoti videt eam hic impugnare, quia mittere, & mitti sunt relatiua &c. sed decipitur, quoniam est opinio Magistri hic quod mitti conuenit tantum personis productis, mittere verò personis producentibus, & cū Pater a nullo sit, vt ait Athanasius, propterea ei nullo pacto conuenit missio. & si improprie loquendo dicerē possumus conuenire ei quandam ventionem secundum mentem iuxta illud Ioannis. ad eum veniemus, & apud eum mansionem faciemus, hoc enim conuenit toti Trinitati, quę inhabitat Iustum secundum gratiam gratum facientem, & sic patri conuenit, sed non mitti, quia non est ab alio, licet conueniat ei inhabitare per gratiam.

Quinta conclusio, Mittere personam diuinam proprie conuenit Patri, & Filio, sed minus proprie conuenit etiam Spiritui Sancto. docet ista Sanctus Thomas prima parte, & est Augustini Secundo de Trinitate, & est certa, & de facto, quia cum aliqua persona dicitur mitti, significatur ipsa persona ab alio existens & effectus in creatura, si igitur mittēs designatur vt principium personę missę sic mittere soli Patri & Filio conuenit, qui soli sunt principium alterius personę, & hoc est proprie mittere,

si autem mittens designatur esse principium effectus sic conuenit etiam Spiritui Sancto, quia tota Trinitas causat effectum in creatura, & hoc modo etiam Filius dicitur mittere se, sic & Spiritus Sanctus mittit se ipsum, & adde hic per dominum Guilielmum Altissiodorensen libro primo, quod missio Filij est triplex, vna secundum quam mittitur in corde fidelium, & secundum illam a solo patre mittitur, alia est qua missus est in carnem, & secundum etiam istam etiam missus est a solo patre, tertia est secundum quam fuit missus ad prædicandum iuxta illud, ad annuntiandum mansuetis misit me Dominus, & iuxta istam missionem missus est a tota Trinitate, &c.

Sexta conclusio. Missio Filij distinguitur a missione Spiritus Sancti: ista est de facto, & patet ex hoc quia generatio Filij distinguitur a processione Spiritus Sancti, & est de fide, vt habetur Ioannis. Rogabo Patrem meum, & alium paracletum dabit vobis &c. Nam processio filij attenditur secundum actionem intellectus, processio Spiritus Sancti vero secundum actionem voluntatis, ergo processiones distinguuntur, sic etiam & missiones, vnde missio Filij attenditur, secundum illa dona quę pertinent ad intellectum, docet Augustinus quarto de Trinitate. Tunc Filius mittitur cum cognoscitur actu quo percipitur ab aliquo, vt habetur factiæ. mitte illam de cœlis Sanctis tuis, & a sede magnitudinis tuę &c.

Septima conclusio, Aliquando istę duę processiones conueniunt quantum ad effectum, aliquando differunt: hanc docet Sanctus Thomas prima parte, & ratio est quod si missio importat originem sic istę duę processiones distinguuntur, quia processio Filij dicitur generatio, processio Spiritus Sancti dicitur spiratio, si verò loquamur quantum ad effectum, sic istę duę processiones seu missiones possunt conuenire in radice gratiæ, & in liberali communicatione donorum: possunt etiam differre quantum ad aliquos effectus; quia missio Filij illuminat intellectum, missio Spiritus Sancti inflamat affectum, & si hæc Doctrina cadat sub opinione, quia eam impugnavit Aureolus, vbi supra, nihilominus deceptus fuit non distinguendo de radice donorum, et de vltimato effectu ipsorum etc.

Vltima conclusio. Nunquam Spiritus Sanctus mittitur quin mittatur Filius loquedo de missione inuisibili, nec e cōtra, patet ista vbi supra, quando cunq; mittitur diuina persona inuisibiliter tunc datur gratia gratum faciens, sed quando datur talis gratia illuminatur intellectus ad cognoscendam diuinam bonitatem, et inflamatur effectus ad eam amandam, igitur conclusio vera, et si nõ cadat sub fide, sed sub opinione, quia Aureolus eam impugnavit adducendo pro ipso exemplum Salomonis Ecclesiastes. Cui datum fuit Verbum quo ad cognoscendam diuinam bonitatem, non tamen datus fuit ei Spiritus Sanctus ad amandam, quia erat in peccato mortali, sed deceptus est Aureolus, quia Salomon recepit verbum inuisibiliter, et etiam Spiritum Sanctum quando ei infusa fuit sapientia, dum vero peccauit mortaliter amisit charitatem ex toto, sapientiam verò non ex toto illam amisit, quandoquidem sapientia potest stare cum peccato mortali, non tamē ipsa charitas. Adde hic quod

Art. 2.

Art. 2.

Dist. 14. q. 1. ad primū.

Art. 2. ad 3.

q. 43. art. 3.

Quest. 43.

Cap. 23.

q. 43. art. 1.

q. 2. art. 2.

Octauo.

Quarto. Decimo. sexto.

q. 43. art. 2.

q. 2. art. 1.

Cap. 8.

14. c. Cap. 5.

Cap. 2.

Cap. 4.

q. 43. art. 8. Cap. 5.

q. 2. art. 1.

q. 2. 3. pri. Cap. 7.

Decima. quarta.

Cap. 6.

Cap. 9.

q. 43. art. 5.

Primo.

q. 2.

Cap. 7.

q. 9. art. 1.

q. 23. art. 2.

Quolib. 4.

q. 10.

Quolib. 9.

Cap. 6.

q. 109. ar. 1.

quod pater non mittit seipsum, licet det seipsum quando communicat se liberaliter creaturæ rationali ad fruendum, de his omnibus lege Gabrielem hic, & Alesiodorensem lib. 1. & Caietanum prima parte, & Dominicum de Bannis, & Siluestrum de Priorio, primo volumine, sui Conflatus &c. & specialiter nota de Missione inuisibili quæ est adoptio hominis per gratiam gratum faciendam sine ostensione alicuius signi sensibilis, quando Spiritus Sanctus per gratiam qua inuisibiliter animæ infundit in lapsu sanctificationis acceptam ad vitam, & in Filium Regni, & heredem Dei adoptat, talis collatio gratiæ, & adoptio hominis per gratiam dicitur visio inuisibilis, lege Dominum Cardinale

Camera lib. 1. & Gerson parte quarta.

Distin. Decima septima.

In hac distinctione habentur duæ quæstiones in quarum prima ponuntur tres conclusiones, & prima est, motus charitatis necessario requirit formam aliquam habitualem in nobis superadditam potentiæ naturali, patet hæc, ex Sancto Doctore secunda secundæ, & ratio potest esse, quia nullus actus excedens facultatem naturæ potest produci à potentia naturali nisi superadditur aliquis habitus per quem potentia eleuetur ad tales actus, sed actus charitatis est huiusmodi ergo &c. Præsens conclusio cadit sub diuersis opinionibus, nam quidam Theologi de numero quorum, est Henricus, sustinent quod ad elicendum aliquem actus charitatis nõ requiritur habitus medius, & sic etiã Gabriel tenet in Quolibetis distinguens de habitu aquifito, & de habitu infuso, alij vero, & est Godfredus in suis Quolibetis sustinet quod actus elicitus à potentia habet substantiam habitataam ab ipsa potentia, sed intentionem talem vel talem, habet ab habitu: Scotus vero vt suus expositor Lichetus docet hic, vt habitum nõ habere rationem principij actiui respectu actus, sed tantummodo operari inclinatum ad ipsum actum, nullam habendo actiuitatem sicut nec grauitas respectu motus, quem non eligit, & hæc opinio, est magis falsa quæ alia, quia quæro ab eo aut, hæc inclinatio, est actus elicitus ab habitu in potentia in ordine ad actum, aut est ipsemet habitus qui est actus primus, tum primo quia tunc accidens ageret in subiectum, non secundo, quia inclinatio inclinaret, & consequenter causaret inclinatum, aut seipsum, aut aliam, & sic in infinitum: igitur opinio est falsa, & illud quod dicit de grauitate etiam male adducitur, quia species in Eucharistia, sunt graues, & mouentur deorsum, & principium elicituum illius motus non est quæritas, aut qualitas alia à grauitate, quia hæc omnia sunt indifferentia ad motum sursum, & deorsum, cū possint esse in graui, & leui, nec forma substantialis quia ibi nulla est, igitur erit grauitas, stat ergo conclusio nostra firma, quæ est Augustini libro 3. de doctrina Christiana, vbi dicit charitatem uoco motum animi ad fruendum Deo propter ipsum &c.

Secunda conclusio actus meritorius necessario requirit gratiam creatam in anima eliciente vel producente huiusmodi actum: hanc probat Sanctus Thomas prima secundæ, quia omnis actus producens

ad finem supernaturalem requirit principium supernaturale, sed actus meritorius perducit ad finem supernaturalem qui est vita æterna, ergo requiritur principium supernaturale quod dicitur gratia. Et nota quod hæc conclusio intelligitur de gratia quæ est donum habituale infusum animæ à Deo, quandoquidem gratia multipliciter sumi potest, & primo pro gratia quæ est dilectio alicuius sicut solemus dicere quod aliquis Cardinalis habet gratiam apud Summum Pontificem, secundo sumitur gratia pro recompensatione alicuius beneficii vt communiter dicitur. ago tibi gratias de hac re. tertio est gratia vocationis & est quæ nobis offertur à Deo per aliquas monitiones, vel flagellationes. Quarto dicit gratia prædestinationis quæ est ordinatio creaturæ rationalis ad finem supernaturalem: quinto est gratia iustificationis, & est illa, qua Deus nos facit iustos formaliter, vt scribitur in Concilio Tridentino: sexto est gratia magnificationis quæ est collatio gloriæ æternæ cū meritis præcedentibus. septimo est gratia cogitationis, & est bona cogitatio quam habemus de Deo, de qua Apostolus ait, Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis &c. octauo dicitur gratia voluntatis, quæ est bona volitio de qua Augustinus qui fecit te sine te, non saluabit te sine te. nono dicitur gratia perfectionis & est quædo quis exequitur actum prouenientem ex ipsa gratia, & hæc potest dici gratia subsequens respectu gratiæ prouenientis. item est gratia protectionis, liberationis, extractionis, & saluationis, & gratia innocentia baptismalis, penitentialis, & multis alijs modis vt alias dicemus. Notandum est secundo, quod pro vt communiter imponitur à magistro sententiarum, quod in anima nostra nõ est gratia creata, sed est ipse Spiritus Sanctus qui est essentialiter charitas quæ pater & Filius diligunt nos, & etiam qua nos diligimus Deum, aliqui vero tenent quod id quo diligimus Deum, tripliciter intelligi potest, primo effectiue, & sic est tota Trinitas, secundo exemplariter, & sic dicitur ipse Spiritus Sanctus prout est vnio Patris, & Filij. tertio quo diligimus formaliter, & sic est affectio animi. Scotus vult hic quod actus noster nõ habet rationem cõpleti meriti per aliqua intrinseca ipsi agenti, & decipitur valde, quia si cõpleta ratio meriti dependet ex Diuina voluntate, sequeretur quod homo existens in gratia gratum faciente iustificante, & uiuificante non mereretur de cõdigno vitam æternam, sed tantum dispositiue, quod est absurdum, propterea teneas tu conclusionem propositam quæ est de facto, quod actus meritorius de cõdigno supponit gratiam habitualement, & uiuificantem ipsam animam, quæ quid sit modo de possibili vt tenent aliqui Thomista quod Deus possit de potentia absoluta sine habitu medio producere actum meritorium in aliquo isto, ita quod ille diceret Deo carus, & iustus denominatione extrinseca. Tertia conclusio est gratia grati faciens realiter distinguitur à charitate & ab omni virtute. s. fidelis, & spei, hanc probat Sanctus Thomas pluribus in locis suæ doctrinæ, præsertim in deputatis de veritate, & ratio esse potest quia omnis virtus operatiua disponit subiectum prout congruit suæ naturæ, ergo omnis virtus præsupponit naturam aliquam cui sit congruens, & proportionata, si est virtus naturalis

Distin. 27.

Cap. 3.

Cap. 4.

Tract. 2.

Dist. 17. q. 2. art. 2.

q. 24. art. 5.

Test. 2.

talis supponit naturam qua homo est, si supponit naturam qua homo supernaturaliter uiuit, et ille est participatio diuinæ naturæ quam Theologi vocant gratiam, unde cum charitas sit virtus perficiens voluntatem necessario supponit gratiam existentem in essentia ipsius animæ, qua realiter distinguitur sicut facultates naturales reponuntur in secunda specie qualitatis realiter distinguuntur ab earum naturis. et si conclusio hæc sit manifesta nihilominus cadit sub opinionibus, quædoquidem Scotus 2. senten. & Riccardus, & Durandus oppositum tenent impugnando istam conclusionem pluribus argumentis, sic etiam Gabriel, & Marsilius, nihilominus male sentiunt, & cõtra Concilium Viennense, vbi dicitur quod paruulis in baptisate infunduntur gratiæ, & virtutes Theologicæ, quibus verbis significatur quod gratia est realiter distincta à virtutibus Theologicis, nam si esset distincta tantummodo formaliter frustra adderet illa verba, & virtutes Theologicæ: hoc etiam videtur expresse significare Apostolus ad Romanos in illis verbis, iustificati gratis per gratiam ipsius, vbi vult gratiam dare esse supernaturale, & Ioannes in prima sua Canonica docet charitatem dare nobis operari in illis verbis, commedat autem Deus charitatem suam in nobis &c. Vnde sicuti operatio distinguitur ab esse, ita & charitas distinguitur ab ipsa gratia: nec obstant argumenta Scoti, Aureoli, & Gregorij Ariminensis, & cæterorum aduersariorum, quia facile soluantur ab ista veritate quæ est solutio omnium dubiorum &c.

Adde, & hic quomodo gratia & charitas est nobilior secundum quid qualibet creatura spiritali, sicut actus est nobilior sua potentia, licet creatura spiritalis sit simpliciter nobilior qualibet gratia, & qualibet charitate, sicuti substantia est nobilior absolute suo accidenti.

In secunda quæstione habentur septem conclusiones quarum prima est. Charitas creata potest augeri, hæc est de facto, & verissima, & nedum ex doctrina Sancti Thomæ, sed ex Diuo Augustino habetur super Ioannem, ait enim ipse, Charitas cū fuerit nata, nutritur, cū nutrita fuerit, roboratur, cum fuerit roborata, perficitur.

Secunda conclusio est, licet intentio aliquarum qualitatium fiat per remotionem contrarij, tamen intentio charitatis non fit illo modo, hanc ponit Sanctus Thom. primo sententiarum. & ratio est, quia aliqua qualitates possunt esse in subiecto participante contrarium, sed charitas non est ita præsertim in statu innocentia, in quo Angelus, & homo erant in gratia nescientes contrarium charitatis.

Tertia conclusio est. Charitas non potest augeri isto modo quod charitas addatur charitati, hæc enim ponit Sanctus Thom. pluribus in locis, & præsertim secunda secundæ, & ratio esse potest, quia isti gradus charitatis aut essent distincti specie, aut numero, non primo, quia omnes charitates sunt eiusdem speciei, non secundo, quia tunc essent in diuersis subiectis, deinde si simplex, simplici addatur nihil maius efficitur, vt docet Aristoteles 6. Physicorum. sed charitas est quid simplex, ergo per additionem charitatis ad charitatem non efficitur maior charitas.

Quarta conclusio est. Ponere charitatem auge-

ri, isto modo quod magis firmatur & radicitur in subiecto, & quod non augetur essentialiter, implicat contradictionem, hanc docet Sanctus Thom. secunda secundæ. Et ratio est, quia formam augeri secundum essentiam est ipsam magis radicari in subiecto, & ei inesse, igitur quotiescunque charitas magis firmatur, & radicitur in subiecto, maior actum, & feruentiorem dilectionis producit, ergo ne dum ex maiori in radicatione & inhærentia, sed ex maiori essentia prouenit hic feruentior actus dilectionis, & sic idem est magis radicari in subiecto & essentialiter augeri.

Quinta conclusio, Charitas augetur per hoc quod reducitur de imperfecto ad perfectum, patet hoc ex pluribus locis doctrinæ Sancti Thomæ, & ratio esse potest, quia cum charitas sit forma, & moueri de imperfecto ad perfectum est ipsum subiectum magis reduci in actum, & participare ipsam formam, ergo charitatem augeri nil aliud est nisi quando voluntas quæ est subiectum eius magis eam participat, quod docet etiam Augustinus 7. de Trinitate, in his quæ non mole magna sunt, idem est esse maius quod melius.

Sexta conclusio. Quod aliqua formæ intensibiles intenduntur non solum secundum maiorem participationem subiecti, sed etiam per additionem alicuius, patet hæc secunda secundæ. Et ratio esse potest de habitu scientifico, qui augetur per additionem, dum extenditur ad quædam obiecta, ad quæ prius se non extendebat, & sic augetur scientia Geometriæ in eo qui de nouo incipit scire aliqua geometricalia quæ prius nesciebat.

Vltima conclusio est. Nõ omnis forma est augmentabilis seu intensibilis, hanc ponit S. Thom. prima secundæ, & ratio esse potest, quia species rerum sunt sicut numeri, in quibus vel additio, vel diminutio variat speciem ex Arist. 8. Metaphysicorum, igitur aliqua formæ, quando sortita sunt rationes speciei non possunt plus excedere, nec minus deficere, sicut patet de sanitate, quæ cum venerit ad dispositionem convenientem naturæ animalis non poterit variari dispositio eius in plus, & in minus, ergo conclusio est vera, quod non omnis forma est augmentabilis, & intensibilis, intelligitur secundum quemcunque gradum.

Circa has conclusiones. Nota quod de augmento formali, & habituum fuerunt varie sententiæ tū Philosophorum, tum Theologorum, & prima fuit Scoti quæ recitat Antonius Andrea in quæst. suis metaphysicis super octauum librum, volentis formas ipsas suscipere magis, & minus secundum gradus individuales, quam opinionem pluribus argumentis impugnauimus in nostris dilucidationibus in eodem libro. secunda opinio fuit Eruei primo sententiarum asserentis formas accidentales intendi, & remitti per additiones gradus ad gradum specificæ, tertia opinio fuit Auerrois decimo Metaphysicorum, existimantis formas accidentales suscipere magis & minus per appropinquationem ad summum, & recessum ab eo, quas omnes opiniones recitauimus, vbi supra. Bartholomæus Medina in expositione primæ secundæ narrat quoque opinionem Durandi volentis in hoc libro, augmentum formarum fieri per aduentum nouæ qualitatis corrupta priori minus intensa, sed hæc

q. 24. art. 4.

Cap. 9.

q. 24. art. 1.

q. 52. art. 1.

Test. 10.

Quæst. 4.

Dilucid. 6.

Cõmen. 7.

q. 50. art. 3.

Dist. 17. Quast. 24.

sed hec opinio est falsa, qa sequeretur quod vnus actus qualitatis destrueret aliu, sed rei veritas est, quam docet Sanctus Thom. tum hic, tum secunda secunda intentionem fieri per maiore radicatione formae in subiecto, ita quod illa forma dicitur intendi; quia magis radicatur in subiecto, & gradus formae non sunt aliquid extrinsecum a forma, sed ipsamet forma prout est alio; & alio modo se habes, ita quod calor remissus, vt est in potetia ad vteriore perfectionem dicitur primus gradus, & deinde vt est in potetia ad vteriore perfectione dicitur secundus, & sic successiue donec perueniatur ad summum calorem, & sic calor intensus & remissus non distinguitur realiter sed tantum ratione, & sic de alijs formis. ex his potes deducere aliquas propositiones, quod forma dicitur suscipere magis, & minus quia modo magis, modo minus radicatur in subiecto; secunda est habitus scientie augefcunt intensiue, & extensiue, intensiue quidem, quando magis perficiuntur, & confirmantur circa eandem conclusionem, extensiue autem quado ad plures conclusiones se extendunt. tertia est forma potest habere suum terminu; vel ratione sui, quia habet terminatam mesuram vltra quam progredi non potest, vt quando aliquis peruenerit ad summam albedinem; vel ex parte agentis cuius virtus est finita, & non potest agere nisi ad determinatum gradum, vel ex parte subiecti quod non est capax vterioris perfectionis. Notandum etiam quod circa augmentum charitatis essent etiam diuersae opinionones, & prima fuit Henrici in Quolibetis docentis habitum charitatis via non posse augeri in infinitum, quia tunc charitas via attingeret ad charitatem patriae. secunda opinio fuit Gotofredi in Quolib. qui alludens ad opinionem Duradi dixit charitatem augeri in infinitum per acquisitionem nouae charitatis, qua adueniente corrumpebatur prior. tertia opinio, fuit cuiusdam Alfonsi Toletani in hoc libro, volentis charitatem augeri per additionem nouae charitatis sine admisione prioris, & tamen prior & posterior charitas realiter differunt, & sunt eiusdem speciei specialissimae. Rei tamen veritas est, quam docet hic author, & clarius etiam Sanctus Tho. secunda secunda, Charitatem esse maiorem est ipsam magis inesse susceptibili, & quia inesse charitatis no est aliud ab esse eius & ab essentia, idcirco charitatem & quamlibet formam suscipere magis & intedi, est ipsam magis radicari in subiecto, & magis in esse, & magis esse, & magis essentiam habere. ex his deducas aliquas propositiones quaru prima est. Charitas semper augetur meritorie, nam opera charitatis semper sunt meritoria. secunda est, charitas via augeri potest in infinitum, tam ex parte eius, quam ex parte agentis, quam ex parte subiecti. tertia charitas secundum rationem propriae speciei no habet terminum augmenti, probatur quia sic non habet auersionem ab incommutabili bono. quarta, charitas via nunquam adaequari potest charitati patriae sicut linea quantuncunq; crescat nunquam adaequabitur superficiei, & sicut natura pueri stante in statu puerili nunquam adaequabitur statui virili & hoc est quod ait Apostolus cum essem paruulus &c. quinta, charitas via, & charitas patriae sunt diuersarum specierum, probatur, quia vna terminat amorem, & al-

Quolib. 5. q. 22.

Quolib. 11. q. 3.

Dist. 15.

tera mouetur ab amore, vna facit videre Deum in speculo, & altera in seipfa. Vltima charitas via in Beata Virgine fuit maior, quam charitas Angelorum, & Archangelorum quantum ad meritum, vt patet in ingressu patriae, quia peruenit ad superiorem locum coeclum; Angelis, sed quantum admodum no potuit simpliciter adaequari minimo beato in patria, patet ex supradictis, quia viator diligit Deum in speculo, Beatus autem in seipso. De quibus omnibus lege Caietanum in secunda secunda Sancti Thom. & acutissimum Gulielmum Altissiodorensis libro tertio suarum sententiarum tractatu sexto.

Distinctio Decima octaua.

In hac distinctione breuiter tres ponuntur conclusiones quarum prima est. donum dicit quid personarum seu est nomen personale, hanc probat Sanctus Thom. p. p. Et ratio esse potest talis, de ratione doni est quod detur ab aliquo, si ergo accipiatur donum secundum quod est alicuius dantis per originem, sic dicitur personaliter, quia omne importans originem in diuinis est nomen personale, sed donum est huiusmodi, igitur &c. Et est de intentione Diui Augustini decimo sexto de Trinitate dicentis, sicut corpus carnis nil aliud est quam caro, sic donum Spiritus Sancti nil aliud est quam Spiritus Sanctus, sed Spiritus Sanctus est nomen personale, ergo & donum.

Secunda conclusio est. Donum potest esse nomen essentiale, & ratio huius potest esse, quia illud quod conuenit diuinae essentiae est nomen essentiale, sed donum est huiusmodi, ergo &c. Patet minor ex Hilario 8. de Trinitate, vbi dicit essentia diuina est donum quod pater dat Filio &c.

Tertia conclusio. Donum prout dicitur personaliter est proprium Spiritus Sancti: hanc docet Sanctus Thom. p. p. quia donum acceptum personaliter est propriu illi personae quae procedit in ratione primi doni, sed Spiritus Sanctus est huiusmodi, quia procedit vt amor, amor autem est primum donu, cum quidquid aliud donat quis alicui ex amore donat, ergo &c. Hae etiam est de mente Augustini quarto de Trinitate, vbi ait sicut natum esse est Filio a Patre esse, ita Spiritum Sanctum donum Dei esse, est a Patre & Filio procedere, sed Spiritus Sanctus fortitur proprium nomen in quantum procedit a Patre & Filio, ergo & donum est propriu nomen Spiritus Sancti.

Circa has conclusiones Aureolus in hoc libro voluit, Donum prout rem quae transferi potest, & prout rationem transferendi. i. amorem significat, conuenit omnibus personis, prout autem translationem ipsam amantis in dominium amati significat, est proprium nomen Spiritus Sancti, quae opinio communiter est explosa a Theologis. Duradus autem hic docet, donum de se neque essentiale, neque accidentale esse, sed abstrahit ab vtroque, quia formaliter significat datum alteri liberaliter, & incredibiliter, quidquid sit illud, addit etiam quod donum proprie & stricte non conuenit diuinae personae ad intra, sed tantum per comparisonem ad extra, & haec sententia contradicit patribus, quia vt diximus Beatus Hilarius 8. de Trinitate docet donum esse nomen

Distin. 18.

q. 38. art. 1.

Esai. cap. 9. Ioan. c. 14.

Cap. 26.

Distin. 19.

nomen essentiale, & Gregorius Nazanzenus libro quinto suae Theologiae circa finem multa dicit de hac re quae sunt contra Durandum. Nominales vt est Gabriel, & Oham, male etiam docent hic, Spiritum Sanctum ab aeterno esse donatum, quandoquidem non est donatus creaturis, quia nondum erant, nec donatus est patri a filio, quia filius nihil donat Patri. Notandum etiam quod donum est duplex, independens, & dependens, & hoc dependens quatuor modis esse potest, primo communiter, & est illud bonum quod libere, voluntarie, & gratuite communicatum est creaturae de quo Apostolus ait quid habes homo quod non accepisti. Secundo capitur donum stricte, & sic est omne bonum collatum libere a Deo ipsi creaturae, spectans ad ordinem supernaturalem, vt iustificatio impij dicitur donum Dei vt ait Apostolus Deus est qui iustificat. Tertio capitur strictius & sic donum est omne bonum quod Deus liberaliter communicat creaturis sine ipsis cooperantibus, & sic fides, spes, charitas, &c. dicuntur dona Dei, vt ipsemet Apostolus docet, fides est donum Dei. Vltimo capitur strictissime p omni bono collato a Deo sic quod est essentialiter gratuitum ad gratiam gratum facientem, & sic septem dona Spiritus Sancti dicuntur dona Dei. Donum vero independens tripliciter capi potest, primo pro omni re quae gratiose donatur & confertur, & isto pacto omnes tres personae diuinae, & essentia sunt dona per identitatem, vt docet Sanctus Tho. p. p. &c. Secundo modo accipitur donum pro re quae gratiose confertur, sed est distincta a donante realiter, & sic est nomen personale conueniens Filio, & Spiritui Sancto, de Filio habetur Esaias, filius datus est nobis &c. & de Spiritu Sancto scribitur Ioanis, Ego rogabo Patrem, & alium paraclitum dabit vobis &c. Et hoc communiter loquendo quia donum, & datum proprie loquedo differunt, si quidem donum importat aptitudinem ad dandum, datum autem dationem in actu. Tertio potest accipi donum pro eo quod gratiose confertur, & est prima ratio donandi, & primum donum, & sic tantummodo conuenit Spiritui Sancto, qui procedit a Patre & Filio per modum amoris, qui amor est prima ratio donandi, & primum donum: de quibus omnibus lege Caietanum prima parte Sancti Thomae in expositione secundi articuli &c. Possumus etiam aliter dicere, & explicare hanc veritatem asserentes donum tribus modis vsurpari posse, primo in communi & in genere, & sic importat gratuitam, & liberalem donationem sine aliqua spe retribuendi, & sic diuina essentia no est hoc modo dicenda donum quandoquidem communicatur Filio, & Spiritui Sancto necessario, & non libere, nec obstat quod scribitur Ioannis, Pater quod dedit mihi maius omnibus est, quae verba intelliguntur de diuina essentia, vt scribitur in Capitulo damnamus, de summa Trinitate, & fide catholica, quia aliud est dare, & aliud donare, quandoquidem dare importat quamcunque dationem siue ex necessitate, siue ex liberalitate; secundo modo vsurpatur donum pro eo quod procedit ab alio, & sic diuinum verbum cum procedat a Patre dicitur donum. Tertio modo sumitur donum pro eo quod procedit secundum quandam donationem, & processione quae suapte natura

est amor, qualis est spiratio passiva Spiritus Sancti, vt docet Augustinus 4. de Trinitate, & sic est proprium nomen tertiae personae diuinae sicuti procedere a Patre, & a Filio, & hoc competit sibi ab aeterno: donari tamen actu, & quod nobis illabatur conuenit ei ex tempore per relationem rationis eius ad creaturas, tamen illa relatio no conuenit illi ratione proprietatis personalis, vnde notanda est haec regula, quod omnis relatio Dei ad creaturas no potest illi competere ratione proprietatis personalis, sed ratione essentialis quod includit in se sicuti verbo diuino conuenit relatio ad creaturas, no quatenus Filius, sed quatenus includit notitiam quae est essentialis, similiter Spiritui Sancto conuenit relatio ad creaturas non quatenus spirator, sed quatenus dicit amorem essentialem omnibus personis diuinis.

Distinctio Decimanona.

Praesens dist. tres continet quaestiones in quarum prima haec tantummodo conclusio disputatur, quaelibet diuina persona est in alia qualibet, hanc ponit Sanctus Thom. p. p. quae conclusio est de fide tenenda vt scribitur Ioan. Ego in Patre, & Pater in me est, propterea circa veritatem eius nulla est difficultas: sed cadit sub opinionibus ratio qua vna persona sit in alia, quae dicitur ratio circum in sessionis, circuminsepsio ipsa dicitur quod vna persona est in alia, sed circa ipsam rone extant diuersa sententia, & prima est Henrici in Summa vbi explicando hoc negocium dicit quod vna persona diuina non est in alia secundum totum vt vinu in Amphora, neque per partem, quae non sit eius in quo est vt auis in laqueo per pedem, sed est in alia per aliquid eius in quo est, hoc autem est essentia. Secunda sententia est Scoti in hoc libro distin. 19. Volentis vnam personam esse in alia non ratione solius essentiae, nec ratione solius relationis, sed hic modus essendi non est veluti natura in supposito, vel forma in materia, sed quaedam in existetia quae opinio est falsa, & aliena a veritate, quia ista in existetia no est cognitionis vel durationis, vel situationis, vel causalitatis, vel immensitatis, vel vnitatis essentiae, vel mutue inclusionis, relationum in esse cognitio: ergo fictitia. Tertia snia est Aureoli dicentis vnam personam esse in alia, ratione distinctionis, qui modus non reducitur ad aliquem modum illorum quos Aristot. posuit 4. Physicorum. Quarta sententia est Durandi in praesenti distinctione asserentis rationem huius circuminsepsionis esse essentiam, eo quod vna omnium est, & iste modus reducitur ad modum quo natura est in supposito. Sanctus Thom. asserit rationem huius circum in sessionis non esse vnam, sed triplicem, & prima est diuina essentia quae est realiter in omnibus tribus personis. Secunda est relatio secundum intellectum quia vnum oppositorum relatiue est in altero. Tertia est origo, quia verbum est in dicente, & amatum in amante, nec valent argumenta aduersariorum contra istam veritatem vt clare est videre hic apud authorem, & apud Caietanum. caueas tamen tu ab opinione Scoti, vt tetigimus in reprobatione eius, quia inexistetia cognitionis no potest esse ratio quod vna persona sit in alia, quia tuc quaelibet persona esset in se, cum sit sibi praesens in esse cognitio, nec

Cap. 20.

q. 41. art. 5. Ioan. 14.

1. 2. q. 1. art. 1.

Distin. 19.

Tex. 22. Quast. 2.

q. 42. art. 5.

nec inexistētia durationis, quia tunc omnia coe-

tant motum qui in actione, & passione consistit, &

quamuis in diuinis personis non sit motus, est tamē in eis acceptio, qua vna persona accipit ab alia

essentiam, & quia Pater nihil accipit à Filio, ob id dici potest, Pater non assimilatur, nec adæquatur Filio, esto quod filius assimiletur, & coæquetur Patri, & ex hac declaratione vanè laborauit Aureol.

Vltima conclusio est, æqualitas, & similitudo in diuinis non sunt relationes distinctæ à relationibus personalibus secundum rem, sed tantum ratione, & intellectu: hanc docet Sæctus Thom. vbi supra, & in hoc libro, & ratio esse potest quia eiusdem ad seipsum non refertur relatione reali, sed æqualitas, & similitudo competit diuinis personis, nempe diuinæ essentiæ, quæ est indistincta in eis & vna numero, propterea æqualitas, & similitudo non possunt esse relationes reales distinctæ ab alijs: conclusio hæc non est certa de fide, sed cadit sub opinionibus, quandoquidem Scotus voluit, æqualitatem, & similitudinem esse relationes reales, & eam defendit Lichetus ibidem contra Henricum. Alphonsus Toletanus in præsentī distinctione æqualitatem, & similitudinem diuinarum personarum esse improprie dicit, sed conuenit cum Scoto, quod sint relationes reales: Aureolus scripsit has esse relationes rationis, sed dicere vnitatem absolutam, & indistinctam rei tamen veritas est quam exprimit conclusio præposita, & fuit antiqua opinio Magistrī in hoc libro, vbi dicit, quod in his appellatiōe tantūm relatiua est: hanc veritatem sequutus est Durandus, & Aegidius, Marsilius, & ceteri boni aurores, quod istæ sunt tantummodo relationes rationis, quandoquidem ad relationem realem requiritur distinctio extremorum, & fundamentorum, & vt non fundetur super alijs relationibus, modo æqualitas, & similitudo non habet distinctionem fundamentorum: idcirco hoc sufficit ad destruendam opinionem Scoti quod non sint relationes reales. valeat igitur Scotus qui dicit vnam relationem realem posse fundari super aliam, & æqualitatem esse relationem realem, quia stante hac veritate, sequeretur quod Pater ad Filium referretur pluribus relationibus realibus diuersarū rationum, scilicet paternitate, æqualitate, & similitudine, sed consequens est falsum, quia relationes reales diuersarū rationum multiplicari non possunt in eodem proposito, sicut nec distingui, nisi propter multiplicationem fundamentorum vel terminorum, hoc autem non reperitur in diuinis, quia tunc Pater esset multiplex suppositū, & sic tolletur Trinitas, quod est hereticum, adde quod stante ista opinione, sequeretur Patrem referri ad Filium realiter secundum essentiam, vel substantiam, consequens est absurdum, quia tunc sequeretur etiam Patrem distingui à Filio secundum substantiam, vide quæ mala sequuntur ex opinione Scoti hic, de quibus omnibus lege Caietanum in primam partem S. Thomæ.

In hac tertia questione discutuntur quatuor conclusiones circa negotium de veritate, & prima est. Veritas principaliter est in intellectu, in rebus autem non nisi secundum quod comparatur ad intellectum, hanc probat Sanctus Thomas p. p. hac ratione ita, quod terminatur primo actus intellectus principaliter in intellectu, quia nihil cognoscitur nisi vt est in cognoscente, sed actus intellectus primo

primo terminatur ad verum, igitur conclusio patet. A vbi nota quod Herucus in Quolib. docuit, veritatē dici de tribus, de entitate rerum primo, secundo de conceptu, vel de propositione, tertio de obiecto intellectus enuntiatui. Durandus autem in hoc libro narrat quandam opinionem dicentem, veritatem ipsam esse in intellectu sicut in subiecto, vel potius sicut realis respectus in suo fundamento, & impugnat eam duabus rationibus, & tandem cōcludit, quod veritas nō est in intellectu subiectiue, sed tantum obiectiue, siue intellectus intelligat per simplicem intellectionem, siue per compositionem, & diuisionem, siue per discursum, sed determinatio huius negotij consistit in conclusionibus præpositis, quibus additur, & alia conclusio quarta. Quælibet res creata extra animam existens potest dici vera triplici veritate. scilicet veritate quæ est formaliter in se, secundo veritate quæ est Deus, tertio veritate quæ est in intellectu creato, hanc scripsit Sanctus Thomas in disputatis de veritate, & ratio huius esse potest, quia quælibet res est ens, & ens & verum conuertuntur: igitur res dicitur vera, veritate quæ formaliter in re, deinde Deus est prima veritas, vt docet Augustinus in libro de vera Religione, veritas est summa similitudo principij, quæ sine vlla dissimilitudine est, vt vnumquodque dicitur verum in ordine ad primam veritatem. De intellectu quoque dicitur ab Aristotile sexto Metaphy. quod verum, & falsum sunt in intellectu, vbi nos latius disputauimus in dilucidationibus nostris, num verum à Metaphy. vel à logico consideretur, sed pro maiori dilucidatione omnium istorum adde contra Ioan nem Baconum quod veritas siue sumatur trascendentaliter, siue formaliter secundum quod principaliter in intellectu est entitas realis, & ratio est quia entis rationis nulla est causa per se, sed veritas causatur à prima veritate, igitur nō poterit esse purum ens rationis, quod consequitur operationes intellectus, adde etiam quod veritas non distinguitur realiter ab Ente sed tantum ratione, non quidem ratiocinante solum sed etiam ratione ratiocinata, quæ habet fundamentum in ipsa re: patet hæc quia vnumquodque in tantum est verum, in quantum est ens, ergo veritas non distinguitur ab entitate: adde & postremo quod verum non addit supra ens aliquid reale realiter distinctum, sed addit expresse perfectionem quandam realem entis quam nos non concipimus per hoc nomen ens, & ratio à simili esse potest, quod sicut vnum importat quandam negationem diuisionis, tamen ipsa vnitatis non est negatio, ita veritas importat quandam conformitatem ad intellectum, ipsa tamen conformitas non est aliquid realiter distinctum ab ipso Ente, & hinc est quod non dicit respectum precise sed absolutum cum respectu, de quibus omnibus lege Caietanum in primam partem Sancti Thomæ. & Ferrariensem primo contra gentes. lege etiam Gabrielem in præsentī libro.

Secunda cōcl. est, Veritas prout est in re, dicit esse vel essentiam rei, & cū hoc quandā relatione fundatā in re, & terminatam ad cognitionem vel similitudinem quæ est in intellectu, & hoc loquendo de veritate, vt est in re creata, hæc docet S. Tho. in præsentī libro, cuius ratio esse potest, quia sicut se habet vniuersale, & tempus ad ea quibus cōpletur ratio formalis, ita etiam veritas, sed materiale in istis est res extra & complementum rationis eorum est per actū anime, ergo materiale veritatis est entitas extra, & formale ille respectus. vbi nota quod diuersi Theologi diuersa senserunt de ista conclusione, nam Aureolus in hoc libro docuit veritatem esse ipsam naturam rei cum exclusionem cuiuscunq; extranei positiui, & priuatiui, non autem adæquationem vel relationem, siue respectū, vt diximus. Godfredus in Quolib. 2. scripsit veritatem ipsam esse in rebus causaliter, & in intellectu speculatiuo formaliter secundum adæquationem passiuam, in practico autem, secundum conformitatem seu adæquationem actiuam, quādoquidem obiectum mouet intellectum speculatiuum, practicus vero mouet ipsum, quia est actiuus, ipse autem Petrus de Palude qui habetur manuscriptus in Bibliotheca Vaticana, & Sancta Maria super Mineruam in præsentī libro scripsit veritatem ipsam dicere absolutum cū respectu conformitatis rei ad ipsam propositionē vel cognitionem, & si intellectus sit alicuius entis rationis illa veritas erit ens rationis, si vero alicuius entis realis, erit ens reale.

Tertia conclu. Veritas prout est in intellectu nō est relatio adæquationis, sed est cognitio vel species aut cōceptus adæquatus rei, vel adæquans sibi rē, sic quod veritas supponit pro tali absoluto, sed vltra illud absolutum dicit respectum conformitatis, vel adæquationis ad rem intellectam. ratio huius cōclusionis est, quia veritas rei dicit entitatem eius cum respectu, ergo & veritas intellectus dicit absolutum cum respectu, sicut & bonitas rei in ordine ad voluntatem non dicit absolutum tantum, nec respectum tantum, sed absolutū cum respectu,

Quolib. 3. Dist. 20. q. 6. q. 1. art. 1. Tex. 4. Dilucid. 6. q. 16. art. 1. Cap. 6. Distin. 19.

Distinctio Vigesima.

IN hac distinctione duas conclusiones defendit contra Aureolum: altera est potentia generandi non pertinet ad omnipotentiam simpliciter, hanc docet S. Tho. de potentia Dei. Afferens quod oē pertinet ad oīpotentiā simpliciter reperitur in oī Addit. Aq. in j. vol. Capr. D per-

Philipp. 2. Coloss. 1.

q. 42. art. 1.

Cap. 2.

Cap. 5.

Dil. 31. art. 2.

Dil. 31. art. 2.

Dil. 19. q. 5. art. 1.

Distin. 16.

Quest. 3.

Dil. 17. q. 2. art. 1.

q. 49. art. 1.

q. 16. art. 1.

persona Diuina, cum quælibet earū sit simpliciter omnipotens, sed potentia generandi nō est in omni persona Diuina: ergo non spectat ad oīpotentiā simpliciter. Hic nota, q̄ sunt diuersa sūta Theologorū & prima est ipsius Scoti quā recitat suus Lichetus expositor, asserens sūtam sui doctoris subtilis consistere in hoc, oīpotentiā Patris pertinere in ordine ad possibilis cōtingētia, & quia Filius ēt producit contingentia, propterea dī oīpotens sicut & Pater, hanc ēt opinionē sequutus est Greg. Arim. sentētia Aureoli consistit in hoc, q̄ potentia generatiua nō est productiua, sed entitatiua, oīpotentia verō claudit in se potētiā productiuam, & quia Filius habet potētiā p̄ductiuā sicut & Pater, propterea dī oīpotens quēadmodū, & Pater. Tertia est opinio Eruei asserentis Filium dici oīpotentiā, quia hēt potētiā respectu possibilis absolute, non autē q̄ habeat oēm potētiā Patris, recitat Lichetus & aliam opinionē cuiusdā Aiphonsi Toletani qui voluit oīpotentiā Patris claudere in se potētiā generandi; opinio & sententia S. Tho. est quam ponit p. p. est de fide tenenda, q̄ Filius sit æqualis Patri secūdū potētiā; quia habetur apud Ioan. quæcūq; Pater facit hæc & Filius similiter facit, & hī ex simbolo æqualis P̄ri secūdū diuinitatē, minor P̄re secūdū humanitatē.

Distin. 20.

q. 22. art. 6.

Cap. 5.

q. 2. art. 5.

Secunda concl. est potentia generandi pertinet ad oīpotentiā Patris scribitur hæc a S. Tho. de potentia Dei, ēt rō est, quia id pertinet ad oīpotentiā Patris quo remoto deesset aliqua potētiā Patri, sed remota à Patre potētiā generandi, deesset ipsi Patri aliqua potentia, igitur potentia Patris claudit potētiā generandi, patet minor, quia potentia generandi dicit naturā Diuinā cū implicatione paternitatis: si ergo Patri deesset potētiā generandi, hoc nō esset ex defectu relationis, cum paternitas sit in Patre, ergo esset ex defectu naturæ, & sic patet, quomodo potētiā generandi pertinet ad oīpotentiā Patris, & hoc est contra Dur. qui oppositū sentit dicens, q̄ potētiā quæ est ad actus notionales vt sunt generare, & spirare non cadit sub oīpotentiā, & ideo potētiā habere ad tales actus, vel carere ea non auget vel minuit oīpotentiā. Hic nota quod de mēte S. Thomæ eadem est potentia, qua Pater generat, & qua Filius generatur, & ratio est, quia cū potentia spectat ad naturā, & cū sit eadē natura in Patre, & in Filio, sequitur quod sit eadem potentia, quo ad absolutū, licet nō sit eadē quo ad respectiū quod quidem respectiū sumitur aliqñ cum proprietate paternitatis, sic potentia generandi est in Patre si sumatur actiue, aliqñ sumitur potentia generandi cum proprietate Filij & sic etia propositio est vera; potentia generandi est in Filio. i. Filius habet potētiā vt generetur sumendo passiue, potest ēt intelligi impersonaliter, vt sit sensus Filius habet potētiā generandi, hoc est qua ab alia persona generet, & hæc pura doctrina S. Tho. p. p. vbi supra. Ex qua doctrina sumitur resolutio huius negotij istis propositionibus, nulla persona in diuinis sub præcisâ rōne personalitatis, puta paternitatis, aut filiationis, aut spirationis actiue vel passiue est absolute oīpotens: patet hæc quia vna personalitas competit vni personæ quæ non competit alteri. Secunda propositio est quælibet persona in Diuinis sub propria personalitate est oīpotens oīpotentia sibi debita, & sic Pater est oīpotens oīpotentia sibi debita, & sic Filius sub propria ratione personali est oīpotens oīpotentia sibi debita, quia & si nō possit generare, hoc non sibi debet, quia non decet vt scribit Aug. libro contra Maximinum. Quarta propositio Pater & Filius sunt omnipotētes potentia eis debita, quia simul possunt spirare Spiritum Sanctum. Quinta propositio. Spiritus Sanctus est ēt oīpotens oīpotentia sibi debita, quia spiratur à Patre, & à Filio, & licet spirari dicat potētiā passiua, tamē hoc non est intelligendū realiter, sed tantum grāmatically, cum in Diuinis nō sit passiuum aliquod aut passio proprie sumendo, sed tantummodo secundū grāmaticos, qui considerāt voces. Sexta propositio est, tota Trinitas est oīpotens, quia potest producere creaturam de nihilo, & facere quæcūq; non includunt repugnantiam, & contradictionem. Vltima propositio est. Deus dicitur oīpotens, quia potest omnia quæ sunt possibilis secundum se, ex qua sequitur q̄ falsum dixerunt illi qui voluerunt Deum dici omnipotentem, quia habet potētiā infinitam, & sic quidam alij docentes Deum dici omnipotentem quia non potest aliquid pati, diminute etiam loquuti sunt quidā alij scribentes Deum esse oīpotētē, quia pōt quidquid vult, & hoc habet à se, & per se, oēs. n. isti sunt derelinquendi & expellendi à vera doctrina Theologorum, & amplectenda est solutio doctrinæ S. Thomæ quam diximus, ex qua potest etiam haberi, quod Deus dicitur omni sciēs, quia omnia nuda & aperta sunt oculis eius, sicut dicitur oīpotens, quia pōt omnia possibilis absolute, non tamen dici potest omniuolens, quia voluntas est illa quæ determinat ea quæ sunt per potētiā, & cognosci debet per scientiā, propterea tā potētiā, quā scientia vniuersaliter prouinciantur de Deo, quasi non determinate, hoc autem de voluntate dici nō potest, propterea non dicitur oīuolens sicut oīpotens, & oīsciēs. De quibus oībus lege Alex. de Ales p. p. suæ summæ. & Guliel. Altisiodorensis lib. 1. de Diuina potentia, & effectibus eius. & Bacchonum in hoc libro de oīpotentiā Filij. & Durādum in hoc libro. Vbi distinguit gerūdium generandi quomodo potest capi tripliciter actiue, passiue, & impersonaliter, licet friuolis rationibus videatur impugnare.

Distinctio Vigesima prima.

In hac distinctione nihil discutit Capreolus, sed quia Franciscus Lichetus de Brixia ordinis Minorum defendit de mente Scoti quandam falsitatem nō erit inutile animaduertere Lectorem de illa, asserit. n. quod hæc propositio solus Pater est Deus, est propositio falsa, & tū loquitur expresse contra August. in 6. de Trinitate, vbi adducit propositionem istam ad veritatem, ait. n. solum Patre dicimus, nō quia separatur à Filio, vel à Spiritu Sancto, sed hoc dicentes significamus quod illi simul cū eo nō sunt Pater, itaq; sensus huius propositionis, solus Pater est Deus, est iste, ille cū quo nullus alius est Pater est Deus, & ita est verissima propositio, propterea male Lichetus asserit ipsam esse falsam, si ergo inueniatur in aliqua authentica scriptura, siue apud Patres, siue apud Scolasticos, sic pie exponenda est, vt docuit Sanctus Tho. p. p. suæ summæ, non absolute negando vt fecit Lichetus.

Distin-

In hac distinctione quinque conclusiones ponit Author, quarum prima est. Nullum nomē proprie dicitur de Deo quātum admodum significandi, hanc ponit S. Tho. p. p. & ratio huius conclusionis est, quia omne nomen quo ad modum significandi, siue sit concretum vt iustus, siue abstractū vt iustitia, dicit imperfectionem: nomen. n. concretum dicit compositionem, abstractū autē, significat per modum nō per se subsistentis, sed quo aliquid est: & cum nulla imperfectio reperitur in Deo glorioso, propterea sequitur q̄ conclusio proposita sit vera; animaduerte hic ex D. Aug. in lib. Dialecticę q̄ nomen in generali sumptum q̄ ipse verbū appellat, habuit originem vel à natura, vel ad placitum, nam licet impositio nominis pēdeat à libertate hominis, attamē facta est, vt in pluribus, propter similitudinem & proportionē ad res ipsas, quibus imposita sunt nomina, homo. n. in statu innocētię habuit perfectissimā cognitionem rerū, potuit ergo ipse apertissime imponere nomina istis rebus, secundum quod eis quadrabant, quia ita legimus in Genesi, quod omne q̄ vocauit Adā animæ viuētis, hoc est nomen eius.

q. 13. art. 1.

q. 13. art. 6.

Secunda concl. est. Aliqua nomina proprie dicitur de Deo, quantum ad rē significatam, & quædā non sed solum metaphorice, hæc ponit S. Th. vbi supra, & ratio esse potest, quia oē nomē significans perfectionē simpliciter proprie dicitur de Deo, cum in eo sit oīs perfectio simpliciter, sed aliqua nomina sūt huiusmodi, vt est intelligens, volens, potens: igitur prima pars conclusionis est vera, aliqua vero nomina includūt in se aliquā imperfectiōne, sicut est, lapis, Agnus, Leo, & hæc dicuntur de ipso Deo glorioso Metaphorice, & similitudinarię, vbi nota q̄ nomen cū nil aliud sit, quam vox articulata, habet naturā soni, quam naturā cū suis gradibus à supremo ad infimū sequuntur multæ passiones, vt asperū, lene, obtusum, acutū, graue, quibus si apponas naturam organorū sequitur diuersa nomina, diuersas, & dissimiles esse quoque voces secundū diuersitatem nationum, & locorum & figurarū, & modū proferēdi inter quas nationes nobilior est lingua Hebraica, nam cū certū sit, eam prouenisse ab Adā, propterea ipsa nō solū antiquitate, sed proprietate, virtute, excellentiaq; eminet sine cōparatione ceteris oībus, & ideo vnica fuit, ac durauit vsq; ad Turrim Babel vbi fuerunt cōfusæ linguæ, & sic diuersa nomina orta.

Tertia concl. est. Nullum nomen à nobis impositū significat diuinam essentiam vt in se est, sed vt representatur imperfectionibus creaturarum, hæc docet S. Th. vbi supra, hac efficaci ratione sicut intelligimus, ita nominamus, sed nō possumus intelligere diuinam essentiam vt in se est, sed tantum vt representatur per creaturas, igitur conclusio vera, & quāuis verissima sit, nihilominus Scotus in præfati loco impugnat hanc rationem S. Tho. asserēs, q̄ Iudæi vtuntur quibusdam nominibus, vt est hoc nomē Tetragramaton, quibus expressius, & clarius significant rem, quam ipsi cōcipiunt, & similiter de illo nomine Iesū, & ego sum qui sum, &c. Et quamquam Caietanus in expositione huius rationis resolute & acerrime satisfecerit rōnibus Scoti, Franciscus tū Lichetus de Brixia, in p̄nti distinctione

Audet dicere solutiones noui expositoris primę partis S. Tho. Thomę Caietani de vno nihil valere, & persifit ipse in hac falsitate q̄ nomen distinctius significat rem, quam cōcipiatur, & hanc etiam sententiā sequūtur nominales, vt est Ocham, Gabriel, Thomas de Argentina, Petrus de Rubione, & tota Schola Scotistarū, & nō animaduertūt, q̄ si daretur aliquod nomen q̄ distinctius significaret rem, quā nos cognoscemus, frustra esset illud nomen, nam si Deum secundum se non possumus cognoscere, nec etiam nomen significans Deum secundum se habemus. & hæc est sentētia S. Thomæ hic, & communis consensus oīum bonorum Theologorum, vt est Alberti tractatu 6. Bonauenturæ, Aegidij, Riccardi, Durādij, in præfati loco, authoris, Caietani, & Ferrariensis primo contra gentes, & omnium Thomistarum, quæ est sentētia etiā Patrum nempe ipsius Dionisij Areopagita libro de Diuinis nominibus, & Gregorij Nazāzeni oratione quarta de Theologia, & Iustini martyris in oratione ad gētes, & Hilarij lib. 3. de Trinitate, Athanasij, Damasceni lib. 1. fidei Orthodoxæ D. Ambrosij lib. 1. de Trinitate, & diuini Aug. 19. tractatu in Ioanne, & in sermone 34. de Verbo Domini, & oēs fere boni authores ita sentiunt vt præfens cōclusio docet, videat ergo Lichetus quibus se opponat: oēs. n. isti asserunt, q̄ non possumus in hac vita imponere nomina ipsi Deo, quæ ipsum representent sicuti est, etiam quod sint imposita ab ipso Deo, vel ab Angelo beato, & licet illa nomina Tetragramaton & Iesū habeat modū significandi confusum diuinæ naturæ, quia sunt nomina ineffabilia vt dicunt Rabini & est videre apud Abulensem in Exodo, attamen semper in eis importat respectus ad creaturas, & ideo nūquam possumus habere noticiam distinctam de Deo, etiam per ista nomina in Ecclesia militante, quidquid tamen sit in Ecclesia triumphante, &c. Sequitur ergo 4. conclusio nullum nomē à nobis impositū significat Deū secundū simplicē & propriū ei soli conceptū, rō huius conclusionis sumitur ex Doctrina S. Tho. sic, si esset aliquod nomē tale, maxime esset hoc nomē Deus, vel hoc nomē qui est, q̄ significat pelagū diuinæ substantiæ, sed hoc esse nō pōt, quia huiusmodi nomina expriment naturā diuinā sub hoc cōceptu incōplexo. s. vniuersalis prouisor, vel prima causa, primus motor, vel primum ens, & cōstat manifeste partes istorū cōplexorū cōceptuū, conuenire creaturis. igitur conclusio vera, ex qua reprehēdendus venit Aureolus qui oppositū huius conclusionis sustinet in p̄nti distinctione & laudādus Petrus Fonseca societatis Iesū in suis cōmētarijs super v. Metaph. Arist. vbi reprehēdit opinionē Scoti, & oīum nominaliū, cū quibus currit Aureo. adducēs illud Simonidis q̄ scribit lib. 1. de Nat. Deorū à Cicerone, qui Simonides cū esset interrogatus à Tyrāno Hierone quid esset Deus, deliberādū cā, diē postulauit, & cū idē ex eo postredie quærerēt biduū petiuit, cum sapius duplicaret numerum dierum, admirans Hiero, quæsiuit cur id faceret, quia inquit quāto diutius cogito, tāto mihi res videtur obscurior. recte autē dixit obscurior, quia nō est imaginabile imponi nomen distinctius significās, quā cōcipiatur, & propterea sapiētissimus Salomon scripsit libro Prouerbiorū, q̄ nomē eius, & q̄ nomē filij eius, si nosti. & B. Dionysius lib. de Diuinis nominibus, proclamat q̄ ipse

Quæst. 16.

D. cap. 30. G. cap. 1. Hi. cap. 9. D. cap. 12. A. cap. 5.

Cap. 6. q. 1.

Quæst. 1. Cap. 1. q. 2.

Cap. 2.

fius Dei, neq; est sensus, neq; fantasia, neq; opinio, nec ratio, nec scientia, & in libro de Cælesti Hierarchia docuit q̄ negationes de Deo sunt veræ, affirmationes autem incompactæ.

q. 13. art. 5.

Vltima concl. Nullum nomen à nobis impositū dicit̄ vnioce de Deo, & creatura, hanc ponit S. Th. p. p. & ratio esse potest, quia omnis effectus nō adæquans virtutē causæ agētis recipit similitudinem eius non secundū eandē rationē, sed deficiēter, sed huiusmodi sunt nomina quæ imponuntur à nobis ipsi Deo, igitur nō vnioce de Deo, & creatura dici possunt: & hæc est conformis sacris litteris tum veteris, tum noui testamenti: scribitur. n. Esaiæ, oēs gētes quasi nō sint sic coram eo, & quasi nihilū & inā-

Cap. 40.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 3.

Cap. 5.

Dis. 3. q. 6. 2.

Cap. 5.

Dilucid. 1.

Distinctio Vigesimatertia.

Dis. 2. q. 1.

art. 3.

Quolib. 2.

Cap. de Ge.

nerc.

In præfenti distinctione tres tantum conclusiones defendit Capreolus, quarū prima est; Tam prima quam secunda intentio est conceptio intellectus, hæc ponit S. Tho. in præfenti libro, & ratio esse potest, quia omne fabricatū ab intellectu, aut est species intelligibilis, aut actus intelligendi, aut cōceptio, sed prima, & secūda intentio sunt ab ipso intellectu fabricatæ, & nō sunt species intelligibiles nec actus intelligendi, ergo sunt conceptiones. Animaduerte hic q̄ Scotus docet in hoc lib. in præfenti distinctione, Intentionem secūdam esse relationē rationis, hinc ortæ sunt diuersæ sententiæ circa veritatē huius conclusionis. Nā Erueus in Quolib. scripsit tam primam quam secundam intentionem esse cōceptū obiectalē. i. rem intellectam, sed prima intentio est res extra intellectum, secūda vero, etiā esse rem intellectā alteri attributam, sententia Caietani in lib. prædicabilium est secūdam intentionem esse secūda attentionē intellectus, qua in rebus sibi oblati intuet ea quæ cōueniunt illis ex aduentione intellectus, vt subiectū prædicatum, & huiusmodi. Primam aut̄ intentionē vocat illam attentionē intellectus, qua inspicit in rebus sibi oblati, ea quæ cōueniūt illis in rerum natura, vt sunt homo, Leo, Capra, &c. similia. Crisostomus Iauellus in paruis logicalibus scripsit primam intentionem intellectus

A esse primū conceptū fundatum in re immediate, & est ens reale, vt primo ab intellectu apprehesum, vt est animal rationale, secundam autem intentionem vult esse secundum conceptum formatum ab intellectu fundatū in re non immediate, sed mediante primo cōceptu, vt esse p̄dicabile de pluribus veluti species. Capreolus hic docet de mēte S. Tho. vtrāq; intentionē esse formalem intellectus conceptū. oēs tñ hæ sententiæ possunt concordari, & adduci ad bonum sensum, vt patet interius speculātibus: snia tñ Capreoli est de mente veterū Logicorū, præsertim Auicēnæ 3. suæ Metaph. vbi docet intentionē tã primā quā secūda esse accidētia ipsius intellectus.

Secūda concl. est, Tales intentiones quædā conueniunt naturis, quædā conueniūt suppositis naturarū: hæc est de mēte S. Th. p. p. & est in libello de Ente & essentia in capite 6. & ratio esse pot̄, id q̄ cōuenit naturæ solū vt est abstracta à suppositis nō conuenit ipsis suppositis, sed aliqua intentiones sunt huiusmodi puta intentio generis conuenit naturæ aialis & intentio speciei naturæ humanæ, & intentio differentię ipsi rationali, aliqua vero secūda intentiones, vt est indiuiduū particulare, vel singulare, vel persona conueniunt suppositis naturarū, igitur conclusio vera. Nota hic q̄ omne nomen secundæ intentionis dupliciter sumi potest vno modo formaliter, hoc est cū sumitur pro illa intentione, alio modo fundamētaliter, & hoc est cum sumitur pro re substrata. Verbi gratia, Genus, qñ diffinit à porphyrio sumitur formaliter, dicendo q̄ prædicatur de pluribus differentibus. nō aut̄ pro re substrata, nisi denominatiue, nec pro aggregato, quia cōplexorū nō est diffinitio, vt docuit Arist. 7. Metaph. & sic dicēdum est de oibus intentionibus cōuenientibus naturis, quam suppositis earum.

Tertia concl. nomen hoc, Persona, nō est nomē secundæ intentionis, sed est nomē rei, cui conuenit secūda intētio, hanc docuit S. Th. p. p. & ratio est, quia hoc nomen persona, significat conceptum habentem immediatū fundamentū in re, cui cōuenit ratio indiuiduationis, igitur est nomen rei, cui cōuenit secūda intētio: hæc conclusio nō est de facto, sed cadit sub opinione, qñ quidem Lichetus de mēte sui doctoris in præfenti distinctione tenet, q̄ persona significat primā intentionē ex diffinitione sua in qua dicitur, q̄ est intellectualis natura in cōicabilis existentia, aliqui verò nominales vt Marsilius & Franciscus de Rubione, asserunt personā significare secundam intentionē, quia dicit formaliter in cōicabilitatē ex consequēti negationē. negatio aut̄ est secūda intētio, cū sit ens rōnis, & sic inconstāter perseuerant, asserēdo personā secundā intentionē significare, aliqui verò quos recitat Dur. in præfenti dist. dicunt personā nō significare intentionē nec substantiā sed abstrahere ab vtroq; rei tñ veritas est, quā docet S. Th. quod persona significat nō intentionem, sed rem subiectam intentioni, sicut homo significat, non intentionē speciei, sed rem subiectā huiusmodi intētionē, & aliquis homo significat rem subiectam intētionē quæ est indiuiduū vagū in natura humana, sic persona significat naturam subiectam intentioni quæ est indiuiduū vagū in natura intellectuali generaliter, & non ipsam intētionem, quia hoc nomen, persona impositum est ad significandum aliquid dignum laude, vel vituperio, sed

Cap. 7.

Cap. de sub. stantia.

q. 30. 2.

Cap. 6.

Dis. 4. q. 24. artic. 3.

Tex. 11.

q. 29. 111.

Tex. 2.

19 art. 7.

Cōmen. 7.

sed intentiones non dicuntur aliqui d laude, vel vituperio dignum, hoc. n. conuenit soli rei, habenti dominium sui actus ergo &c. Et adde vt dictum est, quod sicut aliquis homo dicit suppositum vagum in natura humana, ita erit de persona, quæ vt dicit Boetius in libro de duabus naturis & vna persona Christi, persona est rationalis natura indiuidua substantia, & illud nomen indiuiduum ponitur in diffinitione personæ ad designandum modum subsistendi, qui competit substantijs particularibus. de quibus omnibus lege Caietanum lib. prædicamentorum. Et Toletum societatis Iesu ibidem.

Distinctio Vigesimaquarta.

In hac distinctione duos format articulos Capreolus, in quorum primo quinq; disputat conclusiones ad mentem Sacti Thomæ quarum prima est, tam numerus, quam vnitas quæ est principium numeri addit aliquid. positium super rem quæ dicitur vna, hanc docet Sactus Thomas in præfenti libro, distinctione prima. Et ratio est, quia dicens Accidens supra subiectum addit aliquid ei, sicut albedo respectu sui subiecti, sed numerus qui est species quantitatis, & vnum quod est principium numeri dicit aliquid accidens additum supra res, igitur conclusio vera, & est de mente Alberti in expositione libri D. Dionisij de Diuinis nominibus. Nota hic, quod Pithagorici multa dixerunt de numeris quorum opinionem Arist. refellit 1. Metaph. & fustus atque subtilius libro 13. & 14 quos libros Syrianus luculenter interpretans suscipit patrociniū Pythagoreorum, eorumque sententias egregie tutatur: inter nostros tamen est diuersitas, quia Aureolus hic substinet quod numerus sit tantum in anima obiectiue, & antequam res numerentur earū multitudo nō habet rationem numeri, Greg. verò Arim. substinet hic q̄ numerus non est quid distinctum à rebus ipsis numeratis, opinio Sancti Thom. consistit in hoc, quod numerus cum sit duplex, alter prædicamentalis, qui est species quantitatis discretæ, & alter transcendens; primus numerus ponit aliquid positium supra res numeratas, secundus verò nihil ponit, quia vñ prout conuertitur cum ente non addit aliquid supra ens, nisi negationem diuisionis tantū, lege D. Tho. 4. Metaph.

Secūda concl. est. Numerus qui est species quantitatis, & vnitas quæ est principium illius reperiuntur tantummodo in rebus materialibus, hæc docet S. Th. pluribus in locis suæ doctrinæ, præsertim in disputatis de Potentia Dei, quæ concl. sic probari potest, dispositio materiæ, & species quantitatis non reperiuntur nisi in rebus materialibus, in spiritualibus autem tantummodo metaphorice, sed numerus prædicamentalis est proprie dispositio & affectio, seu passio materiæ, igitur tantummodo in rebus materialibus reperit. Nota hic quod sunt duæ opiniones, quarum prima videtur attribui Cōmentatori Auerrois, 2. Metaph. vbi docet q̄ vñ in genere substantiæ, est principium numeri in genere substantiæ, & vnum in genere colorum, est principium numeri in genere colorum, & sic de alijs generibus, vnde sequitur q̄ numerus nō solum reperitur in prædicamento qualitatis, sed etiam in alijs prædicamentis, & cum substantia antecedit quātitatē, sequitur q̄

numeris proprie etiam in spiritualibus rebus reperitur. Alia est opinio S. Th. q̄ sola multitudo cōtinuorū est proprie numerus consideratus à Mathematico, & est species quantitatis discretæ, & hæc est opinio rōnabilior, & cōformis dictis Arist. 3. Phys. vbi docet Philosophus q̄ numerus proprie non est separatus à sensibilibus & deceptus est Auerrois. quia numerus repertus in genere substantiæ est multitudo transcendens & non proprie numerus.

Tertia concl. est, tam vñ q̄ est principium numeri quam vñ q̄ cōuertitur cum Ente dicit negationem diuisionis, sed multitudo, tam illa, quā ista dicit negationem rei, hanc docet S. Th. p. p. & ratio est, quia indiuisum negat diuisionē, sed vñ est qd indiuisum, igitur negationem diuisionis exprimit, vñ enim est qd diuidi nō pot̄, & sic patet prima pars conclusionis. secunda pars q̄ multitudo dicat negationem rei, quia illa dicuntur multa, quæ sic sunt diuisa q̄ vñ nō est alterū, sed vñ distinguitur ab altero per negationē, igitur multitudo tam prædicamentalis, quā transcendens, negationem rei importat; nota q̄ hæc concl. est de mēte Arist. 7. metaph. vbi arguit contra Platonem, probādo vnā substantiā non posse componi ex pluribus, & facit hæc diuisionem: aut dualitas non est aliquid vñ, aut indualitate non sunt vnitates in actu, & sic ponit multitudinem dicere diuisionem, & negationem.

Quarta concl. Multitudo quodāmodo est prior vnitate, & quodāmodo posterior, hæc ponit S. Th. de Potētia Dei vbi supra, & etiam p. p. quia primū, q̄ nos intelligimus est ens, scūdo intelligimus diuisionem, separando hoc ens ab alio, tertio apprehendimus vñ, quarto vero multitudinē, quia multitudo dicit totum, & cōpositum, vnitates verò dicunt partes, & simplicia, & quia totū, & cōpositū est prius partibus & simplicibus, propterea multitudo est prior vnitate, & sic patet prima pars conclusionis; secūda vero pars ita suadetur quia causa naturaliter præcedit effectum, sed vñ est causa multitudinis, cum ipsa multitudo componatur ex vnitatibus, igitur vñ erit prius multitudine. pro maiori declaratione tam tertiæ quā huius quartæ conclusionis animaduerte, q̄ Plato in libro Alcibiadis qui astipulatur Auicēnas, vt narrat S. Th. 4. Metaph. voluit q̄ tam vñ numerale, quā transcendens essent idem realiter, ex consequenti vbi reperitur vñ, ibi necesse reperire, & alterum, sententiam quoq; istorū, sequutus est Greg. Arim. in præfenti libro & distinctione: Gerardus de Carmelo, & Romanus Egidius, volunt hic vnum numerale dicere quid positium, vñ aut transcendens dicere aliquid priuatiuum, & isti magis accedūt ad veritatem, quia inter ipsam distinctionem ponunt. S. Tho. distinguit et̄ vñ transcendens ab vno prædicamentali, asserens q̄ vñ q̄ conuertitur cum Ente nō addit aliquam res supra ens, sed dicit tantum indiuisiōnē, vñ vero q̄ est principium numeri addit aliquid supra ens pertinens ad genus quātitatis dicit in diuisionē, & rōnē mēsuræ, & hæc opinio est rōnabilior, & sequēda.

Vltima concl. Numerus de genere quātitatis est vñ quid simpliciter, & nō sicut acerus, hæc docet S. Tho. 7. Metaph. Et rō est, quia quolibet totū fortitur speciē à forma, sed numerus est quoddā totū igit fortitur speciē suā à forma q̄ est vltima vnitas, patet rō hæc, de corpore misto, q̄ est vñ ex forma Addit. Aq. in j. vol. Capr. D 3 sua

ſua & de domo, q̄ eſt quoddam totū, & ſic etiā de A
ordine & de numero, cui vltima vnitas dat ſpeciem
& vnitatem, quæ vnitas poteſt eſſe triplex. ſ. ſimpli-
citat, vt Anima intellectiua eſt vna, & ſimplex, alia
eſt vnitas compoſitionis vt ſortes eſt vnus, alia eſt
vnitas ordinis vt exercitus, additur & vnitas aggre-
gationis, eo modo, quo acruus lapidū eſt aliquid
vnum; Adde etiā hic, q̄ cum quilibet numerus
ſit vna ſpecies diſtincta ab alijs, ergo quilibet nu-
merus eſt per ſe vnus ſimpliciter. Nota etiā q̄ nu-
merus poteſt eſſe triplex, quo numeramus, quem
numeramus, & res numerata, ſed cōmuniter ſolet
diſtingui in duo membra. ſ. quod numerus eſt du-
plex numerus numerās, & numerus numeratus, & B
hic numerus diſtinguit realiter ab omnibus ſuis
vnitatibus, quia omne totū diſtinguitur à ſuis par-
tibus, & ſimul ſumptis, vt docuimus in noſtris dilu-
cidationibus ſuper 7. Metaph. ſed vnitates ſunt par-
tes numeri, & numerus eſt quid totum, igitur nu-
merus realiter ab vnitatibus ſuis diſtingui debet,
& hæc omnia intelliguntur de numero formali, nō
autem materiali. & c. de quibus omnibus lege no-
minales præſertim Marſilium, & Gabrielem, vide
etiā Paulum Soncinatam ſuper 7. Metaph. & Gu-
lielmum Altiſiodorenſem l. b. 2. tract. 10. c. 4. quo-
modo numerus, meſura, & pondus ſunt creatura,
& veſtigia Trinitatis.

laritatis, ac ſolitudinis intelligentiā profefſio con-
fortij, q̄ eſt profefſio pluralitatis, hic animaduerte,
q̄ omnis pluralitas cōſequitur aliquam diuiſio-
nem, & cū duplex ſit diuiſio, altera materialis, quæ
ſit ſecundum diuiſionem continui, & hanc conſe-
quitur numerus qui eſt ſpecies quantitatis, vnde ta-
lis numerus non eſt niſi in rebus materialibus ha-
bentibus quantitatem, altera verò eſt diuiſio for-
malis, quæ ſit per oppoſitas vel diuerſas formas, &
hanc diuiſionem ſequitur multitudo quæ non eſt
in aliquo genere, ſed eſt de traſcendentibus, ſecū-
dū quod ens diuiditur per vnū, & multa, & talem mul-
titudinem ponimus in rebus materialibus.

Tertia cōcluſio, Tales termini numerales dicun-
tur poſitiue, & remotiue, hanc docet S. Th. p. p. vbi
ſupra. Et ratio huius eſt quia termini numerales ſi-
gnificant illa de quibus dicuntur addendo q̄ eſt de
ratione formali ipſorum, ſed dicuntur de rebus po-
ſitiuis, & ratio formalis ipſorum eſt remotio alicu-
ius, igitur concluſio eſt veriſſima & eſt de mente
B. Amb. lib. ſuo de Trinitate. Vbi ait cum vnū Deū
dicimus, vnitas excludit numerū Deorū, cum vero
dicimus tres perſonas, ſolitudinem remouemus;
Animaduerte hic, q̄ magiſter in præſenti diſtinctio-
ne videtur ſentire terminos numerales in diuinis,
nō dici poſitiue, ſed tantum remotiue, et in hoc nō
eſt audiendus, niſi quatenus S. Tho. ducit ipſum ad
veritatem in p. p. quia quādo dicimus diuina eſſen-
tia eſt vna, nō ſolum dicimus indiuiſionem, ſed et
eſſentiam, et ſic etiā quādo dicimus perſona Pa-
tris eſt vna, dico perſonam, et indiuiſionē, et cum
dico Pater et Filius ſunt plures perſonæ, ſignifico
perſonas illas, et indiuiſionem circa vnāquamq̄;
illarū: nec ſequit circulaſio, vt aliqui exiſtimarūt, q̄
per pluralitatem remouetur vnitas, et per vnitatem
remouetur pluralitas, et ſic daretur circulus cōfun-
dens intellectū, quia vnū non eſt remotiuū multitu-
dinis, vt iſti arbitrātur ſed diuiſionis, qui eſt prior
ſecundum rōnem, quā vnū vel multitudo, multitu-
do aut non remouet vnitatē, ſed remouet diuiſio-
nē, circa vnumquodq̄; eorū ex quibus conſtat mul-
tudo, vnde patet ex his nullū fieri circulū, ſeque-
retur. n. ſi ſic nude intelligeretur magiſter.

Quarta concluſio, Licet in diuinis non ſit nume-
rus ſimpliciter, eſt tamen quidam numerus qui eſt
medius, inter numerū, qui eſt numerus ſimpliciter,
et inter numerum qui eſt in ratione tantum, hanc
ponit Sanctus Thom. in diſputatione de Potentia
Dei. Et ratio eſt, quia vbicunq̄ ſunt plures rela-
tiones ſubſiſtentes, ibi eſt numerus quidam, ſed in
diuinis ſunt plures relationes ſubſiſtentes, igitur
in diuinis eſt verus numerus, et dicitur aliquando
numerus traſcendens, aliquando numerus abſolu-
tus, aliquando multitudo, aliquando numerus
medius, aliquando numerus diuinarum perſona-
rum. Animaduerte hic q̄ Romanus Aegidius in
præſenti diſt. negat numerum traſcendentē in di-
uinis perſonis, aſſerens, quòd de ratione ſui hic nu-
merus habet vt vna pars ſit perfectior altera. modo
cum vna perſona nū ſit perfectior altera, propterea
negandus eſt talis numerus à diuinis perſonis, &
ſic etiā Lichetus videtur innuere eandem opi-
nionem, dum ait, quod vbicunq̄ eſt numerus,
ibi eſt ponere totum, & partem, ſed indiuiſis per-
ſonis non ponimus neque totum, neque partem,
igitur

Dilucidatione vlt.

Quæſt. 7.

q. 30. art. 3. q. 9. art. 7.

Cap. 2.

q. vnica.

Cap. 6.

igitur neq; numerum ponere debemus, & decepti A
ſunt iſti non diſtinguentes de numero, qui eſt du-
plex, numerus ſimplex, vel abſolutus, vt duo, & tria,
& quatuor; & eſt numerus qui eſt in rebus nume-
ralibus, vt duo homines, & duo equi, ſi igitur in
diuinis accipiatur numerus abſolute, ſiue abſtra-
cte, nihil prohibet in eo eſſe totum, & partem, & ſic
non eſt niſi in acceptione intellectus noſtri, non. n.
numerus abſolutus à rebus numeratis eſt niſi in
intellectu, ſi autem accipiamus numerū, prout eſt
in rebus numeratis, ſic in rebus quidē creatis vnū
eſt pars duorum, & duo trium, vt vnus homo duo-
rum, & duo trium hominum, & ſic non eſt in Deo,
quia tantus eſt pater, quanta eſt tota Trinitas. & B
quia doctrina de numeris olet neſcio quid Plato-
nicum & Pythagoricum potius quā Ariſtotelicū,
nam Ariſtoteles primo lib. de Anima reprehendit
Xenocratem qui definiēbat animam eſſe nume-
rum, propterea equi latius deſiderat habere noti-
tiam de numero, legat Alexandrum Themift. Simp-
licium, & Auerroem 4. Phyiſic. vbi declarant, quo
modo tempus eſt numerus motus, an actiue, ita q̄
meſurat motum, vel paſſiue, & ibi multa tum de
tempore, tum de motu diſputant, vt videre potes.

Cap. 102.

Cap.

q. 30.

q. 9. art. 1.

Diſtinctio Vigeſima quinta.

I N hac diſtinctione in qua diſſeritur de perſo-
na, num dicat aliquid cōmune tribus perſonis
diuinis, quinque ponuntur concluſiones quarū
prima eſt. Perſona de ſuo formali ſignificato ſigni-
ficat ſuppoſitum naturę rationalis, hanc docet San-
ctus Thom. p. p. Cuius ratio eſſe poteſt, quia illud
eſt formale ſignificatum alicuius, ad quod nomen
principaliter eſt impoſitum ſignificandum, & quod
expriamur per diſſinitionem, vt formale ſignifica-
tum hominis eſt eſſe animal rationale, ſed perſona
eſt indiuidua ſubſtantia, i. ſuppoſitum naturę ra-
tionalis, vt docet Boetius in lib. de duabus natu-
ris, & vna perſona Chriſti, igitur perſona de ſuo D
formali ſignificato ſignificat ſuppoſitum naturę
rationalis. Animaduerte hic, quod perſona dicitur
de perſona diuina, Angelica, & humana, & perſona
humana dicitur quatuor modis, primo pro perſo-
na hiſtrionis, ſeu repręſentationis alicuius come-
dię, ſecundo pro accidente grāmatico vt ego eſt
perſonæ primæ, tu ſecundæ, & c. Tertio pro homi-
ne aliquo habente gradū eminētię in Eccleſia Dei,
vt Epicoſopus & Canonicus. Vltimo pro ſuppoſito
naturę rationalis. Animaduerte etiā quòd ſunt
diuerſę ſententię Theologorum, de ſignificato hu-
ius nominis Perſona, nam Scotus vult in præſenti
loco, quòd perſona ſignificat negationem de ſuo E
principali ſignificato: Durandus q. prima huius
diſtinctionis vult nomen perſona ſignificare inten-
tionem, & dici vniuoce de perſona diuina Angeli-
ca & humana. Tertia eſt ſententia Aureoli, qui vult
perſonā ſignificare quoddā abſolutū ſpeciale. opi-
nio S. Th. conſiſtit in hoc, q̄ perſona habet duplex
ſignificatū formale, & materiale, & quod formale,
ſignificatum, quòd ſit ſuppoſitum completum in
aliqua natura: ex qua doctrina reprehendendus ve-
nit Lichetus, qui de mēte ſui doctoris ſuſtinet ani-
mam intellectiua eſſe perſonā, & decipitur quia
anima intellectiua non eſt ſuppoſitum completum

in ſpecie, deinde ſequit ex iſta declaratione noſtra,
q̄ natura humana in Chriſto nō eſt etiā perſonā,
cum non ſit ſuppoſitum, q̄ eſt prima ſubſtantia.

Secunda concluſio eſt. Nomen perſonæ proprie
dicitur indiuiſis, hæc docet S. Tho. vbi ſupra quia
omne nomen ſignificans perfectionem ſimpliciter
& proprie dicitur de Deo, ſed hoc nomen perſona
eſt huiusmodi cum ſignificet ſubſiſtens in natura
intellectuali: igitur pprie reperitur in diuinis hoc
nomen perſona, & eſt propoſitio de fide, vt ſcribit
in ſymbolo Athanaſij, alia eſt perſona Patris, alia
Filiij, alia Spiritus Sancti. Nota hic q̄ perſona, cum
ſit nomen rei, dicitur Analogice de Deo, & creatu-
ra, & quantū ad rem ſignificatam, prius cōuenit
Deo, quam creaturis, quantum verò ad impoſitio-
nē factā nobis prius eſt impoſitum creaturis, qua
Deo, & ſic eſt in omnibus quæ conueniunt pprie
Deo, & creaturis, quia quātū ad id q̄ ſignificat per
prius cōueniūt Deo, ſed impoſitio facta eſt primo
ex his quæ videmus in creaturis.

Tertia concluſio, Perſona diuina de ſuo forma-
li ſignificato ſignificat ſubſiſtens in natura diuina
hanc docet S. Th. p. p. & etiā de Potētia Dei. Cuius
ratio eſſe poteſt, quia ſicuti ſe habet perſona in cō-
muni ad ſuum ſignificatum, ita ſe habet etiā, & di-
uina perſona, ſed perſona in cōi ſignificat ſubſiſtēs
C diſtinctū in natura rationali, cum hoc exprimetur
per diſſinitionem ſuam, ergo perſona diuina ſigni-
ficat formaliter diſtinctum ſubſiſtens in natura di-
uina. Animaduerte hic, q̄ tres ſententię, Theologo-
rum circa iſtam concluſionem eſſe poſſunt, prima
eſt quam recitat Scot. in præſenti diſt. q̄ perſonā di-
uina ſignificat quid cōe, q̄ non eſt neq; ſubſtantia,
neq; relatio, ſed eſt indifferēs ad vtrunq; ad ſubſtā-
tiā, & relationem, & hanc ſententiam videtur ſequi
Ocham in præſenti loco. Gabriel etiā in hoc libro
docet aliam ſententiā differentē à ſententia ipſius
Ocham, & vult q̄ perſona in diuinis primo & forma-
liter nec relationem nec eſſentiā ſignificat, ſed ſup-
poſitum diuinū cōſtitutū ex relatione, & eſſentia.

q. 29. art. 4. q. 3. art. 4.

Diſt. 25. q. 1.

q. 9. art. 4. q. 29. art. 4.

q. 29. art. 5. Conſtati.

q. 25. art. 3.

Tertia eſt ſententia S. Tho. vt patet in præſenti cōcl.
verum eſt diſſenſio inter Thomiſtas. Caiet. in expo-
ſitione p. p. vult ſententiā S. Th. fuiſſe in diſput. De
Potentia Dei, Perſonā materialiter ſignificare rela-
tionē originis, formaliter verò hypoſtaſim diuinā
naturæ, ſed in p. p. vbi altius perſcrutatus eſt ppriā
rationem perſonæ diuinæ, intendat q̄ non ſolum
materialiter, ſed etiā formaliter ipſa diuina per-
ſona ſignificet relationem originis, ſed non deter-
minate hæc vel illam, ſed in cōi Sylueſter de Prierio
in 1. vol. ſui Conſtati tenet oppoſitum, aſſerens di-
uinā perſonā formaliter ſignificare ſubſiſtēs diſtin-
ctum in natura diuina, materialiter aut relationē,
quia relatio originis, quæ eſt paternitas fundatur
ſuper generare, & cōſequitur terminus generatio-
nis, ideo. n. eſt Pater, quia genuit, propterea relatio
vt relatio nō eſt de ratione ſuppoſiti generātis, ſed
ego dicere, q̄ vtraq; opinio eſt ſuſtentabilis, ratio-
nabilior tamen & probabilior eſt ſententia Caiet.
Quarta conclu. hoc nomen perſona eſt commu-
ne diuinis perſonis non ſecundum rem, ſed ſecun-
dum rōnē, hanc ponit S. Tho. in præſenti loco, & rō
eſt, quia illud q̄ eſt cōe diuinis perſonis ſecūdam
rē eſt tantum diuina eſſentia cōicabilis ſine diui-
ſione ſui, ſed perſona diuina nō eſt cōmunicabilis
Addit. Aq. in j. vol. Capr. D 4 ſc-

secundum rem, igitur nō est vna secundum rem, & sic patet prima pars cōclusionis: secunda pars q̄ sit communis secundum rationem, probatur, quia significans rationem competentem pluribus est cōmune quoddam secundum rationē, sed persona nō significat rem incommunicabilem competentem pluribus: ergo significat quid commune pluribus, & hoc est de mente Patris Augustini 7. de Trinitate exponens illud Ioannis. tres qui testimoniū dāt in cœlo Pater, Verbum, & Spiritus Sāctus, ait B. Augustinus querentibus quid tres? respondetur tres personarū, persona ergo diuina de pluribus dicitur, & sic est quid commune.

Augu. c. 5. r. epist. c. vltimo Io.

q. 30. art. 4.

Vltima cōclusio, Hoc nomē persona in diuinis, dicit quid commune, nō cōmunitate generis, aut speciei, sed indiuidui vagi, hāc ponit Sanctus Th. prima parte: Et ratio esse potest, quia vbiq; est genus & species ibi sunt plura differentia secundū essentiam, sed diuinę personarū non differunt secundum essentiam, sed habent vnum esse, igitur persona non significat quid cōmune, cōmunitate generis aut speciei. quod autē significet cōitatem per modū indiuidui vagi ex parte modi existendi, qui modus existendi plurificatur in diuinis, probatur sic, id quod significat aliquid distinctum subsistēs indeterminate significat quid commune per modū indiuidui vagi, sed persona diuina est huiusmodi, quia significat esse indiuiduum in se, & distinctum ab alijs, hoc autem cōuenit Patri, Filio, & Spiritui Sancto: igitur persona diuina significat quid commune per modum indiuidui vagi. Nota hic q̄ sunt tres opiniones, prima ipsius Varronis tenētis personam significare quid commune, cōmunitate intentionis secundarū. Secunda est sententia Licheti in poclibro asserentis personam significare quid commune cōmunitate negationis. Tertia est Sancti Thom. in presenti cōclusionē, qui asserit cōmunitatem personarū esse cōmunitatem rei per modum indiuidui vagi. sed esto cautus quod aliquando indiuiduum vagum significat naturam, & de-

Dist. 24. q. 6. vnica.

Cap. de substantia.

terminationem naturarū, sed nō istam, aut illam, sed vage vt aliquis homo, aliquādo indiuiduum vagū significat modū existendi, qui modus dicitur indiuiduus in se, & distinctus ab alijs, & hoc pacto persona dicitur indiuiduum vagum, quia iste modus sic existendi pluribus conuenit: lege de hoc Caietanū in predicamentis vbi declarat definitionem primarū substantiarū ex declaratione quam facit S. Th. hic circa definitionem personarū; Argumenta quā sunt aduersus istas cōclusiones clarissime dissoluit Author in secundo articulo huius quæstionis.

Distinctio Vigesima sexta.

q. 8. art. 3.

IN hac distinctione in qua agitur de distinctione & cōstitutione personarū, Tres proponunt cōclusiones quarum prima est. Personarū diuinarū non distinguuntur ab inuicem, nec constituuntur in esse personali per aliquid absolutum, hāc docet Sanctus Thomas de Potentia Dei. Cuius ratio esse potest, quia per id diuinarū personarū non distinguuntur, nec constituuntur in quo conueniunt, sed in omnibus absolutis conueniunt, igitur per absoluta diuinę personę nec distinguuntur, nec constituuntur, hāc cōclusio ponitur cōtra Scotum, & contra Li-

chetum eius sectatorem & defēsores, qui in presenti loco recitando opinionem Ioannis de Ripis, qui tenuit diuinās personas esse absolutas, & per absoluta distingui, dicit Lichetus de suo Magistro hanc viam vt credo sequitur doctor.

Secunda cōclusio, Diuinarū personarū non constituuntur nec distinguuntur formaliter nec principaliter in esse personali, aut hypostatico per origines. s. per productiones, aut per processiones: hanc docet Sanctus Th. vbi supra, & ratio est, quia origo aut est actiua, aut passiua, si actiua est posterior persona, quia significat actionē quę est posterior eo cuius est actio: si passiuā exprimitur tāquā via ad personam, nunc sic cōstitutio rei in se & eius distinctio ab alia re debet fieri per aliquod quod est intrinsecum rei, sicut in creaturis fit per formā, sed origines non significantur, vt formę intrinsecę personis, sed potius, vt actus progrediens ā persona in personam, quasi via media, sicut generatio significatur, vt via, vel actus procedens ā generante in genitum, ergo per origines nō debent dici personarū constitui, vel distinguī sed per illa quę sunt in personis tāquā formę intrinsecę, & immanētes, hęc cōclusio ponitur contra Diuum Bonauenturam, qui in hoc libro videtur sustinere ipsam.

Dist.

Tertia cōclusio est. Licet relatio ex natura relationis habeat constituere, & distinguere in esse relatiuo diuinās hypostasēs, non tamen ex natura relationis habeat distinguere, aut constituere illas in esse hypostatico subsistenti, seu personali, hanc docet Sanctus Th. vbi supra. Et ratio est, quia si relatio ex natura relationis distingueret hypostasēs, tunc sequeretur quod omnis relatio ita faceret, si enim paternitas vt paternitas constitueret personā Patris, tunc omnis paternitas constitueret personā subsistentem. hęc cōclusio ponitur contra Durandum, qui voluit hanc imaginationem sequi asserens, quod sicuti se habet proprietates in communi in constituendo suppositum in communi, sic talis proprietates ad constituendum suppositum tale, sed proprietates absolute ex natura sua cōstituit suppositum, & personam absolutam, ergo proprietates relatiua quę est relatio ex natura sua haber constituere suppositum, & personam relatiuam: & dicitur quia proprietates relatiua cōstituit personam non in quantum est relatio vt sic, sed in quantum est diuina, & subsistēs, & intellectiua, & incommunicabilis. Nota hic quod quæstio hęc est solēnis inter doctores, & circa ipsam variarū fuerūt sententię, & prima fuit ipsius Præpositiui quem sequuntur est Gregor. Arim. in presenti loco, hi enim voluerunt personas ipsas, distinguī se ipsis, quia sunt entia simplicissima. Secunda fuit sententia Scoti, Ioānis de Ripa, & Linconiensis qui dixerunt personas distinguī per absoluta. Tertia est opinio Diui Bonauenturę, qui voluit non per absoluta, sed per origines. Quarta sententia est ipsius Durandi, qui nō per origines sed per relationes ex natura ipsarū, hoc conatur exequi. Quinta sententia est Ioannis Bacchoni, qui ponit quasdam proprietates incognitas, quas vocat generatiuitatē actiuam, vel passiuam, & originatiuitatē, & per has vult distinguere, & constituere diuinās personas: quidam Author modernus Doctor nomine Palatius, asserit diuinās personas distinguī suis personalitatibus: & de

facto

facto quot sunt capita, tot sententię in hac re. propterea quia nos hic veritatem tantum sequi intendimus ipsamque explicare, & non sententiās, & opiniones Doctorum nisi pro quanto faciunt ad declarationem veritatis; sententiā Sancti Thomę quā arbitramur esse verissimam consistit in hac cōclusionē, diuinarū personarū distinguuntur, & cōstituuntur per relationes ipsas diuinās subsistētes intellectuales, & incommunicabiles, & hęc videtur esse de fide, quando quidem in Concilio Florentino, definitur quod sola relatio multiplicat diuinās personas, quę verba dixit Boetius lib. de Trinitate, ibidem etiam subditur quod in diuinis omnia sunt vnum, vbi non obuiat relationis oppositio, & ex Concilio vndecimo Toletano habetur, quod sancta Trinitas nec recedit ā numero, neque numero comprehenditur, in relationibus enim personarū cernitur numerus. Scribitur & de summa Trinitate & fide catholica cap. firmiter, & cap. Damnamus. Diuinās personas esse discretas, & distinctas proprietatibus relatiuis: & sic omnia Concilia in professione fidei vocant Diuinās personas nominibus relatiuis: sacrę etiam litterę idem proclamant dū scribitur Matthei vltimo, Ite baptizantes eos in nomine Patris, &c. & Ioannis, tres sunt qui testimoniū dant in cœlo: eandem etiam veritatem substinent omnes Patres præsertim Diuus Hieronymus in expositione symboli Damasi Papę, vbi distinguit diuinās personas per relationes: D. Anselmus libro de incarnatione, & in libro de processione Spiritus Sancti apertis verbis diuinās personas per proprietates relatiuas distinguit. Diuus Ambrosius in libro de fide ad Gratianum Augustum docet eādem veritatem: Diuus Bernardus libro quinto de consideratione. Damascenus libro primo fidei Orthodoxę, Beatus Augustinus libro 7. de Trinitate. Hilarius 4. de Trinitate, sic etiā & Magister in presenti loco, & omnes ferē boni authores idē sustinent. sed difficultas oritur inter Thomistas de modo, quo modo diuinarū personę per relationē distinguuntur; quidam ex nostris dicunt quod relatio potest considerari dupliciter vno modo vt habet esse actū, alio modo vt dicit aptitudinem, & potentiam, non primo sed secundo modo ipsa relatio habet distinguere diuinās personas, & hanc opinionem sequuntur multi Patres Hispani. Caietanus hic dicit quod de diuinis personis dupliciter loqui possumus, vno modo secundum se, alio modo vt sūt notę, & significatę nobis, primo distinguuntur relationibus. Syluester impugnat in suo Conspectu hanc sententiā asserens relationes esse vere in Deo nullō intellectu cogitante, igitur non vt notę nobis & significatę, sed secundum se ipsę personarū relationibus distinguī habent. Ferrariensis quarto contra gent. recitat quosdam alios Thomistas asserentes relationem dupliciter posse considerari; vno modo vt conceptā, alio modo vt exercitā, & sic primo modo relatio constituit personam & non secundo. s. prout actū exercet officium relationis, quorum sententiā acerrime impugnat. Alij verō distinguunt de relatione, quod relatio duo dicit in, & ad, & quod non distinguunt prout dicit in, sed prout dicit ad. inter tot igitur litigantes sententiā authoris videtur esse magis ad intentionem Sancti Thomę, asserendo quod relatio in quantum est di-

Sess. 18.

1. Epist. Canonice c. vltimo.

Cap. 3.

Cap. 1. Cap. 1. Cap. 3. Cap. 3. Cap. 6.

Cap. 26.

uina, & subsistēs, & incommunicabilis, & propria, & prima constituit, & distinguit diuinās personas in esse personali: & hęc est rei veritas, quam debemus asserere secundum fidem diuinās personas non esse absolutas sed relatiuas, tam in actu signato, quam exercito, & sic fateri tenemur per proprietates relatiuas constitui & distinguī, vnum enim relatiuū distinguitur ab altero, quia ei opponitur. De hac re lege Nicolaum de Nisse in resolutione Theologorum Tract. primo, parte secūda, & Georgium Bustum Vercellensem Tomo primo de distinctiuis, & constitutiuis diuinarū personarū, & Ferrariensem quarto contra gentes. & Bartholomæum Torres in tract. de Trinitate. Isti enim solunt magnam congeriem argumentorum simul cum authore hic, sed ex veritate hac inspecta, & bene applicata facilius tu dissoluere poteris.

Georg. Bustus.

Distinctio Vigesima septima.

IN hac distinctione in qua disputatur de actibus notionalibus duę formantur quæstiones in quarum prima ponuntur quatuor cōclusiones quarum prima est. actio in diuinis non dicit rem de predicamento actionis, sed potius diuinā essentiam cum relatione reali, vel rationis: colligitur hęc cōclusio ex prima parte, & ratio est, quia remoto motu ab actione, id q̄ remanet est relatio, sed ab actione diuina remouetur motus oīs igitur actio in diuinis non dicit rem de predicamento actionis, sed diuinā essentiā cum relatione reali vel rationis. pro maiori intelligentia, huius rationis & cōclusionis Nota, q̄ in quacunque actione, & passione quę fit cum motu, vltra agens & patiens sunt tria alia. s. ipse motus & duę relationes, quarū vna est agentis ad passum, & alia patientis ad agēs, quo fit vt ablato motu ab actione, & passione, actio nil aliud erit quā relatio, & ordo agentis ad patiens, & sic etiam passio nil aliud est, quam relatio & ordo patientis ad ipsam agens: & quoniam Deus benedictus creauit mundum sine motu, in creatione præter Deum & creaturam solum reperitur duę relationes, quarū altera est ratiois. s. Dei ad creaturam, & altera erit realis, nempe creaturę ad Deum, quę dicitur creatio passiuā, & sic dicimus de actione quę est ad intra, quę dicitur actus notionalis, vt puta generatio & spiratio, quę cum fiunt sine motu nil aliud sunt, quam relatio producētis ad productum, & hęc relatio est realis, nempe Patris ad Filium, & spirantis ad spiratum & econtra.

q. 4. art. 1.

Secunda cōclusio est. Generare, & generari potius habent modum relationum, quam actionum, & passionum: cōclusio hęc colligitur ex eodem loco, vbi supra, & ratio huius esse potest, quia generare dicit actionē sine motu, & generari dicit passionem etiam sine motu, & vbi est actio sine motu, ibi est relatio producentis ad productum tantum vt dictum est, igitur generare, & generari, & sic etiā spirare, & spirari, potius habet modum relationū, quam actionum & passionum, & licet videatur q̄ ibi sit actio, & passio, quia est quidam egressus, & quædam origo, qua Pater prorumpit in Filium, & qua Filius egreditur ā Patre, vt scribitur Ioā. Exiui ā Patre, & veni in mundum &c. tamen illa actio & passio

passio nō sunt de prædicamento actionis cum motu, sed tantummodo quo ad vocem, & quo ad modum significandi, unde est cōmunis doctrina Theologorum quōd in diuinis nō sunt actiones, & passiones physice, sed grammaticæ duntaxat. ex ista conclusionē reprehendendus venit Franciscus Lichetus Scoti propugnator & explicator, qui in hoc libro asserit generare in Patrem esse simpliciter absolutum, quæ opinio est irrationabilis, & sustineri non potest, quia fauet illi opinioni, quæ tenet diuinas personas distinguere per realitates absolutas, nā quæreret aliquis, nū istæ realitates formaliter sint veræ res, vel non; si sic igitur sunt aliqua natura, & essentia & quidditates, & sunt absolutæ, & sic in personis est alia, & alia res, vel essentia, & natura absoluta, & consequenter personæ non sunt vnius nature, quōd est dogma Arrianum, si autem non, igitur personæ distinctæ per eas, non sunt distinctæ realiter quæ est hæresis Sabelliana, unde quomodocumque subterfugiendo dicat, semper incidit in laqueum.

Tertia conclusio, Actus notionales cuiusmodi sunt generare, & spirare sunt idem realiter cum relationibus personarum, sed differunt secundum modum significandi: hæc conclusio sumitur ex locis supracitatis, & clarius ex hoc libro, quia sicut est in essentialibus, ita & in personalibus quo ad identitatem cum diuinis personis, sed in essentialibus, idem secundum rem est, operatio, & Deus, & diuinitas ergo & in personalibus idem erit secundum rem, pater, paternitas, & generatio, & nō erit alia distinctio in eis, nisi secundum rationem, & modum significandi, & sic generare, & spirare sunt idem in patre, & generari, & spirari idem in Filio, ex quo animaduertenda est doctrina Licheti, & fugienda in hoc libro, vbi voluit interponere in istis actibus notionalibus distinctionem ex natura rei, sicut inter essentiam & personam productam, & dicit quod nisi teneamus istam distinctionem ex natura rei, non poterimus soluere argumentum illud quod fieri solet, quod omne conueniens generare conuenire etiā deberet, & spirare, sicuti si non esset distinctio ex natura rei inter essentiam, & personam productam, non magis essentia diceretur principium actuum notionalium, quā persona producta, & decipitur valde, quia ad saluandum ne exequatur illud inconueniens, sufficit distinctio rationis, & nō est necessaria distinctio ex natura rei, vt ipse latrat.

Vltima conclusio, Paternitas præcedit secundum intellectum ipsum generare, sed generari præcedit filiationem: hæc conclusio probatur quo ad primam partem sic, illud quod intelligitur vt progrediens ab aliquo, sequitur secundum modum intelligendi constitutum illius, a quo progreditur, sed generare concipitur vt progrediens a Patre, quasi per modum actus eius, ergo formale constitutum personæ Patris quod est Paternitas præcedit simpliciter generare, probatur deinde quo ad secundam partem sic, illud quod intelligitur tanquam via ad esse alicuius, & suum formale, videtur illud præcedere secundum intellectum, sed generari intelligitur, quasi via ad personam Filij: ergo generari secundum intellectum præcedit Filium in filiatione. ex hac cōclusionē sequitur quod in diuinis Pater ideo generat, quia est Pater, & non ideo est Pater quia generat, contrarium autem accidit in

creaturis, fortes. n. non est generans quia Pater, sed quia generat ideo Pater est, & ita generare in eo præcedit paternitatem: & hæc est doctrina Beati Hilarij 12. de Trinitate, vt citat magister in littera huius distinctionis, & licet oppositum videatur tenere Beatus Augustinus 5. de Trinitate, vbi dicit quod Pater est Pater, quia generat, & sic generare videtur esse prius, quam paternitas, hæc verba Augustini fano modo intelligenda veniunt, quia ibi Augustinus non intelligit genuisse esse prius, quā esse Patrem, sed declarat cōuertibilitatem, & identitatem inter actus notionales & relationes, & non intendit dare causalitatem vel originem, ex hac etiā doctrina fugiendus est Nicolaus de Nisse in scripto suo de resolutione Theologorum vbi docet, personam primo esse producentem, quam constitutam, & relatam, hæc opinio apprehendit personam esse constitutam per rationem absolutam, quæ apprehensio est falsa, & contra id quod supra sancitū est, de quibus omnibus vide Durandum in hoc libro, distinctione.

In secunda quæstione docet Capreolus sex conclusiones, quarum prima est, Verbum intellectus nostri est illa conceptio vel intentio, vel similitudo rei, quam intelligens intelligendo producit, hæc docet S. Tho. de Potentia Dei, cuius probatio esse potest, quia illud est verbum nostri intellectus quod exprimit per suum actum, sed non exprimit speciem intelligibilem impressam aut ipsum actum, sed tantum conceptionem ab eo formatā, per quam intelligit rem ad extra, igitur conclusio vera; circa hanc conclusionem nota quod sunt diuersæ sententiæ Theologorum circa existentiā ipsius verbi, quarum prima est Scoti, qui talem ordinem ponit in intellectu nostra, ait. n. quod primo est quedam notitia habitualis confusa, secundo sequitur actualis intellectio etiam cōfusa, tertio deinde est quedam inquisitio per diuisionem differentiarum rei, postremo est notitia actualis distincta diffinitiuā rei, & declaratiua illius habitualis notitiæ, quæ erat in memoria, & dicitur verbum perfectū, sicut & omnis actualis notitia, in quantum declaratiua est verbum, si sit genita vel expressa, & si erit imperfecta imperfectū erit verbum, quia imperfecte declarat, & manifestat, si autem erit perfecta, perfectum quoque erit verbum, & hoc sustinet pluribus in locis suæ doctrinæ præsertim in quolibetis. Secunda sententia est Durandi hic, quem sequitur Gerardus in quolibetis, & Ioannis de Neapoli, isti. n. vnanimi consensu affirmant, verbum esse, omnem actum intelligendi, tam cōfusum, quam expressum, tam reflexum, quā rectum, licet principalis hoc conueniat expresso, & recto, sicut ratio manifestatiui; Tertia est sententia Petri Aureoli in hoc libro qui vult verbum esse rem ipsam intellectam, apparentem, & manifestatā intellectui; sententia Sancti Thomæ manifesta est per conclusionem præpositam, quod cum intellectus ad quatuor referri possit. scilicet ad rem quæ intelligitur ad speciem intelligibilem impressam, qua intellectus fit in actu, & ad suum intelligere, & ad conceptionem intellectus, & hæc conceptio intellectus est proprie verbum in doctrina Sancti Thomæ. quæ est species expressa, & similitudo rei intellectæ, vt docuit Aristoteles primo libro perihermenias.

Secunda conclusio, licet omne intelligere in nobis

bis sit dicere non tamen in Deo, hanc ponit S. Tho. in disputatis de veritate, & prima pars cōclusionis ita suaderi potest, dicere est exprimere aliquā conceptionem, sed per omne intelligere nostrum exprimitur, & producit aliqua cōceptio, igitur omne nostrum intelligere est dicere, secunda pars cōclusionis ita suadetur nō per omne intelligere Dei producit Verbum, igitur in Deo nō oē intelligere est dicere, patet hoc, quia Filius, & Spiritus Sanctus intelligunt, & per ipsum intelligere non expriment aliquam personam, solus Pater dicit, & profert & exprimit Verbum, inter quos & ipsum Patrem est relatio Originis; Animaduerte hic quod sunt diuersæ sententiæ Theologorum, & prima est Scoti, & sui Licheti hic dicentium intellectio nō esse productionem Verbi, quia Verbum ipsum producit ex memoria secunda: secunda sententia est Durandi etiam in præsentī loco, affirmantis Verbum non produci per actum dicendi, imò potius ipsum dicere est habere Verbum, vt dictum est supra de mente eius, Verbum est ipse actus intelligendi; tertia sententia expositoris lib. contra gētiles, qui vult quod dicere & intelligere sunt vnus actus in mente & habet diuersas rationes formales, ita vt differat formaliter secundum proprias diffinitiones, & sic Verbum producit non per illū actum quatenus est formaliter intelligere, sed quatenus est dicere; postrema sententia est Caiet. in expositione p. p. qui vult quod dicere intellectualiter in sui ratione includit intrinsece actum intellectus, ita vt dicere, & intelligere distinguantur sola ratione, non. n. intellectus potest dicere, nisi intelligat, vt ipse arguit cōtra Scotum: rei tamen veritas est, quod intelligere & dicere distinguuntur formaliter, dicere enim addit supra intelligere, productionem verbi, sicuti distinguitur homo & animal in sorte: ex hoc reprehenditur Lichetus cum suo magistro hic, qui asserit ipsum dicere realiter distingui ab intelligere & ponit secundum actum. scilicet productiuum, & operatiuum; apud Sanctum Thom. Verbum producit per actionem intellectus, quæ est dicere intellectualiter; nota secundo quod per omne intelligere existēs in nobis. viatoribus producit Verbum adæquatum, vel inadæquatum, vt exponit Caiet. illam maximā Diui Thomæ, omnis. scilicet viator ex hoc quod intelligit, intelligendo producit Verbum.

Tertia conclusio est. In diuinis est Verbum quod producit per actū intellectus paterni, hæc est de fide, vt patet Ioannis primo in principio erat Verbum, &c. Et est expressa sententia omnium patrum & scholasticorum, vbi animaduerte, & caue doctrinam Erasmi qui detestatur hoc nomen Verbum, tanquam improprium, & loco illius ait esse vtendū nomine sermonis, & mouetur hoc leuissimo argumento, quia verbum est neutri generis, sermo autē masculini: ergo inepte, & incommode ponitur in Trinitate potius, quam sermo: deinde, quia sermo in plus se habet, quam verbum, ergo potius tribuendum, est hoc nomen. scilicet sermo Trinitati, quam Verbum, nam quāto aliqua nomina sunt communiora, tanto Trinitati sunt attribuenda: & deceptus est valde, quia sacra scriptura non subijcitur ineptijs grammaticibus, nomen quoque sermonis licet sit communius, quam nomen Verbum, non tamē ita expressius importat relationem originis, sicut Verbum

bum, propterea ab vniuersitate Parisiensi notatus est Erasmus, & de hac re statutus est articulus contra eum.

Quarta conclusio. Verbum in diuinis sumitur aliquando essentialiter, non tamen proprie: hanc docet Sanctus Thomas primo sententiarum, & ratio esse potest, quia vbiūque est intellectio, & non importatur processus realis ex parte Verbi, sed tantum rationis, tūc Verbum dicitur essentialiter, sed in diuinis est intellectio, vt puta quando Filius intelligit diuinam essentiam esse ipsum, & etiam Spiritus Sanctus intelligit, & in istis intellectioibus harum diuinarū personarum nō importatur processus realis rei intellectæ ad intelligentem, sed tantum rationis, igitur hoc nomē Verbum si communiter capiatur essentialiter dicitur; & hæc conclusio ponitur contra Durandum qui in præsentī loco affirmat Verbum de vi nominis & proprie dicit aliquid essentialiter, et ex appropriatione trahitur ad personale, sicut sapientia, et potentia, et bonitas: et decipitur Durandus, quia communiter dicitur essentialiter, et non proprie, hoc. n. modo dicitur tantum personale, vt dicemus infra; Nota etiam hic quod Sanctus Thom. p. p. dicit quod Verbum sumitur personaliter, et Caiet. exponens ipsum Sanctū Thomam asserit quod hic sequutus est cōmunem opinionem Theologorum, qui tam nomen Verbi quam amoris docent sumi aliquando essentialiter, aliquando personaliter, in p. verò p. Vbi ex propria sententiā loquutus est absq; formidine docet Verbum semper sumi personaliter, et deceptus est Caiet. hic, quia Sanctus Tho. vbiūque docuit, quod patet etiā in disputatis, de veritate, vbi asserit, quod Verbum quando dicit realem processum, tunc dicitur personaliter, quando verò dicit processum rationis, tunc dicit essentialiter. et hoc latius docet, et notat Syluester in primo volumine Cōflati, et propterea sequenda est conclusio præsens.

Quinta conclusio, Verbum dicit respectum ad creaturas non ex sua proprietate personali, sed ratione essentia, quæ includitur in significato personæ. hanc docet Sanctus Thomas prima parte, cuius ratio esse potest, quia expressum ab aliquo habet respectum ad ipsum exprimens, et ad illud, ex quo exprimitur, sed Verbum diuinum exprimitur, et producit ab ipso patre, et ex notitia creaturarū, igitur diuinum Verbum nedum dicit respectum ad Patrem, ex proprietate personali, sed ratione essentia, quæ includitur in ea, dicit respectum rationis, quasi ex consequenti ad ipsas creaturas, hæc conclusio ponitur contra Lichetum in hoc libro, qui defendens suum magistrum Scotum, ait quod non. n. expositio Sancti Thomæ. scilicet Caiet. male intelligit Scotum, quia ipse Caiet. soluit rationes Scoti, quæ sunt contra hanc conclusionem, in qua conclusionē asserit Sanctus Thomas diuinum Verbum produci a perfectissima et infinita cognitione Patris, quæ est comprehensua diuinitatis, quo ad omnia ea, quæ in ipsa formaliter, et eminenter continentur, et quia in ipsa continentur creaturæ, idcirco diuinum Verbum procedit ne dum ex cognitione diuinæ essentia primario, et principaliter, sed etiam ipsarum creaturarū secundo; propterea dicitur etiam habere respectum ad creaturas, quia Paternus inter. tus quo se et omnia alia intelligit dicit Verbum

Dis. 7. q. vii.

Dis. 27. q. 1. artic. 1.

Dis. 7.

Cap. 6.

Lib. 1.

Dis. 27.

Lib. 4. c. 13.

q. 8. art.

q. 27. art. 1.

Quolibet art. 3.

Quolibet q. 2.

Quolibet dist. 1.

In Prob.

Dis. 27. q. 1.

Dis. 27. q. 1.

q. 34. art. 1.

q. 34. art. 4.

q. 34. art. 3.

Dist. 32.

hum personaliter in quo omnia contemplatur per intelligere essentialiter, quod intelligere est commune Filio, & Spiritui Sancto.

Vltima conclusio, Verbum diuinum proprie loquedo personaliter dicitur sicut & imago de ipso Filio, hac ponit Sanctus Thomas p.p. & est de fide, ita quod oppositum tenere non licet, cum habeatur ex illo Ioanis, Verbum caro factum est; & est communis sententia omnium Patrum, praesertim Diui Basilij in sermone circa illud In principio erat Verbum, & beatus Augustinus lib. 6. de Trinitate, & 7. asserit, quod sicut Filius refertur ad Patrem, ita & Verbum ad eum cuius est Verbum, sed Filius est nomen personale, quia relatiue dicitur: ergo & Verbum erit etiam & nomen personale. Nota hic quod Verbum dicitur quatuor modis, primo improprie, & figuratiue, & sic qualibet creatura dicitur Verbum Dei, prout exequitur effectum ordinatum a Diuino Verbo, vnde in Psalmis scribit, Ignis, grandis, nix, glacies, & Spiritus procellarum, quae faciunt Verbum eius. Secundo capitur Verbum pro voce significatiua interioris conceptus. Tertio pro ipsa imaginatione vocis. Quarto pro conceptu intellectus, & hoc modo est similitudo Diuini Verbi, de quo dicitur, Eructauit cor meum Verbum bonum. de hac materia legendus est Ioanes Bacchonus in praesenti distinctione, vbi recitat quatuor opiniones de hac re, an Verbum sit impressio causata a memoria, vel actus intelligendi, vel res producta in esse intellectu, vel aliquod Idolum formatum ab actu intellectus. Secunda pars conclusionis quod imago sit proprium nomen Filij habetur a Sancto Thom. p.p. Et est nomen personale, quia importat processione & originem, & est Patris Augustini primo de Trinitate, qui dicit quod solus Filius est imago Patris, & est de fide secundum Latinos, vt scribitur in Epistola ad Hebraeos cum sit splendor gloriae, & figura substantiae Patris, dico secundum Latinos, quia Graeci tribuunt nomen imaginis etiam Spiritui Sancto, de hac re legendus est Nicolaus de Nisse in scripto resolutionis Theologorum tractatu primo par. 2.

Distinctio Vigesima octaua.

In hac distinctione disputatur de innascibilitate, num sit proprietas constitutiua Patris, & pro resolutione huius negocij sex ponuntur conclusiones quarum prima est, Ingenitus vel innascibilitas, nihil ponit quod sit de proprio intellectu eius, licet aliquid ponat sicut praesuppositum sibi, hanc ponit Sanctus Thom. in praesenti loco, Et ratio huius talis esse potest, quia si innascibilitas aliquid poneret, illud non potuisset esse nisi ratio principij, cum nullum aliud notionale possit Patri conuenire, sed hoc est falsum, quia aut diceret ipsam rationem principij in communi, aut in speciali, in communi non, quia non ponit in numerum cum specialibus, sicut animal non ponit in numerum, cum homine in sorte, nec etiam in speciali, quia aut diceret paternitatem, aut spirationem, & si sic, tunc non esset notio distincta ab illis, ex consequenti conclusio est verissima, sed animaduerte hic, quod sunt duae opiniones, circa hanc conclusionem, altera est Heruei, dolentis ingenitum formaliter di-

cere positium, quod est principium omnium personarum productarum, altera est opinio Sancti Thomae, quam sequitur Diuus Bonauentura, & Scotus, & alij, quod ingenitum formaliter importat priuationem, materialiter vero id, in quo talis priuatio fundatur, & ex hac opinione lucescit secunda pars conclusionis, quod innascibilitas praesupponit aliquid positium, quia omnis priuatio supponit aliquid in quo fundatur, sed innascibilitas est priuatio, negat. n. Patrem esse genitum, & dicit negationem Prioris, primum. n. est, ante quod nihil est, propterea fundatur etiam super dignitate, seu auctoritate, & sufficientia existendi.

Secunda conclusio est. Innascibilitas quam significat hoc nomen ingenitus, prout est proprietas Patris sumitur priuatiue, & non pure negatiue, probatur ex mente ipsius Sancti Doctoris p.p. quia priuatio dicitur vno modo quando aliquid non habet, quod natum est haberi ab aliquo sui generis, sicuti si talpa dicatur caeca, & quia Pater non habet generationem, quam habet suppositum aliquod diuinum puta Filius, propterea sequitur quod innascibilitas priuatiue, & non pure negatiue dicitur de Patre, & licet Beatus Hieronymus tribuat Spiritui Sancto etiam ingenito, non tamen eo modo quo conuenit Patri, quia solus Pater est fons, & origo, & plenitudo ac author, & principium aliarum personarum, haec autem non conueniunt nec Spiritui Sancto, nec diuinam essentiam, propterea est proprietas solius Patris.

Tertia conclusio, Illa priuatio. s. innascibilitas fundatur in ratione principij secundum quod est notio Patris, hanc ponit Sanctus Thom. vbi supra, & ratio huius poterit esse, quia omnis negatio quae est in aliquo subiecto determinato, potest dici priuatio, vt scribitur 4. Metaphy. sed innascibilitas est quaedam negatio fundata in subiecto determinato, igitur priuatio dici debet; quae non competit nec diuinam essentiam, nec Spiritui Sancto, nec Filio, cui iam conuenit opposita affirmatio. s. esse ab alio per generationem, Patri autem conuenit simpliciter non esse ab alio, & hoc dicit dignitatem.

Quarta conclusio, Innascibilitas non est proprietas personalis, vel constitutiua Patris, hanc ponit Sanctus Thom. in praesenti loco, & ratio huius est, quia omne illud quod praesupponit aliquid, non potest esse constitutum illius, sed innascibilitas supponit saltem secundum intellectum rationem principij super qua fundatur. s. paternitatem, ergo non poterit esse constitutiua ipsius Patris, ex consequenti non poterit dici proprietas personalis, quia iam supponit personam Patris esse constitutam. Adde etiam, quod cum innascibilitas dicat negationem seu priuationem, non potuit constituere suppositum positium, licet constituat ipsum inesse primitatis.

Quinta conclusio, Innascibilitas est vera, & propria notio Patris, hanc ponit Sanctus Thom. p.p. cuius ratio est, quia illud est proprie notio Patris, quo Pater ipse innotescit, sed Pater in quantum non est ab alio innotescit innascibilitate, igitur innascibilitas est propria notio Patris, quod autem sit propria patet ex hoc, quia conuenit soli Patri.

Vltima conclusio, Licet innascibilitas sit notio Patris, non tamen inspirabilitas, haec. n. nullo pacto notio dici debet, hanc ponit S. Tho. in praesenti loco, &

co, & ratio est, quia omnis notio importat aliquod speciale, sed inspirabilitas nihil speciale dicit, cum sit negatio processione, igitur nullo pacto inspirabilitas notio dici debet; Adde quod tria spectant ad notionem, primum quod dicat originem, secundum quod dicat dignitatem. Tertio quod sit quid speciale, haec autem non conueniunt inspirabilitati, propterea non est connumeranda inter notiones. Haec conclusio ponitur contra Scotum qui vult se opponere ferè omnibus doctoribus, vt introducat sextam suam notionem, quam vocat inspirabilitatem. & pro maiori declaratione omnium istarum conclusionum, Nota hic, quia notiones sunt illae, quae faciunt nos venire in cognitionem diuinorum, & quia quatuor modis nos venimus in cognitionem diuinorum, propterea quatuor modis dicitur notio, primo intellectus noster cognoscit diuina per creaturas, idcirco creaturae possunt dici notiones diuinorum secundo possumus cognoscere diuina per reuelationes, idcirco reuelationes quoque notiones dici possunt, tertio cognoscimus vnam personam per aliam, vt dixit Saluator Noster, Ioannis, Philippe qui videt me, videt & patrem. Postremo proprie, vt est forma, seu proprietas in abstracto significata, qua vna persona dignoscit, & distinguitur ab alia, siue personae duae distinguuntur ab vna, & sic notio proprie dicitur ratio cognoscendi diuinam personam, & hoc modo conclusiones praesentes loquuntur de Notione: & licet Cicero libro 3. officiorum vsus fuerit hoc nomine Notionis, tamen apud Theologos desumptum est hoc vocabulum ab Augustino libr. 5. de Trinitate, vbi ait quod alia est notio qua intelligitur genitor, & alia qua intelligitur genitus. Nota etiam, quod in Generali sunt duae opiniones, alia est Praepositij negans istas notiones tertio modo sumptas, & alia est communis Theologorum omnium affirmans eas, propter instantiam haereticorum, vt possimus respondere quo Deus est vnus, & quo personae sunt tres, nam Deus dicitur vnus deitate, personae sunt tres distinctis proprietatibus, nempe paternitate pater, filiatione filius, & processione Spiritus Sanctus. De hac re lege Alexandrum de Ales. p.p. summam suam.

Distinctio Vigesimanona.

In hac distinctione disputatur de hoc nomine principij, num significet distinctam notionem, & ponentur quatuor conclusiones, quarum prima est; Notiones ponenda sunt in Diuinis siue proprietates in abstracto notificantes personas; hanc ponit Sanctus Thom. p.p. Et ratio huius talis esse poterit, quia vbiunque sunt plures personae, quae in aliquo conueniunt, etiam aliquo distinguuntur oportet seorsum ponere, & significare id in quo conueniunt, & in quo distinguuntur, sed in diuinis sunt plures personae, nempe tres, igitur in eis oportet ponere, & significare id in quo conueniunt, nempe essentialia, & id, in quo distinguuntur, & hoc pertinet ad notionalia, & sic necesse est ponere notiones, seu proprietates in abstracto significantes personas. Nota quod haec conclusio vt dictum est in precedenti distinctione posita est contra Praepositium exponentem abstractum pro concreto in diuinis, & etiam contra Gregorium Ariminensem

exprobantis huiusmodi proprietates, & sicut fuit diuersa opinio de existentia harum notionum, ita etiam, & de numero ipsarum, nam quidam Doctores Theologi, posuerunt quasi infinitas notiones, quia per infinitas comparationes, & similitudines, & respectus, quibus Deus nobis innotescit: quidam autem posuerunt tantummodo tres notiones, quia dixerunt tres tantum esse personas, & ideo sufficiunt tres notiones, quibus nobis allucescunt: alij vero, & est communis opinio Theologorum affirmarunt esse quinque, quia eadem est ratio innotescendi, & distinguendi, sed ratio distinguendi accipitur ex parte originis, & hoc autem positiue, aut priuatiue, si priuatiue, aut priuat originem per modum productis & cum hic modus non dicat nobilitatem, ideo non facit notionem, aut priuat originem per modum producti, & hoc vel specialiter, vel generaliter, si specialiter non dicit nobilitatem, & ideo nec facit notionem, si generaliter sic dicit nobilitatem, & suscipitur vna notio, quae dicitur innascibilitas; si autem accipitur ex parte originis positiue cum duplex sit origo, & cuiuslibet respondeat de necessitate duplex habitudo, & hinc sequitur quod erunt quatuor videlicet, generatio actiua, & passiua, & spiratio actiua, & passiua, ex consequenti erunt tantum quinque notiones, neque plures, neque pauciores, & huic consentit tota schola Theologorum.

Secunda conclusio. Nomen principij proprie dicitur in diuinis, & competit vni personae respectu alterius, hanc propositionem docuit Sanctus Thom. prima parte, cuius ratio est, quia omne id a quo aliquid procedit est principium illius, sed vna persona puta Filius procedit ab alia. s. a Patre, & Spiritus Sanctus procedit a Patre, & Filio, igitur conclusio est vera. Ista propositio est de fide, & habetur in Concilio Florentino, vbi definitur quod Pater, & Filius sunt vnum principium Spiritus Sancti, & in Concilio Sibniensi determinatur quoque esse anathema ille, qui dixerit Filium esse sine principio, &

Augustinus 6. de Trinitate, exponens illud Ioannis In principio erat Verbum, glosat, id est in Patre, quem voluit in quarto libro esse principium totius deitatis ad hunc. s. sensum quod Pater est principium Filij, & Spiritus Sancti, in quibus est tota Deitas, vel quod nulla persona in diuinis procedit, cuius Pater non sit principium. & nota hic, quod ista conclusio est contra Graecos, qui volunt indifferenter Patrem esse principium, & causam Filij, vt latius docet Sanctus Thom. in primo Opusculo contra errores Graecorum. Latini abhorrent nomen causae ad intra, sed vtuntur tantum nomine principij: & si forte apud aliquem illustrem Doctorem vsitatum fuerit quod pater sit causa Filij, vt legitur apud Augustinum libro 7. & libro octuaginta trium quaestionum, vbi dicit quod Pater est causa sapientiae suae, & apud Diuum Hieronymum in Epistola ad Ephesios exponentem illa verba, ex quo omnis Paternitas in caelo, & in terra nominatur, asseritur, quod Pater sui origo est, suaeque causa substantiae. Ibi nomine causae intelligenda venit ratio, sicut solemus dicere, quod immutabilitas in Deo est ratio aeternitatis, vnde tam Augustinus, quam Hieronymus loquuti sunt respectu essentialium, non autem respectu diuinarum personarum, ita quod vna persona sit causa alterius personae: propterea cautus esto, asseren-

q. 34. art. 1. cap. 1.

Cap. 1.

q. 35. art. 1.

Cap. 1.

Cap. 2.

Dist. 28. q. 1. art. 1.

Quolib. 2. q. 1.

Cap. 16.

Cap. 6.

q. 68. per totum.

Dist. 28. art. 2.

q. 32. art. 2.

q. 27. art. 1.

Dist. 28. art. 1.

q. 33. art. 1.

Cap. 6. Cap. 20.

Cap. 2.

Cap. 1.

Quaest. 16. Cap. 3.

asserendo contra Græcos hanc conclusionem, non tenent oppositum, docentes varia signa originis, & volūt Patrem esse priorem origine Filio, & falso docent, quia illa que non habent prioritatem in intellectu nullo modo possunt habere prioritatem in re; sed Pater & Filius non habent prioritatem originis in intellectu, quia vnum non potest prius intelligi altero, loquendo de quocumque intellectu, siue nostro, siue Angelico, siue Diuino: igitur neque in re, Pater erit prior Filio, quia non in re essentiali, quæ est natura Diuina, neque in re notionali, quæ sunt ipsæ relationes: præterea, & secundo sic, si Pater erit prior origine ipso Filio, ergo in illo priori poterit diffiniri Pater sine Filio, consequentia pater, quia in illo priori habebit conceptum quidditatum dicentem quid, sed consequens est falsum, quia vnum relatiuum nullo pacto diffiniri potest sine altero, ex his apparet quam sit falsa imaginatio istorum; de quibus omnibus lege Caiet. prima parte.

q. 33. art. 1.

Tertia conclusio, Hoc nomen principium non dicitur vniuoco in Diuinis secundum quod vna persona est principium alterius, & prout Deus est principium creaturarum, hanc ponit Sanctus Thomas in presenti loco, cuius ratio esse poterit, quia illud quod in sui ratione includit tantum respectum rationis, & id quod includit respectum realem non conueniunt in aliquo vniuoco, sed principium dictum de Deo in ordine ad creaturas, & dictum de vna persona Diuina in ordine ad alteram sunt huiusmodi, quia primum includit respectum rationis, secundum vero respectum realem, igitur non possunt in aliquo vniuoco conuenire: probatur minor quia ens reale, & ens rationis non conueniunt in aliquo vniuoco; notandum est hic quod Durandus in presenti distinctione narrat quandam opinionem antiquam, quæ assererat principium dici vniuoco de Deo ut est principium creaturarum, & cum dicimus quod vna persona est principium alterius, quæ opinionem videtur sequi Scotus in presenti loco, qui distinguit de principio, asserens dupliciter posse a nobis intelligi, vno modo pro relatione, & sic principium essentialiter, & personaliter non conueniunt in aliquo vniuoco, alio modo potest capi principium pro eo quod principiat, seu pro eo quo principium principiat, & sic vult dici vniuoco, & decipitur valde, quia quomodocumque capiantur non vniuoco, sed analogice dici debent, & ratio potissima est, quia principium personaliter, seu notionaliter conuenit Deo ab æterno; principium autem essentialiter, seu respectu creaturarum conuenit Deo ex tempore, sed quæ conueniunt Deo ab æterno per prius ei conueniunt quam illa quæ ipsi conueniunt ex tempore. igitur non vniuoco, sed per prius, & posterius, quod est analogice ratio principij de principio notionali, & essentiali dici debet. deceptus est ergo Scotus in hac parte, cum quo currit Lichetus suus explicator.

Dist. 29. q. 1. art. 2.

Quest. 1.

Vltima conclusio est. Principium in Diuinis, prout vna persona dicitur principium respectu alterius dicit notionem, quæ est origo, non autem prioritatem, hanc docet Sanctus Thomas p. p. Cuius ratio est, quia nomen imponitur ad significandum, id ad quod principaliter est ordinatum, & non id a quo imponitur nomen, sed principium principaliter ad significandum originem, licet ei impositum sit nomen a prioritate, attamen non significat prioritatem, sed tantum originem, igitur conclusio est vera, maior patet exemplariter de hoc nomine lapis quod ei impositum est a læsione pedis, non tamen ipsam significat, sed quoddam corpus durum, sic etiam de hoc nomine cæpa, cui impositum est nomen a constrictione oculorum, illa tamē non significat, sed quoddam corpus calidum, in tanto gradu: & in hac serie nominum, est principium, quod a prioritate sumptum est, eam tamen non significat, sed tantum originem, ex hac doctrina sequitur, quod licet Pater sit principium Filij, non tamen est prior Filio; hæc doctrina est contra Scotum & suum Lichetum, qui

q. 33. art. 1.

asserendo contra Græcos hanc conclusionem, non tenent oppositum, docentes varia signa originis, & volūt Patrem esse priorem origine Filio, & falso docent, quia illa que non habent prioritatem in intellectu nullo modo possunt habere prioritatem in re; sed Pater & Filius non habent prioritatem originis in intellectu, quia vnum non potest prius intelligi altero, loquendo de quocumque intellectu, siue nostro, siue Angelico, siue Diuino: igitur neque in re, Pater erit prior Filio, quia non in re essentiali, quæ est natura Diuina, neque in re notionali, quæ sunt ipsæ relationes: præterea, & secundo sic, si Pater erit prior origine ipso Filio, ergo in illo priori poterit diffiniri Pater sine Filio, consequentia pater, quia in illo priori habebit conceptum quidditatum dicentem quid, sed consequens est falsum, quia vnum relatiuum nullo pacto diffiniri potest sine altero, ex his apparet quam sit falsa imaginatio istorum; de quibus omnibus lege Caiet. prima parte.

Distinctio Trigesima.

IN hac distinctione agitur de relatione inter Deum & creaturam, & præponuntur plurimæ conclusiones inter quas prima est. Aliqua relatio est verum ens reale extra animam, hanc conclusionem ponit Sanctus Thomas principaliter in disputatis de Potentia Dei. Cuius ratio potissima est, quia prædicamenta sunt entia realia, ut scribitur 5. Metaph. sed relationes faciunt vnum ex decem prædicamentis, ut sancitur ab Aristotile in libro prædicamentorum, igitur relationes aliquæ sunt ens reale. Nota hic contra Aureolum in presenti distinctione qui sequutus est, opinionem antiquorum Philosophorum, quos recitat Auerroes 12. Metaph. qui dicebant relationem esse ens debilissimum, idcirco connumerabant eam inter secunda intellecta, & sic etiam, videtur sentire Aureolus, affirmans relationi ex natura sua repugnare esse ens reale; Animaduerte secundo, quod ens distinguitur ab Aristotile 5. Metaph. in ens extra animam quod est in Terræ rerum natura, & in ens in anima quod est ens rationis. Ens extra animam adhuc subdividitur in ens simpliciter quod est substantia, & in ens secundum quid, quod est accidens. Relatio spectat ad hoc membrum, quod est ens secundum quid: Attende tertio quod relatio est duplex, altera realis, & est quædo res significata per talem relationem importatur per esse quod est sine operatione intellectus, sicut relatio paternitatis, & filiationis: relatio rationis est quando res non est talis, qualis significat per relationem sine operatione intellectus, sicut relatio prædicati ad subiectum, signi instituti ad signatum.

Secunda conclusio est. In illis tantum mutua relatio realis inuenitur, in quibus ex utraque parte est eadem ratio ordinis vnius ad alterum, hanc docet Sanctus Thomas, vbi supra. Cuius ratio poterit esse, quia non omnia entia sunt secundum actionem & passionem, igitur non in omnibus erit mutua relatio, sed in illis tantum, in quibus erit actio, & passio præsertim vniuocis, & mensuræ, & mensurati: igitur in illis tantum inuenitur mutua relatio in quibus ex utraque parte est eadem ratio ordinis vnius ad alterum; & pro maiori intelligentia huius conclusionis nota quod tria exiguntur ad mutua relationem, primum quod vtrunque extremum sit ens reale actu existens, sicut est Pater, & Filius, vel mensura, & mensuratum, moues, & motum; secundum est, quod ista extrema debent esse distincta realiter, ut patet in exemplis positis; tertio quod ista extrema sint eiusdem ordinis, id est quod vnum inclinatur ad aliud, propter bonum suum, sicut Pater inclinatur ad Filium causando in eo perfectionem, & perpetuitatem sue speciei, sic, & agens, & patiens; & mensura & mensuratum: vbiunque igitur inueniuntur ista tria, ibi est mutua relatio realis, & quia inter scibile, & scientiam, & sensum, & sensibile non inueniuntur ista tria; deest. n. tertium, quia & si scientia pendeat a scibili, & actus sentiendi a sensibili, non tamen scibile pendet a scientia, nec sensibile ab actu sentiendi, propterea inter ista non est mutua relatio realis; hæc etiam conclusio ponitur contra Aureolum, qui male intellexit identitatem ordinis, arbitratus est. n. quod illa sunt eiusdem ordinis quæ sunt eiusdem generis, & male intellexit, quia germanus sensus huius conclusionis est ille, quem supra explicauimus.

944

944

944

944

944

944

944

944

944

944

relationem, primum quod vtrunque extremum sit ens reale actu existens, sicut est Pater, & Filius, vel mensura, & mensuratum, moues, & motum; secundum est, quod ista extrema debent esse distincta realiter, ut patet in exemplis positis; tertio quod ista extrema sint eiusdem ordinis, id est quod vnum inclinatur ad aliud, propter bonum suum, sicut Pater inclinatur ad Filium causando in eo perfectionem, & perpetuitatem sue speciei, sic, & agens, & patiens; & mensura & mensuratum: vbiunque igitur inueniuntur ista tria, ibi est mutua relatio realis, & quia inter scibile, & scientiam, & sensum, & sensibile non inueniuntur ista tria; deest. n. tertium, quia & si scientia pendeat a scibili, & actus sentiendi a sensibili, non tamen scibile pendet a scientia, nec sensibile ab actu sentiendi, propterea inter ista non est mutua relatio realis; hæc etiam conclusio ponitur contra Aureolum, qui male intellexit identitatem ordinis, arbitratus est. n. quod illa sunt eiusdem ordinis quæ sunt eiusdem generis, & male intellexit, quia germanus sensus huius conclusionis est ille, quem supra explicauimus.

Dist. 6. q. 2. art. 1.

Cap. 13.

Dist. 30.

q. 23. art. 7.

Tertia conclusio, Creatura refertur ad Deum relatione reali, hanc ponit Sanctus Thomas hic, & in disputatis. Et ratio est, quia omne realiter dependens ab aliquo realiter refertur ad ipsum, patet hæc propositio, quia effectus dependet a causa sua, & propterea refertur ad eum, sed omnis creatura pendet a Deo realiter, & in genere causæ efficientis, & finalis, & exemplaris, igitur conclusio vera. Attende hic quod Ioannes Bacchonus multas recitat opiniones in presenti distinctione si esset concedenda secundum principia Philosophiæ aliqua relatio realis noua in Deo ex tempore, cum sit Axioma inter Philosophos, quod ab æterno nullum nouum, sed hæc quæstio est superflua iudicio meo, quia magister in presenti distinctione Theologicæ disputat, si Dei ad creaturas dantur relationes reales, ut relatio creatoris, dominij, refugij, dati, vel donati, & probat ex beato Augustino 5. de Trinitate, qui ait quod creator relatiue dicitur ad creaturam, sicut dominus ad seruum.

Quarta conclusio, Nulla relatio Dei ad creaturam est realis; hanc probat Sanctus Thomas in locis supradictis, cuius probatio esse potest, quia creaturæ ordinantur ad ipsum Deum, & non econuerso, quia Deus ipse benedictus est extra totum ordinem creaturarum, ergo sequitur, quod ipsius Dei ad creaturas nulla erit realis relatio. Attende hic, quod supradictum est, quod relatio realis requirit ut extrema sint eiusdem ordinis, id est inclinationis, & cum Deus & creatura non sint eiusdem ordinis, quia etsi creatura ordinetur ad ipsum Deum, a quo sumat perfectionem suam, Deus tamen non inclinatur ad creaturam, nec ab ea sumit perfectionem aliquam, propterea ipsius ad creaturas nulla est relatio realis, Attende etiam quod diuersæ sunt opiniones Theologorum circa hanc conclusionem, nam aliqui dixerunt, ut fuit Gabriel, Gregorius Ariminensis, & Marsilius, & cæteri nominales, Deum realiter referri ad creaturas, quia est realis causa ipsarum; aliqui verò ut fuit Scotus in presenti etiam distinctione, qui vult quod relatio dominij, quod Deus habet de creaturis est realis; sententia tamen Sancti Thomæ hic, & in p. p. est quod Dei ad creatu-

ras nulla est relatio realis, ut canit conclusio præposita, & quod licet Deus sit creator, & dominus, non tamen ita denominatur a relatione reali, quæ sit in Deo, ut dicunt nominales, neque a relatione reali, quæ est in creatura ut dicit Scotus, quia tunc sequeretur quod creatura esset domina ut arguit Bachonius contra Scotum, sed Deus dicitur dominus a relatione dominij, quæ est relatio rationis in ipso Deo, ut latius docet Sanctus Thomas 2. libro contra gentiles; quod ipse Deus refertur ad creaturas, non per relationes quæ sunt in ipsis creaturis, sed per relationes rationis, quæ sunt in ipso Deo.

Cap. 12.

Lectione 2.

Dilucid. vi. tima.

Quest. 28.

Cap. 14.

q. 28. art. 2.

Dist. 1. q. 1. Dist. 8.

Quest. 3. q. 28. art. 2. q. 13. art. 7.

Dist. 8. q. 2.

Quinta conclusio, Omnis relatio realis realiter distinguitur a suo fundamento, hanc ponit Sanctus Thomas specialiter 5. Physicorum, cuius ratio esse potest, quia illa sunt realiter distincta, quorum vnum potest esse altero non existente, sed fundamentum, & relatio ita se habent, quia potest esse fundamentum sine relatione, ut patet de albedine, quæ est fundamentum similitudinis, & potest esse ipsa albedo absque similitudine quæ est relatio: igitur fundamentum, & relatio realiter distinguuntur. Nota hic quod sunt diuersæ sententiæ Doctorum circa hæc conclusionem, ut recitat Durandus in presenti distinctione, & recitauimus etiā nos in dilucidationibus nostris super 5. Metaph. Nam Erueus hunc quem sequutus est Gregorius Ariminensis, Henricus Gandauensis, Paulus Soncinus, Magister Cristostomus Iauellus, Syluester Prieras, p. p. Constatinient de mente Sancti Thomæ, & Romani Aegidij relationem omnem identificari cum suo fundamento; Nos autem tum ibi, tum hic sequuti sumus mentem Capreoli, omnem relationem realiter distingui a suo fundamento, hanc quoque docet expositor libri contra Gentil. in lib. 4. & Ioannes Bachonitanus hic, & dominus Caiet. in p. p. Sancti Thomæ. Scotus tamen distinguit quod relatio cuius fundamentum potest remanere sine termino distinguitur realiter a fundamento; illa vero relatio, cuius fundamentum non potest esse sine termino identificatur cum suo fundamento, & hoc tenet in secundo sententiarum, & in tertio, & in quolibet. De hac re lege Caietanum in p. p. Sancti Thomæ.

Sexta conclusio, Aliquæ relationes dicuntur de Deo ab æterno, & istæ relationes sunt secundum rationem, hanc ponit Sanctus Thomas p. p. Cuius ratio est, quia illa nomina quæ important respectum ad creaturas consequentem actionem intellectus aut diuinæ voluntatis conueniunt Deo ab æterno, quia operatio Diuini intellectus, & voluntatis est æterna, sed multa sunt nomina huiusmodi. s. importantia respectum ad creaturas consequentem operationes intellectus, & voluntatis, igitur conclusio vera; minor declaratur in istis nominibus nepe creatio, & iustificatio, quæ important solum respectum rationis, & conueniunt Deo ab æterno, sunt etiam & alij respectus ideales huiusmodi. Nota quod ista conclusio posita est contra Gregorium Ariminensem, propterea non est de fide, sed cadit sub opinionibus, præsertim quo ad illam partem, quod istæ relationes sunt rationis, quia tenet Gregorius satis subtiliter & audacter hic, quod etsi Deus referebat æternaliter ad creaturam, quæ non erat, tamen hæc relatio est realis, quia Deus ab æterno fuit realiter causatiuus & præcius, igitur ab æterno referebat ad

ad-causabile, & præcisa, quæ opinio redditur falsa ex his quæ necessario requiruntur ad relationem realem, quæ tamen deficiunt in præfenti negotio, unde & Scotus quoque acerrime inuehit in præfentiarum contra Gregorium.

Septima conclusio est. Multæ relationes conueniunt Deo ex tempore, hanc ponit Sanctus Thomas ubi supra. Cuius ratio est, quia illa nomina quæ cõsequuntur actiones procedentes secundum modum intelligedi ad exteriores effectus dicuntur de Deo ex tempore, vt Saluator, & refugium, igitur conclusio vera, probatur cõsequencia quia Deus saluauit & redemit creaturam in tempore, sic etiam contulit ei refugium, iuxta illud, Domine refugium factus es nobis &c. Et hæc conclusio sumitur ex beato Augustino 5. de Trinitate, ubi habet; quod hæc relatiua appellatio dominus, conuenit Deo ex tempore, Attende etiam hic, quod præfens conclusio est cõtra eundem Gregorium supradictum, qui vult, quod Deus bene refertur ad creaturam ex tempore, tamen relatione reali, & in hoc maxime decipit, vt patet ex supradicto fundamento, quod requirit ad relationem realem: omnis quippe relatio, quæ Deo temporaliter conuenit non est in ipso nisi secundum rationem sicuti etiam fieri, factum esse, vt est illud verbum salutiferum, Verbum caro factum est, &c. Secundum rationem tantum dicitur de Deo, quia nulla mutatio ex parte Dei facta est, sed tantum ex parte creaturæ, lege de hoc Caiet. in p.p. Sancti Thomæ & in tertiam partem. Nota circa has conclusiones supradictas, errorem Scoti, & eius explicatoris Licheti, qui volunt rationem formalem terminandi relationem esse quid absolutum, hic enim est maximus error etiam in Philosophia peripatetica, vt Augustinus etiam Suesfanus docet contra Scotum in dilucidario suo super 5. Metaph. sic etiam & Caietanus in prima parte Sancti Thomæ, ubi supra, scribit in omni genere relationis terminum relationis formaliter loquendo non esse quid absolutum, sed respectiuum, itaq; Pater terminat relationem Filij, sub ratione relatiua paternitatis, & sic etiam in relatiuis secundi ordinis, & tertij ordinis, seu in relatiuis secundum esse, & secundum dici; & in hoc venit etiam reprehendendus Franciscus Ferrariensis 2. lib. contra Gentil. qui voluit Scotizare in hoc negotio, asserens in relatiuis secundum dici terminum relationis, esse quid absolutum, & decipitur, quando quidem relatiuum, siue sit secundum esse, siue secundum dici, non potest referri ad terminum, nisi prout ei opponitur: hæc est Aristotelis in prædicamentis, sed non opponitur secundum esse absolutum, sed tantum esse respectiuum: igitur in omni ordine relatiuorum, terminus est quid respectiuum, & non absolutum; præterea, & hoc sit contra Scotum, omnia relatiua dicuntur ad conuertentiam, & sunt reciproca, si bene assignentur, igitur terminus omnium relatiuorum, erit quid respectiuum, & non absolutum, tertio duco Lichetum in contradictionem, asserit. n. de mente sui Magistri, quod terminus relatiuorum tertij modi est quid absolutum, & non respectiuum, & ibidem laudat Boetium in prædicamentis, qui dicit quod relatiua omnia condifiniuntur, sed addo minorem, quæ est Auerois, & Alberti Magni in prædicabilibus, relatiua condifiniri quatenus relatiua sunt,

Cap. 4.

q. 13. art. 7. q. 1. art. 1.

Dilucid. 5.

Cap. 11.

Dis 30. q. vnica.

Cap. d. gñe

igitur terminus omnium relatiuorum cuiuscunq; ordinis, & modi sit, quid absolutum minime erit, sed tantum respectiuum, vt docet Caietanus cõtra Scotum, & sic male Lichetus defendit suum Magistrum errantem.

Distinctio Trigesima prima.

In hac distinctione in qua agitur de similitudine & æqualitate in diuinis, num sint relationes reales, breuiter ponuntur aliquæ conclusiones, quarum prima est. Aequalitas tã in creaturis, quã in diuinis est fundata super vnitatem quantitatis, hanc docet Sanctus Thomas in præfenti distinctione. Cuius ratio sumitur ex Aristotile 5. Metaphysicis. quia vnum in substantia facit idem, vnum in quantitate facit æquale, vnum in qualitate facit simile, igitur sicut identitas fundatur super vnitatem substantiæ, & similitudo super vnitatem qualitatis, ita æqualitas fundatur super vnitatem quantitatis, tam in Deo, quam in creaturis, & hæc cõclusio ponitur contra Aureolum oppositum eius sentientem, & nescientem distinguere, si similitudo, & æqualitas supponit vnitatem specificam secundum rem, vel secundum rationem.

Secunda conclusio, æqualitas aliquid ponit, & aliquid priuat, hanc ponit Sanctus Thomas 10. Metaphysicæ, quia æquale opponitur priuatiue paruo, & magno, sicut vnum multo, & pauco, & ideo dicit relationem, quæ est, aliquid positiuum, & dicit vnitatem, cuius ratio consistit in priuatione. Et pro maiori intelligentia huius conclusionis nota, quod in æqualitate, & similitudine tria sunt consideranda. scilicet fundamentum relationis, quod est quantitas vel qualitas, secundo extrema relationis, quæ dicuntur æqualia, aut similia, tertio ipsa habitudo relatiua, æqualitatis, vel similitudinis. Attende etiã quod æqualitas, quantum ad suum formale significatum dicitur positiuæ, quia directe significat relationem vel realem, vel rationis, & hoc loquendo, siue de æqualitate in abstracto, siue in cõcreto, quod exprimitur nomine æqualis, vel inæqualis; si etiam loquamur de æqualitate, quantum ad suum fundamentum, quod est quantitas, vel aliquid acceptum sub nomine quantitatis, sic etiam est aliquid positiuum, si autem loquamur de ipso fundamento sub sua formali ratione, sic est ratio vnius, quæ est ratio priuatiua & dicit indiuisiõnem, & propterea conclusio est de facto, & secundum rei veritatem peripatetica, quod æqualitas aliquid ponit, & aliquid priuat.

Tertia conclusio, æqualitas in creaturis, dicit relationem realem, hanc ponit Sanctus Thomas ubi supra cuius ratio est. quia vbicunq; est fundamentum reale, & extrema etiam sunt realiter distincta, & eiusdem ordinis, & inclinationis, ibi necessario est relatio realis, sed in creaturis æqualitas habet fundamentum reale, quod est quantitas, siue mollis, siue virtutis, & est inter extrema realiter distincta, quæ etiam sunt eiusdem ordinis: igitur æqualitas, & similitudo, sunt relationes reales in creaturis. hæc conclusio est posita contra Durandum hic, qui disputans aduersus quosdam Theologos, ponentes æqualitatem, & similitudinẽ esse relationes reales in diuinis, ipse autem tenuit opinionem oppositam.

44. art. 1.

q. 1. art. 1.

10. Metaph.

q. 37. art. 2.

Quali

positum quod sunt relationes rationis, & æqualitas se dixit de æqualitate, & similitudine in creaturis quod sunt relationes rationis.

Quarta conclusio. Aequalitas in diuinis dicit relationem rationis, hanc ponit Sanctus Thomas prima parte. Cuius ratio est, quia ad relationem realem vt dictum est exigitur vt fundamentum sit reale, & realiter distinctum in vtroque extremo, sed fundamentum æqualitatis, non est realiter distinctum in extremis, si in diuinis personis, igitur æqualitas non est relatio realis in diuinis, minor est clara, quia fundamentum æqualitatis in diuinis personis est diuina essentia, ad de eam quod dicitur æqualitas in diuinis esset relatio realis, tunc relationes diuinæ reales essent plures quam quatuor; nota q; hæc conclusio cadit sub opinionibus Durandus enim conuenit nobiscum in ista conclusione, quia non solum posuit æqualitatem in diuinis esse relationem rationis, sed etiam in creaturis, vt dictum est. Aureolus dixit, omnem relationem complete fieri solum per operationem intellectus, cuius opinionem sequutus est Gulielmus de Rubione, & quamplures alij, vt Gabriel, & ceteri nominales; Scotus tenet hic vt explicat suus Lichetus æqualitatem Patris ad Filium, & similitudinem esse relationes reales, & addit quod in Patre possunt esse tot æqualitates formaliter distinctæ, quot magnitudines formaliter distinctæ, & quia quodlibet attributum distinguitur formaliter ab essentia, & a se inuicem, & quodlibet est formaliter infinitum, igitur quodlibet habet propriam infinitatem, & sic propriam magnitudinem perfectionalem, & per consequens. secundum omnes istas magnitudines Pater est æqualis Filio; quæ opinio sustineri non potest apud Theologos, quia sequeretur quod in Deo essent infinitæ relationes reales, quia sunt infinitæ perfectiones, & secundum quamlibet perfectionem datur æqualitas, quod nullus Theologorum concedit. secundo sequeretur quod essent infiniti Dij contra fidem, consequentia probatur, quia Deus est formaliter infinitum simpliciter, sed quodlibet attributum per Scotum est formaliter infinitum simpliciter, & distinctum ex natura rei ab altero, igitur quodlibet attributum erit formaliter Deus, & cum sint infinita attributa, infiniti erunt Dij. Adde & tertium, quia ponit aliam qualitatem in Patre, qua refertur ad Filium, & aliam qua refertur ad Spiritum Sanctum, & si ita est vt Scotus tenet, sequitur quod tres diuinæ personæ sunt distinctæ in aliquo absoluto, quod est contra omnes Theologos, consequentia patet, quia secundum ipsum æqualitas est relatio, cuius terminus est quid absolutum, & non respectiuum, sicuti arguimus contra eum superius.

Vltima conclusio. Aequalitas in diuinis non est diuina essentia: hanc docet Sanctus Thomas in præfenti loco, cuius ratio est, quia id quod consequitur diuinam essentiam, seu eius vnitatem non est formaliter diuina essentia, sed æqualitas consequitur vnitatem diuinæ essentiæ cum sit relatio rationis, vt dictum est, igitur non est ipsa diuina essentia.

Distinctio Trigesima secunda.

In hac distinctione disputat Magister sententiarum quæstionem quandam continentem altitudinem nimiam profunditatis, quippe quæ versatur circa hanc propositionem, Num Pater, & Filius diligant se Spiritu Sancto, cui responderetur per diuersas conclusiones; quarum prima est. Ista propositio est vera, & propria: hanc scribit Sanctus Thomas in præfenti loco, Cuius ratio est, quia ista propositio est vera, & propria, quia vbi sunt Patres, & Sancti Doctores, sed hac propositione vbi sunt Sancti Doctores, vt refert hic Magister sententiarum, igitur, &c. Nam Augustinus in primis sexto de Trinitate, item Beatus Hieronymus in expositione Psalmorum, Diuus Bernardus in canticis canticorum. Ricardus de Sancto Victore libro tertio de sacramentis, & quamplures alij. sed circa hanc propositionem notandum est, quod fuerunt diuersæ sententiæ dictorum circa sensum ipsius, nam quidam dixerunt, vt est Alexander de Ales prima parte summæ suæ Theologiæ, quod proprie loquendo propositio est, falsa propterea est exponenda sic, Pater & Filius diligunt se Spiritu Sancto, id est amore appropriato Spiritui Sancto, Magister sententiarum reputat sensum propositionis esse difficilem, propterea relinquit ipsam insolutam. Goffredus Pittauensis absolute negat eam, & si opponis, quod ipsa vbi sunt Patres, responderet quod si ea vbi sunt aliquando, tamen ipsam retractant, vt patet ex Augustino libro primo Retractionum, vbi retractat, & aliam ei similem. Pater est sapiens, sapientia genita. Simon de Tornaco doctor Anglicus, & sapientissimus in præfenti loco, asserit esse exponendam, & interpretandam sic, Spiritu Sancto tanquam signo dilectionis communis. Durandus asserit propositionem esse veram, sed impropiam. Scotus, Antonius Andreas, discipulus eius, Iacobinus Malafossius, Bargius, & Lichetus cum tota Schola Scotistarum asserunt debere intelligi principiatiue diligunt se Spiritu Sancto, id est producunt Spiritum Sanctum. rei tamen veritas est, quam docet Sanctus Thomas prima parte, quod propositio est intelligenda cum constructione in habitudine effectus formalis, & sensus germanus est, Pater, & Filius diligunt se Spiritu Sancto, id est diligendo se spirant Spiritum Sanctum. Secunda concl. est. Ista propositio, Pater & Filius diligunt se Spiritu Sancto nõ est cõstruenda in habitudine signi, hanc ponit S. Thom. ubi supra, & ratio est, quia sic etiã diligeret se amore creato, quod est falsum: probatur cõsequetia, quia amor creatus est etiam signum dilectionis inter Patrem, & Filium, ista conclusio est posita contra Simonem de Tornaco.

Distin. 32. q. 1. art. 1.

Cap. 5.

Pfal. 153. Cap. 6.

q. 77. mēb. 3. art. 3.

Distin. 32.

q. 37. art. 2.

Tertia conclusio. Ista propositio non est resoluenta in propositionem Per, ita vt sit sensus, Pater & Filius diligunt se, Spiritu Sancto, id est per Spiritum Sanctum, quia hæc propositio Per, vt ait Alexander de Ales, notat q; Spiritus Sanctus esset principium Patris aut Filij diligentiu adinuicem, vel dilectionis, quæ se inuicem diligunt, & tunc Spiritus Sanctus esset principium sui ipsius, vel communis notionis, quæ dicitur de Patre, & Filio, quorū vtrūq; est falsum; Adde quod hic sensus denotaret authoritatem in Patre, & Filio, & subauthoritatem in Spū Sancto, hæc Addit. Aq. in j. vol. Capr. E con-

conclusio posita est contra Præpositium, cuius A sterni, verum Doctorem, & inter antiquos Patres oppositum docebat.

Quarta conclusio. Ista propositio non est construenda in habitudine formæ, ita quod sit sensus, Pater & Filius diligunt se formaliter amore qui est Spiritus Sanctus, hanc docet Sanctus Thom. vbi supra cuius ratio est, quia nulla res denominatur à forma, nisi ei inhereat, sed Spiritus Sanctus non inhaeret Patri, aut Filio, cum sit persona per se subsistens, igitur conclusio vera.

Quinta conclusio. Ista propositio est construenda in habitudine quasi effectus formalis, formalis quidem in quantum denominat, effectus vero accipiendo effectum pro omni producto: & hæc est sententia Sancti Thomæ, pro cuius intellectu nota, quod diligere sumitur aliquando essentialiter, prout importat processionem distinctam à diligente, tantum secundum rationem, aliquando sumitur notionaliter, & sic importat realem processionem Amoris ab amante; præsens propositio intelligitur de diligere notionaliter, in quo completuntur duo. factus ipse dilectionis, & exitus amoris ab amante, unde sensus propositiois dictus est supra, Pater, & Filius diligunt se Spiritu Sancto, id est diligunt se spirando, seu emittendo, vel producendo personam Spiritus Sancti, sicut solemus dicere, ignis est calefaciens calefactione, & arbor est flores floribus.

Sexta conclusio. Pater diligit se Spiritu Sancto, hanc ponit Sanctus Thom. vbi supra. Et intelligitur de amore notionali, & ratio est, quia diligere notionaliter sumptum, nil aliud est, quam esse principium amoris personalis, qui est Spiritus Sanctus; sed Pater est principium ipsius Spiritus Sancti, igitur Pater diligit se Spiritu Sancto.

Septima conclusio. Pater diligit creaturas Spiritu Sancto: hæc conclusio potest intelligi de diligere essentialiter, & notionaliter, cuius ratio est primo, quia Spiritus Sanctus est ratio propter quam creaturæ exeunt à Deo per libertatem volutatis, igitur Pater diligit creaturas Spiritu Sancto, ratio secundi dicti in conclusione positi est, Amor personalis spiratur ut amor diuinæ essentia, & omnis amabilis in ea, ex consequenti Pater diligit creaturas Spiritu Sancto, quia sicuti se habet verbum diuinum ad paternum intellectum, ita amor personalis ad voluntatem Patris & Filij, sed diuinum Verbum gignitur ex omnibus quæ sunt in scientia Patris, scilicet essentia, & personis, & omnibus creaturis intelligibilibus simplici intelligentia, ergo & amor personalis qui est Spiritus Sanctus producit ex omnibus amabilibus ab ipsa volutate: hæc conclusio ponitur contra Scotum & eius discipulos, præsertim E

Iacobinum Malafossium, Bargium, & Franciscum Lichetum, quibus deficiunt rationes, propterea conuertunt se ad verba iniuriosa, dicunt. n. contra dominum Caietanum defendentem hanc conclusionem quod est nouus expositor Sancti Thomæ, & propterea tanquam nouus recedit à vestigijs patrum antiquorum, loquendo contra verum doctorem ab omnibus sanæ mentis commendatum, cuius nec minimum eius dictum constat ab vniuersali studio Parisiensi esse reprobatum. Gloriosi Doctores certè, qui ad modum Goliæ gladium proprium deferunt ad certamen, quo poterunt pro-

connumerantes Scotum, cuius doctrinam quoad aliqua non dico quo ad omnia si vellent discutere non solum à studio Parisiensi, sed à veterum Patrum, & Conciliorum dictis discrepare docerem, & ut reliqua omittam quid diceret Scotus Concilio Tridentino determinanti sacramenta nouæ legis esse causas ipsius gratia, & non signa, & tamen ipse quarto sententiarum docet, sacramenta nouæ legis esse signa efficacia, &c. Alia quoque dicta eius in locis suis ostendemus, si discrepant, vel conueniunt vestigijs Patrum. Adde quod si Caietanus est nouus expositor Sancti Thomæ, quæro à Licheto, an sit recentior vel antiquior Caietano: respondeat ipse cum suo Malafossio.

Octaua conclusio. Spiritus Sanctus diligit se Spiritu Sancto: hanc ponit Sanctus Thom. vbi supra. Pro notitia huius conclusionis sciendum est, quod Amor est triplex, essentialis qui concipitur principium omnium operationum, personalis qui est persona subsistens, & amor spiratur, & notionalis qui consideratur, ut operatio, quæ est ipsa communis spiratio. si conclusio intelligitur de Amore essentiali, sic est vera, quia sicut Deus seipso est Deus, sic Spiritu Sancto seipso est diligens; si intelligitur de amore notionali sic ablato actu originis competit Spiritu Sancto, ut diligit se, sed non ut originet se. si autem intelligatur de amore personali, sic etiam propositio est vera, quia Spiritus Sanctus seipso est diligens seipsum, si autem amor dicit exitum originis, tunc propositio erit falsa, Spiritus Sanctus diligit se Spiritu Sancto, quia non spirat se, nec producit se, & sicuti amor est triplex, essentialis, notionalis, & personalis, ita etiam, & diligere erit triplex, essentialiter, notionaliter, & personaliter, de quibus omnibus lege quartum librum contra gentes, Romanum Aegidium hic, Gregorium Ariminensem, Alphonsum Toletanum, Gabrielem, Durandum, & cæteros Scholasticos, qui innumera argumeta conficiunt, sed ex conclusionibus his sic declaratis de facili soluentur.

Nona conclusio. Pater videt se & omnem creaturam in Verbo, hanc ponit Sanctus Thomas in præsentis distinctione, Cuius ratio est, quia comprehendens aliquid videt omnia quæ in ipso relucent, sed Pater comprehendit Verbum, in quo, & ipse, & creaturæ relucent, igitur Pater in Verbo se, & omnia videt, hæc conclusio posita est, contra quosdam antiquos Doctores, qui dixerunt, Patrem videre in Verbo tantum creaturas & non seipsum, quia seipsum videt in se, hoc reprobat Sanctus Thomas, quia non apparet causa huius dicti, cum Pater ipse ne dum in Verbo, sed etiam in creatura se videat, quippe quæ creatura representat diuinam bonitatem tanquam imago si est rationalis, vel tanquam vestigium si in rationales, secundum magis, & minus perfectum.

Decima conclusio. Pater non est sapiens sapientia genita siue Verbo, vel Filio: hanc ponit Sanctus Thomas vbi supra, & est Augustini sexto libro de Trinitate, vbi & si posuerit ipsam affirmatiue, tamen libro primo retractationum, eam retractauit cuius ratio est, nam illo est aliquis sapiens, quo intelligit tanquam principio formali, cum sapientia dicat formam existentem in sapiente, sed Pater non intelligit sapien-

sapientia genita. si Filio, tanquam principio formali in eo existente, igitur Pater non est sapiens sapientia genita: et hæc conclusio ponitur hic contra Aureolum, qui vult, quod sicut ista est vera, pater diligit se Spiritu Sancto, ita & ista, Pater est sapiens sapientia genita, & decipitur, quia non est par ratio de diligere quod sumitur notionaliter, & de sapere quod sumitur essentialiter. est etiam hæc conclusio contra Antonium Andream hic, qui vult quod sicut Pater est sapiens sapientia ingenita formaliter, ita & sapientia genita, quia habet in se quid quid dicit perfectionem simpliciter, & decipitur & iste, quia patrem sapere sapientia genita non dicit perfectionem ut ipse arbitratur.

Vndecima conclusio. Filius est sapiens sapientia ingenita non tanquam forma sua, sed tanquam principio productiuo, probatur, quia Filius est productus à sapientia ingenita quæ est Pater, ergo est sapiens sapientia ingenita secundum quod aliquid dicitur tale à suo principio productiuo, hanc licet non expresse doceat Sanctus Thomas, eam tamen non negauit, quam Thomas ab Argentina totis viribus hic defendit.

Vltima conclusio. Filius est sapiens sapientia genita, ergo est sapiens sapientia genita, vel se ipso met, qui dicitur sapientia genita, scribitur I. Corinth. Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam.

Distinctio Trigesimatertia.

In hac distinctione disputatur de proprietatibus personalibus in ordine ad diuinam essentiam, & explicatur hoc negotium per aliquas conclusiones, quarum prima est, essentia diuina, & proprietates relatiuæ sunt idem realiter, hæc ponit Sanctus Thomas pluribus in locis suæ doctrina, sed præsertim hic, & ratio est, quia omne illud quod est realiter in Deo, est idem quod diuina essentia, sed proprietates diuinæ, seu relatiuæ sunt realiter in Deo, ut scribitur à Beato Gregorio in præfatione, ut in personis adoretur proprietates, & in maiestate adoretur æqualitas, igitur essentia, & proprietates diuinæ sunt idem realiter, hanc docet etiam Beatus Augustinus septimo de Trinitate. docet eandem Beatus Anselmus in libro de processione Spiritus Sancti.

Secunda conclusio est ista. Proprietates diuinæ sunt idem realiter quod persona, hanc scribit Sanctus Thomas hic & prima parte. & ratio est, quia si proprietates diuinæ esset aliquid distinctum realiter ab ipsa persona, sequeretur quod cum sit in ea faceret compositionem cum ipsa, & sic diuinæ personæ non essent simplicissimæ; Adde quod in diuinis non differt quo est, & quod est, sed proprietates se habet ut quo, persona autem ut quod, Pater enim paternitate est Pater, ergo sequitur quod proprietates, & diuina persona sunt vnum & idem. Attende hic, quod circa istas conclusiones fuerunt tres positiones magistrorum, prima fuit ipsius Magistri Giliberti Porrettani qui voluit proprietates non esse personas, nec in personis, sed assistent eis sicut relationes, quæ positio ducebat ad magnum errorem, propterea coactus fuit ipse Gilibertus proprio ore retractare eam in Concilio Remensi. Secunda propositio fuit ipsius Magistri Præpositiui asserentis pro-

prietates esse omnino personas, & non differre ab eis nisi in modo loquendi. Tertia positio fuit Magistri sententiarum qui affirmat proprietates ipsas esse personas & in personis, & hanc sequitur Sanctus Thomas hic.

Tertia conclusio. Essentia diuina, & proprietates relatiuæ differunt ratione: hanc ponit Sanctus Thomas, vbi supra, & prima parte, cuius ratio est, quia illa differunt ratione, quorum sunt diuersi conceptus, sed essentia, & relationes sunt diuersi conceptus, conceptus enim essentia est ad se, & conceptus relationis est ad aliud, igitur essentia diuina & proprietates relatiuæ ratione differunt. Nota hic, quod circa hanc conclusionem fuerunt diuersæ sententia Theologorum: Scotus more suo ponens distinctionem illam ex natura rei, in reportatis, & in hoc libro arbitratur se demonstrasse inter proprietatem, & essentiam dari huiuscemodi distinctionem, quam opinionem sequitur tota Academia Scotistarum. Erues, & Gerardus de Carmelo etiam vtuntur eisdem terminis, quod differunt à natura rei pro tanto, quod non sunt eadem res adæquate, seu conuertibiliter, quia multa conueniunt relationi puta incommunicabilitas, & oppositio, quæ non conueniunt essentia. Romanus Aegidius asserit etiam differre proprietatem, & essentiam non absolute, sed pro ut relatio comparatur ad oppositum. Thomas de Argentina in hoc libro asserit proprietates diuinæ & essentiam solâ ratione formali distingui. Aureolus ut recitat ipsemet Argentina in hac distinctione vult quod relatio seu proprietates relatiuæ non distinguatur ab essentia, nec realiter, nec formaliter, nec secundum intentionem motus hac tantum consequentia, quia si esset ibi distinctio, esset & compositio: Ioannes Bacchonus recitans in præsentis libro opinionem Sancti Thomæ dicit se libenter sequi eam, & vult quod proprietates, & essentia diuina distinguantur in esse representatiuo, vel obijcibili in respectu ad intellectum, siue diuinum, siue creatum, & deceptus est, quia non intellexit opinionem Sancti Thomæ, qui ponit multas distinctiones, quarum primam vocat realem, quæ est inter rem, & rem qualis est inter Calliam, & Socratem; secundam vocat distinctionem solius rationis ratiocinantis, quam facit intellectus nullo fundamento reali præsupposito, ut cum dicitur Titius est idem sibi ipsi, vbi prædicatum, & subiectum distinguuntur ratione ratiocinante; tertiam distinctionem appellat rationis ratiocinatæ, et est illa quæ actualiter fit per actionem intellectus, qui eandem rem diuersis conceptibus formaliter significatibus aliquid reale apprehendit, seu fundamentum huiusmodi distinctionis, representans diuersa, et sic distinguuntur homo, animal, viuens, et rationale. quartam distinctionem appellat formalem, qualis est illa quæ reperitur inter res, quæ materialiter sunt idem sed habent distinctas definitiones, sicuti actio, et passio, quæ cum sint vnus motus distinguuntur tamen distinctione formali, essentiali, quia habent diuersas essentias: has distinctiones ignorauit Bacchonus, ex quibus tamen apparet dilucidatio totius negotij in materia diuinorum, si quidem diuinæ perfectiones non distinguuntur, neque ab essentia, neque inter se formaliter ex natura

rei contra Scotum, & hoc est de intentione omnium Patrum, & Augustini, Anselmi, Bernardi, qui vniuersi consensu dicunt in Deo omnia esse vnum, vbi oppositio relationum non obstat, & sic etiam diuina attributa non distinguuntur ab essentia & inter se alia distinctione, nisi distinctione formali, rationis non solum ratiocinantis, sed etiam ratiocinatę virtualiter & eminenter, & sic etiā dicimus ad propositum quod relatio, & essentia distinguuntur formaliter secundum rationem ratiocinatam propter distinctionem quę habet fundamentum in eminentia rei significatę. de quibus omnibus lege Caietanum in primam partem Sancti Thomę.

q.39. art. 1.

Quarta conclusio. Proprietas personalis differt secundum rationem a persona, vt paternitas a Patre, & filiatio a Filio; hanc ponit Sanctus Thomas in multis locis, & præsertim p. p. & hic, cuius ratio est, quā adducit Thomas ab Argentina, quia illa differunt ratione. scilicet ratiocinata, quorum vnum est alterius constitutum, & alterum est constitutum, sed proprietas diuina est constitutiuā personę, & persona est constituta: igitur proprietas personalis differt a persona secundum rationem.

q.40. art. 1.

Quinta conclusio. Proprietates sunt in essentia: hanc ponit Sanctus Thomas vbi supra, cuius ratio est, omnis realis relatio est in suo fundamento, sed proprietates diuine sunt relationes reales, quarum fundamentum est ipsa diuina essentia, vt communis doctrina Theologorum prædicat, igitur proprietates diuine sunt in essentia verè secundum rem identice.

Sexta conclusio est. Proprietates diuine sunt in diuinis personis, & hic modus essendi in, reducit ad illum, quo forma est in eo, cuius est forma, licet sit maxima dissimilitudo: hanc ponit Sanctus Thomas in presenti loco, cuius ratio est, vt refert Thomas ab Argentina, quia illud quod a Sanctis dicitur adorandum in diuinis personis, illud verè est in eis sed in præfatione de Trinitate dicitur a sanctis, & canitur ab Ecclesia, vt in personis adoretur proprietas, & in essentia vnitas, & in maiestate adoretur æqualitas, igitur conclusio est vera.

Distin. 33.

Ultima propositio est. Essentia & persona sunt idem secundum rem. hæc est de fide tenenda, quia scribitur Ioannis. Ego & Pater vnum sumus, & in Epistola Canonica, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres vnum sunt, & est de finita ab Ecclesia de summa Trinitate, & fide Catholica in capitulo damnamus, & habetur in Concilio Florentino de vnione Armenorum & in Concilio Constantinopolitano primo cōgregato aduersus Arrium, sunt multa argumenta aduersus conclusiones istas, quorum solutiones videre poteris apud Capreolum hic, & Henricum de Gandauo in quolibet. Et Diuum Bonaventuram, & Durandum, & Aegidium, & Gregorium Ariminensem, & ceteros scholasticos in presenti distinctione.

Quolib. 4. q. 3.

Distinctio Trigesimaquarta.

IN hac distinctione disputatur de personis in ordine ad essentiam, & ideo a multis queritur num relatio distincta contra essentiam dicat aliquam perfectionem, & supposito quod dicat, an essentia dicat maiorem perfectionem quam relatio,

avel e contra, & an illa perfectio relationis sit infinita: pro resolutione huius negotij sciendū est, quod tres extāt sententię Theologorum circa hoc, prima est Scoti in Quolibetis, quem sequutus est Caietanus in primam partem Sancti Thomę, huius etiam opinionis est Capreolus in hoc libro, & omnes ferè Thomistę & Scotistę in hoc conueniunt, quod relationes vt sunt formaliter distinctę a diuina essentia non dicunt perfectionem, nec imperfectionem. Ocham, & Gabriel, & Marsilius & omnes ferè nominales, vt refert Iacobinus Malafosius Bargius, asserunt relationes omnes etiam rationis vt addit Vigerius, & Dominus Mauritius in vniuersalibus Scoti dicere perfectionem, & dignitatem, & si diceretur, quod tunc aliqua perfectio esset in vna persona, & non esset in alia respondent, quod omnes personę sunt æquales per æquivalentiam, & dant exemplum de tribus Pilis quę fuerunt inuentę in corde cuiusdā sanctissimę Virginis, propter deuotionem quam habebat in Sanctissima Trinitate, & hodie referuntur huiuscemodi Pila in deuotissimo templo montis falci, & tanti ponderis est vna Pila, quanti sunt alię duę, sic tantę perfectionis erit vna relatio puta processio passiuā in Spiritu Sancto, quantę duę in Patre, vt puta paternitas & spiratio actiuā. Tertia est sententia Ioannis Bacchoni in hoc libro qui propter profunditatem, & altitudinem huius negotij reliquit quęstionem ipsam insolutam, nam arguit primo pro parte negatiua, quia omnis perfectio dicit aliquā bonitatem, si igitur relatio vt distincta ab essentia, diceret perfectionem, tunc in Deo essent distinctę bonitates, quod omnes doctores negant; præterea perfectio attributalis est perfectio simpliciter, quę est cuiuslibet melior ipsa, quam non ipsa, si igitur relatio diceret perfectionem, vel esset maior vel minor perfectione attributali, & sic in Deo esset maior, & minor perfectio. Tertio paternitas, & filiatio differunt specie, & per consequens non sunt in æquali gradu perfectionis si relatio diceret perfectionem; præterea quod eadem ratione conuenit essentię, & personę est essentiale tantum, quia nihil dicitur notionale nisi quia aliqua ratione differt ab essentia, sed perfectio seu bonitas cum sint idem eadem ratione conuenit essentię & personę, igitur relatio quę conuenit tantum personę non dicit perfectionem; postremo quod tantum significat absolutum, & non importat relationem originis est essentiale tantum, sed perfectio seu bonitas significat absolutum cum non dicat respectum, sed tantum excellentiam rei ad se, igitur relatio nullam perfectionem & bonitatem dicit, sed abstracta a perfectione & ab imperfectione: tamen oppositum huius negotij, & pro parte affirmatiua probari potest, & primo sic, quia bonum est transcendens sicut ens, sed relatio, vt distincta contra essentiam dicit aliam entitatem igitur aliam perfectionem. secundo quod amatur recta voluntate a Deo, alicui est vere bonum, & dicit perfectionem, sed Deus Pater, vult sibi paternitatem distinctam contra filiationem, & Deus Filius vult sibi filiationem distinctam ex opposito, ergo relationes istę dicunt distinctas bonitates. Tertio id quod adoratur adoratione latrię dicit perfectionem infinitam, sed relationes vt sunt formaliter

distin-

distinctę ab essentia adorantur adoratione latrię, vt canitur in præfatione, vt in personis adoretur proprietas, & in maiestate adoretur æqualitas. igitur relationes dicunt perfectionem. quarto id dicit perfectionem, cui competit definitio perfecti, sed diuinis relationibus competit definitio perfecti: igitur &c. minor patet ex definitione quę tradit Aristoteles 5. Metaphy. vbi habet perfectum est, cuius non est aliquid extra accipere, vel illud quod non habet excedentiam ad idem genus, vel perfectum est illud quod habet finem studiosum, modo omnes istę definitiones conueniunt diuinis relationibus, finis enim earū est distinguere diuinis personis, igitur diuine relationes perfectionem dicunt: probatur deinde ex doctrina Sancti Thomę, qui p. p. Loquens de notionibus docet notionem debere dicere dignitatem, inter alias eius circumstantias, & in hoc libro asserit tria pertinere ad notionem, primum quod dicat originem; secundo quod dicat dignitatem. tertio quod dicat quid speciale, & propterea inspirabilitas non est notio, sed notio est relatio, igitur relatio perfectionem dicit de mente Sancti Thomę. Postremo probode mente Caietani qui in tertiā partem Sancti Thomę ponit existentiam essentialem absolutam, & existentiam relatam, sed existentia relatam est bonum infinitum, ergo dicit perfectionem infinitam. Pro decisione huius rei nota quod relatio potest considerari dupliciter, vno modo vt dicit in, & sic in creaturis est accidens, vt dicit perfectionem, in Deo vero est substantia, & sic etiam dicit tantam perfectionem, quantam dicit ipsamet substantia diuina, cum sint idem; secundo modo consideratur relatio vt dicit ad, seu respectum ad aliquid, & sic iuxta primā sententiam Scoti, & Caietani, nec perfectionem, nec imperfectionem dicit, sed abstrahit ab vtroque, quia omnis perfectio dicit ordinem ad subiectum in quo est, sed relatio quātum ad propriam rationem suā quę est ad, nō dicit ordinem ad subiectum, sed ad terminum quem distinguit a suo cōtermino, ergo D relatio, nec perfectionem, nec imperfectionem dicit, iuxta vero secundam sententiam potest sustineri quod dicit perfectionem non simpliciter, sed huic per æquivalentiam. iuxta tertiam sententiā possumus dicere sequēdo loquutionem Philosophorū, quod relatio diuina quantum ad rationem sui generis dicit perfectionem simpliciter, sequendo vero loquutionem Theologorū non dicit perfectionem, quia vt docet Diuus Anselmus libro Monologion, illud dicit perfectionem simpliciter quod cuiuslibet est melius ipsum, quam non ipsum, sed filiatio diuina non est melius quod attribuitur Patri, quā quod non attribuitur, aut econuerso de Paternitate Filio, quia hoc esset destruere suppositum Patris, si enim personaretur filiatione nō esset Pater, aut si econuerso respectu Filij, igitur iuxta mentem Theologorum diuina relatio non dicit perfectionem, nec imperfectionem. & ex his habes primo, quod non est faciendā illa comparatio, an relatio distincta ab essentia dicat minorem perfectionem, quam essentia vel e contra. secundo habes quod relatio vt est distincta contra essentiam non potest dici formaliter infinita vel finita, quia infinitum formaliter non potest multiplicari. tertio habes quod ratione essentię includit omnem rationem entis, &

Text. 1.

q. 32. art. 3. Distin. 28.

Quæst. 2.

Sup. 17.

omnis perfectionis. &c. Et sic patet solutio ad omnia quę sita nota in principio. &c. Argumenta præposita de facili soluantur ex supra notatis quę sigillatim possunt applicari rationibus vtriusq; partis a Lectore sciēte formam argumētādi, & soluedi.

Distinctio Trigesimaquinta.

SVperius tum Magister, tum ceteri sententiarij disputarunt de processione diuinarum personarum in vnitate essentię, quę est principium creaturarum & causa, antequam de creaturis ipsis determinetur, differit de intellectu ipsius Dei optimi maximi, & ideo in hac distinctione queritur, nū Deus vere & formaliter aliquid intelligat: quod negotium absoluendum est per aliquas propositiones, & vt facilius ad veritatem eius venire possimus sit prima propositio de nostro intellectu, intelligere in nobis est actio intellectus cuius principium est species intelligibilis, & terminus est conceptio seu verbum rei intellectę: hanc docet Sanctus Thomas in disputatis de veritate, & in multis alijs locis, cuius ratio est, quia nulla pura potentia potest agere nisi per id quod fit in actu, sed intellectus noster est pura potentia, vt scribitur tertio de Anima, igitur nō potest agere nisi fiat in actu per speciem intelligibilem quę erit principium intellectiōnis, & vbi est principium intellectiōnis, ibi necesse est esse & terminum: hic autem terminus non est nisi conceptio rei intellectę, ex cōsequēti intelligere quod sequitur ipsum intellectū factum in actu est actio, sicut calefacere quod sequitur calorem in igne est actio; sed nota circa istam propositionem, quod sunt diuersę sententię Doctorum, nam Henricus in Quolibetis docuit intellectum habere actiuitatem producendi species rerum, quia cum anima sit nobilior corpore, si corpus producat speciem in intellectu, a fortiori & ipsa anima mediante intellectu. Durandus in hoc libro negat tam in intellectu, quam in sensu dari species, & ipsam intelligere nil aliud esse, nisi obiectum esse præsens intellectui. Godofredus in Quolibetis suis tenuit ipsum intelligere nil aliud esse, quam receptionem speciei ab obiecto. Alphonus Toletanus in presenti libro asserit intelligere nō esse aliquod absolutum additū ad potentiam, sed tantum respectum ad obiectum. Thomas de Argentina vult intellectum merè passiuę se habere ad primum suum actum, qui est quædam notitia confusa qui actus est ab obiecto sine specie, & per talem actū actiue elicit alium actum, qui est notitia distincta etiā sine specie. Scotus (vt exponunt sui interpretes Lichetus, & Bargius) fuit E huius sententię quod species intellectus cum sit aliud ab ipso intelligere, quod quidem intelligere est quædam qualitas significata per modum actionis sicut lucere in ordine ad lamę: & sic vides quomodo varie loquuntur doctores de hac re, nihilominus resolutio eius consistit in propositione proposita, quādo quidem in via Sancti Thomę species intelligibilis necessario ponitur in nostro intellectu, in quo est ipsa species actus intelligendi, & habitus, sed species intelligibilis realiter distinguitur ab ipso intelligere, quando quidem principium operationis distinguitur realiter ab ipsa operatione, sed species intelligibilis est principium

Text. 4.

Quolib. 4.

q. 7.

Dist. 35.

Quolib. 4.

Distin. 5.

Distin. 5.

Distin. 3.

Quæst. 7.

ipsum intelligere, igitur realiter distinguitur ab ipso intelligere, quod quidem intelligere etiam distinguitur realiter ab ipso intellectu & specie intelligibili, quia causatum, & productum quodlibet realiter distinguitur a causante, & producente, sed ipsum intelligere, seu actus intelligendi causatur, & producit a specie intelligibili, & ab ipso intellectu, ergo realiter distinguitur tam a specie intelligibili quam ab intellectu. & ex his sequitur, quod ipsum intelligere est actio immanens, immo formalis ratio nostrae intellectiois consistit in hoc quod est esse actionem immanentem in intellectu ab ipso intellectu causatam, sed diuersimode, ne idem sit causa & causatum, quod patet ex hoc, quia illa est formalis ratio alicuius, quae exprimitur per nomen ut scribitur 4. Metaph. sed hoc nomen intellectio exprimit actionem intellectus, omnis enim actio intellectus est immanens, igitur formalis ratio intellectiois nostrae est, esse actionem immanentem in intellectu nostro ab ipso intellectu causatam.

Tex. 28.

q. 2. art. 2.

q. 14. art. 1. Tex. 79.

Tex. 4.

Distin. 35.

Cap. 11.

q. 14. art. 1.

Cap. 46. Cap. 4.

Secunda propositio, Immaterialitas est ratio quod aliquid sit naturae intellectualis, & quod aliquid sit intelligibile in actu, hanc docet S. Tho. pluribus in locis, & praesertim in disputatis de malo, & de veritate. & prima parte, & ratio est Arist. in 2. de Anima. quod Plantae ideo non cognoscunt, quia sunt materiales, sensus parum cognoscit, quia parum est immaterialis, intellectus autem magis cognoscit, quoniam est magis immaterialis, & separatus a materia, & immixtus ut dicitur in 3. de Anima. Vbi nota quod immaterialitas nedum est ratio ut aliqua res sit cognoscitiva, & intelligens, sed etiam ut aliqua res sit intelligibilis passiva, unde quanto aliquid est immaterialius, tanto est intelligens & intelligibile, seu cognoscens, & cognoscibile: haec conclusio ponitur contra Aureolum, & Gabrielem, & Marsilium hic qui nolunt eam intelligere, dicunt enim, quod stante veritate huius propositiois sequeretur quod accidentia spiritualia essent intellectiva, & cognoscitiva, & sunt in maximo errore, quia propositio intelligitur de naturis subsistentibus, quibus competit operari, modo accidentia spiritualia per se non subsistent, sed insunt subiecto, propterea errant isti nominales, & propositio est acceptata ab omnibus grauissimis Philosophis, illustratis lumine rationis.

Tertia propositio. Deus est intellectiuus, ista propositio est certa secundum fidem, immo nomen ipsum Dei hoc denotat, ut scribit Ioannes Damascenus 2. lib. fidei Orthodoxae, quia hoc nomen Deus derivatum est a verbo Graeco Theaste, quod est considerare, & cognoscere, unde est communis animi conceptio apud omnes Deum esse naturae intellectivae, licet sit contra antiquos Philosophos praesertim Pythagoricos & Leucippum, ipsi enim non considerant nisi principium materiale tantum, & ideo dixerunt Deum esse corpus, est etiam contra Dauid de Dinanno qui stultissime posuit, Deum esse materiam primam, sed eam probat S. Tho. pluribus in locis, & praesertim p. p. quia omnis substantia immaterialis est intellectiva, sed Deus est substantia immaterialis, immo in summo gradu immaterialitatis & infinito, ergo summe, & infinite intellectiuus.

Quarta propositio est. Intelligere Dei est sua essentia: hanc ponit S. Tho. 1. contra Gentiles, & est patris Augu. lib. septimo de Trinitate, Vbi dicit Deo hoc

A est esse quod sapientem esse, hoc autem est sapienter esse quod intelligere: ergo Deo hoc est esse quod intelligere, sed esse Dei est eius substantia cum sit actus purus, ergo intelligere Dei, est eius substantia.

Quinta propositio est. Deus non intelligit alia specie intelligibili quam sua substantia, hanc docet S. Tho. p. p. quia Deus cum sit actus purus, oportet quod in ipso, intellectus, species intelligibilis, intelligere & res intellecta sint idem omnibus modis, patet quod si inter ipsa esset diuersitas, tunc in Deo esset potentialitas, & compositio quod est falsum, quia ipse Deus est summe simplex & purus actus, propterea sequitur Deum non alia specie intelligibili intelligere quam sua essentia.

Sexta conclusio. Intellectus in Deo non se habet ad intelligere ut potentia ad actum hanc ponit S. Tho. 2. contra Gent. & ratio est, quia omnis potentia est principium transmutandi aliud in quantum aliud sed intelligere Dei non est aliud ab intellectu eius, alioquin faceret compositionem cum eo, ergo intellectus Dei non se habet ad suum intelligere ut potentia ad actum: hanc ponitur contra Aureolum hic, qui vult nullam rationem intellectus Deo attribueri, quia sonat imperfectionem, & Deus est purissimum intelligere, quo maius cogitari non potest, propterea non est resoluendum in intellectu, & intelligere specie intelligibile, & est in maximo errore hic Aureolus, quia nulli dubium est Deum esse unius tantum rationis formalis eleuate comprehendens omnia, verum quia noster intellectus non potest cognoscere ipsum ut in se est, propterea format diuersas conceptiones de ipso, principalis ergo ratio harum conceptionum est tum ex parte ipsius Dei, tum ex parte nostri, ex parte Dei est summa eius unitas eminentissima comprehendens omnia, ex parte vero nostri est debilitas nostri intellectus cognoscens haec sensibilia, unde ille intellectus qui est Deo propinquior, pauciores conceptiones de ipso Deo format, intellectus autem diuinus unicum tantum verbum producit, propterea dicitur semel loquutus est Deus. distinguit ergo creatus intellectus intelligere Dei ab intellectu eius, & specie intelligibilem ab obiecto intelligibili & sapientiam a bonitate secundum rationem, ex duplici causa proposita, altera ex parte Dei, altera autem ipsius creati intellectus, ex his apparet quod turpiter errant Aureo. haec 3. dicta non consideras.

Septima conclusio seu propositio. Sola diuina essentia est primum per se. & principale obiectum diuini intellectus, hanc ponit S. Tho. 1. contra gentes, cuius ratio est, quia illud est primum, & per se obiectum diuini intellectus cuius specie sola intelligit, sed sola diuina essentia est id quo diuinus intellectus intelligit, igitur primum, per se, & principale obiectum diuini intellectus est ipsa diuina essentia, quia in eo idem est quo, & quod.

Octava propositio, Deus cognoscit alia a se sicut in essentia sua visa, hanc ponit S. Thom. vbi supra, & etiam prima parte. Cuius ratio est quia effectus sufficientissime, & perfectissime cognoscitur in causa sua, sed Deus per suam essentiam est causa essendi omnibus alijs a se, igitur per suam essentiam cognoscit omnia alia a se in sua essentia, & est propositio de fide, quia scribitur ad Hebraeos omnia nuda, & aperta sunt oculis eius.

Nona propositio. Deus cognoscit omnia alia a se propria cognitione, id est non solum in communi, sed

Cap. 51.

Cap. 4.

q. 14. art. 11.

Cap. 16.

Cap. 49.

Tex. 51.

Dilucid. 6.

Dist. 35.

q. 1. & 2.

Dist. 3. q. 7.

Cap. 4.

sed etiam quatenus sunt ab invicem distincta, hanc ponit Sanctus Tho. pluribus in locis suae doctrinae, & praesertim primo contra Gentiles, & est de fide, quia scribitur ad Hebraeos, quod Deus pertingit ad usque ad diuisionem spiritus & animae copagum quoque & medullarum, & discretor cogitationum, & intentionum cordis, & non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius.

Decima propositio. Deus cognoscit singularia. hanc ponit Sanctus Thom. p. p. & est de fide, quia scribitur libro Proverborum, omnes viae hominum patent oculis eius. Et ratio est, quia omnes perfectiones in creaturis inuenta praexistunt in Deo a priori modo, sed cognoscere singularia spectat ad perfectionem creaturarum rationalium, igitur cognitio singularium non est deneganda ab ipso Deo.

Vndecima propositio. Deus cognoscit alia a se tanquam abiecta secundaria, hanc ponit Sanctus Thom. primo contra gentes, & defendit Thomas Argentina in praesenti distinctione, cuius ratio est, quia ille qui cognoscit perfectissime aliquam causam, cognoscit etiam & omnes effectus provenientes ab ea, sed Deus perfectissime cognoscit essentiam suam, quae est causa aliorum a se, ergo cognoscit alia a se tanquam abiecta secundaria, & est posita haec conclusio ab ipso Thoma ab Argentina contra Aureolum, cuius rationes ostendit repugnare testui sacri Canonis ut est videre apud ipsum in probatione huius conclusionis. Circa has conclusiones fuerunt diuersae sententiae tum philosophorum, tum Theologorum: Aristoteles enim 12. Metaph. ut sentit ibi Auerroes & Iandunus voluit quod Deus solum se ipsum, & nil aliud extra se cognoscit, verum quia Aristoteles obscure, & varie de hac re loquutus est, & Auerroes similiter, hinc inter eorum interpretes nata est dissensio, nam quidam ut est praenominatus Iandunus, & Mirandola tenent Deum nihil omnino a se distinctum cognoscere, alij tenent quod tantum illa cognoscit, quae immediate ab ipso fluunt, sublunaria vero non cognoscit; alij sustinent Aristotelem voluisse Deum omnia alia a se distincta cognoscere, ita iudicat Augustinus Niffus, ita tenet Zimara in Verbo Deus, ita Soncinus, & Iauellus & Zerbis, & non nulli alij Latini ut scripsimus nos in dilucidationibus nostris in 12. Metaph. secunda sententia est Aureoli ut refert Argentina hic, qui dicit nullam creaturam relucere intellectui diuino absolute, nec sub ratione obiecti primarij, aut secundarij motiue; tertia sententia est Durandi in praesenti etiam loco asserens Deum non solum suam essentiam, sed omnia alia a se distincte, proprie, & perfectissime cognoscere, & non per aliud medium, quam per suammet essentiam, quae est representatiua rerum distinctarum, non solum ut speculum, sed ut causa effectiua. quarta sententia est Scoti ut narrat suus Malafosius, Barginus in praesenti lib. hic enim voluit diuinam cognitionem terminari non solum ad essentiam suam, sed etiam ad creaturas omnes ab aeterno, quas produxit in quodam esse intelligibili obiectiuo, quia in primo instanti originis intellectus diuinus intellexit suam essentiam absolute: in secundo instanti produxit creaturas in esse intelligibili, in tertio instanti insurrexit relatio creaturarum in esse cognito ad diuinum intellectum, & sic eas ab aeterno cognoscit. quinta sen-

tentia est Gabrielis, & Ocham, & Marsilij, & Gregorij & omnium ferè nominalium in praesenti loco, hi enim asserunt quod etsi diuina essentia perfectione, natura, & dignitate sit prius obiectum Dei quam creatura, attamen in ratione cogniti non est prior origine, sed aequae simul ac primo cognoscitur a Deo essentia sua, & creatura, quia impossibile est ibi dari prius & posterius, & sic negant omnem ordinem instantiu positum a Scoto, Deus enim vnica intellectioe se, & omnia alia cognoscit. Vltima sententia est Diui Thomae, quam sequutus est Henricus in quolibetis, quae sententia expressa est in praecedentibus propositionibus & clarius exprimitur in sequentibus.

Dist. 35.

Quolib. 9.

q. 1.

q. 14. art. 12.

Cap. 9.

Cap. 58.

Cap. 7.

q. 14. art. 14.

Art. 9.

Duodecima propositio. Deus cognoscit infinita. hanc ponit S. Tho. p. p. quae conclusio intelligitur tam de scientia simplicis intelligentiae, quam de scientia visionis, & ratio est, quia comprehendens causam cuius virtus est infinita & extendit se ad infinita cognoscit infinita, sed Deus comprehendit essentiam suam cuius virtus est infinita & extendit se ad infinita, igitur Deus cognoscit infinita, & est propositio B. Augustini lib. 12. de Ciui. Dei. Vbi habet quauis infinitorum numerorum nullus sit numerus, non tamen incomprehensibilis est ei, cuius scientia non est numerus, ex quo patet quam turpiter errauit hic Aureolus, asserens Deum ideo non cognoscere infinita, quia tunc in diuino intellectu euacuaretur diuino continui.

Tertiadecima propositio. Deus non intelligit componendo, & dicendo, hanc scripsit S. Tho. 1. contra Gentiles. Cuius ratio est, quia illa quae ab intellectu componuntur, possunt ab eodem intellectu seorsum cognosci, quia ideo intellectus noster componit, quia cognito subiecto non statim cognoscit eius passiones & proprietates, sed diuinus intellectus non seorsum cognoscit subiectum & proprietates eius, sed simul cognoscit omnia, igitur Deus non intelligit componendo, & diuidendo, & si cognoscat enuntiationes affirmatiuas, & negatiuas, hanc propositioem docuit B. Dionisius lib. de Diuinis nominibus. Vbi loquens de Angelis dicit quod virtus intellectualis Angelorum replendet perspicacitati diuinorum intellectu simplicitate, sed simplex intelligentia est sine compositione & diuisione, igitur Angeli sine compositione, & diuisione intelligunt, & si hoc praedicatur de Angelis, quanto magis de Deo dici debet, & ex hoc apparet quam pessime errauit Aureolus arguens contra hanc veritatem.

Quartadecima propositio. Deus cognoscit enuntiablem, & complexam, hanc scripsit S. Tho. p. p. cuius ratio est, quia Deus perfectissime cognoscit, quidquid est tam in potentia sua, quam in potentia cuiuscunque creaturae, sed enuntiablem sunt in potentia creaturae ut ab ipsa fiant, igitur Deus illa cognoscit & intelligit, & haec est de fide, quia scribitur in Psalmis. Dominus scit cogitationes hominum quoniam vanae sunt, sed enuntiablem continentur in cogitationibus hominum, ergo Deus cognoscit enuntiablem. Ex hoc apparet alius error ipsius Aureoli qui vult cognitionem diuinam potentiae non esse rationem cognoscendi ea quae in ipsa continentur.

Quintadecima propositio. Deus cognoscit non entia, hanc ponit S. Thom. vbi supra, & ratio huius est, quia Deus cognoscit omnia quae sunt quocumque Addit. Aq. in j. vol. Capr. E 4 mo

modo, igitur Deus cognoscit tam illa, quæ per potentiam suam, & per potentiam cuiuscunque creaturæ fieri, cogitari, & dici possunt, igitur cognoscit non entia, & hæc est de fide ut scribitur ad Romanos, qui vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt.

Cap. 4

Decimasexta, Deus intelligit omnia simul, hanc ponit Sanctus Thom. primo contra gentes, cuius ratio, illa Deus simul omnia intelligit, quæ vnica specie intelligit, igitur Deus simul intelligit omnia, probatur consequentia, quia species intelligibilis, qua Deus intelligit est vnica, quæ est sua essentia, & ex hac conclusione arguendus venit Aureolus negans diuinam essentiam esse speciem intelligibilem.

Cap. 55

Decimaseptima propositio est. Scientia Dei non est variabilis, hanc ponit doctor Sanctus p. p. & ratio est, quia scientia Dei est sua substantia, quæ est inuariabilis & immutabilis, & hæc propositio est certa secundum fidem, quia ut scribitur in Epistola Iacobi, apud Deum non est transmutatio, neque vicissitudinis obumbratio.

q. 14. ar. 15.

Cap. 1.

Decimaoctaua propositio. Scientia Dei non est discursiua, hanc scripsit Sanctus Thom. p. p. & ratio est, quia in scientia Dei non est discursus secundum successione, neque secundum causalitatem, igitur scientia Dei nullo pacto est discursiua, unde Deus cognoscit discursus non discurrendo, & propositiones affirmatiuas, & negatiuas non componendo, neque diuidendo, & hæc propositio est Diui Augustini 3. de Trinitate, asserentis quod Deus non particulatim, vel sigillatim omnia videt, velut alternante conceptu, hinc illuc, inde huc, sed omnia videt simul.

q. 14. art. 7.

Cap. 5.

Decimanona propositio. Deus cognoscit mala, hanc ponit Sanctus Thom. p. p. & est de fide, quia scribitur Prouerbiorum. Infernus, & perditio coram Deo. hanc latius disputat Marsilius in hoc libro, ubi asserit quod de malis poenæ non est dubium, quia sunt remediatiua culpæ, de quibus dicitur Amos, si erit malum in ciuitate, quod non fecerit dominus, de malis etiam culpæ etiam patet, quia si non agnosceret, cum noticia simplicis intelligentiæ, tum etiam visionis, tunc non esset bonus Iudex, quia nullus bene iudicat de his quæ nescit, sed bene de his quæ nouit. Addit Riccardus de media villa, quod hæc propositio innumeris autoritatibus scripturæ suaderi potest, & est illa, delicta quis intelligit, & illa alia, delicta mea à te non sunt abscondita, hanc etiam disputat Robertus Holcot ordinis prædicatorum & Gulielmus de Rubione, & omnes fere sententiarum hic.

q. 14. ar. 10.

Cap. 3.

Vigesima propositio est. Scientia Dei non est vniuersalis, aut particularis, vel habitualis, vel potentialis, hanc ponit Sanctus Thom. p. p. Cuius ratio est, quia scientia dicitur vniuersalis vel particularis ratione medijs vniuersalis vel particularis, sed diuina essentia, quæ est medium scientiæ Dei, non est vniuersalis vel particularis, sed altior omnibus his, igitur scientia Dei nec vniuersalis, nec particularis dici poterit, & ex hac propositione reprehendendus venit Durandus, qui in hoc libro affirmat scientiam Dei, & vniuersalem, & particularem dici debere.

q. 14. art. 1.

Dist. 35. q. 4.

Vigesima prima propositio est. Scientia Dei est causa rerum, hanc ponit Sanctus Thom. p. p. Cuius ratio est, quia sicut se habet Artifex ad artificata,

sic Deus ad Creaturas, sed artifex est causa artificatorum per scientiam suam, ergo, & Deus est causa rerum per suam scientiam. Ex hac veritate arguendus est Aureolus, qui oppositum huius conclusionis sustinere conatur hic, & decipitur, quia scientia beneplaciti quæ claudit in se voluntatem, est illa de qua intelligitur propositio, quæ alio nomine dicitur scientia probationis, & non scientia simplicis intelligentiæ ut sic, & hoc modo intellexit beatus Augustinus 5. de Trinitate, ubi asserit vniuersas creaturas & spirituales & corporales non quia sunt ideonouit Deus, sed ideo sunt, quia nouit, quibus verbis aperte docet scientiam Dei directam à voluntate esse causam rerum.

Vigesima secunda propositio est. Scientia Dei non est vniuersa, scientiæ creaturarum, hanc docet Sanctus Thom. in disput. De veritate, Cuius ratio est, quia Deo & creaturis nihil est commune vniuersum, igitur, neque diuina scientia & scientia creata vniuersari possunt, cum non conueniant in eodem nomine & ratione, nam scientia Dei est substantia, scientia creaturarum est accidens. ex veritate huius propositionis arguendus est Antonius Andreas cum tota Schola Scotistarum, qui in hoc libro contendunt probare omnia ferè nomina dicta de Deo, & creaturis esse vniuersa: nec sumas ex hoc quod dicitur æquiuoca ut dixit Rabi Moyses in libro de mysterijs Aegyptiorum, quia nec vniuersa, nec æquiuoce, scientia Dei & creaturarum conuenire possunt, sed tantum analogice.

Vigesima tertia propositio est. Scientia Dei est triplex approbationis, quæ est solum de his quæ se extendit ad beneplacitum voluntatis, hanc ponit Sanctus Thom. p. p. hæc patet ex se ibi, & non indiget nisi declaratione, quia scientia visionis est eorum quorum ab æterno fuit præuisio, & illorum quæ sunt, fuerunt vel erunt: scientia simplicis intelligentiæ est qua Deus cognoscit omne possibile etiã infinita: in hac conclusione conueniunt omnes ferè Scholastici, & Diuus Bonauentura, Scotus, Gregorius Ariminensis, Gabriel, Thomas de Argentina, & multi alij.

Vigesima quarta propositio est. Scientia Dei non potest esse abstractiua, hæc ponit Sanctus Thom. p. p. cuius ratio esse potest, quia scientia abstractiua est imperfecta, sed scientia Dei est perfectissima, igitur non est abstractiua.

Vigesima quinta propositio est. Scientia Dei est intuitiua, hanc ponit Sanctus Thomas ubi supra cuius ratio est, quia noticia de rebus visis in sua essentia est intuitiua, sed scientia Dei est de sua essentia, vel de visis in ea, igitur est intuitiua: nota hic declaratione Ioannis Bacchoni in præsentia distinctione quod visa in diuina essentia sunt creature, veluti secundaria obiecta ut diximus supra, sed non terminatiue aut motiue, sed consequentiue, & dicitur primarium & secundarium obiectum ex parte nostri, quia Deus comprehensione suæ essentiæ cognoscit omnia simul ut dictum est. hanc etiam docet & Bargius de mente Scoti in hoc libro.

Vigesima sexta propositio est, Deus habet scientiam speculatiuam de seipso, hanc ponit Sanctus Thomas prima parte cuius ratio est, quia illa scientia est speculatiua, quæ est de re non operabili, aut factibili, sed diuina scientia est de essentia sua, & de seipso, qui

qui non operabilis neque factibilis, igitur scientia Dei de sua substantia & de seipso est speculatiua tantum: ex veritate huius propositionis reprehendendus est Scotus qui peccauit peccato maximo asserens in prologo huius libri scientiam Dei de seipso esse simpliciter practicam, de qua re lege Caietanum ubi supra.

In prologo

Vigesima septima propositio est. Scientia de creaturis potest esse speculatiua, & practica, hanc ponit Sanctus Thom. ubi supra, & ratio primæ partis propositionis est, quia omne nobilius est Deo attribuendum, sed scientia speculatiua de creaturis est nobilior scientia practica ut scribitur 1. Metaphys. ergo Deus habet scientiam speculatiuam de creaturis, quia cognoscit ipsas quo ad prædicata vniuersalia. ratio secundæ partis propositionis est, quia scientia de rebus factibilibus est practica, sed creaturæ sunt operabiles & factibiles à Deo, igitur, scientia quam habet Deus de creaturis est practica.

q. 14. ar. 10.

Vigesima octaua propositio est. Scientia quam habet Deus de malis est practica, hæc docet Sanctus Thom. p. p. cuius ratio est, quia eadem cognitione cognoscitur habitus, & priuatio, sed bonum cuius priuatio est malum, scitur à Deo scientia practica, ergo, & malum culpæ, quod opponitur bono creato, scitur etiam à Deo scientia practica, non quod ipse operetur malum culpæ, sed quia permittit, quemadmodum, & medicus habet scientiam practicam de ægritudine non quod eam causet, sed quia eam curet, sic etiam & Deus, quia permittit, & curat mala culpæ, mala vero poenæ operetur, idcirco de eis practicam scientiam habet.

q. 14. ar. 16.

Vigesima nona propositio est. Scientia Dei respectu illorum quæ nunquam operatur poterit tamen facere, & operari si voluerit, erit practica ratione obiecti, non autem ratione finis, hanc ponit Sanctus Thom. ubi supra, cuius ratio est, quia noticia de rebus operabilibus & factibilibus est practica ratione obiecti, sed scientia quæ Deus habet de his quæ facere potest, & non facit, sunt factibilia, & operabilia, igitur habet Deus scientiam practicam de ipsis, quæ facere potest, & non facit.

Dist. 40.

Trigesima propositio est. Scientia Dei absolute, & secundum se considerata non est neque practica, neque speculatiua, ut sic, hæc deducitur ex dictis Sancti Thomæ ubi supra, cuius ratio esse potest, quia illa cognitio, quæ est simplicissima præhabens in se eminenter perfectionem cuiuscunque scientiæ, non est neque practica præcise, neque speculatiua præcise, vel affectiua, sed altior, & eminenter continens rationem cuiuscunque scientiæ, sed diuina cognitio est huiusmodi, igitur conclusio est vera, de his lege Caietanum ubi supra, & Bargium in hoc libro, & Gabrielem, & Marsilium, & Gulielmum de Rubione in præsentia distinctione.

Dist. 38. q. 6. vnica.

Attende tamen impertinentiam, ne dicam insipientiam Francisci Licheti de Brixia, qui negat in conclusione vigesima esse ad mentem Scoti id quod Caietanus dicit, quod Deus habet scientiam simpliciter practicam de seipso, & inuehit maledicis verbis aduersus Caietanum asserens, quod iste nouus expositor non bene studuit doctrinæ Scoticæ, non enim Scotus asserit ut ipse fatetur, cognitionem Dei de seipso esse simpliciter practicam, & ideo parum curandum est de dictis istius expositoris, qui

ferè in omnibus dum disceptare studet in quinteris suis de doctrina Scoti, aut sensum retorquet, aut quid dicitur sit non intelligit, aut totaliter à via suorum Communiqu; deuiare videtur: in qua responsione ipse Franciscus negat expresse suum Magistrum Scotum, qui in prologo primi sententiarum habet definiendo scientiam Dei, illa verba, noticia Dei de seipso est simpliciter practica, aut nihil sibi deest, quin sit practica, vel est dicendum, quod vitio impressoris illa verba sunt inserta in doctrina Scotica, vel Lichetus negat suum Magistrum. Quatum ad illud quod dicit Caietanum non bene studuisse doctrinæ Scoticæ, verum asserit quod Caietanus non illi doctrinæ studuit ad sectandam & sequendam eam, sed bene ad ipsam impugnandam, & reprobandam tanquam chimericam. Quatum ad illud aliud quod asserit, quod parum curandum est de dictis Caiet. si ita est, cur ipse Franciscus tantifacit, quod vbi que locorum in commentarijs suis carpit eum nesciendo adducere rationem aduersus doctrinam prorumpit in personam contumelijs; Postea illud aliud dictum ab eo est verissimum, quod Caietanus non intellexit doctrinam Scoti, nec aliquis bonus Theologus eam intelligere potest, quia non intelligitur nisi verum teste Aristotile primo posteriorum. si enim doctrina Scoti non intelligitur signum est quod est falsa, & propterea nedum Caietanus, sed omnes ab ipsa deuiare debent.

q. 4. & 5.

Cap. 2.

Distinctio Trigesimasexta.

Habito in præcedenti distinctione quod Deus intelligat alia à se, & quod distincta cognoscat, disputatur modo à sententiarijs, num ad istam cognitionem præxigatur in ipso Deo pluralitas idearum & respondetur, resoluendo hoc difficile negocium per Chategoricas conclusiones; quarum prima est. Diuina essentia est propria ratio cuiuslibet creaturæ, hæc propositio ponitur à Sancto doctore primo contra gentes. Cuius ratio est, quia id in quo sunt perfectiones omnium rerum, vnitissime est propria ratio cuiuslibet rei creatæ, sed in diuina essentia sunt perfectiones omnium rerum creaturarum & creabilium, ut docuit Sanctus Thom. p. p. igitur &c. Nota quod hæc conclusio ponitur contra Gerardum de Carmelo in hoc libro, qui vult diuinam essentiam sub ratione essentiæ esse propriam rationem cuiuslibet creaturæ: propositio verò Sancti Thomæ intelligitur secundum germanum sensum, diuinam essentiam prout est intellecta à diuino intellectu, & ut obiectum intelligibile, & imitabile à creaturis esse propriam rationem ipsarum.

Cap. 54

Quest. 4. Dist. 36.

Secunda conclusio est. Rationes creaturarum in Deo distinguuntur per diuersos respectus, licet sint eadem realiter, hanc docet Sanctus Thom. eodem libro quo supra contra Gentiles. Cuius ratio est, quia diuina essentia intellecta præcise secundum quod est imitabilis ab Angelo, est propria ratio ipsius Angeli, & prout est imitabilis ab homine est propria ratio hominis, & sic de alijs creaturis, sed imitabilitas Dei ad creaturas est respectus rationis, igitur illa plures rationes in Deo distinguuntur per respectum rationis; hæc conclusio ponitur contra Aureolum, & contra Ioannem de Bassolis, qui in hac

Cap. 52.

in hac presenti distinctione negans huiusmodi respectus, asserentes creaturas posse primo intelligi a Deo non comparatiue, vel non comparando essentiam ad creaturas, vel econuerso, quia utrumque istorum est absolutum, igitur fictitij sunt huiusmodi respectus, quia consequuntur actum comparatiuum, essentiam diuinam ad creaturas, & sic derelinquendo hanc veritatem, vertunt se ad magistrum eorum Scotum, quod Deus produxit creaturas in esse cognito, & sic eas cognoscit, sed hec opinio reprobata est in precedenti distinctione, quia illud esse creaturarum productum ab aeterno in esse diminuto repugnat fidei & antiquis patribus & vera philosophia, nec ratio istorum aliquid concludit, quia istae rationes existentes in ipso Deo identice sunt ipsa essentia & non sunt rationes quibus Deus intelligit, sed bene rationes intellectae.

q. 3. art. 2.

Tertia conclusio est illae plures rationes sunt plures Ideae, hanc ponit Sanctus Tho. in disputatis de veritate, cuius ratio est, quia istae plures rationes in Diuino intellectu sunt, ad quarum similitudinem producuntur creaturae ex intentione agentis praedeterminatis sibi finem, sed Ideae sunt huiusmodi quod patet ex hoc, quia de ratione Ideae est primo, quia sit forma, quae aliquid imitatur, secundo quod illa imitatio fiat ex intentione agentis, tertio quod illud agens praedeterminet sibi finem, igitur conclusio vera. Nota circa hanc conclusionem quod est difficilis, quia quatuor opiniones inter Theologos versantur circa ipsam: prima est quam recitat Bacchonus tribuens eam Gerardo, quod Idea est ipsa Diuina essentia, & est una respectu omnium; secunda opinio est Marfilij, & Rogerij, & Petri de Aquila volentium Ideam esse quid aggregatum ex Diuina essentia, & relatione quadam; tertia opinio est, quam sequitur Iacobinus Bargius, & Franciscus Lichetus, & Gabrielis declarantem Ideam nil aliud esse, nisi rem cognitam in mente Diuina; Quarta opinio est Sancti Thomae, & Henrici, & omnium bonorum Theologorum, Ideam esse rationem illam identice Diuinam essentiam prout dictum est in conclusione, quae conclusio est de mente Augustini libro octuaginta trium quaestionum: Vbi habet, quod tanta vis in ideis constituitur, ut nisi his intellectis sapiens esse nemo possit. Attende etiam hic, primum inuentorem Idearum non fuisse Platonem, sed Socratem eius Magistrum, ut docuit Eusebius libro vndecimo de preparatione Euangelica, licet Aristoteles 7. Metaph. doceat, Platonem finxisse huiusmodi Ideas, a quo Platone Aristoteles dissentire videtur, ut recitat Zimara in tabulam Auerrois verbo Idea, adeo quod, sicuti inter viros, & leones non est fidum iusturadum, nec lupi, & oves vnquam vnanimis redduntur, sic nec Plato, & Aristoteles vnquam possunt vnanimis reddi licet Ioannes Grammaticus, Eustratius, Simplicius & Boetius ex latinis in secunda editione libri de interpretatione, & multi alij viri illustres ut ait Bessairon Cardinalis, tenuerint Aristotelem tantummodo verbis dissentire a Platone, & nullo pacto re ipsa ut latius docuimus nos in peculiari tractatu de Ideis, in quo ostendimus Aristotelem nullo pacto aduersari diuino Platoni.

Quaest. 23.

Tex. 28.

Quarta conclusio est. Licet Deus non habeat Ideam proprie loquendo nisi de cognitis ab eo practice, tamen rationes habet de cognitis ab eo practice vel speculatiue, hanc docuit Sanctus Thomas disputatis de veritate cuius ratio esse potest, quam tangit Augustinus libro octuaginta quaestionum. Vbi habet quod ideae sunt formae rerum principales secundum quas formatur omne quod oritur, aut interit, sed secundum speculatiuam cognitionem nihil formatur, igitur Deus proprie loquendo non habet ideam, nisi de cognitis ab ipso practice; vbi nota quod idea dicitur aliquando ratio, aliquando exemplar, aliquando principium factionis, & sic diuersimode potest pertinere ad scientiam practicam, & speculatiuam, vnde idea practica, & speculatiua non distinguuntur in ipso Deo, quasi duae ideae, sed quia secundum rationem intelligendi practica addit super speculatiuam ordinem ad actum, sicut homo addit supra animal rationale, tamen nec homo, nec animal sunt duae res.

Quinta conclusio est. Non omnia distincta in re proprie loquendo de ipsis ideis habent in ipso Deo proprias ideas, hanc ponit Sanctus Thomas in disputatis de veritate cuius ratio esse potest, quia solum illa habent distinctas ideas in ipso Deo, quae sunt distinctim facta, vel factibilia, sed non omnia entia sunt distinctim facta vel factibilia, igitur conclusio vera. Minor patet de materia prima, quae non habet distinctam Ideam ab Idea formae vel compositi, cum non possit fieri sine forma, sic etiam de accidentibus, & de generibus, & de malis, quae omnia non habent Ideas distinctas loquendo proprie de Idea ut principium factionis, non autem ut est ratio cognoscendi, & ex veritate huius conclusionis apparet quam turpiter errauit Ioannes de Bassolis in presenti distinctione vbi tenet oppositum huius veritatis, narrando totam ferè doctrinam Sancti Thomae de hac materia.

Sexta conclusio est. Omnia quae habent Ideam in ipso Deo, vel rationem aut similitudinem sunt vita in Deo, hanc docet Sanctus Thomas p. p. Cuius ratio est, quia omne quod est in Deo ut intellectum est suum viuere, & eius vita, sed omnia quae sunt facta a Deo, sunt in ipso ut intellecta ab ipso, igitur omnia quae in Deo Ideam habent vel rationem, aut similitudinem in eo vita dici debent, & hec conclusio videtur esse certa ex illo dicto Ioannis quod factum est in ipso vita erat. Hic nota contra Franciscum Lichetum qui tenet de mente sui Magistri Ideas non esse realiter vitam Dei, sed ipsas creaturas, secundum quoddam esse intelligibile ab aeterno productum, & hoc esse est medium inter ens reale, & rationis ut tactum est supra, & est periculosa opinio, quia eam docuit Vuicles libro suo de Ideis ut refert Thomas valde ensis lib. de antiquitate fidei; Caue etiam a Durando, qui vult Ideam creaturarum non esse simpliciter vitam Dei, sed quoddam esse obiectiuum, cuius opinionem sequitur Monachus albus in presenti distinctione.

Septima conclusio est. Res facta a Deo sunt verius in ipso Deo, quam in propria natura, hanc docet Sanctus Thomas de veritate, cuius ratio est, quia res in ipso Deo habent esse diuinum cum sint ipsa creatrix essentia, docet Anselmus libro de Carne Christi, sed in propria natura res facta a Deo habent esse creatum, igitur verius esse habent in Deo, quam in se. Vbi nota pro intellectu huius conclusionis,

Quarta conclusio est. Licet Deus non habeat Ideam proprie loquendo nisi de cognitis ab eo practice, tamen rationes habet de cognitis ab eo practice vel speculatiue, hanc docuit Sanctus Thomas disputatis de veritate cuius ratio esse potest, quam tangit Augustinus libro octuaginta quaestionum. Vbi habet quod ideae sunt formae rerum principales secundum quas formatur omne quod oritur, aut interit, sed secundum speculatiuam cognitionem nihil formatur, igitur Deus proprie loquendo non habet ideam, nisi de cognitis ab ipso practice; vbi nota quod idea dicitur aliquando ratio, aliquando exemplar, aliquando principium factionis, & sic diuersimode potest pertinere ad scientiam practicam, & speculatiuam, vnde idea practica, & speculatiua non distinguuntur in ipso Deo, quasi duae ideae, sed quia secundum rationem intelligendi practica addit super speculatiuam ordinem ad actum, sicut homo addit supra animal rationale, tamen nec homo, nec animal sunt duae res.

q. 3. art. 2.

q. 3. art. 4.

Quaest. 15.

q. 13. art. 3.

Cap. 1.

Quaest. 3.

q. 4. art. 1.

tionis, quod res quadrupliciter considerari potest, primo in natura propria, secundo ut est in cognitione nostra, tertio prout est in ipso Deo, quarto ut abstrahit ab omnibus his. Modo res ipsa tertio modo sumpta est melior omnibus alijs tribus modis. Hae doctrinae est contra Diuum Bonaventuram hic, & Aureolum asserentes res tribus tantum modis considerari posse, primo ut sunt in Deo tanquam in principio producente ratione potentiae; secundo, ut sunt in Deo tanquam in exemplari exprimente ratione notitiae. tertio ut sunt in Deo veluti in fine conseruante. & defecerunt, non animaduertendo, quomodo pluribus alijs modis considerari potest creatura ut dictum est.

q. 15. art. 2.

Quaest. 46.

Quaest. 15.

Quaest. 15.

q. 13. art. 3.

Quaest. 3.

Octaua conclusio est. Ideae in ipso Deo non sunt quid creatum, sed tantum ipsa diuina essentia: hanc docet Sanctus Thomas p. p. Cuius ratio esse potest, quia idea est ratio cognoscendi, & principium operandi creaturas per modum exemplaris, sed essentia diuina est huiusmodi, igitur conclusio vera. & est de mente Augustini, libro octuaginta trium quaestionum, vbi docet ideam esse formam, & rationem incommutabilem, immortalem, & aeternam, sed istae conditiones non possunt conuenire nisi diuinae essentiae, igitur conclusio vera, hoc etiam docuit Clemens Alexandrinus libro 5. Stromatum vbi apertis verbis asserit diuinam essentiam esse ideam omnium rerum, vide hic manifestum errorem Bargij asserentis ideam esse ens creatum.

Nona conclusio est. Diuina essentia non est idea creaturarum prout est species intelligibilis, neque prout est cognitio creaturarum, aut praescientia, aut potentia, aut ars vel iustitia, siue misericordia, sed prout est forma obiecta diuino intellectui, & cognita ab ipso ut imitabilis a creaturis; haec deducitur ex Sancto Thoma p. p. Cuius ratio esse potest, quia Deus perfectissime cognoscit suam essentiam, igitur ut est imitabilis, & participabilis ab ipsis creaturis, ergo sic erit idea omnium, & non sub ratione potentiae aut scientiae &c. Et hic nota vnum contra Durandum, quod idea est essentia creaturarum quantum ad omnia illa quae reperiuntur in creaturis, vide de hac re Caietanum prima parte.

Vltima conclusio est. Necessesse est ponere plures ideas in ipso Deo, hanc ponit Sanctus Thomas p. p. Cuius ratio est, quia in ipso Deo est idea totius vniuersi, sed in ipso vniuerso sunt diuersa entia, igitur in Deo, necesse est ponere diuersas ideas. Pluralitas, seu multitudo istarum idearum attende quod non repugnat diuinae simplicitati, quia non sunt principia, quibus Deus intelligit, sed sunt plures rationes intellectae ab ipso Deo, & haec conclusio est contra Ioannem de Bassolis in presenti distinctione vbi ex professo arguit contra hanc conclusionem, sed argumenta eius sunt nullius momenti, & ex his quae dicta sunt de facili soluuntur.

Distinctio Trigesima septima.

In hac distinctione disputatur a magistro quomodo Deus, & spiritualis substantia sit in rebus, cum supra ostensum sit, quomodo creaturae, & res ipsae dicantur esse in ipso Deo per ideas, & sit prima conclusio haec ad dilucidandam veritatem huius negotij. Deus est in omnibus creaturis, non

sicut pars essentiae, vel accidens, sed sicut agens adest ei, in quo agit, hanc ponit Sanctus Thomas p. p. prima pars conclusionis patet, quia Deus non componitur cum creaturis. secunda etiam est manifesta ex se, quia Deus non est accidens. tertia patet ex Aristotele 7. Physicorum, quia mouens & motum sunt simul, sed Deus est mouens omnium rerum, igitur Deus est simul cum omnibus rebus. circa istam conclusionem nota quod non est discordia inter Theologos de conclusione ipsa, sed de modo quo Deus est in rebus, si quidem Scotus hic vult Deum esse in rebus ratione immensitatis: verum quia Caietanum reprehendit in multis ipsum Scotum in expositione praesentis conclusionis, & Lichetus more suo non valens defendere Scoticas importunitates conuertit se ad Caietanum dicens, quod vere loquitur nouus expositor more eorum, qui palpitando sunt super terram reptantes, & valde errat, quia Caietanus non super terram, sed profunde satis penetrat sensum conclusionis Sancti Thomae, & si loquitur ut nouus expositor, Lichetus ipse hoc dicere non debet cum persona sua non connumeretur inter antiquos Patres. Riccardus de media villa, declarans quomodo Deus est in omnibus rebus, vult ipsum Deum attingere omnem rem creatam ratione cuiusdam spiritualis magnitudinis, & infinitae simplicitatis. Durandus vult Deum esse in rebus, dicere coexistentiam realem ipsius Dei ad res, vel ordinem quendam secundum quem creatura refertur ad Deum, exemplificans de sigillo impresso in aquam, quae aqua quoadiu coexistit sigillo retinet eius figuram. Franciscus de Mayronis dicit modum Dei esse in rebus esse ipsum esse immutabile, & quod ista praesentia non est quid absolutum. Aureolus asserit Deum esse in rebus non esse quid formaliter in Deo, quia non est quid aeternum, nec est quid formatum ab intellectu, quia nullum ens rationis est ratio essendi ipsius Dei in rebus, quid autem sit nescit exprimere. Sententia Sancti Thomae ponitur in conclusionibus.

Propterea sit secunda conclusio haec. Deus est in omni re intime: hanc ponit Sanctus Thomas vbi supra cuius ratio est, quia omnis causa producens & conseruans effectum suum proximum, & immediatum est in ipso intime, sed Deus est producens & conseruans omnes res, & quo ad esse ipsarum quod est intimum illis, igitur Deus est in omni re intime; Vbi attende, quod Germanus sensus huius conclusionis, ut ait Caietanus est, quod Deus sit in omnibus suppositaliter ita quod inter res ipsas, & hunc Deum, qui est suppositum absolutum, nullum aliud suppositum mediat, ita quod si sunt res materiales cum materia sit immediate creata a Deo sub forma, sequitur quod inter ipsum Deum, & res ipsas materiales nullum aliud suppositum mediat, quod sit producens huc effectum, si verò sunt res spirituales ut Angeli, sic etiam Deus immediate immediatione suppositi produxit illas. Expositor libri contra Gentiles Franciscus Ferrariensis tertio libro vult non esse in conueniens eundem effectum puta Socratem esse immediate a duobus agentibus, nempe a Deo, & agente inferiori, licet alio, & alio modo. A Deo qui dem immediate immediatione virtutis; ab agente vero inferiori immediatione suppositi, & deceptus est, quia verus sensus est ille quem Caietanus inu-

Dist. 37.

q. 8. art. 1.

Cap. 70.

inuenit, quia Deus vt dictū est immediatione sup-
positi in omnibus rebus inuenitur, licet & concu-
rat etiam immediatione virtutis, quæ tamen virtus
est sua substantia.

Tertia conclusio est. Existencia Dei in rebus est
respectus rationis ex parte Dei, & realis ex parte
creaturæ, hanc ponit Sanctus Tho. vbi supra cuius
ratio est, quia omne illud quod dicitur de Deo ex
tempore dicit relationem rationis ex parte Dei, &
relationem realem ex parte creaturæ. sed Deū esse
in rebus omnibus immediate immediatione sup-
positi dicitur de Deo ex tempore, igitur conclusio
vera: & in hoc est laudandus Franciscus de Mayro-
nis qui asserit hanc præsentiam non esse quid abso-
lutum, neque quid priuatiuum, & arguendus est Au-
reolus qui negat esse quid respectiuum.

Quarta conclusio est. Deus est in omnibus per
præsentiam, hanc ponit Sanctus Thom. p. p. Cuius
ratio est, quia vnumquodque est per præsentiam in
eis quæ sunt in eius conspectum, sed omnia sunt in
conspectu Dei, vt scribitur ad Hebræos, omnia nuda,
& aperta sunt oculis eius, igitur Deus est in om-
nibus per præsentiam, & hæc conclusio est de fide
contra Auerroem, & cæteros peripateticos inter-
pretantes Aristotelē & ducetes ad eorum sensum,
quod Deus non cognoscit hæc inferiora, quia vile-
sceret eius intellectus, & decepti sunt, quia tunc se-
queretur hoc; si Deus moueretur à rebus & ab eis
cognitionem acciperet: est etiam hæc cōclusio con-
tra Bargium in hoc libro interpretantem Deū esse
in rebus per præsentiam ex hoc quia habet ideas om-
nium rerum, & errat, quia intelligitur de præsentia
penetratiua omnium & singulorum per diuinum
intuitum, vt docet Apostolus & non per ideas vt
scripsit Bargius Scotista.

Quinta cōclusio est. Deus est in omnibus rebus
per potentiam. hanc ponit Sanctus Tho. vbi supra,
cuius ratio est, quia in illis est Deus per potentiam
ad quæ se extendit eius virtus, & facultas, sed ad om-
nia quæ sunt, & quæ esse possunt, se extendit facul-
tas, & virtus Dei immediate, igitur Deus est in om-
nibus per potentiam, & hæc est de fide vt scribitur
Isaiæ, omnia opera nostra operatus es in nobis do-
mine. & ponitur hæc conclusio contra Manicheos,
qui posuerunt duo principia rerum & sic volebant
Deum non esse immediate in omnibus immedi-
atione virtutis, ponitur etiam hæc conclusio contra
fratrem Gulielmum de Rubione qui exponit Deū
esse in rebus per potentiam, id est per operationem
transuentem, & errat cum dictum sit superius in Deū
non cadere proprie operationem transuentem, quā
ipse non operetur nisi per intellectum, & voluntatē.

Sexta conclusio est. Deus est in omnibus rebus
per essentiam, hanc ponit Sanctus Tho. vbi supra,
Cuius ratio est, quia in rebus in quibus est aliquid
immediate creatum à Deo, immediatione suppositi,
in illis reperitur Deus per essentiam, sed in om-
nibus, & cunctis entibus depēdentibus ab ipso est
aliquid immediate creatum vt dictum est supra,
igitur Deus in oibus & cunctis entibus est per præ-
sentiam, id est immediate immediatione suppositi,
& hæc est de fide, vt scribitur Hieremiæ, cælum &
terram ego impleo. & hæc conclusio ponitur con-
tra Auicennam, qui posuit quod Deus immedi-
ate immediatione suppositi produxit primam intel-

ligentiam, quippe quæ prima intelligentia intel-
ligendo Deum produxit secundam intelligentiam
& intelligendo se, vt habebat aliquid de poten-
tia producebat corpus cœli, & prout etiam intelli-
gebat se existentem in actu producebat animam cœ-
li & sic de alijs, ponitur etiam hæc conclusio cōtra
Franciscum de Mayronis exponentem Deum esse
in omnibus per essentiam ex hoc quia est immuta-
bilis, & errat, quia esse in rebus per essentiam est esse
in illis immediate immediatione suppositi, vt cau-
sa essendi, & à nulla re distare.

Septima conclusio est. Deus est in creaturis ra-
tionalibus speciali quadam ratione hanc ponit Sa-
ctus Thomas vbi supra, Cuius ratio est, quia in illis
est Deus speciali quadam ratione, quæ ipsum spe-
cialiter amant, & cognoscunt, sed creatura rationa-
lis specialiter amat Deū, & cognoscit super omnes
alias creaturas, igitur Deus est in ipsis creaturis spe-
ciali quadam ratione, & hæc specialis ratio est grā-
tia gratum faciens, quæ conclusio ponitur contra
Aureolum hic qui eam reprehendit propter paru-
los qui sunt creaturæ rationales, & non amant, aut
Deū cognoscunt, & errat ipse Aureolus errore ma-
ximo, quia & si paruuli non cognoscant, nec amant
Deum in actu secundo, cognoscunt tamen, & amant
in actu primo & in habitu, quia iam in eis est fi-
des, & charitas; & cætera virtutes infusæ eis in ba-
ptismate.

Octaua conclusio est. Deus est in natura huma-
na per quendam singularissimum modum scilicet
hipostaticam vnionem, & hæc est de fide iuxta il-
lud Ioannis, Verbum caro factum est, & scribitur à
Sācto Thoma tertia parte, & ponitur cōtra iudæos
& cæteros infideles, sunt & alij modi, quibus Deus
est in diuersis hominibus vt docet Marsilius hic,
nam est in prædicatoribus per gratiam gratis datā,
& in malis prophetis per donum prophetiæ, & in
philosophis infidelibus per illuminationem intel-
lectus, sed omnes huiusmodi modi reducuntur ad
modum quo Deus est in rebus per potentiam, &
hoc nulli creaturæ cōpetit, sed est proprium ipsius
Dei esse in rebus vt dictum est supra, quia primo &
per se, & secundum se ipsum est in rebus, hoc autem
nulli creaturæ conuenire poterit.

Nona conclusio est. Hæc propositio absolute lo-
quendo Deum immediate esse præsentem cunctis
rebus est de fide contra Marsilium hic, volentem lu-
mine naturæ hoc posse probari, nāque Diuus Am-
brosius libro de Spiritu Sancto, volens probare Spi-
ritum Sanctū esse Deum, ita dicit, quis audeat crea-
turam dicere Spiritum Sanctum, qui in omnibus,
& vbique, & semper est, si enim lumine naturæ hæc
propositio esset cognita vane Diuus Ambrosius
hoc medio vteretur, deinde habemus in Psalmis,
si ascendero in cælum, tu illic es, & sapientiæ scri-
bitur quoque; attingit à fine vsq; ad finem &c. Et in
actibus Apostolorum. in ipso viuimus, mouemur,
& sumus; Beatus August. libro de Ciuitate Dei,
hoc idem docet esse de fide, sic Tertulianus libro
de Trinitate, sic Bernardus 5. de consolatione ad
Augerium, sic Anselmus libro Monologion, & cæ-
teri patres hoc docent.

Decima conclusio est. Non obstante quod pro-
positio sit de fide possunt adduci multæ rationes
probabiles ad eam suadendam, & primo Albertus
probat

Distinctio Trigesima octaua.

probat hic, quia Deum esse vbique est perfectio sim-
pliciter, & debet ei cōuenire, probat deinde in sum-
ma sua tractatu decimo octauo, quia Deus est id
quo melius cogitari nō potest, igitur est vbique &
semper; tertio probat Cartusianus hic, quia essen-
tia Dei virtus & operatio sunt idem, sed operatio
Dei est vbique, ergo &c. Scotus etiam vitur medio
immensitatis, quia Deus est immēsus, & infinitus,
igitur Deus est vbique; &c. Diuus Bonauentura pro-
bat ex hoc, quia si Deus non esset vbique vel quia
non posset, vel quia non vellet, vel quia nesciret, sed
nullum istorum est Deo attribuendum, igitur &c.
Marsilius ita arguit, omnia entia pēdent à Deo im-
mediate, igitur Deus est in omnibus immediate, &
hanc rationem deducit ex Arist. qui 12. Metaphy-
sices asserit Deum esse à quo cælum, & natura pen-
det &c. Sāctus Thomas videtur probare ex effectu
Dei, quia ipse Deus causat esse & conseruat illud in
omnibus rebus, igitur est in cunctis rebus. Duran-
dus deducit ex Augustino 8. de Ciuitate Dei dicēs
quod facit situs in corporalibus hoc præstat ordo
in spiritualibus, sed locus facit rem præsentem cor-
poraliter, igitur Deus erit secundum ordinem in
rebus spiritualiter: verum istæ rationes nō sunt de-
mōstratiuæ. Et Aristoteles fuit sibi ipsi contrarius
de hac re. quia 8. Physicorum dixit quod Deus ha-
bitat in circumferentia primi cœli, quia ibi magis
apparet eius actio, & primo cœli dixit quod omnes
leges conueniunt in hoc quod Deus est in cœlo, vt
exponit etiam Auerroes, & Marsilius in hoc libro
asserit secundum Philosophum Deum esse vbi-
que præsentialiter, & coexistere cuicumque parti
mundi: stante ergo opinione Marsilij & sententia
Aristotelis est aperta contradictio, propterea ortæ
sunt variæ sententiæ de loco Dei, nam peripatetici
volunt Deum habitare in circumferentia primi cœ-
li, Plato in Thimeo posuit ipsum Deum in centro
terre, quia ibi est maxima quies, in cœlo vero est la-
bor, quia cōtinuus motus. Saraceni imaginati sunt
Deum sedere in quadam excellētissima Cathedra
substanta ab octo spiritibus in cœlo. Iudæi ponunt
caput Dei in cœlo, & pedes in terra, propter verba
scripturæ. cælum mihi caput est, & terra scabellum
pedum meorum: & male intellexerunt ipsa, quia
cælum intelligitur diuinitas, & per scabellum hu-
manitas: rei tamen veritas est declarata per conclu-
siones præpositas, quod Deus est vbique per poten-
tiam, præsentiam, & essentiam, & nullibi circum-
scriptiue, aut diffinitiue. sed an sit in locis imagi-
narijs cum dicat Aristoteles extra cælum nihil est,
breuiter dicitur ad hoc, quod Deus non est extra
cælum tanquam in aliquo vero loco, & extra mun-
dum, sed tātum in seipso, sicut erat ab eterno, quia
ly extra mundum non dicit aliquid reale, sed non
limitat, vt finit ipsum Deum, quemadmodum Ale-
xander Alensis docet p. p. summæ suæ Theologiæ,
quod Deus non est nisi in veris locis actu, in ima-
ginarijs verò non est actu, sed potētia & hoc etiam
docet Augustinus libro primo Confessionum, vbi
contemplatur ipsum Deum, vt mare infini-
tum intra quod est spongia, quam pe-
netrat aqua maris, cui spon-
giæ comparatur totus
mundus.

IN præsentī distinctione resumunt Magistri ma-
teriam de scientia Dei, quæ materia per aliquot
propositiones resoluitur, quarum prima est.
Quidquid agitur in toto decursu tēporis est præ-
sens Deo in tota eius æternitate: hanc docet San-
ctus Thomas primo cōtra gentiles, cuius ratio esse
potest, quia æternitas, qua Deus ipse mēsuratur est
tota simul, & ambit totum tēpus, igitur ea quæ sub
ipso tempore sunt sunt præsentia ipsi Deo ratione
huius æternitatis, quæ est perfecta possessio vitæ
interminabilis; hic nota, quod Scotus vult quod
& si nunc æternitatis sit formaliter infinitum, & ex-
cedat totum decursum tēporis, tamen non ratione
huius potest coexistere, seu coexistit creaturis pos-
sibilibus in decursu temporis, sed tantum ratione
virtutis, quam Deus habet, coexistit his quæ in tem-
pore successiue fiunt, & hanc imaginationem se-
quutus est Aureolus, sed Alphōsus Toletanus hanc
opinionem appellat erroneam, & Sanctorum deter-
minationi contrariam: propterea attende tu dili-
gens Lector ad ea quæ Dominus Caietanus docet
in primam partem, & eris resolutus de hac conclu-
sione, quæ non est de fide, sed cadit sub opinionib.

Secunda conclusio, Contingentia non oritur in
rebus solum propter secundas causas, hanc docet
Sanctus Thomas secundo contra gentes, Cuius ra-
tio est, quia ab eo non oritur contingentia, quo su-
blato ad huc remanet contingentia, sed sublatis se-
cundis causis adhuc remanet cōtingentia, vt patet
in libro Genesis in quo narrantur primæ creaturæ
productæ à Deo contingentes cum iam ipsas non
produxerit ex necessitate naturæ, nec erant ibi se-
cundæ causæ, igitur contingentia non propter se-
cundas causas tantummodo oritur: de hac lege Ca-
ietanum in primam partem Sancti Thomæ.

Tertia conclusio. Radix contingentie est diuina
voluntas, hanc scripsit Sanctus Thomas prima par-
te, vbi supra, cuius ratio est, quia quando agens est
fortissimum oportet ei effectus assimilari perfectè
non solum quo ad naturam speciei, sed etiam quo
ad necessaria, sed diuina voluntas, quæ est causā re-
rum est agens fortissimum, igitur ei effectus perfe-
cte assimilantur, scilicet vt non solum ea fiant quæ
Deus vult fieri, quod est quasi assimilatio secundū
speciem, sed etiam vt fiant eo modo quo vult fieri
necessario vel contingenter quæ est assimilatio se-
cundum accidentia: de hac conclusione vide Fran-
ciscum Ferrariensem vbi supra.

Quarta conclusio est. Prima radix cōtingentiæ
secundum rem, & secundum rationem in creatu-
ris ipsis est diuinus intellectus, & diuina scientia,
hanc docet Sanctus Thomas secūdo libro contra
gentiles, Cuius ratio est, quia illud quod est prima
radix libertatis, est prima radix contingentie in ef-
fectu, sed intellectus est prima radix libertatis, nā
ex hoc quod intellectus potest iudicare, hoc esse
volendum, vel nolendum, sequitur quod voluntas
possit velle, vel nolle, igitur prima radix contingen-
tiæ in creaturis est diuinus intellectus, vnde volun-
tas semper sequitur cognitionem intellectus.

Quinta cōclusio est. Nullus effectus euenit con-
tingenter à prima causa, ita quod possit eius ordi-
nem exire, hæc docet Sāctus Thomas prima parte,
Cuius

Art. 2. & 3.

Cap. 4.

Distin. 37.

Art. 3.

Cap. 26.

Dis. 27. q. 1.

Cap. 23.

Tex. 49.

Cap. 6.

Tex. 84.
Tex. 22.

Quest. 39.

Dist. 37.

Quæst.

Dist. 37. q. 1.

Cap. 6.

Psalm.

Cap. 8.
Cap. 17.

Cap. 30.

Quæst.

Cap. 67.

q. 14. ar. 13.

Cap. 28.

q. 19. art. 8.

Cap. 26.

q. 19. art. 6.

Cuius ratio est, quia nullus effectus potest exire or-
dinem causæ uniuersalisimæ, sed Deus est causa
uniuersalisima, & prima omnium rerum, igitur nul-
lus effectus contingenter eueniens exire poterit or-
dinem primæ causæ; hæc conclusio ponitur cõtra
multos nominales præsertim Parisienses, arbitran-
tes ex doctrina Sancti Thomæ sequi omnia euenire
necessario ab ipso Deo, & decepti sunt, quia & si
creaturæ in ordine ad primam causam sint necessa-
riæ, non tamen necessitate absoluta, sed necessitate
suppositionis, quæ tamen non tollit contingentiam,
& mirandum est de istis, quomodo tam leuiter
errarunt in hoc.

Sexta conclusio est. Contingens ut futurum non
potest infallibiliter cognosci, sed tantum ut est in
præsentia, hanc docet Sanctus Thomas in disputatis
de veritate, cuius ratio est, quia id cuius euentus po-
test impediri non potest certitudinaliter sciri, an
sit futurum, sed euentus ipsius contingentis futuri
est impedibilis, & impediri potest, igitur cõtingens
ipsum ut futurum est non potest certitudinaliter
cognosci, sed tantum ut est in præsentia. sed nota di-
uersas sententias Theologorum circa hanc conclu-
sionem, si quidem Petrus Aureolus in præsentia lo-
co docet futura ipsa nulla scientia esse scibilia, in
qua sententia arbitratur Boetium extitisse, dum in
secundo Perihermenias sic inquit, caue nedum om-
nia scire contendis Deum ipsum, omnia ignorare
facias, quæ opinio est expresse contra Augustinum

q. 2. art. 2.

Cap. 9.

Distin. 39.

Dis. 38. q. 3.

nem modum pertinentem ad existentiam; Sanctus
Thomas p. p. & in multis alijs locis suæ doctrinæ te-
net contrariam opinionem aduersus omnes prædi-
ctos, propterea non est mirum si eam omnes impu-
gnât, quæ opinio etiam inter discipulos Sancti Tho-
mæ habet maximam difficultatem, ita ut dicat Ca-
ietanus hanc opinionem esse adeo obscuram, ut
nullus ausus sit eam scriptis aut verbis assertiue tue-
ri, & verus sensus illius opinionis latuit eum fortè
per quindecim annos, sed postmodum suffragijs
Diui Thomæ est sibi manifestata, idcirco non est
mirum si Thomistæ omnes ferè laborât defenden-
do ipsam, præsertim Ferrariensis primo contra gen-
tiles, & Capreolus hic, & quoque Thomistæ scrip-
serunt de hac opinione, nihilominus cum sit ra-
tionabilior cunctis opinionibus Theologorum di-
sputanda venit, & non tanquam sub fide tenenda,
consistit igitur in his propositionibus. infallibili-
tas, & certitudo diuinæ cognitionis circa futura
contingentia non desumitur aut ex causis eorum
contra Durandum, aut ex ideis contra Diuum Bo-
nauenturam, aut ex aliquo illorum modorum di-
ctorum à supra nominatis Theologis, patet hæc
propositio, quia nullus istorum causat infallibilem
& certam cognitionem, sed potius coniecturalem,
& indeterminatam, & impedibilem. Secunda pro-
positio est. Deus cognoscit futura contingentia
prout sunt illi præsentia in nunc æternitatis, probat,
quia quæcumq; Deus cognoscit vno modo cognos-
cit infallibiliter, & certissime, sed futura cõtingen-
tia nõ possunt aliter infallibiliter, & certissime cog-
nosci, nisi prout coexistunt æternitati diuinæ, igitur
propositio vera, assumptum patet ex D. Paulo ad Ro-

q. 14. art. 1.

Cap. 67.

Cap. 4.

Psal. 49.

Cap. 8.

manos dicente vocat ea quæ non sunt, tanquam ea
quæ sunt, nunc sic ea quæ sunt cognoscit Deus tan-
quam præsentia in sua æternitate, ergo etiã ea quæ
non sunt; scilicet in hoc Nunc temporis, sed erunt
pro illo Nunc quo producuntur à suis causis, & hoc
loquendo de scientia visionis: & hæc est sententia
Beati Augustini in expositione Psalmorum expo-
nentis illa verba, & pulchritudo Agri mecum est, &
ipsius Ambrosij libro quinto de fide ad Gratianum,
vbi inquit Deum ita cognoscere ea quæ sunt, sicut
illa quæ non sunt, hoc autem nil aliud infert nisi
coexistentiam vtrorumque non syncategorematicè,
idest pro omni differentia temporis & ab æter-
no, sed categorematicè, pro illo tempore, quo con-
tingentia & libera sunt, coexistunt æternitati perfe-
ctè, ambienti totum decursum temporis, quo ad
initium mundi, in quo fuerunt prima cõtingentia,
& quo ad finem ipsius mundi in quo erit ortus, &
obitus Antichristi, hæc omnia clauduntur sub ipso
Nunc æternitatis. Tertia propositio. Deus non cog-
noscit futura contingentia infallibiliter & certif-
sime ex hoc tantum quod si sunt ei præsentia in
Nunc æternitatis, probatur, quia perfecta cognitio
Dei non pendet ex aliquo obiecto extrinseco, sed
futura contingentia, ut sunt præsentia Nunc æter-
nitatis, sunt extrinseca à diuina essentia, igitur infal-
libilis, & certa diuina cognitio futurorum contin-
gentium non est ex hoc tantum, quod sunt præsen-
tia Nunc æternitatis.

Quarta propositio. Deus cognoscit futura con-
tingentia certissime, & infallibiliter cognoscendo
se ipsum, probatur, quicumque perfecte cognoscit
aliquid,

aliquid, cognoscit etiam omnia illa quæ participat
illud, ut cognoscens perfecte hominem cognoscit
omnia participantia hominem, sed Deus perfecte
cognoscit seipsum, igitur cognoscit omnia ea quæ
ipsum participant, sed futura cõtingentia, siue sint
in se ipsis coexistentia æternitati, siue sint in causis
completis, vel incompletis, aut indeterminatis, &
impedibilibus participant ipsum Deum, ergo Deus
perfecte nouit omnia futura respectu suarum cau-
sarum, & præsentia siue sint libera siue contingen-
tia, siue necessaria, & hæc est determinatio S. Tho-
mæ de hac re cum alijs cõclusionibus sequentibus.

Septima conclusio est. Deus non cognoscit con-
tingentia ut futura sunt, sed æternaliter cognoscit
ea, ut ei sunt præsentia, hanc ponit Sanctus Thomas
vbi supra, & prima pars huius conclusionis patet,
secunda etiam manifestatur sic, quia cognitio cer-
ta requirit determinationem in scito, sed futura, ut
futura non sunt determinata, sed tantum quando
actu existunt: igitur ad hoc ut Deus certe, & infalli-
biliter cognoscere habeat futura contingentia deb-
ent coexistere æternaliter categorematicè, & hæc
conclusio ponitur contra Aureolum, oppositum
sentientem.

Octaua conclusio. Deus cognoscit futura cõtin-
gentia esse sibi præsentia, & alijs futura: hanc scrip-
sit S. Tho. in disputatis de veritate, cuius ratio est,
quia Deus cognoscit nedum res ipsas, sed omnes
ordines, & modos essendi rerum, sed futura cõtin-
gentia possunt esse Deo præsentia categorimati-
cè, & nobis futura, igitur Deus cognoscit futura
sibi præsentia, & nobis ventura.

q. 14. art. 2.

q. 2. art. 12.

Cap. 67.

Cap. 67.

Cap. 67.

q. 22. art. 4.

Nona conclusio est. Cognitio Dei de futuris
contingentibus est infallibilis, & certissima, hanc
docet Sanctus Thomas primo contra gentes, cuius
ratio est, quia illa cognitio est certa, & infallibilis,
quæ fertur supra obiectum præsens ut præsens est,
sed cognitio diuina fertur super omnia quæ fiunt
in toto decursu temporis cum mensuretur æterni-
tate, quæ nedum in actu signato, sed in actu exerci-
tato omnia temporanea amplectitur, & ambit, igitur
cognitio Dei de futuris contingentibus est infalli-
bilis, & certa, & hæc ponitur cõtra Gregorium Ari-
minensem, & ceteros nominales oppositum docetes.

Decima conclusio est. Contingentia ad vtrumli-
bet futurorum cognitum stat cum infallibilitate
diuinæ scientiæ, hanc scripsit Sanctus Thom. lib. 1.
contra gentes, Cuius ratio est, quia cum infalli-
bilitate diuinæ scientiæ stat quod effectus habeat
causam propriam contingentem, igitur cum ipsa
causa stat contingentia, igitur simul stare possunt
hæc duo, quod Deus habet scientiam infallibilem
de futuris cognitis, & ipsa futura cognita sint con-
tingentia: circa hanc conclusionem nota, quod Sil-
uester, & Caietanus valde laborant, quomodo hæc
duo simul stare possunt, quod Deus habeat infalli-
bilem scientiam de existentia alicuius contingen-
tis præsertim ad vtrumlibet, & quod illud possit
euenire, & nõ euenire, verum quia diuersæ viæ sunt
ad declarandam veritatem huius conclusionis, se-
quere tu quod dicit Sanctus Thomas prima parte,
quod Deus infallibiliter cognoscit contingentia,
licet ea contingenter, & libere eueniant, sed lege tu
Caietanum ibi.

Vndecima cõclusio est. Omne cõtingens, quod

Deus sciuit esse futurum, necessario scit illud esse
futurum, verbi gratia ista propositio est necessaria,
si Deus sciuit Antichristum esse futurum, igitur
Antichristus erit, hanc ponit Sanctus Thomas p. p.
Cuius ratio est, quia omne æternum est necessarium,
sed omnia quæ Deus sciuit, sciuit ab æterno, igitur
omne scitum à Deo est necessarium. hæc conclusio
ponitur contra Giltonensem, cuius opinionem re-
citât Ioannes Bacchonus in hoc libro, & inuehit
contra ipsum sustinendo opinionem Sancti Tho-
mæ, quia germanus sensus conclusionis est de ne-
cessitate immobilitatis, & suppositionis, non autè
de necessitate absolute, & de sensu composito, non
autem diuiso.

Duodecima conclusio est. Propositio de futuro
contingenti, quod futurum Deus scit, est necessa-
rio vno modo. scilicet ut substât diuinæ scientiæ,
alio modo est contingens: hanc docet S. Thomas
prima parte, Cuius ratio est, quia res diuersimode
considerata poterit habere diuersas dispositiones,
sed propositio de futuro contingenti, ut substât di-
uinæ scientiæ, & in se diuersimode consideratur,
igitur vno modo poterit esse necessario, alio mo-
do cõtingens, verbi gratia ut lapis secundum quod
est in se, est materialis, prout vero est intellectus &
in animâ est immaterialis. Nota quod hæc conclu-
sio ponitur contra Gregorium Ariminensem hic,
qui oppositum huius sustinet, & est in errore, quia
Lipis & tonforibus est manifestum, omne scitum
à Deo ut scitum, & in sensu composito est necessa-
rium necessitate cõsequentia, licet non consequen-
tis, & si in se poterit esse contingens, & liberum.

Tertiadecima conclusio est. Non omne futurum
eueniet, hanc ponit Sanctus Thomas in disputatis
de veritate, Cuius ratio est, quia illud, cuius causa
impediri potest non necessario eueniet, sed causa
futurorum impediri possunt, igitur futurum non
necessario eueniet, declaratur minor, quia effectus
potest impediri, vel secundum dispositionem natu-
ræ, vel meritorum, & hoc est de fide, quia habetur
Esaia, quod dictum fuit Ezechia, dispone domi tuæ,
quia morieris, & non viues, & tamen illud non eue-
nit, quia ab æterno aliter fuit in scientia, & volun-
tate diuina, quæ immutabilis est, & ex hoc deduci-
tur, quod semper nobis consiliandum, & negotia-
dum, & laborandum est, non obstante præscientia
Dei, & prædestinatione, quod optime docet Bac-
chonus locis supracitatis.

Decimaquarta cõclusio est. Præsens materia de
præscientia ipsius Dei est difficilis, & non est mirum
si humanus intellectus quietari non potest, patet
ista ex hoc quod in Theologia, seu in fide Christi,
quatuor sunt valde difficilia, primum est misterium
Trinitatis, secundum est misterium incarnationis
Verbi Dei; tertium est quomodo Corpus Christi
cum sua quantitate in tam paruo loco cõtineatur,
& alia ad illam materiam spectantia. quartum est
præsens negotium scilicet de scientia, præscientia,
dispositione, prouidètia, & prædestinatione ipsius
Dei, quod negotium arbitrari esse difficilius alijs.

Vltima cõclusio est. Solutio omnium argumen-
torum, & Gregorij, & Aureoli facilis est ex supradi-
ctis conclusionibus, sed qui formaliter, eorum so-
lutionem cupit, legat Capreolum hic, & Caietanum
in expositione primæ partis, vbi contendit multa
argu-

aliquid, cognoscit etiam omnia illa quæ participat
illud, ut cognoscens perfecte hominem cognoscit
omnia participantia hominem, sed Deus perfecte
cognoscit seipsum, igitur cognoscit omnia ea quæ
ipsum participant, sed futura cõtingentia, siue sint
in se ipsis coexistentia æternitati, siue sint in causis
completis, vel incompletis, aut indeterminatis, &
impedibilibus participant ipsum Deum, ergo Deus
perfecte nouit omnia futura respectu suarum cau-
sarum, & præsentia siue sint libera siue contingen-
tia, siue necessaria, & hæc est determinatio S. Tho-
mæ de hac re cum alijs cõclusionibus sequentibus.

Septima conclusio est. Deus non cognoscit con-
tingentia ut futura sunt, sed æternaliter cognoscit
ea, ut ei sunt præsentia, hanc ponit Sanctus Thomas
vbi supra, & prima pars huius conclusionis patet,
secunda etiam manifestatur sic, quia cognitio cer-
ta requirit determinationem in scito, sed futura, ut
futura non sunt determinata, sed tantum quando
actu existunt: igitur ad hoc ut Deus certe, & infalli-
biliter cognoscere habeat futura contingentia deb-
ent coexistere æternaliter categorematicè, & hæc
conclusio ponitur contra Aureolum, oppositum
sentientem.

Octaua conclusio. Deus cognoscit futura cõtin-
gentia esse sibi præsentia, & alijs futura: hanc scrip-
sit S. Tho. in disputatis de veritate, cuius ratio est,
quia Deus cognoscit nedum res ipsas, sed omnes
ordines, & modos essendi rerum, sed futura cõtin-
gentia possunt esse Deo præsentia categorimati-
cè, & nobis futura, igitur Deus cognoscit futura
sibi præsentia, & nobis ventura.

Nona conclusio est. Cognitio Dei de futuris
contingentibus est infallibilis, & certissima, hanc
docet Sanctus Thomas primo contra gentes, cuius
ratio est, quia illa cognitio est certa, & infallibilis,
quæ fertur supra obiectum præsens ut præsens est,
sed cognitio diuina fertur super omnia quæ fiunt
in toto decursu temporis cum mensuretur æterni-
tate, quæ nedum in actu signato, sed in actu exerci-
tato omnia temporanea amplectitur, & ambit, igitur
cognitio Dei de futuris contingentibus est infalli-
bilis, & certa, & hæc ponitur cõtra Gregorium Ari-
minensem, & ceteros nominales oppositum docetes.

Decima conclusio est. Contingentia ad vtrumli-
bet futurorum cognitum stat cum infallibilitate
diuinæ scientiæ, hanc scripsit Sanctus Thom. lib. 1.
contra gentes, Cuius ratio est, quia cum infalli-
bilitate diuinæ scientiæ stat quod effectus habeat
causam propriam contingentem, igitur cum ipsa
causa stat contingentia, igitur simul stare possunt
hæc duo, quod Deus habet scientiam infallibilem
de futuris cognitis, & ipsa futura cognita sint con-
tingentia: circa hanc conclusionem nota, quod Sil-
uester, & Caietanus valde laborant, quomodo hæc
duo simul stare possunt, quod Deus habeat infalli-
bilem scientiam de existentia alicuius contingen-
tis præsertim ad vtrumlibet, & quod illud possit
euenire, & nõ euenire, verum quia diuersæ viæ sunt
ad declarandam veritatem huius conclusionis, se-
quere tu quod dicit Sanctus Thomas prima parte,
quod Deus infallibiliter cognoscit contingentia,
licet ea contingenter, & libere eueniant, sed lege tu
Caietanum ibi.

Vndecima cõclusio est. Omne cõtingens, quod
Deus sciuit esse futurum, necessario scit illud esse
futurum, verbi gratia ista propositio est necessaria,
si Deus sciuit Antichristum esse futurum, igitur
Antichristus erit, hanc ponit Sanctus Thomas p. p.
Cuius ratio est, quia omne æternum est necessarium,
sed omnia quæ Deus sciuit, sciuit ab æterno, igitur
omne scitum à Deo est necessarium. hæc conclusio
ponitur contra Giltonensem, cuius opinionem re-
citât Ioannes Bacchonus in hoc libro, & inuehit
contra ipsum sustinendo opinionem Sancti Tho-
mæ, quia germanus sensus conclusionis est de ne-
cessitate immobilitatis, & suppositionis, non autè
de necessitate absolute, & de sensu composito, non
autem diuiso.

Duodecima conclusio est. Propositio de futuro
contingenti, quod futurum Deus scit, est necessa-
rio vno modo. scilicet ut substât diuinæ scientiæ,
alio modo est contingens: hanc docet S. Thomas
prima parte, Cuius ratio est, quia res diuersimode
considerata poterit habere diuersas dispositiones,
sed propositio de futuro contingenti, ut substât di-
uinæ scientiæ, & in se diuersimode consideratur,
igitur vno modo poterit esse necessario, alio mo-
do cõtingens, verbi gratia ut lapis secundum quod
est in se, est materialis, prout vero est intellectus &
in animâ est immaterialis. Nota quod hæc conclu-
sio ponitur contra Gregorium Ariminensem hic,
qui oppositum huius sustinet, & est in errore, quia
Lipis & tonforibus est manifestum, omne scitum
à Deo ut scitum, & in sensu composito est necessa-
rium necessitate cõsequentia, licet non consequen-
tis, & si in se poterit esse contingens, & liberum.

Tertiadecima conclusio est. Non omne futurum
eueniet, hanc ponit Sanctus Thomas in disputatis
de veritate, Cuius ratio est, quia illud, cuius causa
impediri potest non necessario eueniet, sed causa
futurorum impediri possunt, igitur futurum non
necessario eueniet, declaratur minor, quia effectus
potest impediri, vel secundum dispositionem natu-
ræ, vel meritorum, & hoc est de fide, quia habetur
Esaia, quod dictum fuit Ezechia, dispone domi tuæ,
quia morieris, & non viues, & tamen illud non eue-
nit, quia ab æterno aliter fuit in scientia, & volun-
tate diuina, quæ immutabilis est, & ex hoc deduci-
tur, quod semper nobis consiliandum, & negotia-
dum, & laborandum est, non obstante præscientia
Dei, & prædestinatione, quod optime docet Bac-
chonus locis supracitatis.

Quæst. 13.

Dis. 40. q. 7.

art. 1.

q. 14. art. 13.

q. 12. art. 4.

Cap. 38.

q. 14. art. 13.

Distin. 39 q. unica.

argumeta presertim Scoti asserens esse superfluum respondere illis, cum sint puerilia, nec timeas tu Lichetum in hoc libro, qui dicit miror quod vir tan ingenij vtatur his verbis contra tam solemnem Doctorem, cuius non est dignus nominari. discipulus, nec mirum si enim male exponit Sanctum Thomam cuius doctrinam tato tempore imitatus est, multo minus intelligit Scotum, cuius superficiem forte non vidit, & nos mirari debemus de isto Francisco Licheto, qui tam inepte loquitur de Cardinali Caietano qui fuit discipulus Spiritus Sancti in exponendo sacram scripturam tam veteris quam noui testamenti, quod non fecit Scotus suus, cuius Caietanus noluit esse discipulus in sequendo eius doctrinam, sed acerrimus Athleta in suppeditando, & paruipendendo eam, tanquam contrariam veritati, verum quia nos non assumpsimus prouinciam arguendi contra eam, sed tantum dilucidandi, & declarandi, quid tenendum, & sequendum sit, propterea remittimus nos ipsos ad ea quae dicunt, & Caietanus, & Dominicus de Bannes in prima parte Sancti Thomae.

Distin. Trigesima nona.

q. 14. art. 3.

In hac distinctione solent Doctores inquirere de diuina prouidentia, & de fato, propterea aliquibus conclusionibus resoluenda est haec materia, & prima conclusio sit. Scientia Dei, & dispositio, & ars, & prouidentia sunt idem res, & differunt ratione; hanc docet Sanctus Thomas in quodam peculiari tractatu de praescientia Dei, cuius ratio est, quia quidquid est in Deo pertinens ad essentialia est idem realiter, sed scientia, dispositio, ars, & prouidentia pertinent ad essentialia, & ad absolutum, igitur sunt eadem realiter, quod autem differunt ratione, patet ex hoc, quia si cognitio quam Deus habet de rebus absolute consideretur, vt cognoscit se, & creaturas dicitur scientia, si vero consideretur vt causat res ad extra, dicitur ars, si vero perpenditur respectu ordinis rerum collocatarum diuersis gradibus dicitur dispositio, quando vero consideratur respectu ordinis rerum, secundum quem ordinem res ipse ordinantur in finem, sic dicitur prouidentia, vnde prouidentia includit cognitionem, & addit supra ipsam, ordinationem in finem. propterea Sanctus Thomas definiens eam prima parte dicit ipsam esse rationem ordinis rerum in finem naturalem. Boetius quarto de consolatione Philosophiae definiens prouidentiam dixit, quod est ipsa diuina ratio in summo omnium principe constituta, quae cuncta disponit; Ricardus de Sancto Victore asserit hic prouidentiam esse scientiam practicum, seu habitum actiuum. Durandus vult prouidentiam esse collationem eorum quae necessaria sunt cuilibet ad consequuntionem finis per sui operationem. Aureolus definiens prouidentiam dicit esse quendam intuitum sequentem consilium de futuris actionibus possibilibus deliberatis, & voluntarijs: & alij grauisissimi Doctores aliter etiam dicunt, sed sequenda est sententia Sancti Thomae.

q. 14. art. 1.

Secunda conclusio. Prouidentia est in intellectu, sed supponit actum voluntatis, hanc ponit Sanctus Thomas in disputatis de veritate, cuius ratio est,

q. 5. art. 1.

quo ad primam partem quia prouidentia dicit cognitionem, ergo est in intellectu, quo ad secundam patet etiam quia prouidentia presupponit voluntatem finis, cum dicatur ordinem rerum in finem, qui esse non potest sine actu voluntatis: adde etiam quod dicit Damascenus secundo libro fidei orthodoxae, quod prouidentia est voluntas Dei, propter quam omnia quae sunt conuenienter deducuntur suscipiunt; sed nota hic discordiam inter Sanctum Thomam, & Scotum circa prouidentiam, & praedestinationem, Scotus arbitrat praedestinationem, & prouidentiam significare praecise actum voluntatis. Doctor Sanctus vult primo significare actum intellectus connotando actum voluntatis, de qua re lege Caietanum in primam partem.

Tertia conclusio. Prouidentia differt realiter a fato, hanc ponit S. Tho. prima parte, Cuius ratio est, quia id quod est in Deo realiter differt ab illo quod reperitur in creaturis, sed ratio ordinis rerum in finem qui dicitur prouidentia est in ipso Deo, dispositio vero inherens rebus mobilibus quae dicitur fatum est in ipsis creaturis, ergo fatum & diuina prouidentia realiter differunt, vbi nota, quod Beatus Gregorius in homelia Epiphaniae videtur negare ipsum fatum dicens, absit a fidelium cordibus vt fatum aliquid esse dicatur: propterea caute loquendum est de ipso, apud catholicos, vt docet Diuus Augustinus 5. de ciuitate Dei, vbi asserit, si propterea quisquam res humanas fato Dei tribuit, ipsam Dei voluntatem vel potestatem nomine fati appellat, sententiam teneat, & linguam corrigat, hoc enim pacto catholici negant fatum, quia res humanae non necessario subiiciuntur viribus siderum, quo gentium diuina voluntate; si autem nomine fati intelligamus ordinationem secundarum causarum ad effectus diuinitus prouisos a diuina voluntate, sic apud catholicos vti potest nomine fati, quo pacto Boetius quarto de consolatione philosophiae vtitur nomine fati, dicens, fatum est dispositio inherens rebus mobilibus per quam prouidentia suis quaeque necit ordinibus.

Quarta conclusio est. Praescientia Dei non imponit necessitatem rebus praescitis, hanc ponit Sanctus Thomas prima parte, Cuius ratio est, quia nullus actus a voluntate imperatus existens in egressu imponit rebus ipsis necessitatem, quia voluntas cum sit libera, & potest egredi, & non egredi ad operandum, sed praescientia Dei est actus imperatus a voluntate, quae semper est in egressu, & non in egressu, igitur conclusio vera, & est de mente Augustini in libro de libero arbitrio, vbi dicit, si tu memoria tua non cogis esse facta quae praeterierunt, sic et praescientia Dei non cogit fieri quae futura sunt; adde quod si praescientia Dei necessitatem rebus imponeret tolleretur libertas arbitrij, periret consiliandi opportunitas, frustra bonis praemia, & malis supplicia ponerentur, iniuste boni praemiarentur, & mali punirentur, laus, & vituperium deperiret, quia vt dicit Hieronimus nemo peccat in eo, quod vitare non potest, peccata nostra ad authorem bonorum omnium referuntur, nec speculandi aliquid, vel deprecandi ratio vlla esset. Attende etiam, quod licet dicere possimus praescitum esse necessarium necessitate consequentiae, siue conditionata, non tamen necessitate consequentis, siue absoluta.

q. 23. art. 4.

Cap. 4.

Quest. 22.

Quest. 23.

Distin. 40.

q. 23. art. 6.

Quest. 116

Quinta concl. Diuina prouidentia nullam necessitatem absolutam imponit rebus contingentibus prouisis: hanc ponit S. Tho. p. p. Cuius ratio est, quia ad diuinam prouidentiam spectat conseruare omnes gradus essendi, sed inter alios gradus essendi est contingentia, & libertas, igitur diuina prouidentia non excludit a rebus prouisis contingentiam, & libertatem, ex consequenti non imponit necessitatem absolutam rebus ipsis prouisis, sed tantum conditionatam, vt dictum est in praecedenti conclusione, propterea de ipsa diuina prouidentia, quod effectibus necessarijs adaptauit causas proximas necessarias, effectibus contingentibus adaptauit causas proximas contingentes, effectibus liberis causas proximas liberarum, & haec est de mente B. Dionisij, qui in lib. de diuinis nominibus asserit diuinam prouidentiam non esse corrumpere naturas rerum, sed conseruare, sed nota hic quoque Caietanus fatetur se nescire soluere argumentum illud, quod Deus ab aeterno habeat prouidentiam de cunctis rebus infallibiliter, & ineuitabiliter quo ad euentum, & executionem, & quod res libere eueniant; Syluester tamen in suo conflato fateatur sui humilitate, tanquam inter minimos scriptores ordinis Dominici habere annum sexagesimum in aetate sua, & a trigesimo nullum habere scrupulum in hac materia, quia diuina voluntas semper est in egressu, licet sit determinata in Nunc aeternitatis, respectu tamen nostri est in ipso egressu, propterea stat libertas arbitrij cum prouisione actuum nostrorum, vt latius est videre apud ipsum.

Sexta concl. Praedestinatio non imponit necessitatem absolutam praedestinatam ad saluandum, quin quilibet eorum secundum se possit danari, non tamen ista copulatiua est possibilis, iste est praedestinus, & iste non saluabitur: hanc ponit S. Tho. in pluribus locis suae doctrinae, & presertim p. p. & in hac conclusione conueniunt omnes, & Scotus, & caeteri Scotistae, vt Franciscus de Mayronis, Gabriel, Bassolus, Alphonsus Toletanus, & Marsilius; vnde ait Scotus, quod iste qui est praedestinus potest damnari, non. n. propter eius praedestinationem voluntas eius est confirmata, ita vt peccare non possit, & stare in peccato finaliter, sic iuste danari, & sicut potest danari, ita potest non praedestinari: & quantum ad logicam, conclusio proposita est distinguenda secundum compositionem & diuisionem: primo modo conclusio est falsa. praedestinus potest danari, quia sensus est praedestinus danatur, in sensu aut diuiso sunt duae cathogorice, Petrus est praedestinus, & Petrus potest danari, & sic verificari potest conclusio, quae sicut se habet res alba ad nigredinem, ita praedestinus ad damnationem, sed res quae est alba potest fieri nigra successiue, & in sensu diuiso, ergo ille qui est praedestinus potest damnari, non tamen in sensu composito, & pro eodem instanti, & haec conclusio ponitur contra Aureolum oppositum sentientem: lege de hoc Caietanum prima parte Sancti Thomae, vbi disputat de certitudine praedestinationis.

Septima concl. Fatum non imponit necessitatem rebus fatatis: hanc docet S. Tho. p. p. huius ratio est quia illud quod potest impediri non imponit necessitatem, sed fatum impediri potest propter causas secundas, igitur non imponit necessitatem rebus ipsis fatatis, & hoc intellige secundum considerationem secundarum causarum, sed prout subest diuina prouidentia.

fortitur necessitate non absolutam, sed conditionatam, sicuti solemus dicere, si Deus praesciuit hoc, illud est futurum necessario. s. necessitate consequentiae, & suppositionis, & immobilitatis, haec conclusio ponitur contra Aegyptios, qui dicebant fatum quibusdam sacrificijs posse mutari, vt narrat Gregorius Nicenus in narratione de Paschate.

Octaua concl. Diuina prouidentia est certa & infallibilis, & eius certitudo addit supra certitudinem praescientiae: hanc ponit S. Tho. contra gentes. Cuius ratio est, quia diuina prouidentia non potest falli ex mutatione diuinae voluntatis, nec ex defectu secundarum causarum aut virtutis actiue, vel passiue, existentium in rebus, igitur est certa, & infallibilis, consequentia patet quia omnes creaturae subiiciuntur, administrant, & obediunt diuinae prouidentiae, igitur illud euenit quod a Deo praescitum est in aeternitate, & haec videtur esse de fide, quia scribitur Sapientiae, Attingit a fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter, & infra dicitur, tu pater gubernas omnia prouidentia tua. quantum autem ad illud aliud, quod ponitur in conclusione, quod certitudo diuinae prouidentiae addit supra certitudinem diuinae praescientiae, patet ex hoc, quia praescientia dicit tantum certitudinem cognitionis, & ordinis, inmo, & euentus secundum Caietanum, igitur prouidentia addit certitudinem supra praescientiam. circa haec conclusionem attende, quod Thomistae sunt discordes inter se, dum aliqui vt Caietanus tenent prouidentiam dicere duo, & rationem ordinis in fine, & consequentiam ipsius ordinis, seu euentum, & licet S. Tho. in disputatis de veritate dixerit oppositum, in prima tamen parte mutauit sententiam in melius, asserens prouidentiam & rationem ordinis, & executionem: aliqui tamen Thomistae oppositam sententiam sequuntur, quod prouidentia dicat tantum rationem ordinis, mihi tamen magis placet opinio Caietani propter id quod Ecclesia dicit in collecta, Deus cuius prouidentia in sui dispositione non fallit te supplices exoramus vt noxia cuncta submoueas, & omnia profutura concedas.

Nona concl. Certitudo praedestinationis addit supra certitudinem prouidentiae: hanc docet S. Tho. vbi supra, cuius ratio est, quia certitudo prouidentiae non est respectu effectus particularis, nisi quando causa proxima necessario producit illum, sed praedestinatio est certa, semper respectu particularis, & causa proxima illius effectus est liberum arbitrium, quod non necessario, sed libere operatur, igitur certitudo praedestinationis addit supra certitudinem prouidentiae, & haec conclusio defumitur & ex glossa verborum Pauli ad Romanos, quos praesciuit, hos, & praedestinauit, dicit ibi glossa, praedestinatio est praescientia, & preparatio beneficiorum Dei, quae certissime liberantur, quicunque liberantur. vbi nota, quod certitudo diuinae praedestinationis potest esse ex concursu multarum causarum, quae possunt deficere, tamen Deus videns quod vna deficit, loco illius subrogat aliam, & sic de secunda, & de tertia do nec effectus eueniat, verbi gratia in aliquo praedestinato puta Petro, & si deficit liberum arbitrium eius a salute peccando, subministrat huic defectui Deus exhortationes, orationes, elemosinas, peregrinationes, ieiunia, & alia huiusmodi donec sequatur effectus praedestinationis qui est salus.

Cap. 93.

Cap. 8. Cap. 14.

q. 6. art. 1.

Cap. 8.

Decima conclusio. Licet tam numerus prædestinatorum, quam reprobatorum sit certissimus apud Deum, & materialiter & formaliter, non ita tamen est certus primus, quam secundus: hanc ponit Sanctus Tho. prima parte. Cuius ratio est, quia apud Deum certum est omnes qui saluantur, & damnantur, & quot saluantur, & quot damnabuntur, igitur numerus tam prædestinatorum, quam reprobatorum, & formaliter, & materialiter est certus apud Deum. secunda pars posita in conclusione, certitudo prædestinationis est certitudo cognitionis ordinis, & euentus, sed certitudo reprobationis est certitudo cognitionis tantum, igitur numerus prædestinatorum aliter est certus apud Deum, quam numerus reprobatorum, & hæc videtur esse de fide, & docet eam D. Aug. in libro de correctione, & gratia, ubi dicit certus est prædestinatorum numerus, qui neque augeri potest, neque minui: & ponitur contra quosdam magistros asserentes numerum prædestinatorum esse certum tantum formaliter, puta dicendo, centum vel mille saluantur, sed non materialiter, qui sunt illi vel isti, ponitur etiam contra Aureolum hic.

Vndecima concl. Numerus prædestinatorum nulli creature potest esse notus, nisi ex speciali reuelatione Dei, hæc est de fide, quia canit Ecclesia in quadam collecta, Deus cui soli cognitus est numerus electorum in superna felicitate locandos, & ponitur hæc conclusio contra illos qui dixerunt tot homines saluari, prout Angeli ceciderunt, & etiam contra illos alios qui voluerunt tot homines saluari, quot Angeli remanserunt, & etiam contra illos alios, qui docuerunt tot ex hominibus saluari, quot Angeli ceciderunt, & insuper tot, quot fuerunt Angeli creati.

Vltima concl. Prædestinatio quo ad effectum eius iuari potest precibus sanctorum, hæc est certa secundum fidem, quia scribitur Genesis quod Isaac rogauit Deum pro Rebeccha uxore sua, & dedit conceptum Rebecche, & ex illo conceptu natus est Iacob, qui prædestinatus fuit, sed non esset impleta prædestinatio, si natus non fuisset, igitur prædestinatio iuatur precibus sanctorum, non scilicet quo ad præordinationem diuinam, sed quo ad effectum eius; item legitur in libro Dialogorum Beati Gregorij, quod per orationes Sancti Gregorij Traianus Imperator liberatus fuerit de inferno ad agendam penitentiam, & legitur quoque de Sancta Otilia Virgine, cuius reliquie habentur in partibus Alemanie in in Diocesi Agentinensi, quod tandiu legit, fleuit, & orauit pro anima patris sui ad dominum, vsque quo Deus animam illam de inferno liberauit; & hæc ponitur contra aliquos præsertim Aegyptios, qui orationibus sanctorum arbitrabantur mutari diuinum propositum, sed male intellexerunt, quia germanus sensus conclusionis est diuinam prædestinationem iuari precibus sanctorum quo ad effectum eius, non autem quo ad diuinam voluntatem, seu diuinum propositum.

Distinctio Quadragesima.

IN hac distinctione agitur de necessitate prædestinatorum, quæ materia cum sit difficillima, vt fieri potest explicabitur per diuersas conclusiones, quarum prima est. Prædestinatio essentialiter

pertinet ad scientiam vel ad intellectum: hanc ponit Sanctus Thom. p. p. Cuius ratio est, quia dirigere & ordinare spectat ad intellectum. sed prædestinatio dicit directionem, & ordinationem creature rationalis in finem super naturalem, igitur conclusio vera; Circa quam conclusionem nota vt tactum fuit supra, quod triplex circumfertur opinio de hac re; prima est Scoti, Bonauentura, & Gabrielis hæc asserentium, prædestinationem esse actum voluntatis. secunda est Rogerij, & Petri de Aquila affirmantium prædestinationem spectare ex æquo ad vtramque potentiam. tertia est, quam proposuimus in conclusione, & hanc sequuntur nobiliores Theologi, vt Durandus, & Aegidius hic, & Alexander Aletensis in prima parte summæ suæ.

Secunda concl. Prædestinatio addit supra prouidentiam: hanc docuit Sanctus Thom. hic, cuius ratio est, quia prædestinatio dicit vltra prouidentiam aliquid ex parte prædestinatorum, & ex parte finis, & ex parte prædestinantis, igitur conclusio vera, quæ etiam supra tetigimus.

Tertia concl. Prædestinatio realiter est in prædestinate scilicet actiue, ponit tamé aliquid in prædestinato, scilicet passiue, puta executionem, vocationem, & magnificationem: hanc scripsit Sanctus Thom. p. p. Cuius ratio est, quia prædestinatio est præscientia beneficiorum Dei, sed præscientia est in præsciente, & beneficia in beneficiato, igitur prædestinatio realiter est in prædestinate actiue, & ponit aliquid in prædestinato passiue, scilicet beneficia ipsa.

Quarta concl. Liber vitæ differt secundum rationem à prædestinatione, licet sit idem realiter cum ipsa prædestinatione: hæc ponit Sanctus Tho. multis in locis, præsertim de veritate, & ratio huius est, quia liber vitæ est notitia Dei, qua prædestinavit aliquos in vitam æternam, & omne quod est in Deo est idem realiter cum ipso Deo, & prædestinatio, & liber vitæ sunt in Deo, igitur sunt realiter idem, & si differant secundum rationem; sed nota hic, quod liber vitæ est multiplex, vnus qui dicitur liber vitæ, quia in eo scribuntur ea quæ deseruiunt nobis ad consequendam vitam æternam, & hic liber est sacra scriptura, quæ dicitur et liber mandatorum Dei. secundus dicitur liber de quo scribitur Apoc. quod erat clausus, & nullus poterat eum aperire, & hic liber dicitur Mysterium incarnationis. tertius liber est ille in quo scribuntur omnia gesta hominis siue bona, siue mala, & apparebunt in die Iudicij vt scribitur Danielis, & libri aperti sunt, & hic dicitur liber conscientie. alius liber dicitur vitæ, qui est firmissima notitia Dei, in qua continentur omnes, qui infallibiliter consequentur vitam æternam, de quo scribitur in Psalmis, in capite libri scriptum est de me, & de hoc intelligitur conclusio.

Quinta conclusio. Reprobatio est præscientia iniquitatis cum voluntate permittendi casum in culpam, & inferendi damnationem pro culpa: hanc docuit Sanctus Thom. p. p. Et ratio huius est, quia sicut prædestinatio est actus intellectus cum voluntate conferendi gratiam, ita reprobatio est actus intellectus cum voluntate permittendi aliquem cadere in culpam, & inferendi damnationem pro ipsa, hæc ponitur contra Aureolum, Ioannem de Bassolis, & contra multos alios notiales ponentes quatuor illa instantia in quorum primo Deus nihil vult Iude reprobato, sed tantum actum negatiuum. in secundo vult Petro prædestinato actum positium

puta gratiam. in tertio vult vtrique actum negatiuum, & in quarto vult Iudam finaliter peccatorem, & Petrum finaliter penitentem, & sic vult iuste punire Iudam, & saluare Petrum: de qua re lege Jacobinum Malafosium hic.

Sexta conclusio. Reprobatio aliter se habet ad malum reprobati, quam prædestinatio ad bonum prædestinati, hanc docet Sanctus Thomas prima parte. & ratio est, quia prædestinatio est causa ipsius gratiæ, quæ habetur in presenti, & gloriæ quæ habetur in futuro, sed reprobatio non est causa eius quod habetur in presenti, scilicet culpe, & peccati, hoc enim causatur à libero arbitrio reprobati, igitur conclusio est manifesta.

Septima conclusio. Notitia quam habet Deus de reprobatione malorum non dicitur liber mortis, sicut notitia quam habet de prædestinatione beatorum, dicitur liber vitæ: hanc docuit Sanctus Thomas in disputatis de veritate, cuius ratio est, quia non est consuetum scribere illos qui reprobantur à Principe, sed tantum illos qui eliguntur ad aliquod opus peragendum, igitur conclusio est vera, & est de facto metaphorice loquendo.

Octaua conclusio. Prouidentia differt secundum rationem à scientia, & dispositione: hæc docet Sanctus Tho. de veritate, cuius ratio est, quia scientia quam Deus habet de creaturis assimilatur scientie artificis, sed in ipso artifice prouidentia, scientia, & dispositio differunt, ergo & in Deo.

Nona conclusio. Prouidentia essentialiter pertinet ad intellectum, licet præsupponat actum voluntatis: hanc scripsit Sanctus Thom. de veritate, Cuius declarationem posuimus supra in precedenti distinctione.

Decima conclusio. Prouidentia differt secundum rationem ab arte diuina: hanc etiam docuit Sanctus Thom. de veritate, quam etiam nos declarauimus in precedenti distinctione.

Vndecima conclusio. Prouidentia differt realiter à fato: hanc docuit Sanctus Thom. prima parte. hancque etiam in precedenti distinctione posuimus.

Duodecima conclusio. Ad hoc quod aliquis sit bene fortunatus iuatur à superioribus causis, scilicet Deo, Angelo, & celo: hanc docuit Sanctus Thom. tertio contra gentiles, cuius ratio est, quia homo secundum corpus subditur corporibus celestibus, secundum intellectum ipsis Angelis, & secundum voluntatem ipsi Deo: igitur quando aliquod bonum sibi accidit præter intentionem ab omnibus istis causis iuari dicitur.

Tertiadecima conclusio. Huiusmodi bona fortuna attenditur penes duo, scilicet penes electionem, & prosecutionem: hanc ponit Sanctus Tho. vbi supra, cuius ratio est, quia homo consequitur aliquod bonum multoties ex hoc quod disponitur à corporibus celestibus, & illustratur per custodiam Angelorum, & inclinatur per operationem diuinam, igitur bona fortuna penes electionem alicuius boni, & prosecutionem attenditur.

Quartadecima conclusio. Inter inclinationem à corpore celesti ex vna parte, & inclinationem Dei vel Angeli ex alia attenditur differentia, quia secundum primam homo dicitur bene natus, & bene fortunatus, sed penes secundam dicitur bene custodi-

tus, vel bene gubernatus: hanc ponit Sanctus Tho. vbi supra, & est clara ex se.

Quintadecima conclusio. Inter inclinationem Dei ex vna parte, & inclinationem celi, & Angeli ex alia est differentia, quia prima est sicut causa perficiens, secunda verò sicut causa disponens: hanc ponit Sanctus Tho. vbi supra, cuius ratio est, quia Deus cum sit primus author omnis boni perficit omnem creaturam, cetera causa secundæ disponunt.

Sextadecima conclusio. Inter inclinationem Angelicam, & celestem est differentia, quia prima fit per modum considerationis, secunda per modum passionis: hanc ponit Doctor Sanctus vbi supra, cuius ratio est, quia intellectus hominis illuminatur ab Angelo, à corpore verò celesti disponitur tantummodo indirecte, igitur conclusio vera.

Decimaseptima conclusio. Diuina inclinatio est vniuersalior, quam Angelica, & Angelica, quam celestis: hanc ponit Sanctus Tho. ibidem, & ratio est, quia Deus est altior Angelo, & Angelus altior, & nobilior celo, igitur conclusio vera.

Decimaoctaua conclusio. Respectu bonorum moralium nullus dicitur bene, vel male fortunatus, licet possit dici respectu eorum, bene vel male natus: hæc docet Sanctus Tho. vbi supra, ratio huius est, quia fortuita sunt præter intentionem, moralia consistunt in electione, & ex naturali dispositione corporis homo est aptus ad electionem virtutum, vel vitiorum, igitur respectu bonorum moralium non fortunatus, sed natus bene, vel male dici debet.

Decimanona conclusio. Primum auxilium scilicet ad eligendum est vniuersalius secundo quod datur ad exequendum, & penes primum aliquis dicitur fortunatus, non autem penes secundum: hanc ponit etiam Sanctus Tho. vbi supra. & ratio est, quia ex primo auxilio adiuuatur homo tam in his quæ virtuti hominis subduntur, quam etiam in alijs. secundum vero auxilium datur ad profectum efficaciter ea quæ intendit: igitur iuxta primum dicitur homo fortunatus, non autem iuxta secundum.

Vigesima conclusio. Nullus euentus potest dici fortunatus per comparisonem ad diuinam causam, sed bene per reductionem in causam celestem: hanc scripsit Sanctus Thomas, vbi supra: hæc conclusio est manifesta ex se, quia omnia quæ fiunt sunt intenta ab ipso Deo, quod non est ita respectu celestis corporis.

Vigesimaprima conclusio. Homo non potest esse bene fortunatus vniuersaliter ex virtute corporis celestis, sed solum quantum ad hoc, vel illud: hanc docet Sanctus Thomas vbi supra. & ratio est, quia fortuna est in his quæ sunt per accidens, sed homo non semper eligit commodum, vel incommodum in his quæ sunt per accidens, igitur &c. Deinde patet ex definitione fortunæ ex secundo Physicorum, vbi Aristoteles ait quod fortuna est causa per accidens in his quæ fiunt à proposito in minori parte, id est raro, & propter finem, igitur homo non potest esse bene fortunatus vniuersaliter ex virtute corporis celestis, sed solum quantum ad hoc vel illud.

Vigesimasecunda conclusio. Diuina præscientia nullam necessitatē rebus præscitis imponit: hæc docet Sanctus Tho. in hoc lib. & in multis alijs locis, quod conclusio intelligit de necessitate absoluta, & consequētis non autem de

neccsitate consequentie, vt dictum est supra. A

Distinctio Quadragesima prima.

Cap. 72.

Vigesimatertia conclusio. Diuina prouidentia, nullam necessitatem absolutam rebus contingentibus aut liberis imponit: hanc scripsit Sanctus Thomas tertio contra gentiles, & declarauimus etiam eam superius, quia contingentia prouenit ex secundis causis, & proximis, diuina autem prouidentia est causa prima non destruens, sed conseruans secundas causas, igitur conclusio vera.

q. 6. art. 3.

Vigesimaquarta conclusio. Diuina predestinatio nullam necessitatem absolutam imponit predestinatis ad saluandum, quin quilibet eorum possit damnari, non tamen ista copulatiua est possibilis, iste est predestinatus, & iste non saluabitur: hanc docet Sanctus Thomas pluribus in locis sue doctrine, preesertim in disputatis de veritate, huius conclusionis sensum declarauimus supra quod predestinatus in sensu composito infallibiliter saluatur, & certissime, & necessario. in sensu autem diuiso potest damnari, quia ille qui est predestinatus potest mori in peccato mortali secundum se consideratus.

q. 116. art. 3.

Vigesimaquinta conclusio. Fatum non imponit aliquam necessitatem absolutam rebus fatatis: hanc scripsit Sanctus Thomas prima parte, hanc declarauimus supra asserendo fatum in ordine ad causas secundas esse mobile, & contingens, prout autem subest diuina prouidentia est immobile, & necessarium.

q. 6. art. 3.

Vigesimasexta conclusio. Diuina prescientia est certa & infallibilis respectu contingentium non obstante eorum mobilitate: hanc docet Sanctus Thomas de veritate. Cuius ratio est, quia conditio illa, quae fertur in rem presentem est certa, & infallibilis, sed diuina prescientia fertur supra contingentia, tanquam in rem presentem, igitur diuina prescientia est certa, & infallibilis non obstante mobilitate contingentium, vt eius sensum supra etiam annotauimus.

Cap. 93.

Vigesimasexta conclusio. Diuina prouidentia certa est & infallibilis, & certitudo eius addit supra certitudinem prescientiae, hanc docuit Sanctus Thomas 3. contra gentiles, quia ordo diuinae prouidentiae nunquam deficit, igitur prima pars conclusionis est vera; secunda etiam patet ex hoc, quia prouidentia respicit res ordinatas in finem naturale, prescientia autem habet tantum cognoscere res ipsas, igitur certitudo prouidentiae addit supra certitudinem prescientiae.

q. 23. art. 7.

Vigesima octaua conclusio. Diuina predestinatio est infallibilis, & eius certitudo addit supra certitudinem prouidentiae: hanc docet Sanctus Thomas in disputatis de veritate vbi supra, cuius sensum superius etiam nos enucleauimus.

Cap. 1.

Vigesimanona conclusio. Licet tam numerus predestinatorum quam reprobatorum, sit Deo certissimus, tam formaliter, quam materialiter, stat tamen quod aliter est certus primus, quam secundus: hanc posuit Sanctus Thomas p. p. sensum etiam huius conclusionis superius posuimus ad mentem Sancti Thomae, & veritatis.

Dis. 40. q. 1.

Vltima concl. Licet predestinatus, quantum est de se dari possit, tamen de facto nunquam dānabitur: hanc docet Thomas de Argentina in hoc libro, cuius rationem adducit, quia oppositum diuini propositi finaliter nunquam contingit cum sit immutabile, iuxta illud Iacobi, apud Deum non est transmutatio, neque vicissitudinis obumbratio, sed propositum Dei est, vt predestinatus finaliter saluetur, ergo predestinatus finaliter non dānabitur.

Circa hanc distinctionem disputatur Num prescientia meritorum sit causa reprobationis, vel ipsius predestinationis, & ponitur prima conclusio talis. Nec merita, aut demerita sunt causa predestinationis ex parte actus predestinantis, haec describitur per Doctorem sanctum prima parte. Cuius ratio est, quia illud est causa actus predestinantis, quod est causa diuinae voluntatis, quam includit predestinatio, sed nulla est causa diuinae voluntatis, igitur merita, & demerita non erunt causa predestinationis.

Secunda conclusio. Effectus predestinationis non datur alicui propter merita quae fuerunt in alia vita, haec est certa secundum fidem, vt habetur ad Romanos, vbi habet Apostolus de Iacob & Esau cum nondum nati essent, aut aliquid egissent boni vel mali non ex operibus, sed ex vocante, vt dictum est quia maior seruiet minori. haec conclusio ponit contra Originem, qui voluit creaturas racionales fuisse creatas ab initio, & secundum diuersitatem suorum operum diuersos status esse sortitas.

Tertia conclusio. Merita praesistentia in hac vita non sunt ratio vel causa predestinationis effectus: hanc ponit Sanctus Thomas p. p. & est de fide, quia ait Apostolus 2. Corinth. Non sumus sufficientes ex cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, ergo conclusio vera, quia nullum anterius opus inueniri potest, quam cogitatio, & haec conclusio ponitur contra Pelagium Haesiarcham, qui voluit quod initium bene faciendi sit ex nobis, ita quod propterea vnus est predestinatus, & alter non, quia vnus praeparauit se ad gratiam quod non fecit alius.

Quarta conclusio. Merita praesentia sequentia effectum predestinationis non sunt ratio, aut causa ipsius predestinationis: hanc docet Sanctus Thomas vbi supra. Cuius ratio est, quia id quod sequitur effectum predestinationis non potest esse ratio aut causa predestinationis, quia implicat quod sit effectus, & quod sit causa: hanc ponit Sanctus Thomas vbi supra contra quosdam antiquos Theologos, inter quos voluit aliqui fuisse Augustinum, qui dixit predestinationem venire ex occultissimis meritis, quia Deus prauidit Petrum bene vsurum gratia, propterea ipsum praedestinavit ad gloriam, sicut quando aliquis Rex dat alicui seruo suo, aliquod Castrum, quia prauidit ipsum bene vsurum, eo reprobavit Iudam, quia prauidit eum non bene vsurum gratia, sed haec opinio est falsa, & si aliquando in ea fuerit Beatus Augustinus, ipse retractauit se.

Quinta conclusio. Bonus vsus liberi arbitrii bonitate moris non est ratio aut causa predestinationis, patet haec, quia temporale non est causa aeterni, sed bonus vsus liberi arbitrii est temporaneus, igitur non est causa predestinationis quae est aeterna, haec ponitur contra Henricum de Gandauo in Quolibetis vbi inquit, quod & si bonus vsus liberi arbitrii in quantum est a gratia non sit causa predestinationis, in quantum tamen est a natura, poterit esse aliqualis ratio de congruo ipsius predestinationis: hanc opinionem sequuntur multi etiam de nostris inter quos est Thomas Anglicus in hoc libro, & Grisostomus Iauellus in expositione primae partis Sancti Thomae.

q. 23. art. 5.

Cap. vltim.

Sexta conclusio. Totalis effectus predestinationis nullam habet causam ex parte nostri: hanc ponit Sanctus Thomas vbi supra. Cuius ratio est, quia omne illud quod ducit nos ad vitam aeternam clauditur sub effectu predestinationis, iuxta illud Trenorum conuerte nos Domine ad te, & conuertemur, igitur nihil illorum poterit esse causa.

Cap. 2.

Cap. 6.

Septima conclusio. Causa totalis effectus predestinationis est bonitas Dei: hanc ponit Sanctus Thomas vbi supra. Cuius ratio est, quia id quod procedit ex mera liberalitate Dei non habet aliam causam nisi diuinam bonitatem, sed omnis effectus predestinationis procedit ex mera Dei liberalitate, igitur nulla alia causa est assignanda illius nisi diuina bonitas.

Octaua conclusio. Sola diuina voluntas est ratio, quod aliqui sint predestinati ad gloriam, & aliqui reprobati: hanc ponit Sanctus Thomas vbi supra, Cuius ratio est, exemplum quod ponit Apostolus in Epistola ad Titum, in magna domo non solum sunt vasa aurea, & argentea, sed lignea, & fictilia, quaedam scilicet in honorem, & quaedam in contumeliam, & haec de mente Augustini super Ioannem, vbi ait, quare hunc trahat, & illum non trahat non vel le iudicare, si non vis errare, & ponitur contra Aureolum, & contra Catherinum, & plurimos alios.

Nona conclusio. Aliquis effectus particularis predestinationis potest habere causam ex parte nostri: hanc ponit Sanctus Thomas vbi supra, Cuius ratio est, quia gloria est vnus effectus particularis predestinationis, & habet in nobis ipsam gratiam, quae est causa meritoria gloriae, vnde gloria est causa finalis gratiae, & gratia ipsa est causa meritoria gloriae. Vtraque tamen est a Deo.

Decima conclusio. Ratio predestinationis, & reprobationis tum hominum, tum Angelorum ex diuina bonitate sumenda est: hanc ponit Sanctus Thomas vbi supra. Cuius ratio est, quia ex eo sumitur ratio, predestinationis, & reprobationis, vnde sumitur ratio manifestationis diuinae iustitiae, & misericordiae, quia per predestinationem manifestatur misericordia, & per reprobationem iustitia, sed diuina bonitas est ratio quod manifestetur in rebus iustitiae, & misericordiae, igitur conclusio est vera.

Vndecima conclusio. Deus sua diuina voluntate nihil operatur circa peccati malitiam, patet haec ex Psalmis, quia non Deus volens iniquitatem tu es.

Psal. 62.

Duodecima conclusio. Deus ab aeterno diuina sua voluntate neminem praordinauit ad peccandum, patet haec, quia Deus non est author peccati, & non vult mortem peccatoris: Ezechielis.

Cap. 18.

Tertiadecima conclusio. Deus sua diuina voluntate habet tantum actum permissionis circa peccatum, patet haec ex Psalmis. Dimisit illos secundum desideria cordis eorum.

Psal. 80.

Quartadecima conclusio. Deus ab aeterno neminem praordinauit ad poenam aeternam, & loquor de actu positiuo, vt dixerit, volo hunc creare ad damnationem, patet, quia nemini debetur poena nisi ex peccato.

Quintadecima conclusio. Gratia per quam homo iustificatur, primo merè gratis non ex meritis precedentibus vel subsequentibus datur, non tamen sine eius libero arbitrio, patet haec ex Augustino libro de predestinatione Sanctorum, qui fecit te sine te, non iustificabit te sine te.

Sextadecima conclusio. Deus ab aeterno neminem praordinauit ad gratiam vel gloriam ex meritis precedentibus vel subsequentibus prauiis. in his propositionibus consistit opinio Sancti Thomae de predestinatione, nihilominus Ambrosius Chaterinus in quodam peculiari tractatu suo de diuina predestinatione ad sinodum Tridētinam recitat sex opiniones de hoc profundissimo arcano, & narrando opinionem Sancti Thomae asserit ipsam esse sequam, & impiam, & dare ansam haereticis, & amplectit deinde ipsam sextam opinionem, quae est sine fundamento: asserit enim duos esse ordines hominum, alter predestinatorum, & alter non predestinatorum, predestinati illi dicuntur qui infallibiliter consequuntur vitam aeternam, & isti sunt preelecti, & praecogniti vt est Beata Virgo, Apostoli, Patriarche, & ceteri sanctissimi homines, & sanctissimae Virgines, & numerus istorum predestinatorum non potest augeri nec minui. Alius ordo non predestinatorum potest augeri, & minui, quia isti possunt saluari, & damnari, istis enim dicitur si vis ad vitam ingredi serua mandata, & sic asserit opinionem istam nullum secum gestare scrupulum, quia omnes homines venientes in hunc mundum ponit esse ordinatos ad vitam aeternam, hac lege, & conditione seruandi mandata Dei, & sic nos saluamur ex obseruatione mandatorum Dei. verum, & si haec opinio vulgaris sit, & absque fundamento aliquo, quia implicat predestinatum vt sic posse damnari, valde reprehendendus est Chaterinus dicendo opinionem Sancti Thomae esse sequam, & crudelem, immo est piissima, quia extollit diuinam bonitatem & misericordiam. Ocham in praesenti loco loquens de hac re dicit alicuius predestinationis esse aliquam causam, & rationem, & alicuius non esse talem rationem, & causam, Cuius ratio est, quia aliqui propter merita saluabuntur, aliqui autem solum ex speciali gratia sunt ordinati ad vitam aeternam, ita quod sibi ipsis non sunt derelicti sicut alij, sed praueeniuntur ne possint ponere obicem, ne perdant vitam aeternam, sicut fuit de beata Virgine, & de multis alijs sanctis, isti ergo sunt predestinati a Deo, quia praesciuit ipse Deus finaliter perseuerare eos in vitam aeternam: sic etiam & damnatorum seu reprobatorum est aliqua causa, & ratio, quia praesciuit illos Deus finaliter peccaturos, non enim prius Deus est victor, quam aliquis sit peccator. Aliqui verò sunt predestinati, quorum nulla alia causa est reddenda nisi diuina voluntas, cur igitur beatus Paulus fuit percussus a Deo, & conuersus sine precedentibus meritis non nisi diuina voluntas fuit, & quod alij non ita vocantur: hanc sententiam multi amplectuntur: Diuus Bonaventura docet hic, quod in predestinatione tria sunt, propositum aeternum, temporalis gratificatio, aeterna glorificatio, primum & tertium non cadunt sub merito, quia vtrumque est aeternum, sed secundum potest cadere sub merito congrui. Gulielmus Altisiodorensis disputat in summa sua, an aliquis facere possit quod vel ipse, vel alter sit predestinatus, inquit predestinare duas habere significationes, vnā principalem, & aeternam, aliam secundariam & temporalem, poterit vtrique; aliquis facere quod sit predestinatus quo ad secundariam significationem, quae est habere gratiam, quia poterit quis sumere sacramentum Baptismi in quo confertur gratia, sed non potest aliquis fa-

Distin. 40.

Lib. 1.

cere quod sit prædestinatus quo ad primam significationem, quod est habere gloriam, unde & si aliquis possit aperire fenestram non tamen potest facere, ut sol ingrediatur in eam; Scotus vero subtilius more suo, ut tactum est supra, posuit talem ordinem in prædestinatione, quia in primo instanti naturæ Petrus, & Iudas Diuino aspectui offeruntur omnino indifferentes, & æquales, in secundo vero instanti Deus vult sua libera voluntate Petro gloriam, & in tertio vult sibi gratiam, & sic primum in intentione fuit finis, & volitio gloriæ, sed constat quod volitio finis est libera, non enim vult aliquis finem propter ea quæ sunt ad finem, sed potius propter se, ergo prædestinatio est à libera voluntate, & non propter aliquod repertum, aut reperibile in prædestinato, & sic concludit nullam dari causam ex parte prædestinationis. Reprobatio vero causam habet, quod ex processu reprobationis patet, quia similiter in primo instanti offeruntur Petrus & Iudas, ut indifferentes, & æquales; in secundo vero, in quo volebat Petro Deus gloriam, nihil voluit ipsi Iudæ, quia nec gloriam, nec misericordiam; in tertio vero videt eum male vsurum libero arbitrio; in quarto quoque proponit gratiam finaliter subtrahere, & per consequens æternaliter punire, ex quo patet reprobationem habere causam ex parte reprobati, nempe malum vsus liberi arbitrii, in tertio signo præuisum, hæc asserit Scotus hic, & in reportatis, quæ opinio non contradicit Sancto Thomæ opinio Aureoli fuit, quod nullum reprobatur Deus sine causa affirmatiua, nec prædestinat sine causa negatiua, nam in primo instanti quo offeruntur homines diuino conspectui, Deus vult eis gratiam, & gloriam, quia in hunc finem omnes creat, in secundo instanti videt in aliquibus resistantiam gratiæ, & indignitatem habituales, ut est peccatum originale in parvulis, & malum vsus liberi arbitrii in adultis, aliqui vero offeruntur ipsi Deo sine indignitate, & obice, propterea in tertio instanti subtrahit gratiam, & reprobatur primos propter indignitatem quam prævidet in illis: secundus vero ordinatur ad gratiam, & gloriam prædestinando eos finaliter, quia nulla indignitatem finaliter præscit in eis, & sic reprobationis est causa positiua in reprobato, videlicet positio finalis obicis gratiæ, ut præuisa, prædestinationis vero causa negatiua, videlicet non inuentio talis obicis in anima prædestinati. sententia Sancti Thomæ quam sequitur Aegidius patet in conclusionibus supradictis.

Distinctio Quadragesima secunda.

Agitur in hac distinctione de omnipotentia Dei, quæ materia facile absoluitur per decem conclusiones quarum prima est. In Deo optimo maximo nulla est potentia passiva, hanc docet Sanctus Thomas de potentia Dei, cuius ratio est, quia talis potentia repugnat omnimodæ simplicitati, purissimæ actualitati, perfectæ libertati, clarissimæ intellectualitati, independenti entitati, sed Deus est omnino simplex, purus actus, summæ libertatis, clarissimæ intellectualitatis, & omnimodæ independentis entitatis, igitur conclusio vera, & de facto, quam omnes sententiarum amplectuntur, præsertim Thomas ab Argentina.

q. 1. art. 1.

A Secunda conclusio. In Deo optimo maximo perfectissime reperitur potentia actiua, hanc docet Sanctus Thomas prima parte, & est de fide, quia scribitur in Psalmis potens, es domine, & veritas tua in circuitu tuo, & ratio etiam esse potest, quia illud quod importat perfectionem simpliciter est Deo attribuendum, sed potentia actiua est huiusmodi, quia vnumquodque perfectius est ex virtuali continentia, qua potest ad sui similitudinem alterum producere, quod proprie rei conuenit ex sua potentia actiua, igitur conclusio vera, in hac etiam omnes, & Theologi, & Philosophi conueniunt.

B Tertia conclusio. Diuina potentia non est aliud secundum rem à substantia ipsius Dei, hanc docet Sanctus Thomas secundo contra gentes. Cuius ratio est, quia Deus cum sit simplicissimus actus, quidquid est in ipso identificatur cum eo, & hæc conclusio est clara ex se & de facto nulla est controuersia inter Theologos circa ipsam cum sit Beati Dionysij libro de diuinis nominibus. vbi habet Deus in vna existentia omnia præhabet.

C Quarta conclusio. Diuina potentia distinguitur à diuina substantia, & scientia, & voluntate secundum rationem, hanc ponit Sanctus Thomas prima parte, & ratio huius est, quia illa quæ habent distinctas descriptiones distinguuntur secundum rationem in Deo, sed diuina substantia, scientia, voluntas & potentia habent distinctas descriptiones in ipso Deo, quandoquidem diuina substantia est ex se ipsa, diuina scientia est ut diligens, voluntas ut imperans, potentia, ut exequens, igitur hæc omnia distinguuntur secundum rationem, scilicet rei ratiocinatæ, & intellectæ non autem ratiocinantis, hæc ponitur aduersus Scotistas, qui ponunt inter diuina attributa distinctionem ex natura rei.

D Quinta conclusio. Potentia diuina non est principium secundum rem diuinæ actionis, hæc docet Sanctus Thomas secundo contra gentes, cuius ratio est, quia Deus non est principium sui ipsius, sed diuina actio non distinguitur ab ipso Deo cum sit ipsamet Deus, sed tantum distinguitur secundum rationem, igitur potentia diuina non est principium diuinæ actionis secundum rem, sed tantum secundum rationem: vbi nota quod licet diuina essentia nullum principium habeat, nec secundum rem, nec secundum rationem, diuina tamen operatio, seu actio propter diuersum modum significandi dicitur habere principium secundum rationem.

E Sexta conclusio. Diuina potentia est principium secundum rem illius quod producitur per actionem Dei, hanc docet Sanctus Thomas p. p. vbi supra, cuius ratio est, quia potentia diuina est principium secundum rem ipsarum creaturarum, quæ sunt effectus Dei, sed creaturæ producuntur per operationem, seu actionem Dei, igitur diuina potentia est principium secundum rem illius quod per actionem suam producit, quod est dictum est principium effectus, & non actionis.

F Septima conclusio. Diuina potentia actiue non correspondet aliqua passiva eam adæquans, licet materia prima multas formas à Deo recipere possit ad quas non est in potentia naturali, sed obedientia, hanc posuit Sanctus Thomas tertio contra gentes. Cuius ratio est, quia nulla potentia finita adæquat potentiam infinitam, sed potentia actiua Dei est infinita, potentia vero passiva ipsius mate-

materiæ est finita in actu, & etiam in potentia, cum non sit receptiua cuiuscunque quantitatis & formæ, igitur nulla potentia passiva realis poterit ad æquate correspondere potentia actiua ipsius Dei. secunda pars conclusionis patet ex hoc, quia multas formas potest Deus inducere in materiam, quæ non possunt induci per agens naturale, ut est glorificatio corporum, & alia huiusmodi, igitur materia non est in potentia naturali ad eas, sed tantum obedientia secundum quam obedit creatori suo.

G Octaua conclusio. Diuina potentia est omnipotentia, hanc docet Sanctus Thomas secundo contra gentes, cuius ratio est, quia illa potentia dicitur omnipotentia, quæ potens est in omne ens possibile non implicans contradictionem, sed potentia Dei est huiusmodi cum sit perfectissima virtus potens producere omne id, quod potest habere rationem possibilis, igitur conclusio vera, in qua conueniunt omnes ferè Theologi, licet sint discordes in modo declarandi ipsam, ut est videre apud Ioannem de Bassolis, & Gulielmum de Rubione hic.

H Nona conclusio. Deus non potest illa quæ sunt potentia passiva, nec illa quæ sunt contra rationem factibilis, nec illa quæ derogant eius voluntati, aut scientiæ, hanc docet Sanctus Thomas secundo contra gentes, cuius ratio est, quia hæc omnia dicunt defectum & imperfectionem, unde potius in istis est passio, quam actio, & ideo hæc omnia repugnant diuinæ perfectioni, & omnipotentia, & hæc est de mente Patris Augustini 5. de ciuitate Dei, & Diui Hieronymi ad Eustochium, & Diui Iustini martiris in oratione ad gentes & omnium ferè Patrum, in hac conueniunt etiam omnes scholastici.

I Decima conclusio. In Deo non differt secundum rem potentia absoluta, & ordinata, nec potentia creatiua, & generatiua, vel spiratiua, sed solum secundum rationem, hanc posuit Sanctus Thomas de potentia Dei, cuius ratio est, quia omnia absoluta identificantur cum ipso Deo, sed istæ potentia dicunt absolutum in recto, in obliquo autem dicunt diuersos respectus, igitur sunt idem secundum rem, & differunt secundum rationem, immo non sunt diuersæ potentia secundum rem, nec diuersæ operationes realiter, sed vnamet potentia, & vnamet operatio, licet diuersificentur potentia, & operationes secundum rationem ratiocinatam. de hac conclusione, lege Petrum de Aliaco, & Ioannem de Bassolis hic.

Distinctio Quadragesima tertia.

In presenti distinctione Magister excludit errorem quorundam dicentium potentiam Dei esse limitatam, ad quem errorem excludendum, & veritatem indagandam ponitur prima conclusio, quæ talis est. Deus non est infinitus secundum quantitatem molis continuam, vel discretam, sed secundum magnitudinem spiritualem, hanc ponit Sanctus Thomas primo contra gentes, ratio est, quia infinitum secundum quantitatem molis est corpus, sed Deus non est corporeus, ut patet Ioannis quarto, vbi scribitur Spiritus est Deus, igitur prima pars conclusionis vera. secunda vero pars est de fide, quia scribitur Deuteronomij Audi Israel Dominus Deus tuus vnus est, igitur & secunda pars

Cap. 22.

Cap. 1.

Cap. 5.

q. 25. art. 1.

Cap. 25.

Cap. 6.

q. 1. art. 5.

Cap. 4.

Cap. 44.

Cap. 3.

Cap. 22.

est vera; tertia habetur ex Augustino 9. de Trinitate. vbi dicit, quod in his quæ non magna mole sunt, hoc est maius esse, quod melius esse, igitur cum Deus non sit infinitus quæritatis continuæ aut discretæ, igitur quæritate virtutis, quæ dicit summam perfectionem.

J Secunda conclusio. Deus non est infinitus priuatiue, sed negatiue, hæc dicit S. Tho. de potentia Dei, ratio est, quia infinitum priuatiue est id quod est aptum natum habere finem, & non habet, sed Deus est finis omnium rerum, & est in summo gradu perfectionis, ergo non est infinitus priuatiue: quod sit infinitus negatiue patet, quia eius perfectionis nullus est terminus siue finis, igitur est infinitus negatiue.

K Tertia conclusio. Non solum virtus Dei est infinita negatiue, sed eius essentia, & sapietia, & omnia quæ sunt in ipso, hæc docet S. Tho. in presenti distinctione, Cuius ratio est, quia nullum eorum limitatur ad aliquem terminum, nec est receptum in aliquo receptiuo, sed omnia sunt ipsum esse subsistens Dei, igitur conclusio vera, vbi nota contra aliquos, quod sapientia, iustitia, & virtus, & quodlibet attributum Dei non solum sunt infinita ratione essentiæ, sed secundum propriam rationem formalem, & hæc est certa secundum fidem nostram, quia scribitur Baruch.

Magnus est dominus, & non habet finem, & in Psalmis dicitur, & magnitudinis eius non est finis, & Concilium Lateranense hoc idem docuit, capitulo 144.

firmiter, de summa Trinitate, & fide Catholica, & Dionysius de celesti Hierarchia, & Hilarius, & Tertullianus, & Basiliius Homelia in Exameron, & Nazanzenus in oratione de Paschate, & B. Aug. lib. de essentia Trinitatis, sic omnes ferè sententiarum sustinent, & potest probari contra Ocham, & Durandum, quia Deus est ens per essentiam, igitur est infinitus quo ad omnia quæ in ipso reperiuntur.

L Quarta conclusio. Licet diuina potentia habeat infinitatem ex essentia, tamen aliquem modum infinitatis habet potentia, quem non habet essentia, hæc scripsit S. Tho. de potentia Dei, vbi supra, Cuius ratio est, quia essentia Dei est infinita ex hoc, quia non est in aliquo recepta, non tamen dicitur relationem ad operandum sicut potentia, quæ dicitur relationem ad obiecta, quæ operatur extensiuè, vel intensiuè, igitur conclusio vera.

M Quinta conclusio. Infinitas diuinæ potentiaë sufficienter arguitur ex creatione rerum ex nihilo, hæc ponit S. Tho. p. p. & ratio est, quia aliqua virtus puræ artificis supponit subiectum in actu ex quo operatur, magna virtus supponit subiectum in potentia ex quo operatur, ut est virtus agentis naturalis, igitur virtus Dei, quæ nullum subiectum supponit, sed ex nihilo operatur erit infinita, ne dum extensiuè, sed etiam intensiuè in vigore, hæc etiam probat Caietanus in aurea sua questione de infinitate Dei ex æternitate motus celi, unde hæc conclusio ex scitis demonstrari potest, sic ostendit Scotus & Aegidius, licet Thomas Anglicus dicat philosophos demonstrasse solum durationem infinitam, & non vigorem; Aureolus vero hoc idem dicit, philosophos rationibus suis non demonstrare vigorem infinitum. Durandus probare autumat infinitatem Dei ex infinitis effectibus possibilibus ab eo fieri successiuè: sic, & Bonauentura arbitratur probare Deum esse infinitum ex generalitate effectuum, quia non tot fecit, quin plures facere possit. Petrus de Aquila spernit hæc omnia media, & dicit conclusionem istam rectius posse probari ex hoc quia

Cap. 6.

q. 1. art. 2.

Cap. 3.

Psal. 144.

Cap. 2.

q. 25. art. 5.

Distin. 43.

ultimate ipse Deus terminat actum voluntatis nostrae, & si Deus non esset infinitus, ipso esset aliquid maius. sed sequere tu veritatem conclusionis.

Tex. 78.

Sexta conclusio. Supposita aeternitate primi motus argui posset infinitas diuinæ virtutis: hanc ponit Sanctus Thomas octavo Physicorum. & ratio est, quia mouens ex se, & in dependenter tempore infiniti est virtutis infinitæ extensivæ, & intensivæ, sed Deus est huiusmodi, igitur conclusio vera.

Cap. 43.

Septima conclusio. Infinitas diuinæ potentia potest concludi ex actiuitate nostri intellectus; hanc ponit Sanctus Thomas primo contra gentiles, cuius ratio est, quia noster intellectus non potest excogitare aliquid maius Deo, igitur Deus est infinitus intensivæ, & extensivæ, consequentia patet, quia aliter intellectus noster cogitare potuisset aliquid maius Deo: ambæ istæ conclusiones ponuntur contra Aureolum, & contra dominum Marsilium asserentes oppositum, tenet enim præsertim Marsilius in hoc libro Deum esse infiniti vigoris non esse notum in puro lumine naturali, & decipiuntur ambo vt ostensum est in conclusionibus, an sit idem probare Deum esse infinitum, & Deum esse omnipotentem omnipotentia Philosophorum, lege Bargium in hoc libro, quia de omnipotentia Theologorum respectu omnis producibilis quod non implicat contradictionem cadit sub fide, iuxta illud symboli Credo in Deum omnipotentem.

q. 42. art. 2.

Octava conclusio. Deus non potest facere simpliciter aliquid infinitum, bene verum secundum quid, hanc ponit Sanctus Thomas prima parte, cuius ratio est, quia nullum simpliciter infinitum habet esse limitatum, sed omne ens creatum habet esse limitatum: igitur Deus non potest infinitum simpliciter creare, quia implicat quod sit creatum & productum, & quod sit simpliciter infinitum, sed non ex hoc sequitur quod in Deo sit aliquis defectus, dicitur potius rectius loquendo, quod infinitum non potest fieri, quam quod Deus illud facere non possit, cum dicat Angelus non erit impossibile apud Deum omne verbum, scilicet quod non implicat contradictionem.

q. 7. art. 2.

Lucæ. 1.

Nona conclusio. Deus potest facere aliquam formam infinitam in aliqua specie, & secundum rationem suæ speciei tam substantialem, quam etiam accidentalem, hanc scripsit Sanctus Thomas tertio sententiarum, cuius ratio est, quia omnis forma habens omnem modum perfectionis possibilem suæ speciei est infinita in tali specie, quia ei vt sic nihil potest addi, sed aliqua forma est huiusmodi, vt patet in Angelis, qui cum non sint recepti in materia, quilibet illorum habet omnem perfectionem reperibilem in sua specie, igitur Deus poterit facere formam aliquam sicuti de facto fecit, quæ est infinita in ratione speciei; de forma vero accidentali est de possibili, quia & si actu non reperitur modo, poterit tamen Deus facere albedinem separatam à subiecto cum non implicet contradictionem, & talis albedo esset per se subsistens, & æquipolleret infinitis albedinibus ex consequenti esset infinita in ratione suæ speciei; hæc conclusio ponitur contra dominum Marsilium in hoc libro, ubi oppositum nititur asserere in quinta conclusione sua, licet sub formidine loquatur dicens vi-

Distin. 39. q. 1. art. 2.

q. 43. art. 3.

detur mihi, quod Deus non possit producere aliquam speciem, vel aliquod individuum siue spirituale, siue corporale infinitæ perfectionis, sed deceptus est, quia talis species non est in potentia naturali, sed tantum obedientiali vt produceretur à Deo.

Decima conclusio. Deus non potest facere multitudinem, aut magnitudinem dimensionam actu infinitam: hanc docet Sanctus Thomas prima parte, cuius ratio est, quia omne factum est mensuratum aliqua specie, igitur si est mensuratum non poterit esse actu infinitum, hæc conclusio ponitur contra omnes nominales præsertim Gregorium Ariminensem in hoc libro. ubi acerrimis rationibus probat tres conclusiones asserens primo quod Deus potest facere aliquam multitudinem actu infinitam, secundo dicit quod non implicat contradictionem, tertio quod Deus potest facere corpus infinitum, quod possit moveri ab eo circulariter, seu giratiue, non autem rectè. cuius dicta reprobantur nedum à Theologis, vt patet per dominum Marsilium hic, sed etiam per Benedictum Perreriū societatis Iesu de communibus omnium rerum naturalium principijs & affectionibus libro decimo.

q. 7. art. 1.

Dil. 44.

Cap. 10.

Vndecima conclusio. Multitudo est infinita in potentia & magnitudo est etiam infinita in potentia sic, quod omni numero dato, potest dari maior, & omni magnitudine dimensionata data, vel dabili finita, potest dari maior; hanc docet Sanctus Thomas ubi supra, cuius ratio est, quia sicuti se habet continuum ad diuisionem, ita multitudo ad additionem, cum auferatur ex diuisione continui, sed continuum est diuisibile in infinitum, ergo numerus siue multitudo est augmentabilis in infinitum & secunda pars conclusionis patet etiam ex hoc, quia omnis forma naturali data, Deus potest facere aliam, quæ maiorem requireret quantitatem, igitur omni quantitate data poterit Deus maiorem producere, & hæc conclusio ponitur contra Aureolum non bene sensum huius percipientem.

Duodecima conclusio. Quacunque forma intensibili data existente in subiecto, Deus potest eam intendere ad duplum, & ad triplum, & sic sine statu, ita quod nunquam perueniet ad tantam perfectionem, quin ad maiorem Deus eam perducere posset, hanc docet Sanctus Thomas secunda secunde, & in particulari de charitate, per quam mens Deo vnitur, & semper augetur, dum est in via, quia dato quod non augeatur sequeretur processum viæ cessare, quod est absurdum, & hæc conclusio est de mente Augustini supra Ioannem, ubi dicit, quod charitas meretur augeri, vt aucta mereatur perfectior.

q. 14. art. 4.

Cap. 16.

Tertiadecima conclusio. Deus non potest producere aliquam creaturam ita perfectam, quin maiorem; & perfectiorem in specie producere possit, hanc docet Sanctus Thomas secundo contra gentes. Cuius ratio est, quia nec diuinus intellectus, nec voluntas, aut virtus est limitatus ad aliquem effectum particularem, igitur quocunque effectu specificò dato vel dabili Deus poterit perfectiorem producere, hæc conclusio ponitur contra Petrum Abylardum sequentem errorem Vuicles, vt narrat Thomas Vualdensis in doctrinali fidei antiquæ, qui enim voluerunt potentiam Dei esse limitatam taliter

Cap. 1.

q. 35. art. 6.

Quolibet. art. 3.

q. 10. art. 3.

taliter ad effectus productos, quin nobiliores, & perfectiores producere possit, & tamen hic error est expresse contra verba saluatoris Matthæi. Apud Deum omnia possibilia sunt, & hanc veritatem sustinet etiam Diuus Augustinus libro de spiritu, & litera.

Quartadecima conclusio. Quacunque rem productam Deus potest facere meliorem accidentaliter non tamen essentialiter, hanc docet Sanctus Thomas prima parte, ubi supra, Cuius ratio est, quia semper Deus poterit dare rebus factis à se meliorem modum essendi, quo ad accidentalia, igitur conclusio vera quo ad primam partem, consequentia patet, quia ex hoc quod variatur accidens rei, non destruitur natura illius, quo ad secundam vero partem, est etiam manifesta ex hoc, quia si res melioraretur essentialiter, variaretur eius natura specifica.

Quintadecima conclusio. Deus potest facere vniuersum in infinitum melius quam sit, quantum ad aliquid, & quantum ad aliquid aliud non, hanc docet Sanctus Thomas prima parte, Cuius ratio est, quia poterit Deus addere gradus nobiliores accidentales rebus productis, vel creare alias species, vel intendere perfectiones in rebus productis in infinitum, & sic vniuersum melioraretur quantum ad aliquid, vnde patet prima pars conclusionis. quo ad secundam verò manifestatur sic, quia suppositis istis rebus non posset Deus facere vniuersum esse melius propter decentissimum ordinem, qui reperitur in eis. hæc ponitur contra Aureolum, & alios impugnatores huius veritatis. &c. Circa hanc conclusionem nota quod eius intellectus triplex esse poterit, primo quod Deus faceret vniuersum melius bonitate essentiali, & substantiali, & hoc distincta specie. secundo distinctum solo numero; tertio quod possit facere melius bonitate accidentali, & ly melius potest referri vel ad modum, vel ad effectum factum, & sic est verus sensus conclusionis de bonitate accidentali; si verò ly melius referretur ad sapientiam Artificis sensus conclusionis esset negatiuus, quia Deus non potest ex meliori sapientia, & meliori artificio producere mundum, quam produxerit.

Sextadecima conclusio. Non repugnat Deum producere aliquam creaturam, quæ cognoscat infinita secundum numerum, vel secundum speciem, puta infinitas partes continui, & infinitas figuras, quæ sunt in continuo in potentia, hanc scripsit Sanctus Thomas in Quolibetis, & ratio est specialis de anima Christi quæ comprehendit creaturas, tan beatas, quam damnatas, igitur Deus poterit facere, sicuti de facto fecit creaturam aliquam quæ cognoscat infinita; & hoc loquedo etiam de scientia visionis. de hac conclusione lege Caietanum in tertiam partem Sancti Thomæ.

Distinctio Quadagesima quarta.

In superiori distinctione exclusit magister errorem limitantium diuinam potentiam quantum ad faciendam: nunc excludit errorem limitantium diuinam potentiam quantum ad qualitatem faciendorum, quæ materia breuiter explicatur per aliquas conclusiones, quarum prima est. Deus non

potest facere quod præterita non fuerint, hæc ponit Sanctus Thomas prima parte; hæc conclusio acceptatur ab omnibus tam Philosophis quam Theologis; nam Aristoteles sexto Ethicorum ait ex antiquissimo illo Philosopho Agatone hoc solo priuatur Deo, ingenita facere quæ facta sunt, Augustinus deinde libro contra Faustū dicit, quisquis ita dicit, si Deus omnipotens est faciat, vt quæ facta sunt facta non fuerint, non videt hoc se dicere si Deus omnipotens est, faciat, vt ea quæ vera sunt falsa sint. & Diuus Hieronymus hoc idem docet in Epistola ad Eustochium, cuius sententia refertur in Epistola ad Eustochium, cuius sententia refertur in decretis. cur Deus omnia possit non potest de corrupta facere incorruptam, nihilominus Gregorius Ariminensis in hoc libro volens potius quandam proteruitate ostendere, quam aliquid veritatis docere, arguit multis argumentis contra hanc conclusionem, sed argumenta sua ab omnibus ferè reprehenduntur, & soluantur.

q. 25. art. 4.

Cap. 1.

Cap. 5. con

tra Faustū.

32. q. 5. c. Si

Paulus.

Dis. 42. q. 1.

art. 4.

q. 1. art. 4.

Secunda conclusio. Deus potest agere aliquid contra suas leges, & non propter hoc inordinate operatur, hæc elicitur ex Sancto Thoma de potentia Dei, cuius ratio est, quia lex est in potestate sua, & omnis in cuius potestate est lex, si agit contra illam non propter hoc inordinate operatur, vt patet de principibus mundi, igitur sic, & Deus agere potest.

Tertia conclusio. Deus non potest simul contradictoria facere, hanc ponit etiam Sanctus Thomas loco supra allegato, cuius ratio est, quia res non potest esse, nisi per diuinum velle, nec potest perdere esse, nisi Deo non volente ipsum esse, ergo si posset, eandem rem facere esse, & non esse simul, posset idè velle, & non velle simul, & ita sibi ipsi posset esse contrarius, quod est falsum; sed nota hic, quod sunt variæ sententiæ Theologorum, vnde sumatur, quod Deus non possit facere contradictoria simul, vnde dixerunt aliqui, quod id prouenit ex parte rei fiendæ, quia non est capax entitatis, quia Deus quantum est ex se, posset illa contradictoria simul facere: alij dixerunt oppositum hoc prouenire ex parte Dei, quia ante creationem nihil erat nisi Deus, & ideo ante creationem non erat nisi denominatio extrinseca, & Deus habebat virtutem producendi omnia, & nihil erat quod non esset producibile simpliciter, sed facta creatione rerum Deus non habet vim productiuam cuiuscunque, vnde non potest producere chimeram: alij dicunt prouenire ex parte vtriusque, quia sicut possibilitas rei fiendæ prouenit, quia Deus habet vim productiuam eius, & ipsa habet producibilitatem, ita impossibilitas prouenit ex eo quod Deus non potest facere, & ipsa non potest fieri: alij vero dicunt vt est Riccardus de mediavilla quod non est querenda causa, quia cum necessarium sit, quod aliquid sit producibile, & aliquid sit productiuum, ita necessarium est, quod sint impossibilia produci; alij dicunt vt est Franciscus de Maironis, quod res ex sua ratione formali habet quod sit producibilis, quia producibilis est per se passio eius scilicet rei producibilis, vnde homo ex quidditate sua habet quod sit creabilis, & sic etiã Deus ex quidditate sua habet quod sit creatiuus & productiuus, vnde si quis cognosceret perfecte quidditatem rei posset demonstrare quod Deus esset productiuus, sic etiam contradictoria

Dis. 42. ar. x

Dis. 44. ar. x

Storia ex quidditate sua habet, quod sint improdu-
cibilia, & nigredo ex ratione formali sua demo-
strari potest quod est incompossibilis albedini, &
ecōtra, nihilominus rei veritas ex conclusione San-
cti Thomæ apparet, quia implicans contradic-
tionem non cadit sub entitate.

Quarta conclusio. Deus potuit facere, & fecit ali-
quid melius Beata Virgine, & quantum ad gradū
naturæ, vt Angelum, & quantum ad dona gratiæ vt
humanitatem Christi, nō potuit tamē facere quod
ipsa vel alia esset mater melioris Filij, quo ad suppo-
situm, hanc docet Sāctus Thomas prima parte, vbi
supra, & est nota ex se.

Quinta conclusio. Deus potuit facere, & fecit
aliquid melius humanitate Christi, quantum ad
gradum naturæ. Angelum, & quantum ad dona
gratiæ gratis data, quia ipsa meliorauit in resurre-
ctione Christi, quantum ad corpus, & quantum ad
animam secundum inferiores vires, sed nec ipsam,
nec aliam naturam potuit vnire meliori supposito,
propter quod gratia vnionis illius humanitatis
fuit tanta, quod maior ea esse non potest: hanc do-
cet Sanctus Thomas, vbi supra, & patet ex proprijs
terminis.

Ultima conclusio. Diuina potentia est in exhau-
ribilis: hæc elicitur etiam ex prima parte Sācti Tho-
mæ, cuius ratio est, quia est infinitæ actualitatis
simpliciter, ita quod nullo participato actu exhau-
ratur, sed semper restat vltior actus exhauriendus,
igitur cōclusio vera, de qua lege Caietanum in pri-
mam partem Sancti Thomæ.

Distinctio Quadragesima quinta.

In hac præsentī distinctione disputatur de diuina
voluntate, & eius efficacia, quæ materia cum
sit satis obscura explicabitur per aliquot conclu-
siones. quarū prima est. Deus est volens, hanc osten-
dit Sanctus Thomas primo libro contra gentiles,
cuius ratio est, quia Deus est intelligens, igitur est
volens, & hæc sententia est certa de fide catholica
comprobata vtraque pagina sacræ scripturæ, & re-
cepta est lumine naturali ab omnib. Philosophis,
vt docet Aristoteles 12. Metaphysices. & probat eā
Sanctus Thomas loco citato pluribus rationibus,
& firmatur auctoritate Spiritus Sancti in Psalmis,
Omnia quæcunque voluit Dominus fecit. lege de
hac conclusione Frāciscum ferrariensem vbi supra.

Cap. 73.

Tex. 30.

Psal. 134.

Secunda conclusio. Diuina voluntas est eius ef-
fentia secundum rem, licet differat secundum ra-
tionem. hanc docet Sanctus Thomas prima parte,
prima pars patet ex se, quia Deus est actus purissi-
mus identificās sibi omnia; secunda vero pars ma-
nifestatur ex hoc, quia Deum esse non dicit res-
pectum ad aliquid, sed Deū velle dicit respectum ad
aliquid, igitur voluntas Dei, & essentia eius, seu vel-
& esse Dei distinguuntur ratione: de hac re lege
Gulielmum de Rubione hic, vbi plurimis argumē-
tis confirmat conclusionem istam.

q. 19. art. 2.

Dif. 45. ar. 1

Tertia conclusio. Velle diuinum non elicitur
à diuina voluntate secundum rem, sed secundum
modum significandi, & intelligendi, hanc scripsit
Sanctus Thomas primo contra gentes, cuius ratio
est, quia illud quod est realiter elicitum ab aliqua
potentia est realiter ab ea distinctum, sed velle Dei

Cap. 74.

non distinguitur realiter à sua voluntate, igitur pri-
ma pars conclusionis est vera; secunda verò mani-
festatur sic, id quod secundum modum intelligen-
di est principium alicuius actus, est elicitium il-
lius secundum rationem, sed diuina voluntas re-
spectu sui velle est huiusmodi, igitur diuinum velle
est elicitum à Dei voluntate secundum modum si-
gnificandi, & secundum rationem.

Quarta conclusio. Nullus actus diuinæ volunta-
tis secundum propriam rationem dicitur dolor
vel tristitia, hæc ponit Sanctus Thomas primo con-
tra gentes, cuius ratio est, quia dolor vel tristitia
est in habentibus transmutationem corporalem,
in Deo autem nulla est transmutatio corporalis,
igitur conclusio vera.

Cap. 98.

Quinta conclusio. Nullus actus diuinæ volunta-
tis secundum propriam rationem dicitur spes vel
desiderium, hæc ponit Sanctus Thomas, vbi supra,
& patet ex se, quia in Deo est omne bonum quod
haberi potest, sed spes, & desiderium sunt actus re-
spectu alicuius non habiti, ergo &c.

Sexta conclusio. Nullus actus diuinæ voluntatis
est proprie timor, aut penitentia, hanc docet San-
ctus Thomas primo contra gentes, cuius ratio est,
quia timor respicit malum imminendum, peniten-
tia dicit mutationem affectus, quæ Deo competere
non possunt.

Cap. 98.

Septima conclusio. Nullus actus diuinæ volun-
tatis habet proprie rationem inuidiæ, aut iræ, hanc
docet Sanctus Thomas, vbi supra, cuius ratio est,
quia Deus non tristatur de bono alterius, nec appe-
tit vindictam de aliquo, igitur conclusio vera.

Octaua conclusio. Nullus actus diuinæ volunta-
tis habet proprie rationem odij, respectu alicuius
rei, metaphorice tamen Deus dicitur aliqua odire,
hanc ponit Sanctus Thomas primo contra gentes,
cuius ratio est, quia Deus amat omnem entitatem,
quia vult ei bonum, & participationem suæ boni-
tatis, igitur actus diuinæ voluntatis proprie ratio-
nem odij habere non potest, ex quo patet prima
pars conclusionis. secunda verò suadet sic, quia
Deus amando res, volēdo bonum earum, vult etiā
contrarium bono non esse, quod est malum, & sic
similitudinarie, & metaphorice, aliq̄ actus diuinæ
volūtatis potest dici odium, iuxta illud Malachie,
Iacob dilexi, Esau odio habui, vnde dicitur odire
peccatum, & amare naturam.

Cap. 97.

Cap. 1.

Nona conclusio. Aliquis actus voluntatis diui-
næ habet rationem gaudij, vel delectationis, hanc
ponit Sanctus Thomas, ibidem, & huius ratio est,
quia ille actus est gaudium, qui est quietatio ipsius
boni coniuncti, sic etiam delectatio est quies res-
pectu boni coniuncti, sed actus diuinæ volūtatis quie-
tatur, & quiescit in seipso bono per essentiā: igitur
conclusio vera; attende hic, quod Deus delectatur
tantum de seipso, de creaturis autem delectatur, &
gaudet.

Cap. 98.

Decima conclusio. Aliquis actus diuinæ volun-
tatis habet rationem amoris, hanc ponit Sanctus
Thomas ibidē, & hæc est de fide, vt scribitur Ioan-
nis, Deus charitas est, & Sapientia, diligis omnia
quæ sunt.

Cap. 98.

Cap. 2.

Vndecima conclusio. Aliquis actus voluntatis
diuinæ potest dici amor amicitie proprie, & ali-
quis quasi amor concupiscentiæ, hanc docet San-
ctus

ctus

q. 30. art. 2.

Cap. 97.

q. 21. art. 1.

Cap. 98.

Cap. 75.

Cap. 77.

ctus Thomas prima parte, Cuius ratio est, quia
Deus amat creaturas rationales in quibus contin-
git esse reamatio, creaturas autem irracionales
ordinat ad creaturas rationales, ergo respectu crea-
turarum rationalium actus diuinæ voluntatis di-
citur amor amicitie, respectu autem creaturarum
irrationalium dicitur amor concupiscentiæ.

Duodecima conclusio. In Diuina voluntate nō
est aliqua virtus per modum habitus, hanc docet
Sanctus Thomas primo contra gentes, Cuius ratio
est, quia habitus est de genere accidētis, sed in Deo
nullum est accidēs, igitur nulla virtus per modum
habitus.

Tertiadecima cōclusio. In Diuina voluntate nō
est fortitudo, nec temperantia secundum propriā
rationem, quæ dicuntur virtutes morales: hanc do-
cet Sāctus Thomas, vbi supra. Cuius ratio est, quia
in Deo non sunt passiones proprie, circa quas sunt
fortitudo, & temperantia, fortitudo enim est circa
timores, & audacias, temperantia verò, circa con-
cupiscentias, igitur conclusio vera.

Quartadecima conclusio. In Diuina voluntate
est iustitia distributiua secundum propriam ratio-
nem non autem commutatiua: hanc docet Sāctus
Thomas prima parte. Cuius ratio est, quia iustitia
distributiua est quæ gubernator seu dispēsator dat
vniciuique secundum suam dignitatem, iustitia ve-
rò commutatiua consistit in veditiōe, & emptione,
sed Deus dat vniciuique secundum opera sua, &
à nemine recipit aliquid vel emit, igitur conclu-
sio vera.

Quintadecima conclusio. Tam passiones, quam
virtutes morales quæ existunt circa passiones pos-
sunt attribui Deo metaphorice. hanc docet San-
ctus Thomas; vbi supra, Cuius ratio est, quia
omnes istæ passiones important quandam mu-
tationem corporalem, quæ quidem mutatio nul-
lo pacto Deo competere potest, cum sit actus pu-
rissimus, ergo &c.

Decimasexta cōclusio. Licet principale volitum
à voluntate Dei sit sola diuina essentia, tamē Deus
vult alia à se, hæc est Sancti Thomæ primo contra
gentes, & ratio huius est, quia vniciuique volenti
principale volitū est suus vltimus finis, qui est per
se volitus, & per quem sunt alia volita, sed vltimus
finis ipsius Dei, est sua diuina essentia, quæ est sum-
mum bonū, igitur ipsa est principale volitum à sua
voluntate, ex quo patet prima pars conclusionis.
secunda vero pars probatur ibidem sic, quia amās
aliquid propter se, amat, & vult omnia illa in qui-
bus illud tale inuenitur, sed Deus amat, & vult bo-
nitatem suam propter se, quæ inuenitur in alijs à
se, igitur Deus vult etiam alia à sua essentia. circa
istam conclusionem omnes ferè Theologi conue-
niunt, & nulla est inter eos discrepantia.

Decimasextima conclusio. Licet diuina volun-
tas eadem volitione velit se, & alia ab ipso, non ta-
men eodem modo, hæc ponit Sanctus Thomas vbi
supra, & ratio huius est, quia simplicissimæ poten-
tiæ est vna simplicissima operatio & actus, sed diui-
na voluntas est vna simplicissima potentia, igitur il-
lius est vna simplicissima operatio, & actus, igitur
vnica volitione vult se, & alia à se: quod autem non
eodem modo patet ex hoc, quia diuina voluntas
vult diuinam essentiam, alia verò à se, tanquam or-

dinata ad eam vt ad finem, in hac conclusione etiā
conuenit Durandus, Aegidius, Ricardus, & om-
nes boni Theologi excepto Aureolo, qui non amo-
re veritatis, sed potius liuore inuidiæ impugnat
hanc conclusionem.

q. 19. art. 3.

Decimaoctaua conclusio. Deus necessitate abso-
luta vult se, & suam diuinam essentiam, hanc ponit
Sanctus Thomas prima parte. & est conclusio hæc
necessaria & certissima in fide nostra, licet ratio na-
turalis ad eam probandam adduci possit, quæ ta-
lis est; quælibet potentia habet necessariam habi-
tudinem ad suum proprium, & principale obiectū,
vt patet de intellectu, respectu veri intelligibilis, &
de visu respectu coloris visibilis, sed proprium, &
principale obiectum ipsius Dei, seu diuinæ volun-
tatis est diuina essentia sub ratione bonitatis, igit
diuina voluntas necessitate absoluta vult diuinam
essentiam sub ratione bonitatis: vbi attende quod
necessitas absolute sumitur ex habitudine termi-
norum, quemadmodum solemus dicere homo ne-
cessitate absoluta est animal, sic etiam diuina vol-
untas necessitate absoluta vult suam bonitatem.

Art. 3.

Decimanona conclusio. Diuina voluntas vult
alia à se necessitate conditionis, seu suppositionis;
est Sancti Thomæ prima parte. ratio est, quia diui-
na volūtas mutari nō potest, ergo supposito quod
Deus voluerit producere mundum pro tali tempo-
re, necessario necessitate suppositionis illum pro-
duxit, cum hoc tamen stat, quod ante determina-
tionem suæ diuinæ voluntatis libere produxerit, &
hoc est de fide tenendum, vt ait Apostolus ad Ephē-
sios, qui operatur omnia secundum consilium vo-
luntatis suæ, id autem quod ex consilio operamur
non ex necessitate, sed libere volumus, igitur & di-
uina voluntas voluit alia à se libere, cum qua tamē
libertate stat necessitas cōditionis, seu suppositio-
nis, & immobilitatis.

Cap. 1.

Vigesima conclusio. Diuina voluntas quidquid
voluit ab æterno voluit, hæc est Sancti Thomæ pri-
mo contra gentes, cuius ratio est, quia diuina vo-
luntas, & eius velle secundum rem sunt idem quod
ipse Deus, sed ipse est æternus, sicut & suum intelli-
gere, igitur quidquid voluit ab æterno voluit, sicut
quidquid intellexit ab æterno, & semper intellexit.
Hic animaduerte, & esto cautus, quia & si Deus ab
æterno voluit quidquid voluit nō tamen pro æter-
no, sed pro tali, & tali tempore, secundum diuersa
millesima voluit creaturas ipsas.

Cap. 83.

Vigesima prima cōclusio. Diuina voluntas æter-
naliter est determinata ad omnia volita, & volēda,
conclusio est Sancti Thomæ vbi supra, & ratio huius
est, quia determinatio sui actus, & volēdorum non
est ab alio à Deo, sed est ipsamet Deus, sed ipse
Deus est sua voluntas, & quidquid est in ipso æter-
naliter est, igitur æternaliter diuina volūtas est de-
terminata respectu sui velle, & volitorum, & volen-
dorum, sed nō vt sint pro æterno vt dictum est, sed
pro tali, & tali tempore: & Basis, & fundamentum
totius doctrinæ huius est immobilitas ipsius Dei.

Vigesima secunda conclusio. Deus vult aliqua
voluntate antecedenti, quæ non vult voluntate con-
sequenti, conclusio est Sancti Thomæ de veritate, &
ratio huius est, quia voluntate antecedenti Deus
vult omnes homines saluari, non autem voluntate
consequenti, nisi iuxta merita, & demerita ipsorum,
vt do-

q. 23. art. 2.

Cap.8.

vt docuit Ioannes Damascenus secundo libro fidei Orthodoxæ, igitur Deus vult aliqua voluntate antecedenti, quæ non vult voluntate consequenti. & attende hic, quod antecedens, & consequens non sunt sumenda ex parte diuinæ voluntatis, in qua nihil est prius aut posterius, sed ex parte ipsorum volitorum.

Dis. 47. q. 1. art. 1.

Vigesimatertia conclusio. Voluntas consequens Dei semper impletur, conclusio est Sancti Thomæ in hoc libro, cuius ratio est, quia nulla causa impeditur nisi ab aliquo fortiori agente, sed nihil est fortius diuina voluntate, igitur impediri non potest, sed semper adimpletur, & hæc est de fide, cum scriptum sit in Psalmis, Omnia quæcunque voluit dominus fecit in caelo, & in terra.

Cap. 86.

Vigesimaquarta conclusio. Voluntas consequens generaliter nõ imponit necessitatem rebus volitis, conclusio est Sancti Thomæ primo contra gentes, cuius ratio est, quia causa producens aliquam rem producit etiam, & illa quæ competunt ei secundum modum suæ naturæ, sed diuina voluntas est causa vniuersalissima producens omnes creaturas, igitur, & producit etiam ea quæ competunt creaturis secundum modum earum, sed aliquibus creaturis nõ competunt aliqua necessaria, puta quod grauia descendant, & leuia ascendant, igitur istis dat inclinationem istam necessario: sunt etiam & aliqua creaturæ quibus competit operari contingenter, puta quod aliqua bruta operentur sic vel sic, ergo istis Deus dat modum operandi contingenter. sunt quedam alia creaturæ, quibus competit operari libere, sicuti creaturis rationalibus, quibus nõ conuenit mereri, & non mereri, igitur & istis Deus dat ea quæ conueniunt eis operari secundum modum suæ libertatis, ex quibus patet quod diuina voluntas non imponit necessitatem rebus volitis.

q. 19. art. 7.

Vigesimaquinta conclusio. Diuina voluntas est immutabilis, conclusio est Sancti Thomæ prima parte, & ratio huius est, quia diuina voluntas est eius substantia, & scientia, & illa sunt immutabilia, igitur & diuina voluntas, & hæc est certa secundum fidem, quia scribitur Numeri, Non est Deus quasi homo, neque vt filius hominis vt mutetur. De conclusionibus istis supra dictis si quis latius voluerit eas speculari, legat Franciscum Ferrariensem primo contra gentes, & Caietanum prima parte, & Dominicum de Bannes,

Cap. 22.

Cap. 68. & infra. q. 19. per totam.

Distinctio Quadragesimasexta.

Cap. 1.

Disputat Magister in hac distinctione de veritate illius propositionis, quam ponit Apostolus in prima Epistola ad Timotheum Deus vult omnes homines saluos fieri: & vt clarior sit veritas huius expositionis ponuntur aliqua conclusiones quarum prima est. Consilium formaliter, & proprie absque metaphora reperitur in Deo, hæc sumitur ex expositione Sancti Thomæ in Epistola ad Ephesios super illis verbis, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ. & ratio huius est, quia in Deo ponitur proprie, & formaliter scientia absque metaphora, igitur & consilium. consequentia patet, quia scientia est euidens cognitio rerum, sic etiam & consilium, licet importet discursum tamen importat certitudinem, & terminum

ipsius discursus, & inquisitionis, vbi nota, quod & si scientia in nobis sit habitus, & qualitas, tamen quia ista dicunt imperfectionem, quæ secludenda venit, & remouetur a Deo, attribuitur scientia ipsi Deo, quantum ad id quod dicit de perfectione, sic etiam Philosophandum est de consilio, secludenda est imperfectio ab ipso quod est inquisitio, & perfectio quam dicit, quæ est terminus inquisitionis tribuenda est Deo.

Secunda conclusio. In Deo est verè, & proprie, & formaliter liberum arbitrium: hanc docet Sanctus Thom. prima parte. Cuius ratio est, quia Deus vult alia a se, & non ex necessitate naturæ, ergo respectu illorum habet liberum arbitrium, & est conclusio Beati Ambrosij libro primo de Trinitate, vbi dicit Spiritus Sanctus diuidit singulis prout vult, id est libero voluntatis arbitrio nõ necessitatis obsequio.

Tertia conclusio. Voluntas Dei potest simpliciter omnia ponere in esse, quæ sunt possibilis, hæc elicitur ex doctrina Sancti Thomæ prima parte. Cuius ratio est, quia illa quæ non implicant contradictionem cadunt sub omnipotentia Dei, & ista sunt possibilis, igitur conclusio vera.

Quarta conclusio. Quando voluntas diuina vult aliquid voluntate beneplaciti, id est vltima determinatione necesse est vt illud fiat: hæc elicitur ex Sancto Thoma prima parte. Cuius ratio est, quia voluntas Dei est immutabilis.

Quinta conclusio. Voluntas diuina multis modis dici potest. hæc sumitur ex Sancto Thoma ibidem, & ratio est, quia sex modis distingui potest diuina voluntas, scilicet pro voluntate antecedente, & consequente, eliciente cõcomitate, beneplaciti, & signi.

Sexta conclusio. Voluntas antecedens tribus modis exponi potest: hæc elicitur ex Sancto Thoma ibidem, & ratio est, quia potest considerari primo secundum nostrum modum intelligendi, prout antecedit suum velle. secundo vt antecedit omnes creaturas; tertio quatenus vult omnes homines saluos fieri, non aspiciendo merita, nec demerita.

Septima conclusio. Voluntas consequens tribus etiam modis exponi potest: elicitur, & hæc ex dictis Sancti Thomæ. ibidem, nam primo consideratur pro volitione naturaliter consequente voluntatem diuinam, sicut actus naturaliter insequitur suam potentiam. secundo pro complacentia ipsius Dei in rebus creatis vel creandis, tertio pro voluntate diuina aspiciente merita, vel demerita creaturarum, & sic opponitur voluntati antecedenti. Hic nota. quod voluntas eliciens in Deo est voluntas comparata ad aliquem actum, vt quando dicitur, quod Deus vult, diligit, & spirat. scilicet voluntate eliciente illos; voluntas concomitans est voluntas sibi complacens aliquo producto, vt quando dicimus quod Deus intelligendo se produxit filium voluntate consequente.

Octaua conclusio. Voluntas beneplaciti tripliciter etiã exponi potest. primo hæc elicitur ex Sancto Thoma vbi supra. & ratio est, quia ista voluntas beneplaciti potest comparari ad aliquod volitum ad intra, siue sit essentialis, siue notionale. Secundo ad aliquod volitum ad extra quod efficaciter vult, & sic distinguitur contra voluntatem signi. Tertio quando voluntas Dei est determinata ad aliquod velle, vel fieri.

Nona

Art. 7.

Nona conclusio. Voluntas signi dicitur quinq; modis: hanc docet Sanctus Thomas vbi supra. & ratio est, quia ipsa voluntas Dei potest comparari ad presens, vel ad futurum, si ad presens bonum, tunc dicitur operatio, si verò illud presens erit malum dicitur permissio, si verò comparabitur ad futurum, tunc illud si erit malum dicitur prohibitio, si erit bonum necessarium dicitur preceptum, si autem erit super abundans bonum dicitur consilium, vnde versus. precipit, prohibet, permittit, operatur, & consiliatur.

Decima conclusio. Hæc diuisio diuinæ voluntatis non est neq; æquiuoca, neque vniuoca, sed analogica, elicitur hæc ex dictis Sancti Thomæ, vbi supra, Cuius ratio est, quia dicitur de diuersis secundum prius, & posterius: igitur conclusio vera. his, sic iactis dictum beati Apostoli multis modis exponi potest, primo vt sit distributio accommodata, vt sit sensus Deus vult saluos fieri omnes homines qui saluantur, & est expositio Beati Augustini in Enchiridio, qui ponit tale exemplum, magister docet omnes pueros huius ciuitatis, id est illos pueros, qui discunt, & veniunt ad ipsum, secundo exponit ipsemet Augustinus pro generibus singulorum, & non pro singulis generum: Deus. n. saluat aliquos de quolibet statu, scilicet marium, & feminarum, Iudeorum & gentilium, diuitum & pauperum. tertio Deus vult omnes homines saluos fieri, scilicet antecedenter, non aspiciendo merita, & demerita ipsorum vt dici solet de Iudice, qui vult omnem hominem viuere, sed non cõsequenter, scilicet pensatis meritis, & demeritis hominum, sicut etiam iudex cõsequenter vult homicidas suspendi, & mori, sic etiam Deus vult peccatores æternaliter puniri. quarto potest exponi etiam de voluntate signi, quod Deus vult omnes homines saluos fieri, sed nõ voluntate beneplaciti.

Distinctio Quadragesimasextima.

In hac distinctione agit magister de voluntate Dei in ordine ad ipsa mala, & pro resolutione huius materiæ sit prima conclusio talis. Malum non est natura aliqua, sed defectus, & priuatio alicuius boni: hanc docet Sanctus Thomas in disputatis de malo. & est patris Augustini exponentis illud Ioanis Omnia per ipsum facta sunt, sed malum non est factum per Verbum Diuinum, igitur malum non est natura aliqua. subdit etiam ibi D. Augustinus sine ipso factum est nihil, id est peccatum, quia peccatum nihil est, nihil fiunt homines cum peccant, & eadem ratione quolibet aliud malum nihil est.

q. 1. art. 1.

Art. 2.

Secunda conclusio. Malum semper est in aliquo bono: hanc ponit Sanctus Thomas ibidem. & ratio huius est, quia priuatio semper est in aliquo subiecto, sed malum est priuatio alicuius boni, igitur malum semper in subiecto quod est bonum, reperitur: & hæc conclusio est de mente Augustini in Enchiridio, vbi dicit quod malum non nisi in bono esse potest.

Art. 4.

Tertia conclusio. Malum est duplex, malum pœnæ, & malum culpæ, est Sancti Thomæ ibidem, & ratio huius est, quia actus est duplex, primus qui est forma, & integritas rei, secundus qui est operatio, priuatio formæ, & integritatis rei, dicitur malum pœnæ, priuatio verò operationis debet in rebus

Voluntarijs dicitur malum culpæ, igitur conclusio vera, & est Beati Augustini in libro de fide ad Petrum, Geminum est creaturæ rationalis malum, vnum quo voluntarie deficit a summo bono, alterum quo in vita punitur, per quæ duo exprimitur pœna, & culpa.

Quarta conclusio. Malum culpæ & malum pœnæ tripliciter differunt: est Sancti Thomæ, vbi supra, & ratio huius est, quia differt primo malum culpæ, a malo pœnæ, quia malum culpæ est malum ipsius actionis; pœnæ verò est malum agentis. Secundo, quia culpa est secundum voluntatem, pœna verò contra voluntatem. Tertio, quia culpa est in agendo, pœna verò in patiando, igitur conclusio vera, & est Beati Augustini primo de libero arbitrio, vbi culpam nominat malum quod agimus, pœnam verò, malum quod patimur.

Quinta conclusio. Bonum est causa mali per accidens: est Sancti Thomæ prima parte. & ratio est, quia esse causam non potest conuenire nisi bono, quia nihil est causa nisi in quantum est ens, sed ens per se non agit nisi sibi simile, igitur si causat defectum & malum hoc est per accidens, vbi aduerte, quod hoc per accidens reducitur vel ad indispositionem materiæ, vel ad defectum virtutis agentis, vel instrumenti.

Sexta conclusio. Malum non habet causam formalem, nec finalem, sed bene materialem: ratio est Sancti Thomæ, vbi supra. & ratio huius est, quia malum est priuatio formæ, & ordinis ad debitum finem, ergo non habet causam formalem, nec finalem, quod autem habeat materialem patet ex hoc, quia bonum est subiectum malum.

Septima conclusio. Culpa habet plus de ratione mali, quam vniuersa pœna: hanc ponit Sanctus Thomas prima parte. & ratio est, quia ex malo culpæ fit aliquis malus non autem ex malo pœnæ, deinde Deus est author mali pœnæ, nõ autem mali culpæ.

Octaua conclusio. Malum culpæ fit contra voluntatem Dei aliquo modo, & aliquo modo non, elicitur hæc ex Sancto Doctore, vbi supra. ratio huius est, quia est contra voluntatem diuinam approbatam, sed non contra voluntatem diuinam permittentem.

Nona conclusio. Omne ens positium est secundum voluntatem Dei, elicitur hæc ex Sancto Doctore, vbi supra, & ratio huius est, quia Deus non operatur ad extra nisi volens, sed omne ens positium productum est extra Deum, igitur omne ens positium, est secundum voluntatem Dei.

Vltima conclusio. Voluntas permissiua est actus rãtum negatiuus, & nullo modo positiuus, elicitur hæc ex dictis Sancti Thomæ vbi supra. & ratio huius est, quia actu positiuo Deus dicitur aliquid operari, & coagere causis secundis, sed Deus voluntate permissiua non coagit secundis causis, igitur voluntas permissiua est actus negatiuus, & non positiuus, hanc docet etiam Gabriel in presenti loco contra Franciscum de Mayronis, qui vult permissionem Dei esse actum positium.

Distinctio Quadragesima octaua.

Disputat hic Magister de creatura rationali, quomodo possit, & teneatur se conformare diuinæ voluntati in volendo, & vt clarior sit materia

materia hæc fit prima conclusio Paruuli à natiuitate, & dormientes non tenentur actu se conformare diuinæ voluntati, probatur quia nõ possunt: tenentur tamen potentia, vel habitu.

Secunda conclusio. De necessitate salutis est, vt quilibet homo particeps rationis, conformet se voluntati Dei, in modo volendi: ratio huius est, quia omne merens salutem est in gratia, sed existens in gratia operatur conformiter diuinæ voluntati; igitur conclusio vera. Vbi nota, hominem conformare se diuinæ voluntati potest intelligi dupliciter, vno modo in modo volendi, vt quod velit Deus, velit ipse homo scilicet operari ex charitate, & peruenire ad gloriam, alio modo homo debet se conformare voluntati Dei in ipso volito, volendo id quod Deus vult, & hoc vel voluntate signi, vel voluntate beneplaciti.

Tertia conclusio. Quilibet viator tenetur secundum voluntatem suam conformare se voluntati Dei, ratio huius est, quia viator tenetur se conformare primæ regulæ regulanti, sed voluntas Dei est prima regula omnium viatorum, igitur quilibet viator tenetur se conformare voluntati Dei, & hoc habetur Genesis, vbi dicitur subitus te erit appetitus tuus, id est regulabis sensum in ordine ad Deum, ne concupiscas vel impellaris contra illud quod Deus vult te velle.

Quarta conclusio. Voluntas creata non tenetur se conformare voluntati Dei in omnibus, & per omnia, colligitur hæc conclusio ex disputatis de veritate, ratio huius est, quia voluntas creata non tenetur ita intente diligere aliquod obiectum, sicut diuina voluntas, nec actu infinito, nec semper, nec vt prima regula, & etiam mouetur ab obiecto, quæ conditiones diuinæ voluntati non competunt, ergo voluntas creata non tenetur se conformare in omnibus & per omnia diuinæ voluntati.

Quinta conclusio. Voluntas creata tenetur conformare se voluntati Dei quantum ad voluntatem signi, elicitur hæc conclusio ex dictis Sancti Thomæ vbi supra, ratio huius est, quia voluntas creata est obligata legi diuinæ, & ipsa lex pertinet ad voluntatem signi.

Sexta conclusio. Voluntas creata non tenetur se conformare voluntati beneplaciti: probatur, quia nullus tenetur velle suam damnationem, & tamen Deus vult damnationem reprobatorum voluntate beneplaciti.

Septima conclusio. Voluntas creata tenetur conformare se voluntati Dei, quantum ad voluntatem antecedentem: probatur, quia sicut Deus vult omnes homines saluos fieri secundum hanc voluntatem, & ad agnitionem suæ veritatis peruenire, ita & creata voluntas hoc velle debet.

Octaua conclusio. Voluntas creata non tenetur conformare se voluntati Dei, quantum ad voluntatem consequentem, probatur, quia voluntate consequente vult Deus mala fieri, aut scandala permittere, cum tamen posset omnia prohibere, & tamen nullus debet velle malum aut scandalum, quia

non solum facientes mala digni sunt morte, sed etiam qui consentiunt facientibus, vt ait Apostolus ad Romanos.

Nona conclusio. Voluntas Viatoris tenetur de necessitate salutis conformare se voluntati Dei, precepti, & prohibitionis pro tempore, & loco, & pro semper in volito, & hæc est de fide vt scribitur Matthei. si vis ad vitam ingredi serua mandata.

Vltima conclusio. Si alicui reuelaretur sua damnatio, iste tenetur se conformare voluntati diuinæ, quo ad aliquid, & quo ad aliquid non, probatur, quia in dānatione tria sunt, scilicet separari à Deo tempore eterno: secundum est blasphemia. tertium est pœna æterna: in hoc ergo casu ille cui talis reuelatio facta esset, tenetur se conformare voluntati Dei, quantum ad tertium, sed nõ quantum ad duo prima. Nota hic, quod & si circa hanc conclusionem sint variæ opiniones, & Scoti, & Gabrielis, & Francisci de Mayronis, nihilominus conclusio presens est sequenda quæ est Diui Bonauenturæ, & aliorum illustrium Theologorum. Aduerte etiam, quod & si conclusiones istæ prepositæ non sint expressæ ex doctrina S. Thomæ, ei tamen non aduersantur, Et hæc satis sint de hoc primo libro ad laudem, & gloriam Dei omnipotentis, Beatæ Virginis, & B. Tho. de Aquino, cuius doctrinam hic profiteamur.

Ego Fr. Thomas de Capua in sacra Theologia Magister, & Regens almi studij Sancti Dominici de Neapoli, accuratissimè & attentissimè quanta diligentia potui legi, atque perlegi opus hoc super primum librum sententiarum admodum Illustris, & cõsummatissimi Theologi Reuerendi Patris Magistri Matthei Aquarij ordinis Prædicatorum Prouinciæ Regni, & nihil in tam laborioso, atque ex acto opere inueni quod Sanctæ Romanæ orthodoxæ que Ecclesiæ repugnaret, neque quod posset, aut Patres, aut Catholicas aures piæque offenderet, imò testificor esse tale opus magna doctrina fertum, & fore studiosis hominibus valde proficuum. Datum in Conuentu nostro Sancti Dominici die 16. Nouembris 1585.

Ita est Fr. Thomas de Capua qui supra manu propria.

Ego Fr. Iacobus Ramireus in sacra Theologia Magister, ac Regens almi studij Sanctæ Mariæ de monte Carmeli Neapolis, vidi opus hoc super primum librum sententiarum à Reuerendo admodum Magistro Matthia Aquario ordinis Prædicatorum Prouinciæ Regni confectum, & nihil in eo inueni quod Sacrosanctæ fidei Christianæ, aut bonis moribus sit repugnans. quin potius illud vtilissimum omnibus Theologiæ studiosis præsertim Angelici Doctoris Sancti Thomæ discipulis fore si typis mandetur, iudico. Datum in Conuentu nostro Sanctæ Mariæ de monte Carmeli Neapolis die 17. Decembris anni 1586.

Ita est Fr. Iacobus Ramireus qui super manu propria.

INCIPIIT SECVNDVS LIBER SENTENTIARVM.

PRO DEFENSIONE DOCTRINAE SANCTI THOMAE,
Nuper correctæ, & emendatæ, & corroboratæ autoritatibus Sacræ Scripturæ,
Conciliorum, & Sanctorum Patrum Per Fr. Matth. Aquarium.

VIA materia totius Theologiae negotij est docere Catholicos Christianos Deum ipsum Opt. Max. propterea postquam superiori libro S. Thom. ad intentionem Magistri sententiarum, docuisset Deum benedictum, quantum ad rationem suae naturae perfectionis, in hoc secundo libro manifestat eundem quantum ad perfectionem, quae relucet in operibus creationis; de qua creatione exorditur in hac prima distinctione, propterea sit prima conclusio talis. Non implicat contradictionem aliquod ens, ab alio esse aeternum: hanc ponit Sanctus Thomas prima parte. ratio huius est, quia id quod procedit ab aliquo sine motu est simul duratione cum eo a quo procedit, & hoc nullam contradictionem implicat, ut patet de splendore procedente ab igne, vel a Sole, posito. n. quod ignis esset aeternus, splendor procedens ab eo etiam esset aeternus, sed Deus Pater producit filium sine motu, & Pater, & Filius spirant Spiritum Sanctum etiam sine motu, igitur non implicat contradictionem, Filium esse a Patre, & esse sibi coaeternum, & Spiritum Sanctum esse a Patre, & Filio, & esse etiam eis coaeternum, & haec conclusio est de fide catholica, ut docet Athanasius in Symbolo, asserens totas tres personas esse sibi coaeternas, & ponitur haec doctrina contra Arium non potestem intelligere Filium esse a Patre, & esse ei coaeternum.

Secunda conclusio. Non implicat contradictionem aliquod esse a Deo diuersum in essentia, & esse coaeternum ipsi Deo: hanc docet Sanctus Thomas pluribus in locis suae doctrinae, cuius ratio est, quia illud quod non est contra rationem creaturae, Deus potest in ipsa creatura facere, & nullam contradictionem implicat, aliter non esset omnipotens, sed aliquid esse diuersum ab eo in essentia, & dependere a Deo, tanquam sibi coaeternum, non est contra rationem creaturae in quantum est facta & producta. igitur conclusio vera, & haec est de mente Patris Augustini sexto de Trinitate, ubi dicit quod calor qui gignitur ab igne, atque diffunditur, est coaeuus, & coaeternus ei, non enim implicat effectum esse aeternum, quando eius causa est aeterna; idem etiam Beatus Augustinus decimo libro de Ciuitate Dei, dicit quod si pes ex aeternitate semper fuisset in puluere, semper subesset vestigium, quod tamen vestigium a calcante factum ne-
mo dubitaret, sic quoque non est inconueniens, nec contradictionem implicat, aliquid creatum, & diuersum a Deo in essentia numquam incepisse, sed semper fuisse. nota circa hanc conclusionem quod sunt diuersae sententiae Theologorum, dum quidam de numero quorum est Henricus de Gandauo, & Riccardus de media villa in hoc libro. Vbi quaerit si possibile fuerit machinam mundialem esse ab aeterno, isti enim pluribus rationibus contendunt probare implicare contradictionem, quod aliqua creatura produceretur ab aeterno. Secunda opinio est Gregorij Ariminensis in hoc libro, & etiam Diui Bonauenturae, hi enim asserunt totum mundum, & quamlibet eius creaturam potuisse produci ab aeterno in ea dispositione quam nunc habet. Tertia est opinio Durandi in presenti loco, qui vult, machinam istam mundialem potuisse esse ab aeterno quoad omnes res permanentes, sed non quo ad res successiuas. Quarta est Caietani in prima parte Sancti Thomae qui vult machinam istam cum tota dispositione quam modo habet posse esse ab aeterno excepta humana specie, ne detur infinitus numerus animarum, & eam sustinet de mente Sancti Thomae ubi supra. Scotus conuenit cum Caietano quo ad aliquid, & quo ad aliquid non, quia vult mundum ipsum esse ab aeterno quo ad omnes species, & quod homo licet fuerit ab aeterno, tamen non statim generauit, sed a certo quodam tempore generare cepit. Benedictus Perrerus Societatis Iesu libro decimo quinto de communibus omnium rerum naturalium principijs, & affectionibus videtur problematicè tractare hanc quaestionem affirmans vtramque partem contradictionis esse probabilem, & secundum nominales ponit generationem hominis etiam esse aeternam, quia non inconuenit dari infinitum in actu in animabus, quid autem tenendum sit in hoc negotio de mente S. Tho. in conclusionibus explicabitur.

Tertia conclusio. Mundum incepisse, vel non semper fuisse sola fide tenetur, & demonstratiue probari non potest: haec ponit S. Tho. p. p. & ratio huius est, quia id quod sola reuelatione habetur non potest demonstratiue ostendi, sed mundum incepisse, sola reuelatione habetur, sicuti mysterium sanctissimae Trinitatis, igitur conclusio vera, quae est certa secundum fidem, & eam docuit B. Gregorius in homilia prima Ezechielis, ubi dicit quod Moyses prophetauit de praeterito, quando dixit, In principio creauit Deus caelum, & terram, Apostoli quoque docuerunt, Nos debere credere in Deum omnipotentem creatorem caeli,

q. 46. art. 2.

Quol. 1. q. 7. Dist. 1. q. 4.

Distin. 1. libro, & etiam Diui Bonauenturae, hi enim asserunt totum mundum, & quamlibet eius creaturam potuisse produci ab aeterno in ea dispositione quam nunc habet. Tertia est opinio Durandi in presenti loco, qui vult, machinam istam mundialem potuisse esse ab aeterno quoad omnes res permanentes, sed non quo ad res successiuas. Quarta est Caietani in prima parte Sancti Thomae qui vult machinam istam cum tota dispositione quam modo habet posse esse ab aeterno excepta humana specie, ne detur infinitus numerus animarum, & eam sustinet de mente Sancti Thomae ubi supra. Scotus conuenit cum Caietano quo ad aliquid, & quo ad aliquid non, quia vult mundum ipsum esse ab aeterno quo ad omnes species, & quod homo licet fuerit ab aeterno, tamen non statim generauit, sed a certo quodam tempore generare cepit. Benedictus Perrerus Societatis Iesu libro decimo quinto de communibus omnium rerum naturalium principijs, & affectionibus videtur problematicè tractare hanc quaestionem affirmans vtramque partem contradictionis esse probabilem, & secundum nominales ponit generationem hominis etiam esse aeternam, quia non inconuenit dari infinitum in actu in animabus, quid autem tenendum sit in hoc negotio de mente S. Tho. in conclusionibus explicabitur.

Dist. 1. q. 2.

q. 46. art. 2.

Cap. 13.

q. 46. art. 2.

q. 46. art. 2.

Cap. 1.

Cap. 31.

coeli, & terræ, circa hanc conclusionem nota, quod inter philosophos est varia discordia, & repugnancia circa productionem mundi, nam aliqui affirmant Aristotilem sensisse mundum esse æternum, & non à Deo productum quo ad eius substantiam, sed tantum quo ad motum, & isti ut plurimum sunt Auerroistæ. Aliqui etiam tenent de mente Aristotelis mundum esse æternum, & dependere à Deo in genere causæ efficientis, finalis, & exemplaris, sed hoc non posse ratione efficaci probari, ut docuit ipse met Philosophus primo Topicorum ubi dicit, quod sunt probemata quædam de quibus rationem non habemus cum sint magna, vtrum mundus sit æternus: & hanc opinionem tenet Sanctus Thomas de mente Aristotelis octavo Physicorum, nam rationes omnes, quas Aristoteles adducit ad probandum mundum esse æternum sunt probabiles, & contra antiquos ponentes varios modos productionis mundi. De Platone etiam est dissensio inter Platonicos, quando quidem Simplicius, & Proculus volunt Platonem tenuisse mundum esse æternum in Timæo, ubi querit, num sit creatus ad imaginem alicuius creati vel increati, inepte enim quereretur hoc nisi teneret mundum æternum, & in libro de republica ostendit omne genitum esse corruptibile, mundum autem putat esse incorruptibile. alij vero ut est Plotinus, Iamblicus, Porphyrius sentiunt cum Aristotele octavo Physicorum, qui tribuit Platoni mundum non esse æternum sed productum, unde dixit solus Plato genuit tempus, sic etiam docet Cicero in Tusculanis, Laertius in vita Platonis, Philo de exordio mundi, & Plutarchus de placitis Philosophorum. De alijs etiam Philosophis, maxime de Talete, Zoroæste, Trismegisto, dicitur eos tenuisse fabricam mundi sicut Moyfes. unde Plutarchus libro de Placidis Philosophorum testatur Zoroastrem genuisse mundum ex ipso Chaos. de Pythagora autem, & Parmenide, & Euripide, & Anaxagora varia dicit Diodorus siculus in initio suæ Bibliothecæ, ut est ibi videre, sed quia nos veritatem ipsam indagare statuimus, ad alias conclusiones transire decreuimus.

Cap. 4.

Lectio 1.

Tex. 15.

9.45. art. 3.

Est igitur quarta conclusio. Creatio actiue sumpta, est diuina essentia: hanc docet Sanctus Thomas prima parte. ratio, quia diuina actio est essentia Dei, sed creatio actiue significata significat diuinam actionem, igitur conclusio vera, & est posita aduersus quosdam asserentes creationem ipsam esse quid medium inter Deum creatorem, & creaturam ipsam.

Quinta conclusio. Creatio actiue sumpta significat relationem rationis ad creaturas: est Sancti Thomæ ubi supra. ratio huius est, quia omnis respectus Dei ad creaturam est rationis, sed creatio actiue sumpta, significat respectum Dei ad creaturas, igitur conclusio vera.

Sexta conclusio. Creatio actiue sumpta, est diuinum velle, sed ab eo distinguitur sola ratione. elicitur hæc ex doctrina Sancti Thomæ ubi supra, cuius ratio est, quia id quod Deus producit creaturas est velle diuinum, quia Deus per imperium suæ voluntatis omnia produxit, sed creatio actiua est qua Deus omnia produxit, igitur conclusio vera quo ad primam partem, quo ad secundam probatur sic, creatio dicit respectum rationis ad creaturam, ut dictum est supra, sed velle diuinum non dicit talē res-

actū, igitur conclusio vera quo ad vtramque partem. Septima conclusio est. Creatio essentialiter, & formaliter est actio Dei immanens, habet tamen modum actionis transuentis, elicitur hæc ex dictis S. Tho. ubi supra, & probatur, quia velle diuinum est actio immanens, sed creatio est diuinum velle, ut dictum est, igitur est actio immanens. quo ad secundam partem probatur sic, quia actio transiens hoc habet sibi proprium, quod transit in effectum extra potentiam diuinam, sed hæc actio immanens, quæ est creatio transit in effectum extra diuinam potentiam, igitur habet modum actionis transuentis, & hinc dicitur operatio practica intellectus diuini, seu imperium diuini intellectus, seu exequutio diuinæ voluntatis, quod explicatur per illud verbum Genesis. Dixit Deus fiat lux, & facta est lux, unde in Psalmis etiam scribitur ipse dixit, & facta sunt, ipse mandauit, & creata sunt.

Octaua conclusio. Creatio actiue sumpta, est in Deo ab æterno: hæc est S. Tho. in disputatis de potentia Dei, cuius ratio est, quia omnis actio immanens Dei est ab æterno in ipso, sed creatio actiue sumpta est huiusmodi: igitur est in Deo ab æterno. ubi nota hic, quod sunt tres sententiæ Theologorum, prima est Gregor. Arimin. & Aureoli hic volentium creationem esse operationem Dei transuentem, quæ nullo modo habuit esse ab æterno, sed in tempore; secunda opinio est Alberti magni libro de cælesti Hierarchia. ubi asserit Deum ab æterno creare res, ipse tamen res non sunt creatæ ab æterno, quæ sententia videtur implicare contradictionem. tertia sententia est S. Tho. ubi supra, asserentis creationem ipsam secundum rem, & quo ad absolutum esse ab æterno, quantum autem ad ipsum connotatum, & ut dicit modum actionis transuentis esse in tempore, sic etiam tenet Caietanus in primâ partē S. Tho. quod actio Dei quantum ad id quod ponit in agente est in actu ab æterno in ipso Deo, quantum verò ad illationem effectus est in tempore, & sic Deus ab æterno non creauit mundum, nec creat modo animam Antichristi.

Nona conclusio. Creatio passiuæ sumpta non est proprie loquedo mutatio, nec passio, licet per modum passionis, aut mutationis significetur, hæc sumitur ex dictis S. Tho. 2. contra gentes. & ratio est, quia ubicumque est inuenire mutationem, ibi est inuenire ordinem durationis, qui est inter tempus, & instans, hoc autem in creatione non inuenitur. deinde passio est accidens limitatum, quia est genus predicamentale, hæc autem non conueniunt creationi, propterea proprie loquendo creatio passiuæ sumpta non est nec mutatio nec passio, nec motus, quia hæc omnia supponunt materiam, licet creatio ipsa significetur per modum actionis, & passionis.

Decima conclusio. Licet eadē sit actio, qua Deus creauit, & qua conseruat res, tamen creatio actiua, & conseruatio actiua ratione distinguuntur: hæc sumitur ex dictis S. Thomæ in disputatis de Potentia Dei, cuius ratio est, quia creatio, & conseruatio habent idem principium quod est diuina essentia, & eundē terminum, qui est res conseruata, igitur creatio & conseruatio sunt eadē actio, & sic patet prima pars conclusionis. secunda verò probatur sic, nam creatio in sua ratione includit nouitatem essendi, conser-

conseruatio autem non, sed ipsa includit in sua ratione continuationem actionis, & influxus, iuxta illud, Pater meus vsque modo operatur, igitur conseruatio, & creatio ratione distinguuntur.

Vndecima conclusio. Creatio passiuæ sumpta est relatio realis, tanquam accidens realiter distinctum à creatura, ipsa tamen creatura non potest esse sine huiusmodi accidenti, hæc sumitur ex dictis Sancti Thomæ prima parte. & ratio huius est, quia omnis relatio creaturæ ad Deum est realis, & est accidens, sed per creationem creatura refertur ad Deum, igitur conclusio vera quo ad primam partem, quo ad aliam probatur, quia relatio realis distinguitur realiter à suo fundamento, ut latius ostendimus

9.45. art. 3.

Diluci. vit.

Quest. 5.

144. art. 1.

quinto Metaphysicæ, ergo patet & secunda pars conclusionis, quo ad tertiam etiam probatur, quia ens per participationem non potest denudari à dependentia ipsius Dei, qui est ens per essentiam, sed creatura est ens per participationem, Deus est ens per essentiam, igitur non poterit esse ipsa creatura sine hac dependentia, quæ est relatio realis, & hæc conclusio ponitur contra Scotum hic tenentem creationem passiuæ sumptam esse relationem transcendentem, & eandem realiter cum ipsa creatura, & est doctrina falsa, quia in vera philosophia accidens distinguitur realiter à substantia, sed ista relatio est accidens ut dictum est, ergo realiter erit distincta à creatura, licet creatura ipsa non possit esse sine isto accidente, quemadmodum nec homo potest esse sine risibili, ipsum tamen risibile est accidens realiter distinctum ab homine.

Duodecima conclusio. Nullum aliud à Deo potest esse creatum nisi ab ipso Deo: hanc ponit Sanctus Thomas prima parte. & ratio huius est, quia ens per participationem est ab ente per essentiam necessario, sed omne aliud à Deo est ens per participationem, solus Deus est ens per essentiam, igitur omne aliud à Deo est effectiue, exemplariter, & finaliter ab ipso creatum, & hæc est de fide contra Philosophos, præsertim Auerroistas tenentes oppositum, est etiam contra multos hæreticos, præsertim contra Gnosticos, ut narrat Epiphanius libro de Hæresibus, qui voluerunt hæc corporalia non esse à Deo producta, expresse contra Scripturam Genesim, In principio creauit Deus cælum & terram, & Ioannis, omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. & ad Romanos, ex quo omnia, per quem omnia, & in quo omnia, & in Concilio Lateranensi habetur. Deus ab initio temporis vtramque de nihilo condidit creaturam, & spirituales, & corporales, & licet hæc conclusio ut diximus sit de fide, nihilominus multi volunt eam lumen naturali posse cognosci, inter quos est dominus Marsilius hic.

Tertiadecima conclusio. Nullum ens aliud à Deo potest in esse conseruari sine Deo cõseruante: hæc docet Sanctus Thomas de potentia Dei. & ratio huius est, quia Deus nedum est causa ipsius rei in fieri, sed etiam in esse, igitur nullum ens aliud à Deo, potest fieri, & conseruari in esse, sine Deo agente, & conseruante, & est conclusio Beati Augustini quarto super Genesim ad litteram, ubi habet, quod sicut ex voluntate Dei dependet, quod res in esse produxit, ita ex voluntate eius pendet, quod res in esse cõseruet, non enim aliter eas in esse conseruat,

quam semper eis dando esse, unde si suam actionem eis subtraheret, omnia in nihilum redigerentur.

Quartadecima conclusio. Deus est causa non solum creaturæ, sed etiam cuiuslibet actionis eius, est Sancti Thomæ de potentia Dei. & ratio huius est, quia causa conferens, & conseruans virtutem cuiuslibet actionis agentis secundi, & mouens illam ad operandum, & eam suo effectui coniungens, operatur in qualibet operatione agentis secundi, sed Deus est huiusmodi, igitur conclusio vera. ubi nota quod Deus quatuor modis operatur in nobis, primo tribuit nobis virtutem operandi; secundo conseruat illam; tertio operatur applicando illam virtutem ad actionem, quam producere volumus; quarto concurrat tanquam causa principalis & nos sumus instrumentum ipsius. istis modis Deus dicitur esse causa cuiuslibet actionis nostræ, & hæc conclusio principaliter ponitur contra Aureolum male intelligentem illud Ecclesiastici, Deus fecit hominem rectum, & posuit eum in manu Consilij sui, & etiam aliud dictum Auerrois tertio Metaphysicæ, ubi deridet Saracenos, quia subtrahebant à rebus suas operationes. conclusio enim nostra non continet istum intolerabilem errorem, ut ipse arbitratur, sed est catholica, ut clare est videre apud Franciscum Ferrariensem in tertium contra gentiles.

Cap. 70.

Quintadecima conclusio. Nulli creaturæ communicari potest potentia creandi, tanquam cause principali: est Sancti Thomæ prima parte. ratio est, quia productio effectus vniuersalissimi non potest esse nisi à causa vniuersalissima, quandoquidem effectus, & causa proportionantur adinuicem, ut scripsit Aristoteles secundo Physicorum, sed creatio est productio effectus vniuersalissimi, scilicet ipsius esse, quod est vniuersalissimum secundum perfectionem, & secundum prædicationem, igitur est à causa vniuersalissima quæ est Deus, ex consequenti non potest esse ab aliqua creatura tanquam causa principali.

Tex. 38

Decimasexta conclusio. Potentia creandi non potest communicari alicui creaturæ tanquam cause instrumentali: hanc docet Sanctus Thomas ubi supra. cuius ratio est, quia nulla operatio præsupponens aliquid potest esse creatio, cum sit ex nihilo, sed operatio cuiuscunque creaturæ præsupponit aliquid, præsertim creaturæ instrumentalis, quia actio instrumenti est dispositio ad effectum producendum à principali agente, igitur creatio nulli creaturæ tanquam instrumento communicari potest. Circa has conclusiones nota, quod fuit antiqua opinio Philosophorum, quæ tribuitur Aicennæ quarto suæ Metaphysicæ. qui voluit solam primam causam creare, & nihil præsupponere in actione sua, alia verò causa secundæ dicebantur etiam creatrices, sed virtute primæ causæ: arbitrabantur enim Deum ex necessitate naturæ operari, & producere primam intelligentiam, & illa prima intelligentia producta producebat secundam, & sic de alijs. Inter Theologos Catholicos temporibus antiquis fuit etiam aliqualis discordia, quandoquidem Magister sententiarum in quarto libro voluit Deum posse communicare potentiam creandi ipsi creaturæ, non ut creet propria auctoritate, sed ut instrumentum ipsius Dei, quam

Cap. 6.

Dist. 5.

Diff. q. 2. **Dis. 1. q. 4.** opinionem sequutus est Diuus Thomas in hoc libro, & etiam Durandus de Sancto Portiano, qui ex professo querit. Num potentia creandi possit communicari alicui creature; sic etiam & Gabriel, & nonnulli alij, qui existimant opinionem magistri esse probabilem, nihilominus hic Sanctus Thomas aliter sentit, vt positum est in conclusione, & temporibus nostris ex communi consensu Ecclesie, & Sanctorum tenetur, potentiam creandi non posse communicari creature alicui, neque vt cause principali, neque vt cause instrumentali, licet non approbent rationes, quas Sanctus Thomas adducit ad probandam conclusionem, in qua tamen communiter conueniunt cum sit desumpta ex patribus presertim ex Augustino libro tertio de Trinitate, & libro duodecimo de Ciuitate Dei, vbi ex professo asserit Angelos non posse dici creatores etiam paruissimae creature, & Beatus Cirillus libro secundo contra Iulianum, docet esse os diaboli illum qui dicit angelos creasse aliquam creaturam, sic etiam sentit Damascenus libro secundo fidei orthodoxae dicens impium esse asserere, creaturam aliquam spiritualem creasse quicquam. ex hoc tamen non damnatur magister alicuius erroris, quem vt diximus sequutus est Sanctus Thom. & Durandus. vnde non est certum secundum fidem creaturam non posse concurrere instrumentaliter, vel ministerialiter ad creationem alicuius rei, tenendo presertim, quod gratia creetur, ad quam concurrunt ipsa sacramenta instrumentaliter. Nec est quaestio modo de instrumeto morali, sed physico, & naturali, quia non haberem pro inconuenienti Deum optimum maximum vti creatura aliqua tanquam instrumeto morali ad creandum, non enim esset contra rationem, quod propter orationem alicuius Sancti Viri Deus crearet aliquam creaturam.

q. 45. art. 6. Decima septima conclusio. Creare est commune toti Trinitati. est Sancti Thomae prima parte. & ratio est, quia id quod conuenit Deo ratione essentiae est commune omnibus personis, sed creare est huiusmodi, igitur conclusio vera, & nota quod est contra Henricum, qui ponit Deum creare seu causare alia a se ratione priorum, conclusio vero non ita intendit, quod Deo conuenit causalitas respectu rerum ad extra, secundum quod processiones diuinae includunt essentialia attributa, quae sunt scientia, & voluntas, & intellectus, & opinio Sancti Thomae est conformis sacris litteris, quia scribitur Ioannis, Omnia per ipsum facta sunt. Verbum, & in Psalmis, dixit, & facta sunt, ipse mandauit, & creata sunt.

Cap. 1. Psal. 148. Decima octaua conclusio. Emanationes diuinarum personarum sunt ratio productionis creaturarum: hanc docet Sanctus Thomas vbi supra. cuius ratio est, quia emanatio verbi, & amoris in artifice sunt ratio producendi rem artificiatam, sed Deus producit creaturas, sicut artifex producit res artificiatas, igitur emanationes diuinarum personarum nempe verbi, & amoris sunt ratio producendi creaturas, & haec conclusio est quasi definita in Concilio Lateranensi. Vbi asseritur Sanctam Trinitatem esse creatricem rerum omnium, & in Concilio Toletano quinto dicitur quod vniuersa opera Trinitatis ad extra sunt inseparabilia, & indiuisa, eandem veritatem docuit Augustinus libro primo

de Trinitate; idem docet Dionysius de diuinis nominibus, vbi dicit quod communia totius Trinitatis sunt omnia credibilia.

Decimanona conclusio. In creaturis rationalibus inuenitur representatio Trinitatis per modum imaginis: haec est Sancti Thomae prima parte. ratio huius est, quia in ipsis reperitur verbum conceptum, & amor producens, sed verbum representat Filium, amor vero Spiritum Sanctum, Memoria secunda ipsum Patrem, igitur conclusio vera.

Vigesima conclusio. In omnibus alijs creaturis reperitur representatio sanctissimae Trinitatis per modum vestigij: est etiam Sancti Thomae, vbi supra. & ratio est, quia in illis inuenitur esse forma specifica, ordo seu inclinatio ad aliquid, igitur conclusio vera, & est de mente Augustini sexto de Trinitate, vbi docet quod Trinitatis vestigium in creatura apparet, quando quidem quaelibet res vt est creata representat causam, & principium, & sic cognoscitur persona patris, quaelibet etiam res habet suam formam, & suam speciem, per quam representatur diuinum verbum, quaelibet etiam res habet quandam ordinem, qui ordo representat amorem per quem ostenditur persona Spiritus Sancti. Sed circa istas conclusiones nota, quod licet in creaturis sit imago, & vestigium sanctissimae Trinitatis, non propterea ex istis possumus euidenter cognoscere Trinitatem ipsam, vt docuit Hilarius libro primo de Trinitate, Non putet homo sua intelligentia generationis sacramentum posse consequi. & Ambrosius libro de Spiritu Sancto etiam dicit impossibile est generationis scire sacramentum, mens deficit, vox silet. & ex hoc reprehendendi sunt discipuli Raimundi Lulli volentes ratione naturali posse demonstrari mysterium Trinitatis, quia in quolibet effectu creato reperitur aliquid reale productum a solo Patre, & aliquid a solo Filio, & aliquid a solo Spiritu Sancto, ex quibus productis euidenter cognoscuntur tres personae distincte in ipso Deo, quae sententia est manifesta haeretica cum contradicat expresse dictis Apostoli primae ad Corinthios, vbi dicit, Sapientia loquimur inter perfectos, sapientia vero non huius saeculi, neque principum huius saeculi. cognitio igitur Sanctissimae Trinitatis non fuit cognita a principibus id est a Philosophis huius saeculi, qui ratione naturali processerunt, & ratio discipulorum Lulli est fugalis, quia creare vt dictum est non est proprium alicui personae, sed commune toti Trinitati.

D I S T I N C T I O II.

In presenti distinctione agitur de creatione rerum in speciali, quia in superiori determinauit Magister de creatione rerum in generali, & primo disputatur ad presens de creatura pura spirituali quae est angelus. de quo ponitur talis conclusio. Necessse est angelos ipsos esse, & hoc spectat ad fidem, vt scribitur Matthei, Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph. & apud Lucam etiam dicitur, Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, & Paulus ad Hebraeos scribit, qui facit Angelos suos spiritus, & in Concilio Lateranensi definitur haec veritas, vbi dicitur Deum creasse substantiam spirituales id est Angelicam.

Secunda conclusio. Angelos esse potest ratione naturali ostendi: hanc docet Sanctus Thomas p. p. & ponitur contra antiquos ignorantes vim intelligendi, & non distinguentes inter sensum, & intellectum, & contra etiam Saduceos negantes spiritum, & ratio huius est, quia vniuersum est perfectum, igitur ei nullus gradus entium deest, inter quos gradus est substantia completa immaterialis, hunc gradum ostendit Beatus Augustinus 12. Confessionum, & Bernardus libro 5. ad Eugenium, vbi ponit vniuersum constare triplici gradu, vno maxime remoto a Deo, altero maxime propinquo, altero medio, ille gradus qui est maxime Deo propinquus est gradus substantiarum spiritualium, deinde Aristoteles docet 2. de anima gradus entium esse quatuor, esse in lapidibus, viuere in plantis, sentire in brutis, & intelligere in angelis, & hominibus. duodecimo etiam Metaphysices docuit motum continuum regularem, & indefectum ex sua natura non posse esse a motore, qui per se, vel per accidens mouetur, ergo neque a corpore, neque ab anima in corpore, igitur a substantia omnino immateriali.

Tertia conclusio. Secundum fidem non est omnino certum, an angeli habeant corpora an non, nec esset haeresis dicere habere corpora, quia multi patres, ita dicunt, patet hoc primo ex Bernardo in sexta homilia super canticorum, vbi docet omnem spiritum creatum indigere solatio corporeo. Tertullianus libro de Carne Christi, & de Melandis Virginibus docet etiam angelos esse corporeos. Origenes 2. libro Periarchon, dicit impossibile esse aliquid sine corpore viuere praeter Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum. Firmianus Lactantius lib. 2. de diuinis Institutionibus, docet eandem opinionem propter verba Genesis, videntes Filij Dei filias hominum, quod essent pulchrae, acceperunt in vxores, vbi per filios Dei intelligit angelos, & etiam Beatus Augustinus tenet in multis locis suae doctrinae, licet videatur varius, & accedere magis ad sententiam Platonicorum, qui tenent Angelos esse corporeos; praesertim Apuleius in libro de Deo Socratis. Et in Synodo 2. Nicaena quae est septima generalis, vbi definitur vsus imaginum, dicitur quod angeli licet non habeant corpora, ita crassa, sicut sensibilia, habent tamen corpora subtilia ethera, vel aerea, quam opinionem videtur sequi Caietanus in Epistola ad Ephesios. vbi dicitur non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem &c. propterea sequitur conclusio ipsam posse sustineri absque periculo haeresis, praesertim cum nulla sit expressa determinatio Ecclesiae in contrarium, immo Sanctus Thom. videtur eandem sententiam sequi in disputatis de demonibus, sequendo opinionem naturalem probabilius est dicere, angelos esse incorporeos, quam corporeos, propterea sequitur alia conclusio.

Quarta. Simpliciter tenendum est angelos esse incorporeos, & temerarium esset oppositum dicere, haec ponitur a Sancto Doctore vbi supra. ratio huius est, quia omnes Scholastici hoc docent, praesertim Albertus magnus, Sanctus Thomas, Alexander Aletius secunda parte suae Theologiae, Bonauentura, Scotus, Aegidius, Argentina, Marsilius, & omnes ferè Scholastici, inter Patres quoque adest Basilus in Psalmis. Grifostomus in Homelijs super Genesim.

Gregorius Nazanzenus in oratione de Natale Saluatoris. Gregorius libro quarto Moralium; Ioannes Damascenus libro secundo fidei orthodoxae. Dionysius libro de diuinis nominibus expresse habet angelos esse omnino incorporeos, & immateriales; Vgo de Sancto Victore libro primo de sacramentis dicit quod Angelus est natura quaedam simplex, & immaterialis, propterea asserere contra tot testimonia oppositum non esset absque temeritate, licet vt diximus ille qui oppositum teneret non esset haeticus, nec errorem aliquem in Ecclesiam induceret.

Quinta conclusio. Angeli secundum suam naturam sunt incorruptibiles, est Sancti Thomae secundum contra genes. & ratio huius est, quia secundum suam naturam angelus est immaterialis, immo videtur quod haec conclusio sit definita in concilio Lateranensi, vbi docetur animam rationalem suam naturam esse immortalem, sed angeli sunt excellentioris naturae, quam anima nostra. si igitur est determinatio de immortalitate nostrae animae, a fortiori de immortalitate angelorum, & ex hoc reprehendendus venit Gabriel in praesenti libro. in quo docet angelos sua natura esse corruptibiles, per manum tenentiam autem Dei extrinsecam esse in perpetuum conseruandos. sic etiam reprehendendus venit quidam nomine Dardanus qui putauit angelos constare ex corpore corruptibili, & diuturnius viuere quam homines, sed tandem deficere, & corrumpi.

Sexta conclusio. Angelus non est in loco nisi per contactum, & applicationem virtutis: hanc docet Sanctus Thomas prima parte. & ratio huius est, quia omne quod est in loco debet tangere illum, si est corpus tangit locum per contactum physicum, & quantitatum, si autem est spiritus tangit locum, & se applicat contractu virtuali, & sic est angelus, circa quam conclusionem nota quod fuerunt diuersae sententiae, & perseverant adhuc de loco angelorum; quidam enim dixerunt angelos nusquam esse, & hi sunt haeretici, quia angeli custodiunt nos ex consequenti operantur circa nos, tanquam circa loca. Aliqui vero dixerunt, angelos esse in loco per suam substantiam, vt est Scotus hic. Aliqui vero tenent angelos esse in loco per applicationem suae virtutis ad locum, & hanc opinionem recitat Scotus fuisse ipsius Goffredi in Quolibetis. Aliqui vero docent angelos esse in loco praecise per operationem, quae opinio tribuitur Aegidio hic, & Sancto Thomae a Mauritio in imagine ipsius Scoti, qui Scotus asserit opinionem istam esse articulum condemnatum tanquam haeticum ab Episcopo Parisiensi. Alij sustinent angelos esse in loco per hecitates, seu per proprietates indiuiduales, quibus conuenit esse hic, & nunc. Alij vero vt Ioannes de Mayronis hic docent locari per actualem existentiam. Rei tamen veritas est explicata in conclusione, male intellecta a Scoto, quia quando dicitur quod angelus est in loco per contactum, & applicationem suae virtutis ad locum, idem est etiam dicere, angelum esse in loco per operationem, sed non immanentem, sed transeuntem quae potest esse per modum praesidentis, aut ministrantis, aut aliquo agentis, aut patientis, quemadmodum Spiritus sancti sunt in inferno per modum patientis, & sic opinio.

nionem Sancti Thomae explicat Caietanus in prima parte.

Septima conclusio. Angelus est in loco diffinitive. i. taliter in isto loco, quod non in alio: est S. Thomas ubi supra, & ponitur contra Durandum primo sententiarum, qui tenet quod Angelus est ubique, sed opinionem S. Thomae probat magister in presenti loco autoritate Bedae, & affirmat Damascenus libro secundo fidei orthodoxa, & ratio est in promptu, quia Angelus non potest operari ubique, & in omni loco, igitur non est praesens omni loco ex consequenti non est ubique. & nota hic quod sunt aliqui qui volunt ponere discordiam inter discipulos Sancti Thomae dicentes quod opinio Capreoli est longe ab opinione Caietani, cum Caietanus tenet, quod Angelus est in loco per applicationem suae virtutis ad locum, & Capreolus vult quod sit in loco ipse Angelus per virtuales contactum. Ferrariensis tertio contra gentes docet Angelum locari per operationem omnino transeuntem: nihilominus isti decipiuntur de numero quorum est Torres qui ponit huiusmodi discordiam quandoquidem, omnes Thomistae conveniunt in opinione Sancti Thomae, sed unus magis explicat quam alius ut patet intuitu ea quae dicit Caietanus de praesentia ordinis approximationis, & actualis operationis, & esse in loco complete vel incomplete.

Octava conclusio. Angelus potest esse indifferenter in loco indivisibili, & divisibili: est Sancti Thomae p.p. ratio est, quia Angelus potest applicare virtutem suam indifferenter loco divisibili, & indivisibili, igitur indifferenter in utroque esse potest, probatur consequentia, quia Angelus non est in loco nisi per applicationem virtutis ad ipsum, antecedens patet, quia hoc est discrimen inter contactum virtuales, & corporalem, contactus n. virtualis potest esse, & rei divisibilis, & indivisibilis, contactus vero corporalis est tantum rei indivisibilis, & haec conclusio est contra quosdam antiquos arbitrantes Angelos non posse esse nisi in loco puntali, seu indivisibili, ex quo patet etiam error Bartholomei Torres, qui dicit Divinum Thomam dubitare de hac conclusione, immo Sanctus Thomas affirmat, quem sequitur Bonaventura, Romanus Aegidius, Riccardus, & Dionysius, sic etiam, & Scotus. omnes n. affirmant Angelum posse esse in puncto.

Nona conclusio. Plures Angeli non possunt esse simul in eodem loco. est Sancti Thomae p.p. ratione aliqui assignant, quia unus Angelus illaberetur alteri, quod est impossibile in creaturis, alij dicunt, quod hoc est propter unitatem essendi, unde duae animae non sunt simul in eodem corpore, sic nec duo Angeli possunt esse simul in eodem loco, alij volunt, quod hoc est propter actualitatem, Angelus n. magis actualitatem quam corpus, si igitur duo corpora non possunt esse simul, ergo neque duo Angeli. alij dicunt, quod si duo Angeli potuissent esse simul, ergo & infiniti, sed vera ratio est, quia impossibile est duas causas totales, & immediatas esse simul eiusdem effectus, igitur impossibile est plures Angelos esse simul in eodem loco, consequentia patet, quia Angelum esse in loco nil aliud est quam per se esse, & immediate continere illum in genere causae efficientis: & est conclusio intelligenda secundum potentiam, & virtutem naturalem, & non de poten-

tia logica, ut male intellexit Gregorius Ariminensis, & hanc veritatem sequitur Divus Bonaventura, Aegidius, Riccardus, Caietanus in prima parte, & Ferrariensis tertio contra gentes, & est contra Gabrielem, Ocham, Gregorium, Marfilium, & Ioannem de Bassolis, & Gulielmum de Rubione in hoc libro, qui propter dictum quod adducit Riccardus de Sancto Victore quarto de Trinitate conveniunt in hac sententia, quam arbitror esse falsam plures Angelos posse esse simul in eodem loco, quia legio demonum simul erat in eodem corpore, ut scribitur apud Matthaeum, & decipiuntur omnes quia ille locus erat materialis illorum demonum, & non formalis, de quo intelligitur conclusio Sancti Thomae, ex quo etiam reprehendendus venit Bartholomeus Torres, qui asserit sententiam Gabrielis, & Gregorij esse probabilior, conclusione Sancti Thomae.

Decima conclusio. Angelus non potest esse in anima hominis: hanc ponit Sanctus Thomas tertio parte, & in hoc libro, cuius ratio est, quia solus Deus illabitur animae: hanc tenet Magister hic, & Gabriel, & plures alij Illustres Theologi contra Durandum in hoc libro, propter illud quod dicitur apud Ioannem, cum iam Diabolus misisset in cor Iudae, sed decipitur Durandus, quia nunquam diabolus potest habere hoc, quod est proprium ipsius Dei, nempe illabi ipsis animabus, & dictum Ioannis intelligitur quod diabolus cepit habere dominium super animam Iudae.

Undecima conclusio. Nullus Angelus potest esse naturaliter simul in diversis locis: hanc ponit Sanctus Thomas prima parte, & intelligitur de locis adaequatis, cuius ratio est, quia Angelus est virtutis, & essentiae finitae, igitur non potest esse simul in duobus locis adaequatis: licet haec conclusio non sit de fide, est tamen verissima, quia nulla creatura potest extendere se ultra sphaeram suae activitatis, licet possit esse in duobus locis partialibus existentibus infra sphaeram suae activitatis: hanc sequitur Divus Bonaventura, Riccardus, & communiter omnes doctores, Gregorius tamen negat volens Angelum posse esse simul in duobus locis, probans ex hoc, quia posito quod Angelus sit in toto hoc Gymnasio, si postea spatium redigatur in nihilum, Angelus per suam virtutem naturalem esset in utroque extremo gymnasio, & sic in duobus locis discontinuis, tamen haec ratio est nullius momenti, quia illa loca discontinua non sunt duo loca adaequata, & totalia in ordine ad virtutem Angelicam, sed unus totalis, & duo partialia. Dubium esset hic, num Angelus possit esse in loco inadaequato, id est in minori, quam sit is ad quem potest se extendere; Gregorius hic ait partem negativam esse satis probabilem pro qua citat quendam doctorem Hibernum in primo sententiarum. Scotus etiam quaestionem hanc sub dubio reliquit, pars tamen affirmativa absque dubio asserenda est, quae est communis ferè omnium doctorum; sed adest alia difficultas, num possit esse locus extensus adeo parvus, ut in eo Angelus non possit existere. Scotus hic affirmat, sed contraria sententia est Divi Thomae, quam sequitur Aegidius, & Gregorius hic, & Caietanus declarat in prima parte Sancti Thomae solvendo argumenta Scoti.

Duodecima conclusio. Deus non potest esse diffinitive in mundo: hanc ponit S. Tho. p.p. ratio est, quia Deus potest esse extra mundum, igitur non est diffinitive in mundo, quemadmodum dicimus quod anima non est diffinitiva in manu, quia potest esse extra manum.

Tertiadecima conclusio. Omnes motus corporum inferiorum mensuratur uno tempore, quod est passio primi motus est S. Th. p.p. & ratio est, quia nulla forma naturalis, naturaliter multiplicatur per individua eiusdem speciei nisi per multiplicationem materialis sui subiecti primi, & per se, sed subiectum primum, & per se temporis. primus motus non multiplicatur: ergo nec tempus, & sic patet conclusio, scilicet B motus omnes corporum inferiorum mensurari uno tempore, quod est passio primi motus. Circa hac conclusionem notandum est, quod fuerunt diversae sententiae Theologorum circa naturam ipsius temporis; prima est Eruci natalis generalis ordinis praedicatorum, qui affirmat in presenti loco tempus esse quantitatem successivam, quae facit subiectum suum quod est motus formaliter quantum, & ita distinguitur tempus, sicuti & ipse motus, unde ad multiplicationem motus multiplicatur, & tempus. secunda est sententia Aegidij, qui negat propositionem istam tempus est motus, non propter diversitatem rationum, utriusque, quia tempus includit aliquid, scilicet spectans ad rationem, siue ad animam, quod non includit motus, sed quia ipsum tempus connotat numerum qui non clauditur in motu. tertia est sententia aliquorum existimantium tempus non esse motum, quia tempus habet esse tantummodo propter imaginationem, & cogitationem nostri animi, & authores huius sententiae contradicunt communi, & naturali existimationi omnium hominum, omnes n. de tempore tanquam de re aliqua, & sentiunt, & loquuntur. quarta est sententia Durandi hic, asserentis tempus esse idem realiter quod motus, quam sententiam sequuntur Antonius Andrea 5. Metaph. & Albertus de Saxonia. quinta sententia est Gregorij Ariminensis hic acriter probantis tempus esse ipsam sphaeram coelestem, & generaliter omne corpus regulariter, & uniformiter motum. ultima est sententia D. Thomae, qui videtur problematicè loqui de hoc quaesito, nam modo videtur declinare ad unam partem modo ad alteram. quarto enim libro physicorum in tractatu de tempore videtur dicere tempus esse motum identice, & non differre ab inuicem nisi formaliter: in tractatu vero de instantibus asserit tempus realiter distingui a motu, & hanc sententiam docet hic Capreolus dicens tempus esse quoddam accidens absolutum de genere quantitatis essentialiter distinctum a motu.

Decimaquarta conclusio. In toto tempore continuo est idem nunc secundum essentiam diversum tamen secundum rationem, haec elicitur ex Sancto Thoma in tractatu de instantibus, & ratio huius est, quia sicuti se habet punctus ad lineam, ita nunc ad tempus, sed punctus pro ut imaginatur Geometer causans lineam suo motu, est idem secundum substantiam, & diversus secundum rationem, igitur sic erit, de ipso nunc, quod est idem secundum substantiam in toto tempore, & diversum secundum rationem. Circa hac conclusionem nota quod de Dilucid. 6. clarauimus eam 3. Metaphyses in dilucidationibus

nostris contra Scotum, & Antonium Andream ponentes in eodem tempore infinita instantia, quam opinionem demostrauimus ibi esse falsam, quia sicuti se habet mobile ad motum, ita nunc ad tempus, sed mobile est tantum unum in toto motu, stante unitate motus: ergo in toto tempore erit tantum unum instans secundum rem.

Quintadecima conclusio. Praeter tempus continuum quod est passio primi motus est aliud tempus discretum, & nullo modo continuum: hanc ponit S. Tho. in Quolibetis, & ratione assignat, quia operationes Angelorum naturales sunt mensurabiles, sed non aeternitate, nec esse, nec tempore nostro: ergo hoc tempore discreto: circa quam conclusionem nota, quod inter tempus nostrum, & tempus discretum est quadruplex discrimen. primum est, quia tempus nostrum est mensura, successione continua. tempus vero discretum, est mensura successione discretæ: deinde illud non componitur ex suis instantibus: istud autem sic; non secus quam numerus ex unitatibus: postea instans illius temporis, semper est indivisibile, nec potest vlli parti temporis coexistere: instans vero discreti temporis, licet in se sit indivisibile aliquando tamen secundum durationem suam coexistit tantum instanti nostri temporis, aliquando etiam alicui parti nostri temporis. Postremo in illo non possunt instantia esse sibi inuicem immediata; neque continue, neque contiguae, neque deinceps, ut probat Arist. 6. Phys. In hoc autem possunt esse sibi inuicem immediata sicut unitates in numero: necessitate huius rei sumpsit S. Tho. ex B. Augustino secundo super Gen. ad litteram ubi docet creaturam spirituales moueri non per loca, sed per tempora a Deo. oppositum tandem huius veritatis tenet Scotus in presenti loco, quem sequitur Ioannes de Mayronis, & Gulielmus de Rubione, Ioannes de Bassolis, Gregorius Ariminensis, & omnes ferè nominales; nihilominus sententiam Sancti Thomae sequuti sunt illustriores Theologi; ut est Divus Bonaventura primo senten. Hericus in Quo lib. Aegidius in tractatu de mensura Angelorum; & Durandus hic; ex quo arguendus est Bartholomeus Torres, qui in tractatu Angelorum asserit opinionem Scoti videri sibi verisimiliorem; contra tot Theologos.

Decimasexta conclusio. Nullum tempus habet esse completum extra animam: hanc docet Sanctus Thomas in primo senten. Et ratio est, quia sicut intellectus apprehendit partem priorem & posteriorem motus sic apprehendit etiam praeteritum & futurum ipsius temporis; sed de motu non habemus nisi tantum esse reale: ergo & de tempore non habemus nisi instans; sed apprehensio prioris & posterioris, tam in motu quam in tempore fiunt ab anima: igitur nullum tempus habebit esse completum extra animam, quia ordo istius prioris & posterioris non apprehenditur nisi ab anima, & est sententia Aristotelis 4. Phys. contra antiquos ex quo sequitur male Greg. Ariminensem, reprehendisse hanc conclusionem S. Thomae hic. Quandoquidem tres erant antiquorum sententiae de tempore; quidam asserebant tempus habere esse tantum per animam. Quidam autem habere esse ex se sine actu aie. Alij autem voluerunt tempus habere esse reale, sed completum suum esse ab aia, & haec est veritas expressa in conclusione. Addit. Aq. in ij. vol. Capr. A 4 De-

q. 52. art. 1.
Dist. 37. q. 1.
Distin. 2. Cap. 3.
Cap. 68.
q. 52. art. 2.
q. 52. art. 3.

Distin. 2. Cap. 68.
Cap. 6.
Cap. 1.
Distin. 2. Cap. 3.
q. 52. art. 2.
q. 52. art. 3.
Dist. 37. q. 1.
Distin. 2. Cap. 3.
q. 52. art. 2.
q. 52. art. 3.

Quolibet. art. 5.
Cap. 21.
Cap. 94.
Distin. 34. Quolibet. 5.
Dist. 19. q. 1. art. 1.
Text. 103.
Quaest. 1.

q. 10. art. 5. Decima septima conclusio. Esse & substantia angeli, & animæ intellectiua, & corporum cœlestium mensurantur æuo. hanc docet S. Tho. p. p. & ratio est, quia id quod non habet intrinsece prius & posterius, sed ei competi potest, mēsurantur æuo, sed esse, & substantia angeli, & animæ intellectiua, & corporum cœlestium intrinsece nō habent prius & posterius, sed ei coniungi possunt: igitur cōclusio vera, vbi nota quod fuerunt variæ sentētiæ Theologorum circa naturam ipsius æui. nam D. Bonaventura hic asserit propriam rationem æui prout distinguitur à tempore consistere in hoc. quod habet prius & posterius sine inuolutione, & veteratione hoc est sine vlla variatione rei. Scotus etiam in præsentī loco vult rationem æui cōsistere in hoc quod sit mensura durationis permanentis, quæ sit tota simul. Nihilominus Ioannes de Mayronis hic videtur dicere contra Scotum, quod æuum sit fluxus formæ, scilicet præsentialitatis, & coexistentiæ creaturæ cum Deo: rei tamen veritas est conclusio quam posuimus de mente S. Tho. quam etiam declarat Caiet. vbi supra, quod æuum est medium inter æternitatem & tempus, quia est immutabile: mutationi tamen annexum: æternitas autē est mensura illius esse quod nec est mutabile, nec mutationi adiunctum. Tempus autem est mēsurā illius esse quod est variabile, & hēt prius & posterius: ex quo redarguēdus venit Benedictus Perrerus lib. 12. de cōibus omnium rerum naturalium, principijs, & affectionibus qui conatus est friuolis rationibus hanc veritatem refellere.

Cap. 14. Decima octaua concl. Aeuum est tātū vnum omnium æuiternorum. hanc docet D. Th. p. p. vbi supra. & ratio huius est, quia æuum est simplicius tempore, & propinquius se habet ad æternitatem: sed tempus est vnum omnium temporalium: igitur & ipsum æuum erit etiam vnum omnium æuiternorum. circa hanc conclusionē, nota quod fuerunt diuersæ sententiæ, tum inter antiquos, tum inter modernos. Antiqui. n. dixerunt inter aliquos. Aeuum esse vnum, quia æternitas est vna. Aliqui verò dixerunt esse vnum, quia est vnū subiectū. s. materia prima; alii verò dixerūt eua esse multa p. p. multas substantias spirituales, q̄ sunt æquales, & hęc fuit opinio Origenis. Propterea etiam inter modernos fuit etiam discordia, quando quidem Henricus in Quolib. & Romanus Aegidius in tractatu de mensura Angelorum arbitrantur tot esse æua quot sunt æuiterna. Scotus hic asserit æuum esse tantummodo vnū, quia est vnum primum æuiternum, Ocham, Durandus, Gabriel in præsentī distinctione negant totaliter dari aliquod æuum; quos videtur sequi Perrerus, qui dicit æuum non esse distinctū à tempore. opinio tamen S. Tho. quæ est expressa in conclusione est rationabilior. & de mente B. Dionisii in lib. de cœlesti Hierarchia.

Quolib. 10 art. 7. Decimanona cōclu. Aeuum est ipsum esse primi æuiterni. hanc ponit S. Tho. Licet non sic explicite in Quolib. & ratio est, quia æuum est mēsurā illius esse quod est immutabile, mutationi tamen annexi; sed tale debet mensurari per id quod est simplicius, & independens, & notius: Hoc autem non est nisi esse primi æuiterni: igitur conclusio vera. Circa quam conclusionem. Nota quod est varia sentētia Theologorum, quod est hoc supremum æuiternū,

& subiectū eui? Aliqui dicunt esse Luciferum, qui est supremus omnium Angelorum, & ex consequenti simplicissimus omnium, alii vero volunt esse animam B. Virginis, quia propter peccatū ipse Lucifer fuit priuatus hoc priuilegio, & datum fuit beatæ Virgini, alii vero affirmant esse animam Christi, & hanc opinionem ego approbo, tum propter eius naturæ dignitatem, tum propter vnionē quam habet ad diuinum verbum: ex quo arguendus est Barthol. Torres, qui defendere conatur esse ipsius Luciferi mensuram omnia æuiterna in esse naturali; quia illud est simplicius & nobilius omnibus creaturis; & non obstante peccato, quia remāserūt integra dona naturalia, vt docet Dionysius attamē decipit in hoc, quia idē Dionysius docet illa dona naturalia fuisse infirmata, & debilitata.

Cap. 4. Vigesima conclusio. Operationes beatificæ, tum Angelorum, tum ceterorum Sanctorum mensurantur non æuo, nec tempore continuo, nec discreto; sed æternitate participata. hanc scribit S. Tho. tertio contra gentes. & ratio est, quia actiones terminantur per obiecta, sed actiones beatificæ, tum Angelorum, tum ceterorum Sanctorum habēt pro suo obiecto, non rem temporaneam, aut æuiternam, sed diuinā essentiam quæ mensuratur æternitate, essentiali, & independenti, igitur & illæ operationes mensurari debent æternitate participata, & dependente. & hanc cōclusio habet fundamentū ex sacris litteris apud Ioānem hęc est vita æterna vt cognoscant te solum verum Deū. Et hęc conclusio ponitur contra Scotum qui oppositū docere ausus est 4. sent. ibi. n. inepte scripsit visionem beatorum mensurari æuo perinde atque ipsum esse Angelorum, & incidit in errorem, quia esse, & operatio beatifica ipsius Angeli sunt diuersorum ordinum, propterea diuersis mensuris, mensurari debent.

Cap. 17. **Cap. 4.** **Cap. 21.** **Quolib. 5.** **Quolib. 3.** **Cap. 10.** **Quolib. 10 art. 7.**

DISTINCTIO III.

IN hac distinctione agitur de perfectione nature Angelicæ. & prima cōclusio pro explicatione huius rei fit hęc. Nullus Angelus est compositus ex materia, & forma proprie loquēdo de materia, & forma. hanc probat S. Tho. p. p. quia substantia intellectualis nō componitur ex materia, & forma; quia intelligere est operatio penitus immaterialis, sed quilibet Angelus est substantia intellectualis, igitur nullus Angelus erit compositus ex materia, & forma proprie loquēdo. circa quam cōclusionem nota. quod sunt diuersæ sententiæ, tum Theologorum, tum Philosophorum, & prima est illorū, qui dixerunt, Angelos esse corporeos, isti necessario etiam coguntur ponere Angelos esse compositos ex materia, & forma; alii verò vt fuit Auicembion in libro fontis vite, dixerunt Angelos nō esse corporeos, & tamen docebant esse compositos ex materia & forma; quidam aut volūt esse cōpositos ex materia & forma, sed nō eō mō quo posuit Auicembion, sed medio modo, & hanc sententiā videtur sequi Alexander Alensis in secunda parte suæ Theologie, & D. Bonaventura, & Riccardus de media villa in præsentī distinctione, sic etiam, & Aureolus, omnes isti conueniunt in hoc, essentiam Angeli, & animarum nostrarum esse compositam ex materia & forma. Aliqui tenent Angelos esse actus puros, & ex-

& expertes penitus omnis compositionis: & hanc tribuit Auerroes ipsi Aristoteli secundo celi. & 12. metaph. eandem sententiam in sinuat Iamblicus in libro de mysterijs Aegyptiorū, & Proclus libro de anima, & dæmone, author libri de causis. Aliqui tenent Angelos esse compositos ex actu & potentia ex quod est, & quo est, seu ex esse, & essentia, quæ est compositio metaphysica, & hanc veritatem docet Sanctus Tho. hic, & Boetius in libro de duabus naturis. Dionysius de diuinis nominibus. Albertus in libro de quatuor cœuis; Aegidius, Erueus, Henricus, Argentina, & Durandus in præsentī loco, vbi vno animi consensu asserūt in Angelis non esse materiam proprie dictam, sed tantum similitudinariam, quæ facit compositionem metaphysicam, vnde Sanctus Thomas vocauit istam materiam in libello de ente, & essentia æquiuocē materiam.

Cap. 5. **Cap. 4.** **Cap. 21.** **Quolib. 15.** **Cap. 9.** **Cōmē. 35.** **Cōmē. 59.** **Tract. 2.** **Cap. 1.**

A ita quod qualibet res, sicuti ex se est formaliter talis nature, ita ex se est indiuidua, & singularis. sed quænam sit nostra sentētia in præsentī quæstio ostēdimus in dilucidationib. nostris super 5. Metaph. Tertia conclusio. Indiuiduatio aliter conuenit Angelo quam homini, scribitur hęc à S. Thoma in præsentī loco. ratio est, quia incommunicabilitas, & indiuiduatio conuenit homini ex hoc, quia natura sua recipitur in materia, sed natura Angeli nō est receptibilis in materia, igitur conclusio vera, & est authoris in libro de causis, vbi dicit qd̄ indiuiduatio intelligentiarū est bonitas pura, & simplex.

Propositio ne quinta. **q. 5. art. 1.** **Dist. 3. q. 1. art. 2.** **Cap. 23.** **Cap. 9.** **Cōmē. 35.** **Cōmē. 59.** **Tract. 2.** **Cap. 1.**

Quarta conclusio. Angelus nō est informatiuus materiæ, nec ei vniri potest vt forma, hanc ponit Sanctus Thomas hic, & p. p. & ratio est, quia nulla substantia habens in se integram naturam, seu completam suæ speciei potest esse naturaliter informatiua alicuius materiæ, sed quilibet Angelus est huiusmodi, igitur nullus Angelus potest esse forma informatiua materiæ. Nota circa istam conclusionem quod maxime agitur inter Philosophos & Theologos, constat autem primo non posse Angelum esse formā alicuius corporis sublunaris, tum quia corpora omnia sublunaria corruptibilia sūt, tum etiā quia sunt ignobiliora corpore humano, & ita si Angelus non est forma humani corporis, nec potest esse forma alterius corporis, quibus rationibus potest refelli, quod ait Augustinus 3. generis ad litterā, vbi docet singulis corporibus fuisse à Philosophis assignatam animam, & quod dæmones constant ex corpore aereo, & igneo, Angelos autem nobiliores esse formas cœlestium corporum, quod videtur etiam affirmare idem Augustinus 8. libro de Ciuitate Dei, & hoc secundum intentionem Platonis. In via autem Aristotelis sunt diuersæ sententiæ, Nam Auerroes existimauit intelligentias nō informare cœlum, sed tantum assistere; quidam autem recētiore peripatetici, vt est Achilinus libro de Orbibus, & intelligentijs. & Mirandolanus in libro de euerfione singularis certaminis affirmant hanc esse sententiam Aristotelis intelligentias esse veras formas informantes. Stoici ponebāt in cœlo, Animam vegetatiuā quos sequitur Tullius 2. libro de natura Deorum, & P. inius libro 2. naturalis Historiæ. Simplicius in primo libro de cœlo ponit in cœlo ipso animam sentientem, & intelligentem, quam sententiam Marsilius Ficinus tribuit Plotino. Philoponus vero tertio de anima tribuit Platonis: idem etiam sentit Auicēnas 5. li bro Metaphysic. ex Theologis quicumque dixerūt Astra esse animata dixerunt etiam in cœlo esse animam intelligentem, vt docet Philo Iudæus libro de opificio sex dierum, & Origenes libro primo Periarchon. & Hieronymus in Ecclesiastes quod etiā videtur defendere Aureolus, vt docet Author infra, tamen secundum Sanctum Thomam sententia Aristotelis non discrepat à conclusione præposita, & ex hoc arguendi sunt quidam recētiore, qui in lumine naturali vidētur asserere intelligentias posse esse formas cœlorū, non aut in lumine Theologico, quia hoc dicere secundum Theologos videtur pertinere ad errorem Origenis, qui damnatur à Hieronymo, & à Cirillo libro 2. contra Iulianum.

Quinta conclusio. Nulla species Angelica est de se multiplicabilis in plura indiuidua eiusdem speciei,

ciei, hanc docet S. Th. pluribus in locis suæ doctrinæ præsertim in disputatis de spiritualibus creaturis, & ratio principalis est, quia caret materia, quæ materia est causa indiuiduorum cõuenientium in specie, cum igitur Angeli sint absque materia sequitur quod nõ possunt conuenire in specie, & differre numero. Circa hanc cõclusionem nota quod Angeli sunt diuisi in bonos, & malos, boni in tres Hierarchias. Hierarchia in tres ordines, sunt ergo quidam Theologi qui vniuersaliter loquendo de Angelis volunt omnes esse eiusdem speciei, huius sententiæ fuit Albertus cognomento Magnus p. p. summæ, & hoc dicit esse valde conforme doctrinæ sanctorum, præsertim Athanasij in oratione ad Antiochenum, & Basilij libro 3. contra Eunomium, quam sententiam sequutus est Henricus in Quolibetis. secunda sententia est Damasceni libro 2. de fide orthodoxa, & Augustini 7. de Ciuitate Dei, isti. n. sub dubio relinquunt questionem istam. dicunt. n. num Angeli sunt eiusdem speciei vel nõ sciri non potest. tertia sententia asserit Angelos qui sunt eiusdem Hierarchiæ vel ordinis, qui creati sunt ad ea ministeria esse eiusdem speciei: hanc tenet Alexander Alensis secunda parte, Bonauentura, Scotus, Durandus, Oham, Gulielmus, Lichetus, Bargius, & omnes ferè Scotistæ in præfenti loco, & addit Bonauentura sententiam istam esse piam, & catholicã cõtrariam verò esse profumptuosam, & habet multas rationes quas adducit Martij in hoc libro. quarta sententia est S. Thomæ, Eruei, & Romani Aegidij, & omnium nostrorũ, vt patet in cõclusionem, & est sententiã catholicã, & Peripateticã, & quod dixit Bonauentura excessit in illo quando quidem omnes boni Philosophi, vt Auicennas 5. Metaphy. & Algazel, & Auerroes de mète Aristotelis hoc docent. Inter Patres habemus Diuum Dionysium libro de cœlesti Hierarchia, & Damascenum secundo de fide orthodoxa, & Gregorium secundo moralium, & Hieronymũ in Daniel, omnes. n. isti expresse concedunt cõclusionem de facto.

Trac. 2. q. 8

Quol. 7. q. 8 Cap. 3.

q. 20. quæst. sexto.

Quæst. 2.

Cap. 2.

Cap. 4. Cap. 21.

q. 50. art. 4.

Cap. 4. q. 7.

Q. 51. a

Sexta conclusio. Angeli de potentia Dei possunt multiplicari, sub eadem specie: hæc videtur elici ex dictis Sancti Thomæ p. p. hanc defendit Capreolus in præfenti loco, & Ferrariensis secundo contra gentes, & sumi potest ex exemplo quod ponit S. Th. de duabus albedinibus separatis, quod nõ possunt esse eiusdem speciei, hoc. n. intelligitur secundum potentiam Dei ordinariam, quia de potentia Dei absoluta potest esse, licet contrariam opinionem videtur tenere Caietanus in libello de ente & essentia, & etiam Erueus in præfenti loco.

Septima conclusio. Opinio tam Sancti Thomæ, quam Scoti quod Angeli differunt specie vel non differat sustineri potest absque periculo hæresis, patet quia neutra est determinata ab Ecclesia, igitur utraq; defendi potest, opinio tamẽ S. Thomæ propter reuerentiam Sãctorũ dicenda est probabilior.

Septima conclusio. Angeli interdum assumunt corpora: est Sancti Thomæ p. p. & ratio huius est, quia substantia quæ non est corpus, nec habet corpus naturaliter vnitum, & quandoque videtur visione corporali interdum assumit corpus, sed Angeli sunt huiusmodi: igitur cõclusio vera, & est tam communis Theologorũ, & ita certa vt opposita nõ sit secunda, tamen nõ dicerem esse de fide, quia in-

A fertur ex alia vera quidem, sed controversa quod Angeli careant proprijs corporibus in quibus appareant: certum est tamen apparitionem Angelorũ corpoream non esse secundum imaginationem, vn de tota ferè sacra scriptura est plena huiusmodi visionibus, scribitur. n. genesis tres Angelos humana specie apparuisse Abraham. Habemus etiam de Angelo luctante cum Iacob. & de Raphaelẽ comitante Tobiam, & de Angelo confortante Christum in horto, & plurimas alias apparitiones, legimus tum in veteri, tum in nouo testamento. sed animaduerte hic, vt possis falsitatẽ fugere, & veritatem tueri, quod Tertullianus libro de Carne Christi, & libro de Resurrectione carnis, & libro 3. contra Martionem asserit duo quæ repugnant communi sententiẽ Theologorum, primum quod Angeli assument corpora ad vnionem hipostaticam, & hoc est falsum, quia corpus assumptum non vnitur Angelo, nec vt formæ, nec vt personæ, sed tantum vt motori representato per illud. Alterum vero quod dicit Tertullianus quod corpus assumptum ab Angelo est verè compositum ex quatuor elementis, et hoc dictum non potest stare, qui si ita esset non ita facile dispareret, propterea illud dicitur esse condensatum ex aere, et sic figuratur et coloratur.

Octaua conclusio. Deus in apparitionibus veteris testamenti non apparuit personaliter, sed Angeli apparuerunt qui nomine Dei loquebantur, hæc patet ex verbis Stefani in actis Apostolorũ. vbi ait Angelũ fuisse qui apparuit Moyse in flamma ignis, et Paulus ad Galathas inquit legẽ ordinatam esse per Angelos in manu mediatoris. s. Moyse, qui erat mediator inter Deum, et populũ. Et tamen scribitur Exodi Deum tradidisse legem Moyse ex quo patet veritas cõclusionis. Hinc non est sustinendus author imperfecti operis, qui dicit apparitiones noui testamenti fuisse factas per Deum immediate, quia de mente Augustini, tam apparitiones veteris, quam noui testamẽti factæ sunt mysterio Angelorum. etiam illa quando apparuit Spiritus Sanctus in specie columbæ, quam columbam vult Sanctus Thomas tertia parte, fuisse verum animal, sic tenet Cartusianus de mente Ambrosij, Anselmi, et Tertuliani. oppositum tamen sustinet Caietanus de mente Augustini, et Grisostomi, quod etiam aliquando affirmavit Sanctus Thom. primo sententiarum, et Aegidius, et Durandus sic, et Abulensis in Matthæum, et hanc opinionem sequi debemus.

Nona cõclusio. Angeli in corporibus assumptis nõ exercet opera vitæ: hanc ponit Sanctus Thomas vbi supra. et ratio est, quia corpora assumpta ab Angelis non viuunt, ergo nec opera vitæ per eos exerceri possunt, et ex hoc arguendus est Scotus in hoc libro, qui asserit Angelos verè, et pprie comedere, et conuertere cibum in suam substantiam, quæ sententia rejicienda est, quia sequitur ex ista cõtra factos doctores manducationem Christi post resurrectionem non esse bonum argumentum ad probandam ipsam resurrectionem. Arguendus etiam est Vualdensis, qui Tomo de Sacramentis asserit conuersionem cibi factam esse in substantiã Christi per transubstantiationem, et tenendum est cum Sãcto Thoma, quod comedere est opus vitale contra Scotum, et nõ proprie cõpetit Angelis, et quod cibus assumptus à Christo post resurrectionẽ fuit

Cap. 11

Q. 51. a

Dil. 8. q. 2. art. 3. Cap. 16.

q. 54. art. 1.

Cõm. 25. Cõm. 23. Dil. 7. q. 2.

Quolib. 3. Quæst. 8. Quæst. 24.

Art. 3.

Art. 3.

Dil. 8. q. 2.

Trac. 4. Cap. 11. Cap. 3.

Cap. 18. Quæst. 21.

Cap. 7.

reso.

resoluitur in præiacentem materiam, et eius comestio fuit verã comestio, & non figuratiua vt comestio Angelorum.

Decima conclusio. Lamiæ, & strigæ aliquando Deo permittente de loco ad locum deferuntur, & id raro accidit, hæc cõclusio asseritur contra nonnullos negantes hæc veritatem, vt refert Franciscus de Victoria in relectione de Artemagica, & adducunt pro ipsis Augustinum 18. de Ciuitate Dei, oppositum tamen sustinet ipse victoriã, & Gabriel in hoc libro. & Caietanus in secundam secundæ Sancti Thomæ, & Alphonsus de Castro de iusta punitione hereticorum. Et si aliquando per illusionem dæmonis istæ femine decipiant, & per imaginationem illudantur à dæmonibus, nec transferatur de loco ad locum cum putant se transferri, nec occidunt pueros, cum putent se occidere, aliquando tamen, vt diximus transferuntur, licet raro, de qua re consulendus est Syluester libro de Strigibus.

Vndecima conclusio. Intelligere Angeli non est sua substantia: hæc docet S. Th. p. p. est ratio, quia intelligere angeli nõ est substantia eius, sed substantia eius est subsistens, ergo intelligere Angeli nõ est eius substantia. Circa quam cõclusionem nota esse sententiam quorundam philosophorum existimantium intelligentias esse actus puros, ex consequenti nondistingui intellectiõnem ab eorum substantia, huius sententiæ fuit Auerrois 12. Metaph. & Alexander Aphrodiseus, Philoponus, & Themistius tertio de anima. Inter Theologos Durandus, & Gregorius Arimãensis in hoc libro arbitrantur intellectiõnem nil aliud esse nisi puram relationem præsentis rei intellectæ, ita vt intelligere nil aliud sit, quam obiectum representari intellectui, quem ad modum videre nil aliud est, quam solem præsentem esse acri huius sententiæ meminit Erueus in Quolibetis. tertia est sententiã cõmunis Theologorum, & Magistri, & Martij hic, Alexandri Alensis secunde partis summæ suæ, qui affirmant intellectiõnem esse quippiam absolutũ, distingui actum realiter à substantia intelligentis, sicuti propositum est in cõclusionem de mente Sancti Thomæ.

Duodecima cõclusio. Virtus intellectiua ipsius Angeli nõ est eadem cum eius essentia, est Sancti Thomæ vbi supra, & ratio est, quia secundum diuersitatem actuum est diuersitas propriarum potentiarum perfectibilium per illos, sed esse, & operari sunt actus realiter diuersi in Angelo, imò & in omnibus creaturis, ergo requirunt potentias perfectibiles realiter diuersas, sed huiusmodi potetia sunt essentia, & virtus, seu potentia operatiua, igitur nõdum in Angelo, sed in omnibus creaturis realiter distinguuntur essentia, & potentia operatiua: hanc cõclusionem sustinet Albertus prima parte summæ. Et Aegidius in Quolibetis, cui sententiæ etiam fauet Dionysius de cœlesti Hierarchia, Damascenus secundo libro de fide orthodoxa. Diuus Augustinus libro de scala paradisi. Diuus Anselmus de casu diaboli. Magister sententiarum hic, & Alensis in secunda parte. Cõtrariam tamen sententiam sustinet Durandus, Gabriel, Gregorius, Martij, & Scotus, multi etiam ex societate Iesuitarum defendunt has propositiones, necesse est aliquam naturam creatam esse immediatũ principium operationum. secundam, substantia quilibet creata se

ipsum immediate est principium suarum passionum. tertiam, potentia operatiua distinguitur tantum ratione à sua essentia, quæ propositiones sunt expresse cõtra Aristotelem 9. Metaph. vbi docet ad hunc Caiet. in p. p. Sancti Thomæ, & Ferrariensem 2. libro 9. 77. art. 1. contra gentes.

Tertiadecima conclusio. In Angelis non habet locum distinctio intellectus agentis, & possibilis, sicut in nobis, nisi æquiuoce loquamur. cõclusio hæc est Sancti Thomæ prima parte, & ratio est, quia in nobis intellectus agens, & possibilis est per comparisonem ad phantasmatã, quæ quidẽ comparantur ad intellectum possibilem, vt colores ad visum, & ad intellectũ agẽtẽ, vt colores ad lumen, docuit Arist. 3. de aia, sed hoc nõ habet locũ in Angelis, igitur distinctio intellectus agẽtis, & possibilis nõ est in eis, vt in nobis, nisi æquiuoce loquamur.

Nota circa hanc cõclusionem, quæ tota est philosophica; tres esse sententias; prima est Sancti Thomæ quam expressimus in cõclusionem eam quæ sequitur omnes peripatetici, vt patet ex 12. Metaph. per Auerroem, & Alexandrum aphrodiseum secunda est sententia Scoti in hoc libro, Gabrielis, Gulielmi de rubione: Ioãnis de Bassolis, Bargij, & omnium ferè nominalium; asserentium in Angelis reperiri intellectum agentem, & possibilem, sicut in Adamis & in Christo Domino: quæ sententia ab omnibus tanquam falsa rejicitur, & conuincitur pluribus rationibus, quibus nostri vtuntur. tertia est sententia quorundam recentiorum Theologorum, ex Iesuitis, volentium discordiam inter Sanctum Thomam & Scotũ, esse potius de nomine quam de re, & deo capiuntur; quandoquidem labefactare videtur ingenium subtile ipsius Scoti impugnantis hanc veritatem.

Quartadecima conclusio. Angeli non omnia cognoscunt per essentias suas, sed per species connaturales, & concreatas: hanc docet S. Th. vbi supra, & ratio huius est, quia essentia Angelorum nõ extenduntur comprehensiuẽ ad omnia, cum hoc sit proprium diuinæ essentiæ quæ Deus perfecte omnia intuetur, sed determinatæ sunt ad genus, & speciem; igitur cõclusio vera quoad primam partem; quo ad secundã probatur sic. Angeli a simulantur corporibus cœlestibus quo ad perfectionem, igitur intelligunt omnia, & non per propriam substantiã, ergo per species connaturales, & concreatas, sicuti cœli habent suam perfectionem ex propria natura.

Circa hanc cõclusionem, nota quod sunt tres sententiæ quarum prima est peripateticorũ, secunda est sententia illorum qui negant totaliter species esse necessarias, tam in intellectiõne hominum quam Angelorum, & est ferè omnium nominalium; quam docuit Ochã in hoc libro, & sequutus est Aureolus, Gregorius, Gabriel, & Durandus qui negat etiam in cognitione sensitua dari species. Hæricus in Quolibetis videtur varius quia aliquando ponit Angelos intelligere omnia per habitum naturalem illa representantem; aliquando videtur dicere Angelos intelligere omnia per suam sub-

Dil. 3. q. 15. Quol. 4. q. 5

substantiam, & aliquando docet Angelos intelligere omnia per species a rebus acceptas; rei tamen veritas est quam explicauimus in conclusione eaq; docuit Alexander Alensis in secunda parte sua Theologiae, & Albertus in secunda parte summae tractatu quarto, & Romanus Aegidius in Quolibetis, & est Diui Augustini 2. libro super Genesim ad litteram ubi docet quod, cetera quae infra Angelos sunt ita causantur, vt prius fiant in cognitione rationalis creaturae, ac deinde in genere suo; est etiam & Diui Dionysij lib. de diuinis nominib; ubi asserit quod Angeli illuminantur rationibus rerum, per quas rationes intelligit species ipsas.

Quaest. 27
q. 14. quod 5
Cap. 3.

Cap. 4.

q. 16. art. 1.

q. 7. art. 1.

Quolib. 5.

Cap. 51.

Art. 3.

Quaest. 7.

Quaest. 9.

Quintadecima conclusio. Quilibet Angelus intelligit seipsum per essentiam suam, & non per speciem superadditam. Hanc docet S. Tho. ubi supra. & ratio est, quia omnis forma intelligibilis subsistens intelligit seipsum per seipsum, sed quilibet Angelus est huiusmodi cum sit immaterialis, igitur conclusio vera.

Nota circa hanc conclusionem esse varias sententias; nam aliqui sustinent Angelum nullo pacto posse se cognoscere per suam essentiam, sed bene per quandam speciem intelligibilem superadditam, de numero quorum est Marsilius in hoc libro, & hanc quoque sententiam sequutus est Aureolus; alij dicunt quod angelus cognoscit se per quandam habitum scientiam superadditum angelico intellectui per quem se, & omnia alia cognoscit. de numero quorum est Henricus Gandauensis in Quolibetis. Inter discipulos Sancti Thomae est aliqua diuersitas circa sensum conclusionis; sed non circa conclusionem ipsam; nam Ferrariensis expositor libri contra gentiles, vult tertio contra gentes essentiam angeli vniuersali intellectui angelico in ratione speciei, & principij formalis, & concurrere, vt principium efficiens ad ipsam intellectionem, tanquam principium quo ipse angelus seipsum cognoscit. Caietanus vult essentiam angeli non esse separatam ab intellectu angeli eo; sed habere intimam unionem, & maiorem quam esse possit inter intellectum, & quamcumque speciem intelligibilem; alij vero ex nostris Hispanis, ponunt etiam essentiam angeli inherere intellectui angelico; sed verior est opinio ipsius Caietani quam probat in commentarijs suis super hanc conclusionem ex dictis Arist. & Sancti Thomae quia cognoscens, & cognitum coniuncta esse debent, tanquam vna causa completa actus secundum fieri, & in esse. & sic est sequenda veritas, & sensus conclusionis supradictae.

Sextadecima conclusio. Essentia ipsius angeli est sufficiens principium quo angelus intelligit Deum naturali cognitione, nec indiget alia specie superaddita: hanc docet S. Tho. ubi supra. & ratio huius est, quia omnis forma intelligibilis actu aliquid naturaliter representat est sufficiens principium intellectionis illius representati; sed essentia angeli sic se habet respectu Dei, igitur conclusio vera.

Circa quam notandum est quod sunt duae sententiae, quarum prima est Sancti Thomae, quam expressimus in conclusione; secunda est Marsilij in praesenti libro, & ipsius Scoti, & omnium ex secta Scotica hi enim volunt angelum non cogitare Deum per propriam essentiam, sed per speciem intelligibilem superadditam: quae sententia rejicitur pluribus rationibus a Caietano, vt est videre in expositione huius loci, & a Ferr. ubi supra; & sententiam S. Thomae sequuntur quamplurimi inter quos est D. Bonaventura in praesenti loco, & Romanus Aegidius.

Decimaseptima conclusio. Angeli per eandem speciem intelligunt plures quidditates, & quanto angelus est superior, tanto per species pauciores, & vniuersaliores intelligit: est S. Thomae ubi supra. & ratio est, quia omnis intellectus, quanto est primo intellectui similior, tanto est vniuersalior, & simplicior, & per pauciora intelligit suum obiectum intelligibile; sed angeli quanto sunt superiores tanto sunt primo intellectui similiores, igitur conclusio est vera.

Circa quam nota, quod est varietas opinionum inter Theologos de hac re. Aliqui volunt, vt est Romanus Aegidius in praesenti loco, nullam speciem esse in angelis, quae non representet saltem duas vel tres quidditates rerum; quia species angeli etiam infimi vniuersalior est, quam species humani intellectus, quae representat saltem vnam quidditatem, igitur species angeli propter suam vniuersalitatem, plures representabit. Aliqui dicunt, vt est Gulielmus de Rubione, & Marsilius, quod species quae reperitur in angelis infime hierarchiae, representat tantum vnam naturam, & illa maior, & minor vniuersalitas attenditur penes indiuidua. Alij vero asserunt vniuersalitatem specierum attendi penes naturas quae actu sunt modo in rerum natura, & penes aliquas possibles, quae nunquam erunt, vnde dicitur species vniuersalior, eo quod plures quidditates possibiles representabit, & hanc sententiam videtur sequi Gabriel hic. Alij vero dicunt ad maiorem vniuersalitatem specierum in superioribus angelis non esse necesse plura indiuidua representare vel plures quidditates, sed satis est representare plures rationes, vel plures modos intelligibiles circa eandem rem; & hanc sententiam videtur sequi Capreolus hic; rei tamen veritas est quod species in angelis inferioribus vna, vnam representat naturam cum suis indiuiduis, & quod vniuersalitas huius speciei attenditur penes representationem plurium, vel paucarum naturarum, cum omnibus suis indiuiduis, & rationibus intelligibilibus, & connexionibus, praedicatorum, vide de hac re Caietanum, ubi supra.

Decimoctaua conclusio. Intellectus angelicus per eandem formam intelligibilem intelligit naturam communem speciei, & omnia eius indiuidua, & singularia. Est S. Thomae ubi supra. & ratio huius est, quia forma intelligibilis representans actu, & perfecte ea quae spectat ad naturam specificam rei, & ad principia indiuiduationis, est sufficiens principium cognitionis rei in vniuersali, & in singulari, sed formae intelligibiles existentes in intellectu angelico sunt huiusmodi, igitur conclusio vera.

Circa quam nota esse diuersas sententias; nam Scotus in hoc libro, & Ioanes de Mayronis, sic est, & Franciscus de Mayrones tenent nullo modo angelos posse habere cognitionem singularium per species vniuersales. Diuus Bonaventura in praesenti etiam loco ait cognitionem singularium in angelis fieri per applicationem speciei vniuersalis; intellectus enim angelicus habens speciem vniuersalem hominis, potest applicare illam Petro, Ioani, & Martino

q. 11. ut

q. 11. ut

q. 11. ut

q. 11. ut

q. 11. ut

q. 11. ut

q. 11. ut

q. 11. ut

q. 11. ut

q. 11. ut

tino, & sic alijs singularibus, & hoc pacto ea cognoscit. Hec in hoc etiam libro sustinet satis esse ad cognitionem singularis, speciem vniuersalem, hanc speciem vniuersalem, docet determinandam esse a singularibus, ad eum modum quo agens vniuersale determinatur a singularibus. Nominales, excepto Gregorio Ariminensi, dicunt; ad cognitionem singularium, nullam speciem requiri, sed sufficit eorum praesentia. Aliqui vero sustinet probabilissimam esse sententiam Scoti in qua innuitur angelos cognoscere singularia per species ab eis receptas; rei tamen veritas est, quam posuimus in conclusione ad mentem S. Thomae.

Distin. 7.

q. 18. art. 2.

q. 18. art. 3.

q. 18. art. 3.

q. 18. art. 3.

q. 18. art. 3.

q. 18. art. 3.

q. 18. art. 3.

q. 18. art. 3.

Decimanona conclusio est. Non omnia intelligit angelus simul, & in actu quorum species apud se habet, sed aliqua sic, & aliqua non est Sancti Thomae ubi supra. & ratio huius est, quia ea sola intelligit intellectus angelicus simul, quae eadem, & vniuersa operatione possunt exprimi, sed illa tantummodo exprimuntur quae per eandem speciem intelligibilem representantur, igitur non omnia intelligit angelus simul quorum species tenet apud se. Adde quod ab vniuersa potentia, non possunt simul exire distinctae operationes.

Nota quod oppositum huius conclusionis sustinet Gregorius Ariminensis in praesenti loco, & Aureolus, & volunt esse de mente Arist. & commentator. posuit in angelis species aliquas.

Vigesima conclusio est. Angelus non intelligit cum discursu, hanc docet S. Tho. ubi supra. & ratio est, quia intellectus qui non acquirit scientiam ignoti per aliquid prius cognitum, non est proprie discursiuus, sed quilibet intellectus angelicus est huiusmodi, quia cognita aliqua natura ab eo, cognoscitur omnia quae illi naturae attribui, & remoueri possunt, igitur proprie angelus non intelligit cum discursu.

Et nota quod conclusio praesens non est de fide, sed cadit sub opinionibus, propterea Scotus, & Gregorius Ariminensis hic oppositum huius conclusionis sustinent. Et decipiuntur, quia conclusio Sancti Thomae non intelligitur de discursu successione, sed causalitatis; & ex hoc etiam arguendus venit Bartholomaeus Torres qui dicit sententiam Diui Thomae esse probabilioram, de angelo malo, quod non discurret circa cogitationes, & secreta nostri cordis, & supernaturalia; nam non est diuidenda conclusio de bonis, & malis angelis; cum in ea non scrutetur nisi naturalia angelorum, in quibus conueniunt tam boni, quam mali angeli.

Vigesima prima conclusio est. Vnus angelus cognoscit alium per speciem intelligibilem in suo intellectu existentem, & non per essentiam illius. Hanc conclusio est certa de fide, quia saepe legimus angelos ad inuicem colloqui, quod esse non potest absque cognitione, vt patet apud Danielelem.

Circa quam conclusionem nota quod aliqui dicunt de mente Arist. Primam intelligentiam nihil extra se cognoscere; & sic voluit negare conclusionem praesentem; sed decipiuntur quia verum est primam intelligentiam nihil extra se intelligere, accipiendum cognitionem ab illis.

Vigesima secunda conclusio est. Vnus angelus non potest cognoscere alium per eius essentiam, cogni-

tionem abstractiuam. Elicitur haec ex doctrina S. Thomae ubi supra. & ratio huius est, quia cognitio abstractiuam est rei absentis, & per speciem ab ea abstractam; hoc autem non potest competere essentiae angeli.

Vigesima tertia conclusio est. Vnus angelus non potest alium cognoscere per essentiam ipsius cognoscentis. Elicitur, & haec ex doctrina Sancti Thomae ubi supra. & ratio, quia essentia vnus angeli non habet rationem causae, neque effectus respectu alterius angeli, neque habet sufficiens proportionem, & similitudinem cum alio angelo: igitur non potest esse principium cognoscendi alium angelum.

Vigesima quarta conclusio est. Necessario ponenda sunt species superadditae representantes alios angelos in intellectu vnus angeli. Elicitur, & haec ex doctrina Sancti Thomae ubi supra. & ratio est, quia quilibet angelus potest alios cognoscere cognitione abstractiuam, sed huiusmodi cognitio non potest fieri per essentiam angeli cogniti, ergo necesse est vt fiat per species superadditas; & ex istis conclusionibus excluditur error Auicennae qui posuit angelum inferiorem cognoscere superiorem per suam essentiam. Excluditur etiam opinio Ferrariensis. . . . qui dicit vnum angelum non cognoscere alium per essentiam de facto, sed bene de possibili. Excluditur etiam opinio Scoti qui ponit vnum angelum cognoscere alium per essentiam propriam cognitione intuitiuam. Excluditur quoque opinio Alberti Magni in secunda parte summae, qui dicit angelum superiorem cognoscere inferiorem per essentiam propriam, cum sit actualior, & immaterialior.

Vigesima quinta conclusio est. Angeli cognitione naturali non cognoscunt mysteria gratiae: est Sancti Thomae prima parte. & ratio est, quia mysteria gratiae pendent ex pura voluntate Dei, & sunt supra ordinem totius naturae quantum ad esse, & quantum ad modum, igitur nullo pacto ipsi angeli possunt cognoscere mysteria gratiae. Et ex hac conclusione arguendus est Scotus qui 4. sent. voluit omnes angelos naturali lumine posse cognoscere mysteria gratiae postquam facta sunt, & omnes habitus infusus supernaturaliter nobis, & hoc, loquedo de angelis bonis, quia angeli mali diuina virtute impediuntur a cognitione ista. Quae opinio Scoti videtur erronea, & impugnatur ab omnibus fere Theologis, quia habemus mysterium incarnationis postquam factum fuit, esse incognitum angelis, vt testatur D. Dionysius lib. de caelesti Hierarchia, ex verbis Esai: Quis est iste qui venit de Ebdom?

Vigesima sexta conclusio est. Angeli non cognoscunt per compositionem, & diuisionem, licet compositionem, & diuisionem intelligant: est Sancti Thomae ubi supra. & ratio est, quia intellectus in prima apprehensione alicuius primi apprehensi obiecti, cognoscens statim quaecumque; possunt illi attribui; intelligit non componendo, nec diuidendo, sed intellectus angelicus est huiusmodi, igitur conclusio vera, licet non sit de fide, sed probabilis, & vera, cum habeatur a D. Dionysio lib. de diuinis nominibus, ubi dicit angelos intelligere ea quae intelligunt, simpliciter intelligentia; sicut & intellectus noster in prima sui operatione, ex consequenti non componit, nec diuidit, nec syllogizat, etsi cognoscat compositionem, & diuisionem, & syllogismum.

Vigesima septima conclusio est. In intellectu angeli per

Dist. 3. q. 8.

Quaest. 25.

q. 57. ar. 5.

Dist. 10. q. 9.

Cap. 7.

Cap. 63.

q. 58. art. 4.

Cap. 7.

q. 58. art. 5. per se loquendo non potest esse falsitas, nec ignorantia, nec error: hanc ponit S. Tho. vbi supra. & ratio est, quia angelus non cognoscit componendo, aut diuidendo, sed simpliciter intelligendo ipsum quod quid est, circa quod non potest esse falsitas, igitur conclusio vera.

q. 58. art. 5. Vigesima octava conclusio. In intellectu angeli mali, potest esse falsitas circa supranaturalia, & cogitationes cordis: hanc ponit S. Tho. vbi supra. & ratio huius est; quia supranaturalia, & cogitationes cordis non cognoscuntur ab angelo malo, nisi per quasdam coniecturas, igitur de eis, potest haberi falsam existimationem per accidens.

q. 58. art. 6. Vigesima nona conclusio. In angelis est cognitio matutina, & vespertina: hanc docet S. Thom. vbi supra. & ratio est, quia angeli cognoscunt res in verbo, & in seipsis, sed cognitio rerum in verbo dicitur matutina, cognitio rerum vero in seipsis dicitur vespertina, igitur conclusio vera: quae licet non sit de fide: nihilominus est communis ferè apud omnes Theologos, & fundatur in D. Aug. lib. 4. super Genesim ad litteram.

q. 58. art. 1. Cap. 23. Trigesima conclusio. Intellectum creatum angeli esse quandoque in actu, quandoque in potentia: semper tamen in actu respectu eorum quae videt in verbo, est propositio vera: est S. Tho. 1. p. & ratio est quia angeli quae cognoscunt naturaliter, non actu omnia considerant, quae vero cognoscunt in verbo, actu semper contemplantur, cum beatitudo consistat in actu; igitur conclusio est vera: non tamen est de fide, quia adsunt Doctores, qui eam non acceptant, sed errant.

DISTINCTIO III.

In hac distinctione disputat sententiarum de differentia angelorum per auersionem, & conuersionem ipsorum, & pro resolutione huius negotij ponitur prima conclusio talis.

q. 63. art. 1. Cap. 3. Angelus in solis naturalibus consideratus potest, & potuit peccare: est S. Th. prima parte. & ratio huius est, quia omnis voluntas potens non sequi ordinem suae regulae in suis actibus, potest deficere, & peccare, sed voluntas angeli derelicti suae naturae est huiusmodi, igitur conclusio vera: & de facto, hoc testatur Ioannes ex verbis Saluatoris. Ille homicida fuit ab initio, & in veritate non stetit.

Dist. 23. q. 1. Circa quam conclusionem notandum est quod fuerunt variae sententiae, si Deus possit producere aliquam creaturam ex natura sua impeccabilem, & prima sententia fuit quam sequitur Durandus in hoc libro, qui mouens quaestionem an Deus creaturam aliquam creauerit impeccabilem, respondet affirmatiue de creaturis irrationabilibus, de rationabilibus autem, etiam dicit, quod poterit esse aliqua creatura libera quae per naturam suam sit impeccabilis quo ad legem naturalem. secunda est sententia opposita ipsius Scoti eodem loco, qui asserit quod Deus non potest producere creaturam intellectualem impeccabilem in ordine ad finem naturalem. tertia est sententia quae asserit quod si angelus fuisset creatus, non ordinatus ad gratiam, sed tantum ad naturam, utique esset impeccabilis, sed cum fuisset creatus in ordine ad finem supranaturalem de facto peccauit deficiendo ab illo fine, prin-

cipaliter, & consequenter etiam a fine naturali. Res tamen veritas est probabilissima, licet non sit de fide; quod nulla creatura intellectualis est producibilis a Deo quae ex natura sua sit absolute, & simpliciter impeccabilis, & haec est communis sententia patrum. Primo enim Augustinus in lib. de fide ad Petrum, docet omnem creaturam esse mutabilem a bono in malum, & Diuus Hieronymus in Epistola ad Galathas hoc idem sentit, eandem sententiam habet Diuus Anselmus libro secundo Cur Deus, & homo; sic, & Diuus Gregorius lib. 25. moralium, & est sententia conformis sacris litteris apud Matthaeum, quia nemo bonus nisi Deus; imò, & creatura libera, licet per se, & immediate contra legem naturalem inditam cum natura peccare non possit, potest tamen mediate, & concomitanter, & hoc docet Caietanus de mente Sancti Thomae in expositione huius conclusionis.

Secunda conclusio. Diabolus peccando appetit equalitatem Dei, non simpliciter, sed secundum quid: est S. Thom. in disputatis de malo. & ratio est, quia quicumque appetit habere finalem beatitudinem per virtutem suae propriae naturae, licet non tantam, quantum Deus habet: appetit esse aequalis Deo, & esse ut Deus secundum quid, licet non simpliciter, & in hoc peccat, sed Diabolus fuit huiusmodi, igitur conclusio vera.

Circa quam nota etiam fuisse varias sententias Theologorum: nam Alexander Alensis in secunda parte summae suae videtur sustinere Diabolum appetisse esse ut Deus Pater, quia sicuti Deus Pater a nullo depedit, ita voluit esse Diabolus, & mouetur ex communi dicto, quod Angelus appetiuit nulli subesse: & hanc sententiam sequutus est Gulielmus Parisiensis libro de Vniuerso, & Burgenis in paraphrasi super Esaiam. Alia fuit sententia ipsius Carthusiani in hoc libro, quam dicit fuisse magni Alberti, & Diui Bernardi in canticis canticorum, quod diabolus appetijt esse ut Deus Filius, scilicet per vnionem hypostaticam, cum natura humana: & haec opinionem etiam sequitur Ambrosius Catharinus in opusculo de gloria bonorum angelorum, & de lapsu malorum. tertia fuit sententia quorundam asserentium Diabolum appetisse esse ut Deus Spiritus Sanctus habendo beatitudinem proprijs meritis, & quicumque beatificandus esset, recognosceret gratiam ex ipso. Rei tamen veritas est quod angelus non potuit appetere diuinam aequalitatem per aequiparantiam, sed appetijt esse similis Deo, quia appetijt ut finem vltimum beatitudinis ad quem virtute suae naturae poterat peruenire, auertens suum appetitum a beatitudine supernaturali quae est ex gratia Dei: & hoc docet Beatus August. lib. 12. de Ciuitate Dei, vbi ait. mali angeli a superiore bono ad propria deflexerunt: vnde sicuti Deus sua propria natura est beatus, non habens superiorem, ita angelus voluit esse beatus non subiiciens se ordini a superiore praestito. Hoc etiam habet beatus Gregorius libro 32. moralium; vbi dicit angelum peccasse quia voluit esse sui iuris, & haec est sententia sequenda; videlicet quod diabolus peccando appetijt aequalitatem ipsius Sanctae Trinitatis non simpliciter, sed secundum quid.

Tertia conclusio. Primum peccatum diaboli fuit superbia: hanc docet Sanctus Thomas vbi supra. & ratio est, quia omnis peccans in volendo inordinare praesens, & non volendo ordinate subesse, peccat peccato superbiae; sed angelus primo peccans praedicto modo peccauit, ut supra dictum est, igitur conclusio vera.

Circa quam nota quod fuerunt diuersae sententiae, nam quidam dixerunt, ut fuit Petrus de Candia quod primus angelus peccauit peccato ingratitude, quia tenebatur reddere gratias de beneficijs receptis a Deo, & non fecit, & adducit pro se Diuum Bernardum in libro de gradibus humilitatis. Alij dicunt quod peccauit peccato haereseos, & infidelitatis, & fuit Ruggerius qui adducit Diuum Anselmum pro sententia sua libro de casu diaboli, vbi dicit quod diabolus peccauit, non credidit se esse a Deo puniendum. tertia est sententia aliorum Theologorum Louanienfium, asserentium primum peccatum angeli fuisse peccatum curiositatis, ut dicit Beatus Gregorius 10. lib. mor. quod a veritate cecidit curiose affectando, & illicite quod sperauit praesumptuose. quarta sententia est quorundam dicentium, peccatum diaboli fuisse inuidiam, quam habuit de natura humana quae erat assumenda in vnitate diuini verbi; & hanc videtur sequi Ambrosius Catharinus in libro de casu diaboli. quinta sententia est quorundam dicentium peccatum angelorum fuisse peccatum luxuriae, non quidem proprie dictae, sed metaphorice, quia in hoc peccato diabolus habuit maximam delectationem, & haec docuit Scotus in hoc libro. quidam autem ex discipulis Scoti male ipsum intelligentes dixerunt peccatum angelorum, fuisse peccatum vere luxuriae; quia exarserunt amore filiarum hominum, & haec sententia fundamentum habuit in antiquo errore philosophorum, arbitrantium demones esse corporeos, & sensibilibus voluptatum capaces, ut refert Augustinus Eugubinus libro octauo de perenni philosophia. Franciscus de Mayronis ex discipulis etiam Scoti, tenuit, & tenet in hoc libro: quod primum peccatum luciferi fuit peccatum praesumptionis, & deordinata dilectio sui ipsius. Sexta sententia quam tenuit Altius dorosis, quod primum peccatum angeli, fuit peccatum omissionis, quia tenebatur de liberare de cursu vitae suae, & non fecit, & propterea, ante omisit, quam superbiret. septima sententia quam tenuit Praeposituus, & Gilbertus Porrettanus, quod primum peccatum angeli fuit peccatum commissionis, quia cum duplex sit actus voluntatis, velle, & nolle, omne velle est actus positivus; nolle vero est actus omissionis, & quia nolle praesupponit aliquod velle, iccirco primus actus quo angelus peccauit, fuit volitionis, non autem noitionis. Diuus Bonauentura in presenti loco dicit quod de peccato diaboli tripliciter loqui possumus. Primo quo ad inchoationem, & sic fuit inchoatum in praesumptione, secundo quo ad consumationem; & sic fuit consumatum in ambitione; tertio quo ad confirmationem, & sic fuit inuidia, & odium: Inter totasque diuersitates Theologorum, tenenda est sententia Sancti Thomae quae est conformis sacris litteris, & patribus; scribitur. n. Initium omnis peccati est superbia: Diuus Augustinus lib. 14. de Ciuitate Dei dicit quod Angelus non est fornicator, neque ebriosus, sed superbus, & inuidus, & haec opinio est ita certa, ut opposita non videatur segura,

ratio est, quia omnis peccans in volendo inordinare praesens, & non volendo ordinate subesse, peccat peccato superbiae; sed angelus primo peccans praedicto modo peccauit, ut supra dictum est, igitur conclusio vera.

Circa quam nota quod fuerunt diuersae sententiae, nam quidam dixerunt, ut fuit Petrus de Candia quod primus angelus peccauit peccato ingratitude, quia tenebatur reddere gratias de beneficijs receptis a Deo, & non fecit, & adducit pro se Diuum Bernardum in libro de gradibus humilitatis. Alij dicunt quod peccauit peccato haereseos, & infidelitatis, & fuit Ruggerius qui adducit Diuum Anselmum pro sententia sua libro de casu diaboli, vbi dicit quod diabolus peccauit, non credidit se esse a Deo puniendum. tertia est sententia aliorum Theologorum Louanienfium, asserentium primum peccatum angeli fuisse peccatum curiositatis, ut dicit Beatus Gregorius 10. lib. mor. quod a veritate cecidit curiose affectando, & illicite quod sperauit praesumptuose. quarta sententia est quorundam dicentium, peccatum diaboli fuisse inuidiam, quam habuit de natura humana quae erat assumenda in vnitate diuini verbi; & hanc videtur sequi Ambrosius Catharinus in libro de casu diaboli. quinta sententia est quorundam dicentium peccatum angelorum fuisse peccatum luxuriae, non quidem proprie dictae, sed metaphorice, quia in hoc peccato diabolus habuit maximam delectationem, & haec docuit Scotus in hoc libro. quidam autem ex discipulis Scoti male ipsum intelligentes dixerunt peccatum angelorum, fuisse peccatum vere luxuriae; quia exarserunt amore filiarum hominum, & haec sententia fundamentum habuit in antiquo errore philosophorum, arbitrantium demones esse corporeos, & sensibilibus voluptatum capaces, ut refert Augustinus Eugubinus libro octauo de perenni philosophia. Franciscus de Mayronis ex discipulis etiam Scoti, tenuit, & tenet in hoc libro: quod primum peccatum luciferi fuit peccatum praesumptionis, & deordinata dilectio sui ipsius. Sexta sententia quam tenuit Altius dorosis, quod primum peccatum angeli, fuit peccatum omissionis, quia tenebatur de liberare de cursu vitae suae, & non fecit, & propterea, ante omisit, quam superbiret. septima sententia quam tenuit Praeposituus, & Gilbertus Porrettanus, quod primum peccatum angeli fuit peccatum commissionis, quia cum duplex sit actus voluntatis, velle, & nolle, omne velle est actus positivus; nolle vero est actus omissionis, & quia nolle praesupponit aliquod velle, iccirco primus actus quo angelus peccauit, fuit volitionis, non autem noitionis. Diuus Bonauentura in presenti loco dicit quod de peccato diaboli tripliciter loqui possumus. Primo quo ad inchoationem, & sic fuit inchoatum in praesumptione, secundo quo ad consumationem; & sic fuit consumatum in ambitione; tertio quo ad confirmationem, & sic fuit inuidia, & odium: Inter totasque diuersitates Theologorum, tenenda est sententia Sancti Thomae quae est conformis sacris litteris, & patribus; scribitur. n. Initium omnis peccati est superbia: Diuus Augustinus lib. 14. de Ciuitate Dei dicit quod Angelus non est fornicator, neque ebriosus, sed superbus, & inuidus, & haec opinio est ita certa, ut opposita non videatur segura,

Cap. 23.

Dist. 6. q. 2. art. 2.

Cap. 22. Dist. 5. q. 4.

Dist. 5. q. 1.

Cap. 6.

acum hoc idem tenet Diuus Hieronymus in commentarijs super Esaiam, & Damascenus secundo libro fidei orthodoxae, & communiter haec sententia ab omnibus ferè doctoribus sustinetur.

Quarta conclusio. Angelus malus non peccauit, nec peccare potuit in primo instanti suae creationis: est Sancti Thomae prima parte. cuius ratio est, quia nulla operatio angelica cuius causa principalis est Deus, & naturaliter est indita a Deo, habet rationem peccati: sed prima operatio angelica est naturaliter a Deo indita, quia per eam conuertit se angelus ad naturalem sui cognitionem, & affectionem; igitur conclusio vera: & est ratio Durandi dicentis quod angelus in primo instanti quo fuerat creatus non potuit habere defectum, aliter creata a Deo non essent valde bona.

Circa hanc conclusionem nota quod narrat Thomas de Argentina tres opiniones in hoc libro, quarum prima est aliquorum dicentium quod angelus in primo instanti suae creationis peccauit de facto, propterea creatus fuit homo ad restaurandum casum eius, quae opinio est inter Parisienses articulos condemnata. Dicit enim articulus, quod error est dicere quod angelus in primo instanti suae creationis peccauit: & hanc opinionem habuit quidam antiquus Doctor dictus Franciscus de Bernia. secunda opinio est, quam videtur sequi Scotus, hic qui dicit quod angelus in primo instanti suae creationis, non peccauit de facto, sed de possibili, quia potuit peccare, & haec opinio etiam reprobat, quia si potuisset peccare, peccatum suum a suo creatore depeditisset; propterea est tertia opinio quae est Sancti Thomae, expressa in conclusione, quod nec de facto, nec de possibili peccauit: & quo ad primam partem conclusio est adeo certa ut oppositum sit damnatum in Concilio Bracharensi primo, & habetur de summa trinitate cap. firmiter, quod angeli sunt a Deo conditi boni: & hanc veritatem habet etiam Diuus Bonauentura in presenti libro, & omnes ferè boni scholastici in hoc conueniunt: secunda vero pars conclusionis manet sub opinione Theologorum, quia Scotus ut diximus, Gregorius Ariminensis, Gabriel, & Marsilius, & omnes ferè Scotistae tenent oppositum: sed probabilior est veritas quam supra insinuauimus.

Quinta conclusio. Angelus malus statim post primum instans suae creationis, peccare potuit, & peccauit de facto. Ponit hanc Sanctus Thomas vbi supra. & ratio est, quia mali angeli in tertio instanti fuerunt damnati, propter aliquod peccatum praecedens ipsam damnationem: igitur peccauerunt in primo, vel in secundo instanti, sed non in primo, igitur in secundo.

Circa quam conclusionem nota etiam quod fuerunt diuersae sententiae Theologorum de morulis, seu instantibus angelorum. Aliqui enim ponunt tres morulas, primam in qua angeli omnes creati fuerunt in suis naturalibus: secundam in qua mali peccauerunt, & iusti meruerunt: tertiam in qua boni fuerunt in gloria, & mali in poena: & hanc opinionem dicit Scotus, esse magistri sententiarum: secunda sententia fuit illorum qui dixerunt esse quatuor morulas, seu instantia: Primam in qua omnes angeli fuerunt in naturalibus suis: secundam in qua mali peccauerunt, & boni perstiterunt; tertiam in qua bonis

Cap. 4.

q. 63. art. 5.

Dist. 6. q. 1. art. 2.

Dist. 5. q. 2.

Can. 7.

Dist. 3. q. 2.

q. 63. art. 3.

bonis apposita fuit gratia, & meruerunt; quartam in qua boni premiati sunt, & mali simul condemnati: & hanc sententiam videtur fuisse sequutus quidam Ioannes de Ripis: Sanctus Thomas, videtur sequi tertiam sententiam, imponendo aliquando duo instantia, aliquando tria. propterea est discordia inter Thomistas: nam Capreolus hic videtur constituere tria instantia: in quorum primo omnes angeli habuerunt naturalem oppositionem: in secundo quidam meruerunt, quidam vero peccauerunt: in tertio boni receperunt premium, mali vero poenam aeternam: & hanc sententiam sequuti sunt nostri Theologi Hispani, vt fuit Franciscus de Victoria, & Chano. Franciscus Ferrariensis tertio contra gentes duo tantum instantia, seu moras constituit, in quorum primo omnes angeli meruerunt, in secundo boni fuerunt beati, & miseri damnati. Caietanus in expositione huius conclusionis ponit etiam duo instantia; in quorum primo dicit omnes angelos fuisse pure viatores; in secundo illi qui continuarunt meritum quod habuerunt in primo instanti, receperunt mercedem, illi vero qui postuerunt obicem, & impedimentum iuerunt in supplicium aeternum, & haec est sententia securior, & verior in doctrina Sancti Thomae, quae videtur de mente Beati Augustini in Ioanem super illa verba. nemo potest venire ad me nisi Pater meus traxerit eum: Sententia Ferrariensis non potest ita sustineri, quia non potest assignari ratio, quare quibusdam data est gloria, & quibusdam non, quod non est ita in sententia Caietani. Opinio est Capreoli est facilior.

vt in pluribus: igitur illa quae sunt contra naturam, proueniunt contingenter, vel vt in paucioribus, sed peccatum cum sit contra naturalem inclinationem angelorum fuit contingenter, & in paucioribus, ex quo sequitur quod plures angeli permanserunt quam peccauerunt.

Sed nota hic, quod in hominibus haec ratio non concludit, & hoc propter inclinationem eorum ad sensibilia. hinc deploranda est miseria humanae naturae quod inter omnes alias creaturas quae consequuntur bonum, vt in pluribus, & malum in paucioribus: ipsa autem sequitur malum in pluribus, & bonum in paucioribus: & haec veritas, ex verbis Saluatoris habetur apud Matthaeum: Lata est via quae ducit ad perditionem, & multi ingrediuntur per eam: Salomon quoque dicebat: Infinitus est numerus stultorum. De qua re lege Alexandrum Alensem in secunda parte summæ suae: & Cardinalem Caietanum in primam secundam Sancti Thomae: & Ferrariensem tertio contra gentes.

Nona conclusio. Nomina Seraphin, & throni, non debent attribui illis angelis qui peccauerunt: est Sancti Thomae vbi supra. & ratio est, quia Seraphim significat charitatem quae non potest esse cum peccato mortali: Thronus significat habitationem Dei, igitur haec nomina non possunt conuenire angelis qui peccauerunt: & haec conclusio est beati Cirilli exponentis illud Apocalypsis, Draco traxit tertiam partem stellarum.

Vbi nota quod nomina scientiae, & potestatis tribui possunt angelis peccantibus, vt patet apud Ezechielem, vbi nominatur Cherubin plenitudo scientiae: tu Cherub, extendus, & protegens, posuisti in monte Sancto Dei, & Paulus ad Ephesios dicit Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus principatus, & potestates tenebrarum harum.

Decima conclusio. Primus angelus qui peccauit, si permasset, duodecim priuilegia habuisset: modo autem perdita sunt ab eo: Conclusionem istam ponit Isidorus in libro de summo bono.

Vbi nota pro eius intellectione quod primum priuilegium competebat proprio nomini suo, quia ipse nominabatur Lucifer qui est pulcherrimus post solem omnium siderum; sic iste angelus post Deum erat pulcherrimus respectu omnium creaturarum. secundum priuilegium habuisset, quod ipse fuisset creatura optima in conuersione ad ipsam Deum, quia habebat meliora naturalia. tertium esset quia fuisset acceptissimus Deo; nam secundum perfectionem naturalem consequutus esset excellentiam in gratuitis. quartum quod esset foelicissimus, quia plus habuisset de merito quam quaelibet alia creatura: quintum quod esset Deo simillimus, vnde apud Ezechielem dicitur, in signaculum similitudinis Dei. Sextum quia fuisset Deo familiarissimus, ipse enim erat supremus in Seraphico ordine: Septimum quod fuisset ditissimus, quod declarat ipse Isidorus ex verbis Ezechielis Omnis lapis preciosus operimentum eius: vbi ponit nouem ordines lapidum, quibus intelliguntur omnes perfectiones angelorum: Octauum, quia fuisset potentissimus, quia eius naturalia erant potentiora naturalibus aliorum angelorum: Nonum quod fuisset princeps omnium, quia vt docet Dionysius in libro de cele-

celesti hierarchia, in quolibet ordine det esse vnus Angelus est Princeps, & Hierarcha. Decimum, quod fuisset Pontifex omnium; nam cum esset Princeps omnium ordinandorum ad vnam eandem diuinum, esset etiam Pontifex. Vnde decimum fuisset Doctor omnium, quia illuminabat, & purgabat, & perficiebat oes alios, cum esset Deo immediatissimus. Duodecimum fuisset pater omnium; & hoc non est intelligendum quo ad substantialia, sed quo ad principatum. Istis modo priuilegijs est priuatus, pauperrimusque effectus est.

DISTINCTIONE V.

In hac praesenti distinctione iuxta communem interpretationem Theologorum, disputat Magister de qualitate angelorum nempe quales effecti sunt per auersionem, & conuersionem; & ponitur prima conclusio talis. Angelus in primo instanti suae creationis fuit beatus beatitudine naturali haec docet S. Thomas 1. par. & ratio est sumpta ex quadam similitudine, quia sicuti corpora caelestia in sua prima creatione habuerunt suam naturalem perfectionem ad quam viribus suae naturae pertingere possent; ita etiam de angelis dicendum est, quia substantiae corporales non sunt perfectiores substantijs spiritualibus, igitur angeli creati fuerunt in beatitudine naturali; patet etiam consequentia, quia naturales perfectiones ipse angelus non acquirit per motum discursiuum, sed statim, sicut & nos statim cognoscimus prima principia. Circa hanc conclusionem nota quod Alexander Alensis in 2. par. summæ suae tenet omnes angelos, tam bonos, quam malos a principio suae creationis nedum habuisse beatitudinem naturalem; sed etiam vidisse diuinam essentiam, sed non visione permanenti, sed transeunte, quam sententiam sequutus est Gabriel super canone missae asserens hanc visionem fuisse amissibilem, quia non habebant eam per modum habitus, & status; sic etiam, & Gregorius Arimin. docet in hoc libro: sed decipiuntur omnes isti, quia loquendo de potentia ordinaria ipsius Dei, quicquid sit de potentia absoluta, dicendum est angelos fuisse creatos tantummodo beatos beatitudine naturali, quod expresse scribitur de summa trinitate, & fide catholica, vbi habetur quod oes angeli a principio fuerunt boni, & perfecti, & in epistola canonica Iudae etiam scribitur de angelo malo, quod non seruauit suum principatum: principatus autem ipsius angeli, vt dictum est in eius priuilegijs, pertinebat ad coniunctionem sui vltimi finis naturalis, & hoc etiam est de mente Augustini lib. 12. super Genesim ad litteram.

Secunda conclusio. Angelus non fuit creatus beatus beatitudine supernaturali: haec habetur a Sancto Thoma vbi supra. & ratio est, quia finis vltimus naturae angelicae non debuit ei concreari, nec fuit cum ea co-creatus, sed beatitudo supernaturalis est vltimus finis naturae angelicae, igitur Angelus non debuit in ipsa beatitudine supernaturali simul creari; Maior patet, quia ad talem finem angelus ipse peruenire debuit per meritum, & operationem gratuitam. Circa quam conclusionem nota quod est expresse contra Gregorium, & ceteros Theologos sustinentes angelos quoslibet vidisse diuinam essentiam per modum transeuntis: & est falsa sententia istorum, quia hoc priuilegium dicitur fuisse concessum

sum Apostolo Paulo, & Moysi qui erat Doctor Iudaeorum, & Paulus magister gentium, vt scribit Augustinus in lib. de videndo Deum: sic etiam, & B. Gregorius lib. 27. Mor. & Aug. Eugub. lib. 8. de perenni philosophia.

Tertia conclusio. Angeli suam beatitudinem supernaturaliter meruerunt: hanc docet S. Thomas vbi supra. cuius ratio est, quia vt scribitur Apoc. Mensura angeli in illa caelesti Hierusalem est mensura hominis: sed homo ad beatitudinem pertingere non potest, nisi per meritum, ergo neque angelus poterit habere beatitudinem nisi per meritum, Adde etiam quia beatitudo supernaturalis excedit facultatem ipsius angeli operantis, igitur per meritum ad eam peruenire debet. Circa quam nota, quod Marsilius in hoc libro narrat duas opiniones de hac re; quarum prima est Praepositiui, quam etiam sequitur Magister sententiarum quod angeli meruerunt beatitudinem per obedientiam firmam quam habent ad Deum, & per obsequia quae nobis exhibet ad honorem ipsius Dei: secundam opinionem asserit esse Diui Thomae in praesenti loco, vt expressum est in conclusione. ipse tamen sustinet, probabile esse quod meritum in angelis praecessit gloriam, sicuti demeritum in malis praecessit eorum casum: Rei tamen veritas est sequenda iuxta conclusionem praepositam, licet non sit de fide, sed cadat sub opinionibus Theologorum.

Quarta conclusio. Meritum angelorum, naturae & tempore praecessit eorum beatitudinem supernaturalem: hanc ponit Sanctus Thomas prima parte. & ratio est, quia quicumque per suam operationem est attingens finem excedentem virtutem operantis potius meretur, quam efficiat finem sed Angelus est huiusmodi igitur angelus meruit suam beatitudinem supernaturalem, quod autem prius natura, probatur quia semper naturalia praesupponuntur a gratia, & gloria, igitur prius natura fuit meritum, quam premium; quod autem fuerat etiam prius duratione, patet, quia necesse est, prius esse in via quemlibet viatorem quam in termino, sed via illa dicit durationem aliquam, igitur premium fuit posterius duratione ipso merito. Circa quam conclusionem videtur quod S. Thomas in praesenti loco videtur sustinere quod meritum non praecessit premium tempore, sed natura tantummodo: in prima parte videtur sustinere oppositum: propterea Capreolus, & Caietanus dicunt, quod mutant sententiam in melius in prima parte. Syluestro in 2. parte Constat displicet haec responsio, dicens quod Thomista possent honestius, & cum maiori honore S. Th. loqui, & non dicere, quod praedicta in summa correxit, aut reuocauit: immo in hanc vsque diem non inueni ait ipse Syluester in doctrina eius, vel vna quidem contradictionem, nisi ipse de ea mentionem faciat. Franciscus Ferrariensis 3. contra Gentes asserit quod meritum praecedens durationem premium, intelligitur de illo merito quod fuit in primo instanti, non autem de merito, quod fuit in secundo, quia meritum in secundo instanti fuit simul cum premium, & hoc non est inconueniens, quia meritum, & premium simul esse possunt, vt patet in Christo, qui simul fuit coprahenfor, & viator. Nihilominus rei veritas est non de fide, sed probabilis, quod in eodem instanti durationis potuit simul esse meritum, & premium stante tamen ordine naturae, & haec est

Cap. 110.

q. 63. art. 8.

Cap. 12.

Cap. 2.

Cap. 12.

Hom. 7.

Cap. 40.

Cap. 4.

q. 63. art. 8.

q. 63. art. 9.

Cap. 25.

Art. 4.

Cap. 21.

q. 4. art. 6.

q. 62. art. 4.

q. 63. art. 4.

Cap. 109.

sententia Alberti in summa de quatuor coenis, & A
q. 6. art. 2. Bonaventuræ, Marfilij, Argentinae, Riccardi, V dal-
Distin. 5. rici, Cartusiani, & multorum aliorum Doctorum
 hic. Et si oppositum, sustinere videantur Gabriel,
 Ocha, & Durandus, simul cū Gregorio Ariminensi.
q. 29. art. 8. Quinta concl. Possibile fuit angelum mereri suā
 beatitudinem in primo instanti suæ creationis vel
 statim post primum instans: hanc ponit S. Thom.
 in disputatis de veritate. & ratio est, quia si angelus
 bonus in primo instanti suæ creationis nulla perfe-
 ctione ad agendum necessaria caruisset, nullum im-
 pedimētum meriti habuisset, & actum dilectionis
 Dei super omnia indiuisibilem non successiuum
 elicuisset, ipse in primo instanti meruisset, sed hæc
 oīa possibilija fuerunt haberi ab ipso angelo, igitur
 conclusio vera. Circa quam nota, quod sunt variae
 sententiæ Theologorum, nam aliqui volunt, quod
 angeli, in primo instāti suæ creationis de facto pro-
 prie meruerunt, quia homo in puncto suæ iustifi-
 cationis per actus liberi arbitrij, per quos etiam di-
 sponitur meretur simpliciter, & proprie loquendo
 vitā æternā, & ita etiā esse potest de angelis: quidā
 autē dicunt, quod nō meruerūt de facto, sed de pos-
 sibili, licet de potentia Dei absoluta potuissent in
 primo instanti creationis mereri perfectē, & immo-
 buliter adherere Deo, quia si anima Christi ita fuit
 à Deo creata, sic etiam potuisset esse de angelis, rei
 tamē veritas est expressa in cōclusionem tam præsen-
 ti, quam præcedenti, quod in primo instāti fuit præ-
 mium imperfectum, & dispositiue, vt voluit Ferrar-
 iensis. in secūdo instanti fuit perfectum, & hoc lo-
 quēdo de facto, & de potētia ordinaria Dei, quid-
 quid sit de Potentia absoluta.
q. 62. art. 5. Sexta concl. Angelus bonus post primum actum
 charitatis quo beatitudinē meruit, beatus fuit bea-
 titudine vltimata, & supernaturali: est S. Tho. in p.p.
 & ratio huius est, quia sicut angelus ex sui natura
 habet ordinem ad perfectionem naturalem, ita ha-
 bet ordinē ad gloriā, sed statim habita natura, ha-
 buit perfectionē naturalem, igitur statim post me-
 ritum habuit beatitudinem super naturalē. Circa
Dist. 5. q. 1. quā conclusionē nota quod Scotus hic dicit quod
 stante veritate huius cōclusionis, sequeretur, Nul-
 lum angelum fuisse dānatū, quia quilibet angelus
 tam bonus, quā malus habuit actū charitatis, & si
 post primum actū charitatis quo beatitudinē me-
 ruit bonus angelus fuit beatus supernaturali beati-
 tudine, sic etiā esse debuit de malo angelo, & sic se-
 quitur Nullum angelorum damnatū fuisse, sed de-
 ceptus est Scotus, quia nō intellexit sensum conclu-
 sionis S. Thomæ. intelligitur enim conclusio, quod
 post primū actū charitatis nō impedibiliter bonus
 angelus fuit beatus, quia nullū impedimētū, & obi-
 cē posuit, sed cōtinuauit actū charitatis, quē tamē
 etiam malus angelus habuit, sed impedibiliter, pos-
 suit. n. ipse impedimentum, quia non continuauit
 actum charitatis, sed auertit se à summo bono.
q. 62. art. 4. Septima concl. Actus liberi arbitrij non potest
 esse simul meritorius, & beatus: hanc ponit S. Tho.
 p.p. & ratio huius est, quia idem actus nō pōt simul
 informari gratia imperfecta, & gratia perfecta, sed
 actus liberi arbitrij vt est meritorius, est informa-
 tus gratia imperfecta, nepe quæ est principium me-
 rēdi, prout autem est beatus, est informatus gratia
 perfecta, quæ est principium fruendi, igitur conclu-

sio vera. Vbi nota, quod circa sensum huius cōclu-
 sionis deceptus est Franciscus Lichetus, qui intelli-
 git ipsam de gratia perfectiore, & imperfectiore se-
 cundum gradualem intentionem, vel remissionē,
 & tamen intelligitur conclusio Sancti Thomæ non
 de essentia ipsarum gratiarum, sed de statu ipsarū;
 vide quomodo propter malam intelligētiam, quā
 habent Scotistæ de doctrina S. Thomæ carpunt ip-
 sam, vt facit Lichetus, tum de morulis, quas S. Tho.
 ponit in angelis, tum etiam de merito, nec non de
 gratia ipsa, vt patet in præsentī distinctōne, vbi Li-
 chetus adducit responsiones Caietani ad argumen-
 ta Scoti, & asserit esse fugas, quod tñ non probat.
 Octaua cōclusio. Gratia viatoris quomodocūq;
 augeatur nūquam æquari poterit gratiæ compre-
 hēnsi, elicitur hæc ex doctrina Sancti Thomæ, vbi
 supra, & ratio est, quia gratia viatoris semper dicit
 imperfectionem ratione viæ, gratia verò cōpræhen-
 foris dicit perfectionem ratione termini. Vbi no-
 ta, quod licet stare possit aliquos beatos æqualem
 gratiam habere in viā, & in patria, vt aliās dictum
 fuit de beata Virgine, cuius gratia excedebat om-
 nes gratias creaturarum, tamen ratione status sem-
 gratia merentis est imperfectior gratia fruētis,
 quāuis vsus eius in patria sit perfectior quā in viā.
 Nona cōclusio. Quatuor sunt genera bellorum
 pertinentium ad operationes immanētes, elicitur
 hæc ex doctrina Sancti Thomæ prima secundæ. &
 ratio est, quia primum bellum potest esse inter ap-
 petitum sensitiuum, & intellectiuum, vt docet Apo-
 stolus ad Romanos, Sentio aliam legem in mem-
 bris meis &c. Secundum inter intellectum & volun-
 tatem, vt quando ratio iudicat aliquid faciēdum,
 & voluntas renuit. tertium inter voluntates diuer-
 sorum hominum, vt quando vnus homo suadet al-
 teri habenti voluntatem contrariam, & e conuerso,
 & vnus alterum superat.
 Decima concl. Bellum Angelorū quod Michael
 habuit cum Lucifero in quatuor cōsistebat, vt scri-
 bitur in Apocalipsi, factum est prælium magnum
 in cœlo, & Michael, & Angeli eius pug. &c. declara-
 tur ista sic, quia primus congressus exercitus Mi-
 chaelis fuit, quia erat conuersus ad bonum, & pro-
 pterea volebat milites Michaelis imprimere dispo-
 sitionem de bono omnibus angelis ad obtēperan-
 dum Deum. secūdos congressus fuit malorum an-
 gelorum, qui restiterunt illi dispositioni ad obtem-
 perandū Deum; tertius congressus fuit etiam exer-
 citus malorum angelorum, quia voluerūt istā ma-
 lam societatem, & impesserunt alijs malā socie-
 tatem, quantum erat ex se inclinante ad malum. quat-
 tus congressus fuit bonorum angelorum qui con-
 tradicentes restiterunt Lucifero, & eius socijs.
 Vndecima concl. In hoc bello fuerunt quatuor
 actus pugnæ, quorum primus fuit bonorū angelo-
 rū ad expellendum malos localiter; secundus fuit
 malorum qui restiterunt ipsis bonis. tertius etiam
 fuit angelorū malorū, qui conati sunt trahere bo-
 nos secū. vltimus fuit bonorum angelorū, qui resti-
 terunt & adiuti à Deo pualuerūt, & expulerūt eos.
 Duodecima conclusio. Bellum hoc factum fuit
 inter angelos à principio suæ creationis, & fuit rea-
 le inter affectiones, & potētias exequutinas ipsorū,
 patet hæc ex communi sententia omnium Theolo-
 gorū, quia iam bellū nō fuit pedibus aut manibus
 expletum,

expletū, cū sint incorporei, ergo fuit inter conatus A
 & renixus affectionū, & potētiarū exequutiarum. nibus, & authoritatibus nituntur confirmare eorū
 sentētiam, sed frustra laborarunt, quia licet in mo-
 tu cōtinuo angelus aliquando pertranseat mediū,
 in motu tamen discreto, nūquam media pertrāscit
 quia tunc numeraret infinita. Adde quod ad conti-
 nuitatem Motus localis requiritur cōtinuitas spa-
 cij mobilis, & temporis, modo angelus qui est mo-
 bilis est indiuisibilis, & incōmēsurabilis spatio; de
 qua re lege Caiet. in expositione huius loci. & Bar-
 tholomæū Torres, D. Bonauen. & Aegid. in 1. sent. **Distin. 57.**

DISTINCTIO VI.

SUPERIUS ostēdit Magister diuisionem malorū
 Angelorum à bonis per auersionem, & conuer-
 sionem. hic disputat illa quæ consequuntur ip-
 sos angelos tam auersos, quam conuersos, & ponit
 tur prima cōclusio talis. Nec angelus nec aliquod
 corpus potest seipsum mouere localiter, vt pprie,
 & per se mouens, & per se motum localiter: hanc
 docet Sanctus Thom. primo contra gentes. & ratio
 huius est, quia nulla res pōt simul, & respectu eius-
 dē esse in actu, & potētia, sed omne quod mouetur
 in quātum mouetur, est in potentia, cum motus sit
 actus entis in potentia, in quātū mouet est in actu,
 igitur nec angelus nec corpus aliquod potest seip-
 sum mouere, vt per se sit mouens, & motum. Circa
 hanc conclusionem nota, quod multi Auerroistæ
 sustinent oppositum de corporibus grauibus, & le-
 uibus quod moueantur à seipsis, cuius oppositum
 tenendum est de mente Sancti Thomæ, vt ostendi-
 mus in additionibus nostris super octauum Physi-
 corum per quinque propositiones, quas ibi proba-
 uimus, videlicet quod elementa mouentur à cœlo
 effectiue, & localiter. secūda quod locus mouet ele-
 mēta finaliter. tertia quod generas mouet elemētū
 mediate. quarta remouēs phibēs mouet elemētū
 per accidēs. quinta mediū mouet grauiā, & leuiā à
 giuuādō. vide ibi cōtra Albertū de Saxonia 3. cœli.
 Secunda conclusio. Angelus potest localiter mo-
 ueri à seipso, & per accidēs: hanc ponit S. Tho. p.p.
 & ratio est, quia illud quod pōt esse successiue in
 diuersis locis distinctis per accidēs potest moueri
 localiter per accidēs, sed angelus est huiusmodi,
 vt patet de angelo nunciante Beatæ Virgini myste-
 rium Incarnationis. igitur conclusio vera. vbi nota
 quod est de fide, angelum beatum moueri, verum
 sicuti diuersæ sententiæ Theologorum existunt de
 loco angelorum, ita etiam diuersæ sunt opinionēs
 de eorum motu. Motus enim sequitur locū. Hinc
 sententiam Durandi in primo libro qui voluit an-
 gelum non moueri localiter, sed esse vbique, & mo-
 ueri potius Metaphorice, dico esse falsam & erro-
 neam in fide contra sententiam Patrum, vt ibi ma-
 gister citat Bedam, Ambrosium, & Damascenum in
 secūdo libro fidei orthodoxæ, & Grisoftomum in
 Homelia super Epistolam ad Hēbreos, imō adest
 ipsamet veritas apud Job. circuiui terrā, & perābu-
 laui eā, & apud Matth. Mitte nos in gregē porcorū.
 Tertia cōclusio. Angelus eo modo quod mouet
 localiter potest moueri de extremo ad extremum
 per medium si vult, & non per medium si vult: est
 S. Tho. p.p. & ratio est, quia omne illud quod ad li-
 bitū potest moueri de extremo ad extremum per
 motum continuum, & non per motum continuū,
 potest moueri per transeundo medium, & non per
 transeundo, sed angelus est huiusmodi, namq; per
 suam voluntatem potest se applicare alicui loco, &
 deinde deferere illū, & applicare se alteri extremo,
 igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod op-
 positam sententiam sustinent nonnulli alij Theolo-
 gi, vt est Marfilij in hoc libro, & Scotus, & Grego-
 rius in præsentī distinctōne, & hoc pluribus ratio-

Quarta concl. Impossibile est angelum moueri
 localiter in instanti: hanc ponit S. Thom. p.p. & rō
 est, quia in quocūque motu est assignare vltimum
 instās quo mobile fuit in termino à quo; & primū
 instans in quo est in termino ad quē; talis motus
 est in tempore, & non in instāti, sed in omni motu,
 quo angelus dicitur moueri localiter, est assignare
 vltimum instans in quo est in priori loco, & primū
 instans in quo fuit in sequenti loco, igitur quilibet
 motus localis eius est successiuus, & in tempore.
 Circa quam cōclusionem nota, quod sunt diuersæ
 sententiæ Theologorum contrariæ; nam Herueus,
 Aegidius, & Albertus, Ioānes de Mayronis, omnes
 ferē sustinent, & in primo sent. & hic, motum ange-
 lorū posse fieri in instanti: Contrariam sentētiam
 sustinet S. Thomas, tam de motu discreto, quā de
 motu cōtinuo, quod necessario fieri habet in tem-
 pore; & hæc est rei veritas quæ exprimit Caietanus,
 aureis verbis, cōtra Gregoriū Ariminensem, quod
 conclusio S. Tho. non est intelligenda de simplici
 acquisitione loci, quia nulli dubiū est, quod ange-
 lus in instanti potest acquirere locum, & in instanti
 etiam deferere priorem locum; sed sensus conclu-
 sionis S. Tho. est de mensura transitus de vno loco
 ad alium locum, & de comparatione mensuræ desi-
 tionis termini à quo ad terminum ad quem; & ista
 comparatio mensuræ ad mēsuram est temporanea,
 & non instantanea, licet mensura trāsitus possit etiā
 esse instantanea; tamen comparatio mensuræ ad
 mensuram est temporalis.
 Quinta conclusio. Angelus æquiuoce mouetur
 respectu corporis. hæc docet S. Tho. p.p. & ratio est,
 quia corpus vt est in loco continetur, & mēsuratur
 à loco, & sic etiam quando mouetur in loco, mo-
 uetur secundum exigentiam loci quæ est cōtinui-
 tas, & prioritas, & posterioritas ipsius spacij, & mo-
 tus, sed angelus quando est in loco, non cōtinetur
 neque commēsuratur ipse loco, sed potius est con-
 tinuēs locū, igitur & motus ipsius angeli nō erit ne-
 cessario secundum exigentiam loci, scilicet conti-
 nuitatis, & prioritatis, & posterioritatis: & hæc con-
 clusio ponitur expresse contra Dominicum Bānes,
 Theologum Hispanum nostri ordinis qui in expo-
 sitione huius cōclusionis dicit quod sibi probabi-
 lius est re bene inspecta, quod angelus pprie est in
 loco, & proprie mouetur secundum locum: Addit
 quoq; in hac sentētia sequi ipsum Sotū lib. 4. Phys. **q. 2. art. 2.**
 vbi docet quod angelus simpliciter est in loco, &
 simpliciter mouetur secūdu locum: & decipiūtur
 ambo, quia in doctrina S. Th. motus localis pprie
 loquēdo nō cōuenit substatijs spiritualibus, vnde
 moueri eas, nō est, esse subiectū motus, sicut nec lo-
 cari, est eas esse subiectū vbi, & hoc expresse docet
 S. Tho. in loco vnde desumpta est præsens cōclusio.
 Sexta conclusio. Motus angelorum est virtualis
 Addit. Aq. in ij. vol. Capr. B 2 con-

Cap. 13.
 Additioe nona.
 Quest. 8.
 q. 53. art. 1.
 Dist. 37. q. 2.
 Distin. 37. Hom. 3.
 Cap. 1. Cap. 7.
 q. 53. art. 2.
 Quest. 7.

contactus successiue diuerforum locorum. est Sancti Thomae ubi supra. & ratio est, quia esse in loco angelos nil aliud est, quam virtualiter tangere ipsum locum, siue secundum praesentiam operationis; & quia vnus angelus non potest esse simul in pluribus locis adaequatis, propterea necessario successiue tangit diuersa loca; ex consequenti oriuntur diuersi contactus, igitur conclusio vera quod motus angelorum est virtualis contactus successiue diuerforum locorum: & haec conclusio est contra Scotum, & Gregorium Ariminensem in praesenti libro, ubi docet angelum posse esse subiectum motus, & esse in loco per substantiam, & non per diuersos contactus.

Distin. 6.

Septima conclusio. Angelus non potest mouere corpus a caelo in terram in instanti. elicitur praesens conclusio ex dictis S. Th. ubi supra. & ratio est, quia si omnis motus angeli est in tempore, igitur & motus quo mouet corpus a caelo in terram erit in tempore, & non in instanti. & ponitur conclusio haec contra dominum Marsilium in praesenti libro; & ex hac quoque conclusione patet error Gregorij in hac distinctione, ubi asserit corpus gloriosum, posse se mouere in instanti, quia si angelus non mouetur in instanti; nec etiam & corpus ipsum gloriosum hoc facere poterit: licet conclusio haec non sit de fide, sed cadat sub opinionibus Doctorum, crediderim tamen ego, nec per diuinam potentiam esse factibile angelum, aut corpus gloriosum mouere in instanti siue in motu continuo, siue in discreto iuxta sententiam conclusionis antedictae.

q. 7. art. 3. q. 3. art. 2.

Octaua conclusio. In daemone reperitur ordo praerelationis est S. Thomae in praesenti distinctione, & ratio est desumpta ex Iob qui loquitur de squamis leuiathan per quas significantur membra diaboli, quod vna vni adheret, igitur sequitur quod inter ipsos est aliqua concordia, & ordo praerelationis, & loquens de lucifero ait quod ipse est Rex super omnes filios superbiae. Vbi nota quod haec conclusio est contra Riccardum de media villa qui in praesenti distinctione negat praerelationem inter daemones, & decipitur quia talis ordo praerelationis necessario ponendus est in daemone, primo propter eorum naturam in qua alij sunt alijs superiores; secundo propter diuinam sapientiam quae ordinauit daemones ad exercendum homines, & puniendos damnatos; tertio propter eorum nequitiam qua aduersantur humano generi; vnde cum sunt omnes inimici ipsius generis humani, necessario sequitur ipsos esse amicos inter se.

q. 1. art. 4. Cap. 15.

Nona conclusio. In daemone cognitio naturalis neque est ablata, neque diminuta. est S. Th. 1. parte. & ratio est, quia cognitio naturalis in daemone sequitur eorum naturam quae natura cum sit simplicissima non potest aliquid ab ea subtrahi, & sic etiam nec subtrahi poterit aliquid a cognitione naturali ipsorum, cum sequatur eorum naturam. Circa quam conclusionem. Nota quod aliqui Theologi tenuerunt cognitionem naturalem esse diminutam, quia hoc requirebat iustitia Dei ad puniendum eorum peccata, sed decepti sunt, quia conclusio praesens loquitur secundum potentiam Dei ordinariam, & secundum suauem dispositionem Dei, licet enim de absoluta Dei potentia nulla esset implicatio contradictionis quod naturalis cognitio daemone sit ab eis ablata aut diminuta secundum rigorosam iusti-

q. 64. art. 1.

tiā Dei, vt dixi, praesens conclusio intelligitur secundum ordinariam Dei potentiam; & sic etiam loquebatur D. Dionysius lib. de diuinis nominibus, ubi loquens de daemone dicit in eis naturalia manere integra, & splendidissima.

Cap. 11. Cap. 20. Cap. 8.

Decima conclusio. Cognitio quae habetur per gratiam in daemone, non est totaliter ablata, sed diminuta: & hoc loquendo de cognitione speculatiua. est S. Thomae ubi supra, & ratio est, quia cognoscunt aliqua diuina secreta, & hoc siue per angelos bonos, siue per effectus, siue per augmentum fidelium, & per multa alia media quibus per illa cognoscere possunt ipsi daemones, igitur conclusio est vera, & certa. Circa quam nota, quod aliqui sustinent daemones ipsos nullam cognitionem supernaturalem habere de diuinis mysterijs; sed decipiuntur, quia de facto cognoscunt mysterium incarnationis, & Trinitatis, & fructum sacramentorum, & totam diuinam scripturam melius quam multi Theologi: sed haec talia non cognoscunt per aliquam fidem supranaturalem, aut per aliquam reuelationem factam eis immediate a prima veritate, sicuti fideles catholici habent, sed per quamdam fidem acquisitam, & coactam, & naturalem cognitionem, & per experientiam multorum effectuum quos negare non possunt, sicuti haeretici etiam illa credunt: & hoc, vt dixi, tantummodo speculatiue, quae de supranaturalibus mysterijs nullam cognitionem affectiuam, & productiuam diuini amoris habent; haec enim est totaliter ab ipsis daemone ablata, sicuti, & charitas.

Cap. 25.

q. 1. me. 2. Distin. 50.

Dist. 7. q. 1.

Distin. 7.

q. 64. art. 1.

Cap. 11. Cap. 40.

q. 64. art. 1.

DISTINCTIO VII.

Superius Magister disputauit de angelis tam bonis, quam malis quo ad ea quae pertinent ad eorum naturam conditionem, nunc autem disputat de his quae spectant ad virtutem, & illorum potestatem, & pro resolutione huius negotij ponitur primo talis conclusio. Angelus beatus peccare non potest, nec male uelle, est S. Th. p. p. & ratio est, quia nulla creatura intellectualis remota ab omni errore, & purgata circa omnia volubilia, & agibilia, & inseparabiliter coniuncta essentiae bonitatis stantibus huiusmodi dispositionibus peccare poterit, aut male uelle, sed angeli beati sunt huiusmodi, igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod fuerunt diuersi errores de hoc negotio; nam Platonici vt narrat Theophilus Alexandrinus dicebant Beatos transfactis aliquod annorum curriculis, iterum ad miseriam venire, sic etiam Origenes in libr. Periarchon dixit daemones aliquando saluandos, & Beatos a felicitate ad miseriam rursus deflecti posse, quem errorē Alphonsus de Castro 3. lib. aduersus haereses apertis autoritatibus sacrae scripturae, ostendit manifeste esse haeticum ex B. Augustino lib. 12. de Ciuitate Dei, & ex B. Gregorio in Moralibus super illud aestimabit abyssum quasi fenescentem, propterea tenenda est conclusio tanquam vera, certa, & de fide.

Secunda conclusio. Liberum arbitrium ipsius daemone est obstinatum in malo: hanc ponit Sanctus Doctor prima parte. & ratio est, quia illud liberum arbitrium, quod perpetuo subditur peccato, & est penitus destitutum auxilio gratiae, nec est capax persuasionis alicuius ad bonum est obstinatum in malo, sed liberum arbitrium daemone est huiusmodi, ergo

ergo conclusio vera, & haec conclusio est ita certa, vt omnes ferè scholastici in ea conueniant, cum fundamentum habeat expressum in sacris litteris, scribitur enim Ecclesiastes. ubi ceciderit lignum ibi manebit, & Apocalypsis. cruciabuntur die ac nocte. & apud Esaiam scribitur. Ecce tribulatio tenebrae, & angustiae confusio, & alibi vermis eorum non morietur in aeternum; & apud Matthaeum dixit Saluator noster. Ite maledicti in ignem aeternum. Et haec sententia videtur esse definita de summa Trinitate, & fide catholica, ubi danatur error, quia scribitur Origeni de opposita sententia ad hanc conclusionem.

Cap. 11. Cap. 20. Cap. 8.

Cap. 25.

q. 1. me. 2. Distin. 50.

Dist. 7. q. 1.

Distin. 7.

Quolib. 8.

Quaest. 95.

Art. 2.

Quaest. 2.

Tertia conclusio. Obstinatio daemone prouenit ex natura status ipsorum in termino, & ex inflexibilitate liberi arbitrij, est S. Thomae ubi supra. cuius ratio est, quia voluntas daemone immobiliter adheret fini ad quem semel se libere conuertit, igitur conclusio vera, quam docet etiam Alexander Alensis tertia parte suae Theologiae, & Petrus de Palude in quarto sententiarum. Circa quam conclusionem attende quod sunt diuersae sententiae Theologorum, nam Scotus in hoc libro asserit causam obstinationis in daemone esse quandam durtiam voluntatis, & prauam affectionem erga finem ad quem peccando se conuertit, quam sententiam approbat Durandus, Riccardus, & oēs ferè Scotisti Aureo-reolus, & Marsilius in hoc libro volunt obstinationem daemone consistere in hoc, quod Deus causat quandam habitum malum in voluntate daemone, qui inclinatur illam ad prauam affectionem, & propterea semper est obstinata in malum. tertia est sententia ipsius Gabrielis, qui dicit Deum conseruare in voluntate daemone quodam odium elicitum ab ipso daemone, quia non vult sibi dare beatitudinem, sed infligit continuam poenam, & in hac sententia etiam est Ocham. quarta est sententia Marsilij, qui asserit Deum concurrere sua iustitia punitiua exigente non adiuuando voluntatem daemone per auxilium generale, propterea voluntas daemone remanet praua, & obstinata in malo. quinta est sententia Henrici in Quolibetis, quae etiam tribuitur Altrifiodorensi, Hic enim dicit quod propterea daemone est obstinatus, quia toto conatu se immergit in malo obiecto, cui se applicauit, & ita non potest recedere ab effectu prauo quem induit. sexta est sententia Dionysij Chartusiani, qui asserit daemones esse obstinatos in malo ex sola natura status in termino, rei tamen veritas est quam diximus in conclusione de mente Sancti Thomae, quae licet non sit de fide, sed cadat sub opinionibus doctorum, nihilominus est verissima, de qua vide Caietanum in expositione huius conclusionis, & Ferrarisesem in quartum contra gentes.

triplex naturae, moris, & gratiae, & dicit quānis daemones non possint exercere bonum gratiae, quia non possunt mereri de condigno, neque de congruo remissionem culpae, nihilominus, quod non possint aliquod bonum velle ex genere, & circumstantijs, nec aliqua ratio conuincit, nec autoritas; & decipiuntur isti Doctores, quia expresse docet Augustinus in libro de fide ad Petrum, quod daemones sicuti non possunt carere aeterna poena, ita neque mala voluntate, nullo ergo pacto concedendum est, daemones aliqua bona moralia facere posse, & licet in eis sit bona natura, & bonus appetitus naturalis per circumstantias tamen deprauatur, quas apponit deliberatiua voluntas inquantum voluit esse, & viuere sub tali deformitate peccati, sicut luxuriosus desiderat viuere in sua turpi delectatione, & sic patet veritas conclusionis sequendae, quae licet non sit de fide est tamen rationi consentanea, & autoritatibus patrum innixa.

Quinta conclusio. Angelus malus & damnatus non potest suspendere omnem suam operationem intellectus, & voluntatis ab obiecto nociuo, elicitur ex doctore Sancto secundo libro contra gentes: & ratio est, quia si angeli mali potuissent suspendere omnem operationem intellectus, & voluntatis ab obiecto tristabili tunc eius cruciatus, & poena non esset aeterna, & absque vlla intermissione, sed cum aliqua interpellatione, quod est contra sententiam Saluatoris apud Matthaeum. Ite maledicti in ignem aeternum. Circa quam conclusionem nota, quod oppositam sententiam tenet Scotus in praesenti loco, asserens daemone suspendere posse omnem actum intellectus, & voluntatis, quā sniam acriter reprehendit Gregorius Ariminensis hic, dicens opinionem Scoti esse peius erratum, quam sententiam Origenis, illa enim posuit daemones aliquando beari, & hic Scotus futuram esse vicissitudinem in poena daemone, & sic aliquando liberarentur a poenis, quibus cruciantur, quando quidem daemone suspendendo omnem actum intellectus, & voluntatis a poenis & cruciatibus poterit se constituere quasi dormientem, & nullam poenam sentientem, quod est error valde in fide, & ideo sequenda est veritas praeposita in conclusione.

Cap. 97.

Cap. 25.

Sexta conclusio. In daemone reperitur gaudium, & laetitia aliquando, est S. Thomae 1. par. q. 64. art. 3. & ratio est, quia ille qui habet victoriam contra aliquem suum inimicum, occidendo, & ducendo ipsum ad mortem, gaudet & laetatur de victoria habita, et de morte sui inimici; sed daemones aliquando habent victoriam contra hominem ducendo ipsum ad mortem atque impediendo eum a consecratione regni caelestis, igitur conclusio vera; gaudet enim et laetatur de perditione hominum. Circa quam conclusionem nota quod sunt aliqui Theologi inter quos videtur esse Gulielmus de Rubione; hij enim recusant admittere in daemone gaudium, et laetitiam quoniam summus dolor non habet secum aliquod gaudium; sed in daemone est summus dolor, et maxima tristitia, nullo igitur pacto admittendum est gaudium in ipsis; sed hij sunt in maximo errore, quia illud gaudium, et laetitia quae est in daemone non est vere, et formaliter gaudium; sed potius causaliter, quia victoria illa quam habent daemones de hominibus peccatoribus implet eorum desiderium, quo ex zelo inui-

q. 64. art. 3.

diā trahūt homines ad penas inferni; vnde potius dicitur gaudium fallax, & letitia phantastica, & non vere, & proprie gaudium, & hæc est sententia beati Augu. contra Manicheos, qui dicit quod diabolus potestatem habet in eos qui Dei præcepta cōtēnūt & de hac tā infelici potestate letatur, nec va'et ratio Rubionis, quia conclusio S.Th. non verè gaudium ponit in angelis, vt ipse male intellexit.

Septima conclu. In dæmonibus est verè dolor, & tristitia: hæc ponit S.Th. vbi supra. & ratio est, quia vbiq; est renitētia ad id quod est, vel nō est, id est ad malum præsens, & ad bonū futurum, ibi est dolor: sed in dæmonibus reperitur hmoi renitētia, quia multa dæmones ipsi vellent non esse, quæ sunt, & esse quæ non sunt: vellent. n. vt damnarentur oēs qui saluātur, cum sint inuidi, sequitur igitur in eis maximum dolorem reperiri. Et hæc cōcl. est verissima, & certa secundū fidem nostram, licet aliqui nō bene penetrantes sensum cōclusionis dixerint, in dæmonibus non esse verum dolorem, qñquidē verus dolor sedē habet in appetitu sensitiuo quippe qui in angelis nullo modo reperitur; & decepti sunt hmoi sic intelligentes præsentem conclusionē quippe quæ nō intelligitur de dolore prout est passio appetitus sensitui qui est virtus in organo corporali: sed de dolore qui est actus ipsius volūtatis, qui dolor dicitur renitus, seu renitētia ipsius volūtatis, & sumitur huiuscemodi dolor ex verbis B. Petri Apostoli in secūda canonica sua, vbi dicit quod Deus angelis peccātibus nō pepercit, sed rudētib. inferni detractos, in tartarum tradidit cruciados: & etiam ex verbis Apoc. vbi dicitur quod diabolus missus est in stagnum ignis, & sulphuris, vbi bestię, & pseuod prophetæ cruciabuntur die ac nocte.

Octaua concl. Voluntas dæmonum respectu huiusmodi doloris se habet actiue, elicitue, & producendo ipsum dolorem: est S.Th. vbi supra. & ratio huius est, quia actus simplex potentie intellectiue elicitur ab ea: sed dolor iste in dæmonibus est simplex actus potentie intellectiue, nempe ipsius voluntatis, igitur est elicitus ab ipsa voluntate dæmonis actiue. Hæc conclu. nō est de fide, sed cadit sub opinionibus doctorum: namq; Scotus tenet oppositū huius in 1. sent. negat. n. voluntatem producere huiusmodi dolorem, quia distinguit eā vt operatiuā, & vt receptiuā, vt enim est operatiua amat, & eligit, & odit: vt vero est receptiua tristatur, & dolet, recipiendo huiusmodi dolorem ab obiecto actiue: & decipitur Scotus, declarat Torres in expositione huius articuli, quia actus vitales non possunt esse nisi in agente vitali actiue: sed hmoi dolor in dæmonibus est actus vitalis, igitur nō pōt produci ab obiecto inanimato: sed ab ipso agente vitali: & hæc est sentētia B. Augu. 9. de ciuitate Dei, & distinctio ipsius Scoti est imaginaria, propterea sequenda est snia conclusio inpositæ de mente S. Thomæ.

Nona conclu. Diabolus digne pœnitere nō pōt. elicitur ex doctrina S. Tho. vbi supra. & rō quia boni angeli post cōfirmationē nō possunt se auertere a summo bono, ergo similiter mali angeli, post cōfirmationem, non possunt se per pœnitentiam dignam conuertere. Hæc cōclusio est certa, & vera secundū fidem nostrā, licet aliqui moti ex quibusdā verbis Damasceni in 2. lib. fidari orthodoxæ, vbi dicit qd pœnitentia est ex eo quod præter naturā ducitur ad

illud quod est secundū naturā, asserant, quod peccatū est præter naturā, & si pœnitētia ducit ad illud quod est secundū naturā, modo facilius est se mouere dæmon secundū suam naturā, quā præter naturā; si ergo potuit peccare, quod est operari aliud quod præter naturā: multo fortius poterit digne pœnitere quod est secundū naturā: nihilominus isti sunt in maximo errore, nō intelligentes verba Damasceni qui loquebatur de his q sunt in via, & non de his qui sunt in termino vię; vnde in eodē libro dixit quod est hominibus mors, hoc est angelis casus; sed post casum nō est aliqua pœnitentia digna licet coacta, & hoc loquendo de potētia ordinaria Dei, quia de potētia absoluta poterit ipse Deus dare aliquod adiutorium supernaturale ipsis dæmonibus, quo se possent disponere ad dignā pœnitentiam: conclusio tamen nostra intelligenda est iuxta legem ordinariam ipsius Dei.

Decima conclu. Quicquid agit angelus, tam bonus, quā malus ad extra, agit per intellectum, & voluntatem, & non per aliquā mediā potentiam: hæc docet S. Tho. in Quolibetis. & ratio est, quia in natura intellectuali nō reperitur alia potentia nisi intellectualis, sed angelus tam bonus, quā malus est nature intellectualis, igitur in ipso tantūmodo potentia intellectualis quæ est intellectus, & voluntas reperitur, & nulla alia facultas. Circa quam conclusionem nota, quod sunt diuersę sententiæ, nam Aureolus in præsentī loco ponit in ipsis angelis nō solum intellectum, & voluntatem, sed etiam potentiā motiuam, distinctā ab ipso intellectu, & voluntate, & vult esse de intētionē gymnasijs Parisiēsis, in quo excōicatus fuit articulus qui ponit angelum mouere corpora per solū intellectum, & voluntatem: sic etiam, & Godofredus in suis Quolibetis ait quod in solo Deo non differt velle, & agere, & posse; in angelis vero differt, & sic etiam motiua potētia est alia à voluntate. Caietanus in expositione primæ partis videtur etiam sustinere in angelis esse potentiam motiuā distinctā ab intellectu, & volūtate realiter, licet inseparabiliter, & vt comes necessarius sequatur intellectum, et voluntatem. Rei tamen veritas est conclusio præposita, et secundum Arist. et Auerroē 12. Metaph. quia intelligētīe mouēt amando, et desiderando intellectualiter: vnde potentia motiua non est distincta realiter nisi in habētibus sensum organicum; cum igitur in angelis nullus sit sensus: sequitur quod quicquid operatur: per intellectum, et voluntatem operantur; et non est in eis potentia motiua distincta realiter à voluntate, nec schola Parisiensis est contra hanc conclusionē, sed contra illos qui dicebant angelos non posse mouere corpora.

DISTINCTIO VIII.

In hac distinctione disputat Magister de angelis tam bonis quam malis, circa cognitionem quam habent ex sola naturali virtute, et pro resolutione huius negocij sit hæc prima conclusio. Nullus angelus siue bonus siue malus naturaliter pōt cognoscere proprie, et distincte cogitationes cordis: hanc conclusionem ponit S. Th. p. p. Et in presentī distinctione, cuius ratio est, quia ille solus pōt cognoscere cogitationes cordis, qui potest cogno-

cognoscere motū voluntatis, quia cogitatio pēdet ab ipsa volūtate, sed solus Deus est huiusmodi, igit cōclusio vera. Circa quā cōclusionem nota esse varias sentētiās Doctorū, nā Scotus in præsentī libro, & Gabriel super Canonē missæ, & Ochā volūt ideo angelos non cognoscere cogitationes cordis, quia Deus non vult cōcurrere auxilio generali cōintellectu angelico, vt cognoscāt huiusmodi cogitationes, sed sibi solū reseruauit priuilegiū hoc. Secūda sentētia est, quā videtur sustinere Durādus, & Marsilius hic, quod de facto angeli cognoscunt cogitationes mētis, & intellectus, sed nō ipsius voluntatis. Tertia est sententia quā sustinet Gulielmus Altisio dorensis, & Thomas de Argentina, hi. n. volunt angelos cognoscere naturaliter nostras cogitationes quantū ad significationē terminorū, & quantū ad cōpositionē, & diuisionē, pro vt et significant terminos, sed non quo ad determinationē cōpositionis, & diuisionis. Quarta est snia Henrici in Quolibetis, qui tenet angelū cognoscere cogitationes, & affectiones cordium quo ad substantiā, & quo ad obiecta, nō tamē cognoscit in quē finē dirigantur à voluntate, & quā bonitas, & malitia maxime pendet ex fine, ppterea angelus nō cognoscit vtrū illæ cogitationes moraliter sint bonæ, vel malæ. Quinta est snia Heruei in præsentī loco, qui vult angelos cognoscere cogitationes, & affectiones cordium, & quātū ad substantiā, & quātū ad obiecta formalia, sed nō quātū ad singularia, & quātū ad circūstantias ipsarū cogitationū, istis tamen nō obstātibus, rei veritas est præposita in cōclusionē, quā sequitur magnus Albertus in lib. de quatuor Coæris, & Ricardus in præsentī loco, & Alexander Alēsis in 2. part. summæ. Hi. n. oēs cōueniūt in cōclusionē, quod cogitationes liberę nostri cordis nō cognoscunt nisi à Deo, quia excedūt ordinē naturālē, licet differāt in assignandis rōnibus, tñ in cōclusionē præposita conueniūt ipsi, & oēs Patres, scribitur. n. Hieremię, Ego dñs scrutans renes, & corda. & in actis Apostolorū, Tu Deus qui solus nōsti corda hominū, & propterea docet Augu. in lib. de ecclesiasticis dogmatibus quod solus Deus cognoscit cogitationes cordis tā futuras, quā præsentis. & D. Ambr. in oratione de obitu Theodosij Imperatoris. sic et, & Cirillus super Ioāne, & Chriostomus in Matthæū exponēs illa verba Sciēs Iesus cogitationes illorū, & Origenes super Iob in illis verbis, Circuiui terram, & perambulauī eā. Vnde nō est dubitādū de hac conclusionē cū sit certa, & opposita dicat errorē: licet modus quo angeli nō cognoscūt liberas cogitationes, tñ angelorū, tñ hoīm cadat sub opin. Doctorū.

Secūda concl. Nullus dæmon sua naturali virtute pōt causare in intellectu humano quacūq; cogitationē, vel actualē considerationē est S. Tho. in disputatis de malo. & rō est, quia cogitatio, & actualis cōsideratio causantur ex lumine intelligibili, & ex speciebus abstractis per intellectū agentem, sed dæmon non pōt producere hæc duo in humanum intellectū, ergo neq; causare hmoi cogitationē, & actualē considerationē. Vbi attende qd intelligitur conclusio hæc directe, & immediate, ita quod dæmon vt cā totalis vel principalis partialis non poterit vtiq, talem effectū in nostrū intellectū causare, poterit tamē facere mediate, & indirecte immittendo diuersa obiecta à quibus causant phantasmata,

possunt et disponere, & ordinare diuersas species imaginarias ad aliquod obiectum apprehendendum, sed hoc est vt dixi indirecte, & immediate.

Tertia conclu. Angelus tam bonus, quam malus potest sua naturali virtute immutare phantasiā seu virtutē imaginatiuam hominis est S. Tho. p. p. & rō. q. 111. ar. 3. est, quia ea quæ apparēt in somnis vidētur in phantasia, siue in imaginatione, sed angeli reuelant alia qua in somnis, vt scribitur apud Matth. De angelo, qui apparuit in somnis Ioseph. igitur angelus tam bonus, quam malus pōt naturaliter sua virtute immutare phantasiā, seu humanā imaginationē. Vbi nota quod hoc nō facit imprimēdo aliquā formā in imaginatione, q prius nō fuerat accepta per sensum, quia non posset facere quod cæcus imaginaretur colores, sed hoc facit per motum localem spirituum, & humorum, vnde talis apparitio etiam vigilantibus fieri potest vt patet in freneticis, & sic etiam multo magis poterit fieri in dormientibus, & sic est intelligenda præsens conclusio.

Quarta cōcl. Angeli siue boni, siue mali possunt immutare voluntatem humanā, non tamen necessitare: hanc ponit S. Tho. vbi supra. & ratio est, quia phantasia deseruit intellectui, & intellectus præponit volūtati, quæ agenda sunt, sed angeli siue boni, siue mali possunt immutare phantasiā vt dictum est, igitur & ipsam volūtatem. Vbi nota quod non possunt immittere ipsi angeli cogitationes in nostram voluntatem interius causando, sed bene incitando ad cogitādū, vel appetēdū cogitata per modum persuadentis, vel passionē cogitatis, quia hoc pacto volūtas à solo Deo immutatur, & efficaciter mouetur, ipsi autem angeli suadendo tantūmodo, & non necessitando, quia semper voluntas ipsa remanet libera, ad consentiendum, vel resistēdū passionibus, & sic intelligenda est conclusio, s. per modum persuadentis, & exterius mouentis, quia interiorius solius Dei est immutare voluntatem.

Quinta conclusio. Angeli possunt immutare sensus hominū sua naturali virtute: hanc ponit S. Tho. p. p. cuius ratio est, quia illi angeli qui subuerterūt Sodomā percusserunt Sodomitas cæcitate, vt non possent inuenire hostium domus Loth, vt scribitur apud Genesim, sed huiusmodi percussio fuit facta in sensibus exterioribus, igitur conclusio vera. Circa quam attende, quod angeli possunt immutare sensus ab intus, & extra; ab intus scilicet commouendo spiritus, & humores, ex quibus sensus diuersimode immutantur, ab extra quoque opponendo exterius ipsis sensibus aliquod sensibile, vel factum à natura, vel de nouo faciendo, sicut faciunt quando assumunt corpora, & conclusio præsens intelligenda venit vniuersaliter de omnibus potētīs sensituius, quæ vtuntur organo corporali, siue sint appetitiuæ, siue sensitiuæ, siue nutritiuę, & generatiuę immutari possunt ab angelis.

Sexta concl. Angeli non possunt propria virtute miracula facere: hæc ponit S. Tho. p. p. cuius rō est, quia miraculū est præter ordinē naturæ creatæ, nō secundum alicuius, sed vniuersaliter, sed angeli nō possunt facere aliquid propria virtute quod sit præter ordinem totius nature creatę, igitur conclusio vera, & certa, ita quod oppositū videtur esse error. cū habeat cōclusio hæc fundamentū in sacris litteris vt scribit in Psal. Qui facit mirabilia magna solus. Addit. Aq. in ij. vol. Capr. B 4 Cir-

Cap. 2.

Cap. 20.

Dist. 1. q. 3.

Cap. vi.

Distin. 9.

Quolib. 3. q. 13.

Quolib.

Quæst. 5. q. 26. membr. tertio.

Quolib.

q. 54. ar. 4.

Cap. 13. Cap. 1.

Cap. 21.

Cap. 9.

Cap. 1.

Tex. cō. 17.

q. 16. ar. 12.

q. 57. ar. 4.

Circa quam conclusionem nota quod aliquando angeli, & sancti homines faciunt miracula, quia Deus ad petitionem, & desiderium ipsorum miracula aliqua operatur, & hoc loquendo de miraculo simpliciter, quia aliquod miraculum quo ad nos qui ignoramus ordinem naturae creatae, possunt nedum boni angeli, sed mali, sua naturali virtute facere, & hoc modo magi Pharaonis per daemones dicebantur facere miracula in Aegypto, & sic etiam Nicromantici, & mali Christiani dicuntur facere aliquando miracula quo ad nos, sed non simpliciter, ut dictum est.

q. 119. art. 2

Septima conclusio. Materia corporalis dicitur obedire angelis tam bonis quam malis ad eorum nutum. Hanc ponit S. Tho. prima parte. & ratio est, quia diuina sapientia coniungit fines primorum principijs secundorum: igitur natura corporalis in sui supremo gradu debet attingi a superiori natura: haec autem superior natura est natura angelica, igitur ab ea attingitur, & ex consequenti ei dicitur obedire: & adde quod semper inferius obedit suo superiori quoad nutum, sed materia corporalis est inferior ipsis angelis, igitur conclusio vera.

Circa quam nota quod angeli propria virtute non possunt inducere substantialem formam in materia contra Platonicos, & Auicennam dicentes formas substantiales causari ab intelligentijs; sed possunt bene inducere formas quasdam accidentales, ut puta motum, vel aliquid huiusmodi: & hoc est materiam corporalem obedire angelis ad nutum scilicet respectu motus praesertim localis.

Octava conclusio. Angeli possunt immittere somnia ipsis hominibus. Colligitur haec ex doctrina Sancti Thomae vbi supra. & ratio est, quia si possunt immutare sensus humanos praesertim phantasia, igitur possunt somnia in hominibus causare.

Vbi nota quod quinque de causis fiunt somnia: quaedam contingunt ex dispositione corporis, quaedam ex sollicitudine mentis quando quis sollicitus putat de aliqua re in die, in nocte postea apparet ei in somnis; quaedam ex illusionem diabolicam quaedam ex reuelatione angelica, ut passim legitur in scripturis, quaedam autem ex virtute diuina. De distinctione istorum lege Diuum Bonauenturam in hoc libro.

Distin. 7.

Nona conclusio. Daemones dum non prohibentur a superiori virtute possunt humana corpora substantialiter subintrando obsidere. elicitur haec ex doctrina S. Tho. in praesenti dist. & ratio est sumpta ex D. Augustino in libro de diuinatione daemorum, vbi ait quod daemones penetrant corpora, & ibi quiescunt, & ibi inhabitant: adde quia eieci sunt a corporibus obsessis a Christo, & ab Apostolis, igitur conclusio vera.

Art. 5.

Vbi nota quod corpus habet terminos duplicis rationis, scilicet quantitatis, & essentiae, & ideo angelus siue bonus, siue malus operans intra terminos corporalis quantitatis dicitur illabi corpori, sed non est intra terminos essentiales corporis, quia neque sicut pars, nec sicut virtus dans esse, esse. n. est a Deo per creationem, & propterea dicitur quod angeli non illabuntur animabus, neque etiam essentibus creaturarum corporalium, sed tantum corporibus ipsis. & ex hoc colligitur quod obsessio daemone dicitur praesentiam ipsius daemone in corpore conturban-

do impediendo, & affligendo ipsum.

Decima conclusio. Daemones suis praestigijs, ac multiplicibus dolis, illudere possunt homines. colligitur haec ex doctrina Sancti Thomae in praesenti distinctione, & ratio est, quia Sathan transfiguratur se in angelum lucis. & docet hoc beatus Augustinus lib. 28. de ciuitate Dei vbi narrat quasdam mulieres conuersare cum Sathana per illusiones phantasticas seductas, & credunt ipse interesse Dianae daemone paganorum, & cum Haerodiade, & innumera multitudine mulierum equitare.

Art. 5.

Cap. 18.

Vbi nota quod huiusmodi illusio tribus modis fieri potest, ut docet Gabriel hic, primo permutando aliquid in obiecto extrinseco, ostendendo vel occultando; secundo per aliquam mutationem factam circa organum sensus: tertio per mutationem aliquam factam in specie, vel habitu in ipsa potentia, aut memoria reserua: illudit igitur daemone non immittendo nouas species, vel phantasmata in potentia, nisi mediante obiecto de nouo oblato, sicut etiam dictum est supra.

DISTINCTIO IX.

Postquam Magister disputauit de his quae spectant ad creationem angelorum, & ad distinctionem ipsorum per conuersionem, & auersionem. in praesenti distinctione disputat de his quae spectant ad dignitatem honorum, & pro intellectione istorum sit prima conclusio talis. Omnes angeli, immo omnes creaturae rationales sunt vnus hierarchia: hanc docet Sanctus Thomas prima parte. & ratio est, quia illa dicuntur esse vnus hierarchia, quae continentur sub vno sacro principe, a quo sanctitate percipere possunt, sed omnes angeli, & omnes creaturae rationales continentur sub vno principe sacro, qui est Deus gloriosus, igitur conclusio vera.

Art. 2.

q. 108. art.

Circa quam nota, quod Hierarchia Graece, Latine dicitur sacer Principatus, in quo nomine Principatus duo intelligenda veniunt, nempe princeps ipse, & multitudo ordinata sub principe, a quo multitudo ipsa recipit gubernationem secundum diuersas leges, & diuersos ministros.

Secunda conclusio. In angelis est triplex hierarchia, nempe suprema, media, & infima, haec est Sancti Thomae vbi supra. & ratio est, quia Hierarchia seu Principatus sacer poterit esse vel secundum scientiam, vel secundum potentiam, vel secundum actionem ministerialem, secundum scientiam est Hierarchia contemplatiua quae est suprema, secundum potentiam est Hierarchia respectu operationis in ordine ad inferiores, & haec est media, secundum actionem ministerialem est iuxta intimationem, & executionem eorum quae iubentur a Principe, & haec est infima Hierarchia.

Art. 2.

Circa quam nota, quod sicuti in aliqua curia seculari Regis terreni inueniuntur tres status curialium, Primus illorum qui semper assistunt Regi de quorum consilio procedunt edicta Regis. Secundus illorum qui mandata Regis dirigunt atque ordinant ad executionem. Tertius illorum qui exequentur atque operantur in populis regno subiectis, sic etiam erit in curia supremi Regis, qui est Deus benedictus.

Tertia

Tertia conclusio. In diuinis personis nulla est constituta Hierarchia: est Sancti Thomae vbi supra. & ratio est, quia Hierarchia est sacer Principatus, in quo est perfectio, & illuminatio, & subditus, & princeps, sed haec talia non reperiuntur in diuinis personis, igitur neque Hierarchia est ponenda.

Art. 2.

Circa quam nota, quod Diuus Bonauentura, & Gabriel sustinent contrariam opinionem in praesenti distinctione dicentes Hierarchiam esse triplicem, nempe Diuinam, seu super caelestem, quae est Trinitas ac vnitas diuinarum personarum. Coelestem quae est angelica, & sub caelestem quae est humana, siue ecclesiastica. in istis duabus conuenit Sanctus Thomas cum Diuo Bonauentura, sed non in prima quia in diuinis personis non est nisi ordo naturae, & non Hierarchia, in qua est illuminatio, & purgatio, haereticum enim esset dicere Patrem purgare atque illuminare filium, sed an sit haeretica sententia Bonauenturae, & Gabrielis non audeo in hoc affirmare, sed adducere sententiam ipsorum, quod loquuti fuerint non proprie de Hierarchia, sed secundum quandam similitudinem.

esse secundum dona naturalia, & secundum dona gratuita, quibus creaturae rationales perueniunt ad visionem diuinae essentiae, & fruitionem diuinae bonitatis, propterea est necessarium dicere distinctionem Hierarchiarum, & ordinum in angelis esse dispositiue secundum dona naturalia, & completiue secundum dona gratuita: quippe quae gratuita dona datur angelis secundum capacitatem naturalium.

Septima conclusio. Nomina ordinum angelorum fundamentum habent in sacris litteris; hanc ponit S. Tho. vbi supra. & ratio est, quia legitur apud Esaiam, nomen Seraphim, & apud Ezechielem nomen Cherubim: & ad Colossenses habetur nomen thronorum. Dominationum autem virtutum, & potestatum, & principatum habetur ad Ephesios: scribitur vero nomen Archangeli in Epistola Iudae, & in alijs etiam scripturis nomina Angelorum passim describuntur.

Art. 5. Cap. 6. Cap. 1. Cap. 1.

Vbi nota quod isti angeli exprimitur idiomate Graeco, nam angeli Latine dicuntur Nuncij. Archangeli dicuntur etiam illi qui summas res denunciatur virtutes, sunt illi angeli per quos Deus miracula operatur. Potestates sunt illi angeli, quibus accentur, & repelluntur potestates aduersae. Principatus sunt illi qui praesunt bonis spiritibus, Throni dicuntur sedes. Seraphim est nomen impositum ab ardore qui pertinet ad charitatem. Cherubin est nomen impositum a plenitudine scientiae, Dominationes dicuntur illi angeli qui mittuntur ad gubernandas prouincias, & ciuitates.

Octava conclusio. Ordines istorum angelorum quoad distinctionem graduum remanebunt in angelis etiam post diem iudicij: hanc ponit Sanctus Thomas, vbi supra. & ratio est, quia distinctio ordinum, & graduum attenditur penes naturam dispositiue, & completiue penes gratiam; sed tam natura, quam gratia remanebunt in bonis angelis, igitur conclusio vera.

Circa quam notandum est quod in ordinibus angelicis duo ordinantur. Distinctio graduum, & executio officiorum, quippe quae executio aliquo modo remanebit etiam post diem iudicij, quia semper sunt in vltima confectione finis, cessabit vero secundum quod officia angelorum ordinata sunt ad perducendum homines ad confectionem regni caelestis: attamen isti tales qui consequuti sunt regnum caelorum, semper habebunt aliquam illustrationem per officia angelorum quo ad aliqua secreta, quae Deus gloriosus in dies reuelabit.

Nona conclusio. Homines indifferenter ad ordines angelorum assumuntur: est S. Tho. vbi supra. & ratio huius est, quia per gratiam homines ipsi mereri possunt tantam gloriam, ut aequentur angelis ipsis secundum singulos eorum gradus, sed hoc est homines assumi ad ordines angelorum, igitur conclusio vera quae est certa, & fundamentum habet in verbis Saluatoris apud Lucam, quod filij resurrectionis erunt aequales angelis in caelis; & apud Mattheum dicitur de sanctis, quod erunt sicut angeli Dei in caelo.

Art. 7.

Cap. 20. Cap. 22.

Vbi nota quod homines assumi ad ordines angelorum, duo includit, vnum est quod constituentur cum angelis vnam societatem, ita quod ex angelis, & hominibus vna multitudo beata integrabitur: & hoc est verissimum. Alterum est quod perueniant ad

Quarta conclusio. In qualibet Hierarchia angelica, & etiam humana siue sit Ecclesiastica sunt tres ordines, scilicet summus, medius, & infimus, hanc ponit Sanctus Thomas vbi supra. & ratio est, quia quilibet multitudo perfecta habet principium, medium, & finem, ut docet Arist. primo celi, sed Hierarchia dicitur multitudinem perfectam, ordinatam sub vno principe, igitur conclusio vera.

Art. 2.

Circa quam nota, quod diuersitas istorum ordinum consideratur secundum diuersa officia, & actus, patet in vna Ciuitate, in qua sunt diuersi ordines secundum diuersas actiones, nam alius est ordo iudicantium, alius pugnantium, & alius laborantium in agris, inter quos omnes, quidam sunt supremi, ut optimates, quidam sunt infimi, ut vilis populus, quidam autem sunt medij, ut populus honorabilis.

Art. 3.

Quinta conclusio. Quilibet ordo vnus Hierarchiae habet multos angelos sub se, hanc ponit Sanctus Thomas prima parte vbi supra. & ratio est, quia in quolibet ordine angelorum est accipere primos, medios, & vltimos, ut ait Dionysius libro de caelesti Hierarchia, sed primi, medij, & vltimi sunt multi, igitur conclusio vera. Vbi nota, quod nos non possumus perfecte cognoscere angelos, & eorum officia, si enim possemus distinguere officia, & ordines angelorum secundum perfectam cognitionem, perfecte etiam sciremus quod quilibet angelus habet suum proprium officium, & suum proprium ordinem in rebus quemadmodum quilibet stella habet suam propriam actionem, sed nos haec omnia latent, iccirco tantummodo in communi, & vniuersali de ipsis loqui possumus.

Art. 4.

Sexta conclusio. Distinctio Hierarchiarum, & ordinum in angelis est secundum naturam, & secundum gratiam: hanc ponit Sanctus Thomas vbi supra. & ratio est, quia distinctio inter angelos attenditur per respectum ad finem, sed finis est duplex, alter a natura, alter a gratia, igitur conclusio vera.

Vbi nota quod ordo gubernationis qui est ordo multitudinis existentis sub principatu, consistit in hoc, ut cognoscat, & amet suum principem cognitione, & amore, quia cognitio, & amor potest

ad gradus gloriæ quibus potiuntur angeli, & hoc modo, non omnes homines assumuntur ad ipsos ordines angelorum; sed quidam supra ipsos, ut de Beata Virgine canitur in Ecclesia super choros angelorum exaltata est, quidam autem ad ipsos ordines, ut Apostoli, & perfecti Sancti; quidam vero infra ipsos, ut rationi cōsentaneum est dicere de pueris baptizatis, & statim ad cœlū euolatis, & de multis alijs.

Decima conclusio. Omnes Hierarchiæ, & ordines angelorum sunt connexæ adinuicem, etiā cum Hierarchijs, & ordinibus Ecclesiæ militantis: hanc docet Sanctus Thomas in presenti distinctione. & ratio est, quia ordo substantiarum separatarum est secundum diuersas actiones, & officia respectu vnus principis à quo dependet, sed hic ordo dicit connexionem quandam secundum quod ad inuicem dependent, igitur conclusio vera, consequētia patet quia iuxta huiusmodi ordinem D. Dionysius assignat cōnexionem ordinum, & Hierarchiarum in libro de cœlesti hierarchia.

Vbi nota quod huiusmodi connexio intelligenda est ad modum ordinis vniuersi cuius partes ad inuicem sunt ordinatæ, in quantum vna iuuat alteram ad consequutionem sui finis, & etiam ad vltimum bonum, quod est finis totius vniuersi; & sic etiam ut tactum est in ratione connexio hierarchiarum, & ordinum est, & secundum relationem in vltimum finem secundum quod omnis finis hierarchiæ est vnitas, & similitudo ad Deum, & secundum ea quæ sunt de essentia ipsius hierarchiæ, scilicet secundum ordinem, scientiam, & actionem. secundum ordinem quidem, in quantum in omnibus inuenitur distinctio per primum, medium, & vltimū, quia sicut angelica hierarchia est media inter Deum, & nos, ita etiam est accipere in ipsa hierarchia angelica primam, & mediam, & vltimam, & in vnaquaque primum ordinem, medium, & vltimū, & in vnoquoque ordine primos angelos, medios, & vltimos, & hoc à primo, vsque ad vltimum, & sic etiam secundum scientiam, & secundum actionem, & in his consistit huiusmodi connexio, quæ expressa est in conclusione.

DISTINCTIO X.

Postquam superius determinatum est de distinctione hierarchiarum, & ordinum: hic inquiritur de quibusdam actibus qui cōsequuntur hierarchias, & ordines distinctos, pro determinatione huius negotij sit,

Prima cōclusio. Aliqui angeli mittuntur à Deo in ministerium: hanc ponit Sanctus Thomas prima parte. & ratio est, quia ille dicitur mitti qui aliquo modo procedit ab aliquo, ut incipiat esse vbi prius non erat, vel vbi prius erat per alium modum, sed huiusmodi sunt angeli, igitur conclusio est vera, & certa in qua nulla est controuersia, cum habeat fundamentum in sacris litteris: scribitur enim Exodi ecce ego mittā angelum meū qui præcedat te &c. & ad Hæbreos scribitur Omnes sunt administratorij spiritus pp eos qui hereditatē capiūt salutis.

Circa quam conclusionem nota, quod creatura corporalis administratur per angelos, cum ergo ali quid est agendum per aliquem angelum circa ali-

quam creaturam corpoream de nouo applicatur angelus illi corpori sua virtute, & sic angelus procedit ad locum vbi prius non erat, & hoc pacto dicitur mitti à Deo, sed illa operatio quæ angelus missus exercet procedit à Deo sicut à primo principio, cuius nutu, & autoritate angeli operantur, & in ipsum Deum reducitur, tanquam in vltimum finem, & huiusmodi actiones angelorum, vocantur ministeria à Theologis.

Secunda conclusio. Non omnes angeli mittuntur: est S. Tho. vbi supra. & ratio huius est, quia illi dicuntur mitti qui aliqua ministeria ad exterius operanda exercent, sed nō omnes angeli dicuntur exercere ministeria exterius circa creaturas corporales, igitur conclusio vera.

Circa quam nota, quod sunt duæ opiniones: quidam volunt omnes angelos mitti, etiam superiores, ut narrat Thomas de Argētina in presenti loco, & dicunt hoc non debere intelligi de lege communi, & de facto, sed ex aliqua dispensatione diuina, ut interdum superiores mittantur: sed probabilius, & verior est opinio quam proposuimus in conclusione quod angeli superiores non mittantur, quia ordo gratiæ non habet alium superiorem ordinem, sed bene ordo naturæ habet ordinem superiorem qui dicitur ordo gratiæ, & propterea cum distinctiones ordinum habiti sunt iuxta naturam, & gratiā, non potest dici quod ex dispensatione diuina supra ordinem gratiæ mittantur angeli superiores. Adde quod inter omnia diuina mysteria fuit illud quod nunciauit Gabriel Beata Virgini, & nihilominus illud denunciatum fuit ab ipso Gabriele, qui est de ordine Archangelorum.

Tertia conclusio. Inferiores angeli dicuntur aliquando exercere officia superiorum: hanc docet S. Tho. vbi supra. & ratio est, quia sicut in Ecclesia militanti, ita in triumphanti: sed in militanti Ecclesia aliquis inferior minister, potest exercere officium superioris ex commissione, ut si pōtifex impendat alicui episcopo, ut absoluat aliquem à peccatis, ille Episcopus cum sit inferior Pontifice, exercet officium pontificis, igitur conclusio vera.

Circa quam nota quod scribitur apud Esaiam quod missus fuerit Seraphin ad purgandum labia propheta; & nihilominus non fuit de ordine Seraphin, sed dicebatur Seraphin, quia angelus inferior operatus fuit istā purgationem labiorum prophetae ex dono superioris angeli, qui non immediate hoc fecit, sed mediante angelo inferiori.

Quarta conclusio. Contingit aliquando vnum angelum mitti ab alio: elicitur & hæc ex doctrina Sancti Thomæ vbi supra. & ratio est desumpta ex verbis Zachariæ dicentis, angelus qui loquebatur in me egrediebatur, & alius angelus egrediebatur in occursum eius, & dixit ad eum, Curre, loquere ad puerum istum, dicēs absque muro habitabitur Hierusalem; sed dum angelus dicit ad alium angelum Curre, & loquere, non est dubium quod alter alterum mittit, igitur conclusio vera.

Circa quam nota, ut dicit Beatus Gregorius super hunc passum, quod in cōspectu conditoris ministeria ordinata sunt, ut pro communi felicitàte beatitudinis opificem suum videntes gaudeant, cū pro dispensatione dignitatis alij alijs subministrat. Angelus mittit angelū ad prophetā, & quæ secum

de Deo communiter cōspicit, docet, & erigit, quia A bilior est opinio D. Dionysij, quam Diui Gregorij, licet vtraque sustinere possit.

Quinta conclusio. Angelus ex hoc quod mittit aliū angelū, non propterea angelus missus dicitur minister angeli. elicitur ex S. Th. vbi supra. & ratio est, quia omnis missio, & ministerium angeli reduci debet ad supremum authorē, & vltimum finem, cuius mandatis, & ordinationi omnes creaturæ obediunt, sed supremus author, & vltimus finis nō est angelus, mittens, sed ipse Deus, igitur angelus missus, non debet dici minister angeli mittentis, sed ipsius Dei benedicti. Vbi nota quod sicuti in curia alicuius principis terreni nuncius missus à B principe per officialem suum non dicitur nuncius officialis, sed ipsius principis, ita, & in curia cœlesti, & si aliqui angeli mittuntur ab alijs angelis, angeli tamen missi nō dicuntur ministri angelorum mittentium, sed solius Dei qui per propriam auctoritatem, & potestatem mittit, & non sub delegatam, ut faciunt alij angeli.

Sexta cōclusio. Soli superiores primæ hierarchiæ assistunt, hæc est S. Tho. vbi supra. & ratio est, quia illi angeli proprie assistere dicuntur qui secreta diuinorum mysteriorum in claritate diuinæ essentiae percipiunt, & inferioribus denunciant: sed isti dicuntur esse solummodo angeli primæ hierarchiæ, igitur conclusio vera, quæ licet non sit de fide est tamē certa, & innixa auctoritati D. Dionysij libro de cœlesti hierarchia, vbi dicit quod Angeli primæ hierarchiæ assistunt Deo, quia immediate ab ipso illuminantur. Vbi nota quod & si omnes angeli diuinam essentiam immediate videant quantum ad hoc etiam illi angeli qui dicuntur ministrare, dicuntur etiam assistere: sed non loquitur conclusio nostra de ista assistentia quæ est videre faciem patris, sed de assistentia qua soli superiores à Deo immediate illuminantur. sicuti inter curiales qui alicui Regi famulantur, aliqui semper ei assistunt, & præcepta immediate audiunt, alij vero sunt, ad quos D præcepta regalia per assistentes nunciatur, sicut illi qui præficiuntur administrationi ciuitatum, hi dicuntur ministrantes, sed non assistentes.

Septima cōclusio. Assistentes sunt plures quam ministrantes. est propositio S. Th. vbi supra. & ratio est, quia quanto aliquæ creaturæ sunt superiores, tanto in maiori excessu sunt à Deo productæ, sed assistentes sunt superiores ministrantibus, igitur cōclusio vera. Vbi nota quod D. Gregorius 17. Moralium videtur insinere cōtrariam opinionem huius conclusionis, asserens plures esse ministrantes, quam assistentes, & exponens illud Danielis, Milia milium ministrabant ei, dicit debere intelligi non E multiplicatiue, sed partitiue, ac si diceretur, Milia de numero millium, & sic numerus ministrantium est indefinitus, & excedēs; Numerus vero assistentium est definitus, quia sequitur Decies milies centena milia assistebant: ex quibus sequitur plures esse ministrantes, quam assistentes; sed conclusio nostra fundatur super auctoritate Dionysij, qui in libro de cœlesti hierarchia, ponit superiores naturas transcendere inferiores; & sic exponenda est auctoritas Danielis, Decies milies centena milia assistebant: quasi dicat multo plures dicuntur assistentes, quam ministrantes, & propterea proba-

bilior est opinio D. Dionysij, quam Diui Gregorij, licet vtraque sustinere possit.

Octaua conclusio. Angeli ex hoc quod mittuntur ab ipso Deo ad exercenda ministeria circa creaturas corporales, nō propterea impediuntur à contemplatione diuinæ essentiae. est S. Tho. in presenti distinctione. & ratio est, quia excellēs operatio nō minuitur per inferiorem operationem, sed beatitudo angelorum quæ consistit in contemplatione diuinitatis, est excellentissima operatio, igitur per ministerium quod exercent circa creaturam corporalem minui, vel impediri nō pōt, aut retardari. Circa quam cōclusionem nota quod angeli beati nullam operationem habēt quæ non spectet ad essentialem beatitudinem, vel in quem per contemplationem beatam non dirigatur, & propterea contemplatio eorū se habet ad eorum ministeria quæ exequentur, sicut in artifice consideratio regularū artis ad exequutionem operis, eo quod ipse Deus est finis omnium operum, & à fine sumitur ratio cuiuslibet operis. Hinc sequitur quod quemadmodum artifex simul considerat rationem artis, & exequitur opus, ita etiam, & angelus beatus simul contemplatur Deum, & ministrat nobis.

Nona conclusio. Angeli mali aliquando etiam à Deo mittuntur. est S. Tho. vbi supra. & est certa, & videtur esse de fide, quia scribitur 3. Regum. Quis decipiet Achab? dixit Dominus spiritui decipere volenti per mēdacia prophetarum Baal. Egredere, & fac: igitur dicendo egredere, & fac: Dominus misit spiritum mendacem. Circa quam conclusionem nota quod scribitur in Psal. Immissiones per angelos malos, super quibus verbis notat B. Gregorius 2. Moralium. Sicut de bonis angelis in hac vita laborantibus auxiliū pretatis impenditur: ita mali angeli occulte, iustitiæ Dei, nesciendo seruientes, ministerium exequi reprobationis conantur; non enim ministrant Deo soli boni, qui adiuuent, sed etiam mali qui probent; non solum qui redeūtes, à culpa subleuent; sed etiam qui redire volentes grauent. Ad quod etiam facit quod glosa quædam super Mattheū ait exponendo verba illa Mitte nos in gregem porcorum. Per porcos ait glosa significantur mali, & luxuriosi in quos mittuntur dæmones à Deo, nec propter hoc mittit eos Deus ad seducendum, & perdendum animas illas, sed ut meliores fiant, pugnando cum dæmonibus.

Decima conclusio. Aliam intētionē habet Deus mittendo malos angelos ad tentandum homines; & aliam habent ipsi dæmones. elicitur ex doctrina S. Tho. in presenti distinctione. & ratio sumitur ex verbis Dei apud Iob, vbi dixit Deus ad Sathan. vniuersa quæ possidet Iob, in manu tua sunt, verumtamen in eum non extendas manum: supra quibus verbis dicit Beatus Augustinus. Potestatem tentandi concedendo, eamque ordinando, misit eum; malis. n. angelis vtitur Deus, sicut & homo creaturis Dei male; vnde sine dubitatione malis angelis tribuere possumus mortes pecorum, mortes primogenitorum, & obdurationes Aegyptiorū. Hanc enim Deus cum facere dicitur, non instigando, & inspirando, sed deserēdo hoc facit, ut illi operentur in filios diffidentiae, quod Deus iuste, debitaque permittit; missio ergo malorum, nil aliud est, quā ordinatio potestatis eorum ad puniendum, & per-

Cap. 2.

missio voluntatis eorum ad seducendum. Vbi nota quod voluntas Dei, est saluare omnes homines, vt scribitur 1. ad Timoth. Qui vult omnes homines saluos fieri, sed cognoscens Deus malam intentionē Diaboli ex qua sequitur seductio, & perditio mittit eum ad tentandum homines, sed non vt damnet, & perdat: sed propter bonū quod Deus ex illo malo eligit, quia homines tentati praliando cum dæmonibus, eosq; superando, consequuntur coronā victorię, & propterea optime dicitur quod aliam intentionē habet Deus mittendo malos angelos ad homines, & aliam habent ipsi dæmones missi: quia Deus habet intentionem saluandi, & probandi homines, dæmones autem damnandi, & impediendi illos a consequutione regni cœlestis sicuti aliam intentionem habuit Cayphas quando dixit, expedit vobis; vt vnus homo moriatur &c. & aliam habuit Spiritus Sanctus, vtendo ipso Caypha pro ministro illorum verborum; Cayphas enim dixit illam sententiam, ne venirent Romani ad tollendum locum, & gentem, sicuti propositum fuerat in consilio, Spiritus autē Sanctus instigauit vt illa verba proferret pro redemptione humani generis.

DISTINCTIO XI.

q. 113. ar. 1.

Superius determinatum est de quibusdam actibus qui consequuntur omnes ordines angelorum: hic differit magister de quodā actu qui specialiter consequitur quendam peculiarem ordinem angelorum, scilicet de custodia ipsorum hominum, & pro notitia huius rei ponitur prima conclusio talis. Necessesse est homines custodiri ab angelis: hanc ponit S. Thom. 1. par. & ratio huius est, quia ordo diuinę prouidentię hoc habet, vt omnia mobilia, & variabilia regulentur per immobilia, & inuariabilia, quemadmodum videmus quod corpora inferiora regulantur per superiora, quæ sunt inuariabilia secundum substantiam: & corpora superiora quæ sunt mobilia secundum motum localem regulantur per substantias spirituales, & immobiles; sed homines secundum cognitionem, & affectionē sunt multipliciter variabiles a bono, igitur oportet eos regulari per angelos qui sunt inuariabiles; & hoc est ipsos custodiri ab angelis: & hæc conclusio nullam habet repugnantiam; sed est certa de fide, quia scribitur in Psal. Angelis suis Deus mandauit de te, vt custodiant te in oibus vijs tuis. Circa quam conclusionem nota quod ad operandum aliquod bonum, duo requiruntur; Alterum quod affectus inclinatur ad bonum, quod quidem fit in nobis per habitum virtutis moralis: Alterum autem quod ratio inueniat congruas vias ad perficiendum bonum virtutis: & hoc tribuitur prudentiæ: Quantum ergo ad primum, Deus immediate custodit homines, infundendo eis gratiam, & virtutes iuxta illud, Non dormitabit, neque dormiet qui custodit Israel: Quātum autem ad secundum Deus custodit homines, sicut vniuersalis instructor: cuius instructio peruenit ad ipsos per medios angelos; & hoc est: hoies ipsos custodiri ab angelis. Secunda conclusio. Singulis hominibus singuli angeli deputantur ad custodiam. est S. Tho. vbi supra. & ratio huius est, quia prouidentia Dei est principaliter circa res æternas, & incorruptibiles, sed

Art. 2.

secundum proprias formas quæ sunt animæ rationales, igitur prouidentia Dei particulariter est circa homines; sed custodia angelorum est quædam exequutio diuinę prouidentię, igitur conclusio vera. In qua nota quod prouidentia Dei comparatur ad singulos hoies sicut comparatur singula gna, vel species rerū corruptibiliū; vñ sicuti diuersi ordines angelorū deputantur diuersis generibus rerū, puta potestates ad arcēdos dæmones; virtutes ad faciēda miracula in rebus corporeis; sic et diuersis speciebus rerū diuersi angeli eiusdē ordinis præficiuntur: vnde etiā diuersis hoibus, diuersi angeli ad custodiam deputantur: & hæc est doctrina beati Hieronymi exponentis illud dictum Saluatoris. Angeli eorum in cœlis, semper vident faciem patris mei. Ait ipse Hieronymus. Magna est dignitas animarum, vt vnaquęque habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui angelum delegatum.

Tertia conclusio. Custodia particularis hominū, pertinet ad infimum ordinem angelorum tatum. est Sancti Tho. vbi supra. & ratio huius est, quia minima spectat ad infimum ordinem angelorum, sed procuratio eorum quæ sunt ad salutem vnus tantum, est quid minimū inter officia angelica, igitur conclusio vera. In qua nota, quod alicui homini dupliciter adhibetur custos; vno modo inquantū est homo singularis, & sic vni homini debetur vnus custos, & interdum plures deputantur ad custodiā vnus, alio modo inquantum est pars alicuius collegij; & sic toti collegio præponitur vnus homo ad custodiā; ad quem pertinet prouidere ea quæ spectat ad illum vnum hominem in ordine ad totum collegium: sicut sunt ea quæ exterius aguntur, de quibus alij edificantur, vel scandalizantur: Custodia autem angelorū deputatur hominibus etiam quātum ad inuisibilia, & occulta quæ pertinent ad salutem singulorum secundum seipsos, & propterea singulis hominibus, singuli angeli infimi ordinis deputantur ad custodiam.

Quarta conclusio. Custodia vniuersalis multiplicatur secundum diuersos ordines. est S. Thom. vbi supra. & ratio est, quia quāto agēs est vniuersalius, tanto est superius, sed ordo principatum, vel archangelorum se habent veluti agens vniuersalius, igitur custodia illorum ad plures se extēdit, igitur conclusio vera. In qua notandum est quod custodia est duplex: Altera respectu alicuius particularis. s. hominis, secundum quam dictum est quod singulis hominibus singuli angeli deputantur ad custodiam: Alia dicitur custodia vniuersalis, puta respectu humanæ multitudinis; & hæc non pertinet ad infimum ordinem, sed vel ad ordinem archangelorum, vel ad ordinem principatum. Res etiam omnes corporeæ debent habere ordinē etiā angelorum qui sunt virtutes, pro earum custodia, licet inferiores angeli exerceant officia superiorū, quantum ad aliquid de dono quod ab illis recipiūt; vñ se habent veluti exequutores eorū virtutis.

Quinta conclusio. Omnes homines in statu viæ habent angelos custodes. est S. Tho. vbi supra. & ratio est, quia custodes dantur constitutis in aliqua via, in qua multa imminēt pericula, sed homines dum sunt in hoc mundo dicuntur esse in statu viæ, & habent multa pericula transire, igitur cōcl. vera.

Circa

Circa quam nota, quod ista pericula imminēt homini, tum ab interiori, tum ab exteriori, iuxta illud, In via hac qua ambulabam, abscederunt laqueum mihi; propterea ad fugienda huiusmodi pericula, & vt secure perueniāt ad terminum viæ, dantur huiusmodi angeli ad custodiēdum ipsos homines, qui postquam peruenierint in regno habebunt etiā eos correptantes, sicuti, & illi qui propter peruersam eorum voluntatem deducuntur ad infernum, habebunt dæmones punientes.

Sexta conclusio. Christus secundum quod homo non indiget custodia angelorum. est S. Tho. vbi supra. & ratio est, quia Christus secundum quod homo erat comprehensor, sed comprehensor non indiget custodia angelorum, igitur conclusio vera. Vbi nota quod licet ratione possibilitatis corporis esset viator, secundum hoc etiam non debebat ei angelus custos, tãquam superior, sed potius tanquam minister, & inferior, & hinc dicitur apud Marthæum Accesserunt angeli, & ministrabant ei, vnde nec etiam primo prothoparens noster Adam in statu innocentię indigebat custodia angelorum, quia nō patiebatur aliquod periculum ab interiori, erat. n. in ipso omnia ordinata, quamquã indigeret custodia angelorum ab exteriori, propter insidias dæmonum, vt rei probauit euētus, & quantum ad hanc causam iam habebat angelū custodē.

Septima conclusio. Præsciti, & infideles, & etiam Antechristus habebunt angelos custodes. est S. Tho. vbi supra. & ratio est, quia nulla rationalis creatura priuatur dum est in hoc mundo auxilio diuinitus concesso toti humanę naturæ; sed præsciti, infideles, & Antechristus, sunt creature rationales, igitur hoc auxilio priuari non debent. Vbi attende quod custodia angelorum est magnum auxilium a Deo datū, quod quidem, & si non iuuat aliquibus, quantum ad consequendam vitam æternam bonis operibus, iuuat tamen quātum ad hoc, quod retrahuntur a multis malis, & facinorosis operibus quæ per petrare possent; vnde ipsi dæmones dicuntur arce-ri per bonos angelos, ne noceant quantum volunt, & sic etiam Antechristus per suum angelum custodem non nocebit tantum quantum vellet. Obligamur igitur gratias infinitas Deo optimo maximo, pro tãto beneficio, quod est custodia angelorum, nobis concesso.

Octaua conclusio. Homo statim a natiuitate habet angelum deputatum ad sui custodiā. est S. Tho. vbi supra. Et ratio est, quia quælibet creatura rationalis potens ex seipsa operari, habet aliquem angelum pro suo custode, & tanto magis si ex se operari non potest sed homo quilibet a sua natiuitate poterit aliquod opus producere, saltem naturale, puta emittere vocē, vel facere aliquid aliud huiusmodi, igitur statim a sua natiuitate angelum ad sui custodiam deputatum habere debet, vt defendat ipsum saltem ab exterioribus periculis. Circa quam nota, quod fuerunt tres opiniones, quarum prima est ipsius Origenis volētis angelum custodem dari hominibus a tēpore baptismatis. secunda fuit Basilij asserentis angelum custodem dari hominibus statim quando eorū corporibus infunduntur animæ rationales. tertia est opinio quã proposuimus in conclusione, & ascribitur Beato Hieronymo super illud Matthæi angeli eorum in cœlis &c. dicēti.

Magna est dignitas animarū, vt vnaquęque habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui angelum delegatum: quę verba intelligenda sunt de natiuitate extra vterum, quia in natiuitate in vtero. anima custoditur ab angelo custodiēte matrem, cum puer adhuc nō sit separatus ab ipsa matre, sed per quendam collocationem sit coniunctus ei, sicut fructus pendens in arbore est aliquid arboris, & propterea substinēda est opinio S. Tho. posita in cōclusionē.

Nona conclusio. Angelus custos numquã totaliter dimittit suum hominem: hanc ponit S. Tho. vbi supra. Et ratio est, quia custodia angelorum est exequutio diuinę prouidentię, sed diuina prouidentia, numquã deserit res prouisas, igitur nec angelus custos dereliquit hominem custoditum. Adde quod dæmones semper impugnant homines, iuxta illud Petri. Aduersarius vester diabolus tamquam Leo rugiens circuit quærens quem deuoret, igitur multo magis boni angeli semper homines custodire debent. Vbi nota quod conclusio intelligi debet de custodia interpolata, non continua, quia interdū angelus dimittit hominem, prout. s. non impedit ipsum, quin subdatur alicui tribulationi, vel etiam quin cadat in peccato, secundum ordinem diuinorū iudiciorū; & iuxta hoc scribitur Hieremię. Curauimus Babilonem, & non est curata, dereliquimus eam; & sic etiam Hierusalem, vt scribitur apud Esaiam. Auferam sepem eius, & erit in cōculcationem; sic etiam Saluator noster dixit ad Patrem Quare me dereliquisti? quia non impediuit Iudæos, quia iniecerint manus violentas in eum. Derelinquunt etiam aliquando angeli homines custoditos loco, sed nō quantum ad effectum custodię, quia, etsi vadant ad diuersa loca semper tamen agnoscunt quid agatur circa homines custoditos.

Decima conclusio. Angeli custodiētes homines, non dolent neque de peccatis, neq; de pœnis, neq; tribulationibus eorum. docet hæc D. Thomas. Et ratio est, quia vbi est tristitia, & dolor, non est perfecta felicitas, sed angeli beati, habent perfectam felicitatem, igitur non poterit eis esse aliqua tristitia vel dolor: & hæc conclusio est certa, adeo quod oppositum esset error in fide; quia vt scribitur Apocalipsis, Mors vltra nō erit, neque luctus, neque clamor, neque vllus dolor. Vbi nota quod nihil accidit in mundo quod sit contrarium voluntati angelorum, & aliorum beatorum; quando quidem voluntas eorum totaliter inheret ordini diuinę Iustitię, & in mundo nihil fit, quod non sit a diuina iustitia, saltē permissum, licet angeli nolint peccata, & pœnes hominum absolute loquendo, voluntatem quod circa illa obseruetur ordo diuinę iustitię, sicuti nauta non vult proiectionem mercium in mari absolute loquendo, sed imminente periculo salutis vult de facto. & hoc dicitur esse magis voluntarium, quam inuoluntarium; sic etiam pœnę, & tribulationes hominum respectu angelorum, & beatorum dicuntur magis voluntaria quædam quã inuoluntaria? Nota etiā quod duodecim effectus producit in hominibus custodia angelorum; quorum primus est increpatio pro delictis; secundus est absolutio a vinculis peccatorū; tertius est ablatio impedimentorum a bono operando; quartus est expulsio dæmonum; quintus est interior illu-

mina-

Primę c. 5.

Cap. 51.

Cap. 5.

Art. 7.

Cap. 31.

minatio; sextus est reuelatio secretorum; septimus est consolatio afflictorum; octauus confortatio viatorum in via Dei; nonus est deductio ipsorum viatorum ad debitum terminum; decimus est delectio hostium, & inimicorum; vndecimus est mitigatio tentationum; vltimus est delatio orationum ad Deum, iuxta illud Thobiaz Quando orabas cum lacrimis, & sepeliebas mortuos &c. & omnes hi fructus custodiam angelicam fundamentum habent in sacris literis, vt est videre apud Gabrielem in presenti dist.

Cap. 12.

DISTINCTIO XII.

Disputatur in presenti distinctione de loquutionibus angelorum, a diuersis magistris, propterea, & nos meliori, & clariori modo quo fieri poterit, aperiemus materiam istam per conclusiones quarum prima est.

q. 107. ar. 1.

Prima in angelis est aliqua loquutio: hanc ponit S. Tho. prima parte. & ratio est, quia in quibuscumque est ordinatio conceptuum priorum ad manifestandum ipsos alios, ibi est aliqua loquutio, sed in angelis est huiusmodi ordinatio diuersorum conceptuum pro manifestatione eorum alios, igitur conclusio est vera, & est de fide, vt scribitur primae ad Corinth. Si linguis hominum loquar, & angelorum, &c. Vbi nota quod semper voluntas mouet intellectum ad suam operationem, & intelligibile dicitur esse in intellectu tribus modis, primo habitualiter, vel secundum memoriam; secundo actualiter consideratum, & conceptum; tertio ad aliud relatum: & quia voluntas per imperium suum transfert istud intelligibile de primo modo ad secundum; & de secundo ad tertium: nam per voluntatem conceptus mentis ordinatur ad alterum, vel agendum aliquid, vel ad manifestandum alteri; quando autem mens conuertit se ad actum considerandum; illud quod habet in habitu, tunc aliquis dicitur loqui sibi ipsi: nam ipse conceptus mentis interior vocatur verbum; vnde quando conceptus mentis angelicam ordinatur ad manifestandum alteri per voluntatem ipsius angeli, tunc conceptus mentis vnus angeli innotescit alteri; quia nihil aliud est loqui vnum ad alterum, quam manifestare conceptum mentis alteri; & ideo huiusmodi ordinatio conceptuum, & manifestatio dicitur loquutio.

Art. 3.

Secunda conclusio. Inferiores angeli superioribus loqui possunt. est S. Th. vbi supra. & ratio huius est, quia inferiores angeli manifestant suos conceptus superioribus, & etiam superiores inferioribus, & huiusmodi manifestatio est loquutio, igitur conclusio vera. In qua nota esse diuersas sententias de modo quo angeli ipsi loquuntur ad inuicem: nam prima sententia est quam narrat Durandus in presenti distinctione, quod per quaedam signa voluntaria fit loquutio angelorum; quia illa signa manifestant passiones, & secreta angelorum: secunda sententia est quam recitat ipsemet Durandus, quod vnus angelus loquitur alteri, describendo diuersas figuras in caelo per applicationem virtutis, & per eas possunt angeli mutuo exprimere sibi conceptus suos, & sic ad inuicem loqui; tertia est sententia quod haec loquutio angelica fit per quaedam verba mentalia, quia angelus manifestat alteri passiones suas, & conceptus suos per huiusmodi verba mentalia. Ponit

Dis. 11. q. 2.

etiam, & quartam sententiam quam ipse sequitur dicens quod sicut verbum est duplex; interius & exterius, ita, & loquutio duplex est, interior, & exterior: Exterior fit per quaedam res sensibiles quae non possunt esse in angelis; erit igitur tantum loquutio interior qua vnus cogitationem, & affectionem suam exprimit alteri. Quinta est sententia ipsius Ocham in hoc libro, volentis, angelum loqui alteri idem esse, quod vnus causare notitiam alicuius rei in intellectu alterius. Sexta est sententia Scoti, vt narrat Gabriel hic, volentis vnum angelum alteri loqui, nil aliud esse, nisi quod vnus angelus producit in alio aliquo actum, vel habitualement cognitionem, vel speciem:

Inter tot tatasque varias sententias omnis omnibus dicemus sententiam S. Tho. esse probabilioram, vt expressum est in conclusione in qua vt exponit Caietanus non est admittendum aliquid signum exterius, vltra conceptum, & hoc etiam asserit Gabriel in hoc libro: Inquit enim vnus angelum alteri loqui, est conceptum vnus angeli manifestari alteri; & hoc prouenit ex simplici voluntate ipsorum attestatur etiam huic opinioni Riccardus, Arimennensis, Alexander, & quam plures alij; & haec est sententia sequenda.

Tertia conclusio. Angelus loquens nihil proprie causat in altero, sed secundum in seipso. est S. Tho. de ver. Et ratio est, quoniam quando inferior loquitur superiori, nihil in eo causat, igitur conclusio est vera. Vbi nota quod conceptus expressus per angelum loquentem ita ordinatur ad hunc angelum, quod non ad alium, & sic presentat ei obiectum, angelus autem audiens causat in seipso actualement intellectum, respectu illius obiecti; & quia in nobis conceptus interior duplici obstaculo clauditur, primo quidem ipsa voluntate quae conceptum intellectus potest retinere interius, vel ordinare ad extra, vt sibi placet; & quantum ad hoc metem vnus, nullus alius potest videre nisi Deus, iuxta illud Apostoli. Quae sunt hominis nemo nouit nisi spiritus hominis qui in ipso est. secundo clauditur mens hominis ab alio, per grossitiam corporis, vnde cum voluntas ordinat conceptum mentis ad manifestandum alteri non statim cognoscitur ab alio, sed oportet aliquod signum sensibile adhibere: & hoc fit per Ianuam linguae; & sic nos loquimur ad inuicem: hoc autem obstaculum non reperitur in angelis, & ideo quam cito vult manifestare suum conceptum, statim, alius cognoscit.

Quarta conclusio. Angelus loquitur Deo: hanc ponit S. Thom. prima parte, vbi supra. Haec propositio est de fide, vt patet Zacchariae, ibi. n. dicitur. Respondit angelus Deo, & dixit. Domine exercituum, vsque quo non misereberis Hierusalem? quibus verbis manifeste patet angelum Deo loqui; & est expresse sententia Beati Gregorij 2. Mor. vbi dicitur quod angeli loquuntur Deo, cum per hoc quod su per semetipsos respiciunt in motum admirationis surgunt. vbi notandum est quod loquutio angeli est per hoc quod conceptio mentis ordinatur ad alterum: & quia aliquid ad alterum ordinari dupliciter contingit: vno modo ad hoc quod communicet alteri, tanquam agens patienti, veluti in humana loquutione facit Doctor respectu Discipuli, & hoc pacto angelus non loquitur Deo; Alio modo ordinatur aliquid ad alterum, vt ab eo aliquid accipiat,

accipiat, sicut facit discipulus respectu magistri, & hoc modo angelus loquitur Deo, vel consultando diuinam voluntatem de agendis, vel eius excellentiam quam nunquam comprehendit admirando.

Quinta conclusio. Distantia localis nullum impedimentum praestat in loquutione angelorum. haec est S. Tho. vbi supra, & ratio est, quia Diues in inferno positus, vt scribitur apud Lucam, erat distans ab ipso Abraham, & tamen loquebatur ei, absque hoc quod illa distantia aliquod impedimentum poneret in loquutione eorum. igitur multo minus in loquutione angelorum localis distantia impedimentum ponere poterit. Haec conclusio est adeo certa, quod nullam repugnantiam habet inter Doctores. Vbi nota quod cum loquutio angelorum consistat in intellectuali operatione, intellectualis autem operatio est omnino abstracta a loco, & tempore, sicuti etiam nostra intellectualis operatio est abstracta ab his, & nunc licet fortasse, per accidens ex parte phantasmatum, quippe quae in angelis nullo pacto reperiantur, in nobis impedimentum esse possit: Modo in eo quod est omnino abstractum a loco, & tempore, nihil operabitur diuersitas temporis, aut distantia loci, propterea optime praepositum est in conclusione quod talis distantia localis impedimentum nullum praestare poterit.

Sexta conclusio. Quando vnus angelus loquitur alteri, alij non percipiunt id quod illi duo ad inuicem loquuntur. est S. Thomae vbi supra. & ratio est, quia si hoc contingit inter homines, quod quando alteri alter loquitur, alij illud non percipiunt, multo magis in angelis hoc esse poterit, quod cum alter alteri loquitur, quod alij angeli illud quod loquuntur inter eos non percipiant. Et nota quod haec conclusio est contra Scotum in hoc libro; vbi reprehendit sententiam S. Thomae, quod si angelus loquens nihil causat in altero, sed tantum in seipso, sequitur quod angelus loquens aequaliter omnibus loquatur. & est deceptus, quia conceptus mentis vnus angeli percipi potest ab altero per hoc quod ille cuius est conceptus, sua voluntate ordinat ipsum ad alterum; potest autem ex aliqua causa ordinari aliquid ad vnum, & non ad alterum, & ideo potest conceptus vnus ab aliquo vno cognosci, & non ab alijs: & sic loquutionem vnus angeli ad alterum, potest percipere vnus absque alijs: & hoc non quod distantia localis impediatur, sed hoc facit voluntas ipsius angeli qui ordinat suum conceptum ad vnum, & non ad alterum.

Septima conclusio. Vnus angelus illuminat alium. hanc docet S. Tho. prima parte. & ratio est, quia illuminatio est manifestatio diuinae veritatis; sed superiores angeli manifestant diuinam veritatem inferioribus, igitur vnus angelus alium illuminare poterit. Vbi nota quod haec conclusio est contra Durandum hic, qui dicit illuminationem non posse fieri nisi a Deo: & expresse loquitur contra D. Dionysium lib. de caelesti hierarchia, vbi dicit: reuelationes diuinorum perueniunt ad homines mediatis angelis; & huiusmodi reuelationes sunt illuminationes: si igitur homines illuminantur per angelos, angeli quoque inferiores illuminari possunt per angelos superiores: non propterea negatur quin etiam a Deo fieri possint immediate huiusmodi illuminationes respectu cuiuscumque angeli inferioris, sed quod solummodo fiat a Deo in hoc errauit Durandus.

Octaua conclusio. Angeli non proficiunt in visione Dei. Ponit hanc S. Tho. in presenti distinctione. & ratio est; quia in termino motus non contingit esse motum, sed angeli non sunt amplius in statu viuae, cui competit motus, sed in termino, igitur ipsi proficere non possunt in visione Dei, seu in beatitudine, cum profectus sit quidam motus. Vbi nota quod circa istam conclusionem errarunt graeci, asserentes beatitudinem omnium creaturarum rationalium differri vsque ad diem Iudicij, quorum error est manifestus, quia & si possint habere aliquod gaudium accidentale, de salute illorum qui per ipsorum ministerium saluantur, illud tamen ad praemium accidentale spectat, non autem ad essentialia; si vere praemium dici poterit; quia illud gaudium magis acquiritur ex virtute beatitudinis essentialis, quam habent; quam quod illud mereantur, quia soli Christo datum fuit priuilegium, vt simul viator, & comprehensor fuerit.

Nona conclusio. Angeli beati aliquid addiscere possunt ab hominibus: hanc ponit S. Tho. in presenti distinctione. & ratio huius est, quia illi qui immediate a Deo recipiunt cognitionem, alios instruunt: sed Apostoli immediate de mysterijs Ecclesiae a filio Dei instructi sunt, igitur de hoc angelos instruere potuerunt. Vbi nota quod haec conclusio est Diui Hieronymi qui ponit duo: nempe angelos ante incarnationem, mysterium natiuitatis Christi nesciuisse, & Apostolis praedicantibus, illos didicisse; & in hoc aduersatur D. Aug. Alterum etiam ponit, quod de multis alijs fuerint edocti per homines, & in hoc aduersatur D. Dionysius. vnde videtur esse magna controuersia inter istos Doctores de hac conclusione, propterea intelligas tu, quod angeli non didicerunt aliquid ab hominibus de mysterijs Ecclesiae quo ad substantiam ipsorum, licet didicerent Apostolis praedicantibus, aliquas conditiones, & circumstantias eorum; & quantum ad hoc verificari potest conclusio: quia Apostoli immediate instructi fuerunt a verbo incarnato de multis circumstantijs, & conditionibus particularibus, quas Apostoli praedicando, angeli cognoscebant, vt patet ex illa quaestione, quam mouebant apud Esaiam. Quis est iste qui venit de Ebdon tictis vestibus? sed quo ad substantiam mysteriorum Ecclesiae, inferiores angeli cognoscebant multo plura quam etiam ipsi Apostoli.

Decima conclusio. Inter angelos potest esse pugna, sed non discordia voluntatum: hanc ponit Sanctus Thomas prima parte. & ratio est, quia vt scribitur apud Danielem Princeps regni Persarum resistit mihi, viginti, & vno diebus, & haec verba dicta sunt ex persona Gabrielis; & ille princeps Persarum, vt exponit glossa, intelligitur angelus deputatus in custodiam Regni Persarum, igitur vnus angelus alteri resistit; & inter quoscunque est resistentia, inter illos est pugna, igitur conclusio vera. Vbi nota quod haec resistentia potuit fieri, quia Princeps aliquis daemonum iudaeos in Persidem ductos induxerat ad peccatum per quod praestabatur impedimentum orationi Danielis de precantis pro illo populo, & Gabriel praestabat orationes ipsi Deo; & haec est expositio B. Hieronymi: sed secundum Gregorium 17. Mor. Per Principem Regni Persarum intelligitur bonus angelus qui deputatus fuerat custodiam

Art. 1.

Art. 4.

Quaest. 2.

Distin. 2.

Distin. 4.

q. 99. ar. 1.

Distin. 9.

Art. 3.

Cap. 1.

Cap. 4.

q. 113. ar. 2.

Cap. 10.

stodix illius Regni; & sic intelligenda venit conclusio quod inter bonos angelos poterit esse pugna, sed non discordia voluntatum, quia diuina iudicia circa diuersa regna, & diuersos homines exercetur per angelos, quippe qui regulantur semper per Diuinam sapientiam in omnibus actionibus suis, & quia contingit aliquando in diuersis regnis, vel diuersis hominibus, contraria merita, vel demerita inueniri, vt vnus alteri subdatur, aut prestetur sed quid super hoc ordo diuinæ sapientiæ habeat, non possunt cognoscere, nisi Deo renelante. Propterea necessarium est eis de his consulere diuinam sapientiam: Sic ergo in quantum de contrarijs meritis, & sibi repugnantibus consulunt diuinam voluntatem, dicuntur sibi inuicem resistere; non quia habeant contrarias voluntates, quia omnes concordant vt impleatur quod Deus vult; sed quia ea de quibus consulunt voluntate Dei, sunt repugnancia, & ideo conclusio dicit quod inter angelos poterit esse pugna, non discordia voluntatum, sed contrarietate meritorum, pro quibus pugnare dicuntur.

DISTINCTIO XIII.

In presentia distinctione disputat Sententiarj de creaturis corporalibus, de earumq; creatione, postquam superius multa dicta sunt de creaturis spiritualibus. Et pro clariori notitia sit prima conclusio talis,

In celo est veraciter, & proprie materia, quæ est pars corporis celestis. hanc ponit S. Tho. 1. parte. Cuius ratio esse potest, quia aut celum est actus purus, aut potentia pura, aut ex vtroque compositum: Non actus purus, quia sic esset intelligentia, & non posset moueri secundum locum: quia omne tale, participat potentiam: nec est pura potentia, quia sic non existeret actu hoc aliquid, nec ageret in hæc inferiora: ergo est aliquid compositum ex vtroq;.

Cómé. 91. Conclusio hæc ponitur contra Aueroem qui primo cæli, posuit vtique cælum esse corpus, quia est sensibile, & non intelligibile; sed posuit in eo non materiam ad esse, & ad formam substantialem, sed materiam ad vbi. conclusio S. Thomæ intelligitur quod in celo est veraciter materia, quia est potentia ad formam substantialem, semper sibi coæuam. Secunda conclusio. Materia corporum celestium est alterius rationis à materia horum inferiorum. est S. Tho. vbi supra. & ratio huius est, quia illa quæ communicant in materia, possunt inuicem agere, & pati; quæ autem non comunicant, minime: sed cælum agit in res sublunares, nullam ab ipsis passionem accipiens, ergo non habet cum illis materiam communem, & ex consequenti conclusio est verissima, & est Arist. 1. cæli, quia corpus celeste est diuersum genere à corporibus sublunaribus: igitur principia illius in quibus est materia, erunt diuersa à principijs aliorum, Affirmat hoc Themistius

Tex. 20.

Tex. cõ. 12. 8. Met. vbi asserit corpora celestia habere materiã secundum æquiuocationem: & ponitur hæc conclusio cõtra Aegidium in quodam suo tractatu de materia cæli, & in multis alijs locis suæ doctrinæ, cui assentire videtur etiam Diuus Bonaventura in hoc libro, & Gulielmus Ocham, & Gabriel Biel, & Scotus, & Antonius Andreas, & omnes ferè Scotistæ, vt etiam docuimus in dilucidationibus nostris

super 8. Metaph. De qua etiã re fusius loquitur Benedictus Perrerus societatis Iesu, in de communibus rerum naturalium principijs, & affectionibus libro quinto.

Tertia conclusio. Deus non potest facere quod materia prima sit sine forma. ponit hanc S. Thom. Quolibetis & ratio est, quia materiam esse sine forma, implicat contradictionem, quia omne quod est pura potentia de se nullum dicens actum, non potest esse actu nisi cum forma, & quæ implicent contradictionem à Deo fieri non possunt, igitur conclusio vera. Ponitur hæc conclusio contra D. Marfilium in hoc libro, contra quem etiam multa dicit Magister Thomas de Argentina: & contra etiam Franciscum de Mayronis, & contra nonnullos alios præsertim Gabrielem, & ceteros Scotistas, & nominales, qui sequuntur hunc errorem.

Quarta conclusio. Materia generabilium, & corruptibilium, sicut à qualibet forma substantiali naturaliter separari potest, ita, & à qualibet accidentalibus, etiam à quãtitate. docet hanc S. Doctor 1. parte. Ratio est, quia materia potest acquirere nonã formam, qua adueniente corrumpuntur omnia accidentia priora; si enim prius existentiã accidentia remanent cum forma de nouo adueniente, illa accidentia immediatius, & prius actuarent materiam, quam forma substantialis adueniens de nouo; quia prius ibi essent: sed hoc est absurdum, quia prior actus præintelligitur in materia quam posterior; sed esse simpliciter est actus prior, & est a forma substantiali, igitur conclusio vera. Vbi nota quod hæc doctrina ponitur cõtra Aueroem qui 2. Phys. posuit in materia prima esse dimensiones inseparabiles, & ei cõternas. & in libro de substantia orbis, voluit materiam ipsam nunquam denudari à dimensionibus interminatis, quia si denudaretur, tunc corpus fieret ex non corpore, & dimensio ex non dimensioe; quam opinionem rejicit Caietanus in libello de ente, & essentia. quia propria, & immediata potetia dicitur proportionari proprio actui, sed omnis forma substantialis est actus simpliciter, igitur subiectum eius erit potentia simpliciter; Deinde sequeretur quod aliquid existens in pũcto quantitatatis præcederet aliquid in pũcto substantiæ, & quod principia rerum naturalium essent quatuor, & multa alia absurda sequerentur ex hac opinione.

Quinta conclusio. Nullum accidens absolutum immediate inhæret primæ materiæ, sed composito, aut formæ substantiali. est S. Thom. 1. parte. & in disputatis de anima. & ratio huius est, quia accidentia illi subiecto insunt, quod potest operari, sed materia prima cum sit pura potentia, operari non potest, sed compositum, aut forma substantialis vere operantur, igitur conclusio vera. Circa quam nota quod ponitur conclusio aduersus Gregorium Ariminensem in hoc libro: in quo oppositum huius veritatis sustinere conatur. Ponitur etiã aduersus Aureolum, qui diuersis argumentis etiam hanc veritatem infringere conatur: quæ omnia de facili solui possunt, asserendo quod licet prima radix, & ratio suscipiendi accidentia, sit materia prima, non tamen est immediatum subiectum ipsorum accidentium, sed ipsam compositum quod est substantia prima, est illud cui accidentia immediate insunt; vt docuit

vt docuit etiam ipse Aristoteles in prædicamentis; vbi dixit quod color, & cetera accidentia sunt in corpore, corpus autem dicitur esse non materia prima, sed ipsum compositum.

Sexta conclusio. Materia differt à forma realiter: hanc ponit Sanctus Thomas, vbi supra. & ratio est, quia potentia, & actus sunt duæ realitates distinctæ, immo valde oppositæ; sed materia dicit potentiam, forma vero actum, igitur conclusio vera.

Et ponitur hæc conclusio contra nonnullos, vt recitat Franciscus de Mayronis in hoc libro, qui voluerunt formam, & materiam esse realitatem, & non esse duas realitates precise. contra quos arguit ipse Franciscus, quia effectus, & causa differunt realiter; sed forma, & materia se habent huiusmodi, vt docuit Aristoteles secundo Physicorum, quia forma est finis materiæ; & materia est causa materialis formæ, igitur materia, & forma erunt duæ realitates distinctæ: sed hæc ratio non concludit, quia possent dicere aduersarij, quod non est maior distinctio inter causam materialem, & effectum eius, quam inter producens, & productum. sed idem potest esse producens, & productum respectu diuersorum, igitur sic erit de materia, & formæ, quod ambæ sunt vna, & simplex realitas, & respectu diuersorum poterit esse causa, & effectus, propterea melior est ratio, quæ adducta est in probatione conclusionis; Adde etiam, & aliam rationem, quæ est Auerois tertio cæli, quia nullum receptiuum omnium materialium formarum poterit esse forma, sed materia est receptiuum omnium formarum materialium, igitur materia non erit forma. Docet etiam Aristoteles septimo Metaphysicorum, quod forma predicatur aliquomodo de eo cuius est forma, non autem materia, nisi forte denominatiue, igitur materia est alia realitas, distincta à forma.

Septima conclusio. Materia cæli est pura potentia respectu suæ formæ substantialis coæuæ: docet hanc Sanctus Thomas prima parte. & ratio est, quia cælum est quoddam corpus per se vnum, igitur erit per se compositum ex materia, quæ est pura potentia, & ex forma substantiali, quæ est actus illius materiæ; & cum dictum sit supra nullum accidens immediate inhære materiæ, igitur ipsa materia cæli erit pura potentia respectu suæ formæ substantialis, sibi coæuæ.

Circa quam nota, quod quidam Archangelus mercenarius à monte sancto in quibusdam suis dilucidationibus in doctrina Auerois sustinet oppositum huius veritatis, asserens materiam cæli sua natura esse actum, & non puram potentiam: & hoc quadam friuola ratione, quia legit 2. Physicorum materiam & formam esse relatiua, deduxit talem diuersitatem reperiri in materijs, qualem videmus in formis: sed quia dantur quædam formæ quæ indigent materia, vt subsistant, vt formæ materiales, dantur quædam aliæ formæ, quæ non indigent materia, vt subsistant, vt formæ æternæ, igitur duo gradus materiæ reperiri debent, quorum alter indigeat forma, vt actu sit, & est materia sublunarium; Alter vero non indigeat forma vt subsistat, & sit actu, & hæc est materia cæli, & ita formarum diuersorum ordinum, erunt ma-

teriarum diuersi ordinis, vnde cum forma sublunarium habeat materiam quæ est pura potentia, forma celestis debet habere materiam quam sit actus, & sic diuersi gradus erunt materiarum, sicuti, & formarum. Rationem istam, vt diximus esse friuolam, omnes verè philosophantes iudicabunt, quia gradus in rebus non sunt sumendi ex materia, cum doceat Aristoteles septimo Metaphysices in quolibet genere deueniendum est ad vnum primum; vnde sicuti datur vna tantum prima forma, vnus vltimus finis, vnum primum agens, ita datur debet vna prima materia non vnitate numerali, vt existimauit Aegidius, sed vnitate ordinis, vt docuit Sanctus Thomas, vbi supra.

Octaua conclusio. Potentia materiæ est idem essentialiter cum ipsa materia: hanc docet Sanctus Thomas primo Physicorum. & ratio est, quia potentia, vt potentia respicit actum, sed materia prima, vt dictum est supra, est immediate receptiua actus substantialis, igitur materia vt materia est pura potentia.

Vbi nota, quod conclusio præsens defenditur contra errorem Ioannis de Ianduno, qui in primo Physicorum, in quæstionibus suis tenuit potentiam materiæ distingui realiter ab ipsa materia, quia multiplicatur numerus potentiarum ipsius materiæ secundum numerum specierum generabilium, & tamen ipsa materia remanet vna: & prolapsum est in errorem propter ignorantiam distinctionis de potentia materiæ, quæ bifariam suscipi potest, altero modo pro gradu entis, altero vero pro respectu quo respicit formam, primo enim modo potentia materiæ vltatenus distinguitur ab ea, cum sit eius totalis essentia, secundo vero modo distinguitur realiter, quia respectus ille est in genere relationis, & materia est quid, absolutum in prædicamento substantiæ, modo respectiuum, & absolutum realiter distinguuntur.

Nona conclusio. Essentia diuina nullo modo habet rationem materiæ: hanc docet Sanctus Thomas prima parte. & ratio est, quia conditio materiæ dicit imperfectionem, sed in diuina essentia nulla est imperfectio, igitur conclusio vera.

Vbi nota, quod Durandus in hoc libro deceptus est propter verba Augustini decimo quinto de Trinitate vbi dicit Filium esse genitum de essentia patris, & ista propositio de dicit circumstantiam materiæ, vel quasi materiæ, & cum substantia Patris præexistat, & inexistat Filio generando, & genito, igitur essentia Dei Patris habet istam conditionem materiæ, habet etiam & aliam: quia Filius constituitur ex essentia, & proprietate relatiua, quæ proprietates relatiua se habet veluti actus respectu essentiæ diuinæ, quare sequitur, quod ipsa diuina essentia habeat, & hanc secundam circumstantiam materiæ, habet etiam & tertiam circumstantiam, quod diuina essentia in generatione diuina recipit formam in se, nempe proprietatem relatiuam per quam constituitur ipsum genitum, ex quo necessario sequitur quod ipsa diuina essentia est quasi subiectum & materia: istæ tres circumstantiæ materiæ conueniunt diuinæ essentiæ: sunt & aliæ conditiones nempe quod materia sit pura potentia, & quod sit actu per aliquam formam

Cap. 8 sub
stancia
Quolibet
art. 1.
q. 8. m.
q. 8. m.
q. 76. m.
Cómé. 67.
Cómé. 91.
Cap. 1.
q. 77. art. 6.
Art. 9.
q. 26.
Distin. 12.

Tex. 6

Cómé. 79

Quæst. 25

q. 41. art. 3

Dist. 5. q. 2. Cap. 6

absolutam sibi aduenientem, & quod transmutatur de priuatione in formam, & quod acquirendo vnam formam amittit aliam, & alia huiusmodi, quae nullo pacto conueniunt diuinae essentiae cum dicant imperfectionem, sed illae primae tres supradictae conueniunt ei, quia nullam secum imperfectionem ferunt. Caietanus videtur tolerare opinionem Durandi in expositione huius conclusionis, & male, quia nullo pacto est asserendum, nec simpliciter, nec secundum quid diuinam essentiam retinere aliquam proprietatem materiae, quia illa propositio de, vt optime docet Sanctus Thomas dicit consubstantialitatem, & principium actuum, & non principium materiale, vnde Filius est de substantia Patris non tanquam de Materia, sed tanquam de principio actiuo, & licet praexistat substantia Patris Filio generando, non tamen praexistit vt materia, seu vt principium actiuum, nec etiam diuina essentia recipit proprietatem relationis, tanquam formam absolutam, cum sint vnū, & idem: de qua re latius lege Capreolum in hoc libro distin.

Distin 5:

Cap. 20.

q. 5. art. 3.

Decima conclusio. Materia non est bona in potentia sed simpliciter; hanc docet Sanctus Thomas tertio contra gentiles, cuius ratio est, quia materia dicit respectum, & ordinem ad ipsam formam, quae est quoddam bonum, & optimum, propterea ipsa materia dicitur bona simpliciter, & non secundum quid. sed haec propositio videtur aduersari doctrinae Sancti Thomae primae partis. Vbi dicit quod materia prima sicut non est ens nisi in potentia, ita nec bonum nisi in potentia.

Sed nota circa veritatem huius rei, quod bonū, & ens differunt, quia nomen entis dicitur tantum de his in quibus reperitur suum formale significatum, quod est esse in actu, nomen verò boni dicitur non tantum de eo in quo formaliter inuenitur ratio boni, sed etiam de eo, quod habet respectum & habitudinem ad bonum, sicut sanum non solum dicitur de animali; in quo est formaliter sanitas, sed etiam de medicina, & de cibo, & vrina, & cum materia dicat ordinem ad ipsum bonum, & si non sit ens simpliciter, potest tamen dici bona simpliciter, & sic intelligitur propositio prima parte: loquebatur enim Sanctus Thomas de materia secundum se, & precise, & quia sic caret omni actu intrinseco, & essentiali, propterea dicitur ens in potentia, & bona in potentia. tertio contra gentiles loquebatur de materia, prout substat ordini, & aptitudini, ac inclinationi ad bonum, idcirco iure dixit materiam ipsam esse simpliciter bonam, non autem simpliciter ens, quod etiam confirmauit auctoritate Dionysij libro de diuinis nominibus, vbi dixit ille sanctissimus Doctor quod bonum se extendit ad existentiam, & ad non existentiam, quod non est ita de ente; de qua re vide Ferrariensem vbi supra.

Cap. 4.

Cap. 20.

DISTINCTIO XIII.

Agitur in hac distinctione de firmamento, quod varijs modis describitur à Doctoribus, pro cuius intellectu sit prima conclusio talis; nullum corpus mouet nisi motum; est Sancti Thomae secundo contra Gentiles, & ratio est,

quia nullum agens praevigens suae actioni localem approximationem sui ad illud in quod agere debet potest agere nisi sit motum, & per motum; sed omne corpus est huiusmodi; ergo conclusio vera, & est contra Durandum in praesenti libro, vbi oppositum sentit & male, quia propositio est verissima loquendo de motione pure locali, quando quidem, & si magnes immotus trahit ferrum, & nix immota frigefacit, & coloratum immutat visum, nihil faciunt contra veritatem propositam, quia magnes non mouet, sed alia mouentur ab ipso, de niue, & de colorato etiam dicendum est, quod mouentur per modum alterationis spiritualis, de qua re lege Caietanum prima parte.

Secunda conclusio. Omnes motus naturales corporum inferiorum conuenientes corpori, vt corpus est reducuntur sicut in causam in motum corporum caelestium: scribitur haec propositio à Sancto Thoma prima parte. & ratio est, quia illud quod est primum prioritate temporis naturae, & perfectionis in aliquo genere est causa omnium illorum, quae sunt sub ipso genere, sed motus corporum caelestium in genere motuum est prior omnibus alijs motibus, hac triplici prioritate nempe temporis, naturae, & perfectionis: ergo conclusio vera, vbi nota, quod haec etiam conclusio ponitur contra Durandum in praesenti libro, vbi negat motum caeli esse causam aliorum motuum, & male, quia cum omnis multitudo iuxta doctrinam Philosophi duodecimo Metaphysicorum ab vnitate procedat, illud autem quod est immobile vnico tantum modo se habet, quod vero mouetur multiformiter, & quia in tota natura omnis motus procedit ab immobili, propterea quanto aliqua sunt magis immobilia, tanto magis sunt causa eorum, quae sunt magis mobilia, sed corpora caelestia inter alia corpora sunt magis immobilia, quia non mouentur nisi motu locali, & ideo motus horum inferiorum corporum, qui sunt varij, & multiformes reducuntur in motum corporis caelestis sicut in causam: non enim inconuenit, quod aliquis motus spiritualis fiat in istis inferioribus, & nullam dependentiam habeat à motu caeli.

Tertia conclusio. Cessante motu caeli non esset, nec generatio, nec corruptio in istis inferioribus; scribitur haec propositio à Diuo Thoma prima secundae. & ratio est, quia nulla natura corporalis vel spiritualis dependens ab aliquo agente potest prorumpere in suum actum, nisi moueatur ab illo agente, sed generatio, & corruptio in istis inferioribus pendent à motu caeli tanquam ab agente, igitur ipso cessante cessaret omnis generatio, & corruptio. vbi nota, quod hanc propositionem defendit Romanus Aegidius in suo defensorio contra corruptorem veritatis, qui hanc propositionem labefactare conatus est, asserens esse articulum condemnatum apud Parisienses, & esse contra sacram scripturam, & fidem catholicam, quia post iudicium cessabit motus caeli, & tamen erit transitus in inferno ab aquis niuium ad calorem maximum, vt habetur Iob, & scribitur etiam Iosue quod stante Sole Iosue strenue pugnat, & B. Aug. nono confessionum dicit quod cessante

sante motu caeli ad huc posset rota figuli moueri, & sermo distinctus per syllabas longas, & breues profertur, tamen ab hoc impugnatore non fuit intellecta veritas propositionis, quia motus ille qui est post iudicium in inferno, non est naturalis: qualis est ille de quo loquuntur Philosophi, illud autem Iosue fuit miraculum, deinde & si steterit sol, non steterunt omnes orbis. Parisienses quoque reuocarunt articulum illum damnatum, sic etiam Beatus Augustinus asserit, quod cessante motu caeli pro aliquem motorem libere ac voluntarie potest esse, sed non naturaliter, vt patet per exemplum propositum ab Augustino de sermone distinctio per syllabas longas, & breues: principium enim huius sermonis est voluntarium, & non naturale.

Quarta conclusio. Sphaerae existentes in hoc mundo sunt quatuordecim, elicitur haec propositio ex prima parte in tractatu de opere sex dierum, praefertim iuxta doctrinam Strabonis, & prima est caeli empirei immobilis, secunda caeli cristallini, quod est primum mobile, tertia est firmamenti, quarta est Saturni, quinta est Iouis, sexta Martis, septima Solis, octaua Veneris, nona Mercurij, decima Lune, undecima ignis, duodecima aeris, tertiam decima aquae, quarta decima terre, & si quis dubitaret, quare caelum empireum sic dicitur, responderetur, quia deriuatur à pir, quod est ignis; & lux, quia fulget sicut ignis, immo incomparabiliter plus caelum cristallinum ita dicitur non quod sit de natura cristalli; sed quia ita est clarum ad modum cristalli.

Quinta conclusio. Caelum non est de natura quatuor elementorum, sed quintae essentiae; hanc docet Sanctus Thomas in praesenti distinctione. & ratio est, quia quatuor elementa sunt generabilia, & corruptibilia, sed caelum est ingenerabile, & incorruptibile, igitur non poterit esse de natura quatuor elementorum: vbi nota quod Philosophi existentes ante Aristotelem, posuerunt caelum esse de natura quatuor elementorum, ipse autem Aristoteles reprehendit omnes suos praedecessores, & posuit caelum esse quintam essentiam sine grauitate, & leuitate, & alijs contrarijs, sic etiam, & Sancti Doctores, inter se fuerunt discordes: quandoquidem Basilius, & Augustinus secuti sunt illos Philosophos qui fuerunt ante Aristotelem, & ideo sicut illi docuerunt, caelum esse de natura quatuor elementorum, ita & isti Sancti Doctores, Dionysius autem secutus est doctrinam Aristotelis, qui vult caelum non connumerari inter elementa, sed esse quintum corpus, & haec est veritas sequenda quam sequuntur omnes fere doctores, qui hanc propositionem declarant, de qua re lege Diuum Thomam hic, & tertio caeli.

q. 1. art. 2.

Text. 6.

q. 68. art. 2.

Cap. 1.

Sexta conclusio. Supra firmamentum dicuntur esse aquae; hanc docet Sanctus Thomas prima parte, cuius rationem sumit ex sacris litteris, vt patet Genesis, vbi dicitur quod diuisit aquas, quae erant supra firmamentum ab his, quae erant sub firmamento, vbi nota quod Ambrosius libro de Spiritu Sancto videtur dicere quod per aquas quae supra caelos sunt; Spiritus Sanctus intelligitur; sed hoc magis pertinet ad analogicam expositionem quam ad litteralem; alij vero volunt aquas elementales esse supra caelos, & contineri diuina virtute, aliqui

vt Galdei affirmant aquas nostras reperiri supra caelos; qui cum sint in continuo motu naturaliter ibi permanere possunt, vt patet in exemplo rotae supra quam reperitur aliqua formica, & propter velocissimum motum ipsius rotae formica illa non cadit; ita etiam est de istis aquis; Magister sententiarum vult quod per aquas intelligatur prima materia, de cuius subtiliori parte factae sunt aquae, quae super caelos sunt; Origenes vult quod illae aquae, quae supra caelos sunt substantiae spirituales, quia laudat nomen domini, illi vero qui ponunt, vt Basilius caelum empireum esse de natura elementarum dicunt aquas etiam illas esse elementares; secundum veriorum opinionem tenendum est quod per aquas supra caelos existentes, intelligitur natura caeli cristallini, quod dicitur aquae in quantum conuenit cum aqua in hoc quod est diaphanum, sed non est de natura huius aquae, quae apud nos est, sed de natura quintae essentiae habentis similitudinem cum hac aqua nostra, ratione cuius nomen aquae scripturae ei tribuit manifestans occultata per haec sensibilia nobis nota.

Septima conclusio. Motus caeli est naturalis, hanc ponit Sanctus Thomas prima parte, cuius ratio est desumpta ex Aristotele octauo Physicorum, vbi asserit quod motus animalis in quantum est naturalis ex parte nedum principij passiuo, sed etiam principij actiuo, sic etiam, & motus caeli, nedum ex parte motoris qui est principium actiuum inordinatum, vbi nota quod caelum dicitur moueri seipsum quantum componitur ex motore, & mobili, non sicut ex forma & materia, sed secundum contactum virtutis, & sic sumendo corpus caeleste pro aggregato motus eius ex parte principij actiuo dicitur naturalis, si autem capiatur non pro aggregato, sed tantummodo pro corpore semota intelligentia motus eius erit naturalis tantummodo ex parte principij passiuo, quia scilicet habet in se naturam aptitudinem, vt talis motus ab intellectu moueatur, & ex hac veritate reprehendus est Durandus, qui in hoc libro negat motum caeli esse naturalem, volens motum naturalem esse illius corporis, quod dicitur extra locum suum naturalem, & terminatur ad quietem naturalem in loco suo; sed caelum non est extra locum suum, igitur motus eius non erit naturalis, nec extra naturam, nec violentus, sed erit voluntarius voluntate intellectus communis vel separati, & deo operatur valde, quia dicitur est; quod est naturalis ex parte principij passiuo, & ex conaturalitate mobilis ad terminum, & etiam ex parte principij actiuo, prout naturaliter ipse motor est ordinatus ad mouendum tale corpus tali motu, & in tali loco.

Octaua conclusio. Caelum est figura sphaerica; hanc propositionem docet Sanctus Thomas ex Aristotele secundo caeli, circa quam conclusionem nota quod quidam dixerunt caelum habere figuram semicircularem, quia nunquam apparet nobis nisi dimidia sphaera, quae opinio est falsa, quia cum caelum moueatur ab Oriente in Occidentem redies in Orientem, vt ex motu astrorum apparet, sequeretur quod quandoque totaliter dispareret, sed hoc est falsum, propterea sequenda est conclusio praeposita. Addit. Aq. in ij. vol. Capr. C 2 ta,

Distin. 14. q. 3.

Text. 10.

q. 70. art. 3.

Text. 15.

Text. 12. p.

Dist. 14. q. 3.

Text. 10.

Dist. 14. q. 3.

q. 3. art. 2.

q. 1. art. 2.

Dist. 14. q. 3.

Text. 15.

q. 119. art. 1.

Cap. 4.

Cap. 10.

Cap. 1.

fante

ta, quia prima figura debetur primo corpori, sed inter omnes figuras solidas, prima est spherica; cœlum autem est primum corpus, igitur conclusio est verissima, adde quod figura circularis plus continet, quam quæcunque alia figura ex rectis lineis, vel superficiibus, igitur cœlum erit spherica figura, deinde si esset alterius figuræ quam spherica contingeret quandoquæ corpus esse sine loco, & locum sine corpore, quia cum extra cœlum nihil sit, nec corpus, nec locus, & cœlum continne moueatur, si esset figura angularis, & anguli prægemineant, cæteris partibus, contingeret per motum cœli partes planas venire ad locum angulorum, & tunc remaneret aliquod vacuum, & iterum anguli venientes ad loca planarum partium vltra procederent in vacuum, & ideo tenenda est veritas præposita.

Nona conclusio. Prima creata fuerunt quatuor videlicet natura angelica, cœlum empireum, materia corporalis informis, & tempus: hanc docet Sanctus Thomas prima parte, & est magni Alberti in libro de quatuor cœlis, circa quam conclusionem nota, quod Beatus Augustinus in libro supra Genesim ad literam, ponit duo tantum primo creata, scilicet naturam angelicam, & materiam corporalem, nulla mentione facta de cœlo empireo, & de tempore, sed hæc duo scilicet natura angelica, & materia informis præcedunt formationem non duratione, sed natura, & sicut natura præcedit formationem, ita etiam, & motum, & tempus, unde ipsum tempus non potest eis connumerari; sed alij Doctores, vt Basilus, & Ambrosius in exameron ponunt quatuor hæc prima cœlia simul condita, & hæc opinio est sequenda.

Decima conclusio. Cœlum empireum agit in hæc inferiora, est Sancti Thomæ prima parte. & ratio est, quia primum in aliquo genere est causa omnium illorum, quæ sunt sub ipso genere, sed cœlum empireum est primum in genere corporum, igitur agit in hæc inferiora: vbi nota, quod hic fuerunt errores Philosophorum, aliqui dixerunt quod cœlum influit ad liberum arbitrium necessitandum, alij vero posuerunt quod influit ad futura contingentia, alij voluerunt quod in cœlum reducitur casus, & fortuna, sed ista sunt inconuenientia rei tamen veritas est, quod influit in dispositionibus corporalibus, & quia voluntas non ex necessitate sequitur inclinationes, propterea per voluntariam actionem impediri potest hæc influentia, quandoquidem corpora cœlestia omnia directe, & per se imprimunt in corpora, in uera autem anima, quæ sunt actus organorum corporum non directe quidem, sed per accidens, hinc videmus quod oculus turbatus non bene videt, sic etiam, & remote, & indirecte, & per accidens, possunt etiam imprimere in intellectum, & voluntatem, prout intellectus ipse aliquo modo ab inferioribus viribus accipiunt quæ organa corporis alligantur, & hæc de ista distinctione.

D. I. S. T. I. N. C. T. I. O. XV. in b. d. i.

Disputatur in hac distinctione de formis substantialibus hominis, & pro intellectu veritatis sit prima conclusio talis; In homine

non est alia anima, quam anima rationalis; hanc ponit Sanctus Thomas prima parte. cuius ratio est, quia nulla res vera, & per se vna constituitur ex pluribus formis substantialibus, sed homo est ens verum, & res vera, & per se vnum, igitur non potest habere plures formas substantiales, sed tantum vnã: circa quam conclusionem nota, quod sunt diuersæ sententiæ, vt docuimus in dilucidationibus nostris super septimum Metaphysices, nam aliqui dixerunt, in homine præter animam esse etiam aliam formam communem corporis, & mixti, & præter has esse etiam alias partiales específicas distinctas, & tot quot sunt organa distincta; alij vero dixerunt esse tres animas discretas, & separatas aliam in cerebro, aliam in epate, aliam vero in stomacho, Philoponus dixit hanc opinionem esse Platonis, propterea ipse contradicens Platoni in vno in altero conuenit: posuit etiam ipse Philoponus tres animas in vno, & eodem subiecto, sed non separatas vt Plato; sic etiam tenuit Ocham in Quolibetis, & Ioannes de landuno secundo de anima asserens in homine ipso esse vegetatiuam, sensitiuam, & intellectuam, & addebat tot esse formas substantiales in homine quot sunt prædicata quidditatiuã. Paulus Venetus docuit in homine duas esse animas, scilicet sensitiuam corruptibilem, & intellectuam incorruptibilem, sed omnes hæc opiniones falsæ redduntur ex propositione præposita, quia secundum veram Theologiam, & Philosophiam in homine non est nisi vna anima intellectiua, sunt bene plures potetia, quod docuit Aristoteles secundo de anima, vbi dixit vegetatiuam esse in sensitiua, & hoc in intellectu sicut figura inferior in superiori, id est vt trigonum in tetragono, & tetragonum in pentagono, & est expressa sententia Augustini lib. 10. super Genesim ad literam, & in libro de ecclesiasticis dogmatibus asserens, nec duas animas esse in homine, dicimus vnã animalem, & aliam spiritualem, sed vnã & eandem, quæ corpus viuificet, & se ipsam disponat, & est veritas determinata in Concilio Constantinopolitano quarto, vbi dicitur, apparet quosdam nostri temporis in tantum impietatis venisse, vt duas in homine animas impudenter dogmatizent, quos omnes & similia sentientes quam vetas, & nouum testamentum, & omnes Ecclesiæ Patres vnã animam rationalem asseruerint, sancta, & vniuersalis synodus anathematizat: ex quibus patet opiniones contrarias huic præpositioni: præpositæ esse fugiendas, & præsertim illam, quæ ponit formam corporeitatis distinctam realiter ab anima, de qua lege dilucidationes nostras super septimum Metaphysices.

Secunda conclusio. In homine præter animam rationalem non sunt ponendæ formæ elementorum dantes actu esse materiæ: est propositio Sancti Thomæ prima parte. cuius ratio est, quia tunc homo non esset vnum per se, sed vnum per accidens, quod est absurdum dicere: vbi nota, quod circa hanc conclusionem fuerunt diuersæ sententiæ Philosophorum, namque Auicennas in sua Metaphysica, posuit formas elementorum integras remanere in mixto, mixtionem autem fieri secundum quod contrariæ qualitates elementorum reducuntur ad medium; secunda est sententia Auer-

Auerrois tertio cœli asserentis formas elementorum propter sui imperfectionem esse medias inter formas substantiales, & accidentales, & ideo recipiunt magis, & minus, & franguntur, & remittuntur, propterea reperiuntur in ipso mixto in esse fracto, & remisso; tertia est sententia Francisci de Mayronis in presenti distinctione, vbi vult formas elementorum esse in mixto potentialiter, sententia Diui Thomæ est qualitates elementorum esse in mixto virtualiter, quæ sententia dupliciter intelligi potest, vno modo quod in forma substantiali mixti sint virtualiter formæ elementorum, eo modo quo vegetatiuum est in forma sensitiua, & hæc est sententia Scoti in presenti loco alio modo in qualitate, quæ est propria dispositio ad formam mixti, & hæc apud Caietanum in primam partem, & apud Ferrariensem secundo contra Gentiles.

Tertia conclusio. In homine non est alia forma substantialis præter animam intellectuam dans actu substantiale, est Sancti Thomæ prima parte. cuius ratio est, quia omnis forma adueniens subiecto existenti in actu, & habenti esse simpliciter est accidentalis, sed anima rationalis non est forma accidentalis, igitur non aduenit subiecto præhabenti esse actu simpliciter, & sic sequitur subiectum animæ non habere aliam formam substantialem, præter animam rationalem, sed adueniente ipsa corrumpitur præcedens; circa quam conclusionem nota, quod fuerunt diuersæ sententiæ dictum est in prima conclusione, & inter alias fuit opinio diuini Platonis, qui posuit animam rationalem, vni corpori humano tanquam Motorem, idcirco præter ipsam animam rationalem erant alia formæ dantes esse homini, est etiam sententia cuiusdam moderni Doctoris, qui dicitur Achilles Paraginus, qui propter verba Aristotelis libro de generatione animalium, posuit in homine esse duas animas nempe sensitiuam, & intellectuam: verba Aristoteles sunt hæc, quod homo prius viuit vita plantæ deinde vita animalis, post modum vita rationali, unde embrio prius est animal quam homo, sed hoc esse non posset si esset eadem essentia animæ sensitiuæ, & intellectuæ, est enim animal per animam sensitiuam, homo vero per animam intellectuam, non ergo in homine est vna essentia animæ sensitiuæ, & intellectuæ, & deceptus est valde hic doctor, quia & si embrio prius habeat animam sensitiuam, tamen ipsa ablata aduenit perfectior anima nempe intellectuua, quæ facit quicquid faciebat vegetatiua, & sensitiua, propterea non sunt ponendæ due animæ in ipso homine, vt hic doctor imaginatus est.

Quarta conclusio. Anima non est corpus aliud, quod est propositio Sancti Thomæ prima parte. & ratio est, quia non corpus, sed alicuius corporis actu est primum principium viuendi, sed anima est primum principium viuendi, igitur anima non est corpus, sed actus corporis Phisici Organici potentia vitam habentis; vbi nota quod anima non est primum principium viuendi absolute, quia tunc est Deus Optimus Maximus, sed dicitur esse primum principium viuendi in corpore, vt docuit etiam Aristoteles secundo de anima in secunda distinctione asserens animam esse primum principium

viuendi sentiendi, & intelligendi, & ponitur hæc conclusio contra antiquos, qui posuerunt animam esse corpus, per hoc quod omnis cognitio fit per aliquam similitudinem, sed non potest esse similitudo corporis ad rem incorpoream, si igitur anima non esset corpus, non posset cognoscere res corporeas, & allucinari sunt, quia non oportet, quod similitudo rei cognitæ sit actu in natura cognoscentis, sed si aliquid sit, quod prius est cognoscentis in potentia, & postea in actu, oportet quod similitudo cogniti non sit actu in natura cognoscentis, sed in potentia tantum, sicut color non est actu in pupilla, sed tantum in potentia, unde non oportet, quod in natura animæ sit similitudo rerum corporearum in actu, sed quod sit in potentia ad huiusmodi similitudinem verum, quia antiqui naturales nescierunt distinguere inter actum, & potentiam posuerunt animam esse corpus, ad hoc vt cognosceret omnia corpora, & quod esset composita ex principijs omnium corporum, & fuerunt in maximo errore.

Quinta conclusio. Anima non est composita ex materia, & forma: scribitur hæc prima parte. & ratio est, quia anima cum sit forma corporis non potest esse ex materia, & forma composita, quia tunc esset forma sui ipsius, & forma distinguitur ab eo, cuius est forma, & sic sequeretur animam distinguere se ipsa: adde etiam quod sequeretur ipsam non posse cognoscere nisi singularia, quia non reciperet nisi individualiter, & est propositio Augustini septimo super Genesim ad literam, vbi dicit, quod anima non est facta, nec ex materia corporali, nec ex materia spiritali, & est conformis hæc conclusio sacris litteris in quibus scribitur, quod spiritus redibit ad Dominum, qui fecit illum; & est posita hæc conclusio contra Auicebronem libro fontis vitæ in quo docet necdum animas rationales sed etiam angelos ipsos esse compositos ex materia, & forma, quia in eis reperiuntur proprietates materiæ, nempe recipere, subijci, & transmutari; subijcitur enim anima scientiæ, & virtuti, & mutatur de ignorantia ad scientiam, & de vitio ad virtutem, & sic cõtra debet animas ipsas aliquam materiam habere, & non est assecutus veritatem, quia subijci, & transmutari conuenit materiæ secundum quod est in potentia, & quia alia est potentia materiæ primæ, & alia potentia animæ intellectuæ, sic etiam alia est ratio subijciendi, & transmutandi in materia, & in anima intellectuua, anima intellectuua subijcitur scientiæ, & transmutatur de vitio ad virtutem, prout est in potentia ad species intelligibiles, materia vero est in potentia ad formas substantiales, propterea æquiuoce conueniunt proprietates materiæ ipsi animæ intellectuæ.

Sexta conclusio. Anima intellectuua est per se subsistens: propositio est Sancti Thomæ prima parte. cuius ratio est, quia illud est per se subsistens quod habet operationem per se cui non conueniat corpus, nihil enim operari potest per se, nisi quod per se subsistit, quandoquidem operari non est nisi ens in actu, sed anima intellectuua est huiusmodi, igitur anima intellectuua est per se subsistens: vbi nota, quod hæc hæc conclusio ponitur aduersus Alexandrum asserentem animam educi de potentia materiæ, & esse generabi-

lem, & corruptibilem, non valens intelligere quomodo anima operari potest absque corpore, quia quatuor modis istud intelligi potest; primo quod anima operetur absque corpore objecto, puta si intelligeret absque phantasmate, secundo ut operetur absque corpore organo, ita quod nulla pars corporis sit qua talem exercent operationem, ut per oppositum contingit in videre & audire; tertio absque corpore receptivo, id est quod sola anima recipiat illam operationem, & non compositum aliquod ex ipsa, & corpore sit proximum receptivum illius operis; quarto absque corpore supposito, id est quod anima ita sola exercent, & recipiat operationem quod non sit ratio alicui supposito corporeo quod operetur per illam tale opus, ut si anima haberet aliquam intellectiorem, quae non esset hominis, ut Averroes fuit; propter ignorantiam huius distinctionis diversi doctores prolapsi sunt in varios errores, quia anima non indiget corpore, secundo modo ad operandum, sed bene indiget primo secundo & tertio, ut clare est videtur apud Caietanum vbi supra & propterea sequitur quod sit subsistens, & independens a corpore.

q.75. art.4.

Septima conclusio. Haec propositio de vigore sermonis est simpliciter falsa, anima est homo, sicut dicitur a Sancto Thoma prima parte. & ratio est, quia de ratione hominis est esse compositum ex anima, & corpore sicut de ratione huius hominis est esse compositum ex hac anima, & ex hoc corpore, sed anima non est composita, ut dicitur est supra, sed est forma hominis; igitur propositio est simpliciter falsa, sicut nota quod secundum doctrinam Platonis, qui tenebat animam vni corpori tanquam motor, propositio sustineri potest dicens quod homo est anima vna corpore, secundum etiam opinionem Averrois, qui ponit solam formam esse quidditatem sustineri etiam potest dicens quod homo est anima, quia anima ipsa est tota essentia hominis, sed secundum reuerentiam non potest propositio sustineri, unde Augustinus de civitate Dei, commemorat Nannanem, qui hominem nec animam solam, nec corpus solam, sed animam simul, & corpus esse arbitrabatur, & licet Apostolus secunda ad Corinthios dicit quod illi qui foris est, vester homo corruptibilis, qui intus est, renouatur de die in diem, sed id quod est intus in homine est anima, igitur anima est homo interior, tamen verba Apostoli intelligenda sunt ad omnem sensum, quia illud potest esse videtur esse vnanquodque quod est principium in ipso, sicut quod facit restor civitatis, ibi dicitur, sicut facere, & hoc modo aliquando quod est principale in homine dicitur homo, aliquando quod est pars intellectiva secundum rei veritatem, quae dicitur homo interior, aliquando vero pars substantia cum corpore secundum existimationem quorundam, qui solum circa sensibilia detinentur, & sic dicitur homo exterior, sed propositio proposita intelligenda venit de rigore compositionis.

Octava conclusio. Anima intellectiva componitur in se vnitur corpori mixto, & maxime ad id ad aequalitatem quale est corpus humanum; hanc docet Sanctus Thomas prima parte, & ratio est, quia anima intellectiva, exigit corpus habens

Cap. 12.

Cap. 4.

q.76. art.5.

diversa organa quibus varie operationes exerceri possunt, sed corpus mixtum quale est humanum habet diversa organa quibus exercentur diverse operationes, igitur conclusio vera; quae confirmatur verbis Aristotelis secundo de anima, vbi dicitur quod anima est actus corporis physici organici potentia vitam habentis; circa quam conclusionem nota, quod aliqui tenuerunt animam intellectivam debere vni corpori incorruptibili, cum sit forma incorruptibilis, & forma debet proportionari materiae; & contra hinc asserunt corpus humanum ante peccatum fuisse incorruptibile, & decepti sunt, quia licet humanum corpus fuisse immortale ante peccatum, hoc tamen non habuit per propriam naturam, sed per donum divinae gratiae, alioquin immortalitas eius per peccatum sublata non esset, sicut nec immortalitas demonis; propterea est sciendum quod in materia duplex conditio invenitur, una quae dicitur ad hoc quod sit conservans formam, alia quae ex necessitate consequitur praedictam dispositionem, sicut artifex ad formam ferreae, igitur materiae ferreae aptatur ad secundum dura, sed quod dentes ferri hebetari possunt, & ruginem contrahere sequitur ex necessitate materiae, sic anima & anima intellectiva debetur corpus, quod sit aequalis compositionis, ex hoc autem de necessitate materiae sequitur quod sit corruptibile: si quis vero dicat quod Deus potest hanc necessitatem vitare, dicens quod est in constitutione rerum naturalium non consideratur quid Deus facere possit, sed quid natura rerum conveniat, unde Augustinus primo super Genesim ad litteram ait; prout dicitur Deus ad habendum medium contra mortem per dona gratiae, & sic patet sensus propositionis.

Nonae conclusio. Anima intellectiva non vnitur corpori humano per aliquam dispositionem accidentalem; habet ponit Sanctus Thomas prima parte, & ratio est, quia accidentis est posterius substantiae temporali, & de distinctione, ut docuit Aristoteles septimo Metaphysices, sed anima a se forma substantialis, igitur non poterit inter se et corpus organum in se mediari, aliqua dispositio accidentalis se mediare propositio nota, quod secundum Platonem necessarium esset dicere inter corpus, & animam esse aliquas dispositiones medias, tam in parte animae, quam ex parte corporis, quia ipse Plato posuit animam vni corpori tanquam motorem, & ideo debet esse aliqua potentia ex parte animae, per quam moveret corpus, & aliqua potentia ex parte corporis, per quam componitur motus, ut hinc ab anima se iuxta de se ipso tripliciter, & quae hinc est quae dicitur Theologi, anima non vnitur corpori vniuersali, ut se ipso substantialis, ut dicitur ab Aristotele, & per se ipso anima accidens, ut dicitur ab Aristotele, & per se ipso anima substantialis, quia forma substantialis non potest esse in materia prima, nec valet illud quod adducitur de iure Platonis, quia cum omnia se aqua in se ipso sibi propria, & disposita, & disposita sunt ad formam, in se ipso dicitur est accidens, igitur oportet ante formam substantialem, per se intelligi aliquid accidentis, & sic redditur falsa propositio, & hinc difficultas est nullius momenti, quia in se ipso forma perfectior vniuersa, continet quae quae consequentia in se ipso, & ideo vna eadem

q.76 art. 7. Tex. 7.

Cap. 1.

Cap. 4.

Cap. 1.

Cap. 1.

dem existens perficit materiam secundum diversos gradus perfectionis, vna enim & eadem forma, est per essentiam per quam homo est ens actu, & per quam est corpus, & per quam est vivum, & per quam est animal, & per quam est homo; unde patet quod vnumquodque genus consequuntur propria accidentia, sicut ergo materia praestelligitur perfecta secundum esse ante intellectum corporeitatis, & sic de alijs, ita praestelliguntur accidentia, quae sunt propria entis ante corporeitatem, & sic praestelliguntur dispositiones in materia ante formam, non quantum ad omnem eius effectum, sed quantum ad posteriorem, & adueniente forma subsequenti cessat forma praecedens cum omnibus suis accidentibus; propterea apparet germanus sensus propositionis.

Decima conclusio. Anima intellectiva non vnitur humano corpori mediante aliquo alio corpore; scribitur haec propositio prima parte, & ratio huius desumitur ex secundo de anima vbi dicit Aristoteles, quod non oportet querere si vnum est anima & corpus, sicut neque eorum & figuram, sed figura vnitur cere nullo corpore mediante, ergo anima intellectiva vnitur humano corpori nullo corpore inter medio; circa quam nota quod fuerunt diversae sententiae, nam sententia Platoniorum fuit animam intellectivam vni corpori mediante aliquo alio corpore, quia vniebatur ei solum, ut motor, ut sapientis dictum est; secunda fuit sententia Pythagoricorum volentium animam vni corpori humano mediante spiritu corporeo, tertia fuit sententia ipsius Anaxagorae qui dixit animam vni corpori humano mediante luce, & dicebat quod anima vegetabilis vnitur corpori mediante luce caeli sideri, anima vero sensibilis, mediante luce caeli crystallini, anima intellectualis, mediante luce caeli empirici, & lucem ponebat esse corpus, idcirco assererat animam vni nostro corpori mediante corpore; & aliqui Moderniores videntur sequi istam opinionem, propter verba Augustini tertio super Genesim ad litteram, vbi dicit quod anima per incem id est ignem, & aerem, quae sunt similia spiritui corpus administrat, ignis autem, & aer sunt corpora, & sic concludunt quod anima vnitur corpori humano mediante aliquo corpore; & decipiuntur quia Augustinus loquutus est de anima, in quantum movet corpus, unde videtur verbo administrationis, & verum est, quod partes grossiores corporis per subtiliores movet, & primum instrumentum virtutis motus est spiritus, ut dicit Philosophus in libro de causa motus animalium.

DISTINCTIO XVI.

IN praesenti distinctione discutitur qualis, & quomodo factus sit homo, & pro intelligentia huius rei sit prima conclusio talis, in homine est imago Dei imperfecta; ponitur haec a Divio Thoma prima parte, & ratio huius est, quia in homine est aliqua similitudo Dei deducta ab ipso non secundum aequalitatem, igitur in ipso homine est imago Dei imperfecta, & haec ratio & propositio fundatur in sacris litteris Genesim, vbi dicitur, faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, pro cuius intellectu sciendum est, ut Augu-

q.83 art. 1.

Cap. 1.

stinus docet libro octingentesimo quaestionum quod vbi est imago continuo est, & similitudo, sed vbi est similitudo non continuo est imago, ex quo patet quod similitudo est de ratione imaginis, & imago aliquid addit supra rationem similitudinis, scilicet quod sit expressum ab alio, imago enim dicitur ex eo quod agitur ad imitationem alterius, unde oium quantumcunque sit simile, & aequaliteri ois, quia tamen non est expressum ex illo, non dicitur ad imaginem eius, aequalitas autem non est de ratione imaginis, quia vbi est imago, non continuo est aequalitas, ut patet in imagine aliquius in speculo relucete, est tamen de ratione perfecte imaginis, nam in perfecta imagine non deest aliquid imagini quod insit illi de quo expressa est, in homine est similitudo Dei, producta ab ipso veluti quodam exemplari, & non secundum aequalitatem, propterea dicitur imperfecta; quam imperfectionem insinuat scriptura in illa propositione Ad, quae significat quendam accessum, qui competit rei distant, unde Apostolus ad Colossenses loquens de Filio Dei, vocat ipsum esse imaginem Patris, homo vero non dicitur imago, sed ad imaginem, quia similitudo Dei est in ipso Filio suo in identitate naturae, sicut imago regis in Filio sibi connaturali: in homine vero est similitudo Dei, sicut in aliena natura, veluti imago regis existit in auro & in argento.

Quaest. 30.

Cap. 1.

Aut.

Cap. 3.

Cap. 5.

Secunda conclusio. Solae intellectuales creaturae proprie loquendo sunt ad imaginem Dei, hanc docet Sanctus Thomas prima parte, vbi supra, cuius ratio est, quia ille solae creaturae sunt ad imaginem Dei, quae assimilantur ei in intelligendo, & volendo, sed solae intellectuales creaturae sunt Deo similes secundum huiusmodi operationes, igitur conclusio vera, & est Beati Augustini sexto super Genesim ad litteram, vbi habet quod hoc excellit in homine, quia Deus ad imaginem suam ipsum fecit, propter hoc quod dedit ei mentem intellectualem, quae praestat pecoribus: pro cuius intellectu sciendum est quod non qualibet similitudo etiam quod sit expressa ex altero sufficit ad rationem imaginis, si enim similitudo sit secundum genus tantum, vel secundum aliquod accidens commune, non propter hoc diceretur aliquid esse ad imaginem alterius, non enim posset dici quod vermis, qui oritur ex homine sit imago hominis propter similitudinem generis, neque iterum dici potest quod si aliquid fiat album ad similitudinem alterius, quod propter hoc sit ad imaginem eius, quia album est accidens commune pluribus speciebus, requiritur autem ad rationem imaginis, quod sit similitudo secundum speciem sicut imago regis est in Filio suo, vel ad minus secundum aliquod accidens proprium speciei, & praecipue secundum figuram, sicut imago hominis dicitur esse in cupro: propterea dixit Hilarius nono de Trinitate quod imago est species indifferens, & quia similitudo speciei attenditur secundum ultimam differentiam, & cum creaturae diversimode assimilantur Deo, aliqua enim sunt Deo similes communiter prout habent esse ut lapides, aliqua prout habent vitam, ut plantae, aliqua prout sentiunt ut bruta, aliqua vero ut sapiunt, & intelligunt ut creaturae intellectuales, & haec propria dicuntur ad Dei imaginem, de qua relege Caietanum in expositione huius.

Art. 3.

Tertia conclusio. Angelus est simpliciter magis ad imaginem Dei, homo autem est magis secundum quid, hanc docet S. Thomas ubi supra, & ratio huius est, quia angelus est similior Deo secundum naturam intellectualem, igitur etiam magis ad imaginem Dei, quam homo, & est doctrina beati Gregorii in quadam homilia, in qua exponit verba illa, tu signaculum similitudinis, docet enim ibi quod angelus dicitur signaculum similitudinis, quia in eo similitudo diuine imaginis magis insinuat expressa. Vbi nota quod de imagine Dei dupliciter loqui possumus, vno modo quantum ad id in quo primo consideratur ratio imaginis quod est natura intellectualis, & sic imago Dei est magis in angelis quam in hominibus, quia intellectualis natura perfectior est in eis, secundo potest considerari imago Dei in homine quantum ad id in quo secundo consideratur, prout scilicet in homine inuenitur quadam Dei imitatio in quantum scilicet homo est de homine sicut Deus de Deo, & in quantum anima hominis est tota in toto corpore eius, & iterum tota in qualibet parte ipsius, sicut Deus se habet ad mundum, & secundum hanc & similia dici potest quod imago Dei magis inuenitur in homine quam in angelo, sed quantum ad hoc non attenditur per se ratio diuine imaginis in homine nisi pre-supposita prima imitatione qua est secundum intellectualem naturam, alioquin etiam animalia bruta essent ad imaginem Dei, & ideo quia angelus est solius nature intellectualis cuius non est homo, idcirco remanet conclusio preposita verissima.

Art. 4.

Quarta conclusio. In homine diuersimode reperitur Dei imago, propositio est Sancti Thomae ubi supra, & ratio est, quia diuersificatur natura humana in diuersis secundum diuersa accidentia, propterea sequitur quod imago Dei diuersimode in homine reperitur, vbi nota pro maiori intelligentia quod imago Dei tripliciter considerari potest in homine, vno modo secundum quod habet aptitudinem naturalem ad intelligendum, & amandum Deum, & hac aptitudo consistit in ipsa natura mentis qua est communis omnibus hominibus; alio modo prout homo ipse actu vel habitu Deum cognoscit & amat, sed tamen imperfecte, & hec est imago per conformitatem gratia, tertio modo prout homo actu, & perfecte cognoscit, & amat Deum, & sic attenditur imago secundum similitudinem glorie, & hinc est quod communiter distinguitur triplex imago, creationis nempe qua inuenitur in omnibus hominibus, recreationis seu gratia qua reperitur in iustis, & similitudinis siue glorie, qua reperitur in beatis, & quanquam Apostolus dicat prima ad Corinth. quod vir est imago Dei, mulier autem imago viri, quibus verbis aliquis potest existimare in muliere non reperiri imaginem Dei, sed tantum in viro, sane quidem intelligenda sunt verba Apostoli, quia in viro, & in muliere reperitur haec triplex imago, diuersimode vt dictum est, sed in illis verbis Apostolus voluit insinuare quod vir est principium mulieris & finis, sicut Deus est principium & finis totius creature, & propterea vir dicitur imago & gloria Dei, mulier autem est gloria viri, & hoc ostendit Apostolus in verbis sequentibus dicens, non enim vir est ex muliere, sed mulier ex viro, & vir non est creatus propter mulierem

Cap. 11.

sed mulier propter virum; & hoc etiam exprimitur apud Genesim, vbi postquam dicitur ad imaginem Dei creauit illum scilicet hominem subdidit masculinum, & feminam creauit eos, ostendendo vtrumque esse ad imaginem Dei, & sic patet conclusio preposita.

Quinta concl. In homine est imago Dei & quantum ad naturam diuinam, & quantum ad trinitatem personarum; hanc propositionem docet S. Thomas prima parte, vbi supra, cuius ratio est, quia natura diuina existit in tribus personis, sed in homine est imago nature diuine, igitur in homine erit imago Dei, nedum quo ad diuinam naturam, sed quo ad Trinitatem personarum vbi animaduerte quod quidam dixerunt in homine esse solum imaginem Filij, quod improbat Diuus August. 12. de Trinitate, primo quidem per hoc quod cum secundum equalitatem essentia Filij sit Patris similis, necesse est quod si homo sit factus ad similitudinem Filij, quod si factus ad similitudinem Patris, secundo quasi homo esset factus solum ad imaginem Filij, non diceret Pater faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram sed tuam, cum ergo dicitur ad imaginem Dei fecit illum, non est intelligendum quod pater fecit hominem solum ad imaginem Filij qui est Deus, sed intelligendum est, quod trinitas Deus fecit hominem ad imaginem suam, id est totius Trinitatis cum autem dicitur quod Deus fecit hominem ad imaginem suam, dupliciter intelligi potest, vno modo quod hec prepositio ad designat terminum factionis, vt sit sensus faciamus hominem totaliter vt sit in eo imago nostra, alio modo hanc prepositio ad potest designare causam exemplarem, sicut cum dicitur iste liber est factus ad illum, & sic imago Dei est ipsa diuina essentia qua abusiue imago dicitur secundum quod imago ponitur pro exemplari, & sic esse ad imaginem secundum imitationem diuine nature non excludit hoc quod est esse ad imaginem Dei, secundum representationem trium personarum.

Sexta conclusio. In homine inuenitur Dei similitudo, per modum imaginis secundum mentem, secundum vero alias eius partes per modum vestigij; scribitur hec propositio vbi supra, & quarto contra Gentiles, & ratio huius est, quia imago representatur secundum similitudinem speciei, vestigium vero non pertingit ad similitudinem speciei siue cause, ergo imago Dei inuenitur in sola rationali creatura, vestigium autem in ceteris: ex consequenti imago Dei inuenitur in rationali creatura secundum id in quo excedit ceteras creaturas, vestigium vero Dei in eadem secundum alias partes ex quibus apparet veritas, propositio quod in homine inuenitur similitudo Dei per modum imaginis secundum mentem, secundum vero eius alias partes per modum vestigij; pro cuius maiori notitia notandum est, quod quidam imaginem Trinitatis in homine posuerunt non secundum vnum individuum, sed secundum plura dicentes, quod vir Patris personam intimat, Filij vero personam, qui de viro ita processit vt de illo nasceretur, atque ita tertiam personam velut Spiritum Sanctum dicunt esse mulierem, que ita de viro processit, vt non ipsa esset Filius aut Filia: quod absurdum esse apparet primo, quia sequeretur quod Spiritus Sanctus esset prin-

cipium Filij, sicut mulier est principium prolis, qua nascitur de viro, & ideo dicendum est quod trinitas increata cum distinguatur secundum processionem verbi a dicente & amoris ab utroque in creatura rationali in qua inuenitur processio verbi secundum intellectum, & processio amoris secundum voluntatem, potest dici imago Trinitatis increata per quandam representationem speciei.

q. 10. art. 3.

Cap. 7.

q. 10. art. 7.

Septima conclusio. Imago Trinitatis in mente attenditur primo secundum actus verbi & amoris, secundo vero ex consequenti secundum potentias & precipue habitus; scribitur & hac propositio vbi supra, & in disputatis de veritate, & ratio est, quia imago est representatiua speciei, igitur primo attenditur in mente secundum quod maxime appropinquat ad speciem Trinitatis, igitur secundum quod accedit ad representandum processio- nem verbi a dicente & amoris connectentis, ex consequenti secundum actus, consequenter vero secundum principia illorum actuum, qua principia sunt potentia & habitus, sed pro ampliori intelligentia nota quod aliqui dicunt imaginem Trinitatis esse in anima tantummodo secundum potentias, quia ipsa imago semper manet in anima, potentia vero ipse sunt illa qua semper manent in ipsa anima in actu, & propterea dicendum est imaginem Dei attendi in anima secundum potentias, & non secundum actus, & isti assueciantur, quia licet actus non semper maneant in se ipsis, manent tamen semper in suis principijs scilicet potentijs & habitibus, propterea D. August. non de Trinitate dicitur secundum hoc facta est ad imaginem Dei anima rationalis, quod vt ratione atque intellectu ad intelligendum, & conspiciendum Deum potest ab initio quo esse cepit fieri in eo Dei imago, & in inferioribus partibus anime reperitur imago Dei secundum actualem visionem, & imaginem, atque sensibilem: ex consequenti etiam Trinitas, qua est in mente secundum quam homo est ad imaginem Dei debet attendi secundum actualem visionem, prout mens semper meminit, semper se intelligit, semper se amat, vnde penes actus attenditur propinque huiusmodi imago, penes habitus remote, & penes potentias remotius.

Octava conclusio. Imago Trinitatis attenditur in anima secundum quod fertur aut nata est ferti in Deum notitia & amore; ponitur & hac conclusio vbi supra, & presertim in disputatis de veritate, & ratio huius est, quia imago est similitudo representans speciem, & sic erit in anima secundum representationem speciei diuinarum personarum quod circa erit secundum representationem verbi Dei notitia ipsius Dei, & amoris sui ipsius, igitur secundum quod anima intelligit ipsum Deum actu vel habitu vel potentia; vbi nota quod non intelligimus hic de cognitione meritoria, & dilectione charitatis, sed de cognitione, & dilectione naturali, quia conclusio intelligitur communiter de imagine creationis, quia semper cognitio naturalis remanet in anima, & sic etiam imago Dei licet obscuretur atque deformetur in peccatoribus, & sit clara & pulchra in iustis, & pulcherrima in beatis.

Nona conclusio. similitudo distinguitur ab imagine: hec propositio ponitur etiam a Sancto Thoma vbi supra, cuius ratio est, quia communis distinguitur

ab eo, quod non est ita commune, sed similitudo est communior imagine, igitur distinguitur ab ea; pro cuius notitia sciendum est, quod similitudo potest distinguere ab imagine dupliciter, vno modo prout est preambula ad ipsam, & in pluribus existens, & sic similitudo attenditur secundum ea qua sunt communiora proprietatibus nature intellectualis secundum quas proprie attenditur imago, alio modo potest considerari similitudo secundum quod significat expressionem, & perfectionem ipsius imaginis, & sic distinguitur similitudo ab imagine vno modo vt preambula ad ipsam, alio modo vt subsequens, & perficiens ipsam, & hac est doctrina beati Augustini lib. 83. quaestionum vbi dicit, sunt, qui non frustra intelligunt duo dicta esse ad imaginem, & similitudinem, cum si vna res esset vnum nomen sufficere potuisset: quibus verbis manifeste ostendit beatus Augustinus imaginem, & similitudinem distinguere inter se.

Decima conclusio. Materia rei corporalis essentialiter distinguitur a qualibet forma substantiali; hanc disputat Capreolus in presenti distinctione contra Aureolum, & probatur conclusio ad mentem Sancti Thomae sic, quia quod est indifferens ad aliquam formam, & eius priuationem, essentialiter distinguitur a quolibet illorum, sed materia prima est huiusmodi circa formam substantialem, igitur distinguitur tam a forma quam ab ipsa priuatione, adde quod ens corruptibile actu distinguitur ab ente incorruptibili, sed materia est incorruptibilis & forma est corruptibilis; ergo materia realiter & actu distinguitur ab ipsa forma, & hac doctrina sumitur ex expositione Sancti Thomae super septimum Metaphysices, de qua re lege Paulum Socraticum in quaestionibus suis super septimum Metaphysices, vbi sustinet hanc veritatem quia extrema relationis realis sunt actu distincta, non enim relatio realis potest esse eiusdem ad se ipsum, sed inter materiam, & formam est relatio realis qua est vnio earum ad inuicem, quippe qua vnio materiae cum forma semper est lecta omni operatione intellectus, igitur inter materiam & formam erit relatio realis, ex consequenti sunt realiter & actu distincta aduersus oppositum sentientes.

DISTINCTIO XVII.

Discutitur a Magistro in hac distinctione de origine anime, scilicet unde creata fuerit & quando, & quam gratiam habuerit in creatione, pro cuius intelligentia sit.

Prima conclusio. Talis anima rationalis est forma humani corporis, hanc ponit Sanctus Thomas prima parte, cuius ratio sua est, quia illud quo primo aliquid operatur est forma eius cui operatio attribuitur, sicut quo primo sanatur corpus est eius sanitas, forma, sed anima est primum principium quo nutritur homo sentit, & mouetur localiter & intelligit, igitur anima rationalis est eius forma sed animaduerte hic quod quidam dicitus Petrus Ioannis qui multos errores Abbatis Thomae suscitauit tempore Clemetis Papae huiusmodi Quinti, negauit istam propositionem, & dixit animam rationalem non esse formam humani corporis, & est error damnatus in Concilio Vniuersaliensi

Quest. 9.

Tex. 7. Quast. 19.

nēsi sub Clemēte Quinto his verbis, porro doctrinam omnem seu positionem temere asserētem, aut vertentem in dubium, quod substantia anima rationalis, seu intellectiua vere ac per se humani corporis non sit forma, velut erroneam, ac vitiatam, catholicae fidei inimicam praedicto sacro approbante Concilio reprobamus, ex quo patet conclusionem propositam esse de fide; vbi etiā anima duerte doctrinam Caietani in expositione supradicta propositionis, quae asserit quod anima est actus corporis, sed in quantum intellectiua nō est actus corporis, vel intellectus identice nō formaliter est actus corporis, in hac enim, Scotizare videtur ipse Caietanus, propterea melior est intellectus huius propositionis dicendo animam intellectiua, seu rationalem secundum essentiam esse actum corporis, & secundum potentiam non esse actum corporis, quia intellectus nullius corporis est actus.

990. art. 4

Secunda conclusio. Anima rationalis simul producta est cum corpore; est propositio Sancti Thomae prima parte. cuius ratio est, quia proprius actus sit in propria potentia, sed aia rationalis secundū essentia est proprius actus corporis, igitur anima rationalis simul producta est cum corpore; vbi nota quod beatus Hieronymus tribuit Iōāni Episcopo Hierosolimitano in quadam Epistola quā scripsit ad Pammachium aduersus errores praefati Iōānis cōtrarium huius positionis, docebat enim ipse animam esse prius formatam quam corpus, & in eundem errore lapsus est Philaster Brixianus in quodā suo libello de haeresi, & Diuus Thomas vbi supra, tribuit Origeni qui posuit non solum animā primi hominis, sed animas omnium hominum ante corpora, simul cum angelis creatas, propter hoc quod credidit omnes spirituales substantias, tam animas quam angelos, & aequales esse secundum suam naturam conditionem, sed solum merito distare sic, quod quaedam earum corporibus alligantur quae sunt animi hominū vel caelestium corporum; quaedam vero in sui puritate, secundum diuersos ordines remanserunt, & hi omnes errores fuerunt damnati per Leonem Pontificem Primum in quadam epistola sua ad Astorigensem Episcopum, quae est in ordine 71. in qua damnat etiam errores Priscillianistarum, asserens esse fabulam impietatis errores istos, de qua re lege Alphosum de Castro lib. 2. aduersus haereses.

990. art. 1

Tertia conclusio. Anima rationalis non est facta de substantia Dei: hanc ponit S. Thomas prima parte. cuius ratio est, quia omne aliud a Deo productum est ex nihilo: est propositio de fide, sed anima est alia a Deo, igitur est producta ex nihilo, & non de substantia Dei, vbi nota quod oppositum huius propositionis docuerunt Gnostici quorum princeps existit Philaster, Hyreneus autem in libro primo aduersus haereses asserit authorē istorum fuisse Carpocratē, deinde Manicheus suscitauit eundem errorem, & propterea Sanctus Thom. vbi supra dicit, quod Manichei quorum dux fuit quidam Manens iuxta nomen suum infans, nam fuit moribus Barbarus, & instinctu dāmonis agitatus ad suscitandas diuersas haereses inter alias posuit Deum esse quādam lucem corpoream, & animam nostrā esse vel substantiam Dei, aut ex eius substantia, cuius error damnatus fuit in Cōcilio Braccarensi primo

Cap. 24

Seff. 5

vbi dicitur si quis animas humanas, vel angelos ex Dei credit substantia extitisse, sicut Manicheus, & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Quarta conclusio. Anima est creata a Deo; hanc docet Sanctus Thomas prima parte. & ratio est, quia anima rationalis est per se subsistēs, ergo habet suum proprium esse, & proprium fieri, hoc autem nō potest sibi cōuenire ex materia praeciante, igitur per creationem, ergo conclusio vera; pro cuius intellectu sciendum est, vt scribitur in septimo libro historiae tripartite quod quidam Seleucus, & Hermias Galathae, vt ait Philaster, dixerunt animas non esse a Deo creatas, sic etiam docuit Tertullianus, vt scribit Beatus Augu. in lib. de haeresibus ad quod vult Deum qui error fuit damnatus in Concilio Niceno, vbi scribitur credimus in vnum Deum Patrem omnipotentem omnium visibilium inuisibiliumq; factorem, & hoc est cōforme sacris litteris, vt patet in Apocalipsi, vbi inducitur vigintiquatuor seniores adorantes Deum, & dicētes dignus es domine Deus noster accipere gloriam, & honorem, & virtutem, quia tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam sunt, & creata sunt.

Quinta conclusio. Anima humana sunt vnus speciei, scribitur haec prima parte. cuius ratio est, quia conueniunt in vltima differentia specifica, igitur vnus speciei esse debent, non enim differunt ab invicem nisi per diuersas inclinationes, seu cōmensurationes, siue adaptationes, quas habent ad corpora, vbi nota quod Tertullianus errauit in hoc, vt Guido Carmelita scribit in libro suo de haeresibus hic enim voluit animas sceleratorū hominum post mortem conuerti in dāmones, & in quacūque animalia bruta, motus ex verbis Saluatoris apud Ioanem loquentis ad Iudaeos, & dicentis vos ex parte diaboli estis, & in hoc errauit errore manifesto, quia si animae sceleratorum hominum cōuerterentur in dāmones, siue in quodcūque aliud animal sequeretur ipsas esse mortales, nā id quod in aliud conuertitur corrūpitur cum vertitur in illud, sicut cum vinum vertitur in acetum, & aquam quando cōuertitur in vinum definit esse vinum, si ergo anima cōuertitur in dāmones vel in quodcūq; aliud animal, sequeretur manifeste ipsam animā perire & desinere esse, nec verba Saluatoris suffragantur quandoquidem sacra scriptura est plena metaphoris alijsque figuratis locutionibus quibus vsa est in illis verbis, quemadmodū enim Christus vocatur Leo, Agnus, sic etiam mali homines possunt vocari filij dāmonum ex quadam similitudine non quod ita sit re, de qua re lege Alphosum de Castro 2. libro de haeresibus.

Sexta conclusio. Anima hominis est immortalis per naturam: hanc ponit S. Thomas prima parte. cuius ratio, multiplex esse potest, sed praecipue est ista, quia habet operationem propriā sine corpore tanquam organo, & propterea contingit ipsam separari a corpore, & esse aeternam, & incorruptibilem per suam propriam naturam, & deinde nullam habet contrarietatem, & quia omnis corruptio est a suo contrario, hinc corpora caelestia sunt aeterna, quia nullum habent cōtrarium, sic etiam, & anima nostra intellectiua incorruptibilis esse debet cum nihil ei aduersetur, & cōtrarietur: circa quam conclusionem fuerunt diuersae sententiae, vt latius scripsimus

Dilucid. 2. psumus in dilucidationibus nostris super 12. Metaph. sed vltra illas quas ibidem narrauimus fuerunt aliqui qui dixerunt animam humanam cum corpore simul interire, sed postmodum in resurrectione suscitari, vt docet Eusebius libro sexto historiae Ecclesiasticae, alij vero dixerunt animam sic in morte hominis cum corpore perire, vt nūquam postea redeat, & hi vidētur negare resurrectionem sicut fuerunt Saducei, verum conclusio proposita est de fide catholica: scribitur enim apud Martheū nolite timere eos, qui occidunt corpus, animā autem nō possunt occidere, si autem anima esset mortalis, & simul cum corpore periret, occidēs corpus, occideret simul, & animam, sicut fit in bruto cuius anima ab interficiente corpus occiditur, habetur etiam in Concilio Lateranensi sub Leone Decimo celebrato determinatio huius propositionis his verbis hoc sacro approbante Cōcilio damnamus, & reprobamus omnes asserentes animam intellectiua mortalem esse, aut vnicam in cunctis hominibus, sic etiam, & in Concilio Generali Viennensi, non est amplius in dubium reuocanda haec propositio, vide de hac re secundū contra Gentiles, & de spiritualibus creaturis.

Septima conclusio. Anima humana non potest transire de corpore in corpus: hanc docet Sanctus Thomas prima parte, vbi supra, cuius ratio est, quia anima intellectiua secundum suum esse vnitur corpori vt forma, & tamen destructo corpore remanet anima intellectiua in suo esse secundum quandam adaptationem, ita ad illud corpus quod non poterit fecundum Dei ordinariam potentiam quodcūque aliud corpus informare aut vegetare, & fouere, alia quam conclusionem nota quod est contra sententiam Pythagorae Philosophi cui impij Albanenses post mortem adhaerunt, quam sententiam secutus fuit de quo supra ratione naturali iudicatur esse insaniam, hanc patris nostri transire de corpore in corpus, ita quod post mortem eius videtur Leonem, vel Serpentem, aut Asinum, vnde Beatus Ananias in libro, qui dicitur de beatitudine filij Dei ait, si quis constituit animas hominum in reuolutionem, celsus in nimis, aut in hominibus, aut in pecudibus, aut in Serpentibus verti anathema sit, est enim hoc irrationabile, quod in hanc sententiam descendit aliquis homo, propterea sustinenda est propositio proposita vera nēdū in sacra Theologia, sed Philosophia, de qua re lege Latus Hyreneum lib. 3. aduersus haereses, & Hieronymum in Epistola ad Epiphaniū, & ad Ioannem Hierosolymitanum Episcopum.

Octaua conclusio. Anima rationalis ante infusionem corporis nullam operationem habuit, est Sancti Thomae prima parte. & ratio est, quia anima rationali secundum se conuenit vniri corpori, sicut corpori leui conuenit secundum se esse sursum, igitur ante infusionem corporis nullā operationem habuit, ex cōsequenti sicut corpus leue manet quidem leue cum a loco proprio fuerit separatum cū aptitudine tamen, & inclinatione ad proprium locum, ita anima humana manet in suo esse cum fuerit a corpore separata habens aptitudinem, & inclinationem naturalem ad corporis vnionem, & nota quod haec conclusio est contra errorem Origenis, qui voluit animam peccasse ante infusionem cor-

976. art. 1

poris, & in penam peccati in corpore tanquam in carcere fuisse inclusam: et tunc quoque errorem postea tutatus est Priscillianus Hispanus, qui hanc multas haereses ex sententia omnium hereticorum, & hic error nedum est contra sacram scripturam, sed etiam est exclusus per definitionem Concilij Braccarensi primi in quo habetur hoc decretum, si quis animas humanas dicit prius in caelesti habitatione peccasse, & propter hoc in corpora humana in terra deiectas, sicut Priscillianus dixit anathema sit; Apostolus quoque ad Romanos scribens de Germanis in vtero Rebeccae existentibus ait cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali vt secundum electionem propositum Dei maneret non ex operibus, sed ex vocante dictū est, quia maior seruiet minori, ex quibus verbis patet illos fratres nihil boni aut mali operis egisse antequam nascerentur.

Cap. 6

Cap. 9

Nona conclusio. Formae substantiales non praexistunt in materia actu secundum se totas, nec secundum aliquam sui partem ante productionem compositi; est Sancti Thomae prima parte. & ratio est nihil capiens esse per generationem compositi sicut terminus generationis secundum se, & quodlibet sui praecedit secundum esse actu ipsam generationem compositi, sed formae substantiales sunt huiusmodi, igitur non praexistunt in materia actu secundum se totas, nec secundum aliquā sui partem ante productionem compositi, circa quam nota quod de hac re, plurimas sententias recitauimus in dilucidationibus nostris super 7. Metaph. dum aliqui dixerunt in materia esse vnam formam generabilem, quae est ratio seminalis ceterarum, alij vero dixerunt formā generandam praexistere quoad aliquid in materia ipsa, alij vero posuerunt inchoationes omnium formarum, alij autem dixerunt totas formas praexistere in materia, alij ponebant esse incompletam formarum in materia, alij dixerunt in materia esse naturam pure potentialem ex qua educēde essent formae naturales, alij vero dicunt in materia esse tantummodo rationes seminales, de quibus omnibus lege ibi.

Diluc. vlt.

Decima conclusio. Non est inconueniens essentiam alicuius formae substantialis prius duratione fuisse in materia quam daret esse composito vel materiae; habetur haec a Sancto Thoma in tractatu de natura materiae, cuius ratio assignatur, quia partes nouiter ab invicem separate habent nouum esse substantiale, per aliquam vel aliquas formas substantiales, sed essentia nullius talium formarum est in materia nouiter inducta, igitur essentia talium formarum praecessit in materia antequā daret esse substantiale composito vel supposito, maior est nota, quia ante diuisionem totius, pars nō habebat esse per se, & nunc habet minor probatur, quia nunquā noua essentia formae inducitur in materia sine alteratione precedente, hinc autem non praecessit alteratio sufficiens, dum absceditur primum membrum, & haec conclusio ponitur cōtra Scotum, qui oppositum huius sententiae videtur, sed nota, quod hac duas vltimas conclusiones disputat Capreolus in praesenti distinctione; & secundum non asserit, sed probabiliter dicit esse de mente Sancti Thomae, quia dubitat de tractatu illo naturae materiae, huius sit verus partus, & factus Sancti Thomae propterea

945. art. 3

propterea probabiliter in doctrina Sancti Thomae, & non certo sustinetur.

DISTINCTIO XVIII.

In precedenti distinctione disputauit Magister de origine animae, hic disputat de origine ipsius corporis, & quia corpus dicitur quantitate, & quia idcirco multa discutienda sunt de quantitate, & sit

Prima conclusio talis: quantitas substantiae, quae substantia ipsa dicitur formaliter quanta, est accidens, & nullo modo substantia; hanc docet Sanctus Thomas quarto sententiarum, cuius ratio est, quia substantia, & quantitas habent diuersas proprietates, igitur substantia, & quantitas sunt realiter distinctae adde quia inter substantiam, & accidens est distinctio realis, quia sunt entia primo diuersa, igitur inter substantiam, & quantitatē, ubi animaduerte quod quanquam supradicta conclusio ab omnibus ferè Philosophis, atque Theologis probata, atque recepta sit, non defuerunt tamen qui contra sentirent, nam & Alexander Aphrodisaeus scribit vetus fuisse Stoicorum decretum quantitatē re non distingui à substantia, & hoc postea Ocham renouauit, atque confirmauit in cōmentarijs suis logicis exponens categoriā quantitatis, & in quarto Quolibeto multis articulis, & in tractatu suo de venerabili sacramento pluribus capitibus, docet quantitatē re non distingui à substantia; sed esse ipsam met substantiam, prout habet partes extra se inuicem, situ distinctas, & locabiles diuersisque locis partibus correspondentem, atque hanc suam opinionem confirmat nec esse cōtra experientiam, nec contra rationem, nec cōtra doctrinam Aristotelis, nec cōtra fidem, nec denique contra dicta sanctorum, sed quia nos latius oppositum istorum ostendimus in dilucidationibus nostris super tertium Metaphysices, ibi videre potes, & etiam apud Benedictum Perrerium Societatis Iesu de cōmunibus omnium rerum naturalium principijs, & affectionibus lib. 10.

Secunda conclusio. Quantitas est subiectum alioquin accidentium corporalium, & absolutorum inherentium substantiae: hanc docet Sanctus Thomas tertia parte, & ratio est, quia omne illud quod afficitur aliquo accidente est subiectum illius, sed quantitas afficitur accidentibus puta qualitate & alijs, igitur est illorū subiectum: ubi animaduerte, & lege Caietanum in praedicamentis, ubi distinguit de subiecto quod est duplex quod, & quod, & quod quantitas non est primum subiectum quod, sed potius est subiectum quod, & hanc doctrinam docet in vltima proprietate de substantia, quae est susceptiua contrariorū tanquam quod, quantitas vero, vt quod, de qua re etiam lege D. Tho. primo posteriorum.

Tertia conclusio. Quantitas dimensua potest acquiri, & deperdi in substantia; docet hanc Sanctus Thomas primo Physicorū contra Melissum & Parmenidem, & ratio huius est, quia noua puncta nouae lineae, & nouae superficies in substantia possunt acquiri, & perdi per diuisionem continui, sed omnia ista sunt de genere quantitatis, vt docuit Aristoteles in libro praedicamentorum, igitur conclusio vera: ubi nota doctrinam Caietani ibidem de linea

superficie, & corpore, & quomodo puncta sunt termini lineae, & linea ipsius superficiei, & superficies ipsius corporis.

Quarta conclusio. Eadem quantitas numero potest per essentiam quandoque esse maior quandoque minor, & hoc contingere potest per condensationem, & rarefactionem: est propositio Sancti Thomae in primo sententiarum, & ratio huius est, quia omnis forma accidentaliter intensibilis, & remissibilis potest esse maior, vel minor manens eadem numero per essentiam sine additione alicuius nouae formae, sed quantitas dimensua est huiusmodi, vt docuit Aristoteles 4. Physicorum.

Quinta conclusio. Aliqua quantitas potest dici interminata, & aliqua non; elicitor hęc propositio ex dictis Sancti Thomae super Boetium; & ratio huius est, quia aliqua quantitas potest intendi, vel remitti, sicut patet de quantitate elementorū, & mixtorum, aliqua autem non potest intendi nec remitti, vt clarum est de quantitate corporum caelestium in quibus non est condensatio, nec rarefactio, igitur conclusio vera: ubi nota quod contrarium huius sustinet Aureolus, & argumenta eius sunt nullius momenti, vt patet apud Capreolum hic, sicut argumenta Gregorij contra tertiam conclusionem, & Scoti contra quartam.

Sexta conclusio. Nulla quantitas dimensua est ponenda interminata in materia praecedens formam substantialem, ita vt possit stare successiue cum diuersis formis substantialibus, & terminari diuersimode, secundum quod requirunt diuersae formae substantiales: elicitor propositio hęc ex tractatu de natura materiae, qui probabiliter tribuitur Sancto Thomae, & ratio huius est, quia dimensio interminata cum sit terminata, aut est in materia, tanquam in subiecto, aut in ipso composito, sed non primo, quia nihil est immediatius materiae, quam ipsa forma substantialis, nec iterum foret talis dimensio mensura ipsius compositi, sed tantum materiae, quantitas enim solum est mensura sui subiecti: nec secundo, quia cum terminata, & interminata non variant essentiam dimensionū, idem accidens per essentiam migraret de subiecto in subiectum, aliud enim est subiectum ipsum compositum, & aliud ipsa materia nuda, ex quibus patet veritas conclusionis, adde quod siue quantitas sit terminata, siue interminata semper est accidens, ex consequenti est posterior forma, quae est in materia nuda, cum sit substantia, tam materia, quam forma, & substantia antecedit ipsum accidens tempore, natura, & definitione ex 7. Metaph. & nota, quod hęc conclusio ponitur cōtra cōmmentatorem libro de substantia orbis.

Septima conclusio. Dimensiones quantificationis aliter possunt dici interminatae in homine quam in alijs compositis ex materia, & forma substantiali, elicitor conclusio ista ex tractatu de natura materiae, & ratio huius est, quia forma substantialis hominis, & formae aliorum compositorū habent diuersas naturas, igitur & diuersa accidentia, & diuersas proprietates, ergo conclusio vera: ubi nota quod in mixtis corporibus quaedam formae trahuntur de potentia materiae, quaedam non vt anima hominū, quae nullo modo diuisionem patitur, cum nullo modo sint dimensionatae, nec per se, nec per accidens, propterea aliter terminant ordinem materiae ad di-

ad dimensiones quae educuntur de potentia materiae, vnde anima hominis omnibus modis est indiuisibilis, quod non est ita de formis eductis de gremio & sinu materiae.

Octaua conclusio. Corpus hominis conuenientissime formatum est de limo terrae, id est terra cōmixta aquae, propositio est Sancti Thomae prima parte, & ratio huius est, quia corpus humanum est elongatum à contrarijs per aequalem mixtionem ex omnibus elementis, sed conuenientissime in limo, qui dicitur terra aquae permixta, apparet huiusmodi elongatio: ergo conclusio vera: ubi nota quod in limo terrae est terra ipsa, & aqua conglutinās partes terrae, & aquae, sunt etiam, & alia elementa de quibus scriptura mentionem non fecit, tum quia minus abundant secundum quantitatem in corpore hominis, tum etiam quia in tota rerum productione de igne, & aere, quae sensu non percipiuntur à rudibus mentionem non fecit scriptura, quae rudi populo tradebatur: & est propositio hęc de fide, quia scribitur in Genesi, formauit Deus hominem de limo terrae.

Nona conclusio. Necessse fuit in prima productione fieri foeminam, docet hanc Sanctus Thomas prima parte, cuius ratio est, quia necessarium fuit dari viro adiutorium ad opus generationis: igitur necessarium fuit fieri foeminam in prima rerum productione: cōsequenter patet, quia foemina adiuuat ad generationem, & ad nullum aliud opus est necessaria, quandoquidem vir potest ad quolibet aliud melius opus exercendum quam foemina ipsa, & est propositio de fide, vt scribitur in Genesi, non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile sibi.

Decima conclusio. Conueniens fuit mulierem formari de costa viri; hanc docet Sanctus Thomas ubi supra, & est de fide, quia vt scribitur in Genesi edificauit dominus Deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem, & adduxit eam ad Adam, qui dixit hoc nunc os de ossibus meis, & caro de carne mea: ubi nota quod Alphonsus à Castro Zamorensi ordinis minorum regularis obseruantiae provinciae Sancti Iacobi libro secundo aduersus haereses impingit Illustrissimo Cardinali Thomae de Vio Caietano quandam nouam haeresim asserens ipsum negare supradictam propositionem, nempe Eam non esse formatam de costa Adae, sed de limo terrae, & sic facit ipsum esse primum inuētorem huius haeresis, & esse haeresiarcham in hoc negotio: quod quidem dictum offendit pijs aures scribere tot ineptias de tanto viro, cum oppositum habeatur ex dictis eius in expositione Genesim, & prima partis Sancti Thomae: dicit enim ipse Caietanus in expositione secundi capitis Genesim quod productio mulieris ex costa Adae non est intelligenda tantummodo, & praecise vt sonat litera, sed secundum misterium non allegorie, sed parabolae, seu similitudinis, & declarat inferius quod hęc similitudo est multiplex prima in somno ipsius Adae, quia illud somnus profundus, non fuit confurgens ex euaporatione cibi, quia ieiunus erat, sed fuit à Deo immissus, secunda similitudo est socialis vite, quia ipsa foemina nec est superior viro, nec serua viri, sed collateralis eius, tertia similitudo est minimi roboris, quia ipsa mulier se habet ad virum sicut pro-

portio vnus costae ad reliquas costas omnes propterea ex costa facta est mulier: vnde patet quod non negat mulierem factam esse ex costa, sed dicit quod sub ista propositione latent multae similitudines, & subdit quartam similitudinem, nempe restitutionem carnis pro costa quae significat generationem carnalem: subdit, & quintam quod Deus fecit venire mulierem ad Adam, hoc enim representat quod vxor debet venire ad domum viri, & non vir accedere ad habitandum in domo vxoris sicut est mos naturalis omnium nationum; vnde hic vir qui talem errorem imposuit Caietano debuit legere antecedentia verba, & subsequētia illius propositionis, quod mulier fieri ex costa Adae non debet intelligi praecise, vt litera sonat, sed secundum misterium vt intelligamus vtroque modo intelligendam esse, sed hic vir fecit vt heretici facere solent in exponendis literis sacris, qui tantummodo suscipiunt quae pro ipsis faciunt, sicut patet in illa propositione apud Calvinistas, hoc est corpus meum, dicunt quod li est significat corpus Christi, & non est realiter corpus Christi, & non summunt antecedentia, & subsequētia verba illius propositionis, quando Christus dixit, accipite & manducate, hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur; iam Apostoli acceperunt, & manducarunt panem realiter, & non in signo, & corpus Christi vere, & realiter fuit traditum à Iuda: propterea illud verbum est vere, & realiter intelligi debet, & non in signo vt mala Calvinista susceperunt, sic etiam, & iste Alphonsus debuit legere verba antecedentia, & subsequētia Caietani; & non accipere propositiones in aere, & imponere tantum errorem huic viro, cum ipse Alphonsus in eodem opere suo contra haereses in pluribus, & pessimos errores prolapsus est, & etiam in opere de iusta punitione hereticorū multa dixit, quae viro Catholico non conueniunt, vt ostendimus in quodam nostro tractatu de lamijs: sic est, & reprehendendus venit Ambrosius Catharinus, qui eundem errorem hausit ex mala intelligentia verborum Caietani super Genesim, non enim viderunt ipsum in propositione primae partis Sancti Thomae, ubi his verbis apertis dicit hanc propositionem, conueniens fuit mulierem formari de costa viri, & probat dupliciter primo ex parte conjunctionis socialis non dominatiuae ex quacunque parte, secundo ex parte sacramenti, quomodo ergo audent isti imponere falsitatem hanc huic doctissimo viro? de qua re lege latius interpretationem pulcherrimam, quam nouiter composuit doctissimus vir Magister, & Regens Florentissimi studij Neapolitani Thomas Capuanus sacrae Theologiae professor, lege etiam Sanctum Thomam in praesenti loco ibi manifeste dicit quod apud Catholicos dubium esse non debet quin mulier de costa viri formata fuerit, quamuis Iudaei de hoc multa fabuletur: ex quibus verbis etiam sit secunda responsio pro defensione Caietani quod si ex verbis eius aliquis proterue voluerit dicere Caietanum esse huius opinionis quod Eua non fuerit producta ex costa Adae, in hoc sequutus est opinionem Iudaeorum non quod ex propria sententia illud dixerit, vt etiam Ambrosius Catharinus Politus Archiepiscopus Compsanus in expositione secundi capitis Genesim, scribit quod Caietanus quorūdam Rabbiorum suggestionem ludificatus fuerit

Dif. 12. q. 1. art. 1.

Dilucid. 8. Cap. 2.

77. art. 7.

Cap. 4 sub stantia

Lectio. 1.

Lect. tertia.

Cap. 4 quā titate.

99. art. 1.

Cap. 2.

99. art. 1.

Cap. 2.

Art. 3.

Text. Cap.

Cap. 2.

Dif. 19. q. 1. art. 1.

fuerit, quibus verbis etiam dicere possumus Caetanum non ex propria officina illam propositionem protulisse, sed sequendo Rabbiorum opiniones.

DISTINCTIO XIX.

Prosequitur Magister in presenti distinctione de primo hominis statu ante peccatum qualis fuerit, pro cuius intellectu sit

Prima conclusio. Talis mulier conuenienter ex viro formata est magis quam in alijs animalibus: hac docet Sanctus Thomas prima parte. & ratio huius est, quia in hoc quaedam dignitas primo homini seruatur, ut secundum Dei similitudinem esset. ipse principium totius suae speciei, sicut Deus est principium totius vniuersi, & haec propositio nota, quod est de fide, ut scribitur Ecclesiastici creauit ex ipso scilicet viro adiutorium sibi scilicet mulierem, & in actis Apostolorum dixit Apostolus Paulus, quod Deus fecit ex vno omne genus hominum, de qua re etiam scripsit ad Ephesios figuram Ecclesiae, quae a Christo sumpsit principium sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia, & licet mulier sit producta a viro non propterea dicitur eius filia, quia non per naturalem generationem, sed sola diuina virtute producta fuit.

q. 92. art. 2.

Cap. 17.

Cap. 17.

Cap. 5.

Secunda conclusio. Solus Deus mulierem de costis viri formare potuit: hanc docet Sanctus Thomas prima parte. & ratio huius est, quia solus naturae institutor potest praeter ordinem naturae res in esse producere; igitur solus Deus potest corpus mulieris de costa viri formare, consequentia probatur, quia corpus mulieris est formatum praeter ordinem naturae; vbi nota quod quidam dixerunt quod Deus formauit corpus mulieris de costa viri per angelos, & decepti sunt, quia Aug. 3. libro de Trinitate ait formare, vel edificare costam, ut mulier esset, non potuit nisi Deus a quo vniuersa natura subsistit, & sicut corpus viri de limo non fuit formatum per angelos, ita nec corpus mulieris de costis viri.

q. 94. art. 4.

Cap. 5.

Tertia conclusio. Adam & Eua fuerunt per descensum Christi ad inferos liberati, & nunc salui sunt & beati; praesens conclusio elicitur ex Sancto Thoma tertia parte. & ratio est, quia non est rationi consentaneum, ut qui primo ab inimico captus est captiuus adhuc maneat liberatis filiis quos in captiuitate genuerat: si enim quispiam ab hoste captus in captiuitate generet filios quem alius miseratus hostem qui illum cepit, captiuumque tenet inuadat expugnetque, is qui hostem iuaret iniuste faceret si filios a captiuitate liberaret paribus in captiuitate manentibus, si ergo Christus liberauit filios Adam, multo magis, & ipsum Adam liberauit. vbi nota quod Tacianus quidam discipulus Iustini Martiris affirmavit primos parentes esse damnatione perpetua in infernum detrusos propter eorum primum inobedientiae peccatum, & hic error est damnatus in Concilio Melitano, & est contrarium sacris litteris, ut scribitur sapientiae, haec illum qui primus formatus est a Deo patre orbis terrarum cum solus esset creatus custodiuit, & eduxit illum a delicto suo quibus verbis apparet Adam fuisse saluum.

q. 52. art. 3.

q. 92. art. 3.

Quarta conclusio. Corpus Euae tantum & tale

quantum & quale fuit in sua formatione fieri de costa Adae, aut de aliquo minimo ossis vel carnis absque additione materiae non fuit possibile; est propositio Sancti Thomae prima parte. & ratio huius est, quia quantumcunque corpus magnum sit ex paruo hoc contingit per rarefactionem aut per additionem, sed corpus mulieris magnum factum fuit ex costa paruae quantitatis, igitur hoc fuit per additionem non per rarefactionem, quia corpus mulieris non erat rarius costa in tanta proportione in quanta erat maius, igitur hoc fuit per additionem, vbi nota ex Francisco de Mayronis in presenti distinctione quod aliqui dixerunt quod corpus Euae factum fuit ex costa Adae per viam reformationis, aliqui vero dixerunt quod per augmentum materiae non creando materiam de nouo, sed applicando quantitatem, Hugo de Sancto Victore dixit ex costa viri sine alicuius exterioris materiae additione vel nouae materiae creatione corpus mulieris formatum fuisse, sed omnes haec opiniones sunt fugiendae, & sustinenda est veritas proposita.

Quinta conclusio. Est deuenire ad tam paruam carnem vel ad tam paruam ossis partem quod non potest naturaliter esse minor saltem separabilis, & per se existens: hanc docet Sanctus Thomas in expositione primi Physicorum, & ratio est, quia omne corpus naturale habet determinatam formam, sed ad formam naturalem consequuntur accidentia: ergo ad determinatam formam sequuntur determinata accidentia inter quae est quantitas, unde oem corpus naturale habet determinatam quantitatem, & in maius, & in minus: ex quibus sequitur veritas conclusionis; circa quam notandum est quod Scotus in hoc libro sustinet non dari minimum inexistentem tam in homogeneis quam etherogeneis, sic nec datur separatim per se existens, & est falsa doctrina, quia in via Sancti Thomae, & secundum rei veritatem sustinendum est omnem corpus naturale, quod scilicet habet esse per se, & separatim existens diuisum actu a quocunque alio siue sit homogeneum, ut haec aqua haec caro, siue etherogeneum, ut homo, quod dico ad differentiam partium corporum naturalium inexistentium, & quae non dicuntur habere determinatam formam, nec per se, sed participat formam, & esse totius: in his enim non datur minimum, in alijs autem per se existentibus datur, & haec doctrina fundatur super dictis Aristotelis secundo de anima tex. 24.

Sexta conclusio. In doctrina Sancti Thomae haec quatuor vocabula maximum quod sic, minimum quod sic, maximum quod non, minimum quod non possunt visitari; & ratio est, quia maximum quod sic appellatur terminus quantitatis sub qua res naturalis esse potest, & non sub maiori, ita ut attingere quidem possit illum terminum, transire autem non possit, minimum quod sic dicitur terminus quantitatis sub qua res potest esse, sed non sub alia vlla minori: maximum quod non vocatur terminus quantitatis sub qua res non potest esse, sed bene sub quacunque maiori modo non transeat modum magnitudinis, minimum quod non est terminus quantitatis sub qua res non potest esse, sed bene sub minori, modo non excedat terminum quantitatis.

Septima conclusio. Est actu in mundo aliquid maximum secundum magnitudinem, ut primum caelum

caelum omnia alia continens, & nullum aliud corpus extra se habens est etiam actu aliquid minimum secundum paruitatem, vel positue vel negatiue, nam si non esset aliquid minimum saltem negatiue, sed quocunque paruo dato semper aliud minus existeret oporteret infinitum esse multitudinem rerum actu.

Octaua conclusio. In qualibet specie rerum naturalium datur maximum, & minimum.

Nona conclusio. In viuentibus est certa & definita magnitudinis ratio versus vtrumque extremum, ut neque ad quantamcunque molem crescere neque sub quanta vis paruitate constare queant.

Decima conclusio. In elementis est determinata magnitudo extrinsecus, namque magnitudo eorum circumscribitur ac determinatur, & a caelo a quo continentur omnia, & a mixtis quorum sunt partes, & ratione materiae primae, cum enim materia totius vniuersi finita sit, & habeat determinatam molem nequaquam permittit magnitudinem elementorum indefinitam esse.

Vndecima conclusio. Elementa possent ex se nisi aliud obstaret indefinite augeri, vel per additionem, vel per generationem, & est Arist. 2. de anima.

Duodecima conclusio. Variatio quantitatis secundum magnum & paruam quae fit per condensationem, & rarefactionem in elementis, est intrinsece determinata.

Tertiadecima conclusio. Elementa intrinsece determinant sibi certam paruitatem.

Quartadecima conclusio. De mixtis inanimatis idem dicendum est quod de elementis, & viuentibus: si enim mixtum inanimatum fuerit penitus homogeneum, ut aurum, eadem plane ratio erit eius quae elementis: si autem fuerit penitus etherogeneum, ut Magnes vel aliud quippiam non erit in hoc simile rebus viuentibus.

Quintadecima conclusio. De partibus quae inexistunt suis totis ita dicendum est si sunt dissimilares, ut manus & pes habent determinatum maximum, & minimum, si autem fuerint similes ut caro, non potest in eis dari minimum inexistentem.

Sextadecima conclusio. Tribus vijs Philosophi cognouerunt maximum, & minimum in qualibet specie rerum naturalium; primo per experientiam nam in qualibet specie cernebant statui posse certam paruitatem, & magnitudinem ad quam nunquam pertingunt indiuidua illius speciei, deinde ex operatione, namque videbant operationem, & esse insigniter ad modum variari variata eius quantitate, postremo exemplo & similitudine rerum artificialium, etenim ars vtitur instrumentis determinatae quantitatis, nec per quantumuis, aut magnum, aut paruam instrumentum potest opus suum perficere; & nota quod oes istae propositionis probabiliter sustineri possunt in doctrina Thomistica.

DISTINCTIO XX.

In presenti distinctione disputatur de statu primi hominis, quantum ad multiplicationem speciei, pro cuius notitia sit prima conclusio talis.

In statu innocentiae si non fuisset peccatum esset generatio per coitum, hanc docet Sanctus Thomas prima parte. cuius ratio est, quia ut scribitur Gene-

Ca. 41.

q. 98. art. 2.

sis 2. capite. Mulier est facta in adiutorium viri, sed non ad aliud nisi ad generationem, quae fit per coitum, quia ad quolibet aliud opus conuenientius adiuuari posset vir per virum quam per feminam, igitur in statu innocentiae, si non affuisset peccatum esset generatio per coitum. vbi nota quod haec conclusio ponitur aduersus nonnullos antiquos, & praesertim Gregorium Nicenum, qui in libro quem fecit de homine dixit, quod in paradiso aliter multiplicatum fuisset humanum genus, sicut multiplicati sunt angeli absque concubitu per operationem diuinam virtutis, quia non erat rationi consentaneum in statu illo esse feditatem concupiscentiam, & deceptus est, quia illa generatio fuisset per coitum quoad coniunctionem maris, & feminae, non autem quoad immoderatam concupiscentiam, quia nihil esset ibi, quod ratione moderari non posset.

Secunda conclusio. In statu innocentiae coitus coniugalis non soluisset totaliter virginitatem, sed quo ad aliquid, est Sancti Thomae haec conclusio in presenti distinctione. & ratio est, quia coitus, qui non tollit omnia, nec principaliter pertinentia ad virginitatem, non tollit simpliciter virginitatem, sed coitus qui fuisset in statu innocentiae non sustulisset omnia, immo nec principaliter pertinentia ad virginitatem, principale. virginitati est propositum abstinendi ab experimento delectationis venereae contra rectam rationem, vel integritas carnis, quae omnia permansissent cum coitu coniugali, vel saltem alterum eorum, igitur conclusio vera. Vbi nota, quod Durandus videtur sentire oppositum huius conclusionis, vbi postquam impugnavit duas opiniones de hoc negotio, quarum altera dicebat ad perfectionem virginitatis concurrere duo, integritatem carnis cum integritate mentis, & declarat ipse opinionem istam in duobus defecisse; narrat deinde secundam opinionem quae dicebat, in statu innocentiae fuisse tantummodo dilatationem membrorum sine aliqua corruptione, seu diuisione ipsorum, quam etiam opinionem reprehendit, & subdit deinde suam opinionem ipse asserens quod in actu matrimoniali in quolibet statu simpliciter soluitur virginitas, & expresse loquitur contra Augustinum, qui libro 14. de Civitate Dei, asserit in statu illo innocentiae nulla corruptione integritatis infunderetur gremio maritus uxoris, ut enim ad pariendum non gemitus doloris, sed naturalis impulsus, feminea viscera relaxaret, sic ad concipiendum non appetitus libidinis, sed voluntarius usus naturam vtramque coniungeret, & quia formaliter, & completiue in virginitate est propositum perpetuo abstinendi a delectatione, quod quidem permansisset in statu innocentiae, propterea sequitur falsum dixisse Durandum, & veritatem conclusionis permanere in suo robore.

q. 1. art. 2.

Quaest. 2.

Cap. 12.

Quol. 6.

q. 8.

Tertia conclusio. In statu innocentiae, non omnes qui nunc sunt electi nati fuissent, & multi qui nunc sunt damnandi nati essent, licet tunc non damnarentur, hanc docet Sanctus Thomas in Quolibetis. & ratio huius est, quia variatis parentibus variantur filij, sed in statu innocentiae non hisdem, sed alijs fuissent parentes, & genitores, quam modo sint saluandorum, igitur non omnino idem, sed alij fuissent filij & saluati, quam modo sint, maior patet, & minor probatur, quia tunc vnus vir non coisset

coissent cum multis mulieribus, quia coitus non esset ordinatus nisi ad generationem, & statim quando coniungeretur vir cum muliere, illico mulier illa conciperet, tum etiam, quia nulla mulier coisset cum pluribus viris, cuius oppositum modo contingit, & ex tali concubitu nascuntur modo filij, tunc autem nec nati, nec saluati essent. & nota quod hec conclusio ponitur aduersus Diuum Anselmum, & multos alios sequentes ipsum in libro cur Deus, & homo, vbi dicit quod si homo non peccasset in illa prima tentatione, statim confirmatus fuisset ipse, & omnes qui ab eo nascerentur, & sic omnes nati, essent electi, quae opinio est contra Augustinum libro 14. de Ciuitate Dei. Ponitur etiam, & haec conclusio contra Scotum, qui in praesenti distinctione dicit, & tenet firmiter solos electos fuisse natos in statu innocentiae, propterea conclusio non est de fide, sed cadit sub opinionibus, sed pro rei veritate sustinenda est conclusio proposita.

Quarta conclusio. Pueri mox nati habuissent in statu illo virtutem motiuam membrorum sufficientem non ad quolibet actus, sed conuenientes pueritiae, puta ad sugendum vbera &c. & ratio est, quia omne generatum prius est imperfectum, quam perficiatur, sed pueri in statu innocentiae fuissent producti per generationem, ergo a principio imperfecti fuissent, & secundum virtutem, & secundum quantitatem corporis: tam conclusio, quam ratio est Sancti Thomae p.p. Vbi nota quod fuerunt aliqui qui dixerunt oppositum huius conclusionis volentes in statu illo nullum esse defectum. & quia haec conclusio ponit quendam defectum in natura humana quoad pueros, propterea ipsam negabat, sed decepti sunt, quia & si in illo statu glorioso nullus esset defectus senilis, qui ordinatur ad corruptionem, potuit tamen esse aliquis defectus puerilis, qui consequitur per generationem humanam naturam, ob hoc nulli catholico viro dubia esse debet haec conclusio, quia non debemus in statu illo considerare, quid in statu illo diuina virtus facere posset, sed quid ordo rerum exposcit.

Quinta conclusio. In statu innocentiae nati fuissent feminae: docet hanc Sanctus Thomas p.p. cuius ratio est, quia sic processisset natura in generando, sicut ea Deus instituit, sed instituit sic Deus, quod marem, & femina in naturam humanam produxit, igitur in statu illo mares, & feminae generati essent. verum & si conclusio haec sit euidens nihilominus aliqui caillant eam, moti ex verbis Aristotelis libro de generatione animalium quod femina est mas occasionatus, & quasi praeter intentionem naturae proueniens, negant ipsam, sed male, quia licet femina dicatur mas occasionatus, & praeter intentionem naturae particularis, non tamen praeter intentionem naturae vniuersalis, & sicut ad perfectionem vniuersi pertinent diuersi gradus rerum, ita etiam & diuersitas sexus est ad perfectionem humanae naturae, & ideo in statu illo vterque sexus per generationem fuisset productus.

Sexta conclusio. Probabile est, quod aequalis esset numerus virorum, & mulierum in statu illo, ponit hanc Sanctus Thomas vbi supra. & ratio est, quia in illo statu omnes generarent, igitur aequaliter, & per consequens videtur, quod tot fuissent generatae feminae quot mares. Sed nota quod conclusio

non est de fide, vt latius docet Scotus in praesenti distinctione dicit enim, quod maritus potuisset diu viuere, & accipere aliam uxorem mortua prima, & sic fuissent plures feminae: vel posset esse e conuerso, & sic essent plures viri, sed quia secundae nuptiae non sunt multum laudabiles nunc, multo magis tunc, propterea conclusio probabilis esse videtur tot esse feminae quot mares.

Septima conclusio. Homines in statu innocentiae nati fuissent cum iustitia: hanc ponit Sanctus Thomas p.p. & ratio huius est, quia homo naturaliter generat sibi simile secundum speciem, quae similitudo, attenditur etiam secundum accidentia quae consequuntur naturam speciei, sed iustitia originalis erat quoddam donum datum diuinitus toti humanae naturae, igitur omnes homines nati fuissent cum hac originali iustitia. Vbi nota quod quidam dixerunt pueros non fuisse natos cum iustitia gratuita, quae est principium merendi, sed solummodo cum iustitia originali, & isti allucinati sunt sic docentes, quia eadem ratio est de pueris natis, & de primo homine a Deo creato, sed primus homo fuit conditus in gratia, quae est principium merendi, igitur & caeteri homines nascendi, cum tali gratia, & iustitia gratuita essent producti, quod aperte docet Anselmus in libro de conceptu virginali dicens quod simul cum rationalem haberent animam, iusti essent, quos generaret homo si non peccaret.

Octaua conclusio. Pueri in statu innocentiae non fuissent nati confirmati in iustitia: hanc docet Sanctus Thomas, vbi supra. & ratio huius est, quia pueri in sua natiuitate non habuissent maiorem perfectionem, quam eorum parentes, sed parentes ipsorum quamdiu fuissent confirmati in iustitia, hoc non esset in statu generationis, sed cum translati fuissent ad alium statum, igitur, & pueri in sua natiuitate non essent in iustitia confirmati. Vbi nota quod haec conclusio intelligitur secundum legem communem, quia ex aliquo priuilegio speciali, secus accidere potuit, vt creditur de Beata Virgine matre Dei, sed de lege communi, vt dictum est, primi parentes non fuissent confirmati in iustitia quamdiu generassent, & haec conclusio ponitur contra Armenos, qui docebant Adam, & Eua si permanissent in iustitia nunquam coirent, nec humanam speciem propagarent per commissionem, de qua re lege Guidonem Carmelitam in sua summa de haeresibus, vbi scribit hunc errorem esse vndecimum Armenorum.

Nona conclusio. In statu innocentiae nunquam coiunxisset se vir femina, nisi propter prolem: probatur, quia in eis non fuisset concupiscentia, igitur nunquam nisi ob bonum prolis haec coniunctio fuisset, consequentia tenet, quia aliter non contingit nisi ex concupiscentia, vel propter prolem, antecedens patet, quia in illo statu vires inferiores obediabant rationi, concupiscentia enim sequuta est peccatum cum sit poena, idcirco iusta dispensatione Dei non potuit esse peccato non precedente.

Vltima conclusio. Nunquam in coniunctione mas, & femina in statu innocentiae fuissent prole priuati, probatur haec conclusio, quia sterilitas est poena peccati, quae in illo statu non fuisset, eo quia peccatum stante iustitia gratuita non erat, ad de quia a tali

a tali defectu praeseruabat lignum vitae, & nota quod a haec duae vltimae conclusiones licet non explicite habeantur in doctrina S. Thomae, possunt tamen de facili eligi ex doctrina eius in tractatu de statu primi hominis, sed si quis eas latius videre voluerit, legat dominum Marsilium in hoc libro.

DISTINCTIO XXI.

Agitur in hac distinctione de lapsu hominis per peccatum, quia videns Diabolus hominem per obedientiae vtilitatem posse ascendere vnde ipse per superbiam corruerat, inuidit ei, & tentauit mulierem: & pro explicatione huius distinctionis, sit prima conclusio talis. Homo in statu innocentiae non potuit venialiter peccare, hanc docet S. Tho. 1. 2. & ratio est, quia in illum non cadit peccatum veniale primo & praecise, in quo non potest esse motus subitus in id quod est charitati contrarium, nec inordinatio circa ea quae sunt ad finem seruato recto ordine circa finem, sed primus homo quamdiu fuit in primo statu innocentiae erat huiusmodi, igitur in tali statu non potuit peccare venialiter praecise id est committere peccatum veniale ex se, & nullo modo mortale. Vbi nota quod sunt variae sententiae circa hanc conclusionem. Scotus n. in praesenti distinctione asserit oppositum huius veritatis dicens quis prohibebat quin Adam potuisset dicere verbum otiosum in illo statu? igitur potuisset peccare venialiter, & hanc sententiam sequutus est Aureolus, Gabriel, Petrus Tartaretus, & oes fere Scotista, sententiam S. Thomae asserit Alexander Aletis in 2. 2. suae summae collatione de peccatis, sed quae magis vrget est sententia Augustini 14. de Ciuitate Dei, vbi dicit quod in illo statu fuisset deuitatio peccati tranquilla, qua manente nullum omnino aliunde malum quod contristaret, nulla perturbatio, nulla corporum lesio, nullumque incommodum, propterea non potuit dicere verbum otiosum, & hoc ratione felicissimi status, cui aduersatur omne peccatum veniale, vnde dicebatur homo rectus: si ergo aliquod veniale peccatum ibi esset sine dubio non esset oino rectus, & poena scilicet Scoti est fugienda, & reprehendendus Almaynus, qui in suis moralibus tractatu tertio praebuit assensum suum Scoto in hoc negotio.

Secunda conclusio. Peccatum veniale non causat maculam in anima, hanc conclusionem ponit S. Tho. vbi supra. & ratio est, quia macula importat aliquid manens in re maculata, & detrimentum habitualis nitoris, sed peccatum veniale non excludit nec diminuit charitatem, neque alias virtutes, sed solum actum earum impedit, & nullum detrimentum producit, igitur conclusio vera, vbi obseruandum est, quod dici solet peccatum veniale impedire feruorem charitatis, & non extinguere, de qua re lege Capr. li. 4. sententia.

Tertia conclusio. Peccatum veniale genere suo distat a peccato mortali ita quod aliquod peccatum dicitur suo genere veniale, vt risus superfluus, & verbum otiosum, aliquod vero suo genere dicitur mortale, vt homicidium, & blasfemia, &c. & ratio huius est, quia omne id quod est contra dilectionem Dei, & proximi est mortale, id vero quod in se continet quandam inordinationem, & non aduersatur dilectioni Dei, & proximi dicitur veniale suo genere, sed in ordine peccatorum vtrique actio reperitur in

hominibus, & in actibus humanis, igitur conclusio vera. Quarta conclusio. Peccatum veniale ex genere suo potest fieri mortale ex parte operantis, vel quia in eo constituit vltimum finem, vel quia ordinat ipsum ad aliquid quod de suo genere est peccatum mortale: declaratur haec conclusio sic, puta si aliquis ordinat verbum iocosum ad adulterium committendum, tunc illud peccatum veniale efficitur mortale ex parte operantis, contingit etiam quod peccatum mortale ex suo genere efficiatur veniale, quia actus est imperfectus, & non plene deliberatus, vt patet in subitaneis motibus infidelitatis.

Quinta conclusio. Peccatum mortale, & veniale non ex eo distinguuntur, quod mortale obligat ad poenam aeternam, veniale vero ad temporalem, probatur, quia licet Deus non statuisset poenam pro peccatis, peccatum mortale, & veniale inter se distinguerentur, verbi gratia adulterium, & mendacium officiosum, adde quod illi qui sunt in inferno damnati secundum aliquos prolabantur quotidie in nouas culpas, & non in nouas poenas, ergo peccatum siue mortale, siue veniale non est obligatio ad poenam.

Sexta conclusio. Peccatum mortale, & veniale non distinguuntur essentialiter, quia peccatum mortale sit dignum poena aeterna, veniale vero temporali, quandoquidem prius committimus peccatum, quam quod simus digni supplicio aut poena, hac n. de causa poena, & supplicio digni sumus, quia peccamus, sicuti sumus digni premio quia studiosa opera facimus, deinde de se notum est, actum inordinatum esse peccatum, sed non est per se notum, quod peccatum sit dignum supplicio apud Deum, & ideo quod sit peccatum non recte definitur per hoc quod sit dignum poena aut supplicio.

Septima conclusio. Peccatum mortale, & veniale non discernuntur per hoc quod peccatum mortale sit contra finem, veniale vero contra medium, probatur, nam peccata mortalia sunt contra finem, & contra media, peccata etiam venialia contra finem, & contra media committuntur, igitur ex hoc non distinguuntur, antecedens patet, quia adulterium quod est peccatum mortale est contra medium scilicet contra castitatem, & iustitiam, rursus est contra finem, quia rupitur fides in hoc peccato, peccatum et veniale est contra medium, puta mendacium iocosum, sit et contra finem, quia contra veritatem & fidelitatem, consequentia patet ex se, & haec conclusio est contra Scotum, & contra multos alios Theologos.

Octaua conclusio. Peccatum mortale, & veniale non distinguuntur per hoc, quod mortale sit contra preceptum, veniale contra consilium, probatur, quia ducere uxorem est contra consilium domini consulentis hominibus virginitatem, & vitam celibem dicente Paulo, de virginibus preceptum Domini non habeo, consilium autem do, sed ducere uxorem nullum peccatum est, igitur agere contra consilium non est peccatum veniale. & haec etiam conclusio ponitur aduersus Scotum qui turpiter errauit in praesenti loco.

Nona conclusio. Peccatum mortale, & veniale non distinguuntur penes hoc, quod peccatum mortale committitur a praescito & reprobato, peccatum veniale committitur a praedestinato, probatur, quia ex scripturis constat reprobos commisisse peccata venialia, & praedestinos mortalia, vt patet in Paulo, Madalena, & Petro. & Reprobis aliqui fuerunt dimissa peccata, vt licet videre in Saul, & Iuda. haec conclusio ponitur

Cap. 12.

q. 99. art. 1.

q. 99. art. 2.

Cap. 3.

Quaest. 13.

q. 100. art. 1.

q. 89. art. 3.

Quaest. 1.

Cap. 10.

Dist. 17. q. 1.

1. ad Cor. 7

1. ad Cor. 7

Quaest. 1. Scotus errauit de peccato veniali.

contra hereticos, praesertim Vuides, & Lutherum, qui Sathanico spiritu moti, oppositum huius veritatis docuerunt suos discipulos.

Lecl. 1.

Ultima conclusio. Peccatum mortale, & veniale ex seipfis differunt, & distinguuntur, & non tantum ex gratia, & misericordia Dei, hac conclusio ponit contra Gersonem in 3. parte suae Theologiae, titulo de vita spiritali, hic. n. opinatus est omne peccatum veniale; etiam verbum otiosum de se esse mortale, & mereri supplicium aeternum, sed ex misericordia Dei, & elementia sunt quaedam peccata leuia, quae ad penam temporalem nobis imputantur, quae sententia est absurdissima, & fauet heresi lutheranae.

Caluinus.

Sed obseruandum est primo has conclusiones praepositas esse de mente S. Thomae, licet aliqua ipsarum non ita explicite habeantur, tamen de facili sumuntur ex prima secunde summae suae Theologiae. Obseruandum etiam est secundo Haesim esse Ioannis Caluini dicere nullam esse differentiam inter peccatum mortale, & veniale, vt patet in illo suo opere de institutione religionis Christianae, in qua sententia aliquantulum declinat a suo duce Martino Lutero, qui de infidelibus scripsit omnia illorum peccata esse mortalia, fidelium autem peccata voluit esse venialia, sed tam sententia Caluini, quam sententia Lutheri, vt pestis est a catholico fugienda, vt patet ex Concilio Tridentino dicente quod in hac mortali vita, quantumuis sancti, & iusti cadere possunt in peccata.

Sess. 6. c. 11.

DISTINCTIO XXII.

In hac distinctione inuestigat Magister de radice, & origine primi peccati, & pro intelligentia huius negotij ponitur talis conclusio, impossibile est aliquam creaturam rationalem factam vel factibilem esse impeccabilem per naturam, hanc conclusionem docet S. Thomas p. p. cuius ratio est, quia omne agens cuius actionis principia deficere possunt vel impediri potest causare actionem defectuosam vel peccatum, sed omnis creatura rationalis naturae suae derelicta est huiusmodi: igitur conclusio vera, maior patet est minor probatur, quia quilibet creatura rationalis potest habere actum respectu vniuersalis boni non autem habet in se rationem vniuersalis boni, ergo potest deficere, & impediri in suis actibus quibus appetit bonum, circa hanc conclusionem, nota quod Durandus in hoc libro videtur sustinere oppositum huius conclusionis quod Deus possit facere aliquam creaturam impeccabilem quoad scilicet dictamen rationis, nota etiam quod Petrus Tartaretus secundum doctrinam Scoti distinguit quod esse impeccabile dupliciter dicit vno modo per essentiam alio modo per gratiam, primo modo solus Deus est impeccabilis, secundo vero modo aliqua creatura potest esse impeccabilis ex dono securitatis vel confirmationis, & addit quod esse impeccabilem creaturam est ipsam non posse declinari a sua regula, & haec doctrina est Alexandri Alensis, in secunda parte summae suae, sed conclusio nostra est sequenda in omnibus.

Dif. 23. q. 1.

Distin. 23.

q. 1. c. 11.

Conclusio secunda peccatum primi hominis fuit superbia quae est excellentia proprie naturae super alias: hanc docet Sanctus Thomas in praesenti loco, & ratio est, quia vt scribitur Ecclesi. Initium omnis

peccati superbia est, sed a primo peccato hominis omne peccatum sumpsit initium: ergo primum peccatum fuit superbia, vbi animaduerte esse diuersas sententias circa has conclusiones, nam aliqui dixerunt fuisse infidelitatem quia dubitauerunt de verbis Dei aliqui vero voluerunt esse inobedientiam nonnulli affirmant esse gulam, aliqui vero curiositatem, & nonnulli alij affirmant esse peccatum omissionis, aliqui vero cupiditatem propter verba Apostoli radix omnium malorum est cupiditas. 1. Timoth. Nihilominus haec omnia peccata concurrerunt materialiter, & secundario, sed primo, & formaliter fuit elatio quaedam quae spectat ad superbiam.

Cap. 10.

Tertia conclusio. Peccatum primorum parentum fuit ignorantia, elicitur haec a Sancto Thoma in praesenti loco, & ratio est, quia ille qui credit, mortale peccatum esse veniale, ignorat veritatem diuini iuris, sed Adam credidit peccatum illud esse veniale, vt docet Augustinus 14. de Ciuit. Dei arbitratus est illud esse veniale non mortale delictum, & sic tam vir quam mulier peccarunt ex ignorantia. vbi nota quod haec conclusio intelligenda est eum grano salis, quia ignorantia potest dicere priuationem scientiae, quae non competit homini ex natura, & hoc pacto non est dicendum peccatum primi hominis fuisse ex ignorantia, alio modo dicitur ignorantia respectu alicuius futuri, puta quia primi parentes non considerarunt grauitatem culpe, & grauitatem pena, & seueritatem diuinae iustitiae, & sic largo modo capiendo ignorantiam pro quadam nescientia illud peccatum dicitur provenisse ex ignorantia, sed maior ignorantia fuit in Eua quae dixit serpens

Cap. 10.

decepit me Gen. quam in Adam. Quarta conclusio. Ignorantia differt a nescientia: hanc ponit Sanctus Thomas prima secunda, & ratio est, quia nescientia dicit simplicem negationem scientiae secundum quem modum Dionysius ponit illam in angelis, sed ignorantia importat priuationem scientiae eorum quae aliquos actus natus est scire, & non facit, vbi nota quod ignorantia est duplex quaedam inuincibilis quae ita dicitur, quia studio superari non potest, & propter hoc cum talis ignorantia non sit voluntaria eo quod non est in potestate nostra eam superare, non est peccatum, aliqua ignorantia est vincibilis scilicet eorum quae aliquis scire poterit, & haec est peccatum si ad illa tenetur homo, si autem ad illa non tenetur scire, sic non est peccatum.

q. 76. art. 1.

q. 12. q. 2.

Quaest. 4.

Quinta conclusio. Ignorantia est triplex concomitans, consequens, antecedens: est Sancti Thomae prima secunda, & declaratur sic ignorantia concomitans est de eo quod agitur tamen si sciretur nihilominus ageretur, & talis ignorantia non inducit ad volendum, vt hoc fiat sed accidit simul esse factum, & ignoratum, sicut putans occidere ceruum occidit inimicum quem omnino vellet occidere, si sciisset, non enim facit aliquid repugnans voluntati, consequens autem ignorantia est voluntaria quando aliquis vult ignorare, vt excusationem habeat a peccato, alio modo quando potest scire, & debet sic enim non agere, & non velle, & non scire sunt voluntaria indirecte: antecedens vero ignorantia est quando non est voluntaria, sed est causa volendi quod alias non vellet, sicut cum aliquis ignorat aliquam circumstantiam actus quam non

tenc-

tenebatur scire, & ex hoc aliquid facit quod non A faceret si sciret, vt cum aliquis diligentia adhibita nesciens aliquem transire per viam proijcit sagittam qua interficit transeuntem.

Sexta conclusio. Ignorantia eorum quae homo potest, & tenetur scire est peccatum, est Sancti Thomae vbi supra: declaratur, & probatur simul, nam qui negligit habere vel facere quod tenetur peccat peccato omissionis, & ideo talis ignorantia peccatum est.

Septima conclusio. Si nesciat homo ea quae scire non potest quorum ignorantia dicitur inuincibilis non imputatur homini ad negligentiam neque ad peccatum, probatur ista, quia nemo tenetur ad impossibile, & ad id quod in sua potestate non est, vt B puta scire ea quae superant vires suae naturae.

Cap. 10.

Dif. 22. q. 2.

Octaua conclusio. Qui errat ignorantia crassa, & supina in his quae sunt fidei, & scire debet, nec probabile est ea a fidelibus ignorari hereticus est censendus, hanc docet Melchior canus libro 12. de locis Theologicis.

Nona conclusio. Qui errat ignorantia inuincibili ab heresi excusatur: hanc docet Ioannes Maior in hoc libro, & multi alij Theologi, & grauissimi viri.

Decima conclusio. Ignorantia non est imputabilis homini ad peccatum nisi ratione negligentiae: probatur, quia si adsit omnis diligentia ad sciendum id quod scire tenemur, iam ignorantia erit inuincibilis, ergo non imputabitur homini ad peccatum, consequentia patet, & antecedens probatur, ex Sancto Thoma dicente quod illa est ignorantia inuincibilis quando posito omni studio vinci non potest hinc sequitur quod sola ignorantia vincibilis est peccatum respectu eorum nempe quae scire tenemur: vbi nota quod omnes fideles tenentur explicito credere articulos fidei, & vniuersalia iuris naturalis praepcepta vt sunt praepcepta decalogi, tenentur etiam scire ea quae sunt iuris positiui pertinentia ad suum statum, quae omnia patent in prima parte directorij inquisitorum.

q. 12. q. 2.

q. 14. art. 1.

Cap. 2.

DISTINCTIO XXIII.

Disputat hic Magister de perfectione ipsius hominis quo ad scientiam, pro cuius intellectu ponitur prima conclusio quae talis est.

Primus homo non vidit Deum per essentiam secundum communem statum illius vitae: docet haec S. Tho. p. p. & ratio huius est, quia nullus viator nondum beatus videt Deum per essentiam, sed Adam in primo statu ex conditione status erat viator, & nondum beatus, igitur non competebat ei ex tali statu Deum per essentiam videre. Vbi nota quod haec conclusio ponitur aduersus nonnullos existimantes Deum per essentiam posse videri, non solum in patria, sed etiam in via, quamuis non ita perfecte in via sicut in patria, & secundum hoc homo in statu innocentiae habuit mediam visionem, inter visionem beatorum, & visionem hominis post peccatum, quia minus perfecte vidit quam beati, & perfectius vidit, quam homo in statu naturae destitutae, sed isti valde alluminati sunt, quia nullus videt Deum per essentiam nisi sit beatus, & hoc loquendo per modum status, sed non per modum raptus, vt scribitur de Paulo, & forte etiam ipse Adam vidit Deum in raptu, quando immisit ei soporem vt scribitur Genesis.

Secunda conclusio. Adam in statu naturae institutae cognouit Deum quadam altiori cognitione, quam aliquis purus viator in statu naturae destitutae: est S. Thomae vbi supra. & ratio huius est, quia cognoscere Deum per speciem non a phantasmatibus abstractam, sed ex irradiatione diuini luminis impressam est minor cognitio visione beatifica, & maior visione Dei a puro viatore in statu naturae destitutae secundum communem cursum habitae, sed cognitio Dei quam habebat Adam in statu naturae integrae fuit huiusmodi, igitur conclusio vera: & obserua hic, quod haec conclusio ponitur contra Durandum, & Scotum in praesenti libro, Durandus n. substatinet Adam in statu naturae integrae non cognouisse Deum per speciem infusas, Scotus vero docet diuina virtute posse coiccare puro viatori cognitionem certam, & expressam, & eminentem de articulis fidei, puta quod Deus sit Trinus & vnus, & sic de alijs, ex consequenti talis notitia communicata fuit Adae, & decepti sunt ambo, vt clare est videre apud Capreolum hic, & apud Thomam de Argentina.

Distin. 23.

q. 18. art. 2.

q. 94. art. 1.

Art. 3.

Cap. 2.

Tertia concl. Adam in statu naturae integrae non solum cognoscebat Deum per speciem immediate ab ipso impressam, sed per speciem a rebus creatis acceptas, hanc docet S. Tho. in disputatis de veritate. & ratio huius est, quia perfectio gratiae non excludit perfectionem naturae, sed potius quidquid constituitur vt principium proximum propagandi naturam, & transferendi gratiam debet esse vtraque perfectione perfectum, sed Adam constitutus fuit in primo statu, vt principium propagandi naturam rationalem, & transferendi gratiam aliquo modo, igitur debuit esse perfectam vtraque perfectione; sed tunc vltra perfectio naturalis hominis quo ad intellectum est vt cognoscat Deum ex sensibilibus creaturis, igitur & hoc habuit in illo statu. Vbi nota quod haec etiam conclusio impugnatur a Scotistis, & praesertim a Marsilio, & Gabriele in hoc libro, sed argumenta eorum sunt nullius momenti, & soluantur ex responsionibus datis a Capreolo ad argumenta Durandi contra secundam conclusionem.

Quarta concl. Primus homo non potuit videre angelos per essentiam, hanc docet S. Tho. p. p. & ratio huius est, quia anima primi hominis est in specie cum animabus nostris, sed animae nostrae non possunt intelligere substantias separatas secundum essentiam seu quidditativam, igitur nec anima primi hominis, hoc habere potuit. Et nota quod haec conclusio intelligitur secundum comunem statum illius vitae, quidquid sit de speciali gratia Dei, licet etiam excellentiorem modum cognitionis habuerit de eis, quam nos habeamus, quia eius cognitio erat magis certa, & fixa circa interiora intelligibilia, quam nostra cognitio, & pp tanta eminentia dixit B. Greg. 4. Dialogorum in paradiso quippe affluerat homo verbo Dei perfrui, bonorum Angelorum Spiritibus, cordis munditia, excellentissime visionis interesse.

Quinta conclusio. Primus homo habuit scientiam omnium naturalium scibiliu, hanc docet S. Tho. vbi supra. & ratio huius est, quia ipse imposuit nomina animalibus, vt scribitur Genesis, sed nomina debent naturis rerum congruere, igitur Adam sciuit naturas omnium animalium, & pari ratione naturas aliarum rerum. Vbi nota, quod scientia quam habuit Adam fuit per speciem infusas a Deo, Addit. Aq. in ij. vol. Capr. D 2 non

non tamen ex hoc fuit alterius rationis à scientia nostra, quæ est per species acquisitas rebus, sicuti neq; oculi, quos Christus dedit cæco nato fuerunt alterius rationis ab oculis quos natura produxit, de qua re lege Caiet. in expositione huius articuli.

Sexta conclu. Primus homo non proficiebat in scientia naturalium scibilium, est propositio S. Th. vbi supra. & ratio huius est, quia numero scito de rebus ab ipso habito nõ potuerat augeri, igitur ipse non potuerat proficere in scientia naturalium scibilium. Sed animaduerte hic quod conclusio intel ligenda venit de numero scitorum, quia quantum ad modum sciendi non est vera, quandoquidem illa quæ sciebat intellectualiter potuisset deinde scire per experientiam, quantum vero etiam ad super naturalia cognita profecisset etiam quantum ad numerum per nouas reuelationes, sicut & angeli proficiunt per nouas illuminationes.

Septima conclu. Primus homo in statu innocentia habuit aliquantulum omnes virtutes, est S. Thomæ vbi supra, & ratio huius est, quia talis erat rectitudo primi status, quod ratio erat subiecta Deo, & inferiores vires erant subditæ rationi, sed virtutes nil aliud sunt quam perfectiones quædam, quibus ratio ordinatur in Deum, & inferiores vires disponuntur secundum regulam rationis, igitur rectitudo primi status exigebat, vt homo aliquantulum omnes virtutes haberet. Et nota quod hæc conclusio est de mente Augustini libro Homiliarum. vbi dicit princeps vitiorum vicit Adam de luto terræ ad imaginem Dei factum, pudicitia armatum, temperantia compositum, claritate splendidum.

Homil. 10.

Octaua conclu. Opera primi hominis erant efficaciora ex parte gratiæ: probatur, quia in eo erat copiosior gratia, nullo obstaculo impedita.

Nona conclusio. Opera primi hominis erant efficaciora ad meritum ex quantitate operis absoluta, probatur, quia vbi est maior virtus absoluta, ibi maiora opera exhibentur, sed in primo homine erat maior virtus absoluta, igitur efficaciora opera a Deo produci debebant.

Vltima concl. Opera primi hominis ex quantitate proportionali erant minus efficacia ad merendum, quam opera hominum post peccatum, probatur quia vbi nulla est difficultas ad operandum, ibi est minus meritum, quam vbi est aliqua difficultas ad operandum, proportionaliter loquendo, sed in primo homine nulla erat difficultas ad operandum; in nobis autem est difficultas, ergo sequitur, quod opera primi hominis proportionaliter loquendo erant minus efficacia, quam nostra, quia nos imbecilles, & debiles sumus, ille verò sanus, & robustus. Pro cuius intelligentia nota, quod hæc tres

q. 95. art. 4.

vltimæ conclusiones sunt S. Th. p. p. vbi docet quantitatem meriti ex duobus pensari posse, altero modo ex radice charitatis, & gratiæ, & talis quantitas meriti respondet premio essentiali, quod consistit in Dei fruitione. qui enim maiori charitate operatur perfectius Deo fruitur; alio modo pensari potest quantitas meriti ex quantitate operis, quæ quidem duplex est. scilicet absoluta, & proportionalis, vidua enim quæ posuit in gazofilatio duo era minuta minus opus fecit quantitate absolute; quam illi qui magna munera posuerunt, sed quantitate proportionali vidua plus fecit secundum sententiam do-

mini, quia magis eam facultatem superabat, vtraque tamen quantitas meriti respondet premio accidentali quod est gaudium de bono creato, & ex hoc fundamento apparet intellectus conclusionum, de qua re lege Thomam argentinam in præfenti loco, & Dominum Marsilium in hoc libro.

Quæst.

DISTINCTIO XXIII.

Inuestigat Magister in præfenti dist. de potentia naturali primi hominis, per quam poterat vitare peccatum, pro cuius notitia ponitur hæc prima conclusio. Liberum arbitrium est quædam potentia animæ in nobis, docet istam S. Th. p. p. & ratio huius est, quia oë quod est in nobis naturale principium actuum indifferens ad bene, & male eligendum dicit potentiam animæ, sed liberum arbitrium est huiusmodi, igitur conclusio vera; Vbi nota quod fuerunt diuersæ sententiæ circa hanc conclusionem, aliqui enim dixerunt liberum arbitrium esse quendam habitum, aliqui verò dixerunt esse potentiam cum habitu, nonnulli verò, esse quendam actum; quia sua propria significatio vocabuli videtur quædam actum importare, communis tamen sententia Theologorum est, quod liberum arbitrium sit principium quo homo libere iudicat, & propterea dicitur potentia, & non habitus, & actus, de qua re lege Cyprium piorum aduersus hæreses Thomæ elisij.

q. 83. art. 4.

Cap. 8.

Quæst.

q. 24. art. 4.

Secunda conclusio. Liberum arbitrium est vnica potentia, & non multa: hanc docet Sanctus Thomas in disputatis de veritate. & ratio huius est, quia si liberum arbitrium includeret in se multas potentias realiter distinctas inclusione essentiali, vel hoc esset per modum totius vniuersalis, vel per modum totius integralis, vel per modum habitus ad duas potentias pertinentes, sed nõ primo, quia tunc esset quid compositum ex materia, & forma; vel ex pluribus speciebus, non secundo, quia tunc illæ duæ potentiæ se haberent vt partes integrantes, nec tertio, quia tunc vnũ accidens esset in duobus subiectis, ergo sequitur conclusionem esse veram, liberum arbitrium esse vnica potentiam, & non multas, adde quia tunc in nobis essent multa libera arbitria. Circa quam conclusionem nota fuisse tres sententias, prima fuit illorum qui dixerunt liberum arbitrium esse plures potentias, quia potest in oës. secunda sententia fuit illorum, qui dixerunt liberum arbitrium esse duas tantum potentias, nempe discursiuam, & appetitiuam. tertia fuit sententia illorum, qui dixerunt liberum arbitrium esse plures potentias nõ formaliter sed virtualiter, sed his non obstantibus, sustinenda est conclusio proposita, quæ non est de fide, sed cadit sub opinionibus, nempe quod liberum arbitrium sit vnica potentia, & præsertim conclusio hæc sustinetur contra Aureolum.

q. 83. art. 4.

Cap. 5.

Tertia conclusio. Liberum arbitrium nõ est potentia cognitiua, sed appetitiua, siue volitiua, docet hanc S. Thom. p. p. cuius ratio est, quia vt docet Aristoteles 3. Ethicorum. Electio est desiderium eorum quæ sunt in nobis, sed desiderium est actus appetitiuæ virtutis, igitur & electio, quippe quæ electio spectat ad liberum arbitrium, ergo sequitur conclusionem esse veram. Vbi nota, quod multi volunt Aristotelè, sub dubio derelinquisse, num electio principaliter pertineat ad vim appetitiuam, vel ad vim cogni-

cognitiuam, ait. n. quod electio vel est intellectus appetitiuus, vel appetitus intellectiuius, quia ad electionem ipsam concurrunt aliquid ex parte cognitiuæ virtutis, & aliquid ex parte appetitiuæ: ex parte autem cognitiuæ requiritur consilium per quod diiudicatur quis sit alteri præferendum: ex parte autem appetitiuæ requiritur quod appetendo acceptetur quod per concilium iudicatur, & ideo multi sunt huius opinionis, liberum arbitrium esse cognitiuam potentiam cum volitiua, sed decipiuntur, quia liberum arbitrium, vt dictum est in conclusione dicitur appetitiua potentia simpliciter, & hæc est veritas sequenda.

q. 83. art. 4.

Quarta conclusio. Liberum arbitrium est ipsa eadem potentia, quæ est voluntas, ita quod non differt realiter à volutate, scribitur hæc à Sancto Thoma prima parte. & ratio huius est, quia sicuti se habet intellectus ad rationem, ita volutas ad liberum arbitrium, sed intellectus. & ratio sunt vna potetia, & non distinguuntur realiter, igitur voluntas, & liberum arbitrium non sunt duæ, sed vna potentia; Vbi nota quod hæc propositio est Ioannis Damasceni in 3. lib. fidei orthodoxæ. vbi dicit quod liberum arbitrium nil aliud est quam voluntas, quia sicuti eiusdem virtutis est quiescere, & moueri, ita eiusdem virtutis est, velle, & eligere, & hæc conclusio ponitur aduersus Aureolum oppositum sententiæ, cuius argumenta soluuntur à Capreolo hic.

Cap. 8.

q. 9. art. 1.

Quinta conclusio. Liberum arbitrium seu voluntas non est potentia pure passiuæ, immo actiuæ, & motiuæ, scribitur hæc vbi supra. & ratio huius est, quia nulla potentia mouens alias, ad suos actus est merè passiuæ, immo est aliquantulum actiuæ, sed voluntas est huiusmodi, igitur conclusio vera, adde etiã, quia mouet seipsam ad suum actum, nam appetendo finem mouet se ad eligendum ea quæ sunt ad finem; Vbi nota, quod voluntas mouet omnes alias potetias animæ, & est veluti regina in regno animæ, & lege de hac re Sanctum Th. prima secundæ.

Sexta conclusio. Liberum arbitrium est potentia indifferens ad bonum, & malum: elicitur hæc propositio, ex S. Th. vbi supra. & ratio huius est, quia sicuti se habet intellectus ad verum, & falsum, ita voluntas seu liberum arbitrium ad bonum, & malum, sed intellectus de se est indifferens ad verum, & falsum: iudicium ergo & liberum arbitrium erit quoque indifferens ad bonum, & malum. Vbi animaduerte, quod tam verum, quam bonum dupliciter accipi possunt vno modo transcendentaliter vt sunt passionis entis, & sic liberum arbitrium est essentialiter bonum, nec potest esse malum, sic etiam omnis intellectus est verus, quia est potentia facta à Deo ad intelligendum, alio modo possunt accipi verum, & bonum specialiter, bonum quidem, vt dicitur rectitudinem potentia in ordine ad finem, & sic liberum arbitrium dicitur esse potentia indifferens, vt ait conclusio, sic etiam, & verum vt importat determinationem intellectus in iudicando veritatem est indifferens ad verum, & falsum iudicium.

Septima conclusio. Voluntas nostra est libera formaliter id est libertas competit volutati, & non intellectui, probatur, quia voluntate peccatur, & si nõ ad sit assensus voluntatis in aliquo opere, illud non est peccatum, adde etiam, quod volutate meremur laudem, vel vituperium, igitur in volutate præcipue

libertas consistit, si quidem actibus liberis, vel peccamus, vel studiose operamur, cõcl. hæc ponit aduersus nonnullos authores, quod omnem libertatem ad intellectum referunt, quia in eo est deliberatio, & discursus.

Octaua conclu. Libertatem voluntatis præcedit ex parte intellectus cognitio, quia cognoscitur proportio mediorum ad finem, declaratur hæc conclusio, nam ægrotus priusquam eligat media necessarium est cognoscere num illa sint cõsentanea ad finem suum cõsequendum, puta sanitatem, alias nunquam eligeret diminutionem sanguinis, aut potionem amaram.

Nona conclu. Libertatem voluntatis antecedit indeterminatio, & indifferentia iudicij ex parte intellectus, appetitio. n. sequitur cognitionem: igitur vniuersa libertas nostra ex cognitione originè trahit, itaque si iudicium nõ fuerit in facultate iudicantis, sed determinatum ex instinctu naturæ appetitio sequens nõ erit libera, si vero iudicium fuerit in facultate iudicantis, ita poterit hoc iudicare, & nõ iudicare, appetitio sequens erit libera, & indifferens, & sic patet quod semper, quod indeterminatio, & indifferentia iudicij ex parte intellectus antecedit libertatem voluntatis.

Decima conclu. Libertas est formaliter in voluntate, radicaliter verò in intellectu, hæc patet ex supra dictis; Vbi nota, quod conclusiones istæ omnes eliciuntur ex doctrina S. Th. partim ex p. p. partim etiam ex prima secundæ, & obserua, quod hæc vltima conclu. ponitur cõtra dominum Marsiliũ in hoc libro, vbi disputas de hac re asserit quod sunt contrariæ opiniones Doctorum, nam S. Th. & plures alij videntur velle quod libertas hominis principaliter se teneat ex parte intellectus, alij, & maior pars Doctorum tenet cõtrarium. & istis ipse assentit, & deceptus est hic doctor, quia hæc maior pars doctorum est Scotus cum suis sequacibus qui in primo sententiarum voluit libertatem primo quæredam esse in volutate, & decepti sunt omnes ex alio falso fundamento quod acceperunt, voluerunt. n. isti Doctores quod intellectus, & voluntas non sunt duæ res distinctæ realiter in anima capiendõ intellectu, & voluntatem pro potentijs cum nullum accidens possit intelligere, eo quod accidens non potest alteri accidenti subesse, nec in se formare volitionem aut nolitionem, ponendo intellectum, & voluntatem esse res distinctas ab anima necessario sequitur esse accidentia, & hoc fundamentum fuit causa erroris illorum, de quo alibi Deo fauente disputabimus, sufficiat modo scire conclusiones omnes suprapositas esse veras, & doctrinæ S. Thomæ consentaneas.

Quæst. 83.

Quæst. 6.

q. 22. art. 2.

Distin. 38.

DISTINCTIO XXV.

Prosequitur Mag. de lib. arbi. ipsius hominis, pro cuius rei notitia sit prima conclusio talis, Liberum arbitrium, seu voluntas ipsa, moueri potest ab intellectu, est conclusio S. Th. prima secundæ. & ratio huius est, quia omne illud quod reducit aliquid de potentia in actum, aliquantulum potest illud mouere, & mouet de facto, sed intellectus reducit liberum arbitrium, seu voluntatem ipsam de potetia in actum, igitur conclusio vera, probatur min. quia voluntas de se est indifferens, & in potentia ad tendendum in opposita, & disperata obiecta, sed ab hac potentia, & indifferentia, reducit per intellectum

q. 9. art. 1.

Cap. 2.

Actum ad aliquod determinatum igitur &c. vbi nota ex doctrina Arist. 9. Metaphy. quod reducens, & reductum in actum, oportet semper esse distinctionem realem, sic quod nihil per se primo reducit se in actum, quia per hoc saluatur illa maxima, opposita non possunt simul inesse eidem, nec predicatur de eodem secundum idem, nec in abstracto, nec in concreto, obserua, etiam quod hac doctrina est contra Lichetum, & Petrum Tartaretum, & Antonium Andr. qui de mente Scoti sustinent in presenti loco idem secundum rem posse mouere seipsum per se primo, & ex hoc principio falso deducunt aliud falsum, dicentes voluntatem non moueri a notitia, nisi forte sicut a causa sine qua non, sed voluntas seipsam mouet, & reducit se in actum, ex hac etiam doctrina poteris animaduertere errorem Gabri. qui incidit in idem laqueum, in presenti distinctione asserens intellectum, & voluntatem esse idem realiter.

Art. 4.

Secunda conclusio. Voluntas potest moueri ab aliquo exteriori, scribitur, & hac apud Sanctum Thomam vbi supra. & ratio huius est, quia quicquid facit de voluntate non actu volente, actu volentem, mouet eam, ad exercitium, & usum sui actus, sed aliquid exterius a voluntate, puta obiectum, & ipse Deus, igitur conclusio vera, maior patet, minor probatur, quia nulla potentia receptiua alicuius actus formaliter potest, tanquam causa totalis reducere se in illum actum, sed oportet quod ab aliquo exteriori moueatur saltem quoad actum primum mediante quo exercet actum secundum, sed voluntas est huiusmodi igitur &c. Vbi nota quod Capreolus asserit, quod voluntas ad primum motum sui solum passiuè concurrat. si habet se actiuè oportet, quod Deus imponat sibi aliquid habens se per modum actus primi, ratione cuius voluntas sufficiens efficitur ad producendum primum actum suum, sed melius videtur mihi dicendum, quod stante generali motione Dei voluntas habet sufficiens principium actiuum intrinsecum huius volitionis, & intentio Sancti Thomae est quando dicit, quod non mouet se ad primum actum, sed per consilium aliqua voluntate presupposita, sed non negat, quin actiuè concurrat ad primum motum stantibus omnibus his quae necessario concurrunt ad operandum, & hoc est contra Henricum Quodlib. 2. de qua re lege Mag. Conrad. Zoelin. profundissimum expositorem primae secundae, & Bartol. Medi. super hunc passum.

Quest. 3.

Tertia concl. Solus Deus potest mouere voluntatem ad exercitium sui actus, scribitur, & hac vbi supra. & ratio huius est, nam motus voluntatis est ab intrinseco sicut motus naturalis, sed motum naturalem rei motae nemo potest causare, nisi qui est aliquomodo causa naturae, ergo motum voluntarium nemo poterit causare nisi sit causa nostrae voluntatis, voluntatis aut causa nil aliud esse potest quam Deus, igitur solus Deus poterit mouere nostram voluntatem, quae est concl. proposita, & obserua hic conclusionem hanc esse certam de fide quia, vt scribitur apud Isai. vniuersa opera nostra operat in nobis Dominus, & Proverb. Cor Regis in manu Domini est, & quocumque voluerit vertet illud, & ad Philip. Deus est, qui operatur in nobis velle, & perficere, vnde est etiam notandum, quod Deus est, qui instituit, & creauit voluntatem, & dedit illi principium intrinsecum ad volendum, &

Cap. 6.

Cap. 2 1.

Cap. 2.

mouet ipsam per modum efficiētis, & inclinantis ad bonum, & conseruantis, & aliquando praecipientis, & disponentis, & imperantis, & multis alijs modis de quibus lege D. Tho. 3. contra gent.

Quarta concl. Voluntas potest habere diuersas libertates secundum diuersos status: scribitur hac in presenti dist. tum a Mag. tum a S. Tho. quia alia libertas erat ipsius primi hominis in statu naturae conditae, in quo sine errore ratio iudicare, & voluntas sine difficultate bonum appetere poterat, alia libertas potest dici in statu naturae destituta, in quo habet infirmitatem in malo, & premitur a concupiscentia, vbi poterat peccare, & non peccare dānabiliter, alia libertas est ipsius hominis in statu naturae restituta vbi licet prematur a concupiscentia, non tamen vincitur, & etiam si possit peccare, & non peccare, non tamen ad mortem propter gratiam adiuuantem, alia libertas est in statu gloriae in quo est gratia consummata, & tunc habebit omnino, vt peccare non possit, quia penitus consumpta est eius infirmitas.

Quinta concl. Cōter, tres modi libertatis ponuntur a Theologis, scribitur, & haec vbi supra, & declaratur sic, quia datur libertas naturae, quae est libertas a coactione, est libertas gratiae, quae dicitur libertas a culpa, & est libertas gloriae quae dicitur libertas a miseria, vbi nota quod libertas distinguitur contra coactionem, itaque potentia dicitur producere aliquid liberè, quia illud non producit coactè, & cum duplex sit necessitas, coactionis, & immutabilitatis, necessitas coactionis repugnat libertati arbitrii, necessitas vero immutabilitatis, non accipitur aliquam libertatem, put opponitur seruituti per quam aliquis alteri subiicitur, vt docet Apost. 1. ad Cor. seruus vocatus es, non sit tibi cura, & si potes fieri liber magis vtere.

Sexta concl. Liberum arbitrium quantum ad suam essentiam, nec augeri potest, nec minui: probatur, quia liberum arbitrium essentialiter, & realiter est ipsa voluntas, sed voluntas ipsa est potentia ipsius animae, et subiectiuatur in ea, quae anima est substantia, et non recipit magis, et minus igitur conclu. vera.

Septima concl. Libertas arbitrii non potest augeri, nec minui quantum ad coactionem, probatur quia si libertas arbitrii simpliciter non potest cogi ergo quantum ad coactionem nec augeri, nec minui, tenet consequentia, quia id quod simpliciter non conuenit rei, nec magis, nec minus conuenit illi, sed coactio simpliciter non conuenit libero arbitrio, ergo nec magis, nec minus ei conuenire poterit. et attende, quod haec duae conclusiones sunt B. Bernar. in lib. de lib. arb. vbi dicit, manet libertas arbitrii, tam plena in bonis, quam in malis, tam integra suo modo, in creatura, quam in creatore, et subdit, libertas arbitrii pariter in cunctis ratione vt entibus conuenit, nec magis est in bonis, quam in malis, nec augetur gratia, nec minuitur culpa.

Octaua concl. Voluntas quantum ad actus imperatos potest cogi, non tamen a Deo, sed etiam a creatura, patet haec, quia Christus dixit ad Petrum, cum seruieris alius cinget te, et ducet quo non vis, manifestum etiam est, quod aliquis potest nolens trahi ad carceres.

Nona concl. Voluntas quantum ad actus elicitos potest induci, et timore, l. pmissione mutari, et ab actu elicto recedere, et oppositum eius velle, patet haec ex prima, quia poterit per diuinam immisionem, et illuminationem, ac Spiritus Sancti specialem motionem gratiaeque infusionem recedere a vitio-

vitiosis volitionibus, & elicere bonas, & haec dicitur Atractio diuina, quando sic voluntas diuino adiutorio separatur ab his quibus per glutinum amoris fortiter adhaesit, & eternis incipit adherere, vnde D. Bernard. in lib. de lib. arb. asserit. Deus cum terret, aut percutit, hoc intendit, vt faciat voluntarios, non saluet inuitos, quatenus dum de malo in bonum mutat voluntatem, transfert libertatem.

Decima conclusio. Voluntas libera potest cogi a Deo vt non possit velle obiectum volubile: probatur, quia potest annihilari, Item potest ab ea tolli vltus rationis, Item potest Deus concurrere coagendo ad eliciendum volitionem, & ita suspendere voluntatem ab eliciendo sicut omnem potentiam electiuam creatam concurrente secum suspedit ab actione sua, haec enim omnia sunt in dubia Christiano viro: cum enim nulla causa secunda potest agere nisi coagente prima, prima vero causa libere agit ad extra, & ideo potest non coagere, & ita voluntatem a suo actu impedire siue eam suspendere quod est cogere vt non agat, seu vt non eliciat. Obseruandum est hic, quod & si aliqua istarum conclusionum non sint explicite in doctrina Sancti Thomae, sumuntur tamen implicite ex ea, vt est videre apud ipsum prima secundae. Attende etiam quod & si Deus possit voluntatem cogere ad volendum aliquid, non tamen potest cogere vt inuite velit, patet hoc, quia implicaretur contradictio, nam inuitus habet nolle, nolle est non velle, & sic inuite velle, est velle, & non velle, & illo modo omnis voluntas est libera a coactione, & pro tanto dicit Bernardus, libertas voluntatis est ita plena suo modo in creatura sicut in creatore, & quod in omnibus reperitur aequaliter, licet quo ad entitatem liberum arbitrium, & libertas ipsa sit perfectius in Deo, & liberius quam in angelo, & in angelo, quam in homine, & in vno homine liberius est, quam in alio, scilicet quo ad impulsione, & quo ad entitatem vt dictum est, & non respectu coactionis.

DISTINCTIO XXVI.

Stendit in presenti distinctione Magister quamnam gratiam habuerit primus homo in statu innocentiae, & pro explicatione huius ponitur talis conclusio

Gratia differt realiter a virtute docet haec Sanctus Thomas pluribus in locis suae doctrinae & praesertim in presenti loco, & ratio huius est, quia perfectiones gratuita proportionantur perfectionibus naturalibus, praesertim in eodem supposito, sed in perfectionibus naturalibus eiusdem suppositi sic est, quod aliud est natura per quam suppositum proportionatur fini, & aliud est inclinatio in finem, & aliud est illud per quod operatur ad finem consequendum, igitur ita erit in perfectionibus gratuitis, quod alia perfectio supernaturalis erit, per quam creatura rationalis proportionata est beatitudini supernaturali, & hanc dicimus gratiam, aliud vero erit inclinatio in illum finem, quem dicimus charitatem, & aliud erit virtus exequutiua motus in finem. circa quam conclusionem nota. Quod fuerunt diuersae sententiae inter Doctores, tum inter antiquos, tum inter recentiores, antiqui enim vt recitat Sanctus Thomas in disputatis sunt bipar-

Cap. 3.

q. 9. per totum.

Cap. 6.

q. 114.

De veritate q. 27.

titi, si quidem alij eorum dixerunt, gratiam & virtutem esse omnino idem per essentiam secundum rem, & differre tantum ratione; alij vero dixerunt e contrario, quod virtus, & gratia differunt essentialiter, & realiter, primos sequuti sunt Scotus, Ricardus, Gabriel, Durandus, & Marsilius, Lichetus, Ioannes de Mayronis, & tota schola Scotistarum, omnes enim isti sustinent gratiam, & virtutem seu charitatem esse idem realiter, Sanctus Thomas sequutus est secundam opinionem, tanquam rationabiliorem, & hanc etiam sequutus est Bonauentura, & hanc latius declarat Bartholomaeus Medina in Commentarijs in primam secundae Sancti Thomae tanquam magis conformem, & consentaneam scripturis sacris, concilijs, Sanctis Patribus, recte rationi, & suauis Dei dispositioni, vt est videre apud ipsum, adducam tantummodo authoritatem Ioannis ad praesens breuiloquio studens, commentat autem charitatem suam in nobis non quasi prius nos dilexerimus Deum, sed quia ipse prius dilexit nos, vnde prius est, quod nos Deus sibi gratificat, & amabiles reddit sibi, quam quod nos ipsum diligamus, quibus verbis manifestam differentiam ponit inter gratiam, & charitatem, quia distinctis nominibus eas appellant sacre litterae, vt scribitur ad Romanos, iustificati gratis per gratiam ipsius, & in concilio Viennensi dicitur quod paruulis in baptisate secundum opinionem Theologorum probabiliore infunduntur gratia, & virtutes Theologicae, quibus verbis aperte significatur quod gratia distinguitur realiter a virtutibus Theologicis, & propterea sequenda est conclusio praeposita.

Secunda conclusio. Gratia non est subiectiue in aliqua potentia anime, sed in essentia, hanc docet Sanctus Thomas prima secundae, & ratio huius est, quia per gratiam regeneramur in filios Dei, sed generatio prius terminatur ad essentias quam ad potentias, ergo prius est in essentia anime, quam in potentijs, Adde etiam quia omnis perfectio inherens subiectiue potentiae, habet rationem virtutis, sed gratia non habet rationem virtutis, ergo non est perfectio inherens potentiae, & sic remanet vt inheret essentiae. Circa quam attende quod haec conclusio diuersimode intelligitur a doctoribus, nam quidam intelligunt eam secundum quandam appropriationem, vt dicatur quod effectus gratiae prius respiciat animam, quam operationem: alij autem volunt ipsam esse proprie dictam, ita quod primum subiectum gratiae est essentia anime, & primum subiectum virtutis est potentia, & sicuti potentia realiter distinguitur ab essentia, ita charitas realiter distinguitur a gratia, & haec conclusio etiam est contra Gabrielem in presenti distinctione, & ceteros oes Schottistas qui ponunt distinctionem tantum formalem inter essentiam anime, & potentiam, & sic etiam inter gratiam, & charitatem creatam infusam, vnde sicuti ponunt gratiam in potentia, sic & charitatem quae perficit ipsam potentiam in ordine ad actum meritorium.

Tertia conclu. Gratia non est substantialis forma anime infusa, sed accidentalis, probatur quia non est materia, nec forma, nec compositum substantiale, quod non sit materia, neque compositum est manifestum ex se: quod non sit forma substantialis probatur, quia tunc sequeretur quod anima iusti esset alterius speciei ab anima peccatoris, & sic etiam homo iustus, & peccator

q. 110. ar. 3.

Io. 1. Cano.

Cap. 4.

Rom. c. 3.

q. 110. ar. 4.

cator different specie, quia in vno esset forma substantialis. scilicet gratia quae non esset in alio, quod autem sit forma accidentalis patet etiam, quia cum gratia sit quoddam ens positivum, & non est substantia igitur accidens, & omne accidens est forma inherens, igitur inheret animae cum sit eius ornatus, & nitor, ac decor ipsam denominans, & gratificans, nec aliquod aliud subiectum assignari potest. elicitur conclusio haec ex Sancto Thoma prima secundae. Et nota quod haec conclusio est ita certa quod oppositum esset temerarium dicere, & habetur ex Concilio Tridentino ubi definit gratiam, & charitatem esse qualitates diuinitus infusas animae inherentes, & si quis dixerit gratiam, & charitatem esset tantum fauorem Dei, anathema sit.

q. 110. ar. 2.

Sess. 6. c. 6.

q. 110. ar. 2.

Sess. 6. c. 7. Cap. 18.

Q. 111.

Cap. 15.

Cap. 11.

Cap. 8.

Cap. 12. Cap. 6.

q. 111. ar. 1.

Quarta conclusio. Gratia est habitus animae non acquisitus sed infusus, quod sit habitus, probatur quod est qualitas diligens Animam & inclinans ad opera meritoria, quod non sit acquisitus, patet quia a solo Deo infunditur. Vbi nota, quod haec conclusio sumitur ex Diuo Tho. 1. 2. ubi distinguit de gratia, quod dupliciter accipi potest, vno modo per motionem diuinam spirationis, qua anima mouetur a Deo ad aliquid volendum cognoscendum, & agendum, & sic non intelligitur conclusio: alio modo sumitur gratia per habituale dono, quo homo fit gratus, & iustus coram Deo, & sic intelligitur praesens conclusio, quae est de fide contra Lutherum tenentem oppositum, de qua re lege Alphonsum de Vegga in Commentarijs Concilij Tridentini, & Dominicum de Soto secundo libro de natura, & gratia.

Quinta conclusio. Hoc nomen gratia est Analogum dictum de pluribus eius significatum, elicitur haec conclusio ex locis ubi supra; & ratio huius est, quia gratia aliquando capitur pro gratia increata, quae potest dici tota Trinitas, quae illabitur menti iuxta illud ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus, aliquando capitur pro gratia creata, & haec poterit esse quaelibet res gratis a Deo data, iuxta illud Apostoli gratia Dei sum id quod sum 1. ad Corinth. aliquando capitur pro speciali motione Dei, siue interna, siue externa, iuxta illud quomodo audiet sine praedicante. aliquando capitur pro dono superaddito naturae, iuxta illud Iacobi, omne datum optimum, & donum perfectum desursum est. Aliquando pro eo quod gratuito conceditur, etiam quod sit naturale iuxta illud, vniuersae viae domini misericordia, & veritas. aliquando pro pulchritudine iuxta illud Prouerborum, fallax gratia, & vana est pulchritudo. Aliquando pro largitione elemosinarum de qua loquebatur Apostolus 1. ad Corinth. vt in hac gratia abundetis magis, aliquando pro gratia gratis data, vt ait Apostolus diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus 1. ad Corinth. Aliquando pro gratia ipsa iustificante iuxta illud Romanorum gratia Dei vita aeterna. Cum igitur nomen gratiae non dicatur de his praepositis significatis aequiuoce, nec vniuoce, vt patet, igitur analogice.

Sexta conclusio. Gratia conuenientissime diuiditur per gratiam gratis datam, & per gratiam gratam facientem: scribitur haec a Diuo Thoma ubi supra. & ratio huius est, quia gratia vel est illa per quam homo coniungitur Deo, tanquam iustus, & gratus, & amabilis, vel illa per quam vnus homo cooperatur

alteri ad huiusmodi cognitionem acquirendam, si primo modo sic dicitur gratia gratum faciens, seu gratia iustificans, si secundo modo sic vocatur gratia gratis data, igitur conuenientissime fit huiusmodi distinctio a Theologis. Circa quam conclusionem nota quod gratia gratum faciens immediate, & proprie datur in commodum, & vtilitatem eius, qui iustificatur, vt saluus ipse fiat, & placeat Deo, & perditur per quodlibet peccatum mortale, sed gratia gratis data non confert iustitiam illi cui datur, nec in commodum, & vtilitatem eius, sed ad vtilitatem aliorum, & potest stare cum peccato mortali; sicut est donum prophetiae, & sermo scientiae, &c. quae fuerunt in Caipha, & in sibillis, vt scribitur apud Matthaeum, multi dicent mihi in illa die, non ne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo multa daemonia eiecimus, & virtutes multas fecimus &c.

Septima conclusio. Gratia gratis data conuenienter diuisa est ab Apostolo in nouem significata, prima ad Corinth. patet haec ex verbis eius, nam alij per spiritum datur sermo sapientiae, alij sermo scientiae, alij fides, alij gratia sanctorum, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum. Circa quam conclusionem nota, quia vnus homo potest cooperari alteri multis modis, primo docendo principia scientiae, & sic ponitur vna gratia gratis data, quae dicitur fides: secundo docendo principales conclusiones, & sic ponitur alia gratia quae dicitur sapientia, tertio declarare ea quae dicit per exempla, & sic ponitur tertia gratia, quae dicitur sermo scientiae. quarto confirmare ea quae praedicator dicit, & hoc vel in corporibus humanis, sic ponitur gratia sanctorum, vel in corporibus celestibus faciendi miracula, vt solitet aut tenebrescat, & sic ponitur operatio virtutum, vel pronuntiando futura contingentia, & sic ponitur prophetia, vel pronuntiando occulta cordium, & sic ponitur discretio spirituum, vel loquendo per diuersa idiomata; & sic ponitur alia gratia quae dicitur genera linguarum, vel proferendo sensum eorum, quae quis praetendit loqui, & sic ponitur interpretatio sermonum, ex quibus patet conclusio ipsa, & sensus conclusionis.

Octaua conclusio. Gratia pro gratuita motione Dei seu pro habituali dono diuinitus infuso conuenientissime distinguitur per gratiam operantem, & cooperantem: haec conclusio habetur ex Sancto Thoma prima secundae. & ratio huius est, quia vbiunque datur aliquid quod Deus mouet hominem ad operandum, & aliquid quo homo adiutus a Deo exequitur illud operari ibi est operans, & cooperans, sed in iustificatione impij inueniuntur haec supradicta: dicitur conclusio vera, declaratur minor quia si loquimur de gratia pro gratuita motione Dei, qua ipse Deus mouet nos ad aliquod bonum opus exercendum iuxta rationem haec motio dicitur gratia operans, illa vero motio met qua nos adiuti ab ipso Deo iam exequimur illud bonum opus iuxta etiam rationem, dicitur gratia cooperans, si vero loquamur de gratia habituali infusa, cum habeat plures effectus, quorum primus est, sanare, & iustificare, & gratiam Deo facere animam, & hic effectus dicitur gratia operans, deinde facit aliud effectum quod anima ipsa sic grata operatur meritorie, & respe-

Cap. 11.

q. 117. ar. 1.

q. 111. ar. 2.

E

Cap. 4.

Dist. 17. q. 1.

& respectu huius dicitur gratia cooperans. Vbi nota quod eadem gratia habitualis secundum diuersas considerationes dicitur operans, & cooperans, & ex hoc reiicienda est, & improbanda sententia illorum, qui dicunt nostras actiones, & studia quibus ad gratiam praeparatur proficisci tantum a gratia, & non a libero arbitrio, de qua re lege Sotum secundo libro de natura, & gratia, & Alphonsum de Vegga, ubi supra.

Nona conclusio. Gratia conuenientissime distinguitur per praenientem, & subsequenter, conclusio haec est de fide, vt patet in Psalmis; Vbi dicit misericordia eius praeniat me, & iterum misericordia eius subsequetur me, sed gratia Dei prouenit ex misericordia eius, igitur conuenientissime gratia ipsa diuiditur in praenientem, & subsequenter. Vbi animaduerte, quod huiusmodi diuisio est respectu diuersorum effectuum, quos gratia ipsa operatur in nobis, nam quinque sunt effectus gratiae, quorum primus est, vt anima sanetur, secundus vt bonum velit. tertius vt bonum quod vult efficaciter operetur. quartus vt in bono perseueret, vltimus vt ad gloriam perueniat. ex his patet, quod put gratia causat in nobis primum effectum dicitur praeniens respectu secundi effectus, & prout causat secundum, vocatur subsequens respectu primi effectus.

Decima conclusio. Gratia est nobilior charitate elicitur haec ex Sancto Thoma 2. 2. & ratio est, quia causa est nobilior, vel saltem aequae nobilis sicut effectus, sed gratia est causa ipsius charitatis, igitur vel nobilior, vel aequae nobilis sicut charitas. Vbi animaduerte quod charitas, & gratia dupliciter possunt considerari, vno modo vt sunt qualitates superioris ordinis, gratificantes animam Deo, & sic proculdubio melior est gratia, & magis diligenda, quia primo ipsa gratia reddit animam Deo gratam, alio modo potest considerari gratia, & charitas secundum actum in ordine ad proprium obiectum, & sic charitas est melior gratia, quia per charitatem diligimus Deum per proprium actum immediate sicut in se bonus est, sed per gratiam diligimus Deum mediate, & tanquam per principium charitatis, & vt participatur a nobis, de quibus omnibus lege Dominicum Bannes ubi supra.

DISTINCTIO XVII.

Superius Magister determinauit de libero arbitrio in ordine ad gratiam, hic disputat de insufficientia ipsius liberi arbitrij sine gratia, pro cuius intellectu sit haec prima conclusio

Existens in gratia potest per illam mereri gloriam de condigno, scribitur haec prima secundae. cuius ratio est, id quod redditur secundum iustum iudicium merces condigna esse videtur, sed vita aeterna datur propter opera meritoria, vt procedunt ad gratiam secundum rationem iustitiae, vt scribit Apostolus ad Romanos, reposita est mihi coram iustitia, quam reddet mihi dominus in illa die iustus iudex, ergo per talia opera homo meretur vitam aeternam de condigno. Circa quam conclusionem nota, quod sunt diuersae sententiae Doctorum, derelinquo haeresim Lutheri, qui negat omne meritum sed loquor inter catholicos, Scotus enim in primo

sententiarum, sic etiam Marsilius dicunt quod actus nostri, ex hoc solum quod procedunt ex gratia non sunt sufficienter meritorij vitae aeternae de condigno sed ultra ipsos requiritur acceptatio diuina, qua Deus ordinat tales actus ad consequutionem gloriae, & in hac acceptatione completur, & perficitur meritum de condigno. Durandus in praesenti libro aperte docet inter Deum, & hominem non esse proprie meritum de condigno, sed tantum inter homines, & quod redditio praemij pro merito spectat ad iustitiam distributiua, vnde improprie dicitur meritum, respectu vitae aeternae, prout in hominibus iustis est quaedam dignitas quae non inuenitur in hominibus peccatoribus, & conatur colorare hanc suam phantasia pluribus coloribus, quae phantasia satis propinqua est haeresi Lutheranae, idcirco fugienda est vt pestis, sententia Sancti Thomae est: quod opus meritorium consideratur dupliciter, vno modo vt procedit a libero arbitrio hominis, & secundum substantiam suam, & sic non est meritorium vitae aeternae de condigno: contra Pelagium appositum ex libero arbitrio, & ex operibus inde prodeuntibus posse hominem mereri vitam aeternam, quod dictum est error maximus expulsus, & damnatus in Concilio Mileuitano, Araficano, & Tridentino, alio modo consideratur opus hominis meritorium,

Dist. 27. q. 1.

vt procedit a gratia Spiritus Sancti, valor enim meriti attenditur secundum virtutem Spiritus Sancti mouentis nos in vitam aeternam, & attenditur secundum dignitatem gratiae per quam homo confors factus diuinae naturae ex ipso iure adoptatur in filium Dei, & ob hoc debetur ipsi hereditas iuxta illud ad Romanos, si filij, & haeredes, &c. & hic est sensus praeposita conclusionis.

Cap. 8.

Secunda conclusio. Christus in nobis, & per nos meretur vitam aeternam de condigno, elicitur haec conclusio ex dictis Sancti Thomae ubi supra. & ratio huius est, quia caput influit in membra sua, & operatur in eis, sed Christus est caput nostrum, igitur influit in nobis, & operatur in nobis opera nostra. Sed nota circa istam conclusionem, quod Dominicus de Soto 2. libro de natura, & gratia non concedit istam propositionem, quia non vere, & catholice dici potest, quod Christus in nobis, & per nos mereatur, ita vt dicat iustus mereor ego iam non ego, meretur vero in me Christus, immo addit hanc loquutionem fauere haeresi Lutheranae. Caietanus in Opusculo de fide, & operibus docet propositionem istam concedendam esse a Catholicis, sic etiam scribit Cardinalis Osius in confessione fidei; sed vt appareat sensus propositionis sciendum est, quod dupliciter potest intelligi haec conclusio vno modo

Cap. 8.

Cap. 73.

quod Christus mereatur in nobis, sic vt nos nihil pro mereamur, sed concurremus veluti quoddam instrumentum in animatum, & sic conclusio esset haeretica, quo pacto optime dixit Dominicus de Soto. secundo modo potest intelligi sic quod Christus mereatur in nobis, & per nos, qui adiuti diuino praesidio commereamur, & cooperemur, quia Dei cooperatores sumus, & sicuti Deus loquitur in nobis, ita vt etiam & nos loquamur iuxta illud non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis, & sic etiam dicebat Apostolus ad Galathas, viuo ego iam non ego, viuit vero in me Christus, & secunda ad Corinthios dicit etiam,

Cap. 2.

Cap. 13.

an ex-

an experimentum eius quæritis, qui in me loquitur Christus.

Tertia conclusio. Opera Sanctorum madefacta sanguine Christi dicuntur meritoria de condigno, & de iustitia verè, & proprie, elicitur hæc conclusio ex dictis Sancti Thom. vbi supra. & ratio huius est, quia vbiunque est æqualitas proportionis inter meritum, & præmium, ibi est verè, & proprie meritum de condigno, & de iustitia, sed inter opera Sanctorum madefacta sanguine Christi, & informata gratia, & gloriam ipsam est æqualitas proportionis licet non quantitatis, igitur conclusio vera. Vbi nota, quod Lutherani referunt merita bonorum operum in nudam promissionem Dei. Pelagius referebat in liberum arbitriū, aliqui catholici in pactū diuinum cum hominibus si hæc feceritis dabo vobis hoc sed merito tam primi, quam secundi sunt condemnati ab Ecclesia tanquam hæretici. Tertij verò non vndequaque considerantur conditiones meriti, quod quatuor condiciones requirit, quarum prima est, vt sit opus liberum. secunda vt sit præstitum in obsequiū alterius, & sit bonum opus. tertia quod dicat ordinem ad alterum, nam meritum est actus iustitiæ. quarta quod sit opus viatoris, nam beati non merentur, vnde sic diffiniri potest, meritum est opus bonum, liberum siue internum siue externū, cui merces debetur de iustitia, & hoc dicitur de condigno ad differentiam meriti de congruo, quod innititur congruentiæ, vnde in merito quatuor concurrunt, persona merens, & persona præmians, actio studiosa quæ est meritum, & merces ipsa quæ datur. ex his apparet quod meritum de condigno debet referri in gratiā Spiritus Sancti, à qua procedit tamquam à radice, & in pactum diuinum si vis ad vitam ingredi serua mandata, & in vnionem Christi. s. viua membra ipsius Christi, & ex hoc meremur de condigno vitam æternam.

Quarta conclusio. Sola creatura rationalis, & libera mereri potest apud Deum, scribitur hæc à Diuo Thoma prima secundæ. & ratio huius est, quia illa sola creatura mereri potest apud Deum quæ mouet se ad agendum potens operari, & non operari pro sua voluntate, sed sola creatura rationalis est huiusmodi, igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod ibi est meritū vbi est iustitia, sed inter Deum, & hominem nō potest esse iustitia secundū æqualitatem, propterea neq; potest esse quod creatura rationalis pura mereatur apud Deum secundū æqualitatem, & de rigore iustitiæ, sed cum sit quidam modus iustitiæ secundum quandam proportionem, sicut solet esse inter filium, & patrem, & feruum, & dominum, idcirco erit etiam quoddam meritum secundum proportionem tantum, & id quidem præsupposita diuina ordinatione. Attende et quod meritum de rigore iustitiæ est quod non innititur gratiæ, aut misericordiæ acceptantis, sed habet valorem ex se se, & ex persona offerente quale est meritum Christi, meritū de condigno est quod licet innitatur gratiæ, & misericordiæ acceptantis est iustum, & condignum ad præmium futurū quale est meritum Sanctorum, meritum de congruo est, quod non innititur iustitiæ, sed congruentiæ solummodo.

Quinta conclusio. Homo existēs in peccato neq;

A merito, condigni, neq; congrui potest mereri primam gratiam per quodcunque opus, siue naturale, siue morale, siue opus dispositorium excitatum à diuino auxilio, hæc conclusio elicitur ex doctrina S. Th. 1. 2. & rō huius est, quia vbiunque est proprie meritū, illic est proprie debitum tāquam omnino correlatiua, & vbiunque est qualislibet ratio meriti, ibi etiam esse debet tantula ratio debiti, sed inter opus quodcūque ipsius hominis, & primam gratiam nulla est ratio debiti, igitur nulla ratio meriti, maior patet; minor habetur in Concilio Mileuitano, in quo anathematizantur qui dixerint gratiam Dei secundum merita nostra dari; Vbi nota quod hæc conclusio est expressa contra Scotum in quarto sententiarum. Vbi ait quod ex puris naturalibus, & communi influenza potest esse attritio, quæ sit meritum de congruo ad electionem peccati mortalis, quæ opinio non est ex omni parte tuta. Nota etiam quod inter Thomistas conclusio hæc est dubia, quia aliqui ponunt meritum de congruo propter aliquas authoritates Sancti Thomæ in hoc libro, sed placet mihi sequi in hac conclusione opinionem Dominici de Soto, libro secundo de natura, & gratia, qui est huius sententiæ, & certè est Diui Anselmi loquentis cum Deo in libro Prosologion. Cum punis malos iustum est, quia illorum meritis congruit, cum parcis malis iustum est non quia illorum meritis, sed quia tuæ voluntati, & bonitati condecens est, nullam igitur congruentiam agnoscit Anselmus in meritis nostris, sed tantum in bonitate Dei.

Sexta conclusio. Homo non potest mereri reparationem post lapsum nec merito condigni, nec merito congrui, scribitur hæc conclusio apud Diuū Thomam vbi supra, & ratio primæ partis est, quia si homo mereretur reparationem post lapsum merito condigni, sequitur quod infallibiliter saluaretur, & teneretur Deus de iustitia illū reparare, consequens est hæreticum, igitur prima pars conclusionis est de fide tenenda; secunda verò pars etiam est clarissima, quia meritum congrui non potest esse, vbi est aliquod impedimentum, sed in homine lapsus est impedimentum ad reparationem gratiæ, s. peccatū, igitur neq; de congruo homo post lapsum sibi mereri non potest reparationem per gratiam. Et nota quod hæc conclusio ponitur cōtra Gabrielem in præsentī loco, qui tenet quod anima remotione obicis, ac bono motu in Deum ex arbitrii libertate elicit, primam gratiam mereri potest de congruo, quæ doctrina est contra sententiam Anselmi vt superius ostensum est; & si aliquis dicat scienti quod in se est, Deus nō deneget gratiam, respondeo hoc esse verum ex parte diuinæ liberalitatis, & bonitatis, sed non ex parte meriti de congruo in homine. Et si dubitas quid est facere quod in se est, dico quod catholicus Christianus tunc facit quod in se est, quādo secundum regulam fidei detestatur peccatum super omne odibile, præponens in omnibus obedire Deo, remouendo obicem, & habendo bonum motum, eumque ordinando in ipsum Deum super omne amabile, homo infidelis tunc facit quod in se est, quando conformat arbitrium suum rationi, & toto corde querit illuminari ad cognoscendam veritatem, & iustitiam, & bonum suæ salutis.

Septima

Septima conclusio. Opera iusti vt sint meritoria debent saltim esse ordinata virtualiter ad finem supra naturalem, elicitur hæc conclusio ex S. Thoma vbi supra. & ratio huius est, quia opera Sanctorum ex duplici capite habent rationem merendi ex diuina. s. ordinatione, & ex parte liberi arbitrii, sed ex hoc secundo capite requiritur virtualis relatio saltem ex imperio charitatis procedens in finem supernaturalem, igitur conclusio vera. Vbi nota quod hic sunt quatuor sententiæ, quarum prima est Durandi in hoc libro, vbi dicit quod ad rationem meriti non solum requiritur vt homo sit in gratia constitutus, & quod opus factū sit studiosum, sed quod actu referatur in finem supernaturalem. secunda sententia videtur esse Scoti in hoc met libro dicentis quod sufficit vt opus bonum sit ordinatū habitualiter in finem supernaturalem. tertia est sententia quorundam Magistrorum Hispanorum nostri ordinis voluntium, quod ad hoc vt homo mereatur apud Deum sufficit vt in principio vitæ suæ referat se, & omnia sua in finem supernaturalem, & hæc relatio durat per totam vitam suam, si non interrumpatur per peccatum mortale. quarta sententia est conclusio præposita, quæ excludit actualem relationem, & habitualem, & affirmat requiri virtualē, quæ requiritur in omni humano negotio, verbi gratia quis incipit orare, ad hoc vt hæc oratio sit meritoria non est necesse, vt semper recogitet finem supernaturalem actu, sed sufficit tantum virtualiter.

Octaua conclusio. Solus Christus meruit alijs primam gratiam de condigno, scribitur hæc conclusio vbi supra, & ratio huius est, quia solus Christus est caput, & author humanæ salutis, & opera eius fuerunt infinita ratione meriti propter diuinum suppositum, igitur conclusio vera, quod de condigno, & de rigore iustitiæ meruit alijs primam gratiam.

Nonna conclusio. Iusti merentur alteri primam gratiam de congruo, scribitur & hæc vbi supra, & ratio huius est, quia congruum est vt amicus exaudiatur ab amico, sed homo iustus est amicus Deo, quando quidem adimplet voluntatem eius, & sic etiam Deus debet adimplere voluntatem hominis iusti, quippe qui iustus postulat à Deo gratiam, & gloriam alijs, igitur vera conclusio.

Decima conclusio. Beati merentur alijs primam gratiam, & iustificationem de congruo: elicitur & hæc ex locis primo citatis, & ratio huius est, quia beati orant pro bonis, & orationes eorum exaudiuntur à Deo, igitur congruum est, quādo ipsi postulant pro nobis primam gratiam, & iustificationem, vt Deus ipsos exaudiat, & ideo cōsulto, & semper debemus habere diuersos sanctos aduocatos, vt ipsi gemitibus inenarrabilibus vt facit Spiritus Sanctus postulent à Deo nostram salutem.

DISTINCTIO XXVIII.

Prosequitur Magister quomodo liberum arbitrium hominis se habeat ad gratiā, & pro intelligentia huius negotij sit prima conclusio. Ad cognitionem cuiuscunque veri homo indiget diuino auxilio, vt moueatur ad actū, seu vsum, & scribitur à Diuo Thoma prima scūde. & ratio est, quia causa secunda non valet operari sine motione

primæ causæ, sed Deus est primum mouens, & prima causa omnium, tum agens, tum finalis, & exemplaris, igitur conclusio vera. Circa quā nota, quod verum est multiplex, vnum supernaturale, quod haberi non potest nisi per fidem, & diuinis oraculis nobis manifestetur, vt Deū esse Trinum, & vnū, &c. Aliud est verum naturale, quod per lumen naturale cognosci potest, & hoc est duplex, alterum pertinens ad sciētiam speculatiuam, vt patet in physicis, & Metaphysicis, alterum spectās ad practicam, quæ est de dæmonibus, & de virtutibus, & vitijs. Attēde etiam quod auxilium diuinum est duplex, alterum vniuersale, alterum verò speciale, conclusio præsens intelligitur de auxilio vniuersali, & etiam de vero vniuersaliter sumpto.

Secunda concl. Homo in statu naturæ destitutæ potest viribus proprijs cognoscere stante influenza sola generali, seu auxilio generali, aliquas veritates morales, & interdum iudicare, quid sequendum sit, quid verò fugiendum, elicitur hæc conclusio ex loco supracitato, & ratio huius est, quia vnaqueque res per suam formā stante generali influenza potest producere actum proportionatum suæ naturæ, vt graue descendit, & leue ascendit, sed homo est res nobilissima inter omnia entia naturalia, igitur poterit per lumen rationis veritates sibi proportionatas tam morales, quam etiam speculatiuas agnoscere, & iudicare quid sequendum sit, et quid fugiendum: conclusio hæc adeo est vera, vt nullus eam infringere poterit nisi velit constituere hominem cunctis rebus infeliciorem, immo expressè loqueretur cōtra Apostolum ad Romanos, dicentem, Inuisibilia. n. ipsius à creatura mundi intellecta conspiciuntur etc. Nam quod notū est Dei manifestum est in illis, id est quod de Deo ratione naturali potest cognosci manifestū fuit in illis, Deus enim illis reuelauit.

Tertia conclusio. Homo in statu naturæ destitutæ non potest viribus proprijs sine speciali auxilio, det peculiari illustratione Dei habere certam cognitionem atq; iudicium de eo quod est faciendum, et fugiendum in omni re ad veritates morales pertinentes: habetur hæc conclusio ex loco supracitato, et ratio huius est, quia in hoc distinguitur homo sanus ab ægro, quia sanus potest per se ipsum integre, et perfecte munus suum exercere, æger verò, aliqua ex parte id poterit, sed homo in statu naturæ destitutæ, est valde æger, et vulneratus vulnerē ignorantia in intellectu, et malitiæ in voluntate, et concupiscentiæ in parte inferiori, igitur conclusio vera, et adeo certa, quod scribitur Sapientiæ, cogitationes mortalium timida, et incertæ prouidentia nostra: corpus. n. quod corrumpitur aggrauat animam, et terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Sed obseruandum est circa has conclusiones quod Capreolus videtur sequi opinionē Gregorij Ariminensis in hoc loco, qui Gregorius sustinet in præsentī libro, quod homo sine gratia speciali, et superaddita in statu naturæ lapsæ non potest cognoscere aliquod verum morale, quod valeat ad rectam institutionem suæ vitæ, et videtur expresse aduersari dictis Sancti Thomæ prima secundæ. vbi asserit quod homo non indiget noua illustratione gratiæ superaddita ad veritates naturales cognoscendas, aliter lumen naturale non esset

q. 14. art. 1.

Triplex meritum.

Art. 4.

Dist. 40. q. 2.

Dist. 144.

Dist. 42. q. 2.

Cap. 10.

Art. 6.

Dist. 27.

Facere q in se est. v de hic.

Rom. 8.

Cap. 1.

Cap. 6.

Dist. 25. q. 1.

q. 109. art. 1.

esset sufficiens de quo dicitur signatū est super nos lumen vultus tui Domine, propterea relinquendus est Capreolus in hac parte, tanquam deuius à doctrina Sancti Thomæ, & sequendę sunt conclusiones præpositę.

Quarta concl. Credere vniuersam fidem Christi certē non potest homo sine speciali auxilio gratiæ Dei, elicitur hæc conclusio ex loco supra citato. & ratio huius est, quia nemo potest venire ad Christum sine speciali auxilio Dei, sed credere vniuersam Christi fidem certē, & sine aliqua titubatione est venire ad Christum, igitur conclusio vera, & est adeo vera, vt sit de fide, & definita in Concilio Tridentino, vbi dicitur neminē posse sine inspiratione Spiritus Sãcti credere, diligere, aut sperare sicut oportet, & in Concilio Arausicano dicitur, si quis dixerit initium fidei naturaliter nobis inesse, & nõ per inspirationem Spiritus Sancti anathema sit.

Quinta conclu. Homo sine auxilio speciali, tantum suis viribus adiutus potest bonū aliquod morale operari, sed raro, & difficulter, scribitur, & hæc vbi supra. & ratio huius est, quia operari bonū moraliter idest secundum rationem naturalem, nullo apposito sine supernaturali est opus proportionatum viribus humanis, igitur cum vires humanę naturę non sint penitus per peccatum extinctę necessum est dicere hominem posse aliquod bonū morale operari. Adde quod infidelis potest ex naturali compassione, & non propter alium finem dare eleemosinam indigēti, sed talis actus est moraliter bonus, igitur poterit homo per vires suas operari aliquod bonum moraliter. Circa quam cõclusionem nota, quod aliqui Doctores Louanienses sequentes sententiam Gregorij Ariminensis in hoc secundo libro, moti quibusdã rationibus negant præsentem conclusionem dicentes aduersari sacris litteris præsertim Ioannis sine me nihil potestis facere, & Apostoli Pauli dicentis nõ sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis. Nihilominus præsentē cõclusionem sustinent Illustriores Theologi, præsertim Magister sententiarum, & Sanctus Thomas, & Diuus Bonauentura, Gabriel, Scotus, Dominicus de Soto lib. 1. de natura, & gratia, Vegga libro de Iustificatione, & non nulli alij, & auctoritates illę adductę nihil faciunt pro eis, quandoquidem concurrat Deus benedictus in omnibus operibus nostris, tanquam prima causa, & primus motor, & propterea sine generali influētia nihil operari possumus, imò conclusio præsentis videtur esse diffinita in Cõcilio Tridentino Sessione sexta, vbi dicitur, si quis dixerit omnia opera quę fiunt ante iustificationem quacūque ratione facta sint, esse vere peccata, vel odiū Dei mereri, aut quanto quis vehementius nititur, se disponere ad gratiã, tanto eum magis peccare anathema sit; in qua quidē sententia definit Concilium posse peccatorē ante gratiam iustificantem operari aliquod bonū morale, contra Lutherum dicentem, omnia opera peccatoris esse peccata, sed nõquid hoc decretum damnet sententiam Ariminensis, ego non audeam dicere, quia Gregorius non dicit omnia opera peccatoris esse peccata, sed nõ posse sine speciali auxilio Dei operari aliquod bonum morale, licet etiam imponatur ei omnia opera infidelium esse peccata, sed quidquid sit de hac opinione sequen-

da est præsentis conclusio.

Sexta cõclusio. Homo in statu naturę lapsę non potest sine speciali Dei auxilio bonum moraliter operari semper, neque vt in pluribus, scribitur hæc conclusio à Diuo Thoma vbi supra. & ratio huius est, quia si homo esset sanus, & integer, & nullo modo infirmus, potuisset bonum morale proportionatum suis viribus sanis, per totam vitam suam sanam, & integram operari, sed homo ipse per peccatum est infirmus, & lætaliter vulneratus, igitur non poterit operari bonum moraliter perfecte per totā vitam suam semper, & vt in pluribus, sed raro, & cū admixtione multorum defectuum. & atrēde quod hæc conclusio est ita certa, vt contrarium teneri nõ potest sine errore, quia non potest homo per multum tempus viribus proprijs vitare omne peccatū, & adimplere omnia præcepta illi occurrentia sine speciali auxilio gratiæ, & propterea debemus semper orare dicēdo, & ne nos inducas in tentationē.

Septima cõclusio. Omnia illa opera, quibus peccator in statu naturę lapsę tendit, & disponitur ad gratiam iustificantem, siue mediate, siue immediate non possunt fieri sine speciali auxilio Dei, scribitur & hæc conclusio in locis supra allegatis, & ratio huius est, quia si homo ex se posset sufficere sine speciali auxilio Dei, ad exercendum aliquod opus dispositorium ad gratiam mediate, vel immediate sequeretur quod initium salutis esset ex nobis, quæ est hæresis pelagiana, & quod gratia iam non esset gratia, quia gratis nõ daretur. Vbi nota, quod omnis motus, quo homo incipit tendere ad gratiam iustificantem quo ad vsque illam consequatur, est motus supernaturalis, quoniam terminus est supernaturalis, & propterea acquisitio gratiæ, & recõciliatio diuinę amicitia, cum sit quoddã supernaturale, debet etiã habere initium ab aliquo agente supernaturali, idcirco conclusio est tenenda tanquam certa, & firma de fide, cum scriptum sit in Concilio Arausicano, si quis per naturę vigorem bonum aliquod quod pertineat ad salutem vitę æternę cogitare aut facere posse dixerit, hæretico fallitur spiritu.

Octaua conclusio. Opus moraliter bonum iuxta communem sententiam Theologorum est opus conforme rectę rationi, probatur, quia opus illud dicitur moraliter bonum, quod habet omnes circumstantias honestatis, & bonitatis, sed opus conforme rectę rationi est huiusmodi, igitur cõclusio vera. Vbi nota, quod bonum cum sit duplex alterū morale, & alterum meritoriū, morale est tanquam medium inter peccatum, & meritum, non enim est peccatum, quia in nulla re deficit à recta ratione; immo est virtus licet nõ informata charitate, propterea non est meritum, cum careat excellentia supernaturali quæ necessaria est ad constituendum meritum vitę æternę, bonum autem meritorium est illud quod est tanti valoris quod informatum charitate dicitur esse dignum vitę æternę.

Nona conclusio. Homo in statu naturę corruptę sine gratia Dei non potest implere omnia præcepta legis naturalis, quantum ad substantiam operum, habetur hæc conclusio vbi supra. & ratio huius est, quia natura imbecillis non potest omnia opera naturę sanę exercere, sed homo in statu naturę lapsę habet naturam imbecillam, & infirmam, igitur

igitur conclusio vera, de qua lege Dominicum de Soto libro primo de natura & gratia, qui asserit cõclusionem istam esse de fide contra Pelagium, qui vltra alios suos errores habuit hos duos videlicet quod homo poterat ex viribus naturę iustificari coram Deo, credendo, sperando, & amando, alius error erat, quod homo poterat ex viribus naturę vniuersam legem implere, & vterq; error dānatus fuit in Concilio Mileuitano.

Decima cõclusio. Homo in statu naturę integrę suis viribus poterat præcepta legis implere, quantum ad substantiam operum. i. exercēdo fortia, & iusta, & alia opera virtutis, scribitur & hæc vbi supra. & ratio huius est, quia si nõ potuisset per proprias vires adimplere præcepta legis quo ad substantiam operum, tunc potuisset peccare permanendo in illo statu, hoc autem est falsum, quia stante illo statu non potuisset transgredi diuina præcepta, sed obseruaret illa per proprias vires, igitur cõclusio vera, quia totum bonum naturę rationali proportionatum perficere potuisset, & sic posset se præseruare à peccato per proprias vires. Vbi nota, quod neque in statu naturę integrę, neque in statu naturę corruptę potest homo implere diuina mandata quo ad modum agendi, vt ex charitate fiant sine gratia adiuuante. Nota etiam quod quintuplex est status cõmunis, primus est, in puris merisq; naturalibus, vt si homo conderetur à Deo sine gratia, & sine iustitia originali, & sine aliquo dono sanante naturã, atque etiam sine peccato, & multi volunt Adam sic fuisse à Deo creatum. secundus status est naturę integrę pro vt homo est constitutus in puris naturalibus, secundum quod homo reperitur in statu cõsono rationi naturali, in quo pars sensitua est subiecta rationi, & ipsa ratio est affecta erga Deum, vt est finis naturę, & sic rectum & perfectum hominē fecit Deus, vt scribitur Ecclesiastici Fecit Deus hominem rectum. & ipse se immiscuit quæstionibus multis. tertius est status felicissimus iustitię originalis in quo docet Aegidius primū hominē fuisse conditum sine gratia gratum faciente. quartus status est, ipsius gratię gratum facientis, & causantis iustitiam originalem, & in hoc statu vult Sanctus Thom. hominem fuisse conditum. quintus status est gratiæ sanantis, & iustificantis per quam sanamur, & iustificamur per Christum Redemptorē nostrum. Additur, & sextus ipsius naturę lapsę in quo homo consideratur iam prolapsus in peccatū, & vltimate est status glorię, & beatitudinis, ad quē Deus optimus maximus sua misericordia nos perducatur in sæcula.

D I S T I N C T I O XXIX.

Agitur in hac distinctione de gratia per comparisonem ad statū primi hominis existentis in paradiso, & pro notitia huius veritatis sit prima cõclusio talis. Primus homo fuit creatus in gratia gratum faciente, hanc scribit Sanctus Thomas p. p. cuius rō est, quia homo, & angelus æqualiter ordinatur ad gratiam, sed angelus est creatus in gratia, vt docet Augustinus 12. de Trinitate Dei, quod Deus simul erat in eis condens naturam, & largiens gratiam, igitur homo fuit creatus in gratia. Circa quam cõclusionem est sciendum, quod

apud Doctores sunt opinioniones contrarię sicut etiã de angelis, & nedum apud præcos, & antiquos sed etiam apud recentiores, nam euidenter sciri non potest, nisi per reuelationem, propterea conclusio non cadit sub fide, sed sub opinionibus, vnde Romanus Aegidius, qui fuit dilectus discipulus Beati Thomæ tenet cõtrarium huius cõclusionis, & huc sequutus est Alphonsus Toletanus, Thomas de Argentina, Marsilius, & quamplures alij, nihilominus conclusio nostra est probabilius, vt docet Gabriel, quia est cõsentanea sacris litteris, & omnibus ferē patribus, vnde scribitur apud lucam, & spoliauerunt eum plagis impositis, quæ verba intelliguntur de primo homine, secundum omnes ferē Doctores, qui fuit expoliatus gratuitis, & vulneratus in naturalibus, huic cõclusioni attestatur Magister, Augustinus, Ambrosius, & quamplures alij Doctores vt patet in littera Magistri.

Secunda conclusio. Homo in paradiso habebat rectitudinem talem, ita vt ratio erat Deo subdita, & inferiores vires subdebantur rationi secundum supernaturale donum gratiæ, scribitur, & hæc à Sancto Thom. vbi supra, & ratio huius est, quia talis rectitudo, & subiectio rationis ad Deum, & corporis ad animam, & inferiorum virium ad rationem, aut erat naturalis, aut supranaturalis, non primo, quia sequeretur quod non esset ablata, sicuti, & cetera naturalia, quæ non sunt perdita, sed tantum diminuta, igitur erat supernaturalis, & sic secundum gratiam gratum facientem, & hæc conclusio est Beati August. 13. de Ciuitate Dei, vbi ait, confestim gratia deferēte diuina de corporum suorum nuditate confusi sunt primi parentes, senserunt enim motum inobedientis carnis suę, tanquam reciprocam penam inobedientię suę. Sed considerandum est circa istam conclusionem, quod adhuc sunt diuersę sententię Doctorum, nã Scotus in hoc libro do-

ctet vtiq; quod ad subiectionem animæ ad corpus, vtique requiritur donum aliquod supernaturale, sed illud donum non erat gratia gratum faciens, neque charitas, sed erat iustitia originalis, quia si habuisset gratiam gratum facientem potuisset per illam proficere per meritum, sed ait Magister sententiarum in hoc libro, quod homini in creatione datum est auxilium per quod stare poterat, sed nõ poterat proficere, sed quicumque habet gratiã gratum facientem potest proficere per meritum, igitur illud donum supernaturale per quod regulabatur illa subiectio nõ erat gratia gratum faciens, & deceptus est Scotus, quia & si homo non potuit proficere per meritum, hoc habuit ex creatione naturę, vt proficere non posset, sed ex super additione gratiæ in qua fuit creatus proficiebat per meritum. Magister sententiarum loquutus est ex creatione naturę, sed non ex super additione gratiæ, vel dixit illa verba alludēdo ad illos Doctores, qui posuerunt hominem creatum in naturalibus tantum.

Tertia cõclusio. Iustitia Originalis, & gratia gratum faciens distinguuntur realiter tanquam effectus à causa, ita quod gratia gratum faciens est veluti radix iustitię originalis, elicitur hæc conclusio ex loco supracitato, & ratio huius est, quia omnes illi qui sūt in iustitia originali facti, & creati, sunt etiã facti, & creati in gratia gratum faciente, & est argumentum ab effectu ad causam, sicuti fumus est effectus

Aut ignis, vbi cūq; n. est fumus, ibi est ignis, sic etiā, vbi cūq; est iustitia originalis ibi est gratia. gratū faciens non tamen est iustitia originalis, quæ erat in primis parētibus, vnde huiuscemodi iustitia originalis erat quædam gratia gratis data fundata super gratia gratum faciente; sed quæreret aliquis quomodo iustitia originalis poterat stare cū peccato mortali, quia Eua post peccatum non erubescibat, cum esset nuda, ergo signum est, quod peccauit & habebat iustitiam originalem. sed dicendum quod per primum peccatum in mente Eua, fuit perditā gratia, perditā quoque fuit iustitia originalis non totaliter, sed quo ad aliquid, simpliciter erat perdenda, quando peccauit principium totius nature cui fuit datum præceptum, hoc autem fuit ipse Adam, & hoc erat secundum ordinem diuinæ prouidentia, propterea Eua nō erubuit, vnde sicuti in arboribus amota radice, adhuc rami aliquantulum viuunt, sic etiam amota gratia gratum faciente ab Eua per peccatum suum adhuc rami ipse qui erat iustitia originalis per aliquantulum viuere potuit, immo hoc factum ostendit iustitiam originalem nō fuisse idem realiter quod gratia, sed veluti effectus eius, & gratia radix illius.

Quarta conclusio. Iustitia originalis in primis parentibus continebat plures effectus, deducitur hæc cōclusio ex prima secūda declaratur etiā conclusio sic, quia primus effectus iustitiæ originalis erat, quod per ipsam poterat homo non mori, secundus quod per ipsam poterat stare in illa integritate in qua fuit conditus, tertius effectus quod per eam potuerat vitare peccatum, quartus effectus quod per ipsam iustitiam originalem inferiores vires obediabant superioribus, & superiores erant subditæ Deo. quintus, quod ipse Adam sicuti communicabat naturam suam posteris, ita communicare potuerat, & hoc donum, quod erat inseparabile à natura ipsa. Sed nota circa istam cōclusionem, quod sunt diuersæ sententiæ Theologorum, nam Henricus sexto Quolibeto posuit iustitiam originalem per se intrinsece, & directe non dicere, nec includere aliquod donum supernaturale, sed tantum concomitanter habebat annexum tale donum. Ioannes de Bassolis fidelis discipulus Scoti in præsentī loco docet iustitiam originalem fuisse donum supernaturale simpliciter, Alij vero Doctores asserunt esse donum simpliciter naturale, secundum doctrinam Sancti Thomæ, docuimus nos superius, iustitiam originalem esse effectū gratiæ gratum facientis, ex consequenti effectus proueniētes ab ipsa esse etiam supernaturales, vnde commissio peccato cessarunt, de quibus omnibus lege ipsum Ioānem de Bassolis vbi supra.

Quinta cōclusio. Homo tam in statu nature integre, quam in statu nature dissipate, indiget diuino præsidio ad operandum, & volendū quodcūq; bonum, scribitur hæc conclusio prima secundæ. & ratio huius est, quia omnis creatura tam corporalis, quam spiritalis pendet à Deo, tanquam à primo mouente, sed homo in vtroq; statu est partim corporalis, partim spiritalis, igitur in vtroq; statu moueri debet ab ipso Deo ad volendum vel faciendum quodcūque bonum; Et nota quod diuinū præsidium nō est gratia habitualis, vel actualis, sed est communis, & generalis influentia cōseruatiua,

A & applicatiua omnis rei, & virtutis ad quodcūq; opus operandum.

Sexta conclusio. Homo in statu nature integre poterat operari bonum proportionatum nature suis viribus proprijs: habetur hæc conclusio vbi supra, & ratio est, quia quelibet res naturalis per propriam suam formam stantē generali influentia primi mouentis potest operari bonum proportionatum nature suæ, sed homo in statu nature integre non est minoris conditionis quam ceteræ res naturales, igitur conclusio vera. Circa quam conclusionem nota, quod illud bonum proportionatum nature primi hominis est bonum virtutis acquisitæ, puta operari fortia, iusta, & quæ spectat ad prudentiam, & temperantiā, & ad ceteras virtutes morales.

Septima conclusio. Homo in statu nature integre non poterat operari bonū super excedens suas virtutes, sine speciali præsidio diuino, scribitur & hæc vbi supra, & ratio est, quia nulla res potest ultra suam speciem, sed bonum super excedens virtutes primi hominis est ultra suam speciem, & ordinem, igitur cōclusio vera, & animaduerte quod bonum super excedens vires primi hominis est bonum virtutis infusæ, hoc autem vt dictum est non poterat primus homo exercere sine speciali præsidio Dei.

Octaua cōclusio. Homo in statu nature integre non poterat velle, & operari aliquod bonū supernaturale sine gratia super adclita virtuti suæ nature, habetur & hæc vbi supra, & ratio huius est, quia velle, & operari bonum supernaturale non potest esse & fieri sine gratia gratum faciente, igitur cōclusio vera de quibus omnibus lege Magistrū Corradū Roelim in prima secundæ S. Thomæ. Sed pro maiori intelligentia sciendum est quod per hominem in statu nature integre nō intelligimus hominem in meris, purisq; naturalibus constitutum, sed hominem constitutum in statu consono rationi naturali. i. hominem in quo pars sensitua est subdita rationi, & ipsa ratio est bene affecta in ordine ad Deum, vt est finis naturalis, in hoc statu constituit homo per vigorem rationis, qui vigor rationis nō est iustitia originalis, computatur tamen inter effectus iustitiæ originalis, quādoquidem iustitia originalis plures effectus habebat, vt dictum est supra, & inter alios effectus habebat facere duo officia, alterum rectificare hominem in ordine ad finem supernaturalem, & ordinare naturā humanam in ordine ad finem naturalem; In his conclusionibus sermo noster est de homine quo ad secundum officium, secernendo primum, & loquēdo de homine in ordine ad finem naturalem proportionatum, & consentaneum suæ nature, & sic semper quando loquimur de homine in statu nature integre sic sermo noster intelligendus est. Per hominem in statu nature lapsæ, seu corruptæ, dissipatæ, & destitutæ intelligimus hominem carētem iustitia originali, & vigore illo nature, & illis donis, quibus abundabat in statu nature institutæ, & vulneratum secundum corpus, & secundum animam, & auersum à Deo, & à bonis diuinis, ita vt abhorreat illa per voluntatem & intellectū, quippe qui plenus est ignorantia, & tenebris errorum.

Nona conclusio. Homo in statu nature integre poterat proprijs viribus suæ nature diligere Deū super omnia dilectione naturali, elicitur hæc conclusio si

DISTINCTIO XXX.

clusio ex Diuo Thoma prima secundæ. & ratio huius est, quia homo in statu nature integre poterat operari virtute suæ nature bonum sibi naturale, absque dono gratuito licet non absq; auxilio Dei mouētis, sed diligere Deū super omnia dilectione naturali est opus homini cōnaturale, igitur homo in illo statu poterat hoc opus viribus suæ nature perficere. Circa quam conclusionem nota dupliciter esse dilectionem Dei super omnia, vna naturalis nature nostræ consentanea, qua diligimus Deum, vt est principium, & finis nature, altera est supernaturalis, & quæ omnem naturam excedit, qua diligimus Deum super omnia vt est obiectū nostræ beatitudinis, & quod sit Trinus, & vnus redemptor, & saluator & c. vnde diligere Deum super omnia naturali dilectione est vniuersa mādāta diuinæ legis obseruare, & Deo obedire in omnibus, tanquam vltimo fini naturali omnium nostrarum operationum, sicuti diligere Deum super omnia dilectione supernaturali est obseruare totā legem Dei, & constitūere Deum finem vltimum supernaturalem omnium nostrarum operationum, vt patet ex verbis Saluatoris Ioannis, qui diligit me sermones meos seruabit, & in Epistola canonica Ioannis scribitur hæc est dilectio Dei, vt mādāta eius custodiamus, & qui dicit se nosse Deum, & mādāta eius non seruat mendax est, propterea dicitur quod plenitudo legis est dilectio, conclusio ergo præsens intelligitur de dilectione naturali vt dictum est.

Decima cōcl. Homo in statu nature integre nō potest diligere Deum super omnia dilectione supernaturali sine speciali gratia Dei, scribitur & hæc conclusio vbi supra. & ratio huius est, quia difficilius est diligere Deum super omnia dilectione supernaturali, quā credere rebus fidei, sed ad credendum rebus fidei est necessarium lumen supernaturale, ex diuino auxilio speciali, ergo, & diligendo Deum super omnia dilectione supernaturali est necessarium subsidium supernaturale diuinæ gratiæ. Circa quam conclusionem obseruandum est, quod dupliciter potest contingere, vt aliquis velit diligere Deum super omnia, vno modo voluntate inefficaci, & imbecilli, quæ appellatur velleitas, ex explicatur his verbis, vellem in omnibus, & super omnia diligere Deum, alio modo voluntate efficaci absoluta, & perfecta, de qua scripsit Apostolus ad Romanos charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, id est dilectio qua diligimus Deum diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis, & de tali dilectione intelligitur conclusio quæ est de fide, definita in Concilio Mileuitano, Aurasciano, & Tridentino, & hæc distinctio sic declarata, fundatur super verbis Ioannis Epistola canonica prima qui dicit, qui seruat verbū eius in hoc charitas Dei perfecta est, quasi dicat est alia charitas imperfecta, quæ mādāta Dei non seruat, vnde Saluator noster quoque dixit apud Marcum, non omnis qui dicit mihi Domine Domine intrahit in regnū cœlorum, sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cœlis est & c. quibus verbis significatur aliquos dicere se diligere Deum super omnia sed non diligunt, nisi quadam velleitate vt dictum est, propterea conclusio est intelligenda de perfecta dilectione vt expositum est supra.

Disputat Magister sententiarum in presenti distinctione qualiter primus homo deliquerit & quam pro peccato pœnā subierit, & in hoc sequuntur eum omnes sententiarij, idcirco pro dilucidatione talis negotij hæc sit prima conclusio. Mors & alij defectus corporales, & spirituales vno modo sunt pœnæ, & effectus peccati, alio modo sunt naturales homini, docet hæc Sanctus Thomas prima secundæ. & ratio huius est, quoad primam partem conclusionis, quia id quod sequitur aliquam pœnam habet rationem pœnæ, sed omnes isti defectus consequuntur primam pœnam originalis peccati. s. subtractionem iustitiæ originalis, igitur conclusio vera pro prima parte, pro secunda adducitur talis rō, illud est naturale alicui in se cōsiderato qd̄ ex principijs suæ nature nō impeditur causatur, sed mors, & huiusmodi defectus nati sūt causari ex principijs humanæ nature non impeditis, igitur vera conclusio quoad secundam partem. Circa quam conclusionem nota, quod videtur esse contra Pelagium dicentem, quod etsi homo non peccasset adhuc moreretur, contra quem disputat Augustinus 13. de Ciuitate Dei; obseruandum etiā est, quod hæc cōclusio sola fide est cognita quoad primam partem, vt scribit Apostolus ad Romanos stipendia peccati mors est, quia Philosophi solā ratione humana ducti dicunt mortem prouenire ex propria natura, quia homo est compositus ex contrarijs, inter Scripturistas quoque, adest diuersitas opinionum. Nam Augustinus Chisamensis Episcopus in annotationibus in Pêateuchū affirmat hominem per peccatum non incurrisse mortem corporis, sed tantum animæ: Ioseph Iudæus libro primo de antiquitatibus Iudeorum etiam scribit hominem per peccatum non incurrisse mortem corporis, sed accelerationem senectutis, & mortis; eandem sententiā tenuit Philo Iudæus, & Eucherius, sed omnes isti relinquendi sunt in eorum errore, & sequenda est conclusio præposita.

Secunda conclusio. Aliqui defectus in nos per originem venientes habent rationem culpe, & hæc docet Sactus Thomas in presenti loco, & ratio huius est, quia sicut se habet membra corporis vnus personæ ad animam quo ad motum localem, sic se habent omnes homines ab Adam descendentes quoad motionem generationis, sed sic se habent membra vnus personæ ad animam, vel voluntatem illius personæ, quod inordinatio voluntarie procedens ab anima, vel voluntate in motibus, & actibus membrorum culpa est, & peccatum, igitur sic se habebunt singuli homines ad Adam quod omnis in ordinatio procedens à voluntate Adæ in origine hominum, & transfusione nature humanæ in eos culpabilis erit, tunc ultra defectus originalis iustitiæ, immo contrarium originalis iustitiæ est talis inordinatio procedens ab Adam in ceteros, igitur conclusio vera.

Tertia cōclusio. Peccatum originale non potest dici proprie habitus positius per modum qualitatis, aut alicuius formæ absolutæ inclinatus ad malos, & vitiosos actus, hanc scribit Sanctus Thomas prima secundæ. & ratio huius est, quia illud quod nō erit de genere qualitatis, sed est quædam relatio,

q. 109. ar. 2.

Quest. 10.

q. 109. ar. 2.

q. 109. ar. 3.

Cap. 14. Cap. 6.

q. 109. ar. 2.

Cap. 5.

Sed. 6. ca. 3. Cap. 2.

q. 85. art. 5.

Cap. 15.

Cap. 6.

Dist. 30. q. 1. art. 2.

q. 82. art. 1.

relatio, vel habitudo, aut ordo cum quadam negatione habitus positiui, non potest dici habitus positiuus inclinatus potētiarum ad actum, sed peccatum originale est huiusmodi, igitur conclusio vera. Circa has duas cōclusiones notandū est, duos fuisse ortos errores, alter illorum qui simpliciter negarūt peccatum originale, de numero quorum fuit Iulianus, & pelagius, qui expresse loquuti sunt contra fidem catholicam negantes necessitatem sacramentorum, & redemptionem humani generis factam per Christum redemptorem nostrum de quo scribit Ioānes, Ecce qui tollit peccata mundi, & alia scriptura habet, peccatum mundi, quia de originali peccato principaliter loquutus est.

q. 83. art. 3. Quarta conclusio. Peccatum originale materialiter est ipsa concupiscentia, ponitur hæc à S. Thoma prima secundæ. & ratio huius est, quia materiale in peccato est inordinatio potentiarum anime inordinate conuersæ ad bonum commutabile, sed hoc tale exprimitur per ipsam concupiscentiam, igitur conclusio vera. Circa quam nota contra Cornelium Agrippam hereticum, qui in quodam opusculo de peccato originali voluit hoc tale peccatū fuisse luxuriam, expresse contra scripturam, & contra communem consensum omnium Doctorum, qui ex dicto Genesis dicūt illud peccatum fuisse inobedientiam in comedendum lignum vetitum.

Cap. 3.

Quinta conclusio. Peccatum originale formaliter est priuatio iustitiæ originalis per quam voluntas subdebatur Deo, scribitur hæc in loco superius allegato, & ratio huius est, quia species peccati originalis sumi debet ex causa, sed causa quare in nobis est huiusmodi peccatum est, quia voluntas non subditur Deo vt prius subdebatur, igitur formale huius peccati est huiusmodi priuatio originalis iustitiæ, qua propter ex auersione à Deo consequuta est inordinatio in omnibus viribus anime. Vbi nota quod plurimi falluntur in hoc, quia priuatio originalis iustitiæ videtur esse effectus peccati, & non ipsum peccatum formale, quia Deus abstulit originale iustitiæ ex hoc quod Adam peccauit, igitur priuatio non est peccatum, aliter Deus fuisset causa peccati. Propterea obseruandum est, quod in iustitia originali tria inueniebantur, primum ipsum donum, secundum subiectio mentis ad Deum, tertio rectitudo virium inferiorū ad rationem, & corporis ad animā, licet enim priuatio illius doni sit effectus peccati, tamen priuatio illius rectitudinis, & subiectionis ad Deum non est effectus peccati Adam, sed ratio formalis ipsius.

Sexta conclusio. Peccatum originale est inordinata conuersio ad bonum commutabile habitualiter deriuata à primo peccato Adæ, elicitur hæc conclusio ex Diuo Thoma vbi supra. & ratio huius est, quia illud peccatum fuit peccatum cōmissionis, ergo inordinata cōuersio ad aliquod obiectū quod autem habitualiter maneat in nobis patet, quia hoc est commune omnibus peccatis, quod actus ipse pertransijt, & homo manet cōuersus ad bonum commutabile; quod sit deriuata in nos à primo peccato patet ex hoc, quia in Adam illud quod fuit actuale, in nobis traducitur per originem. Circa quam conclusionem nota, quod sicut iustitia nostra habita in baptisate est participatio iustitiæ, quæ est in Christo, ita peccatum origi-

nale nobis inherens est participatio quadam illius primæ inobedientiæ, vnde sicut naturam à primo parente participamus, ita & maculam ab illo deriuatam habemus.

Septima cōclusio. Peccatum originale est quidam habitus corruptus, scribitur hæc à S. Thoma vbi supra. & ratio huius est, quia sicuti se habet priuatio sanitatis in corpore male affecto, & inordinate disposito, ita priuatio sanitatis in anima, sed sic est quod priuatio sanitatis in corpore egro, & languido est quidam habitus corruptus, ergo sic etiam, & peccatum originale, quod est priuatio sanitatis eius est quidam habitus corruptus. Circa quam conclusionem nota, quod peccatum originale non est habitus veluti scientia, & virtus, quæ est qualitas qua potentia inclinatur ad agendum, nec est habitus acquisitus, vel infusus, aut super additus potentia, sed est inordinatio potentiarum, quæ est quasi habitus quidam naturæ, veluti ægritudo, & obliquitas ac deuiatio à lege, & rectitudine: hinc dicitur fomes, languor naturæ, concupiscentia, vt vocat ipsum Apostolus, quæ verba exponit Concilium Tridentinum sic, hanc concupiscentiam quam aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta synodus declarat Ecclesiam Catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari quod vere, & proprie in re natis peccatū sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinatur, si quis autem contrarium senserit anathema sit.

Octaua conclusio. Peccatum originale in omnibus hominibus est vnum specie, in vno vero homine dicitur vnum numero, hæc docet S. Thomas vbi supra. & ratio huius est, quia sicuti se habet ægritudo corporalis, ita ægritudo spiritualis, sed ægritudo corporalis causata ex abundantia calidi, frigidi vel ex læsione pulmonis, aut hepatis est vna secundum speciem in diuersis corporibus humanis ratione causæ, in vno autem corpore humano est vna numero ratione subiecti, igitur hæc ægritudo, & infirmitas spiritualis est vna specie ratione causæ puta Adam, qui est primus homo, & est vna numero ratione subiecti in quolibet homine. Circa quā conclusionem nota, quod causa huius corruptæ dispositionis dicitur vna tantum, videlicet priuatio originalis iustitiæ, per quā sublata est subiectio humanæ naturæ ad Deum, & causa huius sublationis fuit ab ipso Deo, & ab ipsa natura humana, à Deo quia amplius eam non influit, à natura humana, tanquam à ponente obicem, & obstaculum tali iustitiæ, vel saltem à principio naturæ scilicet Adam, & huiusmodi sublatio, & subtractio originalis iustitiæ cum ipsa concupiscentia dicitur peccatum per modum vnitatis, quia est vnum specie, aliquando per modum pluralitatis, quia sunt plura numero, ratione subiectorum in quibus reperiuntur, vel quia in ipso peccato originali virtualiter continentur omnia alia peccata, vel quia sancta scriptura multoties vitur plurali pro singulari, iuxta illud defuncti sunt qui quærebant animam pueri.

Nona conclusio. Peccatum originale æqualiter reperitur in omnibus hominibus, scribitur hæc conclusio à S. Th. vbi supra, & ratio huius est, quia peccatum originale est peccatum naturæ, sed natura æqualiter est in omnibus, igitur & peccatum originale æqualiter etiam in omnibus reperitur. Circa quam

quam nota, quod nedum conclusio hæc debet intelligi respectu naturæ, sed etiam respectu iustitiæ originalis, quæ ex omni parte ablata est æqualiter ab hominibus, respectu etiam pænæ, quæ etiam est æqualis in omnibus, nempe carētia diuinæ visionis, & hæc est doctrina B. Augustini in Enchi. hanc etiā conclusionem docuit Innocentius in capitulo maioribus de Baptismo, & eius effectu.

Decima conclusio. Peccatum originale in nobis est voluntarium non voluntate propria, sed voluntate capitis. s. primi hominis, scribitur hæc à Diuo Thoma prima secundæ, & ratio huius est, quia omnes nos descendentes ab Adam, eramus, sicut membra corporis respectu capitis, sed actus membrorum non sunt voluntarij, nisi voluntate animæ, primo mouentis ipsa, igitur & actus nostri dicuntur voluntarij ratione primi parentis, à quo suscepimus naturam. circa quam conclusionem nota, quod S. Thoma tribus exemplis vtitur ad declarandam ipsam, quorum primum est, in ciuilibus eramus. n. nos sicut singuli Ciues, qui transfulerunt voluntatē propriā in voluntatem vnius principalis, & quod dicebatur facere ille principalis, dicebantur facere omnes illi ciues, sic etiam & nos respectu ipsius Adæ: secundū exemplum est de membris corporis respectu ipsius capitis, tertium est exemplum logicum sumptū ex Porphyrio, quod ex participatione vnius speciei plures homines sunt vnus homo. quæ tria exempla impugnat Catherinus in opusculo de peccato originali, sed impugnatio sua nulla est, vt est videre apud Hieronymum de la Rua Doctorē Tholetanū in suis controuersijs.

Ex cōclusionibus istis poteris de facili excludere omnes errores ortos de peccato originali, & primo errorem Pelagij, qui dicebat peccatū originale nil aliud esse, nisi solum imitationem transgressionis Adæ: quem errorem secuti sunt nonnulli vt fuit Abaelardus, vt notat Sisyphus Senenlib. 6. bibliothecæ, & Marcus Anacoreta etiam secutus est illum errorem, vt notat Frāsciscus Turrianus in Epistola de definitione propria peccati originalis. potes etiā secundo animaduertere errorem Origenis lib. 1. Periarcon, qui dixit peccatū originale esse peccatum commissum ab anima sua voluntate ante hanc vitam. animaduerte etiam tertio errorem Cornelij Agrippæ, qui dixit peccatum primorum parentum fuisse luxuriam, quia ipsi statim erubuerunt, & fecerunt sibi folia ficus: excludendus etiam est quarto error Matthiæ Flacci illirici, qui dixit peccatum originale esse quadam formam substantialem naturæ hominis superadditā, vt refert etiā Franciscus Turrianus, vbi supra: excludendus etiam est quinto error Lutherij, qui voluit peccatum originale esse ipsam concupiscentiā carnis, seu fomitem, quæ errorem anathematizat Concilium Tridentinum. sic et sexto fugienda est sententia, quam docuit Albertus Pynghius Campēsis, & Ambrosius Catherinus in opusculo de peccato Originali, quia voluerūt, nos denominari peccatores à primo peccato Adæ per extrinsecā denominationem. septimo animaduertenda est sententia Durandi in presenti loco, vbi asserit peccatum originale secundū sui essentiā esse quadam indignitatem habendi iustitiā originale.

Octauo fugienda est opinio Gregorij Ariminensis, Gabriellis, & Enrici, qui dixerunt peccatum ori-

ginale fuisse qualitatem quadam inherentem animæ proueniētē ex morbida qualitate carnis: non vitanda est sententia Scoti, & omnium eius discipulorum, qui voluerunt, peccatum originale esse priuationē quadam, & decepti sunt, quia in ipso peccato originis sunt multa, nempe ratio defectus, secundo ratio mali, quia ibi est defectus boni debiti, tertio ratio peccati, quia ille defectus deordinatur à fine, quarto ratio culpæ, quia talis defectus est voluntarius, quinto ratio meriti, & demeriti, & dignitatis, & quia aliqui istorum defectuū possunt esse à Deo, tanquam à cā non influente, & possunt esse ab anima, tanquam à cā ponente obstaculum. postremo fugienda est opinio Michaelis Doctoris Louaniensis, qui dixit peccatū originale esse amorē terrenorū, & sequenda est doctrina posita in conclusionibus, quod peccatum originale dicit conuersionem habitualement ad obiectum indebitum, cui conuersioni est cōiuncta priuatio iustitiæ originalis, & huiusmodi cōuersio fuit actualis in Adamo, in nobis vero est habitualis, quæ in se claudit concupiscentiā, tanquam materiale, per quam concupiscentiam intelligimus non solum inordinationem appetitus sensitui, sed etiam inordinationem voluntatis; claudit quoque tanquam formale priuationem iustitiæ originalis, quæ priuatio non est formalis, quæ est negatio in subiecto Aptonato, vt cecitas, & tenebra, sed dicitur priuatio causalis, quæ causat eam negationem, sicut recessus solis causa dicitur priuationis luminis, quæ causat negationem luminis: & sic intelligit S. Thomas, quod formale in peccato originali est priuatio iustitiæ originalis, non priuatio formalis, sed causalis. & vbi cunque Capreolus, Ferrariensis, & Caietanus ita loquuntur, intelligendi sunt de priuatione causalis, & non formalis. & sic habes in peccato originali hæc tria principaliter reperiri, conuersio habitualis ad bonum commutabile, priuatio causalis iustitiæ originalis, & concupiscentia ipsa: vnde baptizatus cum transfundatur naturam humanam conuertitur ad bonū cōmutabile in filios suos transfundit naturam cum peccato originali, licet ipse sit baptizatus, & careat peccato originali. de quo negotio, si latius vis videre, lege Diuum Thomam vbi supra, & Frāsciscum Turrianum, & Hieronymum de la Rua in propria materia de peccato originali.

D I S T I N C T I O XXXI.

I N presenti distinctione disputant Theologi de quibusdam conditionibus peccati originalis, postquam superius ostensum est, peccatum originale fuisse, & quid nam fuerit, pro cuius explanatione sit prima conclusio talis: caro ipsa non potest esse subiectū peccati originalis, ponitur hæc à S. Thoma prima secundæ ratio huius est, quia id est subiectū virtutis, & vitij, siue peccati, sed caro non potest esse subiectum virtutis, vt docet Apostolus ad Romanos, non habitat in me, hoc est in carne mea bonum, igitur caro non potest esse subiectum peccati originalis, maior patet, quia virtus, & vitium, siue peccatum sunt contraria, & contraria habent fieri circa idem, igitur vera maior, circa quam conclusionem nota, quod licet ad carnem etiam perueniat peccatum originale. Addit. Aq. in ij. vol. Capr. E nale

Cap. 93.

q. 83. art. 1.

Sess. 1.

Cōtrouer. Secunda.

q. 83. art. 1.

q. 83.

q. 83.

q. 83. art. 1.

Cap. 7.

nale ex corruptione primi peccati, illud tamen non habet rationem culpæ, sed tantummodo pœnæ.

Secunda conclusio. Peccatum originale dicitur esse in semine corporali, tanquam in causa instrumentali, ponitur hæc conclusio à Sancto Thoma, ubi supra, & ratio est, quia natura humana traducitur in posteros per semen corporale, tanquam per causam instrumentalem, sed cum natura humana traducitur etiam peccatum originis, igitur conclusio vera. circa quam nota, quod dupliciter potest esse aliquid in aliquo, vno modo tanquam in causa principali, alio modo tanquam in causa instrumentali, primo modo peccatum originis fuit in ipso Adam, tanquam in stipite, & capite omnium, iuxta illud Apostoli ad Romanos, in quo omnes peccauerunt, secundo vero modo dicitur esse in virtute seminis, vt dictum est.

Cap. 5.

Tertia conclusio. Peccatum originis tanquam in subiecto reperitur solummodo in anima, & ratio huius est, quia illud dicitur esse proprie subiectum peccati, quod est subiectum culpæ, sed solummodo anima est subiectum culpæ, igitur solummodo anima dicitur esse subiectum peccati. circa quam conclusionem nota, quod anima ipsa rationalis ex sua creatione non potest dici inquinata peccato originis, sed tantummodo ex infusione ad corpus, cui infunditur, sed nullo modo habito respectu ad Deum infundentem, quia ipse non est causa peccati, quandoquidem in semine paterno est quædam virtus intentionalis traductiva defectum in carne, & in anima prolis, in carne quidem cum ratione pœnæ, in anima vero, cum ratione culpæ, & pœnæ, & reatus pœnæ æternæ, & quando dicitur à Theologis, quod caro inficit animam, intelligitur non de carne cui proprie vnitur anima, sed de carne patris, vel de semine carnali.

Art. 2.

Quarta conclusio. Peccatum originis primo & principaliter est in essentia ipsius animæ, secundario vero in potentijs, hanc docet Sanctus Thomas prima secundæ, ubi supra, & ratio huius est, quia peccatum originis est peccatum naturale, sed anima est forma, & natura corporis secundum essentiam suam, & non secundum potentias, igitur anima est subiectum peccati originis principaliter secundum suam essentiam. circa quam conclusionem obseruandum est, quod sunt multæ sententiæ doctorum, Scotus namque in presenti loco docet, & cum ipso omnes sui sequaces præfertim Fraciscus Lichetus peccatum originis primo, & principaliter reperiri in voluntate, quia peccatum essentialiter dicitur esse voluntarium, Durandus vero in hoc etiam loco ponit peccatum originis reperiri in appetitu sensitivo, sententia tamen Sancti Thomæ est explicata in conclusionem, quæ non est de fide, sed est probabilior alijs, quia nasci in peccato originis est nasci filium Adæ per actiuam generationem, filiatio autem non refertur ad potentiam, sed ad essentiam ipsius animæ, & ideo probabilior est opinio S. Thomæ. nec valet illud, quod dicebat Scotus, peccatum originis esse voluntarium, quia illud tenet in Adam, a quo commissum fuit propria voluntate, & ideo in eo fuit actuale, nos autem commisimus illud voluntate aliena, vnde quemadmodum gratia constituit animam in esse supernaturale, & ex ea deinde proueniunt habitus operatiui, qui sunt in potentijs, ita

Dis. 32. q. 1.

Quæst. 3.

peccatum originis constituit hominem in esse filij iræ, & inimici per essentiam, deinde operatiue reperitur in potentijs.

peccatum originis constituit hominem in esse filij iræ, & inimici per essentiam, deinde operatiue reperitur in potentijs.

Sexta conclusio. Peccatum originis ex ea parte, qua inclinatur ad peccandum præcipue pertinet ad voluntatem: scribitur hæc conclusio à Sancto Thoma ubi supra, & ratio huius est, quia inclinatio ad peccandum est quasi prima operatio, sed ad voluntatem spectat primo operari, & mouere alias potentias, igitur conclusio vera: circa quam nota, quod in infectione peccati originalis duo sunt considerata, primo quidem inherencia eius ad subiectum, & secundum hoc primo respicit essentiam animæ, deinde oportet considerare inclinationem eius ad actum, & hoc modo respicit potentias animæ, oportet ergo, quod illam per prius respiciat, quæ primam inclinationem habet ad peccandum, hæc autem est voluntas: vnde peccatum originale per prius respicit voluntatem, sicuti etiã iustitia originalis per prius respiciebat voluntatem, cuius erat rectitudo, & hæc est sententia nedum S. Thomæ, sed etiam B. Anselmi in libro de conceptu originali.

Septima conclusio. Potentia generatiua, & vis concupiscibilis, & sensus tactus sunt magis infectæ quàm alia potentia animæ per peccatum originis, est Sancti Thomæ ubi supra, & ratio huius est, quia corruptio originalis transfunditur in posteros per actum generationis, sed potentia generatiua continet delectationem tactus, & habet maximam concupiscenciam, igitur in his tribus magis apparet peccatum originis. in potentia generatiua, in tactu, & in concupiscibili. circa quam conclusionem attendendum est, quod propter istam apparentiam prolapsus est in errorem Cornelius Agrippa, qui voluit peccatum originis fuisse luxuriam, & deceptus est valde, cum expresseloquutus fuerit contra scripturam, vt dictum supra, & hæc conclusio est B. Augustini 14. lib. de Ciuitate Dei, ubi dicit, quod infectio originalis culpæ maximè apparet in motu genitalium membrorum, quæ rationi non subditur, hæc autem membra genitalia deseruiunt virtuti generatiuæ in commistione sexuum, quæ est delectatio secundum tactum, quæ maximè concupiscenciam mouet, vnde patet infectionem huiusmodi peccati maximè pertinere ad huiusmodi potentias supra scriptas.

Octaua conclusio. Pœna huius peccati originis est annihilatio de rigore iustitiæ, hæc docet S. Thomas in hoc lib. & ratio huius est, quia non minus quis meretur priuari beneficio essendi à Deo, quàm ab homine propter aliquod peccatum, sed constat ab homine iuste priuari aliquem ipso esse, igitur à Deo etiam meremur priuari esse propter peccatum à nobis commissum contra eum, minor patet, quia iustitia humana annihilat hominem suspendendo ipsum propter peccatum aliquod, puta homicidij, aut furti, quia suspendendo hominem incineratur, dispergitur cinis, & sic quantum ad ea spectat, annihilat per accidens namque est ad humanam iustitiam, quod remaneat materia, & anima separata, igitur multo iustius potest priuari peccator ipso esse totaliter, quod non ab habete, sed ipso Deo gratuito beneficio suscepit, & conseruatur.

Nona conclusio. Peccatum originis consideratum sub statuto ordine diuinæ iustitiæ non meret pœnam annihilationis: hæc conclusio elicitur ex Sancto Thoma

Thoma ubi supra, & ratio huius est, quia pœna annihilationis repugnat pœnæ perpetuitatis, sed Deus pro peccato secundum suam iustitiam statuit dare, & inferre pœnam perpetuitatis, iuxta legem suam, vt habetur Matthæi, Ibunt hi in supplicium æternum, igitur conclusio vera. circa quam attende, quod peccatum quantum est ex parte sui, cum per ipsum auertatur creatura ab incommutabili bono, aufert à Deo diuinitatem suam, quæ sibi debetur, quod sit omnium finis vltimus, & per conuersionem confert diuinam proprietatem bono commutabili, & ideo tanquam reus læsæ maiestatis ipse peccator incurrit reatum annihilationis ex suo demerito, sed conuenientia diuinæ iustitiæ, quæ punit citra condignum non dat reatum annihilationis.

Cap. 25.

Cap. 26.

Cap. 27.

Cap. 28.

Cap. 28.

Quæst. 3.

Quæst. 3.

Cap. 6.

Cap. 6.

Decima conclusio. Pueri per peccatum originis puniuntur solummodo pœna damni, quæ est carentia diuinæ gloriæ, & visionis, hæc conclusio est Sancti Thomæ ubi supra, & ratio huius est, quia vt scribitur in Apocalypsi, quantum glorificauit se, & in delictis fuit, tantum date illi tormentum, sed pueri non se glorificauerunt in illo antiquo peccato, ergo non habent pœnam sensus, sed tantum pœnam damni. circa quam conclusionem nota, quod sunt variæ sententiæ Theologorum, quarum prima attribuitur Diuo Augustino libro de fide ad Petrum, ubi dicit, infantes sine baptisinate decedentes ignis æterni sempiterno supplicio esse puniendos, secunda oppositio est, quod pœna infantium est, quod non cruciantur igne, sed tantum tristantur, tertia opinio est, quæ vult infantes ipsos non proprie puniri, nec pœna sensus, nec pœna damni. sed relictis omnibus his conclusio Sancti Thomæ est sequenda, & exponendum est dictum Augustini, qui per ignem gehennam, & tormenta nihil aliud significare voluit, quàm priuationem diuinæ gloriæ de quibus omnibus lege Caietanum in expositione primæ, & secundæ, & Bartholomæi Medinæ doctoris Hispanum, quia hæc vltima conclusio videtur esse definita in cap. maiores de baptismo, & eius effectu, ubi dicitur, quod pœna peccati originalis est diuinæ visionis carentia, actualis vero peccati pœna est tormentum ignis æterni.

DISTINCTIO XXXII.

In hac distinctione disputatur à Magistro sententiarum, quomodo peccatum originis dimittitur renatis per baptismum, & pro explicatione huius negotij sit prima conclusio talis, culpa originalis peccati tollitur per sacramentum baptismi, ponitur hæc à Sancto Thoma in tertia parte summarum suarum Theologiæ, & ratio est, quia per baptismum tollitur omne illud, quod spectat ad pristinam vetustatem, sed peccatum spectat ad pristinam vetustatem, igitur conclusio vera. circa quam conclusionem notandum est, quod dicit Apostolus ad Romanos Quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus, & deinde concludit ita, & vos existimate mortuos quidem esse peccato, viuètes autem Deo in Christo Iesu, & hæc vita consistit in hoc, quod per baptismum confertur gratia, cuius virtute infectio peccati originalis tollitur ab homine, quæ ex natura in personam dissol-

uebatur, & secundum hoc anima purgatur à macula culpæ, & per consequens soluitur reatus culpæ, sed illa dispositio ad malum, quæ dicitur fomes, & concupiscencia non ex toto tollitur, quia sequitur conditionem naturæ, baptismum autem non purgat naturam, nisi quantum pertinet ad infectionem personæ, & ideo illa dispositio ex toto non tollitur vsque ad statum beatitudinis, in quo natura ipsa perfecte curabitur.

Secunda conclusio. Peccatum originis non sequitur naturam humanam absolute, sed deriuatã ab Adam secundum seminalem rationem, elicitur hæc conclusio ex D. Thoma prima secundæ, & ratio huius est, quia soli filij Adæ dicuntur contrahere peccatum originale, sed habens naturam humanam aliunde, quam ab ipso Adam non diceretur eius filius, igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod si quis nasceretur non per seminalem rationem, sed tantum secundum corpulentam substantiam, hic talis non haberet peccatum originale, sicut de facto est de Christo, qui fuit in Adam secundum substantiam corpoream deriuatam ab Adam, sed non fuit formatus virtute seminis, sed mystico spiramine, propterea non contraxit peccatum originale.

q. 81. art. 4.

Tertia conclusio. Baptizatus, & carens peccato originali generat tamen filium subditum peccato originis, habetur hæc conclusio à Sancto Thoma, ubi supra, & ratio huius est, quia baptizatus non generat quatenus Dei Filius, sed quatenus seculi filius, sed homo per baptismum efficitur Filius Dei, igitur si generat, generabit Filium cum peccato originali. ubi nota, circa istam conclusionem, quod solet dissolui illud argumentum, nullus dat quod non habet, sed pater baptizatus non habet peccatum originale, ergo non potest transfundere illud in Filium suum, hanc difficultatem soluit Augustinus libro tertio de meritis peccatorum, dicens, quod habens naturam, quam ab Adam vitiatam suscepit illam transfundit: quibus verbis habemus, quod pater baptizatus non transfundit personam, sed naturam, quemadmodum Iudeus circumcisus generabat Filium incircumcisum, & ratio est, quia circumcisio erat personalis, incircumcisio vero erat totius naturæ, videmus etiam, in naturalibus, quod triticum excussum palea producit triticum paleam vestitum, sic etiam dicimus, modo non esse inconueniens, patrem baptizatum non habere peccatum, & generare Filium cum peccato originali.

Cap. 8.

Quarta conclusio. Per peccatum originale diminuitur bonum naturæ, quod est inclinatio hominis ad virtutem: scribit hanc Sanctus Thomas prima secundæ, & ratio huius est, quia quando sunt duo contraria, quorum vnum inclinatur ad vnum contrariorum, alterum vero ad aliud, diminuitur alterum ipsorum, sed inclinatio hominis ad virtutem, & inclinatio eiusdem ad vitium sunt contraria, & per actum peccati inclinatur quis ad similes actus peccati, igitur conclusio vera. pro cuius intellectu sciendum est, quod bonum humanæ naturæ tripliciter considerari potest, primo pro ipsis principijs nature, ex quibus natura ipsa constituitur, & proprietates causatæ ex his; secundo, quia homo habet à natura ipsa inclinationem ad virtutem, & ipsa inclinatio

q. 85. art. 1.

ad virtutem dicitur boni naturæ, tertio dicitur bonum naturæ donum originalis iustitiæ, quod fuit collatum toti humanæ naturæ: primum bonum naturæ per peccatum non est ablatum, nec diminutum, tertium vero bonum est totaliter ablatum per peccatum primi parentis, sed medium bonum, quod est secundum, scilicet ipsa naturalis inclinatio ad virtutem diminuitur per peccatum, & sic intelligenda est conclusio.

Quinta conclusio. Per peccatum originis non fuit ablata facultas naturalis liberi arbitrij, hæc conclusio habetur vbi supra à Sancto Thoma, & ratio est, quia facultas naturalis liberi arbitrij connumeratur inter potentias animæ, sed potentia animæ est primum bonum naturæ, quod non est ablatum, igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod peccatum illud antiquum dicitur diminueri bonum naturæ, quod erat inclinatio ad virtutem, & quia homo est expoliatus gratuitis & vulneratus in naturalibus, habebat enim ipse homo intellectum sanum in ordine ad verum, modo destitutus est suo ordine ad verum, propterea dicitur habere vulnus ignorantia, ipsa autem voluntas est destituta ordine suo ad bonum, & ideo est vulnerata vulnere malitia: irascibilis, vulnere infirmitatis: concupiscibilis vero vulnere concupiscentiæ, & sic effecta sunt quatuor hæc vulnera in potentijs ipsius animæ.

q. 81. art. 5.

Cap. 5.

Sexta conclusio. Si Adam non peccasset, Eva tamen peccante filij Adæ nõ contraxissent peccatum originale, docet hanc Sanctus Thomas prima secunda, & ratio huius est, quia vt dicit Apostolus ad Romanos per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, sed per hominẽ intellexit Adã, & non Euam, vt omnes exponunt, igitur si Adam non peccasset, Eva tamen peccante filij essent nati sine peccato originali. Circa quam conclusionem obseruandum est peccatum originale à primo parente traduci in quatum ipse mouet ad generationem natorum. Hinc est, quod si materialiter tantum aliquis ex carne humana generaretur, originale peccatum non contraheret, & quia secundum veram Philosophiam principium actiuum in generatione est à patre, materiam aut tantummodo ministrat ipsa mater, hinc est, quod peccatum originale non contrahitur à matre, sed à patre, & propterea optime dictum est, quod si Adam non peccasset, & Eva peccasset filij non contraherent peccatum originale, & è contrario, si Adam peccasset, & Eva non peccasset, filij nati essent cum peccato originali.

Septima conclusio. Solus Christus non contraxit peccatum originale ex Adam, hæc conclusio ponitur à Sancto Thoma vbi supra, & ratio habetur ex supradictis, quia Christus non fuit propagatus per feminalem rationem, igitur conclusio vera.

Circa quam nota, quod nunc non est sermo de beata Virgine, quæ maxima puritate nitet, de qua infra dicemus, sed de omnibus alijs hominibus deriuatis ex Adam, & indigentibus redemptione per Christum, vt optime exponit Caietanus contra Palagianos, quod de solo Iesu Christo verum est dicere, quod ex ipsa generatione nulli peccato est obnoxius iuxta verbum Angeli ad beatam Virginem, quod ex te nascetur, Sanctum vocabitur Filius Dei.

Octaua conclusio. Quanto corpus est melius

dispositum, tanto meliorem animam sortitur in operando, scribitur hæc à Sancto Thoma prima parte, & ratio huius est, quia forma, & actus recipitur secundum capacitatem ipsius materie, igitur quanto materia est melior disposita ad suscipiendam formam, tanto meliorem formam suscipit. Circa quam nota, quod inter homines, quidam habent corpus melius dispositum, quam alij, propterea sortiuntur animam maioris virtutis in intelligendo, vnde dicebat Aristoteles in secundo de anima, quod molles carne bene aptos mente videmus.

Nona conclusio. In animabus rationalibus sunt diuersi gradus, eiusdem tamen speciei, docet hanc Sanctus Thomas in presenti libro, & ratio huius est, quia formæ naturaliter proportionatæ suis susceptiuis secundum inæqualitatem susceptiuorum habent inæqualitatem inter se, sed humanæ animæ sunt huiusmodi formæ naturaliter suis susceptiuis proportionatæ, & recipiuntur in susceptiuis inæqualibus. & inæqualiter dispositis, igitur conclusio vera, vbi nota, quod hanc conclusionem defendit Capreolus in presenti distinctione contra Durandum, & contra Henricum, & contra Bernardum de Gannaco oppositum huius conclusionis sentientes.

Decima conclusio. Animæ rationales sunt inæquales inter se imperfectione substantiali individuali, non autem specifica, hanc docet Sanctus Thomas prima parte, & ratio huius est, quia si omnes animæ essent æquales secundum conditionalem indiuidualem sequeretur, quod separatæ à corpore non possint distingui inter se, quia non haberent per quid distinguerentur cum per omnia essent æquales. Adde quod est articulus Parisiensis dicere quod anima Christi non sit nobilior anima Iudæ, ex quo sequitur animas ipsas esse inæquales inter se. Circa quam conclusionem nota, quod Caietanus Cardinalis defendit eam in loco superius citato contra omnes oppositum sentientes, nihilominus temporibus nostris adest quidam Reuerendus Pater Franciscus Toletus societatis Iesu qui in quæstionibus suis tertio de anima dicit sententia Caietani esse periculosam, & nullo modo tenendam, & deceptus est valde, vt latius ostendimus in dilucidationibus nostris super vndecimum librum Metaphysicæ, & quia hic non intendimus impugnare sententias aliorum, sed tantum doctrinam veridicam explicare, propterea hæc derelinquendo ad grauiora negotia dirigamus aciem nostram.

DISTINCTIO XXXIII.

Agitur in hac distinctione tum de macula peccati, tum de pœna, & transfusione ipsius, vnde per explicationem huius quæstionis sit prima conclusio talis, peccato originis non debetur pœna sensus, docet hanc Sanctus Thomas in disputata de malo, & ratio huius est, quia pœna sensus non debetur peccato, in quo nulla est actualis conuersio ad bonum commutabile, sed in peccato originali nulla est talis conuersio, igitur conclusio vera. Circa quam sciendum est, quod Greg. Arimin. in presenti libro hallucinatus est propter quasdam aucto-

Distin. 30.

q. 2. art. 1.

q. 5. art. 3.

q. 77. art. 4. Cap. 6.

auctoritates Beati Augustini, quas non bene considerans tenuit oppositum huius conclusionis, cuius motiua de facili soluantur à Capreolo hic.

Secunda conclusio. Peccato originali solùmmodo pœna damni quæ est priuatio diuinæ visionis debetur, hanc scripsit Sanctus Thomas in presenti libro, & ratio huius est, quia peccato naturæ debet pœna ipsius naturæ, sed peccatum originis est peccatum naturæ, & non personæ, igitur debetur ei pœna ipsius naturæ, hæc autem est priuatio diuinæ visionis, vt dictum est supra, igitur conclusio vera. Circa quam obseruandum etiam est, quod non loquitur de carcerali inclusione ipsorum decedentium cum peccato originis, quia huiusmodi pœna carcerationis est extrinseca, sed conclusio præsens loquitur de pœna, quæ formaliter inest, & ponitur quoque contra Gregorium Ariminensem, qui male scripsit circa has duas conclusiones.

Tertia conclusio. Decedentes cum solo peccato originis non patiuntur aliquam afflictionem interioris doloris, scribitur & hæc à Sancto Thoma in disputata de malo, scribit & hanc Sanctus Thomas vbi supra, & ratio huius est, quia nullus constitutus in rectitudine rationis affligitur nec tristatur, quia caret eo, ad quod nunquam fuit proportionatus, sed tales pueri vtuntur recta ratione, & dato, quod cogitent, & sciant se esse priuatos, vel exclusos à Dei visione, sciunt se nunquã ad illã fuisse proportionatos, igitur vera conclusio. Circa quã nota, quod sunt variae sententiæ Theologorum, aliqui enim dicunt, istos decedentes cum peccato originis pati dolorem, & afflictionem interioriorem ex carentia diuinæ visionis, tamen iste dolor non habet in eis rationem vermis conscientia, quia nõ sunt sibi ipsis conscij, quod in potestate eorum fuerit vitare culpam originalem. Aliqui verò dixerunt, hos decedentes cum peccato originis pati dolorem ex hoc nempe, quia habent aptitudinem, & proportionem ad consequendam gloriam, quam habuerunt in sua radice, nempe in primo parente, sicut filius alicuius Regis habuit aptitudinem ad imperium, quo fuit priuatus culpa sui patris, & hanc sententiam secutus est Durandus in presenti loco, sed sequenda est sententia Sancti Thomæ explicata in conclusione, quia nullus dolet se non habere illud, quod non cognoscit, sed decedentes cum peccato originis non cognoscunt se esse priuatos gloria eterna, quia non potest illa haberi nisi per fidem iuxta illud, nec oculus vidit, nec auris audiuit &c. igitur hæc doctrina est amplectenda, & ventilanda contra Durandum, & alios oppositum sustinentes, præsertim illos, qui dicunt, pueros decedentes cum solo peccato originis post diem iudicij debere habitare in hoc mundo quæ opinio est erronea.

Quarta conclusio. Amor sui est principium cuiuscunque peccati, scribitur hæc à Sancto Thoma prima secunda, & ratio sumitur ex Augustino de ciuitate Dei vbi dicit, quod amor sui vsque ad cõtemptum Dei fecit ciuitatem Babilonis, sed per quodlibet peccatum pertinet homo ad ciuitatem Babilonis, igitur amor sui est causa cuiuscunque peccati. Circa quam notandum est, quod propria, & per se causa peccati accipienda est ex parte conuersionis ad bonum commutabile, ex qua quidem parte omnis actus peccati procedit ex aliquo inor-

dinato appetitu alicuius temporalis boni, quod autem aliquis inordinate appetat bonum aliquod temporale ex hoc procedit, quod inordinate amat se ipsum, hoc autem est amare aliquem, scilicet velle ei bonum, & ideo clarum est inordinatum amorem sui esse causam cuiuscunque peccati, etiam quod aliquis peccet propter patrem, aut matrem, aut filios, aut vxorem, omnia hæc peccata reducuntur ad amorem sui, tanquam ad veram radicem.

Quinta conclusio. In ipso Adam formaliter, & subiectiuè nedum tanquam in stipite reperitur peccatum actuale, & originale, elicitur hæc conclusio ex Sancto Thoma prima secunda, & ratio huius est, quia in eo fuit infectio naturæ, & priuatio iustitiæ originalis, & concupiscentia, quæ omnia sunt ipsius peccati originalis, & quia vbicunque reperitur formale alicuius, ibi reperitur tota ratio illius, sed in primo parente fuit formale, & materiale ipsius peccati originis, nempe priuatio iustitiæ originalis, & concupiscentia ipsa, igitur conclusio vera. Circa quam obseruandum est esse contrarias sententias inter Thomistas, dum Bartholomæus de Medina Hispanus tenet peccatum originale esse ab alio transfusum, & hæreditarium, & deberi ipsi pœna damni, modo in Adam non fuit transfusum, fuit quoque in ipso pœna sensus, vnde dicendum est, hoc peccatum, quod in nobis est originale, in ipso fuisse actuale, & confirmat suam opinionem verbis Sancti Thomæ, qui dicit peccatum originale fuisse in primo parente tanquam in principio. Cardinalis Caietanus tenet oppositum, quia peccatum originale est habitus corruptus ipsius naturæ, qui quidem habitus priori modo fuit indutus in naturã ipsius Adæ, quia per actum proprium, & in actu proprio, & licet in eo non fuerit per originem, & hæreditatem, hoc nihil est, quia non est de eius essentia, cum non consistat in fieri, sed in esse, sicut habitus, & ideo minus rectè loquuntur, qui oppositam sententiam sustinent, nec suffragantur verba Sancti Thomæ dicentis in Adam fuisse peccatum originis tanquam in principio, quia ex hoc non negat, quin fuerit in eo formaliter, & subiectiuè, & tanto magis, quia Christus venit principaliter ad tollendum peccatum originis.

Sexta conclusio. Peccatum quodlibet causat quandam maculam in anima nostra, hanc docet Sanctus Thomas prima secunda, & ratio huius est, quia quotiescunque aliquis inordinate adhæret alicui rei contra lumen rationis, & diuinæ legis, tunc dicitur se inquinare per quandam maculam, sed anima quãdo peccat, inordinate adhæret creaturis contra lumen rationis, & diuinæ legis, igitur conclusio vera. Vbi animaduerte, quod macula proprie dicitur in corporalibus, quando aliquod corpus nitidum perdit suum nitorem ex contactu alterius corporis, sicut vestis, & aurum, & argentum, et aliud huiusmodi, in rebus autem spiritalibus ad similitudinem huius oportet dici maculam, anima enim nostra habet duplicem nitorem, vnum ex refulgentia luminis naturalis rationis, per quã dirigitur in suis actibus, aliud verò ex refulgentia diuini luminis, scilicet sapientiæ, et gratiæ, per quam homo perficitur ad bene, et decenter agendum, et quia peccato facit cõtra vtrumque lumen, idcirco incidit in hoc maximum damnum, Addit. Aq. in ij. vol. Capr. E 3 &

Cap. 47.

& detrimentum, quod metaphoricè macula dicitur à Theologis & est de fide, vt scribitur Eccles. de Salomone, dedisti maculam in gloria tua.

Art. 2.

Septima concl. Transeunte actu peccati remanet adhuc macula in anima nostra, scribitur & hæc à S. Thoma vbi supra, & ratio huius est, quia sicuti se habet motus localis respectu termini à quo, ita se habet, & peccatum respectu luminis rationis, & diuinæ legis, sed cessante motu locali non tollitur distantia localis respectu termini à quo, ergo cessante actu peccati non tollitur macula peccati. Circa quam nota, quod macula peccati cum importet illum defectum nitoris propter recessum à lumine rationis, de quo dictum est, signatum est super nos lumen vultus tui Domine, & ideo quandiu anima manet extra huiusmodi lumē semper in eo permanet macula ipsa.

Dis. 14. q. 1.

Octaua concl. Macula peccati est priuatio decoris, & gratiæ in ordine ad suam causam, scribitur & hæc à S. Tho. vbi supra, & ratio huius est, quia sicuti est macula corporalis, ita proportionaliter macula spiritualis, sed macula corporalis est priuatio pulchritudinis corporalis, igitur & macula spiritualis erit priuatio pulchritudinis spiritualis, per quam priuatione anima ipsa sic maculata, & fauciata peccatis, & indigna gratiæ est ingrata, & iniusta ipsi Deo, per quam maculam etiam anima ipsa formaliter dicitur peccatrix, & sicut vnum peccatum est grauius altero peccato, ita vna macula grauior altera dicitur. Vbi animaduerte, quod circa hanc conclusionem discriminantur Theologi, dum Scotus in 4. sent. docet, maculam ipsam nil aliud esse nisi relationem rationis, per quam anima peccatrix secundum ordinem diuinæ iustitiæ est deputata ad pœnā, Gabriel in eodem lib. 4. dicit maculam peccati, & offensam, & reatū esse omnino idē, & quod transeunte actu peccati. homo non dicitur peccator per aliquid existens in anima, sed tātummodo per diuinam ordinationem ad pœnam. Durandus eodem loco, vbi Scotus, & Gabriel videtur dicere, hominem appellari peccatorem ab actu præterito, cuius ratione manet obligatus ad pœnam, & hanc sententiam sequitur nonnulli alij, nihilominus sententia S. Tho. est B. Augustini super illud, beati immaculati, & fundatur etiam super multis alijs locis sacre scripturæ, vt est illud, qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam, & illud aliud beatus vir, qui inuētus est sine macula, & illud aliud, vt exhiberet sibi Ecclesiam suam sine macula, & sine ruga, propterea hæc est sustinenda, & ceteræ opiniones friuolæ Theologorum fugiendæ.

Quest. 5.

q. 8. art. 1.

Psal. 50.

Self. 5.

Nona conclusio. Peccatum originis in esse humanæ naturæ sola fide habetur, elicitur hæc ex S. Tho. 1. 2. & ratio huius est, quia illud, quod ratione Philosophorum, & vi naturæ constare nō potest, & Deus per scripturas sanctas nobis reuelauit, fide à nobis debet teneri, sed huiusmodi est peccatum originale, igitur conclusio vera, minor patet, vt dicunt omnes ferè patres super illud Dauidis Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Circa quā nota, quod hæc conclusio est declarata in Concilio Mileuitano, & Africano, & Africano, & postremo Tridentino, vbi dicitur, si quis non confitetur primum hominum Adam, cum mandatū Dei in Paradiso fuisset trans-

gressus statim sanctitatē, & iustitiam, in quam constitutus fuerat amisisse, incurrisseque irā, & indignationem Dei, atque mortem, & c. anathema sit.

Decima concl. Peccatum originis propriè, & verè peccatum, & culpa dici debet, elicitur hæc vbi supra, & ratio huius est, quia illud est verè, & propriè peccatum, per quod homo efficitur filius iræ, & inimicus Dei, sed per huiusmodi peccatum nos efficitur filij iræ, & inimici Dei, igitur conclusio vera minor patet ex Apostolo ad Romanos per vnum hominē peccatum intrauit in Mundum, & per peccatum Mors, & c. Vbi nota, quod hæc conclusio est de fide tenenda, vt scribitur in Concilio Tridentino, vbi supra, quod per baptismum consequimur remissionē huius peccati, quod est propriè nostrū ex parte subiecti, & omnibus in est, licet non possit dici nostrum ex parte causæ, quia non est commissum nostra voluntate, sed contractum voluntate primi parētis, vt docet August. lib. 1. retractationū.

DISTINCTIO XXXIII.

IN presenti distinctione agit de peccato actuali, postquam superius ostensum est quid sit peccatum originis, & in quo sit, & primo disputatur de causa peccati, num sit mala voluntas, vel aliquod bonum, propterea nos primo videbimus de bono, secundo de malo quod est peccatum, & pro intelligentia huius rei sit prima conclusio talis, ens secundum rationem est prius quam bonum, hanc ponit Sāctus Thomas prima parte, & ratio huius est, quia in conceptione intellectus prius cadit ens, quam ipsum bonum, quia vnumquodque in tantum est cognoscibile, in quantum est actu, vt docuit Aristoteles 9. Metaphy. & quia intellectus, cuius obiectum est ens, est prior voluntate cuius obiectum est bonum, igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod ens dupliciter potest comparari ad rationes formales rerū, vno modo, vt distinguitur à rebus subsistentibus, verbi gratia, potest comparari ad vitam, ad sapientiam, & c. altero modo comparari potest ad res ipsas subsistentes: primo modo ens est primū intelligibile, secundum se, & ceteræ rationes sunt posterius intelligibiles, & hoc loquēdo de creatis, secūdo vero modo ens non est primū intelligibile secūdo se, sed tantū deitas, cui primo conuenit intelligibilitas, vnde conclusio, & ratio Sancti Thomæ non est intelligenda hoc secundo modo, sed primo ita, quod ens est primum intelligibile inter rationes formales creatas, & propterea dicitur quod ens est obiectum intellectus, & primum intelligibile, bonum autem est obiectum voluntatis, & posterius secundum rationem ipso ente.

Secunda conclusio. Bonum est prius, quam ens in causando, ponitur hæc conclusio vbi supra, & ratio huius est, quia bonum habet rationem finis, quæ est prima causa, sed ens non habet huiuscemodi rationem finis, igitur conclusio vera, & est Diui Dionysij hæc conclusio in libr. de diuinis nominibus, vbi inter omnia nomina, quæ competunt ipsi Deo, ponit ipsum bonum. Circa quam conclusionem nota, quod bonum aliquando dicitur pulchrū, aliquando dicitur diffusiuū sui esse, & quia pulchrū importat rationem causæ formalis cum consistat in quadam proportione, esse verò diffusiuū sui

sui ipsius importat rationem finis, qui dicitur modum metaphoricè, & propterea hoc ita dicitur, quia bonum, & pulchrum dicuntur esse idem subiecto, & differunt ratione.

Art. 5.

Cap. 2.

Art. 6.

Art. 3.

Tertia conclusio. Ratio boni consistit in modo, specie, & ordine, ponitur hæc à S. Tho. vbi supra, & ratio huius est, quia modus pertinet ad commensurationem principiorum materialium, siue efficientium, species pertinet ad ipsam formam, ordo verò ad inclinationem in finem, sed quodlibet bonum habet hæc tria, igitur conclusio vera. Circa quam conclusionem, aduerte, quod est intelligenda de bono creato, quia bonum diuinum non habet modum, neque mensuram, & intelligenda etiam venit de bono, vt quod, quod est bonum existens, & non de bono, vt quo, aliquid est bonum, aliàs esset processus in infinitum, & hæc conclusio est Beati Augustini in libro de natura boni, vbi dicit hæc tria modus, species, & ordo, tãquā generalia bona sunt in rebus à Deo factis, & ita hæc tria, vbi magna sunt magna bona sunt, vbi parua, parua bona sunt, vbi nulla, nullum bonum est, quibus verbis ostendit rationem boni creati consistere in his tribus.

Quarta conclusio. Ratio boni conuenientissimè diuiditur per bonū honestum vtile, & delectabile, scribitur, & hæc conclusio à D. Tho. vbi supra, & ratio huius est, quia motus appetitus proportionatur motui corporis naturalis, sed motus corporis naturalis habet duplicem terminū, alterū simpliciter, alterū secundū quid, terminus simpliciter dicitur honestus, & delectabilis, terminus secundum quid dicitur vtilis, igitur sic erit de motu appetitus circa bonum. Circa quam conclusionem nota, quod est nō per oppositas res, sed per oppositas rationes formales, & est diuisio nō vnioca, sed analogica secundum prius, & posterius, quia terminus motus appetitus potest esse medium per quod tēditur in vltiorē terminū, & tale mediū vocatur bonū vtile, vltimus verò terminus dupliciter consideratur, vno modo vt est res quædam, & sic dicitur bonū honestū, alio modo, vt facit quietē, & sic dicitur bonum delectabile verbi gratia virtutes, seu religio, quæ sunt media tēdendi ad beatitudinem dicuntur bonum vtile, beatitudo verò ipsa, vt est res quædā acquisita à beatis, dicitur bonum honestum, vt verò quietat ipsos dicitur bonum delectabile.

Quinta conclusio. Deus est bonus per essentiam, scribitur hæc conclusio à D. Tho. vbi supra, & ratio huius est, quia vnumquodque dicitur bonū secundū quod est perfectū, sed solus Deus est perfectus per essentiam, igitur solus Deus est bonus per essentiam, circa quā conclusionē animaduerte, quod est triplex perfectio, prima quidē per quā res constituitur in suo esse, secunda, per quam ordinatur ad operandum per quædam accidentia, quæ ei super adduntur, tertia verò est perfectior, per quam consequitur, & attingit suum vltimum finē, verbi gratia, ignis habet suam perfectionē, quæ est forma substantialis, per quā constituitur in suo esse, deinde habet aliā perfectionem, quæ consistit in operando, & hæc per caliditatem, siccitatē, & leuitatē, habet & postremo vltimā perfectionē, per quā quiescit in loco proprio, & hæc triplex perfectio soli Deo cōuenit per suam essentiam, & idēficatur cum ipso Deo, & veritas huius conclusionis fundatur super verbis, quæ ha-

bentur apud Mattheum, Nemo bonus, nisi Deus.

Sexta conclusio. Vnumquodque dicitur bonū bonitate diuina, sicut principio primò exemplari effectiuo, & finali, scribitur, & hæc apud S. Tho. vbi supra, & ratio huius est, quia Deus dicitur esse prima causa exemplaris, effectiua, & finalis, sed omne aliud ab ipso Deo habet esse ab ipso, igitur & bonitatē, & omnem aliam perfectionem iuxta illud Pauli, ex quo omnia, per quem omnia, & in quo omnia. Circa quā conclusionem nota, quod est Beati Augustini lib. 8. de Trinitate, vbi dicit, bonum hoc, & bonum illud, tolle hoc, & tolle illud, & vide ipsum bonum, si potest, & ita Deum videbis, non alio bono bonum, sed bonum omnis boni, quibus verbis expressè docet entia creata esse bona diuina bonitate, sed assensu supradicto.

Septima conclusio. Vnumquodque dicitur bonum similitudine diuinæ bonitatis sibi inherētē, quæ est formaliter sua bonitas, denominans ipsum, scribitur hæc conclusio vbi supra, & ratio huius est, quia omnia sunt bona in quantum sunt, sed non dicuntur omnia entia nisi per proprium esse, igitur vnumquodque, & omnia entia dicuntur esse bona bonitate propria. Vbi nota, quod hæc conclusio ponitur contra Martinum Lutherum qui docuit, homines esse bonos, & iustos nō bonitate propria, & intrinseca, ac inherente, sed solum bonitate, & iustitia extrinseca, qui error cōdemnatus est in Concilio Tridentino, vbi dicitur si quis dixerit homines iustificari sola imputatione iustitiæ Christi, exclusa gratia, quæ inheret illis, anathema sit.

Octaua conclusio. Bonū in sua ratione formali dicitur respectū rationis, & non est merè absolutū, docet hanc S. Tho. in disputatis de veritate, & ratio huius est, quia illud, quod includit rōnem mentis, nec est illi sinonimum, & differt ab eo secundum rōnem, nec addit illi aliquid ab eo diuersum, nec differentiam cōtrahentem, nec solam negationem, dicitur addere respectū supra ipsum ens, sed bonū est huiusmodi, igitur conclusio vera. Circa quam nota quod ponitur contra Ioannem de Bassolis, & Franciscum Lichetum, & ceteros discipulos Scoti, qui non valentes intelligere hanc conclusionem, volūt ipsum bonū, esse mere absolutū, & nō includere in sui rōne aliquem respectū, & relationem rationis.

Nona conclusio. Appetibilitas, siue respectus ad appetitū dicitur includi informali rōne boni, scribitur hæc conclusio à S. Tho. p. p. & ratio huius est, quia illud, quod ponitur in definitione alicuius est de rōne illius, sed appetibilitas ponitur in definitione boni, igitur est de ratione boni. Circa quā conclusionē nota, quod sunt diuersæ sententiæ Theologorū etiā inter Thomistas, dū aliqui volunt de mente S. Tho. ipsum bonū dicere formaliter relationē ad appetitū, vt est Capreolus hic, doctores verò Hispani dicunt oppositū quod bonū non significat relationē, sed perfectionē absolutā, ad quā tñ sequitur ratio appetibilis. tu tamē sequere opinionē Caiet. qui dicit, quod appetibile dupliciter capitur formaliter, & radicaliter, & hoc secūdo modo bonum habet, p intrinseca rōne ipsam appetibilitatē: licet conclusio posita iuxta mētē Capreoli de facili etiā defendatur cōtra Durādū in presenti libro, vbi disputatur nūm ratio boni sit absoluta, vel respectiua.

Decima conclusio. Bonum conuertitur cum ente Addit. Aq. in ij. vol. Capr. E 4 nec

Cap. 19.

Art. 4.

Ad Rom. 2.

C. 11.

Cap. 3.

Self. 6.

q. 2. art. 1.

Distin. 34.

q. 5. art. 1.

Quest. 1.

q. 21. art. 2. nec est inferius aut superius ad ens, scribitur hęc in disputatis de veritate, & ratio huius est, quia illa conuertuntur, quorum vtrumq; de altero vniuersaliter predicatur, sed ens, & bonū sunt huiusmodi, quia omne ens est bonum cum habeat aliquid appetibile, saltem suum proprium esse, & rursus omne bonum est ens, cum ens in ratione boni includatur, igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod ponitur, & disputatur cōtra Durandum, qui vult in præsentī loco ens & bonum differre ratione reali, & non rationis, & deceptus est valde, vt ostendit Capreolus in solutione suorum argumentorū.

Quæst. 1.

DISTINCTIO XXXV.

Disputatur in præsentī distinctione de peccato quantum ad eius quidditatem, & naturam num sit entitas positīua, vel priuatiua, & quia peccatum est quoddam malum, hinc primo de malo differendum est, pro cuius explicatione sit prima conclusio talis. Malum duplex est cōcretiue & abstractiue, elicitur hęc propositio ex D. Tho. in disputatis de malo, & ratio huius est; quia malū se habet veluti albū & nigrum, & cætera nomina concreta, sed talia nomina dupliciter accipi possunt. s. cōcretiue, & abstractiue, igitur, & hoc nomen malum. Sed nota hic, quod malum cōcretiue duo concernit. s. substratum, quod est res illa quæ denominatur mala, puta homo malus, vel anima mala, aut actio mala, & cōnotatum, quod dicitur esse ipsa malitia, à qua homo peccator dicitur malus; malum abstractiue dicitur solum cōnotatum, & vocatur malitia, sicut albedo dicitur quoddam abstractum, & significat puram albedinem de qua dicitur, quod paries est albus albedine.

Quæst. 1.

Art. 1.

Cap. 21.

Secunda cōclusio. Malum sumptum formaliter, & abstractiue non est natura positīua, sed pura priuatio, hanc docet Sanctus Thomas vbi supra, & ratio huius est, quia illud, quod prouenit à primo, & vniuersali bono, non potest esse nisi bonū, sed omnis entitas citra Deum prouenit à primo, & vniuersali bono, igitur erit quoddam bonum particulare, & sic nō erit malum abstractiue. Circa hanc conclusionem nota, quod Augustinus in libro de hæresibus dicit quod oppositum huius conclusionis tenuerunt Gnostici, & Cerdon, & Manicheus, qui posuerunt aliquas creaturas esse ex se malas, ex consequenti dicebant malum, non esse purā priuationem, sed esse aliquam naturam positīuam, & est error maximus, vt pluribus locis docet beatus Augustinus, & Diuus Anselmus in libro de casu Diabolo, & Ioannes Damascenus 3. lib. fidei orthodoxæ, & communiter hic error nominatur hæresis Manicheorum, motiua quibus isti mouebantur, recitantur à Gregorio Ariminensi, & soluitur hic à Capreolo.

q. 49. art. 1.

Tertia conclu. Nullum malum habet per se causam, sed tantum per accidens, quæ est aliquod bonum, scribitur hęc p. p. & ratio huius est, quia omnis effectus procedens ex causa aliud principaliter intendente per accidens se habet ad illam causam, sed malū est huiusmodi respectu boni, igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod causa per accidens est multiplex, nam aliqua est, quæ nec positīue, nec priuatiue facit aliquid ad effectum, sicuti muscus respectu domus, alia est, quæ priuatiue confert

aliquid effectui producto, vt est remouens columnam ex qua sequitur ruina alicuius domus, tertia est, quæ positīue confert effectui, sed præter intentum, vt fodiens Thesaurum, est causa inuentionis thesauri, quarta est, quæ producit aliquem effectum per se, cui coniungitur aliquid aliud, sicut domificator est causa domus per se, & albedinis eius per accidens, bonum dicitur esse causa per accidens ipsius mali tertio modo.

Quarta conclusio. Malum acceptum purè abstractiue non habet causam positīuam, neque efficientem: scribitur hęc à Sancto Thoma vbi supra, & ratio huius est, quia malum abstractiue nihil est, sed eius quod est nihil, non est causa aliqua, igitur conclusio vera, & est beati Augustini in libro super Genesim ad litteram, & super Ioannem exponentis illud, & sine ipso factum est nihil. i. peccatum, quod nihil est, & hęc cōclusio est contra Scotum, qui vult voluntatem esse causam huius malitiæ, & peccati, & contra suos discipulos præsertim Franciscum Lichetum dicentem voluntatem ipsam esse causam boni actus, & mali, quia ipsa est causa contrariorū.

Quinta cōclusio. Malum non pertinet per se ad ordinem vniuersi, sed per accidens, ponitur hęc à Sancto Thoma prima parte, & ratio huius est, quia illud per accidens facit ad aliquid quod producit propter intētionē alicuius alterius, sed sic est quod malum producit propter bonum cui adiungitur, igitur non per se, sed per accidens facit ad perfectionē vniuersi, & hoc est, quod dicebat August. in Enchiridion, quod ex omnibus cōsistit pulchritudo admirabilis vniuersitatis, in qua etiam illud quod malum dicitur bene ordinatum, & suo loco positū eminentius commendat bona. Vbi animaduerte quod per accidens dupliciter esse potest; vno modo ad quem terminatur actio agentis, licet præter eius intentum, sicut est inuentio thesauri, & talis effectus, licet respectu alicuius causæ sit per accidens, tamē respectu alterius potest esse per se, alius est effectus per accidens ad quem non terminatur actio agentis, sed dicitur effectus per accidens, quia coniungitur effectui per se, sicuti est de albedine respectu domificatoris; malum nō est per accidens primo modo, sed secundo, quia coniungitur bono, quod est per se productum.

Sexta conclusio. Malum inuenitur in rebus sicut & corruptio, docet hanc Sanctus Thomas p. p. & ratio huius est, quia perfectio vniuersi requirit inæqualitatem in rebus, vt omnis gradus bonitatis impleatur, sed inæqualitas est, vt sint entia corruptibilia, & incorruptibilia, sed corruptio dicit quoddam malum, igitur conclusio vera. Vbi nota, quod in vniuerso sunt multi gradus bonitatis, primus est, qui nunquam deficere potest, vt est Deus optimus Maximus: secundus est, qui potest deficere ab extrinseco, licet ab intrinseco non deficiat, & hic gradus inuenitur in angelis, in corporibus celestibus, & in animabus nostris, hęc enim omnia si non conseruantur à largissima manu Dei, in nihilum redigerentur, tertius gradus bonitatis est in rebus corruptibilibus, quæ ex se deficere possunt, & in istis reperitur ratio mali, quæ in hoc consistit vt aliquid deficiat à bono.

Septima conclusio. Malum est in bono, sicut in subiecto, scribitur & hęc à Sancto Thoma vbi supra, & ratio

& ratio huius est, quia in eo est malū, quod priuatur aliquo bono, sed natura positīua est illa, quæ priuatur aliquo bono, igitur malum ipsum est in natura positīua, quæ est quoddam bonum, tanquam in subiecto, nam nihil aliud importat malum, nisi absentiam, & remotionem alicuius boni negatiue, vel priuatiue. Vbi nota quod subiectum priuationis, & formæ est vnum, & idem scilicet ens in potentia, siue sit ens in potentia simpliciter, sicut materia prima, quæ est subiectum formæ substantialis, & priuationis oppositæ, siue sit ens in potentia secundum quid, & in actu simpliciter vt corpus diaphanum, quod est subiectum tenebrarum, & lucis, manifestum est autem quod forma, per quam aliquid est actu, est perfectio quædam, & bonum quoddam, & sic omne ens in actu bonum quoddam est, & similiter omne ens in potentia in quantum huiusmodi bonum quoddam etiam est, quia habet ordinē ad bonum, sicut enim est ens in potentia, ita etiam erit bonum in potentia: verum, quia non habet illud bonum in actu, remotio illius boni actualiter dicitur esse malum, & fundatur in illo bono in potentia tanquam in subiecto, quia priuatio est negatio in subiecto apto nato.

q. 48. art. 4.

Octaua conclusio. Malum in quantum huiusmodi diminuit bonum naturæ, scribitur hęc vbi supra, & ratio huius est, quia illud, quod minuit habilitatē naturæ ad virtutem dicitur minuire bonum naturæ, sed malum diminuit hanc habilitatem, igitur cōclusio vera. Circa quam nota, quod huiusmodi diminutio habilitatis, non est per subtractionem partem, sed per remissionem, & quamuis actus, ex quibus remittitur dicta habilitas in infinitum multiplicarentur, eam tamen non auferrent totaliter, quia semper manet in sua radice, & subiecto, quod est ipsa substantia animæ, sicuti inter solem, & aerē, si ponerentur infinita obstacula, non auferrent totaliter habilitatem aeris ad lumen, quia remanente substantia actus, semper manet sua habilitas ad lumen.

Nona cōclusio. Malum non potest totaliter conseruare totum bonum, scribitur & hęc vbi supra, & ratio huius est, quia malum non potest corrumpere fundamentum habilitatis ad virtutem, igitur malum non aufert, & corrumpit totaliter bonum. Vbi animaduerte quod triplex est habilitas ad bonum, prima est remotissima, & hęc est tam in essentia animæ respectu gratiæ, quam in potētis animæ respectu habituum infusorum, alia est habilitas remota, & hęc est per notitiam communem principiorum iuris, & per inclinationem ad bonum, consequentem voluntatem ex tali notitia, & hęc pertinet ad syneresim, vt istæ duæ habilitates sunt omnino inextinguibiles, tertia est per habitus super additos, & hęc omnino potest remoueri, & est habilitas subiecti ad actum.

Decima cōclusio. Aliquod bonum totaliter corrumpitur per malum oppositum sibi priuatiue, scribitur & hęc vbi supra, & ratio huius est, quia duo actus contrarij non possunt esse simul, sed aliquod bonum ipsius naturæ, puta actus temperantiæ totaliter corrumpitur adueniente sibi malo opposito, nempe actu intemperatiæ, & habitu vitioso, igitur conclusio vera. Circa has conclusiones supradictas consideranda est opinio Durandi in præsentī libro,

& etiam ipsius Scoti, qui in omnibus ferè voluerunt aduersari doctrinæ Sancti Thomæ: arbitrati sunt conclusiones supradictas esse falsas volentes bonum nature non solum minui, sed totaliter destrui per aliquod malum, & hallucinati sunt valde, nescientes distinguere illud bonum, quod esse potest recta operatio, & hęc verū est, quod totaliter destruitur per contrariam operationem, vel potest esse habitus bonus acquisitus, & hic etiam poterit totaliter corrumpi per malos actus, vel poterit esse essentia ipsius animæ, vel potentia illius, & hoc bonum neque corrumpitur, neque diminuitur, vel poterit esse potentia obediens ad gratiam, quæ est aptitudo ad illam recipiendam in ordine ad potentiam Dei absolutam, & hęc neque minuitur, neque destruitur, vel poterit esse inclinatio naturalis ad bonū secundum habitū naturaliter inuitum, scilicet syneresim conscientiæ, & hoc etiā bonum nunquam corrumpitur, aut diminuitur. Ex his labefactare poteris rationes tum Scoti, tum Durandi, & suorum discipulorum soluendo eas, vt facit hic Capreolus.

Dist. 34. q. 4.

DISTINCTIO XXXVI.

Prosequitur Theologi sermonem de peccatis in præsentī distinctione, in qua sit prima cōclusio talis: in quolibet peccato requiritur aliquis actus, scribitur hęc propositio à Sancto Thoma prima secundæ, cuius ratio est, quia omnis transgressio præcepti negatiui necessario consistit in aliquo actu prohibito, sed omne peccatum commissio est quædam transgressio præcepti negatiui, non enim possumus committere cōtra legem proprie loquendo de commissioe, nisi faciēdo aliquid quod est prohibitum in lege. Circa quam conclusionem nota, quod ad rationem peccati duo concurrunt, videlicet actus voluntatis, & inordinatio, quæ est per recessum à lege Dei, sed primum comparatur per se ad peccantem, qui intendit exercere talem actum voluntarium in tali materia, inordinatio autē per accidens se habet ad intentionem peccantis, quia nullum tendens ad malum operatur, & propterea conclusio præfens est certa, de qua lege Thomæ de Argentina in præsentī libro, qui disputat contra Durandum, vt etiam Capreolus hic soluit sua argumenta, si quidem peccatum, & meritum opponuntur, sed in omni merito est aliquis actus interior, vel exterior, igitur in quolibet peccato actuali requiritur aliquis actus.

q. 32. art. 2.

Distin. 35.

Secunda conclusio. Non quodlibet peccatum est actus, nec includēs intrinsecè actum: scribitur hęc à Sancto Thoma prima secundæ, & ratio huius est, quia illud, quod accidit homini ex sola omiissione alicuius actus, hoc causaliter non concernit aliquē actum intrinsecè, in quo consistat, sed peccatum omiissionis est huiusmodi, nam quod aliquis non dicat horas canonicas illo tempore, quādo potest & tenetur eas dicere, dato quod pro tunc nec intrinsecus, nec extrinsecus eliciat aliquem actum, qui sit causa istius omiissionis, adhuc talis omiissio erit peccatum. Circa quam conclusionem nota, quod sunt diuersæ sententiæ theologorum, nam Marsilius in hoc libro, & Andrianus in quarto sententiarum, & Durandus in præsentī loco volunt peccatum omiissionis, vt nomen sonat nullum actum nec

q. 61. art. 6.

q. 21. art. 2.

nec interiorem, nec exteriorem includit, secundo est sententia Doctorum Louanienſium affirmantium peccatū omiſſionis eſſe cum actu ſaltem interiori, quia teſte Auguſtino, peccatum in tātum eſt peccatum in quantum eſt voluntarium, igitur in quolibet peccato eſt aliquis actus voluntatis. con- cluſio tamen ſuperius poſita eſt ſequenda, quæ ma- gis eluceſcit per ſubſequentes.

Tertia cōcluſio. Peccatum omiſſionis ſecundū cauſas, & occaſiones includit aliquem actum, ſcri- bitur hæc à Sancto Thoma vbi ſupra, & ratio huius eſt, quia nihil prætermittit facere, niſi quia decli- nat ex aliqua cauſa coniuncta vel præcedente ad nō faciendū illud quod debuit facere, ſed hoc eſt pec- catum omiſſionis, igitur concluſio vera. Vbi nota, quod ſi quis tenetur ire ad Eccleſiam puta in die feſtiuo, & occupat ſe ad ludēdum, vel aliquid aliud faciendum, non ire ad Eccleſiā eſt peccatum omiſ- ſionis, & in hoc clauditur actus voluntatis, igitur ſemper in peccato omiſſionis moraliter loquēdo concurrunt aliquis actus, vel antecedenter, vel ſubſe- quenter, vel concomitanter.

Quarta concluſio. In peccato omiſſionis requi- ritur ſemper actus interior, vel exterior, ſcribitur & hæc propoſitio à Sancto Thoma vbi ſupra, & ratio huius eſt, quia ille, qui eodem modo ſe habet, nūc, & prius, ſi prius non peccabat, nec modo peccat, ſed qui ſolum omittit quod præceptū eſt, puta qui non furgit ad matutinas, & tenetur furgere, ſimili- ter ſe habet hora matutinarum, vt prius quantum ad non furgere, cum ergo non peccet, non ſurgēdo ante matutinas, nec peccabit hora matutinarū non ſurgendo, niſi ponatur in eo aliquis actus, per quem ſe habeat aliter nunc quam prius. Vbi nota, quod iſtæ concluſiones vidētur aduerſari adinuicem, nihilominus bene cōſideranti eas nulla appa- rebit controuerſia, quia iudicium de rebus datur ſecundum illud, quod per ſe eſt, & non ſecundum illud, quod eſt per accidens, per ſe autem peccatū omiſſionis, cum ſit cōtra præceptum affirmatiuū, in hoc conſiſtit, quod quis non faciat illud quod poterat, & tenebatur facere, & ideo hæc propoſitio de rigore ſermonis eſt veriſſima, quod peccatum omiſſionis eſt abſque omni actu.

Quinta concluſio. Actus humanus, ſi ſit malus, habet proprie rationem peccati, hanc docet San- ctus Thomas prima ſecūda, & ratio huius eſt, quia omnis actus, qui agitur propter finem, & caret de- bito ordine ad illum finem, dicitur peccatum, ſed omnis actus humanus malus eſt huiusmodi, quia cum ſit veſtitus malitia, ſignum eſt, quod caret de- bito ordine ad finem, igitur concluſio vera. Circa quam notandum eſt, quod peccatum varijs nomi- nibus appellatur, aliquando enim dicitur auerſio à Deo, aliquando elongatio, vel culpa, vel offeſa, vel iniquitas, aliquando impietas, & multis alijs no- minibus, vt actio mala, vel actus malus, vt in præſen- tia, & hoc dicitur contra Gregorium Ariminen- ſem in præſenti lib. qui vult peccatum eſſe nihil, & non actum quēdam propter authoritatem Augu- ſtini ſuper illud, & ſine ipſo factum eſt nihil.

Sexta concluſio. Actus humanus carens debita circumſtantia ad regulam dicitur peccatum, ſcri- bitur hæc à D. Thoma prima ſecūda, & ratio huius eſt, quia illa actio, quæ non eſt regulata ratione hu-

Dist. 34

q. 71. art. 6.

q. 21. art. 1.

mana, & lege æterna, dicitur carere cōmeſuratio- ne debita ad regulam, & habere rationem peccati, ſed actus humanus ſiue ſit elicitus ſiue imparatus, eſt huiusmodi, igitur concluſio vera. Circa quam nota quod duplex eſt regula humanorum actuum, vna p̄p̄inqua, & homogēnea, vt eſt humana ratio, altera eſt ſuprema, & indepēdens, ſicuti eſt lex æter- na, quando igitur humanus actus non regulatur per has duas regulas, ſemper dicitur peccatum, & propterea dicebat Cicero lib. primo officiū, quod peccatum eſt quicquid ſit contra officiū, & diuus Ambroſius dixit in lib. de paradifo, pecca- tum eſt legis diuinæ præuaricatio, & cœleſtium ino- bedientia mandatorum, & diuus Auguſtinus pec- catum eſt voluntas retinendi, vel cōſequendi quod iuſtitia vetat, & alibi peccatum nihil aliud eſſe di- xit, quam neglectis rebus æternis tēporalia ſectari, & cōtra fauſtum ita definiuit, peccatum eſt dictū, vel factum, vel concupitum contra legem Dei, per quam regulamur ſupra humanam rationē, & hæc eſt concluſio Sancti Thomæ, quæ eſt expreſſe cōtra Aureolum volentem actum humanum non debere ſumi in ordine ad humanam rationem tāquam ad regulam, ſed tantum in ordine ad legem æternam, quaſi quod humana ratio ſit contra legem æternā, propterea non eſt audien- dus, & ſequenda eſt con- cluſio propoſita.

Septima concluſio. Omne malum eſt pœna, vel culpa, hanc docet Sanctus Thomas p. p. & ratio hu- ius eſt, quia omne malum aut eſt voluntarium, vel inuoluntarium, ſi primō modo eſt culpa, ſi ſecun- do dicitur pœna, vbi nota, quod hæc concluſio in- telligenda eſt de malo morali, non autem de malo ſumpto in ſua vniuerſalitate, quia cum malum mo- rale ſit priuatio boni, quod quidem bonū duplex eſt, alterum pertinens ad perfectionem primā, quæ eſt forma, ſeu integritas rei, & priuatio huius eſt malum naturæ, & dicitur malum pœnæ in volun- tarijs, aliud verò bonum eſt pertinēs ad perfectio- nem ſecundam, quæ eſt operatio, & priuatio huius dicitur malum culpæ, & eſt contra Aureolum con- cluſio hæc, qui Aureolus hallucinatus quibuſ- dam ratiunculis, quas ſoluit Capreolus, negat huiusmodi concluſionem, cum tamen ſit ex- preſſe Auguſtini, in libro de vera religione dicen- tis, omne malum, vel voluntarie facimus, & ſic eſt culpa, vel inuoluntarie patimur, & ſic eſt pœna, de qua re lege Durandum in præſenti libro, & Thomā de Argentina.

Octaua cōcluſio. Omnis pœna infligitur p̄pter aliquam culpam, hæc ponit Sanctus Thomas prima ſecūda, & ratio huius eſt, quia illud, quo remoto aliud remouetur, & quo poſito illud ponitur, ha- bet ſuper ipſum aliquam cauſalitate, ſed poſita culpa originali, ponitur pœna, & ea remota non præſuppoſita nulla pœna poſita fuiſſet, igitur con- cluſio vera. Circa quam nota, quod pœna eſt mul- tiplex, quædam conſeruans, ſicut ſtimulus carnis, datus Paulo, quædam probans, vt fuerunt tribula- tiones in Job. quædam purgans vt fuit lepra in car- ne Mariæ ſororis Moyſis, quædam indurans, ſicut afflictiones Pharaonis, quædam crucians, ſicut illa diuitis Epulonis, quædam maculans, & habitas, ſicut peccatum ebrietatis, & gula habitat homi- nem ad libidinem, quædā fatiſfactoria, & hæc ſem- per

Cap. 8.

449. art. 6.

Cap. 4.

Dist. 34.

Cap. 6.

Dist. 34.

q. 87. art. 4.

q. 31. art. 1.

per eſt propter culpam, & de hac præcipuè intelli- gitur concluſio.

Nona concluſio. Deus eſt author p̄næ, ſcribitur hæc concluſio p. p. & ratio huius eſt, quia ad ordi- nem vniuerſi pertinet ordo Iuſtitie, qui requirit vt peccatoribus pœna inferatur, ſed Deus eſt ſummè iuſtus, imò ipſa iuſtitia, igitur concluſio vera, & eſt certa ſecundum fidem catholicam, vt patet ex illo Eſaiæ, Ego Dominus, creans lucem, & formans tenebras, faciens pacem, & creans malum. ſ. p̄næ. Cir- ca quam nota, quod hæc concluſio ponitur contra quosdam hæreticos, qui dicuntur colluthiani, vt re- fert Beatus Auguſtinus in lib. de hæreſibus, & Al- phonſus de Caſtro etiam lib. ſuo contra hæreſes: B. ponitur etiam contra Durandum, qui tenet, quod Deus non eſt immediatus author illius pœnæ quæ infligitur culpæ, nec ſemper dat pœnam pro culpa cuius argumēta ſoluit Capr. hic, vt videre poteris.

Decima cōcluſio. Malum culpæ eſt maius malū, quam malū p̄næ, ſcribitur hæc concluſio à Sancto Thoma p. p. & ratio huius eſt, quia ex malo culpæ aliquis efficitur malus, ſed ex malo pœnæ nullus efficitur malus, ſed potius bonus, igitur concluſio vera: patet tota ratio ex Diuo Auguſtino primo li- bro de libero arbitrio, dicente culpa eſt malum, quod facimus, & qua mali ſumus, pœna vero eſt ma- lum, quod patimur, non quo mali ſumus, & melius eſt omnia pati mala, quam malo conſentire, adde, quia Deus eſt author mali p̄næ, & non mali culpæ. Circa quam nota, quod hæc comparatio inter cul- pam, & pœnam, ſi culpa eſt maius malum quam pœ- na, eſt cōparatio impropria, quia illa dicuntur pro- prie comparari ſecundū maius, & minus, quæ ſunt vnius rationis in eo, in quo cōparantur, vt ſcribitur 7. Phyl. malum autem non conuenit vniocē culpæ & p̄næ, quia pœna eſt malum naturæ, culpa verò eſt malū moris, de qua re lege Duran. in præſenti libr.

DISTINCTIO XXXVII.

Agitur in hac diſtinctione de cauſa ipſius pec- cati, & pro explicatione huius rei ponitur prima concluſio talis. Non datur vnum ſum- mum malum, quod ſit cauſa omnis mali, ſcribitur hæc à Sancto Thoma vbi ſupra, & ratio huius eſt, quia primum principiū bonorum eſt bonum per eſſentiam, ſed non poteſt eſſe aliquid quod ſit ma- lum per eſſentiam, quia omne ens in quantum ens eſt bonum, malum autem non eſt ens, ſed abſentia ipſius entis, igitur concluſio vera. Vbi nota quod hæc cōcluſio eſt vera ſecundum fidem catholicam contra hæreſim Manicheorum, qui ponebant duo prima principiā, nempe ſummum bonum, & ſum- mum malum, à quibus proueniebant duæ animæ in homine, vna bona, & altera mala, & hæc duę ad- uerſantur adinuicem, de qua re diſputat Auguſti- nus contra fortunatū Manicheum in libro de dua- bus animabus, lege etiam tu Alphoſum de Caſtro contra hæreſes titulo de malo.

Secunda cōcluſio. Deus, qui eſt ſummum bonū nō eſt cauſa peccati, vt peccati eſt, ponitur hæc con- cluſio à Diuo Thoma in diſputatis de malo, & ra- tio huius eſt, quia ille, cui eſt impoſſibile aliquid auertere à ſummo bono non eſt cauſa peccati, vt peccatum eſt, ſed Deo eſt impoſſibile aliquid auer-

tere à ſummo bono, igitur concluſio vera, nō enim Deus poteſt negare ſeipſum, deinde Deus non eſt author illius rei, cuius eſt vltor, ſed Deus eſt vltor peccati, vt peccatum eſt, igitur non eſt cauſa pecca- ti. Circa quam nota, quod hæc concluſio eſt de ſi- de, quod Deus non ſit cauſa productiua peccati, vel ſui, vel alterius, quia vt ſcribitur Deuter. fidelis Deus, & abſque vlla iniquitate, & Iacob. 1. Epift. Deus neminem tentat. etiam ſunt infinita alia loca ſacræ ſcripturæ, quibus habetur hæc veritas.

Tertia concluſio. Actus peccati producitur effe- ctiuè à Deo, ſcribitur hæc concluſio in diſputatis de malo, & ratio huius eſt, quia omnis motus eſt à primo mouēte, qui eſt Deus, ſed actus, vel actio pec- cati eſt quidam motus, igitur cōcluſio vera. Circa quam nota, quod fuerunt diuerſæ ſententiæ Theo- logorum, & extant adhuc, antiqui enim aliqui negarunt actionem peccati eſſe à Deo, conſiderantes ipſam deformitatem peccati, quæ non eſt ab ipſo Deo, alij verò conſiderātes eſſentiam actionis, quæ eſſentia actionis eſt ens per participationem, dixe- runt pendere, & cauſari ab ente per eſſentiā quod eſt ipſe Deus, alij verò dixerunt actionem peccati eſſe ab homine vel à dæmone, quidam alij, quos ſe- cutus eſt Durandus in hoc libro, voluerunt Deum non eſſe cauſam immediatam, & proximam actus peccati, ſed primam, & vniuerſalem, nonnulli alij, quos ſequutus eſt Gregorius Ariminenſis, in hoc libro, dicūt irrationabile eſt, quæſerere de cauſa pec- cati cum peccatū ipſum ſit nihil, & priuatio boni, alij, quos ſequutus eſt Gabriel in præſenti loco, di- cunt propoſitionem iſtam de proprietate, & rigore ſermonis eſſe veram, Deus eſt cauſa peccati, non quod ipſe peccet, ſed quia eſt cauſa actus mali, & multi multa alia dicūt, nobis autem ſequenda erit concluſio ſupra poſita.

Quarta cōcluſio. Peccatum morale tria claudit in ſe, hæc propoſitio ponitur à Caietano de mente Sancti Thomæ in expoſitione prima ſecūda, & ratio huius eſt, quia in peccato a deſt auerſio ab incō- mutabili bono, quæ auerſio eſt deformitas ipſius peccati, ſecundo etiam a deſt conuerſio ad commu- tabile bonum contra virtutem, & hæc dicitur ſpe- cies moralis vitij, a deſt & tertio ipſa actio, ſeu actus peccati.

Quinta cōcluſio. Ratio formalis peccati eſt con- uerſio ad cōmutabile bonum, hæc concluſio habe- tur etiam ex doctrina ipſius Caietani ibidem, & ra- tio huius eſt, quia illa eſt ratio formalis peccati, per quam peccatum vnum diſtinguitur ab altero, ſed per conuerſionem ad bonum cōmutabile con- tra virtutem, vnum peccatum diſtinguitur ab altero, nempe adulterium ab homicidio, igitur ratio formalis peccati conſiſtit in huiusmodi conuer- ſione actuali, vel habituali.

Sexta concluſio. Peccatum morale eſt aliquod poſitiuum quo ad duo, nempe actionem, & quo ad conuerſionem ad obiectum contrariū obiecto vir- tutis, quantum autem ad conuerſionem eſt nega- tiuum, & priuatiuū, iſta propoſitio patet etiam ex eadem doctrina vbi ſupra.

Septima cōcluſio. Effectus proportionaliter re- ducendus eſt ad cauſam ſibi correſpōdentem, pro- poſitio hæc patet etiam ex loco ſuperius allegato, & declaratur, quia ſingularis effectus ad ſingula- res

Cap. 35. Cap. 1.

Art. 2.

Dist. 37. q. 1.

Dist. 34. ar. 3.

res causas reducuntur, & vniuersales ad vniuersales causas, & morales ad morales, & naturales ad naturales, & sic de alijs.

Octava conclusio. Deus non est causa moralis peccati, habetur hec vbi supra, pbatur, quia Deus non consulit, neque precipit, sed potius prohibet ipsum peccatum, igitur conclusio vera.

Nona conclusio. Causa moralis peccati est liberum arbitrium, seu mala, & deficiens voluntas; habetur hac conclusio vbi supra, & ratio est, quia morale, & liberum sine voluntate intelligi non potest, sed peccatum est malum morale, & peccare est deficere a bono voluntario, igitur liberum arbitrium, seu voluntas mala deficiens est causa moralis huius peccati. Circa has conclusiones elicatas ex doctrina Caietani obseruandum est, esse diuersas sententias inter Thomistas, nam Dominicus de Soto in lib. de natura, & gratia tenet, quod stante veritate istarum propositionum sequeretur, quod Deus esset causa ipsius rationis formalis peccati, quia est causa illius entitatis, quae est conuersio ad commutabile bonum, Episcopus ille Cano in libro de locis Theologicis dicit rationem formalem ipsius peccati esse ens rationis, cuius Deus non est causa, Bartholomaeus Medinæ in prima secunda est sibi contrarius, dum in expositione quadragesime primae questionis acceptat, & laudat opinionem Caietani, in expositione vero 49. impugnat; Capreolus in presenti loco breuiter se expedit de hac questione, dicendo contra Aureolum, & Durandum, quod Deus est causa ipsius peccati quo ad substratum, non autem quo ad ipsam deformitatem, quia hac causatur a libero arbitrio, tamen omnes istae opiniones sunt probabiles, & praesertim opinio Caietani tenentis malum morale, & peccatum ipsum formaliter esse naturam positiuam, hoc enim docet S. Tho. 3. contra gentes, quia illa conuersio est bona in se, cum sit quid positiuum, est tamen mala ipsi peccanti, & pro vt est ens deficiens reducitur immediate ad causam deficientem nempe voluntatem malam, non ad Deum, qui est omnium causa perfectissima, nam cum in peccato sint illa tria superius dicta, nempe substantia actus, conuersio ad bonum commutabile contra legem, & virtutem, quae nulli dubium est, hac duo esse positua, adest & reuertit quod est auersio, & deuiatio a regula, & ratione, & hoc dicitur esse priuatio, deformitas, & nihil: & est exemplum clarum in claudicatione, in qua omnis defectus reducitur ad tibiam fractam prout deficit a virtute motiua, omnis vero motus, & actio reducitur ad virtutem ipsam motiuam, sic est in peccato, omnis defectus eius reducitur ad voluntatem deficientem, & liberè operantem, omnis entitas vero reducitur ad Deum, qui est primum ens, quod est causa omnis entitatis & veritatis.

Cap. 9.

Cap. 6.

Cap. 4. Cap. 12.

q. 79. art. 3.

Decima conclusio. Deus est causa excepcionis, & indurationis, ponitur hac a S. Tho. prima secunda, & ratio huius est, quia exceptio, & obduratio sunt poenae praecedentium peccatorum, sed Deus est causa ipsius poenae, igitur conclusio vera, & est de fide, vt scribitur Esaiæ, Exceca cor populi huius, & aures eius aggraua. Circa qua nota, quod Cano in libro 2. de locis Theologicis, & Caietanus in expositione 2. Regum tenet quod Deus est causa peccati prout peccatum est causa alterius peccati propter

istam conclusionem Sancti Thomae, & d. Bartholomaeo Medinæ impugnatur hec opinio in expositione prima secunda, & male iudicio meo, quia Deus dicitur causa ipsius excepcionis, & aggrauationis, quia subtrahit gratiam, vnde dicitur potius causa permissiua, vt docet August. lib. 1. contra simplicianum, & S. Tho. prima secunda, quia causa meritorea excepcionis est malitia peccatoris, & causa inductiua est ipse Diabolus, vel Deus dicitur causa peccati patenter tolerando peccatores, vt ait Diuus Ambrosius in Epist. ad Romanos, vel dicitur causa indurandi cor peccatoris, non illuminando mentes ipsorum, & quia permittit ipsos indurari, & obsequari, ita est videre apud Diuum Thomam in loco superius allegato.

DISTINCTIO XXXVIII.

Agitur in presenti distinctione de actu interiori, & exteriori voluntatis, in quibus consistit meritum, & demeritum, & pro explicatione huius negotij ponitur prima conclusio, ad bonitatem actus voluntatis requiritur appetitus recti finis, scribitur hac conclusio a Sancto Thoma in presenti loco, ratio huius est ista, quia ad rectitudinem, & bonitatem volitionis, seu voluntatis requiritur bonitas totius obiecti voliti, sed bonitas finis, vel est totum obiectum volitum, vel est pars bonitatis totius obiecti voliti, quandoquidem omnis actus voluntatis vel habet solum finem pro obiecto, vel id, quod est ad finem sub ratione finis, igitur conclusio vera, quae quidem non est de fide, sed cadit sub opinionibus Theologorum, & hinc est, quod contra ipsam arguit quidam Theologus Parisiensis dicitur Thomas Bradulphus, quem laudat Gregorius Arminensis in presenti loco, hic enim nititur probare oppositum huius conclusionis, quod ad bonitatem voluntatis non requiratur duplex bonitas, scilicet finis, & eius quod est ad finem, quia aliqua volitio potest esse bona etiam quod careat secunda bonitate, sed motiua huius doctoris clare resoluntur ab ipso Capreolo hic.

Secunda conclusio. Ad bonitatem actus voluntatis non sufficit appetitus recti finis, scribitur, & hac vbi supra, & ratio huius est, quia illud non sufficit ad bonitatem actus voluntatis, quod potest stare cum actu vitioso, sed appetitus recti finis est huiusmodi, vt patet de aliquo, qui furatur, vt elargiatur eleemosynam pauperibus, igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod malum contingit ex singulis defectibus, bonum vero ex integra causa, vnde, siue voluntas sit eius, quod est secundum se malum, & sub ratione boni, siue sit mali sub ratione boni, semper voluntas erit mala, sed ad hoc quod voluntas sit bona, requiritur, quod sit boni, & sub ratione boni, id est, quod velit bonum, & propter bonum, de qua re lege Diuum Thomam prima secunda, & Corradum eius expositorem, lege etiam Thomam de Argentina, & Ioanem de Basolis in presenti loco.

Tertia conclusio. Intentio primo, & per se nominat actum voluntatis: scribitur hac a Diuo Thoma prima secunda, & ratio huius est, quia meritum, & demeritum primo, & per se spectat ad ipsam voluntatem, sed tam meritum quam demeritum maxime attenduntur secundum intentionem, vt docet Diuus Ambro-

Quarta

Quarta

Dil. 3. 1.

Cap. 3.

Art. 3.

Dil. 3. q. 1. art. 2.

q. 12. art. 2.

q. 12. art. 2.

Ambrosius libro officiorum, igitur conclusio vera. Circa quam animaduertendum est, quod intentio ex vi vocabuli significat in aliud tendere, tendit autem in aliquid actio mouentis, & motus mobilis, sed ad hoc quod mobile terdat in aliquid, procedit a mouente, idcirco intentio primo, & principaliter spectat ad ipsum mouentem, & ideo omnis princeps mouet imperio suo alios ad illudmet, quod ipse intendit, & quia voluntas est illa, quae mouet omnes alias vires animae ad finem, hinc est quod intentio proprie spectat ad ipsam voluntatem.

Quarta conclusio. Actio humana dicitur bona, vel mala, scribitur hac a Diuo Thoma prima secunda, & ratio huius est, quia de ratione boni est ipsa plenitudo essendi, vnde secundum quod aliquid dicitur ens, ita dicitur bonum, sed actio humana aliqua habet maiorem plenitudinem essendi, quam aliqua alia, igitur actio humana potest dici bona prout habet aliquid de esse, prout vero deficit ei plenitudo essendi, quae debetur actioni humanae in tantum deficit a bonitate, & sic dicitur mala, puta si deficiat ei, vel determinata quantitas secundum rationem, vel debitus locus, vel aliqua alia circumstantia. Circa quam conclusionem nota, quod est de fide, vt scribitur Ioannis, omnis qui male agit, odit lucem, sed male agere est ipsius hominis, igitur actio hominis potest dici mala, quia deficit sibi ali quod esse conueniens rationi: dicitur etiam bona, prout habet aliquam entitatem, sicut homo cecus habet de bonitate quod viuere, habet etiam de malo, quia caret visu: & quia solus Deus habet totam plenitudinem sui esse, conuenientem sibi, secundum vnum, & simplex, propterea solus ipse est bonus simpliciter, de quo negotio latius lege Augustinum de aeterna de potestate Pontificis.

Quinta conclusio. Actio hominis potest dici bona, vel mala ex circumstantia, scribitur hac a Sancto Thoma vbi supra, & ratio huius est, quia res dicitur perfecta nedum ex forma substantiali, sed etiam ex forma accidentali, sed circumstantiae sunt quasi accidentia ipsius actionis, igitur actio dicitur bona, vel mala ex ipsa circumstantia. Circa quam animaduertendum est, quod quadruplex bonitas in humana actione reperitur, vna secundum genus prout est actio, quia quantum habet de actione, & entitate, tantum habet de bonitate, secunda est secundum speciem, quae accipitur secundum obiectum conueniens, tertia est secundum circumstantias, quae sunt accidentia ipsius actionis, vltima est secundum finem, quasi secundum habitudinem ad causam bonitatis.

Sexta conclusio. Omnium rectarum voluntatum est tantum vnus finis, scribitur hac conclusio a Sancto Thoma in presenti loco, & ratio huius est, quia recta voluntas est ipsius boni sub ratione boni, sed vbi est vnus summum bonum ibi est vnus vltimus finis, sed summum bonum est tantum vnus, igitur rectarum voluntatum est tantum vnus finis vltimus, scilicet Deus. Vbi nota, quod sunt etiam alij fines proximi, & si secundum illos fines seruetur debita relatio voluntatis in finem vltimum, erit recta voluntas, si autem non, erit peruersa, debita autem relatio voluntatis ad finem vltimum saluatur secundum illum finem, quo voluntas nata est vltimum finem participare, in quo distinguitur a rebus alijs,

que alio modo participat vltimum finem, & hic est charitas, & ideo non solum Deus, est finis omnium rectarum voluntatum, sed etiam charitas, per quam pertingit ad vltimum finem.

Septima conclusio. Voluntas triplici actu fertur in finem scilicet volitione, fruitione, & intentione, scribitur hac conclusio prima secunda, & ratio huius est, quia ad integrandam rationem finis tria exiguntur, scilicet bonitas ipsa propter se amabilis, negatio vltioris ordinis, & determinatio aliorum ad ipsum, sed finis, vt est per se amabilis, spectat ad volitionem, quatenus vero non ultra ducit, spectat ad fruitionem, quae significat quietem in termino, quatenus autem ad ipsum alia sunt ordinanda terminat intentionem, igitur conclusio vera. Vbi nota, quod in homine est quadruplex actus, quidam dicitur actus hominis, & est quilibet actus siue naturaliter, siue liberè factus ab homine, alius dicitur actus humanus, & est ille, qui fit contra rationem vt interficere patrem, & comedere carnes crudas, alius dicitur non humanus, & est ille, qui fit ab homine per solam imaginationem, vt leuare festucam de terra, & fricatio barbae, volitio, & fruitio, & intentio sunt actus humani, de quibus omnibus lege Diuum Bonauenturam in presenti loco.

Octava conclusio. De duobus malis neutrum est eligendum; elicitor hac conclusio ex Diuo Thoma in disputatis de malo, & ratio est, quia omne malum praesertim culpe semper est fugiendum, igitur vel sit maius, vel minus, vel quomodo cunque semper est vitandum, ex consequenti de duobus malis neutrum eligendum est.

Nona conclusio. De duobus malis minus malum est minus fugiendum, & maius est magis fugiendum, scribitur hac a Sancto Thoma vbi supra, & ratio huius est, quia sicuti se habet simpliciter ad magis, & maxime ad maxime, igitur de duobus malis minus malum minus fugiendum est, & maius magis.

Decima conclusio. voluntas moueri non potest tanquam ab exteriori principio, nisi a Deo, ponitur hac a Diuo Thoma prima secunda, & ratio huius est, quia ab eo solummodo mouetur ipsa voluntas, tanquam ab exteriori principio, a quo causatur, sed nihil est causa ipsius voluntatis, nisi solus Deus, igitur a solo Deo moueri poterit, & haec est de fide, quia habetur ab Apostolo in Epistola ad Philipenses, Deus est, qui operatur in nobis, velle, & perficere. Circa has tres vltimas conclusiones nota, quod sunt Diui Augustini in libro contra mendacium, vbi ait, quod posito, quod esset aliquis homo coactus ab aliquo Tirano vel sacrifices idolo, vel committas stuprum, quodnam istorum debebit hic homo in tali necessitate constitutus peragere, num thurificare, vel stuprum operari, & responderet beatus Augustinus, si enim dixerit aliquid eorum debuisse, aliquid eorum approbabo, cum improbem vtrumque, sed si quaeritur, quid horum potius debuit euitare qui vtrumque non potuit, sed alterum potuit, respondebo suum peccatum potius, quam alienum, & leuius potius suum, quam grauius alienum, a Deo enim liberè, & non coacte mouetur nostra voluntas, quibus verbis clare ostendit veritatem harum trium vltimarum conclusionum.

q. 12. art. 2.

Quart. 3.

q. 9. art. 6.

Cap. 17.

DISTINCTIO XXXIX.

A intellectus nō potest dici malus, quia est mali obiecti, inō scire mala bonum est, sed reperitur peccatum in actu intellectus practici in quantum est regulatiuus aliarum virium, iudicat enim aliquando esse furandum, vel odiendum. & propterea in hoc reprehendendus est Durandus vbi supra, qui oppositum huius cōclusionis docet, nam etsi aliquando in actu intellectus, vt comparatur ad proprium obiectum reperitur peccatum, nō tamen semper, vo voluit Durandus, sed quandoque sic, quandoq; non, vt si quis crederet, resurrectionem mortuorum non esse futuram.

Quarta cōclusio. Conscientia non proprie dicitur potentiam, aut habitum, sed actum, scribitur hęc a Diuo Thoma in disputatis de veritate, & ratio huius est, quia illud, quod significat applicationem scientiæ ad aliquid non est potentia, aut habitus, sed conscientia dicit applicationē scientiæ ad actū, igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod ponitur conclusio hęc contra ipsum Durandum, hic, & contra Gabrielem, qui sequuti sunt antiquos doctores volentes conscientiam esse habitum quēdā, & non actum, vnde Gabriel dicit, quod cōscientia est habitus assensiuus, & nō apprensiuus, sicut etiam tenet Scotus, & Franciscus de Mayronis, & Lichetus, quod tam synderesi quam cōscientia sunt habitus, & Diuus Bonaventura narrat tres opiniones de hac re, sic etiam Sanctus Thomas dicit conscientiam aliquando sumi pro ipsa re conscita, sicut fides pro re credita, aliquando pro potētia, qua consciamus, aliquando pro habitu, aliquando pro actu, propterea discriminati sunt doctores de hac re, nihilominus conclusio proposita sequenda est.

Quinta cōclusio conscientia pertinet ad intellectum, & non ad voluntatem, ponitur hęc vbi supra, & ratio huius est, quia applicatio scientiæ non pertinet ad voluntatem, sed ad intellectū, conscientia autem est applicatio scientiæ, igitur conclusio vera, hanc ponit etiam Gabriel, in presenti loco in conclusione sua quinta, licet discordet, quia ponit conscientiam esse habitum, nihilominus dicit spectare ad intellectum. Contra hanc veritatem dicitur Durandus narrans diuersas opiniones Doctorum, & tandem ipse cōcludit, quod synderesis, & conscientia non sunt aliquid vnum, sed aliquid pertinens ad intellectum, & aliquid pertinens ad voluntatē, sed motiua eius soluntur a Capreolo hic.

Sexta conclusio. Conscientia potest errare aliquando, & errat de facto, docet hanc Sanctus Thomas in disputatis vbi supra, & ratio huius est, quia conscientia dicit collationem quandam particularium cum sit naturale iudicatoriū, sed ratio conferendo decipi potest, ergo & conscientia errare poterit. Circa quam nota, quod conscientia poterit considerari respectu principiorum vniuersaliū, vt puta omne bonum est faciendum, & omne malum est fugiendum, & sic conscientia non potest errare, alio modo consideratur respectu applicationis ad actus particulares, & sic errat, vnde scribitur apud Ioānem, Venit hora, vt omnis, qui interficiet vos, &c. ergo his, qui occidant Apostolos, dictabat conscientia, quod ex hoc placeret Deo, sed hoc est erroneum, igitur conscientia errat.

Septima conclusio. Quilibet conscientia siue sit recta, siue erronea, ligat, scribitur hęc a D. Thoma vbi

vbi supra, & ratio huius est, quia illud obligat, cuius contrarium faciens ipso manente peccat, sed faciens contrarium conscientiæ peccat, igitur conclusio vera, patet minor ex dicto Apostoli ad Romanos, omne, quod non est ex fide, peccatum est. Circa quam nota, quod ligatio Metaphoricè sumpta est, a corporalibus ad significanda spiritualia, ille enim, qui est ligatus corporaliter, necessitatur existere in illo loco, vbi est ligatus, sic etiam spiritualiter dicitur cōscientia ligare aliquem, quando putat esse faciendum aliquod opus, cuius si contrarium exercet, dicitur peccare, & potest ligari tanquā preceptum, vel tanquā consilium, de qua re lege Gabrielem hic.

Octaua conclusio. Conscientia erronea obligat, & ligat, docet hanc Sanctus Thomas vbi supra, & ratio huius est, quia conscientia est lex nostri intellectus, vt docet Damascenus 2. lib. fidei orthodoxæ, sed facere contra legem est peccatum, igitur erronea conscientia obligat, & ligat. Circa quam nota, quod conscientia cum sit duplex recta, & erronea, prima obligat simpliciter, & per se in omnem euentum, & ex propria natura, & non ex aliquo falso estimato, conscientia verò erronea non obligat simpliciter, & in omnem euentum, sed secundum quid, & per accidens, quia tenetur eam deponere, & ex hoc reprehendendus est Durandus, cuius oppositum in presenti loco sustinere videtur, & argumenta eius soluntur ab auctore hic.

Nona cōclusio. Synderesis non est potentia sed naturalis habitus intellectus, respectu principiorum in operabilibus, ponitur hęc a Sancto Thoma prima parte, & ratio huius est, quia indita cognitio principiorum speculabiliū non est potentia, sed naturalis habitus intellectus speculatiui, ergo indita cognitio principiorum operabiliū non est potentia, sed naturalis habitus, synderesis autem est talis prædicta cognitio operabiliū principiorum, igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod sicut nomen cōscientiæ dicitur scientia cum aliquo, ita nomen synderesis dicitur electio cum aliquo, cum sit nomen græcum. fuerunt de hac re diuersæ sententiæ Theologorum, aliqui dixerunt hanc electionem esse potentiam absolute, diuersam a ratione, quidam alij tenuerunt esse potentiam eandem realiter cum ratione, alij verò docuerunt ipsam esse potentiam rationis cum naturali habitu, hinc Sanctus Thomas in disputatis anceps esse videtur, in prima verò parte absolute protulit conclusionem præsentem, quam sequi debemus.

Decima conclusio. Synderesis nullo pacto extingui potest, hęc conclusio elicitur ex dictis Sancti Thomæ vbi supra, & ratio huius est, quia naturale peccatum omnino auferri non potest, sed synderesis quantum ad sui substantiam inhitur lumini naturali, cum sit quidam habitus naturalis, igitur extingui non potest. Circa quam conclusio nota, quod synderesis habet multos actus, nam stimulat, murmurat, remordit, instigat, & hi actus aliquando possunt impediri quo ad vsum, & suspendi, vt patet in dæmonibus, & dånatis, & obstinatis peccatoribus viatoribus, nunquam tamen extinguuntur in radice, de qua re latius vide Gabrielem hic, qui vocat synderesim esse scintillam cōscientiæ,

quæ non fuit extincta in Caim, lege etiam Diuum Thomã vbi supra, qui docet, actum synderesis extingui secundum quid, sed non simpliciter, sic etiam docet Diuus Bonaventura, & videtur esse conclusio de fide, quia, vt scribitur apud Esaiam & vermis eius non extinguetur in sempiternum, quæ verba exponit Augustinus de synderesi, sic etiam Beatus Hieronymus super Ezechielem.

DISTINCTIO XL.

Prosequitur de actibus voluntatis, quò ad eorum malitiam, & bonitatem, & pro explicatione huius rei ponitur prima conclusio, aliquis actus humanus est indifferens secundum speciem, ponit istam Sanctus Thomas prima secundæ, cuius ratio est, quia obiectum alicuius actus non habet ex se conuenientiam, nec disconuenientiam ad rationem, igitur talis actus non habet ex sua specie bonitatem, aut malitiam moralem, sed est indifferens, cōsequencia patet, quia actus moralis sumit speciem ex ipso obiecto conuenienti, aut disconuenienti ratione, antecedens manifestatur de hoc actu, qui est eleuare festucam de terra. Circa quam conclusio nota, quod multi non acceptant eam, inter quos adest Thomas de argentina in presenti distinctione, qui contra Romanum Aegidium tenent eandem conclusionē dicit, falua istius magni, & venerabilis doctoris reuerentia hęc doctrina nō est intelligibilis, quia nulla actio moralis potest esse indifferens secundum speciem, nihilominus hic doctor deceptus est nō legens Sanctum Thomam in disputatis de malo, nec etiam forsitan vidit Capreolum hic, & Corradum in expositione prima secundæ soluentes argumenta aduersariorum, quos vide tu, & spernes argumenta huius Thomæ de Argentina.

Secunda conclusio. Nullus actus moralis est indifferens secundum indiuiduum, hanc probat Sanctus Thomas vbi supra, quia nullus est actus singularis, & indiuidualis, qui secundum circumstantias non conueniat, aut disconueniat rationi saltem ex circumstantia finis, quandoquidem quilibet actus particularis moralis sit propter bonum, aut malum finem, igitur nullus actus singularis humanus dicitur indifferens. Circa quam obseruandum est quod hęc conclusio habet multos impugnatores, & inter alios est Franciscus de Mayronis, & Franciscus Lichetus de Brixia, & tota fere schola Scotistarum, hi enim volunt etiam inter actus singulares dari etiam aliquos indifferentes sed decipiuntur, vt poteris videre ex solutione, quam affert Capreolus ad eorum argumenta.

Tertia conclusio. Aliquis actus hominis, vt est ille, qui procedit ex sola imaginatione non deliberata, sicuti est confricatio barbæ, non dicitur moralis, hanc docet Sanctus Thomas in disputatis de peccatis, & ratio huius est, quia ille actus, qui non participat bonitatem, vel malitiã moralem dicitur esse extra genus moris, sed aliqui sunt huiusmodi, vt confricatio barbæ, & motio tibiarum, qui proueniunt, ex sola imaginatione, igitur conclusio vera. Circa quam animaduerte, quod hęc ponitur contra Durandum in presenti loco, vbi recitans opinionem Sancti Thomæ vniico argumento eam impugnat, quod

q. 1. art. 2.

Quæst. 2.

q. 1. art. 2.

Distin. 39.

Cap. 10.

Cap. 9.

Cap. 3.

Quæst. 4.

q. 7. art. 12.

Cap. vi.

q. 18. art. 8.

q. 2. art. 5.

Art. 5.

Quæst. 1.

quod facile soluitur hic à Capreolo: sed vt clarior sit doctrina animaduerte quod triplex est bonitas, alia naturalis, quæ dicit entitatē, alia moralis quæ dicit perfectionem in se, & omnium circumstantiarum conformiter ad dictamen prudentiale, tertia est bonitas meritoria, & hæc est secundum inclinationem charitatis.

Quarta conclusio. Ad hoc vt actus sit moraliter bonus, necesse est, vt virtualiter sit ordinatus in vltimum finem, hanc ponit Sanctus Thomas prima secundæ, & ratio huius est, quia sicuti se habet intellectus ad prima intelligibilia, ita se habet voluntas ad prima appetibilia, sed intellectus nihil potest assequi, nisi virtute primorum principiorum, igitur & voluntas nihil potest appetere nisi virtute vltimi finis, quod est primum appetibile. Circa quam animaduerte, quod adhuc vt actus sit bonus, & studiosus moraliter, nõ sufficit finis delectabilis, nec utilis, sed debet esse honestus, & laudabilis, quia bonum honestum, & laudabile suapte natura destinatur in vltimum finem, & sunt participationes vite æternæ: propterea ille, qui vult bonum honestum, & laudabile virtualiter vult vltimum finem, & hoc est contra Gregorium Ariminensem in hoc libro affirmantem actum nõquam esse moraliter bonum, nisi ille sit relatus in Deum tanquam in vltimum finem, & sic ille, qui nõ cognoscit Deum, nec refert opera sua in Deum, non potest moraliter operari: quæ sententia non probatur, quia quodlibet opus honestum, & laudabile ordinatur in Deum ex se tanquam imperfectum ad perfectum, & sic sequenda est conclusio præposita.

Quinta conclusio. Omnis actus humanus in habente gratiam est meritorius, aut demeritorius, probat hanc S. Tho. in disputatione de malo, quia in priuatiuè oppositis nõ inuenitur medium circa subiectum proximum capax vtriusq; sed meritum, & demeritum sunt priuatiuè opposita, & subiectum proxime capax vtriusq; est actus humanus existentis in gratia: igitur conclusio vera. Circa quæ nota, quod ponitur conclusio hæc contra Durandum in præfenti distinctione, vbi latius discutit conclusionem istam & frustra laborat, nam cum sit antiqua controuersia inter Doctores de hac conclusione, vnde D. Bonauentura in præfenti loco tres narrat opiniones de hac re, quarum primam dicebat, quod actus humani sunt duplices, quidam communes homini, & brutis, vt comedere, ambulare, & hi possunt esse indifferentes, aliqui verò sunt proprii ipsi homini, vt loqui bene, vel male, & isti semper sunt, aut meritorij, aut demeritorij: secunda opinio est, quam ipse sequitur, eamq; approbat Gabriel, hæc enim dicebat, quod quidem est actus inordinatus propter inordinatam conuersionem voluntatis ad creaturam, & hic actus dicitur malus malitia commissiõnis, secundus actus humanus est, non ordinatus in Deum propter negligentiam operantis, & hic dicitur malus malitia omissionis, tertius est indifferens, quia non ordinatur propter infirmitatem operantis, & est, vt cum quis ambulat, vt recreetur, aut comedit vt reficiatur, talis enim actus non est malus malitia commissiõnis, nec omissionis, quia non remuneratur à Deo, nec imputatur ad culpam, sed indulgetur naturæ fragili, & infirmæ, & propterea non omnis actus humanus in habente gratiam est meritorius,

aut demeritorius, sed datur aliquid indifferens, tertia opinio est, posita in cõclusionem, & sequenda, cum fundetur supra verbis Apostoli ad Coloss. dicentis, omnia quæcunque facitis siue in verbo, siue in opere omnia in nomine Dñi nostri Iesu Christi facite, igitur omnis actus humanus in habente gratiam, aut est ordinatus in gloriam Dei, aut non, si primo erit meritorius, si secundo erit demeritorius, idcirco opinio Sancti Thomæ est sequenda.

Sexta conclusio. Actus moraliter bonus in homine existente extra gratiam est indifferens quantum ad meritum, & demeritum vite æternæ: elicitur hæc ex disputatis vbi supra, & ratio huius est, quia cum sit opus bonum, & bonus actus moralis non erit demeritorium, cum verò sit ab homine non habente gratiam, & charitatem Dei, igitur nec erit meritorium. Circa quam conclusionem animaduerte multas esse sententias Theologorum, nam aliqui dicunt, quod ad hoc vt actus sit meritorius vite æternæ nõ fatis est, vt sit bonus moraliter, & factus ab homine existente in gratia, sed necessario requiritur, vt actu referatur in finem supranaturalem, & hanc sententiam docet Durandus hic; secunda sententia est Scoti, qui dicit, quod triplici modo potest dici actus nõ referri, vno modo negatiuè absolute, quia non refertur actualiter, nec virtualiter, alio modo priuatiuè, quia non est natus referri, vt peccatum veniale, tertio modo cõtrariè, quia corrumpit principium referendi, scilicet charitatem, vt peccatum mortale, tunc dicit, quod actus ille dicitur meritorius, qui refertur in Deum habitualiter; tertia est sententia, quam tenemus de mente Sancti Thomæ, quod sufficit relatio virtualis, & hanc docet Sotus lib. 3. de natura, & gratia, sic etiam, & Caietanus in tractatu de gratia, vt alias tetigimus, sufficit enim, vt homo primo iustificatus se, & omnia bona sua dirigat in finem supranaturalem.

Septima conclusio. Vna, & eadem actio successiuè potest esse bona, vel mala, probat hanc Sanctus Thomas prima secundæ, & ratio huius est, quia illa actio, quæ procedit ex bona, & mala voluntate successiuè, & quæ ordinatur ad bonum, & ad malum finem, successiuè bona, & mala esse potest, sed aliqua actio huiusmodi esse potest, vt patet de eo, qui cœpit ire ad Ecclesiam vt furaretur, & eundo mutauit voluntatem, & vadit ad audiendam missam, igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod ponitur contra Durandum hic qui contrarium docet, & decipitur, quia hæc actio est vna in genere natura, sed est duæ in genere moris, nec est eadem ratio de veritate intellectus, & bonitate morali.

Octava conclusio. Idem actus exterior respectu diuersorum prout à diuersa voluntate egreditur, potest esse simul bonus, & malus: elicitur hæc ex Sancto Thoma vbi supra, & est clara ex se in passione Christi, in qua idem actus respectu Iudæorum inferretium fuit malus, respectu verò Christi patientis fuit bonus, & precium nostræ redemptionis, & Deo gratissimus.

Nona conclusio. Idem actus in genere moris nõ potest esse bonus, & malus successiuè, ponitur vbi supra, & ratio est, quia si mutatur de bono in malum, aut econtra, non est idem actus in genere moris, sed diuersus.

Decima conclusio. Idem actus simul non potest esse

esse bonus, & malus, ponitur vbi supra, quia cõtraria non possunt esse in eodem simul, sed bonum, & malum sunt contraria, igitur vnus actus nõ potest esse simul bonus, & malus, meritorius, & demeritorius. Circa has conclusiones vltimas nota, quod ponuntur cõtra Lutherum, qui affirmabat omnia opera nostra, quauis iusta sint, nihilominus dicunt esse peccata mortalia, verum, quia ex diuina misericordia non imputantur nobis ad damnationem, sunt grata, & accepta coram Deo, quæ opinio est damnata in Concilio Tridentino, sunt etiam hæc vltimæ cõclusiones contra quosdam Theologos, qui computantur inter catholicos, hi enim volunt, peccata venialia ex proprijs meritis esse mortalia, sed ex diuina misericordia imputantur, tanquam venialia, hi enim valde hallucinati sunt non considerantes veritatem harum vltimarum conclusionum.

DISTINCTIO XLI.

IN hac distinctione mouetur quædam quæstio incidens circa determinata, & quæstio est, num quælibet actio infidelis sit peccatum, pro cuius explicatione sit prima conclusio; Infideles nõ possunt facere opera bona meritoria vite æternæ: scribitur hæc à S. Tho. 2. 2. & ratio huius est, quia opus meritorium vite æternæ debet esse vestitum gratia, & charitate iuxta illud Apostoli ad Romanos, gratia Dei vita æterna, sed infideles stant eorum infidelitate carent gratia, & charitate, igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hæc est de fide catholica, & determinata in Concilio Tridentino, & innuitur verbis Apost. 2. ad Timoth. in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi dominus in illa die iustus Iudex, & loquebatur Apostolus de se ipso existente in gratia, & meritorie operante.

Secunda conclusio. Infideles non semper peccant in omni opere suo, scribitur hæc vbi supra, & ratio est, quia in illis operibus peccatum nõ est ad quod sufficit bonum natura, & non repugnant fidei, & bonis moribus, sed multa sunt huiusmodi opera facta ab infidelibus ad quæ sufficit bonum nature, & illa non repugnant fidei catholicæ, & bonis moribus, igitur conclusio vera, patet minor in illis operibus, quæ faciunt infideles ex ratione naturali, & pietate, & equitate, laudando Deum, tanquam auctorem nature, & honorando parentes, & multa alia.

Tertia conclusio. Infideles semper peccant quando actualiter, aut virtualiter, aut habitualiter operantur ex infidelitate, elicitur hæc ex S. Thoma vbi supra, & ratio huius est, quia omne opus relatum in finem proximum malum est peccatum, sed infideles ordinantes opera sua actualiter, vel virtualiter, vel habitualiter ex infidelitate ad proximum finem malum faciunt malum opus, igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod aliqui tenent habitualem rationem ad finem malum nõ facere actionem malam, & decipiuntur, quia quãdo illa habitualis relatio est respectu finis proximi mali etiam actio illa erit mala, sed quando finis proximus est bonus, & non est interruptus per malam voluntatem, tunc actio illa erit bona, & ideo quãdo infideles tribuunt elemosynam ex quadam commiseratione dictate ratione naturali, tunc illa elemosyna est opus bonum respectu huius finis proximi, quod est subuenire

pauperi, & procedit à bona intentione, & ab auctore natura, & ab ipsa voluntate infidelis, quæ naturaliter tendit in bonum formaliter, & ratione huius opera infidelium possunt esse bona moraliter.

Quarta conclusio. Infidelis Idolatra potest multa opera bona moralia operari sine speciali auxilio Dei, sed tantum ex generali influetia, elicitur hæc ex Diuo Thoma vbi supra, & ratio huius est, quia illa sunt bona opera, quæ procedunt ex vero, & recto iudicio rationis, sed infidelis idolatra multoties sic operatur ex sola influetia generali, igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod hæc ponitur contra Gregorium Ariminensem in præfenti loco, vbi fortissimis argumentis nititur probare infideles Idolatras peccare in omni opere suo etiam in veneratione paratum, quin potius asserit, quod sine auxilio supernaturæ:

li nemo, qui est in peccato mortali, siue ille sit fidelis, siue infidelis, potest facere aliquod bonum opus moraliter, & expressè loquitur cõtra D. Augustinum lib. 4. Hipognofti. vbi dicit, quod sine gratia manet liberum arbitrium, per quod possit homo operari bona, quæ sunt præfentis vite, vt colere agros, & habere amicos, hanc sententiam habet S. Tho. & Magister sententiarum, D. Bonauentura Riccardus, & omnes boni Theologi, vt est videre apud Dionysium Carthusianum, de qua re etiam lege Sotum lib. 1. de natura, & gratia, & Rossensem contra Lutherum, omnes isti expressè loquuntur contra Gregorium Ariminensem, qui solus habuit hanc phantasiam.

Quinta conclusio. Peccatum infidelitatis est maius secundum suum genus, quã alia peccata, quæ committuntur in peruersitate morum, scribitur hæc à S. Thoma vbi supra, & ratio huius est, quia illud peccatum est maius, per quod homo peccator magis elongatur à Deo, sed per infidelitatem homo peccator magis auertit se, & elongatur à Deo, igitur conclusio vera. Vbi nota, quod est D. Augustini exponentis verba Saluatoris, si non venissem, & locutus ei non fuisset, peccatum nõ haberent, ibi enim habet D. Augustinus magnum quidem peccatum est non credere in Deum, & non habere veram Dei cognitionem, & hinc ipse infidelis pro peccato infidelitatis grauius punitur quã alius peccator pro quocunque alio peccato considerato genere peccati, sed pro alio peccato puta pro adulterio, si committatur à fidei, & ab infidelis ceteris paribus grauius peccat fidelis, quam infidelis.

Sexta conclusio. Infidelitas est peccatum existens in potentia intellectiua, tanquam in subiecto, probat hanc S. Thomas vbi supra, & ratio huius est, quia contraria apta nata sunt circa idem subiectum, sed fides, & infidelitas sunt contraria, & fides refidet in intellectu tanquam in subiecto, igitur & infidelitas etiam in intellectu reperiri debet. Circa quam nota, quod omne peccatum in tantum dicitur esse peccatum in quantum est voluntarium, sed hoc intelligitur causaliter, & motiue, vniuersale enim, et primum principium, quod imperat omnes actus dicitur esse voluntas, et propterea peccatum dicitur voluntarium, sed proximum principium, quod elicit actum peccati potest esse alia potentia, sicut principium gula est concupiscibilis, et sic etiam ipsius luxuria, et sic de alijs potentijs.

Septima conclusio. Tres sunt species infidelitatis scilicet paganismus, iudaismus, et hæresis, scribitur Addit. Aq. in ij. vol. Capr. F hæc

hac à D. Thoma vbi supra, & ratio huius est, quia infidelitas est contraria fidei, sed vel contrariatur fidei nunquam suscepta, & talis est paganismus: vel fidei Christianae suscepta in figura, & sic est Iudaismus, vel in manifestatione veritatis, & sic est heresis. Sed nota hic, quod hac diuisio est in ordine ad fidem, quia si distinguerentur species infidelitatis secundum errorem in diuersis, quae ad fidem pertinent, non sunt determinatae species infidelitatis.

Octaua concl. Non quilibet perueniens ad vsum rationis tenetur se conuertere in Deum explicite, distincte, & formaliter, elicitur hac ex dictis Sancti Thomae vbi supra, & ratio est, quia nemo tenetur diligere prius Deum explicite quam cognoscere, sed constat, quod naturaliter loquedo post multu tps aduenit hominis ista cognitio Dei, igitur concl. vera.

Nona concl. Multo minus obligatur homo ratione naturali conuertere se ad Deum, conuersione supernaturali necessaria ad iustificatione, elicitur & hac vbi supra, & ratio est, quia conuersio supernaturalis necessaria ad iustificationem praesupponit cognitione Dei supernaturalem, sed hanc non quilibet homo cu venerit ad vsum rationis, statim habet, igitur conclusio vera. Circa has duas conclusiones nota, quod sunt expresse ipsius Caietani in expositione secunda secunda S. Thomae, & in locis supra allegatis, sed oppositum huius veritatis sustinet Capreolus in praesenti libro respondendo ad argumenta Durandi contra secundam conclusionem, sed secundum D. Tho. & in praesenti loco, & prima secunda tenendu est, quod omnis, qui venit ad vsum rationis tenetur se conuertere per aliquem actum bonum secundum rationem pro equedam, & hoc est conuertere se ad Deum, siue implicite cognitum, siue explicite cognoscat eum.

Decima concl. Infideles, qui nunquam audierunt de fide catholica, excusantur, si non receperunt fidem explicitam ab ipsa infidelitate, hac conclusio elicitur ex dictis S. Tho. 2. 2. & ratio huius est, quia eis non imputatur peccatum eis, qui operantur aliquid contra legem, quia nunquam audierunt, sed infideles ignorantes fide explicita Euangelio nunquam audierunt aliquid de ipsa, igitur excusantur ab infidelitate. Circa quam nota, quod infidelitas dupliciter accipi potest. vno modo secundum puram negationem sicut in i. lis, qui nihil audierunt de fide, in quibus infidelitas non habet rationem peccati, sed magis poenae, damnabuntur tamen propter alia peccata, quae sine fide remitti non possunt, sed non propter infidelitatem, alio modo infidelitas potest sumi secundum contrarietatem ad fidem, quae aliquis repugnat auditui fidei, & contemnit ipsam, & sic proprie infidelitas dicitur esse peccatum, & est peccatum contra naturam ipsius hominis, quia & si habere fidem non sit in natura humana, in ea tamen est mens, quae non repugnat interiori instintui, & exteriori praedicationi veritatis, de qua re lege D. Thomam in praesenti libro, & Augustinum in libro de praedestinatione sanctorum, & Alexandru Alenfem 2. par. summae suae q. 129.

DISTINCTIO XLII.

Agitur in hac distinctione de malitia, & bonitate actuum voluntatis, & pro explicatione

huius rei ponitur prima conclusio talis: Actus interior, & exterior voluntatis non sunt duo peccata scribitur hac à S. Thom. 1. 2. & ratio huius est, quia actus idem in genere moris eandem malitiam habet, sed actus interior, & exterior sunt idem actus in genere moris, quia actus exterior non est voluntarius nisi prout est coniunctus actui interiori, igitur habent eandem malitiam, & per consequens sunt vnu peccatum. circa quam conclusionem nota, quod ponitur contra Ioannem de Bassolis, & Franciscum Lichetum, & Gregorium Ariminensem, & contra totam scholam Scotistarum, qui oppositum huius conclusionis sustinent, non videntes quomodo loquuntur contra D. Augu. in lib. de libero arbitrio, & contra D. Crisostomum homiliarum libro, vbi dicit sola voluntas remuneratur pro bono, aut condatur pro malo, opera vero exteriora sunt signa huius voluntatis, & contra omnes ferè patres, & scho lasticos nempe D. Bonauenturam, Gabrielem, Durandù, vt est videre in praesenti distinctione, & quia magnam congeriem argumentorum contra ipsam formant, ea tamen vnico verbo dissoluuntur, quia actus interior & exterior coniunctim vel formaliter, vt ait D. Bonauentura sunt vnu peccatum, disunctim vero, & materialiter possunt esse plura.

Secunda concl. Actus exterior addit aliquam bonitatem ad actum interiore eam, si qua habet exterior actus, ex termino proximo; ponitur hac à S. Tho. vbi supra, & ratio huius est, quia nullus motus non attingens terminum est aequalis bonitatis, vel malitiae cum motu attingente terminum, sed actus interior se habet ad exteriorè, sicut motus ad terminum, igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod est cotrouersia inter Thomistas, na Bartholomaeus de Medina, videtur tenere oppositum huius conclusionis loco superius allegato dicens quod si actus exterior adderet aliquid de bonitate vel malitia super actum internu, sequeretur quod esset in facultate alterius adimere bona parte in nostrorum. meritum nobis inuitis, quod est falsum, quae ratio non concludit, quia actus exterior cum sit terminus actus interioris in ratione circumstantiarum, & non in rone meriti vel demeriti, propterea non dat bonitatem meritoru, aut malitiam demeritoria, sed solummodo secundum circumstantias, & hac est opi. Capri.

Tertia conclusio. Actus exterior non praebet actui interiori illam bonitatem quam habet actus interior ex fine, scribitur hac à Diuo Thoma vbi supra, & ratio huius est, quia bonitas quam habet actus interior ex fine non dependet ab actu exteriori, igitur inest ei sine actu exteriori, consequentia patet, & probatur assumptum, quia prius volo dare eleemosynam propter Deum, quam exhibea ipsam eleemosynam, igitur bonitas ex fine in hoc velle non dependet ab exhibitione elemosyne, circa qua nota, quod ille, qui moritur pro Christo, in actu externo non est melior coram Deo, quam ille qui non moritur, & habebat tamen intentione moriendi, sed quia non fuit data facultas, vnde de Martino cantat Ecclesia; o beata anima quam & si gladium persecutoris non abstulit, martirij palmam non amisit, vnde quo ad praemium essentiale, ita praemiatur qui habuit voluntatem moriendi pro Christo quam qui actu martiriu suscepit, licet quo ad coronam martirij sit discrimen, quia ille qui actu non

non habuit martirium, non habet coronam.

Decimaquarta conclusio. Actus exterior non addit interiori poenam aut praemium essentiale, scribitur & hac vbi supra, & ratio huius est, quia quod est simpliciter inuoluntariu non tollit voluntati complere aliquid de poena vel de praemio essentiali, sed absentia actus exterioris est inuoluntaria in habentè actum interiore completum, igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod ponitur conclusio haec aduersus ferè omnes Scotistas, qui oppositum huius defendere conantur, & expresse loquuntur contra Riccardum de Sancto Victore, in 2. lib. de Sacramentis parte quarta, vbi dicit quod tanta est voluntas in eo qui non operatur quanta in eo qui operatur dissimile meritum esse non potest, quia sola voluntas remuneratur à Deo aut damnatur, & loquitur hic de voluntate efficaci, & completa, eandem veritatem sustinent omnes ferè patres inhærendo verbis Apostoli 2. ad Corinth. dicentis vt quemadmodum est animus propius voluntatis, ita sit & perficiendo ex eo quod habetis, si enim voluntas prompta est secundum id quod habet accepta est, non secundum id quod non habet id est non minus acceptatur à Deo eius promptitudo etiam si pauca operaretur quam si magna, quae vult operaretur, quia non potest maiora operari.

Quinta conclusio. Praecepta Decalogi praecipue respiciunt actus exteriores: elicitur praesens conclusio ex D. Tho. vbi supra, & ratio huius est, quia praeccepta respiciunt proximu quo ad vtilitatem & damnum, sed damnum & vtilitas sunt actus exteriores, igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod ponitur contra Gabrielem hic qui vult praeccepta Decalogi praecipue referri ad actus interiores, & secundario ad actus exteriores & deceptus est, quia & si dixerit Saluator apud Matthæum qui viderit mulierem ad concupiscenda eam & consensus est, quod Iudaei arbitrabatur fornicationem exteriorem tantummodo esse malam & non interiorem; Saluator noster damnat opinionem istorum dicens concupiscentiam mulieris esse malam tum, quia de malo obiecto, tum etiã quia est causa malae operationis, non aut quod praecceptu hoc prius respiciat actum internum quam externum.

Sexta conclusio. Bonitas vel malitia prius est in actu exteriori quam interiori, elicitur hac conclusio vbi supra, & ratio huius est, quia vnumquodque prius reperitur in ipso fine quam in eo, quod est ad finem, sed actus exterior se habet veluti finis respectu actus interni, igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hic loquimur de prioritate naturae, & non temporis, & Corradus expositor primae secundae dicit quod actus dupliciter est bonus inchoatiue, & completiue: inchoatiue est in apprehensione, & sic actus exterior est prior, completiue vero, & in executione est econuerso. Caietanus dicit quod actus exterior in ratione obiecti est prior ipso actu interno, in ratione effectus est posterior, sed quomodocunque intelligatur, semper conclusio est vera, vt etiam asserit Medina in praesenti loco.

Secunda conclusio. In actibus exterioribus est duplex bonitas & malitia, elicitur hac conclusio ex dictis vbi supra, & ratio huius est, quia sicuti se habet res naturalis respectu formae suae, ita & res moralis respectu suae formae, sed res naturalis habet dupli-

cem perfectionem primam & secundam, seu essentialem & accidentalem, ergo ita erit de actibus moralibus. Circa qua nota, quod hac duplex bonitas vna dicitur in essendo quae nihil aliud est, quae conformitas vel difformitas ad rectam rationem, altera est in exercitio vel in vfu amando vel non amando sicuti veritas duplex est altera, quae competit rebus in essendo, altera vero in cognoscendo & dicendo, & sic etiam voluntas dicitur bona vel mala in amando & in exercitio.

Octaua concl. Actus exterior moralis potest dici bonus vel malus formaliter, & intrinsece: elicitur hac ex dictis vbi supra, & ratio huius est, quia ille actus dicitur bonus vel malus intrinsece, & formaliter, qui est conformis suae regulae, sed actus moralis qui conformatur diuinae legi, & recte rationi, tunc est conformis suae regulae, igitur actus moralis intrinsece, & formaliter potest dici bonus vel malus. Circa quam nota, quod aliqui dicunt actum morale dici bonu vel malu extrinseca denominatione, alii vero dicunt actum morale externu dici bonum vel malu causaliter, quia causat bonitatem vel malitiam in voluntate, alii vero volunt actum externu morale dici bonum vel malu tantum in exercitio, & in vfu, sed conclusio praeposita est sequenda, quia de rebus iudicium est habendu circa ea quae per se rebus competunt, non aut circa ea quae competant extrinsece & causaliter.

Nona concl. Circa actu externu magis obediendum est conscientiae, quae praelato: elicitur hac concl. ex dictis vbi supra, & ratio huius est, quia si praelatus praeciperet crimine occultum fratris mei manifestandum ex cuius manifestatione periclitatur vita, & fama eius in eternu, & actus internus meae conscientiae dicitur oppositu nullo pacto obediendu est ei, in hoc externo actu, quia maius danu est mors, & infamia perpetua fratris mei quam semel non obedire meo praelato.

Decima concl. Quando praelatus est vir doctus, & pius, & subditus est dubius & perplexus circa aliquem actu externu tenetur magis ei obedire quam sequi suu iudiciu, elicitur hac ex dictis et vbi supra & ratio est, quia postquam subditus exposuerit ratione sui dubij, & perplexionis, & praelatus vrget imperando debet adhaerere suae conscientiae, si praelati, & scientiae, & pietati quando habet perfectas conditiones praelati puta in coecccdo, potestate zelu charitatis in amando, & sapientiam in cognoscendo defectus, & bonitatem in exemplum aliorum subditorum, & prudentiam in regendo, et gubernando, quibus cognitis in eo subditus obedire tenetur.

DISTINCTIO XLIII.

In praesenti distinctione agitur de qualitate, et differetia peccatoru, pro cuius explicatione ponitur prima conclusio talis: Peccatum veniale ex causa non distat genere à peccato mortali, ponitur hac conclusio à S. Tho. 1. 2. et ratio huius est, quia peccatu veniale ex causa est illud quod habet aliquid diminuens culpam vt peccatum ex ignorantia vel ex animi perturbatione, ergo etcet.

Secunda concl. Et peccatu veniale ex euentu non differt genere à peccato mortali: scribitur, et hac vbi supra, et ratio huius est, quia peccatum veniale ex euentu est illud quod iam consequutum est Addit. Aq. in ij. vol. Capr. F 2 ve-

Distin. 40. q. 89. art. 6.

q. 10. art. 2.

Dil. 39. q. 1.

q. 58. art. 2.

veniam, ex autoritate D. Ambrosij dicentis quod omne peccatum per penitentiam dicitur veniale &c.

Tertia concl. Peccatum veniale genere suo distat genere, & specie a peccato quod est mortale suo genere, scribitur, & hæc vbi supra, & ratio est, quia peccatum aliquod dicitur veniale suo genere & propria natura, & aliquod peccatum dicitur mortale genere suo, & natura propria, prout genus vel species determinatur ex obiecto, nam si voluntas fertur in aliquid quod secundum se repugnat charitati per quam homo ordinatur in ultimum finem, illud peccatum habet ex suo obiecto quod sit mortale, & sic appellatur mortale genere suo siue sit contra dilectionem Dei, vt blasphemia, & periurium, siue sit contra dilectionem proximi, vt homicidium & adulterium, quando vero voluntas fertur in id quod in se continet quandam inordinationem, non tamen contrariatur dilectione Dei & proximi, sicut verbum otiosum, risus superfluus, & similia, talia ex suo genere sunt peccata venialia, ergo &c.

Quarta conclusio. Peccatum veniale non dicitur contra legem Dei, sed præter legem, elicitur hæc conclusio vbi supra, & ratio est, quia illud peccatum dicitur esse contra legem Dei quod aduersatur charitati, & extinguit eam, sed peccatum veniale non extinguit charitatem, sed potius impedit eius feruorem, igitur conclusio vera, & est Magistri, & Alexandri Alensis, licet Durandus in præsentis libro videatur sustinere oppositum contra vniuersos Theologos asserendo quod ille qui peccat venialiter dicitur peccare contra legem Dei.

Quinta concl. Diuisio peccati per mortale, & veniale non est diuisio generis in suas species, sed analogi in sua significata, scribitur & hæc apud D. Thomam vbi supra, & ratio est, quia peccatum dicitur de mortali, & originali & veniali non secundum eandem rationem, sed secundum prius & posterius igitur non est diuisio generis in suas species sed analogi in sua analogata. Circa quam conclusionem nota, quod præfens conclusio est expresse contra Durandum asserentem diuisionem peccati per veniale, & mortale esse sicuti diuisio animalis in hominem & equum, & sic tãquam generis in suas species, & decipitur quia species æqualiter participant suum genus, modo veniale & mortale non æqualiter participant rationem peccati, propterea non erit diuisio generis in suas species, vnde peccatum veniale non dicitur simpliciter, & proprie peccatum contra etiam Durandum tenentem peccatum veniale esse simpliciter peccatum, & tamen cum tribus modis peccatum veniale dicitur secundum quid, primo ex parte deliberationis imperfecte, vt motum non plene deliberatus infidelitatis, secundo ex parte obiecti, & materiae vt risus superfluus, tertio ex parte præcepti, quando præceptum non est necessarium ad amicitiam cum Deo habendam, vt verbum otiosum, hinc Caietanus optime dicit veniale peccatum debere dici secundum quid & imperfecte peccatum.

Sexta conclusio. Peccatum veniale potest disponere ad peccatum mortale quod est ex parte agentis per quandam consequentiam, scribitur hæc a S. Tho. vbi supra, & ratio huius est, quia augmentata dispositione vel habitu per actus peccatorum venialium libido peccandi poterit in tantum crescere, quod ille qui peccat finem suum constituat in peccato veniali: vnicuique enim habet habitum in quantum huiusmodi finis est operatio secundum habitum, vnde multoties peccando venialiter ad peccatum mortale disponetur.

Septima concl. Peccatum veniale ex genere potest disponere ad mortale ex genere indirecte tamen, scribitur & hæc vbi supra, & ratio huius est, quia ille qui peccat venialiter prætermittit aliquem ordinem, & ex hoc quod consuescit voluntatem suam in minoribus debito ordini non subijcere disponitur ad hoc quod etiam voluntatem suam non subijciat ordini eligendo id quod est peccatum mortale ex genere, & ideo indirecte tãquam remouendo prohibens disponit. vbi nota, quomodo male Scotus intellexit doctrinam S. Tho. in hac parte docet enim S. Thomas aliquando peccatum mortale esse contra finem, veniale contra medium & finem, propterea disponit etiam: quæ verba calumniatus est Scotus non intelligendo ipsa, quia mortale nulli dubium est, quod auertit ab ultimo fine, & facit hominem Dei inimicum extinguendo charitatem, hoc autem non facit veniale peccatum, quia non est contra charitatem, propterea non dicitur esse contra finem, sed contra medium ordinatum ad finem, quia est contra feruorem charitatis quod ordinat ad beatitudinem.

Octaua concl. Peccatum veniale est maxime vitandum, elicitur hæc ex S. Tho. vbi supra, & ratio est, quia afferens diuersa incommoda, & pericula maxime a nobis euitandum est, sed huiusmodi est peccatum veniale, impedit enim feruorem charitatis, facit homines tepidos quos Deus solet euomere: igitur conclusio vera. circa quam nota, quod est D. Augustini in ferm. 4. de igne purgatorij: vbi dicit, quod nedum debemus timere plagas in corpore, sed etiã ne habeamus scissuras in vestibus nostris: per scissuras intelligit peccata venialia, est etiam Diui Hieronymi libro suarum Epistolarum, vbi dicit quod ille, qui profiscitur per nemora, nedum debet timere Elephantes Leones & Vrsos, sed etiã parua animalia, scilicet formicam culicem, & vermiculos, per quæ parua animalia intelligit peccatum veniale.

Nona concl. Cupiditas est radix omnium malorum prout est speciale peccatum, scribitur hæc a Sancto Thoma vbi supra, & ratio huius est, quia sicuti radix tribuit alimentum toti arbori, ita cupiditas diuitiarum tribuit occasionem omnibus peccatis, igitur sicuti radix illa dicitur esse principium arboris, ita etiã & cupiditas dicitur esse principium omnium peccatorum, quia præbet opportunitatem adimplendi omnia desideria peccati.

Decima concl. Superbia secundum quod est speciale peccatum dicitur esse radix omnium peccatorum, scribitur & hæc vbi supra, & ratio huius est, quia finis in actibus voluntarijs tenet rationem principij, sed in omnibus peccatis appetitur excellentia, quæ est superbia, igitur conclusio vera: circa has ultimas duas conclusiones nota, quod videntur esse contrariæ, & tamen ambæ fundantur in scripturis, dicitur enim Eccles. initium omnis peccati est superbia, & Apost. 1. ad Timoth. dixit omnium malorum radix est cupiditas, propterea dixerunt aliqui quod superbia dicitur tripliciter: vno modo pro inordinato appetitu propriæ excellentiæ, & sic est speciale peccatum, alio modo pro quodam actuali contemptu Dei per quem homo non subditur eius legi, & sic dicit

dicit generale peccatum, tertio prout dicit quandam inclinationem ad huiusmodi contemptum ex corruptione naturæ, & hoc tertio modo est initium omnis peccati, quia sic dicit auersionem a Deo, cuius præcepto homo recusat subdi, cupiditas vero respicit peccatum ex parte conuersionis ad bonum commutabile, ex quo peccatum ipsum quodammodo nutritur, & fouetur, & propterea cupiditas dicitur & ipsa radix omnium malorum, sed hæc ex parte conuersionis illa ex parte auersionis, & sic hæc duæ conclusiones non contrariantur, verum conclusio nostra est de superbia non prout est peccatum generale, sed prout est peccatum speciale, & ideo dicitur melius quod in actibus voluntarijs cuiusmodi sunt peccata duplex ordo inuenitur, intentionis, & executionis: in primo quidem ordine finis habet rationem principij, finis autem in bonis temporalibus acquirendis est vt homo per illa habeat quandam perfectionem singularem, & excellentiam, & ideo ex hac parte superbia quæ est appetitus excellentiæ, ponitur initium omnis peccati, sed ex parte executionis primum quod præbet opportunitatem adimplendi omnia desideria peccati est illud quod habet rationem radices, & hoc est cupiditas diuitiarum, & ex hac parte auaritia seu cupiditas dicitur radix omnium malorum, & propterea dicitur quod pecuniæ obediunt omnia iuxta dictum Salomonis, & hic modus explicandi est contra Durandum in præsentis libro qui diuersimode loquitur de ipsa cupiditate: sed de hac relege Caietanum in locis supra allegatis, & subtilia commentaria Magistri Corradi Colonienfis, & Bartholomæi de Medina in expositione primæ secundæ in proprijs locis, ex quibus desumptæ sunt conclusiones.

DISTINCTIO XLIII.

Disputatur hic a Theologis de potentia peccandi num rationali creaturæ sit tributa a Deo vel a demone vel sit ex se ipsa, & pro declaratione huius tam arduæ difficultatis ponitur prima conclusio talis: Potentia peccandi rationali creaturæ est collata a Deo: elicitur hæc ex S. Thoma in præsentis distinctione. & ratio huius est, quia omnis libertas est creaturæ a Deo collata, sed omnis potentia peccandi est libertas quædam: igitur conclusio vera: circa quam nota quod libertas semper est bona, quia est natura quædam, & omnis natura est a Deo, abusus tamen eius est malus, non tamen libertas ipsa seu potentia faciendi malum aut peccatum est mala sed bona, & radix honoris, & laudis humanæ, vnde dicitur Ecclesiast. qui potuit transgredi, & non est transgressus facere mala, & non fecit vnde conclusio hæc est B. Hieronymi in Epistola ad Demetriadem Virginem.

Secunda concl. Potentia peccandi quantum ad positium quod importat est ab ipso Deo, ponitur & hæc conclusio vbi supra, & ratio est, quia omnis entitas est a Deo, sed potentia peccandi est entitas quædam nempe voluntas, siue liberum arbitrium, igitur conclusio vera. circa quæ nota, quia ponitur aduersus quosdam quos narrat Magister in littera præfentis distinctionis existimantes potentiam recte agendi inesse nobis a Deo, sed potetiam peccandi

esse a nobis ipsis vel a Diabolo, & decepti sunt non distinguentes de ipsa potentia peccandi, vt optime declarant omnes ferè Theologi Scholastici.

Tertia concl. Potentia peccandi quantum ad defectum quæ importat non est a Deo, ponitur & hæc vbi supra, & ratio huius est, quia id quod conuenit creaturæ in quantum est ex nihilo non habet causam, sed defectibilitas conuenit voluntati in quantum est ex nihilo: ergo non habet causam, & per consequens non est a Deo. circa quam nota, quod ponitur conclusio hæc aduersus Antonium Andream, & Petrum Tartaretum, & Franciscum Lichetum, qui de mente Scoti concorditer dicunt potentiam peccandi pro respectu ad actum substratum deformitati, quæ est peccatum, esse a Deo, quia ille respectus est positius cum sit ad actum positium: potest etiam dicere proximum fundamentum respectus, & sic etiam a Deo est, potest vltimate sumi pro ordine ipso ad ipsam deformitatem, & sic cum sit ens quoddam rationis non est a Deo, & decipiuntur in hac parte Scotiste, quia vel intelligunt per illum ordinem deformitatem quandam, & defectum, & sic id est hoc quod exprimit nostra conclusio, & sic male eam impugnant, vel est aliquid positium, & sic etiam allucinantur & quomodocumque tergiversationem quærunt cadunt in foueam.

Quarta concl. Potentia peccandi est commendabilis, & bona: ponitur hæc vbi supra, & ratio huius est, quia natura voluntatis est commendabilis, & bona cum in eminenti specie creaturæ constituta sit, sed potentia peccandi est natura voluntatis vt dictum est, igitur conclusio vera, vbi nota quod circa hæc conclusionem conueniunt D. Thomas Alexander Alensis Riccardus D. Bonauentura, vt est videre apud Dionysium Cartusianum hic, & etiam apud Gabrielem.

Quinta concl. Potentia peccandi non est perfectio simpliciter: elicitur propositio hæc ex supradictis a D. Tho. & ratio huius est, quia illud quod dicit perfectionem simpliciter conuenit Deo, sed potentia peccandi non conuenit Deo, igitur conclusio vera. circa quam nota quod Deus peccare non potest, nam Deum posse peccare implicat contradictionem, quia implicat Deum posse facere contra propriam voluntatem quod est contradictio: nam contradictio est velle contra voluntatem propriam, est enim velle, & non velle idem, quod autem Deum peccare hoc implicat, patet quia peccare est facere contra regulam voluntatis, sed ipsa Dei voluntas est suam regulam cum sit essentialiter recta, igitur Deum posse peccare est ipsum posse facere contra propriam voluntatem, & ita facere, & non facere quod implicat.

Sexta conclusio. Potentia peccandi inest creaturæ rationali radicaliter, quia est ex nihilo: ponitur hæc a Sancto Doctore in disputatis de veritate, & ratio est, quia versibilitas, defectibilitas, & potentialitas conuenit creaturæ, quia est ab alio creata ex nihilo, sed potentia creandi dicitur versibilitatem defectibilitatem potentialitatem: igitur conclusio vera. Circa quæ nota, quod ponitur contra Durandum & d. Marfilium oppositum huius sentientes, & decepti sunt existimantes totale & præcisam causam peccandi esse, quia creatura est ex nihilo, non considerantes hoc ex tribus posse oriri, exprimo nempe, quia liberum arbitrium ordinatur ad bonum absolute, & vniuersaliter non tantum ad aliquod particulare bonum: ex secundo quia non

Art. 1.

Art. 3.

Dist. 1.

Epist. 20.

Quæst. 3.

Art. 2.

Cap. 10.

Cap. 10.

q. 24. art. 8.

non habet actiones naturaliter determinatas respectu vniuersalis boni, sed indeterminatas, & multas, ex tertio, quia habet admittionem potentiae ex his tribus integratur peccabilitas in libero arbitrio, sed prima radix est, quia liberum arbitrium ipsum est ex nihilo: motiua istorum dissoluit Capr. hic.

Septima concl. Potentia peccandi in confirmatis per gratiam in via, & per gloriam in patria est remota & ligata: elicitur hęc ex S. Th. vbi supra, & rō est, quia in quolibet libero arbitrio creato ex nihilo est potentia peccandi tanquam in radice, sed confirmat tam in via quam in patria: sunt creati ex nihilo, igitur conclusio vera. Circa hanc conclusionem nota, quod beatus semper est sub actu beatifico, & Deus est agens, & conseruans hunc actum, & agens est fortius in causando, & in conseruando quam subiectum in producendo effectum contrarium. Deo igitur agente, & conseruante gratiam in confirmatis in via, per gratiam, & in confirmatis in patria per gloriam non potest creata voluntas producere actum contrarium: posset enim Deus destruire actum beatificum non conseruando ipsum in beatis, sed relinquendo eos in suis naturalibus, & tunc ipsi per liberum arbitrium possent peccare sicuti lumen illuminando aerem stante conseruatione ipsius luminis in aere semper aer dicitur illuminatus, sed si lumen non sit in aere tunc aer ipse naturaliter non erit lucidus in actu, vnde confirmati semper actu, & in sensu composito diligunt ipsum Deum de facto, nihilominus semper remanet in eis radix peccabilitatis in naturaliter sit ligata per gratiam ipsam.

Octaua conclusio. Potestas dominandi quantum ad virtutem, & potentiam qua praesidet est a Deo elicitur hęc conclusio ex S. Tho. in praesenti distinctione, & ratio huius est, quia omne bonum est a Deo, sed potestas qua utitur princeps est quoddam bonum igitur conclusio vera: maior patet, quia sicut a primo ente sunt omnia entia iuxta illud ipso viuimus, mouemur, & sumus, sic etiam a primo bono omne bonum est: minor etiam patet quia potentia qua principatur praesidens est bona, & necessaria in republica, alias non teneretur, nec subditi curarent obedire statutis legibus, hinc philosophus dixit quarto Politicorum, quod oportet principaliter, non solum virtutem, sed & potentiam existere. Circa quam conclusionem aduertit, quia a prima potentia, & prima maiestate quae bona est omnis potentia secundaria, & omnis secundaria maiestas procedit, modo certum est quod Dei est prima potentia, & prima maiestas, & ex consequenti optime sequitur quod in singulis dominationibus posterioribus potestas & maiestas secundaria a prima maiestate deriuatur, quia ex Aristotele habetur 8. Metaph. in quolibet genere primum est causa aliorum.

Distin. 44. ad modum acquirendi vel gubernandi in ordine ad subditos est a Deo, habetur & hęc vbi supra, & ratio est, quia vel gubernator iuste intrat ad regendos subditos, vel iniuste: si primo modo clarum est, quod sit a Deo, quia omne bonum, & iustum regimen est a Deo principaliter sic dirigente, & disponente: vel iniuste intrat, & tyrannice gubernat, & adhuc istud est iustum & bonum in ordine ad subditos, & a Deo dispositum respectu eorum, sicut probentur boni in patientia, & ut puniantur mali pro sua nequitia prius impunita quorum vtrumque est a Deo principaliter hoc faciente,

volente, & disponente. vnde cum scriberet hanc conclusionem affuit quidam excellens dominus, & Reuerendus Abbas Vincentius de Rogierio vtriusque iuris professor terrae belli resguardi diocesis capud Aquensis vir doctrina, & pietate insignis cum sit optimus iuris consultus, & multa in hac materia prouult, inter alia dixit regulam iuris consultorum quae est das principale dat, & accessorium, vnde cum Deus tribuat potestatem alicui super subditos tribuit etiam ut sapienter gubernet, ut patet de Salomone cui Deus largitus fuit sapientiam ad sidericem gubernandi Israel. de qua re lege Abulensem super tertium lib. Regum. Cap. 6.

Decima conclusio. Potestas dominandi seu principandi, quo ad modum intrandi, vel quo ad modum gubernandi, comparata ad dominum seu principem praesidentem, non oportet, ut sit a Deo nisi permissiue elicitur, & hęc vbi supra, & ratio est, quia nulla deformitas potest esse a Deo, sed modus intrandi potest esse deformis, & vitiosus: igitur conclusio vera. Vbi obseruandum est, quod Deus permittit hunc modum sicuti permittit crimina, & peccata: quo ad entitatem tamen in eo repertam est utique a Deo ipso, sed non quo ad illam deformitatem, ut aliis dictum est, & intelligitur conclusio, tam de potestate seculari, quam spirituali. in vtraque enim potest esse deformitas, quia vel per violentiam, vel per simoniam, & quo ad modum acquirendi, & quo ad usum, & vtraque potestas tam secularis quam spiritualis est a Diuina potestate, siue sint separate, & in diuersis subiectis, siue sint coniunctae, sicut in Papa, qui modo est Sixtus V. tenens vtriusque potestatis apicem dicente summo principe ipsi Petro, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam. & sic finitur hic liber in quo si quid benedictum est laus sit illi summo Principi, & suae Beatissimae Matri, & Magistro meo B. Th. de Aquino, si quid aut minus benedictum sit, ex mea imperitia procedit, cui indulgeat pius lector, qui magis velit esse benignus corrector, quam emulus reprehensor &c.

Ego F. Iacob. Ramireus in sacra Theologia Magister, & Regens huius almi Conuentus S. Mariae de Monte Carmelo ciuitatis Neap. legi opus hoc super 2. lib. sentent. ab admodum R. P. Magistro Matthia Aquario ord. Praedicatorum Prouinciae Regni confectum, & nihil in eo inueni quod sacrosanctae matri Ecclesiae, aut bonis moribus aduersetur. imo dignum iudico, quod in lucem prodeat propter maximam utilitatem quam studiosos Theologos ex eius lectione capturos credo in cuius rei testimonium praesentes manu propria subscriptas confeci. Neap. in Conuentu nostro S. Mariae de Carmelo die 24. Decembris, Anno 1586.

Magist. Fr. Iacob. Ramireus qui super manu propria.

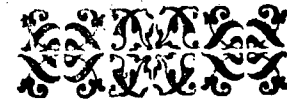
Ego Fr. Thomas de Capua sacrae Theologiae Doctor, ac Regens almi studij S. Dominici de Neapoli vidi legi, atque perlegi illa diligentia qua potui atque debui opus hoc super 2. lib. sentent. ab admodum illustri, & R. P. F. Matthia Aquario sacrae Theologiae Magistro Doctissimo ordinis Praedicatorum Prouinciae Regni editum, & quicquid in eo scriptum est conforme videtur sacrosanctae Romanae Ecclesiae, et ideo illud proficuum esse legentibus, et ut praeiudicium iudico, in quorum fide tale testimonium perhibui & me propria manu subscripsi. Datum Neapoli in Conuentu nostro S. Dominici die 24. Decembris 1586.

F. Th. de Capua Mag. et Regens qui super manu propria.

CONCLUSIONES SANCTI THOMAE, QVAS DEFENDIT CAPREOLVS in Tertium Librum Sententiarum.

Nuper castigata, & corroborata auctoritatibus Sacrae Scripturae Conciliorum, & Sanctorum Patrum, atque illustrata quamplurimis alijs opinionibus Theologorum, tum antiquorum, tum neotericorum.

Authore F. Matth. Aquar. Ord. Prædicatorum Prouinciæ Regni.

DISTINCTIO I.

VM in secundo libro docuisset Magister Deum gloriosum, prout eius potentia relucet in opere creationis, In hoc tertio docet eundem Deum optimum maximū, prout sapientia sui ipsius relucet in opere restaurationis

hominis lapsi, & pro explicatione huius tāti mysterij, sit prima conclusio talis: Si homo non peccasset Filius Dei nō assumpsisset naturam humanam, hanc scribit Sanctus Thomas tertia parte, & ratio huius est, quia effectuum à sola Dei voluntate dependentium nō debet à nobis alia ratio assignari, præter eam quæ per diuinam scripturam nobis innotescit, sed incarnatio Filij Dei est effectus, cuius non ponitur alia ratio in scriptura nisi redemptio hominis à peccato, vt patet Lucae, Filius hominis venit querere, & saluū facere quod perierat: igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod est non de fide, sed cadit sub opinionibus, quādoquidem licet apud Patres conclusio hæc sit firma, & certa nihilominus apud Scholasticos nō est ita certa, vnde Alexander Alensis 3. par. summę suę, & Scotus hic, Gabriel, Albertus Magnus, Vldericus, Marsilius, & tota Schola Scotistarū sustinent, quod etiam si Adā non peccasset, multo melius Filius Dei venisset. oppositam tamen sententiam tenet hic Sanctus Thomas Aegidius, Thomas de Argentina, & omnes Thomistæ, vt est videre in præsentī cōclusionē. sunt tamen aliqui, vt est Riccardus in præsentī loco, qui dicunt vtramque opinionem esse probabilem, & nihil esse determinandum, quia cum rationes vtriusque partis sint probabiles temerariū est alteram proterue sustinere. Diuus Bonauentura dicit, quod prima opinio videtur magis consonare iudicio rationis, sed secunda magis pietati fidei orthodoxę. Petrus de Tarantasia, qui postea fuit Papa dictus Innocentius Quintus cōcordat conclusioni propositę, sed veritatē solus ille scire potuit qui natus est, & obla-

tus, quia voluit, tu tamen sequere cōclusionem præsentem, tamquā veriore, & probabiliore præsertim cum eam omnes ferè Patres amplectantur rationes contra eam soluuntur à Capreolo, & Caietano, & Bartholomæo à Medina 3. par.

Secunda conclusio. Eadem humanitas numero posset simul assumi à tribus personis diuinis, scribitur hæc vbi supra, & ratio huius est, quia cum nō sit repugnantia ex parte assumentium, quia habet eandem naturam, & potentiam, nec ex parte naturæ assumptibilis. igitur conclusio vera. Circa quā nota, quod solus Scotus, & Aureolus videntur eam negare: omnes enim Scholastici conueniunt in ea, & Dur. & Marsilius Gabriel, & alij immo Ioānes de Bassolis ait aduersus suum Doctorem Scotum, quod numquā aliquis debet attribuere impossibilitatem Deo ad aliquid faciendum nisi appareat magna ratio, & contradictio. Nam si persona incarnata subsistit in duabus naturis diuina. s. & humana, & tres personę diuinę subsistunt in vna diuina natura, cur subsistere non possent in vna humana natura quod est vnam humanitatem assumi à tribus diuinis personis? rationes Scoti quas fortificant Tartaretus, & Lichetus soluit Capreolus, & Caiet.

Tertia cōclusio. Natura diuina abstracta per intellectum à personalitate relatiua posset assumere naturam humanam: scribitur vbi supra, cuius ratio est, quia remanente sufficiente causa actiua assumptionis remanere potest assumptio, sed abstracta natura diuina per intellectum à proprietatibus relatiuis remanet sufficiens causa actiua assumptionis, quia adhuc potest intelligi in Deo omnipotentia, subsistentia, & personalitas: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod conclusio intelligitur de abstractione simplicis intelligentiæ, non autem de abstractione negatiua, & potest esse sensus, dato, quod nō essent tres personę, ut ponit fides catholica, sed vna tantū, vt dicunt Gentiles philosophi incarnatio fieri posset. Aliqui etiā ex nostris intelligunt, quod abstractis personalitatibus non à Deo, sed ab actu incarnationis cum remaneat hic Deus posset assumere naturam humanam non terminando illam per aliquam proprietatem personalē, sed per illam

Addit. Aq. in iij. vol. Capr. A sub-

substantiam eodem tribus personis, & sic assumptio incarnationis fieri posset, &c. lege Caiet. de hac re.

q. 3. art. 2.

Conclusio quarta. Natura Diuina suppositis personalitatibus relatiuis, quas fides ponit, non primo sed quasi secundario assumpsit naturam: ponitur vbi supra, & ratio est, quia illud quod conuenit naturæ diuinæ primo & per se conuenit omnibus personis diuinis, sicut bonitas, & sapientia, sed assumere, seu esse terminum assumptionis, non conuenit naturæ, nisi ratione personæ: igitur non primo sed quasi secundario conuenit. Circa quam conclusionem nota, quod sunt variæ sententiæ Theologorum, prima est Marfilij in presenti libro asserentis, quod ratio terminandi humanam naturam est substantia essentialis non proprietatis personalis, secunda est sententia Duran. volentis vnionem istam prius factam fuisse ad naturam diuinam, quam ad personam Filij, tertia est Caiet. quam sequitur Medina quod Filius Dei terminat assumptionem immediate ratione proprietatis personalis, & per substantiam personalem. quarta est Capreoli ad mentem S. Th. dicentis, personam Verbi primario assumpsisse humanam naturam, sed natura diuina quasi secundario, & est sententia D. Aug. lib. de fide ad Petrum dicentis illa natura quæ semper genita manet ex patre naturam nostram à matre sine peccato suscepit: & hanc sequitur Bonauentura, Ocham, Gabriel, & Argentina hic.

q. 2. art. 1.

Quinta conclusio. Possibilitas assumptionis humanæ naturæ à Diuino Verbo non potest lumine naturæ cognosci. probatur ista, quia illud quod est super omnem humanam rationem lumine naturæ agnoscere non potest, sed vnionem diuinæ naturæ cū humana esse possibilem, est super omnem humanam rationem: igitur conclusio vera. maior patet minor est D. Ambr. lib. de incarnatione Verbi vbi dicit, Mihi impossibile est scire generationis secretum, mēs deficit, vox silet non mea tm̄, sed angelorū &c.

Cap. 2.

Sexta conclusio. Hanc vnionem esse impossibilem non potest demonstratiue probari, & ratio est, quia illud non potest demonstratiue probari quod est falsum, vt patet primo post. sed hanc vnionem diuinæ naturæ cū humana esse impossibilem est falsum, quia Verbum caro factum est: igitur conclusio vera.

Dist. 1. q. 2.

Septima conclusio. Simpliciter potest probari, hæc incarnatio per medium extrinsecum si ignoratur: ratio huius est, quia talis fidelis credit istam omne expressum in Euangelio est verum, sed incarnationem hæc sacratissimam esse expressam in Euangelio patet: igitur conclusio vera.

Cap. 3.

Octaua conclusio. Vnionem hanc infallibilem ostendi potest non esse impossibilem indirecte, & negatiue. S. sufficienter respondendo rationibus factis in contrarium: probatur ista, quia Sæctus Thomas tum hic, tum tertia parte soluit plurimas rationes, quas heretici adducunt contra hanc veritatem. sic etiam, & omnes alij Theologi, vt est videre apud Carthusianum.

Dist. 1.

Nota, quod si hæc vltimæ conclusiones quatuor non sint expresse in doctrina Sancti Thomæ etiam non repugnant, sed vide ipsas apud Argentinam, Marfilium, & Ioannem Baconitanum.

q. 1. art. 1.

Nona conclusio. Vnio hæc humanæ naturæ cū diuinæ est conuenientissima: ponitur hæc à Diuo Thoma 3. par. & ratio est, quia per eam manifestatæ

sunt diuinæ perfectiones, nempe bonitas, sapientia, iustitia, potētia infinita, quia nihil est maius, quam Deum fieri hominem: conuenit etiam Deo, qui est summus bonus, vt cōicet se homini in esse gratiæ, & gloriæ, & in esse hypostatico, lege de hac re Caiet.

Decima conclusio. Hæc vnio fuit necessaria non simpliciter, sed tanquam melius, & conuenientius ad reparationem humani generis: ponitur à Diuo Thoma hæc vbi supra. & rō est, quia poterat Deus multis alijs modis naturam humanam reparare, nullus tamen fuit ita excellentioris virtutis, & charitatis, sicut iste, vnde David loquens de hac vnione dixit miserationes eius super oīa opera eius &c. Bege circa hanc conclusionem D. Aug. 13. de Trin. & Leonem Pontificem in sermone de natiuitate. & Riccardum in presenti dist. & omnes ferè Scholasticos, quia de hoc mysterio disputant latissime in presenti loco.

DISTINCTIO II.

Agitur in presenti distinctione de incarnatione ex parte naturæ assumptæ, & ponitur talis conclusio Deus de potentia sua absoluta posset assumere naturam lapidis: scribitur hæc 3. par. & ratio est, quia vbiunque est æqualis potentia ex parte agentis, & æqualis potētia obedientialis ex parte patientis potest sequi similis effectus, sed diuina potentia æqualiter se habet ad operandum in lapide, & in humana natura, & natura lapidis æque est in potentia obedientiali ad Deum sicut natura humana. ergo sicut vniuit sibi humanam naturam, ita posset vniire sibi hypostatice naturam lapidis. Vbi nota, quod hæc conclusio non est de fide, sed cadit sub opinionibus. quandoquidem Henricus Gandauenis Quolib. 13. & cum eo Alex. Alensis 3. par. & Picus Mirandulanus in sua Apologia negant presentem conclusionem, Thomas tamen de Argentina, & Marfilium, Durandus, & quamplures alij affirmant opinionem Sancti Thomæ, quæ est ipsius Tertuliani libro de carne Christi contra Marcionem asserētis, quod Deus, etiam naturam Lupi posset assumere si vellet.

Secunda conclusio. Deus non posset de potentia absoluta assumere materiam sine forma: elicitur hæc ex D. Thoma in libello de ente, & essentia, & ratio est, quia illud Deus agere non potest quod implicat contradictionem, sed materiam esse sine forma implicat contradictionem, quia cum omne esse sit à forma. si materia est, ergo habet formam, non habet formam ergo materia non est, igitur conclusio est vera. Circa quam nota, quod ponitur contra Marfilium tenentem in hoc libro diuinum Verbum in sepulcro fuisse vnitum materiæ solæ, quia tenet in cadauere illo non fuisse generatam aliam formam, sed fuit materia nuda, nobis tamē sequenda est opinio S. Thomæ.

Tertia concl. Deus potest assumere naturam Angelicam: ponitur à D. Tho. vbi supra. & ratio est, quia si potest assumere omnem rem dependentem ab eo cū natura Angelica dependeat à Deo, potest & illam assumere. Vbi obseruādū est, quod hæc conclusio ponit contra illos, qui dicunt naturam Angeli esse idēitice personam. & Deus non posset assumere personam nisi eam destrueret assumendo tm̄ naturam, & quia Deus nihil destruit

destruit propterea non assumit naturam Angelicam, quæ ratio nulla est, quia posset aliam nouam producere, & copulare eam sibi in vnitatem personæ.

Quarta conclusio. Deus posset assumere naturam Diaboli, & naturam cuiuslibet damnati non tamen diceretur diabolus nec damnatus: elicitur hæc ex S. Thom. vbi supra, & ratio est, quia assumeret naturam, quæ bona est, & non culpam, & maliciam quæ est mala, propterea non diceretur diabolus, aut damnatus, sicuti si assumeret naturam hominis peccatoris diceretur homo, sed non peccator. Vbi animaduerte, quod hæc ponitur contra Marfilium, & Gabrielem oppositū huius conclusionis substatinētes.

Quinta conclusio. Deus posset assumere naturam accidentis in esse personæ: elicitur hæc ex locis supra allegatis, & ratio est, quia si substantia creata potest hoc facere, a fortiori poterit ipse Deus. Vbi animaduerte, quod accidens cum dependeat à substantia creata in triplici genere causæ. scilicet materialis finalis, & efficientis, Deus non suppleret vicem causæ materialis, & ideo non mereret, vnde Dominus Marfilius ait, quod Deus de potentia absoluta posset quamlibet qualitatem absolutam in vnitatem suppositi assumere, & naturam albedinis, non tamen diceretur albedo, quia albedo non est nomen suppositi, sed bene diceretur albus per vnionem hypostaticam, sed non per inhesionem ad subiectum.

Sexta conclusio. De potentia ordinaria non deicit aliam naturam assumere, nisi humanam: ponitur hæc 3. par. à S. Thom. & ratio huius est, quia sola illam deicit assumi, quæ decenter curari potuit, iuxta dictum Damasc. 3. fidei orthodoxæ, illud quod est in assumptibile est incurabile, sed sola humana natura decenter curari potuit, natura enim angelica quæ non peccauit cura non indiguit, quæ vero peccauit per legem ordinariam irremissibiliter cecidit: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod in natura humana non est potentia naturalis ad hypostaticam vnionem, sed potētia obedientialis, sicut, & in ceteris naturis, & vltra istam est etiam potentia congruentiæ ex parte necessitatis, quæ est quid medium inter potentiam naturalem, & obedientialem.

Septima concl. Vnio hypostatica est maior, nobilior & excellentior & perfectior, quam vnio per gratiam & gloriam consumatam: elicitur ex loco superius citato, & ratio est, quia vnio hypostatica est vnio substantialis conferens esse personale diuinum, sed vnio per gratiam & gloriam consumatam est per participationem conferens similitudinem, & adoptionem filialem Dei, & non esse personale: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hæc conclusio ponitur contra Scotum, & Dur. in hoc libro. E. contrarium sentientes, & non animaduertentes se loqui contra Aug. 13. de Trin. dicentem, quod summa gratia, quæ potest excogitari fuit hominem esse Deum, de qua re vide Caietanum, & Medina, vbi supra.

Octaua conclusio. Conuenientius fuit naturam humanam vniiri personæ Filij quam Patris, aut Spiritus Sancti: scribitur hæc à D. Tho. 3. par. & ratio est, quia primi parentes peccato recesserunt à Deo per appetitum scientiæ, quam promiserat serpens ille antiquus, eritis sicut dii scientes bonum, & malum. sed scientia appropriatur Filio, & non Patri,

aut Spiritui Sancto: igitur conclusio vera. Vbi attende, quod hæc ponitur contra illos hereticos, qui dicuntur patri passiani, aiebant. n. isti patrem fuisse incarnatum, & passum, expresse contra id quod profitemur in symbolo, & in Iesum Christum Filium eius qui conceptus est, &c. natus, & passus sub Pontio Pilato.

Nona conclusio. Filius Dei non solum assumpsit animam, & corpus imāio etiam tertiam entitatem resultantem ex illis, sicut totum resultat ex partibus, scribit hæc S. Thom. in presenti dist. & ratio huius est, quia Christus est verus homo: igitur nedū animam, & corpus assumpsit, sed etiam humanitatem, quæ resultat ex anima, & corpore.

Decima conclusio. Filius Dei, & qualibet persona diuina posset assumere entitatem tertiam resultantem ex materia, & forma. ponitur vbi supra, & ratio est, quia Deus potest assumere, vt dictum est quamlibet naturam etiam irrationalem, sed talis natura puta, natura lapidis est quædam tertia entitas resultans ex materia, & forma: igitur conclusio vera. Circa has duas conclusiones nota, quod secundum ordinem intentionis agentis Filius Dei assumpsit partes mediante humana natura, sed secundum ordinem executionis, & operationis assumpsit naturam humanam mediantibus partibus, simpliciter tamen, & absolute prius fuit totum assumptum quam partes, sed secundū quid prius sunt assumptæ partes, quæ totum ipsum, & tunc insurgunt diuersæ opiniones: nam Duran. hic tenet nullum ordinem nisi rationis fuisse inter totum, & partes, quia vbi nulla est distinctio in re ibi nullus est ordo, nisi rationis, sed inter totum, & partes nulla est realis distinctio, ergo &c. Scotus vero tenet hic, tam ordine intentionis, quam executionis semper totum prius fuisse assumptum quam partes, nihilominus doctrina superius exposita est nobis amplectenda.

Vndecima conclusio. Totum realiter distinguitur à suis partibus nedū disunctis, sed etiam coniunctis: scribitur hæc à D. Thom. 7. Metaph. & ratio est, quia causatum realiter distinguitur à causis, sed totū est, quid causatum, partes sunt causæ: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hæc conclusio ponitur hic præter intentionem, cum verus locus eam pertractandi sit in philosophia, & nos latius de ea disputauius in nostris dilucidationibus 7. Metaph. nihilominus vt appareat falsitas Petri de Palude Dur. & Bartholomæi de Medina, qui contrarium huius veritatis docent volui conclusionibus supradictis eam addere, quam etiam fortissimis argumentis confirmat solertissimus Magister Thomas Capuanus in suis speculationibus. & quis esset terminus generationis, & corruptionis per se aiebat inter alia, cum nec forma, nec materia per se generetur. &c.

DISTINCTIO III.

Disputatur hic de carne Christi num fuerit obligata peccato, vel non: & pro huius rei intelligentia, ponitur talis conclusio: Mater Christi fuit concepta in peccato originali, ponit hæc à D. Thoma multis locis suæ doctrinæ, sed præsertim 3. par. & adducit ipse multas rōnes, sed inter alias, hæc est præcipua, & B. Ambr. nulla persona concepta Addit. Aq. in iij. vol. Capr. A 2 per

per sexuum commisionem est expers peccati originalis, sed Mater Christi fuit propagata, & genita per commisionem sexuum: igitur non fuit expers peccati originalis ex consequenti fuit concepta in eo. Circa quam nota, quod ponitur hæc conclusio contra Scotum, & eius sequaces oppositum huius sustinentes, qui diuisi sunt. Aliqui eorum dicunt, quod quando Adam peccauit remansit in eo quedam portiuncula carnis, quæ non fuit obnoxia peccato, & illa descendit per lumen Patrum, & ex illa portiuncula carnis genita, & cõcepta est Beata Virgo, propterea non est concepta in peccato originali. Alij dicunt, quod tota caro, Adæ fuit maculata, & nulla portiuncula remansit in eo, quæ non fuerit infecta, sed fuit Beata Virgo ex privilegio speciali præseruata totaliter à peccato. s. à macula, & ab omnibus spectantibus ad maculam. s. à fomite peccati à pena mortis temporalis, & à reatu clausæ cœli Ianuæ, & à cœteris pœnis peccati originalis. Alij verò dicunt, quod Beata Virgo radicaliter, & dispositiue, & quantum est de se & ex se, & de debito, & de lege communi, & ex ratione suæ propagationis contraxit peccatum originale, & omnia spectantia ad ipsum, sed de lege speciali, & ex priuilegio, & ex cõgruitate, & de facto per infusionem gratiæ personalis fuit præseruata à macula peccati originalis solummodo, & non consequentibus ipsum originale peccatum: & hæc est opinio, quæ communiter tenetur à Scotistis, quia illæ aliæ duæ sunt in manifesto errore, conclusio etiam D. Thom. dupliciter exponitur à nostris, Aliqui dicunt, quod Beata Virgo fuit concepta in peccato originali, & tamen in primo instanti in quo fuit concepta statim fuit sanctificata, Aliqui verò dicunt, quod in vno instanti temporis fuit concepta, & per aliquod tempus stetit in peccato, & quam citius potuit fuit purgata, quia in eodem instanti non potest esse simul culpa & gratia, & sic tenet Romanus Aegidius.

Secunda conclusio. Vtraque positio est probabilis, & sine errore defendi potest, & defenditur: patet hæc, quia innumeri sunt Doctores, qui vtramq; partem defendunt, nam de positione S. Tho. scripserunt multi Doctores, vt Cardinalis Turre cremate Petrus de Taratasia, qui fuit ex ordine S. Dominici, & postea fuit Papa Innocentius Quintus, Bartholomæus Spina etiam latius de hoc negotio scripsit, & Cardinalis Caietanus, qui plures sanctos canonizatos adducit, qui tenent positionem S. Thom. quos Iogum esset recensere, pro alia parte sunt etiã & quam plures inter alios Ambrosius Catharinus, qui deridet Thomistas, Scotistas Ochanistas reales, & nominales Theologos, dicens hos zelare pro Matre Christi non secundum scientiam.

Tertia conclusio. Mater Christi nullum peccatũ actuale mortale aut veniale commisit, scribit hanc S. Tho. 3. par. & ratio est, quia non esset idonea Mater Dei si peccasset aliquando, & hæc conclusio est Beati Augustini lib. de natura, & gratia, vbi ait cum de peccatis agitur de Sãcta Virgine Maria nullam prorsus volo habere quæstionem propter honorẽ Christi. Vbi animaduerte, quod Petrus Tartaretus adducit quoddam exemplum pro hac cõclusionem non ita certum, vt ipse credit, ait. n. quod Beatus Dominicus cum esse Tholofa disputauit tres quæstiones cum hæreticis, prima est q̃ Christus non

erat Filius Virginis. secunda quod non esset in sacramento. tertia quod Beata Virgo fuit concepta in peccato originali, & peccauit actualiter. & cum non potuisset respondere hæreticorum versutijs dixit probemus has quæstiones miraculo: conueniunt in hoc, quod hæretici scriberent positiones suas, sic etiam Beatus Dominicus suas positiones, & cum proiecissent illos libellos in ignem fuit conuictus libellus hæreticorum non autem libellus Beati Dominici. sed num fuerit ipse tres quæstiones, vel aliqua alia nõ est certum nihilominus factum fuit verum, vt scribitur in vita Beati Dominici de hoc negotio, ter inflamas libellus traditur ter exiuit illesus penitus. ponitur tamen conclusio hæc contra Diuum Chrysostomum, qui super Mathæum exponens illa verba Ecce Mater tua, & fratres tui foris stant &c. ait manifestum est, quod solum ex vanagloria hoc faciebat, quibus verbis visentire, q̃ Beata Virgo peccauit actualiter, quæ tamẽ opinio non est sustinenda, sed conclusio posita.

Quarta conclusio. Si quis dixerit peccare mortaliter, aut esse hæreticũ illũ qui defendit opinionem S. Tho. aut oppositam positionem ipso facto est excõmunicatus excommunicatione Papali: patet hæc ex Sixto Quarto in extrauaganti quæ incipit graue nimis quam innouauit Conciliũ Tridentinum, & etiam Pius Quintus in motu proprio super hæc re edito ad euitandum scandalũ quod oriri poterit apud fideles, & ad ostendendum, quod vtraque positio potest sustineri, cum neutra sit determinata ab Ecclesia Romana, licet oriẽtales omnes teneant opinionem S. Thom.

Quinta conclusio. Qui deuote veneratur sanctificationem determinate, aut conceptionem ipsam, nullum errorem committit: probatur hæc conclusio, quia ille, qui veneratur sanctitatem nullum errorem committit, sed tam ille, qui determinate colit sanctificationem, quam ille, qui colit cõceptionem veneratur sanctitatem: igitur nullum errorem practicẽ committit, licet forsitan speculatiue: propterea cautus esse debet quilibet catholicus, vt celebret tempus illud in quo Beata Virgo fuit decorata gratia diuina, & sic erit securus, & non errabit practice, nec speculatiue. Vbi nota, quod sanctificatio quatuor modis accipitur, primo pro dedicatione latræ, vt est illud Gen. Benedixit Deus diei se primo, & sanctificauit illum. x. cultui latræ dedicauit, secundo pro perfectione iustitiæ, vt patet Leuitici de Abiu, & de Nadab Sãctificabor in eis. s. exercendo vltionem iustitiæ. tertio, pro collatione gratiæ, vt ait Apostolus ad Ephes. Christus sanctificauit nos lauacro. quarto pro remuneratione gloriæ, vt est illud Ioãnis Pater sanctifica eos in veritate. s. ad gloriam. Beata Virgo fuit sanctificata his duobus vltimis modis. s. p̃ collatione gratiæ, & gloriæ.

Sexta cõcl. Nullus scribere pot̃ vulgari sermone de istarum positionum controuersia. hæc est definita à Pio Quinto anno Domini 1570. in quodam motu proprio vbi dicitur, nemo cuiusuis pietatis, aut necessitatis prætextu vulgari sermone scribere aut dicere præsumat, & qui contrafecerit suspensionis pœnam à diuinis absque noua declaratione ipso facto incurrat.

Septima concl. Tantummodo viris doctis licet in publicis disputationibus vtrilibet partẽ asserere vel

q. 27. art. 2.
Cap. 6.
q. 27. art. 4.
Cap. 6.

vel impugnare &c. est & hæc definita à Pio V. vbi supra, his verbis: nemo cuiuscunque gradus, & conditionis, & dignitatis existat in popularibus concionibus, vel vbiunque promiscua virorum, & mulierum multitudo conuenire solet, de huius controuersia alterutra parte disputare rationibus, vel doctorum autoritate asserendo propriam sententiã, & cõtrarium refellendo, aut impugnãdo &c. quocunque gradu, siue dignitate, vel administratione fungatur illis omnibus sit ipso iure priuatus, & ad eadem, vel similia munera optinenda sit inhabilis, super quibus à solo Romano Pontifice dispensari possit, &c.

Octaua cõclusio. Opinio S. Thomæ, quod Beata Virgo fuerit mūdada à peccato originali, & sanctificata, est magis probabilis, & consentanea sacre scripturæ, & dictis Sãctorum Patrũ, & regulis fidei catholicæ. Probatur ista ex nouo, & veteri testamento, omnes declinauerunt, & non est, qui faciat bonum, omnes nascimur Filij iræ, omnes in Adam peccauerunt, & egent gratia Dei. patres affirmantes hanc cõclusionem, lege apud Caietanũ, & apud Bartholomæum Spinam, & inter alios Patres vtere verbis Beati Augustini in expositione Psalmorum dicentis, Adam mortuus est propter peccatum, Maria ex Adam mortua est propter peccatum, caro autem Christi propter delenda peccata: vt Beati Ambrosij super Beati immaculati. affirmãtis venit Dominus Iesus, & in carne, quæ peccato in matre fuerat obnoxia militiam virtutis exercuit. lege Cardinalem Turre Crematæ, qui plurima loca sacre scripturæ, & plurimos patres, pro hac cõclusionem adducit.

Nona conclusio. Opinio quæ tenet beatissimam genitricem Dei Virginem Mariam ab omni originali peccati contagio fuisse penitus præseruatam est magis pia, & deuotioni populi accommodata, & a maiore rationi magis conformis: patet ista ex rationibus quas adducit Franciscus de Maironis in præfenti libro. & in naturalibus, quia Deus est agēs perfectum, & in moralibus, quia Deus magis inclinatur ad diligendum, quàm odiendum, & in Politicis, quia Deus est Legislato. & sic respectu suæ Matris potuit dispensare in lege, & in theologicis, quia Deus instituit circũcisionẽ, & tamen suspendit eam in deserto, tum quia Deus est agēs beneuolum, & de contingentibus producit effectum sibi gratum, sed puritas suæ Matris est sibi gratissima, igitur præseruauit eam ab omni macula. ad hanc cõclusionem tendunt omnes rationes istorum & Licheti, & Tartareti, & Marfilij, & Antonij Andreg, & Cabrielis, & Petri de candida, & Catharini, & omnium ferè sic opinantium.

Decima conclusio. In conceptione carnis Christi fomes fuit totaliter sublatus à Beata Virgine, probat hanc S. Tho. 3. par. quia dicitur in canticis canticorum, tota pulchra es, & macula nõ est in te, sed fomes spectat ad maculam saltem carnis, igitur conclusio vera. Vbi nota, quod circa hanc cõclusionem sunt variæ sententiæ Theologorum, Alij enim dicunt, quod quando Beata Virgo fuit sanctificata in vtero fomes fuit totaliter subtractus, Alij volunt, quod remansit quo ad difficultatem ad bonum, sed non quo ad pronitatem ad malum, Alij vero scribunt, quod fuit sublatus quo ad cor-

ruptionem personæ, sed non naturæ, Alij autem dicunt, quod in sanctificatione in vtero remansit, secundum essentiã, sed ligatus, in conceptione Christi fuit totaliter sublatus, quia fomes est inordinata concupiscentia appetitus sensibilis habitualis, seu morbida quædam qualitas in carne existens inclinans ad malum, & retardans à bono, vel appetitus sensitius destitutus gratia originali: hic ergo fomes in Beata Virgine sanctificata in vtero matris non fuit sublatus, sed tantummodo ligatus per abundantiam gratiæ, & per diuinam prouidentiam in cõceptione vero Christi fuit totaliter extinctus, hanc cõclusionem non acceptant illi, qui tenent Beata Virginem fuisse præseruatam à peccato originali, quia cum fomes sit effectus peccati originalis, & vbi non est causa, neque effectus esse potest, idcirco hæc theologia nostra sit tantummodo, relinquendo alios abundare in suo sensu.

DISTINCTIO III.

Agitur in hac distinctio. de sacratissima incarnatione ex parte principij actiui & passiu, & pro explicatione huius rei sit prima conclusio talis: Beata Virgo nihil actiue operata est in conceptione Christi: probat hanc Diuus Thomas tertia parte, quia principium actiuum in generatione dicitur ratio seminalis, sed corpus Christi fuit assumptum à Beata Virgine non secundum aliquam rationem seminalem, igitur conclusio vera: maior patet: minor est Diui Augustini decimo super Genesim ad litteram. Circa quam cõclusionem nota, quod sunt diuersæ sententiæ Theologorum, quarum prima est vetustissima, quam narrat Sanctus Thomas, quod naturali virtute, & supernaturali Beata Virgo actiue concurreret ad generationem Christi, & hanc sequutus est Scotus in præfenti distinctioe dicens, quod collata fuit sibi vis supernaturalis secundum quam potuit cooperari Spiritui Sãcto, & est sententia falsa, quia generatio Christi terminata est ad verbum subsistens in humana natura, sed nulla creatura concurrat ad vnionem hypostaticam: igitur falsam doctrinam docuit Scotus. secunda sententia est Francisci Maironis dicentis, Beatam Virginem habuisse verum semen, quod est verum principium actiuum generationis, sed non tamen omnino digestum, digestsit tamen ipsum Spiritus Sanctus, propterea nõ totaliter causauit eam in genere causæ efficiētis, & inepte loquutus est hic vir quando quidem stante hac sua opinione sequeretur Beatam Virginem passiu fuisse aliquam delectationem veneream, & Elibidinofam, quod irrationabile est dicere de illibata Virgine: propterea sequenda est conclusio, & sententia S. Tho.

Secunda conclusio. Beata Virgo solam materiam ministravit in conceptione Filij sui: hanc ponit Sanctus Thomas vbi supra, & ratio est, quia corpus Christi fuit formatum ex virginali & purissimo sanguine Beatæ Virginis, sed talis sanguis est solummodo materia, & non causa actiua: igitur conclusio vera. Vbi animaduerte, quod Franciscus de Maironis vbi supra, quod nedum Mater concurrat passiu in generatione, sed etiam Pater, & sic Spiritus Sãctus, qui fuit principium actiuum in hac generatione.

Cap. 34.
Distin. 3.
q. 27. art. 3.
Cap. 4.

q. 32. art. 4.
Cap. 9.
Distin. 4.
Distin. 4.
Quæst. 32.
Distin. 4.

ratione concurrisset, aliquo modo etiam passiuè A quod non est dicendum.

Tertia cõclusio. Beata Virgo aliquid actiue ope-
rata est ante conceptionem Christi præparando. f. materia, vt esset apta conceptui. elicitur hæc cybi
supra, & ratio est, quia sanguis Beatæ Virginis fuit
materia corporis Christi, vt dictum est, sed talem
sanguinè produxit, & digessit, & præparauit Beata
Virgo, igitur conclusio vera. Vbi nota, quòd Beata
virgo se habuit veluti artifex inferior præparando,
& subministrando materiam operis ipsi Spiritui
Sancto, qui fuit veluti Architectus conceptionis
Christi, sed in ipso instanti conceptionis cessauit
actio Mariæ, nam Spiritus Sanctus sine mora tem-
poris in instanti ædificauit corpus dominicū san-
guinè beatæ Virginis cõuertens in mēbra Christi
interiora, & exteriora, ea distinguēs, & consolidās.

Quarta conclusio. Conceptio corporis Christi
fuit instantanea. scribitur hæc à D. Tho. 3. par. cuius
ratio est, quia agens infinitæ virtutis operatur in
instanti, sed Spiritus Sanctus cuius virtute fuit for-
matum corpus Christi est agens infinitæ virtutis:
igitur conclusio vera. Vbi nota, quòd in cõceptio-
ne corporis Christi tria considerantur, primum est
motus localis sanguinis ad locum generationis: se-
cundum est formatio corporis ex tali materia, ter-
tium augmentum quo perducitur ad quantitatem
perfectam. primum cum sit motus localis non po-
test esse in instanti, tertium etiam non est in instan-
ti, quia est successiuum, relinquitur, quod secūdu
fuerit in instanti, & hoc est formatio corporis. &
hæc conclusio est B. Greg. 18. Moralium dicētis, an-
gelo nunciante, & Spiritu Sancto adueniente mox
Verbum in vtero, mox intra vterum, Verbum caro
factum est. & est conclusio de fide definita in sexta
Synodo generali contra hæreticos Paulum Samo-
sethenum, & Nestorium.

Quinta cõclusio. Conceptio Christi dicitur sim-
pliciter miraculosa, & supernaturalis. probat hanc
S. Tho. vbi supra, quia iudicium simpliciter, & abso-
lute habendum est de re secūdu formale, sed for-
male in hoc mysterio totum fuit miraculosum, &
supernaturale, igitur conclusio vera.

Sexta conclusio. Conceptio Christi fuit natura-
lis secundum quid: ponitur hæc vbi supra, & ratio
est, quia ad hoc quod aliqua transmutatio sit natu-
ralis sufficit, vt principium passiuum sit naturale,
vt ait Arist. 2. Phy. sed principium passiuum in con-
ceptione Christi fuit naturale: igitur conclusio vera.
Vbi nota, quòd ambæ hæc cõclusiones sunt Beati
Ambrosij libro de incarnatione dicentis: multa
in hoc mysterio, & secundum naturam inuenies, &
vltra naturam, quia si consideremus id quod est ex
parte materiæ conceptus quam Mater ministravit
totum est naturale, si vero consideremus id quod
est ex parte virtutis actiue totum est miraculosum,
sicut etiam aiebat Dionysius in epistola ad Caium Mo-
nacū, super hominem operabatur Christus ea quæ
sunt hominis, & hoc monstrat Virgo supernatura-
liter concipiens. propterea conceptio Christi voca-
tur simpliciter supra naturalis, secundum quid
vero naturalis, sicut cæcus illuminatus videt natu-
raliter per potentiam visiuam, quam miraculose
accepit.

Septima cõclusio. Beata Virgo veraciter, & pro-

prie dicitur, & est Mater Dei, & hominis, probat
hanc S. Thom. 3. par. quia ad rationem matris re-
quiritur, vt corpus filij sit formatū ex eius sangui-
nibus, sed corpus Christi, qui est Deus & homo, est
formatū ex puris sanguinibus Beatæ Virginis, igitur
conclusio vera. Vbi attende, quòd hæc conclusio
est de fide, & habetur Matth. cum esset despon-
sata Mater Iesu Maria: & est contra Nestorium po-
nentem Mariam esse matrem Christi puri hominis
& non Dei, & est etiam contra Duran. dicentē hoc
quæsitum non esse de re, sed de modo loquendi, &
ideo hæc propositio est impropria Maria est mater
Dei, & male dicit, quia sequenda est concl. S. Tho.

Octaua conclusio. Ista est simpliciter conceden-
da Virgo Maria est Mater Dei, probat hanc S. Tho.
3. par. quia mulier ex hoc dicitur Mater alicuius,
quia eum concepit & genuit, sed Beata Virgo conce-
pit, & genuit Christum, qui est verus Deus, igitur
conclusio vera. Vbi nota, quòd est de fide definita
in Concilio Ephesino, vbi dicitur si quis non confi-
tetur Deum esse secundum veritatem Emanuel, &
propter hoc genitricem Sanctam Virginem: genuit
enim carnaliter carnem factum Dei Verbum, ana-
thema sit: & licet dicatur Mater Dei non tamen
causa sicut Pater indiuisus est principium Filij, &
non causa.

Nona conclusio. Christus nullo modo debet di-
ci Filius Spiritus Sancti: probat hanc Sanctus Do-
ctor, quia Christus est Filius Dei secundum perfe-
ctam rationē filiationis: igitur neque ratione crea-
tionis, neque iustificationis, sed solius æternæ gene-
rationis, debet dici Filius, & sic non Spiritus Sancti.
Circa quam cõclusionē nota, quòd errauit Dur. in
præsenti loco dicens Christum posse dici Filium
Spiritus Sancti cum determinatione non simpli,
sed dupli, vt dicatur Christus in quantum est Filius
Spiritus Sancti per creationem, & adoptionem, &
loquutus est contra Aug. in Enchiridion dicentem
natus est Christus de Spiritu Sancto nõ sicut Filius,
& de Maria Virgine sicut filius.

Decima cõclusio. Christus nullo modo dicitur
Filius Trinitatis: probat hæc S. Tho. vbi supra, quia
tunc Christus esset Filius sui ipsius, quòd non est di-
cendum. Circa quam nota, quòd Albertus narrat
quamdam hæresim cuiusdam Monachi nomine Le-
porini, qui Christum dicebat duos Filios, & con-
cludit Albertus hunc Monachum fuisse damnatū
ab Ecclesia de hoc: cui concordat Vldericus dicēs
quamuis nonnulli dicāt dici posse, quòd Christus
per creationem, & gratiam valeat dici Filius Trini-
tatis, ac Spiritus Sancti, quòd falsum est vt asserit
Damas. & Augu. his etiam addit Petrus de Taran-
tasia Christum esse Filium Dei, sed non Trinitatis,
aut Spiritus Sancti, astipulatur, & his Riccardus. Bo-
nauétura, Alex. Alensis tamē videtur cõcordare cū
Duran. sed amplectendæ sunt conclusiones præpo-
sitæ tanquam securiores, & remotiores ab errore
hæreticorū. vide de his oibus apud Carthusianū.

DISTINCTIO V.

Superius disputatum est de assumente, & de
assumpto hic agitur de vtroque simul, &
pro explicatione huius negotij, ponitur pri-
ma conclusio: vnio naturarum in Christo est,
quid

quid creatum, probat hanc S. Tho. 3. par. quia om-
ne quod incipit esse in tempore, est quid creatum,
sed vnio illa cepit esse in tempore cum non fuerit
ab æterno, igitur conclusio vera. & ponitur contra
Aureolum oppositum huius veritatis existiman-
tem, vult. n. ipse vnitatem personalem naturæ huma-
næ cum verbo esse quid increatum, & hoc esse in-
creatum communicatum est in tempore humanæ
naturæ, & sic effecta est vera vnitas, & actualis conti-
natio, & indiuisio, sed deceptus est hic vir, nõ per-
cipiens sensum cõclusionis. S. Tho. quæ intelligitur
de relatione vnionis, vide motiua Aureoli apud
Capr. hic, & Caiet. 3. par.

Secunda conclusio. Fundamētum huius relatio-
nis est vnitas personalis diuini verbi elicitur ex lo-
co superius allegato, & ratio huius est, quia illud
est fundamētum huius vnionis in quo conueniūt
duæ naturæ, & sunt indiuisæ, sed sola substantia
personalis diuini verbi est in qua conueniunt am-
bæ naturæ, & sūt indiuisæ, ergo & c. Vbi nota, quòd
hæc conclusio, est controuersa apud Thomistas.
Aliqui enī dicunt vt est Georgius Bussus Vercel-
lensis, quòd fundamētum huius vnionis est hu-
manitas non absolute, sed vt est assumpta, & con-
iuncta verbo diuino, & suscipit esse diuinum. Alij
vero vt sunt nostri Hispani quorum Princeps est
Franciscus de Victoria tenēt, quòd natura diuina
& humana sunt vnite in Christo, quia sunt indiuisæ
& habent vnum esse, ideo hæc vnitas non est relati-
ua sed absoluta, sed nobis visum est amplecti con-
clusionem propositam, quam elegati sermone de-
clarat Caiet. vt est videre apud ipsum, cui astipula-
tur Capreolus.

Tertia conclusio. Vnio differt realiter ab assump-
tione, scribit hanc S. Tho. 3. par. & ratio est, quia
vnio dicit relationem æquiparantem in facto esse,
assumptio vero dicit actionē in fieri diuersimode
se habens ad agens & patiens, & ad diuersos termi-
nos, ergo & c. Ex hac cõclusionē sequitur, quòd ter-
minus assumptionis est quid absolutum, & non relati-
uum, qui est filium Dei esse hominem, seu per-
sonam verbi esse hominem hoc autem constat esse
substantiam & non relationem. Vbi animaduerte
hic, quòd Dur. deceptus est volens terminum hu-
ius vnionis rem modum quandam realem sicut in-
hæreere est modus realis consequens naturam acci-
dentis; Scotus autem voluit esse talem terminum
de genere respectuum extrinsecus aduenientium,
& Petrus Tartaretus discipulus Scoti in reportatis
ait vnionem ipsam esse relationem disquiperantia,
& relationem ordinis in natura humana addit cõ-
tra nominales, vt est Gulielmus Ochā, & alij, quòd
relatio extrinsecus adueniens est illa quæ non ne-
cessario ponitur positis extremis, & multa alia ibi
incolat, tu autem sequere conclusionem proposi-
tam, quæ est definita à sede Apostolica in quadam
decretali per Alexandrum Tertium, quæ incipit
cum Christus sit aliquid, & substantia, & non ad ali-
quid, vel quantum, aut quale & c. conclude igitur
terminū huius sacratissimæ assumptionis esse quid
absolutum nempe Deum fieri hominem substanti-
aliter, & non relatiue.

Quarta conclusio. Vnio naturarum in Christo
est maxima inter creatas vniones. est Diui Thomæ
tertia parte, & ratio est, quia maxima vnio, est vnio

personalis cum sit indiuisibilis, sed vnio naturarū
in Christo est personalis, ergo & c. Vbi animaduerte,
quòd hæc cõclusio ponitur contra Durandum
tenentem vnionem hanc non esse maximam, nisi
quò ad dignitatem, & contra Scotum volentem
vnionem beatificam esse perfectionem hac vnione
hypostatica. tu autem sequere doctrinam proposi-
tam, quòd hæc vnio ex parte personæ verbi in qua
vnite sunt natura diuina, & humana, est maxima
inter creatas vniones propter vnionem personarū
diuinarum in essentia, licet ex parte naturæ diuinæ
& humanæ non sit maxima, quia hæc duæ naturæ
maxime distant, & est doctrina Diui Augustini li-
bro de Trinitate, vbi ait, homo potius est in Filio
Dei, quàm Filius in Patre, & c.

Quinta conclusio. Nec diuina essentia nec pro-
prietas personalis potest vniri alicui creaturæ cor-
poræ per modum formæ propriæ loquendo de
forma, probat hæc Sanctus Thomas primo contra
Gent. quia quod per se habet esse nobilius est eo,
quòd habet esse in alio, sed omnis forma alicuius
corporis habet esse in alio: cum igitur Deus sit ens
nobilissimum, nempe prima causa essendi, igitur
conclusio vera. Vbi animaduerte, quòd hæc con-
clusio est posita contra Gentiles idolatras ponētes
Deum animam mundi, at propter hoc ipsi exhibe-
bant cultum latræ vnicique creaturæ, tanquam
habenti Deum vt formam datem esse diuinum de
quo errore lege Auer. 12. Metaph. & Diuum Augu-
stinum quarto de ciuitate Dei, & Franciscum Fer-
rariensem vbi supra.

Sexta conclusio. Nec deitas nec proprietat per-
sonalis verbi est vnita humanitati Christi, nec eius
carni, vt forniā, probat hanc S. Thomas quarto
contra Gent. quia ex forma, & materia semper con-
stituitur vna species quæ est prædicabilis de pluri-
bus actu vel potentia quantum est de ratione spe-
ciei, si igitur deitas vel proprietat personalis esset
vnita carni ipsius Christi, vt forma vnitur materiæ
tantum ex coniunctione vtriusque quædam com-
munis species resultaret, quæ esset à multis partici-
pabilis, quòd pater esse falsum, quia tunc essent plu-
res Christi. Vbi obserua hanc conclusionem esse
contra Arrium ponentem in Christo nõ fuisse ani-
mam, quia loco animæ ponebat diuinitatem, & sic
asserbat diuinitatem esse formam carnis Christi
in qua iniqua, & falsa doctrina sequutus est etiam,
& ipse Apollinaris, sed ambo sunt damnati, & erē-
pti ab Ecclesia.

Septima conclusio. Impossibile est diuinam es-
sentia vniri alicui creaturæ spirituali, & intellectu-
ali aliquo modo per modum formæ intelligibilis, &
finesse intelligibili, & non naturali: scribit hanc San-
ctus Doctor tertio contra Gētiles. & ratio est, quia
tunc sequeretur diuinam essentiam non esse perfe-
ctam in sui natura, sed oporteret perfici ab ali-
quo alio quòd est absurdum, & ponitur hæc con-
clusio contra Ioannem de Ripa qui in suis deter-
minationibus voluit diuinam essentiam esse pos-
se realiter formam intrinsecam ipsi creaturæ,
quia influere fluxu intrinsecò dicit perfectionem,
quæ non est negada à diuina essentia, & decipitur,
quia talls perfectio habet imperfectionem antie-
xam. Vbi nota, quòd inter Thomistas sunt diuer-
sæ sententiæ num diuina essentia possit esse forma
Addit. Aq. in iij. vol. Capr. A 4 in-

Quæst. 32.

3. par. q. 33. art. 1.

Cap. 35.

Actione 11.

q. 33. art. 4.

Tex. 4.

Cap. 6.

q. 35. art. 1.

Cap. 1.

Dil. 4. q. 1.

q. 35. art. 4.

q. 35. art. 4.

3. par. q. 33. art. 3.

Georgius.

3. par. q. 33. art. 3.

Quæst. 1.

Cap. 40.

Art. 3.

Quæst. 2.

Dil. 1. q. 1.

3. Senten. Dil. 1. q. 1.

Dil. 1. q. 1.

Dil. 4.

q. 2. art. 9.

Quæst. 3.

Dist. 6. q. 1.

Cap. 16.

Cap. 27.

Com. 41.

Cap. 31.

Cap. 32.

Cap. 51.

intelligibilis intellectus beati. Franciscus Ferrarien A
 sis vbi supra ait quod diuina essentia non potest esse
 forma, sed actualitatem ipsum intellectum ad intelligen-
 dum absque eo quod det illi esse formaliter: Magi-
 ster Domicus Bannes Hispanus, ait in p.p. S. Tho.
 Diuinam essentiam vniri intellectui tanquam formam
 intelligibilem: Cardinalis Caietanus vult esse
 vtique formam intellectus beati semotis tamē im-
 perfectionibus. svt nō sit pars neque inhereat, Ca-
 preolus vero ait hic, quod nō est forma intellectus,
 sed se habet tanquam forma, quia est actualior, &
 formalior eo, quam opinionē ego approbo, quia
 magis aridet ad verba S. Tho. 3. cont. gentes.

q. 12. art. 3.
 1. par. q. 12.
 art. 3.

Cap. 5. 1.

q. 4. art. 4.

Octaua conclusio. Filius Dei non assumpsit na-
 turam humanā in vniuersali, prout vniuersalis est,
 nec ab indiuiduis separatam, probat hanc S. Tho.
 tertia parte, quia per talem naturam sic abstractam
 non posset exercere opera necessaria ad redemptio-
 nem humanam, nam operationes sunt subsistentiū
 in rerum natura: igitur cōclusio vera. Circa quam
 nota, quod omnes Theologi cōueniunt in hac con-
 clusione, solummodo Bartholomæus de Medina
 vult notare in hac parte Cai. qui dicit quod S. Tho.
 in hac conclusione non ostendit impossibilitatem
 assumptionis, sed incōgruentiam, dicit modo Bar-
 tholomæus, quod hæc interpretatio non est conso-
 na rationi S. Tho. in articulo, quia loquitur de vni-
 uersali Platónico, vt nihil dicit, quia si apud Deum
 nihil est impossibile etiam vniuersale Platonicum
 poterat assumere de possibili propterea sequenda
 est interpretatio Caiet.

q. 4. art. 5.

Cap. 3.

q. 4. art. 3.

Cap. 17.

Nona conclusio. Filius Dei non assumpsit huma-
 nam existentē in omnibus indiuiduis, probat hæc
 S. Tho. vbi supra, quia tūc tolleretur multitudo sup-
 positōrum humanæ naturæ, quæ est ei cōnaturalis
 cum enim in natura assumpta non sit considerare
 aliud suppositum præter personam assumptam si
 non esset humana natura nisi assumpta, jam nō es-
 set nisi vnum suppositum assumens, & sic à primo
 ad vltimum non esset multitudo suppositōrum, &
 est cōclusio Io. Dam. 3. lib. fidei orthodoxæ, vbi di-
 cit, quod Filius Dei non assumpsit humanam natu-
 ram quæ in specie consideratur, neq; enim eius om-
 nes hypostases assumpsit: in hac etiam conclusione
 cōueniunt omnes Theologi, vt est videre apud Car-
 thusianum.
 Decima conclu. Filius Dei assumpsit hominem
 est propositio impropria dicta, probat hæc S. Tho.
 vbi supra, quia homo significat humanam naturā
 in supposito, sed Filius Dei non assumpsit suppo-
 situm, ergo cōclusio vera, & est de fide vt habetur in
 Concilio Ephesino, neq; enim hominem assumpsit
 Filius Dei vt alter sit præter ipsum. Circa quam no-
 ta, quod vbi inuenitur aliquod dictum Sāctorum,
 quod Filius Dei assumpsit hominem, vt est illud
 beatus quem elegisti, & assumpsisti non est exten-
 dendum, sed pie exponendum, vt dicamus homi-
 nem assumptum, quia eius natura est assumpta, vel
 quia assumptio terminata est ad hoc vt Filius Dei
 sit homo: ex quibus reprehendendus est Ludouicus
 Viues, quia super Augu. 9. de Ciuit. Dei, arguit om-
 nes Doctores Scolasticos, qui nolunt hanc propositi-
 onē improprietate sermonis admittere, & tamen
 ipse est arguendus tanquam purus grammaticus
 nesciens Theologiam, &c.

Disputatur in præsentī distinctione de condi-
 tionibus Dei incarnati, & ponitur prima
 conclusio, Christus Dominus est vnus, quia
 ponitur à D. Tho. 3. par. & est de fide catholica, quia
 habetur 1. ad Thim. vnus Dei, & hominum media-
 tor homo Christus Iesus, & in Symbolo Nicæno,
 & in vnum Dominum Iesum Christum, & in Sym-
 bolo Apostolorum vnicum Dominum nostrum, &
 Athanasius, qui cum Deus sit, & homo non duo ta-
 men, sed vnus est Christus.

Secunda conclusio. Christus Dominus dicitur
 simpliciter vnū. ponitur hæc vbi supra, & ratio est,
 quia vt ait Boetius libro de duabus naturis, & vna
 persona Christi, omne quod est inquātum est, vnū
 est, sed Christum esse cōfitemur, ergo Christus est
 vnum. & est de fide catholica definita in Concilio
 Ephesino si quis nō confitetur vnum Christum cū
 propria carne eundem. s. Deum, & hominem simul
 anathema sit.

Tertia cōclusio. Christus Dominus non est duo
 masculine, scribitur vbi supra, & ratio est, quia duo
 masculine importat duas personas, sed Christo
 Domino non sunt duæ personæ: igitur concl. vera.

Quarta conclu. Christus Dominus non est duo
 neutraliter, ponitur & hæc vbi supra, & ratio est, quia
 duo neutraliter importat duo supposita, sed in
 Christo Domino nō sunt duo supposita, igitur cō-
 clusio vera. Vbi nota, quod ambæ istæ duæ conclu-
 siones sunt de fide definitæ in Concilio Ephesino,
 quod si quis diceret in Christo esse duas hyposta-
 ses, vel personas, vel supposita anathema sit. Et hæc
 determinatio fuit facta contra Nestorianos ponen-
 tes in Christo duas personas, & affirmabant quod
 Christus dicitur duo neutraliter, & duo masculine
 Quidam autem hæretici posuerunt in Christo vnā
 personam, sed duo supposita idcirco asserbant, &
 isti Christum Dominum debere dici duo neutra-
 liter. fides catholica, quia ponit in Christo tantum
 vnā personam, vnā hypostasim, & vnum suppo-
 situm, hæc enim tria idem significāt, idcirco deter-
 minat, quod Christus Dominus dicitur vnus ma-
 sculine, & vnum neutraliter.

Quinta conclusio. Christus Dominus nō est plu-
 ra, vel plures res simpliciter, vel formaliter, probat
 hanc S. Tho. in præsentī distinctione quam proba-
 tionē format Petrus de Palude Patriarcha Hiero-
 solymitanus ex ordine prædicatorum in præsentī
 loco hoc modo: illud dicitur plura, vel plures for-
 maliter quod continet plura, & quodlibet illorum
 prædicatur de illo per se, & distincte, vt Deus est
 plures, quia Deus est Pater, Deus est Filius, Deus
 est Spiritus Sanctus, sed licet Christus distincte plu-
 ra puta deitatem humanitatem, & animam, non ta-
 men quodlibet istorum prædicatur per se de Chri-
 sto & distincte, ita vt dicatur Christus est diuini-
 tas Christus est caro, Christus est anima, igitur cō-
 clusio vera cui assentit Alexander de Ales. 3. par.
 dicens quāuis Christus habeat plures naturas non
 tamen illæ prædicantur de ipso in recto dicendo
 Christus est illæ naturæ: astipulatur etiam, & Diuus
 Bonauentura hic dicens vtrum Christus sit duo
 tripliciter pōt intelligi vno mō, vt dicatur Christus
 est duæ naturæ, & hoc modo nō, quia humana na-
 tura

tura non prædicatur de Christo, alio modo intel-
 ligi pōt, quod Christus sit duo, videlicet duæ per-
 sonæ, & hoc est hæreticū, tertio modo, quod Chri-
 stus est duo supposita, & duæ res naturæ, & nec sic
 est dicendum. amplectitur, & hanc doctrinam Pe-
 trus de Tarantasia dicens Christus non potest dici
 plura, nec ratione suppositi, nec ratione naturarū,
 quia natura diuina est vna numero cum suo suppo-
 sito, & idcirco non facit numerum cum eo, idem
 etiam sentit, & Riccardus dicens, quod natura as-
 sumpta non prædicatur de Christo, quia nō habet
 rationem hominis, sed humanitatis, ad hoc facit,
 quod dicit Albertus, q̄ Christus posset dici plura
 materialiter secundum quid, quia habet diuinita-
 tem, animam, & carnem, sed non debet dici plura
 simpliciter, & formaliter, Scotus etiam amplectitur
 & hanc doctrinam affirmans, quod Christus nō est
 duo masculine propter vnitatem personæ, nec duo
 neutraliter, quoniam non est duæ naturæ, sed vna
 hypostasis in duabus naturis, nec natura humana
 prædicatur de ipso. Sic etiam Thomas de Argenti-
 na ait, quod secundum fidem catholicam Christus
 sit vnum suppositum habens duas naturas, quarum
 vna est simplex. s. diuina, & alia cōposita. s. humana,
 & quia natura simplex p̄dicat de supposito abstra-
 cte, & concrete: cōposita concretē quāuis non ab-
 stracte hinc est, quod suppositū Filij Dei est Deus,
 & Deitas, & est homo quamuis non humanitas. Ex
 his sic discussis arguendus venit Gregorius Arimi-
 nensis qui primo lib. sent. docuit, quod Christus
 potest dici duo complexiue: est. n. diuinitas, & hu-
 manitas simul sicut Callias est corpus, & anima: si-
 mul. Arguendus etiam venit Dur. in præsentī loco: di-
 cens, quod Christus Dominus proprie, nec est vnū
 nec duo, & amplectenda est veritas cādi dissimilis ex
 tot patribus declarata, quod Christus Dominus, &
 est vnus, & vnum simpliciter, & magis vnum quā
 Socrates.

Taran.

Riccard.

Albert.

Scotus.

Argentina

Art. 4.

Arminen.

Dist. 3. q. 2.

Quart. 1.

q. 17. art. 2.

Subsistere

quid est.

q. 2. art. 1.

Petrus de

Palude.

q. 6. memb.

2. art. 2.

Cap. 10.

Tex. 1. 1.

Cap. 4.

Bonauen.

Octaua cōclusio. In Christo Domino sunt plura
 esse, put. vna res fortitur aliquid ab altero, elicitur
 hæc ex loco superius citato, ratio est, quia in eo plu-
 ra esse dicuntur in quo sunt plura quorum alterū
 perfectionaliter alteri cōiungitur, vel vnum habi-
 tudinem realem habet ad alterum, sed in Christo
 Domino plura talia reperiuntur, nam in eo est eius
 anima quæ informat suam materiam, sunt plures
 species intelligibiles in suo intellectu, nec non, & ac-
 cidentia quæ informabāt suum corpus, igitur con-
 clusio vera. Vbi nota, quod tale esse de quo loquit
 conclusio præfens reperitur, & in rebus absolutis,
 & in respectiuis, materia. n. fortitur esse extensum
 per coniunctionem ad quātitatem, vt docet Arist.
 7. Diuinorum, discipulus recipit respectum quæ-
 dam in ordine ad magistrum, & e contra: de hoc ef-
 fe loquitur præfens conclusio.

Tex. 8.

Nona conclusio. In Christo Domino sunt plura
 esse pro compositione prædicati cum subiecto. elicitur
 hæc vbi supra, & ratio est, quia tot sunt esse in
 Christo quot possumus de eo veras propositiones
 formare, sed plurimas possumus formare de eo: p-
 positiones. igitur conclusio vera. Vbi nota, quod
 Arist. 5. Metaphy. ait quod esse significat veritatem
 propositionis, quia ab eo, quod res est vel non est
 propositio dicitur vera, vel falsa, & tale esse capitur
 pro habitudine prædicati cum subiecto, vt scilicet
 est accipitur pro secundo adiacente, quia copulat,
 & coniungit duo extrema. s. prædicatum, & subie-
 ctum, sic. n. hoc verbum est significat compositio-
 nem quam sine extremis non est intelligere, vt ha-
 betur primo lib. perihermenias.

Tex. 34.

Cap. 3.

Decima conclusio. In Christo Domino nō sunt
 plura esse existentia, sed vnum tātum. hæc ponitur
 à D. Tho. vbi supra, & ratio est, quia in Christo Do-
 mino est tantum vnum esse subsistere, & personale,
 vt dictum est in sexta conclusio. sed esse existentia
 secundum D. Tho. est idem quod esse personale, &
 subsistente, igitur conclusio vera, minor habetur in
 6. Synodo generali vbi dicitur, quod caro assum-
 pta à verbo habet vnā existentiam cum verbo, &
 Dam. 3. lib. fidei ortho. ait humanitatem Christi
 existere per existentiam verbi. Circa hanc conclu-
 sionem modo oriuntur diuersæ sententiæ Theolo-
 gorum inter Thomistas Scotistas Occhanistas, no-
 minales, & reales. Nani Scotistæ, vt narrat Petrus
 hic ponunt in Christo quatuor existentias. scilicet
 corporis, tertie entitatis, & accidentialis, quia quic-
 quid est extra intellectum, & causam habet verum
 esse existentia, sed anima, corpus, tertia entitas, &
 accidentia Christi sunt huiusmodi, igitur hæc
 etiam sententiam sequitur Dur. probans & confir-
 mans triplici ratione, vt est videre apud eum: Ric-
 cardus quoque astipulatur huic opinioni: Scoti-
 starum multiplicans existentias in Christo Domi-
 no, sic etiam Diuus Bonauentura ait, quod oportet
 ponere in Christo duplex esse actualis existen-
 tia, quoniam Christus secundum quod homo ve-
 re genitus est à matre sicut, & alij homines gigni di-
 cuntur, generatio autem terminatur ad ens. com-
 pletum, & sic necessario ad esse completum: cōcor-
 dat his Gabriel, qui in omnibus fuit emulus oc-
 chæ ponens existentiam non differre ab existentia, &
 cum in Christo sint plures existentia, igitur & plures
 existentia: Antonius Andræ quāuis satis truncate
 loquatur

Act. 11.

Dist. 6. q. 1.

Tartareus

Dur.

Riccard.

Bonauent.

Gabriel.

Antonius.

loquatur hic, quia non est præclarus in Theologia, ut est in Metaphysica, in Theologia. n. obscuravit suum nomen, attamen sequitur in hoc Magistrum suum Scotum ponentis humanitatem Christi habere propriam existentiam: sic etiam Ioannes de Bassolis, Gulielmus de Rubione, Franciscus Lichetus, & ceteri Scotizantes, Godofredus adhuc ponit, & Christus dicendus est plura simpliciter, quia humana natura habet propriam existentiam aliud ab existente diuinæ naturæ, ut est videre apud Ioannem Bacconanum. conclusio S. Tho. adheret Magnus Albertus dicens esse in Christo non est nisi vnum, licet ipse Christus constituatur ex tribus substantiis, & duabus naturis, ut asserit Calsianus contra Nestorium, huic etiam concordat Valtricus asserens in Christo esse tantum vnum suppositum, & vnum esse per se subsistens, & existens, concordat huic, & Petrus de Tarantasia, ponens in Christo tantum vnā existentiam, Henricus Gandauus adhuc & si in quibusdam dissentiat à S. Tho. in hoc tamen principali maxime conuenit: Ioannes Bachonus Anglicus Carmelitanus acerrimè defendit positionem S. Tho. contra Godofredum ponentem illud triplex esse. scilicet subsistentiæ, ut in suppositis, & existentia in naturis, & inexistentiæ, ut in accidentibus. relinquo deinde nostros Thomistas, & Dionysium Carthusianum, qui omnes eleganti sermone declarant istam veritatem in Christo Domino esse rem vnā existentiam actualem, & multa esse accidentalia, & secundum quid, lege Ferrariensem quarto contra Gentes, & Caiet. vbi supra, & Medinam.

Lichetus.

Gotfr.

Cap. 49.

DISTINCTIO VII.

Disputat Magister, & ceteri Scholastici in præfenti distinctione de quibusdam locutionibus, sed disceptatio nostra sit tantum in explicanda doctrina resoluta ad mentem S. Tho. idcirco ponitur primo talis conclusio in Christo Domino non est nisi vna filiatio æterna & realis. probat hanc S. Tho. 3. par. quia ea que sunt naturæ multiplicantur in Christo, & non ea que sunt personæ, sed filiatio maxime spectat ad personam quæ vna tantum est in Christo, igitur conclusio vera. Circa quam obseruandum est fuisse varias sententias inter Theologos tum vetustos tum nouellos, nam D. Tho. narrat duas opiniones, quæ sua ætate agebantur, quidam dixerunt esse duas filiationes in Christo, quia sunt duæ natiuitates reales, Quidam alij attendentes ad subiectum filiatio quod est persona, vel hypostasis, dicunt esse tantum vnā. & Thomas de Argentina, qui est inter nouellos Theologos narrat tres opiniones, quarum prima dicebat filiationem posse accipi dupliciter vno modo, ut relatio solū, & sic necesse est, quod in Christo præter filiationem que refertur ad patrem, sit alia filiatio quæ refertur ad matrem quæ est æque realis sicut quæcunque alia relatio in creaturis, alio modo accipitur filiatio non solum, ut relatio sed ut proprietatis personalis, & sic in Christo non potest esse nisi vna tantum filiatio, secundam opinionem narrat quæ explicauimus in conclusione: tertiam postmodum sternit quam ipse approbat, quod in Christo Domino sunt duæ filiationes reales, quia relatiua posita se ponunt, & perempta se perimunt, sed

q. 35. art. 5.

cap. 49.

distin. 8.

distin. 8.

in Virgine Matre ex tempore ponitur vere, & realis maternitas: ergo in eius filio ponitur ex tempore verè, & realis filiatio præter filiationem æternam, quæ nec ponitur nec perimitur ad aliquid positum, vel peremptum in matre, concordat huic Durand. asserens, quod circa istam quæstionem est triplex modus dicendi quorum duo primi tenent extrema, tertius autem tenet medium, & tandem ipse descendit ad hanc sententiam, quod in Christo sunt duæ filiationes reales; ut relationes sunt, non autem ut proprietates, & hanc sententiam dicit ipse esse tertium modum dicendi. Scotus quoque, ut exponit suus discipulus Petrus Tartaretus ponit duas conclusiones in hac materia, quarum prima est: alia est filiatio in Christo ad Patrem, & alia ad matrem, secunda est vtraque filiatio existens in Christo est entitas realis: sic ait etiam Antonius Andrea, & Ioannes de Bassolis, & Gulielmus de Rubione concordat, & Ocham, & suus expositor, & Compiler Gabriel dicens in sua prima conclusione: filiatio qua Christus æternaliter genitus est à patre realiter distinguitur à filiatione qua temporaliter natus est à matre. sed his derelictis sequenda est conclusio Sancti Thomæ cui astipulatur Alex. Alësis dicens Christus est vnus in persona vnusque; Filius qui per generationem diuinam refertur ad Patrem, & per generationem humanam refertur ad Matrem, nec filiatio est diuersa, nec duo filij: eadem doctrinam amplectitur Gulielmus Altisiodorensis in summa lib. 3. eleganti, & longo sermone. S. Bonauentura quoque eandem sententiam laudat dissoluens multas rationes in contrarium, Riccardus tamen titubatur nihilominus sua opinio multiplicat semper diuersas relationes, ut est de rege respectu subditorum, & de Magistro respectu discipulorum, & de Patre respectu Filiorum, propterea hic relinquendus est, Adest postmodum Albertus Alemanus, qui inuehit satis audacter contra Ochaniistas, & Scotistas dicens, quod si essent duæ relationes reales in Christo tunc ipse esset duo filij quod hæreticum iudicatur cui etiam subscribit se Valtricus dicens veneramur in Christo duas natiuitates non duas filiationes, quia secundum Damasc. filiatio non est naturæ sed personæ proprietatis, relinquo aliquos innumerabiles Doctores ex nostris qui hæc tuentur sententiā & doctrinam: motiua aduersariorum erudite satis soluit Capreolus hic & Caiet. & Medina in 3. p.

Secunda conclusio. Est Christus vere & realiter est filius Beatæ Mariæ, elicitur hæc ex S. Th. vbi supra, & ratio est, quia si non eēt realiter Filius tūc esset ficticius, & per solā imaginationē quod est hæreticū dicere & dogma machometanum: propterea hæc est de fide tenenda contra turcas oppositum huius docentes.

Tertia conclusio. Est Christus Dominus, seu diuinum verbum, & est melior locutio si dimitteret naturam humanam assumptam filius Dei non esset filius Virginis, elicitur hæc ex D. Tho. 3. p. & ratio est, quia Beata Virgo nunquam peperit ipsum hominem: ergo non esset eius filius, quandoquidē ex vi generationis, & natiuitatis ex Maria non prodit ipse homo commemoratus, sed tantum Christus Saluator noster. Vbi nota quod Coraldus Monachus, ut narrat Petrus Tartaretus hic adducit aliam rationem quia genitus à Virgine est Deus & homo, sed

Quest. 35.

Distin. 8.

Quest. 2.

3. par. q. 4.

q. 35. art. 5.

Quest. 35.

Cap. 49.

Distin. 8.

sed

sed iste homo dimissus non est Deus homo, igitur non esset Filius Virginis: sed hæc ratio parum differt à nostra, ex qua veritate arguendus est Gabriel oppositum huius docens de mente sui Ocham, licet etiam Petrus de Aliaco, & Ioannes de Bassolis probabiliter sustineant, quod isto casu posito. scilicet quod verbum dimitteret naturam assumptā, iste homo dimissus esset Filius Virginis, quia iste homo est Filius alicuius, & non est filius nisi Virginis, ergo iste homo dimissus est Filius Virginis. his tamen non obstantibus conclusio proposita est sequenda.

Quarta conclusio. Christus Dominus est bis natus. elicitur hæc ex D. Thoma vbi supra, & ratio est, quia Christus semel natus est à Patre ab æterno, & iterum semel natus est de matre in tempore, ergo Christus est bis natus. Et hæc conclusio est Magistri in littera quam probat auctoritatibus Augustini, & Damasc. dicitur Christum habuisse duas natiuitates, & sic etiam eundem bis genitum, & natum fore: ex qua veritate reprehendendus est Durand. qui oppositum huius propositionis docet aiens, quod Christus propter duplicem natiuitatem non potest dici proprie Christus bis natus contra Augustinum & Magistrum.

Quinta conclusio. Diuinitas non est nata de Patre per generationem æternam: scribitur hæc conclusio à S. Tho. p. p. & ratio est, quia inter genitum, & rem generantem oportet, ut sit distinctio realis nihil enim generat seipsum, sed inter diuinitatem, & Patrem generantem non est distinctio realis, ergo diuinitas non est genita aut nata de substantia patris: & hæc est de fide definita in Concilio Lateranensi 2. sub Innocentio 3. contra Abbatem Ioaachim, quod essentia diuina, neque est generans, neque genita, neque generata, neque nata. Vbi animaduerte, quod id quod nascitur, & gignitur habet principium vnde prodeat, & quia diuinitas non habet principium vnde prodeat, esset enim genita vel procedens quod non est dicendum, quia tunc confunderetur mysterium Sanctissimæ Trinitatis, quia tunc Pater esset genitus sicuti, & Filius, & propterea in Concilio primo Toletano sancitur, si quis dixerit deitatem esse nascibilem anathema sit.

Sexta conclusio. Diuinitas non est nata de Virgine Maria per generationem temporalem. Elicitur hæc ex loco superius citato, & ratio est, quia diuinitas magis conuenit cum generatione Christi æterna, quam cum temporali, sed diuinitas non est nata per generationem æternam, ut dictum est in præcedenti conclusione, igitur conclusio vera. Vbi nota, quod illa natura proprie dicitur nasci quæ per generationem accipitur, & principium habet, sed diuina natura nullo pacto est accepta per temporalem generationem, nec principium aliquo modo habet: hinc manifeste colligere possumus diuinitatem non esse natam de Virgine per temporalem generationem. Et hæc doctrina est B. Aug. lib. de fide ad Petrum vbi ait, natura æterna, atque diuina non potest naturaliter concipi, & nasci ex natura humana: cui concordat Magister in littera: hinc arguendus Gulielmus de Rubione, & Franciscus de Mayronis, & vorillion, qui indifferenter tribuunt generationem, & natiuitatem tam naturæ, quam supposito contra doctrinam S. Thom. qui vult natiuitatem personæ, tanquam subiecto quod nascitur,

Quest. 35.

Quest. 2.

q. 35. art. 5.

Quest. 35.

Cap. 49.

Distin. 8.

& naturæ tamque termino generationis, & natiuitatis. Septima conclusio. Natura humana in Christo non est nata de Virgine Maria. ponit hanc S. Tho. q. 35. art. 1. 3. par. cuius rationem adducit, quia nasci, ut ait Damascenus 3. lib. fidei orthodoxæ, est ipsius hypostasis, & personæ, quæ nascitur, & generatur, sed natura non est persona immo distinguitur ab ea, igitur conclusio vera. Vbi nota quod illud nascitur quod incipit esse: modo natura proprie loquendo non incipit esse, sed magis persona est illa quæ incipit esse in aliqua natura, quandoquidem natura ipsa significatur, ut quo aliquid est, persona autem significatur, ut quæ habet esse subsistens: & cum natura humana non subsistat: idcirco natura ipsa non debet dici nata. & hoc dicimus contra Ochaniistas præsertim Gabrielem in hoc libro qui vult quod natura humana in Christo est nata, & genita de Virgine non tamen dicitur filia Virginis.

Octaua conclusio. Filiatio qua Filius refertur ad Matrem est relatio rationis. probat hanc S. Thom. in Quolib. quia supposito æterno non potest aduenire aliqua relatio realis ex tempore ut scripsimus latius contra Scotistas in prima parte. Sed Christus dicitur suppositum æternum, ergo Christo non potest aduenire aliqua relatio realis, ex tempore, modo filiatio temporalis aduenit Christo ex tempore, igitur nullo pacto concedendum est, quod filiatio temporalis sit relatio realis. Vbi obseruandum est, quod Petrus Tartaretus non potest intelligere quomodo Christus Dominus est realiter Filius Virginis, & filiatio qua refertur ad ipsam sit relatio rationis, & non animaduertit, quod sicut Deus est realiter Dominus, quia realiter habet subditas creaturas, & tamen relatio dominij in Deo est relatio rationis, sic etiam Christus realiter habet Matrem Virginem, tamē relatio qua refertur ad ipsam est relatio rationis. dicitur ergo Petrus cum suo Magistro Scoto in hoc, & causa deceptionis est falsum fundamentum quod tenent de relationibus, arbitratur enim relationes debere multiplicari ex terminis, quod non est verum cum multiplicentur ex causa & fundamento, & non ex terminis, ut patet de vno rege qui vnica relatione dominij refertur ad diuersos subditos, & vnus Magister vnica relatione magisterij, seu doctrinæ, refertur ad plures discipulos &c.

Nona conclusio. Christus Dominus refertur ad Matrem suam Virginem aliqua relatione realiter producti ad producens, & originati ad originans. probat hæc S. Tho. in Quolib. quia posito sufficienti susceptiuo, & sufficienti fundamento, & termino, & omni causa alicuius realis relationis, ponitur talis realis relatio, sed in Christo est sufficientis causa multarum relationum realium, tam fundatiua, quam susceptiua: igitur conclusio vera: minor probatur, quia in Christo est, vel fuit realiter generatio passiuæ, & natiuitas passiuæ, quæ fundat relationem producti ad producens, & originati ad originans, in ipso est etiam sufficientis susceptiuum. scilicet corpus humanum, & eius partes, & hæc omnia in comparatione ad Matrem: igitur Christus Dominus reali relatione refertur ad Matrem, licet non reali filiatione. & hæc conclusio est etiam Ioannis Bachonetani in presenti loco, vbi tanquam doctissimus philosophus probat secundum philosophiam in Christo non posse esse duas reales filiationes. Vbi

Distin. 4.

Quolib. 4.

artic. 11.

q. 13. art. 7.

Distin. 8.

Quolib. 4.

art. 11.

Distin. 8.

Vbi animaduerte quomodo deceptus est Aureo-
lus, & Durand. qui conati sunt euertere conclusio-
nem istam quibusdam friuolis rationibus, & tamē
potius eam cōfirmant, vt patet ex hac vltima ratio-
ne quam adducit Durand. hic, vbi cūque producēs,
& productum incidunt in eundem ordinem maxi-
me in idem secundum speciem, si vnum refertur rea-
liter, & reliquam, sed Christus secundum naturam
humanam, & Beata Virgo incidunt in eundem ordi-
nem naturæ: ergo si maternitas est relatio realis
in Matre, necesse est quod etiam in Filio sit relatio
realis. hæc sua ratio confirmat nostram conclusio-
nem, quod in Christo est relatio realis ad matrem
scilicet producti ad producens, originati ad origi-
nans, nō tamen est relatio realis filiationis. vide de
his Carthusianum.

Quæst. 3.

q. 16. art. 3.

Quæst. 36.

Cap. 19.

Dist. 8.

Cap. 1.

Decima conclusio. Christus Dominus non po-
test vere & proprie dici homo Dominicus: probat
istam Sanctus Thomas tertia parte, quia Christus
Dominus designat suppositum æternum quod est
persona Filij Dei, quæ est Dominus essentialiter, &
non denominatiue, sed Dominicus dicitur denomi-
natiue à Domino: igitur conclusio vera. Vbi ani-
maduerte, quod Aug. in hac conclusione fuit vari-
us. nam lib. 839. & in 2. lib. de sermone Domini,
& in multis alijs locis appellauit Christum homi-
nem Dominicum, animaduertēs postea, quod hæc
locutio fauebat Nestorianis ponētibus in Christo
duo supposita, vnum increatum, & alterum creatū,
& hoc assumitur ad participationem honoris diui-
ni, & dicitur Dominus per participationem, lib. 1.
retractationum retractauit se dicens, vbi cūq; hoc
dixi dixisse nollem, nam cum Dominus Iesus sit na-
tura Dominus, homo Dominicus dici non potest.
& Magnus Albertus ait, hic nō est dicendum, quod
Christus sit homo Dominicus, quia Dominicus
est nomen possessiuum, sicque designat rem nomi-
nis cui adiugitur rem possessam: Christus vero di-
cit increatam, & diuinam personam, quæ nūquam
fuit serua: licet seruilem naturam assumpsit. Val-
dricus Adit, quod & si Christus Dominus homo di-
uinus dicatur, non tamen debet dici homo Domi-
nicus. i. participans aliquid de diuino dominio, li-
cet Celsianus vocet Christum hominem Domini-
cum, sic etiam, & Rabanus in expositione primi Re-
gum. Diuus Bonauentura cōcordat his dicens ho-
mo Dominicus dicitur qui possidetur à domino,
vel qui est similis Domino, neutrū tamen de Chri-
sto dici potest. sic etiam Riccardus, & Petrus de Ta-
rantasia, & ceteri Doctores catholici omnes conue-
niunt in conclusione S. Tho. vt videre poteris &c.

DISTINCTIO VIII.

ET quia superiori distinctione probauimus in
Christo esse tātum vnam filiationem realem
dubium esse poterit, an in Christo sit filiatio
adoptiua, & pro resolutione huius quæstioni, ponitur
talis conclusio: Christus Dominus non est Filius
Dei adoptiuus: scribit hanc D. Tho. 3. par. & ratio
huius est, quia naturalis Filius, & adoptiuus distin-
guuntur. cum filiatio adoptiua sit quædam partici-
patione filiationis naturalis, sed Christus est verē Fi-
lius Dei naturalis iuxta illud Ioānis Epist. 1. vt fi-
lius in vero Filio eius Iesu Christo: quæ verba expo-

q. 23. art. 4.

nens Ambr. libro de incarnatione ait Christus est
verus, & naturalis Filius Dei: igitur conclusio vera.
Circa quam nota, quod est de fide vt scribit Petrus
de Palude in hoc libro adducēs auctoritatem con-
cilij generalis celebrati sub Carolo Magno, legatis
Adriani Papæ illud tenentibus, in quibus cōdem-
nati sunt hæresiarchæ duo Episcopi Hispani. s. Felix
Origilensis Episcopus, & Elephantus Tholosanus
Episcopus, qui scripserunt, quod Christus secundū,
quod homo, erat Filius Dei non proprius, sed ado-
ptiuus: sancta synodus statuit Christū nullo mo-
do dici Filiū adoptiuū. ppter ea cauēdus est Dur-
and. hic qui tenet Christum esse Filium Spiritus Sancti
per adoptionem, sic & Varratus in libello quem fa-
cit aduersus hæreses, vltra quod dicunt hoc con-
tra omnes patres, & veros Theologos, nepe Alber-
trum Alex. Bonauenturam Riccardum Valdicum,
& Tarantaseum.

Secunda conclusio. Natura humana non potest
dici adoptata per gratiam: probat hanc S. Tho. vbi
supra, quia illi competit adoptatio cui cōpetit fili-
atio, sed naturæ humanæ non competit filiatio:
ergo nec adoptatio: minor patet, quia filiatio pro-
prie conuenit personæ, & nō naturæ. & hæc conclu-
sio ponitur contra Gabrielem Biel tenētem in hoc
libro, quod si verbum dimitteret naturam huma-
nam, & conseruaret dimissam, ipsa esset de nouo
Filius Virginis sine noua generatione, & natiuitate,
& sic Maria haberet plures filios successiue non
simul, & tamen vna generatione natos. quibus ver-
bis annuere videtur, naturæ posse conuenire filia-
tionem ex consequenti adoptionem quod est fal-
sum. & licet D. Hilarius dicat secundo lib. de Trin.
loquens de Christo, potestatis dignitas non amit-
titur dum carnis humanitas adoptatur, quæ loquu-
tio est impropria, quia per adoptionem intelligit
vnionem humanæ naturæ ad personam.

Tertia conclusio. Adoptare creaturas rationa-
les in Filios Dei conuenit toti Trinitati. hanc pro-
bat S. Tho. vbi supra, quia opera ad extra cōueniūt
toti Trinitati, sed adoptare creaturas rationales in
Filios est opus ad extra, vt patet ex illo Ioannis de-
dit eis potestatem filios Dei fieri: igitur conclusio
vera. Vbi nota, quod eius est adoptare nos in Fi-
lios quem nos patrem possumus nominare, vnde
ait Apostolus ad Roman. Accepistis Spiritum ado-
ptionis Filiorū in quo clamamus Abba Pater. sed
quando dicimus Deo, Pater noster pertinet ad to-
tam Trinitatem, sicut & cætera nomina, quæ dicun-
tur de Deo relatiue propterea dicitur, quod ado-
ptare cōuenit toti Trinitati, & si Durand. voluit ad-
dere, quod patri conuenit adoptare, vt auctori, Fi-
lio vt exemplari, & aliquo modo vt agenti instrumē-
tali, Spiritui Sancto, vt imprimenti formalem perfe-
ctionem per quam adoptamur in Filios: Dei tamē
indiscriminatim suscipienda est conclusio S. Tho-
mæ, cum in ea conueniat D. Bonauentura Riccar-
dus Magnus Albertus, & Alex. & Dionysius Car-
thusianus dicentes, quod vna & indiuisa est opera-
tio Trinitatis ad extra, sicut vna est eius essentia, &
virtus, & sic indiuisa est adoptio filiorum.

Quarta conclusio. Filiatio adoptiua est quæ-
dam similitudo filiationis æternæ. probat hæc San-
ctus Tho. 3. par. quia omnia illa, quæ fiunt à Deo in
tempore dicuntur esse similitudines eorum, quæ ab
æterno

Cap. 1.

Dist. 4. q. 1.

Dist. 4. q. 1.

Cap. 4.

Cap. 8.

Dist. 2. 3.

Cap. 15.

3. par. q. 1.

Cap. 1.

Cap. 8.

Dist. 10. q. 3.

Dist. 10.

Quæst. 1.

æterno fuerunt, sed adoptio est quid factum in A
tempore, vt habetur apud Ioannem Dedit eis pote-
statem filios Dei fieri: igitur conclusio vera. Vbi
nota, quod hæc similitudo attenditur quātum ad
hoc, quia homo per claritatem gratiæ adoptionis
assimilatur splendori æterni Filij, & quantum ad
hoc potest verificari, quod ait Durand. quod licet
adoptio sit communis toti Trinitati appropriatur
tamen Patri vt auctori, Filio vt exemplari, Spiritui
Sancto vt imprimenti nobis similitudinem huius
exemplaris, adoptionis enim nomen transferetur
ab humanis ad diuinā, omnes autem transferētes
secundum aliquam similitudinem se trasferunt, vt
ait Arist. 3. Topic. nec ait secundum omnem, sed ali-
quam, quia sicut homo adoptando aliquem in Fi-
lium ex sua bonitate admittit illū ad participatio-
nem suæ bonitatis, ita Deus, qui est infinite bonus,
admittēdo creaturas rationales factas ad sui ima-
ginem, & capaces beatitudinis, ad participatiōem
hæreditatis suæ, quæ consistit in fruitione sui ipsius
dicitur communicare similitudinem filiationis na-
turalis, iuxta illud Apostoli ad Rom. quos præsci-
uit conformes fieri imaginis Filij sui &c.

Quinta conclusio. Diuina adoptio, & humana
maxime distant: probat hanc S. Tho. 3. par. quia il-
læ adoptiones maxime distant quarum vna præsup-
ponit filios adoptādos esse idoneos, altera vero fa-
cit illos idoneos, sed sic habet diuina, & humana
adoptio, nam homo qui adoptat humana adoptio-
ne non facit idoneum eum quem adoptat, sed po-
tius eum iam idoneum eligit adoptādo. Deus autē
hominem quē adoptat idoneum facit per munus
gratiæ ad hæreditatem cœlestem percipiendam:
igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod ado-
ptio in humanis est extraneæ personæ in filium, aut
nepotem, aut deinceps legitima assumptio, vnde in
hac adoptione tria considerantur vnum ex parte
adoptantis. s. quod ex gratia assumat, vel adoptet,
aliud ex parte adoptati. s. quod fiat ex nō filio fi-
lius, tertiam ex parte effectus, & finis, quia non ha-
benti ius in successione hæreditatis datur ius per
adoptionem: sunt & aliam tria in adoptione huma-
na primum est, quod adoptans non est principium
essēdi ipsius adoptati. secundum est, quod ado-
ptatus ante adoptionem non erat in potestate ado-
ptantis propter quod dicitur, quod adoptio est as-
sumptio extraneæ personæ, tertium est, quod ado-
ptatus non succedit in potestatem adoptantis nisi
decedente ipso adoptante: hæc autem non conue-
niunt adoptioni diuinæ, quia omnis creatura est à
Deo cōtra primū, est etiam sub potestate Dei con-
tra secundum, participat etiam hæreditatem diui-
nam Deo non decedete, & ideo optima est conclu-
sio proposita.

Sexta conclusio. Patres veteris testamēti, qui pla-
cuerunt Deo dicebantur verē, & proprie filij Dei
adoptiui: elicitur ex S. Tho. vbi supra, & ratio est,
quia adoptio filiorum nihil aliud est quā ius ad
paternam hæreditatem ex gratia adoptātis, sed pa-
tres veteris testamenti, qui placuerunt Deo habue-
runt ius ad cœlestem hæreditatem ex gratia Patris
æterni: igitur vere, & proprie fuerunt Filij Dei ado-
ptiui. Vbi nota, quod præsens conclusio est adeo
certa vt oppositum esset error in fide, cum sit fun-
data in multis locis sacre scripturæ: scribitur enim

Quæst. 3.

ad Rom. de Patribus veteris testamenti quorum
adoptio est Filiorum. i. ad quos pertinet adoptio. Cap. 9.
filiorum ipsos namque olim Deus in Filios, & in Cap. 4.
populum peculiare elegerat, & ad Galathas Habe-
tur quanto tempore heres paruulus est nihil diff-
fert à seruo cum sit dominus omnium, sed sub tu-
toribus, & actoribus est, vsque ad præsumtum tem-
pus à patre. quibus verbis aperte significat Apосто-
lus patres veteris testamenti vere filios, & hæredes
quamuis appellarentur vt serui, & paruuli: in veteri
etiā testamēto habetur Exodi Filius meus primo,
genitus Israel, & apud Esaiā filios nutriui, & exal-
taui, & multa alia loca sunt quæ lōgū esset recēdere.
Cap. 4. Cap. 1.

Septima conclusio. Sancti nouæ legis perfectius
dicuntur filij Dei adoptiui: elicitur & hæc vbi supra,
& ratio est, quia illi perfectius dicuntur filij ado-
ptiui, qui citius immo statim introducuntur ad
possidendam hæreditatem, quā illi qui post lon-
gum tempus suscipiunt possessionem, sed iusti nou-
æ legis statim introducuntur ad suscipiendam hæ-
reditatem, quod non erat ita de patribus veteris te-
stamenti cum nondum esset aperta ianua cœlestis:
igitur conclusio vera. Vbi obseruandum est, quod
conclusio non intelligitur in hoc sensu, quod iusti
in lege noua fuerint sanctiores, & gratiores Deo,
quā patres veteris legis: in hoc sensu esset falsa,
& erronea hæc conclusio, sed intelligitur quo ad
aliquas prerogatiuas: prima est, quod iusti in noua
lege comunicauerunt in carne, & sanguine Chri-
sti, secunda est, quod iusti in noua lege maiora my-
stera, & secreta cœlestia cognouerunt. tertia est,
quia moti sunt ad obseruandam legem ex promi-
sione bonorū spiritualium, patres veteris testamen-
ti ex promissione temporalium. quarta est, quod
patres veteris testamenti fuerunt Filij Dei adopti-
ui per tropum, & figuram comparati ad iustos nou-
æ legis, & multas alias prerogatiuas habent, vt
est videre apud Carthusianum.

Octaua conclusio. Beati in patria sunt perfectis-
simi Filij Dei adoptiui: elicitur & hæc vbi supra, &
ratio est, quia illi sunt perfecti filij Dei adoptiui,
qui iam assequuti sunt hæreditatem cœlestem, sed
Beati in patria sunt huiusmodi: igitur conclusio
vera. Vbi attende, quod hæc conclusio est fundata
in sacris litteris præsertim in verbis Apostoli ad
Romanos dicentis, Nos ipsi primitias spiritus ha-
bentes intra nos genuimus adoptionem filiorum
Dei expectātes redemptionē corporis nostri spe. n.
salui facti sumus, spes autem quæ videtur non est
spes: quibus verbis manifeste apparet, quod Apō-
stolus Paulus, qui erat iam Filius Dei adoptiuus
sperabat aliam adoptionem, quia illa est perfectis-
sima adoptio, sic etiam & Ioannes in 1. canon. ait
nunc Filij Dei sumus, sed nondum apparuit quid
erimus, scimus autem quoniā cū apparuerit simi-
les ei erimus, & videbimus eum sicuti est. sunt &
multæ alię auctoritates, quæ hoc idē ostēdunt &c.

Nona conclusio. Prædestinati qui sunt in peccato
mortali non sunt filij Dei adoptiui absolute, & sim-
pliciter loquendo, sed se cū dum prædestinationē:
habetur vbi supra: cuius rō est, quia filiatio adoptiua
est relatio quæ fundatur super gnationē spirituale, quæ
fit per gratiam iustificantem, sed prædestinati exi-
stentes in peccato mortali non habent hanc gene-
rationem spirituale: igitur conclusio vera. Vbi
nota,

Dist. 2.

3. par. q. 1.

3. par. q. 1.

3. par. q. 1.

Cap. 8.

Cap. 3.

3. par. q. 33.

nota, quod hæc cōclusio ponitur contra hæreticos præsertim contra Ioānem hus qui dixit, quod Paulus nunquam fuit membrum diaboli, & quod prædestinatus quamuis sit in maximis peccatis mortaliter semper tamen est Filius Dei, quæ opinio fuit condemnata in Cōcilio Constantiensi; & rationabiliter notum est illud Concilium ad manifestandam hæc veritatem, quia vnumquodque denominatur à forma quæ est in actu non ab ea quam habet in potentia, sed prædestinatus dum est in peccato mortali, non actu, sed in potentia habet filiationem, & ius ad hæreditatem cœlestem: igitur non potest dici Filius Dei adoptiuus, & sic patet falsitas doctrinæ hæreticorum.

Sec. 15.

3. par. q. 23.

Cap. 8.

Distin. 10.

Cap. 3.

Distin. 10.

Decima cōclusio. Reprobi & præsciti existentes in gratia dicuntur Filij Dei adoptiui: elicitur hæc conclusio vbi supra; & ratio est; quia illi sunt vere Filij Dei, qui Spiritu Dei aguntur, vt ait Apostolus: ad Rom. sed existentes in gratia quamuis sint præsciti, & reprobī aguntur Spiritu Dei, quia habent fidem viuam, charitatem, & cæteras virtutes Christianas, igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hæc cōclusio ponitur cōtra Ochanistas præsertim contra Gabrielem, qui in præsentī libro tenet oppositum, & male, quia contra scripturam, & veritatem, nam D. Ioannes in sua prima Epistola, ait videte qualem charitatem dedit Deus, vt Filij Dei nominemur, & simus: ita, quod quando quis actu habet charitatem actu Deus est Pater eius, & ipse Filius adoptiuus, vltra auctoritates sacre scripturæ, omnes fere Patres sustinet hanc veritatem quæ cum maxima cautela legenda est, quia multos fecit errare, sicut iam errarunt Scotistæ, immo ipsemet Scotus circa primam cōclusionem: tenet enim Petrus Tartaretus, Ioannes de Bassolis, & Brulifer, quod Christus est Filius Dei adoptiuus secundum naturam humanam contra tot Patres: propterea tu diligens lector relinque errores istorum, & sequere conclusiones præpositas.

q. 25. art. 1.

Can. 9.

Can. 8.

D I S T I N C T I O IX.
Iam in præcedentibus sancitum est de quidditate, & dignitate Christi secundum vtramque naturam eius, hic agitur de veneratione, quæ ei debetur, & ponitur prima conclusio talis: Christus Dñs vnica adoratione simpliciter adorandus est ponit hanc S. Tho. 3. par. & ratio est, quia illi vnica adoratio est exhibenda in quo est vnica tantum persona, quia adoratio debetur rei subsistenti, sed in Christo Domino est vnica tantum persona: igitur cōclusio vera. Circa quam nota, quod hæc conclusio ponitur contra Nestorianos, qui ponebant in Christo duas personas, propterea duabus, & non vna adoratione erat adorandus, quæ opinio fuit cōdemnata in quinto Concilio generali Constantinopolitano, vbi dicitur, si quis in duabus naturis adorari dicit Christum, ex quo duæ adorationes introducuntur, sed nõ vna adoratione Deum Verbum incarnatum cum propria ipsius carne adorât sicut ab initio Dei Ecclesiæ traditum est, talis anathema sit. & in Cōcilio Ephesino primo dicitur, Si quis auder dicere assumptum hominem coadorandi oportere Deo Verbo, quasi alterum alteri, & non potius vna adoratione honorificat Emanuelem se-

cū dum, quod factum est caro Verbum, anathema sit, vnde patet q̄ cōclusio est de fide, & intelligitur ex parte personæ adoratæ, de qua re lege Dominum Marfilium, & Carthuiianum.

Secunda conclusio. Christus Dominus ex parte causæ adorationis potest pluribus adorationibus adorari. probat hanc S. Thom. vbi supra, quia causa adorationis est illa ex qua ille, qui adoratur habet aliquam excellentiam, sed in Christo Domino sunt plures excellentiæ quibus adoratur, nempe sapientia diuina, & sapientia humana, operatio diuina, & humana: igitur conclusio vera. Vbi diligenter attende, quod adorari vt causam adorationis non est adorari simpliciter, sed cum tali determinatione, ita quod ly vt causa adorationis, est conditio diminuens honoratum, vnde non valet argumentum sapientia adoratur, vt causa adorationis, ergo proprie adoratur, quia adoratio non terminatur nisi ad personam, propterea adoratio Christi est vna simpliciter ex parte personæ adoratæ. & est plures ex parte causæ, diuinæ, vel humanæ, & hoc nota cōtra Ioānem de Bassolis, & Petrum Tartaretum hic vbi querunt an Christus sit adorandus ratione suæ bonitatis vel ratione redēptionis, quia redemit nos, lege Caiet. in 3. p. S. Tho.

Tertia conclusio. Humanitas Christi adoranda est adoratione latriæ, probat hanc S. Tho. vbi supra, sic humanitas Christi vnita verbo Dei adoratur illa adoratione, qua adoratur verbum incarnatum, sed tale diuinum verbum adoratur latriæ adoratione: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod dominus Marfilius narrat duas opiniones: circa istam cōclusionem prima dicebat, quod caro Christi vel anima non latria est adoranda, sed hyperdulia: motiuum istorum est, quia est pura creatura: secunda opinio est, quam posuimus in conclusione, quod est adoranda latria propter Verbum cuius est scabellum hanc tenet Magister in littera: hanc tenet August. super Ioannem, & in expositione Psalmodum super illa verba Adorate scabellū pedum eius, quoniam Sanctum est: hanc tenet Dam. lib. 3. fidei orthodoxæ, dicens Adoratur autem caro Christi incarnato Verbo Deo nõ propter seipsam, sed propter vnitum ei secundum hypostasim Verbum Dei: hanc tenet D. Bonauentura dicens caro Christi nunquam est separata à verbo, ideo semper latria est adoranda, hanc sustinent illustriores Theologi.

Quarta cōclusio. Humanitas Christi non est ratio, quod Christus adoretur adoratione latriæ: ponit hanc D. Thom. vbi supra, quia nihil est ratio, vel causa adorationis latriæ nisi primum principium, vel essentia primi principij, vt primum principium est, sed humanitas Christi non est huiusmodi, ergo cōclusio vera. Vbi nota, quod hæc ponitur contra Antonium Andream, & eius præceptorem Scotum qui dicunt oppositum huius conclusionis, quod humanitas est ratio adorationis latriæ ipsius Christi quod tamen non est verum, quia latria, vt ait Diuus Angu. lib. 10. de Ciuitate Dei est seruitus quantum modo Deo seruitur, & ideo sola diuinitas in Christo est ratio, quare detur sibi honor latriæ hinc idolatre dicuntur, qui cultum Deo debitum impediunt idolis, hyperdulia est seruitus quæ exhibemus insignioribus sanctis vt Mariæ Virgini. du-

q. 8. art. 1.

Pal. 7.

q. 25. art. 4.

Dist. 9.

Qual. 1.

Dist. 9.

Cap. 14.

Cap. 3.

Quest. 25.

Quid est latria.

Dulia hyperdulia.

ali-

aliquando & Deo, aliquando & cæteris sanctis exhibemus diuersimode, nam quado adoramus Deum, vt creatorem omnium, adoramus ipsum latria, quando adoramus ipsum vt est Dominus omnium per potentiam exhibemus ei cultum duliæ, vt dicit glosa interlinearis super illis verbis, Dñs Deus meus in te speraui, sic etiam Christus adoratur adoratione latriæ propter suam diuinitatem, & adoratione duliæ propter suam humanitatem.

Quinta cōclusio. Beata virgo adoranda est adoratione duliæ, & hyperduliæ: probat hanc S. Tho. 3. par. quia Matri Dei debetur eminentior veneratio, quam cæteris sanctis, sed Beata Virgo est Mater Dei: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hæc conclusio ponitur contra Brentium, qui negat Matrem Christi esse adorandam tali adoratione, quia fit iniuria Christo si tali adoratione adoratur, & deceptus est valde, quando quidam humanitas Christi vt dictum est, prout est vnita verbo adoranda est, tamquam terminus adorationis cultu latriæ, vt vero per se cōsideratur prædita omnium virtutum, & gratiarum genere adoratur hyperdulia contra Ioannem Vuidef hæreticum, qui dogmatizauit humanitatem Christi etiam per se consideratam esse adorandam cultu latriæ, asserens, quod si verbum deponeret humanitatem illa humanitas dimissa adorari deberet diuino cultu latriæ, quia esset vera redēptrix humani generis, vide quomodo isti hæretici loquuntur vitiose tēdendo ad extrema. propterea merito dānatus est hic Ioannes Vuidef dānatus est etiam, & Brentium, quia nulla iniuria fit Christo adorando eius Matrem hyperduliæ adoratione: quoniam honor Matris refertur in Filium.

Sexta concl. Crux in qua Christus pepedit, vt representat Christum, & ipsum tetigit est adoranda adoratione latriæ: probat hanc S. Tho. 3. par. sic ea adoratione adoratur crux Christi, qua & ipse Christus, quia crux nõ adoratur, nisi prout representat eum, atque tetigit, sed Christus adoratur adoratione latriæ: igitur, & ipsa Christi crux. Circa hanc

conclusionem nota, quod ponitur contra Marfilium hic, qui ait, quod nõ latria adoranda est crux in qua pepedit Christus, sed more venerabilium, & summarum reliquiarum veneranda: quod falsum apparet ex ritu Ecclesiæ, quæ crucem in qua Christus pepedit, atque eius sanguine est irrigata, super aurum, & topation, atque omnibus thesauris habet, & beatus se existimat ille, qui aliquam particulam crucis in qua Christus pepedit apud se reseruare valet. de qua re lege Gregorium Turonensem in vita Christi, & Beatum Chrysostomum lib. homeliarum, & B. Aug. de verbis Domini, qui mirabilia de hoc negotio proferunt, & licet S. Thom. dicat in præsentī distin. quod est adoranda hyperdulia tamen sustinendus est hic Capreolus dicens, quod S. Tho. retractauit in 3. par. quod dixit hic de cruce in qua Christus pedit, ait enim hic, quod hyperdulia est adoranda, & in conclusione præposita dicitur, quod latria, vt tetigit Christum. nihilominus hæc non est retractatio, sed magnificatio doctrinæ, vt optime docet Caiet. & Medina, quos videre poteris, & sequi, relinquendo responsonem Capreoli ad hanc contradictionem.

Septima cōclusio. Crux sculpta in quacūque alia materia, puta lapidis auri argenti, aut ligni est ad-

adoratione latriæ: scribitur vbi supra, & ratio est, quia illa adoratione est adoranda crux in qua Christus nõ pepedit, qua adoratur ipse Christus, cum nihil aliud representat nisi ipsum Christum, sed Christus Dominus adoratur adoratione latriæ: ergo quælibet crux representans Christum. Vbi animaduerte, quod Picus Miradulanus in sua apologia reprehendit S. Tho. dicens, quod doctrina Thomæ in ista materia de adoratione nõ est satis tuta: vnde contradicit sibi in 3. senten. & in 3. par. & Capreolus eius defensor nesciuit eum defendere, & sic etiam Author tabulæ aureæ in eius concordantijs, sed deceptus est istæ Picus, quia voluit altius volare, quam plumæ eius requirebant, quado quidem S. Thom. non cōtradixit sibi in hac materia, sed illustrauit, & magnificauit 3. par. illud quod dixit 3. sent. & addit Dominus Marfilius doctrinam S. Thom. esse ipsum vsum Ecclesiæ, quæ alloquitur crucem, & osculatur ipsam dicēs, o crux aue spes vnica, auge pijs iustitiam, reis que dona veniam &c.

Ostaua conclusio. Quælibet imago Christi est adoranda adoratione latriæ: probat hanc S. Tho. vbi supra, quia qua adoratione adoratur imaginatum, eadem & sua imago, cum idem sit motus in imaginem, & in rem imaginatam, sed imaginatum quod est Christus adoratur adoratione latriæ: igitur & imago Christi. Circa quam nota, quod hæc conclusio ponitur contra hæreticos dīctos Felicianos dicētes cultum imaginum esse mere idolatriam contra etiam Lutheranos confringentes vniuersas imagines, aduersos quos multa concilia congregata sunt, inter alia nostra tēpestate Concilium Tridentinum ita definit, per imagines quas osculamur, & coram quibus caput operimus, & procubimus Christum adoramus, & sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, imago enim quælibet inquantū est res quædam puta lignū sculptū, vel pictum, nulla reuerētia ei exhibetur, sed solum quatenus imago est &c.

Nona conclusio. Quando insolite apparet alicui aliqui in forma Crucifixi, aut Beatæ Virginis, debet ipsum adorare conditionaliter, dicens si es demon ego non te adoro, si es Christus ego te adoro: elicitur hæc ex locis vbi supra, & ratio est, quia hæc conditio non nocet, & prodesse potest: igitur conclusio vera, eo magis, quia istæ apparitiones, & visiones veræ nõ sunt communiter, & ideo tales imagines non sunt adorandæ ab eo, qui non habet discretionem spirituam, licet aliquando veræ sint vt habemus de Paulo cui apparuit Christus Hierosolimis, & Beato Francisco apparuit Christus in forma Crucifixi, ipse nõ adorauit immediate, sed orauit, & tandem dominus reuelauit sibi, quod erat Christus, & sic Beatus Franciscus adorauit eum. legitur etiam de quodam heremita, qui cum longo tempore ieiunasset apparuit illi diabolus in forma Crucifixi, & cum multis adulationibus protulisset dicens o heremita ego multa pro te passus sum, & tu quoque multa pro me: ad te veni vt consolarer te, sed prius adora me, vt tuum Dominum. respondit heremita claudendo oculos, suos nolo videre Christum in hac vita sufficit mihi ipsum videre in alia: tunc diabolus recessit confusus. propterea nescis perplexus, apponas semper cond. tionem.

Self. 25.

Decima conclusio. Reliquias sanctorum qualescunque congruo honore venerari debemus, ut precipue eorum corpora: hanc probat S. Thomas ubi supra, quia habens affectum ad aliquem etiam ea, quae de ipso post mortem relinquuntur veneratur non solum corpus aut partes corporis eius immo, & eius vestes, sed nos debemus habere maximum affectum ad superscriptos tanquam membra Christi amicos, & filios adoptiuos, & nostros intercessores: igitur conclusio vera, & haec est de fide definita in concilio Tridentino dicente, quod fideles diligenter instrui debet ab Episcopis de sanctorum intercessione, inuocatione, reliquiarum honore, & legitimo imaginum usu, & cat. omnes fere patres habent hoc idem praesertim Aug. lib. de Ecclesiasticis dogmatibus dicens sanctorum corpora, & precipue beatorum Martyrum reliquias ac si Christi membra sincerissime honoranda credimus, & subdit, si quis contra hanc sententiam velit esse non christianus, sed Eugnominianus, & Vigilantianus creditur. Vbi nota, quod conclusio intelligitur de reliquijs authenticis quas, vel sedes Apostolica, vel Episcopi, vel aliqui alij viri grauissimi fide digni eas testificantur, & certam fidem de eis redunt, & hoc propter multos falsos homines, qui decipiunt simplicem plebem. lege de hac re Thomam Vualde sem. lib. de Sacramentis, & D. Amb. de Nazario, & Celso, de honore sanctorum reliquijs tributo, ubi ait, quid honoras iam in carne resoluta, & consumpta, subdit honore in carne Martyris circatrices acceptas pro Christi nomine honore corpus, quod docuit me non timere mortem propter dominum meum, honore in cineribus semina aeternitatis, & multa alia docet de hac materia.

Qu. 25.

Sess. 15.

Cap. 73.

Titulo 23.

Qu. 16. Ar. 11.

Ar. 12.

DISTINCTIO X.

Disputatur hic a magistro, & a ceteris scolasticis, quid conueniat Christo ratione humanae naturae, & ponitur prima conclusio talis: ista propositio Christus secundum quod est homo, est Deus est magis neganda, quam affirmanda. probat haec S. Tho. 3. p. quia illa propositio est magis neganda, quam affirmanda, quae magis declinat ad sensum falsum, quam aduersum, sed haec propositio est huiusmodi, quia illud, quod conuenit Christo secundum quod homo, conuenit omni homini. si igitur Christus secundum, quod homo esset Deus sequitur, quod omnis homo esset Deus, quod patet esse falsum, igitur conclusio vera.

Secunda conclusio. Ista propositio Christus Dominus secundum, quod homo cum additione aliqua, scilicet in ratione suppositi est propositio vera & concedenda: probat, & hanc ubi supra, quia suppositum naturae humanae est persona filii Dei, quae est Deus, sed in hac propositione quando fit reduplicatio in ratione suppositi cadit super personam filii Dei, quae est Deus, igitur conclusio vera.

Tertia conclusio. Christus Dominus secundum quod homo est persona: haec propositio est vera si ly homo reduplicat suppositum, probat hanc Sancti Th. ubi supra, quia suppositum naturae humanae in Christo est persona filii Dei, sed filius Dei per se est persona, igitur propositio vera, scilicet, quod secundum, quod homo est persona.

Quarta conclusio. Christus secundum, quod iste homo est Deus. est propositio vera: probat hanc S. Thom. ubi supra, quia ly iste est pro nomen demonstratiuum suppositi Christi, sed suppositum Christi est Deus: igitur conclusio vera, & sic etiam valet ista alia, hic homo est Deus.

Quinta conclusio. Haec propositio iste homo fuit ab aeterno est vera. elicitur ex loco superius citato, & ratio est, quia pronomen iste trahit hoc nomen homo ad suppositum diuinum, sed suppositum diuinum fuit ab aeterno, igitur conclusio vera. & sic etiam iuxta hunc sensum istae sunt verae, hic homo fecit celum, & terram, & hic homo est genitus ab aeterno. Circa has conclusiones discriminantur Scholastici num sint vere de virtute sermonis, Diuus Bonauentura respuit absolute istam Christum secundum, quod homo est persona, quia haec dictio secundum, quod siue capiatur reduplicatiue, siue specificatiue dicens rationem formae siue causae est simpliciter neganda, sic & ista Christus secundum, quod homo est Deus cum dicat habitudinem causa est falsa locutio, Christus secundum, quod homo est hypostasis est impropria. huic opinioni subscribit se Ricardus dicens hanc esse simpliciter falsam Christus secundum, quod homo est Deus, quia istud complexum secundum, quod notat terminum cui adiungitur, & significat rationem per quam praedicatum conuenit subiecto, & subdit deinde narrando duas opiniones quarum prima est dicere de virtute, & proprietate sermonis haec propositio Christus secundum, quod homo est Deus non est vera, Alia vero opinio concedit ipsam, & sic de alijs propositionibus superius allatis. concurret cum his Dur.

asserens, quod semper terminus concretus positus in praedicatione, vel in quacunque implicatione circa substantiam tenetur formaliter pro natura, & non materialiter pro supposito, & sic ista simpliciter est falsa Christus secundum, quod est Deus, ut persona, & sic de alijs. Rei tamen veritas est, quam posuimus in conclusionibus de mente. S. Thomae, quia hic terminus homo in his propositionibus potest referri in reduplicatiue, vel ratione suppositi, vel ratione naturae: si primo modo sumitur cum supposito humanae naturae in Christo sit terminus in creatura sit persona, & Deus istae propositiones erunt verissime Christus secundum, quod homo est persona, & Deus &c. Si vero accipiatur in ratione naturae sic potest adhuc dupliciter intelligi, vno modo, quod naturae humanae competat esse in aliqua persona, & hoc etiam modo verum est, omne enim quod subsistit in humana natura est persona, alio modo potest intelligi, ut naturae humanae in Christo propria personalitas debeat causata ex principiis humanae naturae, & sic Christus secundum, quod homo non est persona, quia humana natura non est per se seorsum subsistens a diuina natura, quod requirit ratio personae. huic veritati concordat Albertus dicens, quod ly talis secundum, quod vel notat conditionem naturae, vel notat unitatem siue identitatem diuini suppositi, primo modo propositiones sunt falsae. Secundo vero modo concedere, ut verae, & sic distinguende sunt similes quaestiones dum quaeritur vtrum Christus secundum, quod homo sit indiuiduum, & vtrum Christus secundum, quod homo sit suppositum, iterum vtrum Christus secundum

Artic. 1.

Bonanen.

Ricard.

Distin. 10. Qu. 1.

Albertus

Alex.

Distin. 10.

Marfilis. q. 2. art. 3.

134 art. 1.

Cap. 1.

Dil. 7. q. 3.

Distin. 10.

Qu. 24.

quod homo sit res naturae, eandem veritatem docet Alex. Alensis dicens, quod hoc quod dicitur secundum quod multipliciter exponi potest, quia vel designat unitatem personae, & sic propositiones sunt verae, si autem designat causam, propositiones sunt falsae. concordat Petrus de Palude in praesenti lib. 3. impugnans illam opinionem quae dicit, quod ista est falsa Christus secundum quod homo est persona, & Christus secundum, quod est hic homo est persona dicitur vera, nam homo, & hic homo non differunt nisi sicut superius, & inferius, ut indiuiduum vagum, & indiuiduum signatum: igitur si hic homo potest reduplicare suppositum, ita etiam, & homo Marfilis idem ostendit in hoc lib. addens, quod materia ista vtrum Christus secundum, quod homo sit persona, est materia logicalis, quia in aliquo sensu istae propositiones sunt verae, & in aliquo falso: ne simpliciter sint occasio erroris rationabiliter reijciuntur, sed coram doctis viris possunt distingui, & sic sunt verae, & quia nos cum distinctione proposuimus illas ad mentem S. Tho. propterea ita accipiendae sunt.

Sexta conclusio. Christus est praedestinatus Filius Dei: probat hanc S. Tho. 3. par. quia praedestinatio est praedeterminatio Dei ab aeterno eorum quae per gratiam sunt facienda in tempore, sed Christum esse Filium Dei & factum in tempore per gratiam vnionis, & praedeterminatum a Deo ab aeterno. alioquin aliquid adueniret de nouo diuinae menti: igitur conclusio vera, & est de fide, ut scribit Apost. ad Rom. loquens de Christo, qui praedestinatus est Filius Dei in virtute. Circa quam conclusionem nota, quod Alex. Marfilis, & Scotus, & Dur. dicunt, quod haec propositio non propria est, sed impropria, & debet intelligi cum hac conclusionem Christus secundum quod homo est praedestinatus Filius Dei, sic etiam ait Gabriel, Ioanes de Bassolis, Petrus Tartaretus, quod haec dictio secundum quod cum possit capi dupliciter reduplicatiue, & specificatiue, in praesenti tenetur specificatiue, ita quod sensus est Christus homo praedestinatus est esse Filius Dei, unde non absolute de rigore sermonis est accipienda: si vero capiat reduplicatiue, & absolute est falsa iuxta intentionem S. Tho. nos dicimus, quod propositio est vera absolute, & proprie, quae sic sonant verba Apostoli qui. Christus praedestinatus est Filius Dei in virtute, ita quod reuera Christus est praedestinatus, ut esset Filius Dei, & ad hoc est praedestinatus, ut sit Filius Dei non secundum generationem diuinam personae, sed ratione humanae naturae, quatenus persona diuina subsistit ex tempore in humana natura, ita quod ex praedestinatione habet hic homo, qui est Christus, ut sit Filius Dei, & hoc docet B. Aug. & glossa interlinearis.

Septima conclusio. Haec propositio natura humana est praedestinata est impropria loquutio: probat hanc S. Th. ubi supra, quia praedestinatio aut est ad visionem diuinam, aut ad vnionem hypostaticam, vtraque est personae, & non naturae: igitur quando dicitur natura humana est praedestinata non est propria loquutio. Vbi nota quod haec ponitur aduersus quosdam Theologos dicentes, quod praedestinatio ad visionem beatificam est personae, sed praedestinatio ad vnionem hypostaticam est naturae: & decipiuntur isti, quia licet humanitas sit praedeterminata a Deo, ut vniantur Filio Dei in unitate personae, non tamen ipsa est praedeterminata, ut sit Filius Dei, & pro-

pterea vtraque praedestinatio dicitur personae. & si natura dicatur praedestinata est in propria loquutio, ista tamen est propria, Filius Dei est praedestinatus, ut sit homo, & haec quoque est propria homo est praedestinatus ut sit Deus.

Octava conclusio. Praedestinatio Christi est exemplar nostrae praedestinationis: probat hanc S. Doctor, quia filiatio naturalis est exemplar filiationis adoptiuae, sed praedestinatio Christi est ad filiationem naturalem, praedestinatio nostra ad filiationem adoptiuam, ut ait Apostolus ad Rom. quos praesciuit, & praedestinavit conformes fieri imaginis Filij sui: igitur conclusio vera. Vbi attende, quod conclusio est intelligenda ex parte termini, & effectus praedestinationis, non ex parte actus praedestinationis, quia hoc modo Deus eodem actu aeterno praedestinavit nos, & Christum, & sic intelligit Beatus Augustinus lib. de praedestinatione Sanctorum, & prec. arisimum lumen praedestinationis, & gratiae ipse Saluator, ipse mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus, & dicitur lumen in quantum per praedestinationem, & gratiam Christi est manifestata nostra praedestinatio, & hoc est praedestinatio Christi esse exemplar nostrae praedestinationis.

Nona conclusio. Praedestinatio Christi est causa efficiens exemplaris, & meritoria nostrae praedestinationis: probat & ista D. Tho. quia illud quod est causa omnis gratitudinis apud Deum, est etiam causa nostrae praedestinationis, sed praedestinatio Christi est causa omnis nostrae gratitudinis quam habemus apud Deum: igitur conclusio vera. Vbi etiam attende, quod haec etiam intelligitur ut praecedens conclusio. si ex parte effectus, qui est gratia, & gloria, & adoptio filiorum, sic enim scribit Apostolus ad Ephes. qui gratificauit nos in dilecto Filio suo. i. charo, & gratos, & Filios adoptiuos, & redemptos. & praedestinatos efficienter, exemplariter & meritorie reddidit & fecit nos. sed ex parte actus praedestinationis non est vera conclusio, quia idem non est causa sui ipsius. diuina enim voluntas eodem actu praedestinavit nos & Christum: concordat in hoc Alex. Bonauentura, 3. par. q. 3. & Dur. ut hoc contra Driedonem lib. de redemptione generis humani, & Franciscum somnium, & Ruar dum Taper, & Adamum, in expositione Epistolae ad Romanos.

Decima conclusio. Christus fuit praedestinatus in remedium peccati: elicitur haec conclusio ex locis supra citatis, & ratio est, quia praedestinatio Christi praesupponit praescientiam futurorum, sed remedium peccati, & peccatum ipsum spectat ad praescientiam: igitur conclusio vera, ita quod Christus est primus praedestinatus in quo omnes praedestinati sunt electi, & non esset praedestinatus si non esset futura redemptio, & hoc intellige de facto, quia de possibili poterat praedestinari, ut redemptor praeseruatiuus non autem subleuatiuus peccati, vel esset praedestinatus ut glorificator, non autem, ut redemptor, vel esset praedestinatus, ut immortalis, & impassibilis, non ut mortalis, & passibilis, vel esset praedestinatus, ut caput Ecclesiae, ut ait Gulielmus de Rubione, & Petrus Tartaretus de mente Scoti: tu autem sequere conclusiones praepositas, de quibus lege Caietanum in tertiam partem Sancti Thomae.

DISTINCTIO XI.

In præcedentibus determinauit Magister qualiter ea q̄ sunt dignitatis in humana natura possunt dici de Christo: hic disputat quō ea q̄ pertinent ad defectum humanæ naturæ possunt dici de Christo, & ponitur prima conclusio: Hæc propositio Christus est creatura non est absolute, & sine determinatione dicenda: probat hæc S. Tho. 3. p. quia illa propositio non est absolute concedenda, q̄ potest esse occasio erroris, & fauet hereticis, sed hæc propositio est hmoi: ergo concl. vera. Circa istam concl. nota, q̄ ponitur contra Scotū, qui diuersa tangit, & in uoluntate facit, quæ veritate hæc v̄ magis obscurare, quā declarare nihilominus Ioan. de Bassolis de mēte Scoti narrat tres opin. quarū prima est Magistri oino negantis istā, Christus est creatura, præcipue, vt caueatur error Arrij, qui posuit Filiū esse creaturā, secūda opinio dicit, q̄ hæc Christus est creatura de rigore sermonis est falsa, p̄pterea negāda est, nō solū p̄ hereticos, sed ad euitandā falsitātē, & hæc v̄ esse opin. S. Th. in præsentī dist. tertia opi. est, quā dicit esse probabiliorem, & hæc concedit propositionē, Christus est creatura, quia accepit nouū esse per nouā productionē tēporalē à Spiritu Sancto, & à B. Virgine, & ideo creatura est, & sic etiā Capreolus tribuit Scoto, q̄ concedit propositionē: Caietanus etiā concedit, sed ait esse cauendā p̄ hereses. Medina ait, q̄ de rigore, & p̄prietate sermonis est falsa, ego aut̄ qui sum minimus dico q̄ est verissima, & debemus ea vti cum hac cauda Christus secundū humanā naturā est creatura, & minor patre, & sic vtūtur oēs Sācti, & Aug. lib. 839. & D. Amb. ad Gratianum, & D. Hier. in Epist. ad Ephes. & tandē, Athanasius æqualis Patri secūdū diuinitatē, minor Patre secūdū humanitatē. & S. Th. in hac concl. &c.

Secūda concl. est, illa quæ attribuuntur Christo ratione vtriusq; nature, cum determinatione sunt proferenda: suadet S. Tho. istam vbi supra, quia illa quæ dubitationem inducere possunt cū cautela, & determinatione proferenda veniunt, sed illa quæ proferuntur de Christo ratione vtriusq; nature, dubitationem habent: igitur & c. hæc conclusio est Damasceni 3. lib. fidei orthodoxæ, dicētis, q̄ Christus qui Deus est & homo, dī & creatus, & increatus, passibilis, & impassibilis, subdit deinde, ipsa vna hypostasis. s. Christi & increata, est deitate, & creata est humanitate, quia sicut in rebus corporalibus ea de quibus dubitari potest; an conueniant toti vel parti, si insunt alicui parti non attribuuntur toti simpliciter, sed cum determinatione, non. n. dicimus, q̄ Aethiops est albus, sed q̄ est albus secundum dentes, ea vero, quæ parti solum conueniunt simpliciter de toto prædicantur, vt homo absolute dicitur crispus; ita similiter ea quæ Christo possunt attribui ratione vtriusq; nature non absolute prædicantur de illo, ea autem de quibus suspicari non potest, quod ratione humanæ nature conueniunt sine addito de illo. enunciantur, & c.

Tertia concl. ista propositio non absolute est concedenda, Christus incepit esse: probat hæc S. Tho. vbi supra, quia nullum suppositum æternū incepit esse, sed Christus dicit suppositū æternū: igitur non incepit esse. Vbi animaduerte, q̄ sunt variæ sententiæ, nam tota Schola Schotistarum de mēte sui

Magistri defendit ipsam, dī de rigore sermonis esse veram, & addit Petrus Tartaretus, quod Christus est vnū ens per accidens, & de rigore sermonis incepit esse, imō hæc, iste homo demonstrato Christo incepit esse, Magister in litera, & Albertus, D. Bonauentura Duran. dicunt quod nec est vera, nec falsa in rigore, quia si incipere esse intelligatur de natura diuina, propositio est falsa, si de natura humana est vera: currit cum istis V. dalmicus, & Altifiodorēsis, sed opinio S. Tho. est sequēda, quod hæc propositio Christus incepit esse est simpliciter falsa, & hanc veritatem sequitur Gabriel, Marfilius, Petrus de Palude narrans tres modos dicendi, & Capreolus, Ferrariensis in quartum contra gentiles, & tandem Caiet. imponit finem omnibus his litibus, q̄ ista loquutio Christus incepit esse, est simpliciter falsa, & damnata Parisijs cum esset, fuit deinde appellatum ad sedem Apostolicam, & reprobata dicitur ab Alexandro sexto, quia Apostolus ait ad Hebræos Iesus Christus heri hodie & in secula, & ipse proprio ore antequam Abraam fieret, ego sum.

Quarta conclusio. Propositio hæc, iste homo demonstrato Christo incepit esse, dato quod esset vera non esset ea vtendum: hanc probat S. Thom. vbi supra, quia cū hereticis, nec nomina debemus habere cōmunia, ne eorum errori fauere videamur. Sed hac propositione vtatur Arrius dicēs, quod Christus erat creatura, & minor Patre, & incepit esse, quia erat quando non erat: igitur & c. Vbi nota, quod hæc ponitur contra Ioannem de Bassolis qui affirmat istam propositionem esse veram, & ea vtitur, quia Christus incepit esse, sicut & in morte desijt esse, & in resurrectione resumpsit esse, tu autem sequere opinionem D. Thomæ.

Quinta conclusio. Christus secundum, quod homo est creatura, magis est concedenda, quā neganda: probat hæc S. Tho. vbi supra, quia omne quod est, vel est creator, vel creatura, sed hæc est falsa, Christus secundum, quod homo est creator: ergo hæc est vera Christus secundum quod homo est creatura. Vbi animaduerte, quod hæc ponitur contra Antonium Andream hic qui de mēte Scoti ait, quod sicut ista non est vera Christus est creatura, ita nec ista Christus in quantum homo est creatura, præsertim si capiatur reduplicatiue, nos autē dicimus de mēte S. Tho. quod siue capiatur reduplicatiue siue specificatiue semper est vera, Christus in quantum homo est creatura, sed reduplicatio, & specificatio debet fieri super naturam humanam, dicēdo Christus secundum, quod homo est creatura, est vera, & propria cōtra Scotum, sed si reduplicatio fieret ad suppositum tunc propositio esset magis neganda, quā affirmāda: Carthusianus tamen ait, quod est nominalis dissentio hæc, sed lege de hac re Cal. hic.

Sexta conclusio. Hæc propositio homo factus est Deus, est falsa, & nō concedenda de rigore sermonis: probat S. Tho. quia hoc participium factus, vel cadit supra subiectum, vel supra prædicatum, sed neutro modo dici potest, quia suppositum humanæ nature cum sit æternum non est factum, nec Deus est factus: igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod ponitur contra Petrū Tartaretum qui de mente sui Magistri Scoti, tenet propositionem istam, homo factus est Deus, esse simpliciter veram quia illud, quod nō semper fuit tale, & nō est illud est factus

est factū, sed homo semper fuit Deus, & modo est, igitur hæc est vera homo est factus Deus. & tamen doctrina huius viri est cōtra Cirillum in lib. de incarnatione vnigeniti dicētis Deum hominē esse factum, & non econtra hominē factū Deum, quæ verba habentur in primo tomo Cōciliorū statim post Cōciliū Ephesinū, & huic veritati adherent quoq; multi Scotista, vt est Coraldus, & Ioānes de Bassolis cōtra Antoniū Andream qui sequitur Sco. in hoc.

Septima concl. Hæc propositio Deus factus est homo est simpliciter vera: probat S. Doctor, vbi supra, quia vnūquodq; dī esse factū illud quod de nouo dī prædicari de ipso, sed esse hominē de nouo incipit prædicari de Deo: igitur concl. vera. Vbi nota, q̄ hæc est de fide vt patet ex illo Ioannis, & Verbum caro factū est, vt ex symbolo Apostolorum, & homo factus est: tamen obseruandum est, q̄ omnes heretici cōcedebāt istā Deus factus est homo, sed diuersimode exponebant, nam Manichei dicebant Deus est homo non vere, sed similitudinarie, quia accepit corpus phantasticum, Fotinus dicebat, q̄ Deus est homo participatiue. s. per gratiā, sicut omnes Sancti Nestorius vero dicebat, q̄ Deus est hō per cōiunctionē, vel dignitatis, vel autoritatis, vel affectionis, aut inhabitationis, fides catholica tenet, q̄ Deus est homo, Deus supponit pro persona humana, quia supponit pro persona filij Dei quatenus est persona humana, de qua relege Caietanū in 3. par. & etiam in expositione Euangelij Ioannis super illis verbis Verbum caro factum est.

Octaua concl. In Christo ea quæ sunt vnus nature nō prædicatur de altera in abstractō significata: probat hæc S. Tho. vbi supra, quia ea quæ sunt propria vnus non possunt vere de alio prædicari nisi identice, vel denominatiue, vt risibile de homine, sed in mysterio incarnationis natura diuina, & humana, nec sunt idem, nec vna denominatur ab altera: igitur conclusio vera, & est Damasc. lib. 3. fidei orthodoxæ, dicētis deitate proferentes nō nominamus ea quæ humanitatis sunt. i. proprietates, nō enim dicimus deitate possibile, vel creabile, deitas autē est diuina natura, & ideo ea quæ sunt propria humanæ nature non possunt dici de diuina.

Nona concl. Nomina concreata significantia naturas, vt Deus, homo, vel proprietates naturarū, vt immortalis, mortalis, vel actiones, vt creat gubernat, vel passiones, vt flagellatur, crucifigitur, verē & proprie prædicantur de se inuicem indifferenter: hanc probat S. Thom. vbi supra autoritate Leonis Pape in Epistola ad Palestinos, & habetur quoque hæc veritas in Concilio Ephesino 1. & in Concilio Calcedonenſi, & in Concilio Florentino, & est doctrina omnium Patrum, qui asserunt has propositiones esse veras Christus est Deus, conceptus de Virgine natus, mortuus, sepultus, hic homo est Deus, immortalis, omnipotens, qui regit & gubernat vniuersa, & alię similes, & c.

Decima concl. Deus est homo, est propositio in materia naturali: elicitur hæc ex D. Th. vbi supra, & rō est, q̄ q̄ species prædicatur de suo indiuiduo, tunc illa prædicatio est in materia naturali, sed in hac propositione Deus est homo, species puta hō prædicatur de suo indiuiduo: igitur concl. vera. Vbi attende, q̄ hæc ponitur contra Franc. Lichetū, & oēs Scotistas, & Dur. & Marf. & Gabr. qui tenent ipsam

esse in materia contingenti, & errant valde, quia q̄ dī Deus est homo ly Deus non capitur formaliter ratione formæ significatæ, quia tūc secundū ordinē naturalē esset in materia remota, & secundū ordinē supernaturalē esset in materia contingenti, accidit. n. deitati vt sit hō, & ideo esset propositio per accidens logice non metaphysice, sed ly Deus capitur materialiter p̄ supposito quod est natura diuina, & humanæ simul, & sic supposito mysterio incarnationis, Deus est hō, est propositio per se in materia naturali, q̄ persona verbi quod est Deus, existit per se in diuina, & humana natura, vnde ly Deus qui est subiectum accipitur pro hoc Iesu, & quia Iesus est homo, est in materia naturali, sic etiā Deus est homo, lege de hac re, Caiet. & Medinam. articu. 1.

DISTINCTIO XII.

Agitur hic de defectibus qui cōsequuntur naturam humanā secūdū, q̄ creatura est, & pro explicatione huius negotij sit prima conclusio talis: Christus Dñs nō habuit peccatū originale: hanc probat S. Doct. 3. p. quia ille habet peccatū originale qui descendit à stirpe Adæ, secundum feminalem rōnē, & secundū corpulentā substantiam sicut nos oēs, at Christus Dñs nō descendit secūdū feminalem rationē, sed tm̄ mō habuit corpulentā substantiā: igitur conclusio vera, & est de fide. Vbi nota, q̄ hæc declarat Petrus de Palude in præsentī dist. asserēs, q̄ posito, q̄ Christus assumpsisset naturam habentē originale, q̄ in ea non mansisset originale, quia licet in ea potuisset manere carentia gratiæ, & gloriæ, non tamen debitū, & obligatio ad has penas, licet Gabriel videatur dicere, q̄ si assumpsisset naturā humanā ab vtroq; sexu per cōmitionem minimum illa nō esset sine labe peccati: quicquid sit de hoc rei tamen veritas est, q̄ Christus nō accepit actiue ab Adam humanā naturā, sed solū materialiter actiue vero à Spiritu Sācto sicut & ipse Adam materialiter sumpsit corpus ex limo terræ, actiue vero à Deo, & propter hoc Christus nō habuit originale, quia fuit solum materialiter in Adam.

Secūda concl. Christus Dñs quatenus Deus non potest peccare: probat D. Th. vbi supra, & p. p. quia est prima regula: ergo peccare non pot. Vbi nota, q̄ hæc est etiam de fide, & declarat eam Melchior Cano 1. lib. de locis Theologicis, quia sicut primæ veritati repugnat dicere falsum ita primæ bonitati repugnat facere malū, & tam alienus est Christus à falsitate quā ab iniquitate & à peccato, sed Christus Dñs est prima bonitas, & prima veritas, sequitur, q̄ nec per se, nec per alium peccare potest, sed est impeccabilis per naturam.

Tertia conclu. Christus Dñs in quantum homo in sensu composito quatenus beatus non potest peccare: hanc probat S. Tho. p. p. quia voluntas beati totaliter innititur Deo videndo essentiam bonitatis, ergo non potest ab ea diuertere, & peccare. Vbi nota, quod Ocham, & Fraciscus de Maironis tenēt, q̄ beatus potest peccare, sed in hoc non sunt sustinēdi, quia dictum est supra, quod licet beatus possit peccare per potētiam remotam quæ est liberum arbitrium, quod est vertibile de bono in malum, non tamen per potētiam propinquam, quia cum sit confirmatus in gratia quā ipse beatus non respicit, Addit. Aq. in iij. vol. Capr. B 2 vel

q. 16. art. 8.

Quest. 67. Cap. 7.

q. 16. art. 9.

Dist. 11. q. 2.

Quest. 49.

Cap. 49.

Cap. 1.

Cap. 11.

q. 16. art. 1.

q. 16. art. 2.

Articu. 5.

Cap. 4.

Dist. 11. q. 2.

Articu. 5. Epist. 83.

Cap. 4.

q. 16. art. 1.

Dist. 7. q. 2.

q. 15. art. 1.

Quest. 25.

Cap. 3.

q. 62. art. 4.

vel dicas, q̄ in sensu diuiso potest peccare, sicut hęc modalis est vera albū p̄t esse nigrū, sed nō in sensu cōposito, vt hęc est falsa, albū est nigrū: ex hoc reprehēdēdus venit Pet. Tartaretus, qui negat hęc doctrinā dicēs, q̄ beatus dicitur non posse peccare non ab intrinseco, sed quasi ab extrinseco. sex ordinatione, & manutentione ipsius Dei, & diuina voluntate continuante actum beatitudinis: tu autem sequere doctrinā S. Tho. quia hoc est ab intrinseco cū sit cōfirmatus in gratia, & nō tm̄ ab extrinseco.

Cap. 5.

Quarta concl. Christus Dñs pro nobis fecit peccatū: hanc ponit S. Th. vbi supra, & est de fide cum habeatur ex verbis Apost. 2. ad Corinth. Eum qui non nouerat peccatū pro nobis fecit peccatū. Sed obseruandū est, q̄ hęc propositio potest tripliciter intelligi primo pro sacrificio, nā erat cōsuetudo in veteri lege, q̄ sacrificiū quod offerebatur pro peccato nominabāt peccatū, vnde apud Oseam dīr, peccata populi mei comedent. i. oblata pro peccato, & sic Christus fecit peccatū pro nobis, i. hostiā & sacrificium. secundo p̄t intelligi pro similitudine, & pena peccati, vt ait Apost. Roman. misit Deus Filiū suū in similitudinē peccati: & sic Christus fecit peccatū, quia Deus fecit eū assumere carnē mortālē, & passibilem: tertio p̄t intelligi secūdū reputationē hominū, homines opinabantur Christū esse peccatorem, vnde Esai. cum iniquis reputatus est, & hoc ideo vt nos, qui rei veritate sumus peccatores efficeremur iusti apud Deū. lege Cai. super hūc pasū.

Cap. 4.

Quinta cōcl. Simpliciter loquēdo Christus Dñs nullo modo potuit peccare mortaliter, nec venialiter: probat hęc S. Tho. hic, quia omne quod fecit ille homo Christus p̄t dici q̄ Deus fecit, sed Deus nec mortaliter, nec venialiter peccare potest: ergo neq; Christus Dñs. Circa quā nota, q̄ hęc cōclusio ponit cōtra Ioānē de Bassolis, q̄ tenet in p̄senti dīf. Christū verū Deū, & hominē posse peccare absolute loquēdo, quia nō magis repugnat supposito im mortali posse mori q̄ supposito impeccabili posse peccare, sed Christus Dñs mortuus est secūdū humanitatem, ergo etiā secūdū eā potuit peccare: quę positio offendit pias aures, & est cōtra oēs fere patres, p̄sertim Damas. 3. lib. fidei orthod. dicentis impeccabilis est Deus Iesus.

Cap. 8.

Sexta concl. Posito, q̄ Christus Dñs assumpsisset naturā in puris naturalibus cōstitutā sine gratia habituali & gloria, nō posset peccare: elicitur hęc ex S. Th. vbi supra, & rō est, quia actio plus imputatur principali agētī q̄ instrumētō, sed talis natura esset instrumentū diuinitatis in Christo, ergo si talis natura peccaret, illud peccatū traueretur diuinitati, quod est absurdū dicere. Vbi animaduerte, q̄ hęc cōclusio ponitur cōtra Dur. qui oppositū huius auct det sustinere, cōtra quē Petrus de Palude arguit validissimis argumentis in p̄senti distinctione, vbi narrat tres sententias de hoc quæstio, prima est, q̄ Christus Dñs potuit peccare, & hanc sequitur Scotus, Dur. Gabriel, Adā Goram, & multi nominales. secunda est, quam sequitur Marsilius in hoc lib. q̄ Christus Dñs potuit peccare, & ex cōsequenti damnari: tertia est quam posuimus nos in conclusionē in qua cōcordat Bonauētura, Alex. Alensis, Petrus de Tarantasia, Riccardus, Altisiodorēsis, Albertus Magnus, Vdalricus in p̄senti loco, Magister. & Carthusianus, & est expressa sententia D. Anselmi lib. 2.

Cap. 53.

Octaua concl. Christus Dñs non habuit fomité peccati: probat hanc S. Tho. vbi supra, quia perfectissimus status virtutis non potest stare cū fomité peccati, sed Christus Dominus habuit perfectissimum statum virtutis: igitur cōclusio vera. Vbi nota, q̄ hęc est de fide, cū habeatur apud Matth. quod in ea, natū est de Spiritu Sancto, est, sed Spiritus Sanctus excludit nedū peccatū, sed etiam inclinationē peccati, quæ importatur nomine fomitis, est. n. fomes inclinatio sensualis appetitus in id, quod est cōtra rōnē, importat. n. cōcupiscētīā delectabiliū, vnde in Christo non fuit interior impugnatō, sed tm̄ exterior ex parte Mundi & Diaboli, quos superauit cum maxima victoria, & hęc est doctrina Hieronymi super illud Roman. in similitudinē carnis peccati, dicētis caro Christi fuit assumpta de massa carnis q̄ erat p̄clinis ad peccādū, nō q̄ ipsa sit in se p̄clinis ad peccādū cū sit fabricata ope Spūs Sacti.

Dist. 12. art. 1.

Nona cōcl. Christus Dñs nō habuit motus inordinatos appetitus sensitiui, ēt sine cōsensu voluntatis: elicitur hęc ex loco superius citato, & rō est, q̄ vbiq; sunt tales motus inordinati ibi interuenit peccatū saltē veniale, sed in Christo Dño nullū fuit peccatū, vt ipse testatus est, quis ex vobis arguet me de peccato: igitur cōcl. vera. Vbi nota, q̄ hęc ēt est de fide, & cōtra Pelagianos docētes hūc errorē cōtra quos disputat B. Augu. lib. 4. hypognosticon, & lib. de correctione & grā, q̄ cū dicitur de Christo, q̄ fuerit plenus gratia, & veritate quasi vnigenitus a Patre, blasphemū, & impiū est cū tanta sanctitate, & plenitudine gratię ponere in eo motus pudendos, & inordinatos, & contra, seu p̄ter rationem.

Cap. 20.

Decima cōclusio. Christus Dominus nō habuit iram, quæ est peccatū: probat hanc S. Doctor, quia vbiq; est ira, quæ est peccatum est, tristitia, & appetitus vindictę, sed Christus Dominus non habuit tristitiam & appetitū vindictę: igitur conclusio

Dist. 12. Quæst. 9.

Cur Deus, & homo vbi ait, Adā fuit peccabilis, quia homo: Christus fuit impeccabilis, quia Deus hō: de qua re vide Capr. qui soluit motiua istorū, qui tenet oppositū, & ēt Barth. de Medina in 3. p. S. Th. Septima cōcl. Christus Dñs nō potuit assumere naturā actū peccatē remanētē in ea rōne culpę: elicitur ex ipso D. Tho. vbi supra, & rō est, quia Deus, sed diuinitatē non p̄t esse proprius author culpa, secūdū hoc sequerēt si assumeret naturā actū peccatē: igitur cōcl. vera. Hęc cōclusio ponitur quoq; contra Dur. dicentē, q̄ Christus saltim de potentia absoluta potuisset assumere naturam hominis peccatoris, imō hominis dānati, & sic Christus Deus esset in peccato, quia si natura humana assumpta esset in peccato, homo etiā rōne illius esset in peccato, sicuti posito, q̄ assumeret naturam ignis, posset comburere domū, pauperis, vel Ecclesiā aliquā, & sic peccaret; sed nullo pacto est sustinēdus Dur. hic, cum fuerit in maximo errore, quandoquidem si assumpsisset naturā actū peccatē statim amoueret peccatum, veluti lux subintrans antrum obscurum subito expellit tenebras, sic etiam si assumpsisset naturā dānati sumeret penā solūmodo, sed nō culpā, obstinationē, & odiū Dei, q̄ sunt in dānatis, nec est ad propositū exemplum de natura ignis assumpta, quia operatio ignis nō indiget regula illo modo quo operatio liberi arbitrij, in quo potest esse culpa, & meritum, &c.

Quarta concl. Christus Dñs de potētia Dei absoluta potuit non habere gratiā habitualem, & potuit non esse gratus Deo secundum humanitatem: elicitur hęc ex S. Th. vbi supra, & ratio est, quia posset fieri, vt verbum assumeret naturam in puris naturalibus, sine gratia, & sine peccato, & tunc nec esset grata, nec ingrata Deo, & de facto posset assumere naturam humanā, quæ nec esset habitura gloriā, nec vitam beatam, sed de potentia ordinaria fuit conuenientissimum, vt Christus esset gratus Deo secundum humanitatem, sicut est beatus secundū humanitatem, cum hoc tamen stat, q̄ de potentia absoluta Christus nō potuit esse ingratus, quia de potentia absoluta non p̄t esse quin sit Filius Dei, & sic non potest esse Deo ingratus, sed hoc nō erit per gratiā habitualem, sed per aliquid aliud de quo infra dicemus.

Quinta concl. Licet Christus habuerit oēs grās gratis datas, non tm̄ oibus illis vsus est, hęc sic probat S. Th. vbi supra, quia Christus voluit p̄dicare, solū Iudęis, vt ipse dixit Matth. nō sum missus, nisi ad oues, quæ pericrūt domus Israel, & ideo nō vsus fuit dono linguarū, quia nō oportebat eum loqui pluribus linguis. Circa istam conclusionem nota, quod aliqui tenent oppositum huius conclusionis volunt enim, quod Christus Dominus vsus fuerit dono linguarū, quia scripsit Epistolam quādam Regi edithenorum nomine Agabaro in lingua ab Addit. Aq. in iij. vol. Capr. B 3 eo

Quinta concl. Licet Christus habuerit oēs grās gratis datas, non tm̄ oibus illis vsus est, hęc sic probat S. Th. vbi supra, quia Christus voluit p̄dicare, solū Iudęis, vt ipse dixit Matth. nō sum missus, nisi ad oues, quæ pericrūt domus Israel, & ideo nō vsus fuit dono linguarū, quia nō oportebat eum loqui pluribus linguis. Circa istam conclusionem nota, quod aliqui tenent oppositum huius conclusionis volunt enim, quod Christus Dominus vsus fuerit dono linguarū, quia scripsit Epistolam quādam Regi edithenorum nomine Agabaro in lingua ab

Cap. 5.

si vera. Vbi attende, quod Christus nō habuit tristitiam, quæ procedit ex inordinato affectu, quia hęc est culpa, & peccatum, sed habuit quandam tristitiam, quæ dicitur propalsio, vt scribit Matth. cepit cōtritari, & inustus esse, quia anima sua benedicta apprehendit mortem, & passionem suam esse notuam quantum ad se, & quatum ad alios, sicut peccatum discipulorum, & iudeorum occidentium ipsum: nec etiam ira quæ est appetitus vindictę cōtra debitum ordinem rationis, potuit esse in Christo Domino, quia talis semper est vitium & peccatum, licet fuerit in eo ira, quę est secundum ordinem iustitię, quæ vocatur ira per zelum, vt ipsemet dixit apud Ioan. Zelus domus tuę comedit me, & talis ira est sine peccato de qua loquens Aug. super Ioānem ait omnia p̄uerla, quę videt cupit emēdare, & si emēdare nō potest tolerat, & gemit: ex his ergo patet, quod Christus nō habuit tristitiam procedentem ex inordinato affectu, & iram quæ est contra debitū ordinem rationis, sed tristitiam quæ est propalsio, & iram quæ est zelus.

Cap. 2.

DISTINCTIO XIII.

Cap. 1. art. 1.

In hac distī. disputat Doctores de his quę conueniūt Christo secundū naturā humanam, quæ exaltata est per incarnationem. & pro intelligentia huius ponitur talis conclusio: necesse est ponere in Christo Domino gratiam habitualem: hanc probat S. Thom. 3. par. quia nemo dat quod nō habet, sed Christus Dominus debebat dare gratiam omnibus nobis iuxta illud Ioannis, de plenitudine eius omnes nos accepimus: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hęc est de fide definita in Cōcilio Tridentino vbi dicitur, si quis dixerit hominē iustificari, vel sola imputatione iustitię Christi, vel sola remissione peccatorum exclusa gratia, & charitate, quæ in cordibus hominum diffundatur, & inheret, vel dixerit gratiam esse tantum fauorē Dei anathema sit, quibus verbis aperte habetur, quod gratia tam in Christo, quā in omnibus alijs iustis est aliquid creatum inherens ipsi animæ, quod etiam habetur ex verbis Ioannis Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis: licet aliqui dicant conclusionem istam non esse de fide, quia non est de fide q̄ sint habitus infusi, & respondent ad Concilium Tridentinum, quod & si determinat gratiam esse aliquid creatum inherens ipsi animę, non tamen determinat, q̄ sit aliqua qualitas habitualis distincta ab anima, sed poterit quis dicere sine hēresi, q̄ est quādā rectificatio, & sanitas, & pulcritudo animæ non distincta realiter ab ipsa, & sic conclusio non erit de fide. sed considerent bene quid ipsi dicant.

Cap. 11.

Secūda concl. Christus Dominus habuit gratiā habitualem ad eliciēdas operationes Deo gratas: ponitur cōclusio hęc vbi supra, & ratio est, quia ille, qui propinquissime attingit Deū per cognitionem, & amorem debet eleuari per gratiā, sed Christus Dominus propinquissime attingit ipsum Deū opt. max. amando & cognoscēdo ipsum, ergo &c. Circa quam nota, q̄ Ioānes de Bassolis in p̄senti loco narrat quandam opinionem antiquam cuius authorem non nominat, hęc. n. dicebat q̄ in anima Christi nō fuit, nec est aliqua grā habitualis creata sibi inherens, & ipsam gratificās, sed diuinitas exi-

stēs per vnionē ipsius animę ad verbū supplet quicquid ponitur facere gratia in alijs, ita q̄ fructū fuit ibi gratia aliqua talis habitualis qualis ponitur in alijs sanctis creatis: Ioannes Bachonus videtur tribuere hanc opinionē ipsi Henrico, qui in Quolib. 6. ait, quod habitus non ponitur in anima nisi, vt p̄t. tētia eleuetur, & disponatur, vt expedite inclinetur in obiectū fruibile p̄sens, sed hęc omnia p̄t operari gratia vnionis, idcirco frustra ponitur gratia habitualis. ponit ēt Ioānes Bach. opinionem Scoti dicētis, q̄ aia Christi dupliciter p̄t habere actum amoris vno modo formaliter, alio modo elicitue, primo modo afirmit Scotus, q̄ aia Christi p̄t habere actū amoris, & actū beatificū sine gratia, & sine omni lumine gratiæ, sed non secundo modo; Addit quoq; tertiā opinionē Petri de Aluernia in suis Quolib. dicentis, q̄ ad hoc q̄ Christus producat operationem supernaturalē necessario requireret habitum: Petrus de Palude in hoc libro narrat quatuor opiniones circa hoc, vt est videre apud ipsum. Carthusianus multos etiā authores, vt sui moris est adducit, verum quia in paucis consistit veritas idcirco his omnibus relictis sequēda est doctrina S. Tho. tanquā vera.

Quarta cōclusio. Christus Dominus habuit omnes gratias gratis datas: probat hanc S. Tho. 3. par. quia gratiæ gratis datę dātur ad manifestationem doctrinæ spiritualis, sed Christus est principalis, & primus doctor doctrinę reuelatę, vt scribit Apost. ad Hebr. cū initiū accepisset enarrari per dominū ab eis qui audierunt in nos confirmata est contestante Deo, signis & portentis &c. & ipsemet Christus dixit, vos vocatis me Magister, & Dñs, sum etenim &c. igitur conclusio vera, & hęc conclusio est Beati August. scribentis ad Dardanum, quod sicut Epist. 57. in capite sunt omnes sensus, ita in Christo fuerunt omnes gratię.

Quinta conclu. Licet Christus habuerit oēs grās gratis datas, non tm̄ oibus illis vsus est, hęc sic probat S. Th. vbi supra, quia Christus voluit p̄dicare, solū Iudęis, vt ipse dixit Matth. nō sum missus, nisi ad oues, quæ pericrūt domus Israel, & ideo nō vsus fuit dono linguarū, quia nō oportebat eum loqui pluribus linguis. Circa istam conclusionem nota, quod aliqui tenent oppositum huius conclusionis volunt enim, quod Christus Dominus vsus fuerit dono linguarū, quia scripsit Epistolam quādam Regi edithenorum nomine Agabaro in lingua ab Addit. Aq. in iij. vol. Capr. B 3 eo

Quolib. 6.

Distin. 9.

Quolib. 2. 1

Dist. 13. 9. 2.

Quæst. 7.

q. 7. art. 7.

Cap. 2.

Epist. 57.

Quæst. 7. Cap. 18.

22

Fr.Matth.Aquar.Additiones

go intelligibili, similiter loquutus fuit cum Regu- lo cuius filium sanauit, & cum Cannanea, qui erant de populo gentili: hanc opinionem inter alios sustinet Eusebius lib. 1. Historiæ Eccles. nihilominus hæc opinio non tenetur, quia illud de Agabaro est apocriphum. & si loquutus aliquando fuerit gentilibus, ipsi forsitan intelligebat linguâ Hebræam, vt fuit Samaritana, & Centurio, neque ex hoc sequitur, quod Christo defuisset notitia linguarum, quia ei nec occulta cordium fuerunt abscondita, neque inutiliter habuit hanc notitiâ, sicut non inutiliter habet habitum, qui eo non utitur quando non est opportunum.

Cap.13.

7.art.8.

Deut.c.18.

7.ar.11.

Cap.1.

Quest.7.

Sexta conclusio. Christus dominus habuit donû prophetiæ; probat hanc S.Tho.vbi supra, quia prophetia est notitia, seu visio eorum, quæ sunt procul à notitia aliorû viatorum, sed Christus Dominus habebat hanc notitiâ, & annûciabat hominibus; igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hæc conclusio ponitur contra Abulensem, qui in expositione libri numerorum sustinet Christum non fuisse prophetam, quia erat Deus, & propheta distinguuntur, cum propheta à Deo accipiat visionem: & licet passim scripturæ appellent eum prophetam, vt est illa, prophetam suscitabit Dominus, & propheta magnus surrexit in nobis &c. hæc & similia dicuntur de Christo, quia cõmuniter apud vulgus homines sancti dicuntur propheta, sed non, quod Christus fuerit vere propheta: nihilominus vir iste maxime decipitur, quia Christus dominus fuit propheta per modum habitus, prophetabat, n. quando volebat, cæteri propheta fuerunt propheta per modum actus, & coruscationis, vnde non prophetabant quando volebant. Christus ergo dicebatur propheta, vt viator, non autem vt comprehensor, & vt Deus, & ideo opinio Abulensis est erronea: sunt aliqui qui dicunt opinionem Abulensis esse probabilem, & male dicunt, quia non potest sustineri, cum sit expresse contra scripturam &c.

Septima conclusio. Gratia Christi est infinita: D probat hanc Sanctus Thomas tertia parte, quia illa gratia dicitur infinita, quæ non habet certum litem, & mensuram, sed gratia Christi est huiusmodi, quia vt habetur apud Ioannem non ad mensuram dedit Deus Spiritum Christo, quæ verba exponit Augustinus de gratia habituali: igitur conclusio vera. Circa quam conclusionem attende, quod est maxima lis inter Scotistas Ochanistas, & Thomistas, Scotista tenet vt est Antonius Andrea, Petrus Tartaretus, Bassolus, Brulifer Franciscus de Maioris, & cæteri Scotista, de mente sui magistri, quod gratia animæ Christi non est summa, & infinita positue, sed dicitur summa, & infinita negatiue. i. non est tam magna quin nulla alia sit maior illa, Ochanista, seu nominales, vt ipsemet Oham, Gregorius Ariminensis, Petrus de Aliaco, Adam dicunt quod non habet summam, & infinitam negatiue, quia anima Christi non habet summam inclinationem ad hanc infinitam gratiam. Thomiste quamuis videantur dissentire inter se, quia Caietanus videtur in 3.par.S.Thom. quod Christi anima habuit gratiam in summo gradu secundum perfectissimum modum quo haberi potest, Capreolus hic dicit, quod fuit summa intra naturam talis speciei. s. gratiæ, sicuti lux solis est summa in ratio-

ne lucis, Franciscus de victoria, ait quod gratia animæ Christi fuit summa de potentia ordinaria non autem absoluta: sententia tamen Diui Thomæ in hoc consistit, quod gratia habitualis animæ Christi, vt excludamus gratiam vnionis: quia hæc est infinita, quandoquidem vniri personaliter Filio Dei est infinitum, cum persona ipsa sit infinita, gratia ergo ipsa habitualis est infinita, non in ratione entis, quia est quid creatum, nec in genere qualitatis cū sit determinata ad certum genus, & ad certam speciem, nec in ordine ad subiectum, secundum se, cū illud etiam sit finitum, nec in ordine ad beatitudinem, quia anima Christi non est capax infinitæ gloriæ: sed dicitur infinita, vt principium gratificandi homines, gratificare potest patri æterno infinitos homines, & infinitos mundos si darétur: & hæc est germana mens Sancti Thomæ in tertia parte, quando dicit, quod est infinita in ratione gratiæ. hanc veritatē sequutus est D. Bonauentura dicens, quod gratia animæ Christi est infinita secundum essentiam, sed quantum ad sufficientiam est infinita, quia si infinita fuissent milia hominum reatu originalis peccati adstricta, potuissent per effectum, & gratiâ Christi liberari, & saluari: huic concordat Petrus de Tarrantasia, sic & Riccardus dicens, quod gratia Christi est finita superius, quia est à Deo producta, & in subiecto recepta, sed versus inferius. s. vt iustificat homines est infinita, sic etiam ait Albertus, & Valericus, quod gratia habitualis Christi fuit finita, in entitate, sed fuit infinita virtutis in promerendo, vide de his Carthusianum.

Octaua conclusio. Gratia animæ Christi, & nostra sunt eiusdem speciei: elicitur hæc conclusio ex locis supracitatis, & ratio est, quia gloria Christi & nostra sunt eiusdem speciei, nam vtraque est visio diuinitatis, ergo gratia Christi, & nostra non differunt specie, consequentia patet, quia gratia est radix gloriæ, vt scribit ad Rom. gratia Dei vita æterna, primarius. n. effectus gratiæ est acceptatio ad gloriam. Circa quâ nota, quod ponitur contra Adâ nominalem oppositum huius asseret, quia gratia Christi est vniuersale principium iustificandi homines, sicut sol generationis, sed sol habet virtutē alterius rationis à rebus illuminatis: ergo & gratia Christi etiam est alterius rationis à gratia illuminatorum hinc Christus dicitur sol iustitiæ &c. sed deceptus est hic vir non considerans gratiam dupliciter considerari posse, primo secundum suam essentiam absolute, secundo iuxta modum essendi, primo modo intelligitur, quod sunt eiusdem speciei, secundo vero modo ex parte subiecti differunt specie, sicut calor in igne, & aere, & in mixtis essentialiter sūt eiusdem speciei, ratione vero subiectorū differunt specie, vt ait S.Th. 3. Phys. de qua re lege Caiet. in 3.par.S.Tho. Lect.4.

Nona concl. Christus Dominus habuit plenitudinem omniū gratiarum: probat hanc S.Th. vbi supra, quia habuit gratiam tamquam vniuersale principium nostræ salutis, igitur, omnem gratiam, & omnem modum gratiæ habere debebat, & intēsiue, & extēsiue, propterea scribitur apud Ioannem Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis. Vbi nota, quod si B. Virgo fuit plena gratiæ, hoc non fuit ex parte ipsius gratiæ, quia hoc fuit proprium Christo, sed hoc dicitur, quod habuit gratiâ intensiue, & extēsiue, vt esse idonea mater Christi, sic et Stephanus fuit

fuit plenus gratia ex parte subiecti, non gratiæ secundum se, sed vt esset idoneus testis Christi.

Decima conclusio. In Christo fuit triplex gratia scilicet gratia vnionis, gratia singularis personæ, & gratia capitis: de prima patet, quia Christus erat Deus, & homo, de secunda etiam patet, quia Christus erat comprehensor, & viator, & vt viator habebat gratiam qua merebat sibi quo ad corpus, & nobis, vnde singulariter dicitur de ipso, diffusa est gratia in labijs tuis, quæ verba exponuntur à sanctis Doctoribus de gratia creata, quæ fuit in Christo Domino, de gratia capitis scribit Aug. ad Dardanum quod sicuti in capite sunt omnes sensus sic in Christo sunt omnes gratiæ. si vis plenius has conclusiones vltimas perspicere, lege Petrum de Palude, & Thomam de Argentina hic.

Distin.13.

9.art.1.

Io.de Ripa

Distin.7.

Sect.6.

Art.2.

D I S T I N C T I O X I I I I .

Agitur in hac distin. de sciētia animæ Christi pro cuius intelligentia, sit hæc prima conclusio: Anima Christi nō est nec pot esse sciens formaliter sciētia increata, vel diuina tãquam actu secundo quæ est operatio, vel actualis consideratio: probat hanc S.Thom. 3.par. quia scire formaliter, seu intelligere est actio immanes, & vitalis, sed de ratione actionis vitalis est, vt sit à principio efficiēti intrinseco ipsi agenti, & de ratione actionis immanētis est, vt maneat in ipso agente à quo producit tãquam in subiecto: ergo impossibile est, vt anima Christi, vel aliqua alia anima sit formaliter sciens, & intelligens, sciētia increata, quæ est visio Dei. Vbi obseruandum est conclusionem istâ poni contra Ioannē de Ripa, & contra multos Doctores Parisienses, qui audent hanc opinionem defendere quorum meminit Ariminensis secundo libro sentent. ponitur etiam contra Petrum Tartaretum hic subtenentē, quod sicuti fruitio potest comunicari Beato absque gratia, & charitate, quia Deus supplet vicem charitatis, ita potest comunicari visio diuinæ essentia, absque lumine gloriæ, quæ opiniones nescio quomodo sustineri possint cum sancitū sit in Concilio Constantinopolitano sexto, in Christo Domino esse geminum intellectū diuinum, & humanum, & geminam operationem diuinam, & humanam, & in Concilio Viennensi, quod refertur in clementina ad nostrum de hæreticis, beatis inesse lumē gloriæ creatum, & in Concilio Tridentino sancitur, liberum arbitrium in hominis iustificatione agere aliquid, & non patiantur, & homo dicitur iustus formaliter per iustitiam inherentem, sic etiam Beatus videt Deum per visionem propriam sibi inherētē & creatam: nec valet distinctio Tartareti de lumine gloriæ, quod est multiplex. s. potentiale, vt intellectus, habituale vt fides gloria, & species intelligibilis, actuale vt actus intelligendi, & obiectiuale quod est diuina essentia, & ad videndum Deum sufficit lumen obiectiuale, quia Concilium loquitur de lumine creato. motiua istorum soluit Capr. & Caiet. vide ipsos.

Secunda conclusio. Anima Christi fuit & est formaliter sciens sciētia beatorum, seu comprehensorum: probat hanc S.Thom. vbi supra, quia causa debet esse potior causato. sed anima Christi est causa, vt instrumentum coniunctū diuinitati, sciē-

tiæ beatæ in alijs comprehensoribus, vt ait Apostolus ad Hebræos loquēs de Christo, qui multos adduxerat in gloriam &c. igitur conclusio vera. Vbi obserua, quod hæc ponitur contra quandam opinionem quam narrat Thomas de Argentina hic, quæ docebat quod nulla creatura quamuisunque beata potest videre Deum in seipso, sed solum in quodam effectu suæ charitatis, sicut in aurora apparet in nostro hemispherio quidā solaris splendor in quo non videtur Sol per suam essentiam, sed per quandam refulgentiam, sic etiam videtur Deus de quo dicitur Deum nemo videt vnquam: quam opinionem reprobat Beatus Gregorius exponens illa verba nō videbit me homo, & viuet, & Vgo de Sancto Victore in commen. libri cœlestis Hierarchiæ, ait contra factores huius opinionis &c. quia anima Christi fuit perfecte beata à principio vnionis hypostaticæ, & ideo fuit formaliter sciens beata sciētia: tollant, igitur phantasias suas existentes in quibusdam Theophanijs &c.

Cap.2.

Distin.14.

Art.3.

Cap.2.

Cap.11.

Cap.7.

Tertia conclusio. Anima Christi est formaliter sciens sciētia viatorum habita per infusionem, hæc probat S.Tho. vbi supra, quia sicut in angelis est duplex cognitio matutina. s. per quam cognoscunt res in verbo, & vespertina per quam cognoscunt res in propria natura per species sibi inditas: ergo ita etiam esse debet in beatissima anima Christi, vt in ea reperiat, & sit sciētia comprehensorum qua cognoscat Verbum, & res in Verbo, & sciētia infusa siue indita per quam agnoscat res in propria natura per species intelligibiles humanæ menti proportionatas, quia in hoc angeli non sunt meliores anima Christi. Vbi animaduerte, quod & si hæc conclusio non sit de fide, cum nō sit ita expresse in sacris litteris, nec determinata in aliquo Concilio nihilominus temerarium esset sustinere oppositū huius conclusionis cum dicat Apostolus ad Coloss. de Christo in quo sunt omnes thesauri sciētiæ Dei absconditi, & Esai. etiam dicat, & requiescit super eum Spiritus sapientiæ, & sciētiæ &c. Et Ioannes quomodo hic literas scit cum nondum didicerit &c. multa alia sunt loca sacra scripturæ, & sanctorum Patrum, quæ hoc indicant.

Quarta conclusio. Anima Christi fuit formaliter sciens sciētia acquisita: probat hanc Sanctus Thomas, quia anima Christi habebat intellectum agentem, & possibilem, sed istæ duæ potentia non erāt frustra in ipsa benedicta anima: igitur habebant suas naturales operationes, ergo acquirebāt notitiâ, & sic ipsa habebat sciētiâ acquisitam. Circa hanc conclusionem nota, quod Petrus de Palude in p̄senti loco tres narrat opiniones, & postea ipse addit suâ, prima est Scoti hic negantis in Christo reperiri sciētiâ acquisitam quam opinionē defendūt Ioānes de Bassolis, & Petrus Tartaretus, quia sufficit sciētia infusa ad cognoscendum omnia: ergo frustra ponitur etiam acquisita. secunda opinio est Bonauenturæ ponentis tm̄ experimētale cognitionē acquisitâ in sensibus, sed nō cognitionē sciētiā acquisitâ in intellectu. tertia est opinio quam ipse Petrus inuenit de se dicens, quod duplex est sciētia infusa, altera per se quâ Christus habuit, & in hac oēs Theologi cõueniūt: altera p̄ accidēs quâ Christus potuerat proprijs viribus cõparare, tamē Deus ab instâti suæ cõceptionis in eâ sibi infundit, Addit. Aq. in iij. vol. Capr. B 4 &

& sic nullam scientiam acquisitam habuit. quarta est opinio S. Thom. quam posuimus in conclusione, & hæc est sequenda, quoniam est conformis valde rationi naturali, nã Christus Dominus ultra cognitionem experimentalem, quæ est singularium per experimentum habebat scientiam intellectualem quæ est habitus per demonstrationem acquisitus, non enim ipse erat peioris conditionis quam Adam, & ceteri homines qui habuerunt hanc scientiam, vide de hac re Caiet.

3. par. q. 6. 9. art. 4. q. 12. art. 1.

Scientia infusa, & scientia acquisita in Christo fuerunt diuersæ rationis, & speciei: elicitur ex S. Thom. in disputatis de ver. & ratio est, quia istæ duæ scientiæ sunt diuersorum obiectorum adæquatorum: B ergo diuersæ speciei, & rationis, patet assumptum, quia per scientiã infusam poterat Christus cognoscere quidditatiue substantias separatas, & omnia indiuidua præsentia, præterita, & futura, quæ omnia non poterat agnoscere per scientiam acquisitã: ergo & c. & hæc conclusio ponitur contra Scotum, & Duran. oppositum huius sentientes, & male quidem, quia dato quod idem partiale obiectum esset vtriusque, neutra superfluebat, quia per vtramque cognoscebatur idem sed perfectiori modo per vnã quam per aliam, licet vtraque esset perfecta in suo genere. & c.

q. 10. art. 4.

Sexta conclusio. Anima Christi per nullam scientiam creatam cognoscit omnia quæ Deus ipse cognoscit: probat hanc S. Thom. in disputatis de veritate, quia nullus intellectus cognoscens aliqua in aliquo medio in quo sunt simpliciter, & vnite, potest ex inspectione talis mediij cognoscere omnia cognoscibilia per illud medium, nisi comprehendat totam virtutem illius mediij, sed anima Christi per scientias creatas. s. infusam, & beatam cognoscit omnia in verbo, & per verbum, & non comprehendit verbum: igitur non cognoscit in tali medio omnia cognoscibilia per tale medium, præsertim possibilia, quæ nec sunt, nec fuerunt, nec erunt, & sic non cognoscit omnia simpliciter. Circa quam con-

Quæst. 2.

Quæst. 3.

Quæst. 13.

clusionem nota, quod sunt variæ sententiæ Theologorum: nam quidam hereticus nomine Candeus dixit, quod anima Christi cognoscit omnia quæ cognoscit Deus, & ita perfecte sicut ipse Deus: quæ sententia est hæretica vt Franciscus pegna vir insignis inter Doctores Hispanos in Scolijs suis super directorium inquisitorum refert: eundem est sententia Duran. in præfenti distin. qui vult nedum animã Christi verum etiam animam cuiuscunq; beati videre naturam omnium rerũ in verbo: tertia est sententia D. Bonauenturæ hic dicentis animam Christi cognoscere omnia in verbo non quidẽ actu, sed habitu. i. quod potest modo hæc modo illa facile E videre pro sua volũtate, sed nõ videt omnia simul, & hanc sequuntur omnes Scotistæ, vt est Antonius Andrea Tartaretus, & Bassolus de mente sui Magistri Scoti. quarta sententiã est Magistri hic volentis, quod anima Christi cognoscit omnia quæ Deus cognoscit non tamen perfecte, quia non cognoscit Deum in quantum cognoscibilis est, quia tunc ipsum comprehenderet. & hanc sententiam sequuti sunt Albertus magnus, & Alex. Alensis 3. par. quinta est sententia Gulielmi Varronis dicentis animã Christi videre omnia, quæ videt Verbum, sed non actualiter, aut habitualiter per habitum inherẽtẽ,

vt docuit Henricus Gandauensis in Quolib. sexta est sententiã Gabrielis hic volentis animam Christi cognoscere omnia in vniuersali non autem singularia in particulari, inmo quo ad euidentem notitiam contingentium posse proficere, & nouas quotidie rerum notitias acquirere. sed quia longũ esset has sententias refellere, tu autem sequere veritatẽ, quã docet S. Thom. quod anima Christi cognoscit omnia quæ agnoscit Verbũ scientiã visionis non autem omnia quæ Verbum intuetur scientia simplicis intelligentiæ, de qua re lege Caiet. in 3. par. S. Tho. & Thomam de Argentina, & Petrum de Palude in præfenti loco.

Quolib. Quæst. 14.

q. 10. art. 1.

Quæst. 10. Cap. 2.

Quæst. 10. Cap. 6.

q. 10. art. 1.

q. 10. art. 4.

Distin. 14.

Septima conclusio. Anima Christi cognoscit infinita: probat hanc S. Thom. vbi supra, quia anima Christi cognoscit totam suam potetiam, & omnia in quæ potest, sed potest in emundationem infinitorum peccatorum, iuxta illud Ioãnis ipse est propitiatio pro peccatis nostris: nõ autem pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi: igitur anima Christi cognoscit infinita. hæc conclusio ponitur contra Ochanistas, qui volunt nedum animã Christi, sed animam cuiuscunq; Beati videtis Verbũ, nullam creaturam in eo videre, & Capreus tribuit hanc opinionem cuidam Hibernico Doctõri, sed notandum est circa hanc conclusionem, quod multum laborant Thomistæ, & Capreolus hic, & Caiet. in 3. par. & Ferrariensis 1. contra Gent. & Author tabulæ aureæ. vt saluent S. Tho. à cõtradictione, quia cum non detur actu infinitum, sed tãtum in potentia quod quelibet anima cognoscit, quomodo ergo intelligẽda venit præfens cõclusio nisi dicamus, qd scientia animæ Christi est finita in genere qualitatis, & in genere scientiæ, sed dicitur infinita extẽsiue, quia extendit se ad infinita, loquendo de accidentibus vt sunt cogitationes hominum & angelorum, tam beatorum, quam dãnatorum, & hæc omnia sunt præsentia nũc æternitatis, quæ anima Christi videt scientiã visionis, & hæc sunt infinita simul, & in actu secundum omne tempus, entia tamen simpliciter sunt finita, quæ sunt substantiæ, & propterea vtrumque est verum, quod scientia animæ Christi sit infinitorum entium loquẽdo de accidentibus, & quod scientiã visionis animæ Christi sit finitorum entium loquẽdo de substantijs, vide de hac re Dominum Cardinalem Caiet. qui accuratẽ satis declarat ipsam in 3. par. S. Thom.

Octaua conclusio. Anima Christi plenius videt diuinam essentiam quocunq; alio beato: probat hanc S. Thom. 3. par. quia illa anima plenius videt diuinam essentiam, quæ propinquius est cõiuncta verbo Dei, à quo recipit influxum videndi; sed anima Christi propinquius est coniuncta Dei Verbo cum sit ei personaliter coniuncta: igitur cõclusio vera. Circa quam nota, quod ponitur cõtra Caiet. in expositione huius loci, vbi vult, quod si Verbũ diuinum assumpsisset in vnitate personalem naturam angelicã cũ lumine gloriæ æquali illi, quod anima Christi de factõ hẽt, Angelus ille perfectus videret diuinam essentiam, quã modo videt anima Christi: quæ opinio nõ probatur, quia tunc sequeretur, quod beatitudo daretur ex naturalibus, & nõ ex meritis, saltẽ, quo ad illũ gradũ maiorem, Dur. quoq; errauit in hoc, de qua re lege Medinã.

Nona conclusio. Anima Christi cognouit per scientiam infusam omnia singularia præsentia præterita, & futura, etiam contingencia cognitione intuitiua: probat hanc S. Tho. vbi supra, quia anima Christi fuit perfectissima nedum in cognitione speculatiua, sed etiam practica ad quam spectat cognitio singularium. Vbi nota, quod hæc ponitur contra Scotum volentem Christum habuisse de his singularibus cognitionem non intuitiuam, sed abstractiuam, & est falsa positio, quia tantum sequeretur Christum non habuisse euidentem, & certam cognitionem de his, sed tantum coniecturalem, vide Caiet. hic.

Quæst. 16. Art. 1.

Quæst. 11. Art. 2.

Distin. 14. Quæst. 3.

Decima conclusio. Anima Christi per scientiam inditam cognoscebat res non conuertendo se ad phantasmata. probat hanc S. Th. vbi supra, quia substantiæ separatæ non possunt cognosci quidditatiue per phantasmata, sed anima Christi agnoscebat per scientiam infusam substantias ipsas separatas ante suam passionem: igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod ponitur contra Dur. in præfenti dist. qui docet tam scientiam inditam quam acquisitam in Christo dependere a phantasmatis, quæ opinio stare non potest, quia sequeretur, quod anima Christi non vfa fuisset scientiã infusa nisi longo tempore post illius conceptionem quando iã phantasmata cõparasset, inõ sequitur, quod ante illud tempus nihil nobis promeruerit, quando quidem meritum per scientiam beatam regulari non potest, quia vt beatus, & comprehensor non meruit, sed tantum vt viator, & sic etiam habuit scientiam collatiuam seu discursiuam contra Vldaricum negantem in Christo fuisse hæc collatiuã scientiã de qua re latius scribit Diony. Carthusianus in præfenti loco, vbi recitat multas opiniones Doctõrũ, & c.

Quæst. 13. Art. 1. Cap. 15.

Bonauent.

DISTINCTIO XV.

Agitur in hac distinctione à magistro de natura humana passibili assumptã. Dei enim filius naturam hominis accepit passibilem, & animam passibilem, carnem passibilem, & mortalem. Pro explicatione huius negotij ponitur prima cõclusio, anima Christi non habuit omnipotentiam simpliciter. hæc probat S. Th. 3. p. quia illud, quod est proprium Dei non potest a icui creaturæ conuenire, sed esse omnipotentem est proprium Dei, vt habetur Exod. iste est Deus meus, & glorificabo eum, & postea subditur, omnipotens nomen eius, igitur conclusio vera. Vbi notandum est, quod omnipotentia simpliciter est principium producendi omne, quod potest habere rationem entis, vel vt dicit Petrus de Aliato, quod omnipotentia est potentia productiua omnis producibilis, vel vt ait Gabriel, quod omnipotentia est principium omnium factibilium de non esse ad esse, vel vt ait D. Bonauentura, omnipotentia requirit stabilitatem, summam simplicitatem summã immensitatem, hæc autem tria non possunt conuenire animæ Christi, idcirco omnes concordant in conclusione S. Tho. vnde Albertus ait, potentia infinita communicari non potest alicui enti creato Vldaricus addit, quod humanitati Christi nec communicata est nec communicari potuit omnipotentia quoniã omnipotentia impotentiam omnem excludit. Petrus de Tarantasia

ait, quod omni scientia potuit cõicari Christo, sed non omnipotentia, Alex. ait, quod sicut, non potest communicari alicui creaturæ potestas creandi ita nec omnipotentia: concordat Ricardus, & alij, vt Scotistæ, & Occanistæ, & nominales.

Alex.

Quæst. 13. Artic. 2.

Secunda conclusio. Anima Christi habuit potentiam respectu operum conuenientium ei. ponitur hæc, vbi supra, & ratio est, quia anima Christi erat eiusdem speciei cum nostris animabus, sed nostræ habent talem potentiam secundum propriam naturam, ergo, & anima Christi secundum suam propriam naturam etiam hoc habebat.

Tertia conclusio. Anima Christi, vt erat vnita verbo Dei habebat potentiam respectu miraculorum probat hanc S. Thom. quia vnunquodque est propter suum finem, sed finis huius vnionis hypostatice erat instauratio omnium ad quam erant necessaria aliqua miracula: igitur anima Christi, vt sic vnita verbo Dei habebat potentiam respectu miraculorum.

Quæst. 13.

Quarta conclusio. Anima Christi non habebat potentiam annihilandi aliquid probat hanc S. Doctor, quia ille solus habet potentiam annihilandi, qui habet potetiam creandi, sed solus Deus habet potentiam creandi: igitur conclusio vera.

Quinta conclusio. Anima Christi non habuit omnipotentiam respectu immutationis creaturarum. probat, & hanc S. Doctor, quia eiusdem est transmutare creaturas cuius est eas conseruare, sed hoc est solius Dei, vt scribit Apostolus ad Heb. portans omnia verbo virtutis suæ: igitur anima Christi non habet omnipotentiam respectu transmutationis creaturarum. Circa has cõclusiones omnes nota primo, vt percipias verum, & germanum sensum ipsarum, quod triplex est transmutatio creaturarum, vna naturaliter, quæ fit à proprio agente secundum ordinẽ naturæ. alia est miraculosa, quæ fit ab agente supernaturali supra consuetum ordinem, & cursum naturæ sicut resuscitatio mortuorum. vltima est prout creatura qualibet est vertibilis in nihil. Nota etiam secundo, quod anima Christi dupliciter considerari potest vno modo secundum propriam naturam, & virtutem siue naturalẽ, siue gratuitam: alio modo prout est instrumentum verbi Dei sibi personaliter vniti. primo modo anima Christi habuit potentiam ad faciendos illos effectus, qui sunt conuenientes animæ puta ad gubernandum corpus, & ad disponẽdos humanos actus & etiam ad illuminandum per gratiã, & scientiæ plenitudinem omnes creaturas rationales ab eius perfectione deficientes per modum, quo hoc est conueniens creaturæ rationali, & sic intelligenda venit conclusio secunda, loquendo de anima Christi. secundo modo, scilicet, vt erat instrumentum verbi Dei sibi vniti sic habuit instrumentalem virtutem ad omnes immutationes miraculosas faciẽdas ordinabiles ad finem incarnationis, qui est instaurare omnia siue, quæ in celis, siue quæ in terris sunt, & sic intelligenda venit conclusio tertia. quarta etiam conclusio loquitur de anima Christi utroque modo, & secundum propriam naturam, & vt erat instrumentum Diuini verbi, nullo enim modo anima Christi nec creatura aliqua habet potentiam annihilandi aliquid. & ex hac veritate reprehenduntur quidam Doctores tenentes gratiam gratum facientem

Quæst. 13.

facientem annihilari] a peccato mortali, & panem A in consecratione Sacramenti altaris, nam gratia, & charitas ipsa non annihilatur per peccatum mortale, sed totaliter corrumpitur effectiue, quia peccatum mortale, & charitas seu gratia ipsa cōtrariatur corrumpitur etiam, & demeritorie per peccatum mortale, quandoquidem quis peccando mortaliter agit aliquid contra charitatem, & ideo meretur, vt Deus subtrahat ab eo gratiam, & charitatem: non ergo annihilatur gratia ipsa a peccatore, & hæc est doctrina S. Tho. 2. 2. substantia et panis in Sacramento altaris non annihilatur, quia terminus cōsecrationis non est nihil, vt dicimus Deo fauente in 4. sentent. contra Scotum, sed dicitur esse corpus Christi, in quod panis conuertitur. Sed mo- uetur quædā difficultas propter Dur. an Christus faciebat miracula ex sola diuinitate, vel ex humanitate prout erat instrumentum coniunctum diuinitati hæc difficultas facit pro maiori explicatione tertie conclusionis. Respondet ergo Duran. quod miracula, quæ Christus faciebat erant ex sola diuinitate, & male dicit, quia Christus faciebat miracula, vt sua humanitas erat instrumentum diuinitatis, & per modum causæ Physicæ, quod patet ex cōcilio Lateranensi primo vbi dicitur, quod Christus non nuda deitate miracula fecit, sed per carnem diuinā operabatur, & in Sexta synod. dicitur, quod operabatur diuinitas per corpus omnium salutem & subdit carnem Christi fuisse viuificatricem, & concilium sextum constans. dicit ambulare pedibus erat operatio naturæ, & ambulare super aquas est diuinitatis per corpus. vnde & si non sit propositio expressa de fide opinio. S. Th. quod humanitas Christi efficienter, & Physice sit causa salutis, & miraculorum sicuti erat causa moralis per modum meriti, & impetrationis, vt concilium Tridentinū definiuit, tamē est probabilissima sententia, vt ostēdit Caiet. in præsentī loco. nota etiam, quod Christus aut Sancti non faciebant miracula aut iustificabāt per peccatores per aliquam qualitatem existentem in seipsis, de Sanctis patet, quia tunc potuissent facere miracula, quando volebant, quod patet esse falsum, vt de paulo, quod non poterat expellere a se tentationem carnis, de Christo etiam patet, quia concilium Ephesinum secundum ait, quod Christus faciebat miracula, & iustificabat peccatores propter assistentiam verbi cui humanitas erat coniuncta, ergo nō per qualitatem aliquam. hæc enim volui me dixisse, quia faciunt satis ad intellectum supradictarum conclusionum, quod si plura desideras lege Petrum de Aliaco, in hoc Libro, & Bartholomæum Medinam in 3. p. S. Tho.

Sexta conclusio. Anima Christi secundum propriam virtutem non habebat omnipotentiam respectu sui corporis probat hanc S. Tho. vbi supra, quia Christus erat similis nobis secundum conditionem humanæ naturæ, vt ait Apostolus ad Heb. quod debuit per omnia fratribus assimilari, sed in nobis cōditio humanæ naturæ hoc requirit, quod valetudo corporis, & eius nutritio, & augmentum non subduntur imperio rationis, seu voluntatis, quia naturalia soli Deo, qui est autor naturæ subduntur: ergo nec in Christo subdebantur, & sic anima Christi non habuit omnipotentiam respectu sui proprii corporis. Vbi nota, quod hæc conclusio

ponitur contra Petrum de Aliaco, qui oppositum Petri huius sustinere videtur, sed non exercebat hanc potestatem, quia fuit impedita ex miraculo, & diuina dispensatione, nam anima illa benedicta secundū volūtate perfecte dominabatur appetitui sensitiuo, & oibus viribus inferioribus, quia in ipso nulla fuit rebellio ipsarum virium, ergo plene dominabatur saper corpus, vt posset impedire omnem violentiam corporalem: vnde habetur apud Ioannem ego potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumo eam, item, ego pono animam meam, & iterum sumo eam, item nemo tollet eam a me, sed ego pono eam a me ipso, dicit a me ipso, quia non a verbo, quia anima non fuit separata a verbo, & sic hæc verba dixit, vt homo, quia separauit ipsam a corpore, & sic habuit potestatem super suum corpus. Nihilominus conclusio. S. Tho. est sequenda, quia si anima Christi propria virtute non poterat facere miracula, ergo neq; potuerat immutare suum corpus a sua naturali dispositione, & transformare illud inquamcunque formam, & figuram, quia hoc esset grande miraculum, vnde in ambulatione super aquas, & in trāsfiguratione, & in exitu ab utero matris clauso concurrat ipsa anima, vt instrumentum diuinitatis coniunctum, & non secundum se virtute propria. & ad instantiam Petri dicimus, quod anima Christi dominabat corpori, & viribus eius, quoad potentiam motiuam tantum, quia poterat mouere corpus, & eius membra localiter hinc inde, verba Ioānis sano modo sunt intelligēda, quia ly ego, & in supposito, & in apposito, stat pro eadē persona, ego scilicet in supposito, & a me ipso in apposito, non secundum eandem naturam ita, quod sensus est ego suppositum verbi secundum naturam diuinam, pono animam meam a me ipso secundum naturam humanam, quia animam pono a corpore non a verbo ita, quod ponere, & separare potestatiue tribuitur verbo, sed separare animam terminatiue, vt a quo puta corpore cōuenit sibi ratione humanæ naturæ, vide hic Petrum de Palude, & Thomam de Argentina.

Septima conclusio. Anima Christi non habuit potentiam, vt gloria animæ redundaret in corpus de lege ordinaria. hæc elicitur ex S. Tho. vbi supra, & ratio est, quia ita statuit Deus, quia voluit assumere naturam omnino similem nostræ ex quo sit necessario, vt non possit pro libito trāsferendi beatitudinem in corpus. Circa hanc conclusionem nota, quia sunt diuersæ sententiæ Theologorum, Nā Scotus, Gabriel, & Carthusianos hic sustinent animam Christi potuisse ex dono visionis beatificæ pro libito immutare suū corpus, & facere illud immortale, agile, & oīa alia, quæ beati facere possunt circa eorum corpora. Abulēsis in Mattheum tenet Christum fuisse beatum, tamen non potuisse non solum de lege ordinaria, sed nec simpliciter quatenus homo transfundere suam beatitudinem in corpus, & ratio est, quia Sācti inter miracula diuinitatis afferunt, quod Christus exierit de virgine sine corruptione, & quod ambulabat super aquas, & quod reddidit se inuisibile, &c. Sunt aliqui nouelli Theologi, qui existimant omnes has tres sententiās, & Scoti, & S. Tho. & Abulēsis esse probabiles, & sustinendas, nos autem dicimus sequendam esse sententiam S. Thom. vt magis veritati consentaneam, quod

Quæst. 24. Artic. 10.

Distin. 13. Quæst. 6.

Sess. 3. Actio. 8.

Sess. 6. Cap. 7.

Sess. 3.

Distin. 15.

Quæst. 13. Artic. 2. Cap. 2.

Petri Aliaco.
Cap. 10.
Distin. 14.
Articu. 4.
Distin. 46.
Cap. 17.

quod potuit de potentia absoluta non de lege ordinaria. **Quæst. 14. Artic. 4.**

Octaua conclusio. Anima Christi habuit omnipotentiam respectu executionis suæ volūtatis ita, quod quicquid voluit per se ipsum exequendum potuit. scribit hanc S. Tho. in propria forma vbi supra, & probat, quia illud poterat anima Christi exequi, quod subiacebatur suæ virtuti, quia non cōueniebat sapientiæ eius, vt aliquid vellet per se facere, quod suæ virtuti non subiaceret: igitur conclusio vera: consequētia patet, quia voluntas animæ Christi fuit conformis diuinæ voluntati: & hæc conclusio est D. Aug. in lib. de Quæstionibus veteris, & non testamenti, vbi ait Pater Aug. impossibile est, vt Saluatoris voluntas non impleatur, nec potest vellet, quod scit fieri non debere.

Nona conclusio. Anima Christi, quicquid voluit diuina virtute faciendum potuit facere instrumentaliter, scilicet, vt erat instrumentum diuinitatis: hæc probat S. Doctor in omnibus operibus miraculosis, quæ operatus est, præsertim in resuscitatione proprii corporis.

Decima conclusio. Anima Christi non habuit omnipotentiam respectu aliorum, id est quod quicquid voluerit faciendum per alios, sit executioni mādaturū: elicitur ex S. Tho. vbi supra, & ratio est quia volebat homines non peccare, sed conuerti ad penitentiā, quod tamen non fiebat, voluit etiā a se ipso transfere calicem passionis, & non mori, & tamē non fuit executioni mādaturū. Nota circa hanc vltimam conclusionem, quod sunt duæ opinionēs, prima est Medinæ, hic volentis duplicem esse voluntatem in Christo vnam efficacem, & absolutam, alterā e contra, de prima ait Bartholomæus Medinæ, quod nihil voluit Christus efficaciter, quod non sit adimpletum, quia nihil voluit efficaciter nisi, quod sciebat Deum velle efficaciter, sed hæc omnia adimpleta sunt: ergo, &c. Secunda est opinio Caiet. in 3. p. S. Tho. tenentis non solum volūtate inefficaci multa voluisse, quæ non sunt adimpleta, sed etiam multa voluisse efficaciter, & absolute, quæ nec sunt adimpleta: & hæc est sententia Athonis Papæ in quadam Epistola approbata in sexta Synodo generali, vbi dicitur, quod voluit latere, & non potuit, scilicet secundum propriam virtutem, potuisset tamen secundum instrumentalem virtutem, sed mihi magis placet opinio Caiet. quæ opinio Medinæ, quia vt docuimus in fine primi Libri sententiarum non tenemur semper conformare nostram voluntatem diuinæ in re volita de mente. S. Tho. indisputatis de ver. licet in actu volendi teneamur, & sic Christus nihil voluit, quod non vellet Deus Christum velle, quia hoc est conformare voluntatem nostrā diuinæ in actu volendi, de qua re lege Caiet. qui subtilius, & latius declarat istam materiam, &c.

DISTINCTIO XVI.

Superius disputauit Magister de mysterio incarnationis consequenter incipit tractare de Sacramento Dominicæ passionis, & primo quātum ad eius initium, & progressum pro cuius explicatione ponitur prima conclusio: in Christo domino fuit vere, & proprie dolor sensibilis: hæc pro

bat. S. Tho. 3. p. quia ad veritatem doloris sensibilis requiritur læsio corporis, & sensus læsionis, in Christo Domino fuerūt hæc duo, habuit enim corpus, quod lædi poterat cum esset passibile & mortale, habuit etiam sensum læsionis, quia anima Christi habuit omnes potentias naturales: igitur cōclusio vera. Vbi nota, quod hæc cōclusio est de fide, quia scribitur apud Esai. vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. & ponitur contra Manichæum, qui dixit Christum assumpsisse corpus phantasticum: Catholici omnes conueniūt in conclusione. Nā D. Bonaventura hic ait, in Christo sine dubio exitit verus dolor, quoniam fuit in eo vera læsio, & verus sensus, & perceptio illius doloris. Alex. Alēsis, quoque ait, quod in Christo fuit vera læsio puta diuisio continui per clauos, & fuit ibi verus tactus, ex consequētia fuit ibi verus dolor, sic etiā Gabriel, Petrus Tartaretus, Petrus de Aliaco, Petrus de Tarantasia cōcordant, quod in Christo fuit verus dolor, & sensibilis pena, quia in Christo fuit vera amissio vitæ corporalis, ergo verus dolor, amissio enim vitæ naturaliter est horribilis.

Secunda conclusio. Ille dolor quem passus est Christus non fuit infinitus: elicitur ex S. Tho. hæc vbi supra, & ratio est, quia nullum creatum est infinitū, sed dolor quem passus est Christus fuit creatus: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hæc conclusio ponitur contra quendam Doctorem Nicolai cuius meminit Petrus Tartaretus: voluit ergo iste Doctor exponēdo verba Christi, tristis est anima mea vsque ad mortem, quod dolor Christi fuit infinitus intensiue, & extensiue, & adducit opiniones diuersorum Philosophorum de resistentia animæ, si quidem aliqui Philosophi existimabant animam esse in capite, propterea Iudæi rogarunt Pilatum, vt ordinaret ministris iustitiæ, vt posuissent in capite Christi coronam spineam: aliqui vero arbitrati sunt animā residere in corde, ideo latus Christi lancea perforauerunt: aliqui dicebant animā esse in sanguine. ideo per diuersa tormenta totum sanguinem effuderunt. sed an hæc vera sunt, quod hæc fuerit intentio Iudæorum, ego ad præsens nō inquirō, sed dato, quod esset, non propterea sequitur dolorem Christi fuisse infinitum intensiue, & extensiue: quia hic dolor fuit in genere aliquo, & fuit creatus: ergo non infinitus.

Tertia conclusio. Dolor quem passus est Christus pro redemptione humani generis fuit maior intensiue, & extensiue, omni alio dolore quem passi sunt hoīes in hac vita: elicitur, hæc ex S. Tho. vbi supra, quia passus est secundum omnia genera causarum, scilicet efficientis materialis formalis, & finalis: primo efficientis nam passus est ab omni conditione sexu, & statu, quia a Gentilibus, & Iudæis, inimicis gaudentibus, amicis condolentibus mulieribus fientibus, a discipulis dormientibus prætristitia, a compatiēte matre in anima, & spiritu crucifixi, a tota Trinitate, patre dilectissimo, a se ipso, a Spiritu Sancto, passus est ab vtroque sexu mulieribus, ancillis Annæ Pontificis, passus est ab omni statu, principibus, & ministris, simplicibus, doctis, & scribis, extraneis, & notis, a fugientibus discipulis, a Petro negante, a Iuda tradente, &c. Secundo dolor Christi fuit maxime propter causam materialem ratione obiecti, quia passus est

Quæst. 15. Artic. 5.

Cap. 53.

Quæst. 15.

Dist. 15. Quæst. 1.

3. p. q. 4. ar. 6.

de omnibus, quæ ad eum extrinsecus pertinebant, scilicet de peccatis, & offensa Patris omnium generaliter, quos redimere venerat, specialiter iudeorum, & discipulorum præsertim Petri negantis, & Iudæ tradentis: ratione etiam penarum, quia sex milia, sexcenta sexaginta sex flagella habuit, ut deotus Bernardus cum lacrimis narrat, habuit amaritudinem fellis, & aceti, totum corpus vulneratum, spoliationem vestis tot irrationes, & blasphemias, unde passus est in toto corpore, & in omnibus membris, & in singulis sensibus, ut est videre apud Landolphum de vita Christi. propter causam formalem hic dolor fuit maximus, quia passus est in verbis contraditores, in prædicatione detractores, in operibus obseruatores, in miraculis blasphematores, in bonis operibus scandalum accipientes, in penis irriores, in morte exprobratores, in sepultura custodes, in resurrectione dolosas testium subornationes, quia ut dicebat quidam deuotus & doctus Prædicator Generalis nomine frater Laurus de Peregrinis Venetus ex ordine Dominicano Iudæos pactos, fuisse dare custodibus pecuniam, ut testaretur Dominum eis dormientibus à discipulis fuisse sublatum: fuit etiam dolor Christi maximus propter causam finalem, quia pro toto genere humano passus fuit Christus sufficienter, pro electis efficaciter, & efficienter, & hoc in pluribus locis, ut in præsepio indigentiam, in Aegypto exilium, in deserto famem, in templo iniurias iudeorum, quia voluerunt ipsum lapidare, in hospitio malignam obseruationem, in itinere fatigationem, in ciuitate eiectionem, in monte præcipitij conatum, in horto sanguineum sudorem, in prætorio condemnationem ad mortem, in Caluaria supplicium crucis: passus est etiam in omni tempore vitæ suæ in infantia angustias vteri, in pueritia circumcissionem, in adolescentia labores, & abstinentias, in iuuentute paupertatem, in virilitate fatigationes, in omnibus horis canonicis, matutina, prima, tertia, sexta, nona, vespera, & completorio, ut est videre in officio Sanctæ Crucis, de his omnibus, Dilectus Landolphus de vita Christi.

Laurus de Peregrinis

Quarta conclusio. Dolor partialis Christi non fuit maior dolore totali alicuius martiris: hanc conclusionem ponit Bartholomæus à Medina quam probabiliter sustinet, & declarat in B. Laurentio, quia fieri potuerit ut maiorem sentiret cum cõbureret quam Christus Dominus in vno aut altero flagello, & propterea quando dicitur, quod Christi dolor fuit maximus inter eos quos alij homines sunt passi, intelligendum est de dolore totali, non de partiali, quia esset poterit, ut quando fuit excoxiatus Bartholomæus, & lapidatus Stephanus, & crucifixus Andreas, dolor totalis ipsorum fuerit maior, vna verberatione quam habuerit Christus Dominus, sed hanc non affirmo, sed probabiliter sustineo, &c.

Quinta conclusio. Dolor Christi fuit destitutus omni solatio ipsum mitigante, & extenuate, patet hæc ex verbis Christi dicentis Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me, & Moyse, & Elias in trasfiguratione vocarunt domnicam passionem excessum quem cõpleturus erat in Hierusalem, quæ verba non verificarentur si Christus in sua passione habuisset aliquod solatiu quod mitigaret eius dolorem. Vbi attende quod hæc conclusio ponitur cõ-

tra Franciscum de Victoria Doctorem Hispanum, qui voluit dolorem Christi in passione non fuisse omnino purum, sed habuisse aliquam admixtam consolationem, quam viri prudentes solent admittere cum in calamitates incidunt, quæ opinio stare non potest, cum sit expresse cõtra scripturam dicitur factus sum sicut homo sine adiutorio inter mortuos liber, & cõtra omnes Patres Aug. Ambr. Hier. Damasc. lib. 3. fidei orthod. & contra omnes Scholasticos Bonauen. Riccardum, Vdalricum, Alexan. Gabrielem, & ceteros.

Sexta conclusio. Dolor quem passus est Christus non fuit maior dolore damnatorum: probat hæc S. Tho. 3. par. quia sicut se habet gloria beatorum ad bona presentis vitæ, sic se habet miseria damnatorum ad penas, & miseras huius vitæ, sed gloria beatorum excedit omne bonum presentis vitæ: ergo pœna, & miseria damnatorum excedit omnes pœnas, & miseras huius vitæ. Vbi nota, quod hæc conclusio ponitur cõtra quosdam falso intelligentes illa verba dolores inferni circumdeferunt me: quia illa protulit Dauid per quãdam exaggerationem, unde prius dixit dolores mortis postea eisdem vocauit dolores inferni, significans dolores Christi esse atrocissimos, sed non maiores illis quos patiuntur damnati: vel dicamus quod Christus cõdoluit, quia homines præsertim Iudæi pro quibus moriebatur nolebant acceptare hoc beneficium, sed potius per eorum mala opera properabant ad eades inferorum.

Septima conclusio. Dolor quem passus est Christus non est maior dolore existentium in purgatorio: elicitor hæc ex Sæcto Thoma 3. par. & ratio est, quia dolor animæ separatæ est maior dolore animæ existentis in corpore, sed dolor purgatorij est ipsius animæ separatæ dolor quem passus est Christus fuit animæ existentis in corpore: igitur conclusio vera. Vbi attende, quod hanc conclusionem ait Medina se non inuenisse apud S. Thom. nihilominus, & si expresse eam non ponat S. Thom. implicite autem ponit cum dicat in art. 6. quod cum dicimus dolorem Christi esse maximum non comparamus ipsum dolori animæ separatæ; & quia in purgatorio anima separata patitur, idcirco teneo, quod hæc conclusio sit de mente S. Tho. adde, quod Gabriel tribuit eam D. Thom. & videtur etiam, quod sit B. August. in lib. de vera, & falsa pœnitentia vbi loquens de pœna purgatorij ait, hic aut ignis, & si æternus non sit miro tamẽ modo est grauis, excellit. n. omnem pœnam quam vnquam passus est aliquis in hac vita, nunquam in hac carne tanta inuenta est pœna &c.

Octaua conclusio. Anima Christi secundum omnes potetias inferiores passa est, proprijs passionibus illarum potentiarum: probat hæc S. Doctor, vbi supra, quia in singulis viribus animæ, quæ circa temporalia occupantur, inueniebatur aliquid quod erat causa doloris Christi, ergo &c. & habetur hæc conclusio in Psalm. vbi dicitur repleta est malis anima mea, vbi glosa ait non vitijs sed doloribus quibus anima carni compatitur. Vbi attende, quod anima Christi nedum quo ad potetias inferiores passa est, sed etiam secundum essentiam totam, quia erat coniuncta corpori, & sic patiente corpore, & disposito ad separationem tota anima essentialiter quoque patiebatur cum sit tota in toto, & tota in qualibet parte

parte corporis, idcirco patiebatur dum separaretur, quia abijciebatur à naturali suo statu quo perficiebat corpus, & hæc passio durauit vsque ad instans mortis, in illo vero instanti effecta est impassibilis, quia instans mortis non est instans vite.

Nona conclusio. Dolor passionis Christi peruenit vsque ad partes superiores: probat istam S. Doctor, quia patiente subiecto, patitur & illud quod actuat subiectum illud, sicuti patiente corpore patitur anima quæ est actus corporis, sed portiones superiores animæ, quæ sunt intellectus, & voluntas radicanter in essentia ipsius animæ immo sunt idem cum anima identice, ut aliqui dicunt: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod Petrus de Palude narrat tres opiniones, circa hac conclusionem prima opinio, quæ videtur esse Petri de Aliaco tenet, quod Christus solum secundum animam sensitivam habuit verum dolorem, secundum animam intellectiuam habuit verum gaudium, & non dolorem. secunda opinio quæ videtur esse Henrici, ut ait Petrus de nogeno, & Tartaretus asserit, quod anima dupliciter consideratur, primo ut est natura quædam, & essentia, & sic patiebatur, & habebat verum dolorem, alio modo consideratur, ut est potentia, & sic non patiebatur nec habebat verum dolorem. tertia opinio quæ videtur, quod sit Scoti hæc dicit, quod anima intellectiua, & sensitiua distinguuntur realiter in Christo, unde in parte sensitiva Christi fuit verus dolor, quia habuit obiectum discõueniens sibi approximatum. in parte vero intellectuua fuit dolor concomitans dolorem existentem in parte sensitiva. & sic per se non fuit dolor, & tristitia in parte superiori, sed tantum concomitanter, quia inter partem superiorem, & inferiorem ipsius Christi erat maxima colligatio, idcirco si reperitur dolor per se in portione inferiori concomitanter erat in portione superiori. si rationalis: sed istis non obstantibus sequenda est conclusio S. Thom. quod dolor peruenit ad intellectum, & voluntatem, & rationem ex parte subiecti, ut istæ potetie radicabantur in essentia animæ.

Dis. 15. q. 2.

Dis. 15. q. 1.

Art. 6. in resp. ad 7.

Cap. 18.

Dis. 15. q. 2.

Cap. 14. Cano.

suam quasi reprimebat gloriam animæ ne redundaret in corpus, ita saltem in cruce retinuit gaudium quod suapte natura ex clara Dei visione prodiret, ut sine aliqua consolatione, & delectatione pro nobis pateretur. sed vltior est responso S. Tho. quod portio superior animæ habebat simul gaudium, & dolorem non respectu eiusdem, sed respectu diuersorum. ex parte. n. obiecti quod erat diuina essentia habebat gaudium, ex parte subiecti quod erat essentia animæ in qua radicabatur illa portio superior habebat dolorem, & sic non est inconueniens in vno, & eodem esse cõtraria respectu diuersorum. s. obiecti, & subiecti, ut tepidum dicitur calidum respectu frigidi, respectu autem calidi dicitur frigidum vel dicas cum Carthusiano, quod in parte superiori fuit dolor compassionis, non passionis. sic etiam ait Alex. Alensis, Albertus, & Thomas de Argentina, & Vdalricus in summa sua lib. 6.

DISTINCTIO XVII.

Superiori distin. tractauit Magister de Christi Domini passione, in presenti disputat de quibusdam in ea memoratis, ut pote de Christi voluntate, oratione, & merito, sed ut clarior habeatur sermo de his, ponitur primo à nobis talis conclusio: cõueniens fuit corpus assumptum à diuino Verbo humanis infirmitatibus, & defectibus. subiicere: hanc ponit S. Doctor 3. par. eam probans, quia ut ait Apost. ad Hebr. in eo in quo passus est, & tẽtatus potens est & eis quẽtatur auxiliari, sed ad hoc venit ut nos adiuuaret, iuxta illud Dauidicũ, Leuauit oculos meos, unde veniet auxilium mihi &c. igitur conueniens fuit diuinum Verbum, ut assumeret humanum corpus infirmitatibus humanis subditum, ut posset pati, & tentari, & sic ferre nobis auxilium. Vbi nota, quod hæc est de fide, & ponitur contra quendam hereticum nomine Valentinum, qui dixit quod Christus non habuit corpus terrenum humanis infirmitatibus subditum, sed portauit ipsum de celo, & nihil de Virgine matre accepit, sed per eam quasi per aquæ ductum transiit: hoc autem est expresse cõtra sacram scripturam, & præsertim Luca vbi dicitur, Spiritus carnem, & ossa non habet sicut me videtis habere, caro autem & ossa non sunt ex materia celestis corporis, igitur hereticum est asserere corpus Christi esse celeste &c.

q. 14 art. 2. Cap. 2.

Cap. vlt.

q. 14 art. 4.

Secunda conclusio. Conueniens fuit corpus assumptum a diuino verbo non subiicere omnibus infirmitatibus, & defectibus humanæ naturæ: hanc probat S. Thom. vbi supra, quia illis defectibus fuit conueniens non subiicere, qui repugnant perfectioni scientiæ, & gratiæ, quidam defectus sunt huiusmodi, ut ignorantia, pronitas ad malum, & difficultas ad bonum. igitur istis subiicere non decuit. Vbi nota, quod duo genera defectuum non assumpsit, illa scilicet, quæ non vniuersaliter humanam naturam consequuntur sicut lepra, cæcitas, febris, & huiusmodi: hos enim Christus dominus non assumpsit, quia contingunt ex particularibus corruptionibus in singulis personis, & hos defectus Christus non habuit, quia venit ad curandum morbum naturæ, similiter nec illos assumpsit, qui pertinent ad imperfectionem gratiæ, ut dictum est de ignorantia, & de pronitate ad malum, & difficultate ad bonum,

Decima conclusio. Portio superior animæ Christi nullum habuit dolorem: hanc probat S. Thom. vbi supra, quia vbi est summum gaudium, & summa letitia, & delectatio non potest esse aliquis dolor, sed in portione superiori animæ Christi erat summum gaudium, & letitia: igitur conclusio vera, minor patet, quia Christus, secundum portione superiorẽ fruebatur diuina essentia cum esset beatus, & comprehensor. Vbi nota, quod est grauissima difficultas quomodo in Christo erant simul tempore passionis summum gaudium, & summus dolor, cõtra omnem philosophiam ponere duo cõtraria in eodem subiecto, ad quam difficultatem respõdet Petrus de Palude asserens, quod supernaturaliter, & per miraculum hoc factum est, sicuti miraculose factum est, ut Christus esset simul viator, & comprehensor, & quemadmodum de hoc inquirimus rationem naturalem, ita & de coniunctione summi gaudij, & doloris. Caic. in 3. par. S. Thom. breuiter se expedit asserens, quod summus dolor fuit in appetitu sensitiuo, summum gaudium in voluntate, propterea nulla est repugnantia, cum sint in diuersis subiectis. Melchior Cano lib. 12. de locis Theologicis voluit, quod sicut Christus per totam vitã

num, quia ipse venerat ad hoc, vt de plenitudine suæ gratiæ oēs nos acciperemus: adde, quia Christus dominus totam humanam naturam curare venerat, idcirco debuit integram naturam habere, sed quidam defectus repugnant integritati naturæ sicut cæcitas, & defectus membrorum, & sic sequitur manifeste, quod non omnes defectus habere debuit.

Tertia conclusio. Licet non sit de fide expressa, quod Christus Dominus nulli morbo etiam leuissimo fuerit subiectus, erroneum tamen est, & blasphemum id asserere: elicitur hæc ex S. Tho. in hoc libro, & ratio huius est, quia in scripturis diuinis, & in sanctis Concilijs, & in dictis, in quibus narratur, quas Christus Dominus in corpore suo pertulit pro nostra redemptione ad comendandam suam charitatem, & misericordiam, nunquam fit mentio de susceptione morborum, & si qua sit negatiue definitur: igitur conclusio vera, hinc Cardinalis Caietanus in opusculo de Beata Virgine adducit Chrysostomum dicentem indignissimum esse asserere, quod Christus Dominus aliquando languesceret. Vbi nota, quod quidam Prædicator in Hispania in publica prædicatione dixit Christum habuisse hos morbos, & coactus fuit iussu inquisitorum recitare palynodiã, nam præter quod offendit pias aures dicere, quod Christus passus fuerit morbum caducum sicut Machometus Propheta Turcarum, est etiam blasphemum, & erroneum cum sit contra omnes patres, & Theologos sententiariorum, præsertim D. Tho. Albertum, Alexandrum Alensem, & ceteros: idem etiam affirmat Rabanus exponens verba Esaiæ vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit: sic et Nicolaus de Lira, & Abulensis.

Quarta conclusio. Christus Dominus defectus humanæ naturæ quos assumpsit non contraxit: hæc probat S. Doctor. In hoc libro, quia, quod voluntarie assumitur non contrahitur, sed Christus Dominus voluntarie assumpsit hos defectus, sicut & ipsam naturam, igitur conclusio vera. Vbi nota, quod illud proprie contrahitur, quod ex necessitate ab alio trahitur, alio tracto, & quia ex hoc ipso, quod humanam naturam trahimus ex parentibus per viuatam originem, sequitur de necessitate, quod hos defectus habeamus, ideo dicimur hos defectus contrahere: Christus autem potuit humanam naturam sine his defectibus assumere, sicut cum defectibus assumpsit, & ideo non fuerunt in eo ex hoc ipso, quod humanam naturam a parentibus traxit, sed sicut voluntarie assumpsit humanam naturam, ita & hos defectus, & propter hoc dicitur hos defectus assumpsisse, & non contraxisse, nos enim potius dicimur contrahere hos defectus, quia nobis debetur propter culpam originalem, at in Christo Domino culpa originalis non fuit, propterea dici non potest Christum defectus naturæ contraxisse, sed tantum voluntarie assumpsisse.

Quinta conclusio. Christus Dominus assumpsit corpus humanum pulcherrimum, & formosissimum elicitur ex S. Thom. hic, & habetur ex Psalmista speciosus forma, & in canticis canticorum dilectus meus candidus, & rubicundus. Hæc conclusio nota, quod ponitur contra quendam hæreticum Marcionem dicentem Christum non habuisse corpus pulcherrimum propter verba Propheta, ego sicut

vermis, & non homo contra quem disputat Tertullianus, libro de carne Christi, quod Propheta dixit illa verba respiciens ad passionem, & opprobria, & plagas acceptas a crucifixoribus, sicut & illa alia verba Esaiæ desiderauimus eum despectum, & non uisum virorum, & reputauimus eum, quasi leprosum, & percussum à Deo, & humiliatum, quæ verba non sunt intelligenda de dispositione, & habitudine Christi naturali, sed de passione ipsa, quia dispositio Christi naturalis habebat iustam staturam, & debitam quantitatem, proportionem membrorum, & suauitatem colorum coniunctam cum summa grauitate, quæ sunt conditiones vere pulchritudinis, quod etiam testatur ipse Iosephus, in libro de antiquitatibus Iudeorum dicens fuit autem iisdem temporibus Iesus sapiens vir si tamen virum eum nominare fas est, alludens ad pulchritudinem, quam habebat, & ad mirabilia opera, quæ faciebat, de qua etiam pulchritudine testatur Agabarus Rex Edessanæ ciuitatis in quadam Epistola, quam refert Eusebius Pamphilius Cæsariensis secundo libro, Historiæ Ecclesiasticæ.

Sexta conclusio. Corpus Christi fuit subiectum necessitati mortis. probat istam S. Tho. 3. p. vbi supra, & ratio est, quia omne mixtum ex quatuor elementis appetunt ire ad propria loca, puta aer, qui est in me appetit ire ad propriam regionem, sed corpus Christi erat compositum ex quatuor elementis, igitur conclusio vera. Vbi nota, quod necessitas, seu necessarium capitur quadrupliciter ex Ar. 5. primæ Philosophiæ vno modo dicitur necessarium sine quo non contingit esse, vt respirare hoc modo dicitur necessarium animali. Secundo modo est illud sine quo non contingit bene esse, vt potio amara infirmo. Tertio modo pro necessitate coactionis, vt destructio alicuius ciuitatis. Quarto modo pro illo cuius oppositum implicat contradictionem, quia conclusio intelligitur de necessitate naturali, quia habuit naturam susceptiuam contrarietatis primarum qualitatum ad quarum alterationem de necessitate sequitur mors, & corruptio, unde dato, quod Christus non fuisset occisus violenter secundum tactum, tamen defecisset, & senio confectus sicut ceteri homines, &c.

Septima conclusio. Corpus Christi fuit subiectum necessitati mortis loquendo de necessitate coactionis. probat hanc S. Doctor, vbi supra, quia secundum legem ordinariam, & secundum cursum naturæ exprima institutione, actiua nata sunt dominari passiuis per approximationem, sed corpus Christi respectu clauis perforantis, & flagelli percutientis, & cuiuscunque alterius inferentis mortem est passiuum, & inferentia mortem sunt actiua igitur de lege ordinaria Christi corpus subiiciebatur necessitati mortis loquendo de necessitate coactionis. Vbi nota, quod stante miraculo suspensionis gloriæ portio superioris, non erat in potestate animæ Christi, non mori ex violentia passionis, quia eius solius est immutare legem, & cursum naturæ impositum, qui naturam instituit, & ordinauit, quod solus Deus fecit, & nulla creatura corporalis aut spiritalis auctoritate sua hoc facere potest nisi per modum orationis, quo Sancti a Deo impetrauerunt fieri miracula, quæ tamen proprie

præ non fiebant a Sanctis, sed à Deo ad sanctorum A orationem, & ideo hoc fuit signum diuinitatis Christi, quod imperando agebat miracula non orando sicut ceteri Sancti: non ergo Christus Dominus poterat se præseruare a morte violenta nisi usus fuisset miraculo aliquo sicut fecerat, quando Iudæi uoluerunt ipsum lapidare, & sui compatriotæ præcipere a super cilio montis.

Octaua conclusio. Corpus Christi fuit subiectum necessitati mortis loquendo de necessitate suppositionis: hanc probat S. Doctor, vbi supra, quia necessitas suppositionis sumitur ex fine, finis autem mortis Christi, secundum diuinam ordinationem erat redemptio humani generis: igitur conclusio vera. Vbi nota, vt ait, quidam Scotista Vorrillion, quod si corpus Christi comparatur ad penam, & gloriã subiiciebatur necessitati moriendi, quia per penam debebat nos redimere, ad gloriã ipse debebat intrare, & nos introducere, & ideo dixit nonne oportuit hæc Christum pati, & ita intrare in gloriã suam, si loquamur de necessitate simpliciter non subiiciebatur corpus Christi aliquo modo necessitati mortis: patet, quia non implicat contradictionem Christum mori, & nullo pacto in Christo fuit necessitas moriendi in ordine ad diuinam voluntatem, nec etiam in ordine ad voluntatem humanam deliberatiuam ipsius Christi, quia semper erat, & fuit conformis diuinæ voluntati, licet, quo ad voluntatem naturalem fuerit in Christo talis necessitas moriendi, quia voluntas naturalis refugit mortem, & nocumenta corporis: de qua re lege Petrum de Palude, in octauo lib. vbi quatuor opiniones narrat de ipsa.

Nona conclusio. Anima Christi necessario subiiciebatur passionibus animalis, probat hanc S. Tho. vbi supra, quia in Christo fuerunt omnia, quæ pertinent ad naturam hominis, sed passiones animalis pertinent ad naturam hominis: igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod ponitur hæc contra Apollinarem hæreticum, & contra Valentinum ipsi negantes, propterea est de fide, cum habeatur apud Mattheum, quod cepit tridere, & pauere, & alibi cepit contristari, & mestus esse, licet hæc passiones, & affectiones aliter erant in Christo, & in nobis, & primo, quo ad obiectum, quia in nobis plerumque feruntur ad illicita, quod in Christo non fuit, secundo quo ad effectum, quia in nobis huiusmodi passiones non sistunt in appetitu sensitiuo, sed trahuntur ad appetitum sensitiuum, quod in Christo non fuit: tertio, quo ad principium, quia istæ passiones in nobis præueniunt iudicium rationis, sed in Christo omnes motus sensitiui appetitus oriebantur secundum dispositionem rationis, & ideo Hieronymus in Matth. vocat affectus animæ Christi, pro passionibus, & non passionibus, quia pro passio est, passio inchoata in appetitu sensitiuo, & ulterius non se extendit, passio vero perfecta dominatur animo, & rationi, patet ergo, quomodo anima Christi subiiciebatur istis passionibus, seu pro passionibus, & sic anima Christi dicebatur passibilis nedum passione corporali, quia erat forma sui corporis quod quidem erat passibile, & mortale, & perturbato corpore necesse erat etiam animam perturbari quantum ad esse, quod habebat in corpore, quod dicitur esse per accidens non per se, sed etiam Christi anima

passione animali dicebatur passibilis. Decima conclusio. Anima Christi non dicitur passibilis passione infernali ita, quod fuerit passio doloris inferni, hanc probat S. Tho. 3. p. quia dolor Christi fuit maximus, & vehementissimus inter omnes dolores viatorum: ergo non dicitur passibilis dolore, & passione infernali. Vbi nota, quod hæc ponitur contra Nicolaum Cusanum in quodam sermone, quem fecit super illis verbis dauitici in dolore vita mea, propter hæc verba, & alia dicta sacre scripturæ tenet hic uir Christum Dominum passum fuisse dolorem inferni, quam opinionem annotauit Augustinus Nebiensis Episcopus in scholijs Octapli ad hæc uerba appositis asserens se huius eruditissimi uiri in omni scientia eminentissimi opinionem nec amplecti nec aspernari, ut refert Sixtus Senensis ordinis nostri in Bibliotheca sancta, de qua re superius etiam diximus, & lege tu Dominum Marsilium hic.

DISTINCTIO XVIII.

Agit Magister in hac dist. de merito Christi, propter quosdam dicentes Christum non sibi, sed tantum membris meruisse, pro cuius explanatione ponitur talis conclusio: nulla pura creatura potuit sufficienter satisfacere pro tota natura humana: probat istam S. Tho. in presenti libro, quia ille solus reparare potuit, qui potuit condere, sed solus Deus humanam naturam condere potuit, ergo ipse solus potuit reparare: igitur ad hoc, ut aliquid satisfaciendo repararet naturam, oportet, ut esset Deus, & sic conclusio uera, quia nulla pura creatura, siue humana, siue angelica, potuit satisfacere. Vbi nota, hæc ponitur contra Scotum dicentem, quarto libro sententiarum, quod purus homo potest perfecte ad equalitatem Deo pro peccato satisfacere, quia Deus de potentia absoluta potuisset dare peccatori post attritionem tanquam dispositionem, & meritum de congruo gratiam, per quam motus eius fieret contritio, & sic per satisfactionem æquivalentem deleuisset peccatum, quia per illum actum redderetur Deo, equalens illi bono, quod abstulit peccatum, & hunc Scotum, sequitur Antonius Andrea, Bassolus, Petrus de Cãdia, & Tartaretus, tanquam dilecti discipuli, & decipiuntur maxime, quia conclusio loquitur de satisfactione sufficienti, & perfecta, quam talis homo non haberet, quia si Deus de potentia sua, daret illi gratiam, illa esset satisfactio ex misericordia Dei conferente gratiam, & non ex propriis illius hominis, modo ille homo satisfaceret ex alienis, & non ex propriis, unde talis satisfactio esset ex parte Dei acceptantis, & non ex parte hominis satisfaciētis. opinionem D. Tho. amplectitur Alex. Alensis, Albertus Magnus, Bonaventura, Petrus de Palude, Dur. & ceteri ueriticolastici. suo hæc et latius declarat Driedo, de captiuitate & redemptione humani generis adducens Leonem Pontificem Tertium, in sermone primo, de Natiuitate Domini, dicentem, si non esset uerus homo, non præberet exemplum, si non esset uerus Deus non afferret remedium, & est sermo de remedio sufficienti ad equalitatem iustitiæ: patet, ergo, quod pura creatura non solum sine gratia, sed etiam cum gratia Dei non potest perfecte

Distin. 15. Quæst. 1. Artic. 2.

Cap. 33.

Distin. 15. Quæst. 1. Artic. 3.

Distin. 14. Psal. 44. Cap. 5.

Quæst. 46. Ar. 6.

Quæst. 11.

Dist. 20. q. 1. ar. 2.

Distin. 15. Quæst. 1.

3. p. q. 1.

Tract. 20.

Tertia conclusio. Spectat ad priuilegiū Christi, q̄ omnibus hoībus eius meritū cōicatur, elicitur hęc ex D. Th. vbi supra, ē ratio est, quia solus Christus motus est a Deo per gratiam, vt non solum ipse perueniret ad gloriā vitę eternę, sed ē vt alios in eam adduceret in quantum est caput Ecclesię, & Author salutis humanę: igitur conclusio vera. Vbi nota, q̄ Caiet. in 3. p. S. Th. clarius exponit presentē conclusionem, dicens, q̄ priuilegiū Christi est mereri aliis ex condigno ita, q̄ sicut solus est caput Ecclesię, ita solus pōt mereri ex condigno pro aliis merita aut Sanctorum possunt prodesse aliis de cōgruo, quod etiam clarius Barth. Medina ostendit in suis Commentariis. 1. 2. S. Thom.

Quæst. 19. Ar. 4

In resp. ad vltim.

Cap. 5.

Dist. 19.

Tract. 2. Cap. 2.

Quarta conclusio. Christus Dñs meruit nobis primam gratiā baptismalem. ponitur a D. Th. vbi supra, & rō est, quia meruit nobis regenerari in ipso, sed sic est, q̄ per gratiam baptismalem regeneramur in eo: igitur cōclusio vera. Vbi nota, q̄ triplex est baptismus, s. fluminis, fluminis, & sanguinis, & in his tribus datur gratia virtute passionis Christi, tñ lata est differentia, quia in baptismo fluminis voluntas baptizati nullo modo cooperatur nisi in adultis, quia adulti debent habere aliquam deuotionem in receptione baptismi.

Quinta conclusio. Christus Dñs meruit nobis oē illud qd̄ aliquo pacto facit pro acquisitione vitę eternę: elicitur hęc ex S. Th. vbi supra, & rō est, quia sicuti se habet demeritū Adę ad condemnationem ita meritū Christi ad salutem eternam, iuxta illud Apōst. ad Rom. sicut per vnus delictū in oēs hoīes in condēnationē, sic & per vnus iustitiā in oēs homines in iustificationē vitę, sed demeritū Adę deriuatur, & facit ad condemnationem aliorum: igitur, & meritum Christi complectitur oē, qd̄ aliquo pacto ducit in vitam eternam. Vbi nota, q̄ Petrus Tartaretus, de mente sui magistri Scoti, in hoc lib. distinguit, q̄ gratia ducēs in vitā eternā, est triplex, quędam baptismalis, seu initiatiua, quędā penitentialis seu recuperatiua, quędā finalis, quę datur in eterna vita, primā, & secundā meruit Iudę, & multis aliis, sed finalē non meruit, quia dānatus est: ad suscipiendā gratiam penitentialē, requiritur attritio, & displicentia peccati, & hęc est meritū de cōgruo, qd̄ est a penitēte, est ēt contritio q̄ cadit sub merito Christi de cōdigno: hoc autē q̄ dicit, q̄ meritū de congruo non cadit sub merito Christi, nō est oīno tutū &c. Capreolus in p̄senti loco ait, q̄ dispositiones præcedentes ipsam gratiam, & fidē informē, timorē seruilem, vocationē, & alia huiusmodi non cadunt sub merito Christi, sed sub gratuita voluntate Dei cooperante quandoque humana voluntate. quā opinionem ēt amplexus est Driedo, lib. de captiuitate, & redēptione humani generis, alij ex nostris Thomistis substinēt contra Capreolū, q̄ Christus Dñs meruit nobis oēm gratiā, & oīa dona Spiritus Sancti, & oīa illa, quę spectāt ad vitā rectam instituendam, & ad beatitudinem obtinendam, spem, fidem, charitatem, gratiam, inspirationem bonam, illuminationem, & omnem motū bonum intellectus, & voluntatis, & oēm dispositionē, & augmentum oīum istorum præsertim gratiæ, & glorię, & gloriam corporis, & dotes eius, & vt vnico verbo dicam omne, quod facit pro acquirenda uita eterna, ut positū est in conclusione, saliter nō

esset vniuersalis causa humanę salutis, quod optima scripsit Apōstolus, Ephes. qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cęlestibus in Christo. quasi dicat omne, qd̄ spectat ad uitam spiritualem Deus pater nobis contulit per meritum Christi: lege de hac re Barth. Medinam in 3. p. S. Thom. si fufius id scire desideras.

Sexta conclusio. Christus Dominus meruit nobis apertionem Ianuę cęlestis probat hęc S. Doct. 3. p. quia clausio regni cęlorum erat peccatum, sed Christus Dñs abstulit peccatum iuxta illud ecce, q̄ tollit peccata mūdi: igitur cōclusio vera, & i signū huius scribitur apud Matt. Christo baptizato apertum est cęlum. Vbi nota, q̄ duplex peccatū erat impediens nos ab ingressu regni cęlestis, vnum quidem cōe totius humanę naturę, quod est peccatū primi hominis, aliud est peccatū speciale vniuscuiusque personę, quod per proprium actum cuiuslibet hominis committitur, Christus Dominus liberavit nos ab vtroque peccato, quoad culpam, & quoad penam, propterea dicitur, quod aperuit nobis ianuam regni cęlorum.

Septima cōcl. Christus Dñs meruit nobis liberationē a potestate Diaboli: probat hęc S. Doct. tali rōne, quin aliquis habens sufficientissimū remediū, quo pōt tueri contra inimicū, dē liberari a potestate illius, sed nos ex dono Chrī habemus sufficientissimū remediū, quo possumus nos ipsos tueri a potestate dēmonis: igitur cōclusio vera. Vbi aduerte, q̄ hęc potestas diaboli erat consistens in tribus quorū primū erat ex parte Dei, q̄ offensus erat peccato hoīs, idcirco ad ostendendā suam iustitiā reliquerat ipsum hoīem potestati dēmonis: secundū erat ex parte hoīs, qui suo peccato meruit, vt traderetur in potestate diaboli, per cuius tentationē iam fuerat superatus, tertiu erat ex parte ipsius diaboli, qui sua nequissima voluntate hoīem a conquestione salutis impediēbat, & omnibus his tribus Christus dominus sua passione, & morte apud patrem eternum liberari meruit.

Octaua conclusio. Meritū hoc & satisfactio Christi non hēt vltimatam efficiētiā nisi in illis, qui ipsi Christo vniuntur p̄ fidē formatā, & facta: hanc probat S. Doct. q̄ oē suscipiens effectū agentis vltimatum oportet esse dispositum ad suscipiendum illum aliter nō posset suscipere, sed effectus vltimatus meriti, & satisfactio Christi, est adeptio glorię, purgatio a peccato, gratiæ cōsumatio, & introductio ad gratiam: igitur suscipientes hunc effectū oportet ipsos disponi, per fidem ex parte intellectus, & per charitatem ex parte effectus, & per imitationem operis suscipiendo baptismum ad delendum peccatum originale, & penitentiam ad delendum actuale. Vbi nota, quod Capreolus ponit istā conclusionem contra Scotum dicentem, q̄ Christus non solum meruit secundum efficaciam glorię dispositis ad recipiendum, sed etiam in dispositis, tamen Gulielmus de Rubione in presentī distinctione, videtur dicere oppositum ad mentem Scoti, quia Christus Dominus non meruit damnatos paruulos pro reatu originali ab eo liberari, neque etiam meruit homines damnatos a pēna eterna liberari, licet multos eorum, vel ferre omnes liberari, & præseruari ab aliquo gradu pēnæ, neque etiam Dæmones, meruit liberari a pēna

Cap. 1. Quæst. 19. Ar. 4. Quæst. 19. Ar. 5.

Cap. 3.

Quæst. 19. Ar. 2.

Quæst. 19.

Socios in gratia.

Petrus de Nogento.

S. Thom. 22.

Quæst. 10.

pēna aliqua, neq; adhuc homines liberari meruit ab omni pēna sensus pro culpa inflicta, imō neque seipsum meruit liberari a pēna sensus, q̄ est mors, quę horribilis pēna est, quam Christus passus est in cruce pro nostris peccatis, sed quicquid sit de hac re, vide ipsum Capreolum.

Nona conclusio. Meritum Christi eo modo est sufficiens pro infinitis hominibus, sicut & eius satisfactio, & eandem infinitatem habet, quā & eius satisfactio: hanc docet S. D. de veritate asserens, quia id quod se ad infinita indiuidua humanę naturę extendit, si infinita essent, est infinitum in valore, & dignitate aliquali infinitate, puta saltem extensiuę, & materialiter, sed meritū Christi, & satisfactio sunt huiusmodi cum sit actio Dei, & hominis in quo humanitas est instrumentū, & diuina persona principale agens: igitur cōcl. vera. Vbi nota hic, q̄ Petrus Tartaretus de mente sui Magistri Scoti dicit vnum quod non probat. s. q̄ meritum, & passio Christi secundū suam rationem formalē posset recompensari per aliquod bonum finitum, cuius oppositum supra diximus, quia passio Christi est infinita in genere meriti, licet nō in genere entis, & ideo pro infinitis, & infinite, satisfecit ex se non tantum per acceptationē, vt ipse docet, quia pēna debita peccato est infinita extensiuę, licet nō intensiuę, sed vide de hac re Petrum de Palude hic.

Decima conclusio. Meritū Christi, & eius satisfactio non se extendit ad infinitos secundū efficaciam: hanc probat S. Doct. vbi supra, quia infiniti hoīes nō cōsequuti sunt effectū redēptionis, imō pauci, quia multi sunt vocati, & pauci electi. & spaciōsa est via, quę ducit ad perditionem, & multi ingrediuntur per eā. Vbi nota, q̄ in doct. S. Th. est vulgata satis, illa distinctio, q̄ meritū Christi pōt considerari dupliciter, vno mō secundum efficaciam, vt si Rex parafset prædiū pro mille hoībus, & nō venisset nisi decem illud prædiū esset sufficiens pro mille, & tamē non esset efficax nisi pro illis qui adessent, quia ad illud prædiū non venerunt nisi decem, alio mō secundum sufficientiā, & hoc secūdo mō Christus Dñs pro infinitis meruit remissionē culpę, infusio nē gratiæ, apertionē ianuę cęlestis, remissionem pēnæ pro peccatis, & gloriā: sed secundū efficaciam non meruit nisi electis, & p̄p̄a dē in canone in consecratione sanguinis, hic est enim calix sanguinis mei &c. qui pro vobis Apōstolis, non pro Iuda, aut patricidis, & fratricidis, & socijs ingratis, non dicit hic pro oībus, sed solum pro multis. secundum efficaciam, patet ergo quō Christus meruit pro electis efficaciter, & pro infinitis sufficienter. Ad id tamē hic Petrus de Nogento Scotista, q̄ Christus Dñs meruit etiā efficaciter gratiā præseruatiuam B. Virginis a peccato originali, & omnium illorum angelorū, qui non fuerunt participes criminis commissi, & perpetrati a Lucifero: licet Caiet. in opusculo de sanctificatione B. Virginis, derideat hanc doctrinā Petri de Nogento de redēptione præseruatiuā, vel liberatiuā quo ad hoīes, addens esse reprobata per determinationem Romanę Ecclesię, quo ad Angelos vero tribuit Deuotissimo Bernardo super canticis canticorū, de qua re vide ipsum cui concordat Vdalricus in sua summam p. p. & etiam Petrus de Tarantasia in presentī distinctione, & Thomas de Argentina, licet Alexander Alensis, & Riccardus

sint ancipites in hac parte, vt est videre apud Dionysium Carthusianum.

DISTINCTIO XX.

ET si Magister querat in presentī distin. si alio modo potuerit Deus liberare hominem quā per mortem filij eius, nihilominus, quia asserit quoque voluntate multorum Christum Dñm nostrum passum fuisse, propterea de voluntate Christi erit noster sermo, & pro intellectione huius rei sit prima nostra cōclusio talis: In Christo Dño sunt duę voluntates diuina, & humana: p̄bat hęc S. Tho. q. 18. ar. 1. 3. par. quia vbiunq; sunt duę perfectę naturę ibi sunt duę perfectę voluntates quandoquidem ad perfectionē naturę pertinent eius potentię inter quas est ipsa volūtas, sed in Christo Dño sunt duę perfectę nature, videlicet diuina & humana: igitur conclusio vera. Vbi nota, q̄ hęc est de fide definita in Concilio Constantinopolitano quod sexta synodus appellatur sub Agathone Papa, contra monothelitas, ita dictos ab vna voluntate quam ponebāt in Christo, actione ergo decima septima illius Concilij, ita sancitur, iuxta quod olim Prophetę de eo, & ipse Dñs noster Iesus Christus erudiuit, & Sanctorum Patrum nobis tradidit Symbolum, duas naturales voluntates in eo, & duas naturales operationes, indiuisē, incōuertibiliter, inseparabiliter in Christo predicamus &c. & hęc determinatio facta fuit cōtra multos hæreticos præsertim cōtra Apollinarem, & Eutichetē, & Macharium Patriarchā Antiochenum, & Ciprum Alexandrinum, & Sergiū Constantinopolitanum: hi & alij diuersis vjjs moti dicebant in Christo esse tantum vnam voluntē &c.

Monothelii te qui sunt.

Articu. 2.

Anno. 244.

Distin. 17.

Secunda conclusio. Christo Domino præter voluntatem diuinam, & humanam, quę dicitur appetitus intellectiuus cum ratione liber, est voluntas, sensualitas, seu sensualitas ipsa quę dicitur voluntas participatiue: hęc probat S. Doct. vbi supra, quia Christus Dominus cū natura humana assumpit ea quę pertinent ad naturam animalis, sed appetitus sensitiuus, seu sensualitas ipsa, spectat ad naturā animalis: igitur & cum assumpsit: & quia put est in homine participat rationem, ideo voluntas participatiue dicitur. Vbi nota, quod aliqui dicūt, quod appetitus sensitiuus siue sensualitas ipsa est nomen vitij, & eius inclinatio est ad malum, & contra rationem ex quo motus fuit Auctōr cōmentariorum Hieronymi in Paulū, quod in carne Christi fuerit inclinatio ad peccandum, vt notat Syxtus Senensis lib. 6. Bibliothecę Sanctę. Et decepti sunt isti, quia sensualitas est nomen potentię naturalis, sequens naturam, & obediens rationi, & sic dicitur voluntas per participationem, & ponitur in Christo Domino.

Tertia conclusio. In Christo Domino est tantum vna voluntas essentialiter: hanc probat S. Tho. vbi supra sic, quia in quolibet ordine est vnum primū mouens, sed voluntas est vnum primum mouēs in genere humanorum actuum, ergo in vno homine non est nisi vna voluntas essentialiter, Christus autē est vnus hō: ergo in Christo est tñ vna volūtas humana. Vbi nota, q̄ Guliel. de Rubione in hoc lib. ponit volūtatē nō distigui realiter ab aīa, sed volūtas est ipsamet aīa, sicuti etiā Martinus ab Azpilcueta Addit. Aq. in iij. vol. Capr. C 2 Do-

Doct. Nauarrus, in tertio Praludio sui Manualis tenet: idcirco dicunt isti, q[uod] voluntas increata non est in verbo diuino, nec voluntas creata in a[er]a humana, quia illud est in aliquo, q[uod] naturaliter ab eo distinguitur: modo do voluntas increata n[on] distinguitur a diuino verbo, nec voluntas creata ab a[er]a: igitur, non est veru[m] de rigore sermonis, q[uod] voluntas increata sit in diuino verbo, & voluntas creata sit in a[er]a, & allucinantur isti primo, quia falsum est, q[uod] voluntas non sit potentia distincta realiter ab a[er]a, vt alijs ostendimus, secundo ad hoc, vt verificetur ille sermo de diuino verbo, quod in eo sit voluntas increata, sufficit distinctio formalis, &c.

Quarta conclusio. In Christo D[omi]no est voluntas, vt ratio probat istam S. Tho. quia in Christo D[omi]no erat voluntas consiliatiua: igitur erat voluntas, vt r[ati]o, consequentia patet, quia h[ec] d[icitur] voluntas, vt r[ati]o a Doctoribus voluntas ipsa consiliatiua. Vbi nota, q[uod] voluntas aliq[ua] accipitur, vt potentia aliq[ua], p[ro] actu, si est sermo de potentia voluntatis, sic in Christo est vna sola voluntas humana essentialiter, & n[on] participatiue dicta, si aut[em] sermo fiat de voluntate, qu[ae] est actus, sic distinguitur in Ch[ri]sto voluntas, qu[ae] est, vt natura, qu[ae] d[icitur] thelisis a Gr[ae]cis, h[ec] n[on] fertur simpliciter, & absolute in finem, qui est secundu[m] se volutus, alijs est actus voluntatis, qui fertur in medium, q[uod] non est secundu[m] se volutu[m], sed in ordine ad aliud, vt sumptio medicinae ordinat[ur] ad sanitat[em] veluti ad finem, & talis actus voluntatis d[icitur] voluntas, vt r[ati]o seu consiliatiua, q[uae] a Gr[ae]cis appellat[ur] bulisis, &c.

Quinta conclusio. In Ch[ri]sto D[omi]no fuit liberu[m] arbitriu[m]: probat hanc S. Doctor, vbi supra, q[uod] vbiq[ue] est voluntas, vt r[ati]o, & electio, ibi est liberu[m] arbitriu[m] quicquid electio est actus liberi arbitrij, sed in Ch[ri]sto D[omi]no est voluntas, vt ratio, & electio: igitur conclusio vera. Vbi nota, q[uod] h[ec] conclusio est de fide scribitur. n. Esai. de Ch[ri]sto, vt sciat reprobare malum, & eligere bonu[m], reprobare, & eligere proprie spectat ad liberu[m] arbitriu[m], & quia dictu[m] est in Ch[ri]sto D[omi]no reperiri duplicem actu[m] voluntatis, alteru[m] quidem, quo voluntas fertur in aliquid secundu[m] se volutu[m], quod pertinet ad r[ati]onem finis, alteru[m] vero secundu[m] que[m] eius voluntas ferebatur in aliquid p[er] ordinem ad aliud, q[uod] pertinet ad r[ati]onem eius, q[uod] est ad finem, electio in hoc differt a voluntate, q[uod] voluntas per se loquendo est ipsius finis, electio aut[em] est eorum, qu[ae] sunt ad finem, & sic simpliciter voluntas per se est, idem q[uod] voluntas, vt natura, electio aut[em] est idem, quod voluntas, vt ratio, qu[ae] est proprius actus liberi arbitrij idcirco optime dictu[m] est, q[uod] cum in Ch[ri]sto D[omi]no sit electio, & liberu[m] arbitriu[m].

Sexta conclusio. Christus secundu[m] voluntatem sensualitatis, & secundu[m] voluntate[m] r[ati]onalem p[er] modu[m] natur[ae] poterat aliud velle, q[uod] Deus probat hanc S. Th. quia voluntas sensualitatis naturaliter refugit l[es]ionem corporis, & dolores sensibiles, & voluntas, vt natura repudiat, & c[on]traria natur[ae], & secundu[m] se mala, sed Deus volebat, vt Christus mortem, & mala pateretur, non secundu[m] se, sed in ordine. sed finem redemptionis: igitur vera conclusio. Vbi nota, q[uod] h[ec] conclusio est D. Aug. in lib. contra Maximinum, vbi dicit in hoc, q[uod] Christus ait, non ego volo, sed q[uod] tu aliud se ostendit, quam pater, q[uod] si humano corde non posset cum infirmitatem nostram in suu[m] non diuinu[m], sed humanu[m] transi-

Quaest. 18. Ar. 4.

Cap. 7.

Cap. 20.

guraret, affectu[m], vnde dici pot[est], q[uod] in Ch[ri]sto fuit quaedam rebellio sensualitatis contra r[ati]onem, licet fuerit beatior oibus alijs beatis, quo ad portione[m] superiorem t[ame]n, quia eius beatitudo non redundabat in vires inferiores, idcirco non fuit in eo perfecta, quietatio sensuum inferioru[m], neque inferioris portione[m] r[ati]onis sicut in c[eter]is beatis, ideo potuit esse in eo aliqua rebellio, non tamen sicut in nobis in q[ui]b[us] sensualitas effrenate red[er]es in suu[m] volutu[m] motu r[ati]onis retrahit, vel impedit i[n] toto, vel i[n] parte: hoc aut[em] n[on] erat in Ch[ri]sto D[omi]no de qua re lege Gabriel[em].

Septima conclusio. Christus D[omi]nus secundu[m] voluntatem r[ati]onis semper voluit idem, q[uod] Deus: h[ec] probat S. Doctor, vbi supra, quia Christus voluit in o[mn]ibus adimpleri diuinam voluntatem, sed hoc spectat ad voluntatem, ut ratio: igitur Christus secundu[m] voluntate[m] p[er] modu[m] r[ati]onis, id est eligendo semper voluit idem, quod Deus. Vbi nota, q[uod] p[er] voluntatem p[er] modu[m] r[ati]onis intelligit conclusio voluntatem complete deliberatam, qu[ae] sequitur deliberationes secundu[m] r[ati]onem superiorem, & diuinam quia voluntas, qu[ae] sequitur deliberationem secundu[m] r[ati]onem inferiorem magis v[er]o esse voluntas, vt natura, qu[ae] voluntas, vt r[ati]o, & hinc est, q[uod] legimus Ch[ri]st[um] ex dispensatione quadam ante sua[m] passionem permittebat carni agere, & pati, qu[ae] su[n]t ei propria, & similiter et permittebat o[mn]ibus viris a[er]a[m] agere, & pati, qu[ae] erant eis propria, hinc esuriit secundu[m] sensualitatem, vt habetur apud Matth. & in Crucifixione, vt scribitur Ioannis sitio, &c.

Octaua conclusio. Voluntas r[ati]onalis volitione absoluta in Ch[ri]sto semper conformabatur voluntati diuin[ae] in uolito: probatur ista sic, uoluntas rectissima semper est c[on]formis suae regulae in uolito scito esse: tale, sed voluntas r[ati]onalis in Ch[ri]sto fuit rectissima: igitur conclusio uera. Vbi nota, q[uod] uoluntas diuina est regula o[mn]iu[m] uoluntatu[m] rationabiliu[m] creaturarum, quanto magis uoluntatis ipsius Ch[ri]sti, qui nouit p[er] intellectu[m] o[mn]ia uolita a uerbo t[ame]n cognitione beatifica, q[uae] infusa, p[er] se dictu[m] est volitione absoluta in conclusione, quia volitione c[on]ditionata, & voluntas, vt natura, & voluntas sensualitatis, seu vt sensui c[on]iuncta non semper fuit c[on]formis uoluntati diuin[ae] in re uolita, & si quantum ad actum uolendi, seu in genere causae efficientis, & quo ad omnem modu[m] sui actus, quo diuina uoluntas, uoluit, voluntatem r[ati]onalem, & voluntatem naturalem, & voluntatem sensualitatis in Ch[ri]sto eas uelle, conformes fuisse diuin[ae] uoluntati unanimi consensu Doctorum, tam morales, q[uam] scolastici ostendunt. Vnde Albertus, ait quadruplex est conformitas, qua nostra uoluntas uoluntati diuinae conformari debet, prima est in uolito, hoc est secundu[m] materia[m], & h[ec] n[on] est semper, quia aliq[ui]s homo, uult uitiose quod Deus uult sancte, secunda est secundu[m] forma[m] uolendi, ut dum ex charitate uolumus, quod uult Deus, tertia est in causa uolendi efficiente, ut dum uolo, id quod Deus uult me esse, quarta est in fine uolendi, ut dum uolo, id quod Deus uult. s. propter gloriam eius: sic etiam Petrus de Tarantasia, ostendit in Ch[ri]sto quatuor uoluntates. s. diuinam, humanam, ut ratio, & humanam, ut natura, & uoluntatem sensualitatis: concordant, & Richardus, & D. Bonauentura, & Dur. & Scotus, & Tho. de Argetina, & o[mn]es fere Theologi, in doctrina exposita.

Distin. 17.

Quaest. 17. Ar. 5.

Cap. 4. Cap. 19.

Albertus.

Nona conclusio. Voluntas diuina, & humana, vt ratio in Ch[ri]sto, in nullo fuerunt contrariae probat hanc S. Th. 3. p. quia id, q[uod] semper mouetur beneplacito alicuius non contrariatur ei, sed humana uoluntas, vt ratio, mouebatur semper beneplacito diuinae uoluntatis, igitur ei n[on] erat contraria, maior patet, minor est Dam. 3. lib. fidei ortho. vbi dicit, q[uod] beneplacito diuinae uoluntatis propria uoluntas in Ch[ri]sto motib[us] p[ro]p[ri]is mouebatur. Vbi att[en]de, q[uod] h[ec] est de fide definita 6. Synod. vbi d[icitur] p[re]dicamus duas naturales uoluntates non contrarias in Ch[ri]sto iuxta q[uod] asserunt impiissimi haeretici, sed sequentem eius humanam uoluntatem, & non resistentem, vel reluctantem, sed potius subiectam diuinae eius atque omnipotenti uoluntati, &c.

Quaest. 18. Ar. 6.

Cap. 18.

Quaest. 18.

Quaest. 18.

Decima conclusio. Voluntas humana, vt ratio, & uoluntas, vt natura, & voluntas sensualitatis non fuerunt contrariae in Ch[ri]sto: probat S. Th. quia contrarietas exigit oppositionem in eodem, & secundu[m] idem, sed istae uoluntates in Ch[ri]sto, & si uellent diuersa, non tamen erant, in eadem uoluntate, & secundu[m] idem: igitur conclusio uera. Vbi nota, q[uod] uoluntas diuina, & uoluntas r[ati]onis in Ch[ri]sto uolebant mortem Ch[ri]sti, pro salute humani generis, uoluntas uero naturaliter, vt sensualitatis naturaliter fugiebat mortem, & l[es]ionem corporis, sed non p[ro]p[ri]a c[on]traria dicebantur, sicuti q[ui] Rex uult suspendi latro nem p[ro] bonum publicum, aliquis uero confanguineus eius uoluit eum suspendi p[ro] amorem priuatu[m] ex hoc t[ame]n uoluntas regis, & uoluntas confanguinei non sunt contrariae, quia non versantur circa idem & in eodem, sic et est de his quatuor uoluntatibus Ch[ri]sti, v[er]u[m] dicere eas fuisse c[on]trarias est erroneum in fide, quia si in eis esset aliqua contrarietas illa esset, vel p[ro] culpa suppositi nolentis eas conciliare, & concordare, vel p[ro] infirmitatem, & impotentiam ad eas reconciliandas: v[er]u[m]que est erroneu[m] dicere in Ch[ri]sto: de qua re lege Petrum de Palude hic, & Dionysium Carthusianum, & c[eteros] Doctores su prae citatos, si maiorem notitiam habere desideras.

DISTINCTIO XXI.

Disputauit Magister superiorib[us] distinctionibus de passione D[omi]nica quantum ad eius initium & progressu[m]: in sequentibus agit de ipsa quantum ad eius terminu[m], & quia in morte Ch[ri]sti consumata est eius passio, mors uero est separatio a[er]a a corpore, idcirco agit in praesenti distincti. de huiusmodi separatione, & pro explicatione huius rei ponitur prima conclusio talis in passione Ch[ri]sti a[er]a realiter, & uere fuit separata a corpore: h[ec] probat S. Th. 3. p. quia mors in hoc essentialiter consistit in separatione a[er]a a corpore, sed Christus D[omi]nus in passione fuit uere mortuus: igitur conclusio uera. Vbi nota, q[uod] conclusio est de fide, quia scribit Ioan. & inclinato capite, tradidit spiritu[m], & apud Matt. clamans uoce magna emisit spiritu[m], hanc ueritatem latius declarat Augustin. super Ioannem dicens mors ad tempus animam, & corpus separauit, sed neutrum a uerbo, & in libro de gratia noui testamenti exponens uerba illa, Deus meus, Deus meus, ut quid reliquisti me, & D. Amb. in titulo de Commendatione Spiritus Iesu dicit clamabat homo moriturus, quia diuinitas a morte libera est, &c.

Quaest. 50.

Cap. 19.

Cap. 27. Tit. 27.

Secunda conclusio. In separatione animae Ch[ri]sti a suo corpore, non solum humanitas Ch[ri]sti, & corpus, sed & ipse Ch[ri]stus dominus uere fuit mortuus. hanc probat S. Th. vbi supra, quia ille uere moritur, qui uita, quam habuit priuatur, sed tam humanitas Ch[ri]sti, quam corpus, & ipse Ch[ri]stus, in separatione animae fuerunt priuata uita, quam habebant: igitur conclusio uera, maior, patet, minor probatur. primo de humanitate, quae per separationem animae desit esse humanitas, & sic desit habere uitam, quia quod nihil est in se non habet uitam, de corpore patet, quia remansit sine anima, ergo sine uita, de Ch[ri]sto Domino ad huc manifestum quoque est, quando quidem de ipso uere praedicabatur hoc praedicatum esse mortuum per communicationem idiotatum. Vbi nota, quod & si Ch[ri]stus Dominus sit fons uita, vt scribitur in Ps. Apud te est fons uita, hoc det intelligi secundu[m], q[uod] Deus non secundu[m], quod homo, & sic est mortuus secundu[m] q[uod] homo, non secundu[m] q[uod] Deus, & h[ec] est doctrina Aug. contra Felicianum, vbi dicit, absit, q[uod] Ch[ri]stus sic senserit mortem, ut quantum in se est uita, uitam perdidit, si enim hoc ita esset uita fons aruisset, sensit ergo mortem participatione humani affectus, quem sponte susceperat non natura suae perdidit potentiam per quem cuncta uiuificat, & mortuos perducit ad uitam.

Quaest. 50.

Psal. 35.

Cap. 14.

Quaest. 50. Ar. 2.

Cap. 10.

Cap. 1.

Quaest. 8.

Quaest. 50.

Cap. 10.

Tertia conclusio. In morte Ch[ri]sti diuinitas n[on] fuit separata ab a[er]a: hanc probat S. Th. 3. p. quia illud, q[uod] per gratiam Dei concedit nunq[ua]m absq[ue] culpa reuocatur: iuxta dictu[m] Apostoli sine p[er]n[ia] s[un]t dona Dei, sed ex ineffabili gratia Dei factu[m] fuit, ut a[er]a illa sanctissima fuerit vnita diuinitati uerbi Dei, & nunq[ua]m peccato aliquo fuerit maculata: igitur conclusio uera. vbi nota q[uod] h[ec] conclusio, est de fide c[on]tra Apollinar[em], & eius sequentes, qui posuerunt in Ch[ri]sto non esse a[er]am r[ati]onale[m], sed loco illius erat ipsa diuinitas, & si in scripturis sanctis, aliq[ua]n[do] mentio fiat de a[er]a, ut est apud Ioannem potestatem habeo ponere a[er]am meam, &c. dicebat ipse Apollinaris, q[uod] h[ec] uerba sunt intelligenda Metaphorice, sicut intelligitur illud dictu[m] Esai[ae] chalcandas uestras odiuit a[er]a mea: contra istu[m] perdidit haereticu[m] inuehit B. Aug. lib. 83. q. non intelligit Apollinaris inquit Aug. aliud esse, q[uod] Prophetice nunciat in figuris, & aliud, q[uod] secundu[m] reru[m] proprietate[m] ab Euangelistis historice scribit, narrat n. ipsi Euangelista, q[uod] miratus est Iesus, & iratus, & contristatus, & q[uod] esuriit, qu[ae] quidem ita demonstrant eum ueram a[er]am habuisse, sicut ex hoc, q[uod] comedit, & dormiuit, & fatigatus est, demonstratur eum habuisse uerum corpus humanu[m], alioquin si h[ec] ad metaphoram referantur cum similia legantur in ueteri testamento de Deo, peribit fides Euangelicae narrationis, &c.

Quarta conclusio. Diuinitas per mortem Ch[ri]sti n[on] fuit separata a corpore hanc probat S. Doctor. vbi supra, quia corpus Ch[ri]sti se excitauit a morte, vt scribitur apud Ioan. potestatem habeo ponere animam meam, & iterum sumedi eam, & vt gloriabant Doctores facultatem habeo me excitandi a mortuis, h[ec] autem potestas non erit corporis, sed diuinitatis: igitur corpus illud habuit diuinitatem sibi unitam ex c[on]sequenti conclusio uera. Vbi nota, quod h[ec] conclusio ponitur aduersus illos, qui negant diuinum uerbum posse assumere creaturam

turam irrationalem in unitate personæ, nam corpus Christi remansit inanime, & irrationabile, & erat unitu verbo Dei in psona, licet nõ fuerit noua assuptio, sed ex vi assuptiois, quæ facta fuit cū tota natura humana, & hæc est doctrina Dam. 3. lib. si dei orth. vbi dicit, q̄ sicut ante mortē caro Christi unita fuit secundū psonā, & hypostasim verbo Dei, ita & remansit unita post mortē, vt. s. nõ esset alia hypostasis verbi Dei, & carnis Christi post mortem &c.

Quinta concl. Diuinitas in morte Christi nõ remansit unita humanitati compositæ ex aia, & corpore, quæ est tertia entitas, hæc probat S. Th. vbi supra, quia illi rei diuinitas non remansit unita, quæ totaliter fuit destructa, sed humanitas, quæ est tertia entitas totaliter fuit destructa in morte Christi: igitur conclusio vera. Vbi nota, q̄ hæc conclusio verificat secundum illos, qui ponunt tertiā entitatē distinctā a partibus, non autē secundū illos, qui ponunt totū nihil aliud esse, quā suæ partes: vñ nra sit hæc conclusio sicuti, & præcedēs, quā Dur. calūniare voluit dicens, q̄ post mortē Christi, diuinitas nõ remansit unita corpori Christi, aut eius carni supposito, q̄ vnica sit tm̄ forma substāialis i hoīe, & male dicit i hoc, motiua eius soluunt a Capr. hic, & a Cai. 3. p. S. T.

Sexta concl. Corpus Christi viuū, & mortuū fuit idē numero simpliciter hæc probat S. Th. vbi supra, quia illud dī simpliciter idem numero, quod est idem supposito, sed corpus Christi viuū, & mortuum fuit idem supposito, qui non habuit aliam hypostasim, q̄ erat viuū, & alia q̄ fuit mortuum præter hypostasim diuini verbi: igitur conclusio vera, vbi nota, q̄ ponitur contra Dur. dicente, q̄ corpus Christi viuū, & mortuū non fuit idē numero essentialiter, & deceptus est, quia S. Th. docet, q̄ erat idē numero primo, rōne supposito, q̄ est idē scđa rōne esse existēte, tertio rōne materiæ primæ, quæ est eadē quarto rōne accidētii similiū eiusdē speciei, quinto pp ordinē eiusdē naturæ ad eandē aiam rōnalē, Petrus Tartaretus, & Antonius Andrea de mente Scoti dicūt corpus Christi viuū, & mortuū fuisse idē numero rōne eiusdē quātitatis coæuæ materiæ, q̄ fuit eadē numero, secūdo rōne accidētii, q̄ sūt eadē numero in viuū, & mortuū, tertio rōne eiusdē formæ corporeitatis Hæricus in quolib. ait corpus Christi viuū, & mortuū fuisse idē numero ab eadē forma mixti: sed q̄ dīcāt alij sequēda est opi: S. Th.

Septima concl. Ad constituendā identitatem numeralem in corpore Christi, viuū, & mortuo nõ est necessaria forma corporeitatis, elicit hæc ex S. Th. vbi supra, & rō est, quia forma generica non p̄t constituere identitatem numeralem, sed necesse est, vt sit individualis ad hoc, vt cōstituatur idem numero, sed forma corporeitatis est generica cū sit eiusdem rōnis in oibus corporibus, imò secundū Authores illius est coæua materiæ, & sem̄ illi cōiuncta, & est incorruptibilis sicuti materia prima: igitur ad cōstituendā identitatē numericā, non est necessaria huiusmodi forma corporeitatis. Vbi nota, q̄ hæc conclusio ponit contra Scotū, qui 4. lib. sent. ait, q̄ nisi ponat hæc forma nõ p̄t saluari identitas numerica corporis Christi viuū, & mortui, & allucinatus est i hac, quia sine ipsa nos saluamus hanc identitatē, vt dictū est in cōcl. sexta, igitur frustra ab eo talis forma est inuenta, imò ponentes talem formā cogunt negare gnationē, simpliciterq; sit ex ente in potentia

pura, q̄ est materia prima, modo isti ponūt generationē fieri ex materia actuata, hæc forma corporeitatis, q̄ non est ens in pura potentia, q̄ est materia prima, & sic velint nolint coguntur negare generationem simpliciter, vt dictū est: de qua re latius diximus in nostris dilucidationibus super 7. Metap. Diluc. 7.

Octaua cōcl. Corpus Christi i morte fuit corruptū non vltimata corruptione: pbat hæc S. Th. quia illud corruptū vltimata corruptione, q̄ dissoluit in elementa, sed corpus Christi nõ fuit dissolutū in elementa, igitur conclusio vera. Circa q̄ nota, q̄ uferūt qdā heretici dicti Gaianitæ, vt narrat Isidor. lib. 8. Etymo. Cap. qui dixerunt corpus Christi non fuisse corruptū corruptione mortis, p̄ea Dam. li. 3. fidei ortho. distinct, q̄ nomē corruptionis duo significat alterū, q̄ est separatio aia a corpore, alterū vero q̄ est perfecta dissolutio in elementa, modo impiū est dicere corpus Dñi nr̄i esse incorruptibile ante resurrectionē scđm primū modū corruptionis, vt dicebat Iulianus, & Gaianus, quia tūc sequerēt, q̄ nõ esset cōsubstāiale nobis, nec i veritate mortuū esset, nec scđm veritatē saluati essemus, iuxta vero scđm modū corpus Christi fuit icorruptū, q̄ i spiritu p̄uidēs David dixit nõ dabis sanctū tuū videre corruptionē &c.

Nona concl. Corpus Christi suis naturalibus derelictū potuit in elementa resolui, si p̄ resumptionē aia non fuisset resuscitatū, elicit, hæc ex D. Th. loco superius citato, & rō est, quia oē compositū ex elementis est resolubile in elementa, maxime si suis naturalibus fuerit derelictū, sed corpus Christi vere fuit compositū ex elementis, sicut corpora ceterorū hoīum: igitur conclusio vera. Vbi nota, q̄ hæc conclusio est D. Aug. lib. 19. de Ciuitate Dei, asserentis, q̄ si corpus humanū naturali cursui relinqueret tādū quodāmodo trāmutat, donec cōueniat elementis, q̄n quidē Christus Dñs habuit corpus humanū vniuocē cū cæteris hoībus, modo cæteri hoīes habent corpus incinerabile, & resolubile in elementa, si diu manet seperatum anima: idcirco ita etiam esset de Christi corpore, si suis viribus relinqueretur, &c.

Decima cōcl. Corpus Christi nunq̄ fuisset incineratū supposito, q̄ deitati māserit sem̄ p̄ unitū, dato et q̄ p̄ resurrectionē nunq̄ fuisset aia suæ reunitū: & rō est, quia agēs nõ valēs attingere quacūq; sua actio ne actualē substantiā alicuius corporis hoc nullo modo p̄t ipsū corrūpere seu incinerare, sed nullū agēs naturale p̄t attingere esse substantiæ corporis Christi uniti deitati p̄ assuptioē verbi, quia illud esse est psonæ diuinæ, vt superius ostēdimus: igitur conclusio vera. Circa q̄ nota, q̄ merito potuisset dubitare aliq̄ aduersus istā cōclusionē dicens stante veritate huius cōclusionis sequit, q̄ Christus a nullo agēte violētū quacūq; actione sua potuit i substantiā Christi, q̄n qdē existētia Christi erat existētia verbi Dei, & qdē agēs est illud, qdē poterit q̄dere, & occidere existētiā Diuini verbi? Nisi dicamus ad hoc, q̄ s̄i Christus occidi potuit a Iudæis hoc fuit ex dispensatione diuinæ volūtatis, quia p̄supposita psonali vnione sui cū verbo, & p̄ cōsequēs fruitione ipse nõ fuisset immortalis, q̄ qucūq; alius hō beatus resūptus corpore, nisi interuenisset singularis dispensatio diuinæ volūtatis, vñ ad ostēdēdā huiusmodi dispensationē naturam corporalē in sua fortitudine cōseruauit, vt et in extremis positus voce magna clamaret, qd̄ in

ter alia miracula mortis eius computatur, vnde scribitur Marci videns autem centurio, qui ex aduerso stabat, quia sic clamās expirasset ait vere hic homo filius Dei erat, &c. de hac re lege Petrum de Palude, & Thomam de Argentina, & D. Th. 3. p. vbi exponit illa verba Saluatoris Ioannis, nemo tollit animā meam a me, sed ego pono eam, & dicit esse intelligēda me, s. inuito, quod. n. aliquis ab inuito aufert, qui resistere nõ p̄t, illud pprie tolli dicit.

DISTINCTIO XXII.

Agitur in presenti dist. de his, quæ pertinent ad mortem Christi, & pro solutione ipsorū ponitur prima cōclusio talis: Christus in triduo mortis simpliciter, & absolute loquendo non fuit homo, hæc probat S. Th. 3. p. quia homo simpliciter, & absolute ille dī, qui hēt aiam unitā corpori tanquā perficientē, sed Christus Dñs in triduo suę mortis non habuit aiam unitam corpori tanquam formam perficientē; igitur, &c. Circa hæc cōclusionē obseruādū est multas fuisse sentētiās Theologorū, quarum prima est magistri in presenti loco asserētis, q̄ ista p̄positio est vera, Christus in triduo mortis est homo, quia hēbat aiam, & corpus licet disīūctim, secūda sentētia fuit Vgonis, lib. de Sacramentis, hic. n. dixit homo est aia rōnalis, & quia habebat aiam rationalē, ideo hæc fuit vera in triduo Christus est homo, hanc opinionē et sequutus est Ioannes Vniclephus alludens ad doctrinā Platonis dicentis hoīem esse animā corpore vtentē: tertia fuit sentētia Alberti Magni dicentis, q̄ Christus Dñs in triduo fuit homo, quia materia non est intrinseca rōne quidditatis, sed sola forma, ita, q̄ forma dicit totū esse quidditatiū, & sic et aia intellectiua dicit totam quidditatē hominis. quarta est sentētia Aureoli dicētis, q̄ hæc fuit vera, Christus est homo ex natura terminorū, & propositionis, loquendo logiciter nõ Physice Nominales, vt est Occhā, & Bruner tenēt, q̄ sicut ista est vera forte nõ existente for

tes est homo, ita & ista Christo non existente Christus est homo: ad quod r̄ndet Scotus, q̄ non est par rō, quia Christus importat duplicē conceptū cū sit Deus, & homo, Cēlar, seu sortes est homo importat simplicē conceptum: p̄ea prima est neganda secūda est affirmanda, sed relictis huiusmodi sophisticis importunitatibus sequenda est cōclusio p̄posita, quæ est D. Cirilli, & habetur in concilio Ephes. primō, vbi dicitur, si quis nõ confitetur Dei verbum passum carne, & Crucifixū carne, & q̄ mortem gustauit carne anathema sit, si ergo Christus Dñs in triduo fuit vere mortuus, nõ est simpliciter, & absolute dicendū, q̄ Christus in triduo est hō.

Secūda cōclusio. Hęc p̄positio est cōcedēda Christus Dñs in triduo fuit homo mortuus, pbat hæc S. Th. vbi supra, quia sicut vnio naturæ diuinæ, & humanæ facit Deum esse hominem, ita vnio animæ ad carnē facit hominē animatū, & viuū, igitur cōsēns vnione animæ ad carnē cessat esse animatū & viuū, & animal, & sic et necessario cessat esse hō sed in triduo cessauit vnio animæ, & carnis Christi: igitur cessauit vita, & sic remansit hō mortuus, & ex consequenti cōclusio, est vera: Vbi nota, q̄ Christū vere fuisse mortuū est articulus fidei, vñ asserere: oē illud p̄ qd̄ tollitur veritas mortis Christi, est error

cōtra fidē, & iō qui ponit Christū, in triduo esse hominē mortuū loquitur secundū fidē, catholicam, quia hæc dictio mortuus, est conditio diminuens sicut cum dīr homo piētus, aut lapideus, & iō vere loquitur, qui aut dicit absolute, & simpliciter Christū in triduo esse hominē loquitur contra fidē, & non vere, quia vñ negare mortē Christi, neq; ex hoc dīr heretici magister sentētiarū, & Vgo de S. Victore, & Albertus, & Aureolus, quia dixerūt Christū in triduo esse hominē, quia protulerūt verba, sed nõ habuerunt sensum erroris in fide, &c.

Tertia concl. Christus Dñs veraciter descendit ad inferos; hæc pbat S. Th. 3. p. quia ille, qui veraciter venerat saluare genus humanū veraciter et debet ostēdere suā potestātē contra suū inimicū, sed Christus Dñs veraciter saluauit humanū genus igitur veraciter debet descendere in infernū ad ostendēdū suā potestātē eripiēdo illos, qui detinebātur i illis locis, quoad aliquē illorū locorū, & vt oēs flecterēt genu in eius noīe &c. Circa istā conclusio nē nota, q̄ ponitur contra Dur. hic & cōtra Picum Mirandulanū. hi. n. voluerunt, q̄ aia Christi nõ realiter, & p̄ntialiter secundū suā substantiā, descendit ad inferos, sed solū secūdū effectū suę virtutis, quippe, qui effectus fuit duplex alter fuit exhibitio visionis diuinæ, qua carebāt Sancti patres existentes in limbo, alter, fuit illuminatio quædā per modū agētis, de quibusdā misteriis, quæ docuit Sanctos Angelos, & a fortiori aias patrū existentū in limbo, & rōne huius duplicis effectus aia Christi dī, q̄ descendit ad inferos, & nõ realiter, dicebat Mirandulanus in quadā sua cōclusionē Apologetica: quæ quidē sn̄ a stare nõ p̄t, quia aperte habetur ex symbolo Apostolorū, q̄ Christus descendit ad inferos: & cū hæc veritas cōstituatur inter alias de morte, & resurrectione Christi facile, & vere itelligit, q̄ sicut Christus vere mortuus est, & resurrexit, sic sane vere descendit ad inferos, vñ in cōcilio Lateranēsi sub Innoc. III. vt refert in c. firmiter, de summa Trinitate, & fide catholica, hæc veritas sic declarata est, descendit ad inferos resurrexit a mortuis, ascendit in celū, sed descendit in aia, resurrexit i corpore, ascenditq; pariter in vtroq; vbi cōciliū ait, qd̄ descendit in aia, & resurrexit in corpore, s. veraciter, & nõ solū i effectū: igitur sic et descendit ad inferos, s. realiter, & veraciter, hæc veritatē tuet Chrys. in Homeliis paschalibus, & D. Hierony. exponens illa verba, tu es, qui venturus es an alium expectamus, ideo sequenda, &c.

Quarta cōclu. Tanto tpe aia Christi fuit in inferno quāto tpe eius corpus fuit in sepulcro: probat hæc S. Th. 3. p. quia tādū durauit p̄nalitas aia quā diu durauit p̄nalitas corporis, sed p̄nalitas corporis fuit terminata in resurrectione, igitur, & p̄nalitas aia: sic tāto tpe aia Christi stetit in inferno quāto tpe stetit corpus in sepulchro. Vbi nota, q̄ sicut Christus voluit suscipere volūtariē nras penas, ita voluit corpus suū i sepulchro poni, & aiam suā descendere ad infernū, corpus et eius māsit i sepulchro per diē integrū, & duas noctēs ad cōprobādū veritatē mortis suæ, vñ et tantundē credendū est aiam eius fuisse in inferno, vt simul anima eius educeretur de inferno, & corpus de sepulchro, &c.

Quinta conclusio. Anima Christi post mortem nullam passā est tristitiam, aut p̄nā, elicitur ex S. Th. vbi supra, & rō est quia anima perfecte beata Addit. Aqu. in iij. vol. Capr. C 4 nul-

Cap. 27.
Distin. 21.
Quæst. 1.
Quæst. 50.
Distin. 21.
Quæst. 1.
Quolib. 2.
Quæst. 2.
Quæst. 50.
Ar. 5.
Distin. 11.
Quæst. 3.

Diluc. 7.
Cap. 5.
Psal. 117.
Cap. 11.
Quæst. 50.
Ar. 4.
pp. cap. 1.
Cap. 12.
Quæst. 50.

Distin. 22.
Quæst. 51.
Ar. 4.
Quæst. 52.

DISTINCTIO XXIII.

Actuū, c. 2. nulla penam aut tristitiam pati potest, sed anima Christi post mortē fuit perfecte beata: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hęc ponitur contra aliquos Thomistas volentes animā Christi post mortem passam fuisse, aliquam penam quę terminata fuit in resurrectione, propterea dixit Petrus Apostolus quem Deus suscitauit a mortuis solutis inferni doloribus, quibus verbis volūt aliqui animā Christi etiam dolores inferni passam fuisse, & decepti sunt, quia isti dolores erant pęnę nostri peccati, vt puta, quod anima Christi erat separata a corpore per mortem, & quod esset in inferno, tãquã in loco vniuersali, & abiecto longe existēti a patria beatorum, & quod corpus iacebat ex anime in sepulcro, & ideo non dolores, sed potius pęnalitates intrinsece afficientes Christum dici debent, & non extrinsece, sic ergo intelligēda sunt verba Apostoli Petri solutis inferni doloribus, de qua re lege Caietanum in 3. par. S. Tho.

9. 52. art. 3. Sexta conclusio. Christus Dñs in triduo mortis suę fuit totus in inferno: probat hanc S. Thom. vbi supra, quia vbicunq; est tota persona Christi ibi est totus Christus, sed in triduo mortis tota persona Christi fuit in inferno: ergo conclusio vera. Vbi nota, quod hęc conclusio ponitur contra Dur. volentem hanc propositionem nō posse verificari nisi figuratiue per synecdochē accipiēdo partem pro toto, quia Christus secūdū Diuinitatem est vbiquē, secundum humanitatem quando viuēbat fuit in determinato loco, in triduo mortis fuit in sepulcro, secundum vero animam fuit in inferno, & non vidit iste vir quomodo loquutus est contra Aug. in libro de Symbolo vbi dicit totus Filius apud Patrē, totus in cęlo, totus in terra, totus in vtero virginis totus in cruce, totus in inferno, totus in paradiso, quō Latronem introduxit, & hęc est sentētia omnium Doctorum, nec sustineri potest glosula, quam tradit Duran. quod ipsi sancti doctores non obseruauerunt proprium modum loquēdi in hac materia, quia hoc est voluntarię, & non ratione aliqua dictum. & c.

Cap. 1. Septima concl. Christus Dominus descendens ad inferos nullum damnatum liberauit: hanc probat S. Doctor vbi supra, quia illis solis contulit fructum suę pāsionis in descēsu ad inferos, qui erāt sibi cōiuncti per fidem, & charitatē, sed damnati non erāt sibi coniuncti per fidem, & charitatē: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hęc conclusio ponitur contra Orig. in lib. Periarchon, vbi voluit etiã damnatos aliquando liberari saltem in die iudicij, quę opinio est hęcetica cum expresse aduerfetur dictis Christi apud Matth. Ite maledicti in ignē ęternū, qui paratus est diabolo & c. vnde damnatos Christus Dominus in suo descensu ad inferos visitauit ad eorum confutationem, & confusionem & c.

Cap. 9. Octaua conclusio. Christus Dominus in descensu suo ad inferos, nullum puerorum, qui cum originali peccato decesserant liberauit: probat istam S. Doctor, quia illos tātum liberauit, qui admittendi erant ad gloriam diuinę visionis, isti autem erāt solummodo existentes in gratia, iuxta illud Rom. gratia Dei vita ęterna, vnde pueri cū originali peccato decedentes gratiam nō habuerunt, sequitur, nullum eorum liberatum fuisse a loco in quo detinebantur & c. Vbi consideranda est opinio Guliel-

mi Altisiodorensis lib. 4. suarum sententiarum, qui arbitratur multos mortuos fuisse resuscitados ab Apostolis, & a Christo inter quos facile poterit esse aliquis, ex illis pueris qui erant in limbo, vt erat forsitan filius viduę ciuitatis Naim quem suscitauit Iesus, & etiam Traianus, qui erat inter damnatos: de hoc negocio longissimē disputat Abulensis super quartum librum Regum: nihilominus cōclusiones nostrę intelligēda sunt regulariter, & secundum legem ordinariam non de potentia Dei absoluta, & ex priuilegio, vt fuit de Traiano, qui precibus B. Greg. fuit in vitā reuocatus ab inferno & c.

Cap. 4. Nona conclusio. Christus Dominus in descensu suo ad inferos illos tantum liberauit a purgatorio qui sufficienter purgati erant a pęnis pro quibus ibi erant detenti: probat hanc S. Th. vbi supra, quia illos tantum Christus Dominus liberauit a purgatorio, qui de rigore iustitię liberandi erant, sed nō omnes erāt huiusmodi, quia multi ex debito proprio tenebātur luere pęnas illius ignis purgatorij: igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod sunt duę opiniones extremę, altera est quę sustinet Diuus Bonauentura Cardinalis, & Oham quem sequuntur Gabriel, & Thomas de Argentina, & Sanctus Vincētius in sermonibus suis, hi omnes tenēt pie credendum esse, quod Christus Dominus descendendo ad inferos sua liberatiua virtute liberauit omnes existentes in purgatorio, quia sacramentum Baptismi liberauit baptizatum a culpa & a pęna, a fortiori liberat pāsio Christi: quod patet et quia in aduentu nouo summi Principis, puta Imperatoris omnes captiui misericorditer liberantur, qui non sunt rei mortis, a fortiori Christus Dominus omnes captiuos suos amicos misericorditer liberauit: altera est opinio D. Tho. posita in conclusione, quod illi in purgatorio existentes tunc tales quales sunt illi, qui nunc ibi detinētur non fuerunt per descensum Christi liberati, illi vero in purgatorio existentes, tales tunc quales sunt, qui nunc liberantur, fuerunt per Christi descēsum liberati, quia pāsio Christi nō habet transitoriam, sed sempiternam virtutem, ex consequenti non habuit tunc maiorem efficaciam, quam nunc, vide hanc rem apud Caiet. in 3. par. S. Thom.

Quęst. 11. Decima conclusio. Infernus est quadruplex: elicitur ex D. Th. hęc vbi supra, & declaratur sic, quia totuplex est infernus quotuplex est genus pęnarū, sed quadruplex est genus pęnarum: igitur conclusio vera: probatur minor, quia aut est pęna damni & sensus temporalis, & hęc cōstituit purgatorium in quo detinentur illi, qui decesserunt in gratia debitorum alicuius pęnę eo, quod in pręsenti vita nō satisfecerunt plene de culpis commissis, aut est pęna damni tantum, sed perpetua, & hęc constituit limbum puerorum in quo detinentur illi, qui decesserunt cum solo peccato originali, aut est pęna damni temporalis, & hęc constituit limbum Patrum, qui prohibebantur ante pāsionem Christi a visione Dei, eo quod non erat satisfactum pro peccato totius naturę, quamuis hi non erant obnoxij alicui pęnę, & omnia hęc loca, communiter apud Doctores vocantur infernus, de qua re lege Petrum de Aliaco, & Petrum de Tarantasia, & Carthusianum.

SVperius determinauit Magister de mysterio Verbi incarnati, hic incipit declarare virtutes, & dona quibus Christus Dominus plenus fuit, & sibi coniunctos replet, & pro explicatione huius rei ponitur prima conclusio talis: Habitus sunt homini necessarij: ponit hanc conclusionem D. Tho. prima secundę, & ratio est, quia perfectio est maxime necessaria rei cum habeat rationē finis, sed habitus sunt perfectiones quędam vt habetur 7. Phys. igitur conclusio vera. Vbi nota, quod habitus est triplex alius qui dicitur vnum ex prędicamentis, alius vero est habitus qui facit vnum ex post prędicamentis, alius autem qui est determinata species qualitatis de quo habitus dixit Arist. 7. Phys. quod est dispositio perfecti ad optimum. i. perfecti subiecti, & perfectę naturę ad optimam operationem, & 5. Metaph. voluit quod habitus est dispositio qua bene, vel male, disponitur in ordine ad alios, vel ad nos, & 2. Ethic. dixit, quod potentia est qua possumus, habitus vero quo bene, vel male possumus. Auer. 3. de anima dixit, quod habitus est quo quis agit cum voluerit, & Aug. in libro de bono coniugali quasi idē expresit dicēs habitus est quo quis agit cum opus fuerit. Alij vero dicūt, quod habitus bonus est quo bene afficimur, habitus malus est quo male afficimur: & si varię definitiones dantur, quomodo cūq; autem diffiniatur, semper est verum dicere, quod habitus sunt perfectiones ex consequenti nobis necessarij, quod quidem dicitur contra multos antiquos philosophos habitus ipsos negantes.

Cap. 5. Secūda concl. Habitus est principium productiuum ipsius actus: hanc ponit S. Tho. prima secundę, cuius ratio est, quia habitus ponitur in ipsa potentia, sed potentia est principium agendi in aliud, vt scribit Arist. 5. Metaph. igitur vera cōclusio. Vbi nota, quod hęc ponitur contra Scotū volentem 1. sent. quod habitus nullam habet rationē principij actiui, quia potētia antequam habeat habitum potest producere bonam, vel malam operationem: ergo operatio tribuenda est potētię, & non habitui, & loquor ait Scotus de habitu acquisito quicquid sit de habitu infuso, & errat valde ipse Scotus in hoc, quia Arist. 6. Ethic. docet artem esse habitum factiuum in genere causę effectiue, immo ex communi consensu omnium hominum patet homines vtēdo suis artibus esse causas operum ad eo, quod carentes artibus carent facultate operandi, licet habeant potētiã vt principium primum operandi, sed non proximum, quia tale est ipse habitus.

Cap. 4. Tertia con. I. Habitus facit ad intēsiōnem actus: hanc probat S. Tho. vbi supra, quia potētia perfectata per habitum causat intensiorem operationē, quã illa quę est sine habitu, vt patet de intellectu philosophi, qui est perfectus per habitus scientificos qui celerius, & intensius operatur quã intellectus alicuius rustici: igitur habitus facit ad intensiōnem habitus. Vbi nota, quod hęc cōclusio ponitur contra Dur. qui vult in pręsenti loco, quod habitus acquisitus non facit per se ad intēsiōnem actus, & exemplificat de scientia, & opinione, & fide acquisita, & allucinatus est existimans habitū, & potētiã esse veluti duas causas parciales, vel subordinatas, vel tanquã gradum remissum, & gradum intensum,

A & tamen non est ita, quia potentia, & habitus non sunt duo agentia, sed vnum quod melius, & perfectius operatur, quã ante, sicut homo cū est adolescens potest generare, sed imperfecte, factus autē vir, generat perfecte, & manus scribentis potest scribere, sed melius, & perfectius cū arte scribendi & c. vnde negare hoc est negare sensum. ideo sequenda est conclusio D. Thom.

Quarta concl. est omni habitui competit secundum rationem habitus aliquo modo habere ordinem ad actum, quod idem est dicere quod facit ad determinationem actus. probat hanc S. Tho. vbi supra, quia vt ait Arist. 2. Ethic. potentia est, qua possumus, habitus vero quo bene, vel male possumus, sed bonum vel malum sunt determinationes actus moralis: igitur habitus facit ad determinationem actus in esse moris, & sic etiam omni habitui conuenit secundum rationem habitus habere aliquo modo ordinem ad actum. Circa hanc conclusionē nota, quod est vna opinio quę dicit, quod aliter loquendum est de habitibus infusis, & aliter de habitibus acquisitis, nam habitus acquisiti nō sunt cause substantię actus, sed sunt causę expeditionis in actu, habitus autem infusi sunt totales causę, tam substantię actus, quã etiam expeditionis in actu morali, & hęc opinionem tuetur Henricus in Quolib. 4. secūda est opinio, quod habitus est causa intentionis in actu, & potentia est causa substantię actus ita quod duobus in effectu puta substantię, & intentioni correspondent duo in causa puta potentia & actus, & hęc opinionem habet Godfredus in Quolib. 3. tertia est opinio, quę dicit, quod habitus nullā actionem vel actiuitatem habet respectu actus, sed tantummodo habet inclinare potētiã, vt eliciat actum, & quod habitus nō habet talem actiuitatē, & hęc opinionem sustinere videtur Antonius Andrea primo senten. vbi dicit, quod habitus non est causa actus, sed tantummodo disponit potētiã, qua recipitur ad facilius, & perfectius agendum. Quarta est opinio quam reprobauimus supra, hęc enim dicit, quod habitus est causa partialis respectu actus perfecti, ita quod potētia, & habitus sunt duę causę parciales integrantes vnam totalem, & hanc opinionem docuit Petrus de Aquila cognomēto Scotellus minorita, sed his omnibus reiectis conclusio nostra est sequenda.

Quinta opinio habet rationem veri habitus: elicitur hęc ex S. Tho. vbi supra, & ratio est, quia illud cui competit definitio habitus est vere habitus, sed opinioni conuenit definitio habitus: pręsertim illa quam tradidit Auerr. 3. de anima, quod habitus est quo quis agit cum voluerit: igitur & c. Vbi nota, quod hęc conclusio ponitur contra Dominicū de Soto doctorem Hispanum, qui in expositione quam habet in prędicamento qualitatis, negat opinionem esse verum habitum, & allucinatus est valde in hoc, cum dicat Arist. 6. Topic. quod opinio ex vsu, & consuetudine firmitatem acquirit: ex consequenti habebit rationem habitus veri, sicut habitus vitiosus ex vsu roboratus, & firmatus & c.

Sexta conclusio. In appetitu sensitivo constituendi sunt veri habitus: hanc ponit S. Thom. prima secundę, cuius ratio est, quia potentia indifferens ad bene, & male operandum indiget habitu, qui ipsam determinat ad studiosas operationes, sed appetitus sensiti-

fenfitiuus, est indifferens ad obediendum rationi ergo indiget habitu per quem determinetur, vt recte imperio rationis obtemperet. Circa hanc conclusionem nota, q̄ sunt diuersæ opiniones inter Thomistas Scotistas, & Ochanistas. Thomista omnes tenent partem affirmatiuam, vt patet in conclusione p̄posita. Scotistę inter quos est Petrus de Aquila cognomento Scotellus distinguunt, quod aliud est loqui de virtutibus moralibus qui sunt proprie habitus, & aliud est loqui de eo, quod generatur ex his, primi habitus sunt tantum in parte rationali, id vero quod generatur dicitur quidam habitus inclinatus ad ea quæ sunt cõsona recte rationi, & talis potest poni in parte sensitiua. Gabriel abbreviator ipsius Oham in hoc libro absolute negat nostram conclusionem, sed amplectenda est sententia S. Th. quæ est conformis omnibus philosophis, & veris theologis asserentibus appetitum sensitiuum esse capacem grauisimorum vitiõrum: igitur & virtutum & habituum. de qua re lege D. Bonaventuram Duran. Riccardum, & Ioanem Bachon. in hoc lib. Septima concl. Habitus primorum principiorum est lumen à natura inditum ab intellectu distinctum: elicitur hæc ex D. Th. par. 2. & ratio est, quia homo ex natura ipsa habet vt cognoscat prima principia, postquam enim cognouit quid sit totum, & quid sit pars, statim ergo scit quod omne totum est maius sua parte, & hoc est vnum ex primis principijs, ergo &c. Circa istam conclusionem nota, quod circumferuntur diuersę sententię Doctorum, nam aliqui dicunt, quod habitus primorum principiorum, nihil aliud est quàm species dispositę, & recte constitutę, quibus recte dispositis intellectus per seipsum absque aliquo habitu intermedio assentitur primis principijs, secunda est opinio quorundam dicentium, quod habitus primorum principiorum non est qualitas addita intellectui, sed est ipsemet intellectus suapte natura ad assensum primorum principiorum satis inclinatus. tertia est opinio quæ sequi videtur Caiet. in partem secundam S. Thom. D. quod habitus iste est qualitas ab intellectu distincta, & superaddita, sed nõ coeuna nostro intellectui, sed actibus nostris producta: rei tamen veritas est quam posuimus in conclusione, quod habitus est, lumen illud quod quidem est qualitas addita intellectui non acquisita, sed à natura indita, & nobiscum nata, & non est neque intellectus agens, neque intellectus possibilis, sed lumen illud quod est veluti seminarium omnium scientiarum, & sicuti in intellectu pratico est quidam habitus à natura infusus qui dicitur synderesis quo assentitur principijs practicis, ita etiam in intellectu speculatiuo est huiusmodi habitus, de qua re lege dilucidationes nostras in secundo Metaph.

Octaua conclu. Virtutes humanæ sunt habitus: probat hanc S. Tho. prima secundæ, sic quia id quod perfecte determinat potetiam rationalem ad perfectionem suam, & ad bonum actum suum est habitus, sed virtus humana est huiusmodi: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hic sunt tres opiniones prima est Scoti qui videtur dicere virtutem esse relationem, & non habitum, secunda est Aureoli asserentis virtutem esse ens per accidens, quia constituitur ex diuersis prædicamentis. tertia est opinio S. Tho. asserentis virtutem esse habitum, qui habitus

non est pure absolutum, nec pure respectiuum, sed absolutum cum respectu, vnde est relatiuum secundum dici, vt sciẽtia quæ primo dicit absolutum secundario dicit respectum, &c.

Nona concl. Habitus non augetur per additionem: probat hanc S. Tho. quia animal non est perfecte sanum aut pulcrum, nisi secundum omnes partes sit tale: ergo &c. Vbi nota, quod conclusio intelligitur de habitu corporali, puta de sanitate, & pulcritudine, hic non augetur per additionem, licet aliquis alius habitus sic augeatur, vt est sciẽtia quæ aliquis dicitur magis habere modo quàm prius, quia plures conclusiones scit modo quàm antea.

Decima cõcl. Habitus ex parte subiecti augetur per maiorem radicationem in eo: probat hæc Sanctus Thomas, vbi supra, quia illud quod augetur in animis nostris ex assidua exercitatione dicitur augeri per maiorem radicationem in eis, sed habitus sunt huiusmodi: igitur conclusio vera. Vbi obseruandum est, quod sunt tres opiniones, circa hanc conclusionem. prima est Scoti primo sententia volentis augmentum fieri per aduentum nouæ qualitatis corrupta priori minus intensa: secunda est opinio Petri de Candia ibidem volentis augmentum fieri per additionem formæ ad formam præcedentem, & per additionem gradus ad gradum ita quod si sit aliqua forma accidentalis, vt calor in aqua intenditur per hoc, quod alia forma vel alius calor inducitur qui cum calore prius existente in eadem parte subiecti, & remissio sit opposito modo. tertia est opinio S. Tho. posita in conclusione, quod habitus augetur ex hoc quod magis radicitur in subiecto, & magis ab eo participatur, licet habitus scientificus dicatur augeri intensiue, quando magis perficitur, & confirmatur circa eandem conclusionem, & extensiue quando ad plures conclusiones se extendit, nõ autem, quod sit additio scientiæ ad scientiam, de qua re lege Caiet. in partem secundam Sancti Thomæ.

D I S T I N C T I O X X I I I .

Agitur in presenti distin. de fide de qua ponitur prima conclusio talis: Fides formata est virtus: probat hanc S. Tho. 2. 2. quia per virtutes homo iustificatur, vnde Arist. 5. Ethic. dixit quod iustitia est tota virtus, sed per fidem formatam homo iustificatur, vt scribitur ad Rom. iustificati ergo ex fide pacem habemus &c. Ergo fides est virtus. Vbi nota quod hæc conclusio ponitur cõtra Dur. in hoc lib. in quo tenet fidem quatumcunque formatam charitate nõ esse virtutem proprie loquendo de virtute prout virtus dicitur habitus ponens potentiam in vltimo perfectionis debite suo actui, sic enim virtus est vltimum de potentia. & deceptus est valde, quia si infidelitas ab omnibus prædicatur, & dicitur vitium, & maximum vitium. igitur per oppositum fides debet esse virtus præsertim cum sciamus præcepta non dari nisi de virtutibus, & Apostolus ad Hebr. dat præceptum de actu fidei dicens accedentem ad Deum oportet credere, quia est. igitur sequenda est opinio S. Tho. quod fides sit virtus &c.

Secunda conclu. Actus fidei formatæ actualiter à charitate non potest esse peccatum, nec veniale quidem

quidem ex aliquo fine: elicitur hæc ex D. Tho. vbi supra, & ratio est, quia ille actus non potest esse peccatũ, qui actualiter est relatus in vltimum finem, sed actus fidei formatæ est actualiter relatus in Deum tanquam in vltimum finem: igitur non potest esse peccatum, sed erit simpliciter bonus. Circa quam conclusionem nota, quod est triplex opinio: vna dicit, quod fides siue in formis, siue formata potest elicere talem actum, qui ab extrinseco potest esse malus, vt si aliquis catholicus confiteretur fidem coram aliquibus propter vanam gloriam, secunda opinio tenet totum oppositum, quod fides neque informis, neque formata elicere potest aliquem actum qui ab extrinseco possit esse malus, tertia est sententia media, quæ dicit quod fides ex natura sua sibi vendicat vt non possit concurrere ad actum malum, nisi impediatur à voluntatis malicia, & hæc est opinio Caiet. & sequenda: vnde neque actus fidei formatæ, neque actus fidei informis potest esse malus per se loquendo, sed semper erit bonus. & illa confessio fidei per vanam gloriam non est actus fidei infusæ, sed acquisitæ, lege Dominicum Bannes in secundam secundæ S. Tho.

Tertia concl. Fides informis nõ est vera virtus: probat hanc S. Tho. vbi supra, quia illa non est vera virtus quæ nõ habet debitam perfectionem ex parte voluntatis, sed fides informis est huiusmodi: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod opinio Durandi est temeraria, quia dicit quod fides formata nõ habet maiorem rationem virtutis quàm fides informis, quandoquidem fides formata habet perfectionem ex parte intellectus, quia infallibiliter adhæret vero, & habet perfectionem ex parte voluntatis, quia infallibiliter ordinatur in bonum, tanquam in finem, ideo est perfecta virtus, fides autem informis, & si habeat debitam perfectionem ex parte intellectus non tamen habet debitam perfectionem ex parte voluntatis, sicut etiam si temperantia esset in concupiscibili, & prudentia non esset in rationali, temperantia non esset virtus, quia ad actum temperantia requiritur actus rationis, & actus concupiscentiæ, sic ad actum fidei requiritur actus intellectus, & actus voluntatis, de qua re lege D. Bona. & Riccard. & Tarant.

Quarta concl. Fides formata, & informis infunditur nomini à Deo: probat hanc S. Tho. vbi supra, quia ille habitus infunditur homini à Deo per cuius actum homo eleuatur supra naturam suam, sed fides tam formata quàm informis est huiusmodi: igitur conclu. vera. Vbi nota, quod hæc conclusio ponitur contra Scotum, & Aureolum dicentes præter fidem acquisitam nõ esse necessariam aliam infusam, quia Apostolus ait ad Rom. fides est ex auditu, sed talis fides habita ex auditu est fides acquisita non infusa: ergo talis est necessaria, quia habitus est necessarius propter actum, actus autem fidei est credere, modo æqualiter ego possum credere per fidem acquisitam, sicuti & per fidem infusam sicut patet de homine, qui nunquam vidit Romam, & tamẽ credit Romam esse ex auditu, sed isti Doctores in hoc non bene dicunt, quia fides acquisita, & fides infusa sunt alterius rationis, immo differunt specie, quia actus fidei infusæ est credere diuinæ veritati propter se cui non subest aliquod falsum actus autem fidei acquisitæ est credere diuinæ ve-

ritati propter signũ aliquod, & etiam tali fidei potest etiam aliquod falsum subesse: hinc sequenda est conclusio nostra de qua legatur Thomas de Argẽ. Dist. 23.

Quinta cõcl. Necessẽ est ponere aliquos habitus infusos in homine Christiano: hanc probat S. Tho. q. 51. art. 1. par. 2. quia homo Christianus disponitur ad finem excedentem facultatem humanæ naturæ. scilicet beatitudinem: igitur à Deo infundi debet habitus aliquis qui sit proportionatus tali fini. Vbi nota, quod circa istam conclusionem sunt diuersæ sententię Theologorum, nam Petrus Tartaretus dicit non esse ponendum habitum fidei infusum in homine Christiano propter firmitatem assensus, neque propter certitudinem, & si ponatur hoc est vt perficiat animam propter actum primũ. Gabriel de mente sui Magistri Oham ait, quod respectu illorum quorum est fides infusa, respectu eorundam poterit esse fides acquisita, quia si fide acquisita possit credere historiographis gentilibus quanto magis veracibus Christianis vita probatissima: & quod isti dicunt de habitu fidei infusæ, idem dicunt de alijs habitibus: hanc sententiam videtur quoque sequi Dominus Marsilius, tamẽ Diuus Tho. arbitratur esse temerariũ negare habitus infusos, licet nõ sit hæresis, vel error expressus in fide negare hos habitus in nobis, vt qualitates permanentes animę superadditas, quia sequis dicat diuinũ auxilium supernaturale Dei cum quadam relatione animæ ad Deum vt finem supernaturalem ordinate sufficere ad verificanda scripturæ testimonia, & decreta conciliorum, non poterit conuinci erroris contra fidem expresse, & si plurima sint vt Cõcilium Arausicanũ, & Viennensẽ, & demum Concilium Tridentinum, Sess. 6. vt patet de iustificatione quam vult fieri per iustitiam homini, inhærentem de qua re legatur Medina in primam secundam S. Tho. & Caietanus.

Sexta concl. Necessẽ est, quod ad actum charitatis in nobis existat aliqua habitualis forma superaddita potentia naturali: hanc probat S. Tho. 2. 2. q. 23. art. 2. quia nulla potetia potest prompte, & delectabiliter operari nisi habeat aliquam formam sibi inhærentem per quã operetur, sed voluntas Christiani producens actum charitatis prompte, & delectabiliter operatur. igitur ad exercendum talem actum habet in se formam habitualem aliquam, & sic conclusio vera. Vbi nota, quod hæc ponitur contra Magistrũ sententiarum qui in primo suo lib. posuit quod charitas non est aliquid creatum in anima, sed est ipse Spiritus Sanctus mentem inhabitans, quæ opinio stare non potest, cum sancitum sit in Concilio Tridentino si quis dixerit hominem iustificari sola imputatione iustitiæ Christi exclusa gratia, & charitate quæ in cordibus eorum per Spiritum Sanctum diffunditur, atque illi inhæret, anathema sit, de qua re legatur D. Bonaventura, & Carthu. & Riccard. Distin. 17.

Septima cõcl. Nullus homo pertinaciter aliquẽ articulum fidei discredens habet habitum fidei infusæ: hanc probat S. Tho. 2. 2. quia sicut peccatum mortale contrariatur charitati, ita discredere vnũ articulum cõtrariatur fidei, sed charitas non remanet in homine post vnum peccatum mortale: ergo neque fides postquam discredit vnum articulum. Vbi nota, quod hæc conclusio ponitur contra Durandũ docentem oppositum, quod hæreticus qui discredit tantum vno articulo poterit habere fidem

Distin. 33.
Distin. 23.
Distin. 34.
q. 51. art. 1.
q. 51. art. 1.
q. 51. art. 1.
q. 51. art. 1.
Dilucid. 1.
q. 53. art. 1.
Distin. 23.

q. 51. art. 2.
q. 4. art. 5.
Distin. 34.
q. 6. art. 1.
Cap. 10.

Distin. 23.
Distin. 23.
Distin. 17.
Distin. 17.
q. 5. art. 3.
q. 23. q. 9.

dem de alijs articulis, imò addit, quòd poterit tota de locis Theologicis, vbi elegatius declaratur, hæc veritas reuelans.

A de locis Theologicis, vbi elegatius declaratur, hæc veritas reuelans.

DISTINCTIO XXV.

Agitur in presenti distin. de eadem fide quantum ad subiectum hoc est quantum ad credentes, & pro noticia huius rei ponitur talis conclusio: necesse est dicere, quòd Angelus ante confirmationem, & ante casum habuerit fidem: hanc probat S. Tho. 2. 2. quia scribit Apostolus ad Hebr. accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quia in quærentibus se remunerator sit: sed Angelus in prima sui conditione erat in statu accedendi ad Deum: ergo habuit fidem. Vbi nota, quòd hæc conclusio ponitur cõtra Gabrielem in hoc lib. qui negat eam, & loquitur contra Augustinũ, qui in Ioanem aperte dicit Angelos fuisse creatos in gratia, & nõ habuisse manifestã visionem diuinæ essentia, igitur oportet dicere eos habuisse fidem per quam credebant posse peruenire ad consequendam beatitudinẽ, qua Deus ipse per essentiam videtur &c.

Secunda concl. Necesse est dicere hominem ante peccatum habuisse fidem: probat hanc S. Thom. vbi supra, quia in quocunque est inchoatio quædam sperata beatitudinis in eius voluntate est spes, & intellectu fides, sed in homine ante peccatum fuit quædam inchoatio sperata beatitudinis: igitur conclusio vera. hæc conclusio ponitur contra illos qui tenent primum hominem fuisse creatum in puris naturalibus, inter quos adest Romanus Aegidius qui audacter defendit hanc opinionem 2. lib. sent. & tamen loquitur contra D. Aug. qui 1. 2. lib. de Civitate Dei loquens de Angelis ait, bonam voluntatem quis fecit in Angelis, nisi ille qui eos cum sua voluntate. i. cũ amore casto quo illi adhærent creauit, simul in eis cõdens naturam, & largiens gratiã, modo si Angeli fuerunt creati in gratia, pariformiter, & ipse homo, quia eadem est ratio de omnibus creaturis rationalibus quæ sunt capaces beatitudinis, cuius ratio seminalis fuit producta in eis &c.

Tertia concl. In hominibus damnatis nulla est fides infusa: hanc probat S. Tho. 2. 2. quia fides infusa est primum adiumentum viatorum quo viatores ipsi perueniunt ad terminum, iuxta illud Apostoli, per fidem enim ambulamus, sed damnati non deambulant, quia iam sunt in termino suo: ergo non habent fidem, quia hæc esset frustra. Vbi nota, quòd hæc conclusio ponitur contra Dur. qui vult, quòd in damnatis reponi debet fides infusa, quia in inferno debet esse aliquod signum distinctiuũ eorum, qui fuerunt fideles ab ijs, qui non fuerunt fideles, sed non est aliud quo distinguuntur nisi fides quam receperunt fideles, & sic illa manet: sed errat hic vir sicut, & in cæteris dictis suis, nam damnati habent assensum cõtrarium fidei, & nullus affectus bonus manet eis circa supernaturalia, fideles quoque damnati distinguuntur, ab infidelibus per characterem, & per maculam pollutæ fidei: idcirco sequenda est conclusio præposita, & nullo pacto est audiendus Duran. vnde legendus hic Caietanus, & Bannes,

Quarta concl. In dæmonibus non est fides infusa: hæc probat S. Tho. 2. 2. quia fides est quoddam donum diuinæ gratiæ, vt habetur ad Ephes. Gratia est

estis saluati per fidem, donũ enim Dei est, sed dæmones dona gratuita amiserunt per peccatum, vt dicitur in glosa super illud Osee, ipsi respiciunt ad Deos alienos, & diligunt vinatiam vuarum: ergo fides in dæmonibus post peccatum nõ remansit. Vbi nota, quòd hæc etiam conclusio ponitur contra Dur. qui tenet oppositum huius veritatis, quòd etiã docuit Ambr. Catharinus exponens illud Iacob. dæmones credunt, & cõtremiscunt: & errant valde isti doctores, quia illud credere dicitur esse coactum ex euidencia signorum, non autem ex habitu fidei infusæ, quia ad rationem fidei infusæ requiritur aliqua pia affectio in ordine ad diuina, siue aliquo modo conuincatur intellectus, siue non, sed ad rationem fidei acquisitã nõ est necessaria hæc pia affectio, & ideo dæmones assentuntur veritatibus nostræ fidei, non ex aliqua pia affectione erga testificantes aut rem testificatam, quin potius nihil magis abhorrent immo inde torquentur, & maxime tristantur: propterea in eis est fides coacta, & acquisita, &c.

Quinta concl. Fides non potest esse de visis: hæc probat S. Tho. 2. 2. quia illa quæ videntur sufficienter mouent intellectum nostrum, vel sensum ad sui cognitionem, vt prima principia vel conclusiones quarum est scientia, sed ea de quibus est fides non sunt huiusmodi: igitur fides est de non visis. Circa quam conclusionem nota, quòd sunt diuersæ sententiæ Theologorum, Aureolus enim asserit, quòd enigma, vel inuidetia non est de ratione obiecti formalis fidei, Dur. & quidam alij Moderniores Theologi dicunt non visum siue obscurum non pertinere ad rationem formalem obiecti fidei, sed esse conditionem tantum ex parte subiecti fidei, Caiet. in secundam secundam S. Thom. opinatur non visum esse rationem formalem obiecti fidei non simpliciter, sed ex parte nostra quod est esse rationem, formalem obiecti secundum quid, rei tamen veritas est, quòd non visum intrinsece pertinet ad rationem formalem obiecti fidei quæ dicitur sub qua, vnde nõ est illa quæ attingitur per fidem, ob hoc dixit Apostolus, quòd fides est substantia sperandarum rerum argumentum non apparentium, de qua re legatur Episcopus Canariensis Melchior Cano lib. 12. de locis Theologicis.

Sexta concl. Ad fidem necessaria est motio voluntatis: elicitur hæc ex D. Tho. vbi supra, & ratio est, quia prædicatẽ domino nostro, & miracula faciente, & similiter Apostolis eius prædicantibus quidã credebant, Alij verò nõ credebant: igitur non coguntur homines ad credendum, sed requiritur voluntatis motio per se. Circa hanc conclusionem nota esse tres opiniones, prima est Scoti dicentis hic, quòd posito habitu infuso in intellectu non est necessarium, quòd voluntas moueat intellectum ad credendum, dummodo nõ contra moueat, secunda est opinio olcot in 1. senten. opinantis, tam necessarium esse credere positis motiuis ad credendũ, quam necessariũ est posita demonstratione assentiri cõclusioni, tertia est opinio Caiet. in primã secundam S. Tho. volentis non esse inconueniens, vt quis assentiat per solam voluntatem, quæ absque aliqua ratione determinet intellectũ ad assensum, vt verbi gratia, potest quis propter electionẽ solius voluntatis iudicare stellas esse pares: sed decipitur

Caietanus in hoc, quia semper ad credendum, & assentiendum quomodolibet est necessaria ex parte intellectus aliqua persuasio, siue rationabilis, siue apprensio sit: est etiam necessaria motio voluntatis, vt intellectus assentiat rebus credendis, & hæc est doctrina Aug. super Ioannem exponens illa verba, nemo potest venire ad me nisi Pater qui misit me traxerit eum, vbi ait nemo credere potest nisi volens, in Concilio Tridentino habetur, disponuntur homines ad iustitiam dum excitati diuina gratia fide ex auditu libere mouentur in Deum credentes vere esse quæ diuinitus reuelata, & promissa sunt: ad hoc etiam facit Concilium Toleranum Quartum, & Concilium Arausicanum definit, quòd initium fidei. scilicet credulitatis affectus quo in eum credimus, qui iustificat impium datur nobis per Spiritus Sancti inspirationem corrigentem voluntatem nostrã ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem.

Septima concl. Fides non est de scitis: probat hæc S. Thom. quia ea quæ nõ videntur non possunt esse scita, sed credibilia non videntur: igitur scita esse non possunt ex consequenti fides non est de scitis. Vbi nota quòd hæc conclusio ponitur contra Dur. dicentem fidem extendere se ad omnia ad quæ se extendit diuina reuelatio, hæc autem possunt esse scita, vt puta, quòd Deus sit vnus, & quòd sit infinitus, & incorporeus, &c. de quibus multi habent demonstrationem, & decipitur hic Doctor in hac parte, quia non est verum, quòd fides sit de omnibus a Deo reuelatis, sed solum de his reuelatis quibus adhæret fidelis præcise per reuelationẽ, de illis autem quibus adhæret non solum per reuelationem, sed etiam per euidentem deductionem ex principijs per se notis non habet fidẽ, sed scientiam, quia non est possibile, quòd idem sit scitum, & creditũ ab eodem, quãdoquidem sciẽtia habetur per principia per se nota, & per consequens visa, potest utiq; contingere, vt id quod est scitum vel visum ab vno sit creditum ab alio, id autem quod communiter omnibus hominibus præponitur, vt credendum, nõ potest esse ab eis scitum, & hæc sunt illa quæ simpliciter subsunt fidei, vnde rationes quæ inducuntur a sanctis ad probandum ea quæ sunt fidei non sunt demonstrationes, sed persuasiones manifestates nõ esse impossibile quod in fide præponitur &c. de qua re legatur Dionysius Carthusianus cũ authoribus quos ipse citat ad hoc propositum.

Octaua concl. Fides est certior simpliciter ipsa scientia: probat hanc S. Thom. quia illud est simpliciter certius cuius proxima causa, & principalis est efficacior, & certior, & ad oppositum impermutabilior, sed causa proxima, & principalis assensus fidei est efficacior, & determinatior, & certior, & ad oppositum impermutabilior, quam causa assensus scientiæ: igitur conclusio vera. Circa quam nota, quòd turpiter errauit Dur. in hoc lib. volens virtutes intellectuales omnes, vt est scientia sapientia, & intellectus, esse simpliciter certiores fide, quæ opinio temeraria est, & offendit pias aures, vt patet per Augustinum lib. 7. confess. & etiam patet ex verbis Christi Domini apud Lucam, cælum, & terra transibunt verba autem mea non transibunt, quorum sensus est conditionalis, quòd etiam si tota natura deficeret, Euangelica tamẽ veritas deficere nõ potest, & ideo quia fides est certior, & firmior, quæ

q. 10. art. 6.

q. 10. art. 6.

Sess. 6. Cap. 15.

q. 4. art. 6.

Dist. 23.

Cap. 4.

Tract. 45.

q. 1. art. 1.

Cap. 7.

q. 1. art. 1. Cap. 6.

Quæst. 5.

Distin. 24. Tract. 49.

Distin. 5. Cap. 9.

q. 5. art. 2.

q. 5. art. 2.

Quæst. 1.

q. 5. art. 4.

q. 5. art. 2. Cap. 2.

Cap. 3.

Cap. 2.

q. 1. art. 4.

Dist. 24. q. 2.

q. 1. art. 6.

Cap. 3.

q. 1. art. 4.

Dist. 25. q. 2.

Quæst. 1.

q. 5. art. 4.

Tract. 26.

Sess. 6. Cap. 6.

Cap. 5.

Dist. 24. q. 2.

q. 4. art. 8.

Dist. 23. q. 7.

Cap. 10.

Cap. 21.

quæ vincit, & captiuat intellectū, de qua re legatur A
 q.4.art.8. Caietanus, & Dominicus Bannes in secundā secun
 q.66.art.3. dæ S. Thom. & Medina 1.2.
 Nona concl. Fides quantum ad habitum, & actū
 infundi potest homini sine gratia, & ante baptis-
 mum, & etiam post baptismum: elicitur hæc ex Di-
 uo Thom. 2.2. & ratio est, quia fides in ratione sua
 essentiali non dependet à charitate: ergo sicut con-
 feruatur sine charitate sic etiam infundi potest sine
 charitate, vt puta si infidelis quis conuertatur per
 veram pœnitentiam, & contritionem, aut etiam si-
 ne illa recipit fidem ante baptismum, & sine gratia:
 igitur conclusio vera. Vbi obseruandum est tres
 esse opiniones, circa hanc conclusionem, quarum B
 prima videtur, quod sit ipsorum nominalium præ-
 fertim Ocham, hi enim dicunt, quod fides ita pen-
 det in sui infusione à gratia, & à baptismo, vt bap-
 tizatus in peccato mortali, si non sit attritus non re-
 cipit nisi solum characterem baptismalem: secūda
 est opinio Fratris Dominici de Soto 2.lib. de natu-
 ra, & gratia dicentis, quod actus fidei bene potest
 haberi sine gratia, & sine baptismo, habitus tamen
 fidei nunquam infunditur sine gratia ante bap-
 tismum, sed in baptismo bene potest infundi sine gra-
 tia, quia homo in peccato mortali existens ante ba-
 ptismum nō est Christianus, nec amicus Dei, & sic
 non habet fidem. tertia est opinio, quam sequitur C
 Caietanus in 1.2.S. Thom. asserens, quod fides non
 pēdet in sui infusione, nec à baptismo, nec à gratia,
 & ideo si est dispositus ante baptismum ad ipsam
 fidem puta, quod habeat piā affectionem ex par-
 te voluntatis, circa omnia quæ Deus per Ecclesiam
 suam reuelat, simul etiam & assensus intellectus, cir-
 ca eadem in communi, & hæc est doctrina Augu-
 stini in libro de fide, & operibus, vbi asserit, quod
 Cathecuminus etiam cōcubinarius potest habere
 fidem ante baptismum: idem etiam in libro 1. ad
 Simplicianum, & hoc etiam videtur esse definitum
 in Concilio Arauficano, vbi dicitur hoc etiam salu-
 briter profiteremur, & credimus, quod in omni ope-
 re bono nos non incipimus, & postea per Dei mise-
 ricordiam adiuuamur, sed ipse nobis nullis præce-
 dentibus bonis meritis fidem, & amorem sui prius
 inspirat, vt baptismi sacramentum fideliter requi-
 ramus, &c. idem quoque habetur in Concil. Trid.
 Decima concl. Credere Deo, credere Deum, &
 credere in Deum non sunt diuersi actus, sed vnus,
 & idem habens diuersam relationem ad obiectum
 fidei: probat hanc S. Thom. 2.2. quia credere si est
 actus intellectualiter sic est credere Deum, si vero
 erit ipsius intellectus formaliter, sic ē credere Deo,
 si vero fuerit motum à voluntate, sic dicitur crede-
 re in Deum. Vbi nota, quod hæc conclusio ponitur E
 aduersus Dur. oppositum huius negotij sentiētē,
 ait enim ipse, quod cum duplex sit habitus à quo
 procedūt isti actus, videlicet ab habitu fidei, & cha-
 ritatis procedit credere in Deum, cæterum credere
 Deum, vel Deo, non procedit semper à charitate:
 igitur necesse est esse actus distinctos. sed allucina-
 tus est hic doctor loquens contra D. August. lib. de
 verbis Domini, vbi explicatur hæc doctrina, quæ et
 facta est in probatione conclusionis, actus alicuius
 potentia, vel habitus mensurandus est secundum
 ordinem ad obiectum, hoc autem tripliciter confi-
 deratur, vno modo ex parte intellectus, alio modo

ex parte voluntatis mouentis intellectum, si primo
 modo cōsideratur hoc dupliciter esse potest, quia
 vel cōsideratur id quod est materiale creditum, &
 sic dicitur credere Deum, vel cōsideratur ratio for-
 malis obiecti, & sic ponitur actus fidei. f. credere
 Deo, si autem tertio modo considerabitur, vt intel-
 lectus mouetur à voluntate, sic ponitur credere in
 Deum: quod solis hominibus iustis perfecte com-
 petit peccatoribus autem imperfecte, de qua re le-
 gatur Caiet. super Ioannem.

DISTINCTIO XXVI.

SUPERIUS egit Magister de fide, hic agit de spe ip-
 sa quo ad sui essentiā, quo ad subiectum, & quo
 ad obiectum, & pro eius notitia ponitur prima
 conclusio talis spes est virtus: hanc probat S. Tho. q.17. art.
 2.2. quia ille habitus quo homo attingit Deū, tan-
 quam supremam regulam humanorum actū est
 virtus, sed spes est huiusmodi: igitur conclusio vera.
 Vbi nota, quod hæc ponitur cōtra Duran. idem
 sentientem de spe quod, & de fide, quia virtus pro-
 prie est habitus ponens potentiam in vltimo perfe-
 ctionis debitæ suo actui, & quia fides non perficit
 intellectum circa verum, ita vt habeat actum perfe-
 ctum cognoscendo aperte ipsum, & spes circa bo-
 num non perficit voluntatem vltimate, sed est de fu-
 turo, & non possesso bono, idcirco & si hoc nomen
 spes aliquando sit in vsu loquētium pro quavis ex-
 pectatione futuri eūctus siue boni, siue mali, vt do-
 cuit August. in Enchiridion, abusus est vocabuli, vt
 spes ad malum referatur, sed proprie dicitur res-
 pectu boni, vnde non bene dixit Virgilius, hunc ego
 si potui tātum sperare dolorem, respectu igitur bo-
 ni ipsa spes duobus modis dicitur primo, vt signi-
 ficat passionem appetitus irascibilis cōuenientem
 etiam brutis, de qua dicitur, quod est motus in bo-
 num futurum arduū possibile, in rationalibus au-
 tem creaturis dicitur motus voluntatis ad bonum
 intelligibile futurum arduum possibile cōsequen-
 dum per vires naturæ, & sic dicitur spes humana, si
 vero illud futurum bonū est super naturale, & ac-
 quiritur per auxiliū, & lumē supernaturale dicitur
 spes theologica, quæ quidem aliquando capitur p
 habitu, vt est illud Iob. reposita est hæc spes mea in
 sinu meo, aliquando capitur pro actu, vt est illud
 Roman. Gloriamur in spe gloriæ filiorū Dei, in præ-
 senti est sermo de spe, vt est habitus, & sic perficit
 potentiam ad optimum actum circa aliquod obie-
 ctum formale specificū, quod includitur sub obie-
 ctō adæquato potentia, & sic etiam fides perficit vl-
 timate intellectum respectu obiecti formalis, quia
 facit inhærere testimonio primæ veritatis: ex quo
 patet nullitas rationis Dur. de qua re legatur D. Bo-
 nauen. qui etiam, & ipse distinguit de nomine spei,
 & asserit quod prout est habitus qui dirigit motū,
 & affectum animæ in id quod expectandum est seu
 sperandū, non solum est virtus gratuita, sed & theo-
 logica, & gratuitarum virtutum sustentamentum,
 & anchora, virtus quidē gratuita, & theologica est,
 quia in hoc quod facit animū expectare ea quæ sūt
 supra rationem, & omnem existimationem huma-
 nam, quæ nobis liberalitas promisit diuina, sic quæ
 facit hominem omnino cōfidere ac inniti summæ
 infinitæq; largitati quemadmodum fides facit af-
 sentire

sentire primæ veritati, & charitas facit adhærere A
 summæ bonitati, cōcordat etiā in hoc Alex. Alen.
 & Riccardus, & cæteri.
 Secūda concl. Spes est virtus theologica: probat
 hanc S. Tho. 2.2. quia illa est virtus theologica, quæ
 habet Deum pro obiecto, sub ratione summæ largi-
 tatis, sed spes est huiusmodi: igitur conclusio vera.
 Vbi nota, q hæc ponitur etiā aduersus Duran.
 oppositum huius veritatis sentiētē, ait enim ipse
 nullam virtutem theologiam consistere in medio
 duorum vitiorum, nēpe præsumptionis, & desperatio-
 nis: non ergo spes ipsa est dicenda virtus theologi-
 ca, & fallitur hic vir, vt optime Caietanus digredi-
 tur contra ipsum in loco vnde sumpta est cōclusio,
 nam hoc nullus theologus negabit virtutes theolo-
 gales in hoc conuenire habere Deum pro obiecto,
 differentia tamen inter ipsas consistit in hoc, quia
 Deitas secundum rationem aliter, & aliter cōfide-
 ratur, nam charitas tendit in Deum secundum ra-
 tionem summæ bonitatis, prout Deus in se bonus
 est, sed quia hæc bonitas est Deus essentialiter, dici-
 tur quod obiectum charitatis est Deus, fides simili-
 ter habet Deū p obiecto immediato, sed sub ra-
 tione primæ veritatis, q essentialiter est Deus, spes
 habet Deum pro obiecto, sed sub ratione miseri-
 cordia, cui innititur immediate, vt per eius actio-
 nem assequatur visionem, & fruitionem beatificā,
 & quia tam misericordia Dei, quàm etiam finis im-
 mediate intētus per spē est essentialiter Deus, ideo
 obiectum spei est ipse Deus non solum, vt principa-
 le obiectum, sed etiam vt immediatum quaniq; sub
 ratione formali auxiliatricis, & bonitatis beatifi-
 cantis: argumentum Duran. soluit S. Thom. in loco
 vnde sumpta est conclusio, quia spes non habet me-
 diū, & extrema ex parte principalis obiecti, sed per
 accidens ex parte confidentiæ, quod non diminuit
 rationem virtutis theologice, vt optime ostēdit Pe-
 trus de Aquila, & Petrus de Palude, de qua re lege-
 hos authores in hoc lib.
 Tertia concl. Obiectum spei proprium, & prin-
 cipale dicitur esse beatitudo æterna: hanc probat
 S. Tho. vbi supra, quia illud est obiectum spei quod
 nos speramus consequi, quandoquidē effectus de-
 bet proportionari suæ causæ, sed beatitudinē æter-
 nam, quæ est bonum infinitum speramus cōsequi:
 igitur cōclusio vera. Vbi nota, quod est dubium de
 qua beatitudine intelligatur hæc conclusio, an de
 obiectiua an formali, & respondet Caiet. quod de
 vtraq; loquitur, sed principaliter, de obiectiua con-
 notate formalem, quæ quidem formalis beatitudo
 est coniunctio ad ipsum Deum: de qua re legendus
 est Dominicus bannes, qui optime dicit obiectum
 spei nō esse nisi vnum. f. ipse Deus, & visio Dei, hinc
 vnum cum altero est integrū obiectum nostre spei,
 visio enim speratur quatenus est Dei, & ipse Deus
 speratur vt videndus.
 Quarta concl. Licitū est viro Christiano sperare
 de aliqua creatura: hanc probat S. Tho. vbi supra,
 quia de eo licitum est sperare viro Christiano per
 quod adiuuatur ad obtinēdam beatitudinem, sed
 per creaturam adiuuatur Christianus ad optinen-
 dam beatitudinem: igitur conclusio vera. Vbi no-
 ta, quod hæc conclusio intelligitur sic, quod licitū
 est sperare de aliqua creatura, tanquam de secun-

dario, & instrumentali agente, & hoc modo cōuer-
 timur ad sanctos, & ad viros religiosos, à quibus ali-
 qua petimus pro obtinenda gratia Dei, cōtra Mar-
 tinū Lutherum qui pessimè docuit nos iuuari non
 posse meritis, & orationibus Sanctorum contra id
 quod canit Ecclesia de Beata Virgine, quod est re-
 gina, & mater misericordia, & vita, & spes, & nostra
 dulcedo: vnde bene verum est, quod non licet spe-
 rare de aliqua creatura, sicut de prima causa mo-
 uēte ad beatitudinem, quia solus Deus est vltimus
 finis, & causa efficiens prima, cuius auxilio inniti-
 tur nostra spes, & sic intelligitur illud dictum Ioan-
 nis, Maledictus qui confidit in homine, sed nō tan-
 quam de secundario, & instrumentali agente, vt di-
 ctum est, &c.
 Quinta concl. Spes est in voluntate tanquam in
 subiecto: probat istam S. Tho. vbi supra, quia in il-
 la potentia ponitur spes, quæ potentia hēt pro obie-
 ctō bonum simpliciter, sed tale bonum est obiectū
 voluntatis: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod
 hæc conclusio est D. Aug. lib. 14. de Trin. vbi dicit,
 quod anima est capax Dei secundum mentē in qua
 est memoria, intelligentia, & voluntas, sed dictum
 est supra, quod spes est virtus Theologica habens
 Deum pro obiecto: cum ergo non sit, neque in me-
 moria, neque in intelligentia, quæ pertinet ad viū
 cognoscitiuam relinquatur, quod sit in voluntate,
 quæ est appetitus intellectiuus, de qua re legendus
 est Caietanus, & Petrus de Tarantalia.
 Sexta concl. Spes non est in beatis: hanc suadet
 D. Th. vbi supra, quia spes est expectatio futuræ bea-
 titudinis, sed beati iam actu habent præsentem bea-
 titudinem, & non amplius expectant ipsam futurā:
 igitur in eis non potest esse spes. Vbi nota vt dixit,
 Quidam Illustris, & Reuerendissimus Episcopus
 Sanctæ Erine Fr. Angelus Calepius Ciprius nostri
 ordinis vir doctrina, & pietate insignis, & in cūctis
 morum maturitate cōpositus, cum ad inuicem de
 hac conclusione disceptarem, dicebat ipse, quod
 conclusio ista est de fide contra illos hæreticos qui
 dicebant animas non beari perfecte ante diem iu-
 dicij, & de facto ita postmodum ego inueni apud
 Alphonsum de Castro, quod isti hæretici fuerunt
 Armeni, & Græci, contra quos latius disputat ipse
 Alphonus non inueniri spem in ipsis beatis, quia
 vt dicit Apostolus ad Rom. quod enim videt quis
 quid sperat? quasi dicat nihil.
 Septima concl. Spes non reperitur in damnatis:
 probat hanc S. Thom. quia si in eis esset spes conse-
 quendi beatitudinem, sequeretur, quod pœna eor-
 um non esset æterna contra id, quod ait Iob. non
 credit quod reuertī possit de tenebris ad lucē. Vbi
 nota, quod hæc est de mēte Augustini lib. 1. r. super
 Gen. ad litterā, quod ad perfectam beatitudinem,
 ait ipse, spectat vt aliquis sit certus de perpetuitate
 suæ beatitudinis, ita etiam ad conditionem miseri-
 riæ damnatorum pertinet vt ipsi sciant, quod nullo
 modo possunt damnationem euadere, & ideo nec
 in beatis, nec in damnatis spes esse poterit.
 Octaua concl. In oibus Christianis viatoribus
 & in existētibus in purgatorio reperitur spes: pro-
 bat hanc S. Thom. quia in illis reperitur spes qui ap-
 prehendunt beatitudinem vt futurum possibile,
 sed viatores omnes & existētes in purgatorio sunt
 huiusmodi, ergo &c. Vbi nota, quod hæc conclusio
 ponitur

Cap. 17.

Cap. 3.

Dist. 26.

Episcopus S. Erine.

Lib. 3. contra hereses.

Cap. 8.

Cap. 15.

Cap. 17.

ponitur contra quosdam negates reperiri spem in illis qui sunt in purgatorio, aiunt. n. illos esse confirmatos in gratia, & esse certos de sua salute, propterea in eis spes non reperitur, sed hoc nihil est, quia etiam Beata Virgo certa erat se nec venialiter posse peccare ad eo erat in gratia confirmata, & tamen habebat spem, sic etiam dicimus de existetibus in purgatorio, lege Riccardum, & Albertum circa hac re.

Distin. 26.

Nona concl. Spes non reperitur in hereticis: elicitur hac ex S. Tho. vbi supra, & ratio est, quia in eis non est fides, quae est radix Christianitatis: ergo neque spes theologica, vt habitus, neque vt actus intellectus rationis. Vbi nota, quod non est ita de peccatore Christiano, quia in eo non amittitur habitus spei per quoduis peccatum mortale, licet illa spes non sit simpliciter virtus, quia est sine charitate, potest tamen ipse peccator habere actum spei super naturalem, sicut actum fidei, vtraque tamen fides. s. & spes erit informis &c.

q. 17. art. 6.

Decima concl. Spes est virtus distincta a fide, & charitate: probat hanc Sanctus Thomas vbi supra, quia illi habitus realiter distinguuntur, qui habent obiecta distincta formaliter, sed fides, spes, & charitas sunt huiusmodi, ergo &c. Vbi nota, quod hac conclusio ponitur contra Antonium Andr. qui de mente Scoti tenet has virtutes non distinguere ex parte obiecti formaliter, & Capreolus hic inducit opinionem Scoti, qui tenet, quod spes non est tertius habitus distinctus a fide, & charitate. Lutherus quoque omnia confundit dicens non reperiri nisi quadam fiduciam per quam iustificamur, Erasmus quoque errauit in hac conclusione, sic etiam & Petrus de Aquila, tu autem sequere conclusionem propositam per quam errare non potes: de qua lege Dominicum de Soto 2. lib. de natura, & gratia, & Petrum de Palude D. Bonauen. Riccar. & Albertum hic.

Distin. 26.

Distin. 26.

DISTINCTIO XXVII.

Expeditis duabus virtutibus, nempe fide, & spe accedit ad tertiam, quae est ipsa charitas, & ponitur prima conclusio talis: amicitia politica, seu moralis non est propria virtus: hanc probat Sanctus Thomas secunda secundae, quia virtus est quae bonum facit habentem, sed amicitia praesupponit habentem iam esse bonum: igitur ipsa non est virtus. Circa istam conclusionem nota, quod sunt duae opiniones, prima est, quam recitat Petrus de Palude hic asserens amicitiam esse virtutem: hanc opinionem tribuit Petrus Henrico de Gannauo, in Quol. quam etiam sequitur Guido Carm. & Aureolus, & Buridanus, & multi alij adducens multa dicta Arist. altera est opinio S. Tho. hic negans amicitiam esse virtutem vniuoce dictam cum alijs virtutibus politicis, & hac est sententia Arist. in multis locis suae doctrinae, praesertim 8. Ethic. quod amicitia virtuosa magis est aliquid consequens virtutem quam sit virtus, de qua re legatur Dominicus Bannes in loco vnde sumpta est conclusio.

q. 23. art. 3.

Dist. 27. q. 1.

Quol. 10. Cap. 13.

q. 23. art. 3.

Secunda concl. est, charitas est virtus: probat hac S. Tho. vbi supra, quia ille habitus est virtus, qui attingit Deum, qui est suprema regula actus virtutis, sed charitas est huiusmodi: igitur &c. Vbi nota, quod in hac conclusione omnes conueniunt, vnde Albertus ait, quod charitas est virtus ad quam natura

nunquam sufficit, item Petrus Tarantasiensis charitas ait est virtus, qua Deus diligitur propter se, & proximus propter Deum, D. Bonauentura, dicit quod charitas est virtus specialis: concordant his etiam Alensis, Gulielmus Parisiensis, & est sententia Augustini in lib. de moribus Ecclesiae dicentis charitas est virtus, quae cum nostra affectio rectissima sit, coniungit nos Deo, qua eum diligimus &c.

Dist. 27. q. 9.

Tertia concl. Obiectum charitatis est Deus in quantum est beatificus creaturae rationalis: probat ista S. Doctor vbi supra, quia illud est obiectum charitatis per quod distinguitur ab alijs virtutibus, sed per Deum, vt est bonum diuinum beatificans creaturam rationalem distinguitur charitas ab alijs virtutibus Theologicis: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod circa istam conclusionem sunt multae opiniones, nam aliqui tenent obiectum formale charitatis esse Deum sub ratione deitatis in se, aliqui dicunt quod est Deus, vt est commodum ipsi amanti, Alij sustinent, quod Deus ipse sub ratione deitatis, & vt est amanti commodum dicitur esse obiectum formale charitatis, Petrus Tartaretus de mente Scoti hic distinguit, quod alia est ratio formalis obiectiua alia alliciens, alia finiens, prima est deitas secunda est redamatio, tertia vt finiens, & est quies, siue contentatio: his tamen omisis dicamus cum Diuino Thoma, quod obiectum formale charitatis, quia de hoc est sermo vt excludatur obiectum materiale, est Deus sub ratione summi boni beatificantis, & haec est sententia B. Aug. lib. de perfectione humanae iustitiae &c.

Distin. 21. Cap. 6. Cap. 22.

Quarta conclusio. Ex charitate homo plus debet diligere Deum quam se ipsum: probat hanc S. Th. quia propter quod vnumquodque tale, & illud magis, sed charitas quicquid diligit, diligit propter Deum: ergo primo, & principaliter, & maxime diligit ipsum Deum, & sic quilibet homo plus debet Deum diligere quam seipsum. Circa hanc conclusionem nota, quod est triplex opinio, prima est quae dicit, quod homo naturaliter amore concupiscentiae diligit plus Deum, quam seipsum, hanc opinionem videtur sequi Petrus de Aliaco, secunda est opinio Godofrensis, quam sequitur Scotus, & Ioannes de Bassolis, quod homo ex puris naturalibus sine charitate potest extensius, & intensius diligere Deum super omnia etiam in statu naturae lapsae, tertia est opinio S. Tho. quod homo in natura lapsa non potest diligere Deum super omnia etiam dilectione naturali, quia talis dilectio continet vniuersalem obseruantiam omnium mandatorum Dei, & hac veritas habetur ex Concilio Mileuitano, & Aurasicano de qua re legendus est Medin. in primam secundae S. Th. & Dominicus Soto lib. 1. de natura, & gratia, & est decretum Concilij Mileuitani tale, placuit vt quicumque dixerit ideo nobis dari gratiam, vt quod facere per liberum arbitrium poteramus facilius faciamus, tanquam & si gratia non daretur, possemus sine illa implere precepta diuina anathema sit: quod decretum confirmauit Innocentius primus, & Celestinus Papa; legatur etiam Caiet. hic in primam secundae S. Tho. ex quo reprehendendus venit Petrus de Aquila cognomento Scotellus, qui se opposuit conclusioni praedictae S. Tho. in praesenti distinctio.

Distin. 23. Cap. 21.

119. art. 1. Cap. 15.

q. 119. art. 3.

Quinta conclusio. Charitas inclinatur ad amandum Deum duplici amore. scilicet amicitiae, & concupiscentiae: elicitur hac ex S. Th. 2. 2. & ratio huius est, quia per

q. 26. art. 3. facta

fecta amicitia diligit amicum duplici amore. scilicet amicitiae volendo sibi bonum, & concupiscentiae, desiderando eius praesentiam, sed charitas est perfecta amicitia hominis ad Deum: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod haec ponitur contra Duran. hic qui vult quod Deus secundum se non potest esse immediatum obiectum amoris concupiscentiae ad nos, sed solum aliquis actus quo a nobis attingitur, & allucinatus est hic vir, quia existimauit, quod Deus ametur a nobis tantummodo amore concupiscentiae excludente amorem amicitiae, quod non est verum, quia homo prius diligit Deum amore amicitiae, quam amore concupiscentiae, & hoc mandatum habemus a Christo Domino vt habetur apud Lucam, qui venit ad me, & non odit animam suam non potest esse meus discipulus, & illud aliud, qui vult venire post me abneget semetipsum hoc est propria voluntatem, & ratio id ostendit, quia ipsa inclinatio charitatis, est a Spiritu Sancto: igitur non potest magis ferri in creaturam quam in creatorem, imo rapit secum creaturam ad creatorem iuxta dictum August. lib. 10. confess. pondus meum amor meus illuc feror quocumque feror, & lib. primo de doctrina christiana dicit, si te ipsum non propter te debes diligere, sed propter ipsum, vbi dilectionis tuae rectissimus finis est, non succenseat aliquis alius homo si & ipsum propter Deum diligas, in quibus verbis Aug. ostendit hominem debere diligere Deum amore amicitiae, vt etiam amore concupiscentiae, vt dictum est in conclusione.

Cap. 14.

Cap. 6. Cap. 22.

Cap. 15.

q. 17. art. 6.

Sexta conclusio. In dilectione Dei potest haberi aequaliter respectus ad mercedem: probat hanc Sanctus Thomas quia amicorum est, quod quaeratur inuicem perfrui, sed nihil aliud est merces nostra quam perfrui Deo videndo ipsum: igitur charitas non solum non excludit, sed facit habere oculos ad mercedem. Circa quam conclusionem nota, quod ponitur contra Duran. oppositum huius docentem, quia non est licitum alicui diligere plus ordinatum ad finem, quam ipsum finem, si igitur in dilectione Dei quis haberet oculos ad mercedem, tunc Deus non diligeretur propter se, sed propter aliud, nihilominus hic doctor est valde alienus a veritate, arbitriatus est forsitan conclusionem nostram debere intelligi forsitan quod in dilectione Dei homo principaliter habeat respectum ad mercedem, sed non ita intelligit eam S. Th. quia merces non est principaliter intentata, nec est finis rei amatae, sed secundario intentata, & finis amoris ex parte amantis, neque etiam vltimus, & hoc modo sancti homines dilexerunt Deum, vt patet de Dauide de quo dicitur in Psal. inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in aeternum propter retributionem, & glosa dicit super illud Lucae Quanti mercenarii &c. boni mercenarii sunt qui Deo propter mercedem seruiunt.

Septima conclusio. In Dei dilectione non est aliquis modus adhibendus: probat hanc S. Th. 2. 2. quia in mensura omnium humanarum actionum non est accipiendus aliquis determinatus modus in operando, circa eam, sed dilectio Dei est mensura omnium humanarum actionum, cum sit finis omnium per quam maxime attingimus vltimum finem: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod haec conclusio ponitur contra Dur. qui dicit, quod non est in dilectione Dei, sed in actu cuiuscunque virtutis est aliquis modus sal-

tem circumstantionatus, sed hic vir non intellexit, conclusionem S. Tho. quia quando dicitur quod dilectio Dei est sine modo intelligitur, quod sit sine limitatione, quae pueniat ex parte obiecti, sicut est in alijs virtutibus moralibus quae habent modum in actibus suis ex parte obiecti quod ordinatur ad finem, sed ipsa dilectio Dei cum sit forma omnium virtutum imperat circumstantias, puta vt homo dormiat, comedat, loquatur quando oportet, & quomodo oportet &c. & haec doctrina est conformis sacris litteris, habetur enim in canticis cant. ordinauit in me charitatem. sipse Deus solus ordinat ad se dilectionem inebrians animam in cella vinaria in secreto contemplationis, patet ergo quomodo in dilectione Dei, tanquam in re mensurata non est limitatio, licet in ea inueniatur modus, tanquam in mensura in qua non potest esse excessus, sed quanto plus attingitur regula tanto melius est, & quanto Deus plus diligitur, tanto melior est dilectio, lege Caiet. hic, & Petrum de Pal.

Distin. 27.

q. 26. ar. 7.

Distin. 29.

Octaua conclusio. Non omnes proximi sunt ex charitate aequaliter diligendi: probat hanc S. Th. 2. 2. quia melioribus, & sanctioribus viris meliora optare debemus, quia sunt magis Deo coniuncti, sed inter proximos sunt aliqui meliores, & sanctiores alijs: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod haec conclusio defenditur contra Duran. qui sustinere conatur, quod omnibus rationabilibus creaturis ad quas est charitas debemus optare aequale bonum gratiae, & gloriae: & errat valde hic vir non agnoscens, quod ei qui est Deo propinquior maius bonum ex charitate debemus velle, & illos qui nobis sunt propinquiores intensiori affectu diligere debemus, vnde potest esse quod ex charitate velim, quod ille qui est mihi coniunctior sit sanctior alijs, & ita ad maiorem gradum beatitudinis perueniat, nonne etiam pluribus modis diligimus eos, qui sunt nobis spiritualiter coniuncti? tanto magis, quod nostra conclusio intelligenda venit de proximis in via, quia in patria voluntas nostra absolute erit conformata diuinae voluntati inuolito ita. scilicet quod homo velit illos habere maiorem gloriam qui habent maiora merita secundum diuinam praedestinationem, & haec doctrina est conformis sacris litteris, vt habetur 1. ad Timoth. si quis suorum, & maxime do-

Cap. 5.

q. 27. ar. 7.

Nona conclusio. Dilectio amici praeminet dilectioni inimici ex parte proximi: probat hac S. Th. quia peius est odire amicum quam inimicum: ergo melius est diligere amicum, quam inimicum. Vbi nota, quod ex parte rationis, propter quam diligitur, dilectio inimici praeminet dilectioni amici, quia ratio qua diligitur inimicus est solus Deus, ratio vero qua diligitur amicus poterit esse alia quam Deus, puta aliquod beneficium praestitum, dilectio tamen amicorum secundum se considerata est melior quam dilectio inimicorum, quia est feruentior cum sit in magis coniuncto &c.

Decima conclusio. Simpliciter, & absolute loquendo magis meritorium est diligere amicum, quam inimicum: probat hanc S. Thom. vbi supra, quia dilectio amici est dilectio melioris obiecti: igitur excellentior actus. igitur magis meritorius. Vbi nota quod hic sunt duae opiniones, vnam Albertus Magnus Bonauent. Gabriel, Duran. & multi alij Doctores tenent dile-

q. 27. ar. 7.

Distin. 30.

tionem inimici esse magis meritoriam quam dilectio amici, alia est opinio quam tenet Magister senten. & Altiſiodorensis, & S. Tho. & multi Sancti dicunt quod ceteris paribus semper dilectio amici est magis meritoria dilectione inimici, sed quando cetera non sunt paria puta quando dilectio inimici est ex intensiore charitate tunc est magis meritoria quam dilectio amici ex charitate remissa, sed posita equali charitate in diligente respectu utriusque conclusio Sancti Thomae est sequenda cum sit intentio Beati Augustini lib. 9. de ciuitate Dei, ubi habet diligere inimicum propter Deum bonum est, sed diligere amicum propter Deum cautius est &c.

DISTINCTIO XXVIII.

Prosequitur Magister in hac distinctione doctrinam de dilectione charitatis quo ad obiectum, & ponitur prima conclusio talis: virtutes non sunt diligendae ex charitate: probat hanc Thom. quia illa sola sunt ex charitate diligenda, quae nobiscum participat beatitudine, sed virtutes non sunt capaces beatitudinis cum sint accidentia: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hic sunt duae opiniones: prima dicit, quod virtutes omnes, & praecipue charitas debent a nobis amari ex charitate, quia sunt bonum honestum, altera est opinio opposita propter rationem tactam, sed conciliantur istae duae opiniones, quod virtutes omnes non amantur amore amicitiae, ut amicus qui aptus natus est reamare quod est agere, & pertinet ad substantiam, sed amantur amore concupiscentiae, sicut amicus dicitur amare sanitatem sui amici, & haec est doctrina B. Aug. 8. lib. de Trin. ubi habetur, quod qui diligit fratrem, & dilectionem qua diligit, magis diligit, dilectio autem qua frater diligitur est virtus charitatis, & hinc sequitur, quod virtus ex charitate diligenda venit, sed tanquam quoddam bonum honestum quod optamus omnibus quos ex charitate diligimus &c.

Secunda conclusio. Creaturae irrationales non sunt amandae ex charitate: probat hanc Sanctus Thomas secunda secunda, quia dilectio charitatis solus se extendit ad Deum, & proximum, sed creaturae irrationales non sunt noster proximus, quia non communicant nobiscum in vita rationali: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod poterit quis sustinere creaturas irrationales amari ex charitate secundum quandam metaphoram, quia sunt quaedam bona quae alijs volumus, & quia ex charitate volumus eas conseruari ad honorem Dei, & vtilitatem hominum, & sic etiam Deus benedictus eas diligit, ut habetur Sapient. Diligis omnia quae sunt, & nihil eorum odisti quae fecisti. D. Bonaventura ait, quod debent diligere ex charitate imperatiue non elicitiue nam possumus illis uti meritorie, & per eas Deum laudare, & colere, & venerari, sicque ex naturali quadam pietate circa eas homo afficitur, & tanto plus quo amplius ad innocentiae statum propinquat, nam & iuxta hoc homini magis mansuescunt ut patebat in Sancto Francisco, qui circa eas mira pietate affluebat, innocentiam namque quodammodo recuperavit in cuius signum ei irrationales creaturae obtemperabant mirabiliter, concordant his Pe-

trus de Tar. Riccardus, & Carthusianus. Tertia conclusio. Homo debet diligere seipsum ex charitate: hanc probat Sanctus Thomas ubi supra, quia habetur Leuitic. ex praecepto Dei, diliges proximum tuum sicut teipsum, sed proximum diligimus ex charitate, ergo & nos ipsos ex charitate debemus diligere, ex consequenti conclusio vera. Vbi nota, quod charitas si consideretur, ut habet rationem amicitiae non est ad seipsum, quia amicitia est ad alium, sed ad seipsum est aliquid maius quam amicitia, nempe unio quaedam quae est forma, & radix amicitiae, si vero consideretur secundum propriam rationem, prout est amicitia hominis ad Deum principaliter, & ex consequenti ad ea quae sunt Dei, sic homo seipsum ex charitate diligit tanquam amicum Dei, proximum vero ut amicum Dei, & suum: unde triplicia videntur esse obiecta charitatis, primum & principale quod est Deus gloriosus, secundum & tale est ipsemet homo, & proximus, tertium est accessorium, & occasionale, & tale vult Dominus Marsilius in hoc lib. quod est charitas, & aliae virtutes, immo omnia quae conferunt ad habendam amicitiam cum Deo, & sic nedum charitas creata diligitur ex charitate, sed etiam res inanimatae, animalia irrationalia, & tentatio malorum Angelorum, & amissio bonorum, ut conserunt amicis Dei, & ut congrua sunt debito regimini diuinae maiestatis, unde amissio filiorum, & bonorum Iob hoc modo diligenda erat a Iob & ab eius amicis, & sic etiam dicimus de infirmitatibus, & morte amicorum &c. sed haec dilectio est potius metaphorica dicenda quam propria &c.

Quarta conclusio. Peccatores ex charitate diligendi sunt: probat istam Sanctus Doctor ubi supra, quia illi sunt a nobis ex charitate diligendi qui sunt capaces beatitudinis, sed peccatores sunt capaces beatitudinis: igitur conclusio vera. Vbi nota ne fallaris, quia in peccatoribus est natura, quae bona est, & a Deo creata, & quo ad hoc sunt ex charitate diligendi, ut docuit Augustinus primo libro de doctrina christiana, ubi ait quod cum dicitur diliges proximum tuum, manifestum est omnem hominem esse proximum deputandum, & quia peccatores non desinunt esse homines quandoquidem peccatum non tollit naturam, & ideo peccatores quo ad naturam ex charitate diligendi veniunt, quantum autem ad culpam cum sit impedimentum beatitudinis, & ei aduersetur, potius sunt odio habendi quam amandi etiam quod fuerit pater & mater, & quicumque propinquus, immo debemus etiam fugere eorum confortia comedendo, aut colloquendo, & connegotando cum eis, nisi fuerit aliquis perfectus de cuius corruptione non timetur &c.

Quinta conclusio. Inimici ex charitate diligendi sunt: probat hanc Sanctus Thomas, quia omnis homo ad imaginem Dei existens ex charitate est diligendus, sed inimicus est huiusmodi: igitur conclusio vera. Vbi nota sensum conclusionis, quod inimici formaliter in quantum inimici non sunt ex charitate diligendi, imò sic ipsos diligere esset contra ordinem charitatis, quia hoc esset approbare malum culpae quod est charitati contrarium, sed materialiter ut sunt nostri proximi diligere debent, nec etiam tenetur homo diligere inimicum in particulari, nisi in casu in quantum amat alios proximos quando occurrit

occurrit casus necessitatis, sed extra casum necessitatis diligere inimicum est de perfectione charitatis, secundum tamen preparationem animi, scilicet habendo propositum habituale diligendi inimicum in singulari si necessitas occurrerit, est de necessitate charitatis, & sic diuersimode possunt intelligi verba Saluatoris nostri apud Matthaeum, Diligite inimicos vestros. scilicet materialiter, & formaliter, ut ait Caietanus.

Sexta conclusio. Angeli sunt diligendi, ex charitate: probatur haec a Diuo Thoma ubi supra, quia illi diligendi sunt ex charitate qui participant nobiscum beatitudinem, sed angeli participant beatitudinem nobiscum, ut scribit Matthaeus, Quod in resurrectione erunt homines sicut angeli in caelo: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod haec conclusio est Beati Augustini primo libro de doctrina christiana ubi ait, iam vero si vel cui praebendum a nobis est beneficium misericordiae recte proximus dicitur, manifestum est praecepto quo iubemur diligere proximum etiam sanctos angelos contineri a quibus multa nobis misericordiae impenduntur officia, sic etiam beati, & electi a quibus misericordiae officia petimus & impetramus ex charitate amandi sunt a nobis: existentes quoque in purgatorio, quia eis impendimus misericordiam ex charitate diligere debemus. de Christo etiam dupliciter loqui possumus vno modo ut dicit unitatem personae, & sic est diligendus super nos, alio modo ut dicit conditionem naturae, & hoc vel conditionem naturae unitate verbo vel ut consideratur a verbo separata, primo modo etiam diligendus est etiam supra nos, quia est nostrum caput, secundo vero modo non est diligendus supra nos, quia non est neque nostrum caput, neque redemptor, hoc autem dico de mente Alberti, & Petri de Cand.

Septima conclusio. Daemones non sunt ex charitate diligendi: probat hanc Sanctus Thomas, quia illos ex charitate diligere debemus ad quos possumus habere amicitiam, sed ad daemones non possumus habere amicitiam, quia non possumus eis optare beatitudinem: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod cum daemonum natura sit deformata per peccatum, & non sit capax beatitudinis, non possumus eam diligere nisi ad modum quo diligimus creaturas irrationales in quantum volumus eas permanere ad gloriam Dei, & vtilitatem hominum, hoc enim pacto vti que naturam daemones ex charitate diligere possumus, prout volumus eos in suis naturalibus conseruari ad gloriam Dei, vel ut dicit Albertus, daemones cum sint gratiae incapaces non sunt ex charitate amandi, sed naturali possunt amore amari quantum ad id quod habent a Creatore, sic & Deus diligit cuncta quae fecit.

Octava conclusio. Rationabiliter vnus proximus ex charitate est magis diligendus, quam alius: probat hanc Sanctus Thomas ubi supra, quia tanto vnusquisque magis debet diligere quanto grauius peccat qui contra eius dilectionem operatur, sed grauius peccat, qui agit contra dilectionem aliquorum aliorum, unde Leuit. scribitur sub praecepto quod qui maledixerit patri vel matri morte moriatur, quod non ponitur sub praecepto de his qui alios homines maledicunt: igitur quosdam proximorum magis diligere debemus quam alios: sic con-

clusio vera. Vbi nota, quod hic sunt duae opiniones vna est quae dicit quod omnes proximi sunt equaliter diligendi: quam opinionem sequutus est Raymundus in summa, & Glosa c. 1. dist. 30. ut ait Syluester in summa titulo de elemosina, alia est opinio Sancti Thomae in conclusione proposita, quod oportet magis diligere vnum proximum, quam alium etiam secundum affectum, quia vnus proximus habet maiorem propinquitatem ad Deum quam alius, sed quantum ad bonum quod proximo optamus omnes equaliter diligere debent, optamus enim eis idem bonum in genere nempe vitam aeternam licet non per actum equaliter intentum &c.

Nona conclusio. Homo tenetur diligere magis patrem quam filium: probat hanc Sanctus Thomas ubi supra, quia id est magis diligendum quod habet maiorem rationem boni, & Deo similis, sed pater habet maiorem rationem boni, & Deo similioris: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hic sunt duae opiniones prima est dicens, quod dilectione naturali homo magis diligit filium quam patrem quam opinionem sequitur Bonaventura, & Gabriel hic alia est opinio quam tenet Sanctus Thomas in conclusione, & haec est sequenda, quia est Diui Ambrosij libro primo officiorum, dicens quod primo Deus diligendus est secundo parentes inde filij post domestici & est Ar. 8. Ethic. quod dijs parentibus, & magistris non possumus reddere aequiualens, & ideo in articulo necessitatis filius obligatus est maxime ex beneficijs susceptis ut parentibus valeat de prouideat, quia semper pater ex parte obiecti est magis diligendus, & si ex parte diligentis aliquando filius magis diligatur quam pater.

Decima conclusio. Pater per se loquendo est magis diligendus quam mater: probat hanc Sanctus Thomas ubi supra, quia tam pater quam mater diliguntur a filio ut sunt principia eius naturalis originis, sed pater habet excellentiorem rationem principij quam mater, quia pater est principium per modum agentis, mater autem per modum patientis, & materia: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod conclusio est intelligenda per se, quia per accidens poterit esse contrarium, ut puta si mater contulerit magna beneficia filijs suis, & est virtutibus, & sanctitate plena, pater vero est vitiosus, & negligens circa curam filiorum: hunc casum praeposuit mihi Illustris Dominus Carolus Tapia Iuriscoultus prudentissimus origine Hispanus ortu Neapolitanus probatissima vita, & doctrina praeclearus, insignis forma magnaeque expectationis, qui adolescens nondum vigesimum animum attingens egregium commetarium in rubricam, & legem finalem. ff. de constitutionibus principum edidit, ubi totam ferè priuilegiorum materiam explicauit, unde cum praeposuit mihi praesentem casum contra conclusionem dixi sibi, quod conclusio est intelligenda per se, & ex parte obiecti, non autem ex aliqua circumstantia accidentali.

DISTINCTIO XXIX.

Disputat hic Magister de ordine charitatis quem ordinem declarat Gulielmus Altiſiodorensis in 3. lib. suae summae de mete D. Amb. dicens, quod primo & super omnia debemus diligere

Cap. 12.

q. 25. ar. 1.

Marf. q. 15.

Cap. 8.

q. 25. ar. 2.

Cap. 11. Distin. 28.

Distin. 28.

q. 25. ar. 10.

Cap. 22.

Cap. 30.

q. 15. ar. 2.

q. 25. ar. 6.

Albertus.

q. 25. ar. 11.

Cap. 30.

q. 25. ar. 1.

Cap. 20.

q. 25. ar. 9.

Distin. 30.

Cap. 6.

Cap. 12.

Quest. 26.

Carolus Tapia.

Tract. 2.

gere Deum, secundo nos ipsos, tertio parentes, quarto filios ac filias, quinto domesticos, sexto extraneos, qui si boni sunt praeponendi sunt filiis, atque domesticis prauis, septimo & ultimo inimicos: igitur pro notitia horum ponitur prima conclusio talis: In his quae ex charitate diliguntur attenditur aliquis ordo: probat hac Sanctus Thomas secunda secunda, quia ubique est inuenire aliquod principium causans, & principium causatum ibi est adinuenire aliquem ordinem, sed in his quae diliguntur ex charitate, est adinuenire principium causans, & principium causatum, quia dilectio charitatis tendit in Deum sicut in principium beatitudinis in cuius communicatione amicitia charitatis fundatur: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hic ordo magis inuenitur in charitate quam in alijs virtutibus, quia obiectum eius magis habet rationem principij, & hic ordo non inuenitur in charitate tanquam in ordinante quia ordinare est ipsius rationis, sed veluti in ordinata, & haec doctrina est conformis sacris litteris. vt habetur in cantica canticorum introduxit me rex in cellam vinariam, & ordinavit in me charitatem.

q. 26. art. 1.

Cap. 2.

Secunda conclusio. Ordo charitatis remanebit in patria: probat hanc Sanctus Thomas, quia natura non tollitur per gloriam, sed perficitur, sed ordo charitatis procedit ex ipsa natura: igitur hic ordo remanebit in patria. Vbi nota, quod sensus conclusionis est, quod ordo charitatis manet in patria, sicut in via secundum intentionem dilectionis, quia aliquis plus seipsum diligit quam proximum meliorem, quia intensio actus dilectionis prouenit ex parte subiecti diligentis, sed ordo charitatis sui ipsius ad alios non eodem modo se habebit in patria, sicut in via: nam in patria simpliciter vnus plus diligit meliorem quam seipsum secundum differentiam boni quod melioribus exoptat, vult enim quilibet beatus vnumquemque habere quod sibi debetur secundum diuinam iustitiam, & hoc propter perfectam conformitatem humanae voluntatis ad diuinam, vnde Diuus Bonaventura, ait quod charitas est vinculum ligans, & vinculum perfectionis, & virtus vnitiua non quaerens, quae sua sunt propterea maximo gaudet ordine in via, & in patria. Magnus Albertus, scribit de ordine charitatis quod sunt diuersae diuersorum opiniones, nam datur ordo naturae tantum, ordo gratiae tantum, & ordo gratiae in natura innocenti, & liberata ab omni malo, & hic erit in patria. Petrus de Aquila ponit duos modos dicendi seu duas opiniones, circa hanc conclusionem, vna est, quae dicit quod ordo charitatis in via non manet in patria, quia talis ordo in via est meritorius in patria non est meritorius, sed beatificus, idcirco talis ordo permanere non potest sic etiam alia cognitio habetur in via, & alia in patria, in patria enim habetur cognitio in lumine gloriae, in via autem habetur cognitio in lumine fidei, propterea sicuti sunt diuersi actus intellectus ita erunt diuersi actus voluntatis prouenientes ex charitate: alius est modus dicendi seu alia opinio, quod in patria remanebit idem ordo, quandoquidem habitus ille qui indifferenter respicit vnus obiectum praesens, & absens secundum omnes status viae, & patriae manet in omni statu, sed charitas indifferenter respicit obiectum suum praesens, & absens:

Distin. 29.

Petrus.

igitur in omni statu manebit charitas, & sic eius ordo, sed his omnibus relictis nobis sequenda est conclusio praeposita quae est conformis sacris litteris, ait enim Apostolus prima Corinth. Quod charitas nunquam excidit, & si ipsa remanet: igitur, & eius ordo vt supra declaratus est.

Tertia conclusio. Deus optimus maximus ex charitate totaliter est amandus: probat hanc Sanctus Thomas vbi supra, quia vltimus finis, & summe bonum totaliter est ex charitate diligendus, sed Deus est vltimus finis, & summe bonum: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hoc aduerbium totaliter dicit modum quendam, qui modus totalitatis potest referri ad rem dilectam, & sic Deus est totaliter diligendus, quia totum quod ad Deum pertinet, homo diligere debet, alio modo potest intelligi, quod hic modus totalitatis referatur ad diligentem, & sic etiam Deus totaliter diligendus, quia ex toto posse suo homo debet diligere Deum, & quicquid habet, ordinare debet ad Dei amorem, tertio potest intelligi vt hic modus sit secundum comparationem diligentis ad rem dilectam vt scilicet sit secundum comparationem diligentis ad rem dilectam, vt scilicet modus diligentis ad rem dilectam, vt scilicet sit secundum comparationem diligentis ad rem dilectam, & hoc non potest esse, quia vnusquodque intantum est diligibile in quantum est bonum, sed bonitas Dei est infinita, & infinite diligibilis, & virtus cuiuscunque creaturae, siue naturalis, siue infusa est finita, propterea non potest hoc tertio modo intelligi conclusio, sed intelligitur primo, & secundo modo, vel vt alij dicunt quod Deus debet diligi totaliter, scilicet extensue puta, quod plus diligitur Deus quam omnia alia ab ipso, & citius vellet homo omnia alia non esse quam Deum non esse, potest etiam intelligi conclusio intensue puta ex maiori affectu vult Deo bene esse quam alicui alteri, sed quomodocunque intelligatur conclusio, verus sensus est ille, quod Deus totaliter ex parte diligetis, & rei dilectae amari debet, & est conformis haec doctrina sacris litteris, nam dicitur Deuter. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c.

Quaest. 21.

Totaliter dicit modum.

Cap. 6.

Quaest. 21.

Quarta conclusio. Homo debet ex charitate magis diligere proximum quantum ad salutem animae, quam proprium corpus: probat hanc Sanctus Thomas vbi supra, quia illud est ex charitate magis diligendum quod habet plenior rationem diligibilis, sed proximus quo ad salutem animae est huiusmodi, magis quam corpus: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod confociatio in plena participatione beatitudinis, quae est ratio diligendi proximum est maior ratio quam participatio beatitudinis per redundantiam, quae est ratio diligendi proprium corpus, licet non sit de necessitate charitatis, quod homo proprium corpus exponat pro salute proximi, nisi in casu quo tenetur eius salutem providere, sed quod aliquis sponte ad hoc se offerat pertinet ad perfectionem charitatis: ex quo sequitur quod Episcopi, & Curati tenentur cum periculo vitae, & rei familiaris succurrere subditis conferendo eis doctrinam, & sacramenta cum teneantur ex officio eis subuenire, vt optime fecit Illustrissimus Cardinalis Bonromeus Archiepiscopus Mediolanensis tempore epidemiae: audiebat enim confessiones illorum, qui peste laborabant, ministrando etiam

etiam eis necessaria, tum spiritualia, tum corporalia, a qua e a tota Italia fuit maxime commendatus.

Quaest. 28.

Cap. 19.

Distin. 29.

Cap. 8.

Quaest. 25.

Distin. 17. q. 6.

Cap. 8.

Quinta conclusio. Debet magis diligere parentes quam uxorem: probat hanc Sanctus Thomas, vbi supra, quia id homo debet magis diligere quod habet maiorem rationem boni, quam vxor: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod gradus dilectionis potest attendi, & secundum rationem boni, & secundum conjunctionem ad diligentem, secundum ergo rationem boni quod est obiectum dilectionis magis diligendus est pater, & mater, quam vxor, quia pater, & mater diliguntur sub ratione principij, & eminentioris cuiusdam boni, & sic intelligenda venit conclusio: si autem fiat sermo secundum rationem conjunctionis magis diligenda venit vxor, quia ipsa coniungitur viro, vt vna caro existens, iuxta verba Saluatoris apud Matthaeum. Itaque iam non sunt duo sed vna caro, & ideo intensius diligitur vxor, sed maior reuerentia est parentibus exhibenda, vnde ratio carnalis coniunctionis non est finis amoris, sed species vnionis causantis amorem, non enim principale bonum quod homo vult vxori est coniunctio carnalis cum hoc sit bonum utile ad generationem, & delectabile, vt vellet bonum honestum, quod est maius, & hinc prouenit, quod in extrema necessitate tenetur homo magis subuenire parentibus quam vxori: huic doctrinae subscribit se Albertus, & Petrus de Tarantasia, & Thomas de Argentina.

Sexta conclusio. Homo debet spernere omnia bona temporalia propter proximum: probat hanc Sanctus Thomas vbi supra, quia homo magis debet se diligere secundum mentem spiritualem quam secundum corpus, sed ponere omnia bona temporalia pro vita proximi est diligere se secundum spiritualem mentem, quia hoc pertinet ad perfectionem virtutis: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod nomine proximi vt Magister ait quatuor veniunt intelligenda, primo conditione natiuitatis, & sic proximus dicitur omnis homo, secundo spe conuersionis, & sic omnis peccator in via, tertio propinquitate cognationis, & sic fratres, & sorores dicuntur proximi: quarto beneficij exhibitione, vt fuit ille Samaritanus respectu illius, qui incidit in latrones transfugibus sacerdote, & leuita. Scotus vero ait, quod proximus est ille cuius amicitia est grata dilecto.

Septima conclusio. Homo in aliquo euentu debet exponere vitam corporalem certo periculo pro salute amici aequalis conditionis: probat hanc Sanctus Thomas libro primo de regimine principum, quia in casu necessitatis vbi amicus necessitatur ille qui vitam pro suo amico aequalis conditionis amittit colit virtutem amicitiae, quae est valde necessaria reipublicae: igitur licitum est mori proseruanda vita amici, & sic conclusio vera. Vbi nota, quod hic sunt duae opiniones, vna est quae tenet nunquam esse licitum exponere certo periculo vitam propriam ad tuendam vitam amici bene tamen quando est spes euadendi periculum, & hanc opinionem sequitur Durandus quarto libro sententiarum: alia est opinio Sancti Thomae, quam posuimus pro conclusione, & hanc opinionem tenuit Aristoteles libro 6. Ethic. & Cicero libro de amicitia: de Scipione, & Laelio, apud Latinos, & de

Oreste, & Pilade apud Graecos, qui pro patria, & amico exposuerunt propriam vitam, hoc etiam tenet Lactantius libro quinto de diuinis institutionibus, & Beatus Augustinus libro quarto confess. videatur de hac re Dominicus Soto libro quinto de iustitia & iure, & Dominicus Bannes in secunda secundae Sancti Thomae.

Cap. 18.

Cap. 6.

q. 1. art. 6.

Octava conclusio. Potest homo absque peccato pati aliquod detrimentum in profectu spirituali propter temporale commodum sui proximi: elicitur haec ex Sancto Thoma vbi supra, & ratio est, quia homo potest absque peccato non crescere in charitate, non enim tenetur semper ex praepcepto augere illam: igitur quod hoc detrimentum patiatur vt placeat proximo in re licito non est peccatum. Vbi nota, quod non pro quouis proximo, & quauis necessitate hoc est faciendum: nam multis de causis hoc esset vitium, & esset ponere impedimentum spirituali vitae, sed charitas est illa quae ponit normam in hoc negotio.

Quaest. 26.

Nona conclusio. Homo per se loquendo nunquam tenetur pati detrimentum in augmento charitatis propter bonum spirituale etiam totius mundi: elicitur haec ex Sancto Thoma vbi supra, & ratio est, quia si homo proficit in charitate implicat quod teneatur facere aliud in quo minus proficiat aliis peccaret, & simul proficeret, quod implicat contradictio: igitur &c. Vbi nota, quod conclusio est intelligenda per se nam per accidens fieri potest, quod teneatur homo relinquere aliquam occupationem vel statum in quo ex natura status est maior commoditas ad profectum charitatis, sed huic homini non expedit hic, & nunc ob aliquam circumstantiam, verbi gratia si habet parentes pauperes quos potest in saeculo sustentare, tunc tenetur pati detrimentum eius quod aliis esset sibi melius non in augmento charitatis, sed circa statum perfectionis &c.

Quaest. 26.

An sit melius manere in saeculo quam in religione.

Decima conclusio. Potest esse vt homini melius sit manere in saeculo, quam in religione: elicitur haec ex locis supra citatis, & ratio est, quia possunt esse tales circumstantiae in religione respectu alicuius hominis, vt licet tutius sit manere in religione simpliciter, & absolute, tamen respectu circumstantiarum alicuius, melius erit manere in saeculo. Vbi nota, quod aliquis poterit sustentare multos pauperes, & facere magna opera pia, quae in religione non poterit facere, & tunc ei expediret consulere viros prudentes de profectu suae vitae spiritualis in saeculo &c.

DISTINCTIO XXX.

Superius determinauit Magister de ordine charitatis secundum diuersum modum dilectionis: hic determinat de ordine charitatis secundum quantitatem meriti praesertim respectu inimicorum, pro cuius intelligentia ponitur prima conclusio: Diligere inimicos cadit sub praepcepto: elicitur haec ex Sancto Thoma secunda secunda, & ratio est, quia diligere proximum cadit sub praepcepto iuxta illud, diliges proximum tuum sicut teipsum, sed inimici sunt proximi iuxta parabolam quam dixit de Samaritano apud Lucam. igitur conclusio vera. Vbi nota, quod in hac conclusione oes Doctores conueniunt

Quaest. 25.

Cap. 10.

niant cum sit conformis, & rationi naturali & factis literis, ratio enim naturalis hoc dicit, quando quidem proximus est capax beatitudinis, sed inimici dum sunt in hac vita sunt capaces gratia, & gloriae siue beatitudinis: igitur &c. propterea dicunt aliqui Doctores, quod non sunt in gratia Dei qui non diligunt inimicos cum dicat Saluator noster Christus apud Matth. Diligite inimicos vestros, & benefacite his qui oderunt vos, vt sitis filij Patris vestri, &c. & Paulus ad Romanos non reddentes malum pro malo, sed e contrario benedictes, & infra si esurierit inimicus tuus ciba illi, & si sitit potum da illi, ex quibus apparet conformitas conclusionis ad sacras literas, & quomodo odietes inimicos non esse membra Christi, & haec doctrina habetur ex communi consensu omnium Doctorum, & Sanctorum Ecclesiae, vnde Augustinus in sermone Domini in monte super illa verba Diligite inimicos vestros, &c. apertis verbis ostendit hanc veritatem, idem habet D. Hieronymus exponens illa verba, bene facite his qui oderunt vos, hoc idem docet Gregorius in homel. pent. dicēs, quod amor Dei non potest esse otiosus magna enim operatur si est, si operari desinit amor non est. hoc idem etiam effert Glosa exponens illa verba Apostoli ad Romanos comedat aut charitatem suam in nobis &c.

Cap. 5.

Cap. 12.

Hom. 30.

Cap. 5.

Lib. 28.

q. 25. art. 9.

Cap. 19.

Dist. 30.

dum de Senis in praesenti distinctione. Quarta conclusio. Non est de necessitate precepti exhibere signa dilectionis inimicis in particulari: probatur, quia homo hoc non faciendo nullum peccatum incurrit: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod ista beneficia, & signa dilectionis, quae homo exhibet particularibus personis, puta orare Deum particulariter pro sanitate alicuius, largiri aliqua munuscula, & caetera similia non tenetur exhibere suis inimicis, nisi secundum preparationem animi. svt subueniatur ei in articulo necessitatis, extra autem illum articulum non tenetur, & sic intelligit hanc conclusionem Valricus de Argentina, & Paulus de Perusio, & Ioanes de Lutria, & quae plures alij Scholastici.

Quinta conclusio. De perfectione charitatis est exhibere signa dilectionis in particulari inimicis: probat hanc S. Tho. vbi supra, quia pertrahere ad sui amorem inimicos per exhibitionem beneficiorum non est de necessitate precepti: igitur erit de perfectione charitatis &c. Vbi nota, quod inimicus est multiplex aliquis dicitur inimicus legalis, vt turca respectu legis Christianae, alius est inimicus personalis, vt vnus Christianus cum altero, tertius dicitur inimicus contriualis, vt quando sunt duo qui contendunt contra se inuicem propter aliquam dignitatem obtinendam: de omnibus his potest intelligi conclusio, quod praeter articulum necessitatis non tenetur homo de necessitate salutis, sed solum ad perfectionem charitatis spectat actu exhibere beneficia in particulari in his enim vult in bono vincere malum, vt optime ostendit Petrus de Perpiniano in praesenti loco, & Nicolaus de Sufato, sic etiam Ioannes Noblet Doctor Parisiensis, & nonnulli alij tractantes hanc materiam de dilectione inimicorum. legatur hic Paulus de Palatio in expositione Matth. & Varratus, & Orbertus Carmelita, & Ioannes de Rupa scissa.

Sexta conclusio. Si inimicus alicuius hominis fit sibi obuius non tenetur illum salutare verbis neque signis: probatur ista, quia ad illa homo non tenetur respectu inimici ad quae neque respectu cuiuscunque proximi ignoti tenetur, sed si occurrerit aliquis proximus ignotus non tenetur eum salutare verbo, neque signo: ergo neque inimicum. Vbi nota, quod haec conclusio est intelligenda simpliciter, & per se quia per accidens respectu alicuius circumstantiae aliter esse poterit, quando quidem si homo ille ex illa salutatione poterit illum inimicum reconciliare Deo & sibi, tenetur illum salutare, sic etiam si mos patriae, ita erit, & si illum non salutat oritur scandalum aliquod, sic etiam si ille inimicus est persona notabilis in dignitate constituta, puta vt sit praelatus, vel iudex, ex omnibus his circumstantiis cogit charitas ipsa, vt ostendat talia particularia signa dilectionis: hanc veritatem declarat Guilelmus Guarronis Ioannes foreht, & Nicolaus de Gorra hic.

Septima conclusio. Homo si salutatur ab inimico tenetur, & illum resalutare: probatur & ista quia si non resalutaret esset in contemptum, & vituperium salutis, & scandalizaret circumstantes, & sic esset peccatum: igitur &c. Vbi nota, quod conclusio intelligitur regulariter per se, quia per accidens poterit esse vt non teneatur, puta quoniam est inferioris conditionis

tionis, puta quia erit eius seruus, vel filius, aut subditus, & quia mos patriae hoc non requirit: quemadmodum etiam homo non tenetur conuersari, & colloqui cum inimico nisi quando non conuersando causaret scandalum apud astantes, & ille inimicus putaret se ab illo homine odio haberi, hoc docet Nicolaus Dorbellus, & Randalphus de Bruxella, & Rubertus Olchot in praesenti loco.

Dist. 30.

q. 108. ar. 1.

Cap. 3.

Dist. 30.

q. 108. ar. 1.

Cap. 5.

Octava concl. Homo non debet querere vindictam de inimico suo, probat hanc S. Tho. 2. 2. quia delectari in malo alterius pertinet ad odium quod repugnat charitati, qua debemus omnes homines diligere, sed querere, vel sumere vindictam de inimico est delectari in malo illius: ergo &c. Vbi nota, quod nullus homo debet offendere alios, quia illi prius offenderunt ipsam, quia hoc esset vincere a malo, & non vincere malum in bono, contra quod scripsit Apostolus Romanis, vnde homo offensus non debet inferre aliquod malum suo inimico ex hoc, quia iniuste offensus est ab eo, quia in hoc peccabit, sicut peccat ille qui odit odientem se, licet possit adire iudicem sine rancore, vt puniat eum pena pecuniaria, vel carceris, vel capitis ad emendationem illius peccantis, & ad cohibitionem eius, & ad quietem reipublicae, & ad conservationem iustitiae, & ad honorem Dei. haec doctrinam sustinent multi Doctores. vt est S. Tho. vbi supra, & Iacobus de Altauilla, Haymo natione Anglicus, Anibaldus Romanus & quam plures alij.

Nona conclusio. Homo offensus ab aliquo inimico potest cogere iudicem ad exercendam vindictam de iniuria sibi illata ab suo inimico: probat istam Caietanus in secundam secundae S. Tho. quia persona publica tenetur reddere malum pro malo ex debito legis, sed iudex est persona publica: igitur tenetur reddere malum pro malo, vt si quis occidit proximum suum punire illum, iuxta leges. & sic de alijs peccatis, & quando hoc non facit, potest cogi, vt faciat. Vbi nota hic, quod vindictio est vna ex virtutibus moralibus, sicut & gratitudo, vt docet Arist. 6. Ethic. sed actus vindicationis est reddere malum. s. pena pro malo culpa, sicut actus gratitudinis est reddere bonum pro bono, nihilominus persona priuata poterit exercere virtutem gratitudinis, quia reddere bonum pro bono quilibet agere poterit, sed virtutem vindicationis non poterit exercere persona priuata, quia reddere malum pro malo contrariatur charitati: spectat ergo ad personam publicam, quae est iudex siue capitaneus, aut gubernator, qui debet obseruare leges punitiuas, & emendatiuas, & castigare malos homines, & reddere iuxta demerita ipsorum, & vicisci iniurias illatas bonis viris a discolis, & ab his, qui non timent Deum, neque iustitiam punitiuam, & quia multoties reperiuntur negligentes iudices, & gubernatores reipublicae possunt licite ipsae personae priuatae, quae non possunt exercere, & consummare actum huius virtutis vindicationis cogere ipsos iudices, vt exerceant, & consumant ponantque ipsam in actu exercito: hanc doctrinam docet Caiet. ad mentem S. Tho. quae aliquibus apparet difficilis, & scandalosa, quia ignorant virtutum moralium naturam, scientibus tamen ipsam haec doctrina est verissima.

Decima concl. Petenti veniam parato emendari non tenetur offensus. de necessitate salutis remittit

tere. probatur quia offensus de necessitate salutis tenetur seruari iustitiam, sed non remittendo inimico parato emendari, seruatur iustitia: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hic sunt duae opiniones vna est quae dicit, quod offensus non solum debet remittere, sed etiam tenetur facere suo inimico instrumentum de remissione iniuriarum, secunda est opinio, quae tenet quod ex iniuria illata tria oriuntur. rancor & amaritudo in corde, signum rancoris in vultu. stultitudo oculorum, & actio contra iniuriantem, quae meretur penam pecuniariam, vel carceris, vel mutilationis, & huiusmodi: primum, & secundum tenetur homo offensus remittere inimico veniam veraciter postulanti. i. parato emendare pro posse, tertium vero non tenetur remittere, & sic intelligitur conclusio, & est doctrina Petri de Tarantasia, qui postea fuit Innocentius Tertius, quam etiam sequitur Carthusianus: Dominicus Banes in secundam secundae Sancti Thomae dicit, quod est valde difficile, & vix moraliter loquendo vsu veniet, quod quis velit condonare penam corporalem, & quod careat odio, & appetitu vindictae, Syluester in summa verbo charitas ait hoc esse possibile, imò offensus poterit retinere etiam rancorem, & signum rancoris si bono fine hoc faciat. s. ad reprimendam temeritatem inimici, ego autem dicerem, quod prima opinio est de perfectione charitatis, secunda tamen est de rigore iuris, & vtraque est vera, prima tamen est praeposenda penitentibus.

Dist. 30.

q. 25. art. 9.

q. quarto.

DISTINCTIO XXXI.

Agit Magister in praesenti distinctione de duratione seu permanentia ipsius charitatis postquam actus de ipsa charitate, & ponitur prima conclusio: actus fidei non manet in vita beata: probat haec S. Th. 1. 2. quia cognitio imperfecta, & perfecta non possunt esse simul, sed actus fidei est cognitio imperfecta, vita beata dicit cognitionem perfectam: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hic sunt duae opiniones vna est quae sequitur Dur. haec. n. dicit, quod actus fidei manet in decorem, & in ornamentum beati, sicut cicatrices in corpore Christi, & in martiribus. Alia est opinio quae dicit quod ponere fidem remanere in patria est haereticum, & nullo pacto asserendum. sed Dur. defendit se ab hac calumnia dicens, neque esse haereticum, neque falsum: non haereticum, quia non est contra scripturas, neque contra traditiones patrum, neque contra concilia, sed his reiectis sequenda est conclusio S. Th. quae licet non sit de fide, esset tamen periculosum tenere oppositum cum sit de intentione Sanctorum Patrum praesertim Augustini. qui in sermone de verbis Apostoli, ait quid est fides nisi credere quod non vides, & Diuus Greg. lib. hom. explicans verba illa Saluatoris, Quia vidisti me Thoma credidisti &c. est etiam haec conclusio conformis sacris litteris, ait enim Apostolus 2. Epist. ad Corinth. quandiu sumus in corpore peregrinamur a Domino, per fidem enim ambulamus quibus verbis aperte dicit Apostolus, quod fides facit nos peregrinos vt exules a patria caelesti, quia facit nos viatores: visio vero beata facit nos domesticos Dei, & comprehensores diuinae visionis, hanc veritatem etiam tenet Albertus, D. Bonauen. Riccardus & Petrus de Palude, & Tarantasia, & Argentina hic.

Dist. 31.

Serm. 27.

Hom. 26.

Cap. 4.

Secunda cōcl. Habitus fidei non remanet nec remanere potest cum visione beatifica: probat hanc S. Tho. in præfenti distin. quia lumen splendidissimum dissipat obscurum, & caliginosum, sed lumen gloriæ est splendidissimum, lumen fidei est obscurum, & caliginosum quasi lucerna lucens in caliginoso loco: igitur adueniente lumine gloriæ visionis beatificæ dissipabitur lumen fidei. Vbi nota, quod Petrus de Aquila cognomēto Scotellus minorita narrat duas opiniones, quas etiam recitat D. Bonaventur. quarū prima dicit, quod in fide duo reperiuntur. scilicet illuminatio habitualis, & obscuritas enigmatis, quantum ad habitum luminis fides non euacuatur, sed perfectitur, & conseruatur in patria, quantum vero ad obscuritatem enigmatis, fides cum sit ex parte simpliciter tollitur, iuxta quod dixit Apostolus cum venerit quod perfectum est euacuabitur quod imperfectum est, & hanc opinionē sequutus est Dur. & Dionysius Carth. vult, quod Magnus etiam Albertus habuerit hanc phantasiā, quia dicit in præfenti loco, quædā manent in patria secundum substantiam non secundum formam, & actum, ut fides, secunda opinio est, quæ tenet quod fides simpliciter tollitur, quia nullus habitus in patria debet poni frustra, aliās aliq̄s habitus in patria erit superfluous, sed si fides poneretur in patria poneretur ibi frustra: & sic fides simpliciter ibi tollitur. & hæc est opinio quam nos proposuimus in conclusione, & est conformis sacris litteris, nam ait Apostolus ad Hebr. fides est substantia sperandarum rerum argumentum non apparētium, habet ergo pro obiecto ipsa fides non apparens, cum ergo apparuerit similes ei erimus, & videbimus sicuti est. quia videmus nunc per speculum in ænigmate tunc autem facie ad faciem, &c.

Tertia concl. Habitus spei non manet in patria: hanc probat S. Tho. 1. 2. quia spes importat quædā motum ad id quod non habetur, sed speratur, spes enim est expectatio futuræ beatitudinis, sed in patria non est amplius motus, sed terminus motus. scilicet fruitio, & diuina visio: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hic sunt tres opiniones, quarum prima est Fratris Ioannis de Bassolis minoritę in præfenti loco qui ait mihi videtur, quod absolute loquēdo habitus fidei, & spei possunt manere in patria, ita quod nullam impossibilitatem habent, nec repugnantiam formalem ad actum aliquem, vel habitum gloriæ, vel patriæ, quia scientia, & opinio, & fides omnia stant simul, non obstat quod opinio non faciat certitudinem, & aliæ faciant: ergo sic in proposito de spe, cum beata vita. secunda est opinio quam recitat Petrus de Aquila hæc enim distinguit dicens, quod in spe est duo reperiri, alterū imperfectiōis. scilicet expectatio quædam eorum, quæ non habentur, & alterum perfectiōis. scilicet complementum quod est confidentia, & certitudo quæ facit nos inniti summæ bonitati: quantum ad primum spes simpliciter tollitur, non autem quantum ad secundam: tertia est opinio quam proposuimus in conclusione, quod spes in patria non manet, quia talis habitus, & est impossibilis, & esset superfluous si remaneret, quia cum talis habitus sit simplex ex consequenti totus tollitur, quia totus iam remanere non potest: & hæc opinio est conformis sacris litteris, ait enim Apostolus ad Romanos,

quod videt quis quid sperat quasi dicat nihil, huius sententiæ est Sanctus Thomas, Bonauertura, Petrus de Palude, Caietanus, Medina, & ceteri boni auctores.

Quarta cōclusio. Charitas non euacuatur in patria, sed eadem numero manet: hanc probat Sanctus Thomas prima secundæ, quia actus charitatis est diligere Deum propter se, & super omnia, & ex toto corde, & ex tota anima, sed iste actus magis competit statui gloriæ quam viæ. ergo charitas maxime competit statui glorioso, & sic non euacuatur in patria. Vbi nota, quod hæc conclusio est de fide catholica, quia scribit Apostolus 1. Corinth. Charitas nunquam excidit, & exponit glossa, quod fides, & spes euacuabuntur in patria, non autem charitas, unde siue gratia, & charitas sint idem, ut tenent multi, & omnes ferè ex familia Scoti, aut se inuicem cōcomitantur, ut est rei veritas, si manet gratia manebit etiam, & ipsa charitas: legatur hic Carth. qui multos Doctores citat, & omnes vnanimi consensu concordant in præfenti conclusione S. Thom.

Quinta conclusio. Scientia non destruitur, sed remanebit in patria: probat hanc Sanctus Thomas in præfenti distinctione, quia ideo anima est posita in corpore, ut perficiatur scientijs, sed frustra esset posita in corpore nisi post corruptionem corporis scientia ipsa remaneret: igitur conclusio vera &c. Vbi nota, quod triplex est opinio, circa hanc conclusionem quarum prima dicit, quod istę scientiæ, quæ acquiruntur in hoc mundo destruantur in patria, quia eis succedit nobilior, & perfectior cognitio: secunda opinio distinguit, quod scientiæ, quæ acquiruntur in hoc mundo habent duo. scilicet habitum, & vsum, & quod in patria destruantur quo ad vsum, sed remanēt quo ad habitum. tertia opinio dicit, quod in scientia quam modo habemus tria considerantur scilicet habitus actus, & modus agendi, qui est intelligere per phantasmata, modo scientia remanet quo ad habitum, actus scientiæ, qui est discurrere perficietur, quia discursus habet duo nempe inquisitionem, & terminū inquisitionis, qui est certa cognitio: remanebit igitur hæc certa cognitio, modus vero tolletur, & scientia manebit quo ad habitum, quo ad actum mutabitur, quo ad modum destruetur. & hanc opinionem proposuimus in conclusione cui concordat Bonauentura Riccardus, & Tarantius, & Petrus de Palude hic.

Sexta conclusio. In damnatis remanet scientia, quam acquisierunt in hac vita: probat hæc Sanctus Thomas, vbi supra, quia scientia non destruitur nisi aut propter corruptionem ex parte scibilis, aut ex parte medijs, aut propter corruptionem ex parte subiecti, sed nihil horum corrumpitur in damnatis: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod damnati propter tot tantasque pœnas quas patiuntur, non possunt libere vti scientijs, quas hic acquisierunt, sed probabile est quod intelligāt discurrendo cognoscēdo cōclusiones, & resoluendo eas ad prima principia, nec ex hoc minuitur pœna ipsorum, imò potius hæc sciētia, quæ in eis remanet erit in dānū, detrimentum & pœnam, sicuti in beatis erit in gloriam accidentalem. & ideo B. Hieronymus ad Paulinum dicebat discamus in terris quorum scientia perseueret nobis in cœlo. &c.

Septima conclusio. Anima alicuius literati non est beatior anima alicuius idiotę: probatur, quia illa anima est beatior, quæ habet maiorem charitatem, sed anima idiotę poterit esse, ut habeat maiorem charitatem: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod factus videndi Deū non competit intellectui creato secundum suam naturam, sed per lumen glorię, quod constituit intellectum in quadam deiformitate: unde intellectus plus participas de lumine gloriæ perfectius Deum videbit, & sic beatior erit, ille vero plus participabit de lumine glorię, quod plus habebit de charitate, quia vbi est maior charitas, ibi est maius desiderium, & desiderium quodammodo facit desiderantem aptum, & paratum ad susceptionem desiderati, unde qui plus habebit de charitate perfectius Deum videbit, & beatior erit: non ergo plenitudo, & abundantia scientiarum facit animam beatam, sed plenitudo charitatis, quam forsitan idiotę habebunt magis, quam homines literatissimi in omni scientiarum genere. propterea clamabat Aug. lib. 9. Confessionum surgunt indocti, & rapiūt nobis cœlum, & nos cum omnibus nostris doctrinis trahimur ad inferos: conetur ergo vnusquisque acquirere charitatem magis, quam scientiam si beatior esse cupit.

Octaua conclusio. Anima literati cognoscet idē pluribus modis, quod facere non potest anima idiotę probatur, quia hæc conclusio, verbi gratia homo est risibilis cognoscetur a literato hoc modo, quia homo est rationalis, & quia videt ipsam in verbo, sed anima idiotę cognoscet eam tantummodo in verbo: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod propterea non superfluit sciētia acquisita in patria, ubi omnia cognoscuntur in verbo, quia vnum, & idem pluribus modis ac medijs agnoscī potest, & hoc est valde iucundum, quemadmodum Angeli cognoscunt res in verbo cognitione matutina, & per species in ditas seu infusas cognitione vespertina, & Christus Dominus vnum, & idem potuerat agnoscere per scientiam diuinam, per scientiam beatā, & per scientiam infusam, & acquisitam, & vna, & eadem conclusio potest cognosci per mediū demonstratiuum, & probabile.

Nona conclusio. Respectu harum scientiarum quas animæ separatæ acquisierunt in hoc mundo non est studium aliquod, vel disputatio probatur: quia istę scientiæ non remanebunt quantum ad discursum, ut dictum est, sed quantum ad terminum certitudinis: igitur conclusio vera: cōsequētia probatur, quia studiū, & disputatio erit penes discursum Vbi nota, quod in patria quantum ad bonos non oportet, ut sit studiū, vel disceptatio, vel actus colatius, quia omnium illorum, quæ cōsiderare vel lent, possunt accipere cognitionē in verbo, vel habere per illuminationem superiorum, dānatis quoque non vacabit disputare, aut studere pœnarū pondere pressis, nisi forsitan alicui illorum concessum fuerit ex diuina permissione, ut legitur de multis in uitis patrū, qui apparuerunt eorū notis, sed hoc non est regulariter.

Decima conclusio. Scientia seu habitus scientificus non est computanda inter bona trāsitoria, probatur hanc S. Tho. in præfenti loco, quia bonum trāsitorium cōputatur inter sollicitudines rerum temporalium, sed sciētia non est huiusmodi, ut scribitur,

lib. Sap. Omne aurum in comparatione illius arena est exigua, & tanquā lutum existimabitur argentū: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod reprehensibiles sunt, & stulti homines illi, qui diu noctuq; laborāt, ut acquirant diuitias, spernendo scientiam: arbitratur enim isti, quod sint æqualis conditionis vnave tula, & vnus rusticus sicuti vnus magnus Philosophus, & vnus Theologus, & quod diuitiæ cōputentur inter æterna, & sciētia inter trāsitoria, & tamen oppositum est verum hinc Auer. in Prologo primi Phys. dixit, quod homo sciens differt ab idiota sicut homo verus ab homine picto, & Salomon dicit Beatus vir, qui inuenit Sapientiam, & qui affluit prudentia, & non dicit beatus, qui inuenit diuitias, &c.

D I S T I N C T I O X X X I I .

Superius ostendit Magister de charitate, quæ nos diligimus Deum: hic determinauit de charitate, quæ ipse Deus gloriosus diligit nos, & pro huius rei noticia sit prima cōclusio talis Deus ex charitate diligit omnem creaturam: probat hæc S. Thomas in præfenti loco, quia amor diuinus, ut ait Dionys. in lib. de diuinis nominib. mouet superiora in prouidentiam inferiorum, sed Deus habet prouidentiam de omnibus: ergo ipse omnia diligit ex charitate, scilicet in creata ex parte diligentis. Vbi nota, quod charitas dicitur quinque modis vno modo vocatur charitas ipsa res amata per charitatem, quæ est obiectum eius, & sic Deus est charitas, ut scribitur. 1. Ioan. Deus charitas est, secundo dicitur charitas ipse actus charitatis, & sic etiam scribitur ibidem, qui manet in charitate in Deo manet, tertio dicitur de effectu charitatis, & sic habetur apud Ioan. maiorem charitatem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicitia suis quarta charitas dicitur persona Trinitatis cui conuenit appropriate dare charitatem, & sic Spiritus sanctus dicitur charitas, ut exponit Aug. lib. 15. de Trini. 5. dicitur charitas habitus a Deo infusus inclinans voluntatem ad Deum diligendum facile tanquam supernaturale bonum, & vltimum finem suum. primo modo, & quarto charitas non est virtus, sed est Deus dator omnium virtutum, qui etiā est obiectum virtutis charitatis, secundo etiam modo est actus virtutis, tertio modo est effectus virtutis, sed quarto modo dicitur virtus de qua Apostolus ad Romanos. charitas Dei diffusa est in cordibus vestris per Spiritum sanctū &c. Et sic diffinitur ab Aug. charitas est fons proprius, & singulorum bonorum, & aluens, habitus singularis beatorum cui non communicat alienus, dicitur etiam charitas vnus ex fructibus Spiritus Sancti de quo aliās dicitur. patet ergo, quis sit sensus conclusionis.

Secunda conclusio. Deus æqualiter diligit omnes creaturas hanc ita probat S. Th. quia prouidentia est effectus amoris, ut docet Dion. lib. de diuinis nominib. sed Deus æqualiter prouidet omnibus, ut dixit Salomon, lib. sapien. pusillum, & magnū ipse fecit, & æqualiter est ei cura de omnibus: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod illud æqualiter dupliciter intelligi potest vno modo ratione principij, & sic dicitur magis amari illud ad quod amandum efficacius voluntas inclinatur, & sic intelligitur

Dist. 31. Quæst. 2. Cap. 3.

Distin. 32. q. 1. ar. 2.

Cap. 4.

Cap. 15.

Cap. 44.

Cap. 5.

Cap. 6. Cap. 4.

telligitur conclusio, quod Deus æqualiter omnia diligit, quia in dilectione sua respectu cuiuslibet rei habet infinitam efficaciam in diligendo, alio modo illud æqualiter posset capi ex parte obiecti, & sic non potest intelligi conclusio, quia sic Deus magis diligit unam creaturam, quam aliam prout vni vult maius bonum, quam alteri, vel ut aliqui dicunt illud adverbium æqualiter potest se tenere ex parte actus diuinæ voluntatis, vel ex parte boni amati: primo modo intelligitur conclusio non secundo, vel ut dicit Petrus de Aquila, Deus æqualiter diligit omnem creaturam secundum actum essentialem, non autem secundum effectum consequentem.

Tertia conclusio. Deus eadem dilectione diligit se, & creaturas: probat ista, quia ille eadem dilectione diligit se, & alia, qui purissima, & simplicissima dilectione diligit, sed Deus est huiusmodi, nam dilectio Dei est ipse Deus, idcirco cum ipse sit actus purus eadem dilectione diligit se, & creaturas. Vbi nota, quod dilectio Dei potest dupliciter considerari primo quantum ad essentiam, secundo quantum ad productionem, vel efficientiam: primo modo eadem est dilectio, qua Deus diligit se, & omnem creaturam, sed non secundo modo, vel aliter sic dilectio Dei potest considerari, quoad formale significatum, & sic etiam est eadem dilectio, quia est idem velle: vel potest considerari, quoad connotatum, & sic non est eadem dilectio, qua Deus & se, & creaturam diligit: omnibus his modis exponi potest ipsa conclusio.

Quarta conclusio. Deus ab æterno dilexit creaturas probatur, quia illa Deus ab æterno dilexit quibus ab æterno voluit bona, sed Deus ab æterno voluit creaturis bonum: igitur eas ab æterno dilexit. Vbi nota, quod etiam hæc conclusio potest intelligi, quoad efficientiam, seu quoad connotatum, siue dilexit creaturas ab æterno non autem pro æterno, quia duplex amor ponitur in Deo, alter simplicis coplacentiæ, alter vero dicitur amor efficax: primo amore Deus ab æterno diligit omnia diligibilia, vel entia non solum illa, quæ aliquando fuerunt, vel sunt, vel erunt in actu, sed omnia possibilis, nam ab æterno intellexit omnia talia perfecte per rationem suæ essentiæ quantum ad entitates simplices eorum, unde suæ voluntati complacuit in ipsis eadem ratione, qua dilexit suam essentiam nam talia eminenter, & perfectionaliter in sua essentia continentur, amore vero efficaci Deus non dilexit omnem creaturam ab æterno, sed solum illam, quæ disposuit fiendam, & fore bonam bonitate reali pro aliqua differentia temporis, unde respectu talis creaturæ dicitur amor efficax, vel efficacis, & est amor diuinus, quo voluit efficaciter creaturam ipsam produci inesse reali, & voluit hæc ab æterno licet non voluerit eam producere, vel produci pro æterno, sed pro tempore: legatur circa hoc negotium Nicolaus de Gorra, & Henricus de Harinaria, & Ioannes de Parma.

Quinta conclusio. Deus magis diligit Angelos, quam homines: probat hæc S. Doctor, quia illa magis Deus diligit, quæ sunt illi similia, sed Angeli sunt Deo similiores, quam homines, sunt enim Angeli pure intellectuales, quod non est ita de hominibus: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod

quantum ad bonum naturæ plus Deus diligit Angelos, quam homines, sed quantum ad bonum gloriæ se habent, ut excedentia, & excessiva, nam quidam homines habebunt maiorem gloriam, quam aliqui Angeli, aliqui vero Angeli habebunt maiorem gloriam, quam aliqui homines, & quidam habebunt æquale: propterea sunt gradus dilectionis respectu gloriæ, quoad effectum etiam reparationes etiam plus Deus dilexit homines, quam Angelos.

Sexta conclusio. Deus plus diligit Christum Dominum, quam totum genus humanum. probat hæc S. D. quia illum magis Deus diligit cui tribuit gratiam non ad mensuram, sed ipsi Christo tribuit gratiam non ad mensuram, ut scribitur apud Ioan. datus est spiritus non ad mensuram, totum autem genus humanum de plenitudine eius accepit: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod Deus diligit Christum: non solum plus, quam totum humanum genus, sed etiam magis, quam totam vniuersitatem creaturarum, quia scilicet ei maius bonum voluit, quia dedit ei nomen, quod est super omne nomen, ut verus Deus esset, & homo, nec eius excellentiæ deperit ex hoc, quod Deus dedit eum in mortem pro salute humani generis, quinimo ex hoc factus est victor gloriosus, ut ait Esai. factus est principatus super humerum eius, & quia hoc nomen Christus nominat personam in duabus naturis quarum una est nobilitatis, & dignitatis infinite, & ipsa persona in se, & natura vnita ratione personæ habet quandam nobilitatem, & dignitatem singularem, & inæstimabilem, propterea absque omni calumnia concedi potest, quod Deus magis dilexit, & diligat Christum, quam vniuersitatem creaturarum nedum humanum genus, & hæc est doctrina Beati Anselmi. in lib. Cur Deus homo, vbi ait, vita illius hominis præponderabat toti mundo imò etiam mille mundis: legatur hic Ioannes de Alerio, & Michael de Casena.

Septima conclusio. Absolute, & simpliciter loquendo Deus magis diligit peccatorem prædestinatum, quam iustum præscitum: probat hæc S. Th. quia ab æterno isti prædestinato voluit maius bonum: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod magis debet referri ad finalem gloriam ipsius prædestinati, aliter propositio non esset vera: nam si in ea significetur, quod amor Dei referatur ad tempus, quo alius est iustus, etiam si aliàs sit præscitus, & ad tempus, quo alius est peccator, etiam si aliàs sit prædestinatus, propositio tunc erit falsa, quia pro illa tunc iustus præscitus est membrum Christi viuum, alter vero peccator prædestinatus est membrum diaboli, & ideo caute legenda est hæc conclusio, ut notat Nicolaus de Gorra, & Brulifer.

Octaua conclusio. Deus magis diligit prædestinatum, quam non prædestinatum: probatur hæc, quia prædestinato vult finalem gloriam, quam non vult illi, qui non est prædestinatus ergo &c. Nota hic, quod hæc conclusio etiam intelligenda est simpliciter, & absolute sicut ista, Deus magis diligit quemlibet iustum, quam quemlibet peccatorem, quia absolute loquendo significatur in his propositionibus, quod Deus sua dilectione respicit iustum pro illo tempore, quo iustus est, & peccatorem pro illo tempore quo peccatorem, & sic de prædestinato, & non prædestinato, unde condemnatum est in concilio

Concilio Constantiensi quod prædestinatus nunquam est membrum diaboli, & hæc est doctrina Beati Aug. super Ioannem dicentis omnia diligit Deus quæ fecit, & inter ea magis diligit creaturas rationales, & illis ea amplius, quæ sunt membra vnigeniti sui, & multo magis ipsum vnigenitum Filium suum &c.

Nona conclusio. Deus magis diligit innocentes quam penitentes: probat hæc S. Th. quia innocens est Deo similior, & ad huiusmodi innocentiam penitens, nunquam peruenire poterit: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod penitentes, & innocentes se habent, sicut excedentia, & excessiva, nam siue sint innocentes, siue penitentes illi sunt meliores, & magis dilecti qui plus habent de gratia, cæteris autem paribus innocentes sunt digniores, & magis dilecti, dicitur tamen apud Lucam dico autem vobis quod maius gaudium erit in celo super vno peccatore penitente quam super non agitante iustus, qui non indigent penitentia, quia plerumque penitentes cautiore humiliores, & feruentiores resurgunt, & hæc est doctrina B. Greg. exponentis supra dicta verba, ait. n. ipse quod Dux in prelio eum militem plus diligit, qui post fugam conuersus fortiter hostem premit quam qui nunquam fugit nec vnquam fortiter fecit. conclusio tamen intelligi debet cæteris paribus ut dictum est: legatur hic Baptista de salis, & Alexander de Alexandria.

Decima conclusio. Præsumptuosum est ferre iudicium si Christus Dominus plus dilexerit Petrum quam Ioannem vel econuerso: ponit hæc S. Th. p. p. & ratio est, quia certitudo huius maioris dilectionis non habetur ex sacris litteris, neque ex Concilijs neque ex traditionibus, neque ex extrauagantibus summorum pontificum, neque ex reuelationibus: igitur conclusio vera, adde quia ut dicitur lib. Prouerb. spirituum ponderator est dominus & non alius. Nota tamen quod circa hanc conclusionem fuerunt diuersæ sententiæ Theologorum, quarum prima est Aug. super Ioannem dicentis, quod dilectione in affectu exteriori Christus Dominus magis dilexit Ioannem quam Petrum, quia signa maioris familiaritatis ei ostendit, unde super pectus domini in cena recubuit: dilectione vero in affectu interiori magis dilexit Petrum, quia maius munus gratiæ sibi dedit. secunda est sententia aliquorum dicentium, quod Christus plus dilexit Petrum quod ad donum charitatis, Ioannem vero quod ad donum intellectus, tertia est sententia, dicens quod Christus plus dilexit Petrum in membris, unde ei commisit regimen suæ Ecclesiæ, Ioannem vero plus dilexit in seipso propter sui iuuentutem, & puritatem, unde ei commisit curam suæ matris. quarta est sententia quæ dicit quod Christus Dominus plus dilexit Petrum in vita actiua, quæ per ipsum significatur, Ioannem vero in vita contemplatiua per eum significata, quinta sententia est, dicens esse in certum in ordine ad maiorem gloriam quem plus dilexit, certum tamen est, quod plus dilexit Petrum quantum ad maiorem promptitudinem, & feruorem, quem Petrus ostendit in magistrum suum. sed conclusio est sequenda relictis omnibus, quæ in hac materia à diuersis dicuntur. legatur hic Petrus de Perpiniano.

DISTINCTIO XXXIII.

Expedita consideratione de virtutibus Theologicis accedunt sententiarum ad virtutes Cardinales seu principales & pro explicatione huius materie, ponitur prima conclusio: Virtutes morales non insunt nobis à natura: probat hæc Sanctus Thomas prima secundæ, quia id quod est à natura est commune omnibus hominibus, & non tollitur per peccatum, & hinc dicitur quod naturalia manserunt integra in demonibus post peccatum, sed virtutes non sunt communes omnibus hominibus & tolluntur per peccatum: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hic fuerunt variæ sententiæ Philosophorum nam Plato posuit omnes virtutes præexistere in anima, eas tamē grauitate corporis impediri ne in operatione suas exeant, secunda sententia opposita illi est Auicennæ dicentis omnes virtutes venire ab extrinseco ex influentia intelligentiæ agentis, tertia est sententia Arist. quæ est media inter has ait enim 2. Eth. virtutes inesse nobis à natura secundum inchoationem, & aptitudinem non autem secundum perfectionem, quia in nobis reperitur seminarium quoddam omnium virtutum, de quo dicitur signatum est super nos lumen &c. conclusio ergo intelligenda venit de virtutibus quoad complementum, & perfectionem, non autem secundum inchoationem, & aptitudinem, & prout natura dicit ratione subiecti principij materialis, & distinguitur contra liberum, legatur hic Simon de Spira, & Ilmanus Aqueus.

Secunda conclusio. est: aliquæ virtutes morales sunt subiectiue in appetitu sensitiuo qui diuiditur per irascibilem, & concupiscibilem: hæc probat S. Th. vbi supra, quia in illa potentia, quæ maxime deuiat est à bono, & procliuus ad malum debet poni virtus moralis rectificans ipsam, sed appetitus sensitiuus est huiusmodi: igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod sunt diuersæ sententiæ Theologorum, ut recitat frater Ioannes de Bassolis minorita, nam aliqui dicunt, quod cum voluntas tripliciter consideretur primo ut natura, secundo, ut deliberatiua, tertio ut arbitrio libera, & quod virtutes debent poni in voluntate non ut natura, sed ut est deliberatiua, & hæc opinionem tenet Valericus. quia proprium & per se subiectum virtutis est ratio ipsa deliberatiua. aliqui vero dicunt quod virtutes morales sunt in superiori parte animæ, per quandam vero reduntantiam, & impressionem sunt in appetitu sensitiuo, & hæc opinionem docet Albertus Magnus. Aliqui asserunt, quod in appetitu sensitiuo nulla est proprie virtus, sed bene improprie, & imperfecte, & secundum quid, & hæc opinionem sequitur Riccardus. Aliqui dicunt, quod omnes virtutes morales quotquot sunt reponuntur essentialiter in appetitu intellectiuo, & hæc sequitur Petrus de Aquila Tartaretus, Antonius Andrea, Ocham Gabriel, & omnes ferè Scotistæ, & Ochonistæ. Aliqui vero dicunt hoc esse problema neutrum, & vtraque pars est sustentabilis, & hæc opinionem sequitur Dionysius Carthusianus. rei tamē veritas est, quam proposuimus in conclusione, quia si in appetitu sensitiuo est verum vitium luxuriæ, & verum vitium pusillanimitatis: igitur in eo constituendæ sunt veræ virtutes, ut est temperantia, & fortitudo, & hæc est sententia Arist.

Deus eadem dilectione diligit se, & alia.

Deus ab æterno dilexit nos.

Amor duplex efficax, & coplacentiæ.

Distin. 31.

Cap. 15. Cap. 16.

Distin. 31.

Cap. 3.

Cap. 15.

Cap. 9.

Cap. 2.

Distin. 31.

Distin. 31.

Distin. 31.

Quæst. 63.

Cap. 2.

Psal. 4.

Distin. 33.

Riccard.

Cap. 5. Aristo. 10. lib. Magnorum moralium, quod in appetitu sensitivo, qui est rationalis non per essentiam, sed per participationem collocantur virtutes aliquę, & hæc sententia est conformis sacris literis, ait enim Apostolus ad Rom. condelector legi Dei secundum interiorem hominem, sed sentio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meę, &c. & ad Galatas caro concupiscit ad uersus spiritum, ut non quęcumque uultis illa faciatis, &c. legatur in hac materia Michael de Bononia Carmelita, & Ioannes Balistarius, & Monachus Albus, qui est manu scriptus in bibliotheca S. Domini de Neapoli.

q. 56. ar. 5. Tertia conclusio. In uiribus apprehensiuis sensitivis non possunt esse uirtutes. hanc probat S. Th. ubi supra, quia omnis uirtus aut est intellectualis aut moralis, ut scribitur. 6. Eth. sed neutra in eis reperitur: igitur conclusio uera. Vbi nota, quod uirtus est habitus perfectus, quo bonum operamur, propterea in ea facultate debet residere uirtus, quę est consummativa boni operis, sed cognitio ueri, non consumatur in facultatibus apprehensiuis sensitivis, quia tales facultates potius præparant ad cognitionem intellectuam, quę est cognitio ueri, ob hoc in eis non constituendę sunt uirtutes aliquę. legatur circa conclusionem istam Burdanus. 6. Eth.

Cap. 1. Quarta conclusio. In sensibus exterioribus nullus habitus ponitur. ratio huius est, quia habitus est qualitas de difficili mobili, sed in sensibus exterioribus non extat talis qualitas: igitur conclusio uera. Vbi nota, quod sensus exteriores nõ possunt conseruare aliquam impressionem ab obiecto sicut neque recipere speciem nisi in præsentia obiecti, interiores uero sensus non solum recipiunt, sed etiam cõseruant speciem in absentia obiecti, & ita bene possunt esse capaces alicuius habitus, quę est qualitas permanens: ex quo sequitur, quod neque etiam in sensu communi potest esse habitus, quia non potest conseruare speciem in absentia obiecti quamuis sit sensus interior: hanc materiam latius tractant hic Ioannes Parisiensis, & Ioannes de Parma.

Cap. 3. Quinta conclusio. In uoluntate sunt collocandę uirtutes: probat hanc S. Th. ubi supra, quia maior perfectio requiritur in mouente, quam in moto, sed uoluntas mouet irascibilem, & concupiscibilem in quibus iam sunt uirtutes: igitur multo magis ponendę sunt in uoluntate, & sic conclusio est uera. Circa quam nota, quod cum uoluntas sola libera sit, & primum omnium actuum humanorum, & cum illa sit, quę moueat cęteras potentias, & cui cętera resisterent non ualent, & cum ex ipsa uoluntate pendeat omne bonum, & malum nostrum ipsa sola est maxime ornanda, & perficienda uirtutibus: & hæc doctrina est conformis sacris literis, scribitur enim lib. Proverb. omni custodia serua cor tuum, quia ex ipso uita procedet, & apud Matth. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum uidebunt, & alibi ex corde exeunt cogitationes prauę homicidia furta, &c. & arbor mala non potest bonos fructus facere, & multa alia, ut uidere poteris apud Matthæum de Aqua sparta, & Ludouicũ Donatũ.

Dist. 33. Sexta conclusio. Quatuor sunt uirtutes principales, seu Cardinales, scilicet Prudentia, Iustitia, Fortitudo, Temperantia, hanc ponit S. Th. ubi supra, &

rationem assignat, quia tot sunt uirtutes Cardinales, quod sunt subiecta perfectibilia per ipsas, sed talia subiecta sunt quatuor ergo, &c. probatur minor, quia subiectum uirtutis, uel est rationale per essentiam, quod perficitur prudentia, uel est rationale per participationem, quod diuiditur in uoluntatem, quę est subiectum iustitię, & concupiscibilem, quę est subiectum temperantię, & irascibilem, quę est subiectum fortitudinis. Vbi nota, quod sunt diuersę opiniones Doctorum circa assignationem harum uirtutum: nam sunt aliqui, qui dicunt, quod sicuti quatuor fuerunt nobis inflicta per peccatum, ita oportet ponere quatuor uirtutes, fuerunt nobis inflicta ignorantia concupiscentia infirmitas, & malitia, contra ignorantiam ponitur prudentia, contra concupiscentiam ponitur temperantia, contra infirmitatem ponitur fortitudo, contra malitiam, ponitur iustitia. Aliqui uero alia uia incedunt dicunt enim, quia aut uirtus est circa passionem, aut circa actionem, si circa passionem hoc contingit dupliciter, quia aut est circa passionem illatas, & sic ponitur temperantia, si autem uirtus ponitur circa actionem hoc contingit dupliciter, quia aut est circa actionem intrinsecas, & tunc est prudentia, aut est circa actionem extrinsecas, & tunc est iustitia, alij uero dicunt, quia sicut uirtutes Theologicę ordinantur ad Deum, ita uirtutes morales ordinantur ad seipsum, & ad proximum, si ordinantur ad seipsum hoc contingit dupliciter, quia uel in eligendis, & sic ponitur prudentia, uel in respuendis, & sic ponitur temperantia, si autem ordinantur ad proximum hoc etiam contingit dupliciter, quia uel in reddendis, & sic ponitur iustitia, uel in sustinendis, & sic ponitur fortitudo: sed his omnibus reiectis sequenda est conclusio præposita, & uideatur hic Petrus de Aquila cognomento Scotellus minorita.

Dist. 33. Septima conclusio. Aliquę uirtutes possunt acquiri in nobis ex assuetudine operum, & causari ex actibus nostris: hanc probat S. Th. in disputatis de uirtutibus, quia bonum est potentius malo, sed ex malis actibus generantur aliqui habitus uiciosi: igitur ex actibus uirtuosis generabuntur multo fortius habitus uirtuosi, & sic conclusio erit uera, quod uirtutes acquiri possunt ex assuetudine, & ex nostris actibus. Vbi nota, quod hæc conclusio ponitur contra Dur. in præsentia loco, qui tenet oppositum dicens de mente Augustini uirtutes causari in nobis ex dono Dei, est enim uirtus bona qualitas mentis qua recte uiuitur, qua nullus male uirtur, quã Deus in nobis sine nobis operatur, quomodo ergo uirtus causatur ex nostris actibus, si Deus ipse eas in nobis causat, & non considerauit Dur. quod Augustinus loquutus est de uirtute secundum, quod ordinatur ad felicitatem æternam, conclusio nostra loquitur de uirtutibus acquisitis per quas homo non peruenit ad felicitatem celestem, sed ad quandam felicitatem, quam homo natus est acquirere per propria naturalia in hac uita secundum actum perfectę uirtutis, ut docuit Arist. 9. lib. Eth. alia motiua Dur. soluit Capr.

Cap. 7. Octaua conclusio. Præter uirtutes morales humanis actibus acquisitas sunt homini necessariae alię quędam uirtutes morales diuinitus infusę: probat hanc S. Th. 1. 2. quia per uirtutes morales acquisitas ordinatur homo ad finem naturalem: ergo sunt necessariae

necessarię uirtutes morales infusę, per quas homo A ordinatur ad finem supernaturalem: consequentia probatur, quia effectus debent proportionari suis causis, &c. Vbi nota, quod hæc conclusio habet tres opiniones quarum prima est Dur. audacter negantis ipsas, ait enim ipse esse ociosas, & de medio tollendas, quia nulla necessitas ipsarum est ad uitam christianam: secunda est opinio Scoti, qui reliquit quæstionem istam sub dubio ad neutram partem declinans. Tertia est opinio Henr. in quolib. dicit non esse diuersam uirtutem moralem acquisitã ab infusa. sed his relictis sequenda est conclusio, quia est consentanea sacris literis Conciliis, & sanctis patribus: unde negare præsentem conclusionem non est tutum in fide, quia penitentia est uirtus moralis & non potest haberi a natura aut exercitio, & assuetudine operum, sed ex Dei inspiratione: sic etiam prudentia, religio, continentia sunt uirtutes infusę de prudentia patet ex illo Rom. prudentia carnis mors est, prudentia spiritus uita est, & sic posse de aliis ostendere, sed breuitati studeo: legatur Barrolo. Medina hic.

Dist. 33. Nona conclusio. Uirtutes intellectuales sunt præstantiores moralibus: probat hanc S. Th. quia uirtutes intellectuales perficiunt rationem, & intellectum: uirtutes morales perficiunt appetitum, sed ratio est nobilior appetitu: igitur conclusio uera. Vbi nota, quod hic esset uentilanda illa quæstio an intellectus sit nobilior uoluntate de qua S. Th. disputat p. p. contra Scotum ibi eam poteris uidere: sufficiat modo scire, & quod ratione obiecti, & ratione subiecti uirtutes intellectuales sunt nobiliores moralibus: legatur hic Petrus de Candia, & Ioannes de Neapoli.

Dist. 33. Decima conclusio. Inter uirtutes morales prudentia est nobilior: probat hanc S. Th. ubi supra, quia prudentia se habet ad uirtutes morales sicuti charitas ad uirtutes Theologicas, sed ipsa charitas est nobilior ceteris uirtutibus Theologicis: ergo conclusio uera. Vbi nota, quod prudentia præstituit finem uirtutibus moralibus humanis acquisitis uide de hac re. S. Th. 2. 2.

DISTINCTIO XXXIII.

Egit Magister de uirtutibus Theologicis, & moralibus in præsentiarum agit de donis Spiritus Sancti, & prima conclusio sit hæc: dona Spiritus Sancti, sunt necessaria homini ad consequentiam uitę æternę: hanc probat S. Th. 1. 2. quia nulla creatura potest peruenire ad uitam æternam nisi moueatur, & deducatur a Spiritu Sancto, sed per eius dona mouetur, & deducitur: igitur conclusio uera. Vbi nota, quod Deus, ut optimus rector, & prouisor unicuique naturę prouidet de mediis consentaneis quibus proprium consequatur finem, quia homo habet duos fines, uidelicet naturalem, & supernaturalem, naturalis quidem, ut uiuat secundum regulam, & normam rationis, ad consequendum hunc finem, sunt sibi necessariae facultates naturales cum uirtutibus intellectualibus, & moralibus: supernaturalis autem finis est uisio Dei per essentiam, ad perfectę consequendum hunc finem sunt sibi necessariae uirtutes Theologicę, morales infusę, & dona, scilicet gratum facientia, de his. n.

loquitur conclusio non de donis gratis datis, ut sunt genera linguarum, & uirtus miraculorũ. quippe conclusio est conformis sacris literis, scribitur enim Rom. qui spiritu Dei aguntur hi sunt filij Dei, & hæredes, & in Psalm. Spiritus tuus bonus deducet me in terrã rectam, & multa alia adduci possent ad hoc propositum, ut uidere poteris apud Nicolaum de Gorra &c.

Cap. 8. Secunda conclusio. Dona Spiritus Sancti sunt septem, nec plura, nec pauciora: hanc probat S. Th. 1. 2. quia dona perficiunt vires humanas, quę sunt principia humanorum actuum. sed hæc potentia septem modis possunt perfici: igitur, &c. probatur minor, quia tales humanę vires, seu facultates sunt ratio, & uis appetitiua, ratio est speculatiua, & practica, in utraque est apprehensio ueritatis, quę pertinet ad inuentionem, & ad iudicium de ueritate, ratio speculatiua in hoc perficitur per donum intellectũ ratio practica per donum cõsiliij, postea ad recte iudicandum ratio speculatiua perficitur per donum sapientię, practica per donum scientię, uis appetitiua perficitur in his, quę sunt ad alterum per donũ pietatis, in his quę sunt ad seipsum per donum timoris, contra concupiscentiam inordinatam. delectabilium, per donum uero fortitudinis contra pericula imminencia, & sic dicuntur esse septem nec plura, nec pauciora. Vbi nota, quod sunt tres opiniones quarum prima est dicēs tot esse dona Spiritus Sancti, quod uitia capitalia, quia per illa uitia excluduntur, sed uitia principalia sunt septem: ergo similiter dona Spiritus Sancti, sunt septem, quę sic ordinantur: nam sapientiã, est contra luxuriã, scientia contra iram, intellectus contra gulam, consiliũ contra auaritiã, fortitudo contra accidiam, pietas contra inuidiam, timor domini contra superbiam: secunda opinio est, quę aliter assignat hanc sufficientiam; quia dona ducunt nos expedite ad ultimum finem, hoc autem potest esse dupliciter, quia aut contra malum, & sic erit donum timoris, aut iuuant ad bonum, & hoc dupliciter esse poterit, quia aut promouent ad bonum, quod est finis, uel ad bonum, quod est ad finem: si primo modo, uel est per modũ uidentis, & sic est donum intellectus, uel per modum gustantis, & sic erit donum sapientię: si autem iuuant ad bonum, quod est ad finem uel tale erit super erogationis, uel necessitatis, si super erogationis, uel per modũ dirigentis, & sic erit donum consiliij, uel per modũ exequentis, & sic erit donum fortitudinis: si autem illud donum ponatur esse necessitati hoc etiam contingit dupliciter, quia aut erit per modum regulantis, & sic erit donum scientię, aut per modum exequētis, & sic erit donum pietatis: tertia est opinio D. Greg. dicētis: quod dona Spiritus Sancti, sunt contra particularia uitia: nam donum sapientię est contra stultitiã, donum intellectus contra ebrietatem, consiliij contra præcipitationem, fortitudinis contra pusillanimitatem, scientię contra ignorantiam, pietatis cõtra duritiã, timoris Domini contra superbiam. sed his omnibus reiectis sequenda est conclusio præposita; quę est conformis sacris literis apud Esai. requiescit super eum spiritus sapię. & intellectus &c. & alibi acceperunt septem mulieres uirum unum, Glosa exponit de septem donis Spiritus Sancti, & per septem etiam filios Iob intelliguntur septem dona

3. opinio. 4. moralium. Cap. 6.

Cap. 11.

Distin. 34. na Spiritu Sancti, legatur hic Petrus de Aquila, & A Nicolaus de Niise minorita tract. 5. par. 3.

Tertia conclusio. Dona Spiritus Sancti, sunt habitus. hanc probant. S. Th. ubi supra, quia habitus, est qualitas, qua homo propte operatur, sed p dona Spiritus Sancti, homo propte operatur: ergo &c. Vbi nota, quod dona sunt quedam perfectiones hominis, quibus disponitur ad hoc, quod homo bene sequatur instinctum Spiritui Sancti, & quia virtutes morales perficiunt vim appetitiuam secundum, quod participat aequaliter rationem inquam, scilicet nata est moueri per imperium rationis, hoc igitur modo dona Spiritus Sancti, se habent ad homines in comparatione ad Spiritum Sanctum, sicut virtutes morales se habent ad vim appetitiuam in comparatione ad rationem, virtutes autem morales habitus quidam sunt, quibus vires appetitiue disponuntur ad propte obediendum rationi, unde & dona Spiritus Sancti, quidam habitus esse debent quibus homo perficitur ad propte obediendum Spiritui Sancto: legatur in hac materia Dionysius Carth.

Distin. 34. Quarta conclusio. Dona Spiritus Sancti, sunt co-

cessa in charitate: probat hac S. Th. ubi supra, quia virtutes morales conectuntur sibi inuicem in prudentia: igitur, & dona Spiritus Sancti conectuntur sibi inuicem in charitate: consequentia patet, quia virtutes morales, secundum dona proportionantur in hoc. Vbi nota, quod sicut vires appetitiue disponuntur per virtutes morales in comparatione ad regimen rationis, ita omnes vires animae, quae sunt principia humanorum actuum disponunt per dona in comparatione ad Spiritum Sanctum mouentem: propterea sicut omnes virtutes morales dicuntur connecti in virtute perficiente rationem, scilicet prudentia, ita omnia dona in ea virtute connectuntur secundum quam Spiritus Sanctus inhabitat, quae est charitas: lege hic Magistrum Corradum Coellin regentem Coloniensem.

Quinta conclusio. Virtutes Theologicae praefertuntur donis Spiritus Sancti, & dona regulantur per eas: probat hanc S. Th. ubi supra, quia eadem est comparatio donorum ad virtutes Theologicas, quae est virtutum moralium ad virtutes intellectuales, sed intellectuales praefertuntur virtutibus moralibus tanquam regulantes igitur conclusio vera. Vbi nota, quod sicut per Theologicas vnitur homini Spiritui Sancto mouenti dona, sic intellectuales virtutes perficiunt rationem, quae mouet virtutes morales, ita, quod tam Theologicae, quam intellectuales perficiunt in ordine ad motiuum, vel donum, vel moralium, vide etiam in hoc Mag. Corradum.

Sexta conclusio. Dona praefertuntur virtutibus intellectualibus, & moralibus: probat hanc S. Th. quia ad altiorem motorem oportet maiori perfectione mobile esse dispositum, sed dona perficiunt vires animae in comparatione ad Spiritum Sanctum mouentem, virtutes autem perficiunt in ordine ad rationem Spiritus Sanctus est altior ratione: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hac est comparatio secundum quid, quia propria comparatio est inter ea, quae sunt eiusdem speciei, puta inter donum, & donum, & virtutem, & virtutem: legatur hic Ioannes de Parma, & Ioannes de Neapoli.

Septima conclusio. Dona perfectissime erunt in patria: probat hanc S. Th. quia dona Spiritus Sancti perficiunt mentem humanam ad sequendam motionem Spiritus Sancti, sed in patria mens hominis erit omnino perfecta ad sequendum motionem Spiritus Sancti: igitur dona perfectissime erunt in patria. Vbi nota, quod in patria Deus erit omnia in omnibus, quia anima hominis totaliter requiescit in Deo, & manifestabitur, quod quicquid habemus pendet ab eo, & erit totaliter subdita Deo, propter ibi praecipue Deus erit omnia in omnibus legatur S. Th. in disputatis de ver.

Octava conclusio. Dona non remanebunt in patria quantum ad materiam vitae praesentis: probat hanc S. Th. ubi supra, quia materia donorum in vita praesenti sunt diuersa tentamenta, ut declaratum est supra de mente Beati Gregorij, sed haec non manent in patria, & praesentium circa vitam actiuam ergo, &c. Vbi nota, quod in statu gloriae non erunt omnia dona Spiritus Sancti praesertim secundum materiam in qua consistit vita actiuam: talis enim materia non erit in patria nec dona operabuntur circa eam, sed manent secundum essentiam, & habebunt operationem circa materiam possibilem, & manentem in vita contemplatiua, & beata: legatur hic Thomas de Argentina, qui tenet opinionem falsam, quod praeter virtutem moralem acquisitam non datur alia infusa unde cogitur idem dicere de donis, &c.

Nona conclusio. Haec tria dona, scilicet pietatis consilij, & timoris non remanebunt in patria: probatur, quia donum pietatis est ad compatiendum proximo, donum timoris ad retrahendum a malo, donum consilij ad consulendum in dubiis, sed in patria non erit compassio de miseria cuiuscunque nec aliquis indigebit retractione a malo, nec erit aliqua dubitatio de a iquo agendo: igitur haec praedicta dona non manebunt in patria. Vbi nota, quod haec conclusio intelligitur, quo ad actum, & ad materiam circa quam, & praesentis vitae: quod non manebunt in patria, non autem, quo ad habitum seu essentiam de qua re lege Bur. hic.

Decima conclusio. Dona, & virtutes distinguuntur realiter: probat hanc S. Th. quia ille perfectiones realiter distinguuntur, quae disponunt ad diuersa, sed dona, & virtutes sunt perfectiones ad diuersa disponentes, igitur conclusio vera: probatur minor, quia virtutes disponunt hominem prout natus est, & aptus moueri per rationem, sed dona Spiritus Sancti disponunt, & perficiunt hominem prout delectabiliter, & propte mouetur a Spiritu Sancto, & ideo perficiunt, secundo disponunt ad altiorem motorem, quam virtutes. Circa quam nota, quod Albertus Magnus quinque opiniones narrat circa hanc conclusionem, quarum prima dicit, quod virtutes, & dona differunt tantum secundum rationem, secunda ait, quod differunt tantum ratione subiectorum, quia virtutes sunt principaliter in voluntate secundario in ratione, dona e contrario principaliter in ratione, & secundario in voluntate. Tertia opinio, ait, quod distinguuntur per quosdam respectus, quia dona dicuntur per comparationem ad datam, virtutes vero per comparationem ad quedam specialia opera: quarta opinio ait, quod distinguuntur, quoad connotata, quia virtutes

tutes ordinantur ad recte agendum in vita, dona vero sunt in adiutorium potentiarum a uim: quinta opinio, ait quod distinguuntur, per respectum ad fines proximos, quia virtutes sunt ad agendum simpliciter, dona vero sunt expeditiones virtutum, & sunt ad agendum expedite, ac propte Simon Tornacensis dixit, quod dona non sunt virtutes, nec affectus virtutum, sed seminaria earundem, Petrus Tarantasiensis vult quod cum sit triplex status iustitiae. Inchoate proficientis, & perfecte, virtutes spectant ad primum statum, dona ad secundum, beatitudines ad tertium. D. Bonauent. etiam plurimas narrat opiniones, & postea videtur approbare, quod virtutes dantur contra vitia, dona vero contra syncomata. i. reliquias seu sequelas vitiorum. Durand. postquam narravit quatuor opiniones contentas supradictis ait ipse, quae istarum opinionum sit verior nescio, an sit alicui notum per certitudinem Scotus vt sui moris est tenet contrarium conclusionis S. Th. quod virtutes, dona, beatitudines, & fructus non sunt habitus distincti: hunc sequuntur omnes Scotistae, & Ochaniistae, de numero quorum est Gabriel, tu autem sequere conclusionem praepositam quae est conformis dictis Beati Greg. 1. Morali. ubi distinguit septem dona significata per septem filios Iob a tribus virtutibus theologis significatis per tres filias Iob, & 2. Moral. distinguit eadem septem dona a quatuor virtutibus Cardinalibus quae dicit significari per quatuor angulos Domus &c.

DISTINCTIO XXXV.

Disputatur in hac distinctione de differentia quorundam donorum, quae inter se conuenire videntur, vt est donum sapientiae, & intellectus, & pro cognitione huius negotij, ponitur prima conclusio: Vita sufficienter diuiditur per actiuam, & contemplatiuam: probat hanc Sanctus Thomas secunda secundae, quia vita humana consistit in operatione intellectus, sed operatio intellectus non est nisi duplex, altera intellectus in se, & haec dicitur contemplatiua, altera vero qua ordinat regit & imperat inferioribus, & haec dicitur actiuam: igitur sufficientissime humana vita per has duas vitas diuiditur. Vbi nota, quod haec conclusio ponitur contra Epicureos, qui ultra vitam actiuam, & contemplatiuam ponebant vitam voluptuosam, sed decepti sunt isti, quia talis vita cum ponat finem suum in delectatione corporali quae est communis nobis & brutis, propter haec potius dicitur vita bestialis quam humana: quae quidem humana vita quando est ordinata non est nisi actiuam, & contemplatiua, sicut intellectus non est nisi practicus, & speculatiuus, & haec est doctrina sanctorum patrum praefertim B. Greg. super Ezech. dicentis duae sunt vitae in quibus nos Deus omnipotens per sacrum eloquiū erudit, actiuam videlicet, & contemplatiua legatur Ferrariensis. 3. contra gent.

Secunda conclusio. Vita contemplatiua essentialiter pertinet ad intellectum: probat hanc Sanctus Thomas ubi supra, quia nihil magis spectat ad intellectum, quam eius actus, sed eius actus est contemplatio: igitur contemplatiua vita pertinet ad ipsum intellectum essentialiter, vbi nota, quod voluntas est illa, quae mouet omnes potentias etiam,

& intellectum ad suum actum. propterea casualiter vita contemplatiua est in voluntate ratione motionis, & amoris, tum amicitiae, tum concupiscentiae etiam terminatiue haec vita est in affectu secundum delectationem naturaliter consequentem, formaliter tamen est in intellectu, & ita est intelligenda conclusio quae est conformis dictis B. Greg. super Ezech. dicentis, quod vita contemplatiua calcatis curis omnibus ad videndam faciem sui creatoris inardescit, legatur hic Caiet.

Tertia conclusio. Virtutes morales non pertinent ad vitam contemplatiuam: probat istam Sanctus Thomas, quia virtutes morales ordinantur ad exteriores actiones, sed ad vitam contemplatiuam pertinet quiescere ab actionibus exterioribus, vt ait Greg. 6. Morali. igitur conclusio vera. Vbi nota, quod ad vitam contemplatiuam aliquid potest pertinere dupliciter vno modo essentialiter, alio modo dispositiue: primo modo intelligitur conclusio non secundo, quia dispositiue pertinere possunt, quando quidem actus contemplationis in quo consistit formaliter vita contemplatiua impeditur per vehementiam passionum per quam abstrahitur intentio animae per tumultus exteriores, virtutes autem morales impediunt vehementiam passionum, & sedant tumultus exteriorum occupationum propterea dispositiue pertinere possunt non autem essentialiter: videatur hic Iacobus de Valentia super Magnificat.

Quarta conclusio. Vita contemplatiua habet maximam delectationem: probat hanc Sanctus Thomas, quia vita contemplatiua praecipue consistit in contemplatione Dei ad quam mouet charitas, sed contemplatio Dei habet maximam delectationem tum ratione obiecti maxime amabilis, tum ratione ipsius contemplationis, quae etiam maxime appetitur: igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod licet vita contemplatiua essentialiter consistat in intellectu tamen habet principium in affectu in quantum videlicet aliquis ex charitate ad contemplationem Dei incitatur, & quia finis correspondet principio inde est, quod etiam terminus, & finis contemplatiuae vitae habetur in effectu dum saliquis in visione rei amatae delectatur, & ipsa delectatio rei visae amplius excitat amorem, & haec doctrina est conformis dictis Beati Gregorij super Ezech. ubi ait ipse, quod cum quis ipsum quem amat viderit in amorem ipsius amplius ignescit, & haec est vltima perfectio vitae contemplatiuae, vt. non solum diuina veritas videatur, sed etiam ametur. lege de hac Vdalricum, & Nicolaum de Gorra.

Quinta conclusio. Vita contemplatiua est nobilior, & potior vita actiuam: probat hanc Sanctus Thomas, quia illa vita est potior, quae est secundum diuinam, quam illa quae est secundum humanam. sed vita actiuam est secundum diuinam, nam D. Augustinus in lib. Vita condite verbis domini ait in principio erat verbum ecce templatiua quod Maria audiebat, Verbum caro factum est, ecce nobilior actiuam. Vbi nota, quod istae duae vitae significatae sunt per duas uxores Iacob actiuam quidem per Liam contemplatiua per Rachel, & per duas mulieres quae Dominum hospitio receperunt, contemplatiua quidem per Mariam, actiuam vero per Martham, & per Petrum & Ioanem, & de Maria dicitur quod optimam partem

et omniq

Quaest. 78.

Distin.

Quaest. 78.

Ar. 8.

Cap. 6.

Cap. 3.

Distin. 33.

Distin. 34.

Quaest. 3.

Distin. 34.

Cap. 23.

Quinque opiniones

narrantur hic.

Cap. 6.

Cap. 3.

q. 182. ar. 7.

Cap. 6.

Vita con-

templatiua

ec nobilior a-

ctiuam.

tem

tem elegit quæ non auferetur ab ea, & de Rachel dicitur quod erat pulchrior Lia, & de Ioanne, hic est discipulus ille quem diligebat Iesus, quæ omnia ostendunt vitam contemplatiuam esse nobiliorem actiua, his tamen non obstantibus fuerunt quidam dicentes vitam actiuam esse meliorem, & nobiliorem, quia pertinet ad maiores, scilicet ad prelatos qui sunt in honore, & potestate constituti, contemplatiua vero inesse potest & his, qui nulla potestate fulgent, nihilominus isti valde allucinati sunt, quia prelati nedum exercent se in vita actiua, sed etiam debent esse excellentes in vita contemplatiua, vt docet Beatus Greg. in pastor. sit rector actione præcipuus præcunctis in contemplatione suspensus, legatur hic S. Tho. 2. 2. vbi per decem rationes probat hanc veritatem: legatur etiam Ioannes de Bassolis, qui ponit duas opiniones contrarias circa hanc materiam.

Sexta conclusio. Vita contemplatiua ex suo genere est maioris meriti, quam actiua: probat hanc S. Tho. quia id, quod pertinet directe ad dilectionem Dei, est magis meritorium, quam id, quod spectat ad dilectionem proximi, sed vita contemplatiua directe, & immediate pertinet ad dilectionem Dei, actiua vero ad dilectionem proximi, igitur contemplatiua est maioris meriti, quam actiua. Vbi nota, quod hic sunt tres opiniones, prima dicit, quod vita contemplatiua, & actiua possunt comparari ad inuicem, vel quantum ad eorum substantiam, vel quantum ad eorum vsum: primo modo dicunt contemplatiua esse meliorem & perfectiorem, quam actiua, secundo vero modo est e converso, quia principale in vtraque vita in presenti est meritum, quod consistit in vtu vtriusque, sed maius meritum est in vita actiua, quam in contemplatiua, quia per actiuam, quis est pluribus utilis, & fructuosior. secunda opinio dicit, quod contemplatiua est melior, & quantum ad substantiam, & quantum ad vsum, in aliquo tamen casu actiua potest esse melior, & maior, in omni talis posset esse casus, quod insistere contemplationi dimittendo actiuam non solum non esset melius immo esset peccatum & imperfectionis, sicut si aliqua communitas indigeret regimine personæ alicuius determinatæ, quod imminet detrimentum fidei, & morum suæ bonæ vitæ in ista communitate, si iste non recipit dictum regimē, talis in tali casu insistendo operationibus contemplatiuæ, & repudiando opera actiua in regimine talis communitatis peccaret, & in isto casu magis meretur, & melius facit intermittendo opera contemplatiua pro operationibus actiua. aliorum opinio quæ est tertia, vult quod simpliciter respectu consequutionis gloriæ vita contemplatiua est maioris meriti, quam actiua, respectu tamen alicuius hominis vitæ actiua poterit esse maioris meriti, puta si aliquis tepide insistat operibus contemplatiuæ, alius autē feruenter insistat operibus actiua propter Deum ita, quod propter abundantiam diuini amoris, vt eius voluntas impleatur propter gloriam Dei substat a dulcedine diuinæ contemplationis ad temerum separari. hanc opinionem sequitur Dur. verū sequenda est conclusio proposita, quia radix merendi est charitas, vbi est maior charitas ibi maius meritum, legatur Petrus de Palude, pro hac materia, & cæ.

Septima conclusio. Vita actiua est prior vita contemplatiua: probat hanc S. Th. vbi supra, quia dispositio est prior forma, sed vita actiua est veluti dispositio ad contemplatiuam: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod aliquid dicitur esse prius aliquo dupliciter: vno modo secundum suam naturam, & hoc modo vita contemplatiua est prior actiua in quantum prioribus, & melioribus insitit: vnde & actiuam vitam mouet, & dirigit, ratio enim superior, quæ contemplationi deputatur, comparatur ad inferioriorem, quæ deputatur actioni sicut vir ad mulierem, quæ est regenda per virum, vt scripsit August. 12. de Tri. alio modo est aliquid prius, quo ad nos, quod scilicet est prius in via generationis, & hoc modo intelligitur conclusio, quod vita actiua est prior contemplatiua, quia disponit ad contemplatiuam, & dispositio via generationis præcedit formam, quæ simpliciter, & secundum naturam est prior, & hæc conclusio est conformis dictis Beati Greg. lib. Homel. in Ezechielem dicentis actiua vita prior est tempore, quam contemplatiua, quia ex bono opere itur ad contemplationem.

Octaua conclusio. Vita actiua dicitur serua vita contemplatiua: probat hanc S. Tho. quia vita contemplatiua versatur circa incorruptibilia, & immobilia, actiua autem circa temporalia, sed temporalia inseruiunt æternis: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod vita actiua, vt dictum est disponit ad vitam contemplatiuam, quippe quæ vita contemplatiua consistit in quadam animi libertate, & hoc docuit Greg. super Ezechiel dicens, quod vita contemplatiua ad quandam libertatem mentis transit temporalia non cogitans, sed æterna: & Boetius, scilicet de consolat. ait humanas animas liberiores esse necesse est cum se in mentis diuinæ speculatione conferuent, minus vero cum dilabuntur ad corpora: hæc autem non competunt actiua vitæ, sed potius panem esurienti tribuere, vnde aliquando turbatur, vt dixit Saluator noster, Marta Marta sollicita es, & turbaris erga plurima, & c.

Nona conclusio. Ad vitam actiuam spectant virtutes morales: probat hanc S. Th. quia virtutes morales sunt ordinatæ ad operandum, sed vita actiua principaliter est etiam ordinata ad operandum: igitur ad ipsam spectant morales virtutes. Vbi nota, quod vita actiua, & contemplatiua distinguuntur secundum diuersa studia hominum intendentiū ad diuersos fines, quorum vnus est consideratio veritatis, quæ est finis vitæ contemplatiua, alius autem est exterior operatio ad quam ordinatur vita actiua, & quia in virtutibus moralibus non principaliter queritur contemplatio veritatis, vnde Arist. 2. Eth. ait scire virtutē parum aut nihil prodest, quia virtus debet operari, propterea virtutes morales essentialiter pertinent ad vitam actiuam, & de qua re legatur Petrus de Palude.

Decima conclusio. Vita actiua non manet post hanc vitam probat hanc S. Tho. vbi supra, quia in futura vita cessabit occupatio exteriorum actuum, sed vita actiua consistit circa actus exteriores: igitur cessabit, & ideo conclusio vera. Vbi nota, quod vita actiua habet finem in exterioribus actibus, qui si referantur ad quietem contemplationis iam pertinent ad vitam contemplatiuam in qua quidem nulla erit actio exterior, & si qua erit illa referetur ad

Ad finem contemplationis, vnde Aug. ait 25. de Ciuitate Dei, ibi, 5. in Deo vacabimus, & videbimus, videbimus, & amabimus, amabimus, & laudabimus, quia Deus, ibi sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur, hoc minus, hic affectus, hic actus, erit in omnibus, hæc omnia etiam affirmat Beatus Grego. super Ezechielem, vbi dicit cum in presenti sæculo vita auferatur actiua, contemplatiua autem hic incipitur, vt in cælesti patria perficiatur. legatur hic Nicolaus de Gorra.

DISTINCTIO XXXVI.

Agitur in hac distinct. de connexione virtutum, & ponitur prima conclusio talis: virtutes morales sunt connexæ ad inuicem: probat hanc S. Tho. 1. 2. quia virtus est principium operandi delectabiliter, sed si aliquis haberet vnā virtutem, & non aliam aliquando operaretur cum tristitia: igitur habens vnā virtutem habet omnes, & sic sunt connexæ, & patet hoc expresse in auaro, & casto, quia si auarus, & castus contineat propter virtutem castitatis tuuc hoc erit cum tristitia propter amorem pecuniæ. Circa istam conclusionem nota, quod fuit sub dubio apud antiquos Stoicos, & Platonicos, & adhuc sub iudice lis est aliter sentiunt Thomistæ aliter Scotistæ, & aliter Occanistæ, & ut ab istis incipiam Gabriel, qui fuit emulatore Occam. tenet de mente eius in presenti loco conclusione sua prima virtutes morales in nullo gradu perfectæ, vel imperfectæ, sunt connexæ: hunc etiam sequitur Ioannes de Bassolis addens non esse necessarium virtutes esse connexas nec in suo acquiri nec in suo esse. Scotistæ fere omnes, vt Petrus de Aquila, Petrus Tartaretus, Antonius, Andrea, & ceteri dicunt virtutes non esse connexas, neque prout ipsæ sunt habitus electiui, neque ut sunt habitus dictatiui, quia potest esse affectus aliquis homo circa vnū eligibile, & non circa aliud Sæctus Thomas in tota sua doctrina sustinet conclusionem propositam, hanc etiam sequitur D. Bonauē. narrans, quomodo Stoici dixerunt virtutes necessario esse connexas ita, quod carens vna omnibus careat. Richardus quoque affirmat eandem conclusionem addens, quod quantum ad vsum poterit esse, vt ipsæ virtutes non sint connexæ: concordat quoque magnus Albertus in defendendo hanc veritatem sic Dur. Henricus Petrus de Palude Carthusianus, & ceteri boni Scholastici, nec mirū, quæ hæc est sententia Sanctorum patrum, & omnium Philosophorum Augustinus, numero 6. libro de Trinitate ait virtutes, quæ in animo nostro sunt nullo pacto separantur ab inuicem. D. Hierony. 1. libro contra Pelagianos, dicit virtutes morales ita sibi coherent, ut qui vnā habuerint omnes habuerint, & qui vnā caruerint cunctis careant. Diuus Ambrosius, super Lucam, dicit, quod connexæ sibi sunt & concatenatæ virtutes Arist. 2. libro Ethic. eandem sententiam approbat, sic & Cicero in secunda Tusculana dicit, si vnā virtutem confessus es te nō habere nullam te habiturum necesse est: hæc etiam sententiam tenuerunt Plutarchus, & Seneca, & ceteri boni authores: sed intellige tu de virtutibus moralibus, quæ sunt habitus inclinantes ad

opus bonum bene agendum non de virtutibus imperfectis, quæ nihil aliud sunt, quam inclinatio quædam in nobis exiens ad opus aliquod de genere bonorum faciendum.

Secunda conclusio. Virtutes morales acquisite possunt esse sine charitate: hanc probat S. Tho. vbi supra, quia illæ virtutes, quæ humana industria acquirunt, sine charitate existere possunt, quia charitas non potest acquiri humana industria, sed virtutes morales acquirerunt Philosophi humana industria, igitur sine charitate esse possunt. Vbi nota, quæ istæ virtutes fuerunt in gentilibus, & etiam in hæreticis, & christianis peccatoribus esse possunt: nā cū perficiat hominem in ordine ad vltimū finem non simpliciter, sed in genere humani boni, quæ est beatitudo consistens in cognitione substantiarum separatarum, vt Arist. posuit 12. Metaph. & 10. Eth. nō requirunt charitatem, quæ dicit ad fruitionem diuinæ essentia, & c. legatur hic Caietanus.

Tertia conclusio. Virtutes morales infusæ non possunt esse sine charitate: probat hanc S. Th. quia illæ virtutes, quæ perficiunt hominem, & operari faciunt in ordine ad finem supernaturalē, quæ est beatitudo æterna, sine charitate esse non possunt, sed virtutes infusæ sunt huiusmodi: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod prudentia non potest esse sine aliis virtutibus moralibus, nec econuerso, & quia ad rectam rationem prudentiæ multo magis requiritur, vt homo recte se habeat circa vltimum finem, simpliciter, quod fit per charitatem, quam circa alios fines, quod fit per virtutes morales: vnde sicut prudentia infusa non potest esse sine charitate, ita nec aliæ virtutes infusæ sine prudentia, & sic nullo modo siue charitate esse possunt: lege in hac materia Magistrum Corradum.

Quarta conclusio. Virtutes morales acquisite, non sunt veræ virtutes, sed secundum: quid hanc probat Sæctus Thomas, vbi supra, quia illæ sunt veræ virtutes, quæ perficiunt hominem ad finem supernaturalē, sed virtutes acquisite non perficiunt hominem ad finem supernaturalē: igitur, & cæ. Vbi nota, quod sunt duæ opiniones, vna est quam tenent omnes Scotistæ, & Occanistæ nominales, quod sine charitate potest haberi vera virtus moralis, ex cōsequenti virtutes morales acquisite sunt veræ virtutes, quas habuerunt Philosophi gentiles, & hanc sententiam conatur defendere inter alios ipse Gabriel: secunda est opinio, quam proposuimus in conclusione, & hæc est sequenda, quæ intelligitur, secundum Theologos, & christianam veritatem, quod virtutes morales acquisite non sunt veræ virtutes simpliciter, sunt autem veræ in genere humani boni, & secundum Philosophos, & hæc doctrina est conformis sacris literis, ait enim Apostolus 1. Corinth. Si distribuerō omnem meam substantiam, & si tradiderō corpus meum, ita vt ardeam, charitatem non habeam nihil sum. legatur hic Caieta.

Quinta conclusio. Nulla virtus moralis potest haberi sine prudentia: probat istam S. Tho. vbi supra, quia ad prudentiam spectat consiliari iudicare, & præcipere, sed virtus moralis, ut recte operetur debet esse cū consilio & iudicio, igitur sine prudentia esse non potest. Vbi nota, quod Ioannes Bassolis tenet oppositum huius conclusionis dist. 36. Addit. Aq. in iij. vol. Capr. E cens

Quæst. 182

Quæst. 182

Caus.

Cap. 12

Cap. 12

Cap. 12

Cap. 12

Cap. 12

Cap. 12

Dist. 36

Quæst. 65

Hom. 3

Cap. 12

Hom. 2

Hom. 2

Hom. 3

Psalm. 5

Hom. 3

Psalm. 5

Dist. 36

Cap. 3

Cap. 4

Dist. 36

Cap. 12

Quæst. 65

Ar. 2

Tex. 49

Cap. 6

Quæst. 65

Quæst. 65

Ar. 2

Ar. 4

Dist. 36

cens, quod uirtus moralis non necessario habet a conformitatem ad rationem rectam, quæ spectat ad prudentiam, & ideo potest acquiri habitus uirtutis moralis sine prudentia: motiua sua sunt ipsius Scoti, quæ soluit hic Capreolus.

Quest. 58. Ar. 5.

Sexta conclusio. Prudentia non potest esse sine uirtute morali, probat hanc Sanctus Tho. ubi supra, quia prudentia est recta ratio agibilium non solum in uniuersali, sed etiam in particulari, sed talis ratio recta præexigit principia ex quibus ratio procedit, & rationem circa particularia oportet procedere non solum ex principiis uniuersalibus, sed etiam ex principiis particularibus ad quæ homo bene se habet per uirtutem moralem: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod circa principia uniuersalia agibilium homo recte, se habet per naturalem intellectum principiorum per quem homo cognoscit, quod nullum malum est agendum, vel etiam per aliquam scientiam practicam, sed hoc non sufficit ad recte ratiocinandum circa particularia, cõtingit enim quandoque, quod huiusmodi uniuersale principium cognitum per intellectum, uel scientiam corrumpitur in particulari per aliquam passionem sicut concupiscentiã, quando concupiscentia vincit uidetur hoc esse bonum, quod concupiscit, licet sit contra uniuersale iudicium rationis, & ideo sicut homo disponitur ad recte se habendum circa principia uniuersalia per intellectum naturalem, vel per habitum scientiæ, ita ad hoc, quod recte se habeat circa principia particularia agibilium, quæ sunt fines oportet, quod perficiatur per aliquos habitus secundum, quod fiat quodammodo homini connaturale recte iudicare de fine, & hoc fit per uirtutem, ut recte docet Sanctus Thom. & hoc est cõtra Scotum, qui nititur probare, quod non necessario qualibet uirtus est connexa cum sua prudentia. lege hic Magistrum Corradum, qui soluit motiua Scoti, clarius, quam faciat Capreolus.

Quest. 73. Ar. 1. Cap. 3.

Septima conclusio. Peccata non sunt connexa probat hanc S. Tho. ubi supra, quia illa, quæ sunt sibi inuicem contraria non possunt esse connexa, sed aliqua peccata, sunt huiusmodi, ut docet Aristoteles. 2. Ethic. de auaritia, & prodigalitate: igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod peccata non sunt connexa, sed id a quo habent speciem, scilicet in obiectis, immo aliquando sunt contraria secundum conuersionem ad ipsam, per quæ debetur eis pena sensus, sed ex parte auersionis posset dici esse connexa, & concatenata in quantum homo peccando recedit a diuina lege, & ab incommutabili bono, & iuxta hoc dicebat Iacobus Apostolus, in sua canonica, quicumque totam legem seruauerit offendat autem in uno factus est omnium reus, quia scilicet uno peccato, peccando incurrit reatum penæ æternæ ex hoc, quod cõtemnit Deum ex cuius contemptu prouenit omnium peccatorum reatus, licet sint & aliæ expositiones huius loci, ut videre poteris apud Bonauen, qui dat tres interpretationes huic authoritati, & apud Barth. Medin.

Quest. 73. Ar. 2.

Octaua concl. Peccata non sunt paria, sed inter ea alterum est altero maius; probat hanc S. Tho. ubi supra, quia priuationes, quæ consistunt in priuari, seu in corrumpi, & non in corrupto esse, una priuatio est maior altera, ut una ægritudo est maior alte

ra, sed peccata sunt priuationes, quæ consistunt in corrumpit, quia & si tollat gratiam non tamen tollit liberum arbitrium: igitur peccata nõ sunt equalia. Vbi nota, quod hæc conclusio ponitur contra Stoicos, contrarium huius conclusionis asserentes & decepti sunt ex falso fundamento, quia priuatio non suscipit magis, & minus, cum ergo peccatum sit priuatio sequitur, quod alterum non est altero maius, & non animaduertunt, quod priuatio est duplex altera pura, & simplex, ut mors, quæ est priuatio uitæ, & hæc non suscipit magis, & minus, altera non est simplex, sed retinens aliquid de habitu opposito, quæ potius consistit in corrumpi, quam in corrupto esse, ut est ægritudo, quæ priuat ad æquationem humorum tamẽ remanet aliquid eius, modo peccatum est priuatio non primo modo, sed secunda, quia & si anima per peccatum priuatur gratia non tamen totaliter priuatur commensuratione rationis, quo ad ordinem ipsius, & hæc est rei ueritas conformis sacris literis, dixit enim noster Saluator Pilato, qui me tradit tibi maius peccatũ habet, & Apostolus 1. ad Cor. Omnino auditur inter uos fornicatio qualis, nec inter gentes, nam inter gentes erat fornicatio, sed non tam grauis, qualis erat illa, qua quidam tenebat uxorem fratris sui patet ergo, quomodo conclusio est de fide: legatur hic Thomas de Argentina.

Dupla priuatio

Cap. 3.

Quest. 73. Ar. 5.

Nona concl. Peccata spiritualia sunt maioris culpæ, quæ carnalia cæteris paribus, probat hanc S. Tho. ubi supra, quia illa peccata sunt minoris culpæ, quæ habent maiorem impulsum, & maius motiuum ad peccandum, sed peccata carnalia sunt huiusmodi propter concupiscentiam innatam, & propter fomitem: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod quando homo peccat ex maiori causa impellente extrinseca, & etiam ex fomite intrinseco lenius peccat, ut fuit de Davide, qui deambulans in solario, uidit uxorem Vriæ, uenustissimam, & captus est amore illius, & peccauit cum ea, ut scribitur Reg. & hinc sequitur, quod quando quis peccat cum aliqua muliere pulchra cuius pulchritudine animus eius rapitur lenius peccat, quam quando quis cõmiscet se cum aliqua turpi, & fæda muliere: legatur hic Nauarrus in Manuali confessorum.

Cap. 11.

Cap. 6.

Decima conclusio. Peccata carnalia sunt maioris adhesionis, & difficilioris curationis: suadet hanc S. Tho. ubi supra, quia consuetudo quasi transit in naturam, sed peccata carnalia consuetudine quadam committuntur, a quibusdam puta meretricibus, & militibus igitur quasi in eorum naturam transferunt, ex consequenti sunt maioris adhesionis, & difficilioris curationis. Vbi nota, quod hæc maxima adhesio, & difficultas curandi hæc peccata carnalia nascitur propter insatiabilitatem concupiscentiæ carnalis, & hinc etiam sequitur, quod ducunt maiorem infamiam cum sint exprobrabilia, quia sunt circa illas delectationes, quæ sunt communes nobis, & brutis, unde quodammodo per dicta peccata homo redditur brutalis, & propterea Diabolus maxime gaudet de hoc peccato, sicuti etiam gaudet de peccato idolatriæ, propter superbiam suam, unde delectatur honore, qui debetur Deo, & incitat homines diuersis uis, & modis promittendo diuitias, & honores, ut trahat ipsos ad idolatrandum: uide de hoc negotio Syluestrum libro

libro de Strigibus, & Pomponatium Mantuanum libro de dæmonibus.

DISTINCTIO XXXVII.

Quest. 100. Ar. 1.

Ancitum est superius de uirtutibus, & donis, quæ nos inclinent ad bene operandum, in presenti loco tractat, de præceptis legis, quibus ad opera uirtutum, & donorum dirigamur, etiã ponitur. prima conclusio talis: conuenienter præcepta decalogi enumerantur numero denario: robat hanc S. Th. 1. 2. quia illa præcepta conuenienter enumerantur, quæ ordinant sufficienter ipsum hominem ad Deum, & ad proximum sub Deo, sed hæc præcepta sunt huiusmodi: igitur & c. minor probatur, quia homo ordinatur ad Deum reddendo sibi famulatum reuerentiam, & fidelitatem, fidelitas præcipitur in primo præcepto, non habebis Deos alienos, reuerentia redditur, quando nihil iniuriosum in eum committitur, & hoc præcipitur in secundo non assumes nomen Dei tui in vanum; famulatus redditur in recompensationem beneficiorum, & quantum ad hoc est tertium præceptum de sanctificatione sabbati, quantum ad proximum dupliciter ordinatur, vel specialiter, vel generaliter. si primo est præceptum de honoratione parentum, si secundo hoc poterit esse, ut nulli inferat nocentem opere ore, & corde si opere dupliciter, vel ut non ledat proximum in propria persona, & sic præcipitur non occides, vel in persona coniuncta ad generandum, & præcipitur nõ mechaberis, vel quoad ad rem possessam, & sic præcipitur non furtum facies, si autem læsio fiat per os ponitur præceptum non loqueris contra proximum tuum falsum testimoniũ læsio cordis prohibetur non concupisces, & sic patet minor. Vbi nota, quod Diuus Bonauentura aliter assignat hanc sufficientiam, aliter etiam Petrus de Aquila, & Dur. & Richardus, sed quasi omnes conueniunt non est discrepantia nisi in uoce, & cæt.

Quest. 100. Ar. 4.

Cap. 6.

Quest. 3. Ar. 4.

Ar. 3.

Secunda conclusio. Præcepta decalogi distinguuntur in tria primæ tabulæ, & septem secundæ ponit hanc S. Tho. ubi supra eandemque suadet, quia prima tabula est dilectio Dei, quæ requirit illa tria superius dicta, scilicet fidelitatem reuerentiam, & famulatum, secunda tabula est dilectio proximi requirès illa septem superius etiam dicta: igitur conclusio uera. Vbi nota, quod hic sunt tres opiniones. prima est Iosephi libro tertio antiquitatum dicentis, quod quinque præcepta erant in prima tabula, & quinque in secunda: est opinio originis, qui dicit, quod quatuor præcepta erant in prima tabula, & sex in secunda, tertia est opinio Augusti præposita in conclusione, & hæc communiter sequuntur Doctores legatur hic Dominicus de Soto, lib. 2. de iustitia, & iure.

Tertia conclusio. Omnia præcepta moralia ueteris legis reducuntur ad decem ipsius decalogi probat hanc S. Tho. ubi supra, quia conclusiones reduci possunt ad sua principia, sed præcepta decalogi se habent tanquam principia, cætera autem tanquam conclusiones: igitur conclusio uera. Vbi nota, quod illa præcepta decalogi Deus benedictus docuit ministerio Angelorum, alia uero docuit ministerio sui famuli Moysi, & illa erant ue-

lata principia, alia uero, ut puta coram cano capite confurge, ut scribitur apud Leuit. & cæt. talia uirtualiter continentur in illis: hoc enim præceptum morale coram cano capite confurge, quis non uidet quomodo uirtute reducitur ad illud, quod est honorare parentes, & cætera, lege hic Magistrum Corradum.

Cap. 19.

Quarta conclusio. Præcepta moralia legis diuinæ sunt proposita de actibus omnium uirtutum suadet hanc S. Thom. ubi supra, quia finis istorum præceptorum est, ut homo fiat Deo charus interne, & externe non solum in presenti sæculo, sed etiam in futuro, sed hoc fieri non potest nisi per actiones omnium uirtutum: igitur conclusio uera. Vbi nota, quod leges humanæ primaria intentione dant sua præcepta de actibus solius iustitiæ, de actibus uero aliarum uirtutum non nisi quatenus ad iustitiam referuntur, quia lex humana solum proponit humanum bonum, quod ad amicitiam inter homines spectat, sed diuina lex non solum intendit amicitiam inter homines, sed etiam ipsorum cum Deo: propterea præcipit de actibus omnium uirtutum licet non eodem rigore, quia illos actus uirtutum, qui spectant ad ordinem rationis iubet sub reatu culpæ, illos uero, qui attinent ad cumulum perfectionis, & ad oratum proponit sub forma consilii, ut videre poteris apud Dominicum de Soto lib. 2. de iustitia, & iure.

Quest. 2.

Rom. c. 2.

Distin. 37.

q. 62. arb.

Quest. 100. Ar. 1.

Quinta conclusio. Omnia præcepta moralia nõ solum ueteris legis, sed quæcunque alia sunt de lege naturæ: suadet hanc S. Tho. ubi supra, quia probitas morum spectat ad rationem naturalemque est proprium principium humanarum actionum, sed rationalis est de iure naturæ ergo, & ipsa præcepta moralia omnia dicuntur esse de iure naturæ. Vbi nota, quod præcepta moralia iubent mores esse probos, & non improbos, sed quando mores sunt probi tunc concordant iudicio naturali tam practico, quam speculatio, si autem sunt improbi tunc ab eo discordant, & sic cum præcepta dentur ad faciendum mores probos, sequitur ipsam esse de iure naturæ, hæc autem doctrina est conformis sacris literis, scribitur enim ab Apostolo gentes, quæ legem non habent, naturaliter quæ leges sunt faciunt, sed hoc dictum intelligunt, & exponunt sancti de his, quæ spectant ab bonis mores tunc manifeste habetur omnia moralia præcepta legis esse de iure naturæ: legatur hic Magister Corrad. & hæc doctrina est contra Tartaretum, & Bassolum omnesque Scotistas hic.

Sexta conclusio. Præcepta moralia iustificare non possunt: suadet hanc Sanctus Thomas, tertia parte, quia iustificatio est opus supernaturale, & excedit uigorem nostrorum operum, sed præcepta moralia non excedunt uigorem nostrorum operum: igitur conclusio uera. Vbi nota, quod hæc conclusio ponitur contra pelagianos ponentes hominem fieri iustum suis operibus, ut alias diximus, & non considerant, quod aliud est dissonare ad iustificationem aliud est iustificare, id est dissonare ad iustitiam, quia adulti per proprias dispositiones, puta uel per uoluntariam susceptionem baptismi, uel contritionem,

Addit. Aq. in iij. vol. Capr. E 2 tionem,

tionem, quæ licet non sit meritum gratiæ est ta-
men præparamentum absque quo nemini eam
Deus confert: non tamen iustificat, quia hoc est
contra Apostolum in Epistolis, tum ad Rom. tum
ad Galat. in quibus ostendit neminem consequi sa-
lutem suis operibus, sed per fidem Iesu Christi le-
gatur hic Sotus 2. lib. de iustitia & iure, & 2. lib. de
natura, & gratia.

Cap. 6.

Septima conclusio. Præcepta ceremonialia pro-
prie illa dicuntur, quæ pertinent ad cultum Dei:
probat hanc Sanctus Thomas vbi supra, quia illud
quod determinat aliquid ad cultum Dei spectat
ad ipsum, sed præcepta ceremonialia determinant
moralia ad cultum Dei: igitur ipsa specialiter spe-
ctant ad Dei cultum. Vbi nota, quod ceremoniæ
dicuntur quasi regulæ salutis, quibus regulis vtun-
tur sacerdotes quando inseruiunt Deo offerendo
sacrificia: vtuntur enim quibusdam vestibus par-
ticularibus candelis, lucernis, oleo oliuarum alijsq;
obseruantijs in ministracione ministrorum Dei, &
ex hoc etiã distinguuntur à præceptis iudicialibus,
quia præcepta iudicialia determinant moralia in
ordine ad proximum, ceremonialia vero in ordine
ad Deum &c.

q. 100. ar. 8.

Octaua conclusio. Vniuersa præcepta decalogi,
tam primæ quam secundæ tabulæ sunt indispen-
sabilia: suadet hanc Sanctus Thomas vbi supra sic, il-
la præcepta quæ continent vniuersalem rationem
boni, & ordinem iustitiæ, sunt indispen-
sabilia, sed præcepta, tam primæ, quam secundæ tabulæ sunt hu-
iusmodi: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod cir-
ca istam cõclusionem sunt quatuor opiniones: pri-
ma est ipsius Gabrielis quam tenet de mète Ochã:
isti sustinent omnia præcepta decalogi esse dispen-
sabilia, quia nullam amplificant contradiccionem
ipsa dispensari: secunda est opinio ipsius Scoti hic
dicētis quod duo prima præcepta vnum cole Deum
nec iures vana per ipsum, sunt indispen-
sabilia cetera vero omnia possunt dispensari: addit Bassolus,
quia præcepta Decalogi non sunt de iure naturæ,
nec vt principia, neque vt conclusiones necessario
ex eis deducibiles. tertia est opinio Durandi qui
dicit, quod duo tantum præcepta sunt à Deo dispen-
sabilia, nempe quartum de honorandis parētibus,
& quintum de nõ occidendo: cetera vero omnia
sunt prorsus indispen-
sabilia etiam a Deo: quarta est
opinio Sancti Thomæ proposita in cõclusionem quæ
fuit opinio Altisiodorensis lib. 3. tract. 7. hanc etiã
opinionem sequitur Riccardus dicens præcepta
Decalogi indispen-
sabilia sunt, quia sunt præcepta
legis aternæ, & ideo in illis homo dispensare non
potest, immo nec Deus, quia vt ait Apostolus ad
Thim. seipsum negare nõ potest: concordat etiam E-

Distin. 33.

Quæst. 5.

q. 3. art. 8.

his Petrus de Tarantasia dicens vbiunque concur-
runt verba, & intentio Legislatoris dispensare non
licet vbi vero apparet intentio Legislatoris in con-
trarium, dispensare licet, quia lex magis consistit in
intentione quam in verbis, & scire legem non est
scire verba, sed vim, & potestatem verborum, & om-
nes alij boni authores sustinent hanc opinionem
legatur hic Caiet. qui soluit motiua aduersariorũ,
& Sotus 2. lib. de iustitia & iure, & Medina, & Cor-
radus in loco vnde sumpta est conclusio.

Nona cõclusio. Illa præcepta quæ sunt extra De-
calogum non contenta in eo implicite dispen-
sabilia sunt: probat hanc Sanctus Thomas vbi supra,
quia illa præcepta quæ non continent ipsam ratio-
nem iustitiæ vt sic, sed speciales modos ipsam ser-
uandi dispensabilia sunt, sed illa quæ sunt extra De-
calogum, & in eo implicite, & explicite non conten-
ta sunt huiusmodi: igitur talia dispensari possunt.
Vbi nota, quod dispensare proprie est eximere ali-
quem subditorum à lege stãte lege in rigore legis,
vt quando prælatus dispensat in gradu prohibito
matrimonij: abrogare legem est postquam vim ha-
bet in totum tollere, & sic abrogata est lex de cir-
cumcisione quæ durauit vsque ad præfinitum tem-
pus: interpretari legem est declarare in tali casu nõ
habere locum. irritare legem est ipsam impedire,
vt maritus irritat votum suę vxoris, videatur hic
Sotus de iustitia & iure lib. 2.

Quid est dispensare

Quæst. 1.

Distin. 38.

Cap. 6.

Cap. 14.

Quæst. 30.

Distin. 38.

DISTINCTIO XXXVIII.

Agitur in hac distincione de mendacio, &
ponitur prima conclusio talis: mendacium
est falsa vocis significatio cum intentione
fallendi. i. falsum dicendi: probat hanc Sanctus Tho-
mas secunda secunda, quia illud dicitur menda-
cium quod contra mentem vadit, sed falsa signifi-
catio vocis cum intentione fallendi vadit contra
mentem: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod
ad mendacium secundum completam rationem
duo concurrunt, vnum formale, scilicet intentio
falsum dicendi, nam mentiri est quando quis as-
serit esse, quod credit non esse, vel negat esse,
quod credit esse: alterum vero concurrat materia-
liter, quod est falsa significatio vocis, nam voces
sunt

q. 1. ar. 1.

sunt signa intellectuum, & ad hoc instituta sunt, vt A
exprimant conceptus rerum, ideo falsa vocis signi-
ficatio concurrens cum intentione falsam dicen-
di materialiter facit ad rationem mendacij, dicens
ergo verum, quod credit esse falsum mentitur for-
maliter, dicens autem falsum, quod credit verum
mentitur materialiter, & hoc est minimum in ra-
tione mendacij propter defectum formalis ratio-
nis, dicens vero falsum, quod credit esse falsum me-
ntitur, & formaliter, & materialiter, & hæc duo clau-
dunt illa tria, quæ dicit S. Tho. scilicet, quod falsum
sit id, quod enunciat, & quod asserit voluntas fal-
sum enunciandi, & intentio fallendi, & hæc faciunt
perfectam rationem mendacij, & sic intelligenda
venit definitio mendacij. de qua lege Dur. qui in
hac parte declarat doctrinam S. Tho.

Secunda conclusio. Mendacium sufficienter di-
uiditur in tria membra nempe pernitiosum, ioco-
sum, & officiosum: probat hanc S. Tho. vbi supra,
quia omne mendacium aut habet finem malignum
scilicet nocumentum proximi, & sic est pernitio-
sum, aut habet finem delectabilem, & sic est ioco-
sum, aut finem vtilẽ, & sic est officiosum, & nõ sunt
neque pura, neque pauciora istis: igitur conclusio
vera. Vbi nota, hic esse tres opiniones, quarum pri-
ma est Philosophi Arist. 4. lib. Ethi. volentis duo tan-
tum esse mendacia, quia diuisio debet esse bimen-
bris, nam mendacium, vel transcendit veritatem in
maius, vel deficit a veritate in minus. primo modo
est mendacium spectans ad iactantiam, secundo
modo est mendacium spectans ad irõniam, mēda-
cium enim ex se opponitur veritati, & ideo, vel in
minus, secunda est opinio beati Augu. lib. de men-
dacio, vbi diuidit mendacium in octo membra, nõ
est vnum mendaciũ cõtra Deum in doctrina reli-
gionis, secundum est contra proximum, & est per-
nitiosum, tertium fit ratione placendi, vt iocosum
quartum ratione iuuandi, vt officiosum, quintum
dicitur, quod fit ratione delectationis in seipso,
sextum, quod fit ratione cõseruandi pecuniam,
septimum, quod fit ratione cõseruandi vitam cor-
poralem, octauum, quod fit pro cõseruatione ani-
mæ, vel salutis. tertia est opinio, quam posuimus in
conclusionem, & est ipsius gl. super illud Psalmi
perdes omnes, qui loquuntur mendacium, & hæc
est vera opinio, quia illa duo membra mendacij,
quæ posuit Arist. reducuntur ad ista tria, & etiam
illa octo posita ab August. &c.

Tertia conclusio. Omne mendacium est pecca-
tum. probat hanc S. Tho. quia peccatum est illud,
quod ex se, & suo genere est malum, sed mendaciũ
est huiusmodi: igitur conclusio vera. Vbi nota, qd
Scotus hic cum suo discipulo Tartareto adducit
tres rationes, scilicet Petri de Tarantasia. S. Thom.
& D. Bonauenturæ, & ait nullam illarum ratio-
num esse bonam, sed solummodo suam, ratio Petri
est ista, omne quod necessario auertit a Deo est
peccatum, sed mendacium auertit a Deo: igitur est
peccatum. ratio Bonauent. est ista omne dicens in
intentionem falsam est peccatum, sed mendaciũ est
huiusmodi igitur, &c. ratio Scoti, vt ait Petrus Tar-
retus est ista, mendacium est contra præceptum
Dei, ergo est peccatum, sola hæc ratio cõcludit alia
verò sut inutiles, vbi apparet, nescio, quid maligni-
tatis, cum. n. Scotus non potest impugnare conclu-

sionem. S. Th. & aliorum Doctorum nititur impu-
gnare rationes, & tamen si quis recte cõsiderat, ra-
tio sua est nulla, & ratio S. Th. & Bonauent. ac Tarant-
asij est bona, quia ratio Scoti concludit tantum de
mendacio pernitioso, nõ autem aliorum Doctorum
concludit de mendacio in communi, de quo erat
sermo, vnde ratio Scoti non est ad propositum cõ-
clusionis sicut est ratio Tarant. Bonauentur. & præ-
fertim. S. T. quæ fundatur super hoc, illud quod est
secundum se malum ex genere, nullo modo potest
esse bonum, & licitum, quia ad hoc quod aliquid fir-
bonum requiritur, qd omnia recta concurrant, bo-
num enim est ex integra causa malum vero ex sin-
gularibus defectibus, & quia mendacium est malum
ex genere, est enim actus cadens super immediatã
materiam, propterea est per se prauum, & fingendũ
verum autẽ est bonum, & laudabile: vide ergo quo
modo ratio S. Tho. est fundata super doctrina ad
propositum conclusionis, quod dici non potest
de ratione Scoti.

Quarta conclusio. Mendacium pernitiosum est
peccatum mortale probat hanc S. Tho. quia illud, Ar. 4.
quod contrariatur dilectioni Dei, & proximi est
peccatum mortale, sed mendacium pernitiosum est
huiusmodi: ergo. Vbi nota, qd cum omnia præcepta
decalogi ordinentur ad dilectionem Dei, & proxi-
mi, in tantum mendacium dicitur esse contra præ-
ceptum Decalogi in quantum est contra dilectionem
Dei, & proximi, vnde signanter prohibetur contra
proximum falsum testimonium.

Quinta conclusio. Mendacium officiosum aut
iocosum est peccatum veniale, probat S. Tho. vbi
supra, quia illud, qd nõ fit nec in iniuriam Dei, nec
in nocumentum proximi non est peccatum mor-
tale, sed mendaciũ officiosum aut iocosum est hu-
iusmodi, igitur conclusio vera. Vbi nota, qd in men-
dacio iocoso intenditur aliqua leuis delectatio, in
mendacio officioso intenditur vtilitas proximi, &
mortale, per accidens tamẽ poterit interueniri pu-
ta ratione scandalij, vel cuiuscunque damni conse-
quentis, tunc enim quãdo aliquis nõ veretur pro-
pter scandalum publice mentiri peccat mortaliter,
vnde conclusio intelligenda venit per se, & non
per accidens: legatur hic Petrus de Palude.

Distin. 38.

Sexta cõcl. Mendaciũ quodlibet in viris perfectis
perfectiõne personæ, & perfectiõne status annexum
est mortale: hanc ponit Petrus de Palude, quam ita
probat, quia illi, qui perfectæ adharēt Deo nõ pnt
ab eo auerti nisi per contẽptũ, sed contẽptus semp
est peccatum mortale: igitur conclusio vera, quam
etiam cõfirmat, quia Adam in statu innocentie ra-
tione pfectiõnis personalis, quã habuit nõ potuit
primo peccare venialiter, de perfectiõne status et
probat, quia perfectis rone status, ut sunt plati,
& religiosi credit tanq̃ cõseruatoribus veritatis,
sed si mentiẽdo a veritate deuiet de cetero ijs
non creditur, qd non põt esse sine magno præiudi-
cio Ecclesiæ, & sui status, ergo mendaciũ in eis est
graue, vel mortale peccatũ. Vbi nota, qd hæc cõclu-
sio non est ad mentem S. Th. imò ipse et Petrus eã im-
pugnat similiter, & Dur. hic, quia nulla circumstantia
arguat in infinitum nisi, quæ trãfert in aliã spẽm, cir-
cũstãtia aut psona nõ trãfert in aliã spẽm nisi for-
te rone alicuius annexi puta si fit cõtra votũ ipsius
Addit. Aq. in iij. vol. Capr. E 3 quod

Distin. 38.

Quæst. 1.

Dist. 38.

Quæst. 2.

quod nō p̄t dici de mēdacio iocoso, vel officioso, & ideo tale mendacium non est, mortale peccatū in viris perfectis nisi forte per accidens ratione scāndali, & hoc est, quod dicebat August. perfectis est p̄ceptum non solum non mentiri, sed nec vel se mentiri, nec obstat de Adam, quia illud fuit ratione iustitiæ originalis, nec etiam valet, quia ipsi ponuntur in statu conseruandæ veritatis, quia veritatem tenentur conseruare ex suo officio in iudicio, vel doctrina, contra quæ si mentiatur tunc mēdaciū erit peccatum mortale, patet ergo quomodo conclusio est intelligenda ratione annexi, & nō per se ad hoc, ut sit vera de mente S. Tho.

Quæst. 98.

Septima conclusio. Mendacium in iudicio genere suo est peccatum mortale: hanc probat S. Tho. 2. 2. quia omne periurium est peccatum mortale, sed mendacium in iudicio est periurium ergo est peccatum mortale. Vbi nota, quod Dominicus de Soto, lib. 5. de iustitia, & iure, citat Caictanum dicentem, q̄ potest mendaciū in iudicio esse veniale, ipse etiam Sotus tenet, q̄ mentiri in iudicio uiolādo iustitiam etiam citra iurandum genere suo est mortale: Petrus tamen de Palude distinguit de mendacio in iudicio, quia aut est in inquirendo veritatem, & seruatur forma iuris, & sic homo interrogatus tenetur dicere veritatem, si vero nō seruatur debitus ordo in requirenda veritate, sed sic p̄uertitur, q̄ mentiēns non tenetur dicere veritatem, tunc mentiēns officiose pro se, vel pro alio, quod nulli alij nocet nec sibi, tantum tale mendaciū erit veniale, & nihilominus sequenda est conclusio proposita de qua lege Sotus, vbi supra.

Quæst. 7. Ar. 4.

Quæst. 100. Ar. 3.

Fraus triplex.

Gen. c. 1.

Octaua conclusio. Iacob non est mentitus, quando dixit patri suo Isaac, ego sum Esau, primogenitus tuus: suadet hanc S. Th. quia primo genita illius de iure ei debebantur: propterea mystice dixit se esse Esau primogenitum Isaac. Vbi nota, quod in instinctu Spiritus Sacti, Iacob protulit illa verba, ego sum Esau, &c. Sic etiam, & mater sua in instinctu Spiritus Sacti, fecit eum sic loqui, & ambo vsi sunt quadam fraude, quæ non fuit peccatum, quandoquidem triplex est fraus, scilicet inspirationis eruditionis, & nociuæ deceptionis, prima fraus fuit i Iacob de qua dixit Isaac, Esau venit frater tuus fraudulenter, & surripuit tibi benedictionem, hac etiam vsus fuit Iosue, quando decepit habitatores hai, & Bethel, hac etiam vsi sunt Iudæi, quando mutuo acceperunt ab Aegyptiis, preciosa, in exitu ab Aegypto secūda fraude, scilicet eruditionis vsus fuit Ioseph quando circumuenit fratres suos ponendo Scyphum suum in saculo Benjamin, & sic magistri per argumēta sophistica fallunt suos discipulos, tertia fraude vsus fuit Siba, quando decepit Dauid regē.

Nona conclusio. Abram, quando dixit de uxore sua, q̄ esset eius soror nullum mendacium cōmisit: probat hanc S. Tho. quia attinebat ad eum ex parte patris: igitur verum dixit, & nullum mendacium commisit. Vbi nota, quod Beatus Aug. ait, quod Abram voluit celare ueritatem, & non dicere mendacium, non enim fuit sicuti de obstetricibus, quæ mentiæ sunt coram Faraone, ut saluaret filios Israeliticis, licet peccauerint uenialiter, ut ait Greg. & Hieronymus, sic etiam mentita fuit Iudith Oloferni, imo ait Scotus, quod pernitiōse mērita fuit, & multa alia exempla sunt ad hoc pro-

positum, quæ videre poteris apud Tartaretum in Distin. 38. præsentī loco.

Decima conclusio. Nunquam licitum est mentiri: probat hanc S. Th. vbi supra, quia nunquam licitum est opponere se veritati, sed mentiri est opponere se veritati: igitur nunquam licet, &c. Vbi nota, quod Ioannes Casianus, sub nomine Abbatis Ioseph, in collatione sua 17. dixit, quod licitum est mētiri pro vita hominis saluanda aut pro magno beneficio homini impendendo, nec solum hoc sed etiam humilitatis causa, vt videlicet virtutes suas mendacio contegat, quæ opinio expresse contrariatur his, quæ a nobis supra dicta sunt, & ideo tanquam erronea ne dicam vti hæretica est fugienda, vt erudite fati notat Alfonso de Castro, lib. 10. aduersus hæreses: nam explicite aduersatur sacris literis, scribitur enim Ecclesiastici noli uelle mentiri omne mendacium, qui omne genus mendacij prohibuit nullum permisit, pro nulla ergo re mendacium aliquod dicere licet, vnde Aug. in Psalmis ait ne quis arbitretur perfectum, & spiritualem hominem pro ista temporali vita in cuius morte non occiditur anima, siue sua, siue alterius, debere mentiri, sed quoniam aliud est mentiri aliud est verum occultare, si quidem aliud est falsum dicere aliud est verum tacere, vel si quis forte, vel ad istam uisibilem mortem non uult hominem proderere, paratus esse debet uerum occultare non falsum dicere, vt neque prodatur, neque mentiatur, ne occidat animam suam pro corpore alterius. vnde si opinio Casiani uera fuisset, sequeretur illos non peccasse, qui Apostolus Christi occiderunt, quod est hæreticum dicere, nam illi arbitrabantur se obsequium Deo præstare, sic etiam eripere hominem a morte est obsequium præstare Deo, & sic occisores Apostolorum non peccarunt, sed ut finem his imponamus ad est determinatio Innocentij Tertij, vt patet in Epistola ad Archiepiscopum Panormitanum. vbi scribitur, quod neque pro redimenda vita mendacium est dicendum, &c.

DISTINCTIO XXXIX.

Superiori distin. de mendacio egit magister in præsentī disputat de periurio, & ponitur prima conclusio talis: iurare est Deum in testem assumere: suadet hanc S. Thom. 2. 2. quia quando non potest haberi certitudo in rebus humanis recurrendum est ad diuinum testimonium, sed recurrere ad diuinum testimonium est Deum in testem assumere: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod iurare variæ sumitur apud Theologos aliquando enim iurare est asserere aliquid sub attestacione alicuius rei sacræ, quod his verbis faciebant in veteri testamento, uiuit Dominus id est per Deum uiuum, vel uiuit anima mea, aut tua, id est per vitam animæ meæ, aut tuæ: in primitiua Ecclesia fuit hæc consuetudo iurandi testis est mihi Deus, id est Deum inuoco testem, quo modo Apostolus frequenter iurauit, sed Ecclesia modo utitur hoc modo iurandi per Deum, vel per Sanctam Mariam, vel per Sanctum Petrum, aliquando dicimus, sic Deus me adiuuet, sed omnibus istis modis est Deum in testem assumere seu uocare, & dicitur iuramentū quasi

Titulo 10. Cap. 12.

Her. vna. Cap. 17.

Titulo 5. 3.

Art. 2.

Cap. 6.

Cap. 10.

Cap. 1.

quasi pro iure introductum, & ad hoc vt sit licitum requirit tres condiciones nempe ueritatem, iudicium, & iustitiam, hoc est quod uerū sit quod iuratur, & quod sit iustum, & cum reuerentia debita Deo fiat: lege Diuini Antonini secunda parte summe sue, & Martinum ab Azpilcuera doctorem Nauarrum in suo Manuali confessoriorum.

Secunda conclusio est: Iuramentum est duplex assertorium, & promissorium: probat hanc Sanctus Thomas, quia iuramentum aliquando uocat Deum in testem respectu præteritorum, & præsentium, aliquando respectu futurorum: si primo modo tunc dicitur iuramentum assertorium: si secundo dicitur promissorium: igitur conclusio uera. Vbi nota, quod aliquando dicitur iuramentum iudiciale. id est delatum in iudicio etiam coacte, aliquando extra iudiciale, & est quando fit extra iudicium ex conuentione partium exhibitum, & susceptum, vnde & conuentionale dicitur, dicitur etiam aliquando iuramentum de calūniā quo scilicet quis iurat se bona fide nō animo calūniadi causam mouisse, aliquando dicitur iuramentum decisorium, quia præstat ad litis decisionem, aliquando dicitur iuramentum confirmatorium, sicut cum filia renunciat bonis maternis, & paternis, aliquando dicitur iuramentum execratorium, vt cum quis inuocat Deum non solum in testem, sed etiam vt iudicem punitorē, dicendo si nō sic est nō sit salus animæ meæ &c. sed hæc omnia reducuntur ad illa duo quæ dixit Sanctus Thomas scilicet assertoriū, quo iuratur de præterito, vel præsentī sic esse vel nō esse, & promissorium seu obligatorium de futuro vt cum quis iurat aliquid se daturum, vel facturū, aut non daturum, vel non facturum, de qua re lege Syluestrum in summa titulo de iuramento, & Guilielmum Altisiodorēsem summe sue libro tertio, & Petrum de Palude, & Riccardum, Albertum Magnum qui omnes in hoc conueniunt.

Tertia conclusio: Iuramentum secundum se est licitum, & honestum: probat hanc Sanctus Thomas vbi supra, quia illud secundum se est licitum, & honestum, quod introductum est ex fide catholica, qua homines credunt Deum habere infallibilem ueritatem, & uniuersalem cognitionem omnium, sed iuramentum est huiusmodi: igitur conclusio uera, patet etiam non solum ex origine, sed ex fine, quia iuramentum est introductum ad iustificandum homines, & ad finiendum controouersias, vt scribit Apostolus Hebr. igitur conclusio uera. Vbi nota, quod hæc conclusio ponitur contra Catharistas, & Pseudapostolos, qui falso asseriebant Christianis esse interdictū iuramentum, sic vt nusquam liceat iurare, & quamuis dicatur Deuteron. Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias, ac per nomen illius iurabis dicunt hoc fuisse permissum Indæis in veteri lege, Christianis autem qui habent perfectiorem legem hoc non fuisse licitum asserunt, uerum isti in hac parte toto aberrant cœlo, & expresse loquantur contra scripturam, nam non possunt negare Apostolum Paulum Pluries iurasse, vnde ad Romanos dixit testis est mihi Deus quomodo cupiam omnes uos in uisceribus Iesu Christi: non ergo Christiano uiro prohibitum est iuramentum, quoniam aliās Paulus iurans peccasset, adde quod Concilium Ephesinum, scribit Ne-

storio, vt recantet suas hæreses, & quia Concilium non fidebat uerbis Nestorij exigit ab eo iuramentum: igitur iuramentum est licitum, deinde Concilium Constantiense damnauit quadraginta quinque assertiones Ioannis Vuicleph. inter quas ponitur hæc de iuramento, quæ ait iuramenta illicita sunt quæ fiunt ad roborandum humanis contractus, & commercia ciuilia &c. vnde patet opinionem illorum esse hæreticam, de qua re uide Alphonsum de Castro lib. 8. contra hæreses.

Quarta conclusio. Iuramentum est actus religionis, seu latriæ, quæ est cultus, qui soli Deo debetur: probat hanc Sanctus Thomas, quia exhibere reuerentiam Deo spectat ad actum religionis, seu ad latriam, sed qui iurat exhibet maximam reuerentiam Deo, quia ex hoc quod homo per Deum iurat proficitur Deum potiore, utpote cuius ueritas est indefectibilis, & cognitio uniuersalis: igitur conclusio uera. Vbi nota, quod hæc conclusio est de fide, vt habetur Deuteron. Dominum Deum tuum adorabis, & ipsi soli seruias, & per nomen illius iurabis, & loquitur ibi de seruitute latriæ, vt exponunt sancti, quia in iuramento duo sunt, scilicet testimonium quod inducitur, & hoc est diuinum, & id super quod inducitur, quæ est materia super quam fertur iuramentum, quæ est humana necessitas: ratione materiæ, non spectat ad religionem ipsum iuramentum, sed ratione primi, hoc enim modo, vt dictum est propositio est de fide: legatur hic Sotus lib. 8. de iustitia & iure.

Quinta conclusio. Licitum est iurare per creaturas relatas in Deum quatenus. In eis respundet diuina uirtus: probat hanc Sanctus Thomas vbi supra, quia per illa licet iurare de quibus debemus habere fidem, sed de creaturis secundario ad minus debemus habere fidem: igitur conclusio uera. Vbi nota, quod duplex est iuramentum alterum quod fit per simplicem contestationem in quantum scilicet testimonium Dei inuocatur, & hoc iuramentum innititur diuinæ ueritati sicuti & fides, fides autē per se quidem, & principaliter est de Deo, qui est ipsa ueritas, secundario autem de creaturis in quibus ueritas Dei relucet, & similiter iuramentum principale refertur ad ipsum Deum cuius testimonium inuocatur, secundario autem assumuntur ad iuramentum aliquæ creaturæ non secundum se, sed in quantum in eis diuina ueritas manifestatur, sicut iuramus per Euangelium id est per Deum cuius ueritas in Euangelio manifestatur & per sanctos, qui hanc ueritatem crediderunt, & obseruauerunt, & hæc ueritas est conformis sacris litteris, & consuetudini Christianorum, scribitur enim Gen. quod Ioseph iurauit per salutem Pharaonis, Christiani etiam iurare solent per Christum, Beatam Virginem, per Sanctos eorumque reliquias, lege Sotus super hanc materiam lib. 8. de iustitia, & iure.

Sexta conclusio. In iuramento cadit dispensatio: probat hanc Sanctus Thomas vbi supra, quia vinculum uoti est artius quam vinculum iuramenti, sed in uoto cadit dispensatio: ergo & in iuramento. Vbi animaduertendum, quod necessitas dispensationis, tam in lege quam in uoto est, propter hoc quod id quod in se, vel uniuersaliter consideratum est uile, & honestum secundum aliquem par-

Seff. 8.

Titu. de iuramento.

Cap. 6.

q. 1. art. 4.

Art. 6.

Cap. 42.

q. 1. art. 6.

q. 9. art. 8.

particularem euentum potest esse inhonestum, & A
nociuum quod non potest cadere sub lege, nec sub
voto, quod autem aliquid sit inhonestum, vel no-
cium repugnat his quæ debent attendi in iuramen-
to, nam si sit inhonestum repugnat iustitiæ si sit no-
cium repugnat iudicio: neque dispensatio que fit
in iuramento se extendit ad hoc, quod aliquid fiat
contra iuramentum, hoc enim est impossibile cum
observatio iuramenti cadat sub præcepto diuino,
quod est indispensabile, sed ad hoc se extendit di-
spensatio iuramenti, vt id quod sub iuramento ca-
debat sub iuramento non cadat, quasi non existens
debita materia iuramenti vti etiam de voto fieri
solet &c.

Septima conclusio. In omni iuramento dispen-
sabili dum fit intelligitur, nisi superiori potestati
rationabilis visa fuerit dispensatio: hæc probatur
ex cap. venientes extra de iurciurando, deinde quia
eadem ratio est de voto qualis est de iuramento, sed
si aliquis iurat non petere dispensationem, neque
illa vti potest, vbi ratio id plane poposcerit prælato
patefacere, & si ille voluerit dispensare, tam in voto
quàm in iuramento. Vbi nota, quod Papa cum ha-
beat plenitudinem potestatis potest dispensare cum
causa legitima, & rationabili, quia si absque legiti-
ma causa dispensaret dispensatio illa non tenetur,
& nedum Papa hoc facere potest, sed etiam Episco-
pus vbi expedire senserit, dispensare poterit super
huiusmodi iuramentis, nisi specialiter sint Papa
reservata.

Octava conclusio. De intrinseca ratione periurij
est falsitas: probat hanc Sanctus Thomas secun-
da secundæ, quia periurium nihil aliud est, vt ait
Magister sententiarum, quàm mendacium iura-
mento firmatum, sed de ratione mendacij est falsi-
tas: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod actus
morales fortiuntur speciem ex fine, finis autem iu-
ramenti est confirmatio dicti humani cui quidem
confirmatiõ opponitur falsitas, per hoc enim con-
firmatur aliquod dictum quod ostenditur firmi-
ter esse verum quod quidem non potest contingere
de eo, quod falsum est, vnde falsitas directe eua-
cuat finem iuramenti, & propter hoc à falsitate
præcipue specificatur peruersitas iuramenti, quæ
periurium dicitur, de qua re lege Caietanum. &
Doctorem Martinum Nauarrum in Manuali con-
fessorum.

Nona conclusio. Omne periurium est peccatũ:
probat hanc Sanctus Thomas, vbi supra, quia iura-
mentum est actus religionis, quo iurans fatetur
Deum omnia scire, & prouidere omnibus, sed com-
mittens periurium negat vtrumq; istorum: igitur
peccat, & sic sequitur periurium esse peccatum.
Vbi nota, quod ad reuerentiã Dei pertinet, quod
aliquis eum testem veritatis inuocet, & per opposi-
tum ad inreuerentiã spectat, quod aliquis Deum
testem falsitatis assumat, quia ex hoc dat intelli-
gere, vel quod Deus non cognoscat veritatem, vel
quod falsitatem testificari velit, vt committens peri-
urium maximã iniuriam Deo facit, quod pulchre
ostendit Augustinus in sermone de verbis Aposto-
li Iacobi, dicens vedete quàm ista detestanda sit
belua, & de rebus humanis exterminanda, & lo-
quitur de periurio doloso, quia sicuti triplex est
iuramentum, ita erit triplex periurium: est enim iu-

q. 98. ar. 1.

Articu. 2.

Articu. 2.

Articu. 2.

Articu. 2.

ramentum incautum, coactum, & dolosum, dicitur
autem iuramentum incautum quando quis iurat
de re illicita, puta si iurat interficere hominem, &
tale quidem iuramentum non obligat ad facien-
dum, iuramentum coactum dicitur quod fit pro-
pter metum, & hoc dupliciter, quia vel propter me-
tum qui cadit in constantem virum, vel propter me-
tum, qui non cadit in constantem virum, conclu-
sio non loquitur de istis duobus iuramentis, & sic
Augustinus, sed de tertio. scilicet doloso, legatur hic Pe-
trus de Aquila.

Decima conclusio. Publico iudici nullum est
peccatum exigere iuramentum ab eo quem scit iu-
raturum falsum, suadet hanc Sanctus Thomas vbi
supra, quia persona publica debet ministrare iusti-
tiam omnibus, & in hoc non peccat, sed iudex est
persona publica, ergo in ministrando alijs iustitiam
non peccat, nunc sic quando exigit iuramentum
ab eo quem scit falsum iuraturum ministrat ius-
titiã alijs: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod
iudex debet esse requisitus ab alijs, & tunc iudex
non est, qui cogit iuramentum, sed alius est, qui
implorat publicum eius officium, quia exigere pri-
uatim, seu vt priuata persona iuramentum ab ali-
quo, quem tu certo scis mendaciter iuraturum
est graue, & mortale peccatum, vt ait Augustinus
in sermone de verbis Iacobi, licet peierans de suo
periurio se interimat tamen cogens ad iurandum
manum interficientis impressit, & ideo homicida
est, hoc est animam proximi occidit, at tamen pe-
tere iuramentum ab eo quem, nescis falsum iura-
turum nullum peccatum est, tamen si humana sit
tentatio, & hoc est illud quod dixit Saluator no-
ster Christus Matth. quod amplius est à malo est
hoc est ab illa dubietatis plaga, per quam origina-
lem culpam contraximus prouenit, vt de veritate
aliorum dubitemus. hæc omnia quæ in hac con-
clusionem dicta sunt ex sincera doctrina beati Augu-
stini desumpta sunt, de qua re vide Sotum vbi
supra.

DISTINCTIO XL.

Agitur in hac distinctione de differentia le-
gis veteris, & nouæ, & ponitur prima con-
clusio talis, lex vetus, & noua non sunt diuer-
sæ: probat hanc Sanctus Thomas secunda secun-
dæ, quia illæ leges sunt diuersæ, quæ ordinantur ad
diuersos fines, sed lex noua, & antiqua ordinatæ
sunt ad eundem finem, scilicet vt homines subdan-
tur Deo: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod lex
noua, neque prorsus est alia ab antiqua, quia Deus
qui est finis vtriusque legis est vnus, & idem, vt ait
Apostolus ad Romanos, vnus Deus est qui iustifi-
cat circumcisionem ex fide, & præputium per fi-
dem, neque etiam est omnino eadem, sed distans
ab ea ex parte legislatoris, nam antiqua per Moy-
sen est diuulgata, noua per Christum etiam ex par-
te subiecti, quia antiqua fuit scripta in tabulis lapi-
deis, noua est diffusa in cordibus nostris, distat
quoque ex parte vniuersalitatis, quia antiqua fuit
data tantum Iudæis, noua toti mundo, ratione
etiam temporis, quia antiqua fuit temporalis vsq;
ad aduentum Christi, noua vsque ad finem mundi
ex parte etiam charitatis, quia antiqua erat vmbra,
& figura,

Cap. 3.

Cap. 3.

Distin. 2.

q. 1. ar. 1.

Cap. 5.

Cap. 5.

q. 107. ar. 3.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

& figura, noua est veritas ipsa ex parte iustificatio-
nis, quia antiqua non iustificabat coram Deo, no-
ua iustificat, ex parte etiam cœli, quia antiqua non
aperiebat cœlum, noua aperit ex parte rei promissæ,
quæ erat temporalis in antiqua, in noua est æterna,
& spiritualis: ex quibus apparet quomodo lex an-
tiqua dicitur ab Apostolo ad Gal. Pedagógus pue-
rorum, lex autem noua est lex perfectionis, quia est
lex charitatis, de qua Apostolus ait ad Colossenses
quod est vinculum perfectionis, de qua re legatur
Cano in relectione de sacramentis, & Sotus quar-
to lib. senten.

Secunda conclusio. Lex noua fuit complemen-
tum legis antiquæ: probat hanc Sanctus Thomas, B
quia perfectum est complementum rei imperfectæ,
sed lex noua est perfecta, antiqua imperfecta: igitur
conclusio vera. Vbi nota, quod finis vtriusque le-
gis est coniungere hominem Deo, sed antiqua fa-
ciebat imperfecte, noua autem facit perfecte, quia
confert gratiam, & inducit ad gloriam, noua etiam
lex fuit complementum antiquæ quo ad omnia præ-
cepta primo moralia, quæ explicatis, & copiosius
traduntur in Euangelica lege superaddendo etiam
consilia. secundo, quo ad iudicialia, quia tranquil-
liori modo, & magis pacifico inducunt homines
ad Deum in noua lege, quàm in veteri. tertio, quo
ad cerimonialia, quia figuris successit veritas, vn-
de conclusio est de fide cum habeatur apud Mat-
thæum non veni soluere legem, sed adimplere, iota
vnum aut vnus apex non præteribit à lege donec
omnia fiant, de qua re legatur Magister Corradus
vnde sumpta est conclusio.

Tertia conclusio. Lex noua continebatur in ve-
teri non actu, sed virtute: hanc probat Sanctus Tho-
mas vbi supra, quia omne imperfectum continet
perfectum non actu, sed virtute, sicut arbor continet
fructus, & animal continet hominem, sed lex ve-
tus est imperfecta, lex autem noua est perfecta: igitur
continetur in veteri non actu, sed virtute. Vbi
nota, quod hæc conclusio est de fide, quia habetur
in Concilio Florentino, in quo exprimitur doctrina
Diui Chrysostomi exponentis illa verba, vltro
terra fructificat. scilicet primo herbam, deinde spicam
demum plenum fructum in spica, primo herbam
fructificat in lege naturæ, postmodum spicas in le-
ge Moyfi, postea plenum fructum in Euangelio, &
ideo lex noua est in veteri sicut frumentum in spi-
ca, & hoc in figura dixit Ezechiel, Rota erat in rota
id est nouum testamentum in veteri, vt exponit Bea-
tus Gregorius.

Quarta conclusio. Lex vetus est multo grauior,
quàm noua: suadet hanc Sanctus Thomas vbi su-
pra, quia illa lex est grauior, quæ ad plures actus
exteriore obliat, sed lex vetus est huiusmodi: igitur
conclusio vera. Vbi nota, quod difficultas le-
gis potest esse, vel ex parte obiecti, quod sunt præce-
pta primo moralia, sic cum eadem sint hic, & ibi
quàmuis in lege noua sint magis explicata, si au-
tem fiat sermo de cerimonialibus, tunc lex anti-
qua longe grauior est, & quantum ad multitudi-
nem, & quantum ad difficultatem obseruandi, vn-
de Augustinus ad Ianuarium refert, quod Rabi
Moyfes numeravit in lege sexcenta præcepta, hinc
habetur in actis Apostolorum, vt quid tentatis ini-

Cap. 3.

Cap. 3.

Distin. 2.

q. 1. ar. 1.

Cap. 5.

Cap. 5.

q. 107. ar. 3.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

q. 3. lib. 8.

ponere super nos iugum, quod neque nos, neque
patres nostri portare potuimus, in lege autem no-
ua non est sic, quia in ea non sunt nisi septem sa-
cramenta ad quæ etiam non omnes generaliter te-
nentur, puta ad matrimonium, vel ad susceptio-
nem ordinis, si etiam fiat sermo de iudicialibus,
tunc lex noua est leuissima, quia Christus Dominus
nullũ ferè iudiciale imposuit, & si per alios fuerint
aliqua declarata: ex parte vero modi agendi nostra
videtur, quod sit grauior, illis tamen, qui non sunt
imbuci habitibus virtutum, quia circa opera virtu-
tum in interioribus actibus, puta, quod aliquis
prompte, & delectabiliter operatur, & opus virtu-
tis exercet, ratione cuius dicitur virtutem versari
circa difficilia, sed circa hanc conclusionem, lege
Sotum 2. lib. de iustitia, & iure.

Quinta conclusio. Lex noua non euacuat legem
veterem nisi quantum ad obseruantiam cerimo-
nialium: probat hanc Sanctus Thomas, quia lex
noua euacuauit veterem quoad figurã futuri, sed
cerimonialia erant figura futurorum, sicut occisio
agni figurabat mortem Christi, hæc occisio vlti-
mus non est obseruanda, quia si obseruaretur ad
huc, significaretur aliquid vt futurum, & non im-
pletum: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hæc
conclusio ponitur aduersus Cherintum, & Ebio-
nem, & Nazareos hæreticos dicentes legem vetè-
rem, iuxta omnia illius præcepta esse seruandam
sicut cum lege noua, contra quos ait Apostolus
Galatis qui eodem errore fuerunt infecti, prius au-
tem quam veniret fides sub lege custodiabamur
conclusi in eam fidem, quæ reuelanda erat, itaque
lex Pedagógus noster fuit in Christo, vt ex fide iu-
stificemur, at vbi venit fides iam non sumus sub
pedagogo. vnde patet conclusionem esse de fide,
lege Alphonsum de Castro.

Sexta conclusio. Lex vetus fuit bona: probat
hanc Sanctus Thomas prima secundæ, quia illa lex
erat bona, quæ ordinabat homines ad Christum
Saluatorem omnium, sed lex vetus erat huiusmo-
di: ergo &c. Vbi nota, quod hæc conclusio est de
fide, & ponitur contra Manichæum, & contra Mar-
cionem Ponticum, & Cerdonem hæreticos, qui
asserbant legem veterem esse malam expressè con-
tra sententiam Apostoli ad Romanos, vbi obijcit
sibi ipsi quod infirmi sibi obijcere possent dicens,
quid ergo dicemus lex peccatum est? absit, sed pec-
catum non cognoui nisi per legem, nam concupi-
scentiam nesciebam nisi lex diceret non concupi-
sces, occasionem autem accepta peccatum per man-
datum operatum est in me omnem concupiscen-
tiam: quibus verbis Apostolus docet legem vetè-
rem non esse malam, sed bonam, quàmuis illa non
fuerit sufficiens ad salutem sine gratia, vnde lex ve-
tus cum fuerit data à Deo, qui est Pater Domini
nostri Iesu Christi, vt ipse Christus dixit apud Mat-
thæum, Loquens iudæis quibus erat lex vetus data,
irritum fecistis mandatum Dei propter traditio-
nes vestras, & paulo ante præmiserat, Honora patrẽ
tuum & matrem tuam quod manifeste in lege ve-
teri continetur, pessime ergo existimarunt isti hæ-
retici legem veterem non esse bonam, legatur hic
Bartholomæus Medina.

Septima conclusio. Nullus potest saluari nisi
per

q. 8. ar. 2.

q. 107. ar. 2.

Cap. 3.

9 lib. cõtra hæreses.

q. 98. ar. 2.

Cap. 7.

Cap. 5.

q. 106. ar. 2.

per legem Euangelicam: probat hanc S^{an}ctus Tho-
 mas ubi supra, quia sola lex Euangelica iustificat:
 ergo conclusio vera probatur assumptum ex ver-
 bis Apostoli ad Romanos dicentis, Non erube-
 sco predicare Euangelium, virtus enim Dei est
 in salutem omni credenti Iudæo, primum, &
 Græco, salus autem non est nisi iustificantis, &
 sic sola lex Euangelica iustificat. Vbi nota, quod
 hæc conclusio ponitur contra quosdam hæreti-
 cos, quos recitat Ioannes de Turre Cremata li-
 bro primo de summa Ecclesiæ, hi enim falso exi-
 stimarunt omnem hominem in lege sua bene vi-
 ventem saluari, siue Iudæus ille sit, siue Sarrace-
 nus, siue Paganus, quiquidem aperte conuincun-
 tur ex verbis Apostoli ad Hebræos, Sine fide im-
 possibile est placere Deo, sed nullus potest saluari
 nisi placeat Deo, inde manifeste sequitur in nul-
 la alia lege posse hominem saluari, nisi in lege
 Euangelicæ, & hoc est definitum in Concilio Late-
 ranensi celebrato sub Innocentio Tertio his verbis
 apertis, vna est fidelis Ecclesia extra quam nullus
 omnino saluatur, quæ verba recitantur cap. firmi-
 ter de summa Trinitate, & fide catholica, de qua
 re lege Alphonsus de Castro libro nono contra
 hæreses.

Octaua conclusio. Lex noua sufficienter ordi-
 nauit actus exteriores hominum: probat hanc San-
 ctus Thomas prima secundæ, quia lex noua illa so-
 lum præcipere debuit in actibus exterioribus per
 quæ introducimur in gratiam, sed per sacramen-
 ta, & præcepta moralia introducimur in gratiam:
 igitur conclusio vera. Vbi nota, quod gratiam ex
 nobis consequi non possumus, sed per solum Chri-
 stum, ideo sacramenta per quæ gratiam consequi-
 mur ipse dominus instituit per seipsum, scilicet Ba-
 ptismum Eucharistiam ordinem ministrorum nouæ
 legis instituendo Apostolos, & septuaginta duos
 Discipulos, & penitentiam, & matrimonium in-
 diuisibile, & confirmationem etiam promisit per
 Spiritus Sancti missionem, & ex eius etiam insti-
 tutione, Apostoli leguntur oleo infirmos sanasse,
 vt scribitur apud Marcum, quæ sunt sacramenta
 nouæ legis: rectus autem gratiæ vsus est per opera
 charitatis, quæ quidem secundum, quod sunt de
 necessitate virtutis pertinent ad præcepta mora-
 lia, quæ etiam in veteri lege tradebantur, vnde
 quantum ad hoc lex noua super veterem adde-
 re non debuit circa exteriora agenda, determi-
 natio autem prædictorum operum in ordine ad
 cultum Dei pertinet ad præcepta ceremonialia le-
 gis, in ordine vero ad proximum ad iudicialia, &
 ideo quia istæ determinationes non sunt secun-
 dum se de necessitate interioris gratiæ in qua lex
 consistit, idcirco non cadunt sub præcepto nouæ
 legis, sed relinquuntur humano arbitrio, quædam
 quidem quantum ad subditos quæ scilicet perti-
 nent sigillatim ad vnumquemque, quædam vero
 ad prælatos temporales, vel spirituales quæ scilicet
 pertinent ad utilitatem communem, sic igitur lex
 noua nulla alia exteriora opera determinare de-
 buit præcipiendo vel prohibendo, nisi sacramen-
 ta, & moralia præcepta, quæ de se pertinent ad
 rationem virtutis, puta non esse occidendum,
 non esse furandum, & alia huiusmodi, de qua

re legendus est Corradus, vnde sumpta est con-
 clusio.

Nona conclusio. Lex Euangelica cohibet ma-
 num, & animum: probat hanc Sanctus Thomas in
 præsentis distinctione, quia lex illa, quæ pro obser-
 uatione eius promittit vitam æternam, & pro tras-
 gressione penam æternam cohibet manum, & ani-
 mum, sed lex Euangelica est huiusmodi: igitur
 conclusio vera. Vbi nota, quod inter alias diffe-
 rentias, quæ sunt inter legem veterem, & nouam hæc
 est vna, quod lex vetus dicebatur cohibere manum
 & non animum, quia sicuti promittebat terrena,
 ita etiam pro peccatis infligebat penam tempo-
 ralem, oculum pro oculo, & dentem pro dente, lex
 autem Euangelica promittit æterna, & est data ab
 illo qui est scrutator cordium: propterea cohibet
 manum, & actus externos, vt patet in illo præcepto
 non occides, prohibet, & cohibet etiam animum,
 vt patet apud Matthæum, qui enim irascitur fratri
 suo reus erit concilio, ex hoc etiam poteris facile
 agnoscere finem legum civilium, quippe qui finis
 est vt ciues pacifice viuant in ciuitate, & ad hunc
 finem obseruandum vtuntur coactione, vt illi qui
 persuasionibus non incinantur ad bonum per
 pœnas cogantur, vt optime eruditus, & accuratus
 Vir Dominus Scipio Mazzella Neapolitanus om-
 ni scientiarum genere præditus de legibus regni
 Neapolitani, in diligenti ac laboriosa eiusdem re-
 gni Descriptione dicit, in qua varia genera rerum
 ac origines declarantur nedum leges ipse Neapo-
 litana, propterea ab omnibus commendanda, &
 diligenter summoque studio legenda, vt commu-
 niter modo sitabilis, qui de ea cognitionem ha-
 bent.

Decima conclusio. Lex Euangelica est dura-
 tura vsque ad finem mundi: probat hanc Sanctus
 Thomas, quia illa lex cui perfectior status in hoc
 mundo succedere non potest, est duratura vsque
 ad finem mundi, sed legis Euangelicæ non potest
 perfectior status succedere, cum ipsa introducat
 homines immediate in vltimum finem simplici-
 ter: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod sicuti
 triplex est status, ita triplex est lex regulans illum
 statum, primus fuit status naturæ lapsæ, vt relin-
 quamus statum innocentiam, & hic regulabatur per
 legem naturæ, secundus fuit status regulatus per
 legem veterem, tertius est status qui regulatur per
 legem Euangelicam, & alter alteri succedit, sed
 statui legis Euangelicæ, non succedit alius nisi
 status patriæ, de quo ait Apostolus primæ Corin-
 thiorum Videmus nunc per speculum in ænigmate,
 tunc autem facie ad faciem, propterea lex Euange-
 lica durabit vsque ad finem mundi, vt Saluator
 noster dixit apud Matthæum Dico vobis, quia
 non præteribit generatio hæc donec omnia fiant,
 quæ verba exponit Chrysostomus de generatione
 fidelium Christi: inter quos ego homuculus rogo
 te altissime Deus à quo omnia bona procedunt
 cuius nutu cuncta mouentur, cuius imperium
 nullis finitur limitibus, claritas infinita, qui so-
 lus lumen verum præbes, solus vere æternus, to-
 tus in teipso, tibi soli notus, cuius sapientia om-
 nem excedit cogitationem, vnus atque incompa-
 rabilis extra quem nihil est, qui me velut terræ ver-
 mem

mem in vmbra scientia direxisti, cui quicquid veri
 hic scriptum est debeo, errores ambitio mea re-
 meritasque, atque celeritas pepererunt, ignosce
 mihi, & mentem meam illuminando pro tua in-
 defessa liberalitate ad meliora dirige, atque ad

statum patriæ in sequenti libro explicandum me,
 scribamque huius libri fratrem Ioannem Bapti-
 stam Portium Neapolitanum pro tanto labore Portius.
 suscepto perducere digneris, vbi te laudabimus &
 amabimus in secula seculorum. Amen.

*Finis Tertij Libri sententiarum Matth. Aquarj,
 pro defensione doctrinae S. Thomæ.*

Cap. I.
 Cap. 21.
 Cap. 11.
 Tit. de leg.
 q. 108. ar. 2.
 Cap. 6.

q. 1. ar. 2.
 Cap. 5.
 Mazzella.
 prima 6.
 cunda.
 Q. 106.
 Cap. 13.
 Cap. 14.

CONCLUSIONES SANCTI THOMAE, QVAS DEFENDIT CAPREOLVS in Quarto Libro Sententiarum.

Nuper castigata, & corroborata autoritatibus Sacrae Scripturae Conciliorum, & Sanctorum Patrum, atque illustrata quamplurimis alijs opinionibus Theologorum, tum antiquorum, tum neotericorum.

Authore F. Matth. Aquar. Ord. Prædicatorum Prouinciæ Regni.

VIA in præcedenti libro A ostendit Magister quomodo sapientia Dei relucet in opere restorationis hominis lapsi, consequens est in hoc ultimo, & quarto libro explicare quomodo bonitas eiusdem Dei gloriosi resplendet, in curatione huius lapsi, & sauciati hominis, quippe quæ curatio fit per sacramenta, idcirco agitur de sacramentis primo in genere, secundo in specie de vnoquoque sacramentorum, &c.

DISTINCTIO I.

CIRCA istam distinctionem ponitur prima conclusio talis: *Diffinitio sacramenti quam ponit Magister. s. sacramentum est inuisibilis gratiæ, visibilis forma, ita vt eius imaginem gerat, & causa existat: est bene assignata, & competens sacramentis nouæ legis: hanc scripsit S. Tho. in hoc lib. & ratio est, quia illa diffinitio est bene assignata, & competens sacramentis nouæ legis, quæ explicat omnia quæ sunt de ratione talium sacramentorum, sed dicta diffinitio est huiusmodi: ergo &c.* Circa quam conclusionem nota, quod diuersi Doctores diuersimode diffiniunt sacramentum, nam D. Aug. lib. de corpore Christi ita definit, sacramentum est in quo sub tegumento rerum sensibilium diuina virtus secretius operatur; & refertur 1. q. 1. can. multi. Hugo lib. 1. de sacramentis dixit, quod est materiale, siue sensibile elementum foris propositum ex institutione diuina significans, & ex sanctificatione spiritualem gratiam continens: hanc refert Ricardus in præfenti lib. summa confessorum lib. 3. tit. 24. q. 1. & summa sacran. de Eucharistia, §. primo. Scotus etiam ita definit sacramentum est signum sensibile gratiam Dei, vel gratuitum effectum ex institutione diuina efficaciter significans ad salutem hominis viatoris ordinatum. sed hæc definitio Scoti reprehendenda venit, quia arte definiendi caret quum teste Cicerone 4. lib. Rhetoricorum definitio debeat esse breuis rei explicatio nihil superfluum, neque diminutum continens, veluti communis ani-

mi conceptio omnibus disputantibus. quibus conditionibus caret definitio Scoti: propterea S. Tho. 2. par. ait sacramentum est sacrae rei signum, quam definitionem, ait Thomas Vualdensis Tom. 2. de sacramentis esse ab omnibus patribus receptam, tum quia nihil superfluum, nec diminutum continet, tum quia est breuissima continens genus duntaxat, & differentiam. sed legendus est Sotus, & Caietanus hic, & Franciscus de Victoria in relectione de sacramentis, vbi dilucide exponit hanc definitionem asserens per rem sacra debere intelligi principaliter gratia gratum faciens, vt sensus sit, sacramentum est signum practicum exterius rei sacrae. i. gratia sanctificantis nos homines in actu exercito formaliter. efficienter significatur Christus Dominus. finaliter vero ipsa gloria.

Secunda conclusio est, Sacramenta nouæ legis consistunt in rebus, & verbis: probat hanc S. Tho. 3. par. quia effectus assimilatur suæ causæ proximæ quantum potest, sed proxima causa horum sacramentorum fuit passio Christi constantis ex verbo & carne: ergo & ipsa sacramenta ex verbis, & rebus constant. circa hanc conclusionem nota, quod sunt opiniones diuersæ, nam Ocham in principio huius libri audacter sustinet in sacramentis non esse necessarias res sensibiles, Duran. quoque putat non esse vniuersalem istam conclusionem, quia matrimonium inquit sine verbis contrahi potest per litteras, & nutus. Scotus dubitat de sacramento poenitentia, quia sine rebus, & materia fieri potest; sed tantum verbis, licet Ioseph Angles dicat, quod falso Scotus accusatur de hoc, & conatur liberare eum, sed frustra laborat, propterea sustinenda est conclusio præfens omnia sacramenta nouæ legis constare ex rebus, tanquam materia, & ex verbis, tanquam forma, quæ definita est in Concilio Florentino sub Eugenio III. & patet ex August. super Ioannem, & habetur 1. q. 1. accedat verbum ad elementum, & fit sacramentum.

Tertia conclusio est sacramenta nouæ legis sunt causæ gratia non solum per modum causæ, sine qua non, immo per modum causæ per quam. docet hanc S. Tho. in præfenti lib. cuius ratio est, quia omne instrumentum est causa sui effectus sine qua non, & per quam, sed sacramenta sunt instrumenta.

Distin. 1. q. 1. art. 1.
Cap. 1.
Distin. 1. q. 1.
Cap. 6.

q. 60. ar. 1. Cap. 20.
q. 60. art. 4.
Distin. 1.
Distin. 14.
Hom. 8.
Distin. 1. q. 1. art. 4.

ta: igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod sunt varia sententia Theologorum, quarum prima est, quam sequitur Bonavent. Riccardus, Ocham, Marsilius, Gabriel, Duran. hæc enim dicit, quod sacramenta sunt causa gratiæ sine qua non, & per accidens, quia ad eorum positionem causatur gratia sicuti ad positionem ignis super stuppam causatur commixtio. secunda sententia est Gulielmi lib. de sacramentis dicentis sacramenta esse causas gratiæ per modum impetrationis, & orationis vocalis, Deus enim inuocatur ut remittat peccata, & exaudit infallibiliter per sacramenta: tertia est sententia Petri de Aliaco dicentis sacramenta esse causas gratiæ ex pacto diuino, quia adhibitis sacramentis Deus operatur gratiam sicut canonicus inuestitur per librum, Abbas per baculum, Episcopus per anulum. quarta est sententia Scoti volentis sacramenta dici causas gratiæ, sed vere non esse causas, sed potius dici signa efficacia, & se habere ut effectus priores destinati ad effectus posteriores. scilicet ad gratiã, nam sicut notitia dicitur efficere volitionem, quia ad volitionem præsupponitur, nihil enim est volitum, quin sit præcognitum, ita sacramenta dicuntur gratiam efficere, quia ex lege diuina ad illam præsupponuntur. quinta sententia est Sancti Thomæ in hoc lib. Alenf. Petri de Palude, Capreoli, Ferrariensis volentium sacramenta esse causas gratiæ dispositiue, quia aliqua eorum causant ornatum, aliqua vero characterem quemadmodum dicimus, quod homo generat hominem, non quia attingit animam rationalem, sed quia causat dispositionem ad illam. Sexta est Domici de Soto asserentis sacramenta esse causas gratiæ mediate, & consecutiue, sicut amicus conciliat sibi inimicum, quia ad istam reconciliationem sequitur amicitia, sic per sacramenta homines reconciliantur Deo. Septima est Melchioris Cano in relectione de sacramento penitentia docentis sacramenta esse causas morales gratiæ: quã sententiam sequitur bona pars Iesuitarum in suis lectionibus manu scriptis, aiunt enim certum est Christum Dominum fuisse causam moralem nostræ salutis, & redemptionis, sic etiam, & sacramenta, quia instruunt nos. Octaua est Henrici Quolibeto nono, volentis sacramenta esse causas gratiæ, quia Deus existens in eis causat gratiam. sicut Christus dicitur fecisse miracula, quia Deus in eo operabatur miracula. Nona est Caietani Cardinalis volentis sacramenta esse causas instrumentales naturales gratiæ, sicut calamus est causa scripturæ, & securis est causa lecti. Decima est opinio Iosephi Angles Valentini, in floribus Theologicis dicentis sacramenta esse aliquo modo causas morales, quia moralis causa est quæ mouet efficientem median- te aliquo obsequio, & sacramenta mouent Deum ad dandum nobis gratiam: possunt et dici causa sine quibus non, & causæ instrumentales artificiosæ. sed his omnibus relictis sequenda est opinio Caietani, quæ est expressa sententia Sancti Thomæ 3. par. & est conformis sacris litteris, ait enim Apostolus ad Titum per lauacrum regenerationis saluos nos fecit &c. est etiam hæc sententia conformis Concilio Tridentino sess. 6. etiam sanctis patribus Aug. Ambr. Basilio, Hieronymo, propterea Catechismus ex Decreto Concilij Tridentini ad parachos cõfectus, titulo de Sacramentis tenet hanc sententiam addu-

ta: dicitur illud celebratum, Aug. Aqua corpus tangit, & cor abluit, de qua re lege ipsum Caietanum 3. par. & Ledesinam. Quarta conclusio. In sacramentis nouæ legis est aliqua virtus gratiæ causatiua: scribit hanc S. Tho. in hoc lib. cuius ratio est, quia sacramenta nouæ legis agunt instrumentaliter respectu gratiæ, ergo habent aliquam virtutem actiuam. Circa hæc conclusionem nota, quod sunt quatuor opiniones, prima est Alex. Alensis 3. par. volentis sacramenta non attingere gratiam, sed tantum dispositionem ad illam. Secunda est Henrici Quolibeto quarto, tenentis in sacramentis esse quãdam virtutem quam dicit esse ipsam diuinitatẽ operantem in eis. tertia est ipsius Paludani ponentis in eis qualitatem quandam non permanentẽ, sed successiuam, & vult ipsam esse corpoream, Capreolus vero & Ferrariensis dicunt esse incorpoream. Quarta est opinio Caietani, & Domini de Soto docentium hanc virtutem nihil aliud esse quã motum artificiosum quo sacramentum ipsum mouetur à Deo: ad causandam gratiam in nobis: Quidam tamẽ thomista Magister Georgius Bustus Vercellensis dicit opinionem Caiet. esse subtilem, & ingeniosam, sed non consentaneam D. Th. & veritati, asserentem quoque Capreoli dicit esse falsam, & repugnantem doctrinæ S. Tho. propterea ambas improbat quibusdam friuolis rationibus quas referre nolo, breuitatis causa, sed vide apud eum in peculiari quæsito suo de causa institutionis sacramentorum nouæ legis, & relinque omnes opiniones, & sequere opinionem Caiet. pro hac conclusione quam latius, lege in 3. par. S. Tho. Quinta conclusio est, Sacramenta veteris legis nõ conferebant gratiam ex aliqua virtute eis in hærente: probant hanc S. Tho. 3. par. quia sacramenta veteris legis nõ agebant in virtute passionis Christi, quæ nondum erat: ergo nõ causabant gratiam per virtutem eis in hærentem &c. Circa istam conclusionem nota diuersas esse opiniones, nam prima est Caluini lib. 4. institu. tenentis sacramenta vetera nõ differre à sacramentis Euãgelicis nisi quia sunt alia ceremoniæ, quæ opinio non opinio, sed hæresis dici debet, cum sit contra Apostolum ad Hebr. 10. lex enim vetus erat vmbra, nostra vero est corpus. Secunda est opinio Magistri sententiarum tenentis sacramenta vetera fuisse instituta solummodo ad sanctificationem carnis, & ad figurandum Christum. tertia est opinio Vgonis lib. 1. de sacramentis p. 9. volentis sacramenta illa fuisse instituta ad conferendum gratiam ex opere operato. Quarta est durandi opposita huic: vult enim Duran. sacramenta vetera cõferre gratiam ex opere operantis. quinta est Paludani, qui vult sacramenta illa conferre gratiam, tanquã causa sine qua non. Sexta est Sancti Thomæ, & Soto dicentium sacramenta vetera non conferre gratiam iustificantem per seipsa, id est virtute propria, sed esse quãdam protestationes illius fidei significantes passionem Christi, & effectus eius, & fidem per quam iustificabantur illi qui ea suscipiebant. lege Diuum Thomam 3. par. & sequere eius doctrinam. Sexta conclusio. In circumcissione conferebatur gratia, licet non virtute circumcissionis: probat hæc S. Th. 3. par. quia in eo cõfertur gratia per quod tollitur peccatũ originale, & datur effectus gratiæ positiui.

stiu. scilicet facere dignũ vita æterna, & priuatiui. scilicet par, & etiam reatus, sed per circumcissionem hæc omnia fiebant: igitur conclusio vera. Circa quam animaduerte, quod sunt quatuor opiniones, quarum prima dicit circumcissionem non remisisse peccatũ sed tantum fuisse signum congregationis, vnde nõ dabatur fœminis, & hanc tenuit Iustinus martir in dialog. suis. Tertulianus lib. contra Iudæos: Innocentius lib. 4. Epiphanius in Ebionitas hæresi 30. Chrisost. in gentes Hieronym. in expos. ad Galatas, Ambr. in Epist. ad Rom. Damas. lib. 4. de fide orthod. secunda opinio, quæ est Magistri senten. in præsentis loco dicit, quod per circumcissionem auferebatur peccatum originale, sed non conferebatur gratiam. tertia opinio dicens quod per circumcissionem conferebatur gratia quantum ad effectus remissionis culpe, sed non quantum ad effectus positiuos, & hæc sequitur est Varro in præsentis loco. quarta est opinio Scoti Alex. Alenf. D. Bonauentu. Duran. Gabrielis, Ocham, Marsilij, & omnium Scotistarum tenentium circumcissionem cõferre gratiã quantum ad aliquem effectum positiuum, qui est facere dignum vita æterna, sed non quãtum ad omnes effectus, quia non sufficiebat reprimere concupiscentiam fœmitis, nec ad implendum mandata legis. & hoc nedum faciebat ex opere operantis. sed ex motu interiori, ut ceteræ ceremoniæ, sed etiam ex virtute operis operati, & hæc opinionem tenuit etiam D. Tho. in hoc lib. licet probabiliter. tamen in 3. par. tenet oppositum, & retractat seipsum atterens, quod diligentius considerauit hanc rem dicens, quod gratia conferebatur in circumcissione quo ad omnes effectus aliter tamẽ, quã in baptismo, quia baptismus imprimit characterem, quem non imprimebat circumcisio, & copiosiorẽ gratiam etiam baptismus cõfert, quã circumcisio, quia in eã conferebatur gratia non ex virtute circumcissionis, sed ex virtute fidei passionis Christi, propterea non ex opere operato, ut ait Scotus contra Concilium Tridentinum, sequenda igitur est opinio hæc vltima Sancti Thomæ 3. par. alijs omnibus relictis. Septima conclusio. Scientia seu notitia sacramentorum est nobis necessaria: hanc ponit Diuus Thomas in præsentis distinctione, quia omnis religio habet aliqua signa exteriora in quibus conueniunt homines ad colendum Deum, ut ait Aug. lib. 19. contra faustum, sed in nobis Christianis est verissima religio: igitur conclusio vera, vbi nota, quod sacramenta sunt signa sensibilia: quibus docemur de rebus fidei, secũdo sunt quãdam pharmaca spiritalia quibus sanamur à nostris infirmitatibus; tertio sunt præcipua pars cultus religionis Christianæ, quarto sunt quasi vincula Ecclesiæ, quinto sunt notæ ouium Christi, sexto sunt veluti fœdera, & pacta quibus Deus pollicetur se esse nostrum, & nos pollicemur ei obediẽtiam, septimo sunt quasi monimẽta diuinorum beneficiorum; octano sunt veluti pignora diuinæ gloriæ futuræ, nono sunt veluti instrumenta diuina quibus Christus Dominus merita sua nobis contulit, vltimo sunt veluti crumena, vasa, & Gazophilatium templi in quo cõtinetur precium redemptionis nostræ. Octaua conclusio. Sacramenta sunt maxime pertinentia ad Theologos. hæc conclusio patet ex se,

quia subiectum Theologiæ est Deus. sed sacramenta sunt instituta à Deo: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod sacramenta continentur implicite in articulis fidei, præsertim in illo, Credo sanctam Ecclesiam communionem sanctorum, remissionem peccatorum, licet aliqui dicant ea nõ contineri in symbolo, quod vtique verum est explicite, sed cõtinentur implicite, vt dictum est. Nona conclusio. Sacramentum vniuocè dicitur de sacramentis nouæ, & veteris legis: probatur quia vtraque sunt signa practica, & religiosa: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod aliqui dixerunt differre genere, quia nostra sacramenta nedum sunt signa, sed etiam causa rei sacræ, sed hoc nihil est, quia esse causa rei sacræ est passio nostrorum sacramentorum, propter hoc nõ facit differre genericæ, sed tantum accidentaliter. Decima conclusio. Sacramenta Euãgelica in hoc præcipue differunt, quia nostra conferunt gratiam ex opere operato, illa vero ex opere operatis: ista est de fide, quia habetur in Cõcilio Tridentino, si quis dixerit sacramenta nouæ legis ex opere operato non cõferre gratiam anathema sit. Vbi nota, quod quidã ex nostris thomistis, vt est Dominicus à Soto in præsentis distinctione reprehendit hanc dictionem opus operatum asserens esse verbum barbarũ, quia non modo in sacra scriptura nõ extat, verum nequẽ apud antiquos patres reperitur: qua re, & si D. Tho. in hoc lib. illius meminerit, quoniam tunc forte illud idioma serpere incipiebat, non tamen quasi ex sua opinione, sed ait ipsum sacramentum à quibusdam dici opus operatum, hic vero in summa illud non vsurpat, operatum nãq; verius actionem, quã passionẽ significat sicut operari, quare sacramentum exhibitum non potest subinde dici operatum, propterea melius dicitur sacramentum per se ipsum, seu virtute operis gratiam conferre. quæ opinio stare non potest, quia theologia præsertim Scholastica non debet vti verbis Ciceronianis cum dicit Hilarius 7. de Trinitate, quod res non subduntur sermoni, sed sermo subditur rebus. vnde Theologi ad exprimenda sua secreta, & suas intentiones vtuntur quibusdam vocabulis, quæ nunquam somniauit Cicero vt est materialiter, formaliter, cathegorematicè, sinchategorematicè, & similia quibus etiam ipse Dominicus sapius vsus est in suis scriptis: igitur reprehendendus venit, quia his barbaris verbis vtitur. Adde quod Ar. in præd. dixit oportet aliquando fingere nomina: Adde etiã, quod tota ferè cohors Theologorum vtitur hoc vocabulo præsertim S. Tho. in præsentis distinctione, & Concilium Tridentinum sess. 7. falsum quoque est. illud aliud dictũ Domini à Soto, quod opus operatum verius actionem quã passionẽ significat, quia operatum de rigore sermonis illud dicitur, quod est constructum, & effectum ab aliquo operante, sicut domus per artificem operantem effecta dicitur opus operatum, sic etiam sacramentum à ministro collatum perfectum, & completum dicitur opus operatum, tale autem dicit passionem, & non actionem. nisi quæ tenus causat, & confert gratiam in suscipiente, largo modo dicere possumus, quod significat actionem. est ergo sensus propositionis, quod sacramenta conferunt gratiam ex opere operato, id est ex hoc, quod sunt collata. Addit. Aq. in iij. vol. Capr. A 2 tam

Quæst. vi.

q. 62. art. 1.

Cap. 7.

Distin.

q. 1. art. 4.

q. 8. art. 3.

Quæst. vi.

Quæst. vi.

q. 3. art. 4.

q. 62. art. 4.

q. 62. art. 4.

Cap. 14.

q. 1. art. 3.

Cap. 11.

Quæst. vi.

q. 62. art. 6.

q. 7. art. 4.

Sess. 7. Can. 8.

q. 3. art. 1.

Distin. 1. q. 1. art. 5.

Cap. 4.

Can. 8.

tam perfectam, & completam à ministro in suscipiente, idcirco passionem significant proprie, & non actionem, vel sacramenta conferunt gratiam ex opere operato. i. ex passione Christi, quæ est operata, & producta, & perfecta per Christum. hoc etiã modo opus operatum passionem significat, & non actionem.

DISTINCTIO II.

In hac distinctione agitur de legalibus, & ponitur prima conclusio talis: lex Moyfi per legem Christi cessare debuit, & cessauit de facto: probat hanc Sanctus Thomas prima secundæ, quia adueniente figurato cessat figura, sed lex Moyfi erat figura legis Christi: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hæc est de fide, vt ait Apostolus ad Hebr. translato sacerdotio necesse est, vt legis translatio fiat, & ibidem nouum testamētum veterauit prius, quia hoc erat umbraticum, & figurale, & non erat in perpetuum positum, sed donec veniret plenitudo temporis: ergo &c.

Secunda conclu. Lex Moyfi non solum cessauit, quo ad cõrimonialia, & legalia, sed etiam quo ad vim obligandi, scribit hanc Sanctus Thomas vbi supra, quia adueniente forma cessat dispositio. sed cõrimonialia, & iudicialia fuerunt instituta ad disponendum statum illius populi qui ordinabatur ad Christum: ergo adueniente Christo cessarunt cõrimonialia, & legalia. Vbi nota, quod non cessauit lex quo ad moralia, quia talia nõ spectabant ad legem Moyfi, sed ad legem naturæ quæ obligat vniuersos mortales, non virtute legis Mosaycæ, sed de iure naturæ, quo omnes gentes nedum Christiani tenentur obseruare Decalogum præceptorum moralium, & ideo dicitur, quod lex non cessauit quo ad moralia præcepta.

Tertia concl. Obseruare nunc legalia, & cõrimonialia est peccatum mortale, & hæreticum: hanc probat Sanctus Thomas in præsentis lib. quia mendacium in protestatione fidei catholicæ est peccatum mortale, sed obseruatio legalium, & cõrimonialium in quantum huiusmodi præsentis tempore facta est mendacium circa protestationem fidei: ergo conclusio vera. Vbi nota, quod hic grauius errat Scotus eo, quod existimat tunc obligari homines ad non seruanda cõrimonialia & legalia quando hoc venit in notitiam subditorum, quæ opinio non probatur, quia lex tunc incipit obligare cum primam publico edicto à principe ponitur, prædicatio enim Apostolorum non fuit positio legis, quia ipsi non erant legislatores Euangelij, sed Christi promulgatores, vide de hac re Bartholomæum Medinam prima secundæ.

Quarta concl. Lex vetus ante mortem Christi erat in præcepto: probat hanc Sanctus Thomas, quia lex nunquam expirat nisi promulgata fuerit eius cessatio, sed tantum in morte Christi. fuit promulgata talis cessatio quando Christus dixit vltimum verbum consummatum est: igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod errat etiam Scotus in hac conclusione dum vult legem veterem in morte Christi non fuisse extinctam, imò ait obligasse, vsque ad sufficientem promulgationem Euangelij, quæ quidem promulgatio cepit inquit in pentecoste, &

A durauit per aliquod tempus.

Quinta concl. Tria fuerunt tempora legis Moyfi primum obligans. scilicet ante mortem Christi, secundum in quo mortua fuit nepe à morte Christi, vsque ad promulgationem Euangelij. tertium in quo est mortifera. scilicet promulgatione Christi vsque ad finem mundi: hanc probat Sanctus Thomas solum auctoritate Augu. Circa quam nota, quod est controuersia nedum inter Scholasticos, sed etiã inter Patres Diuus enim Hieronimus ponit duo tantum tempora alterum in quo vetus lex fuit viuã, alterum vero in quo fuit mortua, & mortifera, quem sequitur Andrianus in præsentis lib. sed conclusionem Augustini amplectitur tota cohors Theologorum, & Concilium Florentinum. ideo sequenda est nostra conclusio, de qua lege Dominicum à Soto secundo libro de iustitia & iure.

Sexta concl. Si quis modo seruasset legalia non eo fine quo ordinauit lex Moyfi non peccaret: hæc probat Caiet. in 3. par. S. Th. in indistinctis presbytero Ioanni, hi enim circumcisionem accipiunt vltimo baptismum, vt cõforment se Christo qui fuit circumcissus, & baptizatus, & tamen non peccant: igitur &c. Circa quam nota, quod Sotus vbi supra non approbat hanc conclusionem, quia hoc facere videtur habere speciem mali, sed Medina prima secundæ defendit Caiet. adducens quendam Lusitanum nomine Damianum Gois, qui scripsit de ritibus indorum, & adducit pro eorum defensione in argumētum Ecclesiã Romanam, quæ scit hanc eorum consuetudinem, & non damnat quin potius admittit illos ad communionem, & habet illos, vt Christianos qui degunt in Ecclesia S. Stephani Romæ post basilicam S. Petri, & eorum protector apud curiam Romanam est Hieronymus Card. Carafa.

Septima conclu. Licet iudicialia sint euacuata, in se non tamē quo ad finem eorum: probatur, quia remansit finis eorum: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod finis iudicialium erat pacifica conuersatio hominum inter se, ita quod iudicialia nõ fuerunt facta nisi vt homines pacifice viuerent ad inuicem, quia si priuasset aliquem vna manu fuisset vna priuatus, & oculus pro oculo, & caput pro capite, per legem autem. Euangelicam magis seruatur pacifica cõhabitatio hominum, quam per iudicialia, nam magis pacificatur homo per aliquam punitionem, quam habendo pœnam talionis, melius est enim, quod si ego aufero oculum alicui, quod soluam pœnam aliquam puta quantitatem pecuniarum, deponendo oculum pro oculo.

Octaua concl. Nullum iudiciale in quantum iudiciale illius legis obligat nos: probatur quia si aliqua lex esset, quæ obligaret ad pœnam eodem modo, scilicet talionis sicut tunc illa obligatio non obligat in quantum illius legis Mosaycæ, sed in quantum, aliquis dominus, siue Ecclesiasticus, siue temporalis acceptaret illã: ergo &c. Vbi nota, quod si aliquis princeps ordinaret in regno suo illa iudicia obseruari tanquam habentia vim obligandi ex institutione veteris legis, talis intentio obseruandi esset mortifera, non tamen si alia intentione hoc faceret puta, vt homines pacifice viuerent &c.

Nona cõcl. Licet cõrimonialia in se nõ maneant, tamen dicuntur remanere quo ad eorum signatum, probatur, quia per ista cõrimonialia fiebant purgationes,

gationes, sed tales perfectiori modo fiunt per nostra cõrimonialia, quam per illa: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod cõrimonialia legis ad duo ordinabantur. scilicet ad cultum Dei, & ad figurandum Christum, & quo ad vtrumque cessarunt verum ultra hæc duo etiam per ipsa fiebat quædam purgatio propter obedientiam, & deuotionem, & fidem rei præfigurata, qui est sanguis Christi per quem facta est purgatio, & sanctificatio animarum nostrarum &c.

Decima cõclusio. Circumcisio dicitur fuisse data Abraham à Deo in signum fœderis sempiterni, probatur, quia Deus non dedit Abraham aliud signum ad tollendum peccatum originale nisi circumcisionem: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod scribitur libro Gen. quãdo Deus dedit Abraham circumcisionem, & hoc erit signum inter me, & te in fœdus æternum, duplici de causa prima. scilicet non in se, sed in æquiuolenti puta in baptismo, secunda causa est, quia non fuit datum Abraham aliud signum appropriatum, & speciale, sed fuit datum signum commune toti generi humano, quod nõ esset sibi proprium, & hoc fuit melius, & diuinius, & vberius. tale autem est baptismus &c.

DISTINCTIO III.

In hac distinctione agitur de baptismo Ioannis, & pro eius explicatione sit prima cõclusio talis: conueniens fuit, vt Ioannes vteretur aliquo baptismo: probat hanc D. Thom. 3. par. quia conueniens fuit, vt Ioannes præpararet homines, ad digne suscipiendum baptismum Christi, hoc autem conuenientius fieri nõ poterat, nisi per quendam alium baptismum: ergo &c. Circa quam nota, quod hæc cõclusio est de fide, quia vt habetur Matth. Exhiberunt multi ad eum, & baptizabantur in Iordane, propterea Augustinus dicit super Ioannem, quia oportebat Christum à Ioanne baptizari, vt baptismum consecraret, & Christo. etiam in Ioanne, ait cõcurrentibus enim turbis ad baptismum ipse Ioannes annunciabat Christum, quod quidem facilius sic factum est, quam si per singulos discurrisset, item Basiliius in tractatu de baptismo ponit triplicem baptismum. scilicet Moyfi, Ioannis, & Christi.

Secunda concl. est Baptismus Ioannis non erat per se sacramentum: probat hanc Sanctus Thomas vbi supra, quia talis baptismus non fuit sacramentum veteris legis, quia non erat cõrimonialia illius, nec fuit sacramentum nouæ legis: igitur cõclusio vera. Vbi nota, quod Sanctus Thomas retractat se ipsum dum in præsentis lib. tenet baptismum Ioannis esse sacramentum per se sicut sacramenta veteris legis, hic autem dicit oppositum, licet Bartholomæus Medina dicat ambas sententias posse sustineri, in hoc tamē errat, quia si posset teneri opinio, quod dicit baptismum Ioannis esse sacramentum, Diuus Thomas nõ retractasset se dicens baptismum Ioannis non esse per se sacramentum, sed sacramentale quoddam disponens ad baptismum Christi, & ideo aliquo modo pertinebat ad legem Christi non autem ad legem Moyfi, & hæc determinatio est contra Dionysium Carthusianum.

Tertia conclu. Baptismus Ioannis fuit partim à Deo, partim à Ioanne: probat hanc Sanctus Thomas tertia parte, quia in baptismo Ioannis, erat ritus baptizandi, & effectus eius. sed ritus erat a Deo effectus vero à Ioanne: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod Deus benedictus familiari reuelatione Spiritus Sancti misit Ioannem ad baptizandum, propterea scribitur apud Ioannem, qui me misit baptizare in aqua ille mihi dixit super quem videris spiritum &c. effectus tamen huius baptismi erat mandatio corporis, vt scribitur apud Matthæum Ego baptizo vos in aqua ille vos baptizabit Spiritu Sancto, quem vos nescitis, &c.

tus baptizandi, & effectus eius. sed ritus erat a Deo effectus vero à Ioanne: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod Deus benedictus familiari reuelatione Spiritus Sancti misit Ioannem ad baptizandum, propterea scribitur apud Ioannem, qui me misit baptizare in aqua ille mihi dixit super quem videris spiritum &c. effectus tamen huius baptismi erat mandatio corporis, vt scribitur apud Matthæum Ego baptizo vos in aqua ille vos baptizabit Spiritu Sancto, quem vos nescitis, &c.

Quarta conclusio. Baptismus Ioannis gratiam non conferebat: probat S. Tho. 3. par. quia tota doctrina, & operatio Ioannis erat præparatoria ad Christum per quem conferenda erat gratia: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hæc conclusio est Beati Gregorij lib. homiliarum suarum, vbi habet. Ioannes non spiritu, sed aqua baptizat, quia peccata soluere non valebat, & cum negasset se esse messiam, interrogatus cur in aqua baptizaret respondit ego baptizo in aqua quasi dicat non in Spiritu, est etiam Augustini in Enchiridion, & refertur de consecra. dist. 4. dicentis non regenerantur, nec renescuntur, qui baptizabatur baptismum Ioannis, sed præparabat viam Domino Christo in quo solo renasci poterant, qui præparabantur &c.

Quinta cõclusio. Effectus baptismi Ioannis erat præparatio ad gratiam per Christum conferendam: probat Sanctus Thomas, quia inducens homines ad fidem Christi præparat illos ad gratiam, sed baptismus Ioannis erat huiusmodi: igitur &c. Circa quã nota, quod baptismus hic dicebatur baptismus penitentiarum, quia erat quædam protestatio, qua profitebantur homines se penitentiam acturos, & etiam inducebat mortales ad penitentiam per quam consequitur remissio peccatorum, & hinc Diuus Hieronymus ait quod gratia quæ per baptismum Christi danda erat quodammodo per paranymphum initiabatur.

Sexta cõcl. Conueniens fuit Christum baptizari in baptismo Ioannis: probat hanc Sanctus Thomas, quia id debebat Christus facere quod faciendum omnibus imperauit, sed omnibus imperauit baptizari: igitur, &c. Vbi attende, quod quando Christus voluit baptizari à Ioanne dixit sic decet nos implere omnem iustitiam quam iustitiam exponens Diuus Ambrosius super Lucam, ait hæc est iustitia, vt quod alterum facere velis prior ipse incipias, vt tuo alios horteris exemplo, vnde si circumcidi se permisit, & offerri in templo, & alia etiã officia religionis exercuit; debuit etiam baptismum Ioannis suscipere ad quem multi iudæi conuolabant &c.

Septima conclusio. Antechristum, & post Christum decuit alios homines Ioannis baptismo baptizari: probat hanc Sanctus Thomas, quia si solus Christus fuisset baptizatus illo baptismate, aliquis posset existimare, quod baptismus Ioannis esset præstantior baptismate Christi, quia nemo præter illum fuisset dignus recipere talem baptismum: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hæc est de fide, nam scribitur apud Matthæum, quod postquam alij baptizarentur à Ioanne tunc venit Iesus vt baptizaretur, & apud Ioannem refertur, quod baptizatus Iesus morabatur in Iudæa, & ibi baptizabat, & tunc Ioannes baptizabat in Aenon iuxta Addit. Aq. in iiii. vol. Capr. A 3 Salim,

q. 103. ar. 4

Cap. 7.

Cap. 8.

q. 104. ar. 3.

Dist. 1. q. 2. Artic. 5.

q. 113. ar. 3.

Quarta.

Cap. 17.

Quarta.

q. 37. ar. 1.

q. 104.

Antonin.

Caraf. pro

tectoribus

rum.

Cap. 3.

Hom. 10.

Cap. 3.

q. 2. q. 104.

q. 38. ar. 2.

q. 2. q. 109.

Cap. 1.

Cap. 3.

q. 38. ar. 3.

Hom. 4.

Articu. 4.

Cap. 3.

Cap. 3.

Salus, hanc etiam veritatem docet Aug. super Ioan nē D. Chrift. & omnes Scholastici, vide Sotū hic.

Dist. 2. q. 2. artic. 3.

Octava concl. Baptismus Ioannis nō debuit cessare baptizato Christo: probat istam D. Thomas, quia precursor non debuit cessare donec veritas manifestaretur, sed Ioannes erat precursor, & baptismus eius erat adhuc sub umbra legis: igitur, &c. Vbi nota, quod hęc etiam conclusio est de fide, & docent eam omnes ferē patres præsertim venerabilis Beda. Chrift. Aug. cōveniunt etiam in ea omnes Scholastici asserentes propterea præmissam fuisse mortem Ioannis, & eo sublato de medio Christum maxime prædicare cepisse, vt omnis multitudinis affectio ad Christum trāsiret, & non yltra his quæ de vtroq; erat sententijs scinderetur.

Distin. 2.

Nona concl. Quotquot baptizati essent à Ioanne. erant postea baptismo Christi baptizati: probat hanc Sanctus Thomas, quia baptismus Ioannis non conferebat gratiam, nec imprimebat characterem: ergo &c. Vbi nota, quod Magister sententiarum hic dicit, quod ponetes spem in baptismo Ioannis erant baptizandi baptismo Christi. sed illi qui non ponebant spem in baptismo Ioannis, & credebāt Trinitatem personarum, non erant baptizandi baptismo Christi, sed tantum per impositionem manuum suscipiebāt spiritum sanctum. Scotus vero ait, quod Ioannes potuit baptizare forma baptismi Christi, quam forsitan sciuit ex discipulis Christi, & isti non fuerunt amplius rebaptizandi, sed si Ioannes baptizasset aliquos non forma baptismi Christi, hi tales debuerunt baptizari iterum, sed conclusio nostra est sequenda cui concordat Albertus Magnus. Alex. Bonaventura, Ricardus, Thomas de Argentina, Durandus, Carthusianus, & omnes boni Authores.

Cap. 19.

Cap. 3.

Cap. 2. Quest. 9.

Decima concl. est, forma baptismi Ioannis erat ista, ego te baptizo in nomine Christi venturi: probat Sanctus Thomas ex actis Apostolorum vbi habetur, Ioannes baptizabat baptismo pœnitentię populū dicens, vt in eum qui venturus esset post ipsum crederent: igitur conclusio vera. Circa quā nota, quod sunt duę opiniones, prima est posita in conclusione, quam docuit D. Ambr. lib. de Spiritu Sancto, D. Hieronymus super Ioelem, Vgo de Sancto Victore, Magister in præsentī distinctione Alexan. Alensis quarta parte summe, Sanctus Thomas, & plures alij Scholastici: alia est opinio, quæ dicit Ioannem non ysum fuisse aliqua forma verborum in baptizando, & hanc opinionem docet Scotus, Ioannes de Bassolis, Durandus, & Dominicus de Soto, Bartholomæus Medina, ait quod hęc opinio probabiliter sustineri potest sine præiudicio fidei, cum scriptura expresse non loquatur, quæ forma verborum fuerit vsus. ego tamen dicere sequendam esse primam opinionem, cū eam docuerint tot illustres Doctores &c.

DISTINCTIO III.

In hac distinctione agitur de necessitate sacramentorum, & ponitur prima conclusio talis: nullum sacramentum fuit simpliciter necessarium ad humanam salutem: probat hanc Sanctus Thomas tertia parte, quia passio Christi ex qua sacramenta fluxerunt, & virtutem habent, non fuit simpliciter necessaria, ergo neq; ipsa sacramenta. Vbi nota, quod necessarium est duplex, vno modo sine quo aliquid esse non potest sicut cibus est necessarius ad salutem humanam conseruandam. alio modo per quod melius, & conuenientius peruenitur ad finem, sicut equus necessarius ad iter: primo modo intelligitur conclusio non secundo, & est doctrina Augustini decimo libro de Trinitate dicentis: Verum etiam ostendamus non alium modum possibilem Deo defuisse, cuius potestati omnia æqualiter subiacerent, sed sanandæ miseræ nostræ conuenientiorē alium modum non fuisse, & hęc est communis sententia omnium Theologorum, lege Vegam libro septimo super Concilium Tridentinum, Duran. Bonavent. Gabr. Alex. hic.

q. 61. art. 3.

Secunda conclusio. In statu innocentie nullum fuisse sacramentum proprie dictum necessarium, probatur quia tale sacramentum est medicina contra morbum, & cum ibi nullus fuisset morbus: igitur &c. Vbi nota, quod est communis sententia Theologorum de hac conclusione, verum Alex. & Durand. arbitrantur, quod si in statu innocentie homines perstitissent, tenerentur aliqua sacrificia ad fidem sanctissimæ Trinitatis protestandam habere, & offerre, sed errant quia si non cecidissent factis fuisset eis verbotenus illam protestari, neque essent illa sacrificia necessaria ad distinctionem religionis, quia tunc vnus fuisset Dei cultus in toto terrarum orbe, neq; ad redimendam pœnam temporalem peccatis debitam, quia in illo statu nulla fuisset culpa, & Christus Redemptor noster dixit apud Matthæum, non opus valentibus medico, sed male habentibus.

Tertia conclu. In lege naturæ nullum fuit sacramentum proprie dictum necessarium: probat hęc S. Tho. 3. par. quia tale sacramentum non habebat virtutem conferendæ gratiæ, neque figurabat Christum, nisi implicite, & valde obscure: ergo &c. Circa quā nota, quod est duplex opinio prima est affirmans, quam defendit Ioseph Angles de mente Scoti in floribus Theologicarum quæst. quod in lege naturæ fuit aliquod sacramentum proprie dictum quo paruulis originale peccatum remittebatur, alia est negans, quæ posita est in conclusione quia ante institutionem circumcisionis sola fides futuri Christi iustificabat tam pueros quam adultos, probabile tamē est, quod parentes fideles pro paruulis natis, & maxime in periculo existentibus aliquas preces Deo funderent, vel aliquam benedictionem eis adhiberent, sicut adulti pro seipsis preces, & sacrificia offerebant, & hęc est sequenda quæ est B. Greg. & refertur de consecratione dist. 4. can. quod autem apud nos &c.

Quarta concl. est pueris periclitantibus in vteris maternis nullum remedium adhiberi poterat, probatur quia tales non poterāt bene dici offerri: igitur &c. Vbi nota, quod hic est duplex opinio prima affirmans, quam defendit Caiet. in 3. par. S. Th. quod in omni statu, tales periclitantes saluari possunt benedicendo ipsos, vel offerendo Deo, eo modo quo benedici, & offerri possunt, id tamē Caiet. sub correctione dicit, alia est opinio negans posita in conclusione, de qua lege Dominicum de Soto in præsentī lib. distin. 5.

Quinta concl. In legis scripte statu fuerunt necessaria

q. 61. art. 3.

Cap. 6.

Cap. 19.

q. 61. art. 1.

Cap. 1.

Cap. 19.

Tit. 14.

Sess. 7.

Quest. 24.

Quest. 1. Cap. 2.

Dist. 1. q. 3.

ria sacramenta: probat hęc S. Th. 3. par. quia in illo statu fuerunt necessaria quædā signa visibilia, quibus homo fidē suā protestaretur de futuro Saluatoris aduētū, sed huiusmodi signa dicuntur sacramenta: igitur &c. Vbi nota, quod ante legem scriptam non fuit determinate præfixum hominibus, quibus sacramenta vterentur, sicut fuit per legem quod erat necessarium, & propter obtenebrationē legis naturalis, & vt esset determinate fidei significatio, & hęc est sententia D. Augustini lib. 19. contra faustum dicentis prima sacramenta quæ celebrabantur, & obseruebantur ex lege prænuntiā erāt Christi vcturi, nam per incrementa temporum creuit diuinæ cognitionis augmentum, vnde necesse fuit determinari præcepta in lege scripta, & cū his quædam fidei sacramenta.

Sexta concl. In statu nouæ legis sunt septem sacramenta: probat hanc Sanctus Thomas tertia parte, quia finis sacramentorum nouæ legis requirit numerum septenarium: ergo &c. Vbi nota, quod hęc est de fide determinata in Concilio Florentino, & Trident. Sess. 7. & hoc conuenientissimè, quia homo per inobedientiam septem spiritualibus infirmitatibus animæ subieciēbatur. scilicet peccati originalis, & mortalis, venialis, malitiæ concupiscentiæ, ignorantiæ, & impotentiæ, ac debilitatis ad bonum, propter hoc ad eripiendū ipsum hominem ab his infirmitatibus instituta sunt septem sacramenta, nā ab originalis culpæ infirmitate eripit baptismus, à peccato mortali penitentiā, à veniali extrema vnctio à malitia Eucharistia, à concupiscentia matrimonium, ab ignorantia ordo, ab impotentia cōfirmatio: hinc Petrus de Palude hęc carmina confecit, ordinat, & iungit baptizat chrismat, & vngit, peccatum plangit, in altari sacra tangit, sunt plures aliæ rationes quare sacramenta sunt in numero septenario quas videre poteris apud Sactum Thomam Diuum Antoninum tertia parte, Sotum, Ricardum, & ceteros Scholasticos &c.

Septima conclu. Hęc septem sacramenta omnia sūt instituta ab ipso Christo Domino nostro: probat hanc Sanctus Thomas, quia solus Christus operatur interiorē effectum horum sacramentorum. ergo à solo Christo fuerunt instituta. Vbi nota, quod hęc est de fide, & definita in Concilio Florentino, & Tridentino vbi ita dicitur, si quis dixerit sacramenta nouæ legis non fuisse omnia à Christo Domino nostro instituta, aut esse plura, aut pauciora, quam septem anathema sit. ex qua determinatione habes, quam turpiter errasse Alexan. Alēf. in quarta parte dicentem sacramentorum confirmationis fuisse ab Ecclesia in Concilio Meldensi institutum, & Diuum Bonaventurā distin. 7. qui tenet eum Alex. & Vgo. lib. de sacramentis par. 15. qui affirmat extremam vnctionem fuisse à Beato Iacobo institutam.

Octaua conclusio. Christus Dominus potuit ministris suis communicare potestatem instituendi sacramenta: probat hanc Sanctus Thomas, quia instrumentum coniunctum quanto fuerit fortius tanto magis virtutem suam instrumento separato tribuere potest, vt manus baculo: igitur &c. Vbi nota, quod hic sunt tres opiniones prima est Scoti dicentis solum Deum posse instituere sacramenta, quia solus dat gratiam, licet ex commissione sua

aliqua creatura etiam hoc agere posset, secunda est opinio Durandi in præsentī libro docentis potuisse Deum concedere Apostolis, vt eligerēt quosdam res sensibiles, quæ essent sacramenta, non tamen potuisse illis conferre gratiam capitis. tertia est opinio Sancti Thomæ, quam posuimus in conclusione, quam sequuntur Alexan. & Bonaventura, & ceteri boni authores. quia cum Christus sit Deus, & homo, quatenus Deus habet potestatem authoritatis, & hanc nō potuit communicare Apostolis, sicut nec diuinam essentiam, quatenus vero homo habet potestatem excellentiæ, & hanc potuit ministris communicare dando. scilicet tantam gratiæ plenitudinem, vt ad inuocationem nominum ipsorum sanctificarentur sacramenta, & vt ipsi possent instituere sacramenta &c.

Dil. 6. q. 4.

Nona conclusio. Conuenientissime Christus fecit non communicando Apostolis potestatem instituendi sacramenta: probat hanc Sanctus Thomas tertia parte, quia si hoc fecisset tunc Christiani ponerent spem suam in hominibus: ergo &c. Vbi nota, quod aliqui hæretici dixerunt Christū nō communicasse talem authoritatem ex inuidia, & allucinati sunt valde, quia hoc fecit non propter inuidiam, sed propter vtilitatem fidelium, nam si Corinthij diuidebantur, quod alij à Paulo, alij à Cepha essent baptizati hinc dicebant ego sum Pauli alter vero ego sum Apollō, vt habetur, 1. Corinth. quanto maior occasio schismatis in Ecclesia fuisset, si Apostoli habuissent authoritatem instituendi sacramenta, ne igitur schismatis occasio præberetur talem potestatem cōferre haud decuit, vide Sotum, & D. Tho. vbi supra.

q. 64. art. 4.

Cap. 1.

Decima conclusio. Soli homines possunt esse ministri sacramentorum: probat hanc Sanctus Thomas tertia parte, vbi supra, quia soli homines conformantur Christo passo: ergo &c. Vbi nota, quod hęc conclusio intelligitur de potestate ordinaria, quia de potestate absoluta posset etiam angelis potestatem ministrandi sacramenta tribuere, propterea si angeli boni aliquod sacramentale ministerium facerent esset ratum habendum, quia hoc factum esset diuina voluntate, sicut templum montis gargani in apulia per angelum consecratum est, secus autem si demones qui sunt spiritus mendacij aliquod sacramentale ministerium exhiberēt non esset ratum habendum, lege Diuum Thomam hic & Sotum.

Articu. 7.

DISTINCTIO V.

Agitur in hac distinctione de caractere sacramentorum; pro cuius intelligentia ponitur talis conclusio, aliqua sacramenta nouæ legis imprimunt characterem: hanc docet Sanctus Thomas in præsentī libr. Cuius ratio est, quia per sacramenta nouæ legis homo deputatur ad spirituales militia, ideo debet esse insignitus aliquo caractere habito per ipsamet sacramenta: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod character est nomen Græcum, & significat idem, quod figura apud nos, seu nota vel signum, quod patet ex Epistola ad Hebr. Vbi nos habemus figura substantiæ, ponitur character in Græco, & hoc modo dicimus characteres figuras, quibus littere scribuntur, eodē Addit. Aq. in iiii. vol. Capr. A 4 quo-

Dil. 4. q. 1. artic. 1.

Cap. 1.

quoque modo nominamus characteres quosdam A
 figuras protrahat in quibusdam incantationibus,
 sicut etiam in Apoc. dicitur Character bestie figura
 in fronte, vel manu, quae significat ipsam pertinere
 ad familiam bestie. Generalius autem accipitur
 character pro signo, & hoc modo baptismus potest
 dici character, quia est quoddam signum, forma
 etiam verborum in sacramento aliquo character
 dici potest. sed in presenti conclusione intelligitur
 de characteribus ut est, quoddam spirituale impressum
 a Deo suscipienti sacramentum non iterabile, licet
 haeretici, ut Vucles referente Vueldensi tom. 1. di-
 cant esse rem fictitiam, Lutherus vero irridet Theo-
 logos Scholasticos de hac re Scotus in presenti li-
 bro asserit talem characterem non posse probari,
 nec ex scriptura, neque ex patribus. Caiet. 3. par. vult
 characterem incepisse ab Innocentio III. Pontifice
 Maximo de Baptismo, & eius effectu cap. maiores.
 & deceptus est, quia Aug. 2. lib. contra Donatistas;
 qui fuit ante Innocentium plusquam octoginta an-
 nis multa scribit de hac veritate; quia a traditione
 Apostolorum emanavit; & propterea vniuersalis
 Ecclesia semper eam habuit, idcirco conclusio pre-
 fens est tenenda de fide catholica; vt patet ex Con-
 cilio Florentino, & Tridentino. Vbi ita legitur si
 quis dixerit in tribus sacramentis baptismo, scilicet
 confirmatione, & ordine non imprimi characterem
 in anima, anathema sit.

Diuerse definitiones ponuntur de characteribus a
 diuersis doctoribus: probatur primo ex Dionysio
 secundo cap. celestis Hierarchiae dicente character
 est signum sanctum communionis fidei, & sanctae
 ordinationis datum ab Hierarcha. Alii dicunt, quod
 character est distinctio a characteribus aeterno impres-
 so animae rationali secundum imaginem configura-
 ns Trinitatem creatam Trinitati creati, & recrean-
 ti, & distinguens a non configuratis secundum sta-
 tum fidei. S. Thomas ait, quod character est quoddam
 signaculum, quo anima insignitur ad suscipiendum,
 vel alijs tradendum ea; quae sunt diuini cultus. Alii
 vero dicunt quod character est spiritualis potest-
 as, quae traditur alicui suscipienti sacramentum
 non iterabile. Conc. vero Trident. docet, quod est si-
 gnum quoddam spirituale; & indelebile impressum
 in anima nostra. Vbi nota, quod illa definitio; quae
 tribuitur Dionysio non expresse inuenitur ab eo
 tradita, secunda vero definitio est Magistralis, quia
 in eo ponuntur quatuor causae nempe formalis;
 quando dicitur a characteribus aeterno. id est a filio,
 qui est character patris: tangitur causa materialis
 ibi animae rationali secundum imaginem: tangitur
 etiam causa finalis, ibi consignans Trinitatem, &
 distinguens &c. Veram definitio Concilij Triden-
 tini, quae breuissima est, sequenda venit.

Tertia conclusio. Character est ens reale quod-
 dam in anima impressum: hanc probat S. Thomas
 tertia parte, quia illud quod redacitur ad secundam
 speciem in qualitate est ens reale absolutum, sed cha-
 racter est huiusmodi: ergo &c. Circa quam nota, quod
 sunt diuersae sententiae Theologorum, nam aliqui
 vt fuit Duran. hic voluit esse ens rationis. Scotus
 est dubius in hoc negotio, sed dicit characterem
 esse ens relatiuum. Ricardus scribit characterem
 esse qualitatem, sed non in aliqua specie eius; quia
 est diuini ordinis, Alexander Alenfis, & D. Bona-

uentura, & Albertus dicit esse in prima specie qua-
 litatis; quia est dispositio ad gratiam. Marfilus. q. 4.
 dicit esse ens reale, & in quarta specie qualitatis,
 quia est figura; his tamen reiectis sequenda est con-
 clusio, quae est S. Thomae. Quia virtus quae est in sa-
 cramentis non est per se in genere, vel in specie. sed
 per reductionem: eo quod est quoddam fluens, &
 incompletum; sicut etiam character non per se, sed
 reductiue erit in specie.

Octaua conclusio. Character non est in essentia
 animae, tanquam in subiecto, sed in potentia: hanc
 docet S. Tho. 3. par. & ratio est, quia principium im-
 mediatum operationis est potentia animae, & non
 essentia; quia essentia ordinatur ad esse, & potentia
 ad operari. sed character est ordinatum ad reci-
 piendum, vel tradendum, quae sunt operationes:
 igitur conclusio vera. Sed aduerte hic, quod sunt
 diuersae opiniones Theologorum. Nam dominus
 Marfilus dicit characterem esse in essentia animae,
 quia est configuratio hominis Christiani ad ipsum
 Christum. Ricardus docet characterem subijci in
 intellectu, tanquam in subiecto. Durandus vult esse
 in potentia executiua, vt in manu, & lingua. rei ta-
 men veritas est, quam docuit Sanctus Thomas in
 conclusione, quia sicut essentia animae perficitur
 per gratiam, qua anima spiritualiter viuit, ita po-
 tentia naturalis animae perficitur per spirituales
 potentias; quae est character, & ideo non in essen-
 tia, sed in potentia animae subijci debet.

Quinta conclusio. Character ponitur tanquam in
 subiecto in ipsa potentia intellectiua: hanc probat
 Sanctus Thom. 3. par. quia subiectum characteris
 debet esse superior pars animae ad recipiendum vel
 tradendum cultum protestantem fidem; sed talis
 pars est potentia intellectiua, seu cognitiua in qua
 est ipsa fides: igitur conclusio vera; nempe quod
 character ponitur in intellectu, quia est potentia su-
 perior animae, & cognitiua, & subiectum fidei. Vbi
 nota, quod circa hanc conclusionem sunt duae opi-
 niones, quarum prima est Scoti tenentis caracte-
 rem debere poni tanquam in subiecto in ipsa vo-
 luntate, quia iustitia ponitur in voluntate, & cha-
 racter videtur pertinere ad iustitiam: igitur erit in
 ipsa voluntate. & hanc opinionem sequitur Scotus
 Petrus de Aquila, Ioseph Angles, & tota cohors
 Scotistarum. secunda opinio est ipsius Ocham qui
 tenet potentias animae esse idem realiter cum ani-
 ma; ex consequenti character indifferenter ponit-
 ur in anima, & in omnibus eius potentijs; his tamen
 non obstantibus sequenda est conclusio S. Thomae,
 quae est conformis doctrinae Concilij Tridentini
 denientis characterem imprimi in anima, non in
 lingua, vel in manu, vt inquit Durandus, non in vo-
 luntate, vt dicunt Scoti & alii, non in omnibus poten-
 tijs, vt inquit Ocham. sed in anima, per quam ra-
 tionabiliter intelligitur pars intellectiua.

Sexta conclusio. Character distinguitur realiter a
 subiecto in quo ponitur: elicitur haec ex S. Thomae
 vbi supra, & ratio huius est, quia potentia spiritua-
 lis ab extrinseco adueniens per Dei creationem in
 ipso intellectu realiter distinguitur ab eo, sed cha-
 racter est huiusmodi: igitur &c. Circa quam nota,
 quod Dominicus Soto errauit hic, quia tenet cha-
 racterem non esse rem distinctam realiter a suo sub-
 iecto, licet probabiliter, quia nominales sustinet
 rem

rem quantam, non distingui a quantitate, conso-
 nantius tamen dicitur sanctorum, & rationi tenen-
 du est, quod character distinguitur realiter a suo
 subiecto, & hoc sequuntur omnes illustriores Tho-
 mistae, opinio autem nominalium, nec probabiliter
 sustinenda venit, quia sicut gratia, per quam homo
 acquirit diuinum esse, est qualitas distincta ab es-
 sentia anime, ita, & virtutes ab ipsis potentijs, & quia
 character se habet ad potentiam animae sicut gra-
 tia ad essentiam, idcirco haec est verior, & securior
 opinio, quae posita est in conclusione.

Septima conclusio. Character est potentia instru-
 mentalis respectu sacramentorum: probat hanc San-
 ctus Thomas vbi supra, quia virtus cognoscitur ex
 natura subiecti, sed character est in ministro sacra-
 mentorum, quia est instrumentum quoddam: igitur
 conclusio vera. Vbi nota, quod Scotus errauit
 hic dicens characterem esse respectu extrinsecus ad-
 ueniente: nam talis respectus non poterit esse vir-
 tus instrumentalis, quia respectus intuetur termi-
 num, & fundamentum, virtus autem instrumenta-
 lis attenditur secundum conditionem principalis
 agentis, & ideo character indelebiliter inest anima
 non propter sui perfectionem, sed propter perfectio-
 nem sacerdotij Christi a quo deriuatur character,
 sicut quaedam virtus instrumentalis respectu exte-
 rioris cultus; quippe qui post hanc vitam non remanet
 remanet tamen finis illius cultus, & ideo in alio secu-
 lo remanet character in bonis ad gloriam eorum,
 & in malis ad ignominiam, sicut enim militaris cha-
 racter remanet in militibus post adeptam victoriam,
 & in his, qui vicerunt ad gloriam, & in his, qui victi
 sunt ad poenam.

Octaua conclusio. Character sacramentalis speciali-
 ter est character Christi: hanc docet S. Tho. 3. par.
 & ratio est, quia character sacramentalis est ad re-
 cipiendum, & datum ea quae sunt cultus Christiani:
 igitur specialiter est character Christi, patet conse-
 quentia, quia totus ritus Christianae religionis de-
 riuatur a sacerdotio Christi, cui configurantur fi-
 deles. Vbi nota, quod Christus habet multas praerogati-
 uas, est enim Rex noster, caput, & sacerdos,
 quatenus est Rex imposuit nobis leges redditur-
 usque est bonis, & malis, prout quilibet gessit in
 corpore; prout vero est caput ab eo emanat virtus
 sacramentorum, prout autem est sacerdos verbis,
 & re constituit cultum sacrificiorum offerens se ip-
 sum in cruce iuxta illud ad Hebraeos Christus assis-
 tens Pontifex futurorum bonorum aeterna redem-
 ptione inuenta, & iuxta hanc praerogatiuam intel-
 ligitur praesens conclusio.

Nona conclusio. Character quo sancti deputan-
 tur in Ecclesia triumphanti non dicitur esse chara-
 cter Christi, sed ipsius Dei: probat ista S. Tho. vbi
 supra, quia character alicuius principis est signum,
 quo milites redduntur similes illi in aliqua pote-
 estate, sed per gratiam sancti efficiuntur similes Deo
 in potestate fruendi diuina essentia, quia sicut Deus
 est Beatus in visione, & fruitione diuinae essentiae,
 ita homo, & sancti, in patria per gratiam acceptan-
 tur ad similem beatitudinem: igitur &c. Circa quam
 nota, quod haec conclusio fundatur in sacris literis;
 scribitur enim apud Ezechielem signa Thau su-
 per frontes virorum gementium, & dolentium, &
 in Apoc. Nolite nocere terrae, & mari, neque arbo-

ribus coadusque; signemus seruos Dei nostri in fron-
 tibus eorum, quas auctoritates, Thomas Vueldens
 sis lib. 1. de sacramentis, vult esse intelligendas de
 characteribus, & deceptus est, quia vniuersi doctores
 intelligunt eas de gratia, quae seruos Dei proprie
 fecerunt a seruis diaboli, namque character poterit
 esse in seruis diaboli, & absque gratia, sed gratia po-
 terit esse absque ipso characteribus, vt in obseruantibus
 legem naturae, & legem scriptam; hi enim erant
 signati signo Thau, scilicet gratiae, sed non caracte-
 ribus, qui est effectus sacramentalis; propterea di-
 ctum est, quod gratia est character ipsius Dei, &
 non Christi.

Decima conclusio. Malitia obstinata damnatorum di-
 citur character Antichristi, vel diaboli: probat hanc
 S. Thom. vbi supra, quia sicut character Christi est,
 quo homo Christianus deputatur ad cultum Dei,
 ita obstinata malitia est, qua damnati deputantur ad
 poenam aeternam: igitur conclusio vera. Vbi nota,
 quod haec conclusio est B. Aug. 15. lib. de Trinitate dicens
 quod ipsi perditionis filij characterem bestiae
 habere dicuntur, vt scribitur in Apoc. quandoqui-
 dem per characterem aliquem a ceteris distinguitur,
 sed filij perditionis distinguuntur a filiis regni per
 professionem illiciti cultus, & obstinata malitiam,
 propterea talis quoquomodo character dici de-
 bet. adde quod sicut character sacramentalis, qui
 est quaedam participatio sacerdotij Christi aeterni
 indelebiliter manet in anima, ita obstinata malitia
 indelebiliter manet in obstinatis.

D I S T I N C T I O VI.

I N hac distinctione disputat Capr. de suscipien-
 tibus baptismum, pro cuius intelligentia ponitur
 prima conclusio talis: Pueri infidelium filij an-
 te usum rationis non debent baptizari inuitis paren-
 tibus: probat hanc S. Thom. 3. par. quia non debet
 baptismus dari alicui contra ius diuinum, vel natu-
 rale, sed pueri nondum habentes usum rationis de
 iure diuino, & naturali sunt sub cura parentum:
 igitur eis inuitis baptizari non possunt. Vbi nota,
 quod hic sunt tres opiniones. prima Scoti tenentis
 paruulos infidelium Christianis principibus sub-
 ditorum posse inuitis parentibus baptizari dum-
 modo hoc caute fiat, ne scilicet post baptismum pa-
 rentibus reddantur, sed religiose nutriantur, & ne
 parentes, hoc timetes trucident paruulos, vt a Chri-
 stianis non baptizentur, quod quidem dicit non
 licere cuilibet, sed principi, qui est minister diuinae
 iustitiae. secunda est opinio Durand. qui ait si pa-
 rentes infidelium sunt Christianorum principia
 possunt baptizari, sin minus, hoc non licet fieri, quia
 est periculosum quandoquidem de facili redirent
 ad infidelitatem propter naturalem affectum ad
 parentes. tertia est opinio S. Tho. posita in conclu-
 sione, quae fundatur in decisione Concilij Thole-
 tani, vt habetur in decretis de Iudaeis, praecipit San-
 cta Synodus nemini deinceps ad credendum vim
 inferre, non enim tales inuiti saluandi sunt, sed vo-
 lentes, vt integra sit forma iustitiae, & haec est opi-
 nio sequenda, sic etiam habet consuetudo Ecclesiae.

Secunda conclusio. Pueri ante usum rationis conue-
 nientissime baptizari possunt: probat hanc S. Tho. vbi
 supra, quia contraxerunt ipsi pueri peccatum ori-

Cap. 13.
 Dis. 6. q. 9.
 q. 63. art. 3.
 Cap. 7.
 Sess. 7. Can. 9.
 Sess. 7. Can. 9.
 q. 63. art. 2.
 Dis. 4. q. 1.

Cap. 110.
 Cap. 6.
 Cap. 13.
 q. 63. art. 10.
 Dis. 4. q. 9.
 Dis. 4. q. 6.
 Dis. 45.
 Artic. 9.

originale per quod perpetue penae addicti sunt: igitur ad hanc fugiendam, & ut salutem consequantur renascendo conuenientissime baptizantur. Vbi nota, quod haec conclusio est de fide definita in multis Concilijs, & tandem in Concilio Tridentino, ex qua conclusione refutantur variae haereses, quarum prima assererat paruulis, nihil prodesse baptismum, ante usum rationis, quae fuit cuiusdam Petri de Bruti, quam ab inferis reuocarunt Anabatistae, quibus subscribere, visus est Erasmus in Prologo super Matth. dicens si placeret maioribus Ecclesiae paruuli cum veniant ad aetatem adultam essent interrogandi an vellent seruare legem Christi, qui si nollent suo arbitrio essent relinquendi. secunda haeresis fuit Pelagij negantis paruulos habere originale peccatum, atque ita dicebat baptismum minime indigere. Tertia fuit Manicheorum, qui dixerunt baptismum paruulis esse vtilem, sed non necessarium, quia parentum precibus deficiente aqua saluari poterat. quarta haeresis fuit cataphrigum, & Marchionistarum, qui mortuos baptizare tentarunt, de quibus omnibus lege Alphonsum de Castro haeresi 3. de baptismo.

est adultus, aut paruulus, si adultus sufficit baptismus fluminis, si non potest habere baptismum fluminis. Si autem baptizandus erit paruulus, ille qui habet talem paruulum baptizandum poterit baptizare si non potest habere alium ministrum magis idoneum, ne communicet pro paruulo suo in peccato cum praecisus ab Ecclesia. & haec doctrina est B. Augustini libro de fide ad Petrum, ubi ait firmissime tene, & nullatenus dubites extra Ecclesiam baptizatis si ad Ecclesiam non redierint baptismum cumulari ad perniciem. Eandem quoque doctrinam docuit Leo Papa in quadam epistola ad sedem Alexandrinam.

Quinta concl. Malus minister baptizans cum solennitate quasi minister Ecclesiae, peccat mortaliter: probat hanc S. Tho. in praesenti libro, quia ille, qui est in peccato mortali, & exhibet se ministrum Dei, & Ecclesiae, peccat mortaliter, sed malus minister malitia peccati mortalis baptizans cum solennitate est huiusmodi: igitur conclusio vera. Circa quam animaduerte, quod Durandus hic narrat duas opiniones, quarum prima est S. Tho. quam explicauimus in conclusione, alia est, quam ipse sequi videtur, quod malus minister in nullo casu potest baptizare, quin non peccet, nec excuset eum aliquis casus necessitatis, & errat, quia minister baptizando ab seque solennitate non peccat, & hoc in casu necessitatis, quia opus misericordiae licitum laico, & alicui vetula erit etiam licitum malo ministro, sed baptizare in casu necessitatis sine solennitate est opus misericordiae licitum laico. immo, & infidelij ergo erit etiam licitum malo ministro, & ideo opinio S. Tho. est sequenda, de qua lege Petrum de Palude, qui latius tractat materiam istam.

Sexta concl. Aqua naturalis non transmutata, sed existente, & saluata sua specie est propria materia baptismi: hanc docet S. Tho. 3. par. quia baptismus est regeneratio in vita spirituali, talis autem regeneratio conuenit aquae existenti in sua propria specie, vt scribitur apud Ioanem, Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non potest introire regnum Dei. Vbi nota, quod haec conclusio est de fide definita in Concilio Florentino, & Tridentino. Vbi ita legitur si quis dixerit aquam veram, & naturalem non esse de necessitate baptismi anathema sit. hinc sequitur, quod nec in gelu, nec in niue, aut grandine aut in aqua rosacea, & alijs aquis arte confectis potest fieri baptismus. in lixiuio vero, & aquis sulphureorum balneorum, & in iure carniuum dummodo substantialiter non sit transmutata baptismus fieri potest, contra opinionem Innorum, qui dicunt materiam baptismi esse ignem, & haec opinio etiam fuit error Seleuci Hermij, & Galatarum, contra etiam errorem Armenorum affirmatiu non solum aquam, verum etiam chrisma esse de necessitate baptismi, contra etiam errorem Vualdentium, qui voluerunt non debere vlllo modo misceri oleum in baptismo, & contra errorem flagellatum dicentium baptismum aquae cessasse, mutatumque fuisse in baptismum sanguinis. haec ergo conclusio aduersus omnes istos est sustinenda, & defendenda, de qua lege Alphonsum de Castro verbo baptismus.

Septima concl. Praecisa forma baptismi sub qua perficitur baptismus est ista, ego te baptizo in nomine patris, & filij, & Spiritus Sancti: hanc probat S. Tho.

66. S. Tho. 3. p. quia in forma baptismi debet exprimi causa principalis, & instrumentalis, sed causa principalis est Sancta Trinitas. Instrumentalis vero minister, sed de utraque fit mentio in supradictis verbis, igitur conclusio vera. Vbi nota, quod haec conclusio est de fide. & habetur primo. cap. de Baptismo, & eius effectu, & similitur ex verbis Saluatoris apud Matth. Bentes docete omnes gentes baptizate eos, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, hinc sequitur nullam posse seipsum, baptizare: ideo enim Christus, dixit baptizate eos, nam sicut in generatione naturali nemo potest seipsum generare, ita neque in spirituali regeneratione poterit quis per baptismum, quia regeneratio est seipsum regenerare.

Octaua conclusio. Baptismus datus sub his verbis, ego te baptizo, in nomine genitoris, geniti, & spirati, non est verus baptismus; hanc docet Sanct. Thom. vbi supra, quia in alijs nominibus, quae Christus Saluator noster non dixit, Sacramentum baptismi effici non potest, sed tantum haec tria nomina dicit Apostolus, scilicet Patris, Filij, & Spiritus Sancti, & non alia. igitur conclusio vera. Vbi nota, quod sunt duae extremae opiniones, altera ipsius Glofiae in Canone. Multi sunt de consecratione, distinct. 4. quam opinionem secutus est Caietanus, in tertiam partem Sancti Thomae, asserens sub hac forma genitoris, geniti, & spirati conferri posse baptismum, quia non sit mutatio, quo ad materiale significatum, sed tantum, quo ad formale, quia idem significat genitor, quod pater materialiter, genitor enim significat actum generandi, & vnus, & idem est generans, & pater. Alia est opinio communis omnium Theologorum, quam posuimus in conclusione, eam secuti sunt Alexander Ale. Dur. Bor. Scotus Thom. de Argentina, & ceteri Scolastici, quia licet genitor, & pater significant idem materialiter non tamen sunt nomina. idcirco est praesens conclusio sequenda.

Nona conclusio. Baptismus collatus, in nomine Christi tantum, non est verus baptismus, hanc probat Sanctus Thom. ubi supra, quia Sacramenta habent efficaciam, ab institutione Christi, sed Christus Dominus non instituit baptismum, in nomine Christi, igitur conclusio vera. Vbi nota, quod de hac conclusione extant tres opiniones. prima est diui Ambrosij, quem citat, & sequitur Magister, cui adhererunt Andrianus, in materia de baptismo, & Caietanus, quod talis baptismus collatus, in nomine Christi, est verus, quia sic Apostoli baptizarunt, secunda est opinio Riccardi, & Scoti, qui in hac re ancipites esse videntur. ait enim Riccardus, baptismum, sub tali forma collatum esse sub conditione reiterandum. tertia est opinio Sancti Thom. expressa in conclusione, quam sequitur Alenfis diuus Bonaventura, Argentina declarantes, baptismum modo in nomine Christi tantum, uel in nomine vnus personae tantum, uel totius Trinitatis implicite collatum non esse, verum baptismum, haec conclusio, constat ex definitione Zachariae Papae Canone in synodo Anglorum, de consecra. & licet Apostoli in primitiua Ecclesia baptizassent, in nomine Christi, hoc fecerunt ex speciali reuelatione Spiritus Sancti, vt nomen Christi, quod erat odiosum Iudaeis, & gentibus honorabile redderetur.

Decima conclusio. Baptismus sanguinis praualer, quoad infusionem gratiae reliquis duobus baptismis, scilicet fluminis, & fluminis, hanc probat diuus Thom. 3. Primo exemplo Iatronis non baptizati, baptismate fluminis, & ei diuinitus fuit a Christo, hodie mecum eris in Paradiso, ergo, &c. Vbi nota, quod sunt duae opiniones, quarum prima est Alexand. Alenfis, & Diui Bonauent. & Durand. affirmantium haec tria baptismata habere se, sicut excelsus, & excessum, & maioris meriti est baptismus fluminis quam aquae, quia in baptismo, aquae datur equalis gratia paruulis, sed gratia, quae datur per baptismum fluminis respondet deuotioni suscipientis, uel operantis, altera est opinio posita in conclusione, & est definita ab Ecclesia, in Canone cum arte, de celebratione Missarum. vbi Ecclesia prohibet orare pro Martyre. Nam dicit iniuriam facere martyri, qui pro illo orat, non autem prohibet pro baptizatis aqua, & flumine orare, quare maiorem gratiam infundet baptismus sanguinis maiori que meriti iudicabitur, quia perfectiorem modum operandi habet, nempe per sanguinis effusionem, fluminis vero per dolorem, & amorem erga Deum, aquae autem baptismus per solam exterioriorem abluitionem idcirco conclusio praesens, est sequen.

DISTINCTIO VII.

IN hac distinctioe septima, agitur de Sacramento confirmationis, de quo ponitur prima conclusio, talis confirmatio est vere, & proprium Sacramentum: probat hanc S. Tho. 3. p. quia per confirmationis Sacramentum habetur specialis effectus gratiae, in baptismo regeneramur ad vitam, post baptismum confirmamur ad pugnam, in baptismo abluimur, post baptismum roboramur, ergo, &c. Vbi nota, quod haec conclusio est de fide catholica definita in Concilio Florentino. sub Eug. III. Sess. 7. & in Concilio Tridentino, ubi dicitur, si quis dixerit confirmationis Sacramentum esse ociosam caerimoniam, & non potius verum Sacramentum, anathematis, & haec determinatio facta est contra Lutherum negantem hanc veritatem, licet ante ipsum Nouatus, & eius sequaces quoque negassent, vt scribit Optatus, lib. 2. contra Donatistas, & Theodorus, lib. 3. in Comp. Fabularum haeticorum, Armeni quoque contemnunt hoc Sacramentum, ut scribit Armacianus, lib. 9. de quaest. armen: negauit etiam hanc veritatem Vuicleph tempore Concilii Constantiensis, & nonnulli alij haeretici, de quibus lege Alfonso de Castro, verb. confirm.

Secunda conclusio. Sacramentum confirmationis, fuit institutum a Christo, probat hanc S. Tho. vbi supra, quia instituere sacramenta spectat ad auctoritatem excellentiae, haec autem potestas soli Christo competit, ergo, &c. Circa quam nota, quod sunt tres opiniones prima est Alex. Alex. & D. Bon. affirmantium hoc Sacramentum fuisse institutum ab Ecclesia, in Concilio Meldensi, secunda opinio est cuiusdam Doctoris Anglicani, quam recitat S. Tho. tacito nomine, hic enim voluit hoc Sacramentum institutum fuisse ab Apostolis, tertia est opinio in conclusio. expressa definita in Concilio Tridentino, ubi dicitur, si quis dixerit sacramen

q. 69. art. 8.
Dist. 4. q. 7.
Cap. 4.
Dist. 4. q. 3. artic. 2.

Quaest. 66. Art. 5.
Cap. vlti.
Dist. 5. q. 2.
Dist. 5. q. 4.
Dist. 4.
q. 66. art. 3.
Cap. 3.
Sess. 7. Can. 4.
Dist. 3.
Dist. 4.

Quaest. 66. Art. 11.
Distin. 6.
Quaest. 72. Art. 1.
Sess. 7.
Cap. 12.
Quaest. 72. Art. 1.
p. 4. q. 23.
Sess. 7.
ta

ta nouæ legis nõ fuisse omnia instituta a Domino nostro Iesu Christo, &c. anathema sit, nec propterea ille opiniones sunt hereticæ, quia non dicunt, vt ait Franciscus de Victoria in summa Sacramentorum confirmationem non esse Sacramentum, sed dicunt, quod Christus habuit potestatem condendi Sacramenta, illamque comunicauit Apostolis, & Ecclesiæ, &c.

Quest. 72
Ar. 2.

Tertia conclusio. Chrisma est debita materia huius Sacramenti: probat S. Thom. istam 3. p. quia in hoc Sacramento datur plenitudo Spiritus Sancti, ad robur spirituale, sed talis plenitudo conuenienter sine designatur, per chrisma, quod significat unguentum compositum ex oleo, & balsamo: ergo, &c. Vbi animaduerte, quod chrisma est uocabulum Græcum, & Ecclesia accepit illud ex Diony. de Ecclesiastica Hierarchia, sed an balsamum sit de essentia confirmationis, sunt tres opiniones, prima affirmans, quæ est Petri de Palude, quam sequitur D. Antoninus. 3. p. titu. 14. & Chrysostomus Iauellus Canapitius. 5. p. Philosophiæ moralis diuinæ, atque christianæ tract. 3. ubi ait oleum oliuarum per se, & balsamum nisi simul mixta, & consecrata sint non possunt esse materia Sacramenti confirmationis, secunda est opinio Petri Aureoli, vt refert Marsilius hic, quod nulla est materia huius Sacramenti, sed tantummodo confertur per manuum impositionem tertia est opinio Cai. in expositione huius conclusionis, quod balsamum est necessarium in hoc Sacramento necessitate præcepti non Sacramenti, & hanc sequitur Soto, & Franciscus de Victoria, & omnes boni authores, quia in sola Syria terra paganorum, reperitur uerum balsamum, & non est uerisimile, quod Deus, tam arduam materiam uoluerit esse de essentia huius Sacramenti, &c. lege ipsum 3. p. ubi supra.

Cap. 4.

Distin. 7.
Quest. 4.

Cap. 13.
Cap. 2.

Quest. 5.

Quarta conclusio. Tam chrisma, quam oleum sanctum infirmorum prius benedicuntur, quam adhibeantur ad usum Sacramenti. probat hanc S. Tho. 3. p. quia Sacramentum sua actione sanctificat: igitur congruum est, vt ipsa materia habeat in se sanctificationem, quæ fit per benedictionem. Vbi nota, quod hic sunt duæ opiniones, vna est affirmans a solo Episcopo debere benedici materia Sacramenti confirmationis, & hanc sequitur Petrus de Palude, hic dicens, quod si confirmatio fiat ab Episcopo nullum erit Sacramentum. Secunda est opinio Cai. in expositione huius conclusionis dicens, quod simplex sacerdos poterit benedicere materiam huius Sacramenti, & etiam conferre, ex commissione tamen sedis Apostolicæ, quia qui potest in maius potest in minus. Franciscus de Victoria, in summa Sacramentorum, quærit an Papa possit communicare consecrationem simplici sacerdoti, & ait se credere probabiliter, quod sic. Dominicus Soto uidetur arguere hanc opinionem: nihilominus est uerisimila opinio, quod potestate ordinaria a solo Episcopo chrisma benedici potest, ex commissione Pontificis poterit etiam a simplici sacerdote benedici, & propterea definitum est in Concilio Tridentino, Episcopum solum esse ordinarium ministrum confirmationis, &c.

Quest. 72.
Ar. 3.

Distin. 7.
Quest. 1.

Sess. 7.

Quinta conclusio. Forma ordinaria Sacramenti confirmationis est hæc, signo te, signo Crucis, & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris Filii, & Spiritus Sancti amen. Probat hanc S. Tho. ubi supra, quia forma dat speciem rei, sed in his uerbis continetur, quicquid spectat ad speciem huius Sacramenti: ergo, &c. Vbi nota, quod hæc conclusio, est de fide definita in concilio Florentino, tria enim continentur in hac forma, quorum primum est causæ ferens plenitudinem roboris spiritualis, qui est sancta Trinitas, qui exprimitur cum dicitur, in nomine Patris, &c. Secundum est ipsum robur spirituale, quod homini confertur per Sacramentum materia uisibilis ad salutem, quod tangitur ibi, confirmo te, chrismate salutis, tertium est signum, quod pugnantiori datur. & hoc exprimitur ibi signo te, signo Crucis, in quo scilicet Rex noster triumphauit, &c.

Sexta conclusio. In hoc Sacramento confirmationis imprimitur character, probat hanc S. Tho. ubi supra, quia in hoc Sacramento, hoc accipit potestatem ad agendum ea, quæ pertinent ad pugnam spiritualem contra hostes fidei: igitur, &c. adde quia hoc Sacramentum non est iterabile: ergo imprimitur characterem. Vbi nota, quod de pena iterandi hoc Sacramentum est duplex opinio, prima est canonistarum dicentium, iterans hoc Sacramentum efficitur irregularis, sicuti qui iterat, & baptismum. secunda est Theologorum affirmantium non esse similem rationem in baptismo, & confirmatione, quia baptismus est regeneratio, non autem confirmatio dicitur generatio: propterea peccaret peccato sacrilegij, qui tale Sacramentum iteraret, & nulla pena ei infligitur nisi, quod soli Deo seruiat in habitu monachali, vel clericali, vel habetur de consuetudine de fide est, vt tale Sacramentum non iteretur definitum est in concilio Florentino, & Tridentino.

Septima conclusio. In hoc Sacramento confirmationis confertur gratia gratum faciès: probat hæc S. Tho. ubi supra, quia per hoc Sacramentum habetur plenitudo Spiritus Sancti ad robur, sed Spiritus Sanctus interne nõ mittitur nisi per gratiam gratum facientem, igitur, &c. Vbi nota, quod hæc est de fide definita in concilio Tridentino, immo datur maior gratia, quam in baptismo, & est dignius Sacramentum, quam baptismus, ut habetur de consuetudine an sit sub præcepto vt recipiatur sunt duæ opiniones altera affirmans, quam sustinet Durandus. Petrus de Palude Ricardus, Siluester, uerbo confirmatio, altera negans, quam tenet S. Tho. Adrianus, & nonnulli alij asserentes non esse nec sub præcepto diuino, nec Ecclesiæ: periculosum tamen est sine confirmatione mortem obire nõ quia homo ille daretur nisi forte propter contemptum, sed quia detrimentum perfectionis pateretur.

Octaua conclusio. Hoc Sacramentum confirmationis est omnibus exhibendum: probat hanc Sanctus Tho. ubi supra, quia vt scribitur in actis Apostolorum Spiritus Sanctus adueniens repleuit totam domum, per quam significatur Ecclesiæ, & postea subditur, quod repleti sunt omnes Spiritu Sancto, ad quam plenitudinem consequendam datur Spiritus Sanctus, ergo omnibus existentibus in Ecclesia est exhibendum. Vbi nota, quod sunt tres opiniones de tempore quo exhibendum est hoc Sacramentum, aliqui enim dicunt, debere exhiberi omnibus ante usum rationis, unde infantibus morituris statim dari ita credit Alex. Alef. 4. p. Bonauerura

tura, Gabriel Ocham, alij uero dicunt esse ex libentem, quando pueri sunt duodecim annorum. ita uidetur asserere Thomas Vualdensis. tertia opinio & securior, quam declarat Beatus Antoninus dicens bonum est expectare septennium pueri propter periculum reconfirmationis, vt scilicet confirmatus meminerit se esse confirmatum, & ad hoc aludith cathedris Romanus docens confirmandos esse christianos, in ætate adulta, de qua re lege Sotum.

Quest. 69.
Ar. 9.

Distin. 32.

Distin. 4.

Distin. 4.
Quest. 2.
Ar. 2.

Distin. 4.

Distin. 6.
Quest. 1.

Nona conclusio. Fictio impedit effectum baptismi, & confirmationis, probat S. Tho. 3. p. quia gratia, quæ est ultimus effectus baptismi, & confirmationis nulli indispotito infunditur, sed omnis factus est indispositus: ergo nulli tali gratia infunditur quamuis recipiat Sacramentum. Circa quam nota, quod sunt tres opiniones. prima est dicens, quod factus baptizatus recipit remissionem originis culpe absque infusione gratiæ, & hanc docet Gabriel 2. sent. Secunda est cuiusdam Glosæ super cap. maiores dicentis fictionem esse duplicem cum factus dicatur ille, qui unum præterit interius, & aliud ostendit exterius, & poterit esse, vel respectu susceptionis Sacramenti, quia præterit se uelle suscipere Sacramentum, & tamen non suscepit, vel factus dicitur respectu præparationis ad Sacramentum, quia cum uelit suscipere Sacramentum, ipso facto ostendit se dispositum, & paratum, & tamen non est, cum sit in proposito peccandi, & quia Ecclesia iudicat de externis, propterea hoc nõ potest iudicari si bene, vel reale fiat. tertia est opinio S. Tho. quæ est Aug. lib. de baptismo, & recitatur de consecratione ualere incipit baptismus ad salutem cum illa fictio ueraci confessione recesserit, quæ corde in malitia perseverante peccatorum absolute non sinebat fieri, & hæc est sequenda.

Decima conclusio. Recedente fictione baptismi, uel confirmatio ultimum sortitur effectum, probat hanc S. Tho. in præsentia, lib. quia posita causa immediate disponente ad gratiam, & non impedita ponitur effectus, sed character, qui recipitur in baptismo a quocunque est causa immediate disponens ad gratiam, quæ impediens perfectionem: ergo, &c. Vbi nota, quod hic etiam sunt tres opiniones, quarum prima est, Ioannis Andrea in apparatu de conse. dicentis, quod recedente fictione ab eo, qui fide baptismum recepit, sequitur effectus non uirtute baptismi, aut confirmationis, sed propter cordis contritionem, & humilitatem mentis, secunda est opinio Dur. uolentis recedente fictione baptismum, & confirmationem habere suum effectum ex diuina pactione, & ordinatione, tertia est S. Thom. in conclusione posita, sed diuersimode intellecta a Thomistis, dum quidam, ut Soto uult ait intelligatur solummodo de baptismo, alij, vt Siluester, uerbo baptismus intelligit eam uerbaliter de omnibus Sacramentis, alij uero, & melius solummodo de illis tribus imprimetibus characterem, lege de hoc Marsilium & Ioannem de Bassolis, &c.

DISTINCTIO VIII.

IN hac dist. differit Magister de Sacramento Eucharistiæ usque ad 13. dist. inclusiue, & ibidem Sotum

laistici Doctores, & ut resolute de hac re fiat sermo ponitur talis conclusio: Eucharistia est Sacramentum: probat hanc S. Tho. 3. p. quia omne signum sensibile sanctificationum hominis est Sacramentum, sed Eucharistia est huiusmodi: ergo, &c. Vbi nota, quod hæc est de fide catholica tenenda, & definita in concilio Florentino, & Trident. & Ecclesia canit hoc tuum Sacramentum, in collecta, & alibi tantum ergo Sacramentum ueneremur cernui, &c. Guido Carmelita tribuit catharis maximum errorem, aiunt enim hoc Sacramentum non posse confici ex pane, quia dicunt Panem esse creaturam diaboli lege Alfonso de Castro, lib. 6.

Quest. 73.
Ar. 1.

Sess. 13.
Cap. 13.

Her. 1.

Secunda conclusio. Hoc Sacramentum est unum hanc probat S. Tho. ubi supra, quia omne continens plura ad integritatem unius totius dicitur unum perfectione, sed Eucharistia est huiusmodi, habet enim materiam, & formam, & ordinantur ad perfectam refectionem spiritualem: ergo conclusio uera. Vbi nota, quod sunt duæ opiniones vna est Gabriel affirmantis species uini constituere aliud Sacramentum a speciebus panis, secunda est opinio S. Tho. quam sequitur Alens. Bon. & Ricardus, quod species panis, & uini sunt unum Sacramentum unitate integritatis, & aggregationis, nam finis Sacramenti est reficere hominem spiritualiter, vt corporalis refectio corporaliter, sed talis refectio corporalis nõ integratur solo cibo, aut potu, sed utroque simul: igitur hoc Sacramentum ambabus speciebus integrari debet. iccirca opinio D. Tho. sequenda exposita in conclusione de qua uide Sotum.

Distin. 6.
Quest. 2.

Tertia conclusio. Hoc Sacramentum Eucharistiæ fuit a Christo Domino institutum: probat hæc S. Tho. 3. p. quia Christus in cæna comedit, & bibit suum corpus, & suum sanguinem, & deinde dedit Discipulis suis: igitur tunc instituit. Vbi nota, quod hæc est de fide definita in concilio Tridentino, & de consecratione san. quia corpus assumptum ablatum erat ab oculis, & allaturus sideribus necessarium erat, vt in die cænæ Sacramentum nobis corporis, & sanguinis consecraretur, ubi Glosa, ait necessarium, id est uile, & congruum, & beatus Hieronymus scripsit ab Lesbiam Dominus Iesus Christus ipse conuiuia, & conuiuium, ipse comedens, & qui comeditur. quidam uerificantes dixerunt Rex, sedet in cæna turba cinctus duodena se tenet in manibus se cibatur ipse cibus lege D. Tho. hic.

Quest. 82.
Ar. 1.

Sess. 7. & 13.

Distin. 11.
Quest. 3.

Quarta conclusio. Hoc Sacramentum conuenienter pluribus figuris fuit significatum: probat hanc S. Tho. quia hoc Sacramentum producit in nobis plures effectus: igitur conclusio uera. Vbi attende, quod ex hac conclusione excluditur error uidel negantis ueritatem corporis Christi in hoc Sacramento, & eiusdem figuras, vt scribit Thomas Vualdensis Tomo 2. de Sacramentis, cum enim ex hoc Sacramento reficiantur homines, propterea figurari debuit per panem, & uinum, quæ obtulit Melchisedech, habet etiam hoc Sacramentum suauitatem omnis saporis gratiæ, & uirtutum, & ob hoc fuit figuratum, per manna, præferat quoque nos a peccatis, & a tentationibus diaboli, & iuxta hunc effectum figuratum est per agnũ paschalem, cuius sanguine protecti sunt filii Israel, a deuastante Angelo, & educti de Egyptiaca seruitute, &c.

Quest. 73.
Ar. 6.

Cap. 19.

Quinta conclusio. Propria materia huius Sacramenti

Quæst. 74. Ar. 3. menti est panis triticeus. probat hanc S. Tho. 3. p. quia debita materia huius Sacramenti debet communis apud homines inueniri, talis autem est panis triticeus: ergo, &c. Vbi nota, quod hic sunt tres opiniones prima est Alberti Magni, Palud. Thomæ de Argentina, quos citat, & sequitur Gabriel super Canone Missæ, enim volunt materiam esse panem cuiuscunque frumenti per quod etiam intelligunt ordeum, secunda est opinio Caiet. in articulo, unde desumpta est conclusio asserentis, hoc Sacramentum fieri posse in quocunque pane, qui absolute panis sit, & non in pane cum aliqua determinatione puta miliacio, ordeaceo, castaneaceo, &c. Tertia est opinio S. Th. posita in cōclusionē, quæ est definita in concilio Flor. & in concilio Cartag. quod solus panis triticeus, est materia vsualis huius Sacramenti, in siligine, spelta, & farre etiam tenet Paludanus, quod sic Anton. non tamen in ordeo, milio, vel borrea, vel marcio, amydo hi omnes panes sunt inhabilis materia huius Sacramenti, de qua re lege Dominicum a Soro, & Franciscum de Victoria in summa Sacramentorum.

Cap. 26. Sexta conclusio. Hoc Sacramentum Eucharistiæ indifferentem fieri potest in pane azimo, & in pane fermentato, probat hanc S. Tho. quia debita materia huius Sacramenti, est panis triticeus, sed esse azimum, vel fermentatum non mutat substantiam panis triticeus: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod Ecclesia Latina, habet ritum consecrandi in azimo, quia Christus, hoc pane instituit hoc Sacramentum, vt scribitur apud Matth. prima die azimorum, &c. Ecclesia autem Græca habet ritum cōsecrandi in fermentato, & hoc indetestationem Nazareorum, qui putabant legalia simul esse obseruanda cum Euangelio, & quia in lege Iudæorum comedebantur panes azimi, ipsi elegerunt non consecrare in azimo: unde hæc conclusio est de fide definita in concilio Florentino, vbi ita dicitur. Item in azimo, siue fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter confici, sacerdotisque in altero ipsum corpus Domini conficere debere vnumquemque, scilicet iuxta suæ Ecclesiæ ritum, siue Occidentalis, siue Orientalis, peccat tamen Sacerdos Latinus, si infermentato conficeret, ita & Græcus si in azimo contra Petrum de Palud. hic lege Sotum.

Distin. 11. Septima conclusio. Sacerdos potest consecrare quantumuis, quantitatem magnam panis, & vini, probat S. Tho. vbi supra, quia in tali consecratione concurrunt omnia, quæ sunt de necessitate consecrationis, vt pote materia forma, & intentio ministris: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hic sunt tres opiniones, prima est D. Bonauē. qui tenet partem negatiuam, quia in congruum esset consecrare in mensuram quantitatem panis, aut vini, puta totum panem, qui venditur in foro, aut totum vinum qui est in dolio, secunda opinio est Caiet. in expositione articulo. unde sumpta est conclusio, asserentis non esse certum, sed probabile quælibet quantitas panis, aut vini, posse consecrari, quia oportet, vt sit præsens, &c. tertia est opinio S. Tho. quam communiter sequuntur omnes Theologi, præsertim Palud. & Scotus, &c. de qua uide Ricardum.

Quæst. 74. Ar. 2. Octaua conclusio. Quælibet particula panis, quæ tuncunque parua consecrari potest. probat S. Tho. 3. p. quia multum opponitur paucis, sed nulla est tamen

Distin. 11. Palud. & Scotus, &c. de qua uide Ricardum.

Dist. 10. Quæst. 1. magna quantitas panis, aut vini, quæ consecrari non possit, vt dictum est supra: igitur nulla est tam parua, quæ etiam non possit consecrari. Sed considera hic, quod sunt duæ opiniones. prima est Ioannis Maioris, duo affirmantis, primum problema esse probabile an fracta hostia maneat corpus Christi, secundum est in minima panis: parte seorsum sumpta consecrationem fieri non posse, quæ opinio est erronea: secunda est S. Tho. quam sequuntur omnes boni authores, expressa in conclusione: si quis tamen in contemptu voluisset immensam quantitatem panis, aut minimissimam consecrare mortaliter peccaret, consecratio tamen fieret, &c.

Distin. 10. Quæst. 1. Nona conclusio. Materia consecranda oportet, vt sit præf. probat S. Tho. vbi supra, quia si materia non esset præf. illa forma, hoc est enim corpus meum, esset falsa: nam pronome hoc, in forma collocatum non rem absentem, sed præsentem demonstrat: adde quod si materia non esset præf. tunc sacerdos Neapoli existens posset consecrare panem Romæ existentem, quod est absurdum. Nota, quod ex hac conclusione excluditur opinio Ioannis Maioris dicentis, posse a sacerdote consecrari materiam post parietem existentem est opinio est falsissima, quædoquidem illud vocatur præf. quod tangitur, vel videtur, vel tangi, vel videri potest, hoc docet communis vsus loquendi, illud autem quod est post parietem non videtur neque tangitur. ergo &c. hinc vinum in vtre, & panis in arca, quæ est coram sacerdote præf. sibi dicitur esse, &c.

Distin. 10. Quæst. 1. Decima conclusio. Materia consecranda debet esse intenta a sacerdote ita, quod super eam feratur intentio saltem virtualis: probat S. Th. vbi supra, quia illud dicitur consecrari, quod specialiter cadit sub intentione consecrantis, sed materia non intenta a sacerdote non cadit sub intentione consecrantis: ergo &c. Ex hac conclusione sequitur, primo quod si sacerdos habet intentionem consecrandi totam materiam, quam ante se habet, & si opinetur decem esse hostias, si vndecim fuerint reperit omnes erunt consecrata: sequitur, secundo, quod si sacerdos ignorans numerum hostiarum habeatque intentionem consecrandi decem hostias, & facta consecratione fuerint vndecim inuenta nulla illarum erit consecrata: sequitur tertio, quod si sacerdos mente signauerit decem hostias, quas intendit consecrare & reperit fuerint vndecim, decem signate erunt consecrata: sequitur, quarto, quod guttule vini in aduerteter in pede calicis remanentes consecrato calice non erunt consecrata: sequitur quinto, quod si sacerdos intendit determinate consecrare dimidiam partem hostiæ, illa tantum pars consecrata erit, sequitur vltimo, quod si sacerdos intendit consecrare alteram partem hostiæ indeterminate, nulla pars hostiæ erit consecrata, quia intentio actualis, vel saltem virtualis erit de necessitate consecrationis, &c.

DISTINCTIO IX.

Ar. 1. In hac distinct. profequitur Magister de materia huius Sacramenti, ideo ponitur talis conclusio prima: nec panis tantum, nec vinum tantum, sed vtraque simul est conueniens materia huius Sacramenti, probat S. Tho. quia ad corporalem consecrationem

Cap. 6. tionem duo requiruntur, scilicet cibus, qui est alimentum siccum, & potus, qui est alimentum humidum: igitur ad integritatem huius Sacramenti duo concurrunt, scilicet spiritualis cibus, & spiritualis potus, & sic sequitur conclusionem esse veram. Circa quam nota, quod est de fide, & habetur apud Ioan. Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus: hinc enelluntur tres errores primus est Artoritarū, vt refert Aug. lib. de hæresibus: hi enim offerebant panem, & caseum dicentes a primis hominibus oblationes de fructibus terræ, & ouium fuisse celebratas: secundus error fuit cathaphrigū asserentium materiam integram esse panem sanguine infantis coagulatum, quem variis punitionibus extorquebant, tertius fuit nefandissimus Manicheorum, qui affirmabant materiam esse panem semine humano coagulatum: lege de hac re Alfonso de Castro verb. Eucharistia.

Quæst. 74. Ar. 3. Secunda conclusio. Pasta cruda, seu incocta non est legitima materia huius Sacramenti, probat D. Tho. quia differt specie a pane cocto: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod sunt duæ opiniones prima est Scoti asserentis pastam crudam, & coctam esse eiusdem specie sicut caro cruda, & assa, & elissa: secunda est opinio S. Tho. docentis massam crudam differre specie essentiali nedum accidentali a pane, quia sicut maturatio facit uiam differre specie ab agresta, ita pistator decoquendo pastam in libano mutat speciem applicando actiua passiuus, & sic pasta cum differat specie a pane non poterit esse legitima materia, unde non potest edi neque nutrit, sed nocet sanitati hominis, nec est par ratio demica digitis compressa: lege Cai. hic, & Sotum.

Distin. 11. Tertia conclusio. Qui solum panem consecraret vere conficeret Sacramentum elicitur ex S. Th. vbi supra, quia forma consecrationis panis non dependet a forma consecratione calicis nec econuerso igitur vere alter sine altero consecrari potest. Vbi nota, quod si daretur casus, vt cōsecrata Hostia ab aliquo sacerdote ille statim moreretur, illa hostia esset vere consecrata, & tamen vinum non esset consecratum, licet Sacramentum, non existeret perfectum, & hinc est, quod si aliquis sacerdos deficiente uino consecraret panem tantum, peccaret mortaliter, quia sacerdos conficiendo non sumit vt laicus, sed representat Christum, qui sub vtraque specie instituit, & sumpsit hoc Sacramentum: lege Petrum de Palude hic.

Quæst. 74. Ar. 5. Quarta conclusio. De solo uino vitis potest confici hoc Sacramentum. probat D. Th. vbi supra, tale uinum facit ad effectum huius Sacramenti, quia est spiritualis legitima, unde scriptum est, quod uinum lætificat cor hominis. Nota hic, quod hæc est de fide definita in concilio Florentino his uerbis, tertium Sacramentum est Eucharistia cuius materia est panis triticeus, & vinum de vite, & in concilio Carthaginensi tertio: unde condemnatur error illorum, qui dicebant solum aquam sufficere, & mouebantur sub specie sobrietatis propter quam in hoc Sacramento offerebant aquam solum: istos hereticos uocat S. Th. hic Aquarios propter oblationem solius aquæ.

Quæst. 74. Ar. 1. Quinta conclusio. Hoc Sacramentum non potest fieri de aceto. probat D. Tho. vbi supra, quia acetum est uinum corruptum: igitur conclusio uera. Circa

quam animaduerte, quod sicut de pane totaliter corrupto non potest confici hoc Sacramentum, ita nec de aceto: potest tamen confici de uino acescenti sicut de pane, qui est uia ad corruptionem licet peccet conficiens: ob hoc reprehendenda est Glossa illa de consecr. dicens, quod acetum dummodo factum sit ex uino potest esse materia legitima huius Sacramenti, & errat ualde quia talis consecratio si fieret pro nulla esset habenda, quia sicut a priuatione ad habitum non est regressus, ita ab aceto ad uinum, lege Albertum hic.

Distin. 11. Sexta conclusio. Uua matura musto nondum expresso, non potest esse legitima materia huius Sacramenti: probat S. Tho. quia talis uua differt specie a musto cum faciat diuersos effectus, multum enim mustum inebriat, multum uero uua non, & quia ueluti succus oliuarum antequam exprimat non est oleum, ita succus uuarum ante expressionem neque uinum, neque mustum dicitur. Vbi nota, quod Ricar. duas opiniones refert de hac conclusione alteram uero negatiuam, quæ est S. Th. expressa in conclusione: hinc sequitur, quod neque uinum congelatum legitima materia huius Sacramenti cum non sit potabile, neque in aliqua genera uini, quæ ex aromatibus, & ex melle conficiuntur, in musto uero fit consecratio, quia hoc definitum est per Iulium Papam de consecratione, ubi dicitur de expresso Botro, id est de uuarum granis, &c. sed si necessitas sit in calice cōprimatur, & aqua misceatur, quia calix dominicus iuxta canonum præcepta uinum aqua per mixtum debet offerre, &c.

Quæst. 68. Septima conclusio. Appositio aquæ, non est de necessitate Sacramenti. probat hanc S. Th. quia ponitur solummodo propter significationem, vt populus adueniet Christo: ergo conclusio vera. Vbi attende, quod hæc conclusio habetur etiam de consecratione. ex uerbis Cypriani asserentis, quod si aliquis de antecessoribus nostris, vel ignoranter, vel simpliciter non obseruauit, ut scilicet aquam uino misceret in Sacramento, potest simplicitati eius uenia concedi, quod quidem si mixtio esset necessaria non diceret, & in concilio Florentino, habetur Græcos uere conficere, & tamē non miscent aquam, peccaret tamen Sacerdos Latinus, qui in consecratione calicis aquam uino non apponeret, sic etiam peccaret, si quis apponeret aquam artificialem puta rosaceam, quamuis conficeret, &c.

Ar. 8. Octaua conclusio. Aqua, quæ uino commiscetur debet esse in modica quantitate. probat Sanctus Thomas, ubi supra, quia si tanta fieret appositio aquæ, tunc solueret species uini, & sic non conficeretur Sacramentum: ergo, &c. Nota hic, quod de consecra. referuntur tres opiniones, quarum prima est, quæ dicebat, quod aqua adiuncta uino perse manet uino conuerso in sanguine, secunda uolebat, quod sicut uinum conuertitur in sanguinem, ita aqua conuertitur in aquam, quæ de latere Christi fluxit, tertia est uolens aquam prius conuerti in uinum, & uinum in sanguinem, propterea modica aqua debet apponi, ut conuertatur facilius, & hoc in principio Missæ, & non in medio, vt est laudabilis consuetudo in nostro ordine, & hæc ueritas est sequenda, & obseruanda.

Cap. cum Marty. Nona conclusio. Aqua ex qua conficitur panis

Distin. 2. can. sicut.

Distin. 11.

Distin. 2. Can. 6.

Quæst. 68.

Distin. 2.

Ar. 8.

Cap. cum Marty.

nis, que est legitima materia huius Sacramenti debet esse naturalis non autem artificialis puta rosacea, aut alia huiusmodi. elicitur ex Sancto Thoma, ubi supra, & ratio est, quia aqua que fluxit de latere Christi fuit uera, & naturalis, & non artificialis, uel humor flegmaticus, ut quidam dixerunt ergo, & cetera. Vbi nota, quod hic sunt duæ opiniones una Caii. affirmans, quod sufficit, ut sit aqua naturalis, uel artificialis parum refert, quia aqua non est materia permanens in pane, sed calore ignis exhalatur, & ideo panis ex quacunque aqua fiat poterit esse legitima materia huius Sacramenti: alia est opinio negans, quod talis panis commassatus ex aqua artificiali non esset consecrabilis, & hanc tenet Palud. Sotus, & omnes boni authores ideo sequenda.

Quæst. 64. Ar. 8.

Decima conclusio. Si aliquis liquor misceatur vino consecrato ita, ut totaliter ad ipsum pertingat, & fiat permixtum, non permanebit ibi sanguis Christi. probat hanc Sanctus Thomas, quia tandiu est sanguis, quandiu species durant, sed in tali permixtione species non durarent: ergo conclusio uera. Vbi animaduerte hic esse duas opiniones, alteram Duran. cui adhaesit Ricard. volens, quod si dolio magno uini gutta sanguinis consecrati misceatur non corrumpitur, & ex consequenti manet ibi sanguis Christi, quia corruptio non fit a simili. alia est opinio Sancti Thomæ, explicata in conclusione, quæ est sequenda, licet sit quæstio difficillima in Philosophia, tamen sit perspicua considerando, quia uel ipsi vino consecrato, permiscetur vinum in maiori, vel æquali, vel minori quantitate, vel sit liquor alterius speciei, ut puta aqua, vel oleum, vel eiusdem speciei: si eiusdem speciei, & in magna quantitate, tunc resultaret aliud vinum numero, & eiusdem speciei. si alterius speciei, in æquali quantitate tunc neutrum miscibilium maneret, si in minori tunc sanguis non manet sub illa particula. lege in hac re Sotum, in præsentis libro, dist. 10. q. 2. ar. 8.

Quæst. 77. Ar. 8.

Distin. 11. Quæst. 4.

DISTINCTIO X.

Agitur in hac distinctione, de forma huius Sacramenti, hinc ponitur talis conclusio. forma consecrandi panem est hæc, hoc est corpus meum: probat Sanctus Thomas, tertia parte, illa enim est completa, & præcisa forma consecrandi panem in Sacramento Eucharistiæ, qua Christus Dominus usus est in cæna, sed hoc ordine uerborum usus est, ut patet Matth. ergo, & cetera. Vbi nota, quod Vualdenses non utebantur hac forma, sed dicebāt septem pater noster, ut ait Guido Carmillita, libro nono, de hæres. Erasmus in expositione, primæ Corinth. ait, quod nos non habemus ueram formam consecrandi panem, dicit enim utinam paulus nobis traderet, quibus uerbis sacer ille panis consecrari deberet, Innocentius Tertius in officio Missæ, ait, quod forma consecrationis non est in his uerbis, hoc est corpus meum, nec consecrauit in illis uerbis, sed in uerbis benedictionis, quando dicitur accipiens panem, benedixit, quam opinionem sequutus est Autor examinis ordinandorum. Scotus ait, quod si quis hæc uerba sola diceret sine præcedentibus, qui

Quæst. 78. Ar. 1.

Cap. 6.

Cap. 11.

Distin. 8. Quæst. 1.

apud, & cetera. Estet Sacramentum adorandum sub conditione, quia incertum est an per illa sola uerba panis sit transubstantiatus in corpus Christi: nihilominus conclusio posita uera, & determinata de celebratione Missarum, capitulo cum Martha. & in concilio Floren.

Secunda conclusio. In uerbis formalibus huius Sacramenti, est quædam uirtus creata ad eius conuersionem faciendam. probat hanc Sanctus Thomas, ubi supra, quia hæc uerba proferuntur ex persona Christi: ergo ex eius mandato consequuntur uirtutem instrumentalem a Deo, si cuius & cetera eius facta, uel dicta habent instrumentaliter salutiferam uirtutem. Vbi nota, quod hic sunt tres opiniones. prima est negans, quam sequitur Duran. & Scotus, hi enim dicunt in uerbis formæ nulla esse uirtutem cum ipsa sint tantum signa, & Deus facit conuersionem ad eorum præsentiam, secunda est opinio Capreoli, ponentis quandam ornamentum in quatuor illis Sacramentis non imprimantibus characterem. tertia est opinio posita in conclusione, quæ est Beati Ambrosii, libro de Sacramentis asserentis si tanta est uis in sermone domini Iesu, ut inciperet esse, quod non erat, quanto magis operatorius est, ut sint quæ erant, & in aliud commutentur, unde talia uerba dicuntur esse practica, quia efficiunt, quod significant conuersionem scilicet panis in Christi corpus & cetera.

Quæst. 78. Ar. 6.

Distin. 11.

Distin. 11. Quæst. 1.

Tertia conclusio. Hæc propositio, hoc est corpus meum non est discreta, & singularis, sed indistincta ita, quod sensus est contemptum sub his speciebus est corpus meum. probat hanc Sanctus Thomas, ubi supra, quia per hæc uerba dicta a sacerdote in persona Christi, nihil aliud fit nisi, quod sub speciebus panis existit corpus Christi: igitur conclusio uera. Sed nota, quod hic est triplex opinio. prima est Innocentij, libro quarto, de mysterio Missæ, quam sequitur Glosa decreti, de consecratione distinctione secunda, dicunt isti

Cap. 17. Cap. 11. 1. em.

quod sacerdos non utitur illis uerbis enunciatiue, sed recitatiue sicuti quando Christus dixit ego sum uitis uera, & cetera. Vnde important hæc uerba demonstrationem, ut conceptam. Secunda est opinio, quam sequutus est Gabriel, super canon. Missæ, quod huiusmodi uerba faciunt demonstrationem non ad sensum, sed ad intellectum. Tertia est opinio, quam sequi uidetur Ricardus dicens uerba hæc facere demonstrationem ad sensum. sed his reiectis sequenda est opinio Sancti Thomæ, posita in conclusione, quod talia uerba significant substantiam in communi sine qualitate, id est forma determinata. lege Sotum de hac re.

Lect. 48. Distin. 11.

Quarta conclusio. Illa coniunctio enim non pertinet ad substantiam ipsius formæ Sacramenti Eucharistiæ. probat Sanctus Thomas, quia ponitur propter continuationem ad uerba præcedentia: igitur conclusio uera. Sed nota hic, quod Scotus errauit, quia uult hæc uerba hoc est enim corpus meum non debere dici formam Sacramenti, sed consecrationis, quia Sacramentum est res permanens forma autem uerborum est res successiua, & ideo non debet dici forma Sacramenti, sed bene consecrationis: & errat contra communem usum loquendi apud Theologos, nihilominus quomodoque

Ar. 2.

Distin. 11. Quæst. 1.

que sit illa dictio, causalis enim apponitur in hac forma, secundum consuetudinem Romanæ Ecclesiæ a Beato Petro Apostolo deriuatam, & cetera.

Quinta conclusio. Hoc signum demonstratiuum non dicit indiuiduum entis, sed substantiæ: elicitur ex Sancto Thoma, ubi supra, & ratio est, quia demonstrando hanc substantiam, demonstratio est certissima, quoniam hæc substantia est Corpus Christi, sed si diceret ens, potuisset etiam intelligi de accidente: ergo, & cetera. Vbi nota, quod hæc conclusio est contra Scotum, uolentem sensum propositionis esse istum hoc est Corpus meum, in hoc ens est corpus meum. Diuus Bonauentura. ait hic panis fit corpus meum, ita, quod si hoc ostendit panem. Marsilius ait, sensum esse id in quod conuertitur panis, est corpus meum. Ocham uero ait, quod sensus est, hoc erit Corpus meum. Ioannes maior, sequitur Innocentium, quod hæc uerba fuerunt dicta post consecrationem, prius enim fuit consecratum, & deinde dictum fuit hoc est, & cetera. Sotus est dubius ait enim se nescire, quis sit uerus sensus propositionis huius. Caietanus, tamen assertiue, & sine timore affirmat hunc esse germanum sensum, hæc substantia est Corpus meum, & hæc opinio est sequenda, quia in tertia conclusione dimissimus, contentum sub speciebus panis est Corpus meum, hoc autem est hæc substantia: igitur, & cetera. Adde quod hoc est pronomen demonstratiuum substantiæ, & cetera.

Quæst. 78. Ar. 3.

Distin. 11.

Sexta conclusio. Verba ista quatuor, hic est sanguis meus seu hic est Calix sanguinis mei, sunt de essentia formæ consecrationis calicis: probat Sanctus Thomas, ubi supra, quia per illa uerba significatur totus effectus Sacramenti nempe conuersio uini in sanguinem: igitur conclusio uera. Vbi nota, quod hic sunt duæ opiniones prima est Ricardi asserentis omnia hæc uerba uidelicet hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum, esse de necessitate consecrationis prætermisissis aliis uerbis, quæ ab Ecclesia Romana adduntur, qua forma utuntur Græci: alia est opinio Scoti, ubi supra uolentis nihil esse nobis certitudinaliter traditum de hoc negotio, ac proinde, qui non profert omnia illa uerba exponit se periculo non consecrandi, quare Scotus anceps esse uidetur in hac quæstione, nihilominus conclusio Sancti Thomæ, est sequenda, & cetera.

Quæst. 78. Ar. 6.

Septima conclusio. Alia uerba, scilicet noui, & æterni Testamenti mysterium fidei, qui pro uobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum, sunt de integritate formæ: probat Sanctus Thomas, ubi supra, quia hæc omnia Romana Ecclesia, sub tenore uini formæ iubet proferri super Calicem: igitur omnia ad consecrationem concurrunt tanquam de integritate. Sed attende hic, quod aliqui ut Durandus, reprehendit hanc distinctionem esse de essentia, & non de integritate, & econtra, quia Græci uere consecrant, & tamen non apponunt illa uerba, scilicet Calix æterni, mysterium fidei, & hoc patet

ex Missa Beati Basilij, quam fertur dictante Angelo excepisse in qua forma Calicis est hæc, hic est sanguis meus noui Testamenti in meo sanguine, qui pro uobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. hic Paludanus ait, quod si Græci his tantum uerbis utantur non uere consecrant, licet uere baptizent. Capreolus uero ait, quod conficiunt, sed hoc est ex speciali consilio, & uirtute Spiritus Sancti, sicut Apostoli aliquando baptizabant in nomine Christi. sed ne incidamus in tot ineptias melius est, ut dicamus illam distinctionem esse necessariam, quia uidemus, quod digitus est de integritate hominis non tamen de essentia, & sic redduntur ambæ conclusiones ueræ, quas sequi debemus de mente Sancti Thomæ, de quibus lege Sotum.

Distin. 11. Quæst. 1.

Octaua conclusio. Sola, & completa forma consecrationis sanguinis Christi est hæc, hic est Calix sanguinis mei noui, & æterni Testamenti mysterium fidei, qui pro uobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum, probat Sanctus Thomas, ubi supra, quia in illis uerbis præcise, & adæquate consistit forma conueniens, & completa consecrationis sanguinis, quæ continet omnia, & singula pertinentia ad integritatem locationis consecratiue, quam Christus consecrando protulit, & quæ congruunt modo, & ritui sacerdotis consecrantis, secundum usum Apostolicum, & Romanum, sed prædicta uerba sunt huiusmodi: ergo, & cetera. Vbi nota prout ait Innocentius, in capitulo cum marte, hæc omnia uerba consentienter repetant tres Euangelistæ Matthæus, Marcus, & Lucas, licet in forma panis solus Lucas adiecerit, quod pro uobis datur, Paulus uero retulit, quod pro uobis tradetur, Ambrosius uero legit, iuxta Codicem Græcum, quod pro uobis frangitur, & sic refert ad oblationem in Cruce, & non ad dationem corporis consecrati. quomodoque sit conclusio nostra est sequenda, quia esset grauissimum peccatum omittere aliquod ex istis uerbis, cum hæc ponat Concilium Florentinum, pro consecratione Calicis, & Romana Ecclesia facit imprimi in Missali, & liturgiis eiusdem characteribus, & literis rubeis, & cetera.

3. parte.

Nona conclusio. Per hæc uerba consecrationis sanguinis exprimitur triplex effectus passionis Christi in nobis collatus. probat Sanctus Thomas, ubi supra, quia hic triplex effectus erat nobis necessarius: ergo, & cetera. Vbi nota, quod primus effectus est hæreditas æterni Testamenti, secundus est nostra iustificatio habenda per fidem formatam ad quam significandam dicitur mysterium fidei, tertius effectus est remissio peccatorum propterea subditur, qui pro uobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. propterea optime dictum est in septima conclusione, quod illa uerba noui, & æterni, & cetera. sunt de substantia, & integritate formæ non autem de essentia, quia eam significatur effectus passionis collatus in nobis, in sexta autem conclusione, dictum est illa quæ

Quæst. 78.

tuor uerba, hic est sanguis meus, sunt de essen-
tia formæ consecrationis Calicis, quia signifi-
cant conuersionem uini in sanguinem, &c.

Decima conclusio. Si sacerdos haberet inten-
tionem consecrandi solummodo per illa qua-
tuor uerba, scilicet hic est sanguis meus, uere con-
secraret, peccaret tamen mortaliter. probat hanc
Sanctus Thomas, quia tunc peruerteret ritum Ec-
clesiæ, quia & si illa quatuor sint de essentia for-
mæ, sequentia tamen sunt de integritate, & sub-
stantia, igitur, &c. Vbi nota, quod ne sacerdos pec-
cet, & exponat se periculo non consecrandi, de-
bet proferre omnia uerba, & habere intentionem
consecrandi sicut Christus instituit, & sic nullo
se periculo exponit, præsertim etiam habendo in-
tentionem faciendi, quod facit Ecclesia non dimi-
diando orationem, sed continuando usque ad
remissionem peccatorum, & hoc insinuat Sanctus
Thomas, in responsione ad secundum argumen-
tum dicens, quod sanguis seorsum consecratus
expresse passionem Christi repræsentat, ideo po-
tius in consecratione sanguinis fit mentio de esse
tu passionis, quam in consecratione corporis,
quod est passionis subiectum, quod etiam desi-
gnatur in hoc quod Dominus dicit, quod pro
uobis tradetur, quasi diceret, quod pro uobis
passioni subicietur, & hoc est ualde notandum.

DISTINCTIO XI.

Agitur in hac distinctione de existentia cor-
poris Christi in Sacramento, idcirco ponit
ur prima conclusio talis, verum corpus Chri-
sti in Sacramento Eucharistiæ secundum uerita-
tem, & non solum sicut in signo, uel secundum so-
lam figuram: probat istam Sanctus Thomas, ter-
tia parte, quia hoc competit perfectioni nouæ le-
gis, perfectioni charitatis Christi, perfectioni fi-
dei, & spei nostræ, & perfectæ unionis capitis ad
membra, & oppositum est hæresis condemnata: er-
go conclusio uera. Vbi nota, quod ex hac con-
clusionem excludunt multæ hæreses, prima est Bren-
tij, qui ex ignorantia Philosophiæ, & Theologiæ
dixit Christum secundum humanitatem esse ubi-
que in Sacramento uero quodam modo peculiari:
secunda est Ioingliani, & Ecolampadij dicentiu
Christum esse solum in cælis non autem in hoc sa-
cramento: tertia est ipsius beize dicentis Christum
solum ad esse in ipso usu, quando accipitur nõ au-
tem postea, quarta est Luteri uolentis Christum ef-
se præsentem uere, & realiter, sed negat tamen tran-
substantiationem, Quinta fuit Iudæ uenditoris, &
capharnitarum arbitrantium carnem Christi de-
bere manducari, ut manducatur caro in macello,
& hæc fuit prima hæresis, ut habetur de cons. sex-
ta fuit Nestorij ponentis carnem puri hominis
non Dei in hoc Sacramento. septima fuit Beren-
garij ponentis Christum esse in hoc Sacramento
tanquam in signo, & figura, quam hæresim pluries
abiurauit, ut patet de consecrat. de quibus. uide
Alf. de Castro, & Sotum.

Quæst. 75.
Art. 1.

Distin. 2.
Cū prima
quidem ex.

Distin. 2.

Capit. ego
Bereng.

ti libro, quia hoc nullam contradictionē, opposi-
tionem repugnantiam impossibilitatem ha-
bet, igitur conclusio uera, Vbi nota, quod Dur. ha-
bet malam opinionem circa istam conclusionem
arbitratur enim corpus Christi, non esse in hoc Sa-
cramento tanquam contentum, sed solum præ-
sentem, quadam præsentia respectus: Caieta.
quoque non uidetur benedicere in expositione
huius conclusionis, quod hæc uerba, hoc est cor-
pus meum. per quæ fit, ut corpus Christi sit reali-
ter in hoc Sacramento, licet Ecclesia realiter, &
proprie illa intelligat, tamen ex Euangelio non ap-
paret aliquod coactiuum ad intelligenda illa
uerba proprie: & ideo nos debemus intelligere,
& sequi conclusionem, ut Ecclesia sequitur, & in-
telligit. uide ipsum Caietanum, tertia parte, qua-
stione 75. articulo. 1.

Tertia conclusio. Christus est totus, & totali-
ter in hoc Sacramento, quoad omnem sui substā-
tiam, probat hanc Sanctus Thomas, tertia parte,
quia ubicunque est aliqua causata, & integra sub-
stantia Christi, est quælibet substantia eius, sed ni
Eucharistia est aliqua causata, & integra substā-
tia Christi puta diuinitas, anima, & sic de aliis par-
tibus humanæ naturæ. Circa quam nota, quod
hic sunt multæ opiniones, quarum prima est Sco-
ti uolentis totum corpus Christi esse in hoc Sacra-
mento, sed nomine corporis intelligit materiam,
& formam corporeitatis. secunda est Egidij uolen-
tis in Theorem. 26. de corpore Christi, quod no-
mine corporis est intelligenda materia prima, ut
habet modum quendam quantitatum, pro-
ut a quantitate est extensa, & diuisibilis, & ha-
bet partes, & partes. tertia est Gabrielis, super
Can. Missæ affirmantis nomine corporis debere
intelligi materiā primā purā, in hanc enim pri-
mo conuertitur panis, & uinum, quia hæc ead-
em fuit in Christo uiuo, & mortuo. quar-
ta est Henr. quolibeto quarto, affirmantis no-
mine corporis esse intelligendam materiam pri-
mam cum forma mixti. quinta est Sancti Tho-
mæ, dicentis nomine corporis intelligi mate-
riam primam prout habet esse corporeum ab
ipsa anima rationali, non enim in homine ip-
so sunt plures formæ substantiales, sed tantum
una, quæ est anima rationalis, & ita intelligenda
uenit conclusio, &c.

Quarta conclusio. Christus est totus in Eu-
charistia, totalitate quantitatis dimensiuæ, sic
quod tota quantitas dimensiuæ corporis Chri-
sti, est in hoc Sacramento: hanc probat tertia
parte Sanctus Thomas, quia quantitas corpo-
ris Christi, naturaliter concomitatur eius sub-
stantiam: igitur conclusio uera. Vbi nota,
quod hic sunt uariæ sententiæ Theologorum,
prima est ipsius Vuicleph dicentis, nec de po-
tentia absoluta Dei, posse fieri, ut tota quan-
titas Christi sit in tam parua Hostia, quæ
non sententia, sed hæresis dici debet. Secun-
da est Durandi tenentis, quantitatem Corpo-
ris Christi, non posse esse hic, quia de ratio-
ne quantitatis est extendi, & habere partes,
post partes, & occupare tantum locum. ter-
tia

Distin. 10.
Quæst. 1.
Artic. 1.
Distin. 11.

Quæst. 75.
Artic. 1.

Quæst. 76.
Art. 1.

Distin. 11.

Leç. 46.

Quæst. 75.

Quæst. 76.
Art. 4.

Distin. 11
Quæst. 1.

Quæst. 4. tia est Ocham uolentis, quantitatem non di-
stingui a substantia, propterea necessario ex ui
Sacramenti est ibi, ultima est Sancti Thomæ,
uolentis quantitatem esse in hoc Sacramento,
quoad naturalem concomitantiam, & per mo-
dum substantiæ, non ex ui Sacramenti, quan-
doquidem sic dicitur esse, scilicet ex ui Sa-
cramenti, substantia corporis Christi, qui ad
eam terminatur, substantia hanc panis, sequun-
tur sententiam omnes boni authores. lege hic

Quæst. 76. Dominicum a Soto.

Quinta conclusio. Christus est totus, in to-
ta Hostia, & totus in qualibet eius parte. pro-
bat hanc Sanctus Thomas, ubi supra, quia
est ibi per modum substantiæ: igitur, & cæ-
tera. Vbi nota, quod hæc est de fide Catho-
lica definita, in Concilio Florentino, & Tri-
dentino, ubi dicitur si quis negauerit in ue-
nerabili Sacramento Eucharistiæ, sub una-
quaque specie, & singulis cuiuscunque spe-
cie partibus separatione facta totum Christum
contineri anathema sit: ex hoc sequitur, quod
hæretica sit illa opinio, quam narrat Alexan-
der, aiebat, enim illa opinio Christum ante fra-
ctionem non esse totum in qualibet parte Ho-
stia, sed bene post fractionem, esse totum in
qualibet particula, ut patet de Speculo: ex hac
enim opinione plurima sequerentur absurda,
propterea conclusio præposita est sequenda. Et le-
ge Franci cum de Victoria hic.

Sell. 13.
Cap. 3.

Quæst. 40.

In summa
de Sacram.

Quæst. 76.
Artic. 4.

Quæst. 75.

Quæst. 76.
Art. 4.

Quæst. 76.
Art. 5.

& incorruptibile: igitur conclusio uera. Vbi
nota, quod hic sunt tres opiniones, prima
est Durandi, asserentis Corpus Christi, nec
per se, nec per accidens moueri, ad motum
Hostiæ, secunda est opinio Scoti, & Gabrie-
lis uolentium non moueri a Sacerdote, sed be-
ne a seipso, & a Deo: tertia est Sancti Thomæ,
asserentis, quod motu locali non mouetur per
se a Sacerdote, sed bene per accidens, ad mo-
tum ipsius Hostiæ, motu uero alterationis nec
per se nec per accidens, lege Caiet. in expositione
huius conclusi.

Distin. 10.

Quæst. 3.

Quæst. 6.

Art. 7.

Quæst. 5.

Distin. 10.

Quæst. 9.

Octaua conclusio. Nullus oculus corporā-
lis potest uidere Corpus Christi, existens in Eu-
charistia. probat Sanctus Thomas, ubi supra,
quia Corpus Christi, ut est in Eucharistia non
potest immutare medium, nec potentiam, er-
go, & cætera. Nota hic esse tres opiniones, pri-
ma ipsius Ocham dicentis Christum uidere suis
oculis corporeis, & nos uidere ipsum, si ipse
uoluerit. hanc opinionem, multi sequuntur, in-
ter quos est Ioannes maior: secunda est opi-
nio Paludani uolentis nec de potentia, ordi-
naria nec absoluta hoc fieri posse: tertia est
Sancti homæ, quod inter oculos corporales,
solus oculus Christi in Sacramento, uidet seip-
sum sub Sacramento existentem non tamen po-
test uidere modum essendi, quo est sub Sacra-
mento, quod pertinet ad solum intellectum,
hic tamen modus potest intelligi ab intellectu
supra naturali, scilicet Dei, uel Angeli, uel
hominis beati, per uisionem diuinæ essentiæ,
non tamen homo uiator, uel Angelus poterit
per sua naturalia hunc modum existendi co-
gnoscere nisi sola fide: ob hoc sequenda est con-
clusio præsens de qua lege Sotum, & caue a Tar-
taret. uolente oculum Christi non uidere se-
ipsum in Eucharistia existentem: facit enim tam
ipse Petrus Tartaret. quam omnes Scotistæ Chri-
stum cæcum in Eucharistia.

Distin. 10.

Quæst. 1.
articulo. 7.

Distin. 10.

Nona conclusio. Omnis operatio, quam Chri-
stus Dominus habet in cælo potest etiam habe-
re in Eucharistia, probatur, quia est idem cor-
pus numero: igitur conclusio uera. Vbi nota,
quod conclusio intelligitur de actionibus immā-
nentibus quinque sensuum, quæ nihil extra effi-
ciunt, neque enim actiones, sed passionēs qua-
dam sunt, propterea conueniunt Christo, sub
modo Sacramentali concomitanter: de actioni-
bus transeuntibus est, alia ratio, ut est locutio,
& ambulatio, locutio enim efficit sonum in aere
motus etiam localis præsupponit locum circun-
scriptiuum, operationes uero potentiarum sen-
sitiuarum sunt formæ absolute, & ubique uni-
formiter eadem corpori insunt, & licet in se sint
quantæ, tamen in Hostia consecrata non habent
modum quantitatum.

Decima conclusio est, operationes spiritua-
les, ut intellectus, & uoluntatis possunt conueni-
re Christo in Eucharistia, probatur ex eodem
fundamento, quia est idem numero corpus: igitur,
& cætera. Vbi animaduerte, quod Christus
in Sacramento intelligit, uult, & exercet omnes il-
las actiones quæ non dicunt ordinem seu respec-
tum
Addit. Aq. in iij. vol. Capr. B 2 etum

etum ad aliquod extrinsecum, unde non poterit manu sua tenere manum sacerdotis ipsum eleuantis, ex qua ueritate arguendus est Ocham, qui uult Christum posse exercere omnem actionem, & passionem quæ competit ei existenti in aliquo loco circumscriptione, quod quidem repugnat omni ueritati Theologicae, & Philosophicae, & cæc.

Quæst. 5.

DISTINCTIO XII.

AGITUR in hac distinctione, de transubstantiatione panis in corpus Christi, & ponitur prima conclusio talis, substantia panis, & uini non remanet post consecrationem in hoc Sacramento. probat Sanctus Thomas, tertia parte, quia contrariatur uenerationi huius Sacramenti, nam si remaneret substantia panis, tunc non posset hoc Sacramentum adorari, adoratione latriæ, ut facit Ecclesia: igitur conclusio uera. Vbi nota, quod hæc est de fide tenenda, & fuit determinata in Concilio Constantiensi, contra Vuicelsum, & Concilio Lateranensi, & Tridentino, ubi dicitur, si quis dixerit in sacrosancto Sacramento Eucharistiæ remanere substantiam panis, & uini cum corpore, & sanguine, & cætera. anathema sit: ex qua conclusione excluduntur tres errores quorum primus fuit cuiusdam Valeriani ponentis in hoc Sacramento duo supposita omnino distincta, scilicet Christi, & panis: secundus fuit Ioannis Parisiensis, ponentis impanationem, quia sicut uerbum assumendo carnem in utero Virginis, dicitur incarnatum, ita assumendo panem, in hoc Sacramento dicitur impanatum: tertius est Lutheri, Libro de captiuitate Babilonica, asserentis manere substantiam panis, & uini, quæ tamen significat corpus Christi, sicuti dicitur Petra autem erat Christus, & cætera. de quibus lege Sotum.

Quæst. 5. Ar. 2.

Sess. 13. Can. 2.

Distin. 9.

Quæst. 2. Ar. 2. Ar. 3.

Sess. 13. Can. 4.

3. p. q. 75. Artic. 4.

Secunda conclusio. Nec panis, nec uinum annihilatur, in hoc Sacramento. probat Sanctus Thomas, ubi supra, quia substantia panis, conuertitur in corpus Christi, & substantia uini in sanguinem: igitur conclusio uera. Circa quam nota, quod sunt quatuor opiniones prima Henrici dicentis panem non annihilare, & esse aliquid corporis Christi, post conuersionem: secunda est opinio Francisci Anglicani asserentis panem, & uinum non annihilari, sed resolui in præiacentem materiam: tertia est Scoti asserentis, tam panem, quam uinum annihilari: quarta est Sancti Thomæ, expressa in conclusione, quæ uidetur definita in Concilio Tridentino, nam annihilatio est defectio alicuius substantiæ, siue entis ita, ut nihil illi succedat tanquam terminus, ad quem per se illius actionis. Deus autem conuertit panem in corpus Christi, ita, ut dicatur transubstantiatio, & non annihilatio.

Tertia conclusio. Virtute diuina, tota substantia panis conuertitur in totam substantiam corporis Christi, & tota substantia uini, in totam

tam substantiam sanguinis Christi. probat Sanctus Thomas, autoritate Eusebij Emisleni, dicentis nouum tibi, & impossibile esse non debet, quod in Christi substantiam terrena, & mortalia conuertuntur. Nota hic esse quatuor opiniones, prima est Durandi, asserentis panem conuerti in corpus Christi, ut in nutritione cibis conuertitur in substantiam aliti, & ut in nutritione materia cibi forma a liti informatur, ita hic materia panis anima rationali Christi informatur, quibus uerbis uidetur tollere transubstantiationem: secunda est opinio Henrici, uolentis terminum ad quem huius conuersionis non esse Corpus Christi absolute, sed hoc scilicet, quod erat panis est de nouo Corpus Christi, unde hæc opinio uidetur concedere rem, quæ erat panis manere, & esse Corpus Christi: tertia est opinio Scoti ponentis panem annihilari, quarta est opinio Sancti Thomæ, expressa in conclusione, & definita in Concilio Tridentino, ubi Ecclesia Catholica, aptissime transubstantiationem appellat, ut ait Sanctus Thomas, hic, quod hæc conuersio non est formalis, sed substantialis, nec continetur inter species motus naturalis, sed proprio nomine potest dici transubstantiatio.

Distin. 11. Quæst. 2.

Quæst. 4. Ar. 1.

Distin. 11.

Sess. 13. Artic. 4.

Quæst. 75. Artic. 7.

Cap. 65.

Cap. 73.

Quæst. 75. Artic. 6.

Distin. 11. Quæst. 5.

Quarta conclusio. Hæc conuersio est instantanea: probat Sanctus Thomas, quia hæc conuersio perficitur diuina uirtute cuius est subito operari: igitur conclusio uera. Circa quam attende, quod hic sunt quatuor errores: aliqui dicunt, quæ hæc conuersio fit in duobus instantibus propterea dicitur instantanea: secundus error quorundam uolentium, quod ideo hæc conuersio est instantanea, quia fit actione Dei, quæ ex tempore non dependet: tertius error illorum, qui ideo uolunt esse instantaneam, quia in toto tempore est unum instans: quartus error eorum, qui dicunt, quod ideo est instantanea, quia omnia instantia sunt unum re, differunt autem ratione. rei tamen ueritas est, quod ideo dicitur instantanea, quia substantia corporis Christi non suscipit magis, & minus, substantia quoque non preparatur successiue. tertio, quia agit per agens infinitum, quod est Durandi, lege Franciscum Ferrariens. quarto contra Gentem.

Quinta conclusio. Hæc propositio est propria, panis transit aut conuertitur, & transubstantiatur in corpus Christi. probat hanc Sanctus Thomas, tertia parte, quia panis non remanet, nec quo ad materiam, nec quo ad formam, & non annihilatur: igitur conclusio uera. Vbi attende, quod sunt aliquæ propositiones dubitabiles uerbi gratia, panis fuit corpus Christi, secunda panis est corpus Christi, tertia panis fit Corpus Christi, quarta, panis potest esse corpus Christi, quinta panis mutatur in corpus Christi de istis propositionibus est duplex opinio una affirmans omnes istas esse falsas cuius opinionis sunt omnes Scoti, altera est Sancti Thomæ, negans has esse falsas, sed uerificari posse secundum quandam similitudinem

ilitadinem, ita, ut nomine panis non intelligatur substantia panis, sed in uniuersali hoc quod continetur, sub speciebus panis, sub quibus prius continetur substantia panis, & postea est Corpus Christi, hoc enim modo tales propositiones sunt ueræ, scilicet de pane fit corpus Christi, & de præsentis panis est corpus Christi, & de futuro panis erit corpus Christi, & cætera: hinc deceptus est Scotus in contemplatione harum locutionum.

Quæst. 77. Ar. 1.

Sess. 13. Can. 2.

Cap. 65.

Distin. 11.

Cap. 66.

Sexta conclusio. Accidentia panis, & uini in hoc Sacramento Eucharistiæ, manent sine subiecto, quod est substantia probat Sanctus Thomas, tertia parte, quia si facta consecratione accidentia haberent subiectum, tunc illud aut esset substantia panis, aut corporis Christi, aut aliqua alia, sed nullum istorum dici potest: ergo, & cætera. Circa quam nota, quod sunt tres opiniones. prima est Alexandri Alensis, qui uult accidens ipsum, quando est in subiecto, non habere aliud esse a subiecto, præstare tamen Deum accidenti nouum esse, quando a subiecto separatur, secunda est opinio Henrici dicentis Deum accidenti separato præstare quandam super naturalem uirtutem, qua possit per se existere: tertia opinio est Ioannis Parisiensis, affirmantis talia accidentia esse in aere circumstantia tanquam in subiecto rei: tamen ueritas est quam docet Sanctus Thomas, & est de fide definita in Concilio Florentino, & Tridentino, nam & si secundum communem ordinem, & cursum naturæ sit ut accidens actualiter sit in subiecto, ex speciali tamen ratione secundum ordinem gratiæ, & ex speciali priuilegio accidentia sunt sine subiecto, & cætera.

Septima conclusio. Prædicta accidentia possunt immutare substantialiter aliquid extrinsecum, probat Sanctus Thomas, quarto contra Gentiles, quia ubicunque manet idem, & secundum idem esse principium actionis, ibi potest esse actio ad eundem terminum, sed in Eucharistia manet idem secundum essentiam, & secundum esse principium actionis productiua subiectæ, quod erat prius: ergo ab illo potest procedere eadem actio ad eundem terminum. Vbi nota, hic esse duas opiniones una negans, quæ est Scoti dicentis nullo pacto, talia accidentia posse immutare substantialiter aliquid extrinsecum, sed tantum accidentaliter, ut Hostia in ætate calefacit manum, & species uini guttur, in hiemæ uero non frigidat, altera est opinio Sancti Thomæ, affirmans, quia cum datum sit speciebus Sacramentalibus diuina uirtute, ut remaneant in suo esse, quod habebant substantia panis, & uini existente, consequens est, quod remaneant in suo agere omnem actionem quam poterant substantia panis, & uini existente propter fundamentum positum in conclusione, & cætera.

Octaua conclusio. Prædicta accidentia possunt corrumpi, & ex eis sic corruptis potest generari substantia, quam ita probat Sanctus Thomas, quarto contra Gentiles, ex eo, quod retinet omnem uirtutem actiuam, & passiuam sub-

stantiæ potest generari omne, quod poterat generari ex tali substantia, sed accidentia Eucharistiæ sunt huiusmodi: ergo. circa, quam notatres esse opiniones. prima Durandi, dicentis talia accidentia posse corrumpere formam substantialem in materia sibi applicata, sed tamen non posse formam nouam inducere, sed Deus substantiandum meritum fidei illam producet, secunda est opinio Scoti affirmantis nullo pacto accidens, siue in subiecto existens, siue ab eo separatum posse producere substantiam cum non possit esse causa eius uniuoca nec æquiuoca. tertia est opinio nostra, & Sancti Thomæ, dicens, quod cum immutatio, quæ tendit in formam substantialem non fiat a forma substantiali. immediate, sed mediantibus qualitatibus, quæ agunt in eius uirtute, & uirtus illa instrumentalis seruetur diuino munere in speciebus Sacramenti fit, ut eadem species possint agere usque ad productionem formæ substantialis.

Distin. 11. Quæst. 2.

Distin. 12. Quæst. 3.

q. 77. art. 4.

Quæst. 77. Artic. 7.

Nona conclusio. Quantitas in Eucharistia naturaliter corrumpi potest: probat Sanctus Thomas, tertia parte, experimento quodam, nam si puluerizeretur panis, uel uinum in tam minutas partes, ut iam non remaneat species panis, uel uini corrumpitur tunc quantitas: ergo & cætera. Vbi nota duas esse hic opiniones, altera Durandi, negantis talem quantitatem corrumpi, quia nec per contrarium nec per diuisionem, nec per corruptionem subiecti, sed si corrumpitur, hoc est per diuinum miraculum. altera est opinio Sancti Thomæ, asserentis talem quantitatem naturaliter corrumpi, quia non sunt multiplicanda miracula absque necessitate, quia & si quantitas, ut quantitas sit diuisibilis in infinitum, quantitas tamen naturalis habet terminum maximum, & minimum, propterea potest diuisione corrumpi, unde potest Hostia consecrata proiici in ignem potest putrescere, & diminui, & in puluerem reduci, hoc enim negare est negare sensum, & cætera.

Decima conclusio. Accidentia Eucharistiæ nutriunt. probat hanc Sanctus Thomas, tertia parte, quia sicuti possunt conuerti in cineres, & in uermes, ita etiam possunt conuerti in corpus humanum: igitur, & cætera. Vbi nota, quod hic sunt tres opiniones. prima est Baptistæ de Parma, asserentis corpus non nutriri, sed sensus tantum reficitur odore panis, sicuti homo confortatur ex odore cibi, & inebriatur ex odore uini, secunda opinio est Ioannis Parisiensis, uolentis species Sacramentales nutrire propter formam substantialem panis, & uini, quæ remanet: tertia est opinio Sancti Thomæ, dicentis, quod istæ species Sacramentales uere nutri, quamuis non sint substantiæ habent tamen uirtutem substantiæ, & cætera.

DISTINCTIO XIII.

Agitur in hac distinctione, de ministro huius Sacramenti pro cuius notitia ponitur prima conclusio talis: plures sacerdotes possent vnam, & eadem Hostiam consecrare. probat hanc Sanctus Thomas, tertia parte, quia sacerdotes conficiunt hoc Sacramentum in persona Christi, sed multi sunt simul vnum in Christo: igitur multi sacerdotes possunt simul consecrare, & sic consecrare eandem Hostiam. Vbi nota hic esse quatuor opiniones. prima est Duran. ex diametro contraria conclusioni, asserit enim conclusionem nostram esse periculosam, & abolendam. secunda est opinio Caietani, medianam affirmantis de nouis sacerdotibus concelebrantibus cum Episcopo. tertia est opinio Soti, qui Sotus asserens inter sacerdotes nouiter consecrantes solus consecrat, qui primo profert verba: quarta est opinio Sancti Thomae, quae est antiquorum Doctorum praesertim Innocentij Tertij asserentis esse consuetudinem quarundam Ecclesiarum, quod sacerdotes cum de nouo ordinantur celebrant Episcopo ordnanti sicut Apostoli Christo cenanti concanauerunt, & haec est opinio secunda.

Quaest. 82. Ar. 2.

Distin. 13.

Distin. 13. Quaest. 1. Ar. 2.

Cap. 3.

Quaest. 77. Ar. 7.

Secunda conclusio. Ex speciebus Sacramentalibus aliquid generatur dum corrumpuntur. probat Sanctus Thomas, ex dicto Aristotelis, quia generatio vnius est corruptio alterius, & e contra, unde si species Sacramentales corrumpuntur necessario aliquid generatur, & caetera. Vbi attende esse diuersas opiniones Theologorum quantum. prima est Innocentij Tertij, de officio Missae volentis, quando corrumpuntur accidentia, redit ipsa substantia panis, quae erat conuersa in corpus Christi: secunda est Ricardi dicentis, quod quando generatur aliquid ex speciebus consecratis, illud est ex materia prima, quae redit ad ipsas species. tertia est Bonauenturae dicentis, quod Deus creat de nouo aliquam substantiam sub illis accidentibus, ex qua generatur aliquid: vltima est Sancti Thomae, affirmantis quicquid posse generari ex materia panis, si adesset totum, generari etiam posse ex quantitate dimensua panis, vel vini non quidem nouo miraculo, sed ex vi miraculi prius facti.

Tertia conclusio. Species Sacramentales vere franguntur. probat hanc Sanctus Thomas, tertia parte, quia fractio fit per diuisionem quantitatis, sed nullum quantum ibi diuiditur nisi species Sacramentales, quia neque corpus Christi, quod est incorruptibile, neque substantia panis, quae non manet; igitur species Sacramentales vere franguntur. Vbi attende, quod ex hac conclusione refutantur duo errores. primus est affirmatum non esse veram fractionem specierum, sed tantum apparentem, ita, ut sensus decipiantur: secundus est eorum, qui volebant veram, quidem esse fractionem, non tantum esse aliquod subiectum fractionis, hi enim sunt maximi errores, quia est ibi vera fractio significans mor-

A tem Christi in qua anima fuit a corpore separata, & cat.

Quarta conclusio. Quando miraculose apparet caro, vel puer, in hoc Sacramento, stante quantitate panis, & vini substantiae conuersae in corpus Christi, manet ibi corpus Christi Sacramentaliter. probat Sanctus Thomas, tertia parte, quia adoratur ad oratione patriae, sicut prius: ergo, & caetera. Vbi nota, quod sunt tres opiniones vna Alexandri de Ales tenentis. quod quando fit talis apparitio non est ibi Christus Sacramentaliter, sed sub modo naturali: secunda est opinio Ocham, volentis in apparitione, quae fit per mutationem circa species in Eucharistia non existere Christum neque sub modo naturaliter neque Sacramentaliter: tertia est Sancti Thomae, asserentis, quod quando mutatio est in speciebus circa colorem tantum, & non circa quantitatem, & alia panis accidentia, Christus ibi Sacramentaliter continetur, praesertim si talis apparitio esset per modum transeuntis, ita quod subito rediret Hostia ad suam pristinam formam, vt apparuit Gregorio, & Paschasio, lege de hanc Franciscum de Victoria, in relectione de Eucharistia.

Quaest. 76. Ar. 8.

3. p. 9. 13.

Quaest. 80. Ar. 6.

Distin. 9. Quaest. 9.

Quaest. 77.

Distin. 2. cap. relati.

Quaest. 82. Ar. 10.

Distin. 9.

Distin. 13.

Quaest. 82. Ar. 3.

Quinta conclusio. Quando fit talis apparitio sacerdos tenetur tunc aliam Hostiam consecrare, & sumere. probat hanc Sanctus Thomas, quia per hanc apparitionem sacerdos ab obligatione recipiendi Eucharistiam sub vtraque specie non liberatur, & caetera. Vbi nota, hic esse tres opiniones, quarum prima dicit, sufficit tunc spiritualem sumptionem: secunda opinio affirmat, quod si Hostia apparebit sanguinea, uel carnea, quia talis apparitio est tantum ex parte nostri, debeat ipsam sumere. tertia opinio est Sancti Thomae, expressa in conclusione, quae habetur de consecratione, ideo sequendo illicitum est nobis vesci humanis carnibus, esset tamen illa Hostia adoranda sicut antea.

Sexta conclusio. Sacerdos non curatus, tenetur sub peccato mortali, celebrare in praecipuis festis. probat hanc Sanctus Thomas, quia in his festis consueuerunt communicare fideles laici: ergo a fortiori sacerdotes tenentur ad celebrandum. Vbi nota, quod hic sunt tres opiniones. prima est Alexandri tenentis, quod sacerdos potest omnino a consecratione licite abstinere, nisi teneatur ex cura sibi commissi celebrare populo, & Sacramenta praebere, secunda est opinio Caietani, asserentis non esse peccatum ex genere dummodo ex hoc scandalum non oriatur, haec enim negligentia non opponitur charitati, sed tantum eius feruori, propterea, si est peccatum illud erit veniale: tertia est opinio Sancti Thomae, uolentis esse mortale, si non celebrat in die Natiuitatis, Paschatis, & Pentecostes, & hanc sequitur Durandus, Palud. Ricardus, Syluester, & Sotus nam frustra esset character sacerdotalis, vide ipsum Sotum.

Septima conclusio. Heretici, Scismatici nec re consecrare possunt. probat Sanctus Thomas, tertia

tertia parte, quia in eis manet ordinatio integra, & character sacerdotalis in quo fundatur potestas consecrandi: igitur, & caetera. Vbi nota hic esse duas opiniones, altera fuit Magistri in praesenti libro, dicentis haereticos scismaticos, & degradatos non consecrare, & deceptus fuit Magister ex verbis Cypriani, qui sine dubio fuit etiam illius sententiae, quod haereticus nec poterat baptizare, nec Sacramenta conficere: secunda opinio est Dini Thomae, quam sequitur tota cohors Theologorum nemine excepto, quia quis postquam est semel ordinatus semper potest consecrare ueram Eucharistiam, licet talis est haereticus, & scismaticus tamen fructum eius non percipiat, quia non recte facit, & propterea peccat faciens.

Octaua conclusio. Hostia non consecrata nullo modo debet dari loco Hostiae consecratae. probat Sanctus Tho. quia sacerdos hoc faciens quantum in se est facit idolatrarum. ergo Hostia non consecrata dari non debet pro consecrata. Sed animaduerte hic duas esse sententias, altera D. Bonauenturae, quem sequutus est Andrianus, & Ioseph Angles Valentinus in suis Floribus Theologicarum quaestionum, quod in graui euentu, ubi grande occulto peccatori a comunione abstinenti periculum immineret, proponenda est Hostia consecrata adoranda, & a tergo post illam non consecrata apponi debet ita, vt nec uideatur, nec adoretur, atque hoc ex consilio, & scientia peccatoris ne adoret Hostiam non consecratam, & ut peccatum & periculum euitet. secunda est sententia Sancti Thomae, in conclusione posita dicentis nullo modo hoc esse faciendum, quia saltem circumstantes eam adorabunt, & sic idolatrabunt, & Augustinus ait nemo carnem Christi manducet, nisi prius adoret, & extra de celebratione Missae, habetur, licet is, qui pro sui criminis conscientia reputat se indignum, peccet grauius si se ingerat, grauius tamen uidetur, offendere, qui fraudulenter illud praesumpserit simulare, &c.

Quaest. 80. Ar. 6.

Distin. 9. Quaest. 9.

Cap. de homine.

Quaest. 82. Ar. 6.

Distin. 9.

Nona conclusio. Sacerdos non potest peccatori occulto Sacramentum communionem negare. probat hanc Sanctus Thomas, quia quilibet christianus ex hoc ipso, quod est baptizatus admissus est ad cenam dominicam: igitur non potest ab eo tolli nisi pro aliqua causa manifesta: ergo, & caetera. Vbi nota, quod est hic duplex opinio, prima Duran. dicentis, quod conclusio est uera de sacerdote, qui est suis curatus, & hoc tempore Paschatis, & in mortis articulo, sed non de sacerdote, qui non est suis curatus, talis enim poterit etiam publice negare dicens, ego non sum tuus curatus, & ideo non teneor tibi sacramentum communionem dare: secunda opinio est Sancti Thomae, quod publico peccatori concubinario, vsurario, meretrici, non est danda Eucharistia, & ille dicitur peccator publicus, qui damnatur a iudice per euentum facti, & si est publicus peccator in uno loco, & accedit ad locum distantem, in quo reputatur bonus, non est ei neganda, si autem peccator est occultus, & publico petit, non debet ei dari, si autem peccator est occultus, & publice petit, sacerdos tenetur ei dare sic Christus fecit cum Iuda, & sic intelligenda venit conclusio. Diui

Thomae, de qua lege Franc. de Victoria, in sumula de Sacramentis.

Decima conclusio. Omnes fideles de iure diuino obligantur ad sumendam Eucharistiam: probat Sanctus Thomas, ex verbis Saluatoris apud Lucam, & Ioannem, nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in uobis. Circa quam nota hic est triplex opinio. prima negans, quia sufficit manducatio spiritualis, unde non uidetur necessaria sacramentalis, secunda opinio ait, quod est necessaria etiam sacramentalis, sed hoc non est ex praecipito diuino, sed Ecclesiae: opinio Sancti Thomae, est quod fit ex diuino praecipito Ecclesiae, post modum determinauit tempus exequendi hoc praecipitum singulis annis in die Paschatis, ut patet Canon. omnis utriusque sexus. potest adimpleri hoc a Dominica in ramis Palmarum, usque ad Dominicam in albis, ut habetur in extrauagan. Eugenij Quarti, quam citat Cai. in sumula verbo comunio &c.

3. p. 9. 80. Ar. 11. Cap. 6.

DISTINCTIO XIII.

De Penitentia.

Agitur hic de Sacramento penitentiae, de quo ponitur prima conclusio: penitentia est Sacramentum: hanc probat Sanctus Thomas, in tertia parte, quia Sacramentum est signum sensibile a Deo institutum pro aliquo sacro, sed penitentia est huiusmodi, quia est instituta a Deo in remissione peccatorum, vt habetur apud Matthaeum, igitur & caetera. Vbi nota, quod haec est conclusio de fide, vt patet extra de haereticis, capitulo ad abolendam, & in Concilio Florentino, sub Eugenio Quarto, & in Concilio Tridentino, in quo habetur, si quis dixerit in catholica Ecclesia penitentiam non esse vere, & propriae sacramentum pro fidelibus quoties post baptismum in peccata labuntur ipsi Deo reconciliandis, a Christo Domino nostro institutum anathema sit: concurrunt enim in hoc peccator penitens, quia per ea quae facit, & dicit ostendit cor suum a peccato recessisse, similiter etiam sacerdos, per ea quae agit, & dicit circa penitentem significat opus remittentis peccata &c.

Quaest. 84. Ar. 1.

Cap. 18.

Sess. 14.

Secunda conclusio. Hoc Sacramentum proprie nominatur, sacramentum penitentiae: probat hanc Sanctus Thomas, in praesenti libro, quia principalis finis huius sacramenti est per poenitentiam punire peccatum, & peccantem ad satisfaciendum Deo, & ad abolendam eius offensam: igitur & caetera. Vbi nota varias esse sententias Theologorum, prima est Scoti dicentis hoc sacramentum debere dici Sacramentum absolutionis, quia eius essentia consistit in absolutione cum debita forma verborum, & debita intentione probata a sacerdote habente iurisdictionem: huius etiam sententiae est Gabriel, Ioannes maior, Ocham, & quam plures alij: secunda est Duran. dicentis, hoc sacramentum non debere dici penitentiae, sed confessionis, & absolutionis, quia in his consistit eius essentia: tertia est sententia Francisci Colonienfis in suo tractatu de poenitentia, ubi Addit. Aq. in iij. vol. Capr. B 4 vult

Distin. 16. Quaest. 1. Artic. 1.

Dist. 14. q. 4.

Dist. 17. q. 1.

vult tale sacramentum dici actus exterior sacerdotis, quia in eo proprie consistit natura eius, quarta est sententia D. Tho. explicata in conclusione, quam sequitur Palud. hic Altisiodorensis, Albertus, Riccardus, & ceteri omnes affirmantes essentiam huius sacramenti amplecti quatuor nempe confessionem, absolutionem, satisfactionem materiam, & formam &c.

q. 84. art. 2. Tertia concl. Propria materia huius sacramenti sunt peccata: probat hanc S. Tho. 3. par. quia sicut se habet morbus ad Medicinam, ita peccata ad hoc sacramentum penitentiae, sed morbus est materia medicinae: ergo &c. Vbi nota hic esse duas opiniones, prima est Aureoli dicentis materiam huius sacramenti esse poenam, & non peccatum, quia hoc sacramentum spectat ad iustitiam punitivam, secunda est opinio S. Tho. prout in conclusione, quod materia proxima sunt actus penitentis, remota autem sunt peccata non acceptanda sed remouenda, & detestanda, & hoc habetur in Concilio Florentino, & Tridentino, vbi dicitur si quis dixerit ad integram & perfectam peccatorum remissionem non requiri tres actus penitentiae, quasi materiam sacramenti penitentiae videlicet contritionem, satisfactionem confessionem &c. anathema sit: ex quo sequitur falsissimum esse quod quidam fingunt, quod beata Virgo confitebatur beato Iohanni Evangelista, nam si nullum prorsus habebat peccatum, quid confitebatur?

q. 84. art. 3. Quarta conclusio. Conueniens forma huius sacramenti est ista, ego te absoluo: probat hanc S. Tho. quia hoc sacramentum consistit in remotione cuiusdam materiae, scilicet peccati, sed talis remotio significatur a sacerdote cum dicitur, ego te absoluo: igitur &c. Vbi nota circa hanc conclusionem esse tres opiniones, quarum prima est Magistri hic, & quorundam aliorum affirmantium licere uti hac forma, ego te absoluo nihilominus tamen sacerdotem non absoluerit, sed tantum ostendere penitentem absolutum, quae sententia est condemnata in Concilio Tridentino, secunda est opinio Orientalium praesertim Iacobitarum volentium formam esse deprecativam ut absoluat te Deus. tertia est opinio Abulensis in prima parte sui defensorij asserentis debere esse hanc formam, ego remitto tibi peccata, nihilominus conclusio nostra est de fide determinata in Concilio Florentino, & expressius in Concilio Tridentino, & licet praemittantur alia verba illa sunt de congruitate non de necessitate &c.

Quinta concl. Penitentia est virtus specialis nempe iustitia vindicativa: probat hanc S. Tho. 3. par. penitentia est quaedam dolentis vindicta semper puniens in se quod dolet commisisse, sed vindictam facere pertinet ad iustitiam: igitur &c. Vbi nota hic esse quatuor opiniones, quarum prima est Scoti affirmantis penitentiam pro nolitioe peccatorum esse generalem virtutem, quia peccator detestatur peccata propter amorem virtutum quibus peccata opponuntur, secunda est opinio Alex. de Ales quem sequitur D. Bonavent. hic enim voluit penitentiam esse virtutem specialem quae est prudentia, tertia est opinio Abulensis qui affirmat penitentiam spectare ad religionem, quia penitens intendit reconciliare se Deo offenso per recognitionem peccati, & submissionem sui iuxta illud, dixi confitebor aduer-

sum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. quarta est opinio S. Tho. expressa in conclusione, & sequenda, quod penitentia est iustitia vindicativa claudens in se iustitiam commutativam sicut spes claudit in se genus, & hoc loquendo de actu secundo, qui est solutio poenae. lege Sotum hic.

Sexta concl. Penitentia ut dicitur habitum est virtus infusa a Deo: probat hanc S. Tho. 3. par. quia illa virtus quae ex suo genere ordinatur ad statum vitae aeternae est infusa a Deo, sed penitentia est huiusmodi: igitur &c. Circa quam nota hic esse tres opiniones quarum prima est Scoti volentis penitentiam esse virtutem acquisitam, quia voluntas ex frequentis actibus penitendi potest generare habitum inclinatum ad similes actus, & ille erit vere virtus, secunda est opinio Duran. affirmantis absolute nullam esse virtutem infusam praeter theologicas, & quia penitentia non est virtus theologica, propterea ipsa non est dicenda infusa &c. tertia est opinio S. Tho. dupliciter considerantis penitentiam vno modo quo ad habitum, & sic immediate infunditur a Deo sine nobis principaliter operantibus non tamen sine nobis dispositiue cooperantibus per aliquos actus alio modo quo ad actus quibus Deo operanti in penitentia cooperamur, & sic ponit sex actus de quibus, vide ipsum vbi supra.

Septima concl. Penitentia est secunda tabula post naufragium: probat hanc S. Tho. 3. par. ex sententia Beati Hieronymi. Vbi nota, quod ex hac definitione facile patere potest quam grauius erravit Lutherus penitentiam definiens, sic enim ea definiuit optima penitentia est noua vita: hic etenim latet sub melle venenum, quoniam his verbis tertiam adimit penitentiae partem nempe satisfactionem, propterea fugienda est haec definitio, & amplectenda est nostra, quae metaphorice intelligitur, quia primum remedium mare transeuntibus est ut conferentur in nauem integra, secundum autem remedium est post nauem fractam ut quis tabulae adhaereat, ita etiam primum remedium in mari huius vitae est, quod homo integritatem seruet, secundum autem remedium est si per peccatum integritatem perdidit quod per penitentiam redeat: propterea etiam definitio solet ita, penitentia est virtus qua commissa mala cum emendationis proposito plangimus, & odimus, & plangenda ulterius committere nolumus, vel ut ait B. Ambr. vera penitentia est cessare a peccato cum eius displicentia, de qua re vide D. Tho. 3. par. vbi supra.

Octava concl. Sacramentum penitentiae quandoque tollit culpam, & totum reatum, quandoque vero tollit culpam remanente aliquo reatu: probat S. Tho. 3. par. quia per sacramentum penitentiae tunc solum tollitur totaliter reatus, quando penitens perfecte recompensat amicitiam, & iustitiam, circa Deum, haec duplex recompensatio, quandoque concurrat in penitente, quandoque vero concurrat prima sine secunda: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hic est triplex opinio prima est Scoti volentis, quod cessante actu peccati non manet aliquis reatus, vel obligatio, quae sit aliquid relatiuum, vel absolutum, quia nulla relatio realis manet in anima cessante actu peccati, sed est tantum quaedam relatio rationis in quantum est obiectum intellectus, vel voluntatis Dei, secunda

secunda est opinio Riccardi affirmantis, quod homo transacto actu peccati peccator adhuc denominatur ab iniustitia actuali quam peccando commisit: tertia est Sancti Thomae ponentis in eo qui peccat triplicem defectum nempe operationis, quae est priuata debita rectitudine gratiae, quae anima ipsa est priuata, & transgressionis ordinis diuinae iustitiae, quia peccando abstulit a Deo honorem prout plus amauit creaturam, quam creatorem: & hanc est, quod Deus aliquando remittit culpam, & omnem obligationem ad poenam &c. de qua re lege S. Tho. 2. lib. sent.

Distin. 42. Nona concl. Per penitentiam omnes virtutes restituantur: probat hanc S. Tho. 3. par. quia per penitentiam infunditur gratia: sed ex gratia procedunt omnes virtutes gratuite sicuti ex essentia animae fluunt omnes potentiae: igitur conclusio vera. Vbi nota hanc conclusionem fundari in sacris litteris, ut scribitur apud Lucam de filio prodigo, cuius pater mandauit, ut filius penitens indueretur stola prima, quae secundum Ambr. est amictus sapientiae, quam simul consequuntur omnes virtutes secundum illud Sap. sobrietatem, & iustitiam docet prudentiam, & virtutem quibus vitium nihil est in vita hominibus: ex quibus patet quomodo per penitentiam omnes virtutes restituantur, & est sermo de virtutibus infusus, quia acquisitae non generantur nisi ex similibus actibus, & de penitentia quae est sacramentum, vel interna conuersio virtutis penitentiae, namque vniuersaliter, vbiunque infunditur gratia infunduntur virtutes quae sunt possibile restitui, quia virginitas simpliciter restitui non potest sicut, & innocentia, &c.

Decima conclusio. Penitens quandoque resurgit in maiori gratia, quam prius habebat, quandoque in aequali quandoque etiam in minori: hanc probat S. Tho. 3. par. quia contritio proportionatur gratiae. sed penitens contingit habere maiorem vel minorem contritionem: ergo &c. Vbi nota esse quatuor opiniones, prima quidem fuit Henrici Gandensis Quolib. 5. affirmans omnes resurgentes in aequali gratia resurgere. secunda est opinio Scoti 2. lib. sent. dicentis, quod omnis resurgens a peccato resurgit ad maiorem gloriam quam fuerat illa ad quam antequam deliquerat erat ordinatus, tertia est opinio Ocham Gabrielis, & Almain, & Majoris, & omnium fere nominalium qui vno animi consensu dicunt, quod homo semper resurgit ad maiorem gratiam & gloriam, quarta est opinio Sancti Thomae asserentis gratiam, & virtutes praeteritas restitui secundum quantitatem, & proportionem contritionis, quae homo resurget, & haec est opinio doctorum antiquissima, ut Alensis 4. par. summae suae Alberti Bonauen. Dur. hic: de qua re lege Domini- cum de Soto in hoc lib. distin. 16. q. 2.

DISTINCTIO XV.

Agitur in hac distinctione praesenti de penitentia quo ad sui integritatem pro cuius notitia ponitur talis conclusio: sacramentum penitentiae necessario habet partes: hanc probat S. Tho. 3. par. quia partes sunt ex quibus perfectio alicuius integratur, sed perfectio penitentiae integratur ex pluribus. scilicet contritione, confessione, & sa-

tisfactione: ergo penitentia habet partes. Vbi nota, quod haec conclusio est de fide definita in Concilio Florentino, & Tridentino, & hoc contra quintum Sess. 14. articulum Lutheri condemnatum a Leone decimo, aiebat enim ipse Lutherus, quod haec conclusio de partibus penitentiae non habet fundamentum, neque in sacra scriptura, neque in sacris doctoribus, de qua re vide Dom. de Soto in hoc lib.

Distin. 17. Quae. 84. Secunda concl. Penitentia debet esse continua: probat hanc S. Thom. quia homo penitens semper debet sibi displicere peccata praeterita: igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod penitentia est duplex interior, & exterior, & vtraque dupliciter consideratur, vno modo secundum habitum, alio modo secundum actum, primo modo intelligitur conclusio, quod homo continue peniteat, ita quod nunquam aliquid contrarium penitentiae faciat per hoc quod habitualis dispositio penitentis tollatur & gerere in proposito suo quod semper sibi praeterita peccata displiceant, secundum actum autem est impossibile, quod homo continue peniteat, quia necesse est quod actus penitentis siue interior, siue exterior interpolletur ad minus somno, & alijs, quae ad necessitatem corporis pertinent, & haec conclusio est D. August. lib. de penitentia vbi ait dolor in penitentia continue custodiatur. scilicet habitualiter, lege D. Tho. 3. par. q. 84. art. 8.

Tertia concl. Penitentia est pluries iterabilis: hanc probat S. Tho. 3. par. quia misericordia Dei per penitentiam praebet veniam peccantibus absque villo termino: ergo &c. Circa quam nota, quod fuerunt duae haereses, quarum prima fuit nouatianorum, qui post baptismum lapsis omnino regressum per penitentiam occludebant, primus qui hanc haeresim ab inferis vocauit fuit montanus a quo eam postmodum nouatus presbyter haereditauit, deinde cathari, tamen haec haeresis fuit primo condemnata in Concilio Romano 60. Episcoporum, & Concilio Niceno, & Lateranensi, & postmodum in Concilio Florentino: secunda haeresis, fuit quorundam aliorum dicentium, penitentiam esse vtilem non tamen pluries, sed semel tantum hic, hos recitat Aug. lib. de penitentia: conclusio tamen est de fide tenenda cum habeatur ex verbis Christi apud Matthaeum Petro loquentis, ut dimittat fratri suo non tantum septies, sed septuagies septies &c.

Quarta concl. Penitentia ponitur in voluntate, tanquam in subiecto: hanc probat S. Thom. 3. par. quia penitentia est sacrificium quoddam iuxta illud, sacrificium Deo spiritus contribulatus, sed offerre sacrificium est actus voluntatis, ut habetur in Psal. voluntarie sacrificabo tibi: igitur penitentia est in voluntate subiectiue. Circa quam nota, quod de penitentia dupliciter possumus loqui vno modo ut est quaedam passio, & sic cum sit species tristitia erit in concupiscibili sicut in subiecto, alio modo, prout est virtus, & sic est species iustitiae, ipsa enim iustitia habet pro subiecto appetitum rationis, qui est voluntas: hinc ergo penitentia prout est virtus dicitur esse in voluntate subiectiue cum proprius effectus eius sit propositum emendandi Deo, quod contra eum commissum est, & hoc est, quod aliqui dicunt, quod si penitentia sumatur pro nolitioe, & detestatione peccatorum existit in voluntate, quae nolitio peccati est actus solius voluntatis &c.

Quinta cōcl. Impossibile est aliquod peccatum remitti sine pœnitentia: probat S. Tho. 3. par. quia peccatum non potest alicui dimitti, nisi voluntas hominis conuertatur ad Deum cum detestatione illius peccati, sed talis detestatio est penitentiæ: igitur &c. Circa quã nota, quòd sunt duæ opiniones, prima est Scoti quem sequutus est Riccard. tenent enim isti, quòd per Dei potentiam peccatum possit remitti absq; pœnitentiæ: secunda est opinio Sancti Tho. volentis neminem rationem vtentem posse consequi remissionem peccatorum, quorum recordatur, nisi actuale odium, & peccatorum detestatione habeat, quia ad remissionem peccati duo motus liberi arbitrij requiruntur, primus in Deum illum amando, secundus in peccatum illud detestando, vt sancitum est in Concilio Tridentino contra Martinum Lutherum dicentem sufficere solam inchoationem nouæ vitæ &c. vide Franciscu de Viçt.

Sexta concl. Homo non potest perfecte satisfacere Deo, nisi in virtute meriti Christi: probat hanc S. Th. 3. par. quia ad perfectam satisfactionem pro peccato requiritur adæquatio satisfactionis ad offensam, sed tamen, & tantam nõ potest purus homo exhibere nisi coniuncto merito passionis Christi: igitur &c. Vbi nota hic esse tres opiniones, prima est Scoti probantis, quòd possibile sit de potentia Dei absoluta Deum accipere aliquem actum penitentis, tanquam satisfactionem iustã pro peccato non coniuncto merito passionis Christi: secunda est opinio Dur. asserentis, quòd & si homo ex se nõ possit satisfacere reddẽdo æquiales, nec ipse etiã Christus secundum, q̃ homo potuit Deo reddere pro seipso æquiualens beneficijs acceptis: tertia est opinio S. Tho. declarãtis satisfactionem esse duplicem alterã perfectam, quia est cõdigna per quãdam adæquationem ad recompensationem culpæ commissæ, & sic satisfactio puri hominis sufficiens esse non potest pro peccato, alia est satisfactio hominis imperfecta, scilicet secundum acceptationem eius, qui in ea est contentus, quamuis non sit condigna, & sic satisfactio puri hominis põt dici sufficiens innixa satisfactioni Christi, quæ est perfectissima, quia imperfectum supponit perfectum, vide de hac re Cardinalem Caietanum, & Bartholomeu à Medina 3. par.

Septima concl. Nullus potest satisfacere Deo de vno peccato non satisfacẽdo ei de alio, sed illud retinendo: probat hanc S. Tho. in præsentì libro, quia nullum opus insuficiens ad restitutionem amicitie est Deo satisfactorium, sed omne opus factum cõ retentione peccati mortalis ex affectu est huiusmodi: igitur conclusio vera. Circa quam nota, quòd S. Bonauentura narrat antiquam fuisse opinionem quorundam Magistrorum dicentium satisfactionem fieri posse peccatore existente in vno, & pro alio querere misericordiam, quia immensa Dei benignitas acceptat satisfactionem quãtumlibet modicam. Scotus vero ait, quòd loquendo de satisfactione quantum ad actum interiorem, qui est contritio potest homo satisfacere, & dolere actualiter de vno peccato non habendo contritionem aut satisfactionem de alijs, quemadmodum potest cogitare de vno non de alijs. Petrus de Tarantasia, ait quòd loquendo de satisfactione quantum ad actum exteriorẽ temporalemq; pœnam homo potest sa-

q 86. art. 2.

Dist. 14.

Sess. 6. Cap. 14 de pœnit.

q. 1. art. 2.

Dist. 15. q. 1.

Distin. 15.

q. 1. art. 2.

Dist. 15. ar. 3.

Distin. 15.

tisfacere de vno peccato non de alijs implendo pœnam debitam vni peccato nõ alijs, dummodo pro alijs satisfacere proponat tẽpore opportuno: huic etiam doctrinæ adhæret Riccardus, Thomas de Argentina sequitur opinionem S. Tho. quia nullus carens gratia, & charitate potest Deo satisfacere, sed qui vult pro vno peccato satisfacere, & non pro alio caret gratia, & charitate: igitur &c. lege de hac re Dionys. Carthus.

Octaua concl. Potest homo satisfacere Deo per opera aliã debita: elicitur hæc ex S. Tho. 3. par. & ratio est, quia Ecclesia instituit Ieiunium quadragesimale, & alia vt pro peccatis satisfaciamus: ergo cõclusio vera. Circa quam nota, quòd hic sunt duę opiniones extremæ, prima est Scoti quem sequuti sunt Pal. Gabriel Syluester verbo satisfactio S. octauo, quos etiam sequitur Ioannes maior, & Almaynus, qui vno animi consensu volunt neminem posse satisfacere per opera aliã debita, & præcepta, vnde qui dat pauperi existenti in extrema necessitate omnia bona sua nõ satisfacit, quia vnico precio nõ possumus satisfacere duobus debitis. alia est opinio extrema in conclusione posita quam sequitur Duran. Caiet. in tractatu de satisfactione & Franciscus de Victoria in summula de sacramentis, sic etiam, & Adrianus in quæst. quam de hoc facit, quòd absolute loquendo possumus satisfacere per opera aliã debita, & dicere contrariũ est erroneũ, quia Ecclesia instituit ieiunium quadragesimale, & alia vt pro peccatis satisfaciamus, hinc reprehendus venit Ioseph Angles, Valentinus Minorita in q. de satisfactione vbi ait, quòd si ieiunium fuerit aliquãdo impositum alicui pro penitentia, hoc non debet esse quadragesimale, hoc dicere est negare tale ieiunium esse satisfactorium, sed tantum adimpletium præcepti, lege de hoc Franciscum de Victoria.

Nona concl. Nullus post remissionem peccati mortalis sibi factam per contritionem, de nouo mortaliter peccans potest in statu illo satisfacere pro peccatis prius sibi dimissis: probat hanc S. Th. in præsentì libro, quia nullum opus Deo non acceptum est satisfactorium, sed omne opus extra charitatem factum est Deo non acceptum: igitur non poterit esse satisfactorium. Circa quã nota, quòd sunt duę opiniones, quarum prima est affirmans, quòd post quam omnia peccata per penitentiam, & contritionem remissa sunt, si aliquis ante satisfactionem per actum in peccatum decidat, & in peccato existens satisfaciat, quòd satisfactio ei valeat, ita quòd si in peccato illo moreretur in inferno de peccatis illis non puniretur: secunda opinio est contraria, quòd cum habeatur in Prouerbijs, vniuersa delicta operit charitas, sed satisfactionis virtus est delere delicta, ergo sine charitate non habet suam virtutem, & cum videamus, quòd præcipuum opus in satisfacẽdo est eleemosyna, sed eleemosyna extra charitatem facta non valet, vt scribitur 1. cor. si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autẽ non habeam nihil sum &c. igitur nec satisfactio aliqua valet, & hæc est opinio sequenda, vt patet in conclusione, de qua lege Vegam in tractatu de satisfactione.

Decima cõcl. Opera extra charitatem facta sicut nõ sunt satisfactoria, ita nec alicuius præmij etiam tem-

q. 99. art. 5.

Distin. 15.

Distin. 15.

Dist. 15. q. 1.

Cap. 10.

Cap. 13.

temporalis: hanc probat S. Tho. in præsentì distin. quia ex nullo opere dicitur aliquis proprie mereri aliquod bonum per quod non acquirit debitum proprie dictum ex parte sui aliquod bonum recipiendi, sed omnia opera hominis extra charitatem facta sunt huiusmodi in respectu ad Deum: ergo per talia nihil meretur apud Deum merito proprie dicto. Circa quam nota duas esse opiniones altera affirmãs, quòd homo in peccato existens meretur per opera bona moralia triplex bonum. sc. cõsequentionem temporalium, dispositionem ad gratiam, & assuetudinem bonorum operum, quia sicuti existens in statu gratiæ meretur ea, quæ spectant ad illum statum, ita existens in statu naturæ meretur bona quæ sunt ad conseruationem naturæ, altera opinio est, quæ negat esse meritum, nec de condigno, nec de congruo, & licet is qui est in puris naturalibus constitutus, bene vtẽdo illis naturalibus videatur dignus, vt conseruetur in illis, tamen ille, qui est in peccato mortali non est dignus pane, quo vescitur, & vita qua viuit, vt ait August. 25. de Ciui. Dei, & hæc est veritas festanda in conclusione præposita, de qua lege Carthusianum hic &c.

q. 94.

Cap. 13.

q. 99. art. 2.

Dist. 15. q. 1.

q. 99. art. 2.

q. 99. art. 3.

DISTINCTIO XVI.

Postquam Magister determinauit de penitentia generaliter, in præsentì distinctione distinguit ipsam penitentiam in partes suas dicens in perfectione penitentia tria obseruanda sunt. sc. compunctio cordis, confessio oris, & satisfactio operis, pro cuius notitia ponitur prima conclusio talis: partes penitentia sunt illę tres prænominate, scilicet cõtritio, confessio, & satisfactio: hanc probat S. Tho. 3. par. quia tot, & non plures sunt partes penitentia: quot sunt actus penitentis requisiti ad recompensationem Deo fiendam, sed ad talem recompensationem requiruntur isti tres actus penitentis, & non plures, nec alij. sc. cõtritio, confessio, satisfactio: ergo tot, & tales, & non plures, nec alij sunt partes penitentia &c. Circa quam nota, esse duas opiniones, quarum prima est Dur. affirmantis penitentiam, prout ipsa est sacramentum non habere partes, patet primo de cõtritione, quæ præexigitur ad penitentiam, & sic non est intrinseca pars eius, satisfactio quoque si deficit adhuc sacramentum penitentia est integrum, & sic concludit Duran. penitentiam non habere partes: secunda est opinio S. Tho. dicentis, quòd penitentia, prout est virtus non habet partes, quia actus humani, qui multiplicatur in penitentia non comparantur ad habitum virtutis sicut partes, sed sicut effectus, idcirco penitentia habet partes, vt est sacramentum quia sic ad eam humani actus comparantur, vt materia, in alijs autem sacramentis humani actus non sunt materia, sed aliqua res exterior vna siue simplex, vt aqua, vel oleum, siue composita, vt chrisma, & ideo in alijs sacramentis non assignantur partes, sicut in hoc.

Secunda conclusio. Prædicta partes sunt, & dicuntur partes integrales penitentia, est S. Tho. 3. par. cuius rō est, quia illę partes de quibus simul sumptis totum prædicatur in singulari numero, & non in plurali sunt integrales, sed cõtritio, confessio, & satisfactio sunt huiusmodi partes respectu peni-

tentiæ: igitur cõclusio vera. Circa quam nota, quòd sunt tres opiniones antiquę, vt recitat S. Th. Aliqui enim dicebant has. sc. contritionem, confessionem, & satisfactionem esse partes subiectiuas penitentię, & decepti sunt, quia pars subiectiuã cõtinet totam perfectionem generis, vt species, sed nulla harum partium cõtinet totum sacramentum penitentia: ergo &c. secunda opinio erat aliorum dicentium esse partes potentiales, & hi etiam allucinati sunt, quia pars potentialis est illa per quam totum operatur, vt intellectus memoria voluntas, &c. sed per nullam istarum partium solam tanquam per potentialem partem, penitentia sacramentum operatur: ergo &c. Tertia est opinio S. Tho. posita in conclusione, quæ est rei veritas, ideo sequenda &c.

Tertiã conclu. Contritio est detestatio peccatorum, quæ est in voluntate: probat hanc S. Thom. in præsentì lib. quia peccatum intãtum est peccatum in quãtum est voluntarium: igitur destructio peccati etiam voluntaria esse debet, & sic conclusio vera. Vbi nota diuerfas esse opiniones doctorum. Aliqui enim dicunt cõtritionem esse actualem notionem peccatorum non absolutã, sed per conditionem, vt nõlem si fieri posset peccasse. Aliqui vero dicunt contritionem, esse dolorem voluntarium semper pro peccato punientem quod commissum est. Alij volũt contritionem esse compunctionem, & humilitatem mentis cum lacrimis venientem de recordatione peccati, & timore iudicij. Aug. ait q̃ contritio est dolor remittens peccatum: Greg. asserit, quòd cõtritio est humilitas spiritus annihilans peccatum inter spem, & timorem: Magistralis definitio est hæc, contritio est detestatio peccati, quatenus offensa Dei est cum emendandi vitam cõfidentique, & satisfaciendi spe veniẽ diuinitus obtinendã, hæc magis declarat conclusionẽ præpositã.

Quarta concl. Contritio est vera virtus: elicitur ex S. Th. vbi supra, & ratio est, quia contritio oritur ex humilitate, sed humilitas est vera virtus contra tria superbia: igitur &c. Vbi nota hanc conclusionem esse contra Lutherum dicentem, quòd contritio facit hominem hypocritam, & magis peccatorẽ cum in suis. sc. doloribus spem ponat, quam tamen in sola fide collocare deberet. verũ maxime deceptus fuit Lutherus in hoc putãs forsitã nos dicere contritionem esse propter gehennam, & propter timorem pœnæ temporalis pro peccatis infligendę vt fecit Saul, Antiochus, & Esau, qui non cõsequuti sunt sua contritione, & penitentia peccatorũ veniã, quia absq; charitate, & solo timore pœnarum illos peccasse penitebat, imò nec penitentia illius quem solum penitet amore virtutis, aut propter gloriam amissam est sufficiens ad iustificationem, vera enim penitentia debet proficisci non solum ex dilectione Dei, verum etiam ex timore gehennæ spe glorię, & ex fide, & hæc doctrina est definita in Concilio Triden. lege ibi vegam.

Quinta concl. Contritio respicit tantum peccatum præteritum, & ex consequenti futurum: probat hac S. Tho. in præsentì lib. quia contritio habet aliquid de actu prudentia adiunctum: igitur ille, qui conteritur dolet de peccato præterito, & cauet futurum. Vbi nota esse varias sententiã, nam Maior distin. 14. q. 1. Almain, & Bonauen. in expositione textus dist. 14. dicũt, quòd si penitens nihil cogitat de fu-

Vbi supra.

Dist. 17. q. 2. articu. 1.

Psal. 73.

Sess. 6.

Dist. 7. q. 2. articu. 2.

De futuro nō oporteat quōd habeat propositum cauendi à peccatis . sed sufficit quōd actualiter non habeat contrarium actum. Sanctus Thom. hic & prima secundæ, q. 113. art. 5. & 3. par. q. 85. art. 3. & q. 90. art. 4. & 3. contra gentes, & etiam 4. contra gent. & Andrianus Quolib. 5. ar. 3. volunt quod requiritur actuale propositum cauendi à peccatis futuris, idem tenet Albertus Magnus 4. dif. 14. ar. 10. & Alexander de Ales 4. par. memb. 9. & hanc sententiam firmat Concilium Florent. asserens, quōd ad cōtritionem spectat dolere de peccatis commissis cum proposito non peccandi deinceps, & Conciliū Tridentinum, quoque ait, contritio, quæ primum locum inter dictos actus pœnitentiæ habet, animi dolor, ac detestatio est de peccato cōmissio cum proposito nō peccandi de cætero, hoc propositum est cautio quæ est pars prudentiæ cōtritioni adiuncta lege de hac re S. Tho. in locis supra allegatis.

Sexta cōcl. Attritio nullo modo potest fieri contritio: probat hanc S. Tho. in hoc lib. quia quorum principia sunt diuersa omnino eorum non potest fieri vnum id quod est alterū; sed attritionis principium est timor seruilis, cōtritionis autem timor initialis: ergo attritio non potest fieri contritio.

Circa quam nota esse duas opiniones; quarum prima est affirmans, quia sicut fides informis potest fieri formata, ita attritio potest fieri contritio, altera est negans quam habet S. Tho. & est rei veritas, quia attritio est dolor imperfectus, puta quando quis dolet de peccatis, quia turpia sunt, & infamia, vel propter infernum, cōtritio est dolor perfectus, vt puta quando quis dolet, quia offendit Deum Opt. Max. tanquam pijsimum patrem, quæ contritio est cum gratia, & perfecta cōtritio, & de hac intelligitur conclusio, quia cum attritio, & contritio differant ex obiecto, quia vna est dolor propter Deū alia propter pœnas, hinc vna alia fieri nequit.

Septima concl. Dolor contritionis nō debet esse nimis magnus: probat hanc S. Thom. quia omnis virtus moralis corrumpitur per super abundantiam, & defectum, sed cōtritio est actus virtutis moralis scilicet pœnitentiæ quæ est pars iustitiæ, ergo si erit superfluus tunc dicitur vitiosus, & sic non erit vera contritio &c. Circa quam nota, quōd sunt diuersæ opiniones. nam Adrianus q. 2. de pœnitentiā, & Quolib. 5. art. 3. ait contritionem debere esse maximum dolorem, ita vt totus conatus hominis ei apponatur, alioquin nō esset sufficiens ad delendum peccatum, Scotus vero ait quōd licet non summū conatum exigat tamen detestatio antequam fiat legitima contritio certā habere debet, tum gradualement intensionem, tum subinde extensionem, & temporalem continuationem. opinio S. Tho. est, quōd cōtritionis quæ est detestatio, & nolitio peccati nō debet esse nimis magnus dolor intensiue bene aut applicatiue, quia peccator pro nulla re mūdi debet peccatum committere, & hoc loquēdo de dolore, qui est in parte intellectuā, ille autem qui est in parte sensitiua non debet esse ita nimis, vt sit vitiosus, lege de hac re Sorum.

Octaua concl. De singulis peccatis singulas contritiones habere debemus: probat hanc S. Tho. quia medicina debet esse proportionata morbo, sed vna medicina nō est contra omnes morbos: ergo vna contritio non potest esse contra omnia peccata,

& sic de singulis peccatis debet esse singule contritiones. Circa quam nota, quōd hic sunt duæ opiniones, quarum prima est, quam sequitur Alexander 4. par. Riccard. Duran. Palud. Caiet. Franciscus de Victoria in summula de sacram. isti enim affirmant, quōd ad remissionem peccatorum sufficit dolor generalis, & non requiritur dolor in particulari, quia aliās homo non potest consequi remissionem peccatorum, nisi aliquo certo, & determinato tempore, quod est falsum, & ridiculum, quia in quocunq; die idest momento ingemuerit hō peccata sua &c. alia est opinio S. Tho. posita in conclusione, quōd quando quis ad confessionem accedit debet recogitare omnes annos in amaritudine animi sui hoc est singula peccata per tempora, & loca indagare quibus memoriæ oblati cōtritionē debet habere illorum, quando vero tempus nō suppetit, aut comoditas non datur, & opportunitas, tunc sufficit contritio generalis peccatorum in confuso quatenus sunt offensa Dei, non enim opus est meretrici vt sigillatim omnes suas turpitudines recēseat, sed satis est vt dicat decies aut centies peccaui &c.

Nona concl. Habens perfecte contritionem de peccatis suis consequitur remissionem peccatorum: elicitur hæc ex Sancto Thoma tertia parte, & ratio est, quia in hac contritione pœnitens conuertitur ad Deum, & Deus conuertitur ad pœnitentem. ergo consequitur gratiam &c. ait enim scriptura conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Circa quam nota, quōd sunt duæ opiniones, prima quam sequitur Caiet. q. 1. de contritione, ait enim hæc opinio, quōd stat quempiam dolere de peccatis perfecte, & perfecte proponere cauere ab illis in futurū, & perfecte diligere Deum super omnia, & non habere gratiam, ratio sua est, quia aliās sequeretur, quōd posset quis habere euidentiam, quōd sit in gratia: contraria est opinio S. Tho. 1. 2. q. 112. art. 2. & in pluribus alijs locis volentis, quōd quam primum fecerit aliquis totum, quōd in se est statim habebit gratiam, nec valet ratio Caiet. quia ego non possum habere euidentiam, quōd doleo de peccato super omnia, vel quōd proponam perfecte cauere in futurū, sed pro certo tenemus, quōd ille qui sic dolet habebit gratiam, sed quis erit iste ignoramus, vt diximus in tractatu de certitudine gratiæ.

Decima cōcl. Expedi homini semper dolere de peccato commisso: probat hanc S. Tho. hic auctoritate Angu. in lib. de vera, & falsa pœnitentiā dicens, semper doleat pœnitens, & de dolore gaudeat. Circa quam nota, quōd sunt duæ opiniones, vna quam sequitur Franciscus de Victoria in relect. de sacramento pœnitentiæ, quōd nullum est præceptū de pœnitentiā, aut contritione quod obliget sub nouo peccato quamuis peccatum mortale sine pœnitentiā non possit deleri, ac proinde sit necessariū dolere seu pœnitere, sed qui nō pœnituerit damnabitur quidem propter peccata quæ commisit, sed non quia non pœnituit: alia est opinio contraria, quam sequitur Caiet. Quol. 2. asserens, quōd præceptum contritionis partim est affirmatiuum, & partim est negatiuum, primo obligat semper. s. quando quis administrat, vel recipit sacramētum, vel in articulo mortis, secundo obligat semper, & ad semper sicut qui tenet alienum tenetur statim reddere sic

sic qui est in statu inimicitiae Dei tenetur statim ab illo exire: vnde qui dicit volo manere per annum, vel mensem in hoc statu peccat cōtra hoc præceptū nouo peccato, & hæc opinio est sequenda quæ est S. Tho. in conclusione.

DISTINCTIO XVII.

Agitur hic de secunda parte pœnitentiæ, quæ est confessio, & ponitur prima conclusio talis: confessio est necessaria ad salutem supposito peccato: probat hanc S. Tho. quia de necessitate salutis est, quōd homo de peccatis medicina accipiat, ergo de necessitate salutis est, quōd homo morbos, qui sunt peccata per confessionem detegat. Circa quam nota, quōd ex hac conclusione excluditur error Marfilianorum negantium necessitatem confessionis, vt ait Dam lib. suo de hæres. excluditur etiam error Iacobitarum, qui etiā hanc veritatem negarūt, vt habet Guido Carmel. lib. suo de hæresibus, excluditur quoq; error Iuliani Apostata qui impudenter negauit fidem Christianam, & præsertim hunc articulū de confessione, vt narrat Thomas Vualdensis tom. 2. de sacramentis.

Secunda concl. Confessio sacramentalis non est de iure naturæ, sed diuino: probat S. Th. vbi supra, quia omnia sacramenta sunt de iure diuino, & non naturæ: igitur & hoc sacramētum. Circa quam nota, quōd confessio quædam est de lege naturæ, nani contritio quæ est interior confessio est de lege naturæ, dicitur namq; ratio naturalis, vt pœniteat nos Deum offendisse, talis fuit confessio Adæ Genes. tertio, & Iob c. 31. confessio vero quæ fit ministris Ecclesiæ non fuit in lege naturæ, nam in lege tātum Euāgelica data sunt sacerdotibus clauis regni celorum quibus sacramentaliter peccata remittant, in lege etiam scripta non erat sacramentalis confessio, quia clauis ministerialiter ligandi, & absoluedi solum sacerdotibus Euāgelicis concessa fuerunt, erat vtique quædam generalis confessio omnium peccatorum nomine totius populi per sacerdotem dicentem peccaui cum patribus nostris iniuste egimus, iniquitatem fecimus: fiebat quoq; quædam peculiaris confessio quorundam peccatorum publicorū, vt reus offerret diuersas hostias pro diuersis peccatis, sed non potest dici sacramentalis, vt est videre apud Leuiticum, ex hac veritate excluditur error Vualdensium affirmatiuum in lege veteri fuisse præceptum confessionis omnium peccatorum etiam in particulari.

Tertia conclu. Confessio sacramentalis est instituta à Christo: probat hanc S. Tho. in præsentī lib. ex verbis Saluatoris apud Ioannem quorum miseritis peccata remittuntur eis &c. Circa quam nota, quōd est de fide hæc conclusio definita in cap. ad abolendam de hæreticis, & in Concilio Florētino, & Tridentino, ex qua veritate excluditur triplex error primus Glofatoris Decreti in principio dist. 5. asserentis hoc sacramentum fuisse institutum ab Ecclesia, secundus ipsius Vualef dicētis confessionem esse inutilem, & superflua, propterea nō esse à Christo institutam, tertius Lutheri doctentis sufficere soli Deo confiteri. lege de hac materia Alphonsum de Castro. verbo confessio.

Quarta conclu. Definitio data ab Augustino de

confessione est conuenienter tradita: probat hanc S. Th. quia cōtinet omnia necessaria ad ipsam confessionem: igitur &c. Vbi nota, quōd quinque requiruntur ad confessionem, primo ipsa substantia actus, siue genus eius quod est manifestatio quædam, secundo de quo fit. s. peccatū, tertio cui fiat. s. sacerdos. quarto causa cuius. s. spes veniæ, quinto effectus eius. s. absolutio à parte pœnæ, & obligatio ad aliam partem exoluendam. hæc omnia tanguntur in definitione, quam dedit Augustinus in Psal. 66. mis, dicens confessio est per quam morbus latens spe veniæ aperitur, licet sint, & aliæ definitiones, vt illa Greg. confessio est peccatorum detestatio, & ruptio vulneris, & illa D. Ansel. confessio est legitima coram sacerdote peccatorum declaratio, & illa Damasc. confessio est sacramentalis delinquentis accusatio ex erubescētia, & per clauis Ecclesiæ satisfactoria obligans ad peragendam iniunctam.

Quinta concl. Soli fideles tenentur præcepto confessionis: probat hanc S. Th. hic, quia confessio est medicina illorum qui post baptismū peccauerunt: igitur conclusio vera. Circa quam nota, quōd sunt variæ doctorum opiniones, Riccard. in præsentī lib. ait omnes, tam infideles, quā fideles teneri præcepto confessionis non quatenus est pontificium, sed quatenus est ius diuinum: Scotus quoque eodem loco quo supra eandem sententiam sustinere videtur: opinio S. Tho. est, quōd ad hoc præceptum soli fideles tenentur, & hoc patet in cap. oīs vtriusq; sexus fidelis, & hoc capitulū est expressio, & determinatio diuini iuris, & ratio est, quia ius diuinum supernaturale solum obligat vniuersum orbem ad suscipiendum euāgelicam fidem, obligatio autē ad alia præcepta singularia sacramentorū non exurgit nisi ex ipsa confessione fidei quæ fit in baptismo, quæ admodum si quis fecit votū simplex religionis licet teneatur ad religionem, non tamen ad eius cetera rimonia, & officia donec illam profiteatur: infideles ergo non tenentur immediata obligatione ad confessionem, sed dum baptismum susceperint.

Sexta concl. Nullus habens tantum veniale tenetur ex præcepto Ecclesiæ semel singulis annis confiteri elicitur hæc ex D. Tho. 3. par. quia ad delectationem peccati venialis nullum est directè institutum sacramentum: igitur conclusio vera. Circa quam nota, quōd sunt duæ opiniones vna affirmans, & est Alex. 4. par. q. 77. D. Bonau. & Riccar. dif. 17. Altera S. Tho. in præsentī concl. quam sequutus est Scotus hic: Andrianus q. 4. de confess. Gabriel Caiet. & Dominicus de Soto dist. 18. q. 1. art. 3. quia cum non teneatur iure diuino, vt omnes fatentur, nec iure humano, quia cum non dicit simpliciter omnes Christi fidelis teneatur cōfiteri, sed restrictè teneatur sua confiteri peccata: ergo eum qui peccata nō habet non obligat, & colligitur hoc ex Concilio Tridentino, poterit talis carens peccato mortali parere corā prelato, & dicere gratias ago Deo meo quōd non sum cōsciū alicuius mortalis, vt pastor vultum pecoris sui agnoscat.

Septima concl. Confessio facta sine contritione non valet pro tempore quo fit ad remissionem peccati quo ad culpam, vel pœnam: probat hanc S. Th. in præsentī distin. quia peccatum non remittitur nisi ad sit gratia, sed confessus incontritus caret gratia: ergo non consequitur remissionem pro tunc. Vbi

Cap. 158. Cap. 27.

Sess. 14. Cap. 4.

Distin. 17. q. 2. art. 1.

Distin. 17. q. 2. art. 3.

Dif. 14. q. 2.

Dif. 17. q. 2. art. 3.

Quæst. 4.

Ezech. 33.

Cap. 138.

Distin. 17. q. 2. art. 4. Cap. 13.

Quæst. 3.

Distin. 17. q. 3. art. 2.

Psal. 66.

Hom. 4.

Dif. 17. q. 4.

q. 65. art. 1.

Sess. 14. Cap. 5.

Vbi nota, quod ex hac conclusione potest de facili deduci quomodo peccatum veniale non potest dimitti voluntate manente ad illud talis erit incotritus, & manente causa non potest tolli effectus, sed adhaerentia voluntatis inordinata ad aliquid erat causa venialis peccati, ergo manente voluntate fixa in illo non potest remitti, vnum tamen peccatum veniale potest dimitti, sine alio non tamen potest dimitti veniale sine mortali, hic arguendus venit Duran. qui dicit quod aliquis puer potest esse cum originali, & veniali simul, & eis mori, dictum hoc est impossibile, quia puer ante usum rationis, sicut a mortali excusatur, ita a veniali, sed postquam habet usum rationis peccat mortaliter si non facit quod in se est ad acquirendam salutem, si autem faciat gratiam consequitur per quam erit inimicus a peccato originali, &c.

Dif. 17. q. 2.

Dif. 17. q. 3. articu. 4.

Octava concl. Confessio facta sine contritione, recedente fictione incipit esse fructifera confitenti: probat hanc S. Tho. in praesenti distin. quia non minoris efficaciam est sacramentum penitentiae quam baptismi, sed factus suscipiens sacramentum baptismi recedente fictione consequitur vltimum effectum baptismi, & rem sacramenti: ergo & in sacramento penitentiae. Vbi nota, quod hic per fictionem intelligimus quando aliquis intendit suscipere sacramentum, sed non vult peccatum mortale relinquere, immo est in eo obstinatus, propterea dicitur incotritus hac tamen fictio non obstat in sacramentis imprimantibus characterem quin suscipiens illa non consequatur ipsam characterem, & fidem informem, recedente tamen hac fictione consequitur ipsam gratiam sic etiam in sacramento penitentiae suscipiens ipsum cum hac fictione non consequitur fructum huius sacramenti. ipsa tamen recedente incipit percipere, vnde non tenetur iterare confessionem, qui sic factus accedit, sed postmodum confiteri solum suam fictionem &c.

Dif. 17. q. 3. articu. 1.

Nona concl. Nullus tenetur de iure diuino statim post peccatum commissum confiteri: probat hanc S. Tho. in praesenti loco, quia in decretali simul datur tempus determinationem de confessione, & de Eucharistiae perceptione, sed aliquis non peccat si non percipiat Eucharistiam ante tempus a iure determinatum: ergo non peccat si non ante tempus illud confiteatur. Circa hanc conclusionem nota, quod sunt duae opiniones, quarum prima est Innocentij, & Archidiaconi super caput omnis vtriusque sexus fidelis quos sequutus est Gulielmus Parisiensis in tractatu de penitentia, isti enim tenent partem affirmantem, quod peccator, & si de iure pontificio tenetur semel in anno confiteri, tamen de iure diuino tenetur statim post peccatum commissum, secunda est opinio S. Tho. in conclusione posita quam sequuntur omnes fere Theologi dicentes praecipuum de confessione esse affirmatiuum quod obligat semper non autem ad semper licet confessio in voto obliget de iure diuino, quia contritio est sub praecipuo ut diximus supra, actualis tamen confessio obligat quando iminet certissimum periculum mortis naturalis, vel violente, vnde qui ingressurus est bellum, & habet copiam confessoris estque conscius peccati mortalis, si ante congressum belli non confiteatur mortaliter peccat, sic cui iminet certissimum naufragium, & qui habet insidias mortis ab inimicis:

sacramentalis postmodum confessio semper est necessaria quando est accipienda Eucharistia, ut patet ex Concilio Tridentino, &c.

Decima concl. Confessio solum sacerdoti habenti claves Ecclesiae fieri debet: probat hanc S. Tho. hic, quia confessio sacramentalis est fienda eius ministro, sed solus sacerdos est minister huius sacramenti poenitentiae: ergo &c. Nota hic esse tres opiniones prima est Magistri volentis, quod semper quarendus est sacerdos, qui si defuerit confiteri debet laico, & mouetur ex verbis Aug. asserentis, quod tanta ius confessionis est, ut si deest sacerdos confiteatur proximo, & recitatur haec verba de pen. dist. 1.

Alia est opinio Ioannis Parisiensis totaliter opposita volens pudenda non esse manifestanda laicis ne incidamus in errorem Lutheri, quia aiebat omnes laicos, factores, piscatores, & omnesque mulierculas sacerdotes esse, & potestatem absoluendi habere, tertia est opinio S. Tho. quam sequutus est Bonauentura, & Scotus, asserens, quod deficiente sacerdote laude dignum erit aliquando ratione humilitatis, aut petendi consilij laico confiteri non non tamen necessarium, est enim talis manifestatio opus virtutis, & non sacramentalis confessio, quia gratia quae in sacramentis datur a capite in membra descendit, & ideo solus est ille minister sacramentorum in quibus datur gratia, qui habet ministerium super corpus Christi verum, quod solius sacerdotis est ideo ei soli est facienda sacramentalis confessio potest autem, quis existens in periculo summersionis nauigij in mari laico manifestare sua peccata deficiente sacerdote, neque ex hoc incidimus in errorem Lutheri, ut dicebat secunda opinio.

DISTINCTIO XVIII.

Agitur in hac distinctione de potestate ministrorum pro cuius notitia ponitur talis conclusio in Ecclesia Dei claves esse debet: probat hanc S. Tho. in praesenti distin. quia omnis dispensator debet habere claves eorum quem dispensat, sed ministri Ecclesiae sunt dispensatores diuinatorum ministeriorum, ut docuit Apostolus: igitur &c. Vbi nota, quod in corporalibus dicitur clavis instrumentorum quo hostium aperitur, regni autem caelorum hostium nobis clauditur per peccatum, & quantum ad maculam, & quantum ad reatum poenae, & ideo potestas qua tale obstaculum regni remouetur dicitur clavis, metaphorice proprie autem dicitur potestas spiritualis, quae quidem potestas spiritualis fuisset in statu innocentiae non ad hunc finem nempe ad tollendam obstaculum regni, quia ibi nullum esset, sed quia in illo statu Ecclesia fuisset multo perfectior, & de ratione Ecclesiae est, ut sint in ea diuersa officia, nam in triumphante, quidam Angeli sunt alij in potestate superiores, ita in statu innocentiae fuissent alij homines alij superiores, alioquin enim non esset Ecclesia, in statu vero legis naturae a lapsu primi parentis, vique ad legem scriptam fuit potestas spiritualis habens spirituale iurisdictionem in subditos coercendi, & ad mouendi illos a peccatis propter eorundem spiritualem bonum, tempore etiam legis scriptae fuit potestas aliqua spiritualis cui sub poena mortalis peccati subditi

subditi obedire tenebantur, non tamen in lege naturae, vel scripta, penes aliquam potestatem clauis regni caelorum fuerunt, clavis. n. est potestas ligandi, atque soluendi, qua iudex Ecclesiasticus dignos recipere, & indignos a regno caelorum excludere debet, per quam quidem, & peccata remittuntur, & gratia confertur &c.

Dif. 18. q. 1. articu. 1.

Cap. 20.

Dif. 18. q. 1. articu. 1.

Cap. 15.

479. q. 64.

Matth. 18.

Luce 22.

Ioanis 22.

Dif. 18. q. 1. articu. 1.

Secunda concl. Haec potestas spiritualis reperitur in ministris Ecclesiae non propria virtute, sed Diuina, & passionis Christi: probat hanc S. Tho. vbi supra, quia ex latere Christi dormientis in cruce sacramenta fluxerunt, quibus Ecclesia fabricata est, & in ipsis Ecclesiae sacramentis efficaciam passionis manet, sed ipsi ministri dispensant ipsa sacramenta in Ecclesia: igitur qua virtute est fabricata Ecclesia eadem ministri dispensant sacramenta: ergo &c. Vbi nota, quod haec potestas est in sanctissima Trinitate per propriae autoritatem, ideo dicitur, quod Deus habet clauem autoritatis, in Christo homine fuit per meritum suae passionis, & ideo dicitur, quod habet claves excellentiae, quas dedit Apostolis suis, illosque constituit totius orbis terrarum Episcopos, & autoritatem absoluendi quemlibet Christianum virtute sacramenti penitentiae, & ligandi virtute excommunicationis tradidit, ut habetur apud Ioannem, Sicut misit me Pater, & ego mitto vos, &c.

Tertia concl. Haec potestas spiritualis fuit tantummodo promissa Apostolis ante mortem a Christo, sed post mortem fuit concessa, & data: probat hanc S. Tho. vbi supra ex verbis Christi apud Matth. Tibi dabo claves regni caelorum quo ad primam partem quo ad secundam, quorum remiseritis peccata remittuntur eis &c. Circa hanc conclusionem sunt tres opiniones prima fuit Armachani, lib. 1. de quaestionibus Armenorum asserentium claves fuisse Apostolis traditas multo ante Iesu mortem. secunda est opinio Alex. Alefis, qui vult datas fuisse post mortem, quae opinio est totaliter opposita primae opinioni. tertia est opinio S. Thom. quam declarat Franciscus de Victoria in relectione de potestate Ecclesiae, quod diuersis temporibus diuersae fuerunt traditae potestates, nam potestatem in foro exteriori condendi leges, & ligandi per excommunicationem, & obedientiam dedit omnibus simul quando dixit, quaecumque ligaueritis super terram erunt ligata, &c. potestatem super corpus Christi verum quando dixit in cena, hoc facite in meam commemorationem, potestatem remittendi peccata in foro conscientiae, quando dixit accipite Spiritum Sanctum &c. & haec opinio est sequenda.

Quarta concl. Huiusmodi potestas fuit data a Christo Apostolis, ut esset duratura perpetuo in Ecclesia sua: elicitur haec ex S. Tho. vbi supra, & ratio est, quia Christus fundauit Ecclesiam, vsque ad consummationem saeculi duraturam: igitur cum omnibus rebus necessarijs, quibus debebat permanere, ergo cum hac potestate, quae erat ei maxime necessaria. Circa quam nota, quod haec potestas est duratura in Ecclesia penes eius ministros, qui sunt sacerdotes, contra regem Angliae, qui fuit Henricus Octauus, hic enim contra Romanum Pontificem insurrexit asserens potestatem clauium permanere, & esse penes regem, & ita se regem in temporalibus & spiritualibus praedicauit Episcopos, & sacerdo-

tes creans, qui error infecit totum regnum Angliae, & bonam partem Germaniae, propter quem etiam errorem innumera multitudo Christianorum gladijs ignibus, atque alijs truculentis mortibus perijt.

Quinta conclu. Huiusmodi potestas clauium non est, nisi character sacerdotalis: elicitur ex D. Th. in praesenti lib. & ratio est, quia haec potestas clauium est supra corpus Christi mysticum, sed character sacerdotalis est super corpus Christi verum, & mysticum: igitur conclusio vera. Circa quam nota esse diuersas opiniones Theologorum, nam Scotus negat hanc conclusionem, quia character est potestas conficiendi corpus, & sanguinem Christi verum, clavis vero est potestas ligandi, & soluendi, hinc character sacerdotalis, potest esse sine clavi, quandoquidem Apostoli in cena receperunt characterem sacerdotalem, & post resurrectionem susceperunt potestatem clauium, ut patet apud Ioanem, vbi dicitur quorum remiseritis peccata remittuntur eis &c. Gabriel, & alij nominales dicunt characterem non distingui ab anima, sic etiam affirmant facultatem absoluendi, & ligandi esse ipsam essentiam ipsius animae. Dominus Marsilius in praesenti lib. etiam ait, quod potestas clauium sit in Ecclesia, est de fide catholica, quod autem sit character non est nisi opinio: igitur character non potest esse huiusmodi potestas. His tamen non obstantibus sequenda est opinio Sancti Thomae, quia cum character imprimatur in anima, & sit indelebilis potest habere diuersos respectus ad diuersa officia, & sic dici potest plures potestates, nempe conficiendi Eucharistiam, cognoscendi que delicta, ac perinde soluendi, & ligandi, sicut idem ignis calefacit, rarefacit, & exiccat, nec est audiendus Marsilius, quia non est de fide, quod sit character, ut patet in Conc. Trid. &c.

Dif. 19. q. 1. articu. 2.

Dif. 19. q. 3.

Cap. 20.

Quest. 12.

Sess. 7.

Sexta conclu. Sacerdos virtute clauium in sacramento poenitentiae, ut potest absoluere, ita & ligare: probat hanc S. Tho. hic, quia sacerdos soluit, & ligat ut minister Dei, & penitens subijcitur ipsi sacerdoti iudicio quo ad absolutionem a peccatis: igitur subijcitur quoque quantum ad ligationem quantum ad aliquam poenam, & sic etiam sacerdos soluit & ligat &c. Circa istam conclusionem sunt tres opiniones prima est Scoti dicentis sacerdotem non habere autoritatem obligandi poenitentem ad aliquam poenitentiam nisi sua ipse sponte eam voluerit acceptare, & hanc opinionem plurimi sequuntur, ut Gabriel, Syluester verbo confessio, s. 27. & 28. in cuius etiam opinionem citat Hostiensem, & Panorm. in cap. significauit de pen. & remiss. secunda est opinio Caiet. in tractatu de satisfactione dicentis, quod poenitens non tenetur acceptare poenitentiam datam a confessario, immo quod quamuis acceptet non tenetur sub reatu mortali adimplere illam. tertia est opinio S. Th. in conclusione posita, & est antiqua opinio Magistri: quam sequitur Ricardus, & Palud. & nonnulli ex neotericis, ut Dominicus de Soto. huiusmodi poenitentem ad aliquam poenitentiam obligare, ut nisi manifestus appareat error teneatur eam acceptare, ac subinde implere sub reatu peccati mortalis, & haec est opinio sequenda, &c.

Dif. 18. q. 1. articu. 3.

Dif. 18.

Distin. 16

Quest. 2.

Distin. 18

Septima concl. Natura confessionis hoc exposcit ut omnia peccata cum suis circumstantijs eidem sacerdoti confitenda sint: probat hanc S. Tho. in hoc lib.

Dif. 17. lib.

lib. ex verbis August. in sermone de verbis Domini
 q.3. art. 4. diuidere confessionem spectat ad hypocrisis: igitur conclusio vera. Vbi nota hic esse duas opiniones, quarum altera est Dur. qui videtur tenere partem oppositam in dist. 17. q. 15. dicens non esse necessarium omnia peccata confiteri vni, & eidem, licet sit valde congruum: altera est opinio S. Tho. volentis esse necessarium, quia sicut necessarium est, vt medicum totam infirmi habitudinem agnoscat, tum vt cuiuslibet morbi grauitatem perpedit, tum vt sic vni medeatur, vt nulli noceat, pari etiam ratione medicus spiritualis totam peccatoris habitudinem intelligere debet, quod fieri non potest nisi penitens omnia peccata vni, & eidem sacerdoti confiteatur: quam opinionem sequuntur omnes Doctores praesertim Palud. & Martinus ab Azpilcueta Doctor Nauarrus in suo manuali confessorum, vbi ait quod lex praecipiens, vt confessio sacramentalis sit integra est lex diuina positua Christi redemptoris nostri, vt in Glosa summae de poen. distinctio. 5. ait se docuisse.

Cap. 7. Octaua conclu. Si iudex superior & inferior sint praesentes, inferior non potest absoluere a non referuatis nisi prius petatur facultas absoluendi a referuatis: elicitur a S. Tho. vbi supra cuius ratio est, quia integritas confessionis est de iure diuino: ergo &c. Circa istam conclusionem sunt diuersae sententiae Doctorum, vt recitat Duran. vbi supra, prima est, quod penitens debet omnia confiteri inferiori, qui eum ab omnibus absoluat, & mittere tamen ad superiorem, qui debet iterum audire, & absoluere, & ad inferiorem remittere: secunda opinio est quae dicit, quod post absolutionem inferioris tenetur se poenitens superiori representare non vt absoluatur, sed vt adimpleat praecipuum manifestandi illa peccata referuata superiori: tertia opinio dicit, quod homo dum peccata referuata committit peccat in Deum, & in Ecclesia, & inferior absoluit in foro Dei, & superior in foro Ecclesiae. quarta est vt penitens integre confiteatur inferiori, qui tamen absoluit a non referuatis, & deinde adire ad superiorem per quem absoluatur a referuatis. quinta est ipsius Duran. dicentis, quod penitens sola peccata non referuata confiteatur inferiori per quem ab ipsis absoluitur, deinde sola referuata confiteatur superiori a quibus etiam est absoluendus. rei tamen veritas sequenda est haec quam proposuimus in conclusione addendo, quod superior debet recognoscere referuata, & absoluere a censuris, & dare facultatem inferiori, vt absoluat a culpis sacramentaliter, quando est praesens superior, quando vero est absens, & instat tempus celebrandi, tunc inferior potest absoluere a non referuatis, nisi illis sit annexa aliqua censura, lege de hac re Sotum.

Dis. 18. q. 2. art. 6. Nona conclu. Qui sine contritione confitetur, sed tantum, vt adimpleat praecipuum, satisfacit illi praecipuo, & ratio est, quia Ecclesia non obligat ad faciendum opera in gratia, sed tantum ad substantiam actus: ergo conclusio vera. Circa quam nota esse duas opiniones quarum altera est Duran. in praesenti libro dicentis, quod in quocumque casu confessio non est iteranda, adimpletur praecipuum de confessione, quando vero confessio est inualida veluti illa quae fit sine contritione non adimpletur, altera est opinio posita in conclusione, quae licet non sit ex-

pressa S. Thomeus tamen doctrina non repugnat, quia cum Ecclesia non obliget ad actum interiore, & iste confiteatur omnia peccata sua etiam si non habeat dolorem, si confiteatur hoc ipsum, quod non habet dolorem siue absoluatur, siue non, satisfacit praecipuo E. clesiae, omnis vniuersusque flexus.

Decima conclu. Confessio non est iteranda propter penitentiam oblitam, vel ex malitia neglectam, & ratio est, quia haec sunt valida, & per consequens fuerunt remissa peccata, ergo quicquid postea sequitur non potuit efficere eam inualidam, ac iterandam. Vbi nota esse duas opiniones quarum prima est Syluestri verbo confess. 1. s. 3. dicentis, quod quando quis non adimpleuit penitentiam sibi iniunctam a confessore est iteranda talis confessio, secunda est opinio in conclusione expressa, quae mihi magis placet, quia ita tenent Illustriores Theologi, de qua re lege Maiorem in hoc lib.

DISTINCTIO XIX.

Agitur hic de excommunicatione pro cuius intelligentia ponitur prima conclusio talis: Ecclesia habet auctoritatem excommunicandi excommunicatione maiori rebelles, & contumaces sibi inobedientes: probat hanc S. Tho. in praesenti libro auctoritate Apostoli, 1. Cor. iam iudicauit vt praesens tradere huiusmodi hominem sathanae in interitum carnis, & auctoritate Matth. Si peccauerit in te frater tuus &c. & si Ecclesiam non audierit, sit tibi, &c. Vbi nota contra haereticos, quod excommunicatio, salutaris, & medicinalis pena dicitur, vt diffinitum est per Concilium Lugdunense de excommun. vbi dicitur cum medicinalis sit excommunicatio non mortalis disciplinans non eradicans dum tamen in quem lata fuerit non contemnat, &c. quibus verbis confutatur haeresis Vnde scilicet cui adhasset Lutherus, qui assererat Ecclesiam non habere potestatem excommunicandi, & priuandi aliquem bonis spiritualibus, &c.

Secunda conclu. Definitio excommunicationis maioris est conuenientissima, in qua dicitur, quod est separatio a communicatione Ecclesiae quo ad fructum, & suffragia generalia: elicitur haec ex Sancto Thoma vbi supra, & ratio est, quia haec definitio nihil superfluum, nec diminutum continet, ergo est conuenientissima. Vbi nota, quod excommunicatio non est peccatum, nam quodlibet peccatum etiam veniale, est maius malum quam excommunicatio, sed est pena, poena autem est priuatio alicuius boni, & sic excommunicatio est priuatio communionis Ecclesiae, quae quidem est quoddam bonum. verum communicatio inter Christianos est quatuor ex prima est humana, quae etiam reperitur inter infideles, vt comestio, & loquutio, secunda est conuenire in Ecclesia ad recipienda sacramenta, tertia est suffragiorum, quae offeruntur pro omnibus Christianis, quarta est habere partem cum bonis, & meritis aliorum fidelium. excommunicatio priuat hominem illis quatuor communicationibus, vnde S. Th. ait si pro delictis anathema, quis efficiatur, os, orare, valet, communicatio, mensa negatur: hinc solet etiam definiri excommunicatio est a qualibet licita communicatione legitimo actu separatio, de qua re vide Caiet. Quol. 1. & Syluest. verbo excommun. 1. s. 1. hinc

hinc reprehendendus venit Gabriel hic, qui vult hominem per quodcumque peccatum mortale esse excommunicatum.

Tertia conclu. Ignorans inuincibiliter ius commune, quo excommunicatio contrafacienti aliquid iure diuino prohibitum imponitur, quamuis illud efficiat, non erit excommunicatus: elicitur ex Diuo Thoma vbi supra, & ratio est, quia excommunicatio non infertur propter inobedientiam in Deum, sed in Ecclesiam, & qui ita excommunicationem iuris ignorat, non est Ecclesiae inobediens cum non sit admonitus, & ex consequenti non est excommunicatus. Vbi nota hic esse duas opiniones, quarum prima est Scoti in hoc lib. dicentis committentes aliquod delictum mortale iure diuino prohibitum, propter quod a iure communi excommunicatio imponitur, incurrere in illam excommunicationem posito etiam, quod ipsam ignorant, vt constat de eo, qui percutit clericum, & ignorat canon. si quis suadente diabolo, & haec est opinio etiam Glosae in text. a nobis. 1. de sent. excommunicationis, quam etiam amplexus est Andrianus in tract. de clauibus, alia est opinio Syluestri. verbo excommu. 2. s. 3. & verbo excommunicatio vltimo. s. 4. vbi distinguit, quod si ignorantia est affectata crassa vel supina, quae est lata culpa, ligat taliter ignorantes, si autem non est affectata, nec crassa, aut supina, tunc non ligat, lege ibi, quia citantur varii doctores. conclusio tamen posita est sequenda.

Quarta concl. Pro damno temporali illato Ecclesia aliquos excommunicare potest: probat hanc S. Tho. in praesenti lib. quia Petrus Ananiam, & Saphiram pro defraudatione precij agri sententia mortis damnauit: ergo & Ecclesia licet pro temporalibus excommunicare: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod pro temporali damno non potest ferri excommunicatio nisi sit nimis graue, & quidem iudices pessime faciunt, & grauiter peccant concedendo excommunicationes pro rebus leuibus pro viuis, & pomis, &c. & est vna de pessimis consuetudinibus quorundam ministrorum Ecclesiastica potestate abutentium, quia pro qualibet re etiam leuissima concedunt excommunicationes, propterea eas multi irrident, cuius oppositum faciebant maiores nostri, maximo enim timore tremebant quando audiebant nomen anathematis. & ideo concludendum est, quod id pro quo fertur excommunicatio debet esse, aut praesumi mortale, aliter non obligat, lege in hac materia Fraciscum de victoria in summa de sacramentis, &c.

Quinta conclu. Excommunicatio semper est iniusta etiam iniusta: probat hanc S. Tho. vbi supra ex verbis Greg. quae habentur, 1. q. 3. praecipua pastoris, siue iusta, siue iniusta timenda sunt, non autem essent timenda, nisi aliquid noceret etiam iniusta: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod excommunicatio potest dici iniusta ex parte excommunicantis, qui quamuis peccet, quia odio excommunicat tamen tenet, potest etiam dici iniusta ex parte excommunicationis, quia fertur sententia praetermissio ordine iuris, & tunc si continet intollerabilem errorem ita, quod sit error ex parte sententiae, tunc non habebit effectum, si autem non annullat sententiam, tunc habebit effectum, & excommunicatus debet humiliter obedire, & petere absolutionem, quando

vero excommunicationis causa nulla est tunc excommunicatio non valebit: hinc colligas aliud est sententiam excommunicationis esse iniustam, & aliud esse nullam, lege de hac materia Syluestrum verbo excommunicatio, &c.

Sexta conclu. Non omnis sacerdos excommunicare potest: probat hanc S. Thome. quia non omnis sacerdos habet auctoritatem iurisdictionis: ergo conclusio vera. Circa quam nota esse duas opiniones prima affirmans, quia cum excommunicatio sit actus clauium, & quilibet sacerdos habeat clauis, hinc sequitur quemlibet sacerdotem posse excommunicare: altera est opinio negans quam sequitur S. Tho. quia cum excommunicatio non sit actus clauium directe, sed solum respectu iudicij exterioris contentiosi, & sic exigitur in excommunicante potestas iurisdictionis in eodem foro. & quidem soli Episcopi, & maiores Praelati, vt Papa, Archiepiscopi, vniuersale Concilium, aut Prouinciale legitime congregatum, & omnium religionum praelati generales, abbates, priores, guardiani sententiam excommunicationis in suos subditos ferre possunt, quia omnes isti habent iurisdictionem spirituales in foro exteriori, parochiales vero non possunt nisi ex commissione eis facta, vel in certis casibus, sicut in furto, & rapina, & huiusmodi in quibus est eis a iure concessum, quod excommunicare possunt, &c.

Septima conclusio. Excommunicatus, & suspensus a iurisdictione, vel ab ordine non potest excommunicare: probat hanc Sanctus Thomas, quia vinculum corporale est minus, quam spirituale, sed ligatus corporaliter non potest alium ligare: ergo ligatus spiritualiter, vt est excommunicatus non potest alios ligare quod est excommunicare, &c. Vbi nota, quod conclusio est manifesta ex se de excommunicato, qui est manifestus, sed an occulte excommunicatus possit excommunicare, ita vt talis sententia valeat, Paludanus tenet quod sic, contrarium tenet Syluester verbo excommunicatio: primo, sed Ricardus, & Caietanus in summa verb. absol. tenent cum Palud. hoc etiam patet ex Concilio Constant. in quo ad euitanda scandala, & multa pericula solum priuantur a communione excommunicatorum, qui sunt specialiter nominati, vel percussores clericorum. propterea prima opinio est sequenda, vt verior.

Octaua conclusio. Nullus potest seipsum, vel aequalem, vel superiorem excommunicare: probat hanc Sanctus Thomas vbi supra, quia excommunicatio est actus iurisdictionis, sed aliquis non habet in se iurisdictionem cum in eadem causa non potest quis esse reus, & iudex, nec iterum in superiorem, vel aequalem, aut se excommunicare. Vbi nota, quod cum per iurisdictionem aliquis constituatur in gradu superioritatis respectu eius in quem habet iurisdictionem, quia est iudex eius. ideo nullus habet in seipsum, vel aequalem, aut superiorem iurisdictionem, & per consequens nullus potest seipsum, vel aequalem, aut superiorem excommunicare, & licet Apostolus Paulus videatur excommunicasse Angelum in Epistola ad Galath. ibi tamen Apostolus loquitur sub hypothese, id est si poneretur Angelum peccare, sic enim Angelus non esset Apostolo superior, sed inferior: nec est incon-

ueniens, quod in conditionalibus, quarum antecedentia possibilia sunt, & consequentia impossibilia sint.

Artic. 3. Nona concl. Vniuersitas, & collegium non debet excommunicari: probat hanc S. Tho. vbi supra ex August. in Matth. dicente, quod princeps, & multitudo non est excommunicanda. Vbi nota hic esse duas opiniones, quarum prima est Riccardi affirmantis vniuersitatem aliquam, & ciuitatem excommunicari posse, secunda est opinio S. Tho. opposita volentis neminem posse excommunicari, nisi pro peccato mortali, peccatum autem consistit in actu, sed actus non est alicuius communitatis, sed singularium personarum, ideo singuli de communitate excommunicari possunt non autem ipsa communitas, quae est res inanimata, lege Syluest. verbo excommu. 2. s. 3.

Decima concl. Excommunicatio minor est censura Ecclesiastica qua homo excluditur a participatione sacramentorum, & a participatione electione canonica: elicitur haec ex S. Tho. & ratio huius est, quia sic disponit ius extra de clerico excommunicato. Vbi nota, quod non quilibet sacerdos potest absoluere ab excommunicatione minore, quia quilibet excommunicatio est vinculum fori contentiosum, propterea exigitur in absolvente potestas iurisdictionis in eodem foro, at simplex sacerdos non est iudex, nec habet nisi potestatem ordinis, & in cap. nuper de sententia excommu. dicitur oportet ergo recurrere ad ministrum Ecclesiae habentem potestatem iurisdictionis, & posset Diaconus, immo simplex clericus habens iurisdictionem absoluere a minore excommunicatione multo magis, quam a maiore quoniam vtriusque absolutio non spectat ad potestatem ordinis, sed iurisdictionis, & hanc doctrinam communiter, sequuntur Doctores, vt est videre apud Caietanum verbo excommunicatio minor circa finem, & apud Syluest. verbo absolutio, 1. s. 2. & apud Illustrissimum Dominum Episcopum Scalensem de censuris sui enchiridion.

DISTINCTIO XX.

Disputatur in praesenti distinctione de indulgentiis pro cuius noticia ponitur prima conclusio: In Romana Ecclesia adest facultas concedendi indulgentias: probat hanc Sanctus Thomas in praesenti distinctione ex Apostolo 2. Corin. dicente, nam & ego quid donauit siquid propter vos donauit in persona Christi, sed Papa non est minoris potestatis quam Paulus fuit, si igitur Paulus donauit, i. relaxauit, vt ait glossa, ergo & Papa. & sic conclusio vera. Vbi nota, quod haec est de fide definita in multis Concilijs, praesertim Constantiensi contra Ioannem Vuicleff, & in Lateranensi, vbi praescribitur ablatis, & Episcopis modus elargiendi indulgentias, & numerus dierum, & habetur in capitulo cum ex eo de peniten. & remiss. & in Concilio Tridentino clarius in proprio Decreto de indulgentiis.

Secunda conclusio. Indulgentia Ecclesiastica est relaxatio poenae peccato debite, quae fit extra sacramentum: elicitur haec ex Diuo Thoma hic, cuius ratio est, quia Ecclesia generalis non potest errare,

Dist. 20. q. 1. articu. 3. Cap. 9.

Sess. 3.

Art. 3.

A & per indulgentias relaxat poenas peccatis debitas, ergo &c. Vbi nota, quod aliqui aliter definiunt dicunt enim, quod indulgentia est remissio poenae temporalis debite pro peccato actuali iam dimisso concessa existenti in gratia data a praelato Ecclesiae de Thesauro Ecclesiae, propter rationabilem causam. Aliqui dicunt, quod indulgentia est remissio poenae. Aliqui volunt, quod est absolutio a poena luenda in purgatorio, sed clarior est prima definitio in conclusione posita, ideo sequendum contra Martinum Lutherum, qui primus praedicauit indulgentias esse pias fraudes, & impiissimas imposturas sceleratissimorum Pontificum, qui error fuit damnatus a Leone Decimo.

Tertia conclusio. Suscipiens indulgentias non absoluitur simpliciter a debito poenae, sed datur sibi vnde debitum soluat: probat hanc S. Tho. vbi supra, quia effectus indulgentiarum non est effectus sacramentalis: ergo &c. Vbi nota hic esse varias sententias Theologorum, nam aliqui dicunt, quod indulgentiae valent quo ad Deum non tamen quo ad Ecclesiam, vt leuius puniatur. i. indulgentiae non liberant hominem, a poena iniuncta, aut iniungenda, neque a totali poena purgatorij, sed vt leuius in eo torqueatur. secunda est sententia aliorum dicentium indulgentias non liberare, nisi a residua poenitentia quando. s. peccatori secundum iudicium Dei non fuit sufficiens satisfactio imposita. tertia est sententia quod indulgentiae valent ad remissionem poenae temporalis, hac tamen lege, vt obtinens illas tantam elemosynam, totque preces effundat, vt aequiualeant poenitentiae in hac vita, vel in purgatorio soluenda. quarta sententia est, dicens, quod indulgentiae solum valent ad relaxationem poenitentiae negligenter commissae. quinta sententia indulgentiae tantum liberant a praecocepto Ecclesiae non autem a poena in purgatorio infligenda. sexta est quod indulgentiae tantum poenae temporalis relaxat quantum fuit expresse per indulgentias concessum, ita vt si annus concedatur, poena in purgatorio luenda vnus anni remittitur, & hanc sequitur Innocentius in cap. quod autem, & etiam Andreas in quaest. de indulg. Caiet. vero substat in opuscul. suo de indulg. quod licet Papa possit concedere indulgentias liberantes a poenitentibus iniungendis, & a tali poenitentibus peccatorum, tamen non liberabit nisi a poenitentibus iniunctis peccatorum quo ad Deum, & quo ad Ecclesiam, his non obstantibus sequenda est nostra conclusio cum hac appendice, quod indulgentiae tantum valent quantum praedicantur, dummodo ex parte dantis sit autoritas, ex parte recipientis charitas, ex parte causae pietas, quae comprehendit honorem Dei, & proximi vtilitate, &c.

Quarta conclusio. In Ecclesia est Thesaurus tam Christi quam Sanctorum, qui eius praesidio suffulti multa merita satisfaciendi, cumularunt: elicitur haec ex Sancto Thoma in praesenti distinctione, cuius ratio est vnitas corporis mystici in qua Sancti multas tribulationes sustinuerunt, quae excedunt poenas debitas eorum peccatis: igitur conclusio vera. Circa quam nota, quod errauit Franciscus de Maior. hic asserens nullum esse thesaurum Christi, & Sanctorum, quia singuli gloriam pro suis meritis ultra condignum susceperunt. Durandus quoque licet thesaurum Christi non

Art. 3.

Dist. 10. q. 1. articu. 3.

Cap. 7.

Pen. ind.

Dist. 20. q. 1. articu. 3.

Dist. 19.

Dist. 20. q. 1.

non abneget destruit tamen thesaurum Sanctorum, sed sequere tu conclusionem relicta erroribus aliorum, de quibus lege Sotum hic.

Quinta conclusio. Indulgentiae possunt aliquando pro temporali subsidio elargiri: probat hanc S. Th. ex communi ecclesiae consuetudine, quae pro peregrinationibus, & elemosynis faciendis indulgentias facit: ergo, &c. Vbi nota, quod est duplex opinio: altera negans, quia dare spirituale pro temporali est simonia, sed indulgentia, est quoddam spirituale: ergo non debet dari per subsidio temporali: altera est affirmans, quia indulgentiae non dantur simpliciter pro temporalibus, sed in ordine ad spiritualia, puta pro aedificanda alicuius Sancti basilica, vel in fauorem fidei ad redemptionem captiuorum expugnandamue machometi cani sectam, vel in publicam vtilitatem, puta ad aedificationem alicuius hospitalis, vel pontium, & aliarum elemosynarum, &c. hinc non sequitur simonia, &c.

Sexta conclusio. Si forma, & bulla indulgentiarum non restringit sermonem ad iniunctas poenitentias absolute intelligenda, venit etiam de non iniunctis: colligitur haec ex D. Thom. hic, cuius ratio est, quia Papa potest extra sacramentum poenas peccatorum remittere, quae non sunt in sacramento impositae: igitur si in bulla nulla fiat restrictio absolute intelligenda venit, & sic conclusio est vera. Vbi nota hic esse duas opiniones: altera Cai. in tract. de indulgentiis, dicens Papam non posse facere indulgentias de iniungendis, vt diximus in secunda conclusio. altera est opinio S. Tho. in conclusione posita, qui cum indulgentia habeat gradus, nempe dicitur indulgentia plenaria, plenior, plenissima, & tot quatragesimarum, & anni iubilei, & tot annorum, & tot dierum propterea prout in bulla fit restrictio ita intelligenda uenit, nam plenaria indulgentia, vt omnes fere summisse dicunt est relaxatio poenarum peccatorum mortalium remissorum, plenior, est ipsarum poenarum peccatorum mortalium cum culpis venialium, plenissima absolute ab omni poena, & veniali culpa in foro ecclesiae, & Dei, annus iubilei dicit maximam exaggerationem indulgentiarum, quatragesima est satisfactio temporis vnus quadragesime, ex numero. n. illarum dierum ortum habuit: hinc in Lateranensi Concilio limitata est episcopalis potestas ad quatragesima dies: patet ergo quomodo non intelligitur indulgentia tantum de iniunctis, sed etiam de iniungendis.

Septima conclusio. Solus summus Pontifex, & concilium, & ceteri praelati habentes iurisdictionem, vt legati, possunt indulgentias conferre: probat hanc S. Tho. vbi supra, quia conferre indulgentias est dispensare Thesaurum Ecclesiae, hoc autem spectat ad Praelatos iurisdictionem habentes: ergo, &c. Circa quam nota, quod haec conclusio est de iure Pontificio, vt patet de poen. & remiss. in cap. cu. ex eo, quia potestas conferendi indulgentias sequitur iurisdictionem: hinc diaconi, & alij non sacerdotes possunt habere iurisdictionem, vel commissam, vt legati, vel ordinariam, sicut electi, & si non possint absoluere in foro poenitentiali, possunt tamen indulgentias conferre, hinc Episcopus electus, & non consecratus, generales magistrum ordinum, & prouinciales habent auctoritatem concedendi indulgentias, vt patet ex concessionibus diuersorum Pontificum,

minores vero praelati, vt priori, & guardiani possunt opera satisfactoria superabundantia suorum subditorum applicare cui voluerint non tamen indulgentias conferre, &c.

Octaua conclusio est, existetibus in peccato mortali indulgentiae nihil prosunt: probat hanc Sanctus Thomas, quia membrum mortuum non suscipit influentiam ex alijs membris viuis, sed ille qui est in peccato mortali est quasi membrum mortuum: ergo per indulgentias non suscipit influentiam ex meritis viuorum membrorum. Vbi nota hic esse duas opiniones, quarum altera est Ioannis de Mayronis affirmantis indulgentias valere existentibus in peccato mortali, ait ipse satisfacere potest pro peccatis confessis alijs iuxta opinionem Scoti: igitur Papa per indulgentias poterit remittere sibi illud de quo potest satisfacere: altera est opinio Sancti Thomae, quam sequitur Sanctus Antoninus secunda parte, titulo secundo, hi enim dicunt, quod indulgentiae non valent, nisi verè poenitentibus, & confessis, quia quandiu, quis est in peccato mortali est obligatus ad infernum, & ita est in alio foro, licet quis poterit, verbi gratia per totam septimanam ieiunare, & orare, & postea indie Dominico confiteri, & in gratia suscipere Eucharistiam, hoc sufficit, vt consequatur indulgentias, non enim erit necessarium omnia contenta in diplomate facere in gratia, de qua re lege Sotum hic.

Nona conclusio. Ille qui plenariam indulgentiam rite assequutus est, si eo instanti moreretur statim volaret ad caelum, colligitur haec ex doctrina Sancti Thomae vbi supra, & ratio est, quia plenaria indulgentia est relaxatio omnium poenarum: igitur non habet amplius de quo satisfacere potest in purgatorio, & sic conclusio vera. Vbi nota, quod hic sunt duae opiniones, quarum altera est Aug. de Anchi-dicentis, quod si datur indulgentia generalis de poenis iniunctis, & maior fuerat iniungenda hanc suscipiens non statim volabit ad caelum, similiter si oblitus fuerit aliqua peccata in confessione, vel si in affectu habeat aliquam culpam venialem, &c. altera opinio est Sancti Thomae, quam sequutus est Hostiensis, dicens quod absolute, quis in gratia existens suscipiens plenariam indulgentiam per quam relaxatae sunt omnes poenae debite peccatis mortalibus, & venialibus ex thesauro Ecclesiae, statim volabit ad caelum si in tali dispositione moreretur.

Decima conclusio. Papa non potest dare indulgentiam liberantem a culpa: elicitur haec ex Sancto Thoma vbi supra, & ratio est, quia culpa est materia repugnans indulgentiae, non enim remittitur, nisi per contritionem, & confessionem, quorum neutrum est indulgentia: igitur est tantum pro poena. Vbi nota, quod si in aliquo diplomate dicitur indulgentia pro culpa etiam poena debet intelligi praesuppositiue, scilicet, quod indulgentia supponit culpam esse remissam per contritionem, & satisfacit pro poena, vel intelligitur de culpa veniali, vel pro culpa in foro poenitentiae, quia Papa in tali foro potest absoluere a culpa, quia habet potestatem iniungendi poenitentiam. & sic auctoritate diuina per potestatem characteris Papa potest super culpam, & dare et auctoritate sacerdotibus, vt absoluat a quibusdam culpis quas sibi reseruauit, veluti casus

Distin. 20. q. 1. articu. 5.

Dist. 19. q. 2.

Cap. 3.

Dist. 23. q. 2. articu. 3.

Dist. 20. q. 1. articu. 3.

Dist. 10. q. 3. articu. 3.

referuatur in bulla cęne Domini quando elargitur indulgentias. tunc potest concedere illos casus, & pro eorum concessione, poterit dici in diplomate indulgentia plenaria pro culpa, & pęna, &c.

DISTINCTIO XXI.

Disputatur in hac dist. de expiatione peccatorum venialium, & ponitur prima conclusio talis: Culpa venialis in eo, qui cū gratia decedit remittitur post hanc vitam in purgatorio: probat hęc S.Tho. hic, quia ad remissionem venialis sufficit actus charitatis detestantis veniale peccatum propter Deum, sed talis actus potest esse in purgatorio: ergo &c. Vbi nota esse duas opiniones, quarum prima dicit esse impossibile, quod aliquis decedat cum veniali absque mortali, quia ipsa gratia finalis purgat culpam venialem, & si quis cum culpa mortali decedit damnatur, & non est capax remissionis. secunda opinio dicit veniale peccatum per igne purgatorij expiari, vt patet de dormiente, qui moritur in gratia, sed habet peccatum veniale, ille. n. nō debet damnari, igitur, saluabitur, expiata culpa veniali in purgatorio. & hęc doctrina est Beati Greg. 4. dialog. vbi ait, quod quedam culpę leues in futuro remittuntur, hoc non potest intelligi quo ad culpam mortalem, sic omnes culpę quantumcunque graues remitterentur: igitur debet intelligi de culpīs venialibus, quę igne purgatorij expiatur, quod etiam innuit Apost. 1. Cor. per lignum fenem, & stipulam per quę intelliguntur peccata venialia, quę in purgatorio consumuntur, ideo hęc secunda opinio est sequenda.

Secunda conclu. Peccatum veniale nullo modo in inferno expiari potest quo ad pęnā: probat hęc S.Tho. in quęst. de malo, quia veniale peccatum expiatur per fidem formatam, hęc autem non est in existentibus in inferno: igitur &c. Circa quam nota hic esse duas opiniones, quarum altera est Scoti hic affirmantis esse iniustum omnino infligere pęnam æternam peccato veniali, cui secundum se debetur pęna temporalis. altera est opinio S.Tho. dicentis, quod veniale peccatum, cum non sit contra charitatem non meretur pęnam æternam ex specie peccati, nec ex parte inhærentiæ ad subiectum per se loquendo, quia non priuat gratia, sed per accidens fit irremissibile peccato mortali coniunctum in quantum est in subiecto priuato gratia, & hęc est opinio amplectenda.

Tertia conclu. Peccatum veniale in hac vita remittitur per asperisionem aquę benedictę: probat hęc S.Tho. vbi supra, quia nihil in obseruantijs Ecclesię agitur frustra, sed in benedictione aquę fit mentio de remissione culpę: igitur aliqua culpa per asperisionem aquę benedictę remittitur, non autem culpa mortalis: ergo venialis. Vbi nota, quod multis alijs modis remittitur peccatum veniale, vt declarant summissę, præsertim Rosell. asserēs, quod per communionem, per elemosynam, per orationem præcipue dominicam, per cōfessionem generalem per benedictionem Episcopalem per tunctionem pectoris per cordis contritionem, & breuiter quęcunque possunt excitare feruorem charitatis, &c.

Quarta conclusio. Primi motus in ipsis infidelibus non sunt peccata mortalia, sed venialia: pro-

bat hanc Sanctus Thomas in q. de mal. quia in actu peccati plus peccat Christianus, quam infidelis ceteris paribus, sed Christianus in primis motibus non peccat mortaliter: ergo multo minus infidelis, & sic conclusio est vera. Circa quam nota esse duas opiniones, quarum prima est affirmans primos motus infidelium esse peccata mortalia: altera est opinio negans, quia in ipso infideli primus motus prout est actus personalis, nō potest esse peccatum mortale, ita vt habeat damnationem culpabilem, nisi prout deriuatur à peccato originali, quod nō est deletum in ipso infideli, & ratione huius cōnexionis debetur sibi pęna æterna, licet non detur vt alijs diximus contra Durandum, quod aliquis decedat ab hac vita cū originali, & veniali solū, &c.

Quinta conclusio. Ad remissionem venialium sufficit displicentia virtualis: elicitur hęc ex doctrina Sancti Thomę vbi supra, & ratio est, quia venialia non sunt de necessitate cōfessionis: ergo neque de necessitate formalis contritionis, neque est necessaria aliqua eorum inquisitio: igitur conclusio vera. Circa quam nota esse duas opiniones, quarum altera est Durandi, probantis ad deletionem venialium requiri displicentiam, & contritionem formalem, & actuaalem: altera est opinio Sancti Thomę in conclusione posita, quę est Augu. in Enchir. dicitis de quotidianis breuib; leuib; peccatis, sine quibus hęc vita non ducitur quotidiana oratio fidelium satisfaciatur. Pater noster, & recitantur hęc verba de pęn. vnde talia non possunt intelligi de actuali, & expressa, & diligenti displicentia, nec de habituali, quę habetur per habitum charitatis vel pęnitentię virtutis, ergo de displicentia virtuali, quę est opinio Sancti Thomę: ex quo rephædendus venit etiam Scotus hic, qui vult venialia remitti in hac vita per actum Deo magis gratum, & acceptum, quā in peccatū veniale ei displicebat, quāuis peccator nō referat ipsum ad remissionem venialis, sed ad aliud opus, Deus enim ad eandem remissionem acceptabit. hęc opinio stare non potest, quia peccatum non tollitur nisi per suum contrarium, actus autem charitatis ordinatus ad aliud opus non contrariatur peccato veniali, quia poterit, & de facto stat cum eo: igitur, &c. lege de hac re Sotum hic.

Sexta conclu. Nullum peccatum per pęnitentiã semel dimissum, redit idem numero, quo ad identitatem culpę, vel maculę: probat hęc S.Th. in hoc lib. quia quod omnino in nihilū decidit idem numero resumi nō potest, sed peccatum per pęnitentiã dimissum, cęsit in nihilum: igitur idem numero nunq̄ redire poterit. Circa quã nota, quod fuit antiqua opinio, quę volebat, quod Deus non remittit peccata pęnitenti, postea peccaturo, quia præcit se æternaliter puniturum, quę opinio est falsissima, quia quādo causa absolute ponitur effectus quęq; ponitur absolute, sed per sacramenta absolute, ponitur remissio peccatorum, & nō cum conditione quadam dependente in futurum: igitur absolute peccatum dimittitur per pęnitentiã, non ergo redit idem numero, &c.

Septima conclusio. Peccata dimissa redeunt in suo effectū, seu quantum ad ingratitudinem: probat Sanctus Thomas vbi supra, quia ibi maxima ingratitudo apparere videtur, vbi post dimissionem

rem vnus peccati in aliud, vel in illudmet relabif homo, sed Deus per pęnitentiã remittit peccata hominibus: igitur si relabuntur, aggrauabitur pęna propter ingratitudinem. Vbi nota, quod peccatum mortale subsequens non facit redire peccata mortalia prius abolita ex parte conuersionis ad bonum commutabile, facit tamen redire ex parte auersionis, maculę, & reatus, non quod sit eadē auersio, eadem macula, & idem reatus, quia sicuti sunt diuersę conuersiones, ita etiam sunt diuersę auersiones, & maculę, & reatus: ex diuersis. n. causis diuersi oriuntur effectus, sed dicuntur redire, secūdu quid prout in ingratitudine postremi peccati priora peccata virtualiter continentur &c.

Octaua cōcl. Per peccatum subsequens non reditur eadem pęna damni: elicitur hęc ex S.Tho. vbi supra, & ratio est, quia pęna damni correspondet maculę peccatorum, vbi. n. maior est macula, maior est pęna, sed sic est, quod non redeunt eadem maculę, & reatus: igitur neque eadē pęna damni. Vbi nota, quod hic est controuersia inter Thomistas. nam Petrus de Palude, Dur. & Capreolus volunt ad mentem S.Tho. eandem pęnam damni redire, quia est infinita, & perpetua carentia diuinę visionis: alij Thomistę tenent oppositum, & est verior opinio, quia & si carentia illa visionis diuinę sit infinita, tam ex parte obiecti, quā ex parte durationis, recipit tamē magis, & minus respectu conuersionis a qua ortū habuit, nullus. n. vnquam sibi persuadere poterit tanta pęna damni puniri puerū in limbo quāta punitur Caim, & Pharao, & Antiochus, & Iudas in inferno, cum carētia diuinę visionis non cruciet puerum, sicut cruciat istos &c.

Nona cōcl. Hęc ingratitudo per quam redeunt peccata prius per pęnitentiã dimissa, non est speciale peccatū: probat hęc S. Doctor, quia circumstantia aggrauans peccatū non dicitur speciale peccatum, sed illa ingratitudo per quam redeunt peccata est huiusmodi: igitur &c. Vbi nota, quod quatuor sunt modi ingratitudinis, primus est cum quis effectū pro beneficijs acceptis retribuere aliquid negligat. secundus est quando cum affectu contendit, tertius quando intellectu obliuiscitur, quartus & maximus, quando contra beneficientem aliquid operatur indebite. illi tres primi modi ingratitudinis dicuntur esse speciale peccatum, quartus autē est deformitas annexa peccato, quia ex hoc ipso quod ponitur aliquid indebite fieri ponitur peccatum esse, sed ex hoc ipso quod ponitur fieri contra beneficientem additur circumstantia aggrauans, & sic intelligenda venit conclusio.

Decima conclu. Persequens peccatum redeunt etiam peccata venialia: probat hanc S.Tho. vbi supra, quia peccata venialia inter debita computantur in oratione dominica, quę specialiter cōtra venialia valet, sed vniuersum debitū exigitur ab eo qui recidiuat, ergo & venialia, quoque redeunt. Vbi nota, quod Rabanus loquens de seruo nequā qui in conseruum suum impius deprehensus est apud Matthæum Traditus est tortoribus quousque redederet vniuersum debitum, quia non solum peccata quę post baptismum homo egit reputabuntur ei ad pęnam, sed etiam originalia, quę in baptismo sunt ei dimissa. Albert. exponit, quod non redeunt eadem numero, aut specie, nec æquali reatu, sed ex

ingratitudine sequentis peccati reuerti dicuntur, Alti si dorenfin summa, ait de hac re sunt duę opiniones, vna quod peccata redeant eadem secundū essentiam, alia quod per ingratitudinem, secunda opinio est sequenda. non prima Dionys. Carthus. ait, quod de reditu peccatorum concordant Bonauentu. Petrus, Riccard. Scotus, Argentinenfis, Dur. ceteriq; communiter, doctrina tamen S.Th. est sequenda, quod peccata dimissa nō redeunt in se, & secundum essentiam, sed quo ad suum effectum virtualiter, &c.

DISTINCTIO XXII.

Pertractatur hic de sigillo confessionis pro cuius intelligentia sit prima conclusio: Sacerdos iure naturali, diuino, & ecclesiastico tenetur celare ea, quę audiuit in confessione: elicitur hęc ex Sancto Thoma in hoc libro, cuius ratio est, quia cum hoc sacramentum sit de necessitate salutis, si aliquo modo liceret sacerdoti confessionem reuelare, pęnitentes, amplius non confiterentur, & sic perirent, &c. Vbi nota, quod in hoc omnes Doctores conueniunt, & Albertus, Petrus de Palude, Riccard. Thomas de Argentina, Dur. Alijque communiter, & addit Riccard. quod quando quis exhibet se ad audiendas confessiones statim promittit se tacite quę audierit celaturum, hinc falsificatur ille versiculus, hęc est crimen, quod nec confesio celat, & quamuis vile esset interdum confitentis, aut singulari persona, quod confessio pandetur non tamen expedit pro vtilitate communitatis, cui magis est prouidendum, quā particularibus quibusque personis, vnde, & quod pro charitate institutum est, oportet aliquando militare pro bono comuni non obstantē quod aliter expediret bono particulari, cui nihilominus alio modo consulere pōt, hinc sacerdos tenetur potius subire mortem quā confessionem reuelare. conclusio: Dergo est habēda, vt definita in c. omnis vtriusq; &c.

Secunda conclusio. Sacerdos tenetur habere sub sigillo peccata etiam impęnitentis: elicitur hęc ex locis supra citatis, & ratio est, quia confessio sacramentalis obligat necessario triplici iure ad sigillum confessionis, sed confessio impęnitentis est sacramentalis: ergo &c. Vbi nota hic esse duas opiniones, quarum altera est Alexan. dicentis, quod quando peccator habet propositum committendi aliquod crimen, aut seminandi hęcim a quo non vult recedere, tale peccatum non cadit sub sigillo confessionis, & hanc opinionem sequitur Panormitanus in c. omnis vtriusque, &c. altera est opinio Sancti Thomę in conclusione expressa, dicentis, quod etiam si hęceticus fuerit impęnitens, & suum peccatum sacramentaliter dixerit confessori, illud sub sigillo est habendum etiam quod periculum imminet Ecclesię, quia non sunt facienda mala, vt eueniant bona: poterit autem confessor in hoc casu dicere prælato, vt caueat diligenter, & vigilet ne in sua Ecclesia hęceres oriantur, habendo tamen semper peccatum, & peccatorem in confessione habitum sub sigillo &c.

Tertia conclu. Nō frangit sigillum confessionis, qui ex licentia pęnitētis libere, & spōte, & ex iusta cā sibi cōcessa cōfessionē detegit: probat hęc S.Th. Addit. Aq in iiii. vol. Capr. C 3 quia

Dis. 21. q. 1. artic. 3.

Cap. 39.

Cap. 3.

q. 7. art. 10.

Dis. 21. q. 1.

Artic. 11.

q. 7. art. 1.

q. 7. dem. 10.

Dis. 16. q. 1.

Cap. 7.

Dis. 19. q. 3. artic. 1.

Dis. 23. q. 1.

Dis. 15. q. 4. artic. 1.

q. 1. art. 1.

Dist. 2.

Dist. 22.

Dist. 2.

Dist. 15. q. 4. artic. 1.

Dist. 1.

Cap. 18.

Lib. 4.

Quest. 1. Dist. 22.

Dist. 21. q. 3. artic. 1.

Dist. 21. q. 3. artic. 1.

4. par. q. 18.

Dist. 21. q. 3. artic. 1.

quia in hoc casu nulli fit iniuria: ergo licite fieri potest. Vbi nota hic esse duas extremas opiniones. quarum prima est Secoti, Dur. & Summe Angelice negantium, quia sigillum confessionis est de iure diuino: igitur nemini licebit illud violare, & sic penitens non potest dari licentiam, item nunc cesset magnum scandalum: altera est opinio S. Tho. in conclusione posita, quia penitens potest dare licentiam confessor tamen non potest accipere aut reuelare, confessionem in detrimentum penitentis, qui sibi talem facultatem dat, secus autem si non vergeret in illius damnum: lege Nauarru in suo manuali confes. qui eandem opinionem sequitur.

Dif. 21. q. 1.

Cap. 8.

Dif. 21. q. 3. artic. 1.

Quarta concl. Sigillum confessionis est obligatio quaedam a lege diuina introducta ad occultandum quod in sacramentali confessione auditur, elicitur haec conclusio ex locis supracitatis, & ratio est, quia sicut confessio, est de iure naturae, diuino, & positivo, ita & sigillum: ergo &c. patet consequentia, quia sigillum inseparabiliter ipsam confessionem sequitur. Vbi nota, quod haec obligatio, & debitum occultandi per quandam metaphoram, & similitudinem dicitur sigillum, quia sicut sigillum literarum continet occultam rem ob signatam, ita obligatio seruandi aliquod secretum efficit, ne id quod in sacramentali confessione habetur, manifestetur alicui, hinc confessarius qui directe, vel indirecte confessionem detegit, siue absoluat penitentem, siue secus semper peccat mortaliter, siue id faciat per timorem etiam ipsius mortis, siue gratia vitandi scandalum, aut commodum aliquod reportandi, vel propter quemcunque alium finem rectum aut prauum, lege de hac re Nauarrum vbi supra.

Distin. 21.

Quinta concl. Istud sigillum confessionis est manus quocumque alio sigillo & secreto, probatur, quia in hoc sigillo concurrunt ius naturae, ius diuinum, & ius pontificium: igitur &c. Vbi nota, quod quilibet homo tenetur effugere mortem quantum potest, nihilominus si aliquis confessarius cogere ad mortem nisi reuelaret audita in confessione, talis potius debuisse pati mortem quam reuelare, id quod in confessione habuit, quia facere sacrilegium, & peccatum est peius, quam mori corporaliter, hinc efficitur regula vniuersalis, quod homo citius debet mortem pati, quam quodcumque mortale peccatum committere, vnde quidam iniquus homo in teuronica cepit quaedam religiosum nostri ordinis, qui ad confessionem audierat uxorem suam stimulare, ut confessionem vxoris propalaret, ille religiosus vir pius, & doctus noluit propalare, fuit ab illo occisus. & pro hoc martyrium suscepit.

Dif. 21. q. 2. artic. 1.

Sexta concl. Summus Pontifex nullusque alius praelatus potest cogere confessarium ad detegenda audita in confessione: probatur quia super hoc non cadit obedientia. Vbi nota, quod confessarius in hoc nulli subiicitur nisi Deo, namque, ut minister Dei exercuit sacramentum confessionis, non autem, ut minister Papae, aut alicuius alterius prelati, propterea si requiratur sub quacunque poena, etiam quod exhibeatur iuramentum licite, & sine scrupulo iurare posset se nescire, quia nescit, ut huiusmodi subiectus, & si non reuelando immineret aliquod grauissimum malum, ut occisio regis, vel ciuitatis ruina, debet utique, tamen si poterit sine reuelatione remedium apponere dummodo nihil signo, verbo, nutu,

aut motu aliquo audita in confessione reuelat, &c. Septima concl. Sacerdos potest proponere in iudicio crimine, quod in confessione & extra nouit: elicitur ex S. Th. vbi supra, & ratio est, quia tale peccatum non reuelatur quatenus in confessione cognitum, sed prout agnoscitur alia via humana. Vbi nota sunt duae opiniones, quarum altera est Gul. Altiodor. 4. par. dicens, quod sacerdos non potest sine sacrilegio reuelare crimen, quod duplici via agnoscit. scilicet per confessionem, & extra, altera est opinio affirmans, quam sequitur Dur. Bonau. Ricard. & ceteri boni auctores, quod si sacerdos extra confessionem audiuit aliquod crimine, siue ante, siue post iure valet illud in publicum dicere, dummodo id secundum leges faciat, quia ius quod homo de hac re habet extra confessionem non amittit per confessionem, adde quia alias lata via fraudibus aperiretur, ut si praedictus coram sacerdote furtum faceret in ecclesia posset statim illud ad aures sacerdotis confiteri, ut os illi obseraret ne dicere posset: propterea haec secunda via est tenenda.

Distin. 21.

q. de sigill.

Distin. 21.

Octaua concl. Si praelatus aliquis inuenerit peccata alicuius subditi scripta, non poterit sine sacrilegio de eis inquisitionem facere: elicitur haec ex doctrina superius habita, & ratio est, quia hic actus est ordinatus ad confessionem, & confessio est a Deo sacra & diuina, & nullo modo, siue directe, siue indirecte licitum est eam violare. Vbi nota, quod euenit hic casus in quodam monasterio, dum quidam frater fatis imprudens, scripsit peccata sua, deinde perdidit scriptum, quod fortuito eius praelatus inuenit, quippe qui statim ad inquisitionem processit, ac subditus habuit recursum ad superiorum, a quo iure optimo ille praelatus punitus fuit: hinc etiam sequitur, quod si aliqui duo vel tres confessorij scriberent aliquod furtum alicuius latronis, & conuenirent ad inuicem deferre illud ad iudicem iudex ille non debet procedere ad inquisitionem, aliter processus ille esset sacrilegus: sicuti sacrilegium commiserunt illi confessorij deferendo ad iudicem quod in confessione habebant.

Nona concl. Si aliquis recipit aliquod sub sigillo secreti, interrogatus a iudice cum iuramento, tenetur illud propalare: probatur, quia illa cerimonia non est confessio sacramentalis: ergo suscipiens illud secretum non suscipit, ut minister Dei, ergo poterit illud detegere sine peccato &c. Vbi nota, quod solent nonnulli ad commendandum secretum dicere amico suo, hoc tibi dico sub sigillo confessionis, non tamen propterea est sigillum confessionis, sed humani secreti etiam si alter affirmet se illud recipere sub sigillo confessionis, quoniam quicquid ambo dicant nunquam est confessio, vnde Petrus de Palude, ait iniuriam irrogari sacramento, si quis vel tradit, vel recipit aliquid extra sacramentum sub tam arto sigillo, ac si esset sacramentum.

Dif. 22. q. 2.

Decima conclusio. Non solum sacerdos, sed etiam laicus, cui propter aliquam necessitatem fit confessio, tenetur seruare sigillum confessionis: elicitur haec ex locis supracitatis, & ratio est, quia semper res transeunt cum onere suo cap. ex litteris, de pignor. cap. pastoralis, de decimis. l. 2. & 3. Vbi nota, quod omnes illi, qui confessionem sacramentalem audierunt, vel intellexerunt licite, vel illicite mediate, vel immediate, siue clerici, siue laici,

licet, siue viri, siue feminae, casualiter, vel dolose quomodocumque intellexerunt etiam interpretes obligantur obseruare sigillum confessionis: hinc narratur quoddam miraculum, quod dum quidam in naui timore mortis publice sua peccata coram omnibus esset confessus dum paulo post venissent ad portum nullus recordabatur, quid dixerat, nisi sacerdos, qui poenitentiam iniunxit, tanta. n. vis est huius sigilli, quod etiam durat post, quia spectat ad praecipuum negatiuum, quod est semper, & ad sepe.

DISTINCTIO XXIII.

De Sacramento extremae vntionis.

Disputatur in hac distinctione de extrema vntione, de qua ponitur prima conclusio talis: Extrema vntio est vnica ex septem sacramentis Ecclesiae: probat hanc S. Tho. quia est inuisibilis gratia visibilis forma, confert. n. gratiam iuxta illud Iacobi, & si in peccatis sit dimittentur ei, est. n. spiritualis medicina: ergo &c. Vbi nota, quod haec est de fide, ut habetur in cap. ad abolendam de haereticis, excommunicantur, qui aliter sentiunt de sacramentis, quam sentit Romana Ecclesia, sed Romana Ecclesia in Concilio Florentino, & Tridentino, definiuit extremam vntionem esse vere sacramentum, contra Vucles, & Vualdenses, & Lutheranos negantes hanc veritatem: igitur &c. Lege de hac materia Tho. Vualdensis tom. 2. de sacr. & Guid. Carmelitani lib. suo de haeres. & Aeneam Silium, qui postea fuit Papa pius in lib. de orig. boemorum.

Articu. 1.

Cap. 5.

Articu. 1.

Cap. 1.

Cap. ult.

Cap. 35.

Secunda concl. Hoc sacramentum extremae vntionis est vnica: probat S. Tho. quia sicut immerfio se habet ad baptismum, ita se habet vntio ad hoc sacramentum, sed plures immersiones sunt vnum sacramentum baptismi: ergo & plures vntiones sunt vnum sacramentum extremae vntionis. Vbi nota, quod vnum pluribus modis dicitur, indiuisibilitate. sicut punctus, continuitate, ut linea, aut perfectioe eo, quod est res ex pluribus constans, ut domus, quae ex pluribus materiis vna forma perficitur, quando. n. vna actio sufficit ad perfectam significationem tunc vnitas sacramenti consistit tantum in illa actione, ut patet in confirmatione, quando autem significatio sacramenti potest esse in vna & in multis actionibus, sicut baptismus in vna immersione, & in tribus, quia ablutio, quae significat in baptismo potest esse per vnam immersionem, vel per multas, quando vero perfecta significatio non potest esse nisi per plures actiones, tunc plures actiones sunt de perfectione sacramenti, ut patet de Eucharistia, quia refectio corporalis, quae significat spiritualem non potest esse nisi per cibum & potum, & similiter est in hoc sacramento, quia curatio interiorum vulnerum non potest perfecte significari nisi per appositionem medicinae ad diuersas vulnerum radices, hinc sequitur plures actiones esse de perfectione huius sacramenti, propterea est vnum vnitate perfectionis, ut Eucharistia quamuis duas formas duasque materias partiales habeat.

Tertia concl. Hoc sacramentum est institutum a Christo: probat hanc S. Tho. quia sacramenta non esse sacerdotibus ab Episcopo ordinatos, sed illa moysayca fuerunt instituta a Deo: ergo & no-

stra Euangelica sunt instituta a Christo. Vbi nota, quod hic sunt duae opiniones, quarum prima est Vgonis Par. 1. 5. lib. 2. de sacram. quae sequutus est Magister in hoc loco, & D. Bonauent. hi omnes affirmant Spiritum Sanctum per Apostolos instituisse hoc sacramentum, secunda est opinio S. Tho. in conclusionem posita, quia instituire sacramenta spectat ad potestatem excellentiam, quam solus Christus habuit, propterea ipse solus instituit, & sic est de fide tenendum, ut habetur in Concilio Florentino, & Tridentino, sed vbi legitur in sacra scriptura institutio huius sacramenti, S. Th. & omnes alij dicunt, quod non est expressus locus vbi fuerit institutum, habemus tamen, quod sit sacramentum ex traditione Ecclesiae, quia in his, quae sunt fidei errare non potest, Euangelista. n. non curauerunt tradere nisi necessaria ad salutem, ut de baptismo penitentia, &c. de confirmatione vero, & extrema vntione siluerunt, quia non sunt necessaria ad salutem, quamuis apud Marc. legamus de hoc sacramento mentionem fieri cum duodecim ungebant infirmos oleo.

Art. 1. q. 2.

Cap. 6.

Articu. 3.

Cap. 1.

Sess. 4. c. 1.

Quarta concl. Necessaria materia huius sacramenti est oleum oliuarum: probat hanc S. Tho. quia spiritualis sanatio per olei inunctionem significatur, ut scribitur apud Esaiam plaga tumens non est curata medicamine, neque fota oleo: igitur necessaria materia est oleum in hoc sacramento. Vbi nota, quod haec conclusio est de fide sancita in Concilio Florentino, & Tridentino, & est de necessitate huius sacramenti, ut sit benedictum, benedictio tamen fieri potest per Episcopum, aut per sacerdotem, qui habuerit facultatem a Papa, quia cum huiusmodi benedictio facta ab Episcopo non fit de iure diuino, sed positio tantum, poterit per solum Romanum Pontificem presbytero committi.

Quinta concl. Conueniens forma huius sacramenti est deprecatia. scilicet per istam vntionem, & suam pijsissimam misericordiam indulgeat tibi Deus quicquid deliquisti per visum auditum, &c. probat hanc S. Thom. ex vsu Romanae Ecclesiae, qui sic habet: ergo &c. Vbi nota, quod Riccardus in praesenti loco, ait quod aliqua Ecclesiae vtuntur forma indicatiui modi dicendo vngo oculos tuos oleo in nomine Patris, &c. propterea non est de essentia huius: hinc alij dixerunt, ut refert S. Tho. hoc sacramentum non habere propriam formam: Capreolus hic asserit non esse probabile contra Petrum de Palude, quod aliqua Ecclesia etiam Ambrosiana vtatur alia forma, quam ista, nihilominus conclusio est sequenda, tum quia omnia sacramenta consistunt ex materia, & forma, tum quia in hoc sacramento praecipue est deprecatia, quia infirmus est destitutus a se, & eget aliorum precatio, tum quia causa transit ad aliud forum, & haec est determinatio Concilij Florentino, & Tridentino.

Articu. 4. Dif. 2. 3. a. i.

Sess. 4. c. 1.

Sexta concl. Minister huius sacramenti est solus sacerdos: probat hanc S. Doct. ex verbis Iacobi indicat presbyteros Ecclesiae: igitur &c. Vbi nota, quod non mine sacerdotis intelligimus solum illum, qui ab Episcopo est ordinatus sacerdos, & recepit characterem sacerdotalis, & ita iuxta fidem catholicam tenendum est, sic. n. diffinitur in Concilio Tridentino, si quis dixerit presbyteros Ecclesiae, quos B. Iacobus addicendos esse ad infirmum in unguendo hortatur, non esse sacerdotes ab Episcopo ordinatos, sed aetate seniores in quavis coetate ob idque proprii extremae Addit. Aq. in iiii. vol. Capr. C 4 vii-

unctionis ministrum non esse solum sacerdotem, anathema sit, & quia hoc ordinatur ad remissionem peccatorum, & omnis sacerdos potest peccata remittere, ac proinde quilibet sacerdos potest hoc sacramentum ministrare non ex commissione prelatorum, sed ex officio, quia hoc non pertinet ad iurisdictionem, de iure vero, & non de necessitate sacramenti requiritur, quod sit proprius sacerdos, sed proprio sacerdote deficiente quilibet sacerdos prater religiosos in necessitate potest et debet communicare infirmum & vngere, si autem non erit casus necessitatis, tunc ministrans sine licentia curati peccabit mortaliter, & si erit religiosus, incurrit in excommunicationem, ita definitur in clem. dudum de sepulturis, &c.

Septima concl. Soli infirmi qui sunt in periculo mortis sunt capaces huius sacramenti: probat S. Th. hanc in presenti loco, quia hoc sacramentum est ultimum remedium quod Ecclesiam potest conferre immedie quasi disponens ad gloriam: igitur illis tantum in infirmis exhiberi debet, qui sunt in statu exeuntium: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod non omnes infirmi, qui sunt in tali periculo sunt vngendi, nam primo excipiuntur pueri, qui nondum habent annos discretionis, quia non indigent remedio contra peccata actualia, & contra tentationes, erit tamen administrandum pueris, qui annos discretionis attigerunt quamvis non sint capaces Eucharistia: non debet etiam ministrari sanis nec damnatis ad mortem, aut in periculo mortis violenta existentibus, quia isti non infirmantur, nec perpetuo amentibus, qui nunquam a ratione usi sunt poterit tamen ministrari habentibus lucida intervalla si illud in sanitate petierunt, quia tantum peccatis conferri debet, & his qui consilio medicorum spe vitae destituti sunt &c.

Octava concl. Sacramentum hoc pluries iterari potest in diuersis infirmitatibus: probat hanc S. Th. quia hoc sacramentum est quaedam spiritualis curatio per modum curationis corporalis exhibitae, sed curatio corporalis iteratur: ergo & hoc sacramentum iterari potest. Vbi nota, quod nullum sacramentale, nec sacramentum quod habet effectum perpetuum debet iterari, quia ostenderetur sacramentum non fuisse efficax ad faciendum istum effectum, & sic efficeretur iniuria illi sacramento, sacramentum autem quod habet effectum non perpetuum potest iterari sine iniuria, ut effectus deperditus iterato recuperetur, & quia sanitas corporis, & mentis, quae sunt effectus huius sacramenti possunt amitti postquam fuerunt per sacramentum effecta, ideo hoc sacramentum sine sui iniuria potest iterari.

Nona concl. Hoc sacramentum confertur ad abstergendum reliquias peccatorum exeuntium ab hac vita: probat hanc S. Th. quia hoc sacramentum datur contra debilitatem, & ineptitudinem quae in infirmis relinquuntur ex peccato actuali, vel originali, haec autem debilitas, & ineptitudo sunt reliquiae peccatorum: igitur &c. Vbi nota hic esse duas opiniones, quarum primam sequitur Scotus Dur. Ioannes Maior, & tota Schola Scotistarum, hi volunt hoc sacramentum ordinari ad remissionem peccatorum venialium, quia ait Apostolus Iacob. & si in peccatis sit remittentur ei, altera est opinio S. Th. in con-

clusionem preposita, quod sacramentum ordinatur ad reliquias peccatorum, quae sunt debilitas potentiarum, tristitia, & alia quae impediunt animam cogitare de Deo, quia contra venialia sunt multa remedia, & faciliora, ut aqua benedicta, oratio Dominica, unctio pectoris, & confessio generalis, quae fit ante susceptionem huius sacramenti, non negamus tamen quin remittat venialia, immo, & mortalia si inuenit, propterea Iacobus loquitur conditionaliter si in peccatis sit, &c. sed principalis effectus est remissio peccatorum quo ad reliquias ex consequenti quo ad culpam si eam inueniat: secundus effectus est sanitas corporalis, si expedit infirmo &c.

Decima concl. De essentia huius sacramenti est, ut unctio fiat in quinque sensibus, probatur ista ex usu Ecclesiae, quia per quinque sensus mors spiritualis ad animam intrat. Vbi nota, quod in medicamentis corporalibus applicatur medicina non omnibus partibus quae dolent, sed ubi est radix morbi, & quia tres sunt radices morbi spiritualis videlicet ratio dirigens, appetitus mouens, & proficiens, principium rationis sunt sensus ideo vnguntur sensus, principium mouens est dilectio ideo vnguntur renes, sed non in foeminis, propter honestatem, proficiens vero sunt pedes, & ideo ipsi etiam vnguntur, sed hoc est de integritate non autem de essentia.

DISTINCTIO XXIII.

De Sacramento ordinis.

Disputatur hic de Sacramento ordinis, & pro eius notitia pronitur prima conclusio talis:

In Ecclesia militate debet esse ordo: probat hanc S. Th. quia talis Ecclesia militans tenet medium inter statum naturae, & gloriae, sed in natura inuenitur ordo quo quaedam alii superiora sunt, & similiter in gloria, ut patet in angelis: ergo &c. Vbi nota, quod haec conclusio est contra Vicleff haeticum qui talem veritatem abnegauit: ponitur etiam contra Lutherum, qui in libro de abroganda missa priuata omnes ordines ecclesiasticos proster nit volens hierarchiam ecclesiasticam in qua constituitur summus sacerdos, deinde Episcopi, & sacerdotes, esse similem gentilitiae constitutioni de sacerdotibus iouis, veneris, & saturni, & sic Lutherus facit Ecclesiam monstruosam sine capite, propterea definitum est de fide in Ecclesia esse ordinem, ut patet in Concilio Florent. & Trident.

Secunda concl. Ordo est signaculum Ecclesiae per quod spiritualis potestas traditur ordinato: probat hanc S. Th. auctoritate Magistri sent. Vbi nota, quod Scotus errauit circa hanc definitionem ordinis, vult enim ipse, quod ordo est potestas spiritualis expresse contra definitionem Magistri, nam error iste est manifestus cum hoc sacramentum sit potius ordinatio per quam acquiritur spiritualis potestas, & licet Ioseph Angles Valentinus in floribus suis quaest. Theolog. velit ipsum defendere cum expresse mendacio, veritas tamen semper praeualeat, namque aperta est sententia Scoti in presenti loco, ubi ait circa quaest. hanc quatuor videnda sunt primo quid sit ordo, secundo quot sunt ordines, tertio quomodo sunt sacramentum, quarto quomodo sunt vnum: de primo dicitur, quod sacramentum ordinis

nis est potestas spiritualis ad aliquem actum exercendum in ecclesiastica hierarchia, ecce quomodo manifeste loquitur contra definitionem receptam ab omnibus theologis, idcirco relinquenda venit opinio sua, & conclusio Sancti Thomae est sequenda.

Tertia concl. Ordo ecclesiasticus est sacramentum: probat hanc S. Th. quia propter quod unumquodque, & illud magis, sed propter ordinem efficitur homo dispensator aliorum sacramentorum: ergo ordo habet magis rationem, quod sit sacramentum, quam alia. Vbi nota, quod errauit etiam Scotus hic, & Petrus de Aquila, & omnis Schola Scotistarum insequens ipsam Scoti, ait enim Petrus de Aquila cognomento Scoteilus, quod loquendo proprie de sacramento, ordo non est sacramentum proprie, quia omne sacramentum est signum sensibile, sed ordo est quidam gradus spiritualis, tamen accipiendo sacramentum pro signo inuisibili, sicut aliquid dicitur res & sacramentum, hoc modo potest dici sacramentum, quia est signum gratiae convenientis executioni actus debiti: quae doctrina est expresse contra Concilium Tridentinum, dicens, si quis dixerit ordinem, siue sacram ordinationem non esse vere, & proprie sacramentum &c. anathema sit, adest quoque materia sensibilis, & forma, tanquam signum sensibile potestatis, & gratiae, quae conferuntur ordinato: quomodo igitur ordo est signum inuisibile &c. videant ipsi.

Quarta concl. Omnes ordines sacri sunt sacramentum: probat hanc S. Th. quia omnes sunt signum rei sacrae: ergo &c. Vbi nota hic esse duas opiniones al. era est Duran. dicitis solum sacerdotium per quod datur potestas spiritualis esse sacramentum, alios vero ordines esse sacramentalia, & hanc opinionem sequutus est Caiet. in q. quam fecit de ritu ordinis, secunda est opinio D. Bon. Richar. Alberti Almay maioris asserentium omnes septem ordines esse sacramenta, & in illis omnibus imprimi characterem, sed tertia quoque est opinio S. Th. tenentis solum ordines sacros, scilicet sacerdotium, diaconatum, & subdiaconatum esse sacramenta, reliqui vero ordines esse sacramentalia hinc multi eos recipiunt, & nolunt deinde ulterius progredi, & haec opinio est sequenda &c.

Quinta concl. Sacramentum ordinis fuit institutum a Christo: elicitur haec ex locis supracitatis, & ratio est, quia instituire sacramenta pertinet ad potestatem excellentiorem, quam solus Christus habuit: igitur solus ipse instituit &c. Vbi nota, quod haec conclusio est de fide, ut habetur in Concilio Tridentino in quo ita dicitur, si quis dixerit ordinem, siue sacramenta ordinationem non esse vere, & proprie sacramentum institutum a Christo Domino, vel esse signum quoddam humanum excogitatum a viris ecclesiasticarum rerum imperitis, aut esse tantum ritum quendam eligendi ministros verbi Dei, & sacramentorum anathema sit. & haec institutio fuit facta tempora coenae, & post resurrectionem confirmata, & intelligenda est de omnibus septem ordinibus qui sunt antiquissimi in Ecclesia Dei, ut constat, aut horitate sanctorum patrum praesertim Anacleti Papae, & Beati Ambrosij, & D. Hieron. lege Solum hic.

Septima concl. In sacramento ordinis imprimi

character: probat hanc S. Th. quia in hoc sacramento datur potestas spiritualis concipiendi corpus Christi: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod haec est de fide definita in Concilio Tridentino his verbis, si quis dixerit per sacram ordinationem non dari Spiritum Sanctum aut per eam non imprimi characterem, vel eum qui sacerdos semel factus laicum rursus fieri posse anathema sit: in eodem puncto quo infunditur gratia imprimitur character. & quo imprimitur character infunditur gratia nisi obex opponatur, momentum autem illud est quando sacramentum perficitur, perficitur autem quando materia, & forma applicantur, videlicet ubi Episcopus calicem tradens, & hostiam, ait accipe potestatem consecranda &c. nec te moueat, quod dixerit D. Tho. in ordine prius imprimi characterem, & postmodum gratiam conferri, quia hoc dixit insequens opiniones aliorum doctorum, sed si de hoc sacramento scripsisset in summa, illud affirmasset, quia gratia sacramentalis non infunditur nisi dum applicatur materia, & forma sacramenti ubi character imprimitur &c.

Octava concl. Licet sint plures ordines omnes tamen sunt unus totalis, & perfectus ordo: probat hanc S. Th. quia ordo non est totum integrale, ut domus quae diuiditur in partes, nec totum vniuersale, ut animal quod praedicatur de speciebus subijcibilibus, sed totum potestatiuum, ut anima, quae habet plures potentias: igitur &c. Vbi nota, quod septem isti ordines possunt dici plura sacramenta materialiter, unum aut simpliciter formaliter, & perfectiue sicuti dicimus de sacramento eucharistiae, quod est plura, & vnum. ut habetur in quadam collecta purificant nos sacramenta quae sumpsimus, ubi vides quomodo pluraliter loquitur, & deinde singulariter, hoc totum sacramentum non sit nobis reatus ad penam, unde est quodammodo multa, & quodammodo unum, sic etiam dicendum est de hoc sacramento ordinis.

Nona concl. In quatuor minoribus ordinibus non imprimitur character, ratio huius conclusionis est, quia habentes hos quatuor ordines non ita abdicantur a saeculari cetu quin absque vlla dispensatione possunt contrahere matrimonia: igitur euidens signum est in eis nullum characterem imprimi &c. Vbi nota hic esse varias sententias doctorum, nam prima sententia fuit quam sequutus est Dur. haec enim voluit in solo sacerdotio imprimi characterem, atque adeo solum esse proprie sacramentum ordinis. secunda sententia fuit, quae dixit omnes septem ordines vere esse sacramenta characterem imprimentia, & hanc sequutus est D. Bonauen. Riccardus, & etiam S. Thom. in resp. vltimi arg. tertij articuli, secundae quaest. huius distinctionis, ubi aperte dicit, quod in datione vrceoli, imprimitur character virtute verborum ab Episcopo pronunciatorum, unde in acolytatu, qui est vnus ex quatuor minoribus ordinibus imprimitur character, & sic in alijs tribus cum non sit maior ratio de vno, quam de alijs: tertia est sententia verior, quod solummodo in tribus ordinibus sacris imprimitur character, non autem in quatuor minoribus, & haec est sequenda, ut proposuimus in conclusione, & licet S. Th. sequutus fuerit secundam sententiam hoc fecit, quia de hoc sacramento ordinis non scripsit in summa, hinc Concilium Florentinum loquens de hac materia ita ait, sextum

Articu. 4.

Dis. 23. q. 1. articu. 2.

Cap. 5.

Art. 3.

Dis. 4. q. 1. articu. 1. Dis. 24.

Dis. 4. q. 1. articu. 2.

Sess. 23.

Dis. 23. Can. 3.

Dis. 24. q. 1.

Dis. 24. q. 1. articu. 3.

Dis. 24. q. articu. 3.

Sess. 24. Can. 4.

q. 2. art. 1. q. 1. ad 2.

Distin. 24.

q. 2. huius distin.

sexum sacramentum est ordinis cuius materia est illud per cuius traditionem confertur ordo, sicut presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patene cum pane porrectionem, diaconatus vero per libri Euangeliorum dationem, subdiaconatus per calicis vacui cum patena vacua supposita traditionem &c. ecce quomodo in istis tantum tribus im- primitur character: & hæc doctrina est cõtra Geor- gium Bustum Vercellensem in quodam quæsto suo de sacramento ordinis.

Decima conclu. Huiusmodi ordines septem sunt ex diuina institutione: elicitur hæc conclu. ex locis supracitatis, & ratio est, quia isti ordines septē fuerunt à principio nascentis Ecclesiæ, & antiquis- sima, & immemorabili consuetudine nascentis Ec- clesiæ: igitur cõclusio vera. Vbi nota hic esse duas opiniones, quarum prima est dicens hos ordines non omnes esse ex diuina institutione, sed tantum tres sacros, & hæc opinionem sequitur Dominicus de Soto: secũda opinio est asserēs omnes ordines, tam sacros, qui dicuntur tres maiores, quam non sacros, qui dicuntur quatuor minores institutos fuisse à Christo Domino, vt patet ex can. 43. Apo- stolorum, & testimonio Analeti, qui successit cle- menti. & autoritate Concilij Tridēri, dicentis, si quis dixerit præter sacerdotium nõ esse in Eccle- sia catholica alios ordines maiores, & minores per quos velut per gradus quosdã in sacerdotium ten- datur, anathema sit. hanc opinionem sequitur Pa- ludanus, Archiepiscopus Florentinus, & etiã D. Th. ideo amplectenda.

DISTINCTIO XXV.

Disputatur hic à multis de ordine Episcopali, idcirco ponitur prima cõclusio talis: Episco- patus non est ordo. ponit hanc S. Tho. in præ- senti libro, & probat quia vnus ordo non depēdet à præcedenti quantum ad necessitatem sacramen- ti, sed Episcopalis potestas dependet à sacerdotali, quia nullus potest recipere Episcopalem, nisi prius habeat sacerdotalem: igitur Episcopatus non est ordo. Nota hic esse tres opiniones quarum prima absolute cõtendit defendere Episcopatum esse or- dinem, quia ponit ordines in Ecclesia esse nouem. addendo etiam Cardinalatum posse dici ordinem iuxta nouem ordines Angelorum. secunda opinio asserit quæstionem istam an Episcopatus, vel Car- dinalatus sit ordo esse potius nominalē quã realem. tertia est opinio quam docet S. Tho. asserens omnem ordinem ordinari ad sacramētum Eucha- ristia, & quia Episcopus non habet superiorem po- testatem respectu sacramenti Eucharistia quod est corpus Christi, verum hinc sequitur, nec Episcopa- tum, nec Cardinalatum esse ordinem, & hæc est opi- nio sequēda, cum sit fundata supra doctrinã patrũ.

Secũda concl. Potestas Episcopalis est dignitas, & gradus altior sacerdotio: probat hanc S. Th. vbi supra, quia potestati Episcopali sunt annexa aliqua officia eminentiora, quæ non competunt sacerdo- tio: igitur conclusio vera &c. Vbi nota, quod sacer- dos habet duos actus vnũ principalem. scilicet consecra- re verum corpus Christi, alium secundarium. scilicet præ- parare populum ad susceptionē huius sacramenti, quantum ad primum actum, actus sacerdotij non

depēdet ab aliqua superiori potestate, nisi diuina, sed quantum ad secundum dependet ab aliqua su- periori potestate. scilicet humana, omnis enim potestas, quæ non potest exire in actum, nisi præsuppositis quibusdam ordinationibus dependet ab illa pot-estate, quæ illas ordinationes facit, sacerdos autem nõ potest absoluere, & ligare, nisi præsupposita præ- lationis iurisdictione, qua sibi subdantur illi quos absoluit: potest autem consecrare quamlibet mate- riam à Christo determinatã, nec aliud requiritur quantum est de necessitate sacramēti, quamuis ex quadam congruitate præsupponatur actus Episco- palis in consecratione altaris, & vestium eius, & sic oportet esse supra sacerdotalem potestatem Episco- palem, quantum ad actum secundarium sacerdotis non quantum ad actum primum, &c.

Tertia concl. Episcopatus non confert caracte- rem, nec imprimi: suadet S. Tho. & istam vbi supra quia ille ordo imprimi caractere, qui specialiter ordinatur ad sacramentum Eucharistia in quo ip- se Christus continetur, quia per characterem ipsi Christo configuramur, sed Episcopatus non est hu- iusmodi: igitur &c. Vbi nota, quod licet detur ali- qua potestas spiritualis Episcopo in sui promotio- ne respectu aliquorum sacramētorum, non tamen illa potestas habet rationē characteris, & propter hoc Episcopatus non est ordo, secundum quod or- do est quoddam sacramētũ, quamquam ipse idē character sacerdotalis dum sacerdos in Episcopũ consecratur sit extērior, & amplior, extēditur enim ad aliqua munera exequenda, quæ antea nequie- rat, &c.

Quarta conclu. Discrimen quod reperitur inter Episcopatum, & sacerdotium est de iure diuino: probat hanc S. Tho. vbi supra, quia Episcopus mul- ta facere potest ad quæ sacerdotis facultas nõ per- tingit: igitur conclusio vera: adde, quod hoc habetur expresse de cõsecratione vbi dicitur, quod Episco- pi possunt confirmare, quod quidem si presbyteri facerēt sine licentia summi Pontificis illud totum esset irritũ, & inane, & inter Ecclesiastica sacramen- ta non reputaretur: ergo &c. Vbi nota, quod hæc conclusio est expresse contra Vuiclef, qui nullum discriminē posuit inter Episcopos, & sacerdotes, sed promiscue asseruit quemlibet sacerdotem posse confirmare, ordinare habereq; plenam iurisdictionem in sua parochia, vt notat Tho. Vualdenis to- mo 2. de sacramentis, ponitur etiam hæc conclusio cõtra Lutherum volentem omnes etiam laicos esse sacerdotes, & Episcopos contra ius diuinum, & hu- manũ, imò aiebat, quod omnes quos ciuillis respu- blica creat pastores esse presbyteros, & Episcopos, contra omnes patres, propterea conclusio de fide catholica est tenenda cõtra omnes istos hæreticos.

Quinta concl. Inter summum Pontificem, & sim- plicem Episcopum, sunt alij gradus dignitatum: suadet hanc S. Tho. vbi supra sic, quia vna commu- nitas includit aliam: igitur inter summum Pontifi- cem, qui est Papa, & simplicem Episcopũ inter me- dian alij gradus dignitatum. Vbi nota, quod com- munitas totius mudi cui præest Papa, includit cõ- munitatē vnus regni cui præest Patriarcha, & com- munitas regni claudit in se communitatem, vnus prouinciæ, cui præest Archiepiscopus, & communi- tas prouinciæ includit in se communitatem vnus ciuitatis

ciuitatis cui præest Episcopus, &c. Papa dicitur Epi- scopus Romanus, & totius orbis, vt ait Caiet. de primatu Papæ, Patriarcha, Græce, dicitur sumus patrum, vt Hierosolomitans, Antiochenus, Alexã- drinus, Constantinopolitanus, Archiepiscopus, Princeps Episcoporum dicitur, Archos Princeps Latine dicitur, Episcopus quasi super intendens dicitur.

Sexta conclusio. Toti Ecclesiæ debet præesse vna suprema potestas: probat hanc S. Th. vbi supra, toti corpori præest vna virtus regitiua, sed tota Ec- clesia est vnum corpus mysticum: ergo conclusio vera. Vbi nota hanc conclusionem esse de fide de- finita in concilio Basiliensi, contra vuiclefponen- tem Papam habere æqualem potestatem cum cæ- teris Episcopis, quam hæresim suscitauit Luterus, rei tamen veritas est, quod vbicunque sunt multa regimina ordinata in vnum, oportet esse aliquod vniuersale regimen supra particularia regimina, quia in omnibus virtutibus, & artibus, ut dicitur I. Eth. est ordo secundum ordinem finium, bonum autem commune est diuini, quã bonum specia- le, & ideo super potestatem regitiuam vniuersalem respectu boni specialis oportet esse aliam potesta- tem regitiuam vniuersalem respectu boni com- munitatis, alias non posset esse colligatio ad vnum, & hæc est potestas Papæ, & qui negant hanc potesta- tem scismatici dicuntur, quasi diuisiones Ecclesi- asticæ vnitatis, & boni specialis a bono communi, hinc Beatus Cirillus Alex. in quadam sua Epist. ad Episcopos Egypti dixit, ut membra maneamus in capite nostro Apostolico trono Romanorum Pon- tificum, a quo nostrum est quærere quid credere, & quid tenere debeamus ipsum venerantes, ipsum rogantes præ omnibus, quoniam ipsius solius est reprehendere contra corrigere, statuerere, disponere, soluere, & ligare loco illius, qui ipsum ædificauit, & nul- li alij, quod suum est plenum, sed ipsi soli dedit, cui iure diuino caput inclinant, & primates mundi tã- quam ipsi Domino Ie. u Christo, obediunt. quæ ve- ritas etiam in concilio Constantinopol. primo ha- betur in quo dicitur, veneramur secundum scrip- turas, & canonum definitiones sanctissimum anti- quæ Romæ Episcopum primum esse, & maximum Episcoporum, & post ipsum Constantinopolita- num Episcopum, &c.

Septima conclusio. Ad has dignitates solummo- do virilis sexus est assumendus. probat hanc S. Th. hic, quia sexus fœmineus habet statum subiectio- nis igitur, &c. Vbi nota, quod hæc conclusio est de fide de necessitate Sacramēti, de necessitate præ- cepti, & de iure diuino, vt scribitur I. Thimo. mulie- rem docere in Ecclesia, non permitto, nec domina- ri in uirum, hinc si aliqua mulier debuisset assumi ad has dignitates, maxime fuisset sacratissima ma- ter Christi, tamen ipse in cœna solos viros ordina- uit non autem mulieres.

Octaua conclusio. Ad suscipiendos minores or- dines requiritur tempus discretionis de honestate non autem de necessitate præcepti, aut Sacramē- ti. probat hanc S. Tho. quia quamuis tunc pueri nõ sint idonei ad officia, quæ eis committuntur, tamē propter assuetudinem idonei reddi facile possent: ergo, &c. Vbi nota hic esse duas opiniones quarũ vna ait ante vsu rationis hominem nullos ordi-

nes posse suscipere, & hæc opinionem sequitur hic Duran. dicens vsu rationis esse de necessitate in suscipiente non solum præcepti verum, & Sacra- menti ordinis itaque si quis quam illos prius reci- peret nullos, putat esse ordines, alia est opinio Sancti Thomæ, expressa in conclusione de- finita in titulo, de clerico, per saltum promotõ, vbi ille qui ante annos discretionis, ordines mi- nores suscipit, censetur non iterum eisdem ini- tiandus, sed ad pauperiores promouendus, & hæc est opinio sequenda, &c.

Nona conclusio. Ad suscipiendos maiores ordi- nes requiritur vsus rōnis de honestate & de neces- sitate præcepti, probat hanc S. Tho. in præf. dist. 25. quia tales ordines habent uotum cõtinentiæ anne- xum: igitur, &c. Vbi nota hic esse duas opiniones, prima negans, quam sequitur Ricard. dicens votũ cõtinentiæ non esse annexum ordinibus nisi spõ- te susceptis, & ideo de necessitate Sacramenti re- quiritur vsus rationis, altera est opinio S. Tho. ex- pressa in conclu. quod talis vsus non requiritur de necessitate Sacramenti, sed tantum, ut dictum est, uotum enim cõtinentiæ, per se annectitur sacris ordinibus, &c.

Decima conclusio. Ordo Cardinalium non est iure diuino institutus, ut distinctus a præbiteris, & Episcopis: elicitur hæc ex D. Tho. ubi supra, & ratio est, quia de iure diuino, non sunt nisi septem or- dines supradicti: igitur &c. Vbi nota hic esse duas opiniones altera afirmãs, quam sequutus est Tur- recremata, qui fuit Cardinalis, & uoluit facere sibi ipsi, lib. 1. de summa Ecclesiæ propterea tenet Apo- stolos prius fuisse Cardinales, & postea Episcopos, nam prius fuerant instituti consiliarij Christi, & deinde prædicatores, & pastores, & ideo prius fue- runt Cardinales orbis, quam Episcopi vrbium, & ob hoc ordo Cardinaliũ est de iure diuino, quia suc- cedunt Apostolis. altera est opin. S. Th. in conclusio- ne posita negans talem ordinem esse de iure diu- ino, sed potius iure Pontificio introductum, immo non ordinem, sed officium, & dignitatem Cardi- nalitiam fas nominari, quia tales dicuntur Cardi- nales, id est principales siue Episcopi sunt, siue Præ- biteri, siue diaconi, siue subdiaconi, immo acolyti esse possunt eo, quia Romæ resident summo Pon- tifici assistentes, quasi Ecclesiæ Cardines, de qua- re lege Domin. a Soto, qui plures Historias in hoc refert, &c.

DISTINCTIO XXVI.

De Matrimonij Sacramento.

Ab hac dist. vsque ad quadragesimã secundã agunt sententiarij de Sacramento matrimo- nij, & pro notitia huius Sacramenti ponitur prima conclusio talis: matrimonium est de iure na- ture, probat hanc S. Tho. hic autoritate digesto- rum, ubi dicitur, quod ius naturale est maris, & fœ- minę coniunctio, quam nos matrimonium appella- mus: ergo, &c. Vbi nota, quod naturale dupliciter primo, quod est ex principiis naturæ, vt moueri sur- sum igni, & deorsum terrę, secũdo ad quod natura inclinatur, sed completur libero arbitrio, ut actus vir- tutum dicuntur naturales, & hoc secundo modo in tri-

Dif. 24. q. 3. articu. 2.

q. 3. art. 3.

Dif. 24. Quest. 3. articu. 2.

Cap. 1.

q. 3. art. 2. Dist. 24.

Cap. 1.

Art. 3. q. 1. Dist. 25.

Cap. 1.

Cap. 60.

Dif. 24. q. 3. articu. 2.

Dif. 25. Quest. 2. Ar. 1.

Dif. 25. Quest. 2. Ar. 1.

Dif. 25. Quest. 2. articu. 2.

Cap. 80.

Dif. 26. Quest. 1. Ar. 1.

matrimonium dicitur naturale, tum, quia ratio naturalis dicitur ad bonum proles, quod est generatio, & educatio, tamquam principalis finis matrimonij, tum etiam ad finem secundarium, qui est associatio, & cohabitatio: hinc sequitur ualde errare illos, qui dixerunt simplicem fornicationem non esse peccatum, siquidem omnibus notum est fornicationem simplicem esse contra ius diuinum, & naturale, sicuti non furtum facies, qua temeritate ergo, dicere poterant non esse peccatum, eo magis, quia per uagam copulam humana species destrueretur, ad cuius conseruationem homo naturaliter inclinatur, ut uenenum sumere est contra ius naturæ, quia proprium indiuiduum destruit ad cuius conseruationem homo suapte natura est procliuus.

Distin. 26. Quæst. 2. Ar. 2.

Cap. 19.

Cap. 1.

Cap. 7.

Cap. 1.

Distin. 26. Quæst. 1. Artic. 2.

Cap. 7.

Secunda conclusio. Matrimonium est institutum a Deo, & sic est de iure diuino: probat hanc S. Tho. in presenti loco, autoritate Christi apud Matth. non legistis, quod ab initio, qui fecit homines masculum, & feminam fecit illos, &c. igitur conclusio uera. Vbi nota, quod matrimonium in statu innocentie ante lapsum fuit a Deo, in officium duntaxat institutum, ut habetur Gen. crescete, & multiplicamini, &c. post lapsum uero eadem institutio in officium, & remedium permansit, ut constare potest ex uerbis Apostoli. 1. Cor. Bonum est homini mulierem non tangere, propter fornicationem autem unusquisque suam habeat uxorem. in statu innocentie, fuit sub præcepto, nam obligat transgressores ad mortale, ut patet ex illo loco Gen. Crescite, & multiplicamini, & replete terram, &c.

Tertia conclusio. In lege Euangelica matrimonium non est sub præcepto. probat hanc S. Thom. quia nulli debetur præmium pro transgressione præcepti, sed virginibus debetur speciale præmium, scilicet aureola: ergo matrimonium nunc non est sub præcepto. Vbi nota hic esse duas opiniones, prima est D. Bona. afferentis esse iam præceptum nihilominus est reuocatum per consilium uirginitatis, ut habetur ex Apostolo 1. Cor. dicente solutus es ab uxore, noli querere uxorem, dico autem non nuptis, & uiduis, bonum est illis si permanserit sicut, & ego. altera est opinio S. Tho. quod in lege Euangelica est præceptum non reuocatum aliquo pacto, respectu multitudinis, unde solū obligat principes Reipublicæ, si opus fuerit compellere subditos ad contrahendum matrimonium, unde si genus humanum peste aliqua, vel calamitate alia ad tantam hominum raritatem, ut tempore hoc, redigeretur, essent Christiani compellendi ad contrahendum matrimonium, hinc si religiosi dumtaxat essent in mundo superstites essent quoque ad matrimonium compellendi, quia uotum solenne non obligat, quando eius obseruatio est cum iure naturali, & diuino incompossibilis, propterea conclusio intelligenda uenit respectu indiuiduorum non autem multitudinis, &c.

Dist. 26. Quæst. 2. Ar. 2. ad 4.

Quarta conclusio. Hoc matrimonium tunc Deus præcepit, quando dixit in statu innocentie crescete, & multiplicamini. probat hanc S. Thom. quia licet, & alijs animalibus, eadem uerba dixerit non tamen eodem modo erant adimplenda sicuti per homines &c. Vbi nota, hic esse quatuor opiniones prima est Magistri, quem sequutus est Scotus, quod matrimonium fuit institutum in illis uerbis Adæ

hoc nunc os de ossibus meis, &c. secunda est opinio Bon. afferentis matrimonium fuisse institutum a Deo, & reuelatum Adæ, ut ipse esset promulgator. tertia est Ricardi tenentis fuisse a Deo institutum, quando produxit Euam de costa Adæ, quarta est D. Tho. in conclusione posita, quod fuit immediate a Deo institutum, quando benedicens prioris parentibus, dixit crescete, &c. & quia hæc est uerior opinio ideo sequenda, &c.

Distin. 26. Quæst. 3. Artic. 1.

Quinta conclusio. Matrimonium est Sacramentum: probat hanc S. Tho. ex uerbis Apostoli, ad Efesios Sacramentum hoc magnum est: igitur, &c. Vbi nota, quod hæc conclusio, est de fide definita in concilio Floren. sub Eugenio III. & in concilio Tridentino, cuius uerba sunt si quis dixerit matrimonium non esse uere, & proprie unum ex septem legis Euangelicæ Sacramentis a Christo Domino, institutum, sed ab hominibus inuentum anathema sit, & hæc determinatio est contra Lutherum negantem hanc ueritatem, licet Guido Carmel. attribuat hunc errorem etiam Armenis, hinc fugienda uenit expositio Caiet. circa uerba Apostoli, Sacramentum hoc magnum est, id est mysterium: unde ex his uerbis non habetur matrimonium esse Sacramentum, & sic reddit probationem S. Tho. ineptam, nos autem sequamur S. Thom. interpretationem, & illam Caiet. reprobamus, ut rationi obtemperemus.

Cap. 5. Sess. 24.

Can. 1.

Sexta conclusio. Matrimonium confert gratiam: probat hanc S. Tho. in præf. dist. quia definitio, & definitum conuertuntur, sed in definitione Sacramenti ponitur causalitas gratiæ: igitur cum matrimonio sit Sacramentum erit causa gratiæ. Vbi nota hic esse quatuor opiniones, prima negans absolute, quia est tantum signum, & non causa gratiæ, secunda asserit, quod confertur ibi gratia in ordine ad recessum a malo, prout excusatur actus a peccato, qui sine matrimonio peccatum est. tertia est opinio, quam sustinet Dur. affirmans citra periculum hæresis licitum esse opinari matrimonium non esse Sacramentum conferens gratiam, & hanc opinionem sequuti sunt multi alij, ut Gofredus in summa sub titulo de Sacramentis non iterandis, & Hostiensis, sub eodem titulo, & Bernar. in appar. extra de simonia, supra cap. cum in Ecclesiæ corpore, & nonnulli alij. quarta opinio est S. Tho. in conclusione posita, quæ nunc est de fide catholica, ut patet ex concilio Flor. & Triden. cuius uerba sunt, si quis dixerit per ipsa nouæ legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, &c. anathema sit.

Distin. 26. Quæst. 2. Ar. 3.

Distin. 26. Quæst. 3.

Can. 6.

Septima conclusio. Matrimonium, quantum ad id, quod est res, & Sacramentum essentialiter est quædam relatio, probat hanc S. Tho. quia relatio est qua aliqua entia referuntur ad inuicem, sed matrimonium est huiusmodi, per ipsum enim dicitur maritus uxoris maritus, & e contra: igitur, &c. Circa quam nota esse tres opiniones, quarum prima est Scoti uolentis, esse quendam habitum: habitus autem est in prædicamento qualitatis de ordine absolutorum, licet ueritate coactus, loquens in quinta conclusio. sua dicat, quod est relatio realis extrinsecus adueniens, uel quod uerius uideretur relatio rationis, unde satis uarie loquitur, &c. secunda est opinio Palud. tenentis esse in prima specie qualitatis, tanquam dispositionem ad gratiam, tertia est opinio S. Tho. in conclusione posita, quia cum ma-

Distin. 27. Quæst. 1. Artic. 1.

Distin. 26. Quæst. 1.

rimonium

rimonium dicat dominium, & seruitutem, sed dominium, & seruitus sunt relationis, quæ ex una parte possunt dici una, quia habent unitatem in utroque extremorum, scilicet ex parte causæ, quia ad eam dem numero generationem ordinatur, sed ex parte subiecti habet diuersitatem, secundum numerum, & ideo matrimonium est relatio una, & multiplex, prout est multiplex, ex parte subiecti significatur his nominibus uxor, & maritus, prout est una significatur hoc nomine matrimonium, &c.

Distin. 7. Quæst. 3.

Distin. 26. Quæst. 2. Artic. 1.

Distin. 26.

Lib. 4. Sacramenta.

Distin. 28. Quæst. 1. Artic. 3.

Sess. 24. Cap. 1.

Octaua conclusio. Materia, & forma matrimonij, sunt uerba utriusque coniugis, uolo, & vis, &c. probat hanc S. Tho. quia hæc sunt de integritate Sacramenti: ergo, &c. Circa istam conclusionem sunt uariæ sententiæ Theologorum: Dur. enim fateri renuit propriæ in matrimonio materiam, & formam distingui posse, Petrus de Palud. ait, quod materia sunt ipsi contrahentes, Ricardus existimat, quod prior consensus habet locum materia, secundus uero ratione formæ: opinio S. Tho. est posita in conclusione, quæ intelligi debet de forma essentiali nã datur forma etiam accidentalis, quæ est benedictio sacerdotis, hinc sequitur falsam esse sententiam illorum, qui tenent uerba illa, quæ profert Parochus, ego vos coniugo, &c. esse formam substantialem, nam hoc est contra S. Tho. dicentem, quod uerba, quæ primo proferunt sunt materia, quæ uero proferuntur ultimo sunt forma, quia perficiunt Sacramentum, & hæc est ueritas sequenda, &c.

Nona conclusio. Definitio matrimonij est optime tradita in qua dicitur, quod est uiri mulierisq; coniunctio maritalis inter legitimas personas indiuiduam uitæ consuetudinem retinens, probat hanc S. Tho. ex communi usu loquentium. Vbi nota, quod matrimonium, quo ad nomen dicitur ob hoc, quod mulier non debeat ad aliud nubere nisi ut sit mater, uel dicitur, quasi matris munium, id est officium, quia fœminis incumbit educare prolem, uel quasi matrem muniens, quia habet, quo munia tur, scilicet uirum, uel ut dicunt iuristæ matrimonium est consortium uitæ communis, & coniunctio diuini, ac humani iuris, uel ut ait Vgo, est duarum idonearum personarum legitimus, de coniunctione consensus: sed in prima definitione notatur esse materia matrimonij, scilicet coniunctio, in secunda uero causa, scilicet consensus, in tertia effectus, scilicet uita communis, lege de his Carthus.

Decima conclusio. Minister Sacramenti matrimonij sunt ipsi coniuges, probat hanc S. Tho. quia per ipsos, eorumque consensus perficitur ipsum matrimonium: igitur &c. Vbi nota, esse tres opiniones prima est Guliel. Paris. qui affirmat ministrum Sacramenti matrimonij esse sacerdotem, alia opinio secunda uolens nullum esse necessarium ministrum in hoc Sacramento. tertia est S. Tho. in conclusione posita, quia forma Sacramenti est actio ministri, & cum actio contrahentium, scilicet accipio te in meam, &c. sit forma, hinc sequitur, quod non parochus, sed contrahentes erunt sibi inuicem ministri. Modo concilium Tridentinum dicit nullum esse matrimonium, nisi præsentem parochum, &c. ex his etiam excluditur error Simonis magi, uolentis promiscuum fœminarum usum esse licitum ita, ut qui quis, qua uellet, sine peccato, uti posset &c.

Sequitur Doctores de matrimonio, in hac distinctione, in qua ponitur talis conclusio: actus matrimonialis, est meritorius, probat hanc Sanctus Th. quia omnis actus uirtutis est meritorius, sed actus matrimonialis est huiusmodi cum sit actus iustitiæ, quia est redditio debiti: ergo est meritorius. Vbi nota, quod hæc conclusio ponitur contra Tatianum, & Marcionem dicentes, nuptias esse illicitas omnesque illos peccare dicunt, qui nuptiarum fœdera inter se iungunt, & ualde allucinabantur, quia quando talis actus matrimonialis fit, & exercetur in officium, & in remedium, & coniuges in gratia existentes referunt illum actum in Deum nemini obscurum esse debet actum illum esse gratiæ, & gloriæ meritorium tum ratione iustitiæ tum ratione obedientie, tum ratione religionis, scilicet ad educandam prolem in Dei cultum, secus autem, quando oscula, complexusque maritalis ac carnalis copula fiunt solo animo explendi libidinem, ut bruta coeunt, tunc illi actus erunt ociosi, & aliquando cum peccato ueniali, aliquando cum mortali, &c.

Distin. 26. Quæst. 2. artic. 4.

Secunda conclusio. Cõmixtio carnalis non est de integritate matrimonij, probat hanc S. Tho. quia in Paradiso terrestri fuit matrimonium, sed ibi nõ carnalis copula: igitur carnalis cõmixtio non est de integritate matrimonij. Vbi nota hanc esse positam contra uicelassarentem ante copulam carnalem non esse uerum matrimonium, & sic inter beatissimã Virginem, & Ioseph non fuisse matrimonium, & in hoc ualde errauit non considerando integritatem esse duplicem, alteram, quæ attenditur secundum perfectionem primam, quæ consistit in ipso esse rei, alteram uero, quæ attenditur secundum perfectionem secundam, quæ consistit in operatione, & quia copula carnalis, est quædam operatio siue usus matrimonij, ideo erit de perfectione accidentali, non autem essentiali, ipsius matrimonij.

Distin. 26. Quæst. 2. artic. 4.

Tertia conclusio. Matrimonium post carnalem copulam est indissolubile, probat hanc S. Tho. quia nullus potest facere licite, quod est in præiudicium alterius, sine eius uoluntate, sed dissolutio matrimonij est in præiudicium alterius, ergo non potest dissolui nisi de consensu utriusque. Vbi nota, quod hæc conclusio ponitur contra Montanum hæreticum dicentem uinculum matrimonij, posse pro coniugum arbitrio dissolui, & contra Erasmus Roterodamum in annotationibus. 1. Episto. ad Corinth. dicentem ex lege tatum humana, & non diuina, prohibetur esse uiro innocenti, cuius uxor adulteriũ commisit, ne alteram possit ducere uxorem quãuis possit adulteram a thoro suo, & suo domicilio repellere, addit affirmando legem Euangelicam cõcedere huiusmodi uiro liberam potestatem, ducendi aliam uxorem, perinde repellendi adulterã, quæ errorem Caiet. etiam noster uidetur bibisse, super Matth. exponens illa uerba quicunque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, &c. ait ipse in telligi ex hac domini lege licitum esse Christiano dimittere uxorem ob eius fornicationem, & posse ducere aliam: quæ doctrina uelima, quod est contra S. Tho. & omnes Doctores est damnata in concilio

Distin. 27. Quæst. 1. Ar. 3.

Cap. 7.

Cap. 19.

Sess. 24.

Sess. 24. Can. 7. cilio Tridentino, propterea amplectenda est conclusio proposita, &c.

Dis. 27. q. 1. artic. 3. Quarta concl. Matrimonium ante carnalem copulam non est omnino indissolubile: probat hanc S. Tho. quia tale matrimonium non est consummatum quantum ad actum secundum, qui est operatio: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod ante carnalem copulam non est omnino translatum corpus vnius sub potestate alterius, quare si interea alter coniugum ad frugem melioris vite non conuolet, sed per carnalem copulam completur dicta translatio, quia tunc intrat vterque in corporalem possessionem sibi tradita potestatis, unde etiam ante carnalem copulam non statim tenetur reddere debitum post matrimonium contractum per verba de presenti, sed datur eis tempus duorum mensium, propter tria primo vt interim possint deliberare de transeundo ad religionem, secundo vt preparetur quæ sunt necessaria ad solennitatem nuptiarum, tertio ne vitem habeat maritus datam quam desiderauit in uxorem accipere, &c.

Dis. 27. q. 1. artic. 2. Quinta concl. Ad matrimonium necessario requiritur mutuus consensus contrahentium: probat hanc S. Tho. quia in quolibet contractu, oportet esse expressionem verborum quibus se mutuo homines obliget, sed in matrimonio fit contractus inter virum, & mulierem: igitur in eo oportet esse consensum per verba expressum. Vbi nota, quod in omnibus sacramentis est aliqua spiritualis operatio mediante materiali operatione, quæ eam significat, sicut per ablutionem corporalem in baptismo fit ablutio interior spiritualis, unde cum in matrimonio fit quedam spiritualis coniunctio in quantum matrimonium est sacramentum, & aliqua materialis secundum, quod est in officium naturæ, & ciuilibus vitæ, oportet, quod mediante materiali fiat spiritualis virtute diuina, unde cum coniunctiones materialium contractuum fiant per mutuum consensum, oportet, quod hoc etiam modo fiat matrimonialis coniunctio, & hoc est, quod Chrysostomus ait matrimonium non facit coitus, sed voluntas, & est doctrina definita in Concilio Floren. & habetur 27. q. 2. an Deus de potentia absoluta posset facere matrimonium inter aliquos sine consensu partium, credo quod sic, lege Petrum, de Aquila.

Dis. 27. q. 1. artic. 1. Sexta concl. Matrimonium est vinculum quo ligantur coniuges formaliter: probat hanc S. Tho. quia matrimonium est quo ipsi coniuges ordinantur ad vitam domesticam, & ad generationem, & educationem proles: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod matrimonium formaliter non est copula carnalis, nam inter Mariam, & Ioseph fuit verum matrimonium sine tali copula, nec est formaliter consensus, quia matrimonium semper durat, consensus vero non semper durat, nec formaliter, nec virtualiter, quia aliquando penitent ambo, & dolent de matrimonio, nec est ipse contractus, quia contractus non est nisi expressio consensus, consensus autem non est matrimonium: ergo nec expressio illius, restat ergo vt sit vinculum, & obligatio illa mutua inter virum, & feminam, quando quidem matrimonium nihil aliud sonat quam organum quoddam, & instrumentum ordinatum ad procreandos liberos, sed vinculum istud quod ponimus ad copulam carnalem inter virum, & uxorem requi-

Art. 7. ritur, & est necessarium, & sufficiens ad procreationem liberorum, ac eorundem instructionem: igitur optime dixit S. Th. in conclu. quæ est conformis sacris litteris, vt habetur 1. Corinth. Mulier potestatem sui corporis non habet sed vir, similiter, &c.

Dis. 27. q. 1. artic. 2. Septima concl. Expressio verborum sine interiori consensu matrimonium non facit: probat hanc S. Tho. quia sicut se habet ablutio exterior ad baptismum, ita se habet expressio verborum ad hoc sacramentum, sed exterior ablutio sine intentione interiori facit matrimonium. Vbi nota hic esse duas opiniones, quod prima est Scoti quæ sequuti sunt Andrianus, & Palud. dicit enim opinio hæc, quod ille qui contraxit cum aliqua proferens exterius verba, & interiori non habuit consensum tenetur eam ducere in uxorem, quia fecit illi iniuriam in illo contractu exteriori non consentiendo, alia est opinio S. Tho. unde sumpta est conclusio asserens non teneri, & potest cum alia contrahere, & si Ecclesia compellit eum ad standum cum prima per excommunicationem, quia iudicat ea quæ foris sunt, ille talis si perfecte contraxit cum secunda debet potius sustinere excommunicationem, quam redire ad primam, vel debet in alias regiones remotas fugere, & hæc est verior opinio sequenda.

Dis. 27. q. 1. artic. 2. Octaua concl. Consensum ipsum debet ipsi contrahentes exprimere vel aliquis alius loco eorum: elicitur hæc ex locis superius citatis, & ratio est, quia ille qui per alium facit, per seipsum facere vt: igitur vel ipsi vel alij loco eorum exprimere possent. Vbi nota esse duas opiniones, prima est Palud. in presenti distin. asserentis patrem, aut tutorem pro puella debere respondere: altera est opinio, dicens satis esse, vt quilibet astantium respondeat pro ipsa puella dummodo ipsa non contradicat quod quidem est verum in foro conscientie, ceterum in foro exteriori si respondens pro puella non sit pater, aut tutor, matrimonium non censetur, patet cap. primo, de desponsatione impuberum in 6. §. porro, & hæc est veritas sequenda.

Dis. 27. q. 1. artic. 2. Nona conclus. Matrimonium contractum per procuratores est verum sacramentum matrimonij: elicitur hæc ex locis supracitatis, & ratio est, quia Christus Dominus simpliciter, & absque vlla exceptione instituit sacramentum matrimonij: ergo potest immediate per coniuges, & mediate per litteras, & procuratores fieri, & sic conclusio vera. Vbi nota esse duas opiniones, quarum primam sequutus est Duran. & Caiet. in quæst. quadam speciali suorum opusculorum, asserit enim hæc opinio nullum sacramentum per procuratorem suscipi posse, quia requiritur actio personalis, cuius ministerio gratia confertur &c. Secunda est opinio quam sequutus est Dominicus a Soto affirmans tale matrimonium esse vere sacramentum, & confertur in eo gratia propter idoneum eius usum, & sic vel contrahatur immediate, vel mediate, vt fuit matrimonium contractum per Eliazar seruum Abrahamæ, & patrem Rebecca, &c. & hæc est verior opinio sequenda.

Dis. 27. q. 1. artic. 3. Decima concl. Si vir ante copulam carnalem ingreditur religionem, mulier poterit nubere alteri viro: probat hanc S. Tho. quia nullus potest alterum obligare ad ea quæ sunt perfectionis, sed continentia est de his quæ ad perfectionem pertinent, ergo mulier non artatur ad continentiam ex hoc, quod vir

Dis. 27. q. 1. artic. 2. uir ad religionem ingreditur, & sic poterit nubere. Vbi nota, quod sicut corporalis mors uiri soluit vinculum matrimoniale, ut mulier nubat cui uoluerit, secundum sententiam Apostoli, ita etiam post mortem spirituale uiri ob ingressum religionis poterit cui uoluerit nubere, hæc autem mors spiritualis intelligitur post professionem, & ideo usque ad illud tempus tenetur eum expectare uxor sua, unde per ingressum religionis absolute, uir non intelligitur mortuus sæculo nisi postquam uotum solenne professionis emiserit, &c.

Dis. 27. q. 1. artic. 2. **DISTINCTIO XXVIII.**

Dis. 27. q. 1. artic. 2. **A**gitur in hac distin. de sponsalibus matrimonio idcirco ponitur. prima conclusio talis: consensus in conjugalem copulam per uerba de futuro non facit matrimonium, probat hanc S. Tho. quia promissio non est matrimonium, sed uerba de futuro sunt promissio: igitur &c. Vbi nota, quod sponsalia sunt mutue uiri, & femine promissiones de matrimonio in futurum contrahendo, quia promissio non est presentis, sed futuri uentus, nemo enim dicitur promittere, quod statim tradit, sed quod traditurus est, & in sponsalibus etymologia nominis declarat, quod sunt spontanea, & mutua promissiones, unde sponsalia dicuntur a spondendo, quia ante usum tabularum matrimonij cautiones dabant, quibus spondebat se inuicem consentire in iure matrimoniali, & fidei iussores dabant, fit autem ista promissio dupliciter, scilicet absolute, & sub conditione, absolute quatuor modis. primo nuda promissione, vt cum dicitur accipiam te in meam, & e contrario: secundo datus arrhis sponsalitiis, vt pecunia, uel huiusmodi. tertia annuli subarrhatione. quarto interueniente iuramento, sub conditione potest esse aut honeste, aut in honeste. primo dicendo accipiam te in meam si parentibus placet, & tunc stante conditione stat promissio, & non stante non stat: secunda est dupliciter, quia aut conditio est contraria bonis matrimonij, ut si dicam accipiam te, si uenerit sterilitatis procreans, & tunc non contrahuntur sponsalia, aut non est contraria bonis matrimonij, vt si dicam accipiam te si furtis meis consentias, & tunc stat promissio, sed tollenda est conditio.

Dis. 27. q. 1. artic. 2. Secunda conclusio. Tempus permissum contrahendi sponsalia per seipsum est a septimo anno expleto, & non antea: probat hanc S. Tho. quia communiter tunc pueri incipiunt habere usum rationis, unde tunc temporis ad scholas ponuntur: ergo, &c. Vbi nota, quod homo ante primum septennium non utitur perfecto rationis iudicio, vt possit assensum alicui contractui prestare, & hoc patet in cap. literas, & in cap. accessit, & in cap. ad dissoluendum de dispensatione impuberum, & in c. unico eodem titulo, expleto uero primo, septennium incipit homo esse aptus ad aliqua promittendum in futurum præsertim de his ad quæ ratio naturalis inclinatur magis, non autem ad obligandum se perpetuo uinculo, quia ad huc non habet firmam uoluntatem, & ideo possunt tali tempore contrahi sponsalia, sed in fine secundi septennij iam potest obligare se de his, quæ ad personam ipsius pertinent, uel ad religionem, uel ad coniugium. sed post

tertium septennium etiam potest de aliis se obligare, & secundum leges constituitur ei potestas disponendi de rebus suis, &c.

Dis. 28. q. 1. artic. 1. Tertia conclusio. Sponsalia iuramento firmata non faciunt matrimonium. probat S. Tho. quia futurum non est, sed iuramentum additum non facit, quin uerba de futuro, significet consensum de presenti, igitur talia sponsalia nullum matrimonium efficiunt. Vbi nota, quod in hac conclusione errauit Scotus asserens huiusmodi sponsalia, quando personæ sunt legitime, non posse dissolui nisi per dispensationem ex legitima causa: oppositum tamen est definitum in cap. 2. de sponsalibus, ubi dicitur per consensum partium dissolui posse, & confirmatur a simili natura, ut alij contractus iuramento firmati possunt solo partium consensu dissolui, ita & hic: nullum enim ibi est periurium: nam utraque pars iuri suo cedit: adde etiam, quod iuramentum adhibetur pro confirmatione dictorum unde illud tantum confirmat, quod in dictis significatur, nec significatum mutat, & ideo cum uerba de futuro ex ipsa significatione sua habeant, quod matrimonium non faciant, quia quod futurum promittitur nondum fit etiam si iuramentum adueniat, nondum est matrimonium factum, &c.

Dis. 28. q. 1. artic. 1. Quarta conclusio. Iudex non potest compellere sponsum, ut adimpleat iuramentum, quo firmauit sponsalia. probat hanc S. Tho. quia ibi nulla est obligatio, & iuramentum est illicitum, igitur sponsum a iudice compelli non potest, & sic conclusio est vera. Vbi nota, quod licet implere iuramentum sit de iure diuino, tamen in hoc casu non potest iudex sponsum inuitum compellere, ut cum sponsa per uerba de presenti contrahat, & hæc doctrina expresse definita est in capit. requisit, & intelligitur de compulsionem per carcerem, & etiam de compulsionem, quæ fit a iudice ecclesiastico per censuram ecclesiasticam, ita enim fieri consuevit in curia Ecclesiæ: & licet in cap. ex literis. de sponsalibus dicatur compellendum esse per ecclesiasticam censuram, hoc autem cap. intelligendum uenit, quando publicum bonum futurum speratur, vt est alicuius regni conuersio ad fidem, tunc enim reus per censuram ecclesiasticam esset ad contrahendum compellendus, & ratione publici commodi iudici obedire teneretur.

Dis. 28. q. 1. artic. 2. Sexta conclusio. Copula carnalis consequens sponsalia facit matrimonium. probat hanc S. Tho. quia nihil potest expressius significare consensum, quam copula carnalis: igitur conclusio uera. Vbi nota, quod de matrimonio dupliciter loqui possumus, primo in foro conscientie, & sic si consensus interior desit carnalis copula sequens sponsalia non perficit matrimonium, & ratio est, quia etiam matrimonium contractum est per uerba de presenti, & si deest consensus mentis non est uerum matrimonium, quanto magis illud, quod est contractum per uerba de futuro. alio modo loqui possumus in foro exteriori, & sic intelligitur conclusio, quod carnalis copula consequens sponsalia matrimonium facere indicatur nisi aliqua signa expressa doli, uel fraudis appareant, & hæc doctrina intelligenda uenit de iure communi ante concilium Tridentinum. quia post concilium, sponsalia de futuro per nullam subsequenter copulam uerum matrimonium efficiunt, ut

Sess. 24. Cap. 1.

ut patet in eodem concilio de reformatione matrimonij, quia quando matrimonium sine presentia parochi, aut alterius sacerdotis, & sine presentia aliorum duorum, uel trium testium fit, est clandestinum, & ipso iure nullum, & ex consequenti subsequens copula sine tali solennitate contracta uerum matrimonium non facit: ante uero concilium Tridentinum sponsalia de futuro per copulam affectu maritali superuenientem uerum matrimonium efficiebant quando scilicet ambo actuali animo, & intentione consumandi per illam copulam coniungebantur, hoc enim erat olim ius commune, ut constat in c. is, qui fidem, & cap. de illis, & cap. per tuas, de spon-

Distin. 28. Quæst. 1. Ar. 1.

salibus, & sic est suscipienda conclusio S. Thom. per B. pendente ipsum hic. Sexta conclusio. Consensus in occulto factus facit uerum matrimonium. probat hanc S. Tho. quia ubique est debita forma, & debita materia ibi est Sacramentum, sed in occulto matrimonio seruatur debita materia, quia sunt personæ legitimæ ad contrahendum, & debita forma, quia sunt uerba de presentia consensus exprimentia: ergo est ibi uerum matrimonium. Vbi nota, quod hæc conclusio uerificabatur ante concilium Tridentinum, quo tempore S. Th. & omnes fere Theologi asseruerunt hanc rem: uerum cum Sancta synodus Tridentina animaduertit prohibitiones de non sic contrahendo, propter omnium inobedientiam, iam non professe, & grauiora peccata perpenderet, quæ ex eisdem clandestinis coniugiis habeant ortum, præsertim uero eorum, qui in statu damnationis permanerent dum priore uxore cum qua clam contraxerant relicta cum alia palam contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio uiuant, cui malo cum ab Ecclesia, quæ de occultis non iudicat succurri non possit, nisi efficacius aliud remedium adhibeatur, idcirco sacri Lateranensis concilij, sub Innocentio III. celebrati uestigij inhærendo præcipitur in posterum antequam matrimonium contrahatur ter a proprio contrahentium parochis tribus continuis die-

Distin. 28. Quæst. 1. Ar. 3.

bus festiuis in Ecclesia inter Missarum solennia publice denunciatur inter quos matrimonium sit contrahendum, quibus denunciationibus factis, si nullum legitimum opponatur impedimentum ad celebrationem matrimonij in facie Ecclesiæ procedatur, ubi parochus uiro, & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto, uel dicat ego uos in matrimonium coniungo, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, uel aliis utatur uerbis iuxta receptum uniuscuiusque prouinciæ ritum: quibus uerbis patet, quod consensus in occulto factus, licet tempore S. Th. faceret uerum matrimonium non tamen nostro tempore, &c.

Distin. 28. Quæst. 1. Ar. 3.

Septima conclusio. Matrimonium occultum genere suo denudatum ab iis incommodis, quæ acciderent, & prohibitione Ecclesiæ nullum peccatum est: elicitur hæc conclusio, ex loco superius citato cuius ratio est, quia sicuti homo potest sua bona alteri absque arbitris, & testibus tradere, ita, & se potest alteri coniungere. ergo, &c. Vbi nota, quod Vgo, lib. 2. de Sacramentis ait, quod ex quo consensus inter masculum, & feminam, factus fuerit tunc statim coniugium est uerum, hinc fit, quod & si sacerdos addat, ego uos coniungo, &c. uerba illa non sunt forma Sacramenti matrimonij cum non sint

Cap. 5.

accipienda in sensu, quem sonant, quasi per illa uerba coniungantur, quia illi per suos consensus fuerant coniuncti, sicuti tempore antiquo ante concilium Tridentinum, sed sensus illorum uerborum est, ego approbo, uel benedico coniunctionem uestram, &c.

Octaua conclusio. Matrimonium occultum ratione incommodorum subsequentium, & prohibitionis Ecclesiæ est peccatum mortale: elicitur hæc ex locis supracitatis, & ratio est quia fit contra præceptum Ecclesiæ, sed agere contra præceptum Ecclesiæ est peccatum: igitur &c. Vbi nota, quod in omnibus Sacramentis, quædam sunt de essentia Sacramenti quibus omissis non est Sacramentum, quædam autem pertinent ad solennitatem Sacramenti, quibus omissis uerum perficitur Sacramentum, quæ uis peccet, qui omittit: ita etiam consensus expressus per uerba de presentia inter personas legitimas ad contrahendum, matrimonium facit, quia hæc duo sunt de essentia matrimonij, alia autem omnia sunt de solennitate, quia ad hoc adhibentur ut matrimonium conuenientius fiat, unde si omittatur uerum matrimonium est, quamuis peccent sic contrahentes nisi per aliquam legitimam causam excusentur: propterea concilium Trid. determinauit, quod qui aliter, quam presente parochis, uel alio sacerdote de ipsius parochi, seu ordinarij licentia, & duobus, uel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos Sancta synodus, ad sic contrahendum inhabiles reddit, & huiusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos presenti decreto irritos facit, & annullat, &c.

Nona conclusio. Consultissime ab Ecclesiæ curatum est ne matrimonium in occulto celebretur, & fiat: ratio huius est, quia ex matrimonio sic contracto plurima mala oriri solent: igitur &c. Vbi nota, quod matrimonia clandestina sæpe consueuerunt priuatiuè dirimi: solent parentes filios, & filias, qui in contrahendis matrimonijs honori suo, & commo- modo minime consultu curarunt, ad alias nuptias hortari, propterea nonnulli uiuunt in perpetuo adulterio, & habent illegitimos filios, solent etiam statim eos pœnitere, & contendere se inuicem, & contrahere etiã inter gradus prohibitos, & multa alia inconuenientia nasci constat, &c.

Decima conclusio. Contrahentes in occulto ultra pœnas a canone positas arbitrio ordinarij etiã puniuntur. probat ista ex decreto concilij Tridentini, dicentis in super parochum, uel alium sacerdotem, qui cum minori testium numero, & testes qui sine parochis, uel sacerdote huiusmodi contractui interfuerint, nec non ipsos contrahentes grauius arbitrio ordinarij puniri præcipit. Vbi nota, quod præter peccatum mortale, quod illic committitur, & parochus, qui illic interfuerit, suspenditur per triennium, & filij habiti per tale matrimonium clandestinum sunt habendi illegitimi, nec possunt esse legitimi hæredes, secundum Paludanum, & Archidiaconum, licet alij aliter sentiant, plebuntur ad huc arbitrio ordinarij, lege Syluest. uerbo matrimonium, secundo §. ultimo, ubi multa de hac materia scribit, &c.

Tertia conclusio. Habens uoluntatem potest cogi ad aliquam passionem, ut pote ligari, uel

Distin. 28.

Distin. 29.

Distin. 28.

Distin. 29. Quæst. 1. Artic. 3.

Distin. 29. Quæst. 1.

Distin. 29.

DISTINCTIO XXIX.

DISPUTATUR in hac distinctione, de consensu libero, & coactio requisito in matrimonio, pro cuius notitia ponitur talis conclusio consensus coactus tollit matrimonium, probat hanc Sanctus Thomas, quia matrimonium significat coniunctionem Christi cum Ecclesia, quæ facta est, secundum libertatem amoris: igitur fieri non potest per consensum coactum, & sic conclusio uera. Vbi nota, quod consensus coactus seu uolentus est duplex, alter, qui absolutam infert necessitatem, ut dum, quis alterum uenientem loco depellit, & talis motus est a principio extrinseco passo non conferente uim, alius est consensus coactus mistus, ut dum quispiam in naufragio, ut uitam seruet, bona sua in fluctibus eiicit, hic enim consensus, quamuis absolute consideratus non sit uoluntarius, sed uolentus, nihilominus illa circumstantia, & qualitate uestitus, ut euadat mortem, quæ est grauius malum, fit per electionem uoluntarius, primus modus coactus seu uolentus, reperitur tantummodo in rebus inanimatis, & in membris corporum animatorum non autem in appetitu rationali, aut sensitio, quo ad actus elicitos, secundus autem modus, & in uoluntate, & brutorum appetitu reperiri poterit, &c.

Secunda conclusio. Voluntas non potest simpliciter cogi ad actum uolendi, cuius ratio esse potest, quia uolentum est cuius principium est extra, passo non conferente uim, sed principium actus uolendi, non est totaliter ab extra, igitur uoluntas simpliciter cogi non potest: minor patet, quia uoluntio est operatio immanens in ipsa uoluntate. Vbi nota, quod uoluntas potest considerari respectu trium ordinum hominum, primo eorum, qui sunt metuculosi, secundo eorum, qui sunt pertinacium, tertio respectu eorum, qui sunt constantes hoc est fortes, constantia enim est uirtus fortitudinis media inter inconstantiam, & pertinaciam ratio docet, ut ex duobus malis minus eligendum sit, & ex duobus bonis, eligendum est, id quod est melius: uoluntas inconstantis est, quæ peruerso rationis iudicio, ut minus caueat malum, in grauius impingit, ut si quis ne iacturam pecuniæ faceret detrimentum honoris eligeret: uoluntas pertinacis est illius, qui per alterum extremum etiam minus nocuum renuit ad maius euitandum, ut si quis inuasus a latronibus potius appeteret mortem, quam perdere uiginti carlenos, uoluntas constantis est illius, qui ad cauendum periculum maioris mali minus eligit nunquam tamen e contrario ad cauendum minus optat maius, ut pro salute suæ uitæ proicit merces in mare, &c. conclusio est intelligenda absolute, de quolibet ordine hominum.

Tertia conclusio. Habens uoluntatem potest cogi ad aliquam passionem, ut pote ligari, uel

Ad aliquam actionem instrumentalem, quæ tamen non est actio sua, ut pote, quod quis percutiat manu alterius utendo: probat hæc exemplo Beatae Luciae, nam hæc castissima uirgo, cum uariis multisque modis tentaretur, ut Christo relicto, gentilitios, & patrios Deos denuo sequeretur, etiam inter reliqua tormenta, & sæua tentamenta, a Pascaſio uiro impio ferociter perterrebatur, quod eam castitatem, & uirginitatem, quam Christo suo Domino, & Deo seruare se promiserat intactam, & decreuerat, faceret uiolare, & turpiter scdare per homines libidinosos, & scortatores, propterea illa constantissimæ attendens uotum illum suum, quem dixit Pascaſio, & si me inuitam uiolari feceris castitas mihi duplicabitur ad coronam. Vbi nota, quod aliqui arbitrantur, neque uoluntatem, neque intellectum, neque ullam apprehensiuam potentiam cogi posse, nam quocumque timore homo cogatur intelligere aut uidere, intellectio ipsa est inclinatio intellectus, & uisio inclinatio uisus, in qua, quidem re isti maxime allucinantur, nam uolentiam iudicium non sumitur ex inclinatione potentia, quæ actum elicit, sed ex inclinatione suppositi: actio enim & passio proprie suppositi esse dicuntur, ipsum est, quod proprie cogitur, propria autem inclinatio totius suppositi est appetitus naturalis in rebus inanimatis, & sensitiuus, in brutis, & rationalis in homine, hinc fit, quod quicquid homo contra suam uoluntatem patitur, proprie cogitur, licet fiat, secundum inclinationem apprehensiuæ potentia, ob idque quispiam ad intelligendum cogitur, & ad uidendum, &c. immo damnati multa contra suam uoluntatem, intelligere compelluntur, & reassumptis corporibus sentire cogentur, &c.

Quarta conclusio. Habens uoluntatem potest cogi ad aliquam actionem humanam non simpliciter, sed secundum, quid scilicet metu maioris mali, quam sit ille actus probat, quia metu mortis, quis dicere cogitur officiosum mendacium: ergo, &c. Vbi nota, quod homo debet sustinere mortem potius, quam peccare mortaliter: aliquis tamen ad fugiendam mortem, poterit committere peccatum ueniale, quia tale peccatum non tollit gratiam, & rationem uirtutis, quia septies in die cadit iustus, & ideo huiusmodi leuis culpa constantia uiri, non obstat, neque si quis hoc faceret, argueretur de inconstantia, quamuis egregia laudis triquam peccaueretur, si potius mori eligeret, quam peccare care uenialiter, &c.

Quinta conclusio. Matrimonium contractum per metum cadentem in constantem uirum est nullum, probatur, in Sacramento matrimonij, requiritur consensus liber ex parte utriusque coniugis: igitur conclusio uera. Vbi nota, quod præsens conclusio est expressa iniure, capitulo cum locum, & capitulo ueniens, & canone, de nuptis, & canone, si uerum, trigesima prima quaestione secunda, metus uero est duplex, quidam cadens in uirum con-

Distin. 29.

Eligitur potius mors, quam peccare care uenialiter, &c.

Constantis, & incostans quomodo differant.

stantem, quidam tunc in inconstantem, constans autem uir ab inconstanti in hoc distat, quod constans numquam inducitur aliquo timore, ad perdendum famam, ut saluet omnes res suas, quia plus ualet fama, quam res, at inconstans potius uult perdere famam, quam diuitias, & uult incurrere maius malum, ut euitet minus malum: item uir constans non mouetur a paruo timore, sed a magno, ut a timore mortis, captiuitatis, seruitutis perpetuae, & non a timore perdendi centum aureos: inconstans uero uir opposito modo mouetur a paruo timore. est ergo intelligenda conclusio de quadruplici illo timore, scilicet, uel perpetuae seruitutis, uel perpetui carceris, uel amissionis status, non autem de leui metu, quia talis non obstat, quin matrimonium non sit ratum. metus etiam cadens citra uirum constantem in foro exteriori matrimonium non irritat, quia iura canonica haecenus solum declararunt matrimonium metu cadente in constantem uirum contractum esse nullum, &c.

Sexta conclusio. Matrimonium contractum per metum cadentem inconstantem uirum non est irritum tantummodo ex iure positiuo, sed naturali, & diuino: elicitur haec ex Sancto Thoma, & ratio habetur Genesi, ubi dicitur Deo relinquet homo patrem, & matrem, & adhaerebit uxori suae, ipse, scilicet maritus adhaerebit sua uoluntate, & libertate motus non autem coactus, ab alio: igitur conclusio uera, &c.

Vbi nota hic esse multas opiniones quarum prima est Cardinalis, de Turre Cremata, in capitulo Abbas, de his, quae ui metusue causa fiunt asserentis tale matrimonium iure diuino, & humano esse ualidum, sed rescindendum esse per Ecclesiam, quia fit metus causa. secunda est opinio Scoti, dicentis iure diuino, & naturali esse inualidum. tertia est Ricardi, quem sequutus est Paludanus, & nonnulli alij: hi omnes uolunt, tale matrimonium per solum decretum Ecclesiae inualidari. quarta opinio est Durandi, dicentis matrimonium non solum esse Sacramentum, sed esse quod contractum ciuilem, & quamuis Ecclesia prout est Sacramentum, nequeat mutare eius essentiam, quatenus uero est ciuile contractus potest inualidare eius materiam, inter cognatos, ita, & irritare consensum eius coactum per metum cadentem in constantem uirum ad obuiandum incommodis maximis, quae illo admisso oborirentur, & in fauorem matrimonij alias causationes leuiorum metuui repellere. sed his non obstantibus sequenda, est conclusio nostra, quae est conformis sacris literis, ut habetur Genesis, de seruo Abraham, qui petiit Rebbeccam, & responderunt parentes eius, & dixerunt, uocemus puellam, & quaramus uoluntatem eius patet ergo quomodo tempore legis naturae, in matrimoniali contractu exigebatur libertas: propter cuius defectum iure naturae in foro conscientiae erat nullum sic etiam tenet Gabriel, Ioannes Maior,

A & Franciscus a Victoria, in summa Sacramentorum.

Septima conclusio. Nullus praepcepto patris aut aliorum parentum compelli potest ad matrimonium contrahendum. probat hanc Sanctus Thomas, quia patre imperante matrimonium filius potest intrare sine peccato aliquam approbatam religionem: igitur conclusio uera. Vbi nota quod cum in matrimonio sit quaedam quasi perpetua seruitus, pater non potest cogere filium, per aliquod praepceptum ad contrahendum matrimonium cum sit libere conditionis, sed potest eum inducere ex rationabili causa, & tunc sicut se habet filius ad causam illam, ita se habet ad praepceptum patris, ut si illa causa cogat de necessitate, uel de honestate, & praepceptum similiter cogat, alia non, &c.

Octaua conclusio. Matrimonium contractum per metum alicuius superioris, est nullum: probat hanc Sanctus Thomas, quia matrimonium est relatio aequiparentiae, sed talis relatio est aequaliter in utroque: ergo si sit impedimentum ex parte unius non erit matrimonium ex parte alterius. Vbi nota, quod si iudex laetroni damnato ad mortem promittat relaxationem poenae hac conditione, ut aliquam uxorem ducat, tale matrimonium nullum est, & sic est regula generalis, quod quotiescunque metus iuste, uel iniuste hac intentione inferitur, ut aliquid ad contrahendum inducatur matrimonium erit nullum. quia metus in hoc casu est causa matrimonij, & uolentus, quia tollit liberum consensum, qui est de essentia matrimonij: secus autem erit, quando quis duceretur ad patibulum, & dicat se uelle ducere meretricem in uxorem, ut mortem euadat, hoc matrimonium est ualidum, quia hic metus mortis non est causa, sed occasio matrimonij, quandoquidem non hac intentione ducatur ad mortem, unde nulla uolentia sibi ab extrinseco fuit illata, sed ipse libere ex se consensit, & contraxit, &c.

Nona conclusio. Princeps, uel iudex poterit aliquando subditum suum compellere, ad contrahendum matrimonium: elicitur haec ex Diuo Thoma, & ratio est, quia hoc a iure per mittitur in aliquibus casibus.

Vbi nota, quod quando aliquis iuuenis uolauit aliquam Virginem, quia promisit eam dotare, uel ducere in uxorem, uel desponsauit sibi aliquam, deinde poenitet eum fecisse talia, tunc princeps, & iudex potest compellere illum ad contrahendum matrimonium, praeter hos & similes casus non potest, & hic compellitur siue metus est legitimus, quia fit a iudice habente auctoritatem compellendi, neque tollit libertatem, quandoquidem ille subditus amisit eam, quando commisit delictum, uoluntarie enim ac libere se obligauit ad poenam, &c. cum hoc tamen obseruari possunt, quae determinata sunt ac sancita in Concilio Tridentino, circa denuntiationes in tribus continuis festiuis diebus, &c.

Decima conclusio. Matrimonium graui me-

tu contractum, & iuramento firmatum, non est uerum matrimonium, quia in matrimonio requiritur maxime libertas, sed in tali matrimonio etiam iurato defuit libertas: ergo, &c. Vbi nota hic esse duas opiniones prima est affirmans, quod tale matrimonium est uerum in foro conscientiae, unde si quis iurauit se aliquam ducturum in uxorem, tenetur implere, quo ad forum conscientiae, quod iurauit, in foro tamen exteriori non reputaretur obligatus eo, quod Ecclesia praesumeret consensum interiorum non affuisse: alia est opinio negans, quod ipso iure nec in foro exteriori nec in foro conscientiae tale matrimonium est legitimum, quia nec Deus, nec Ecclesia tale iuramentum uoluerunt obligatorium esse, unde professio in religione facta per metum mortis non obligat profitentem, extra de his, quae ui metusue causa fiunt capitulo primo, & vigesima quinta quaestione prima, lege de hac materia Ricar.

DISTINCTIO XXX.

De matrimonio inter Ioseph, & Beatissimam Virginem Mariam.

DISPVANT multa sententiarum de matrimonio inter Beatissimam Virginem, & Beatum Ioseph, idcirco, fit prima conclusio pro hac materia talis: decuit Beatam Virginem uouere uirginitatem: probat hanc Sanctus Thomas, quia in Matre Christi, debebat esse omnis perfectio, sed uotum uirginitatis est de maximis perfectionibus: igitur non debuit ei deesse, & sic conclusio est uera. Vbi nota de mente Augustini, libro de uoto castitatis, quod istud fuit decentissimum in matre Christi, quandoquidem ipsa fuit confinium ueteris testamenti, ac noui, sicut aurora diei ac noctis, propter quod uotum eius sapit nouam legem in quantum uouit uirginitatem, & ueterem in quantum adiecit conditionem hinc, & perfectionem consiliorum Euangelicae legis decuit inchoari in Virgine tanta quemadmodum quantum ad consummationem a Christo, & in Christo debuit inchoari, &c.

Secunda conclusio. Sacratissima Virgo, emittit uotum uirginitatis sub conditione, non autem simpliciter. probat hanc Sanctus Thomas, quia tempore legis Moysei, matrimonium praeferebatur uirginitati propter expectationem benedicti seminis, per uiam generationis uenturi, ergo non simpliciter uouit, sed sub honestissima conditione, scilicet nisi Deus aliter ordinaret, & sic conclusio est uera. Vbi nota, quod Scotus uidetur tenere oppositum huius conclusionis dicens, quod in omni uoto quantuncumque absoluto subintelligitur ista conditio, si Deo placet, quoniam nullus debet offerre aliquid Deo, si ipse nolit, uel uelit, & ideo absolute uouit, ut patet ex responsione, & interrogatione, qua dixit, quomodo fiet istud, quoniam uirum non cognosco, &c. quae quaestio fuit

de supernaturali insolitoque effectu, ideo nisi iam firmasset in corde suo nequaquam se cognoscendam a uiro, nulla fuisset interrogatio illa, & ad hunc intellectum, Angelus ei respondit, Spiritus Sanctus superueniet, &c. quomodo ergo potuit contrahere matrimonium? nihilominus haec opinio Scoti, est contra Augustinum dicentem, quod sacratissima Virgo, promisit uirginitatem sub praetacta honestissima conditione, quod utique decenter ac rationabiliter sonat, cumque obiciatur, quod in omni uoto, quantuncumque absoluto intelligitur talis conditio, dici potest, quod Sacratissima Virgo expiicite, & formaliter conditionem illam apposuit saltem in corde suo, & constat, quod ita non additur in omnibus uotis, nec ex ratione Scoti aliud probatur, nisi quod plenisimo corde statuit omnem uirilem uitare amplexum, &c.

Tertia conclusio. Matrimonium hoc Beatae Virginis fuit rationi consentaneum. probat hanc Sanctus Thomas, Christus sua Natiuitate debuit ita uirginitatem commendare, quod nuptiis non derogaret, sed non potuit melius, quam utrunque approbare, quum de Virgine nupta nasceretur. Vbi nota, quod haec congruitas rationis in Beatae Virginis matrimonio apparet primo ex parte concepti, ut partus, scilicet Diabolo celaretur, secundo ex parte matris, ne lapidaretur, tertio ex parte Ioseph, ut obsequeretur Matri Virgini, ac filio eius, & testis esset uirginitatis illius. ueruntamen Diabolus cognitione naturali bene perpendisset uirginitatem Mariae si permissus fuisset; habet enim naturalia lucida, & ualde acuta multo plus, quam homo, sed homo etiam sensu potest cognoscere de puella an sit uirgo: Diabolus quoque cognoscit eam uirginem esse, quae nunquam coniuncta est uiro aliter uel corrupta, quod de beatissima illa bene nouisset nisi prohibitus esset.

Quarta conclusio. Conueniens fuit Beatam Virginem desponsatam fuisse: probat hanc Sanctus Thomas, quia per hoc significatur uniuersa Ecclesia, quae cum Virgo sit desponsata tamen est uni uiro, scilicet Christo: ergo, &c. Vbi nota, quod haec conclusio est de fide, ut habetur apud Matthaeum, cum esset desponsata Mater eius Maria, Ioseph, & est posita contra Haereticos Lamparianos, detrahentes matrimonio. & Spiritus Sanctus ordinauit hoc mysterium, ne ab infidelibus Christus tanquam illegitime natus abiiceretur, & ut ex consueto modo eius genealogia per uirum describeretur, & ne Diabolus contra eum uehementius nocumta procurasset, & ut uirginitas tolleretur excusatio: ipse enim propter suam in cautelam non uoluit infamiam: hinc Ambrosius ait, non decuit uirginibus sinistra opinione uiuentibus uelamen excusationis relinqui, quod infamata mater quoque Domini uideretur, propterea in persona castissimae Matris Christi uirginitas & matrimonium honoratum est, &c.

Quinta conclusio. Matrimonium Beatae Virginis cum Ioseph fuit perfectum. probat hanc

Distin. 19. Quest. 1.

Cap. 2.

Distin. 29. Artic. 2.

Cap. 24.

Distin. 29. Quest. 1. Artic. 4.

Distin. 29. Artic. 3.

Distin. 29. Artic. 2.

Distin. 30. Quest. 2. Artic. 1.

Cap. 3.

Distin. 29.

Distin. 30. Quest. 2. Artic. 1.

3. p. q. 29. Artic. 2.

Cap. 1.

Distin. 30. Quæst. 2. Ar. 2. Sanctus Thomas, quia Dei perfecta sunt opera, sed illud matrimonium fuit diuinitus inspiratum: ergo fuit perfectum, & cetera. Vbi nota, quod perfectio rei est duplex prima, & secunda, prima perfectio consistit in ipsa forma, ex qua speciem sortitur, secunda uero perfectio consistit in operatione rei, per quam res aliquam suum finem attingit, forma autem matrimonij consistit in quadam indiuisibili coniunctione animorum per quam unus coniugum, indiuisibili alteri fidem seruare tenetur; finis autem matrimonij est proles generanda, & educanda, ad quorum primum peruenitur per concubitus coniugalem, ad secundum per alia opera uiri, & uxoris quibus sibi uicem obsequuntur ad prolem nutriendam, quantum ergo ad primam perfectionem matrimonium Virginis Matris Dei, & Ioseph fuit omnino uerum, quia uterque consensit in copulam carnalem non expresse nisi sub conditione si Deo placeret, expresse uero in coniugalem copulam, quantum uero ad secundam perfectionem, quæ est per actum matrimonij si hoc refertur ad carnalem concubitus per quem proles generatur, non fuit illud matrimonium consummatum, hinc Beatus Ambrosius super Lucam, ait non te moueat, quod frequenter Mariam scriptura uocat coniugem, non enim uirginitatis scriptura, sed coniugij testificatio, & nuptiarum celebratio declaratur: & Augustinus libro de consensu Euangelistarum, ait non est fas ut Ioseph, ob hoc a coniugio Mariæ, separandum putaret Euangelista, quod non ex eius concubitu, sed uirgo peperit Christum, hoc enim exemplo magnifice insinuat fidelibus coniugatis etiam seruata pari consensu continentia posse permanere uocari coniugium non permixto corporis sexu, &c.

Cap. 1. Sexta conclusio. Tempore legis scriptæ non erat uniuersale præceptum, quoad omnes, ut contraherent matrimonium: probatur exemplo Esaiæ Elisei, Hieremiæ, & Ioannis Baptistæ, qui non fuerunt matrimonio coniuncti. Vbi nota, quod hæc conclusio uidetur, quod sit contra Sanctum Thomam, tertia parte, ubi ait, quod tempore legis oportebat generationi insistere tam mulieres, quam uiros, quia secundum carnis originem cultus Dei propagabatur antequam ex illo populo Christus nasceretur, & in præsentis libro ait, quod post multiplicatum genus humanum siue in statu naturæ integræ, siue in statu naturæ corruptæ nullum fuisse peccatum a matrimonio abstinere, quia iam cessasset necessitas præcepti, propterea uerba, tertia parte, intelligenda sunt de Tribu Iuda: propter sacram Virginem, quæ ex eadem Tribu, per paternam lineam descendit nempe a Dauid per Natân filium eius, & sic nulla est contradictio in eius dictis, ut aliqui existimant, &c.

3. p. q. 28. art. 4. Septima conclusio. Matrimonium Beatæ Virginis fuit ex se appetibile probatur, quia caruit ærumnis quibus cetera matrimonia abundant quandoquidem, neque in conceptu impudicitiam, neque in partu dolorem habuit. Circa, quam nota, quod ponuntur tria bona ipsius ma-

Ar. 1. monij, quibus excluditur ab eo fecunditas, & turpitudine, quandoquidem concubitus matrimonialis, & fornicarius sunt eiusdem speciei, quantum ad speciem naturæ, sed concubitus fornicarius est de turpis: ergo ad hoc quod matrimonialis non sit turpis, oportet ei aliquid addi, quod ad honestatem eius pertineat, & in aliam speciem moris trahat, propterea additur ei triplex bonum nempe fidei, prolis, & Sacramenti, per fidem fit, ut nullus coniugum alteri admisceatur: per prolem fit, ut amanter suscipiatur, & religiose educetur: per hoc quod matrimonium dicitur Sacramentum, efficitur uinculum indissolubile, & hæc indissolubilitas cæteris bonis præstat, & magis est de essentia matrimonij, quia est forma matrimonij, quatenus significat uinculum indissolubile, & indiuiduam uitæ consuetudinem. unde hoc tertium dicitur excellentius ea ratione, quia significat supremum beneficium, quod est incarnationis mysterium, & quod hæc tria bona sint essentialia matrimonio, sine quibus matrimonium ipsum consistere nequit, definitum est in Canone, omne uigesimalseptima quæstione septima, matrimonium Beatæ Virginis cæteris omnibus matrimoniis præferunt propter ea quæ dicta sunt, nam in ipsum fuerunt omnia bona, quæ solent esse in matrimonio essentialia, nullum malum, &c.

Distin. 31. Quæst. 1. Ar. 2. Oçtaua conclusio. Fides, qua matrimonium honestatur, non est uirtus Theologica. probat hæc Sanctus Thomas, quia illa fides honestat matrimonium, quæ requiritur in cæteris contractibus, talis autem non est uirtus Theologica, sed pars iustitiæ: igitur, & cetera. Circa quam nota, quod fides, ut est uirtus Theologica est qua creduntur, quæ non uidentur, ut ait Augustinus libro de uerbis Domini, uel ut ait Damascenus, secundo libro de fide Orthodoza, fides est non inquisitus consensus, uel ut docet Chrysostomus, libro Homiliarum fides est certitudo animi quædam de absentibus super opinionem, & infra scientiam, Dionysius Ariopagita libro de diuinis nominis, uoluit fidem esse manens credendi fundamentum collocans eos in ueritate, & in ipsis ueritatem ostendens, alludens ad id quod Apostolus scripsit in Epistola ad Hebræos, fides est substantia sperandarum rerum argumentum non apparentium, & hanc solent distinguere Theologi in fidem formatam, & informem, sed fides requisita in matrimonio est, per quam homo debet accedere ad suam, & non ad aliam, quæ requiritur in obseruatione promissorum, & spectat ad iustitiam cuius est reddere unicuique, quod suum est, &c. & hoc modo intelligenda uenit conclusio.

Distin. 31. Quæst. 1. Ar. 2. Nona conclusio. Concubitus coniugalis solius uoluptatis causa ita, ut illa sit electa, & principaliter intenta, non est de se peccatum mortale nisi forte ad sit mortalitas circumstantia. probat hæc Sanctus Thomas, quia ille, qui utitur cibo propter delectationem tantum non peccat mortaliter: ergo pari ratione, qui utitur uxore tantum causa libidinis satienda. Circa, quam nota, quod sunt tres opiniones, una in extremo dicens,

Ar. 1. cens, quod accedere ad propriam uxorem, uel ad proprium uirum delectationis tantum causa est peccatum mortale, alia opinio est totaliter in extremo asserens nullum esse peccatum coniunctionem carnalem coniugum propter explendam libidinem. tertia est media quam sequitur Sanctus Thomas, quæ est Diui Augustini, libro de bono coniugali dicentis, quod accedere ad uxorem faciendæ concupiscentiæ causa uenialis culpa est, nisi ad sit nimius excessus propter quem sequitur mors, aut longa infirmitas, & hæc est circumstantia faciens mortale, &c.

Cap. 4. Decima conclusio. Senes, steriles, & prægnantes coeundo cum suis solo animo explendi libidinem ueniale peccatum est: probat autoritate Augustini, libro primo, de nuptiis, & concupiscent. ubi ait, quod huiusmodi concubitus sunt ex illo peccatorum genere quorum ueniam quotidie petimus dicentes, dimitte nobis debita nostra, & cetera. Vbi nota, quod hic sunt duæ opiniones, prima est Augustini, & Hierony. quos sequi sunt Diuus Thomas, Bonaventura, & Magister. hi uolunt omnem concubitus coniugalem esse peccatum saltem ueniale nisi fiat causa procreandi prolem, uel reddendi debitum: secunda opinio est, quam sequitur Scotus, Ricardus, Durandus, Caietanus, in sumula, hi asserunt nullum esse peccatum: his tamen non obstantibus sequentes sunt conclusiones propositæ, quia in his actibus considerandus est excessus.

Distin. 31. Quæst. 2. Artic. 2. DISTINCTIO XXXI.

Cap. 5. DISPVTANT Theologi in hac distinctio- ne de bonis matrimonium excusantibus, scilicet de fide, prole, & Sacramento, prout superius aliquam de his actum est, & pro maiori notitia ponitur prima conclusio talis: si aliquis per actum matrimonij intendat uitare fornicationem, in coniuge non est aliquod peccatum: probat hæc Sanctus Thomas, quia hic actus est quædam redditio debiti, & spectat ad bonum fidei talis autem redditio cû sit actus iustitiæ nullum est peccatum: ergo & cetera. Vbi nota, quod fornicatio simplex secundum omnes Doctores est peccatum mortale, excludit enim a regno Dei, ut scribit Apostolus ad Galatas, nec in hoc excusat ignorantia, quia est contra legem naturalem nec potest esse sine lata culpa addiscendi, quæ pertinent ad salutem, cum pene ab omnibus prædicetur, & sciatur, & est grauius peccatum in uiro, quam in femina, sed e contra est de adulterio, quia grauius est in femina, quam in uiro.

Distin. 31. Quæst. 2. Artic. 2. Secunda conclusio. Coniunx accedens ad suam intendens uitare fornicationem in se peccat uenialiter, probat hæc Sanctus Thomas, quia ibi est aliqua superfluitas: igitur committitur ibi ueniale peccatum, addit etiam, quia matrimonium non est institutum ad hoc nisi secundum indulgentiam, quæ est de peccatis uenialibus: ergo, & cetera. Vbi nota hic esse tres opiniones quarum prima est Ricardi, asserentis nullum esse peccatum ad exigendum solum propter uitandam in seipsum fornicationem, quia matrimonium

Ar. 1. non solum est in officium naturæ, uerum etiam in remedium concupiscentiæ, & si actus charitatis est exigere debitum propter uitandam in alio fornicationem multo magis erit propter uitandam in seipso: ordine namque charitatis potius nobis, quam aliis subuenire tenemur, secunda opinio est Alti fiodorensis, libro quarto, uolentis, quod cognoscens uxorem causa uitandæ in continentia non peccat, sed qui illam cognoscit causa libidinis peccat: sic etiam tenet Vgo, super Ecclesiastico, in illo uerbo tempus amplexandi. tertia est opinio Sancti Thomæ, quæ est Diui Augustini, libro de bono coniugali, ubi sic ait, quod huius causa debitum reddere licet, ne alter coniugum fornicando damnabiliter peccet, exigere tamen non licet: & eodem libro etiam habet concubitus gratia concupiscentiæ satienda uenialis culpa est, & propterea Apostolus cupiebat omnes esse sicut ipse. propterea sequenda est sententia Sancti Thomæ, in conclusione posita nec ualet ratio Ricardi, quia ad euitandam fornicationem in uxore est redditio debiti, & cetera, sic est actus iustitiæ, in seipso uero est superfluitas, ob hoc non est par ratio.

Cap. 2. Tertia conclusio. Accedens ad uxorem causa infirmitatis uitandæ peccat, probat hæc Sanctus Thomas, quia matrimonium de se non est ad hoc ordinatum: igitur peruertitur eius finis: committitur peccatum saltem ueniale. Vbi nota, quod si quis Sacramentum baptismi quaereret tantum ob salutem corporalem, ut faciunt Turcæ, qui cogunt nostros sacerdotes ad baptizandum suos filios ad euitandum fatorem, peccaret utique, quandoquidem sanitas corporalis aut ablatio factoris non est per se effectus baptismi, sed est quoddam miraculosum opus diuinæ prouidentia, ut legimus de Constantino, qui mundatus fuit lepra, quando recepit baptismum a Syluestro Papa: per se enim baptismus est ordinatus ad regenerandum homines in spiritualem uitam sic etiam, & matrimonium non est institutum ad illum finem, sed ad generandam prolem, & in remedium concupiscentiæ, unde de quodam uiro iusto dicitur, ne se pollueret maluit ille mori, &c.

Cap. 5. Quarta conclusio. Oscula, & amplexus inter coniuges possunt sine peccato fieri: probatur, quia hæc sunt inditia amoris, & nulla culpa notanda. Vbi nota, quod Diuus Hieronymus exponens illud ad Ephes. uiri diligite uxores uestras, ait uoluptates, quæ de meretricum amplexibus capiuntur in uxore damnandæ sunt, sed non dicitur esse damnabile nisi peccatum, propter ait Sanctus Thomas exponens uerba Hieronymi, quod tunc uoluptates meretricias uir in uxore quaerit, quando nihil aliud in ea intendit, quam quod in meretrice attenderet, & hinc fit, quod quando tactus impudici amplexus, oscula fierent cum periculo molliciei essent peccatum mortale, quando uero honestæ, & sine scandalo, & superfluitate habentur nullum in eis peccatum interuenit, &c.

Distin. 31. Quæst. 2. Artic. 2. Quinta conclusio. Si uariatur modus naturalis coeundi committitur peccatum. probatur, Addit. Aq. in iiii. vol. Capr. D 3 talis

Cap. 2.

Capit. 7. &

Cap. 6.

Distin. 31. Quæst. 2. articu. 2.

Distin. 31. Quæst. 2. Artic. 2. Cap. 5.

Distin. 31

talitatis uariatio deperdit finem matrimonij, qui est generatio: igitur conclusio uera. Vbi nota quod cum multi sint modi, quos humana delectatio adinuenit, si seruetur uas naturale, & mutetur modus ex rationabili causa puta maritus uadit a retro, quia est cor pulentus, & similiter uxor habet magnam uentrem, & non possunt facilliter se commiscere, seruant tamen naturale uas tunc nullum iudicatur peccatum, si autem uarietur modus taliter quod ob stare uidetur facultati concipiendi, ut si mulier supergreditur uirum ita, ut uir succumbat, & sic impeditur generatio, uel aliquo alio modo semper est peccatum, & sic intelligitur conclusio: quamquam magnus Albertus dicat, hoc modo conceptum non impediri eo, quod matrix perinde atque stomachus uirtutem habet attractiuam, qua semen attrahit, sed hæc res non potest sic superficialiter iudicari, sequendæ sunt tamen conclusiones propositæ, &c.

Distin. 31. Sexta conclusio. Leprosus peccat petendo debitum ab uxore, & contra: probatur, quia ex hoc imminet sibi periculum mortis, & infirmitatis incurabilis: igitur, & cætera. Vbi nota hic esse duas opiniones Doctorum altera affirmans, quod tenetur reddere, quia lepra non soluit matrimonium præcedens sicut sponsalia non obstante, quod filius generetur leprosus, quia melius est sibi sic esse, quam non esse: nec alius prohibetur uti iure suo, quamuis malum alteri ex hoc proueniat temporale maxime si timeat sibi periculum spirituale, puta incidere in adulterium, quia leprosi propter interiorum calorem dicuntur multum appetere actum illum: alia est opinio negans, quia cum leprosus debeat manere extra ciuitatem, ut habetur Numeri, ne alij inficiantur illo morbo, sequitur, quod si alter coniux non tenetur cohabitare cum leproso minus tenetur ei reddere debitum. sed quicquid sit de his opinionibus conclusio nostra est uera, præsertim quando, alter coniux laborat ultima specie lepræ Sanctæ Leonina, in qua est tanta Infectio, quod partes corporis frustatim decidunt, & cætera. lege de hac re Paluda. quia hoc non est, qua secretum Alexander Tertius.

Cap. 5. Septima conclusio. Mulier menstruata tenetur reddere debitum uiro poscenti. probat hanc Sanctus Thomas, quia mulier menstruata non debet esse uiro occasio peccandi, sed si uiro petenti debitum ipsa non redderet etiam tempore menstruorum esset uiro peccandi occasio, quia forte fornicaretur: ergo & cætera. Circa hanc conclusionem est duplex opinio, altera negans, quia sicut non debet petere ita nec reddere: altera est affirmans, quia aut uir petit scienter, & tunc debet eum auertere precibus, & monitis, tamen non ita efficaciter, ut possit esse occasio in alias corruptelas damnabiles, aut petit ignoranter, & sic mulier potest aliquam occasionem prætere, tamen si uir non desistit a petitione debet debitum reddere poscenti, & hæc est opinio sequenda.

Distin. 31. Octaua conclusio. In magnis festiuitatibus non debent coniuges conuenire. probatur quia illis diebus debent uacare diuinis: ergo, & cætera. Circa hanc conclusionem nota esse duplicem opinionem, altera dicens, quod in diebus, quæ festinantur a populo coniuges conuenire non debent, & quod per tres dies debent ante communionem abstinere, & per tres post communionem receptam ob reuerentiam Sacramenti: altera est opinio affirmans in magnis tantum festiuitatibus tenentur ad inuicem non conuenire, si tamen de actu conueniant licet sit aliqua irreuerentia non tamen est mortale, & sancti consulunt, quod melius est, uir autem, qui habuit rem cum propria uxore nocte præcedente communionem melius faciet non communicando illo die, sed differat in alium diem, & idem de uxore, si autem communicent, non erit mortale, sed ueniale propter irreuerentiam, & cætera. lege de hac re Franciscum de Victoria in summa de Sacramentis.

Distin. 32. Nona conclusio. Coniuges non debent conuenire in loco sacro: probatur, quia omnis effusio uoluntaria seminis humani, polluit locum sacrum: igitur si coniuges conueniant, uel petendo, uel reddendo debitum committunt peccatum sacrilegii: ergo, & cætera. Vbi nota, quod hic sunt duæ opiniones. prima est dicens, quod in loco sacro puta Ecclesia, uel cimiterio benedicto est peccatum sacrilegii, & mortale petere, uel reddere debitum: si autem propter necessitatem bellorum exire non possent huiusmodi loca magno tempore, tunc non peccant exigendo, & reddendo: altera opinio est affirmans nullo tempore esse licitum etiam tempore obsidionis in Ecclesia uti matrimonio, sed abstinendum est, ut fecit Noe, & Filius eius, & omnia animalia existentia in archa, & hæc est uerior opinio, & sequenda.

Distin. 32. Decima conclusio. Tempore conceptus non licet petere debitum nec reddere, probatur, quia ex hoc poterit fieri abortus, & committeretur peccatum homicidii: ergo, & cætera. Vbi nota, quod hæc conclusio intelligitur, quando probabiliter timetur, quia matrix propter delectationem, quandoque aperitur, & materia nondum perfecte coagulata dispergitur, & effunditur instante partu, ne puer opprimatur, esset peccatum mortale scienter petere, uel reddere, poterit mulieri esse ueniale, quando non timet de abortu præsentim cum prægnantes secundum medicos maxime appetant coitum, sed optime facerent si nec uir nec mulier peterent, ut ne fiant peiores animalibus brutis: ipsa enim bruta continent se, & Plinius ait decimo libro Historiæ animalium, quod Elephas ad impregnatam numquam accedit, & huius quoque generis sunt nonnulla alia.

Distin. 31. Prosequitur sententiarum disputando, de usu matrimonij, pro quo sit prima conclusio, maritus, uel uxor, quando negat debitum conjugale

Distin. 31. Prosequitur sententiarum disputando, de usu matrimonij, pro quo sit prima conclusio, maritus, uel uxor, quando negat debitum conjugale

le ex suo genere, mortaliter peccat. probatur, quia prælatus tenetur correctionis remedium contra peccata subditorum adhibere etiam eis contradicentibus, sed redditio debiti in uiro est contra peccata uxoris, & contra: igitur tenetur uir debitum reddere quandoque etiam nõ petenti, & contra. Vbi nota, quod hæc conclusio est conformis sacris literis habetur enim ab Apostolo. 1. Cor. quod uir debitum uxori reddat, & uxor uiro, ueruntamen contingit, quod alter coniugum petat debitum expressè, ut quando uerbis alloquitur, aliquando autem interpretatiue, ut quando, scilicet uir percipit per aliqua signa, quod uxor uellet sibi debitum reddi, sed propter uerecundiam tacet, & ita etiam si non expresse uerbis debitum petat tamen uir tenetur reddere, quando expressa signa in uxore apparent uoluntatis debiti reddendi, & sic intelligenda uenit conclusio, scilicet tam expresse, quam interpretatiue.

Distin. 32. Secunda conclusio. Vir, & uxor sunt æquales in actu matrimonij. probat hanc S. Tho. quia matrimonium est relatio æquiparantiæ cum sit coniunctio quædam: igitur conclusio uera. Vbi nota, quod duplex est æqualitas, scilicet quantitatis, & proportionis: æqualitas quantitatis est, quæ attenditur inter duas quantitates eiusdem mensuræ sicut bicubiti ad bicubitum, sed æqualitas proportionis est, quæ attenditur inter duas proportionem eiusdem speciei, sicut dupli ad duplum, loquendo ergo de prima æqualitate, uir & uxor non sunt æquales in matrimonio, neque quantum ad actum conjugalem, in quo id, quod nobilius est uiro debetur, neque quantum ad domus dispensationem, in qua uxor regitur, & uir regit, sed quantum ad secundam æqualitatem sunt æquales in utroque, quia sicut tenetur uir uxori, in actu conjugali, & dispensatione domus ad id, quod uiri est, ita uxor uiro ad id, quod uxoris est, & hoc modo intelligenda uenit conclusio, quod sunt æquales, scilicet in reddendo, & petendo debitum, &c.

Distin. 32. Tertia conclusio. Coniugati si sine legitima causa diutius absint ab uxoribus, peccant mortaliter. probatur, quia inuito Domino retinent alienum: ergo, & cætera. Vbi nota, quod causa legitima est, ut quando, quis accipit Crucem in subsidium terræ Sanctæ, uel quando propter ingens bellum, quod gerit Dominus temporalis, a quo feudum tenet ei in illo bello inseruit, in istis casibus poterit uir, absque consensu uxoris se facere absentem a domo, & uxor debet se continere ad tempus pro subueniendo necessitati Ecclesiæ generalis, & in fauorem sui Domini temporalis, quia in hoc non omnino subtrahitur mulieri ius suum, quia uxor potest eum sequi, nec est simile de uxore ad uirum, quia cum uir debet regere uxorem, & non e conuerso magis tenetur uxor sequi uirum, quam e contra, adde etiam quod uxor cum maiori periculo castitatis discurreret per terras, quæ uir, & cum minori utilitate Ecclesiæ, & Domini temporalis, sed quando ob quamlibet leuem causam coniugati discurrunt per longas regiones relinquendo uxores solas domibus, grauissime peccant, & sunt in statu damnationis, &c.

Distin. 32. Quarta conclusio. Uxor non tenetur reddere debitum fornicanti probatur, quia si maritus potest dimittere uxorem, quoad thorum causa fornicationis; igitur nec tenetur soluere. Vbi nota, quod si alter fornicatur, & hoc potest alter scire per signa probabilia, & per apertas coniecturas nec tenetur soluere, nec est ab Ecclesia cogendus si potest illud probare, si tamen ipse, uel ipsa non sit eiusdem criminis, quia si in eodem crimine nõ potest alter alteri obicere, quod habet in se, si tamen petat debitum, priuat se libertate, & ex hoc obligat se ad reddendum, quia dum uult debitum sibi reddi a fornicante, & ipse se eidem obligat, & hæc est doctrina clara, cui astipulatur Diuus Bonauentura, Petrus de Tarantasia, & Ricardus, & magnus Albertus, qui addit, quod promittens non reddere debitum potest absolui ab Episcopo, & quod reddens debitum propter fidem thori atque iustitiam, uel exigens propter bonum proles non sit a perceptione Eucharistiæ prohibendus, & cætera.

Distin. 32. Quinta conclusio. Vir non tenetur reddere debitum uxori laboranti morbo gallico, probatur, quia neuter coniux tenetur alteri debitum reddere cum detrimento salutis conseruatricis proprii indiuidui: ergo, & cætera. Vbi nota, quod conclusio est intelligenda non de qualibet specie morbi gallici, sed de illa, quæ eneruat, & cruciat totum corpus, nedum quo ad carnem, sed quo ad ossa usque ad medullas cum quibusdam ulceribus ita, ut natura ipsa abominetur aggressum, & amplexum, solet esse quædam species morbi gallici, quæ de facili sanatur, & hæc non impedit redditionem debiti sicut dictum est superiori distinctione de morbo lepræ, de quo habetur, capitulo quoniam, de coniugio leproforum, & capitulo peruenit, quod Alexander Tertius cogit leprosi coniugem debitum ei reddere etiam sub anathematis communicatione si renuerit, hæc determinatio summi Pontificis non est intelligenda de qua libet specie lepræ, ut est illa, quæ uocatur leonina, sed de illa, quem horrorem non inducit nec frustra tim corpus dissoluit, &c.

Distin. 32. Sexta conclusio. Maritus, & uxor si plures filios habent, quam nutrire possent, de consensu utriusque licite abstinere possunt, probatur, quia nemini fit iniuria cum de communi consensu id fiat: igitur, & cætera. Vbi nota, quod quando aliqui maxima paupertate sunt depressi, ita ut tantam sobolem nequeant alere, quam habent, & ne amplius aliis liberis abundarent, firmam uoluntate religiose educare intendunt, quos habent, ex hoc nullum peccatum committere uidentur, si uero alter peteret, habendo fidem apud Deum, qui potest, & habitos, & habendos superabundanter manuteneat, alter quoque reddere tenetur: si autem extra uas funderet semé, detestabilem rem cum filio Iudæ operatur, ut habetur Genes. Si uero ante completionem actus se retrahit, nec semé emittit, eadem intentione non uidetur mortaliter peccare, nisi ex hoc forte mulier ad seminandum prouocaretur. uide de hac re Petrum de Palud.

Distin. 32. Septima conclusio. Ante consumationem matrimonij uterque coniugum, altero inuito potest licite intrare religionem. probatur quia nulli fit iniuria, non fini matrimonij, qui est proles procreatio, nõ desertæ sponsæ, quia nihil decoris, aut honoris amittit. Addit. Aq. in iiii. vol. Capr. D 4 fit

DISTINCTIO XXXII.

Prosequitur sententiarum disputando, de usu matrimonij, pro quo sit prima conclusio, maritus, uel uxor, quando negat debitum conjugale

Cap. 7.

fit: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hac conclusio ponitur contra Erasmus, qui ait expositione 1. ep. cor. vnde oritur tantus error, qui propter professionem humani instituti, & ob mutatū palliū, legitimus sponsus sua fraudetur sponsa: & tamen in hac parte loquitur contra veritatem multis canonibus constitutam, vt patet cap. verum de conuersione coniugatorum, & cap. ex publico, & 27. q. 2. ex Eusebio Cano, desponsatam, & ex Greg. Cano. decreta, & ex Nicolao Cano. scripsit, & hoc rationabiliter factum est, quia status religionis, vt aperte docuit Apostolus, 1. Corinth. perfectior est statu coniugali, id autem quod perfectius est non debet per minus perfectum impediri: hinc sequitur quod vtrique coniugum si citra alterius iniuriam fieri poterit, licitum est ad religionem se conferre, &c.

Cap. 7.

Octaua concl. Post consummationem matrimonij neutri coniugum licitum est, altero invito religionem intrare: probat hanc S. Th. quia nullus potest facere votum de alieno, sed vir non habet potestatem sui corporis, sed vxor: ergo sine eius consensu non potest votum facere continentia, vel simpliciter, vel ad tempus. Vbi nota, quod vouere voluntatis est, vt etiam ipsum nomē sonat, hinc de illis tantum bonis potest esse votum, quae nostrae subiacent voluntati qualia non sunt ea in quibus vnus alteri tenetur, & ideo in talibus non potest aliquis votum emittere sine consensu eius cui tenetur, vnde cum coniuges sibi inuicem teneantur in redditione debiti per quod continentia impeditur, non potest vnus absque consensu alterius continentiam vouere, & si vouerit peccat, nec debet seruare votū, sed agere penitentiam de voto male facto, &c.

Dif. 32. q. 1. artic. 4.

Uin. 32.

Cap. 7.

Nona concl. Quotiescunque alter coniugum ante consummationem matrimonij religionem ingreditur, libere potest alter nuptias ducere, probatur, quia sicut matrimonium consummatum copula carnali dissoluitur per mortem naturalem, ita non consummatum dirimitur morte ciuili qualis est religionis professio: ergo, &c. Vbi nota, quod hac conclusio est conformis sacris litteris, vt scribit Apostolus 1. Corin. quae sub viro est mulier viuente viro alligata est legi. s. connubij, si autem mortuus fuerit vir eius soluta est a lege viri, vt non sit adultera si fuerit cum alio viro, hoc etiam voluit Saluator noster, Matth. Quos Deus coniunxit homo non separet, nempe quousque Deus eos per mortem disiungat, & ideo sicut per mortem temporalem viri potest mulier ducere alium virum, ita per mortem spirituales seu ciuilem, &c.

Cap. 19.

Dif. 32. q. 1. artic. 4.

Art. 2. q. 1.

Cap. 12. num. 60.

Decima concl. Alter coniugum non potest vouere, vt nunquam petat debitum absque consensu alterius: probat hanc S. Th. quia tunc oportet vnū semper subire confusionem debitū petendi: ergo &c. Circa quam nota esse duas opiniones, altera affirmans, quod vnus absque consensu alterius potest vouere, quod non petat debitum, non autem, quod non reddat, quia in primo est vterque sui iuris, sed non in secundo, & hanc opinionem sequitur Ricardus in praesenti distin. altera opinio est negans in conclusione posita, & est S. Th. dicentis, quod si alter nunquam peteret debitum, ex hoc alteri matrimonium onerosum redderetur, & hanc opinionem sequitur Dur. Petrus de Palud. Martinus Doctor Nauarrus in suo manuali confess.

DISTINCTIO XXXIII.

Agitur in hac distin. de pluralitate vxorū, pro cuius notitia ponitur prima conclu. Habere plures vxores non est contra legem naturae: probat hanc S. Tho. quia id est contra legem naturae, per quod impeditur generatio prolis, vt vitium sodomiticum, sed pluralitate vxorū non impeditur prolis generatio: ergo &c. Vbi nota, quod Dur. in praesenti loco duas narrat opiniones alteram affirmatiuam, quae sequi videtur Abulens. super Matth. Quod pluralitas vxorum semper fuit contra ius nature, alteram vero negatiuam, quae est S. Th. in conclusione posita: quae opinio intelligi debet de matrimonio quatenus est in officium, hoc enim modo non est aliqua ratione contra legem naturalem plures vxores habere, quia per hanc pluralitatem natura hominis consequitur suum finem. s. multiplicationem, & conseruationem humanae speciei.

Secunda concl. habere plures vxores per matrimonium consideratum in remedium concupiscentiae est contra legem naturalem: probatur, quia fieret iniuria primae vxori, cum vir quoties voluerit ab illa debitum petere, & quoties illa voluerit debitum reddere non posset, sunt enim secundum iustitiam communitatiuam in solutione debiti aequales: ergo &c. Vbi nota, quod ius naturae dicitur primo, quod non opinio genuit, sed quaedam inanimata vis inseruit, quia est a principio intrinseco, secundo dicitur ius naturae quod est a superiori mouente, puta Deo, & sic quae sunt de iure naturali, dicuntur etiam de iure diuino quo pacto ait Isid. quod ius naturale est quod in lege, & euangelio continetur, tertio dicitur ius naturale quod natura omnia animalia docuit, pluralitas vxorum est contra ius naturale, primo, & secundo modo dictum, non autem tertio modo de qua re lege S. Tho. hic.

Tertia concl. Habere plures vxores per matrimonium consideratum, vt est mutuū obsequiū vtriusque coniugis est contra legem naturalem. probatur, quia ex hoc nascitur inimicitia, odiū, inuidia, praenimio zelo: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod cum finis matrimonij sit triplex, primus est generatio, & educatio prolis, secundus est communicatio actionum, & officiorum, in generando, & fidem obseruando. tertius est significatio coniunctionis Christi cum Ecclesia: quod vnus vir habeat plures vxores non est contra primum finem matrimonij, impedit secundum finem, quia non posset ille vnus vir satisfacere omnibus simul, quia ille actus debilitat & exhaurit vires. est expresse contra tertium finem de quo ait Apostolus, despondi vos vni viro virginem castam exhibere, Christo, &c.

Quarta conclusio. Habere plures uxores est contra naturam hominis, ut est fidelis: probatur, quia homo consideratur tripliciter, ut animal, ut homo, & ut fidelis Christianus, sed hoc tertio modo consideratus debet colere unum Christum, & unam Ecclesiam: ergo, & habere unam uxorem. Vbi nota, quod Gulielmus Paris. in libro de fide, & legibus, ait quod nec licitum est nunc, nec unquam licuit uni viro simul habere duas uxores, aut plures, & quod omnes, qui leguntur plures habuisse, non nisi unam ueram habuerunt uxorem, ceterae omnes fuerunt concubinae, &c. Petrus de Tarantasia ait, quod concu-

concubinae quas Sancti habuisse leguntur, erant vxores quantum ad thorum, quia matrimonialiter iunctae, sed non quantum ad dignitatem, quoniam non habebant auctoritatem matrum familias in regimine domus, & familiae. Albertus vero concedit, quod Patriarchae fuerunt bigami, & si nunquam licuit viro alicui ancillam, vel alienam cognoscere nisi ex instinctu Spiritus Sancti, vt fuerunt Patriarchae. Bonauentura affirmat, quod concubinae illae non fuerunt Sanctorum virorum vxores legitima, sic etiam Agar non fuit legitima Abraham vxor. sed quicquid sit de aliorum opinionibus sequenda sunt conclusiones propositae, &c.

Quinta concl. Habere concubinam est contra legem naturae: probat S. Tho. quia praecipua Decalogi ad legem naturae pertinent, sed accedere ad concubinam est contra hoc praecipuum Decalogi Non mechaberis: ergo &c. Vbi nota, quod natura in omnibus animalibus intendit non solum prolis generationem, sed etiam educationem, quae si non possit fieri ab vno generatium sufficienter requiritur, quod ambo commaneant ad prolis educationem, vt etiam in quibusdam animalibus patet: homo autem super hoc indiget a parentibus instrui, quod longum tempus requirit vnde accedere ad mulierem quacumque indifferenter sine aliquo vinculo cum ea commorandi est contra legem naturae, & licet Abraham, & Iacob habuissent concubinas, eas tamen vxorio affectu cognoscebant, & ideo aliquando vxores, aliquando concubinae in scriptura dicuntur, ideo ipsi non fecerunt contra praecipuum legis. lege D. Tho. hic.

Sexta concl. Habere plures vxores fuit licitum, & in lege naturae, & Moyse: probat hanc S. Tho. quia Deuter. fit mentio de pluralitate vxorum, sine aliqua prohibitione: igitur conclusio vera. Vbi nota hic esse duas opiniones. altera quam sequitur Abulens. super Matth. dicens, quod Deus permisit vxores plures non tanquam rem licitam, sed vt impune fieret, sicut illi genti permisit ab extraneis vsuram accipere, & nunc permittitur meretricium ad euitanda maiora mala: alia est opinio S. Tho. in conclusione posita, quod iure optimo ad propagandum populum Dei, & cultum, pluribus vxoribus vsi sunt patres: & est opinio Beati Augusti. 16. lib. de ciuit. Dei asserentis, quod Iacob plures accepit vxores, quoniam eo tempore multiplicanda posteritatis causa plures vxores accipere lex nulla prohibebat: & contra Fautum, tunc patres ait inculpabiliter plures habebant vxores, nunc autem quia mos non est crimen est.

Septima concl. Nunquam fuit licitum habere plures vxores nisi ex aliqua interna inspiratione: probat hanc S. Tho. quia lex prohibens vxorum pluralitatem erat mentalis, & non scripta: ergo & dispensatio eius fuit a Deo per internam inspirationem, &c. Vbi nota, quod tempore legis naturae, nulla lex scripta erat, ideo currit ratio, tempore Moyse licet fuerit lex, tamen Dauid habuit plures vxores, vt habetur 2. Regum, & fuit Sanctissimus, vnde non est existimandum ipsum egisse contra legem, & hoc est, quod ait Innocentius III. cap. Gaudemus de diuortijs, nulli vnquam licuit in simul plures vxores habere, nisi cui fuit diuina reuelatione concessum, &c.

Octaua concl. Gentilibus non licuit vnquam habere plures vxores. probatur, quia dispensatio de pluralitate vxorum non fuit facta nisi ad propagandum populum circumcisionis: igitur hac licentia non erat inter gentes. Vbi nota hic esse duas opiniones, alteram affirmantem omnibus infidelibus cuiuscunque nationis licitum fuisse habere plures vxores, & in veteri testamento fuit licita ipsa fornicatio, vt patet de Iuda cum Thamar, Scortum autem cum alienis fuit prohibitum: altera est opinio negans quam sequitur Paludanus, & Scotus, quod gentibus non licebat, & si excusari poterat, propter ignorantiam inuincibilem, tempore vero necessitatis fuit dispensatum in fornicatione, & adulterio & incestu quo ad rem vxorariam, vt videmus de Cayn qui habuit sororem suam in vxorem, & de Abraham qui habuit sororem filiam fratris sui, nunquam tamen fuit dispensatum, quod filius haberet rem cum matre, aut pater cum filia: & si Loth concubuerit cum duabus filiabus suis hoc fecit, vt ebrius, & peccauit mortaliter, vt scribit August. libr. 22. contra faustum.

Nona concl. Eunuchia est contra ius naturale: probatur, quia talis est mutilatio corporis, hac autem est contra ius naturae: igitur, &c. Vbi nota, quod ex hoc, quod aliquis sit Eunuchus non extinguitur in eo libido, sed tollitur potentia coeundi propter defectum partium genitalium, hac autem inuenta est a principibus, vt mulieribus quas Eunuchi custodiebant non possent carnaliter copulari, sed non permittit hanc mutilationem lex Euangelica.

Decima concl. Bigamia quae est vnus vxoris cum pluribus viris simul, nunquam fuit licita. probatur quia ex hoc redditur incertitudo prolis: igitur &c.

Vbi nota, quod hac conclusio ponitur contra quosdam haereticos, qui talem absurditatem suos filios perditionis docere ausi sunt, & contra etiam quosdam barbaros, qui nullum matrimonium agnoscerent, sed promiscuo vagoque concubitu generant, vt recitat Solinus in polystore. veritas rei hac est, quod eadem mulierem simul pluribus nubere abhorret natura, vt neque per dispensationem id nunquam licuerit, quandoquidem inter alia incommoda sequitur illud quod Arist. obiecit politicae Platonis de communitate vxorum, quod vix possent parentes suos dignoscere liberos, nisi raro per effigiem, atque adeo nullus posset ea charitate, & amore suo educare natum, qua deceret, lege de hac materia Zenonem Episcopum Veronensem in libello de pluralitate vxorum, &c.

DISTINCTIO XXXIII.

Agitur in hac distinctione de impedimentis matrimonij pro cuius notitia sit prima conclusio: Matrimonium habet diuersa impedimenta, quia omnis effectus, qui constituitur ex diuersis causis impedibilibus habet diuersa impedimenta, sed matrimonium est huiusmodi, quia constituitur ex consensu contrahentium, in quo potest accidere multiplex impedimentum. ergo conclusio vera. Vbi nota, quod hac conclusio ponitur contra Lutheranos negantes Ecclesiam posse condere aliquam legem, quae posset matrimonium impedire praeter illam, quae est de iure naturae, vt filia non con-

contrahat cum patre, vel forte cum fratre, & illam qua est de iure diuino, vt habetur in Leuitico, hinc sacerdotes, & religiosos dicunt posse matrimoniu contrahere, alia enim impedimenta veteris legis erant ceremonialia, & iam cessarunt. contra istos ergo dicitur, quod impedimenta matrimonij sunt accipienda secundum conditiones personarum, haec autem sunt fere infinita, quamuis reducuntur ad certum numerum, sic etiam talia impedimenta sunt in quodam certo numero, &c.

Dist. 34. q. 1. artic. 1.

Secunda concl. Impedimenta matrimonij sunt duplicis ordinis: probat hanc S. Thom. quia sacramentum matrimonij quaedam habet, quae spectant ad eius essentiam, quaedam ad eius solennitatem, sicut, & caetera sacramenta: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod impedimenta, quae contrariantur his quae sunt de essentia, & necessitate matrimonij dicuntur impedire ipsum matrimonium, nedum contrahendum, sed etiam dirimere contractum, ita ut non sit verum matrimonium, talia autem impedimenta continentur his uersibus, error conditio, uotum, cognatio crimen, cultus disparitas, vis, ordo ligamen, honestas, si sis affinis si forte coire ne qui bis haec socianda uetant connubia facta tractant: illa autem impedimenta, quae aduersantur his, quae sunt de solennitate Sacramenti matrimonij non efficiunt, quin sit uerum Sacramentum, & talia dicuntur impedire matrimonium contrahendum, sed non dirimunt contractum, ut est prohibitio Ecclesiae, & tempus feriatum, unde uersus Ecclesiae ueritum, nec non tempus feriatum impediunt fieri permittunt cuncta teneri.

Distin. 34.

Tertia conclusio. Quicquid impedit matrimonium in uno coniugum impedit in alio. probatur, quia coniuges sunt aequales in matrimonio, ut dictum est supra: igitur &c. Vbi nota, quod matrimonium ex triplici causarum genere constat, nam quatenus in officium generandi est naturae institutum, & quatenus sacramentum est institutum Dei, & quatenus ad conuictum humanum attinet, & rei publicae pacem legibus humanis subditur, & omnes istae causae sunt variabiles, & impedibiles: nam iure naturae constituitur per mutuum consensum ad finem generationis, consensus autem cum sit res humana, & errore impeditur potest, & generatio per potentiam coeundi: significatio uero Sacramenti unionis Christi cum Ecclesia impeditur per bigamiam: conuictus autem pacificus impeditur per uxoricidia, & incestus, atque alia crimina, quae ideo Ecclesia prudenter impedimenta esse uoluit matrimonij, sed ornamentum, & ciuile decus matrimonij per hoc accedit, quod cognatione propinqui a matrimonio propellantur, quo fit ut de omnibus istis Ecclesia possit leges prohibitorias condere, quin uero principes, & ciuilis respublica, si modo id Ecclesia permittat facultatem habent huiusmodi ferendi leges, quibus matrimonia cohibeantur ex parte utriusque coniugis, &c.

Dist. 34. q. 1. artic. 2.

Quarta conclu. Impotentia naturalis coeundi perpetua suapte natura impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum: probat hanc S. Tho. quia contractus matrimonij in hoc consistit, quod alterutrum se coniugentes obligent ad debetum soluendi, sed nullus potest se obligare ad impossibile: igitur frigiditas, hoc est talis potentia

coeundi impedit matrimonium, &c. Vbi nota, quod matrimonium est contractus quidam, quo unus alteri obligatur ad debetum carnale soluendum: uel de sicut in aliis contractibus non est conueniens obligatio si aliquis se obliget ad hoc, quod non potest dare, vel facere, ita non est conueniens matrimonio contractus si fiat ab aliquo, qui debetum carnale soluere non possit, & hoc impedimentum uocatur impotentia coeundi nomine generali, quae quidem potest esse, uel ex causa intrinseca, & naturali, uel ex causa extrinseca accidentali, sicut per maleficium: si autem fiat ex causa naturali, hoc potest esse dupliciter, quia uel est temporalis cui potest subueniri beneficio medicinae, uel processu aetatis, & hanc non soluit matrimonium, uel est perpetua, & tunc soluit matrimonium, ita quod ille ex cuius parte allegatur impedimentum perpetuo maneat absque spe coniugii, alius autem nubat cui, uult in domino, &c.

Dist. 34. q. 1. artic. 2.

Quinta conclusio. Matrimonium impeditur, & dissoluitur per maleficium perpetuum: probat hanc S. Tho. auctoritate decret. 33. q. 1. si per sortiaras, uel maleficiis, & infra, si sanari non poterint separari ualebunt, &c. Vbi nota hic esse tres opiniones. prima est, affirmans maleficiu nihil esse in mundo nisi in aestimatione hominum, qui effectus naturales, quorum causae sunt occultae maleficiis imputabatur: secunda opinio est, quae dicit, quod per maleficia praestari potest impedimentum carnali copulae, sed nullum tale est perpetuum, unde non dirimit matrimonium contractum, additque, quod iura, quae hoc dicebant esse reuocata. tertia opinio S. Tho. asserens maleficium dari uere, & realiter, & potest esse ad tempus, & perpetuum, primum non dirimit, sed bene secundum.

Distin. 34.

Sexta conclu. Ecclesia praefixit tempus triennij ad agnoscendum num maleficium sit perpetuum, uel temporaneum, probat hanc S. Tho. ubi supra de frigidis, & maleficiatis, cap. cum dormierit. Vbi nota quod si coniuges per continuum triennium habitauerint, bonaque fide coniugali copulae operam dederint, & se cognoscere non potuerint, & hoc non solum per proprium iuramentum uerum etiam propinquorum iurantium de fidelitate, probauerint maleficium esse perpetuum dignoscetur, sententiae nullitatis proferenda, & danda utrique nubendi cum alio facultas erit: sic definitum est in capit. finali de frigidis, & maleficiatis in canon si per sortiaras. 33. q. 1. nam hoc est discrimen inter maleficium, & frigiditatem, quia frigidus sicut est impotens ad unam, ita ad aliam, & ideo quando matrimonium dirimitur non datur ei licentia, ut alteri coniungatur, sed maleficiatus est impotens ad unam, & non ad aliam, & ideo quando iudicio Ecclesiae matrimonium dirimitur utrique datur licentia, quod aliteram copulam quaerat, &c.

Dist. 34. q. 2. artic. 2.

Septima conclusio. Numquam licet uti opera diaboli ad maleficium auferendum; probatur ista ex 26. q. 2. cano. qui sine Salvatore, &c. Vbi nota, quod Petrus Aureolus in praef. dist. ait, quod quamuis non liceat maleficium facere ad soluendum aliud, licet tamen uti maleficio alterius, qui paratus est non quidem mouendo illum, ut faciat, sed consentiendo si sua sponte uult facere, eandem quoque opinionem sequutus est Angelus in summa uerbo super perfitio

perfitio, s. 13. Scotus uero, & Caiet. Quol. 2. q. 2. dicunt, quod potest quisque conuenire maleficium, & rogare, immo & pecuniam ei exhibere, ut illas ligaturas quas habet sepultas, aut suspensas, aut alibi asseruatas inde dimoueat, quia hoc facere uirtus est, & quicumque sciret, ubi sunt, posset illas inde subtrahere, quia hoc non est maleficium uti, sed quod factum est destruere, nam tunc daemone licet non uiam tamen ex seductorio pacto, quod pepigit cum maleficio cessabit a maleficio nempe, ut arbitretur ille in illis inesse maleficiorum uirtutem, &c.

Distin. 34.

Octaua conclu. Si contigerit aliquando, quod Ecclesia separauerit aliquos, propter maleficium, eo sublato reparandum erit primum matrimonium: probatur, quia maleficium temporale ueritatem primi matrimonij non abstulit, ut dictum est supra: ergo, &c. Vbi nota, quod hic sunt duae opiniones, prima est cuiusdam Glosae, super illud cap. perfortiaras 33. q. 1. dicentis non esse reparandum primum matrimonium, postquam iudicio Ecclesiae iam deletum est. secunda est opinio S. Tho. posita in conclusione, quam sequitur Riccard. & multi alij doctores. & ideo amplectenda tanquam uera.

Dist. 34. q. 1. artic. 3.

Nona conclu. Matrimonium quod est opus Dei impeditur potest opere diaboli quod est ipsum maleficium: probat hanc S. Thom. quia hoc non est ex hoc, quod diabolus sit fortior Deo, sed quia Deus ita permittit: igitur &c. Vbi nota, quod si Diabolus impediatur matrimonium, & Deus illud permittat ex aliqua causa nobis oeculta nihilominus coniuges debent aliquibus spiritualibus remedijs uti ueluti ieiunijs, peccatorum contritione, uel etiam medicamentis contrarijs, uel destructione illius maleficij, ut dictum est supra de mente Caiet. his enim modis plerumque destructum est maleficium, &c.

Dist. 34. q. 1. artic. 4.

Decima conclu. Perpetuo amentes sunt inhabiles ad matrimonium contrahendum, & si contrahant matrimonium erit nullum: probat hanc S. Tho. quia plus tollit usum rationis furia quam error, sed error impedit matrimonium: ergo & furia seu amentia. Vbi nota, quod si furia, uel amentia matrimonium sequatur, siue consummatum, siue solum ratum illud non dirimit, ut patet per canon. Hi qui 32. quest. 7. quia uerum matrimonium per nullum impedimentum dirimi potest nisi per solam religionis professionem: si uero ratum furia antecessit, tunc furiosus uel perpetuus est, uel lucidis utitur interuallis, si perpetuus nullatenus matrimonium contrahit, attendet nullum est, quia non potest habere legitimum consensum, qui est de essentia matrimonij, immo uero nullum contractum ciuilem perficere poterit, eadem etiam ratione, nec si habens lucida interualla eo tempore, quo ratio illa eclipsatur contrahere potest, eo tamen temporis articulo quo rationis luce fungitur si contrahat, solum quidem sit matrimonium, sed tamen non nihil iniuriarum eidem matrimonio irrogat, quia non est satis idoneus ad educandam prolem, &c.

DISTINCTIO XXXV.

Disputatur in hac distinctione de separatione uiri ab uxore, & e contra propter peccatum fornicationis pro cuius noticia, ponitur talis conclusio: Licetum est uiro propter peccatum fornicationis uxorem dimittere: probat hanc S. Tho. quia illi qui frangit fidem non tenetur aliquis fidem seruare, sed coniux fornicando frangit fidem quam alteri coniugi debet: ergo alter potest alterum propter fornicationis peccatum dimittere. Vbi nota, quod haec conclusio intelligenda uenit quo ad thorum, & est definita a Christo Redemptore nostro, apud Matth. dicens qui dimiserit uxorem, &c. unde D. Aug. super Deuter. ait, quod cum multae essent in lege causae dimittendi uxores, Christus solam fornicationem excepit, caeteras molestias iubet pro fide, & castitate sustinere, & D. Hieron. ait uxoris uincit affectum: can. dixit dominus 32. q. 1. quia charitati naturali consentaneum est, ut pudicus coniux impudicam non habeat, ne eius crimini consentire uideatur, sed illa per infamiam castigata emendetur, & ut uulgo dici solet frangenti fidem fides frangetur eidem: & sic haec conclusio est fundata, nedum in iure humano, sed etiam diuino, & naturali, &c.

Secunda conclu. Vir potest dimittere uxorem si fecerit se agnosci ab alio propter ueritum contra naturam: probat hanc S. Tho. quia nomine fornicationis omnis illicitus coitus intelligitur, sed ueritum contra naturam est illicitissimus: ergo, &c. Vbi nota, quod hic sunt duae opiniones. prima est Glosae in cap. omnes 33. q. 7. & Innocen. in cap. Maritus de adulter, & Panorm. eodem cap. negans, quia coniuges sola legitima membra, & usum ad generationem uidentur, sub fide coniugij sibi mutuo obligare, unde cum ueritum contra naturam non impediatur matrimonium, nec eius usum, quia ad affinitatem non pertinet, non uidetur sub illa lege claudi hoc peccatum. altera est opinio S. Tho. affirmans in conclusione expressa, nam propter ueritum contra naturam potest procedi ad diuortium, sed tamen non fit ita mentio de ipso, tum quia est passio innominabilis, tum quia rarius accidit, tum quia non ita causat incertitudinem prolis, & licet per illum usum non contrahatur affinitas, tamen coniuges non solum per legitimum usum, sed etiam per illegitimum extra uas perpetratum carnem suam diuidere poterunt non tamen propter tactus impudicos, aut seminationem extra uas, quia hic actus non est fornicatio, neque adulterium, &c.

Dist. 35. q. 1. artic. 1.

Tertia conclu. Propter consuetudinem spiritualis fornicationis etiam ad diuortium procedi potest: probat hanc S. Tho. quia talis consuetudo ostendit pertinaciam in qua perficitur infidelitas: igitur &c. Vbi nota, quod discrimen est inter fornicationem carnalem, & spiritualem, quod propter unum actum fornicationis carnalis potest procedi ad diuortium, sed non propter unum actum fornicationis spiritualis, quae est infidelitas, licet in fornicatione carnali excipiantur septem casus in quibus uir non licet dimittere uxorem fornicariam, primus est quando uir quoque adulterio se deturpauerit, secundus si ipse uxorem profliuerit, tertius si uxor uirum suum defunctum bonis coniecturis propter diuturnam eius absentiam existimans alteri nupserit, quartus si latenti fraude ab eo cognita fuerit qui sub specie mariti se in eius lectum insinuauit, quintus, si uir oppressa fuerit, sextus si post commissum adulterium eam uir suo thoro susceptam reconciliauerit, septimus, & ultimus si in infidelitate uxor cui maritus libellum repudij dederat alteri nupserit, tunc, si a uo

Distin. 35.

ambo sacro fonte abluantur tenetur vir eam in ma trimonium resumere, &c.

Distin. 35.

Quarta concl. Vir non tenetur sub præcepto statim dimittere vxorem fornicantem: probat hanc S. Th. quia vnusquisq; potest dimittere alteri, quod in se peccauit, sed vxor fornicado peccat in virum: ergo vir potest ei parcere, vt non dimittat eam, & sic non tenetur aliquo præcepto, vt statim dimittat, &c. Vbi nota, quod quado vxor non perseverat in crimine eam dimittere non tenetur, nam verba Christi, qui dimiserit vxorē, &c. non insinuant præceptum, sed permissionem, vt ait Glosa, 1. Corinth. dimissio. n. vxoris fornicatis introducta est ad corrigendum vxoris crimen per talem pœnam, pœna autem corrigens non requiritur vbi emedatio iam præcessit, & ideo si mulier de peccato peniteat vir non tenetur eam dimittere, si autem non peniteat tenetur, ne peccato eius consentire videatur, dum correctionem debitam non apponit.

Cap. 7.

Distin. 35.

Quinta conclu. Vir propria autoritate poterit vxorem fornicantem dimittere: probatur, quia sententiam à iudice latam absque alio iudicio exequi licet, sed Deus iustus iudex dedit hanc sententiam, vt vir possit dimittere vxorem propter fornicationem: igitur conclusio vera, Vbi nota, quod dimittere vxorē aliquis maritus tripliciter intelligi potest, primo quantum ad thorum, secundo quantum ad cohabitationē, tertio quatum ad totale diuortium: cōclusio intelligitur primo modo, quia quā cito sibi constat de fornicatione vxoris proprio arbitrio non tenetur reddere debitum exigenti, nisi per Ecclesiam compellatur, & tūc reddens nullum sibi præiudicium facit, quantum vero ad cohabitationem non licet, sine iudicio Ecclesiæ vxorem adulteram à domo expellere, nec minus quo ad diuortium nisi publica autoritate Ecclesiæ, &c.

Distin. 35.

Sexta cōcl. Vir & vxor in causa diuortij ad paria iudicantur: probat hanc S. Thom. quia quod est licitum, aut illicitū vni est licitum, & illicitum alteri: igitur concl. vera. Vbi nota, quod hanc conclusio est determinata ab Ecclesia 32. q. 7. canon. Apostolus, & can. vxor à viro, & ex Cōcilio Mileuitano can. placuit, par enim facultas cōceditur vxori dimittendi virum, & viro dimittendi vxorem, licet non sit par causa abscedēdi in vtroq;: hinc consuetum est dici ad paria se habere, sed nō pariter, quia & si quo ad fidem æqualiter peccent vir, & vxor adulterado, tamē quo ad prolem plus peccat vxor quā vir, propterea in hoc est maior causa diuortij in vxore, quā in viro, &c.

Distin. 35.

Scilicet. 24. Can. 7.

Septima conclu. Facto diuortio per fornicationem neutri coniugum licitum est transire ad secundas nuptias: probatur, quia vinculum matrimonij legitime contractum est perpetuum: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hanc conclusio est definita in Concilio Trident. dicente si quis dixerit Ecclesiam errare cum docuit, & docet iuxta Euangelicam, & Apostolicam doctrinam propter adulterium alterius coniugum matrimonij vinculum nō posse dissolui, & vtrumque, vel etiam innocentem, quū causam adulterio non dedit, non posse altero viuente coniuge aliud matrimonium contrahere mecharique eum qui dimissa adultera aliam duxerit, & eā quæ dimisso adultero alij nupserit, anathema sit. ex hoc caute legēdus est Caietanus super

Cap. 19.

Matth. qui oppositum huius cōclusionis sustinuit addendo quoque Christum Dominum non id ius vxoribus cōcessisse quod viris, quod est ipsos non pari iure in causa diuortij gaudere,

Distin. 35.

Octaua cōcl. Vxor potest dimittere virum adulterum quo ad thorum: probatur, quia licite potest ei debitum negare: ergo, &c. Vbi nota, quod hanc conclusio est definita in canone Christiana, & ex Concilio Mileuitano cano. placuit 22. q. 5. vxor nihilominus propter honestatem debet cedere iuri suo, vt virum à concubina detineat. hinc ius civile nō cōcedit actionem vxoribus in viros adulteros, vt quo ad habitationem separētur bene tamen ius canonicum, quia autoritate iudicis ecclesiastici vxor recedere potest à cohabitatione viri adulteri, vir quoque non potest recedere ab vxore adultera, nisi per iudicis sentēciam, quia nullus in causa propria est iudex, & accusator, propterea autoritate iudicis debet fieri talis separatio.

Distin. 36.

Nona concl. Vir potest reconciliare sibi vxorem adulteram: probat hanc S. Thom. quia vir post adulterium poterit non dimittere vxorem adulterantē: ergo eadem ratione poterit eam sibi reconciliare. Vbi nota, quod licet possit non tamen tenetur de iure, licet etiam penitentiā agat de peccato suo & emendata fuerit, immo & coniux repudiata tenetur redire si innocens petat, cum non amiserit ius petendi debitum, nocens semper obligatur, & tenetur reddere debitum etiam si votum continentia emiserit, si tamē fuerit votum simplex, quia per diuortium cōceditur repudiato facultas ingrediendi religionem, à qua facta professione extrahi non potest, &c.

Distin. 35. 41.

Articu. 1.

Decima concl. Vir, & vxor possunt separari quo ad thorum non interueniēte aliquo fornicationis crimine: probatur quia alter coniugum habet ius in corpus alterius, & potest iuramento suo cedere: igitur, &c. Vbi nota, quod hanc conclusio intelligitur quando nō cogitur minis aut, alio quouis modo, & hoc sine licentia Episcopi quo ad tempus in perpetuum vero cum Episcopi licentia, & si forte fortuna vir fuerit adulter occulte repudiado vxorem adulterā peccabit, quia ex hoc amisit ius repudiandi, & hoc consonat dictis Apostoli ad Roman. dicentis, non mechandum mecharis, &c.

Distin. 35. 41.

Cap. 1.

DISTINCTIO XXXVI.

Disputatur in hac distin. de impedimento seruitutis, num cōditio seruitutis matrimonij impediatur, & ponitur prima conclusio: cōditio seruitutis ignorata impedit matrimonij: probat hanc S. Thom. quia matrimonium est de bonis per se expectandis in quantum habet honestatem, sed seruitus est de per se fugiendis: ergo matrimonium, & seruitus sunt cōtraria, & sic cōditio seruitutis ignorata matrimonij impedit. Vbi nota, quod conclusio nō est intelligēda de seruitute naturali, sed legali, vt quado quis bello capitur aut seipsum vendidit, hic enim seruus dicitur heri mancipium, & possessio, & est introductum hoc de iure gentium post peccatum, cum in primēua hominum cōditione omnes fuerint liberi conditi, si ergo coniux liber cum serua ignorantia inuincibili contractat matrimonium, tali seruitute matrimonium est nullum

Distin. 36.

iam expresse, ita definitur in cap. proposuit, & in cap. ad nostram de coniugio seruorum, impedit. n. seruitus debiti rationem, quia seruus potest impediri ne debitū reddat, & prole educare possit, &c.

Secūda concl. Cōditio seruitutis scita non impedit matrimonium cōtractum, neque contrahendum: probat hanc S. Thom. quia quilibet potest in eo quod sibi debetur sponte detrimētum aliquod subire: ergo, &c. Vbi nota, quod quando coniux liber contrahit cum ancilla aliqua cognita iam seruitute, ei nulla fit iniuria, quia iam ipse voluit, & consentit, & propterea matrimonium est validum, vt definitum est in cap. proposuisti, ad nostram, & hinc reprehendendi sunt illi, qui dixerunt inter liberum, & ancillā non posse fieri coniugā, quia hoc est verum solum de seruitute ignorata non autē scita, &c.

Tertia concl. Dominus non potest vendere seruum coniugatum in extraneas regiones absq; eius licentia: probatur ista, quia sic transmissus priuatur redditione, & petitione debiti necessario requisiti in matrimonio: ergo, &c. Vbi nota hic esse duas opiniones, alteram affirmantem, quam sequitur Scotus, & Iosephus Angles Valentinus in floribus suis quæstionum theologiarum, quod Dominus poterit in locis semotissimis vendere seruum coniugatum ne debitum soluere debeat, quia per tale matrimonium ius domini nō est extenuatum, & ita vt ante matrimonium, ita etiam, & post matrimonium poterit illum vendere ad quamcunq; regionem voluerit: alia est opinio S. Thom. in conclusione posita, negans, quia talis venditio aduersatur charitati, & iustitiæ, quia est in perniciem naturalis iuris matrimonij, & propterea est prohibenda eo magis, quia non deest facultas vendendi seruum illum iusto precio in propria patria: nec valet ratio Iosephi, quia & si per matrimonium non sit extenuatum ius quod dominus habebat in seruum verum est simpliciter, sed est extenuatum quantum ad hoc, vt non possit eum vendere in longissimam regionem in perniciem iuris matrimonij, quamq; in aliquo casu id licite fieri poterit, vt puta si bona fide dominus compulsus id faceret, quia peregre profectus est vel ad bellum, vel aliqua alia de causa, & duxit secum seruum, & illic egestate pressus coactus est illum vendere: tunc vero si maritus commode posset illuc vxorem transferre tenetur quidem illa obedire, si tamen ipsa sine graui detrimento eum sequi nō posset certe iure matrimonij non cogeretur, tenetur tamen viuente marito caste viuere, nec vlla ei irrogaretur iniuria postquā sciens, & prudens seruo se adiunxit, & copulauit, &c.

Distin. 36. 2.

Quarta concl. Seruus potest matrimonium contrahere etiam inuito domino suo: probat hanc S. Thom. quia seruitus est de iure positio, sed matrimonium est de iure diuino, & naturali, cum ergo ius posituum non præiudicet iuri naturali, aut diuino, videtur quod seruus absq; domini consensu matrimonium cōtrahere possit. Vbi nota, quod hanc conclusio est definita in can. omnibus 29. q. 2. & in cap. 1. de coniugio seruorum, quando quidem circa redditionem debiti, cum sit actio ex natura inclinatione fluens, nec precio extimabilis, seruus sui iuris est, & licet sit seruus quātum ad ea quæ naturalibus superadduntur, sed quantum ad ipsa natura

talia omnes sunt pares, vnde in his quæ ad actus naturales pertinent seruus potest alteri inuito domino sui corporis potestatem per matrimonium præbere.

Distin. 36.

Quinta concl. Seruus vel serua contrahens matrimonium de licentia sui heri non tenetur, nec obligatur post cōtractam matrimonium, herō suo ad aliquod seruitium quod sit repugnans matrimonio: probatur ex S. Thom. quia per hoc quod Dominus concessit seruo suo, vt matrimonium contraheret, intelligitur ei concessisse omnia, quæ matrimonij requirit: ergo, &c. Vbi nota, quod quicunq; licentiat aliquem ad se alicui alteri obligadum eo ipso licentiat ipsum ad illud, ad quod se obligat adimplendum, sed dominus licentians seruum, vel seruam ad matrimonium contrahendum dat ipsi licentiam se obligandi alteri ad debitum ipsi reddendum quodocunq; fuerit requisitus, vel requisita dat ipsi licentiam recipiendi ab alio cum quo contrahit obligationem consimilem ipsi factam: ergo licentiat talē ad hoc ad quod se obligat adimplendum, & etiam ad exigendum ab alio illud ad quod ipse est sibi cōsimiliter obligatus, sed hoc matrimonium contrahenti esset impossibile videlicet debitum alteri reddere, & ab alio petere, si ipse domino teneretur ad aliqua matrimonio repugnantia quæ tenebatur, propterea sequitur conclusionem esse verissimam.

Articu. 2.

Sexta concl. Si liber ancillam ducat quam credit esse liberam, vel si libera seruo nubat quem credit liberum matrimonium nullum est: probatur, quia sicuti ignorantia potentia coeundi annullat matrimonium, ita ignorantia seruitutis: ergo, &c. Vbi nota hic esse duas opiniones, alteram affirmantem quam sequitur Riccard. in præsentī distin. asserens matrimonium valere, quia in hoc casu nullus censetur esse error, altera est opinio negans in cōclusionē proposita quā sequitur Scotus, & habetur. 29. quæst. 2. can. si femina, & can. si quis liber. pater etiam hanc conclusio ex ratione contractus coniugalis, qui vim habet, vt alterutrum se coniuges obligent, tum debitum sibi inuicem reddere, tum in eadē domo, & proles educare, & gubernare familiā, si ergo aut vir, aut femina impotens est hanc mūera persoluerē ignorantia eiusmodi personæ cōtractum vitiat, atque matrimonium tollit, adde quod huiusmodi contractus non censetur voluntarius, quia ignorantia libertatem tollit, vt ait Philosophus 10. Ethic. nec est verum, quod ait Riccardus in hoc casu nullum esse errorem, &c.

Distin. 36.

Cap. 2.

Septima concl. Si liber ignoranter cōtraxerit cū ancilla, & post aliquod dies dominus eius manumiserit eam, illud non erit verum matrimonium: probatur, quia ibi fuit ignorantia seruitutis: ergo, &c. Vbi nota, quod Petrus de Palude recitat hic duas opiniones, alteram affirmantem matrimonium illud esse legitimum, quia & si ante cōtractū matrimonium illa erat serua nihilominus postea effecta est manumissa, & libera: idcirco non requiritur aliud pro illius validatione, altera est opinio negans illud esse verum matrimonium propterea quod defuit verus consensus, nam præteritus fuit nullus, & nouus non habetur, & hanc est verior opinio, quam sequitur glossa 29. q. 2. canon. si quis ingenuus, hinc nō valebit etiam si eam secreto manumissam

Distin. 36.

missam carnaliter cognouerit, quia primus confensus fuit nullus, & adhuc ignorantia perseuerat, lege de hac materia ipsum Petrum de Palude.

Dis. 36. q. 1. artic. 3.

Octaua concl. Vir facultate vxoris non expectata potest se in seruum vendere, & redigere: probatur, quia seruus potest nolente domino ducere vxorem: igitur eadem ratione vir potest domino se subdere nolente vxore, &c. Vbi nota, quod vir subditur vxori solum in his, quæ ad actum naturæ pertinent in quibus sunt æquales ad quæ seruitutis subiectio se non extendit, & ideo vir nolente vxore potest se alteri in seruum dare, non tamen ex hoc matrimonio dissoluetur, quia nullum matrimonio impedimentum superueniens potest dissoluere ipsum, unde Glossa 29. q. 2. canon. perlatum est ad sanctam synodum ait, quod quidam ingenuus ingenuam habens vxorem se fecit seruum cuiusdam, vt hac occasione diuerneret ab vxore, quare quæsitum fuit in Concilio Tiburienti vtrum illam tenere debeat, & si tenuerit vtrum illa redigatur in seruitutem, & respondet Concilium, quod propter hoc non potest, quo ad thorum, nec illa ancilla efficitur, &c.

Concilium Tibur.

Dis. 36. q. 1. artic. 4.

Nona concl. Filius sequitur conditionem matris quo ad seruitutem, & libertatem: probat S. Th. quia si quis feminat in terra aliena, fructus sunt eius cuius est terra, sed venter mulieris respectu feminis viri est sicut terra respectu sementis: ergo, &c.

Vbi nota, quod natus ex matre serua, & patre libero, filius est seruus, & natus ex patre seruo, & matre libera natus est liber, quia partus sequitur ventrem, & hoc rationabiliter, quia filius habet à patre complementum formale, sed à matre substantiam corporis, seruitus autem est conditio corporalis, in his autem quæ spectant ad dignitatem, sequitur patrem, vt in honoribus, municipijs, & hereditate, &c.

Dis. 36. q. 1. artic. 5.

Decima concl. Defectus ætatis impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum: probat S. Th. quia talis defectus facit contractum non liberum: ergo, &c. Vbi nota, quod matrimonium ante duodecim annos in femina, & quatuordecim in viro est nullum, vt definitum est in cap. attestations de desponsatione impuberum, & tunc dicitur vir impleuisse annos pubertatis quando attingit decimum tertium annum cum dimidio, & femina undecimum cum dimidio expleto tamen vt habetur in cap. continebatur, quando autem ante pubertatem malitia, id est concupiscentia supplet ætatem, quo ad coeundi potentiam, & prudentiam atque discretionem, tunc matrimonium si fuerit consummatum erit validum, hinc si vir decem annorum consumauerit matrimonium cum puella pubere, aut impubere, erit verum inter illos matrimonium, quia malitia supplet ætatem, lege de hac materia Palud. & Dominicum à Soto.

Distin. 36.

DISTINCTIO XXXVII.

Disputatur in hac distin. de impedimento ordinis, pro cuius notitia, ponitur conclusio talis: Minores ordines non impediunt matrimonium contrahendum, nec dirimunt contractum: probat hanc S. Th. quia initiati talibus ordinibus non habent immediate accessum ad tradendum sacra: igitur, &c. Vbi nota, quod hæc conclusio

est definita in Concilio Carthaginensi canon. placuit à Leone Pontifice contra Epistolam Nicetæ Abbatis canon. omnium, & canon. feriatim dist. 32. hæc etiam veritatem docuit Albertus Magnus hic asserens, quod ordines minores non impediunt matrimonium cum non sint tantæ eminentiæ, nec tantam exigant sanctitatem, vt sacri ordines, &c.

Distin. 37.

Secunda concl. Ordines sacri impediunt matrimonium contrahendum, & dirimunt contractum: probat hanc S. Th. quia nullus vouens continentiam potest contrahere matrimonium, sed ordines sacri habent votum continentiæ annexum: ergo tales ordines matrimonium impediunt, &c. Vbi notandum est conclusionem istam esse contra Lutherum, qui voluit sacerdotes omnes, & monachos ducere vxorem asserens castitatem, sicut omne aliud opus bonum, esse liberam, & non coactam, quia non placet Deo coacta seruitia, at Ecclesia ipsa cogit sacerdotes ad castitatem, non ergo benefacit illos cogendo, & mentitur in caput suum, quia Ecclesia neminem cogit ad castitatem, sed ipsemet qui consecratur sacerdos seipsum obligat ad castitatis obseruationem, Ecclesia autem neminem cogit ad ordinis sacri susceptionem, bene autem dicit suscipiendi ordines sacros animaduerte, quod istis ordinibus est annexum votum continentiæ: ex quo reprehendendus quoque venit Ioannes Calvinus, qui in suo opere de institutione Christianæ religionis, ait monachi per votum castitatis Deo perpetuam virginitatem promittunt, quasi cum Deo aure pepigerint, vt se à coniugij necessitate liberarent: quibus verbis reprehendere intendit celibatum, &c.

Dis. 37. q. 1. artic. 1.

Tertia concl. Ordines sacri in Ecclesia occidentali impediunt matrimonium, & matrimonij usum: probat S. Th. hic quia ordines sacri habent quandam repugnantiam ad matrimonium ratione suorum actuum, qui sunt spirituales: ergo, &c. Vbi nota, quod hæc conclusio intelligitur secundum ritum Ecclesiæ Latine, cui summopere expedit, vt eiusmodi in sacris constituti perpetuum obseruent celibatum, debent enim pro populo orare, & peccata populi lugere, & patres pauperum esse, & præcæteris honorari, quæ omnia matrimoniali vsu interueniente non possent, vt decet exerceri, vt patet ex Apostolo 1. Corin. & experientia rei familiaris demonstrat, & demum si essent coniugati vilesceret eorum persona, & doctrina, non enim in maiori honore, & precio, quam cæteri populares haberentur, immo hæreticum est affirmare licite posse sacerdotes Latinos vxores ducere, vt constat ex Concilio Nicæno, & Arelatensi, & refertur dist. 28. cap. 1. & 2. qui clerici vel vouentes, &c.

Dis. 37. q. 1. artic. 1.

Cap. 7.

Quarta concl. in Ecclesia orientali sacri ordines impediunt matrimonium contrahendum non tamen usum matrimonij prius contracti: probat hæc S. Th. quia sic habet ritus illius Ecclesiæ ex vi ordinum sacrorum. Vbi nota, quod apud Græcos ordo sacer solum ex vi ordinis matrimonium impedit, & ideo post susceptos ordines neminem nuptias conciliare permittunt, non tamē habet votum continentiæ annexum, vt Innocentius cap. cum olim de cler. coniugatis, & ideo non solum coniugatos sacris initiat, verum & initiatos in vsu coniugali viuere sinunt exceptis hebdomatibus quibus altari ministerio vacant, unde in sexta Græcorum synodo

Dis. 37. q. 1. artic. 1.

modo dist. 32. canon. si quis habetur eorum, qui ad clericatum accedunt vouerint mulieri nuptiali iure copulari, hoc ante ordinationem diaconatus faciat: latini vero non solum ex vi ordinis, sed ex voto continentiæ etiam, quod verbotenus non emittant, prohibentur à matrimonio contrahendo, &c.

Quinta concl. Temporibus Apostolorum multri coniugati assumebantur ad sacerdotium, & ad episcopatum: probatur ex Paulo Apostolo, qui constituit Dionysium Areopagitam Episcopum Atheniensis Ecclesiæ: ergo, &c. Vbi nota, quod hæc conclusio est definita dist. 32. canon. si quis, ait. n. Apostolus, Episcopus sit vnus vxoris vir, nunquam tamen licuit vt aliquis post receptum sacrum ordinem matrimonium contraheret, vt habetur in Concilio Neocæsariensi vbi dicitur, si presbyter vxorem duxerit ab ordine deponi statuimus debere, vide etiã dist. 28. can. siracusana.

Sexta concl. Ecclesia latina tolerat duritiam Græcorum in hoc, quod sacerdotes habeant vxores: probatur, quia votum castitatis annexum ordinibus non est de iure diuino, sed pontificio tantum: igitur summus Pontifex potest cum illis dispensare, &c. Vbi nota, quod Græci cum sint schismatici pia mater Ecclesia, quæ neminem vult perire, sed omnes viam salutis ingredi, consuluit potius ab usum istum vti matrimonio ante ordinem sacrum contracto esse permittendum quam deturbare totam nationem Græcorum, ex permissione Ecclesiæ hoc habent Græci non autem ex iure naturæ, aut diuino hinc reprehendendi sunt illi qui dicunt, hoc esse de iure diuino propter verbum Apostoli, oportet Episcopum esse vnus vxoris virum, & dicunt illud verbum oportet inducere præceptum, quod nefas est asserere, vt patet ex interpretatione omnium sanctorum, &c.

Septima concl. Coniugatus non consentiente, & reclamante vxore potest ordinem sacrum etiam sacerdotium suscipere: probat hanc S. Th. quia aliquis coniugatus potest fieri seruus hominum non consentiente, & reclamante vxore: ergo multo magis seruus Dei per susceptionem ordinis, &c. Vbi nota, quod hoc est commune Græcis, & Latinis, quod post matrimonium siue annuente, siue renuente vxore ordines suscepti sunt vere sacramentum, nihilominus inscia, vel inuita vxore suscipere ordines sacros est graue peccatum, & sacrilegium, & licet suscipiat characterem non tamen poterit exercere ordinem, quia caret eius executione, si autem volente, vel ipsa defuncta ordinem sacrum accipiat tunc recipit ordinem, & executionem, &c.

Octaua concl. Vir non licet autoritate priuata vxorem quantumuis in fragranti crimine adulterij deprehensam occidere: probat hanc S. Th. quia vir, & vxor ad paria iudicantur, sed vxori non licet interficere virum in adulterio deprehensum: ergo nec viro vxorem. Vbi nota, quod hæc conclusio habetur definita 33. q. 2. canon. interfectores, & cano. quicumque propriam, nemini enim priuata autoritate vindicare se licet nisi vim vi cum moderamine inculpatæ tutelæ repellere, nam cum homo sit sui ipsius amanti, si iniquus esset sui ipsius vindex, vt supra, quæ par esset supplicium de hoste sumere, hinc Apostolus scribens ad Rom. ait non vos defendentes id est vindicantes charissimæ, nam scriptum est

michi vindictam, & ego retribuam: quapropter malefactorum vltio ad publicum iudicem spectat, qui nullo corrupto affectu ex lege agat in reum, unde idem Apostolus Rom. ait de publico iudice, Dei minister est nec sine causa gladium portat, vindex in iram ei, qui malum agit, &c.

Cap. 13.

Nonna concl. Maritus si propria autoritate occidit vxorem in adulterio deprehensam peccat mortaliter: probat hanc S. Th. quia facit contra præceptum decalogi non occides: ergo, &c. Vbi nota, quod & si occidit vxorem sic deprehensam, simulque, & adulterum nullum est decretum supplicium publicum, iure quidem antiquo communi, id de adultero tantum permittebatur, qui esset vilis conditionis, modo non indiscriminatum etiam si fuerit nobilis impune occidi permittitur, vt patet. l. Gracchus. C. ad leg. Iul. de adulter. & l. marito. ff. eodem titulo, quinimo, & patri olim licebat filium in adulterio occidere. l. patri, & l. neq; in ea. ff. eodem, & legitimitati. C. eodem titul. cum hoc tantum incurrit pœnam iuris ecclesiastici, propterea in nullo casu, licet viro vxorem occidere, &c.

Dis. 37. q. 2.

Decima concl. Vxorididium ex statuto Ecclesiæ matrimonium impedit: probat hanc S. Th. quia in eo in quo quis peccat debet etiã puniri, sed peccat contra matrimonium, qui vxorem occidit: ergo debet puniri, vt matrimonio priuetur. Vbi nota, quod vxoricidium quandoque impedit contrahendum, & non dirimit contractum, quando. l. vir propter adulterium, aut propter odium occidit vxorem, tamen si timetur de incōtinentia eius, potest cum eo dispensari per Ecclesiam, vt licite matrimonium contrahat, quandoque etiam dirimit contractum, vt quando aliquis interficit vxorem suam, vt ducat eam cum qua mœchatur, tunc non efficitur illegitima persona simpliciter ad contrahendum cum illa, ita quod si de facto cum ea contraxerit, matrimonium dirimitur, sed ex hoc non efficitur persona simpliciter illegitima respectu aliarum mulierum, unde si cum alia contraxerit, quamuis peccet contra statutum Ecclesiæ faciēs tamen matrimonium contractum non dirimitur propter hoc, &c.

Dis. 37. q. 2. artic. 2.

DISTINCTIO XXXVIII.

Agitur in hac distinctione de impedimento matrimonij per votum, idcirco ponitur talis conclusio: Contrahens matrimonium post votum simplex castitatis, religionis aut sacri ordinis mortaliter peccat: probatur, quia frangit fidem Deo: ergo, &c. Vbi nota, quod hæc est definita dist. 27. cap. si nupserit, & in cap. rursus, qui clericus, vel vouentes, quia vt ait B. Hierony. non solum nubere, sed velle nubere damnabile est, & eadē dist. annectitur, si nupserit virgo non peccat. non autem illa. l. virgo, quæ semet cultui, diuino dedicauit, quæ si ista nupserit habebit damnationem, quia primam fidem irritam fecit, & hoc intelligitur etiam de voto simplici. hinc Apostolus ait, 1. ad Timoth. Adolefcentiores viduas deuita cum enim luxuriat fuerint in Christo nubere volunt, &c.

Distin. 38.

Cap. 5.

Secunda concl. Matrimonium contractum post votum simplex, siue castitatis, siue religionis, aut ordinis, est vere, & legitimum matrimonium: probat hanc S. Th. quia post votum simplex homo ad huc remanet

Dis. 38. q. 1. artic. 1.

remanet dominus sui corporis: igitur poterit ip-
sum dare cui voluerit; ergo, &c. Vbi nota, qd duæ
sunt opiniones, circa differentiam existentem inter
votum simplex, & solene, prima est Scoti, & Palud.
quos sequutus est Caiet. asserens votum simplex dif-
ferre à voto solemnem ex solo statuto Ecclesiæ, vt so-
lemne votum emittatur coram tribus testibus etiã
quod non fiat in manu superioris, votu autem sim-
plex nihil aliud est, quàm promissio, qua homo se
Deo pollicetur continenter viuere, & ex hoc nasci-
tur, quod huiusmodi votum simplex impedit ma-
trimonium cõtrahendum, quia peccat sic contra-
hens, non tamen dirimit contractum etiam quod
fuerit tale votum iureiurando confirmatum: alia
est opinio S. Th. quam sequitur Riccard. Bonauen.
Alex. & ceteri boni auctores, dicens essentialẽ dif-
ferentiam inter votum simplex, & solemnem non esse
ex statuto Ecclesiæ, sed iure diuino, quia simplex
votum est promissio quãdam, solene vero est tra-
ditio in possessionem alterius. f. Dei, cui se tanquã
mancipium perpetuum se tradidit, & ex hac radice
prouenit Papam posse dispensare in voto simplici
non autem in solemnem, iuxta opinionem S. Tho. se-
cũdum autem primam opinionem Papa potest dis-
pensare in utroque voto, &c.

Quinta conclusio. Votum est de meritoria re seu
idem est votum est, actus meritorius: probat hanc
S. Tho. 2. 2. quia votum non potest esse de malo, sed
de meliori bono: ergo, &c. Vbi nota, quod votum
non potest fieri de re necessaria, nec de re mala, nec
de neutra, sicuti ire spatium, quando quidem eo-
rum quæ nostræ subsunt voluntati septem sunt ge-
nera, quãdam necessaria simpliciter, vt mori, qua-
dam necessaria ad finem æternæ salutis, vt præcepta
decalogi, quãdam expedientia ad æternam salutem,
vt cõsilia, vt seruire infirmis, &c. quãdã bona quæ
neque sunt de præcepto, neque de consilio, vt nube-
re, quãdam indifferentia vt vti veste alba vel nigra,
quãdam impediẽtia viam salutis, vt peccata venia-
lia, puta dicere verbum ociosum, quãdam contra-
ria æternæ salutis vt peccata mortalia, puta homici-
dium, &c. proprie autem cadunt sub voto, genera
consiliorum, quia hæc proprie spectant ad opus su-
per erogationis.

Sexta conclusio. Episcopus nõ potest vouere religio-
nem, vel longam peregrinationem sine licentia Pa-
pæ: probatur, quia non potest renũciare, & tenetur
residere: ergo, &c. Vbi nota, qd hæc conclusio clau-
ditur in definitionibus voti, definitur enim votu,
primo sic ab Vgone de Sancto Victore. votum est
sponsio animi voluntaria, & Deo facta pollicitatio,
secundo definitur ab alijs sic, votum est conceptio
boni propositi cum deliberatione, quæ quis ad ali-
quid faciendum, vel nõ faciendum Deo se obligat,
vel tertio sic, votum est alicuius rei licite faciendæ,
vel non faciendæ cum deliberatione animi Deo ta-
cita pollicitatio, vel votum est testificatio quãdam
promissionis spontaneæ, quæ Deo, & de his, quæ
Dei sunt proprie fieri debet, vel votum est promif-
sio melioris boni animi deliberatione firmata, vel
votum est propositu, deliberatum ratione, orisq;
pronunciatione, atq; testimonio confirmatum: in
quibus omnibus definitionibus clauditur liber-
tas, quæ in Episcopo respectu renunciationis, sine li-
centia Papæ non inuenitur, &c.

Septima conclusio. In voto cadit dispensatio: probat
hanc S. Tho. quia nullum votum est licitum quod
vergit in periculũ personæ, sed aliquod votu poterit
esse huiusmodi: ergo, &c. Vbi nota hic esse varias
sententias Theologorum, Aliqui. n. dicunt quod libet
votum posse per prælatos Ecclesiæ dispensationem
habere pro libito prælati: Aliqui vero affirmant nul-
lum votum dispensari posse prout dispensatio est iu-
ris relaxatio, non autẽ vt est iuris declaratio: Aliqui
autem existimant votum quod libet dispensationem
accipere, etiam vt est relaxatio iuris, sed ex causa ali-
qua legitima, &c.

Octaua conclusio. Votum temporale potest dispen-
sari per Episcopum: probat hæc S. Tho. quia sicuti
non omnia vota sunt æqualia, ita nõ omnes dispen-
satores sunt æquales: igitur aliqua possunt per Epi-
scopum dispensari: ergo, &c. Vbi nota, quod licet
plenitudo potestatis dispensandi votum resideat
pœnes summum Põtificem, alij tamen participant
hanc potestatem quantum eis concessum est: & quia
omnes ad eum recurrere non possunt, propter ali-
qua vota temporalia, sicut peregrinationum, & ie-
iuniorum, & huiusmodi, possunt per Episcopum
dispensari, nisi aliquod horum sibi Papa reserua-
uerit sicut dispensatio in uoto terræ sanctæ, &c.

Nona

Nona conclusio. in voto solemnizato per profes-
sionem religionis non potest per Ecclesiam dispen-
sari: probat hanc, quia sicut Papa non potest facere
vt qui se per matrimonium dedit vni vxori ab illa
se moueatur quantum ad vinculum, ita multo minus
amouere potest, religiosum, qui perpetuo se Deo
consecrauit, & dedit vt mancipium per solemnem
professionem: ergo &c. Vbi nota hic esse duas opi-
niones, altera Scoti, Dur. & Ricardi, quos sequutus
est Caietanus in quæstione quadam suorum Quo-
lib. inquit si summus Pontifex potest dispensare
cum sacerdote occidentalis Ecclesiæ, vt matrimo-
nio copuletur, &c. tenent enim isti doctores partẽ
affirmantem præsertim quando Ecclesiæ utilitati
maximẽ conuenit, vt sacerdos occidentalis, & reli-
giosus aliquis matrimoniũ contraheret, vt constat
exemplo Cælestini III. qui dispensauit cum constã-
tia Sanctimoniali filia Regis Rogerij, vt cum Hen-
rico VI. contraheret, & exemplo alterius Pontifi-
cis qui, vt refert Petrus de Palud. dispensauit cũ
quodam Monacho filio regis Aragoniæ Ramyro no-
mine, propterea, quod bonũ particulare bono to-
tius Ecclesiæ præferre esset contra charitatem, pro-
pter bonum vero peculiare vouentis non potest Pa-
pa dispensare in voto solemnem, &c. Alia est opinio
S. Tho. Alex. D. Bonau. & aliorum multorũ Theo-
logorũ asserentiũ in nullo casu posse summũ Põtifi-
cẽ in voto soleni dispensare, & exẽpla adducta sunt
apocripa, & dato, & nõ cõcessio illa esse vera, tamẽ
non sunt tanquam leges Canonice habendæ, &c.

Decima conclusio. licet aliquis Pontifex dispensa-
uerit in voto religionis, hoc non de iure fecit, sed de
plenitudine potestatis: probatur, quia traditio vo-
luntatis per votum solemnem religionis non pen-
det a iure Pontificio, sed a iure diuino: igitur si
aliquis id fecerit nõ de suo iure id egit: ergo de ple-
nitudine potestatis. Vbi nota, qd hæc conclusio intel-
ligit vniuersaliter de omnibus trib. votis. f. castita-
tis paupertatis, & obedientiæ, nã castitas est anne-
xa regulæ monachali, paupertas quoque, namque
illi qui assumuntur in statum prælationis non dis-
pensantur in voto paupertatis, quia illa, quæ possi-
dere videntur non suo nomine, sed Ecclesiæ possi-
dent, vnde nihil per hoc præiudicatur voto pauper-
tatis, similiter nec voto obedientiæ, quia obedi-
entia respicit statum prælationis in altero, cui obedi-
re tenetur, & ideo ille, qui sub prælato esse desistit,
quod non teneatur obedire alicui non est ex hoc,
quod obligatio voti deficiat ex parte vouentis, sed
quia subtrahitur prælatio ex parte altera cui obe-
dire tenebatur, vnde monachus, qui Abbati obe-
dientiam promittit, si ipse fiat Abbas non tenetur
obedire alteri Abbati, quia iam nõ hêt Abbatẽ, &c.

DISTINCTIO XXXIX.

Tractatur in hac distin. de cultus disparitate
matrimonium impediẽte, idcirco ponitur
prima conclusio: disparitas cultus præcedens
matrimonium impedit ipsum ne contrahi possit:
probat hanc S. Tho. quia scribitur 2. Cor. quæ con-
uentio lucis ad tenebras, sed maxima cõuentio in-
ter virum, & vxorem: ergo ille qui est in luce fidei
non potest cõtrahere matrimonium cum illa, quæ
est in tenebris infidelitatis. Vbi nota, qd hic distin-

guuntur quatuor tempora primũ legis naturæ, &
in illo licitum fuit, qd fidelis contraheret cũ infideli
sicut Ioseph fecit in Aegypto, nec etiam reprehẽ-
ditur Abraham cum Agar, quam sibi in matrimo-
nium copulauit, licet aliqui negent eam sibi fuisse
vxorẽ, propterea fuit expulsa ex instinctu suæ men-
tis, quia Hysmael adorabat idola, secũdũ fuit tem-
pus legis scriptæ in quo simpliciter fuit prohibitũ:
tertius fuit tempus legis Euangelicæ primitiue Ec-
clesiæ, & fuit etiam sicut tempore legis scriptæ: est
quartum tempus Ecclesiæ pro nunc in quo simpli-
citer est prohibitũ, ex quo patet quomodo in his
temporibus intelligenda venit conclusio.

Secunda conclusio. Inter infideles est perfectum ma-
trimonium, sed nõ vltima perfectione: probat hæc
S. Thom. quia remoto posteriori non remouetur
prius, sed matrimoniũ pertinet ad officium natu-
ræ, quæ præcedit statũ gratiæ, cuius principium est
fides: ergo infidelitas non facit, quin sit inter infi-
deles matrimoniũ, &c. Vbi nota, qd matrimonium
principaliter institutum est ad bonum prolis, non
tm generandẽ, quia hoc sine matrimonio fieri pos-
set, sed etiam promouendæ ad perfectum statum,
quia quælibet res intẽdit effectum suũ naturaliter
producere ad statũ perfectũ: est aut in prole duplex
perfectio consideranda. f. perfectio naturæ nõ solũ
quantũ ad corpus, sed etiã quãtũ ad animã per ea,
quæ sunt de lege naturæ, & perfectio gratiæ, prima
aut perfectio est materialis, & imperfecta respectu
secũdæ, & ideo cum res, quæ sunt propter finẽ sint
proportionate fini, matrimoniũ quod tẽdit ad pri-
mã perfectionẽ est imperfectũ, & materiale respec-
tu illius, quod tẽdit ad perfectionẽ secũdã, & quia
prima perfectio cõis esse põt fidelibus, & infideli-
bus, secunda aut est tm fidelium, ideo dicit conclu-
sio, qd inter infideles est quidẽ matrimonium, sed
non perfectum vltima perfectione, sicut est inter fi-
deles, & hoc voluit Apost. 1. Cor. si quis frater hêt
vxorẽ infideliẽ, & hæc consentit habitare cũ illo, nõ
dimittat illã, sed vxor non dẽ nisi p p matrimoniũ,
sequitur inde inter infideles esse vere matrimoniũ.

Tertia conclusio. Matrimonium quatenus est sacra-
mentum nouæ legis conferens gratia non est inter
infideles: probat hanc S. Tho. quia actu tale matri-
monium non contrahitur infide Ecclesiæ: ergo &c.
Vbi nota, vt habetur 28. q. 1. Can. si quis, qd tres sunt
species matrimonij, est enim matrimonium legiti-
mum sed non ratum, vt inter infideles, quia secũ-
dũ leges naturales, & mores prouinciæ contrahitur
non tamen est ratum, quia dissolubile est per repu-
dium, secũdũ est vice versa ratũ sed nõ legitimum
vt matrimonium clandestinũ inter fideles, quia in-
dissolubile est sed præter leges, & iuris solemnita-
tes: tertium est ratum, & legitimum, vt Sacramen-
tum matrimonij solemniter celebratum, hoc au-
tem modo intelligenda venit conclusio, quia, vt
supra explicatum est, matrimonium, vt erat natu-
ræ contractus, & concupiscentiæ remediũ inter
ipfos infideles esse potest, &c.

Quarta conclusio. matrimonium inter infideles legit-
ime contractũ per conuersionem ad fidẽ catholicã
vtriusque coniugis simul, vel vnus tantum, non ne-
cessario dirimitur: probat hanc. Sanct. Tho. quia
nullum impedimentum supra veniens matrimo-
nio tollit ipsum, sed matrimoniũ erat verum cum
Addit. Aq. in iiii. vol. Capr. E vterq;

Dist. 38. q. 1. artic. 1.

Distin. 38.

Dist. 38. q. 1. artic. 1.

Distin. 38.

Cap. 6.

Dist. 39.

Cap. 7.

Dist. 39. q. 1. art. 3.

utrumque infidelis erat: ergo quando alter conuertitur non dirimitur matrimonium, & multo magis, si utrumque conuertitur, &c. Vbi nota, quod hæc conclusio est Augu. in lib. contra Pollentium de adulterinis coniugi. qui contrarium assererat, hinc scripsit Innocentius cap. Gaudemus de diuortijs, per sacramentum baptismi non soluuntur coniugia, sed crimina diluuntur, quia fides naturam non tollit, neque eius iura, sed perficit, & si quis dicat omne quod non est ex fide peccatum est, ut ait Apost. ad Rom. sed coniunctio infidelium non est ex fide: ergo est peccatum, & sic nedom dirimitur, sed nec etiam verum matrimonium dici poterit, &c. nisi dicamus sensum Apostoli non esse omnia opera infidelium esse peccata, sed illa que ex infidelitate procedunt, immo sensus eius legitimus est vocare fide conscientiam, quod enim fit contra conscientiam peccatum est, & ideo neque contractus matrimonij inter infideles, neque eius usus si fiat causa procreandæ prolis, seruandæque fidei vxoris peccatum est, sed est actus moraliter bonus, &c.

Cap. 14.

Dist. 39. q. 1. artic. 3.

Dist. 39. q. 1. artic. 5.

Cap. 7.

Contra Cæteranum.

Quinta concl. Fidelis conuersus potest cum vxore infideli manere cum spe conuersionis: probat hæc S. Tho. ex similitudine adulterij, & infidelitatis que pari passu currunt: igitur, &c. Vbi nota, quod sicut vir se habet in potestate dimittendi adulteram, vel commanendi cum ea, ita etiam se habet in potestate dimittendi infidelem, vel commanendi cum ea, potest enim vir innocens libere cum adultera commanere spe correctionis, non autem si obstinata fuerit in peccato adulterij, ne videatur patronus turpitudinis, similiter si fidelis vxorem infidelem obstinatam non viderit, benefacit commanendo, tamen non tenetur, & quia in primitiua Ecclesia tempore Apostolorum passim conuertebantur ad fidem, & iudæi, & gentiles, & ideo tunc vir fidelis poterat habere probabilem spem de conuersione vxoris etiam si conuersionem non promitteret, postmodum autem tempore procedente iudæi sunt magis obstinati, & gentes ad huc intrabant fidem, sed nunc pari passu ambulant utriusque. i. gentiles, & iudæi, quia obstinati sunt, & ideo nisi vxor infidelis conuertitur vel non permittitur ei cohabitare, siue gentilis, siue iudæa sit, propterea Paulus non precepit, sed consuluisti, &c.

Sexta concl. Si vir infidelis voluerit cohabitare cum vxore sua fidei sine iniuria Creatoris matrimonium inter ipsos non dissoluitur: probat hanc S. Tho. quia ista cohabitatio sine iniuria Creatoris est probabilis spes de conuersione illius: ergo &c. Vbi nota, quod si infidelis omnino renuat cum infideli habitare, vel nolit sine iniuria Creatoris, quia blasphematur Christum, vel conatur fidelem subvertere, vel odio in Ecclesiam Christianorum maledicta ingerat, tunc maritus potest aliam ducere. hæc doctrina est contra Caiet. exponentem primam Epistolam Corinth. super illa verba si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo non dimittat illam, sanctificatus est vir infidelis per mulierem fidelem, ait enim Caiet. quod Christus Dominus dedit libertatem viris dimittendi vxores ob solam fornicationis causam, Paulus autem docet his verbis vinculum coniugale non solui per conuersionem vnus coniugis ad fidem, sicuti non soluitur vinculum filiale, aut paternum, propterea subdit ipse, & non solum miror, sed stupeo, quod

Christo clare excipiente causam fornicationis torrens doctorum non admittit illam mariti libertatem, Paulo autem non clare dicente interpretata sit solutio coniugij ex causa alia explicata à Christo, & sola excepta. sed ista sua admiratio non est admittenda, quia sacra scriptura est interpretanda, ut Sancti Patres eam exponunt, & quia hæc veritas definita est in cap. Gaudemus, & in cap. Quinto de diuortijs, propterea ita sentiendum est, & non, ut Caiet. ait.

Septima conclu. Vir fidelis videns vxorem suam obstinatam in perfidia infidelitatis potest aliam ducere vxorem: probat hanc S. Tho. hoc datur in penam ipsius vxoris: ergo, &c. Vbi nota, quod hic sunt duæ opiniones, prima est Riccard. volentis vinculum matrimonij statim dissolui quando infidelis cum fidei habitare renuit, secunda est opinio S. Tho. asserentis non dissolui donec fidelis secundas nuptias contrahat & hæc opinionem sequitur quoque Palu. & Dur. quia hæc est clara doctrina, quod per solam susceptionem baptismi matrimonium non dirimitur, sed si alter admonitus conuersione pollicetur expectandus est, dum non est in mora, & si conuertatur matrimonium antiquum perseverat & fit simpliciter insolubile, si vero alter duntaxat conuertatur, tunc aut infidelis vult sine contumelia creatoris cohabitare cum illo, & tunc potest quidem fidelis facere diuortium, quo ad thorum non tamen sic infidelem coniugem repudiare, ut possit illo, vel illa viuente ad alias transire nuptias, ut si infidelis manere renuit cum fidei sine iniuria fidei, ita quod vel est in fidem iniurius, vel in Christum blasphemus, vel in coniugem scandalosus, quia illi conatur pervertere, in tali casu fidelis potest, & det ab infideli discedere, & sic potest eum repudiare, ut ipso viuente possit ad alias nuptias commigrare, &c.

Octaua concl. Si infidelis antequam conuerteretur: contraheret, si postea contingeret simul cum secunda vxore conuerti, erit priori vxori conuersa tradendus: probat hanc S. Tho. quia matrimonium non erat solutum: ergo, &c. Vbi nota, quod hæc definita est expresse in c. Gaudemus, & ex hoc etiam prouenit, quod si fidelis contraxit cum altera fidei, & prior vxor infidelis, quæ remansit in infidelitate conuertatur, postea concedi ei potest dispensatio, ut alteri nubat, quia primus vir fuit solutus ab eius seruitute per copulam eius, &c.

Nona concl. Infidelis accedens ad vxorem suam non peccat: probat hæc S. Tho. quia talis actus est ipsius iustitiæ: ergo, &c. Vbi nota, quod hic sunt duæ opiniones, altera Riccard. asserentis carnalem concupiscentiam infidelium vxoratorum esse peccatum, quia quauis ibi sit susceptio prolis, tamen non educatur ad cultum diuinum. alia est opinio S. Tho. volentis talem concubitum factum cum intentione generandi prole, & soluendi debitum nullum esse peccatum, dummodo nihil cogitetur de educatione in cultu infidelitatis, quia talis concubitus est solutio debiti, & actus iustitiæ, ex consequenti opus moraliter bonum, &c.

Decima conclu. Catholicus potest in vita vxore hæretica religionem, & sacros ordines suscipere: probatur, quia hoc datur in penam ipsius vxoris, quæ lapsa est in hæresim: igitur, &c. Vbi nota, quod hic sunt duæ opiniones, prima est dicens, quod solum conceditur ingressus ad monachalæ religionem non autem susceptio ordinum sacrorum. secunda opinio asserit vtrumque fieri posse, quia facta est facultas

Distin. 39.

Distin. 39. art. 5.

Distin. 39.

Dist. 39. q. 1. artic. 4.

Scoti.

facultas tali catholico in perpetuo diuortio permanere per votum continentie annexum sacris ordinibus.

DISTINCTIO XL.

Agitur hic de impedimento consanguinitatis, & primo ponitur conclusio hæc: consanguinitas, est vinculum aliquarum personarum ab eodem stipite descendendum carnali propagatione contractum: probat hanc S. Tho. quia omnis amicitia in aliqua communicatione consistit: ergo &c. Vbi nota, quod Riccardus vult hanc esse prædicationem causalem, ut sit sensus consanguinitas est causa vinculi, & errat, quia melius est dicere vinculum esse causam consanguinitatis, cognatorum enim vinculum est idem sanguis, & consanguinitas est communio plurium in eodem sanguine, quæ nihil aliud est, quam relatio quædam & habitudo realis ad eundem sanguinem quandoquidem sanguis est vinculum & glutinum quo plures colliguntur: consanguinitas etiam idem est, quod communicatio in sanguine. i. habere eundem sanguinem commune inter se, ut sunt illi, qui ab eodem stipite, id est patre generantur, vel immediate, ut fratres, vel mediate, ut nepotes eiusdem aui, &c. generantur, & ideo secundum quamlibet communicationem denominantur aliqui quasi colligati ad inuicem, sicut dicuntur conciuues qui habent politicam communicationem ad inuicem, & commilitones, qui conueniunt in militari negotio, & eodem modo illi, qui conueniunt in naturali coicatione dñr consanguinei, quod non solum conueniunt in naturali speciei, sed et in virtute propria ipsius indiuidui ex vno in multos traducta, ex qua contingit quandoque, quod filius non solum assimilatur patri, sed auo, vel remotis parentibus, ut dicitur lib. 4. de generatione animalium.

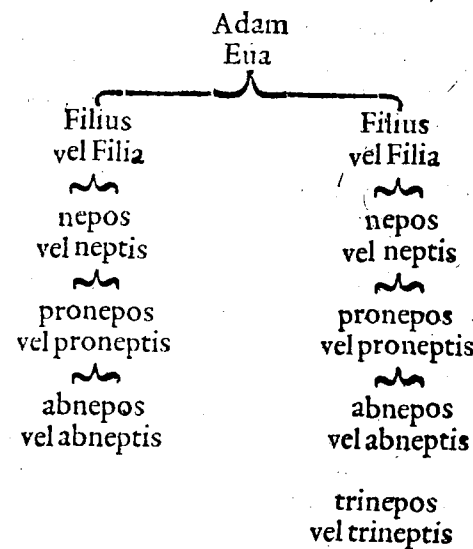
Secunda conclu. Consanguinitas rationabiliter distinguenda venit per lineas, & gradus: probat hæc S. Tho. quia consanguinitas est, relatio quædam aliquarum personarum ad inuicem: gitor, &c. Vbi nota, quod consanguinitas est, quædam propinquitas in naturali communicatione fundata secundum actum generationis qua natura propagatur, & quia communicatio est triplex, vna secundum habitudinem principij ad principiatum, & hæc est consanguinitas patris ad filium, hinc dicitur, quod parentes diligunt filios, ut sui ipsorum aliquid existentes: alia est secundum habitudinem principij ad principium, & hæc est filij ad patrem: hinc dicitur, filij diligunt parentes, ut ab illis existentes. tertia est secundum habitudinem eorum, quæ sunt ab vno principio ad inuicem, sicut fratres dicuntur ex eisdem nasci, &c.

Tertia conclu. Linea est congregatio, & collectio personarum consanguinitate coniunctarum ab eodem stipite descendendum diuersos continens gradus, hæc patet ex consensu doctorum. Vbi nota, quod sicuti est triplex cognatio. i. carnalis, spiritualis, & legalis, carnalis est, quæ nomine consanguinitatis designatur, & per carnalem generationem deriuatur: spiritualis vero est, quæ per generationem in sacro fonte baptismatis contrahitur: legalis autem, quæ per adoptionem, lege acquiritur: ita etiam triplex linea ponitur à doctoribus. i. descendenti, & ascendentiu, & transuersalium, seu transuersalis, quæ est collateralium, sed ille duæ primæ lineæ, non sunt re-

diuersæ, sed sola ratione, & consideratione, nam per eandem schalam descenditur, & ascenditur. tertia est linea transuersalis, quæ ad collaterales transuertitur, qualis est inter duos fratres, & inter duos fratruelles, qui sunt filij fratrum, & inter patruum, qui est frater patris, & filium fratris, &c.

Quarta concl. Duæ lineæ, ab eodem stipite cadentes quatuor causant gradus: patet hæc etiam conclusio ex communi descriptione, quam depingunt doctores hac figura:

Distin. 40.

Vbi nota, quod aliqui maximam confusionem faciunt indescribendo hanc arborem consanguinitatis, ut est videre apud Syluestrum verbo matrimonium VIII. nos autem posuimus sub breuitate quatuor gradus prohibitos, quia gradus est determinata propinquitas personæ ad personam secundum consanguinitatem, verbi gratia, pater respectu filij est in primo gradu. i. in prima propinquitate, respectu nepotis est in secundo gradu, id est per vnum medium. i. filium respectu pro nepotis, in tertio gradu. i. per duo media, respectu ab nepotis, in quarto scilicet per tria media, & sic descendendo, per quintum, & sextum, & ceteros.

Quinta conclusio. Consanguinitas impedit matrimonium vsque ad quartum gradum: probat hanc S. Thom. quia si consanguinitas prohiberet ultra quartum gradum ipsum matrimonium esset inutile quærit. i. & periculosum. Vbi nota, quod secundum diuersa tempora inuenitur consanguinitas secundum diuersos gradus matrimonij impedisse, in principio. n. humani generis solus pater, & mater a matrimonio repellabantur, quia tunc temporis erat paucitas hominum, & oportebat propagationi humani generis maximam curam impendere, vnde non erant remouenda nisi illa personæ quæ matrimonio in competentes erant, etiam quantum ad principale finem matrimonij qui est bonum prolis: post modum tempore Moyse plures alia personæ fuerunt exceptæ, licet permissum fuit, ut vnusquisque de cognatione sua vxorem acciperet ne successio confusio esset, postmodum in lege noua facta fuit prohibitio vsque ad septimum gradum consanguinitatis, postmodum restrictum est interdictum Ecclesie, ut prohibeatur matrimonium contrahi inter consanguineos vsque ad quartum gradum.

Sexta concl. Nullus gradus in Leuitico prohibitus modo in Euangelio prohibetur eo, quod tunc Addit. Aq. in iij. vol. Capr. E 2 pro-

prohibitus: probatur, quia lex vetus modo non obligat quatenus lex vetus est: igitur, &c. Vbi nota, quod hic sunt duæ opiniones, prima est volens omnes gradus in Leuitico prohibitos esse nunc etiã iure diuino prohibitos, & hanc opinionem sequitur Bonauent. Riccardus, & Dur. Secunda est dicēs illos gradus non esse iure diuino, sed naturali tantum prohibitos, & non omnes, sed aliquos duntaxat, & hanc sequitur Beatus Anton. Caiet. & Franciscus de Victoria addentes gradus, qui in Leuitico prohibebantur, olim matrimonium impediabant, non tamen omnes dirimebant, vt gradus affinitatis, quia multa fieri prohibentur, quæ tamen facta tenerent, nam & si prohibeantur non tamen irritantur, quia illi tantum gradus matrimonium nullum reddebant, qui lege naturali, vt in linea recta prohibebantur, licitum namque erat, tunc accedere ad vxorẽ fratris defuncti absque liberis, causa suscitandi semen, &c.

Cap. 18.

Distin. 40.

Cap. 5.

Distin. 40.

q. 154. ar. 9.

Cap. 11.

Cap. 18.

Sess. 24. c. 5.

Septima concl. Matrimonium in primo gradu lineæ recte etiam si nulla lex scripta illud irritaret esset iure naturali nullum: probatur, quia talis contractus est contra ius naturæ: ergo, &c. Vbi nota, quod hic est duplex opinio, prima tenet matrimonium inter ascendentes, & descendentes, vsque in infinitum esse iure naturali prohibitum taliter, vt in eo Papa dispensare non possit, & sic posito casu, quod Adam, vel Noe resurgeret, & vellet ducere vxorem non haberet cum qua contraheret, & hanc opinionem sequuntur iuris consulti, Scotus, & Riccard. Secunda opinio vult solum primum gradum in linea recta esse iure naturali prohibitum, & sic Papa posset dispensare, vt auus ducat neptem, & auia nepoti nubat, primus enim gradus est contra pudorem, & honorem, quem filius iure naturæ adhibere tenetur, & contractus contra ius naturæ est ipso facto nullus, propterea Apostolus 1. Cor. dicebat, auditur inter vos talis fornicatio qualis nec inter gentes, ita ut vxorem patris sui aliquis habeat, &c.

Octaua concl. Matrimonium inter fratrem, & sororem est iure naturali nullum: probatur exemplo Pharaonis nolentis credere Saram fuisse vxorẽ Abraham, quia dixit esse suam sororem: ergo, &c. Vbi nota, quod hic sunt duæ opiniones, prima est Thom. de Argentina volentis tale matrimonium esse solum contra ius canonicum, propterea Papa in hoc dispensare potest, & si aliquis infidelis haberet propriam sororem pro vxore, & conuerterentur ad fidem tale matrimonium non esse soluendum ab Ecclesia. Secunda opinio est volens matrimonia in primo gradu laterali, lege naturali esse prohibita, lege Caiet. 2. 2. & Soto in hac distin.

Nona concl. Matrimonium in secundo gradu consanguinitatis in linea laterali non est iure diuino prohibitum: probatur, quia habetur Gen. Thare genuisse Abraham, Nachor, & Aram, & tamen Nachor duxit consobrinam suam filiam Aram: ergo, &c. Vbi nota hic esse duas opiniones, prima est Glo. in cap. litteras de restitutione spoliatorum asserens talem gradum esse iure diuino prohibitum, quia ita habetur apud Leuit. alia est opinio opposita volens in hoc Papam posse dispensare, & sancitum esse hoc in Concil. Trid. vbi dicitur in contrahendis matrimonijs, vel nulla oïno detur dispensatio, vel raro, & id ex causa, & gratis concedatur, in secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos prin-

cipes, & ob publicam causam, &c. Decima concl. In aliquo casu pater tenetur ducere filiam, vt mater nubere filio: probatur, quia homo plus tenetur diligere rem publicam quam parentes: igitur conclusio vera. Vbi nota, quod hic sunt duæ opiniones prima est Caiet. 2. 2. volentis matrimonium patris cum filia esse indispensabile, vt ob nullam penitus necessitatẽ etiam propagandi humani generis posset fieri licite, & sic nec Deus dispensaret: alia est opinio quam sequitur Soto, quod si in ore non esset nisi pater, & filia, & mater, & filius compelli possent, vt inter eos matrimonium contraheret, & heret, & natura, & author eius in tali casu dispensaret, vt multiplicaret genus humanum, &c.

DISTINCTIO XLI.

Superiori dist. actum est de impedimento matrimonij proueniente ex consanguinitate, hic agitur de impedimento proueniente ex affinitate, & ponitur prima conclusio, Per matrimonium contrahitur affinitas inter vnũ coniugem, & consanguineos alterius, & contra: probat hanc S. Th. quia vir, & vxor efficiuntur vna caro per copulam carnalem: igitur sanguis vnus attingit sanguinem alterius, & contra: igitur consanguinei vnus efficiuntur affines alteri: ergo, &c. Vbi nota quod affinitas est personarum propinquitas ex carnali copula proueniens omni parentela carens: ponitur hæc vltima particula, vt distinguatur a consanguinitate quæ proprie dicitur parentela, & vt clarius intelligatur ponitur hoc exemplum, Socrates duxit vxorem mariam, vel illam illicite cognouit ex tali matrimonio seu copula, cum consanguineis Mariæ affinitatem contraxit etiam si alijs consanguineus non esset, si autem consanguineus erat, duplex impedimentum cum consanguineis vxoris habebit, alterum consanguinitatis ex parte sua, alterum affinitatis ex parte vxoris, &c.

Secunda concl. Affinitas non extinguitur si moritur persona ratione cuius est contracta: probat hanc S. Th. quia affinitas causatur ex consanguinitate, sed consanguinitas est perpetuum vinculum quandiu personæ viuunt, inter quos est consanguinitas, ergo & affinitas, & sic non soluitur soluto matrimonio per mortem illius ratione cuius est contracta, &c. Vbi nota, quod affinitas causatur ex hoc quod aliqui coniuncti sunt, non ex hoc, quod coniunguntur, propterea non dirimitur non manentibus illis personis, inter quas affinitas est contracta, hinc Apost. ad Rom. dicebat mortuo viro vxor soluitur à lege viri, non tamen ab affinitate eius consanguineorum, qui sunt superstites, immo quamuis ipsa moreretur, & postea resurgeret non posset inter consanguineos viri matrimonium contrahere, nam affinitas, vt cum moriente moritur, ita cum resurgente resurgit, &c.

Tertia concl. Per concubitum contra naturam non causatur aliqua affinitas: probat hanc S. Th. quia talis concubitus non habet commisionem seminum, quæ possit esse causa generationis: ergo, &c. Vbi nota, quod per huiusmodi concubitum carnalẽ contra naturam cum muliere, per seminationem extra vas naturale affinitas nõ contrahi aliquo pacto dicitur, quoniam quidem affinitas ipsa per illam carnalẽ copulam efficitur qua

qua vir, & vxor vna caro esse dicuntur, sed per talẽ copulam, & seminationem extra vas non commiscuntur, nec vna caro efficiuntur, propterea hæc est veritas firma, & ab omnibus sequenda.

Quarta concl. Per sponsalia impedimentum contrahitur, quod matrimonium impedit, & contractum dirimit: probat hæc S. Th. ex decreto Alex. Tertij, cap. ad audiendiã in quo prohibuit mulierem quandam eidem viro coniungi in matrimonium, quia fratri suo fuerat desponsata: igitur, &c. Vbi nota, quod sicut sponsalia non habent perfectam rationem matrimonij, sed sunt quædam præparatio ad matrimonium, ita ex sponsalibus non causatur affinitas, sicut ex matrimonio, sed aliquid affinitati simile quod dicitur publicæ honestatis iustitia quæ impedit matrimonium, sicut affinitas, & consanguinitas, & secundum eosdem gradus: & dicitur publicæ honestatis iustitia propinquitas quædam ex sponsalibus proueniens robur trahens ab institutione Ecclesiæ, propter eius honestatem, & sicut matrimonium est perpetuum vinculum, ita & prædictus modus affinitatis, &c.

Quinta concl. Affinitas contracta per copulam carnalem impedit matrimonium, vsque ad secundum gradum tantum: patet hæc ex Concilio Tridentino: igitur, &c. Vbi nota, quod olim erat triplex genus affinitatis, vt habetur ex capitulo nõ debet de consanguinitate, & affinitate, primum quod in usu esse dicitur, vt solus vir habes vxorem affinis omnibus consanguineis vxoris intra quartum gradum efficiatur, ita vt intra illum gradum mortua vxore aliquam vxorem consanguineam ducere non possit, atque eodem modo de vxore mortuo viro cõsendum est, & hoc genus olim, vsque ad septimũ gradum extendebatur. secundum est affinitas affinitatis, & tertium affinitas huius secundæ affinitatis: verum modò secundum, & tertium sunt reuocata his verbis, præterea statuit sancta synodus impedimentum quod propter affinitatem ex fornicatione contractum inducitur, & matrimonium postea factum dirimit, ad eos tantum qui in primo, & secundo gradu coniunguntur: restringi in vltioribus vero gradibus statuit huiusmodi affinitatem matrimonium postea contractum non dirimere: & sic etiam intelligenda venit conclusio quarta de sponsalibus, vt idem Concilium Tridentinum vbi supra statuit his verbis, iustitiæ publicæ honestatis impedimentum vbi sponsalia quacunque ratione valida non erunt, sancta synodus prorsus tollit, vbi autem valida fuerunt primum gradum non excedant, quoniam in vltioribus gradibus iam non potest huiusmodi prohibitio absque dispedio obseruari. & verba illius notabilis quartæ cõclusionis intelligenda sunt ante Concilium Triden. &c.

Sexta conclusio. Papa dispensare potest in omni gradu publicæ honestatis iustitiæ, quæ sumitur secundum gradum consanguinitatis non autem aliquis inferior, qui non est supra ius: probatur, quia hoc non est prohibitum, nec lege naturali, nec diuina: ergo, &c. Vbi nota, quod Adonias petiuit in vxorem Abisaac sunamitem virginem à patre relictam, quod nõ fecisset si fuisset affinis, quia in lege prohibitum erat contrahere cum nouerca, sed iustitia publicæ honestatis nondum erat introducta, quia trahit robur ex institutione Ecclesiæ, propte-

rea dispensari potest, quod quis contraheret cum sponsa vel vxore non cognita patris, vel fratris, immo effectus affinitatis præcedentis matrimonium per copulam illicite contractam est, vt in primo & secundo gradu tantum impedit & dirimat matrimonium contrahendum: si autem per copulam licitam, scilicet coniugalem vsque ad quartum gradum impedit ita, vt mortua vxore non possit vir cum consanguinea illius, vsque ad quartum gradum contrahere, vt definitum est in cap. non debet, Papa tamẽ in his dispensare potest.

Septima concl. Inter cognatos coniugum nulla est affinitas: probatur, quia affinitas nõ causatur affinitate: ergo, &c. Vbi nota, quod non sequitur sum affinis tibi, ergo sum affinis affinis tuis, & præsertim tenet de affinitate, quæ nascitur ex veris, & legitimis sponsalibus, quod est impedimentum, vsque ad primum gradum, vt dictum est ex determinatione Concilij Tridentini. dixi ex veris, & legitimis, quia olim hoc impedimentum erat ex quibuscunque sponsalibus etiam illegitimis, dummodo non essent illegitima ex defectu consensus, sed aliunde, scilicet propter consanguinitatem, aut impotentiam, &c. nunc vero ex legitimis, & veris tantum emanat, vt definitum est à Concilio Tridentino.

Octaua concl. Inter raptorem, & raptam matrimonium nullum esse dicitur: probatur, quia tale matrimonium non habet liberum assensum, sed coactum: ergo, &c. Vbi nota, quod hæc conclusio est definita expresse in Concilio Tridentino assentiente te decernit sancta synodus inter raptorem, & raptam quandiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere matrimonium, quod si rapta à rapto separata, & in loco tuto, & libero constituta illam in virum habere consenserit, eam raptor in vxorem habeat, & nihilominus raptor ipse, & omnes illi consilium, auxilium, & fauorem præbentes sint ipso iure excommunicati ac perpetuo infames omniumque dignitatum incapaces, & si clerici fuerint de proprio gradu decidant: teneatur præterea raptor mulierem raptam, siue eam in vxorem duxerit, siue non duxerit decenter arbitrio iudicis dotare, raptus enim est quado per violentiam puellæ, aut eius patri facta aliquis illa e domo patris rapit, &c.

Nona concl. Omnes filij, qui nascuntur extra verum matrimonium sunt illegitimi: probat hæc Sanctus Thomas, quia illegitimum dicitur quod est contra legem, sed illi qui nascuntur extra verum matrimonium nascuntur contra legem: ergo, &c. Vbi nota, quod quatuor sunt genera filiorum, quidam enim sunt legitimi, & non naturales, vt adoptiui, & arrogati, alij sunt legitimi, & naturales, vt illi qui nascuntur de legitimis matrimonijs, quæ sunt legitima secundum rem, vel secundum Ecclesiæ approbationem, & contrahentium reputationem, vel vtriusque vel saltem alterius: Alij vero nec sunt naturales, nec legitimi, vt illi, qui nascuntur ex adulterio, vel incestu, qui dicuntur spurij, & etiam in naturales vocantur, quia ratio naturalis talem concubitum damnat, Alij sunt qui nascuntur ex legitimo matrimonio quo ad vinculum, soluto tamẽ quo ad thorum per sic: un ordinẽ, vel religionis ingressum, isti enim dici possunt legitimi quo ad spiritualia, sed non quo ad ciuilia, vnde legitur de Genebaldo Laudunensi, qui habuit in vxorem neptem Sancti Remi- Addit. Aq. in iij. vol. Capr. E 3 gij

Distin. 40.

q. 154. ar. 9.

Distin. 41.

Distin. 41.

Distin. 41.

Distin. 41.

Distin. 41.

Distin. 41.

Distin. 41.

Distin. 41.

Distin. 41.

Distin. 41.

Distin. 41.

Distin. 41.

Distin. 41.

Distin. 41.

Distin. 41.

Distin. 41.

Distin. 41.

gij, & causa religionis mutuo se absoluerunt, & Episcopus factus, & post votum solene occulte genuerunt filium, qui ob hoc vocatus est Iatro, & successit ei in Episcopatum, licet non inueniatur, quod Papa dispensauerit, &c.

Decima concl. Filij illegitimi legitimari possunt: probat hanc Sanctus Thom. quia quod per legem introducit per legem reuocari potest, sed illegitimitas filiorum est per legem positiuam introducta: ergo potest filius illegitimus legitimari ab eo, qui habet autoritatem legis. Vbi nota, quod filius illegitimus dicitur legitimari, non quod fiat de legitimo coitu natus, quia coitus ille illegitimus iam transiit, sed dicitur legitimari in quantum damna que filius illegitimus incurrit, subtrahuntur per autoritatem legis, & sunt sex modi legitimandi duo. secundum canones, primus dum aliqui soluti ex simplici fornicatione filium susceperunt, postmodum in faciem Ecclesie contrahunt matrimonium, secundus est per dispensationem Pontificis, alij quatuor sunt secundum leges imperiales. & primus est quando pater filium naturalem curie imperatoris offert, secundus est quando pater nominat eum legitimum heredem. tertius est si deficiente alio legitimo filius ipse se curie Cesaris offerat, quartus est si pater in publico instrumento cum trium testium subscriptione eum legitimum nominet, lege de hac re Paludanum.

DISTINCTIO XLII.

Superius determinatum est de impedimento matrimonij quo ad carnale propinquitatem, hic determinat de impedimento matrimonij quo ad spirituales propinquitatem, & ponitur prima conclusio pro explicatione huius distinctionis: cognatio spiritualis est impedimentum matrimonij: probat hanc S. Tho. quia quanto aliquod vinculum est sanctius tanto est magis custodiendum, sed vinculum spirituale est sanctius quam corporale. ergo cum vinculum propinquitatis corporalis matrimonium impediatur spiritualis cognatio idem facere videtur: ergo, &c. Vbi nota, quod sicut per carnis propagationem homo accipit esse naturam, ita per sacramenta accipit esse spirituale gratia, unde sicut vinculum quod ex carnis propagatione contrahitur est naturale homini in quantum est quedam res naturalis, ita vinculum quod contrahitur ex sacramentorum successione est quodammodo naturale alicui in quantum est membrum Ecclesie, & ideo sicut carnalis cognatio impedit ipsum matrimonium, ita spiritualis ex statuto Ecclesie, &c.

Secunda concl. Si spiritualis cognatio antecedit matrimonium, tunc impedit contrahendum, & dirimit contractum: hanc conclu. est definita. 30. q. 1. cap. si vir de cognatione spirituali, & can. dictum, & ad limina: ergo, &c. Vbi nota, quod spiritualis cognatio est propinquitatis personarum proueniens ex sacramenti datione, vel ad intentionem, fit enim baptizans, ac subinde susceptor quem patrum appellant pater spiritualis pueri baptizati dans enim sacramentum representat personam Dei, ideo efficitur pater spiritualis, que ad modum Deus est pater omnium: tenentes vero illum, qui suscipit sacramentum representant matrem spiritualem. f. Eccle-

fiam: illud ergo vinculum patris spiritualis, & matris spiritualis dicitur cognatio spiritualis, & hac doctrina habetur manifeste extra de cognatione spirituali, cap. veniens vbi dicitur si confiterit B. mulierem. C. viri filium de sacro fonte leuasse antequam desponsasset uxorem inter eos diuortium appellatio postposita celebretis. qua propter ex his palam fit quomodo cognatio spiritualis non tantum impedit matrimonium contrahendum, sed etiam dirimit contractum, si antecedit, &c.

Tertia concl. Si cognatio spiritualis sequitur matrimonium non dirimit vinculum matrimonij: probatur, quia nihil dirimit matrimonium, quo ad vinculum nisi mors: ergo, &c. Vbi nota, quod hic est considerandus actus matrimonij, postponendo vinculum: quando quidem spiritualis cognatio, aut inducitur causa necessitatis, sicut cum pater baptizat puerum in articulo mortis, & tunc non impedit matrimonium quo ad actum ipsum ex neutra parte, aut inducitur extra casum necessitatis ex ignorantia tamen, & tunc si ille ex cuius actu inducitur diligentiam adhibuit est eadem ratio, sicut & de primo, aut ex industria extra casum necessitatis, & tunc ille ex cuius actu inducitur, amittit ius petendi debitum, sed tamen debet reddere, quia ex culpa eius non debet aliquod incommodum alius reportare, &c.

Quarta concl. Cognatio hanc spiritualis originem habet ex statuto Ecclesie: probatur, quia talis cognatio spiritualis non erat in lege nature, nec Moysi: ergo, &c. Vbi nota, quod baptizans, & suscipiens, seu tenens patres spirituales declarantur per Ecclesiam, eo quod per sacramentum gratia infunditur que animam vitam tribuit aeternam, iuxta verbum Christi, nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritu Sancto non potest introire in regnum Dei, & licet in circuncisione gratia conferebatur, tamen quia non conferebatur ratione sacramenti, sed fidei, nulla contrahebatur cognatio, &c.

Quinta concl. Cognatio spiritualis solummodo per duo sacramenta. s. baptismi, & confirmationis contrahitur: probat hanc S. Th. quia per hanc duo sacramenta significatur duplex illa generatio. s. in vtero Ecclesie per baptismum, & extra vterum per confirmationem: ergo, &c. Vbi nota hic esse tres opiniones, prima est dicens spirituales generationem effici per septem actiones incipiendo a primo pabulo salis sacramenti vsque ad confirmationem factam per Episcopum, sicut per septiformem datur gratia Spiritus Sancti, & sic per quamlibet harum actionum contrahitur cognatio spiritualis: pabulum salis nominatur dum inter catechizandum catechumenum sal eius ori apponitur, & hac opinio refertur 30. q. 1. cap. peruenit que opinio non probatur. secunda est opinio asserens cognationem spirituales contrahi per tria. s. baptismum, catechismum, & confirmationem, que etiam opinio reprobat, prout numerat Catechismus inter sacramenta: est ergo tertia opinio S. Th. in conclu. posita vera, & sequenda.

Sexta conclusio. Per Catechismum non contrahitur cognatio spiritualis, quia Catechismus, seu exorcismus non generat Christianum, nec in vtero materno, nec extra vterum: ergo, &c. Vbi nota hic esse tres opiniones, prima est cuiusdam Glofse volentis etiam per Catechismum contrahi spirituales cognationem, & mouetur ex quoda decretum Bonifacij

Bonifacij VIII. lib. 6. de cognatione spirituali, vbi dicitur quod per Catechismum qui precedit baptismum, contrahendum matrimonium impediri: alia est opinio diceas, quod in Catechismo fit quedam professio futuri baptismi, sicut in sponsalibus fit quedam sponsio futurarum nuptiarum, unde sicut in sponsalibus contrahitur quidam motus propinquitatis, ita & in Catechismo ad minus impediens contrahendum: tertia est opinio in conclusione posita, que fundatur in Concilio Trid. ponente tantum per baptismum, & confirmationem contrahi spirituales cognationem, &c.

Septima concl. Tempus, quo talis spiritualis cognatio contrahitur est, quando quis tenet infantem dum sacerdos infundit aquam super puerum: probatur: quia tunc proprie generatur Christianus: ergo, &c. Vbi nota ne decipiaris, vt communiter decipiuntur nonnulli, arbitratur enim vulgus, quod qui ducunt infantem, eumque in Ecclesiam comitantur patrini quos ipsi nominant existant, quod quidem rationi absconum est, quia neque illi qui puerum ad valuas Ecclesie, vel super fontem ad Catechismos, & exorcismos, & vnctiones tenet, vlla contrahit cognationem, quia nec sacerdos illam contrahit, saltem que matrimonium dirimat: unde si contingeret, vt Titius puerum baptizandum ad omnes illas ceremonias teneret, sed eo tempore quo baptizandus est alter infantem acciperet, qui eundem aqua infunditur, teneret vel de fonte leuaret, solus ille secundus cognationem contraheret non autem Titius. & ex hoc excluduntur multi errores, solent enim femine esse auidae vt dicantur comatres, & ideo tangunt puerum. & tamen ridiculum est dicere, quod tangere digito, aut manu sufficiat, quia requiritur, quod sic eum, quis tangat vt teneat vel leuet ex sacro fonte.

Octaua concl. Cognatio spiritualis non contrahitur per procuratorem: probatur, quia actio susceptoris, & patrini consistit in actione personali: igitur, &c. Vbi nota, quod hanc conclusio fundatur super Concilium Tridentinum determinans, vt vnus tantum siue vir, siue mulier, baptizatum de baptismo suscipiant, inter quos, & baptizatum ipsum & illius patrem, & matrem, nec non inter baptizatum, & baptizatum baptizati que patrem, ac matrem tantum spiritualis cognatio contrahatur, & sic decipiuntur omnes illi qui mittunt procuratorem, & nuncium ad contrahendum cognationem spirituales, licet canonice oppositum teneant, quia etiam matrimonium per procuratorem contrahitur, tamen allucinatur, quia matrimonium est quiddam contractus, non est ita baptismus, & sacramentum confessionis, hinc nullus potest confiteri, & sacramentaliter absolui per procuratorem, ita etiam spirituales cognationem contrahere. questio tamen hac fuit valde agitata in publica congregatione Illustriissimi Cardinalis Sanctae Seuerinae Romae 1583. in qua tractabatur de rituali curatorum, & cum essent varij doctores ex vtraque parte consuluerunt sanctissimum D. Gregor. 13. vt veritatem decideret, ipse tamen noluit propter magnos principes, qui mittunt procuratorem multoties ad tale opus peragendum, &c.

Nona concl. Cognatio legalis matrimonium impedit: probat hanc Sanctus Thomas ex eius de-

finitione, quia cognatio legalis est quedam proximitas proueniens ex adoptione: ergo, &c. Vbi nota, quod lex diuina illas personas a matrimonio exclusit, quas necesse erat habitare simul, & quia filius adoptatus conuertatur in domo patris adoptantis, sicut filius naturalis, ideo lege humana prohibitum est ne inter eos fiat matrimonium, & talis prohibitio est confirmata per Ecclesiam, &c.

Decima concl. Nuptiae secundae licite sunt: probat hanc Sanctus Thomas, quia Abraham secundas nuptias contraxit: ergo, &c. Vbi nota, quod hanc conclusio ponitur contra Montanum haereticum damnatam secundas nuptias, & errabat Montanus, quia vinculum matrimoniale durat vsque ad mortem ideo moriente altero coniugum, superstes potest adire secundas nuptias, & tertias, & sic deinceps, &c.

DISTINCTIO XLIII.

Am superius Magistri sententiarij, que omnes determinarunt de sacramentis que pertinent ad statum Ecclesie militantis, in hoc loco incipiunt disputare, & differere de ultimo termino pertinente ad Ecclesiam, scilicet de resurrectione, & de remuneratione, & pro notitia tanti negotij, ponitur prima conclusio talis: Nullum corruptum potest per agens naturale idem numero reparari: probat hanc Sanctus Thomas quarto Quolibeto, quia alietas motus, & mutationis infert alietatem eorum, que per motum, & mutationem producuntur, sed quod bis producitur per agens naturale, duplici motu vel mutatione producitur: igitur non idem numero, sed specie producitur. Vbi nota hanc conclusionem esse positam contra philosophos asserentes maxime Platonicos per circuitus temporum eadem redire, quia post 36. millia annorum omnia eadem redeunt, ratio eorum erat, quia redeunte causa redibit idem effectus, tunc autem omnia corpora caelestia redibunt ad eundem situm, quia supponendo illud Ptolomaei in Aimagesto quod celum stellatum moueatur in centum annis vnogradu contra motum diurnum, sequitur quod complebitur motus ille ab oriente in occidentem in 36. millibus annorum, quam opinionem Beatus Augustinus reprobat duodecimo libro de ciuitate Dei: ex quo loco suscepit Sanctus Thomas tuam hanc conclusionem.

Secunda conclusio. Per diuinam potentiam res permanens si fuerit corrupta, vel annihilata potest eadem numero reparari: probat hanc Sanctus Thomas vbi supra, quia omne non implicans contradictionem est Deo possibile, sed permanens corruptum, vel annihilatum, idem numero reparari sine motu & mutatione, nullam implicat contradictionem: ergo, &c. Vbi nota conclusionem istam esse positam contra Durandum in presenti libro dicentem saluo meliori iudicio, & salua reuerentia diuinae potentiae, cui subest omne quod est possibile, quod nullum permanens corruptum potest idem numero reparari, & in hac parte valde reprehendendus est hic doctor, tanquam male sentiens de potentia, scribitur enim Sap. Tu es domine, qui vitae, & mortis habes potestatem, & deducis ad portas mortis, & reducis: & Christus in Euangelio di-

Dis. 41. ar. 3

Dis. 42. q. 1. artic. 1.

Dis. 42. q. 1. artic. 1.

Dis. 42. q. 1. artic. 1.

Dis. 42. q. 1. artic. 1.

Dis. 42. q. 1. artic. 1.

Dis. 42. q. 1. artic. 1.

Dis. 43. ar. 1. Gen. c. 25.

Dis. 43. q. 1. q. 5. artic. 3.

Cap. 13.

Quolib. 4. q. 5. art. 3.

Dis. 43. q. 3. artic. 2.

Cap. 16.

4. cōt. gent. Cap. 81.

xit potens est Deus de lapidibus his fuscitare filios Abraham, lege de hac conclusione Franc. Ferrarien. Tertia conclu. Nulla res successiua corrupta, vel annihilata potest quacunque potentia eadem numero reparari: probat hanc S. Tho. vbi supra, quia implicans contradictionem est Deo possibile, sed successiuum annihilatum, vel corruptum, idem numero reparari implicat contradictionem in se: ergo, &c. Vbi nota, quod hæc conclusio ponitur contra Aureolum tenentem hic Deum posse omnem rem successiuam corruptam præter tempus eadem numero reparare, siue illa sit motus, siue actio, siue relatio, & in hoc nulla implicatur contradictio. & allucinatus est hic vir non intelligens conclusionis mentem quæ non intendit rem annihilatam non posse eandem numero redire per diuinam potentiam absolute, sed quod non potest redire per diuinam potentiam regulatam sua sapientia, non. n. decet Deum, vt rem annihilatam iterum ad esse reducat, nam cum annihilatio ad hoc tendat, vt res omnino non sit, superflue videretur Deus aliquid annihilare, si iterum illud vellet in esse restituere. argumenta, quæ sunt contra has conclusiones, vide optime soluta à Capreolo in prima quæst. &c.

Quarta concl. Resurrectio mortuorum non solum fide tenetur, sed etiam naturali ratione probabiliter cōuincitur: hanc probat S. Tho. quarto contra gent. quia illud quod est secundum naturam animæ dicitur esse probabile quod aliquando retineat, sed esse coniunctum corpori est secundum naturam animæ separatæ, & immortalis: ergo probabiliter conuincitur quod ipsa aliquando reuiniatur corpori, &c. Vbi nota, quod de fide tenendum est futuram resurrectionem mortuorum, vt ait Iob, scio quod redemptor meus uiuit, & in carne mea videbo, &c. rationibus naturalibus nullo pacto probari potest, quia à priuatione ad habitum non est regressus, tamè similitudinibus, & rationibus topicis declaratur, vt facit Apostolus 1. Corinth. si in hac vita tantum sperantes inquit fumus in Christo miserabiles fumus omnibus hominibus, &c. & hoc est contra Scotum hic volentem oppositum huius veritatis, suas tamen rationes quæ nullius roboris sunt soluit Capreo. hic, & Caiet. p. p. vt clare intueri poteris.

Quinta concl. Licet resurrectio sola diuina virtute perficiatur, tamen Angeli cooperabuntur ad aliquid præambulum resurrectioni: probat hanc Sanctus Thomas, quia in omni transmutatione diuinitus facta Deus vtitur ministerio Angelorum, sed resurrectio mortuorum est huiusmodi: ergo, &c. Vbi nota, quod opus est particulas, & reliquias corporum in vnum locum congregare: vbi reficienda sunt corpora, opus autem illud manifestum est esse ministrandum per Angelos, quippe qui non possunt in instanti corpus mouere, tum quia actio quæcunque corporea facta in instanti arguit virtutem infinitam, vt patet in creatione quam Angeli non habent, tum quia motum præsertim locale fieri in instanti implicat contradictionem, vnde scribitur apud Matth. & mittet Angelos suos cū tuba, & voce magna, & congregabunt electos eius à quatuor ventis, &c. cōgregatis ergo illis particulis, & cineribus, corpus organizabitur, & ei anima vnietur diuina virtute in instanti, & hoc est contra Petrum Aureolum

Cap. 79.

Cap. 19.

Cap. 15.

Distin. 43.

q. 75. art. 6.

Dif. 43. q. 1. articu. 1.

Cap. 24.

Minoritam male intelligentem hanc veritatem, vt videre poteris apud Capreolum in solutione suorum argumentorum.

Sexta cōcl. In resurrectione aliquid fit in instanti, & aliquid fit in tempore: probatur, quia quod operatur virtute diuina fiet in instanti, quod autem ministerio angelorum fit in tempore: igitur &c. Vbi nota, quod Deus sua operatione à motu cause secunde, tempore, & loco, quæ sunt indiuiduales non dependet, potest enim sua omnipotentia in instanti operari, quia nulla causa naturalis cum Deo ad mortuorum resurrectionem concurret quo ad organizationem, & animationem, collectio autem puluerum fit ab angelis in tempore. Imperceptibili à nobis, & hoc est quod ait Apostolus in momento, & in ictu oculi mortui resurgent, &c.

Septima concl. Omnes homines resurgent simul in eodem instanti: probat S. Tho. quia Deus cuius virtute fit resurrectio, operatur in instanti: ergo, &c. Vbi nota, quod sicut Deus in instanti creauit celum & terram, & omnia alia iuxta illud, qui manet in æternum creauit omnia simul, sic erit, & in resurrectione, nõ enim requiritur ibi tempus ratione subiecti, quia corpus illic non prestat nisi obedientiam causæ supranaturali cui resistere nõ potest, quo minus formam quemadmodum diuina virtus intulerit suscipiat. est difficultas maxima in verbis Apostoli ad Thez. sed vide ibi S. Tho. & Caiet.

Octaua concl. Resurrectio fienda erit de nocte: probat hæc S. Th. quia resurrectio Christi est exemplar nostræ resurrectionis, sed resurrectio Christi fuit de nocte, vt ait B. Greg. in Homilia Paschali: ergo, & nostra resurrectio erit de nocte. Vbi nota hic esse duas opiniones: altera est Calsiodori super illud Psalmi media nocte surgebam ad confitendum tibi, vult enim hic Doctor, quod resurrectio est fienda in media nocte, iuxta etiam illud Matth. media nocte clamor factus est: etiã quia Dominus ad eripiendum populum de Aegypto in noctis medio percussit omne primogenitum. alia est opinio S. Tho. affirmantis horam temporis qua fiet resurrectio pro certo sciri non posse, tamen satis probabiliter dicitur, quod fiet in crepusculo, sole existente in oriente, & luna in occidente, quia in tali dispositione sol & luna creduntur creati, vt sic eorum circulatio compleatur penitus per reditum ad eundem punctum, vnde de Christo dicitur quod resurrectio tali hora, &c.

Nona concl. Omnes resurgent in locis in quibus fuerunt sepulti, probatur ex verbis Ezechielis dicens ego aperiam tumulos vestros, & educam vos de sepulcris vestris popule meus: igitur &c. Vbi nota, quod mortui resurgent in illis locis in quibus tempore resurrectionis erit pars principalior corporis, siue ibi à principio fuerint sepulta eorum corpora, siue non. Alij dicunt, quod nõ est maior ratio, quod quis resurgat in loco vbi fuerit aliqua pars corporis illius, quam alia, quia cōtingit, quod mediata erit in vno loco, & medietas in alio, Alij volunt resurrectionem omnium fieri in valle Iosaphat, ubi erit futurum iudicium. Alij & melius, quod ubi Deus uoluerit: sed probabilius ubi fuerint sepulta, &c. lege Riccardum hic.

Decima concl. Corpora eorum qui reperti fuerint uiui in die iudicij corrumpentur, & postea statim

1. Cor. 15.

Dif. 42. q. 1. articu. 1.

Cap. 19.

Cap. 4.

Dif. 43. q. 1. articu. 3. Hom. 23.

Psalm. 108.

Cap. 25.

Exod. 12.

Dif. 43. q. 1. articu. 3.

Cap. 5.

Dif. 43. q. 1. articu. 3.

Cap. 15.

Cap. 19.

Cap. 81.

tim resurgent cum alijs: probatur ex verbis Apostoli statutum est hominibus semel mori: ergo, &c. Vbi nota, quod hæc est pena. scilicet mors, quæ imposita fuit propter culpam originalem, cinis es, & in cinerem reuerteris, quam penam omnes contraxerunt præter Christum dominum, qui & ipse mori voluit ad delenda peccata ceteri autem omnes moriuntur propter peccatum quod traxerunt à primis parentibus, &c.

DISTINCTIO XLIII.

Superiori distinctione disputatum est de resurrectione ipsa, in presenti agitur de conditionibus resurgentium, & ponitur prima conclusio talis: ad veritatem resurrectionis requiritur, quod anima resumat idem corpus numero quod prius habuit: probat hanc S. Tho. ex dicto Iob quem visurus sum ego ipse, & nõ alius, & loquitur de visione post resurrectionem: ergo idem numero homo resurget. Circa quam nota, quod fuerunt varietate opinionum, nam quidam Philosophi posuerunt animas à corpore separatas iterato corporibus coniungi per viam generationis, & ista coniunctio nõ erat ad idem corpus numero: quidam autem posuerunt animas iterato coniungi corporibus cælestibus vel etiã corporibus subtilibus in modum venti. Quidam vero, vt est Durandus, & Ioannes de Neapoli Quolib. 6. negant quod idem corpus nempe illud cadauer, quod anima separata reliquit, rediturum, immo affirmant, neque per absolutam Dei omnipotentiam fieri posse, vt illa res cuius essentia totaliter perijt, rursus reparetur siue successiua sit, siue permanens: & addit Ioannes, quod si anima Petri vniretur materiæ Pauli, vel lapidis esset idem Petrus numero, qui fuit, rei tamen veritas posita est in conclusione, quod idem ipse homo qui per mortem cecidit, est in vitam resurrecturus, & est propositio de fide, vt ait Augu. 8. de Trin. quod resurgere idem est, quod reuiuiscere, nemo autem reuiuiscit, nisi qui mortuus est rursus uiuat, si enim nõ idem Lazarus, qui obierat resurrexisset non fuisset illa Lazari resurrectio, sed substitutio vnus pro alio, & hoc expresse docet Apost. 2. Cor. omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi vt referat vnusquisque propria corporis prout gessit: si autem non idem homo qui natus, & mortuus est resurgeret, nemo propria corporis recipe-ret prout gessit, &c.

Dif. 42. q. 1. articu. 1.

Cap. 19.

Dist. 6.

Cap. 5.

Cap. 5.

Dist. 43. q. 1. articu. 3.

Cap. 15.

Cap. 19.

Cap. 81.

trus, & Paulus distinguuntur numero, &c. Vbi nota, quod hoc est principium in doctrina S. Thomæ nempe distinctionem numeralem prouenire ex materia ipsa, vnde p. p. volens probare Angelos differre specie contra Scotum aiebat, ea quæ conueniunt specie, & differunt numero, conueniunt in forma, & distinguuntur materialiter, sed Angeli non sunt compositi ex materia, & forma, ergo nõ sunt eiusdem speciei: vbi vides materiam esse causam distinctionis numeralis, & principium indiuiduationis, patet ergo, quod si Paulus haberet aliam materiam in resurrectione ab illa quam habuit in uita, non esset idem numero, &c.

q. 50. art. 4.

Dif. 44. q. 2. articu. 1.

Distin. 44.

Cap. 22.

Distin. 44.

Dif. 42. q. 13.

Dif. 44. q. 2. articu. 2.

Quarta concl. Corpora Sanctorum post resurrectionem erunt passibilia passione communiter dicta: probat hanc S. Tho. quia sensus beatorum sentiunt obiecta sibi conuenientia: ergo, &c. Vbi nota, quod omnis receptio passio aliquo modo dicitur, & omne receptiuum formæ conuenientis est etiam aliquo modo passiuum, & sensus cōiuncti actibus suis sunt perfectiores, quàm non coniuncti. & quia beati habebunt sensus in maxima perfectione, propterea omnes eorum sensus erunt in suis actibus, & cum hæc passio cōmuniter dicta sit passio perfectiua, nihil autem perfectionis a beatis est auferendum, hinc optime dictum est beatorum corpora hac passione esse passibilia, &c.

Quinta concl. Corpora beatorum post resurrectionem non erunt passibilia passione proprie dicta: probat hanc S. Tho. quia talis passio importat uiolentiam, & inordinationem naturæ: ergo, &c. Vbi nota, quod passio proprie dicta est motus præter naturam, ut ait Dam. 2. lib. fidei orthodox. est etiã abiectio alicuius conuenientis, & receptio disconuenientis, quæ omnia longe sunt à corporibus beatorum, &c.

Sexta concl. Hæc impassibilitas conueniens corporibus beatorum prouenit ex pleno dominio animæ supra corpus: probat hanc S. Tho. quia anima beata perfectissime percipit suum corpus post resurrectionem, ergo excludit omne agens contrarium: ergo ex pleno dño quod habet supra corpus, &c. Vbi nota hic esse varias opiniones theologorum, nam aliqui uolunt hanc impassibilitatem prouenire ex conditione elementorum, quæ aliter se habebunt, tunc in corpore quàm modo se habet. Aliqui uero dicunt hoc prouenire ex natura quinti corporis, quam ponunt uenire in compositionem humani corporis ad conciliandum elementa in quadam harmonia. Aliqui affirmant id esse ex cessatione motus diurni. Aliqui autem vt Scotus scribit, id prouenire ex diuina voluntate non coagente causa secunda corruptiue, sed impediende, vt fuit de igne in camino, qui non egit ad consumptionem trium puerorum. Aliqui sunt etiam qui docent id prouenire ex carentia potentie passiuæ, sed opinio S. Th. est, quod talis impassibilitas prouenit non ex causa extrinseca, sed intrinseca, quia corpus humanum beati erit perfecte subiectum animæ rationali, sicut etiam ipsa perfecte erit Deo subiecta, & ideo in corpore glorioso non poterit esse aliqua mutatio contra dispositionem illam qua perficitur ab anima, & ideo corpus illud erit impassibile, &c.

Septima concl. Corpora beatorum erunt subtilia propter plenam dominium animæ super corpus: probatur

probat, quia corpus dicitur subtile, uel ex paruitate quantitatis, uel ex paucitate materiae, uel ex completissima sui perfectione per formam, sed non possunt talia corpora dici subtilia primo, & secundo, modo: ergo tertio modo. Vbi nota, hic esse etiam diuersas sententias Doctorum, nam aliqui dixerunt corpora beatorum dici subtilia, eo modo quo substantiae spirituales subtiles uocantur: quia post resurrectionem corpora uertuntur in spiritum: alii uero dicebant corpora talia dici subtilia admodum rarefactionis, quia erunt similia aeri, uel uento: sed tam prima, quam secunda, sententia est heretica, ut est uidere apud Augustinum 13. libro de Ciuitate Dei, & opinio S. Tho. est secundum ueritatem, quod talis subtilitas est ex dominio animae supra corpus ratione cuius animae corpus dicitur spirituale, quia est omnino spiritui subiectum, &c.

Cap. 20.

Distin. 44.

Quaest. 5.

Octaua conclusio. Talis subtilitas dicitur corporis, & est per aliquam formam inhaerentem corpori glorioso: probatur ex diffinitione dotis quae est perpetuus ornatu animae, & corporis, uitae sufficiens in aeterna beatitudine iugiter perseverans: ergo, &c. Vbi nota, quod haec conclusio ponitur contra Dur. uolentem hic dotem subtilitatis non esse qualitatem inhaerentem corpori glorioso: & allucinatus est Duran. non considerans beatitudinem corporis gloriosi, & eius dotes proportionari beatitudini animae gloriose, & eius dotibus, sed beatitudo animae, & eius dotes sunt quaedam formae positivae inhaerentes animae beatae: igitur simile iudicium facere debuit Duran. de dotibus corporis glorificati, quod tamen non considerauit, &c.

Distin. 44. Quaest. 2. Artic. 2.

Cap. de uacu.

Nona conclusio. Corpus gloriosum non habet ratione subtilitatis, quod possit esse cum alio corpore in eodem loco localiter: hanc probat S. Tho. hic, quia manente causa manet effectus, sed cum dote subtilitatis manet causa incoposibilitatis duorum corporum ad simul existendum in eodem loco: ergo cum illa dote manet effectus, &c. Vbi nota, quod ut docet Arist. & Auer. 4. Phys. impossibilitas essendi duo corpora in eodem loco ex eorum terminis Mathematicis prouenit, id est ex dimensionibus quantitatis, unde si cubus nempe quadrata quantitas absque Physico corpore esset in loco, non posset secum aliud corpus ibidem compati, siue si sint duo corpora unice habentia quantitatem, ut materia, & forma ligni in eodem loco adaequato: hinc ergo lumine naturali colligitur, duo corpora non posse penetratiue in eodem existere loco, &c.

Distin. 44. Quaest. 2. Artic. 2.

Ioan. 20.

Quaest. 6.

Quaest. 16.

Decima conclusio. Diuina uirtute duo corpora possunt esse simul in eodem loco: probat hanc D. Tho. quia Beata Virgo miraculose filium suum peperit, sed in illo partu oportuit duo corpora esse simul in eodem loco, quia corpus pueri exiens claustra pudoris non fregit: igitur, &c. addit quoque quando Christus intrauit ianuis clausis ad discipulos suos. Vbi nota, quod hic sunt tres opiniones. prima est Palud. & Dur. asserentium per nullam potentiam fieri posse, ut duo corpora sint simul in eodem loco, secunda est opinio Scoti hic uolentis duo corpora posse esse simul ratione dotis subtilitatis: tertia est opinio S. Tho. in conclusione posita, & sequenda, & est de fide secundum communem interpretationem sacrae scripturae, quia Christus na-

tus est clausis claustris uirgineis, surrexit clauso sepulchro, & ascendit ad patrem penetrando caelos, &c.

Vndecima conclusio. Ignis inferni affliget corpora damnatorum, probat hanc S. Tho. quia sicut corpus beati praemiabitur in Paradiso, ita & corpora damnatorum cruciabuntur in inferno per ignem: &c. Vbi nota, quod haec conclusio ponitur contra Dur. Aureol. & Henricum uolentes non esse ibi passionem afflictionem realem, sed est ibi sola apprehensio sine immutatione reali, quae causat dolorem, & maiorem, quam si esset ibi realis immutatio, quia ignis non immutabit corpora eorum comburendo, &c. & allucinatur isti, quia tangibile in proportionatum harmoniae tactus approximatum se sui, & corpori non omnino subiecto dominio naturae natum est affligere sensum, sed ignis inferni taliter se habebit ad corpora damnatorum, & tactum illorum, ideo necesse est ea realiter affligere: uerum tamen est, quia non alterabit ea a sua naturali qualitate, quandoquidem cessante primo motu cessabit omnis motus corporum alternatiuus a sua naturali dispositione, sed post resurrectionem cessabit primus motus, qui est primi mobilis, propterea non alterabit ea a sua naturali qualitate, sed patienter sine mutatione naturalis dispositionis, & sic erunt passibilia, & incorruptibilia, &c.

Distin. 44. Quaest. 3. Artic. 1.

Distin. 44. Quaest. 3. Artic. 1.

Duodecima conclusio. Anima separata potest pati, & affligi ab igne corporeo. probat hanc S. Tho. hic, omne illud, quod impeditur a proprio motu, uel inclinatione ab aliquo patitur ab illo, sed anima separata impeditur ab igne in aeterna, a sua naturali, & propria inclinatione: ergo, &c. Vbi nota esse uarias sententias theologorum circa hanc conclusionem. Quidam dicunt animam recedentem a corpore trahere secur. sensum, scilicet imaginationem, & quod ex imaginatione illa, & concupiscibilitate afficitur anima beata ad letitiam, & damnata ad tristitiam: quidam uero affirmant animas pati ab igne corporeo per intellectualium uisum illius ignis, quia cremari se aspiciunt crematur: alij scribunt, quod sola apprehensio, qua anima apprehendit ignem, ut sibi nocentem sufficit ad nocendum, & tristitiam, alij autem existimant ignem dupliciter posse considerari, primo ut est quaedam res corporea, & sic non agit in animam, secundo, ut est instrumentum uindictae iustitiae Dei, & sic eam affligit: alij arbitrantur, ut est Caie. in quodam suo sermone animam pati ab igne, quia ibi cum daemonibus est priuata libertate, & quasi igneis catenis ligata: hoc autem maxime derogat suae naturali dignitati. alij existimant, ut Dominicus a Soto, animam ibi hoc modo pati, quia quemadmodum anima dum corpus quod in hac uita uiuificat, exurit, suspeditur, suffocatur, uerberatur, &c. patitur peculiarem afflictionem, & tristitiam, ita in inferno exuta a corpore eadem tristitiam, & afflictionem sentit, quam passura est dum corpus, quod resumpsit, sensualiter dolorem patitur, &c. Ego autem dicerem opinionem S. Tho. esse animam pati in inferno per detentionem, detinetur enim ibi tanquam in ergastulo fatido, existente instrumento diuinae iustitiae, &c.

Decimatertia conclusio. Priuatio diuinae uisionis est principalis pena damnatorum: hanc probat S. Tho. 3. contra gentiles, quia illa poena est maxima poena damnati, per quam priuatur ultimo fine

Cap. 14. Distin. 44. summa

summe desiderato, sed priuari diuina uisione, & a fruitione est huiusmodi ergo, &c. Vbi nota, quod haec conclusio est contra Aur. hic dicentem principalem penam, & miseriam damnatorum principalem, & essentialius, & formalius consistere in aeterna displicentia, quam habent de Deo, quam in priuatione diuinae uisionis, quia illa habet maiorem rationem detestabilis, & deceptus est ualde non animaduertens penam damni non solum esse in se mala, uerum etiam esse causam omnium aliarum penarum scilicet, & poenae sensus, & displicentiae, & odii & commustionis, & detentionis in inferno, & breuiter omnium malorum, quae patiuntur damnati, nam ut uisio diuina, & fruitione est omnium bonorum radix, ita & priuatio eiusdem uisionis est omnium malorum fons, & origo, &c.

DISTINCTIO XLV.

Superius determinatum est de his, quae spectant ad resurrectionem, in hac praesenti distinctio agit de his, quae pertinent ad remunerationem, uel punitionem resurgentium, & ponitur prima conclusio talis: beati uident in uerbo. orationes uocales eis directas, probat hanc S. Th. quia haec cognitio spectat ad eorum gloriam, ut auxilium indigentibus praebent ad salutem: ergo &c. Vbi nota, quod quilibet beatus uidet omnia, quae ad ipsum spectant id est, quae suae curae mandata, & commissa sunt, sicut anima Christi uidet omnia indiuidua praeterita praesentia, & futura, cuiuscumque speciei, & omnium hominum cogitationes, & actiones, quia est futurus iudex uiuorum, & mortuorum, & usus omnium rerum, quae sub sole sunt, sic Beatus Petrus uidet in uerbo omnia singularia pertinentia ad Ecclesiae ministerium, quia illi mandata sunt Ecclesia, sic & Beatus noster Patriarcha Domini in uerbo in diuina essentia, quae spectant ad statum sui ordinis, sic & Beatus Franciscus, & B. Apollonia uidet omnes orationes uocales ei a suis deuotis exhibitas, &c.

Distin. 45. Quaest. 3. Artic. 1.

Distin. 45. Quaest. 3. Artic. 1.

Secunda conclusio. Beati uident in uerbo, deuotiones mentales, & cogitationes eorum, quae eis afficiuntur. probat hanc S. Th. quia diuina essentia est sufficiens medium cognoscendi omnia: igitur uidens eam, uidet, quae ad ipsum attinent: ergo &c. Vbi nota, quod haec conclusio ponitur contra Duran. & aliquos Doctores anglicos, qui nullo modo esse potest, ut uerificetur haec conclusio asserunt, quandoquidem beati non cognitione naturali, nec beatifica, nec reuelata mentales cogitationes uide re ualet, hinc talis conclusio, est omni ex parte falsa, & decepti, sunt quia has mentales cogitationes uisione beatifica non formaliter sed causaliter uident, quia ex hoc ipso, quod uidet ipsi beati uerbum, seu diuinam essentiam, debetur eis, quod suo tempore innotescant ipsis spectantia ad ipsos, inter quae sunt deuotiones mentales, & cogitationes eorum, qui eis afficiuntur, aliter uisio illa non substantialiter constitueret illos beatos, beatitudo enim est status omnium aggregatione bonorum perfectus, &c.

Distin. 45. Quaest. 3. Artic. 1.

Cap. 5.

Tertia conclusio. Debemus interpellare sanctos ut orent pro nobis. probat hanc S. Tho. ex uerbis Iob, uoca ergo si est, qui tibi respondeat, & ad aliquem sanctorum conuertere, uocare autem nostrum,

ut Gregorius ibidem dicit est humili corde, & precibus ad sanctos conuerti, ut orent pro nobis ad Deum. Vbi nota, quod haec conclusio ponitur contra haereticos negantes hanc ueritatem, quorum primus fuit Eustachius quidam propter hunc errorem, & multos alios in concilio Gangrensi damnatus, sed postea eundem errorem suscitauit Vigilantius Gallus Barchinonensis Ecclesiae presbiter aduersus quem bis de hac re scripsit Beatus Hieronymus eundem errorem postmodum tutati sunt ualde ses, qui omnium sanctorum festiuitates ab Ecclesia auferre conati sunt, sic & Martinus Lutherus Ioannes Oecolampadius, & multi alij sequaces Martini hac haeresi detinentur, dum praedicarent suis populis sanctos non esse ab hominibus honorandos, neque oportet illos orare, & tamen sic docentes destruant totam scripturam sacram tum ueteris tum noui testamenti, scribitur enim Exodi, quod Moy-

Lib. 5. m. raliu. v. Cap. 30.

Cap. 32.

Distin. 45. Quaest. 3. Artic. 3. Cap. ulci.

ses orauit pro peccato populi dicens, quiescat irata tua, & esto placabis super nequitia populi tui, recordare Abraham, Isaac, & Iacob, & Israel seruorum tuorum, &c. & sequitur infra, placatusque est Dominus ne faceret malum, quod locutus fuerat aduersus populum suum, si ergo licuit Moysi offerre Deo merita patrum, quare, & ipsimet patres non poterunt multo melius offerre merita sua? in nouo etiam testamento habemus de diuite epulone, qui positus in tormentis orauit pro fratribus suis in hac uita existentibus, multo magis credendum est sanctorum animas in caelo positas, quae ardentiori flagrant charitate, orare Deum pro salute fratrum in hoc saeculo manentium, nam si diues ille, qui dum uiueret nullam salutis fratrum curam habuit, pro salute illorum mortuus intercedit, multo iustius est credere sanctos, qui dum uiuerent pro hominibus orabant, hoc ipsum post mortem, quando iam Dei uisione fruuntur, feruentius facturos. multa alia ad hoc propositum adduci possent, sed breuitati studens ad grauiora negotia progredi cogor, &c.

Quarta conclusio. Sanctorum orationes suprae naturae semper exaudiuntur, probat hanc S. Thom. hic ex 2. lib. Machab. hic est, qui multum orat pro populo, & pro uniuersa Ciuitate, Hieremias Propheta Dei, & quod eius oratio sit exaudita patet per hoc, quod sequitur, quod extendit Hieremias dexteram, & dedit Iudae gladium dicens accipe sanctum gladium munus a Deo, &c. quasi exaudita esset eius oratio. Vbi nota, quod beati semper habent suam uoluntatem conformem diuinae uoluntati, neque petunt aliquid a Deo, nisi quod iustum esse noscunt, & quod ipsemet Deus uult, & quia illud, quod Deus uult uoluntate consequenti etiam bene placiti, illud necessario, & infallibiliter fit, propterea sequitur, quod omne illud, quod beati hac ratione postulant, dum diuinam uoluntatem agnoscunt impetrant, & siue oratione expressa dum uotis suis aures diuinae clementiae pro nobis pulsant, siue oratione interpretatiua, scilicet per eorum merita, quae existentia in conspectu Dei, non solum cedunt eis ad gloriam, sed sunt nobis etiam suffragia & orationes quaedam, sicut etiam sanguis Christi, pro nobis effusus dicitur ueniam petere, utroque autem modo orationes sanctorum, quantum est in ipsis sunt efficaces ad impetrandum, quod petunt,

tunt, & ideo semper exaudiuntur, &c.

Distin. 45.

Quinta concl. Orationes sanctorum aliquando non semper exaudiuntur circa nos: probat hanc S. Tho. quia poterunt esse circa voluntatem antecedentem ipsius Dei: ergo, &c. Vbi nota, quod non quicquid vult Deus voluntate antecedenti adimpletur, quia vult oes homines saluos fieri ad quod assequendum prouidit nobis leges, & consilia, & cetera requisita, & tamen non omnes salui fiunt, quia in nostra voluntate, & arbitrio positum est eisdem diuinis auxilijs non uti: eadem ergo ratione possunt Sancti aliquid erga nos velle nobisque optare quod non impleatur, propterea non est mirum si quod Sancti, & beati volunt per hunc modum voluntatis interdum non exaudiantur circa nos, quia supponitur ut utamur requisitis medijs ad illud consequendum, & quia nos non amplectimur talia media, propterea utraque conclusio veritatem habet, &c.

Dist. 45. q. 3. art. 3.

Sexta concl. Beati non orant pro his qui sunt in purgatorio: probat hanc S. Th. quia beati non sunt in statu satisfaciendi: ergo, &c. Vbi nota quod suffragia Ecclesie sunt pro defunctis quasi quaedam satisfactiones uiuentium vice mortuorum, & secundum hoc mortuos a pena absoluant, quam non soluerunt. Sancti, qui sunt in patria, non orant pro existentibus in purgatorio, quia tunc pro omnibus orarent, & non pro quibusdam tantum: & cum orationes eorum exaudiantur, & nullum est impedimentum ex parte existentium in purgatorio, sequitur quod euacueretur totum purgatorium, quod diuina iustitia non permittit, &c.

Distin. 45.

Septimae concl. Suffragia Ecclesie non profunt aliquo pacto existentibus in inferno: probat hanc S. Th. quia non habent charitatem: igitur, &c. Vbi nota hic etiam varias sententias Theologorum, quarum prima fuit Origenis dicentis penam inferni esse finitam, & ideo multiplicatis suffragijs finitur, quae sententia est haeretica. secunda fuit Praepositiui affirmantis penam extingui per suffragia non impetuum, sed usque ad diem iudicij. tertia est Porretani existimantis nostra suffragia iuuare non omnibus existentibus in inferno, sed tantum illis qui decesserunt in fide Christi mortua. quarta Altisiodorensis arbitratis suffragia valere damnatis in hoc, quia minus sentiunt penas. quinta est quorundam aliorum dicentium suffragia iuuare damnatis in hoc, quia videntes se non esse derelictos ab amicis, habent aliquod refrigerium. compendium Theologie Albert. Magni dicit, quod suffragia omnibus profunt, nam valent existentibus in purgatorio per modum purgationis, his qui sunt in celo per modum diminutionis rei tamen veritas est quod de lege ordinaria nullo modo profunt.

Lib. 7. c. 6.

Dist. 45. q. 2. articu. 3.

Octaua concl. Quatuor sunt suffragiorum genera: probat hanc Sanctus Thomas ex consuetudine Ecclesie, quae sic habet: ergo, &c. Vbi nota, quod haec conclusio est definita 17. q. 2. can. Anima, vbi dicit Beatus Gregorius, Animae defunctorum, quatuor modis soluantur, vel oblationibus sacerdotum, id est per missae sacrificium, vel orationibus Sanctorum, vel amicorum eleemosinis, vel ieiunijs cognatorum, sunt enim satisfactoria opera, sepultura per se nuda quamuis ratione suffragij non induat, exequiae tamen quibus funus curatur, suffra-

gia sunt, quia in sepultura tria sunt, officium pompe & ornamenta, & exequiae ratione horum sepultura potest quoque aliquo pacto inter suffragia numerari &c.

Nona concl. Indulgentiae valent defunctis per modum suffragij satisfactorij: probatur, quia hac forma Ecclesia utitur in bullis, quando elargitur indulgentias defunctis: ergo, &c. Vbi nota, quod indulgentiae profunt viuus per modum absolutionis, quia sicut praelatus in sacramento absoluit a culpis, & a penis aliquando in totum aliquando in partem, ita & Summus Pontifex pro pia causa extra sacramentum potest relaxare penas remissarum culparum per indulgentias: hoc enim modo non profunt defunctis, sed quia applicat illis thesaurum Ecclesiae quo defuncti ipsi censentur debitum soluere, ut expientur sicut si personae priuatae pro illis satisfacerent, & hoc est illis indulgentias suffragari per modum suffragij quod est dictum non per viam iustitiae, sed per viam gratiae, seu misericordiae, nec omnibus profunt, sed tantum illis defunctis qui in hac vita meruerunt, ut in purgatorio haec illis prodesse, propterea non potest a nobis sciri si anima liberatur per indulgentiam plenariam, quia non constat si huiusmodi indulgentia plenaria per modum suffragij sit coram Deo acceptata pro illa anima. lege Caiet. de effectibus indulgent. in peculiari suo opusculo, &c.

Decima concl. Suffragia oblata pro singulari defuncto valent omnibus: probatur, quia omnes fideles vniti sunt per charitatem in vno corpore mystico, sed vnum membrum iuuatur per alterum: ergo, &c. Vbi nota, quod omnes existentes in purgatorio, qui vident suffragia, & beneficia oblata vni eorum in particulari oblectantur, & gaudent, immo etiam, & viuui delectantur de beneficio quod frater suus accipit, licet in ratione satisfactionis soli illi auxiliatur pro quo offeruntur, siue sint indulgentiae Ecclesiae, siue priuatae elemosinae, quia cum sint finitae satisfactionis, si pro vno offerantur, tota satisfactio non proderit alteri quantum ad extensionem, bene autem quantum ad intentionem, & diminutionem pena: sacrificia tamen communia Ecclesiae oblata etiam singulari defuncto pro alijs satisfaciunt aliquo pacto, propterea intermiscantur collectae, & orationes communes, &c.

DISTINCTIO XLIII.

Agitur in hac distinctione de iustitia, & misericordia Dei in ordine ad diuina suffragia, sed determinandum nobis est primo de receptaculis animarum post mortem, pro quorum notitia ponitur prima conclusio talis: animabus separatis necesse est assignare aliqua receptacula: probat hanc S. Tho. dist. 45. quia caelum empireum est locus corporalis, & tamen ipsum factum mox sanctis Angelis est repletum: igitur & animabus separatis sunt certa receptacula assignanda, &c. Vbi nota, quod a principio mundi fuerunt quinque receptacula. scilicet caelum empireum, infernus, purgatorium limbus puerorum, & limbus patrum, duo prima sunt extrema receptacula alterum summa felicitate, alterum vero summa miseria plenum, tria alia post peccatum, Adde quia aliqui ab hac luce decedunt, qui nullum actuale peccatum commiserunt, sed tantum originali

originali detinebantur istis datum est tertium receptaculum quod dicitur limbus puerorum, in quo existunt qui priuati sunt diuino conspectu, & igne inferni non sentiunt, & quia aliqui decedunt sine originali peccato, tamen commiserunt aliquid actuale, de quo penitentiam egerunt, sed non satisfecerunt pro eius poena istis assignatur aliud receptaculum quod dicitur purgatorium, aliqui vero patres, tam legis naturae, quam scripturae, defuncti sunt in maxima amicitia Dei purgatis omnibus eorum peccatis, istis datum est aliud receptaculum, tanquam depositum quoddam quod quidem dicitur limbus patrum, & sinus Abrahae, &c.

Cap. 5. Dist. 45.

Secunda concl. Post mortem Christi aliqua anima statim volat ad caelum: probat hanc S. Tho. ex verbis Apostoli 2. Cor. Si terrena nostra habitatio dissoluatur domum habemus non manu factam conseruatam in caelis: igitur dissoluta carne anima habet mansionem, quae in caelis fuerat ei conseruata: ergo, &c. Vbi nota, quod sicut in corporibus est grauitas, vel leuitas qua feruntur in locum suum, qui est finis motus ipsorum, ita etiam in animabus est meritum vel demeritum quibus perueniunt animae ad praemium vel poenam, quae sunt fines actionum ipsarum, unde sicut corpus per grauitatem, vel leuitatem statim fertur in locum suum nisi prohibeatur, ita statim anima soluto vinculo carnis per quod in statu viae detinebantur praemium consequuntur, vel poenam, nisi aliquid impediatur, sicut interdum impedit consequutionem praemij veniale peccatum quod prius purgari oportet, ex quo sequitur quod praemium differatur, & quia locus deputatur animabus secundum congruentiam praemij vel poenae, statim ut anima a corpore absoluitur, vel in infernum demergitur, vel ad caelum euolat, nisi impediatur aliquo reatu quo oportuit euolutionem differri, vt prius anima purgetur, lege de hac re D. Greg. quarto dialogorum, &c.

Cap. 28.

Tertia concl. Infernus est in centro grauitatis terrae: probatur ex nomencatura eius, nam ideo infernus dicitur, quia inferius iacet: ergo, &c. Vbi nota, quod beati, & damnati meritis, & praemijs e diametro distant, conueniens est etiam vt loco sint, quam maxime semoti, & diuersi, cum ergo beati sint in supremo caelo, sequitur vt damnati sint deorsum in puncto inde longissime distante, illud autem est centrum grauitatis terrae, quippe quae non est aequaliter vnde quaque ponderosa, nam qua parte aquas tangit ponderosior est, & qua vsui nostro patet leuior, non idem est punctum quantitatis medium, & grauitatis, hoc autem quo grauia feruntur maxime a lunari orbe remotum est, licet aliqui velint infernum esse in valle Iosaph. propterea quod campus illic patens dicebatur gehenna, & Christus Dominus appellat infernum gehennam ignis, sed hoc nihil est, quia idolatrae filij Ennon illic daemionibus filios sacrificantes igne concremabant, vsu venit apud Hebraeos, vt infernum appellarent gehennam, quod est vallis Ennon: non defuerunt alij existimantes infernum habere poni in sphaera ignis, quia si animae in inferno cruciantur igne: igitur infernus erit in sphaera ignis: istis tamen non obstantibus conclusio posita sequenda venit, &c.

Distin. 45.

Quarta conclusio. Anima separata potest seipsam localiter mouere: probatur, quia anima separata

saltem ex diuina permissione potest ex suis receptaculis exire, & viuus apparere, vt ait Aug. de cura pro mortuis agenda: ergo, &c. Vbi nota, quod haec conclusio non est credita, sed naturali ratione scita, & cognita, quia anima humana est per se subsistens, sua enim natura est potens separata subsistere cui per se competit intelligere, & velle, dato per possibile, quod anima sine culpa, & gratia fuerit a corpore separata, vt si homo in puris naturalibus conditus moueretur, qui negaret animam se posse mouere, fateri teneretur, quod eodem loco quo corpus egreditur deberet perpetuo manere, consequens tamen videtur absurdum, quia posset illa anima, alia a se distantia loca agnoscere, ac subinde appetere, cum ergo suapte natura corpore non indigeat vt sit, videtur eadem natura ei tribuisse, vt possit de loco in locum migrare, & ideo conclusio est naturaliter cognita, &c.

Distin. 46.

Cap. 16.

Quinta concl. Licet anima possit seipsam localiter mouere, tamen aliquando ab angelis bonis vel malis deferri potest: probatur, quia scribitur apud Lucam factum est, vt moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahae: ergo, &c. Vbi nota, quod haec conclusio non est intelligenda de necessitate quo ad secundam partem, ita quod anima nequeat se conferre ad suum receptaculum, propterea deferretur ab angelis, sed ex alijs causis. scilicet honoris gratia, & ad cumulum suorum meritorum, vt legitur de diuo Benedicto, Antonio, & Martino, ac ceteris, qui fuerunt valde dilecti a Deo, animae vero damnatorum, quia sunt rebelles, & Deo inobedientes, propterea ad instar secularis iustitiae ligantur, & portantur ad infernum per malos Angelos, quippe qui etiam animas puerorum cum peccato originali decedentium asportant ad limbum ibique relinquunt, quia non possunt eas torquere poena sensus. Anima vero deputanda in purgatorio cum fuerint obediens diuinis mandatis sponte proficiscuntur ad illum locum, quia sciunt debere per purgatorium transire ad patriam aeternam rationi consentaneum tamen est, vt angeli custodes eas comitentur consolando ipsas, vt amicus consolari solet amicum suum, hoc tamen verissimum puto quod eodem momento quo anima corpus exiit eodem loco iudicari, nam illas quae vel purgatorio vel puerorum limbo sunt adigenda, non est putandum in caelum ad tribunal Christi prius aduolare, vt sententiam audiant, sed ex corporibus recta in sua quaeque receptacula mittuntur, cum ergo missio illa sit iudicij sententiaeque exequutio, & sententia debet exequutionem antecedere, tanquam causa effectum iuxta illud Matth. quia dedistis mihi manducare, ite benedicti, &c. Et quia non dedistis, ite maledicti, &c. consequitur, vt eodem protinus loco quo quaeuis anima a corpore separata iudicetur: sit autem iudicium illud mentaliter: reuelatur enim cuique animae, idque virtute Christi, aut per angelum custodem, aut per infusionem specierum, aut cognitionis quo statu quibusque meritis decedat, adiecta sententia, quam inde statim anima exequi pergit, quae omnia sunt autoritate Christi, cui datum est iudicium facere, vt scribitur apud Ioannem Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio, &c.

Cap. 25.

Sexta concl. Non licet de lege ordinaria orrae pro

pro parvulis in limbo existentibus probatur, quia sunt extra charitatem: ergo, &c. Vbi nota, quod orationes, preces, & suffragia non sunt exhibenda nisi pro his, qui existunt in purgatorio, non autem pro his, qui sunt in limbo, neque in inferno, neque in paradiso: patet hoc in cap. maiores extra de baptismo, ubi dicit Innocentius iniuriam facit martiri, qui pro illo orat, animam enim, quae sine omni labe peccati, aut reatus poenae ab hac vita discedunt, statim volant ad perennem illam beatitudinem, in qua non indigent nostris suffragiis, & ex hoc confutatur error Armenorum, qui nullam animam ante diem iudicij esse beatam asseruerunt quem etiam errorem amplexi sunt Beatus Irenaeus martyr in calce libri. aduersus haereses, & Theophylatus exponens locum Beati Pauli ad Hebr. & hi omnes testimonio fidei probati inuenti sunt &c. & Beatus Bernard. Serm. 3. & 4. in festo omnium Sanctorum, qui omnes Sanctissimi Patres cum se iudicio sacrosanctae matris Ecclesiae Romanae, subiecerint, non haeretici iudicantur, &c.

Cap. 11.

Distin. 46.

Septima concl. Anima in purgatorio existentes cognoscunt, quae apud nos in hac vita geruntur: probatur autoritate Aug. in lib. de cura pro mortuis agenda: ergo, &c. Vbi nota, quod animae illae multis modis hoc agnoscere valent, primo per effectus, quia sibi tormenta minui sentiunt. secundo per animas illas, quae a nobis ad purgatorium migrat: tertio, per diuinam reuelationem. quarto per reuelationem Angelorum, non tamen uidet ea in verbo neque cognitione naturali, ut Quidam dixerunt, & male &c.

Distin. 46.

Cap. 17.

Cap. 11.

Cap. 25.

Cap. 9.

Cap. 11.

Octaua concl. Poena demonum in inferno existentium numquam finietur: probat hanc S. Tho. hic, quia beatitudo bonorum Angelorum nunquam finietur: ergo neque miseria, & poena malorum. Vbi nota, quod haec conclusio ponitur contra Origenem, qui, ut ait Beatus Pater Aug. lib. 2. de Ciuitate Dei, voluit daemones quandoque per misericordiam Dei fore liberandos a poenis inferni, praesertim cum habebatur Sap. misereris omnium Domine quoniam omnia potes, sed inter omnia etiam daemones continentur, qui sunt Dei creaturae, & ex hoc voluit poenam demonum, aliquando terminari, & deceptus fuit valde non considerans quod habetur apud Matth. Ite maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius, unde clare colligitur eos aeternaliter puniri, quod etiam manifestantur ex verbis Apocalip. diabolus qui seducebat eos missus est in stagnum ignis & sulphuris, ubi bestia, & pseudo Propheta cruciabitur die ac nocte in saecula saeculorum, quibus verbis aeternitas significatur, nec valet, id quod adducitur ex Sapientia, quia illud intelligitur quod Deus in quantum in ipso est miseretur omnibus, sed quia eius misericordia sapientiae ordine regulatur, inde est quod ad quosdam non se extendit, qui se fecerunt misericordiae indignos, sicut illi, qui sunt obstinati in malitia, &c.

Distin. 46.

Cap. 4.

Nona conclusio. Anima hominum quae sine charitate ab hac vita decesserunt perpetuo in inferno crucianda sunt: probat hanc S. Tho. ex Damasc. 2. lib. fidei orthodoxae, dicente hoc est hominibus mors quod angelis casus, sed angelis post casum fuerunt irreparabiles: ergo similiter homines post

mortem, &c. Vbi nota, quod hic sunt diuersae opinionones, quidam enim dixerunt poenam demonum esse aeternam, sed non ipsorum hominum etiam infidelium, quidam autem existimauerunt etiam infideles perpetuo puniri, sed non christianos: quidam vero docuerunt hoc esse verum de christianis catholicis non haeticis, quantumcumque alijs criminibus inuoluantur, istis tamen non obstantibus conclusio intelligenda venit vniuersaliter, ut iacet, &c.

Decima conclusio. Locus proprius beatorum est caelum empireum: probatur, quia locus & loca debet proportionari: ergo, &c. Vbi nota, quod haec conclusio de fide tenenda beatorum receptaculum esse caelum, iuxta illud Matth. Merces vestra copiosa est in caelo, quamuis beatitudo in visione & fruitione diuinae essentiae consistat, & ubique locorum homo beatificari possit, nam angeli ad nos descendentes, semper vident faciem patris, & animae Sanctorum Patrum in limbo descende anima Christi ad eas fuerunt beatae sicut anima latronis, cui dictum fuit hodie mecum eris in paradiso, tamen conclusio intelligitur regulariter de propria sede beatorum quae est caelum empireum, scilicet splendidissimum, &c.

DISTINCTIO XLVII.

Agitur in hac dist. de iudicio generali pro cuius notitia ponitur prima concl. talis: Christus in ultimo iudicio iudicabit non solum, secundum naturam humanam, sed etiam secundum naturam diuinam: probat hanc S. Tho. 3. parte, quia secundum vtranque naturam Christus habet potestatem introducendi homines in regnum caelorum, & excludendi ab eo: igitur, &c. Vbi nota, quod haec conclusio ponitur contra Scotum volentem iudicariam potestatem conuenire Christo tantummodo secundum diuinam naturam, quia solus Deus est coniungere animam obiecto beatifico, & ad hoc suadendum adducit multas friuolas rationes, & inanes, sed quia conclusio nostra est clarissima, quod Christus ea ratione qua filius Dei est habet per essentiam, ac per aeternam generationem iudicij potestatem, ceterum, ut homo, siue secundum humanam naturam non habet eam, nisi donatione siue constitutione Dei Patris: hinc Petrus in actis Apostolorum sic loquitur, qui constitutus est a Deo iudex viuorum, & mortuorum: si constitutus ergo non ex naturae qualitate, sed a constituyente habet iudicij potestatem, & sic ratione diuinitatis tantum haec autoritas ei non competit, sed habet per constitutionem ratione naturae humanae assumptae: haec veritas patet ex illo Psal. 2. postula a me, & dabo tibi gentes haereditatem, & possessionem tuam terminos terrae, reges eos in virga ferrea, &c. quibus verbis duo insinuare videtur Propheta, alterum est Christum esse constitutum iudicem a patre, alterum vero hanc iudicandi potestatem Christo competere secundum humanitatem, &c.

Secunda conclusio: Iudicium vniuersale erit mentaliter habendum: probat hanc S. Tho. quia sententia proportionaliter debet testimonio respondere, sed testimonium, & accusatio vel excusatio mentalis

taliter erit, unde ad Roman. testimonium illis redolente conscientia ipsorum, & inter se inuicem cogitationum accusantium, aut etiam defendentium in die, cum iudicabit Deus occulta hominum: & sic videtur quod illa sententia, & totum iudicium mentaliter explicatur. Vbi est notandum, quod quid verum sit circa hanc rem pro certo determinari non potest, tamen probabiliter existimatur, quod totum illud iudicium, quo ad discussionem, & quo ad accusationem malorum, & commendationem bonorum, & quo ad sententiam de vtrisque mentaliter perficietur, si enim vocaliter singulorum dicta, & facta narrarentur inestimabilis magnitudo temporis ad hoc exigetur, sic etiam Aug. 20. de Ciuitate Dei, ait, si liber ex cuius scriptura omnes iudicabuntur, ut dicitur in Apocalip. carnaliter cogitetur, quis eius magnitudinem, aut longitudinem valeat existimare, aut quanto tempore legi poterit liber ille in quo scriptae sunt vniuersae vitae vniuersorum, non autem minus tempus requiritur ad narrandum ortenus singulorum facta, quam ad legendum si essent in libro materiali scripta, unde probabile est, quod illa, quae dicuntur apud Matth. non vocaliter, sed mentaliter sunt esse perficienda: contra Dur. hic.

Tertia concl. Tempus futuri iudicij est omnino incertum: probat hanc S. Tho. ex verbis Apost. ad Thef. 1. Dies Domini sicut fur in nocte ita veniet, sed aduentus furis in nocte est omnino incertus: ergo, &c. Vbi nota hic esse quatuor opiniones quarum prima est, dicens futurum iudicium esse ab orbe condito post triginta sex milia annos, quia hoc tempore complet suum motum, ipsum firmamentum. secunda opinio dicit, quod iudicium debet esse completis sex milia annis a creatione mundi, & quia duo millia transferunt sub lege naturae, duo millia sub lege scripta, & duo millia debent compleri sub lege euangelica, quibus completis erit iudicium, tertia opinio ait, quod cum praedicatum fuerit euangelium in toto orbe, tunc fiet iudicium, & quia apparet temporibus nostris hoc esse completum apud indos: igitur, &c. Quarta opinio est S. Tho. volentis quod sicut mundus in coepit per solam notitiam Dei, ita etiam, & finietur, & hoc voluit Christus in actis Apostol. non est vestrum nosse tempora, vel momenta quae pater posuit in sua potestate, quasi dicat soli suae potestati referuata sunt haec, &c.

Quarta conclusio. Iudicare causaliter in iudicio vniuersali conuenit bonis, & malis: probat hanc S. Tho. quia tale iudicium est iudicium comparationis: ergo, &c. Vbi nota, quod illud dicitur iudicare causaliter unde apparet aliquis iudicandus, & secundum hoc aliqui dicuntur iudicare coparatione in quantum ex comparatione aliorum aliqui iudicandi ostenduntur, ut patet apud Matth. viri Niniuitae surgent in iudicio, &c. & sic venit intelligenda conclusio.

Quinta conclusio. Iudicare interpretatiue conuenit solis electis: probat hanc S. Tho. quia soli electi consentiunt Christo iudici: ergo, &c. Vbi nota, quod tunc aliquis aliquem interpretari dicitur, quando ei consentit, unde illi qui consentiunt Christo iudici eius sententiam approbando iudicare dicuntur & hoc est, proprie electis de quibus dicitur iudicabunt Sancti nationes. Sap. iudicare per similitudinem tanquam assessores conuenit Apostolis de quibus dicitur, sedebitis & vos iudicantes duodecim: tri-

bus, &c. iudicare. i. in alios sententiam ferre ex propria autoritate est solius Dei: iudicare ex datione & constitutione conuenit soli Christo: iudicare. i. pronuciare sententiam latae conuenit oib. viris perfectis, &c.

Sexta conclusio. Omnes in iudicio vniuersali comparabunt: probat hanc S. Tho. quia habetur in actis Apostolicis, quod Christus est constitutus iudex viuorum, & mortuorum, sed sub istis differentijs comprehenduntur omnes homines: ergo, &c. Vbi nota, quod potestas iudiciaria Christo homini collata est in praemium humilitatis, quam in passione exhibuit, ipse autem in sua passione sanguinem pro omnibus fudit quantum ad sufficientiam, licet non in omnibus effectum habuerit propter impedimentum in aliquibus inuentum, & ideo congruum est, ut omnes homines in iudicio congregentur ad videndum eius exaltationem in humana natura secundum quam constitutus est a Deo iudex viuorum, & mortuorum, & hinc scribitur in Apoc. ecce veniet cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, hoc autem non esset nisi omnes homines in iudicio comparerent, &c.

Septima concl. Tam boni quam mali iudicabuntur in iudicio vniuersali: probat hanc S. Tho. ex verbis Apostoli 2. Cor. omnes nos manifestari oportet ante Tribunal Christi, ut referat unusquisque propriam corporis, quae gessit siue bona, siue mala: igitur, &c. Vbi nota, quod ad iudicium duo pertinet scilicet discussio meritorum, & retributio praemiorum. quantum ergo ad receptionem praemiorum omnes iudicabuntur etiam boni in eo, quod unusquisque recipiet ex diuina sententia praemium, correspondens merito, sic etiam quantum ad discussionem meritorum, quae quidem non fit nisi ubi est quaedam meritorum commistio bonorum cum malis, pueri quoque ante aetatem perfectam decedentes in iudicio comparebunt, non ut iudicentur, sed ut videant gloriam humanitatis iudicis, & sic etiam impij, & infideles comparere debent ad intuentiam maiestatem iudicis Christi.

Octaua conclusio. Angeli boni vel mali nullo modo iudicabuntur: probat hanc S. Tho. Quia Deus non iudicat bis in ipsum: ergo, &c. Vbi nota, quod iudicium discussionis nullo modo habet locum neque in bonis Angelis, neque in malis, quia neque in bonis potest aliquid mali inueniri, neque in malis aliquid boni ad iudicium pertinens, & licet dicat Apostolus, 1. Corint. nescitis quoniam angelos iudicabimus, haec verba intelligenda sunt de iudicio comparationis, quia quidam homines quibusdam Angelis superiores inueniuntur, & sic directe loquendo iudicium hoc generale, nec ex parte iudicantium nec ex parte iudicandorum respiciet angelos, sed tantum homines, licet indirecte quodammodo respiciet angelos in quantum actibus hominum fuerunt commisti, &c.

Nona conclusio. electi resurgent cum omnibus membris, quae sunt de integritate humani corporis etiam si in vita illis caruerint: probatur ex S. Tho. Dei perfecta sunt opera, sed resurrectio fiet opere diuino: ergo homo reparabitur perfectus in omnibus membris. Vbi nota, quod haec conclusio est de mente Apostoli ad Ephes. ubi ait donec occurramus omnibus in virum perfectum in mensuram aetatis plenitudinis Christi, & alibi idem Apostolus ait, resurgent

Dist. 47. q. 1. articu. 3. Cap. 10.

Cap. 1.

Dist. 49. q. 1. articu. 3. Cap. 5.

Cap. 5.

Dist. 47.

Cap. 5.

1. Cor. 15.

gent incorrupti, vbi dicit glossa sine aliqua lesione membrorum, non tamen resurgent cum omnibus partibus carnis, & materie, quas per totam vitam habuerunt, quia si homo centum annos uixisset eius corpus vel esset immoderate quantitatis si partes non condensarentur, vel si condensarentur essent immoderate qualitatis, quorum utrumque est superfluum, & deforme, & tamen corpora gloriosa nullam habebunt deformitatem, preteritum cum eis eisdem verbis Pauli habeamus, quod homines resurgent cum tanta quantitate quantum habebant, vel habuissent usque ad trigessimum annum si ad illam uetatem uixissent, resurgent enim cum capillis, & unguibus, quatenus sunt ornamentum nature, ut docet Beatus Aug. 22. lib. de Ciuitate Dei: capilli enim licet sint nature superfluitates sunt nihilominus eius ornamenta, unde sunt de secunda perfectione corporis humani quamuis non de prima, & quia homines resurgent in omni perfectione sue nature, propterea oportet, ut capilli, & ungues resurgant in ipsis, non tamen omnes capilli, & ungues erant reparandi, &c.

Cap. 19.

Distin. 47.

Cap. 15.

Dist. 44. q. 3.

Decima concl. Reprobi resurgent cum integritate membrorum: probatur ex Apostolo dicente mortui resurgent incorrupti, & nos immutabimur 1. ad Cor. vbi ait glossa pœnes integritatem corporum non posuisse Apostolum, inter reprobos, & electos discrimen, sed solum pœnes impassibilitatem quam verbo illo, & nos immutabimur indicauit. Vbi nota, quod Dur. narrat tres opiniones de reprobis, quarum prima est Aug. dicentis corpora sanctorum sine vlla deformitate esse resurgenda, corpora vero reproborum dubitari solet, unde dubius fuit Aug. de reprobis; secunda opinio existimat reprobos resurgere cum deformitatibus quas habuerunt a natiuitate, & hanc sequitur ipse: tertia est opinio, S. Tho. in concl. posita, & sequenda quia, istae propositiones sunt vniuersales tam de bonis quam de malis, omnes. n. resurgent in ætate iuuenili, & in eadem statura corporis, & viri in sexum uirili, & feminae in sexum femineo contra aliquos, qui oppositum huius tenuerunt arbitantes pudenda feminarum tunc esse ad libidinem, & decepti sunt quia: sicut Adam, & Eua in statu innocentie non erubescerent cum essent nudi, sic erit quoque in resurrectione.

DISTINCTIO XLVIII.

Agitur in hac dist. de mundi inuolutione pro cuius noticia ponitur conclusio talis: In die iudicij mundus simul inuolabitur, & homo glorificabitur: probat hanc S. Tho. Quia habitatio debet habitatori congruere, sed mundus factus est, ut sit habitatio hominis, sed homo inuolabitur: ergo, & mundus quoque simul inuolabitur debet. Vbi nota, quod hæc conclusio habet fundamentum in Apocalypsi vbi legitur uidi celum nouum, & terram nouam, primum. n. celum & prima terra abiit & mare iam non est, & loquitur de vltima mundi consumatione, omnis. n. rei inuolutio fit per aliquam purgationem, ut conspicitur in purificatione metallorum, cui alludit Apostol. 2. Cor. vbi ait, preterit figura huius mundi: preterire namque figuram est per purgationem immutari, & licet dicat Salomon Eccl. quid est quod fuit? ipsum quod fu-

Dist. 48. q. 2. artic. 1.

Cap. 21.

Cap. 7.

Cap. 1.

turum est, quibus verbis insinuare videtur semper eadem fuisse in mundo eademque futura esse, & nunquam aliquod inuoluitur. verum qui bene consideraret verba Salom. non est ille eorum sensus, quando quidem loquitur ibi de cursu naturali, quod patet ex hoc quod subditur nihil sub sole nouum: enim sol circulariter mouetur oportet ea, quae solis virtuti subsunt circulationem aliquam habere, quae consistit in hoc quia illa quae priora fuerunt iterum redeunt specie eadem numero diuersa, ut scribit Philosoph. 1. de gener. ea vero quae ad statum gloriae pertinent Solis virtuti non subiiciuntur, &c.

Secunda conclu. Illa noua mundi purgatio per ignem est facienda: probatur ex illo Psal. ignis in conspectu eius exardescet, & in circuitu eius tempestas valida: igitur, &c. Vbi nota, quod autoritas adducta expresse loquitur de extremo iudicio, quod patet ex verbis precedentibus, & subsequenibus, ait. n. Deus noster manifeste veniet, id est non occulte sicut in primo aduentu, & sequitur ignis in conspectu eius exardescet, &c. aduocauit celum de sursum hoc est angeli, & animae de superno celo descendant, & terram decernere populum suum. i. ut indicet populum suum, quamuis Aug. 10. lib. de Ciuitate Dei legat aduocauit celum sursum, id est, ut sursum ascendat: quare nomine caeli intelligit iustos, quod ait Paulus ascensuri sunt Christo obuiam in aera, & nomine terrae intelligit damnatos, sed prior lectio congruentior est, & super illud 1. Cor. preterit figura huius mundi, ait Aug. 10. de Ciuitate Dei, pulchritudo huius mundi mundanorum ignium conflagratione peribit, sicut factum est in mundanarum aquarum inundatione diluuij, & subdit inferius, ut. s. mundus in melius inuolutus aperte accendatur hominibus etiam carne in melius inuolutus, & 2. Pet. scribitur, mundus aqua inundatus perijt, caeli autem, qui nunc sunt, & terra eodem verbo (hoc est eadem sententia) repositi sunt igni reseruati in die iudicij, & perditionis hominum, & subiungit verba illa quae iam supra citata sunt. i. q. elementa, & caeli ardentem soluentur, nouos autem caelos, & nouam terram, & promissa expectamus in quibus iustitia habitat, &c.

Tertia conclu. Ignis ille erit eiusdem speciei cum elementari nostro: probatur, quia aqua per quam factum est, diluuium tempore Noe fuit eiusdem speciei cum aquis nostris: ergo &c. Vbi nota hic esse tres opiniones quarum prima est, quod elementum ipsum tunc sit ascensurum in illud officium non, quod locum suum debeat vacuum relinquere, quia hoc rerum naturae aduersatur, sed quod per combustionem aeris, multiplicabitur usque ad terram propter exerescentem tunc eius virtutem, &c. Secunda opinio cogitat ignem illum vehementibus solis radijs in nubes densas congestis gignendum, quem admodum in speculo eorum reuerberatione solet ignis accendi. tertia est opinio S. Th. in conclusione posita, & sequenda nam quemadmodum tempore diluuij tot multitudo aquarum genita fuit per causas naturales, licet fuerint aquae illae virtute Dei supernaturali coadunatae, ita erit de illo igne tempore iudicij causis naturalibus generabitur, & virtute Dei supernaturali congregabitur, & sicuti quilibet ignis genitus ex quauis materia eandem retinet naturam specificam, ut ignis genitus ab alio igne

& ignis proiectus ex ferro, & silice, & ignis accensus in carbone, & in palea, omnes sunt eiusdem speciei, sic etiam, & ille ignis per quem mundus purgandus erit, & ignis infernalis, & ignis purgatorius eiusdem erunt speciei, &c.

Quarta conclu. Orbis caelestes non attingentur ab illo igne, neque per ipsum purgabuntur: probat hac S. Thom. quia orbis illi caelestes non sunt receptiui peregrinarum impressionum: ergo, &c. Vbi nota, quod purgatio mundi, ideo fienda est, ut remoueatur a corporibus dispositio contraria perfectioni gloriae, quae quidem perfectio est vltima rerum consumatio, & haec quidem indispositio in omnibus corporibus inuenitur, sed diuersimode in diuersis: in quibusdam inuenitur indispositio secundum aliquid inhaerens substantiae ipsorum, sicut in istis corporibus inferioribus, quae per mutuum motionem decidunt a propria puritate: in quibusdam vero corporibus inuenitur indispositio non per aliud eorum substantiae inhaerens, ut in corporibus caelestibus, in quibus nihil inuenitur repugnans vltimae perfectioni vniuersi nisi motus, qui est via ad perfectionem, & ideo orbis caelestes, nec per ignem nec per alicuius creaturae actionem purgabuntur, sed ipsa eorum quietatio sola voluntate diuina accidens eis loco purgationis erit. hinc optime dictum est in conclusione quod per ignem non purgabuntur, &c.

Quinta conclu. Ille ignis praecedet iudicium, & faciem aduenientis iudicis: probat hanc S. Thom. ex Psal. Ignis ante ipsum praecedet, &c. Vbi nota, quod ille ignis habebit duos effectus, quorum alter praecedet iudicium, alter vero subsequetur sententiam iudicis, quia erit eiusdem sententiae exequutio, quod autem prior effectus antecedit, patet ex hoc, quia resurrectio mortuorum praecedit iudicium, ut scribit Apostolus 1. ad Thes. quod illi qui tunc reperientur vni rapietur obuiam Christo venienti, atque adeo iam tunc mortui erunt, & excitati: beati vero resurgent in gloria: itaque terminus, & finis resurrectionis erit gloria animarum, & corporum, & ignis per virtutem suam naturalem resoluet corpora in cineres, & hoc quantum ad bonos, & malos, ut vero est instrumentum iudicis vindicantis diuersimode ager in diuersos quantum ad sensum pœnes, mali enim per actionem ignis cruciantur, boni vero in quibus nihil purgandum inuenitur sentient cruciatum doloris ex illo igne plus vel minus pro meritorum diuersitate, sed quantum ad actum quem post iudicium ille ignis habebit, in damnatos tantum ager, quia omnes boni habebunt corpora impassibilia, & hic est alter effectus qui sequitur iudicium.

Sexta conclu. Ignis conflagratione tria elementa, scilicet terra aqua, & aer purgabuntur: probat hanc Sanctus Thomas ex Beato Petro dicente dies Domini sicut fur in quo elementa calore soluentur: ergo, &c. Vbi nota, quod sunt de hac conclusione tres opiniones, quarum prima dicit, quod omnia elementa retinebunt suam materiam, & mutanda erunt quo ad suam imperfectionem, secunda opinio vult omnia elementa esse mansura secundum substantiam, sed mutabuntur in hoc, quod remouenda sunt ab illis qualitates actiuae, & passiuae: tertia est opinio dicens, quod elementa, & in suis sub-

stantijs, & cum suis qualitatibus perdurabunt, expurgabuntur tamen ab alienis naturis quae fuerunt cum ipsis commiste, videlicet ab impuritate, quam per mutuam actionem, & passionem contraxerant, ut puta per vapores, & exhalationes, per quae rigorem æstus, & frigoris habebant, cessante enim motu caeli omnia quoque illa cessabunt, & sic purgabuntur per ignem ab impuritate, & infectione nostrorum delictorum, namque hæc purgatio nihil aliud erit quam quaedam reconciliatio, ut Deo homine reconciliato mundus etiam sit ei gratus, atque adeo statui beatorum idoneus, quemadmodum, quae immunda sunt aqua, & igne, & hyssopo lustrantur, ut antiquitus vasa, & nunc violata templa, &c.

Septima concl. Paradisus terrestris non erit purgandus: probat hanc S. Thom. quia ille non est locus peccantium: ergo, &c. Vbi nota, quod quamuis peccatum primi hominis in terrestri paradiso fuerit commissum, tamen quia ex illo loco homo fuit ereptus subito sicuti diabolus ex caelo empireo, ob id nec etiam caelum empyreum purgatione indiget, immo nec elementum ignis in sua propria sphaera purgabitur, quia ibi non est pollutum nostris visibus nec subditum aliquibus commisionibus, cum sit remotissimum ab iniquitatibus nostris, nam ut Aug. ait 2. lib. de Ciuit. Dei purgatio mundi in die iudicij perueniet per ignem ad illum locum ad quem peruenit aqua diluuij, illa autem aqua non ascenderit nisi cubitis quindecim super montium cacumina, ut habetur apud Genesim, & sic fit, ut neque ignis ille altius sit progressurus, ut ait Glossa super illud Thes. 1. inflamma ignis dantis vindictam: mixta, & animalia non purgabuntur, sed consumentur illo igne, quia generationes omnium cessabunt cessante motu caeli, & Sol remanebit in Oriente, & Luna in Occidente, quia in his locis fuerunt condita, vel ut opinatur Riccardus persistent in illo loco in quo magis elementis expediet, lux vero corporum caelestium augebitur, ut legitur apud Esai. erit tunc lux Luna, sicut lux Solis, &c. ut Sancti magis Deum collaudent, sic & elementa habebunt maiorem splendorem, quam nunc habent quando quidem sicuti caeli erunt splendidiore, ita & elementa quae illis subiiciuntur: verum vnumquodque iuxta proportionem suae naturae, nam ignis ut Luna fulgebit, aer ut ignis, aqua vero erit crystallina, terra autem ut vitru, ut colligitur ex Esai. & ex Apoc. Ecce ego creo caelos nouos, & terram nouam, &c.

Dist. 47. q. 2. artic. 2.

Cap. 18.

Cap. 7.

Cap. 30.

Cap. 65. Cap. 21.

Octaua conclusio. Diuinitas Christi in iudicio a solis bonis videbitur: probat hanc Sanctus Thomas, quia si reprobi viderent, utique gauderent, & tamen videndo Christum non gaudebunt, sed tristabuntur: ergo, &c. Vbi nota, quod hæc conclusio ponitur contra Scotum, praesertim quo ad rationem probantem, existimat enim ipse Scotus, quod diuina essentia potest videri sine hoc, quod videns eam gaudeat, & non aduertit hic vir, quod loquitur contra Aug. 1. de Trin. dicente, quod cum boni, & mali visuri sint iudicem bonorum, & mortuorum mali tamen eum videre non poterunt nisi secundum formam qua filius hominis est, ceterum illa Dei forma, in qua aequalis est Patri proculdubio non videbitur, non. n. sunt mundi corde, & tamen beati mundi corde quoniam ipsi Deum uidebant, & gaudebunt, & in lib. de verbis Dni ait rectum erat, ut iudican-

Dist. 48.

Cap. 13.

Cap. 5.

di viderent iudicem, iudicandi autem erunt boni, & mali, restat vt in iudicio forma serui, & bonis, & malis ostenderetur, forma vero Dei solis bonis referuaretur, intellectu. n. videtur non sensu. quibus verbis aperte ostenditur, quod diuinitas, quæ est bonitas per essentiam impossibile est, vt visa non delectet, si aliqua est visio non semper delectabilis conuenit eam quadoque esse tristabilem, sed visio intellectiua, nunquam est contristabilis, quia delectationi, quæ est in intelligendo non opponitur aliqua tristitia: cum ergo diuinitas non possit videri, nisi per intellectum, sine maximo gaudio, & summa delectatione videri nequit, &c.

Dist. 48.

Cap. 4.

Nona conclu. Separatio bonorum à malis, & electorum à reprobis metaphorice intelligenda venit: probatur, quia Apostolus loquens 1. ad Thes. de electis, ait, nos, qui viuimus, qui relinquimur simul rapiemur cum Christo in aera, & sic semper cum domino erimus, quibus verbis clarissime indicauit electos in aere, reprobos vero in terra futuros esse: igitur à dextris, & à sinistris non localiter intelligenda venit, cum electi sursum reprobi deorsum intra futuri sunt. Vbi nota, quod non defuerunt dicentes separationem electorū à reprobis debere esse localiter intelligendam à dextris, & à sinistris, & male intelligunt, quia nomine dextræ intelligenda est misericordia Dei, nomine autem sinistra iustitia, sunt qui per dextram prosperitatem, atq; sempiternam felicitatem intelligere autumant, per sinistram extremā miseriam. Origenes super Matth. vt refert Abulens. opinatus est per dextram electorum intelligendam esse notitiam quam electi suæ salutis habebunt, & per sinistram notitiam reproborum quæ se iuste damnatos esse intelligunt. quomodocunque intelligatur conclusio ex se patet, &c.

Cap. 25.

Distin. 48.

Decima conclu. Christus Dominus venturus est in forma humana ad iudicandum: probatur ex illo Matth. Cum venerit filius hominis in sede Maiestatis suæ: ergo, &c. Vbi nota, quia dominorū proprie est iudicare seruos suos, dicente Apostolo tu quis es, qui iudicas alienū seruum, qui iudicat me Dominus est, Christus, autē inquātum homo post passionem suam cæli, & terræ Dominiū consequutus est, vt idem Apostolus scribit, Christus in hoc mortuus est, & resurrexit, vt viuorū, & mortuorū dominaretur, apparebit enim in corpore glorioso, vt in mote Tabor apparuit, nam vt in primo aduentu non vt iudicaret mūdum, sed vt saluaretur mundus p ipsum in forma humana passibili apparuit, ita in secundo aduentu adueniet in forma immortalis, & gloriosa ad iudicandum omnes, &c.

DISTINCTIO XLVIII.

q. 1. art. 2.

Agitur in hac distinctione de beatitudine electorum, pro cuius notitia sit prima conclusio talis: Beatitudo est actus, & non habitus: probat hanc Sanctus Thomas, quia homo secundum hoc beatus est, quod ad Dei similitudinem maxime pertingit, sed secundum hoc quod actu agit maxime Deo assimilatur, quia sic est maxime in actu remotus à potentialitate: igitur, &c. Vbi nota, quod hæc conclusio ponitur contra Scotum hic adducentem plurimas rationes fuitiles contra hæc veritatem, quia si beatitudo esset actus

tunc homo esset causa suæ beatitudinis, & deceptio tenuit ipsum in hoc, quia homo non est causa actus prout est beatificus, licet sit causa quantum ad eius substantiam ex quo reprobantur errores multi in hac materia, quorum primus fuit illorum qui dixerunt beatitudinem consistere in affluentia, & possessione diuitiarum, secundus fuit illorum qui volebant beatitudinem consistere in honore, & reuerentia, tertius fuit existimantium beatitudinem esse in fama, & gloria. quartus eorum, qui cogitabant talem beatitudinem esse in potestate imperandi alijs, quintus eorum, qui docebat beatitudinem reponi debere in bonis corporis, vt in pulchritudine, fortitudine, & sanitate: sextus est error Saracenorum ponentium beatitudinem in affluentia deliciarum, hi omnes errores excluduntur, ex hoc, quia si beatitudo est actus, seu operatio immanens sequitur, quod non est aliquid eorū. de qua re lege Barthol. de Medina p. 2. &c.

Secunda conclusio. Beatitudo hominis non consistit essentialiter in aliquo actu voluntatis: probat hanc Sanctus Thomas hic ex Arist. 10. Ethic. ponente felicitatem in contemplatione virtutis, contemplatio autem non spectat ad voluntatem: ergo, &c. Vbi nota hic esse diuersas sententias Theologorum, nam Henricus Gandensis vult beatitudinem consistere in quodam illapsu Dei ad animam, quem vocat circum incesionem, id est intimam Dei presentialitatem ad essentiam animæ Beati: Ricardus vero in hac distinctione existimat beatitudinem amplecti simul actum intellectus, & actum voluntatis, quem omnes nominales sequuntur, præsertim Marsilius, & Ioannes Maior, Durandus vero ait, quod beatitudo accipitur pro eo, quod omnem beati perfectionē includit, supponit enim aggregatiue pro omnibus perfectionibus animæ, & corporis, quæ sunt in ipso iuxta illud Augustini decimotertio de Trinitate, Beatus est ille, qui habet quicquid vult, & nihil mali vult; Scotus scripsit beatitudinem consistere in amore, qui est actus voluntatis, quem ipse putat esse fruitionem, hinc longam disputationem facit num beatitudo consistat in visione an in fruitione. Aureolus existimat beatitudinem esse collocandam in gaudio, & delectatione, cum dicat Augustinus decimo cōfessionum quod beata vita est gaudium de veritate: sententia Sancti Thomæ est beatitudinem consistere in actu intellectus, quia hoc dixit Christus Ioānis, hæc est vita æterna, vt cognoscāt te solum verum Deū, &c. & adest quoque ratio demonstratiua, quia beatitudo consistit in consequutione vltimi finis, hæc autem fit per actum intellectus. lege de hac re Caietani, & Med. p. 2. & Sotum hic.

Tertia concl. Beatitudo hominis est actus æternitate mensuratus: probat hæc S. Tho. quia esse diuinæ substantiæ in æternitate constitit, vel magis est ipsa æternitas: ergo visio eius in participatione æternitatis consistit, quia per obiecta specificatur actus. Vbi nota, quod hic sunt duæ opiniones, altera est Scoti volentis beatitudinem mensurari æuo, alteram D. Thom. in conclusione posita, & hæc est rei veritas, quia operatio beata est diuini ordinis, propterea debet mēsurari æternitate non essentiali, quæ est tota simul, & perfecta possessio vitæ interminabilis, hæc enim mensuratur ipse Deus ergo

ergo æternitate participata, quæ etiam est ordinis diuini, non potest enim mensurari æuo, quia æuum est mensura esse immutabilis ordinis naturalis, non potest mensurari tempore cōtinuo, quia tale est mensura primi motus secundum prius, & posterius, non potest mensurari tempore discreto, quia tempus discretum nihil aliud est nisi numerus prioris, & posterioris in motu qui est successio operationis spiritualis ad aliam operationem spirituales, quales sunt duæ operationes, seu intellectiones, sine phantasmatum seruitio, lege Caietani p. p. & Franciscum Ferrarium tertio contra gentiles, &c.

10. art. 5. Cap. 6.

In principio per multas quest.

q. 1. art. 1. Cap. 4.

Quest. 6.

10. 14.

Quest. 4.

Cap. 5.

Quest. 4.

Cap. 1.

Cap. 17.

q. 3. art. 4.

3. cont. g. Cap. 61.

ergo æternitate participata, quæ etiam est ordinis diuini, non potest enim mensurari æuo, quia æuum est mensura esse immutabilis ordinis naturalis, non potest mensurari tempore cōtinuo, quia tale est mensura primi motus secundum prius, & posterius, non potest mensurari tempore discreto, quia tempus discretum nihil aliud est nisi numerus prioris, & posterioris in motu qui est successio operationis spiritualis ad aliam operationem spirituales, quales sunt duæ operationes, seu intellectiones, sine phantasmatum seruitio, lege Caietani p. p. & Franciscum Ferrarium tertio contra gentiles, &c.

Quarta conclusio. Vltima felicitas hominis essentialiter consistit in actu intellectus: probat hæc Sanctus Thomas, quia beatitudo est bonum perfectum intellectualis naturæ: ergo est perfectissimū in intellectuali naturæ: igitur consistit in actu intellectus, &c. Vbi nota, quod circa conclusionem istā, an beatitudo sit actus intellectus potius, quam voluntatis, tres extant solemnnes opiniones, quarū prima est Diui Bonauenturæ, dicentis beatitudinē non esse actum, vnus dūtaxat potētia, sed vtriusq; nimirum intellectus, & voluntatis: secunda est opinio Scoti affirmantis perfectā esse beatitudinē est voluntatis operationem, scilicet amorem erga Deū clare visum: tertia est opinio Beati Thomæ in conclusione posita, & hæc est veritas sequenda habita ex verbis Philippi Apostoli dicentis Christo, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis: hinc apertissime colligitur beatitudinem esse solam Dei cognitionem, quæ est intellectus operatio: ex qua veritate excluditur hæresis Armenorum dicentium beatos non videre essentiam Dei, sed claritatem quandam ipsius essentia, & hæresis Begardorum volentium hominem in hac vita posse consequi beatitudinē, secundum omnem gradum perfectionis, & hæresis Beguinorum asserentium omnem intellectualem naturam seipsa naturaliter posse beatificari, & error quoque Græcorum existimantium nullam animam ante diem iudicij posse beatificari: de quibus erroribus, lege Guid. Carmel. & Alphonsum de Castro libro de hæresibus, &c.

Quinta conclusio. Vltima beatitudo non consistit in operatione intellectus practici, sed speculatiui: probat hæc Sanctus Thomas prima secunda, quia contemplatio maxime requiritur propter seipsam, actus vero practicus propter actiones, quæ ad aliquem finem ordinantur: igitur operatio intellectus practici non est vltimus finis: ergo, &c. Vbi nota hic esse duas opiniones. prima est Scoti, & Riccardi dicentium intellectum beati magis esse practicum siue effectiuum quam speculatiuum, quia contemplatur Deum nō solum propter scientiam, sed vt ipsum diligit, quæ dilectio est operatio circa Deum. secunda est opinio Sancti Thomæ in conclusione posita, & sequenda, intellectus enim beati est simpliciter speculatiuus. & sic beatitudo in speculatione, & non praxi consistit, sicuti, & fruitio quoque est actus intellectus, qui est delectatio contra Scotum, & Riccardum, dicentes fruitionē esse actum elicitum à voluntate, nempe amorem amicitia, &c.

Sexta conclusio. Beatitudo à quolibet appetitur aliqua necessitate: probat hanc Sanctus Tho-

10. art. 2.

mas prima secunda, quia beatitudo est bonum secundum quamlibet considerationem: igitur, &c. Vbi nota hic esse tres opiniones, prima est Henrici volentis quemlibet hominem necessario velle beatitudinem in generali, quæ beatitudo nihil aliud est, quam velle bonum sufficiens, & hoc quoad specificationem, & exercitium actus. secunda est opinio Scoti hic dicentis hominem appetere beatitudinem nedum in vniuersali, sed etiam in particulari quo ad specificationem actus, non autem quo ad exercitium. tertia est Sancti Thomæ, qui duo dicit, primum est, quod homo vult beatitudinem in communi appetitu elicitu quantum ad specificationem actus, non tamen quo ad exercitium, nulla enim creatura rationalis est quæ naturaliter non appetat beatitudinem, secundum est, quod circa beatitudinem in particulari homo potest habere nolitionem, quia potest dicere nolo videre Deū, sed frui semper vita præfenti, de qua re lege Caietani prima secunda, & p. p.

Quest. 9.

q. 10. art. 2.

Quest. 82.

Quest. 2.

Septima conclusio. Intellectus creatus ad videndam diuinam essentiam indiget adiutorio luminis gloriæ: probat hæc Sanctus Thomas prima parte quia nulla potest, potest eleuari ad eliciendū actum supernaturalem nisi addita sibi virtute supernaturali, sed intellectus creatus est huiusmodi: ergo, &c. Vbi nota, quod hic sunt tres opiniones, vt citat Durandus, quarum prima dicit intellectum creatum videre diuinam essentiam per speciē ex parte obiecti, & per lumen gloriæ ex parte potentia, & hanc videtur sequi Aureolus. secunda opinio tenet, quod ad videndum diuinam essentiam clare, & nude, nō requiritur nec species ex parte obiecti, nec lumen aliquod ex parte potentia, & hanc sequitur Durandus ipse. tertia est opinio Sancti Thomæ in conclusione posita, quod nulla species requiritur ex parte obiecti, sed tantum lumen gloriæ ex parte potentia: & hæc est sequenda cum definita sit in Concilio Viennensi, & in clementina ad nostrum de hæreticis, vbi condemnatur error dicentium, quod anima non indiget lumine gloriæ ipsam eleuante ad Deum videndum, & ipso beate fruendum. Scotus in hac materia fuit dubius, quia tertio sententiarum voluit intellectum creatum respectu visionis diuinæ tantum passiuè concurrere, & sic nō indiget lumine gloriæ, hic autem vult, quod si actiue concurrat indiget. non desunt Scotista dicentes, quod Scotus negauit lumen gloriæ de possibili, non autem de facto, & de potentia ordinaria. sed videant ipsi.

Quest. 4.

Dist. 14. q. 1.

Distin. 49.

Octaua conclusio. Diuina essentia per nullam creatam similitudinem ipsam representantem videri potest: probat hanc Sanctus Thomas prima parte, quia diuina essentia est infinita: igitur, &c. nam quælibet similitudo creata est finita, & infinitum per finitum representari non potest. Vbi nota hic esse quatuor opiniones, prima est Durandi, & Henrici dicentium hanc quæstionem esse vanam, quia non damnatur species, propterea quæstio est de nihilo, secunda est opinio Ocham 1. sent. existimantis beatificam uisionem esse à Deo supernaturalē, vt arbitretur à solo Deo produci, & sine lumine gloriæ, & specie infundi seu ilabi in intellectu creato. tertia est opinio Scoti, & Aureoli tenentiu de facto Deum per speciem posse uideri. quarta

q. 12. art. 2.

Dist. 1. q. 2.

Cap. 1.

est opinio Sancti Thomae asserentis Deum in hac uita posse uideri per similitudinem, in alia uita hoc esse impossibile, & haec est sequenda, quia est diuus Dionysius libro de diuis nominibus, ubi ait per similitudines inferioris ordinis rerum nullo modo superiora cognosci possunt, &c.

Cap. 51.

Nona concl. Ad uidentiam diuinam essentiam requiritur, quod ueniat intellectui nostro, ut forma intelligibilis: probat hanc Sanctus Thomas 3. contra gent. quia essentia diuina est ipsa actualitas in genere intelligibilium, & omne esse: ergo, &c. Vbi nota hic esse duas opiniones, quarum prima est Durandi hic uolentis Deum imitari hunc ordinem, & fieri praesentem intellectui in ratione obiecti, non autem speciei intelligibilis remoto omni impedimento, & sic clare uidetur ipse Deus in patria, secunda est opinio Sancti Thomae in conclusione posita, & sequenda, de qua lege Caietan. p. p. & Fraciscum Ferr. 3. contra gen. &c.

Quaest. 2.

Decima concl. Nullus intellectus creatus uidet in diuina essentia omnia, quae Deus facere potest: probat hanc S. Tho. 1. p. quia nullus creatus intellectus potest comprehendere Deum: ergo, &c. Vbi nota hic esse quinque opiniones prima Henrici asserentis beatum uidere in uerbo omnia contenta in eo formaliter, & eminenter, secunda est Aureoli dicentis beatum uidere non omnia in uerbo, sed quae uult ipsum uerbum, quia est speculum uoluntariu, tertia est opinio Dur. existimantis beatum uidere in uerbo omnes quidditates naturales, & supernaturales, & singulare aliquod solum in proprio genere. quarta est Scoti 3. sentent. uolentis solum animam Christi habitualiter non actualiter, simul uidere omnes creaturas, sed successiue, nunc plures, nunc pauciores, alij autem beati non cognoscunt omnes creaturas, sed aliquas. ultima est opinio Sancti Thomae docentis beatos omnes uidentes diuinam essentiam aliquo modo uidere in ea omnia, aliquo modo non, uident enim omnia genera, & species, & ordinem omnium rerum, & quae spectant ad eorum beatitudinem, aliquo uero modo non cognoscunt quia cum uideant creaturas in Deo, tanquam in causa aliqui plures, aliqui pauciores uident iuxta modum uidentis ipsum Deum. hinc in patria non est aequalis gloria beatorum, & definitum est in Concilio Florentino, sub Eugenio IIII, contra Armenos, & Iouinianum, & contra Lutherum: scriptum est enim in domo Patris mei mansiones multae sunt, lege de hac re Caietanum p. p. & Scotum hic, & Dionysium Carthusianum, &c.

q. 12. art. 2.

Cap. 51.

q. 12. art. 8.

Quolib. 6.

quaest. 4.

Dis. 14. q. 2.

q. 14. art. 8.

Dis. 50. q. 2.

articu. 1.

cum nulla uoluntas bona esse possit nisi per ordinem ad praedictum finem, unde si aliquod bonum uelint, non tamen uolunt illud bene, ut ex hoc uoluntas illa bona dici possit, naturalis uero uoluntas cum sit in eis non ex seipsis, sed ex authore naturae qui in natura hanc inclinationem posuit, quae naturalis uoluntas dicitur, & quia natura in eis remansit, propterea talis uoluntas bona in eis esse poterit, &c.

Secunda conclusio. Damnati numquam poenitent de peccatis, quae commiserunt: probat hanc Sanctus Thomas, quia Bernardus ait in cant. cantorum, quod damnati semper uolunt iniquitatem quam fecerunt, & numquam de peccato commissio poenitent: igitur, &c. Vbi nota, quod poenitere de peccato dupliciter intelligi potest, uno modo per se, alio modo per accidens: per se quidem de peccato poenitet quis qui peccatum in eo quod est peccatum abominatur: per accidens uero, qui illud odit ratione alicuius adiuncti, ut puta poenae uel alij cuius huiusmodi mali: igitur non poenitebunt per se loquendo de peccatis, quia uoluntas malitiae peccati in eis remanet: poenitebunt autem per accidens in quantum affligentur de poena quam pro peccato sustinent, & sic etiam intelligitur dictum Bernardi, quod damnati iniquitatem uolunt, sed poenam refugiunt, & sic per accidens de iniquitate commissa poenitent, &c.

Tertia conclusio. Damnati uellent non esse: probat hanc Sanctus Thomas ex Apocalip. in die illa desiderant mori, & mors fugiet ab eis. Vbi nota, quod non esse dupliciter considerari potest, uno modo per se, & sic nullo modo est appetibile, cum nullam habeat rationem boni, sed est mera priuatio, alio modo ut est ablatiuum poenae, & terminatiuum miseriae uitae, & sic uidetur sortiri quandam rationem boni apparentis, & sic damnati possunt eligere, & appetere non esse etiam deliberatiua ratione, &c. Addit Petrus de Tarantasia, quod damnati uoluntate absoluta non cupiunt non esse, sed uoluntate conditionata. Riccardus, ait uoluntate naturali non uolunt, nec uelle possunt non esse, sed uoluntate deliberatiua, sed non per se primo, nec per se secundo, sed per accidens in quantum ad non esse sequitur carentia mali. Diuus Bonauentura, ait quod damnati appetunt non esse, scilicet appetunt quod sibi ipsis nocuum est, sed non appetunt illud appetitu recto, & rationali, Henricus dicit, quod esse potest considerari annexum culpa, uel annexum poenae: primo modo non solum damnati, sed quilibet homo debet appetere non esse, quia ut ait Philosophus homo uirtuosus magis debet eligere mori, quam in uitio uinere. secundo uero modo non, quia homo in poena existens iam est de qua re legendus est Augustinus in libro de lib. arbitrio, Scotus uero scribit, quod nullus debet appetere non esse, siue propter culpam, siue propter poenam, quia sicuti poena est a uoluntate diuina, ita & culpa: licet permissiue appetere non esse est appetere annihilationem, & sic est peccare, & de Iuda ait, quod loquitur de natiuitate extraterum, de qua dicitur melius est si natus non fuisset homo ille. sed sequere tu primam determinationem, quae est S. Tho. &c.

Quarta

Cap. 14.

Cap. 26.

Dis. 50. q. 2.

Dis. 50. q. 2.

articu. 2.

Dis. 50. q. 2.

Quarta conclusio. Damnati uellent omnes homines esse damnatos: probat hanc Sanctus Thomas ex Glossa super illud Esai. surrexerunt de solijs, ait Gloss. Solatium est malorum multos socios habere poenarum. Vbi nota, quod sicuti in beatis in patria erit perfectissima charitas ita in danatis erit perfectissimum odium, unde sicut Sancti gaudebunt de omnibus bonis, ita etiam mali de omnibus malis dolebunt, unde & felicitas Sanctorum considerata eos maxime affligit: hinc dicitur apud Esai. uideant, & confundantur zelantes populi, & ignis hostes tuos deuoret: uellent igitur danati omnes bonos esse damnandos, &c.

Quinta conclusio. Damnati odio habent Deum, sicuti, & poenas quas sustinet: probat hanc Sanctus Thomas ex dicto Psal. superbia eorum, qui te oderunt ascendit semper: ergo, &c. Vbi nota, quod affectus mouetur ex bono vel malo apprehenso, Deus autem apprehenditur dupliciter in se sicut a beatis qui eum per essentiam uident, & per effectum sicut a nobis, & damnatis: ipse igitur in seipso cum sit per essentiam bonitas non potest alicui uoluntati displicere, unde quicumque eum per essentiam uidet, eum odio habere non potest, sed aliqui effectuum eius sunt uoluntati repugnantes in quantum contrariantur alicui uolito, & secundum hoc aliquis non in seipso, sed ratione effectuum Deum odire potest, hinc damnati Deum percipientes in effectu iustitiae, qui est poena, eum odio habent, ut eorum poenas, &c.

Sexta conclusio. Damnati uoluntur scientia quam in hoc mundo acqviserunt: probat hanc Sanctus Thomas, quia Abraham dixit diuiti damnato recordare, quia receperit bona in uita tua: ergo, &c. Vbi nota, quod hic est duplex opinio una negans, quia usus scientiae semper est delectabilis, si ergo damnati habuissent usum scientiae acqvisitae, haberent aliquam delectationem. & ex hoc aliqui, ut ait Riccardus concederunt damnatos habere delectationem aliquam quamuis debilem: alia est opinio asserens damnatos uti posse scientia hic acqvisita, & cum hoc stat, quod nulla delectatio in eis reperitur, quia sicut propter perfectam Sanctorum beatitudinem, nihil erit in eis quod non sit gaudij materia, ita nihil erit in danatis quod non sit materia, & causa tristitiae, nec aliquid quod ad tristitiam possit pertinere deicit, ut sit eorum materia consummata, unde si in eis erit actualis consideratio eorum quae prius sciuerunt, erit etiam, ut materia tristitiae, non autem ut delectationis causa, considerant & mala quae gesserunt ex quibus damnati sunt, & bona delectabilia quae amiserunt, & ex utroque torquebuntur, de hoc quod considerabunt notitiam quam de rebus speculabilibus habuerunt imperfectam esse, & amisisse summam eius perfectionem, quam poterant adipisci, &c.

Septima conclusio. Damnati aliquando cogitabunt de Deo: probat hanc Sanctus Thomas, quia non potest haberi odio actu nisi id de quo cogitatur, sed damnati Deum odio habebunt: igitur de Deo aliquando cogitabunt. Vbi nota, quod Deus potest considerari dupliciter uno modo secundum se, & secundum id quod est ei proprium, scilicet esse totius bonitatis principium, & sic nullo modo cogitari potest sine delectatione. unde sic nullo modo

ad a damnatis cogitatur, alio modo secundum aliquid quod est ei quasi accidentale in effectibus eius, utpote punire, vel aliquid huiusmodi, & secundum hoc consideratio de Deo potest tristitiam inducere. hinc habes quomodo auicinatus est Dionysius Carthusianus, qui in praesenti distinctione non intelligens doctrinam Sancti Thomae uult multos cogitare Deum secundum primum membrum distinctionis positae, & in se non delectari, neque dulcedinem experiri, ut sunt multi boni uiri, & timorosi, qui etiam ad hoc conatur orando, psallendo, & meditando ipsum Deum, & non animaduertit Dionys. Sanctum Thomam loqui hic de his, qui cogitant de Deo in alia uita, non autem in hac praesenti, ut superius latius ostendimus, &c.

Octaua conclusio. Damnati cognoscunt ea, quae fiunt, circa nos: probat hanc Sanctus Thomas, quia si aliquid impediret, tunc esset distantia localis, talis autem non impedit cognitionem intellectualem: ergo, &c. Vbi nota damnatos cognoscere ea, quae circa nos fiunt tripliciter intelligi potest, scilicet aut per scientiam, aut per coniecturam, aut per reuelationem, primo modo non cognoscunt ea, quae circa nos fiunt, quia cognoscere sic non potest nisi accipiendo similitudines a rebus ad quas accipiendas requiritur proportionata propinquitas intellectus uentis phantasmatis, quae quidem phantasmata non possunt esse sine uiribus sensitibus quippe quae non remanent in animabus separatis, ideo hanc opinionem impugnat Sanctus Thomas prima parte, ubi ex professio quaerit num distantia localis impediatur cognitionem animae separatae: secundo autem modo damnati cognoscunt multa quae fiunt circa nos, ex statu enim praeterito in quo homines uixerunt, postea coniecturant multa quae accidunt circa eos, & sic cognoscebat ille diues damnatus suos fratres uiuere adhuc, quia eos in tormentis secum non uidebat, nec cum quiescentibus in sinu Abrahae, tertio modo cognoscunt aliqua quae fiunt circa uiuos per reuelationem demonum, vel animarum ad eos descendentium, vel etiam per reuelationem Dei, nunquam tamen eis fit aliqua reuelatio nisi unde tristentur: lege de hac materia Caietanum p. p. &c.

Nona conclusio. Damnati habent uoluntatem peccandi si possent: probatur quia Aug. ait lib. de fide ad Petrum damnatos bonam uoluntatem nullatenus habere possunt: igitur, &c. Vbi nota, quod mala uoluntas dicitur dupliciter, scilicet actus, & habitus, est communis sententia Theologorum, quod timor seruilis in damnatis non aufert habitum male uoluntatis, sed aufert tantum actum, iste enim non uult committere aliquod peccatum, puta luxuriam, aut furti vel homicidij, &c. quia timet puniri de ipsa uoluntate, tamen habitum non aufert quod patet, quia si speraretur impunitas uellet utique peccatum committere: sic ergo intelligendum est, quod dolor poenalis damnatorum aufert a uoluntate ipsorum actum uolendi peccare, quia reuera damnati non appetunt peccare, & alia delicta committere, propter poenas, quas illis actibus peccatorum sentiunt se incurrisse, tamen habitum uoluntatis male per quam appetunt peccare si non crederet se puniri non amittunt, si quis ergo quaerat num danati nolint peccasse, facile dici potest quod nolunt, non pro hoc quod peccatum

Addit. Aq. in iiii. vol. Capr. F 3 eis

Articu. 3.

Dis. 50. q. 2.

q. 89. art. 7.

q. 69. art. 8.

eis displiceat, quia iniustum, sed quia eis displicet A
pœna iusta, & ideo malam habent voluntatem hoc
uolendo, uiuit enim semper in eis habitualiter uo-
luntas peccandi, licet dolore pœnarum impediatur
ne exeat in actum suum, lege de hac materia Ioan-
nem de Neapoli hic.

Decima conclu. Dammati uident gloriam bea-
torum: probat hanc Sanctus Thomas ex Luc. nar-
rante quomodo diues in tormentis positus, uidit
Abraham, & Lazarum in sinu eius: ergo, &c. Vbi
nota, quod dammati ante diem iudicij uident bo-
nos in gloria non hoc modo, quod gloriam eorū
qualis sit cognoscant, sed solū cognoscunt eos esse
in gloria quadam inestimabili, & ex hoc turbatur,
tum propter inuidiam dolentes de felicitate eorū,
tum propter hoc, quod ipsi talem gloriam ami-
serunt, unde scribitur Sapient. de impijs, uidentes
turbabuntur timore horribili, sed post diem iudi-
cij omnino bonorum uisione priuabuntur, nec tam-
en ex hoc eorum pœna minuetur, sed augebitur,
quā memoriā habent gloriā bonorum quam in
iudicio, vel ante iudicium uidebant, & ex hoc erit
eis in tormētū, sed ulterius affligētur in hoc quod
uidebunt se indignos reputari etiam uidere gloriā,
quā Sancti merētur habere D. Bonau. ait dānatos
intueri gloriam beatorum, tāquā amissam, & eis
iuste ablatam, electos quoque uidere miserias re-
probatorum, ut iustam ultionem, atque perpetuam
calamitatem, quam misericorditer euaserunt. Pe-
trus de Tarantasia dicit gloriam beatorum uideri
intelligi potest dupliciter, primo in uniuersali, ita
quod uideant illos esse in gloria magna, & taliter
uident dammati gloriam electorum, secūdo in par-
ticulari, ut noscant quanta sit gloria, tanta & ita nō
uidebunt. Scotus hic fatetur se non scire quomo-
do Deus, & beati se habeant ad pœnas damnatorū,
an ratio huiusmodi cognoscendi sit diuina essen-
tia, vel proprietās personalis, & utrum illa supplicia
habeant ideam in ipso Deo, quomodo etiam ipsi
damnati uideant gloriam, & felicitatem electorū
magna est dubitatio, &c. Riccardus asserit Dam-
natos proprie loquendo non uidere gloriā ele-
ctorum, cum uisio proprie sit cognitio intuitiua, &
clara, in generali tamen, & partim in speciali ag-
noscunt, quasi intra se arguendo, quoniam nullum iu-
storum secum conspiciunt. tu autem sequere pri-
mam determinationem quæ est Sanctus Tho, &c.
Et hæc de præsentī distinctione, quam pro huius
operis termino, cōstituo, in quo si quid dixi quod
non solida autoritate, vel ratione confirmatum
sit, id uolo accipi, ut sine pertinaci assertionē, & si-
ne præiudicio melioris sententiæ, sit à me dictum,
offerensque meipsum, & uniuersa hic, vel ubi-
cūque dicta, vel dicenda, correctioni omnium eorum, quo-
rum inter est errantes corrigere, & ad uiam uerita-
tis reducere, obnixè rogans Deum Optimum Ma-
ximum Patrem misericordiarum, & totius conso-
lationis, ut ipse dignetur meritis Beatissimæ eius
genitricis Mariæ, & Sācti Thomæ de Aquino, Apo-
stolique Matthiæ mei protectoris, me omnesque
Christi fideles ad perennem illam gloriam deducere
in secula. Amen.

Datum Neapoli in Conuentu Sancti Dominici
1587. die 4. Septembris, sub Pontificatu Sanctissimi
Patris nostri Sixti Quinti.

Conclusiones has sustinuit Fr. Matthias Aquarius,
dum esset Regens in Studio Sancti Eustorgij Medio-
lanensis Romæ in Comitij Generalibus in quibus as-
sumptus fuit in magistrum ordinis Fr. Seraphynus
Caballi. 1569.

EST Deus in cœlo reuelans mysteria, Danie-
lis secundo Cap.

E S T

- 1 Quippe proprium solius Dei esse.
- 2 Atque omnium esse propterea perhibetur.
- 3 Quin etiā omnium mensura peculiariter existit.
- 4 Non substantiarū solum, uerū accidētium quoque.
- 5 Quod infinitum cū sit, à nullo nisi à seipso cō-
prehenditur.
- 6 Quamuis hoc esse sit per se notum.
- 7 Demonstrari tamen, non reputatur absurdum.
- 8 In rebus siquidem creatis, constat esse eius uir-
tutem.
- 9 Quippe quæ multifariam, nobis exhibetur.
- 10 Licet in eo nulla diuersitas reperiatur.
- 11 Proprie enim in seipso subsistit.
- 12 Et si ubique esse sibi maxime conueniat.
- 13 Nec ulli alij rite attribui possit.
- 14 Nec propterea tñ id sibi ab æterno ascribitur.
- 15 Quandoquidem à nullo alio esse dependet.
- 16 Immo omne aliud esse, ab eo ortum ducit.
- 17 Hinc propterea parū esse necesse est, cū in alio
non accipiatur.
- 18 Quin per se existit, oī solum imperfectione.
- 19 Unde nequaquam multiplicari potest.
- 20 Quandoquidem multiplicatio secundum esse
tollit simplicitatem.

D E V S

- 21 Omnino simplex constantissime asseritur.
- 22 A quo quidē omnis realis negatur cōpositio.
- 23 Materiæ nempe, & formæ, immutabilis siqui-
dem est.
- 24 Virtutis quoque, & substantiæ, hæc namque in
eo, re minime differunt.
- 25 Esse perinde, ac essentiæ, cum eius quidditas
haud distet ab esse.
- 26 Generis demum, ac differentiæ, cum in eo spe-
ciei ratio sumi nequeat.
- 27 Pluralitas tamē perfectionū ei ueræ ascribitur.
- 28 Cui sanè ut fundamentum proximum diuina
correspondet essentia.
- 29 Atque eius intacta unitas perseuerat.
- 30 Cui tamē suppositorū pluralitas nō repugnat.
- 31 Id uero nobis fidei lumine diuinitus innotescit.
- 32 At ipse perfecte se duntaxat nouit.
- 33 Alia quoque à se distincte, & proprie cognoscit.
- 34 Inde etiam uult se, & alia à se.
- 35 Nec tamen de necessitate uult, quicquid uult.
- 36 Neque rebus omnibus necessitatem imponit.
- 37 Quippe qui nihil ex necessitate nature operat.
- 38 A cunctis tamen prædicatur omnipotens.
- 39 Unde propterea potest facere, quæ non facit.
- 40 Optima tamen semper facit.

I N C Œ L O

- 41 Scilicet empyreo spiritus angelici pducti fuere
- 42 Ut uniuersum omni ex parte perficeretur.
- 43 In magna siquidem multitudine, à primo rerum
conditore producti.
- 44 Ad instar numerorū specie mutuo differētium.

45 Tametsi

- 45 Tametsi essentialiter indiuisibiles in natura
permanere.
- 46 Hinc infinitæ essentiæ, atque uirtutes elemen-
tari huic mundo se exhibent.
- 47 simplicior tamen est, alter, altero qua propter
in materiales iudicantur.
- 48 Atque completæ substantiæ ab omnibus fer-
mè existimantur.
- 49 Qui etiam præstantia uoluntatis, perspicacita-
teque intellectus exornati fuerunt.
- 50 Non tamen agentis, possibilibus intellectus be-
neficio, cognitionem acquirunt.
- 51 Quamquam nō oīs ab eis adimitur discursus.
- 52 Ordinis nempe, atque operationis præsentia
locum fortiuntur.
- 53 Quippe qui indiuisibilis, & quantus, diuisibi-
lisque eis assignatur.
- 54 Plures tamen in eodem ubi esse nequeant.
- 55 Et si multi unā simul empyreum hoc cœlum in-
colant.
- 56 Quod quidem Cœlum, cum materia, & forma
constitutum est.
- 57 Ab his tamen corruptibilibus longe distat.
- 58 Nequaquam cū his, in materia formæ com-
municat.
- 59 Specie quoque, & genere, à cœlestibus sphaeris
segregatur.
- 60 Ob hoc præstantiori pollet natura, & diuini-
oribus proprietatibus.

R E U E L A N S

- 61 Diuina nempe fidei sacramenta.
- 62 Ad quæ naturali lumine peruenire non licet.
- 63 Quamuis, & alia reuelauit, & potest.
- 64 Quæ naturali lumine consequi intellectus hu-
manus, ualet.
- 65 Et si plura, & excellentius, reuelata sunt Apo-
stolis, quam Prophetis.
- 66 Nihil tamen pro temporū exigentia subtrahit.
- 67 Quod ad salutem adipiscendam esset summo-
pere necessarium.
- 68 Licet non omnia quæ ad Ecclesiam suam insti-
tuendā ualde profutura erāt simul reuelauerit.
- 69 Sponsa siquidem eius Ecclesia in dies quasi au-
rora consurgit magisque proficit.
- 70 Secundum quod sibi opportunum occurrit.
- 71 Inde quædam aliquando prohibuit.
- 72 Quæ postea cessante occasione recepta fuere.
- 73 Numquam tamen propterea demonstrat se ha-
bere mutabilem uoluntatem.
- 74 Quæ uero hæcenus reuelauit, non potuit non
reuelasse.
- 75 Sed nūquid damnationem impij reuelare po-
test? quid ni?
- 76 At uero facta tali reuelatione, numquid despe-
ratio subsequitur?
- 77 Nunquid certus de tali reuelatione pro sua ip-
sius salute ualeret orare?
- 78 Tenetur enim orare, ut tollatur talis dānatio,
ne eueniat, ut credit.
- 79 Quemadmodum, & qui scit se habere gratiam
facere debeat.
- 80 Licet firmum, & ratum sit, quod Deus reuelat.

M Y S T E R I A .

- 81 Redemptionis haud ignota fuere antiquis
patribus.

- 82 Quibus eadem planè extitit fides.
- 83 Quam etiam Neoterici proprio sanguine pro-
testari sunt.
- 84 Huius itaque formam charitatem esse non am-
bigitur.
- 85 Quippe quæ sanctissimis sacramentis acquiri-
tur, & augetur.
- 86 Quæ sacramenta non nisi post peccatum ad sa-
lutem hominis necessaria esse creduntur.
- 87 Unde sicut ante Christi aduentum sacramen-
ta quædam præcesserunt:
- 88 Ita post nonnulla exiguntur, quibus dona, &
uirtutes consequimur.
- 89 Quæ quidem eō præstantiora ueteris legis sa-
cramentis esse uidentur.
- 90 Quod præstantiorē effectū in nobis producant.
- 91 Effectus itaque sacramentalis gratia uerè nun-
cupatur.
- 92 Quæ super gratiam uirtutum, & donorum nō
nihil addere dicitur.
- 93 Inde enim sacramentalis dicitur, quia sacra-
mentis continetur.
- 94 Quibus etiam ut illius causæ sint, uirtus quædā
inesse comprobatur.
- 95 Quæ quidem uirtus, usus, motusque uirtuosus
uere nuncupatur.
- 96 A sacramentis tamen ueteris legis penitus re-
mouetur.
- 97 Hæc siquidem gratiam minime conferebant.
- 98 Verum tamen cum sacramenta omnia, ex insti-
tutione diuina omnino pendeant,
- 99 Deum solū eorū authorem prorsus fatēdū est.
- 100 A quo gratiam, & gloriam, religionisque aug-
mentum expectamus.

Has alias conclusiones sustinuit idem Fr. Matth. Aqua-
rius Venetijs 1567. cum esset Regens in Conuentu
Sanctorum Ioannis & Pauli, præsentē Illustriss.
Reuerendiss. Antistite, Nicastrense Apostolicæ sedis
Legato apud Venetā Republicā qui modo est Cardi-
nalis Fachinettus Tituli SS. Quatuor Coronatorum.

Ex sacris Litteris.

Sanctissimæ Trinitatis, & unitatis fidem ueteris
Sac noui testamenti haberi testimonijs aduer-
sus garrulos, & uerbosos clarissimè ipsa legis
exordia ostendunt, ubi Legislator Moses, ait audi
Israël Dominus Deus tuus unus est: si distinctionē
personarum scire cupis perpende quæso, in princi-
pio creauit Deus cœlum, & terram, & Spiritus Do-
mini ferebatur super aquas, & Euangelista Ioan-
nes, quid in Epistola canonica explicat considera-
tres sunt, qui testimonium dant in cœlo Pater, Ver-
bum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt, &c.
Ex Diuo Augu. I. I. de Ciuitate Dei.

Nec humana nec diuina aliqua ratio est, quæ
persuadeat ex arbitrio in rationalibus creaturis
inæqualitatem fuisse exortam, ut Origenes finxit.
quid enim magis absolum quam istum solem, ut
in uno mundo unum esset, non decori pulchritu-
dini uel saluti rerum corporalium consuluisset ar-
tificem Deum, sed potius euenisset quia una anima
sic peccauerat, ac per hoc si cētū animæ peccassent
Addit. Aq. in iiii. vol. Capr. F 4 cen-

centum soles haberet hic mundus, est, utique inæqualitas, & in Angelis, & nostris animabus, ut vniuersitas Parisina fanciuit aliunde exorta.

Ex D. Ambrosio in lib. Officiorum.

Humana quidem mens iudicium Dei prosequitur, nam licet natura inuisibilis sit ipse. Optimus Deus, opus tamen fecit, quod opificem visibilitate sui manifestauit, ut per certum incertum posset sciri, & ille omnium esse crederetur, qui hoc fecit quod ab homine impossibile est fieri, accedat ergo quæcumque vis creata, & faciet tale celum, & talem terram, & dicam, quia Deus est, erit forsitan instrumentaria facultas? absit, taceat hoc quisque loquens.

Ex D. Hieronymo ad Galatas.

Quæ inter August. Hieronymumque disputata est, quæstio de Petri Paulique altercatione ad Galatas relata, lauculenter profecto magnaque verborum opportunitate digesta ab ipso, & explicata est, ubi, & Petrum, & Paulum alto Sacramento demonstrauit, quæstionem illam habuisse, nec inde quid falsum in canonica scriptura miseri ostendamus, nec refellimus distinctionem temporum tam de legalibus observandis quam iudicialibus, ac criminosis, sed caueat ne quis erret in his, &c.

Ex D. Gregorio super Iob.

Administrat Deus per Angelos, vniuersum hunc globum, inferius inferendis torquendisque hominibus ministros demones præsertim hæret in inferno, circa nos quoque, & in caliginoso aere: nullus sit igitur qui in istis rebus suam culpam refundere debeat quasi, quod ipse ledi contingat, siquidem vnusquisque nostrum est, qui læsionem sibi propriam parat, & pericit, libera primo rerum opifice effectus est.

Ex D. Thoma.

Huius præstantissima doctrina securus, audeo id totum in disputatis demerere, quod in tribus partibus summe sue Theologiæ nempe in prima, & parte, & prima secunda, & secunda secunda, & tertia parte amplissime digessit, suscipiant tamē lectores tanquam mediocritate mea moderate consulto que dictum, ut si alia sint perlecturi, quæ discrepare ab hac doctrina, prorsus videantur arbitrentur me etiam id animaduertisse.

Ex Scoto.

Commodius etiam arbitratus sum me facturum si odiosa prolixitate repulsa omnem illam doctrinam, quam in quatuor sententiarum libris subtilis doctor conformem, S. Tho. dictis docuit, uti veram, & sinceram esse accipiendam, aliam denique his oppugnantem exteram à sanctorum dictis, ac canonum manibus contractari faciam.

Ex Platone.

In phædonē mihi visum est, quantum ad verisimilem rationem faciat recte naturalem omnē suā philosophiam complecti, quod si aliquis suspicatus fuerit me voluisse ea, quæ ab Apostolo dissidēt, simul nūscere, primum is audiat conaturum quo ad potero, ut Platoni nulla in re præsertim in negotio idearum Platoni contrarium Aristotelem defendam, deinde hanc esse rerum mortalium humanique ingenij naturam, ut aperto quoque officio discordiam excitare valeat.

Ex Aristotile.

Cum plurima uolumina istius peripateticorū prin-

cipis sapius intuitus essem, nullius equidē doctrinam honorabiliorem, melioremque me reperisse fateor ea, quam tribus in libris de anima, & in quatuor de celo, & mundo perstrinxit, quam pro vnico theoremate proponendam audeo, & quod eius interpretes de communi consensu ea uti quam cogitauam appellant pro discrimine homines à beluis disidere voluerunt, non video ego quid in causa, hæc contraria commenta fluxerunt, stupidissimum quippe philosophiæ, & graue nimis traididetur.

Ex Auerro.

Quæstiones omnes, e medio naturalis philosophiæ tollit ille vir communes causas omnibus rebus naturalibus pro subiecto totius naturalis scientiæ adæquato, si materiam primam formam, finē & agentem in ea intueri, nec non existimans celestia coperta esse animata, & mētēs illas diuinās eorum formas, ut dicunt esse substantiales, rationi consentancum ad eius aures moderate, consulto que cum Balduino defendam, in hoc autem quam plurimum eum delirasse ostendam, materiam vehiculum quidditatis fuisse in rebus, primam quoque spheram centrō locum sortiri, formam corporeitatis dari, & perfectam cognitionem de abstractis à nobis haberi.

Ex Lucidissimo Themistio.

Planē si in generationibus constituendis materia opus sit quæ ad suam essentiam constituendam potestatis nullius indigeat, cum primum res quedam in se sit, ac actu existat, quibus verbis nonnulli actum entitatum in prima materia reponūt, quærem, & ego amplector, nec in Apice quidem doctrinæ S. Tho. Aquinatis, aduersor: scio tamen hoc perdifficile esse sustinere, attamen ad quascunquē res materiam communicari ad easdem referendā, & comunicandam rationem potestatis venire accipiendum mihi est, ut ex Alex. in quæstionibus naturalibus habetur.

Ex Zimara.

Quam ingeniosam se protulit Philosophus iste in visione theorematum Auer. in lib. destructionum in disp. 3. quod omne compositum est nouum quæ tamē affert de materia intelligibili theoremate 81. contra D. Thom. & Romanum Aegidium imaginatione potius quam ratione suscipienda sunt, pari quoque ratione spernenda veniunt, quæ scripsit theoremate 5. contra D. Tho. quod accidentia solo numero differentia in eodem.

Conclusiones has subsequentes sustinuit idem Fr. Matthias Aquarius in publica Academia Thaurinensi Serenissimi Ducis Sabaudia, cum esset ibi publicus Theologus, presente Illustriss. & Reuerendiss. Archiepiscopo Thaurinensi, Hieronymo à Ruere, nunc autem Cardinali Sanctæ Romanæ Ecclesiæ amplissimo, &c. 1567.

- 1 DEVS Optimus Maximus, vbique est, qui in nullo loco est.
- 2 Deus nihil extra se intuetur, quia omnia extra se cognoscit.
- 3 Deus totus in seipso est, qui totus in rebus reperitur.

- 4 Deus rerum perfectiones cōtinet, haud tamen rerum nobilitates.
- 5 Deus lumine gloriæ videtur non tamen gloriæ luce beati ipsam intuentur.
- 6 Deus nulla similitudine manifestatur similitudine tamen indigent ipsam respicientes.
- 7 Deus in genere ponitur, in nullo autem predicamento locatur.
- 8 Deus naturaliter non cognoscitur, finis tamen naturalis nostræ animæ existit.
- 9 Deus sua scientia causa rerum est pleraque tamen scit non causata, nec vnquam causanda.
- 10 Deus nullius scientiæ subiectum ponitur, Theologiæ vero subiectum est.
- 11 Actus est, qui separat, & distinguit, non tamen omnis distinctio est ab actu.
- 12 Omne ens aut substantia aut accidens est, aliquid vero ponitur, quod nec substantia, nec accidens existit.
- 13 Nulla res agit vltra speciem, aliquid tamē agēs distinctum specie ab eo producit.
- 14 Sensus & si particularia agnoscat vniversalitatem est.
- 15 Homo vniuersale quoddam ponitur, eius uero definitio, nec vniuersalis, nec particularis dicitur.
- 16 Licet vnus tantum possit esse Deus, realis tamen distinctio est Patris, Filij, & Spiritus Sancti.
- 17 Licet filium suū ab æterno generet Deus, eundem tamen semper generare constabit.
- 18 Licet Deus generet Deum, & generet alium à se, haud tamen se vel alium Deum generabit.
- 19 Licet pater à diuina essentia non distinguatur realiter, nequit tamen ipsa diuina essentia dici generans.
- 20 Licet in omni perfecta intellectuione produatur Verbum Filius tamen, & si perfectissime intelligat nullum ab eo erit Verbum.
- 21 Licet totum quod est in Patre sit in Filio communicatum, potentia tamen generandi, quæ est in Patre non erit in Filio ponenda.
- 22 Licet diuina voluntas immutabilis viquequaq; existat, contingentiam tamen à rebus minime tollit.
- 23 Licet idem sit velle, quod Dei esse, non tamen Deus quod vult esse dicatur.
- 24 Licet immutabilis sit ipse Deus omnino, nihil vero obstat si mutabilis esse dicatur.
- 25 Licet omne quod est in Deo, Deus sit, & in Deo nullum sit accidens, non tamen est substantia omne quod est in Deo.
- 26 Nec ens mobile, nec corpus mobile, nec substantia mobilis, vel naturalis subiectum philosophiæ ponitur, eius tamen aliquod istorum subiectum est.
- 27 Materia prima expers potentia, & capax corruptionis est ipsam tñ esse, ita est, ac si contradictoria esse dicamus.
- 28 Naturam principium motus, & quietis esse negamus, & si initium, & causa motus existat.
- 29 Sensus circa proprium obiectum, numquā decipitur, & si aliquando decipiatur.
- 30 Omne compositum est nouum, & si æternum sit ipsum compositum.

Illud etiam opere precium me facturum sum arbitrat, si molesta omnia prolixitate, omnia quæ Doctor Sæctus eo libro amplissime digessit quem aduersus gentes conscripsit, vnico duntaxat theoremate complecterer, atque ad differendū proponerem, animaduersos tamen lectores velim id à me modestè, ac breuitatis potius, quam ostentandæ doctrinæ gratia actum fuisse, sciantque si quid in eiusdem scriptis ab ipsis ad inuentū fuerit quod à contradictione minime fuerit alienū, id etiam à me quoque adnotatum fuisse.

Sub illius etiā theorematum serie nihil visum est in disputatiōne gratia incertanē adducere illud omne quod in subtilissimis, ac exquisitissimis disputatis quæstionibus eiusdem doctoris continetur, nec quempiam mirari velim me theologia in infimum talem subijisse prouinciā, ad id enim eius aureæ, ac vberissimæ doctrinæ, quam proficere, me excitauit ardor: tū vero magis quod in ijs, tanquā firmis fundamentis tota nititur fides orthodoxa. Ne autem cuiq; disputandi aditus sit præclusus neue quis ab hac nostra litterarum palestra quæcunquæ tergiversatione se exinere queat, omnium quæ duodecim metaphysicorum libris à Diono Thoma in usum edita, vna cum textu Aristotelis ad ipsius mentem, atque germanum sensum dicta fuisse pro viribus sustinere conabimur, & in quibus differendi facultatem, quæ logica communiter appellatur, optime Aristotelem decem summis generibus prædicamentibus complexum fuisse dicimus, neque id tanquā paradoxon quoddam à me dictum quisquam poterit, siquidem ab Aristotelis doctrina haudquamquam alienum fore quantum in nobis tuebimur, quæ uero à porphirio in quinque prædicabilibus habentur Platonicam potius quæ peripateticā disciplinā redolere videtur.

Conclusiones quas posuit Ioannes Picus Mirandulanus de Cabala, & secreta magia de rigore sermonis, uti vanas, & frivolas suscipiendas esse affirmamus, sic etiam & hymnos Orphei, eorumque numerū, & vnitatem veneris in Trinitatem gratiarū, & vnitatem fatalem in Trinitatem parcarum, & vnitatem Saturniam in Trinitatem Iouis Neptudi, & Platonis, nullum fundamentum rationi in hærens habere facile ostendemus.

Conclusiones quoque quas ad mentem Alpharabij proposuit de summo hominis bono, & de accidenti diffinitio in abstracto non intelligendo subiectum, decemque specierum in medio, atque de actuali cognitione sensus communis apprehendentis phantasmata, ut sensibile, de eo quoque quod Arist. dixit oēm doctrinā, & oēm disciplinā fieri ex præexistenti cognitione, per doctrinam, & disciplinam debere intelligi cognitionem diffinitiuam, & argumentatiuam non esse iuxta dogmata Alpharabij aperta fronte defendemus.

Quæ etiam defendit ad aures Plotini Aegyptij, de primo intelligibili non existente extra primum intellectum, & quod non tota anima descendit cum descendit omnisque vita est in mortali, atque anima illa, quæ peccauit vel in terreno, vel in aereo corpore post mortē bruti vitam viuit, animaque irrationalis est idolum animæ rationalis ab ea dependens sicut lumen à sole non sunt ad eius mentem, nec illa somniauit Plotinus.

*Catalogus librorum Sacrae Scripturae, Conciliorum, ca-
terorumque; authorum, quorum autoritas passim
allegatur pro confirmatione doctrinae
S. Thomae in quatuor libris
sententiarum.*

LIBRI SACRAE SCRIPTURAE.

In primis Testamenti veteris quinque libri
Moyſis, idest Genesim, Exodus, Leuiticus, Nu-
meri, Deuteronomium, Iosue, Iudicum, Ruth,
quatuor Regum, duo Paralipomenon, Esdrae pri-
mus, & secundus qui dicitur Neemias, Tobias, Iu-
dith, Hester, Iob, Psalterium Dauidicum, centum-
quingenta Psalmorum, parabola Salomonis,
Ecclesiastes, Canticum canticorum, Sapientia, Ec-
clesiasticus, Isaias, Hieremias, cum Baruch, Eze-
chiel, Daniel, duodecim Prophetarum minores, idest
Osea, Joel, Amos, Abdias, Ionas, Micheas, Naum,
Abacuch, Sophonias, Aggaeus, Zacharias, Mala-
chias, duo Machabeorum, primus, & secundus. Te-
stamenti noui quatuor Euangelia, secundum Mat-
thaeum, Marcum, Lucam, & Ioannem, Actus Apo-
stolorum a Luca Euangelista conscripti, quatuor-
decim Epistolae Pauli Apostoli ad Romanos, duas
ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Phi-
lipenses, ad Colossenses, duas ad Theſſalonicen-
ses, duas ad Timotheum, ad Titum, ad Philomonem
ad Hebraeos. Petri Apostoli duas, Ioannis Aposto-
litres, Jacobi Apostoli una, Iudaee Apostoli una,
Apocalypsis Ioannis Apostoli, & Euangelista. Hi
omnes sunt libri Canonici sacrae scripturae, ut pa-
tet, scilicet ex decreto Concilij Tridentini.

LIBRI CONCILIORUM.

Ex Tomo primo.

Concilium Hierosolymitanum primum de
Electione Marthiae, ut habetur in actis Apo-
stolorum. Cap. I.
Secundum de septem Diaconarum electione, ut
habetur in actis Apostolorum. Cap. 6.
Tertium de Circumcisione gentibus non impo-
nenda, ut habetur in actis Apostolorum. Cap. 15.
Quartum de legalium ad tempus permissione,
donec Synagoga cum honore sepeliretur, ut scri-
bitur etiam in actis Apostolorum. Cap. 21.
Concilium Cartaginense de haereticis rebaptizan-
dis sub Cipriano Episcopo Cartaginense, & Mar-
tyre, ad Stephanum primum Papam, & Marty-
rem, pertinens celebratum anno domini 260.
Concilium Antiochenum contra Paulum Samo-
zatenum celebratum anno domini 264. sub
Dionysio primo Martyre, qui fedit annos no-
ueni, menses 4 dies 5.
Concilium Sinuessanum in causa Marcellini Pa-
pae, qui sinuessam, quae distat a suessa miliaria cir-
ca septem, & omnino perijt, ad quod quidem
Concilium venit 180. Episcoporum, & de thu-
ra simulacris adhibito metu persecutionis pe-
mituit, deinde Martyrij coronam sub Dioclitia-
no suscepit.
Concilium Romanum 60. Episcoporum celebra-
tum anno domini 252. contra Nouatum, qui

acceptauit haeresim de apostatis, penitentibus
non amplius recipiendis &c.
Concilium Ancyranum, primum Ancyra Ciuitate
Prouinciae Galatiae celebratum anno domini 308.
Concilium Neocaesariense celebratum anno Do-
mini 316. sub Eusebio Martyre.
Concilium Nicenum primum Generale celebra-
tum anno Domini 322. Cui affuit Constantinus
Pijssimus, & Magnus, qui a beato Siluestro Pa-
pa Romae baptizatus fuit.
Concilium Romanum Secundum sub eodem Sil-
uestro 284. Episcopis intra Thermas Domitia-
nas contra Arrium, Photinum, & Sabellium.
Concilium Ethiberinum in Ethiberi Hispaniae Ci-
uitate sub eodem etiam Siluestro celebratum:
Concilium Arelatense idest in Arelate Galliae Nar-
bonae Vrbe, etiam tempore eiusdem Siluestri ce-
lebratum.
Concilium Arelatense secundum eiusdem Silue-
stri Tempore anno 328.
Concilium Cartaginense primum eiusdem Silue-
stri tempore anno 330.
Concilium Romanum aliud 116. Episcoporum.
Contra Arium etiam coactum.
Concilium Coloniense contra Eufratem blasfe-
mum, & haereticum, qui negabat Christum esse
Deum, celebratum sub Constantio, & Iulio pri-
mo anno Domini 346.
Concilium Antiochenum 30. Episcoporum celebra-
tum anno Domini 347.
Concilium Sardicense oecumenicum, & toto or-
be receptum, sub Constantio Imperatore, & sub
Iulio primo, anno Domini 351.
Concilium Hierosolymitanum celebratum per Ma-
ximum eiusdem Ciuitatis Episcopum, temporibus
Constantij, & Iulij primi, anno Domini 352.
Concilium Sirmiese contra Arium sub eisdem Co-
stantio, & Iulio anno Domini 353.
Concilium Laodiceum in Laodicea Syriae vrbe in
fine Liberij Papae anno Domini 351.
Concilium Aquileiense in Aquileia vrbe ab Aquis
legedis dicta in decima Italiae regione anno Do-
mini 381. tempore Damasi Papae.
Concilium Constantinopolitanum quod est secun-
da Sinodus Generalis 150. Patrum, celebratum
contra Macedonium, qui negabat spiritum san-
ctum esse Deum, anno Domini 381.
Concilium Valentinum in Valentia Galliae transal-
piniae vrbe non procul a Vicenna celebratum sub
Damaso Papa anno Domini 373.
Concilium Telenense in Tela ciuitate sub Zosimo
primo Papa celebratum anno Domini 383.
Concilium Taurinense in Taurino ciuitate, ce-
lebratum tempore S. Ambrosij anno Domini 395.
Concilium Cartaginense secundum, & tertium sub
Syratio anno Domini 395. & 961.
Concilium Cartaginense quartum celebratum sub
Anastasio Papa anno Domini 398.
Concilium Cartaginense secundum celebratum
tempore Innocentij primi anno Domini 406.
Concilium Toletanum primum celebratum tem-
poribus Anastasij, & Innocentij anno Domini 403.
Concilium meliuitanum in Ciuitate Melita, quam
vulgo maltam dicunt tempore Innocentij primi
contra Pelagium anno Domini 408.

Conci-

Concilium Cartaginense sextum celebratum sub
Zosimo Papa anno Domini 418.
Concilium Africanum tempore Bonifacij primi cele-
bratum anno Domini 422.
Concilium Cartaginense septimum celebratum sub
celestino Papae anno Domini 429.
Concilium Elphesinum primum in Elphesina Ionia
Vrbe celebratum anno Domini 430. sub Theo-
dosio Secundo Imperatore contra Nestorium
Episcopum Constantinopolitanum ponentem
aliam personam carnis, & aliam Deitatis in Christo.
Concilium Rhegiense in Rhegio Galliae Cisalpiniae
oppido celebratum sub Sixto tertio anno Do-
mini 439.
Concilium Agatenense in Agatha Galliae Ciuitate
celebratum tempore Simachi, anno Domini 498.
Concilium Aquileiense celebratum tempore Sixti
tertij, & Theodosij secundi Imperatoris, anno
Domini 439. contra Palladium, & Secundinum
Arrianos.
Concilium Aurascianum, in Auriscia ciuitate Nar-
bonense tempore Leonis magni Papae celebra-
tum anno Domini 440.
Ex Tomo Secundo.
Concilium quartum seu quarta Synodus Genera-
lis Calcedonensis sub Nartiano Imperatore, &
Leone magno primo Papa celebratum contra
Euthicen Abb. & Dioscorum Episcopum Alexan-
drinum anno Domini 451.
Concilium Veneticum in Venetia Galliae Narbo-
nensis Vrbe celebratum sub eodem Leone Ma-
gno 460.
Concilium Turonicum, vel Turonense in Turone ci-
uitate Metropolitana Hilario Papa celebratum
anno Domini 461.
Concilium Romanum celebratum sub eodem Hi-
lario anno Domini 462.
Concilium Taronense in Taronae citerioris His-
paniae ciuitate celebratum sub felice tertio 486.
Concilium Epauense celebratum sub Gelasio Pa-
pa anno Domini 494.
Concilia quinque Romana celebrata sub Symaco
Papa anno Domini 494.
Concilium Hilerdense in Hilerda citerioris Hispa-
niae ciuitate tempore Hormisdæ Papae anno Do-
mini 507.
Concilium Valentinum in Hispaniae ciuitate circa
tempora eiusdem Hormisdæ Papae anno Domini 567.
Concilium Aurelianense primum celebratum in
Aurelia Galliae Celticae vrbe, tempore eiusdem
Hormisdæ Papae anno Domini 512.
Concilium Gerundense in Gerunda citerioris His-
paniae ciuitate celebratum anno Domini 516.
Concilium Cesar Augustanum in Cesar Augusta
vrbe celebratum sub Bonifacio vndecimo an-
no Domini 518.
Concilium Toletanum Vndecimum in Toletum His-
paniae Ciuitate celebratum sub Ioanne vndeci-
mo anno Domini 513.
Concilium Constantinopolitanum secundum ce-
lebratum sub Siluerio Papa anno Domini 553.
contra Seuerum, & alios haereticos qui dicebant
Trinitatem fuisse crucifixam asseuerantes in hym-
no Trifragio dicentes Sanctus, Sanctus, Sanctus,
qui Crucifixus est pro nobis.

Concilium Aurelianense secundum, & tertium ce-
lebratum sub vigilio Papa anno Domini 560.
Concilium Auernense in aquitania celebratum
sub eodem Pontifice ad recuperandam Terram
Sanctam.
Concilium Aurelianense quartum celebratum sub
Pelagio Papa primo anno Domini 555.
Concilium Turonicum secundum celebratum sub
eodem Pelagio Papa.
Concilium Parisiense primum celebratum Parisiis
sub eodem Pontifice anno Domini 557.
Concilium Aurelianense secundum celebratum
sub eodem Pontifice.
Concilium Hispalense in Hispali Bethicae Hispaniae
ciuitate, quae vulgo dicitur Siuiglia celebratum
sub Pelagio secundo Papa anno Domini 584.
Concilium Lugdunense celebratum in ciuitate lug-
duno sub eodem Pelagio anno Domini 584.
Concilium Matisconense primum celebratum sub
eodem Pontifice anno Domini 583. & etiam aliud
Concilium secundum in eadem ciuitate, & sub
eodem Pontifice Pelagio anno Domini 587.
Concilium Valentinum, Galliae secundum celebra-
tum sub eodem Pontifice, & eodem fere tempore.
Concilium Toletanum tertium celebratum sub eo-
dem Pelagio anno Domini 595.
Concilium Romanum celebratum sub Gregorio
magno primo anno Domini 596.
Concilium Lateranense celebratum eodem fere
tempore.
Concilium Antifiodorense in Antifiodoro Galliae
Lugdunensi ciuitate celebratum anno Domini 615.
Concilium Hispalense secundum celebratum tem-
pore Lisibuti Regis anno Domini 634.
Concilium Toletanum, quartum, quintum, & sex-
tum, celebratum sub Honorio, primo Papa, an-
no Domini 622.
Concilium Bracharense, primum in Bracharo ci-
terioris Hispaniae ciuitate, quae vulgo braga di-
citur celebratum sub Bonifacio quarto, anno
domini 610.
Concilium Bracharense, secundum celebratum
anno domini 646.
Concilium Toletanum septimum, sub Martino pri-
mo anno domini 647.
Concilium Lateranense, aliud celebratum sub eo-
dem Martino primo Papa, contra Monotheli-
tas anno domini 651.
Concilium Toletanum, octauum celebratum sub
Eugenio, anno domini 656.
Concilium Toletanum, nonum sub eodem Euge-
nio Papa anno domini 659.
Concilium Gabillonense, in Gabellonium ciuitate
Galliae Celticae celebratum sub eodem Euge-
nio anno domini 653.
Concilium Toletanum decimum, & vndecimum,
celebratum sub Vitelliano Papa, anno do-
mini 657.
Concilium Constantinopolitanum tertium, con-
tra Monotelitas, & Monophysitas, idest contra
ponentes in Christo vnam tantum voluntatem,
& vnam naturam, celebratum sub Agathone Pa-
pa anno domini 670.

Ex Tomo tertio.

Concilium Toletanum duodecimo, celebratum
sub

sub eodem Agatone Papa, anno Domini 683.
 Concilium Toletanum trigesimū celebratum Syn-
 ninio Papa, anno Domini 705.
 Concilium Romanum celebratum sub Gregorio
 secundo, anno Domini 716.
 Concilium Francicum celebratum sub Zacharia
 primo Papa, & sub Carlo Magno, Francorum,
 Rege, anno Domini 742.
 Concilium Suefionēse celebratum sub Stephano
 secundo Papa, anno Domini 752.
 Concilium Vernense celebratum eiusdem Ponti-
 ficis, & Bipini Regis, anno Domini 781.
 Concilium Nicenum secundum septimæ Synodus
 & matre Irene Imperantibus sub Adriano pri-
 mo, anno Domini 789.
 Concilium Francfordiense in Francfordia ciuitate
 celebratum tempore eiusdem Hadriani, anno
 Domini 794.
 Concilium Foroiulense, in Foroiuli Metropoli aqui-
 legiensium ciuitate celebratum sub Pipino, &
 Carolo Magno, anno Domini 765.
 Concilium Arelatense quartum celebratum tem-
 pore Eugenij secundi.
 Concilium Turonense tertium celebratum sub eo-
 dem Pontifice.
 Concilium Gabilonense secundum celebratum sub
 eodem Pontifice.
 Concilium Mugontinum primo celebratum sub
 Leone tertio, anno Domini 813.
 Concilium Remense celebratum sub Carolo Ma-
 gno, & Paschali, & Valentino Pontificibus.
 Concilium Aquisgranense primo in Aquisgrano,
 quod aquas Traianus vocabant, tempore Ludo-
 uici, primi Imperatoris, anno Domini 816.
 Concilium Parisiense celebratum sub Gregorio,
 quarto, anno Domini 829.
 Concilium Aquisgranense secundum celebratum
 tempore Leonis, quarti anno Domini 830.
 Concilium Maguntinum, secundum celebratum
 sub Ludouico Rege, anno Domini 834.
 Concilium Aquense celebratum eodem tempore.
 Concilium Meldonenfe celebratum sub Carolo,
 Iunioris Francorum Rege anno Domini 845.
 Concilium Suefionense celebratum eodem tem-
 pore, anno Domini 846.
 Concilium Valentinum celebratum sub Benedi-
 cto tertio Pontifice anno Domini 855.
 Concilium Ticinense seu Papiense, celebratum sub
 Ludouico secundo Imperatore, & sub Nicolao
 primo Pontifice, anno Domini, 855.
 Concilium Piffense celebratum sub eodem Ponti-
 fice Nicolao, primo anno Domini 863.
 Concilium Vuormaciense celebratum sub Adria-
 no, secundo, anno Domini 868.
 Concilium Constantinopolitanum, quartum octa-
 uæ Synodus Generalis celebratum sub Adriano
 secundo, anno Domini 870.
 Concilium Colonienfe, celebratum sub Ioanne
 octauo Pontifice, anno Domini 874.
 Concilium Moguntiacense celebratum sub Step-
 hano septimo Pontifice, anno Domini 888.
 Concilium Metense, & Triburiense, celebratum
 Stephano Sexto Pontifice, anno Domini 895.
 Concilium Hannetenfe celebratum sub Benedicto

quarto, anno Domini 900.
 Concilium Salegunstadiense celebratum sub Be-
 nedicto octauo, anno Domini 101.
 Concilium Lateranēse celebratum sub Alexandro
 tertio, anno Domini 1818.
 Concilium Lateranense secundum, secundæ Syno-
 dus Generalis celeberrime celebratum sub In-
 nocentio tertio, anno Domini 1215.
 Concilium Alemanicum celebratum sub Honorio
 tertio, anno Domini 1224.
 Concilium Osoniense celebratum in Anglia sub eo-
 dem Pontifice, & eodem tempore.
 Concilium Lugdunēse celebratum sub Gregorio
 decimo 1274.
 Concilium Viennense Generale, celebratum sub
 Clemente quinto, anno Domini 1376.
 Concilium Constantiense celebratum sub iulio
 secundo, & sub Ioanne vigesimo tertio Pontifi-
 cibus, & Martino, quinto anno Domini 1418.
 Concilium Basiliense celebratum sub eodem Mar-
 tino quinto, & Eugenio quarto, anno Dñi 1432
 Concilium Tridentinum generale, & œchumenicū
 celebratū sub Marcello secundo, & Paulo quar-
 to, & Pio quarto, anno Domini 1550.

*Patres eorumq; præcipue opera, & libri quibus
 usus sum in hoc labore.*

In primis opera Patris Augustini, distincta in
 vndecim Tomos.
 Opera Diui Ambrosij, distincta in sex Tomos
 Romæ edita, ac mirabiliter illustrata 1583.
 Opera Diui Hieronymi, discipuli Gregorij Na-
 zanzeni, distincta in nouem Tomos.
 Opera Diui Cipriani Cartaginensis, distincta in
 sexdecim libros.
 Opera Origenis Adamantij, distincta in quattuor
 Tomos.
 Opera Didimi, in duos Tomos.
 Opera Athanasij in octo libros.
 Opera Basilij Magni, distincta in octo libros.
 Opera Gregorij Episcopi, Nissenii Fratris Basilij
 Magni, distincta in duodecim libros.
 Opera Ioannis Chrysostomi Antiocheni, distincta
 in quinque Tomos.
 Opera Cirilli Alexandrini, distincta in duos Tomos
 Opera Theodoretii in duos Tomos.
 Opera Ioan. Damasceni, distincta in duos Tomos.
 Opera Vennensis Bedæ, distincta in duos Tomos.
 Opera Rabani Archiepiscopi Moguntini, ordinis
 Sancti Benedicti, distincta in octo libros.
 Opera Remigij Monachi Benedictini Episcopi
 Antisiodorensis, distincta in quinque libros.
 Opera Theophylacti, distincta in duos Tomos.
 Opera Diui Anselmi, distincta in tres Tomos.
 Opera Ruberti Abbatis, distincta in tres Tomos.
 Opera Vgonis de Sancto Victore distincta in tres
 Tomos.
 Opera Bernardi Cisterciensis, distincta in duos
 Tomos.
 Opera Innocentij Tertij Pontificis Maximi, distin-
 cta in decem libros.
 Opera Petri Bercorij natione Galli ordinis Bene-
 dictini, distincta in quattuor libros.
 Opera Vgonis de Sancto Caro, Cardinalis ordinis
 Prædi-

prædicatorum distincta in septem Tomos.
 Opera Alfonso Iostati Madrigalensis Episcopi Abu-
 lensis distincta in tres, & viginti Tomos.
 Opera Francisci Titelmani Franciscani distincta in
 duos Tomos.
 Opera Sancti Paganini Lucensis ordinis Prædica-
 torum distincta in nouem libros.
 Opera Aloysij Lippomani Veneti Episcopi Vero-
 næ distincta in quattuor Tomos.
 Opera Sixti Senensis Dominicani præsertim Biblio-
 tecæ Sanctæ distincta in octo libros.
 Opera Cornelij Ianfenij distincta in duos Tomos
 Opera Iulij Rugerij Protonotarij, & secretarij Apo-
 stolici Abbatis lamularum mei familiarissimi
 distincta in duos Tomos.
 Opera Dionysij, Cartusiani, distincta in decem
 Tomos.
 Opus pulcherrimum, Antonij Marfilij Columnæ,
 Bononiensis Archiepiscopi Salernitani Hydra-
 giologia nuncupatum siue de Aqua benedicta.
 Opus Augustini, Triumphus Anconitani ordinis Ere-
 mitarum, distinctum in plures partiales libros.

*Varij Authores, qui in hoc opere Citantur ordine
 Alphabetico positi.*

Abbas Panormitanus.
 Adrianus Pontifex.
 Alanus Copus.
 Albericus.
 Albertus Phignius.
 Albinus Flaecus.
 Alexander Anglus.
 Alexander Papa, & Martir.
 Alphonfus de Castro.
 Alanus Fortunatus.
 Ambrosius Catherinus ordinis prædicat.
 Andreas Alciatus.
 Andreas Baccius.
 Andreas Tiraquellus.
 Angelus de Clauasio ordinis minorum.
 Angelus Roccha ordinis Sancti Augustini.
 Angelus piētinus ordinis, Prædicatorum.
 Antonij Campanus.
 Antonij Possesinus societatis Iesu.
 Archangelus, à Bargonouo ordinis minorum.
 Asconius Pedianus.
 Arnobius.
 Augustinus Iustinianus Episcopus Nebiensis ordi-
 nis Prædicatorum.
 Auicennas.
 Aulus Gellius.
 Aurelianus Lemouicentium Episcopus.
 Aurelius Prudentius.
 Aufonius.
Berengarius Cardinalis Episcopus.
 Bartholomæus Georgius.
 Bartholomeus de Angelis ordinis prædicat.
 Sanctus Benedictus.
 Benedictus Arias Montanus.
 Sanctus Bernardinus.
 Bernardinus Buftus.
 Bernardinus Scorius.

Bernardinus Scordeorius.
 Bernardus de Lucemburgo.
 Barchardus.
Cælius Pannonius.
 Cælius Rhodiginus.
 Cæsar Baronius.
 Carolus Bouius Episcopus Ostumensis.
 Carolus Sigonius.
 Cardinalis Varmiensis.
 Calsiodorus.
 Catechesis Neapolitana Ioannis Baptiste Anto-
 nutij ordinis Sancti Augustini.
 Christophorus Landinus.
 Cicero.
 Corradus Chilughius ordinis prædicatorum.
 Constantinus Imperator.
 Cornelius Mussus Episcopus Bituntinus ordinis
 minorum.
 Cosmus Philarchus.
 Cosmus Turfianus.
 Crispinus.
Didacus Couarruuius.
 Diodorus Siculus.
 Diogenes Laertius.
 Dioscorides.
 Directorium Inquisitorum.
 Domitius Vlpianus.
Elmanuelis Acofta societatis Iesu.
 Eluagrius.
 Sanctus Eluaristus Pontifex.
 Beatus Elutherius.
 Euripides.
 Eusebius.
 Eustachius.
 Eutennus.
 Eluthicianus Pontifex
 Eluthimius.
Felicianus Capitonus Archiepiscopus Aunio-
 nensis.
 Festus Pompeius.
 Flauius Iosephus de Antiquitatibus Iudaicis.
 Franciscus Alvarez.
 Franciscus Alumnus.
 Franciscus Teuardentius.
 Franciscus Georgius ordinis minorum.
 Franciscus Luifinus
 Franciscus Begna.
 Franciscus Rasalencius.
 Franciscus Turrianus societatis Iesu.
 Franciscus Storilli Sancti Petrinatis.
Gabriel Prateolus.
 Galenus.
 Georgius Cedrenus.
 Georgius Edecus.
 Gilbertus Genebrardus.
 Georgius Vercellensis.
 Gratianus.
 Guido Fabritius.
 Gullielmus.
 Gullielmus Redoanus.

Guilielmus Martinus.
Guilielmus Barletta.

Hbertus de monte claro.
Honorius Papa tertius.
Hugo Abbas.
Henricus Cardinalis hostiensis.
Hugo Mo iacus.
Hieronymus Cardanus.
Hector Pinetus.
Hieronymus Paphius.

Iacobus Archiepiscopus Genuensis ordinis prædicatorum ex oppido Voraginis.
Iacobus Lopis tunica.
Iacobus cognomento magnus patria Toletanus.
Ioannes Turrecremata Cardinalis ordinis prædicatorum.
Ioannes Viquerius ordinis prædicatorum.
Ioannes Baptista Folengus Mantuanus Monachus Benedictinus.
Ioannes Eclius natione Germanus.
Ioannes Ferus Teutonicus.
Ioannes Christophori Dominicanus.
Ioannes Franciscus Picus Mirandolanus.
Ioannes Cagneus Parisiensis.
Ioannes Gerion natione Gallus.
Ioannes Iustus Chartusianus.
Ioannes Nider Dominicanus.
Ioannes de Sancta fide Anglus.
Iulianus Celanensis.

Lactantius Firmianus.
Landinus.
Landulfus.
Laurentius Sarius.
Laurentius Villavincencius ordinis S. Augustini.
Ludouicus Bloisus.
Ludouicus Maioranus.
Leander Bononiensis.
Lucas Monachus ex instituto Diui Basilij.
Ludouicus Junior Barletus.

Marcellus Francolinus.
Marianus Monachus Benedictinus.
Mattheus de Aqua sparta ordinis minorum.
Melchior Cano Hispanus Episcopus.
Michael Adam Iudæus.
Michael natione Grecus.
Michael Medina.

Niceforus Calistus.
Nicolaus de Cusa Cardinalis.
Nicolaus Eymericus ordinis prædicatorum.
Nicolaus Longanus.
Nicolaus Anabus Patriarcha Ierosolimitanus ex ordine prædicatorum.
Nicolaus Todefcus.
Nicolaus de Lira.
Nicolaus Gorranus Dominicanus.
Nicolaus Gorranus ordinis prædicatorum.

Oddo Cancellarius Parisiensis.
Odo primus Abas clunicensis.
Olimpiadorus Monachus.

Orosius presbiter Cardinalis.
Ogheridus natione Germanus Monachus benedictinus.
Othomarus Lusinius Germanus patria Argentinus

Paschafius tarabertus Abbas cobriensis.
Pagninus Lucensis ordinis Predicatorum.
Petrus Bercorius benedictinus.
Petrus Damianus Cardinalis.
Petrus Comestor.
Petrus Galatinus.
Petrus Sotus de Sacramentis.
Plutarchus.
Philibertus Aresches Augustinianus.
Philippus Abbas Vormaciensis.
Philippus presbiter Monachus Sancti Basilij.
Philo Iudens Patria Alexandrinus.
Placitus Parmensis ex ordine prædicatorum.
Procus Constantinopolitanus Episcopus.
Psellus author Græcus.

Raharus Maurus.
Rabi Salomon.
Radulfus Monachus Benedictinus.
Rainaldus Bipernas ordinis prædicatorum.
Remigius Antifiodorensis Episcopus.
Reginaldus Accetta Neapolitanus dominicanus.
Remoraldus Archiepiscopus Salentianus.
Ricardus Monachus Augustinianus.
Radolfus Lancius Germanus.

Santes Paganinus.
Saluianus Malsiliensis Ecclesie Episcopus.
Sanctius de porta ordinis prædicatorum.
Simon de Cassia ordinis Heremitarum.
Simon Maiolus Episcopus Vulturaniensis.
Simon Portius Neapolitanus.
Sixtus Vicedominus ordinis prædicatorum.
Stanislaus Gofis Cardinalis Varniensis.
Stephanus Iuliacus.
Suetonius.
Summa Angelica.
Summa Antonina.
Summa Altensis.
Summa Armilla.
Summa Caietana.
Summa Conciliorum.
Summa Exemplorum.
Summa Confessorum.
Summa Pisanella.
Summa Rosella.
Summa Siluestrina.
Summa Tabiena.
Synodus Neapolitana.
Synodus Moguntina.
Synodus Cartaginensis.
Synodus Nicena.
Strabus Monachus natione Germanus.

Tertulianus.
Theodoretus.
Thomas Cisterciensis.
Theodorus de Appoldia.
Theodorus Balsamon.
Theofilatus.

Thomas

Thomas Vandensis Carmelita.
Titus Liuius.
Turrecremata Cardinalis ordinis prædicatorum.
Titelmanus Aquensis Germanus Carmelita.
Titus Episcopus in Arabia.
Thiconius natione Afer.
Triphilius Episcopus Ciprius.

Victorinus Pitabionensis Episcopus, & martir.
Venatius Honorius Clementianus.
Varro.
Victor Vricensis.
Vincentius de Neapoli.
Vincentius de Valentia.
Vitruuius.
Vmbertus Carnotensis Episcopus.
Vincentius presbiter natione Gallus.
Victorinus Malsiliensis.
Vincentius Belluacensis Episcopus ordinis Prædicatorum.
Vincentius Valentinus.
Vuolfangus, & Reimonius.
Vuolfangus Larius.

Zoar Hebraus.
Zeno Episcopus Veronæ.
Zonaras Germanus.
Zonaras Vbertinus.
Zoroaites.

Propositiones Magistri Sententiarum, quæ communiter non tenentur à Theologis omnibus.

Ex primo libro.

- 1 Prima propositio habetur distinctione 17. Quod spiritus Sanctus est, charitas quæ diligimus Deum, & proximum, &c.
- 2 Secunda habetur in eadem distinctione, quod charitas non augeatur.
- 3 Tertia habetur distinctione 21. Quod dictio exclusiua non additur vni personæ sed toti Trinitati, vnde secundum ipsum non bene dicitur solus Pater, sed sola Trinitas.
- 4 Quarta habetur in distinctione 24. Hæc nomina numeralia, Trinus, & Trinitas non dicunt positionem, sed priuationem tantum.
- 5 Quinta habetur distinctione 31. Quod nomina æqualitatis, vel similitudinis non ponunt aliquid in numero, sed remouent tantummodo.
- 6 Sexta habetur in dist. 44. Quod Deus semper potest quidquid aliquando potuit, & vult quidquid aliquando voluit, & scit quidquid aliquando sciuit.

Ex secundo libro.

- 1 Prima propositio habetur in dist. 5. Quod Angeli meruerunt beatitudinem per obsequia fidelibus exhibita, & quod præmium præcessit meritum.
- 2 Secunda propositio habetur in dist. 11. Quod Angeli in merito respectu præmij essentialis, & in ipso præmio proficiunt vsque ad iudicium in cognitione, & dilectione.

- 3 Tertia propositio habetur in dist. 30. Quod nihil de Extrinseco transit in veritatē humana natura, nec per generationem, nec per nutritionem, sed quod ab Adami descendit per propagationem auctum, & multiplicatum, resurget in iudicio.

Ex Tertio libro.

- 1 Prima propositio habetur in dist. 5. Quod anima absoluta à corpore est persona sicut Angelus.
- 2 Secunda propositio habetur in dist. 6. Quod filius Dei assumpsit humanā naturā, vt habitū.
- 3 Tertia propositio habetur in dist. 21. Quod sanè dici potest, quod Deus est mortuus, & nō mortuus, passus est filius Dei, & non passus passa est tertia persona, & non passa. Verbum est crucifixum, & non crucifixum.
- 4 Quarta propositio habetur in dist. 22. Quod Christus in triduo mortuus fuit homo.

Ex Quarto libro.

- 1 Prima propositio habetur in dist. 1. Quod Sacramēta legalia etiam in charitate facta, & cum fide, & deuotione non iustificabant.
- 2 Secunda propositio habetur in eadem distinctione. Quod homo sine medio videbat Deum ante peccatum.
- 3 Tertia propositio habetur eadem distinctione. Quod Circumcisio non conferebat gratiam ad bene operandum, nec virtutes ad augmentum sed solum valebat ad dimittenda peccata.
- 4 Quarta propositio habetur eadem distinctione. Quod paruuli morientes ante octauū diē incircumcisi peribant, & causa necessitatis poterant ante circumcidi.
- 5 Quinta propositio habetur in distinctione 2. Quod quædam Sacramēta nouæ Legis sunt instituta in remediū tantū, vt Matrimonium.
- 6 Sexta propositio habetur in eadem distinctione. Quod baptisimo Ioannis non ponētes spē in illo non erant baptizandi baptisimo Christi, vel Aliter baptisimus Ioannis cum impositione manuum equipollebat baptisimo Christi, ita quod baptizati baptisimo Ioannis nō erat amplius baptizandi baptisimo Christi.
- 7 Septima propositio habetur in distinctione quæ Deus poterat dare potestatem alijs baptizandi interius, poteratque similiter creandi potestatem creaturæ communicare, & creare per creaturam tamquam per ministrum.
- 8 Octaua propositio habetur in distinctione 13. Quod excommunicati, vel hæresi manifeste notati, non videntur posse conficere corpus Christi.
- 9 Nona propositio habetur in eadem distinctione. Quod à Brutis animalibus corpus Christi non sumitur, & si videatur sumi.
- 10 Decima propositio habetur in distinctione 19. Quod scientia discernendi, vt notat habitum Scientiæ, sit clauis.
- 11 Vndecima propositio habetur in distinctione 25. Quod

25. Quod Episcopi Simoniaci degradati, nō possunt conferre ordines.
12. Duodecima propositio habetur in distinctione 27. Quod secundus maritus alicuius mulieris etiam non cognita carnaliter a primo sit bigamus per cognitionem illius, & prohibetur ab ordinibus.
13. Decima tertia propositio habetur in dist. 24. Quod cognoscens sororem uxoris suae non tenetur uxori petenti debitum reddere.
14. Decima quarta habetur in dist. 38. Quod ille, qui uxore viuente duxit aliam in aliena patria, & rediens ad conscientiam vult eam dimittere, & non potest, si cogitur ab Ecclesia remanere, & debitum reddere, quia sibi non creditur, dicit magister, quod incipit excusari per obedientiam, & timorem, & tenetur reddere debitum si petatur.
15. Ultima propositio habetur in dist. 43. Quod peccata deleta non pateant alijs in iudicio.

Totus hic labor assumptus est ad Gloriam Dei omnipotentis, & Beatæ Virginis, & Diui Thomæ de Aquino, qui fuit ordinis prædicatorum ex illustri familia de Aquino in Confinibus Campaniæ splendidissimis parentibus ortus: Alberti Ratisponensis Archiepiscopi Doctoris cognomento Magni maior ipse discipulus, maximus, & altissimo ingenio Vir, cui ad plenam absolutamque totius tam diuinæ quam humanæ eruditionis gloriam solus defuit linguarum, & eloquentiæ usus, quem eruditi illius seculi vtpotè sublimioribus studijs intenti neglexere, Theologorum fuit ac Philosophorum omnium quos in hac usque diæ scolasticorum Achæadæia protulit, sine vlla contouersia princeps, quippe qui primus omnium latinorum Philosophorum non minus incredibili, quam felici ausu omnem Aristotelis philosophiæ commentarijs lucidissimis illustrauit; in sacris verò sincerioris Theologiæ studijs ita sapientissimo Augustino proximus incesit, atque ita mentè eius & omnes reconditos sensus introspectit, vt omnium Doctissimorum Adagio dici soleat Thomam animam fuisse Augustini. In Scholasticis quoque mistæ Theologiæ disputationibus, ita cæteris Academicarum Ducibus antecelluit, vt vniuersali Scholasticæ Theologiæ instauratorem, quatuor inter se implacabiliter pugnantiā in dissolubili pacis federe coniunxisse, videlicet copiam, breuitatem, facilitatem, & securitatem, quas nulli vnquam literarum professori vel ante, vel post eum contigit simul potuisse connectere: ac primum tanta inest ei rerum omnium copiosa vbertas, vt nihil ferè ex vniuerso Theologiæ, ac Philosophiæ ambitu desiderari queat, quod non ipse ditissimis scriptis suis fuerit copiosissima varietate complexus. Breuitas deinde cuius exiguis angustijs copiam amplitudo contineri non potest, ea est, vt quæ tot veteres ac recentiores auctores vix innumeris, & immensis voluminibus comprehendere potuerunt, hic intra vnus strictæ Epitomes hoc est summæ Theologiæ compendium locupletissima breuitate plenissime strictissimeque concluderit: breuitati verò, quæ obscuritatis mater est, & comes indiuidua, ita facilitatem

A omni seclusa difficultate copulauit, vt ordinis dispositione, sententiarum perspicuitate, & verborum splendida claritate scriptores omnes longo post se reliquerint interuallo, & quod multo admirabilius est, cum in scriptis ecclesiasticis multorum magni nominis Patrum, cautè, ac suspensò pede legentibus progrediendum sit, ne in sententias quasdam parum tutas imprudenter impingant, huic vni vere diuino viro tanta assertionum sententiarumque securitas diuinitus obtigit, vt in lectione eius lector omni suspitione erroris liber citra vllam offensam tutus, & securus expedito gradu ex patiri possit veluti per viam Regiam communi Ecclesiasticorum patrum incessu tritam longe à deuijs illis particularium sectarum semitis ac diuerticulis, quæ sæpe incautos abducunt in ambages inextricabiles, & errores inremediabiles, hinc diuinitus factum est, vt Angelici doctoris nomen iure fuerit adeptus & Neapoli cum ad imaginem Crucifixi, qui nunc in Ecclesia Sancti Dominici maxima deuotione vicitur, vehementius oraret, hanc vocem audiuit, bene scripsisti de me Thoma, quam ergo mercedem accipies? cui ille, non aliam Domine nisi te ipsum: extat adhuc cellula in eodem Cenobio Sancti Dominici de Neapoli, quæ in oratorium conuersa est in medio ferè Dormitorij fratrum, in qua cellula ipse diu vixit, habitauit, & multa scripsit, & videtur adhuc quandam sanctitatem redolere. Obijt hic Sanctus quinquagenarius, alij verò dicunt, quod vixerit annis 48. à Christi verò natiuitate 1274. In Monasterio seu Abbacia Fossanoue ordinis Cisterciensium dum iret ad Concilium Lugdunense missus à Gregorio decimo, & à Ioanne 22. in Sanctorum numero relatus est; anno à Christi natiuitate 1323. Sacrum verò corpus eius post annos ferè centum Tolosam summo Antistite Urbano 5. disponente delatum, & in Ecclesia prædicatorum eius nomini dedicata honorificentissime collocatum veneratur, & colitur. Libri quos scripsit indecè, & octo Tomos sunt distincti iussu Pij Quinti Pontificis Maximi Romæ impressi 1571. Primus Tomus continet vitam Diui Thomæ ex varijs authoribus collectam & expositionem in libros perhermenias, & posteriorum, cum quibusdam alijs tractatibus. Secundus Tomus continet octo libros physicorum, quatuor libros de cælo, & mundo, & duos de generatione, & corruptione. Tertius Tomus complectitur quatuor libros meteororū, tres libros de Anima, & omnia parua naturalia. Quartus Tomus continet expositionem in duodecim libros Metaphysices, libellum de Ente, & Essentia & libellum de causis. Quintus Tomus continet decem libros Ethicorum, & Octo politicorum, Sextus Tomus continet primum & secundum lib. sententiarum Petri Lombardi: Septimus Tomus continet tertium, & quartum Octauus Tomus continet quæstiones disputatas, & quæstiones quolibetales. Nonus Tomus continet summam contra gentiles cum Commentarijs Francisci Ferrariensis: Decimus Tomus continet primam partem summæ Theologiæ, & librum Dionysij de diuinis nominibus. Vndecimus Tomus continet primam secundam, & secundam secundam. Duodecimus continet tertiam partem. tertiusdecimus continet Commentaria in Iob, & primam quinquagesimam

sinam Davidis, Canticum canticorum, Esaiam, Hieremiam, & lamentationes; Quartusdecimus continet Commentaria in Matthæum, & in Ioannem. Quintusdecimus amplectitur Catenam Auream, & quatuor Euangelia. Decimus sextus continet Commentaria in omnes Diui Pauli Epistolas, & sermones pro diebus Dominicis, & festiuitatibus per annum ante hac nunquam impressos. Decimus septimus continet opuscula omnia, & quatuor libros sententiarum ad Anibaldum. Vltimus continet Tabulam Auream, in omni opere Diui Thomæ, & Concordantias illorum locorum in quibus aliquando visus est sibi contradicere editam per magistrum Petrum de Bergamo ordinis prædicatorum. Summa verò vniuersæ Theologiæ cum Commentarijs Thomæ de Vio Caietani Cardinalis est distincta in quatuor libros, primus liber continet decem, & nouem quæstiones in quibus veluti in Pomario omnes fructus spirituales reperies; quandoquidem in prima quæstione habes quomodo præter physicas disciplinas est necessaria alia doctrina per reuelationem ad humanam salutem consequendam, & quomodo hæc doctrina est scientia, & est vna speculatiua, & practica, & dignior omnibus alijs scientijs, est etiam sapientia inter omnes humanas sapientias non quidem in aliquo genere tantum sed simpliciter, habet pro adæquato subiecto formali Deum sub ratione Deitatis reuelatæ, est etiam argumentatiua, & vtitur Metaphoricis, & Symbolicis locutionibus. in secunda quæstione, quæ est principium tractatus de absolutis, vsque ad vigesimam sextam quæstionem exclusiue disputat, num Deum esse sit per se notum, & an sit quæsitum demonstrabile, & qua demonstratione, & quibus vijs probari potest ipsum esse. in tertia quæstione disputat de simplicitate Dei, Num sit corpus, num compositum ex materia & forma, & an sit idem quod sua essentia vel natura, Num etiam in eo identificetur essentia cum esse, Num sit in aliquo genere, an sint in ipso accidentia aliqua, num sit omnino simplex, & an in compositione aliorum. in quarta quæstione differit Num Deus sit perfectus, an contineat perfectiones rerum omnium, & vtrum creaturæ possint esse Deo similes, vt annuere videtur Ioannes Evangelista in prima sua Canonica, Cum apparuerit similes ei erimus. in quinta quæstione disputat de bono in communi, si bonum differt secundum rem ab ipso ente, & si secundum rationem sit prius quàm ens, & num omne ens sit bonum, & si habet rationem causæ finalis, & si ratio eius consistat in modo, specie, & ordine, & si conuenienter diuiditur per bonum honestum, vtile, & delectabile. in sexta quæstione disputat de bonitate Dei, si esse bonum conueniat ipsi Deo, & si est summum bonum, & si est proprium eius esse bonum per essentiam, & si omnia sunt bona diuina bonitate. In septima quæstione agitur de infinitate Dei, Num Deus sit infinitus, & si aliquid aliud quam Deus possit esse infinitum per essentiam, & si detur aliquid infinitum actu secundum magnitudinem, vel secundum multitudinem, vt puta infinitudo. Angelorum vel animarum, cum omnia sint in pondere, numero & mensura disposita, vt scribitur Sapientia. In octaua quæstione differitur de existentia Dei in rebus, num Deus sit in omnibus, rebus sitque vbique, & vt Hieremias canere videtur, cælum, & terram ego impleo, & si hoc sibi conuenit per essentiam, præsentiam, & potentiam, vt scripsit moralis Gregorius super Cantica Cantorum, atque si ei proprium sit vbique esse, vt voluit Diuus Ambrosius in libro de Spiritu Sancto, quis audeat creaturam dicere Spiritum Sanctum, qui in omnibus, & vbique, & semper est, quod vtiq; diuinitatis est proprium. Nona quæstio amplectitur immutabilitatem ipsius Dei iuxta dictum Malachiæ, cap. 3. Ego Deus, & non mutor; & si esse immutabile sit proprietas ipsius Dei, vt docet Augustinus in libro de natura boni, solus Deus est immutabilis, quæ autem fecit, quia ex nihilo sunt, mutabilia sunt. In decima quæstione disputatur de æternitate Dei, & primo si æternitas est perfecta possessio tota simul vitæ interminabilis, & si Deus est æternus, sitque ei proprium æternum esse, vt scripsit Augustinus ad Marcellam, Deus solus est, qui exordium non habet, & sic solus æternus est, & quomodo æternitas ab æuo, & tempore differat, atque qua ratione æuum discriminetur à tempore, vt canit Boetius, qui tempus ab æuo ire iubet, & si est vnum tantum æuum, licet vnicum est tempus, in quæstione vndecima differitur de vnitæte diuina, & primo si vnū addit aliquod supra ens, & si vnū & multa opponatur, & si Deus est vnus, atque maxime vnus, vt docet Boetius, quod inter omnia quæ vnū dicuntur arcem tenet vnitæte diuinæ Trinitatis. In quæstione duodecima agitur de cognitione Dei, Num creatus intellectus possit Deum per essentiam videre, & si ipsa diuina essentia per similitudinem aliquam ab ipso producta intellectu videatur, & si oculis corporalibus aliquando cernatur, & si ipemet creatus intellectus per sua naturalia diuinam essentiam videre possit an lumine creato aliquo indigeat, atque si inter videntes Dei essentiam alter altero perfectius videat, si etiam videntes Deum per essentiam ipsum comprehendant, & omnia in eo uideant, & ea quæ in ipso Deo uidentur à videntibus diuinam essentiam si per similitudines aliquas videantur, & si simul vident omnia, quæ in ipso Deo relucet, & si aliquis in hac vita possit Deum per essentiam videre, atque si per rationem naturalem ipsum agnoscere valeat, & num cognitio Dei, quæ per gratiam habetur sit altior illa quæ habetur per rationem naturalem. In quæstione tertiadecima discutitur de diuinis nominibus, si Deo aliquod nomē conueniat, & si illud dicatur de Deo substantialiter, & proprie, & si nomina dicta de Deo sint synonyma, atque illa quæ de Deo, & creaturis dicuntur si vniuoce de eis verificentur, vel prius de creaturis, quam de Deo dicantur, & si ea quæ important relationem ad creaturas dicantur de Deo ex tempore, & si hoc nomen Deus sit nomen naturæ, vel operationis, & si est communicabile alijs, si etiam vniuoce dicitur de Deo per participationem, & secundum naturam, & secundum opinionem, & vtrum hoc nomen, qui est sit, maxime nomen Dei proprium, atque si propositiones affirmatiuæ possint formari de Deo. In quæstione quattordecima differit Sanctus Thomas de scientia Dei, & primo si in Deo est scientia, & si intelligit se ipsum, atque comprehendat. si ipsum intelligere Deum sit eius

Cap. 4.

substantia, & num cognoscat alia à se propria cognitione, & si per discursum, & si scientia sua sit rerum causa, & cognoscat non entia iuxta dictum Apostoli ad Romanos, qui vocat ea quæ nō sunt, tanq̄ ea quæ sunt, & num cognoscat mala, & singularia, & infinita, & futura contingentia, & enunciabilia, & si scientia sua sit variabilis, & speculatiua, vel practica. In quæstione quinta decima Agitur de ideis, si ideæ sunt, vt docet August. lib. 8. quæstionū tanta vis in ideis constituitur, vt nisi his intellectus sapiens esse nemo possit, & si sint plures ideæ, & omnium, quæ cognoscit Deus sint Ideæ ipsæ. In quæstione Decima sexta agitur de veritate an veritas sit tantum in intellectu, & hoc componente, & diuidente, & verum, & ens conuertantur, & si bonum secundum rationem sit prius quam verum, & si Deus ipse sit veritas, vt scribitur apud Ioannem, Ego sum via, veritas, & vita, & si sit vna sola veritas secundum quam omnia sint vera, & si veritas creata sit æterna, & immutabilis. In quæstione Decima septima disputatur de opposito veritatis nempe de falsitate, Num falsitas sit in rebus, num in sensu, num in intellectu, & si verum, & falsum sunt contraria. In quæstione decima octaua, differitur de vita Dei, & primo si rerum naturalium omnium sit viuere, si vita sit quædam operatio, & si Deo conueniat vita, iuxta illud cor meum, & caro mea exultauerunt Deum viuum, & si omnia sunt vita in Deo. In quæstione Decima nona agitur de voluntate Dei si in Deo sit voluntas, si Deus velit alia à se, & si ex necessitate, & si voluntas Dei sit causa rerum, & si ipsius diuinæ voluntatis sit assignare aliquam causam, & si voluntas Dei semper adimpleatur, & si sit mutabilis, & si necessitatem rebus volitis imponat si etiam sit ipsorum malorum, & si Deus habeat liberum arbitrium, si etiam in ipso Deo voluntas signi distinguenda veniat. In quæstione vigesima, disputatur de his quæ absolute spectant ad Dei voluntatem, vt puta si in Deo sit amor, vt scribitur prima Canonica Ioannis Deus charitas est, & si Deus omnia diligit iuxta dictum Sapientia diligit omnia, quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti, & si æqualiter illa diligit, & si meliora semper magis diligit. In quæstione 21. Agitur de Dei iustitia, & misericordia, primo num iustitia sit in ipso Deo, vt habetur in psalmis iustus dominus, & iustitias dilexit, & num hæc iustitia sit veritas, & postmodum si misericordia conueniat Deo, atque si in omnibus operibus eius misericordia, & veritas apparet iuxta illud omnes viæ Domini misericordia, & veritas: In quæstione 22. Disputatur de prouidentia Dei Num in ipso Deo prouidentia ponenda sit, & si huic diuinæ prouidentia omnia subijciantur, & si Deus ipse immediate omnibus prouideat, atque necessitatem rebus ipsis prouisis imponat, vel secundum naturas ipsarum deducat ad finem. In quæstione 23. Agitur de diuina prædestinatione, si homines prædestinantur à Deo, & prædestinatio ponat aliquid in prædestinato, & si Deus aliquem hominem reprobat, atque si prædestinatus ipse eligat iuxta illud ad Ephesios. Elegit nos Deus ante mundi constitutionem, & si præscientia meritorum sit causa prædestinationis, & num prædestinatio sit certa, & si numerus prædestinatorum quoque certus sit, atque prædestinatio si iuari potest sancto-

Cap. 14.

Cap. 4.
Cap. 2.

Cap. 1.

rum præcibus. In quæstione 24. consideratur de libro vitæ, num liber vitæ sit idem, quod prædestinatio, & si liber vitæ sit solum respectu vitæ gloriæ prædestinatorum, & si aliquis deleri potest de libro vitæ iuxta illud deleantur de libro viuentium. In quæstione vigesima quinta. Disputatur de potentia Dei, si in eo sit potentia, & si sit infinita, & si dici possit omnipotentia perquam etiam presentia fieri possit; vt non fuerint, & si ipse Deus facere possit quæ non facit, & si meliora his quæ fecit iuxta dictum Apostoli ad Ephesios, quod Deus potest omnia facere abundantius quam petimus aut intelligimus. In quæstione 26. Disputatur de Dei beatitudine, & felicitate, num ipsi Deo beatitudo conueniat, & si sit beatus secundum intellectum, vel secundum voluntatem, & an sit beatitudo obiectiua beatorum omnium, & si beatitudo sua amplectatur omnem aliam beatitudinem; tam actiuam, quam contemplatiuam, sicuti sua perfectio cōplectitur omnem perfectionem. Sequitur quæstio 27. quæ est initium tractatus de respectiuis, quia hucusque in quæstionibus præcedentibus disputauit Sanctus Thomas de perfectionibus absolutis, quæ conueniunt ipsi Deo, nunc autem ab hac præsentis quæstione 27. vsque ad 44. Exclusiue disputat de prædicatis relatiuis quæ conueniunt ipsi Deo ad intra, & primo de radice horum prædicatorum nempe de processioneibus, si in diuinis inueniatur formaliter processio aliqua realis, si hæc processio generatio dici possit, quæ est viuentis à viuento coniuncto secundum similitudinem eiusdem nature, & num sit alia aliqua processio ab hac processione, & si hæc alia processio, quæ est ipsius amoris generatio nominari possit, necne, & si ultra has duas processiones nempe verbi, & amoris sint aliæ processiones in Deo, vel sicuti sunt tantum duo procedentes nempe filius, & spiritus sanctus, ita etiam sint duæ tantum processiones. In quæstione 28. Agitur de diuinis relationibus si in Deo sunt aliquæ relationes reales, & si sunt idem, quod sua essentia, & si distinguantur adinuicem, & si sint quatuor tantum his nominibus appellata, Paternitas, filiatio, spiratio & processio. In quæstione 29. Disputatur de personis, & primo de diffinitione personæ quam assignat Boetius in libro de duabus naturis, & vna persona Christi, si talis: ergo definitio in qua dicitur persona est rationalis nature indiuidua substantia sit rectè assignata, & si personæ idem sit, quod hypostasis subsistentia, & essentia, & si competit hoc nomen personæ ipsi Deo, & significat relationem vel absolutum simpliciter, vel absolutum per modum relati, siue relationem per modum substantiæ in diuina natura. In quæstione 30. Agitur de pluralitate personarum: Num in Deo sint plures personæ, vel tantum tres, vt scribit Ioannes in prima sua Canonica tres sunt, qui testimonium dant in cælo pater, verbum, & spiritus sanctus, & num termini numerales ponant aliquid in diuinis vel remoueant tantum, & si hoc nomen persona sit commune tribus personis per modum generis vel speciei, aut vagi indiuidui. In quæstione 31. Disputatur de his, quæ spectant ad vnitatem vel pluralitatem in Deo, vt puta si hoc nomen Trinitas sit Deo attribuendum, & si filius sit alius à patre, vel aliud,

Cap. 3.

Cap. 6.

Quest. 30.

Quest. 14.

Cap. 6.

Cap. 1.

Cap. vi.

Cap. 5.

aliud, vt male intellexit Arrius, & si hæc dictio exclusiua solus addēda sit termino essentiali in Deo vt tangere videtur Apostolus primæ ad Timotheū Regi sæculorum immortalis, inuisibili soli Deo, &c. & si etiam dictio exclusiua adiugatur termino personali: vt colligere videtur apud Mattheum Nemo nouit filium nisi pater, &c. In quæstione trigesima secunda, Agitur de cognitione diuinarum personarum, si rationibus naturalibus agnosci possint, vel ponēda sint notiones aliquæ quibus agnoscantur, & hæc sint quinque tantum. scilicet innascibilitas, paternitas, filiatio, communis spiratio, & processio, vel addenda sit etiam sexta, vt arbitrat Scotus ponens inspirabilitatem communem Patri, & Filio, & si quis contrarium de his notionibus opinaretur de hæresi inquiri possit, vel absque periculo hæresis contrariam opinionem sustinere valeat. In quæstione trigesima tertia, Agitur de persona Patris si ei conueniat esse principium, vt docet Augustinus quarto de Trinitate, Pater est principium totius Deitatis, & si hoc nomen Pater sit proprium nomen diuinæ personæ, vel metaphoricum, siue extraneum, aut commune, & si prius Pater personaliter dicatur de Deo quam Pater essentialiter, & si esse ingenitam sit proprium ipsi patri, vel commune sibi, & alteri personæ diuinæ. in quæstione trigesima quarta, Agitur de persona Filij, si verbum dicatur nomē personale, & si sit proprium nomen Filij, & si dicat respectum ad creaturas, vt docet Augustinus libro 83. quæstionum dicens quod in nomine verbi significatur non solum respectus ad patrem, sed etiam ad illa quæ per Verbum facta sunt operatiua potentia, quæ verba sunt contra Scotum in Quolibetis Tenentem Verbum Dei ex vi productionis suæ non procedere ex scientia creaturarum, sed tantum diuinæ essentia personarum autem concomitanter, &c. In quæstione trigesima quinta disputatur de imagine si sit nomen personale cum dicat respectum, & si sit proprium nomen ipsius Filij, vt docet Augustinus septimo de Trinitate quod Filius solus est imago Patris, vt scribit Apostolus ad Colossenses, qui est imago Dei inuisibilis primogenitus omnis creature, vel etiam hoc nomen imago conueniat Spiritui Sancto, vt doctores Græci, & præsertim Damascenus sentire videntur. In quæstione trigesima sexta, Agitur de persona Spiritus Sancti, si hoc nomen Spiritus Sanctus sit proprium nomen alicuius diuinæ personæ, sicuti hoc nomen Pater, & Verbum, & si procedit à Patre tantum, vt doctores Græci sustinere videntur, vel à Patre, & Filio, sicuti in Concilio Florentino fuit statutum, & si procedit à Patre per Filium, vel à Filio per Patrem, & si dici possint Pater, & Filius vni principium Spiritus Sancti, vt docet Augustinus septimo de Trinitate, Pater, & Filius non sunt duo principia, sed vnum principium Spiritus Sancti. In quæstione trigesima septima, Agitur de Amore, si amor dicatur esse proprium nomen, vt docet Gregorius in Homelia Pentecostes ipse Spiritus Sanctus; est amor, & si Pater, & Filius diligant se Spiritu Sancto, vt vult Augustinus sexto de Trinitate quod Spiritus Sanctus est quo genitus à generate diligitur, genitoremque suum, & ipse diligit. In quæstione trigesima octaua, Disputatur de dono, Num sit nomen personale, & si sit proprium nomen Spiritus

Sancti, vt scribit Augustinus quarto de Trinitate, sicut natum esse est Filio à Patre esse, ita Spiritum Sanctum donum Dei esse, est à Patre, & Filio procedere, sed Spiritus Sanctus sortitur proprium nomē in quantum procedit à Patre, & Filio, igitur, & donum est proprium nomen Spiritus Sancti. In quæstione trigesima nona, Disputatur de personis in comparatione ad essentiam, si in Deo essentia sit idem quod persona, & si dici possit tres personas esse vnius essentia, vt dicit Augustinus in secundo libro contra Maximum quod hoc nomen homoufyon, quod in Concilio Nicæno aduersus Arrianos formatum est, idem significat quod tres personas esse vnius essentia, & si nomina essentialia singulariter prædicentur de tribus personis, ita vt aliter dici non possit, nisi vt habetur Deuteronomij Audi Israel Dominus Deus tuus vnus est, & si nomina essentialia concreta ex se supponere possint pro essentia, vel pro persona, vel pro vtroque, & si etiam significata in abstracto supponant etiam pro persona, vt dixit Abbas Ioachim, asserens quod sicut dicitur Deus genuit Deum, ita dici possit essentia generat essentiam (quæquam in hoc errauit errore maximo) & si personæ prædicari possint de nominibus essentialibus, atque nomina ipsa essentialia sint approprianda personis, vt docet Apostolus primæ Corinthiorum, Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam, & si talia nomina essentialia conuenienter attributa sint diuinis personis à sacris Doctoribus. In quadagesima, Agitur de personis in comparatione ad relationes, siue proprietates, & primo si relatio sit idem quod persona, & si personæ distinguantur per relationes, vt docet Boetius in libro de Trinitate, quod sola relatio multiplicat Trinitatem diuinarum personarum, & si abstractis per intellectum relationibus ipsis à personis ad huc remaneant ipsæ hypostases, & actus notionales præintelligantur proprietatibus, ita vt prius sit generatio, quæ paternitas. In quadagesima prima, consideratur de personis in comparatione ad actus notionales, puta si actus notionales. scilicet dicere, generare, & spirare tribuendi sunt personis, & si sunt voluntarij, vel naturales, & necessarij, & si sunt de aliquo, vel de nihilo, & si respectu horum actuum notionalium sit aliqua potentia, vt voluit Augustinus contra Maximum hæreticum dicens, si Deus Pater non potuit generare Filium sibi æqualem, vbi est omnipotentia Dei Patris, & si potentia generandi significat relationem vel essentiam, & naturam diuinam, vel vtrumque, vt puta alterum in recto, & alterum in obliquo, & si actus notionalis ad plures personas terminari possit, ita vt sint plures filij, & plures Spiritus Sancti. In quadagesima secunda, Agitur de comparatione personarum ad inuicem, & primo si æqualitas locum habeat in diuinis, & si persona procedens sit coæterna suo principio, vt Filius Patri, & si in diuinis personis reperitur ordo nature sine prioritate contra Scotum in primo sententiarum uolentem unam personam esse priorem alia, & nō posse reperiri ordinem in aliquibus sine prioritate, & si Filius sit æqualis Patri secundum magnitudinem, & etiam secundum potentiam, & si alter sit in altero, & e conuerso, iuxta illud Ioannis, ego in patre, & pater in me est. In quadagesima tertia Agitur de Missionem diuinarum personarum. Addit. Aq. in iij. vol. Capr. G 2 so-

Cap. 5.

Cap. 6.

Cap. 1.

Dist. 28.

Cap. 14.

Cap. 4.

Cap. 3.

Cap. 11.

Genes. 1.

Cap. 83.

Cap. 1.

sonarum, & primo si alicui personæ diuinæ conueniat missio, & si hæc missio sit temporalis vel æterna tantum, & si missio inuisibilis diuinæ personæ sit solum secundum donum gratiæ gratum facientis, & si patri conueniat mitti, & si filio conueniat etiam missio inuisibilis, vel visibilis tantum, vt sentire videtur Apostolus scribens ad Galathas, cum venit plenitudo tēporis, misit Deus filium suū, &c. & si missio inuisibilis fiat ad omnes, qui sunt participes gratiæ, & si etiam spiritui sancto conueniat missio visibilis, vt habetur apud Matthæum, quod spiritus sanctus descendit super Dominum baptizatum in specie columbæ, & si aliqua diuina persona mittatur nisi ab ea à qua æternaliter procedat, vel etiam ab ea à qua non procedit, vt scribit Augustinus secundo de Trinitate, quod filius mittitur, & à se, & à Spiritu Sancto, & Spiritus Sanctus etiam mittitur, & à se, & à filio, & sic terminatur à diuo Thoma tractatus de prædicatis respectiuis ad intra, seu de Trinitate.

In quadragesimaquarta quæstione incipit tractare de prædicatis respectiuis ad extra, nempe respectu creaturarum, & primo in communi, secundo in particulari, in communi querit si necessarium sit omne ens esse à Deo creatum, cum ipse Deus sit ens per essentiam, de quo Apostolus ad Romanos ait ex ipso per ipsum, & in ipso sunt omnia, deinde, querit, si materia prima est creata à Deo, iuxta dictum Augustini, duo fecisti Domine vnum prope te, scilicet Angelum, aliud prope nihil, scilicet materiam primam, & si Deus sit prima causa exemplaris omnium rerum, & finalis sicuti est causa efficiens, scribitur. n. in prouerbis vniuersa propter semetipsum operatus est Deus. In quæstione quadragesimaquinta, Agitur de modo Emanationis rerum à primo principio, num creare sit aliquid ex nihilo facere, vt dicit glosa super illis verbis in principio creauit Deus cælum, & terram, & si Deus potest aliquid creare, & si creatio sit aliquid in creatura, & si sit rerum compositarum subsistentium, & si sit proprium ipsius Dei creare, ita quod nulli alteri creaturæ conueniat hæc actio, neque etiam instrumentaliter, vt voluit magister sententiarum qui errauit in hoc loco dicendo, creaturam concurrere instrumentaliter ad creationem, & si sit proprium alicuius personæ diuinæ, vel sit opus commune toti Trinitati, & si vestigium huius sanctissimæ Trinitatis in omnibus creaturis inueniatur, & si in omnibus operibus naturæ, & artis creatio admisceatur, vel præsupponatur aliquid tantummodo ad operationem naturæ. & In quadragesimasexta quæstione, agitur de principio durationis, si vniuersitas creaturarum omnium semper fuerit, & si mundum incepisse sit fidei Articulus, vel demonstrationis rationibus suaderi possit, & si creatio rerum fuerit in principio temporis, vel in filio, vel in aliquo momento antecedente omnia, videtur tangere Augustinus, quod in principio creauit Deus cælum, & terram quibus verbis intelliguntur quatuor cœqua, simul creata, scilicet cælum empireum, materia corporalis, tempus, & natura angelica. In quadragesimasextima quæstione Agitur de distinctione creaturarum, & primo si multitudo, & distinctio sit ab ipso Deo, & si in æqualitas rerum ab ipso etiam proueniat, vt dicitur in Ecclesiastico,

quare Dies æterni superant, & iterum lux lucem, & annus annum à Domini scientia separata sunt, si etiam sit vnus tantum mundus vel plures, propter verba Iohannis, mundus per ipsum factus est, & mundus cum non cognouit, quibus verbis mundum singulariter nominauit. In quadragesimaoctaua quæstione consideratur de distinctione rerum in particulari si malum sit natura quædam positua, & si inueniatur in rebus, & si sit in bono tamquam in subiecto, & si totum bonum ipsum corrumpat, & si sufficienter diuiditur per malum penæ, & malum culpæ, & quid sit illud malum, quod plus de ratione mali retineat, num malum penæ, vel malum culpæ. In 49. quæstione disputatur de causa mali. Num bonum ipsum possit malum causare, & si summum bonum, quod est Deus sit causa ipsorum malorum, vel etiam detur vnum summum malum, quod sit causa omnis mali, sicuti summum bonum est causa omnis boni, & quia si datur vnum contrarium natura debet dari, & reliquum. hucusque Sanctus Thomas in generali tantum tractauit de prædicatis respectiuis respectu creaturarum, nunc autem descendit ad speciales creaturas, nempe ad Angelos, & ideo in quæstione quinquagesima querit si Angelus sit omnino incorporeus, & si est compositus ex materia, & forma, & si reperiatur magnus numerus Angelorum, propterea, quod Daniel asserit milia millium ministrabant ei, & decies cetera milia assidebant, & si ipsi Angeli in tanto numero existentes conueniant sub eadem specie, vt docere videtur Scotus, vel differant secundum naturam specificam, vt sentit Sanctus Thomas, & sint etiam incorruptibiles, vt docet beatus Dionysius libro de diuinis nominibus, quod intellectuales substantiæ habeant vitam indeficientem ab vniuersa corruptione, morte, & materia, & generatione mande existentes. In quæstione quinquagesima prima Consideratur de Angelis in ordine ad corpora, si habent corpora naturaliter sibi vnita, vel sint separata à corporibus, & si aliquando assument corpora vt habetur de illis Angelis, qui apparuerunt Abraham, & Loth, atq; Thobia, & si in corporibus assumptis exerceant opera vite, vt est comedere deambulare, & cetera talia. In quæstione quinquagesimasecunda disputatur de comparatione ipsorum Angelorum ad locum, si sunt in loco per substantiam, vt sentire videtur Scotus, vel per præsentiam ordinis, & operationis, & si vnus Angelus possit esse in pluribus locis simul, atque plures simul etiã in eodem loco, vel vtrumque habetur pro impossibili, vt doctrina Angelica fatetur. In quæstione quinquagesimatertia Agitur de motu locali Angelorum si Angelus possit moueri localiter, vel motu continuo, vel discreto, & si transit per medium quando mouetur, & si etiam in instanti moueri possit, cū omnis motus fiat in tēpore, est. n. in eo prius, & posterius. In quæstione quinquagesimaquarta Consideratur de Intellectione ipsorum Angelorum, & primo si intelligere sit eorum substantia, vel esse, & si potentia intellectiua sit eorum essentia, si etiam in illis reperitur intellectus Agens, & possibilis, vt male Scotus sentire videtur, secundo sententiarum, & si solummodo cognitio intellectiua in eis reperitur, vel etiam, & sensitiua, vt quidam Platonici

Dist. 3.

Cap. 7.

Cap. 4.

Dist. 3.

Dist. 2.

Cap. 4.

Dist. ult.

Platonici imaginati sunt. In quæstione quinquagesimaquinta disputatur de medio quo Angeli cognoscunt, num per eorum substantiam, vel per aliquas species superadditas, & si istæ species sunt receptæ à rebus, vt Gabriel, & Durandus scribunt secundo sententiarum, & si superiores Angeli per species magis vniuersales quam inferiores intelligant. In quæstione quinquagesimasexta, Consideratur de cognitione Angelorum ex parte rerum, & primo si agnoscunt se ipsos per se ipsos, & si alter alterum, & si agnoscunt Deum viribus naturæ proprijs, vel per aliquam cognitionem gratuitam. In quæstione quinquagesimasextima, Si Angeli cognoscunt naturas rerum materialium, & res ipsas singulares, & particulares, & si cognoscunt futura, quemadmodum præterita, & præsentia intuentur, si etiam cogitata cordium, atque mysteria gratiæ. In quæstione quinquagesimaoctaua, Consideratur de modo Angelicæ cognitionis, si intellectus Angeli semper sit actu intelligens, vel quandoque sit etiam in potentia ad intelligendum, & si multa simul intelligere possit, & si componendo, & diuidendo, & discurrendo, & si falsitas aliquando admisceatur in intellectu Angeli, & si per cognitionem matutinam, & vespertinam agnoscat, atque si vna sit matutina, & vespertina cognitio, vel duæ ex propria natura distinctæ. In quæstione quinquagesimanona, Tractatur de voluntate Angelorum, si in Angelis sit volūtas, & si differat ab intellectu, si etiam sit liberum arbitrium, atque irascibilis, & concupiscibilis. In quæstione sexagesima Disputatur de actu voluntatis, qui est amor, num in Angelis sit amor naturalis, & etiam electiuis, & si vtroq; amore diligat seipsum, & plus seipsum quam Deum, & si alter alterum etiã amore naturali diligat. In quæstione sexagesima prima Agitur de Angelis si habeant causam sui ipsorum, & si fuerint producti à Deo ab æterno, atq; ante mundum corporeum, vt Gregorius Nazanzenus sentire videtur, & si fuerint creati in cælo empireo, vt Strabus Doctor antiquus docuit. In quæstione sexagesimasecunda, Inuestigatur de gratia, & gloria Angelorum, num fuerint creati beati, saltem beatitudinem naturali, vel indiguerint gratia ad hoc vt in Deum Optimum Maximum conuerterentur, vel fuerint conditi in gratia, vt docet Beatus Augustinus, aut in puris naturalibus, vt Romanus Aegidius contra suum Magistrum secundo sententiarum scripsit, & si meruerit suam beatitudinem, si etiam post vnicum actum meritorium beatitudinem habuerint, & iuxta mensuram suorum naturalium gratiam, & gloriam consequuti sint, & si postquam beatitudinem habuerint remaneat in eis cognitio naturalis, si adhuc existente in beatitudine peccare possint, atque proficere in beatitudine. In quæstione sexagesimatertia, Consideratur de malitia Angelorum, si in Angelis malum culpæ esse possit, iuxta illud Iob in Angelis suis reperit prauitatem, & si tale malum culpæ fuerit superbia, vel peccatum inuidiæ, vel luxuriæ, vt quidam inepte de hac re loquuti sunt, & si appetierint esse, vt Deus, & aliqui demones sint naturaliter mali, & num diabolus fuerit malus in primo instanti suæ creationis per culpam propriæ voluntatis, & si fuerit aliqua mora inter creationem, & lapsum Angelorum, num etiam supremus inter peccantes fuerit

supremus inter omnes, si etiam peccatum primi Angeli fuerit alijs causa peccandi, & si tot peccauerunt quot permanserunt, vel plures remanserunt iuxta dictum quarti Regum, plures nobiscum sunt quam cum illis. In quæstione sexagesimaquarta, Concluditur de pœna demonum, & primo si intellectus eorum sit obtenebratus per priuationem cognitionis omnis veritatis, si voluntas demonum sit obstinata in malo, & si in eis reperiatur dolor, atq; aer iste caliginosus sit locus pœnalis demonum. In quæstione sexagesimaquinta, Agitur de creatura corporali num sit facta à Deo, atque propter sui bonitatem, & si producta fuerit per medios Angelos, si etiam formæ corporum sint ab ipsis Angelis, vt quibusdam Platonici videtur. In quæstione sexagesimasexta, Consideratur de opere distinctionis, & primo si informitas materiæ tempore præcesserit formationem ipsius, si etiam vna sit materia informis omnium corporalium, & si cælum empyreum sit concreatum materiæ informi, si etiã tempus hoc modo concreatum sit. In quæstione sexagesimasextima, Tractatur de opere distinctionis secundum se, si lux proprie in spiritualibus esse dicatur, si sit corpus, si sit qualitas, si conuenienter prima die fuerit producta. In quæstione sexagesimaoctaua, Consideratur de opere secundæ diei, si firmamentum factum sit secunda die, & si aqua sit super firmamentum, si etiam firmamentum diuidat aquas ab aquis, & si tantum sit vnum cælum, vel plures. In quæstione sexagesimanona, Agitur de opere terciæ diei, Num congregatio aquarum conuenienter dicatur facta terciæ die, sic etiam, & productio plantarum, ita enim habetur apud Genesim protulit terra herbam virentem, & postea sequitur factum est vespere, & mane dies tercius. In quæstione septuagesima, Agitur de opere quartæ diei, & primo si luminaria debuerint produci hac die, & si causa productionis eorum conuenienter describatur, & si sint corpora animata, vt Plato voluit, vel inanimata, vt rei veritas se habet. In quæstione septuagesimaprime, Consideratur de opere quintæ diei, si rationabiliter ea quæ in hac die producta leguntur facta sint. In quæstione septuagesimasecunda, Disputatur de opere sextæ diei, idem quæsitum si rectè, & conuenienter, quæ facta sunt in hac die recitata sint à Moyse. In quæstione septuagesimatertia, Consideratur de his quæ spectant ad septimum diem, & primo si completio diuinorum operum debuerat huic diei ascribi, iuxta illud compleuit Deus die septimo opus suum quod fecerat, & si hac die requieuit Deus ab omni opere quod patrarat, & si benedixit, & sanctificauit omnia in hoc die. In quæstione septuagesimaquarta, Agitur de omnibus septem diebus in communi, si sufficienter isti dies enumerentur, & si isti dies sint plures vel vnus tantum, & si scriptura sacra conuenienter vtatur verbis, & vocabulis, atque nominibus ad exprimendum opera sex dierum, &c. In quæstione septuagesimaquinta, Consideratur de homine constituto ex corporali, & spirituali, verū, quia non spectat ad Theologum disputare de homine quo ad partem corporalem, sed tantum quo ad spiritualem, quæ est anima, propterea querit de ipsa, num sit corpus, & aliquid per se subsistens à corpore independens, & sic homo vtens cor-

Cap. 6.

Cap. 1.

Gen. 2.

pore, vt voluit Plato, si etiam animæ brutorum animalium sint per se subsistentes, si adhuc humana anima sit ex forma, & materia composita, & si sit incorruptibilis, & eiusdem speciei cum Angelis, vt docuit Origenes. In quaestione 76. Disputatur de Vnione animæ ad corpus, si vnitur corpori tamquam forma, & si multiplicatur ad multiplicationem corporum, & si præter ipsam sit in ipso homine aliqua alia anima differens ab ista secundum essentiam; & si etiam sit aliqua alia forma putæ corporeitatis, vt tenet Auerroes & Scotus, & si etiam conuenientissime tali humano corpori vnatur tã nobilissima substantia intellectualis, quæ est nostra anima, si etiam medijs dispositionibus accidentalibus vnatur, & si mediante aliquo alio corpore, & si sit tota in toto corpore, & in quavis eius parte. In quaestione Septuagesimaseptima, Consideratur de Potentijs ipsius animæ, num distinguatur ipsa anima essentialiter à suis potentijs, vel sit idem identice, vt docet Scotus, & sui sequaces, & si plures habet potentias distinctasque per actus, & obiecta, atq; si inter ipsas detur ordo naturæ, vel generationis, & temporis, si etiã ipsa anima sit earum subiectum, atque ab eius essentia fluant, vel vna ipsarum ab altera oriatur, & quando anima separatur à corpore retineat potentias omnes nec ne. In quaestione Septuagesimaoctaua, Disputatur de eiusdem potentijs in speciali, si potentiaram genera sint quinque, & si partes vegetatiuæ conuenienter ponantur nutritiuum, augmentatiuum, & generatiuum, & si exteriores sensus sint quinque tantum, & interiores quatuor, vel etiam quinque, vt posuit Auicennas. In quaestione Septuagesimano, Queritur de potentijs intellectiuis, & primo si intellectus sit animæ potentia, & si sit passiuæ, & num necessario ponendus, sit intellectus Agens, & si est aliquid animæ, vel ab ea separatus, vt voluit, Alexander, & vtrum sit vnum in omnibus hominibus, vt pessime docuit Auerroes, & vtrum memoria sit in parte intellectiua ipsius animæ, sitque etiam ab intellectu, & num ratio realiter distinguitur ab intellectu, & si ratio superior sint diuersæ potentia, si adhuc intelligentia alia facultas ab intellectu sit, & si intellectus practicus, & speculatiuus sint diuersæ vel vnica potentia, si etiam Synderesis sit quædam specialis potentia ab alijs distincta, & hoc idem queritur de conscientia. In quaestione octuagesima. Agitur de potentijs appetitiuis in communi, si appetitus sit aliqua specialis potentia ipsius animæ, & si appetitus sensitiuus, & intellectiuus sint diuersæ potentia. In quaestione octuagesimaprime Consideratur de sensualitate, num sensualitas solum sit appetitiua potentia, & si appetitus sensitiuus distinguatur in irascibilem, & concupiscibilem veluti in facultates diuersas, & si irascibilis, & concupiscibilis ipsæ rationi obediunt. In quaestione octuagesimasecunda. Agitur ad voluntate si appetit aliquid ex necessitate, vel tantum finem, non autem media ad finem, & si est altior potentia, quam intellectus, vt scribit Scotus, & Durandus, & num moueat intellectum ipsum, & si etiam concupiscibilis, & irascibilis in superiori appetitu partem habeant. In quaestione octuagesimatercia, Queritur de libero arbitrio, si homo est liberi arbitrij, & si liberum arbitrium sit facultas,

Aquædam, & si sit potentia appetitiua, seu volitiua, aut distincta à voluntate. In quaestione octuagesimaquarta, Agitur de actibus, & habitibus ipsius Animæ, & primo si cognoscit, corpora per intellectum, & si hoc faciat per essentiam suam, vel per species sibi naturaliter inditas, & num species intelligibiles effluant in animam ab aliquibus formis separatis, si etiam anima ipsa intellectuina cognoscit res immateriales in rationibus æternis, vel cognitionem accipiat à rebus sensibilibus, & si adhuc nõ conuertendo se ad phantasmata, acta intelligere possit per species intelligibiles, quas penes se habet & si iudicium intellectus impediatur aliquando per ligamentum sensus. In quaestione octuagesimaquinta, Agitur de ordine intelligendi si intellectus noster intelligat res corporeas, & materiales per abstractionem à phantasmatibus, & si species intelligibiles à phantasmatibus abstractæ se habeant ad intellectum nostrum sicut id quod intelligitur, & si prius noster intellectus agnoscat vniuersalia magis, quam minus in sua prima cognitione, si etiam simul multa intelligat, & si componendo, & videndo, & num aliquando falsus esse dicatur, & si vnus homo vniam, & eandem rem melius altero intelligere possit, & si prius intelligat indiuisibile, quam diuisibile. In quaestione octuagesimasexta, Consideratur primo, si intellectus noster cognoscit singularia directe vel indirecte, vel arguitiue, & si cognoscit infinita, & contingentia atque futura. In quaestione octuagesimaseptima, si anima cognoscit seipsam per seipsam, & si cognoscit habitus per eorum essentiam, & si intellectus cognoscit suum proprium actum, & etiam actum voluntatis, vt docuit Augustinus decimo de Trinitate, atleens intelligo me intelligere, & intelligo me velle. In quaestione octuagesimaoctaua, Agitur de modo quo anima intelligat ea, quæ sunt supra se, & primo si in corpore existens possit substantias superatas quidatiue intelligere, vt voluit Auerroes, & si etiam intellectus noster per cognitionem rerum materialium possit peruenire ad intelligendum substantias immateriales, & num Deus sit primum, quod humana mente agnoscat. In quaestione octuagesimano, Agitur de cognitione animæ separata, si anima separata possit aliquid intelligere, & si intelligat substantias separatas, & omnia singularia atque naturalia ipsa queque, & si habitus scientia hic acquisitus hic retineat, vt scripsit Hieronymus in epistola ad Paulinum, discamus in Terris quorum scientia nobis perseueret in celo, & si etiam actus acquisita scientia in hoc mundo maneat in anima separata, & num localis distantia impediatur eius cognitionem, & num etiam agnoscat ea, quæ nos agimus, & operamur, vel nullo pacto, vt videtur tangere Iob, siue fuerint filij eius nobiles, siue ignobiles non intelliget. In quaestione octuagesimaseptima, Tractatur si in illo statu innocentia homo esset immortalis, vel corruptibilis secundum sui naturam, & si fuisset passibilis secundum animam, & secundum corpus, & si indignisset cibus, & si consequeretur immortalitatem per esum ipsius ligni vite; In quaestione octuagesimaoctaua. Queritur de ipsa generatione, si in statu naturæ condita esset generatio, & si esset per coitum, vel propter feditatem huius concupiscentia sine coitu multiplicaretur humanum genus, vt Gregorius

creauit hominem, & si habuerit conuenientem dispositionem, iuxta id quod habetur in eodem libro Deus fecit hominem rectum, & si conuenienter describitur productio huius humani corporis à Genesi. In quaestione nonagesimasecunda, Agitur de productione mulieris, si mulier produci debuerit in prima rerum productione iuxta verba Domini, non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile sibi. & si facta fuerit ex costa viri, & debuerit ex viro ipso fieri cum figeret Ecclesiam quæ à Christo sumpsit principium, vt ait Apostolus ad Ephesios, sacramentum hoc magnū est. Et si immediate à Deo formata fuerit, vt tangere videtur Augustinus tertio de Trinitate. In quaestione nonagesimatertia, Consideratur de imagine si imago Dei sit in homine ipso, propterea quod dicitur faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, & si imago Dei etiam in creaturis irrationalibus reperiatur, & si Angelus sit magis ad imaginem Dei, quam homo, & num in quolibet homine reperiatur imago Dei creationis, & recreationis, atque similitudinis, & vtrum in homine sit imago Dei, quantum ad Trinitatem personarum, & si solum secundum mentem, & si secundum actus, aut habitus, & potentias, & si per comparationem ad obiectum quod est ipse Deus, vt tangere videtur Augustinus decimoquarto de Trinitate dicens quod non, propterea est Dei imago in mente, quia sui meminit, & diligit, & intelligit se, sed quia potest etiam meminisse intelligere, & amare Deum à quo facta est, si etiam similitudo ab imagine conuenienter distinguatur. In quaestione nonagesimaquarta, Agitur de statu primi hominis si stante sua rectitudine viderit Deum per essentiam, vel Angelos ipsos, & habuerit scientiam omnium rerum, cum ipse imposuerit nomina omnibus animalibus, & si potuerat decipi. In quaestione nonagesimaquinta, Agitur de voluntate primi hominis, num fuerit ipse homo creatus in gratia, vt tangit Beatus Augustinus duodecimo de Ciuitate Dei; si erat Deus simul in eis condens naturam, & largies gratiam, & si in ipso fuerint passiones animæ, & si omnes virtutes habuerit, atque si opera sua fuerint minus efficacia ad merendum quam nostra, vel magis. In quaestione nonagesimasexta, Disputatur de Dominio quod homo habebat in statu innocentia, & primo si dominabatur animalibus omnibus, & si habebat dominium super omnes alias creaturas, propterea quod dicitur de ipso, vt præsit vniuersæ creaturæ, & si omnes homines nati in illo statu innocentia essent æquales, vel aliqui robustiores corpore, & maiores, atque pulchriores, & melius complexionati fuissent, ita quod inter ipsos esset excessus, & si alter homo alteri dominaretur, sicut inter Angelos quidam alijs dominantur. In quaestione nonagesimaseptima, Tractatur si in illo statu innocentia homo esset immortalis, vel corruptibilis secundum sui naturam, & si fuisset passibilis secundum animam, & secundum corpus, & si indignisset cibus, & si consequeretur immortalitatem per esum ipsius ligni vite; In quaestione nonagesimaoctaua. Queritur de ipsa generatione, si in statu naturæ condita esset generatio, & si esset per coitum, vel propter feditatem huius concupiscentia sine coitu multiplicaretur humanum genus, vt Gregorius

Nicænus videtur inuere. In quaestione nonagesimano, Consideratur de Prole genita, si pueri in statu innocentia mox nati habuissent perfectam virtutem ad motum membrorum, vel fuissent prius imperfecti, & deinde perfectiores, & si etiam in illo statu femina essent nata, cum dicat Aristoteles in libro de generatione animalium, quod femina est mas occasionatus, quasi præter intentionem naturæ proueniens, & cum in statu illo nihil præter intentionem euenisset, iure dubitatur de generatione foeminarum. In quaestione 100. Disputatur si homines fuissent nati cum iustitia, vt dicit Anselmus in libro de conceptu virginali, quod si homo non peccaret posset generare simul cum animam haberent iusti fuissent, & si pueri nati in illo statu, statim in iustitia confirmati essent, vel pedeteci in suis operibus acquisiissent. In quaestione 101. Tractatur si pueri nati fuissent perfecti in scientia, vel eam in processu temporis, absque difficultate acquisiissent inueniendo, vel addiscendo, & si habuissent etiam perfectum vsum rationis, vel etiam proficiscerent sicuti de vfu membrorum apparet. In quaestione 102. Tractatur de paradiso, de quo Augustinus octauo Genesis ad litteram tres narrat sententias, primam eorum, qui volunt ipsum corporaliter tantum esse, secundum illorum, qui spiritualiter ipsum intelligunt, & tertiam illorum, qui vtroque modo paradiso accipiunt, quæ namque istarum sententiarum sit rationabilior, & si locus ille fuerit conueniens habitationi humana, & si in eo homo positus fuit, vt ibi operaretur, & custodiret illud, & num homo factus fuerit extra paradiso, vel in ipso paradiso, propterea quod dicitur, tulit Deus hominem, & posuit eum in paradiso Gen. 2. In quaestione 103. Agitur de gubernatione rerum in communi, num mundus gubernetur ab aliquo, & si finis gubernationis mundi sit aliquid extra mundum, & si plures sint mundi gubernatores, vel vnus tantum, sic etiam queritur de effectu gubernationis, si plures sint, vel vnus dantaxat, & si omnia diuina gubernationi subdantur, atque immediate à Deo gubernentur, & si præter ordinem diuinæ gubernationis aliquid contingere possit, quod etiam resistat ordini diuinæ sapientia, cum omnia suauiter disponat, & operetur. In quaestione 104. Consideratur de effectibus diuinæ gubernationis in speciali, & primo si creaturæ indigeant, vt conferentur in esse ab ipso Deo, quippe qui num immediate conseruet creaturas omnes, & si possit aliquid in nihilum redigere, atq; si de facto aliquid redigatur in nihilum, cum habeatur Ecclesiastici, Didici quod omnia opera quæ fecit Deus perseuerant in æternum. In quaestione 105. Disputatur de secundo effectu gubernationis diuinæ, qui est mutatio creaturarum ad Deum, & primo num Deus possit immediate mouere materiam, & formam, deinde si immediate quoque possit mouere aliquod corpus, cum vnus ad alterum non possit esse contactus, deinde si immediate valeat mouere creatum intellectum, & etiam ipsam voluntatē, vt tangere videtur Apost. ad Philipp. Deus est qui operatur in nobis velle, & proficere, & num operetur in omni operante, vt proclamabat Esai. Omnia opera nostra operatus es in nobis Domine. Et si Deus possit facere aliquid præter ordinem rebus inditum, & si illa quæ

Cap.1.

Gen.2.

Cap.3.

Cap.2.

Cap.26.

operatur præter ordinem naturalem miracula, & mirabilia nominari possint, & si inter miracula alterum altero sit maius. In questione 106. Agitur quomodo una creatura moueat alteram, & primo num vnus Angelus illuminat alterum, & si corpora ita moueantur ab Angelo, quod etiam alter Angelus moueat voluntatem alterius, & si inferior Angelus illuminet superiorem, vel superior tantummodo inferiorem illuminet, cum se habeant tamquam magister, & discipulus, vt Dionysius dicitur in libro de celesti Hierarchia. In quest. 107. Consideratur de locutionibus Angelorum, si alter Angelus alteri eloquatur, & si inferior loquatur superiori, & si omnes loquantur aliquando ipsi Deo, & num distantia localis operetur aliquid in loquutione Angelica, & num quando vnus alteri loquitur omnes agnoscant. In questione decimo octaua, Disputatur de ordinatione Angelorum secundum Hierarchias, & ordines, & primo si omnes Angeli sint vnus Hierarchia, & si in una Hierarchia sint plures ordines, & vtrum in vno ordine sint plures Angeli, & si distinctio tam Hierarchiarum, quam ordinum sit in ipsis Angelis à natura, & si conuenienter nominentur Angelorum ordines, si rationabiliter quoque gradus ordinum assignantur, & num post diem iudicii huiuscemodi ordines remaneant, & si ad istos ordines Angelorum assumendi sunt homines glorificandi, vt tangere videtur Augustinus duodecimo de Diuitate Dei. In questione 109. Disputatur de ordinatione malorum Angelorum si in demonibus reperiantur ordines, & si prælatio, & si illuminatio, & si boni Angeli super malos prælationem habeant atque per illos regantur, vt tangit Gregorius 15. moralium. In questione 110. Consideratur de præsentia Angelorum super creaturam corporalem, num creatura ipsa corporalis per Angelos administratur, & si materia corporalis obediatur Angelis ad nutum, & corpora ipsa obediatur etiam ad nutum respectu motus localis, & si possint etiam miracula facere, cum de solo Deo dicatur, qui fecit mirabilia magna solus. In questione 111. Tractatur de actione Angelorum in homines num Angelus possit illuminare hominem, & si etiam extrinsecus possit immutare humanam voluntatem, sic quoque, & imaginationem, & si possint ad huc sensus quoslibet hominis immutare, cum scribatur apud Genesim, quod Angeli, qui subuertunt Sodomiam percusserunt Sodomitas cecitate, vel auribus, vt hostium domus inuenire non possent. In questione 112. Agitur de missione Angelorum si Angeli mittantur in ministerium hominum, & si omnes mittantur, cum dicat Apostolus ad Hebræos omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi, & si aliqui Angeli, qui mittantur assistant & si illi, qui sunt secundæ Hierarchie omnes mittantur. In questione 113. Agitur de Custodia bonorum Angelorum, primo si homines custodiatur ab Angelis, & si singulis hominibus singuli Angeli sint deputati, & si custodire homines pertineat solummodo ad infimum ordinem Angelorum, & vtrum omnibus hominibus Angeli ad custodiam deputentur præsertim Christo, Adam, & Antichristo, & si hoc fiat à natiuitate, vel à conceptione hominis, & si quandoque Angelus custos relinquat hominem custoditum, & num Angeli custodes doleant de

malis eorum quos custodiunt, & si inter Angelos custodes possit esse aliqua pugna, & discordia, vt tangere videtur Daniel in persona Gabrielis. In questione 114. Disputatur de impugnatione demonum, si homines impugnantur à Demonibus, & si tentare sit proprium Diaboli, atque omnia peccata humana possint procedere, & procedant de facto ex tentatione diaboli, & si Demones ipsi possint homines seducere, atque si Demon, qui superatur ab aliquo homine, propter hoc arceatur ab impugnatione. In questione 115. Agitur de actione creaturæ corporalis, num aliquod corpus sit actiuum, & si in materia corporali sint aliqua rationes seminales, & si corpora caelestia sint causa eorum, quæ hic in inferioribus fiunt, & si etiam causa sint humanorum actuum, siue directe, siue indirecte, & si possint imprimere in ipsos demones, atque si necessitatem imponant his quæ eorum actioni subduntur. In questione 116. Consideratur de fato, num sit aliquid, & si sit in rebus creatis atque immobile, & omnia ei subijciantur, cum fatum sit dispositio rebus mobilibus in hærens, & quædam sunt quæ fati seriem superant. In questione 117. Consideratur de his, quæ spectant ad actionem hominis, si vnus homo possit alium docere, & si homines docere valeant Angelos ipsos, & si etiam homo ipse per virtutem suam animam possit corporalem materiam immutari, & si etiam anima hominis separati, possit sua naturali virtute corpora localiter mouere. In questione 118. Agitur de Translatione hominis ex homine, num anima sensitua tradatur cum semine, & hoc idem disputatur de Anima intellectiua si causatur ex semine, cum dicat Augustinus in libro de Ecclesiasticis dogmatibus, quod animæ rationales non seminantur per coitum, & num creatæ fuerint à principio mundi, vt voluit Origenes, vel simul creantur cum corpore, vt tenet Augustinus. In questione 119. Agitur de propagatione hominis quantum ad corpus, vtrum aliquid de alimento conuertatur in veritatem humanæ naturæ, & si semen sit de superfluo alimento vt tenet Aristoteles in libro de generatione animalium, & hic est finis primæ partis Sancti Thomæ. Sequitur secunda pars suæ Theologiæ, quæ tota moralis est, & quia magnum volumen sibi videbatur, propterea diuisit ipsam in duo volumina, quorum primum vocauit primam secundæ id est primam partem, secundæ partis Theologiæ, alterum volumen appellauit secundam secundæ, id est secundum volumen secundæ partis Theologiæ, prima autem secundæ tota moralis est, vt diximus, & diuidit ipsam in quinque Tractatus, quos absoluit centum & quatuordecim questionibus, primum Tractatum absoluit 49. questionibus, in quibus agit de Ultimo fine ipsius hominis, & de actibus quibus acquiritur ipsum vltimum finem, & etiam de his quibus ab eo auertitur, nam, & de bonitate humanorum actuum disputat. In secundo Tractatu disputat Sanctus Thomas de habitibus in generali quo ad eorum substantiam, & de virtutibus cardinalibus, & Theologicis, & de donis, & de fructibus beatitudinis satis erudite, & distincte. In 3. Tractatu, qui incipit à septuagesima prima questione ad nonagesimam defferit de peccatis, & de eorum subiecto, & causa, tam intrinseca quam extrinseca, nec non

non, & de distinctione ipsorum peccatorum. In quarto Tractatu, qui incipit à nonagesima questione vsque ad centesimam nonam, exclusiue tractat de legibus, & de earum potestate, & mutatione, nec non, quæ nam sit lex naturalis, & quæ vetus & de omnibus eius præceptis, tam ceremonialibus, tum & iudicialibus, disputat etiam de lege noua, & de contentis in ea cum omni eruditione, & doctrina possibili: in vltimo tractatu, qui incipit à questione centesima nona vsque ad finem tractat de gratia quantum ad eius essentiam, & diuisionem, & causam, nec non, & de eius effectibus: hos omnes tractatus satis subtiliter interpretatus est Thomas de Vio Cardinalis Sancti Sixti, nec non & Magister Corradus Roellim, qui omnes hos tractatus quo ad singulos articulos formalizauit, & declarauit, postremo Bartholomeus Medina edificauit cum sua expositione hanc primam secundæ varijs opinionibus doctorum Neotericorum, & sententijs Patrum, & Conciliorum.

Sequitur secunda secundæ, id est secundum volumen secundæ partis Theologiæ Sancti Thomæ quæ tota moralis est, & diuiditur in quinque etiam tractatus, in 1. tractatu, qui continet 182. questiones disputat S. Thomas de his quæ sunt communia omnibus hominibus, nempe de tribus virtutibus Theologicis, & de quatuor Cardinalibus & de donis sibi ipsis correspondentibus, nec non de vitijs oppositis, & de præceptis affirmatiuis, & negatiuis: in secundo tractatu disputat de officijs, & statibus hominum, nempe si status in sui ratione importet conditionem libertatis vel seruitutis & si necessaria debeat esse diuersitas officiorum seu statuum, & si talia officia distinguantur per actus & si iuxta incipientes proficientes, & perfectos & hoc à questione 183. vsque ad 185. exclusiue. in tertio tractatu differit S. Thomas de his quæ pertinent ad statum Episcoporum, si licet Episcopatum appetere, & si liceat aliquando ipsum recusare, & si oporteat ipsum esse cæteris meliorem, & si debet habere aliquid proprium, & nonnulla alia necessaria ipsis Episcopis, & hoc à questione 183. vsque ad quæst. 186. in quarto tractatu considerat diuus Thomas de his, quæ spectant ad statum religionis, & primo si religio importat statum perfectionis, & si quilibet religiosus tenetur ad omnia consilia, & si paupertas requiritur ad perfectionem religionis, & num perpetua continentia, nec non & obedientia & non nulla valde opportuna ipsis religiosis, & hæc à questione 186. vsque ad 188. exclusiue. in vltimo tractatu, qui est quintus disputat de differentia religionum si vna tantum sit religio, & si est aliqua religio quæ institui debet ad opera vite actiue & si aliqua alia religio ordinari possit ad militandum, & si licet de vna religione transire ad aliam, & si pueri etiam suscipiendi sunt ad religionem, & multa alia digna scitu. Et hoc vsque ad finem huius voluminis, quod quidem volumen absoluitur 119. questionibus, licet Caietanus in suis pulcherrimis commentationibus huius voluminis aliter diuiserit ipsum. Sic etiam & Frater Dominicus Bannes Mondragonensis in sua pulcherrima interpretatione quam nouiter peregit, tamen nobis visum est per tractatus hoc volumen partire, vt melius, & tenacius memoria retineatur.

Sequitur 3. pars Sancti Thomæ quæ etiam in quinque alios tractatus partitur, in primo tractatu disputat de Christo Domino nostro quo ad eius vniuersionem naturæ diuinae cum humana, & de ingressu ipsius in mundum, & de progressu in hoc mundo, & de exaltatione eius, & iudiciali potestate respectu omnium creaturarum: in 2. tractatu, qui incipit à questione 6. disputat de Sacramentis in genere, & de necessitate ipsorum, & de causa, & de effectu tunc principali tum secundo, & de numero, & hoc vsque ad quæst. 66. in 3. tractatu, qui incipit à questione 66. inclusiue disputat de singulis Sacramentis, & eorum effectibus, & primo de Sacramento baptismatis 2. de Sacramento confirmationis, 3. de Sacramento eucharistiæ, quarto de Sacramento penitentiae, cætera Sacramenta non considerauit in hoc libro, quia morte præuentus non peruenit nisi vsque ad 99. questionem in qua disputat de partibus penitentiae debebat differere, & de Sacramento ordinis extremæ vniuersionis, & matrimonij: Verum, quia, vt diximus voluit ad cælum & reliquit nobis hoc opus imperfectum, quod quidem licet multi complere conati sint, non tamen ad summum peruenire potuerunt, præsertim inter alios fuit Caietanus, qui multas questiones quolibetales addidit, aliqui vero sumptulerunt multas questiones nempe nonaginta nouem ex quarto libro sententiarum doctrinæ Sancti Thomæ, & addiderunt huic volumini. Verum in ipsis questionibus continetur quartus tractatus in quo Sanctus Thomas agere debebat de resurrectione hominum, & horum differentia, continetur etiam, & quintus tractatus in quo disputatur de gloria beatorum, & pœnis damnatorum, quæ omnia in quarto libro Sententiarum licet pulcherrime peregerit Angelicus doctor non tamen eo stilo, & ordine quo in tertia parte summæ suæ Theologiæ si vixisset nobis reliquisset, nam & per oracula, & Prophetas, & mysteria, & decreta Ecclesiastica, & canonica magis profecit in summa quam proprio mare, & tamquam author ipse insinuauit, quam in quatuor libris sententiarum, in quibus secutus est, vt in pluribus aliorum sententias, & opiniones doctorum qui tunc temporis vivebant in Ecclesia: scripsit. n. libros illos tamquam Baccalareus & non, vt doctor, & Magister, sed summam tamquam Doctor, & Magister omnium, scripsit, immo multa alia opera reliquit imperfecta, vt habemus de libris perihermias, & de libris generationis, & corruptionis, & de libro Psalmorum, & nonnulla alia, vt est videre in indice suorum operum: nam vltimum quod nobis reliquit fuit expositio canticorum, vt in canticum celestis gloriæ transfret studium Ecclesiasticæ disciplinæ anno suæ vitæ quinquagesimo feliciter transfuit ad cælestem patriam, quam nobis concedere dignetur ille qui viuit in sæcula sæculorum. Amen.

VITA IOANNIS CAPREOLI.

Ioannes cognomento Capreolus, honestis parentibus, Tolosæ ortus ea vrbis Tecto. sagu est in ea parte Narbonensis Gallie, quæ in Pyreneos montes vergit, postea quam gratiam attigit quæ literis, & moribus, informari potuit, mirum, in modum

dum, tam morum elegantia, quam literarum peritia clarus euasit, Religionis, ac pietatis studio, adeo afficiebatur, ut vix aliquis inueniri potuerit qui eo sapius, vel Ecclesiarum limina frequentasset, vel prædicatorum doctrinam audius audisset, cum annum ageret 18. elegit sub regula, & Institutis Diui P. Dominici viuere, sumptoque habitu, singularissime legere studuit Sancti P. sui Dominici gesta, ut videlicet illa in primis intelligeret in quibus suum Duce[m] esset imitaturus. Vnde ante Imaginem quandam Diuæ Mariæ semper Virginis peculiari studio diu noctuque orans, morabatur: cibi, somnique parcissimus. humi acubare, cilijs etiam uti, ad carnem edomandam consueuerat: Ingenio, ac memoria adeo effulsit, ut totam ferè Angelici doctoris doctrinam, cui de ditissimus erat, memoriter hauserit: argumenta, & responsiones ita edidicerat, ut cum alijs libros legeret, præsertim Sancti Doctoris doctrinæ aduersariorum statim eorum argumenta Diui Thomæ esse agnoscebat, eaque sic inquiring refellebat, ecce argumenta, sequuntur nunc responsiones: hoc modo, contra impugnantes suum dilectissimum magistrum, in omnibus suis defensionibus, tam in logica, quam Philosophia disertissime editis, processit, quas dum in suæ scrinio cellulæ a serualet, opera (ut creditur) hostis antiqui eadem cellula

magno exulta est: incendio, & nisi Frater quidam Ioannes conuersus qui eidem Capreolo iam senio confecto inferniturus adheferat tanti patris lacrimis, & eiulatibus motus in ignem profiliisset, totatque labores, breui hora flammis assumpti essent, ex quibus hos paucos abstulit libros, ne celestis doctrina Capreoli penitus deperiret. quamobrem cui magis debeant studiosi doctrinæ S. Thomæ vniuersaque familia Dominicana Ioanni Capreolo viro sanctissimo tantis pro vigilijs, an, eidem Fratri Conuerso qui de medio ignis hos tantum quatuor sententiarum libros eduxit merito ambigitur: at In Deum opt. max. omnia potius esse referenda censeo, à quo Ioannem Capreolum studiorum copiosam mercedem, & Fratrem Conuersum sui præclari facinoris clara in cælesti Hierusalem trophæa recepisse credimus. claruit vir iste Sanctiss. anno Dñi 1432. sub Eugenio quarto, sepultus in ceno bio Fratrum Prædicatorum Tolosæ, in quo etiam honorificentissime veneratur, & colitur sacrum corpus dilectissimi Doctoris sui Thomæ, quem ab argutijs, & calumnijs aduersariorum verbis, & doctrina defendit: quæ omnia sint ad laudem, & gloriam Omnipotentis Dei, & Beatæ Virginis Mariæ, & beati Matthæ apostoli, & patris nostri Dominici. Amen.

F I N I S.

I

CONTROVERSIÆ INTER D. THOMAM, ET COETEROS THEOLOGOS, AC PHILOSOPHOS.

Collecta per R.P.M. Matthiam Aquarium.

Distin. 19.
sent.

Distin. 19.
c. 7.
Cœ. Trid.

ABSOLVERE non potest quilibet peccatorem; seu, quod idē est, sacerdos nō potest vti clauē suę potestatis in quēlibet hominem. Elicitur hęc propositio ex D. Tho. 4. sent. dist. 19. q. 1. art. 3. in solutione primę quęstionis: in qua voluit habere cōtrouersiam Durandus probans quemlibet sacerdotem posse absoluere quemlibet, absolutē loquendo, circumscripta ordinatione Ecclesię, quę hoc prohibet, & fundamentum suum principale est, quia quilibet sacerdos est verus iudex, & quilibet peccator confitens verē pœnitens est ei subiectus; & concurrunt omnia quę sunt de necessitate sacramenti pœnitentię, ex consequenti verē conficitur sacramentum, falsa ergo redditur propositio D. Thomę: in qua opinione satis audacter loquutus est Durandus contra magistrum suum, & contra veritatem, quia sancitum est nullius momenti esse absolutionem illam, quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut sublegatam non habet iurisdictionem, sed tantum in articulo mortis. in eo etenim cum omnis sacerdos quoslibet pœnitentes à quibusuis peccatis, & censuris absoluere possunt, extra quem articulum hac potestate vti minime licet, esse autē hoc de iure diuino, in eo maxime liquet quod soli Petro dictum sit; *Pasce oues meas.* à quo ceteri habent quicquid habent: falsa est positio illa Durand. videlicet quemlibet sacerdotem verum esse iudicem cuiuscunque peccatoris, cum non habeat potestatem iurisdictionis, sed tantū ordinis, & sic redeundo ad propositionem D. Thomę dicimus, quod nullus habens potestatem restrictam in militante Ecclesia potest vti tali potestate indistincte in quēlibet illius Ecclesię, sed solum in aliquem. puta sibi subiectum, sed multi sacerdotes habentes clauem Ecclesiasticam sunt huiusmodi: igitur propositio verā, de qua latius vide Petrum de Palude, & Capreolum: dist. 19. 4. sent. q. 1.

Aboluere, & ligare potest sacerdos pœnitentem secundum proprium arbitrium diuino instinctu regulatum. aliter non. Scribitur hac propositio à D. Tho. 4. sent. dist. 19. q. 1. art. 3. in solutione quartę quęstionis, cui aduersatur Scotus probās, quod sacerdos non habet potestatem arbitrādi, hac autem præcipua ratione vtitur, quia null. cōmittitur potestas arbitrādi in aliqua causa, cuius arbitriū nequit esse rectum, etiam adhibita quacunque diligentia, & si aliquando hoc vel casu, vel per miraculum speciale erit, sed per quamcunque diligentiam possibilem per sacerdotem adhiberi non potest ipse pertingere ad illud indiuisibile pœnæ: quo Deus iudicat peccatorem esse dignum pœnæ: ergo non habet potestatem: sed pace Scoti sit dictum in hoc maxime allucinatus est, non enim vidit arbitrium sacerdotis in iudicando, & imponendo pœnitenti pœnam satisfactoriam, dupliciter contingere rectum vel nō rectum esse: primo modo: quia attingit, & iniungit pœnam cuius est adæquate debitor pœnitens secundum iudicium Dei, & sic nemo est, qui neget arbitrium sacerdotis rectum esse non posse nisi casu, vel per miraculum speciale; secundo modo, quia dirigit pœnam illi debitam in hoc sæculo secundum iudicium Ecclesię, & hoc modo iudiciū sacerdotis in tali materia potest esse rectum sine casu, & sine miraculo cōsiderando regulas patrum, & dispositionem pœnitentis, & hoc voluit Diuus Thom. cuius propositio fundatur in hoc: quia nullum instrumentum habet efficacem actum, nisi secundum quod mouetur à principali agente: sed sacerdos ligando, & soluendo se habet, vt instrumentum Dei: igitur ligat & absoluit iuxta proprium arbitrium diuino instinctu regulatum: Adde etiam, quia medicinæ in arte determinatę variandę sunt, secūdam arbitrium medici conformantis se scientiæ: sed sacerdos est medicus, igitur elargitur medicinas. i. pœnitētijs satisfactorias conformando se scientiæ. i. iudicio Ecclesię: & de hoc diffusius lege Capreolum in 4. distin. 19. q. vnica.

Aboluendi, & ligandi potestas est clauis Ecclesię: qua iudex ecclesiasticus dignos recipere, & indignos excludere debet à Regno Dei. Colligitur hac propositio ex dictis S. Tho. 4. sent. dist. 19. q. 1. art. 1. cui aduersatur est impius Lutherus, qui voluit in sacramento pœnitentię, ac remissione culpę, non plus facere Summum Pontificem vel Episcopum, quam infimum sacerdotem, imò asserit absente sacerdote aequē facit quilibet Christianus, etiam si mulier est, aut puer: quę assertio damnata est in Concilio Trid. sess. 14. can. 10. Hic impius Lutherus, q. fuit natione Germanus, patria Saxo, sub instituto fratrum Heremitarum S. August. aliquando vixit, tandem à P. S. August. degenerans, qui hæreticorum acerrimus hostis fuit; hic filius degener hæreticus factus est: docuit circa absolutionem, q. si quis crederet se esse absolutū, absolutus est quantumlibet contritio desit, & quod absolutio censenda

Distin. 19.
4. sent.

Cap. 9.

da est efficax: non quia fit: sed quia creditur: quæ opinio merito damnata est sub his verbis: si quis dixerit absolutionem sacramentalem sacerdotis non esse actum iudiciale, sed nudum mysterium nuncuocandi, & declarandi remissa esse peccata cõfite- rimo tñ credat esse absolutũ, &c. anathema sit. lege Caiet. in opusc. q. 1. vbi loquitur motiua Lutheri.

Abstrahere posterius a priori est impossibile. Colligitur hæc propositio a D. Thoma ex 2. Physic. commen. 18. oppositum huius propositionis multi docent, & præcipue Zimara Theor. 7. vbi ait: Mathematicos abstrahere quantitatem a substantia, & tamen quantitas est posterior substantia. Theologi quoque abstrahunt relationem diuinam a diuina B essentia, & tamẽ constat entitatem diuinæ essentia saltem secundum intellectum esse priorem entitate relationis, verum allueinatũ est Zimara putãtã tantum quãtitatem esse subiectum mathematicarum scientiarum. cum tamen sit ipsa substantia quanta, & hoc ostendit Magnus Albertus: Scotus, & Romanus Aegydius. de relatione quoq; voluit Theologizari cum nõ esset Theologus, sed purus Philosophus: habet enim ipsa relatio duplicem rationẽ formalem, vt docent Theologi contra Gilibertum Porretanum: Alteram quæ est in esse suo subiecto: Alteram quæ exprimit respectum ad suum oppositum. Secundo potest abstrahi per intellectum, sed non primo modo. vnde propositio D. Thom. con- cordat cum dictis Arist. qui vult priora posse intelli- gi sine posterioribus, & nõ e conuerso, vt patet de animali quod est prius homine, & homo hoc ho- mine puta sorte: & ideo aial potest intelligi absq; homine, & homo absq. sorte, & hoc est abstrahere vniuersale a particulare, sed non econtra. lege Diuũ Tho. 1. parte, q. 28. art. 2. & 4. cõtra gentes, cap. 14. & de potentia Dei, q. 8. art. 2.

Scot. Quol. 5. art. 1.

5. Metaph. tract. 3. c. 2.

Accidens primum quod inhæret substantiæ est quantitas, quippe quæ taliter est accidẽs quod nullo modo est substantia. Sumitur hæc propositio ex quarto sententiarũ dist. 12. q. 1. art. 1. q. 3. in qua D controuerfiã habere voluit Ocham probans quan- titatem non esse distinctam a substantia, & princi- pale fundamentum suum est, quia nullum accidẽs distinctum realiter, a substantia est susceptiuũ con- trariorum per sui mutationem: si autem quãtitas esset accidens, & subiectum qualitatum, manifestũ est, quod recipiendo quantitatem mutaretur, & ita per mutationem sui reciperet contraria, quod est contra mẽtem Arist. Et mirum est quomodo in re tam leui deficit hic vir non cõsiderans naturaliter loquendo accidẽs nullum esse principale subiectũ alterius accidentis, nec eius susceptiuum, nec secun- dum illud mutabile: tanquam quod: non tamen est inconueniens quãtitatem esse susceptiuam con- trariorum, tanquam quo, quia est ratio substantia recipiendi alia accidentia; & eodem modo est ratio, quod substantia secundum qualitates possit mu- tari, & si quantitas non esset accidens. Quomodo possit verificari communis opinio, quod nouem sunt genera accidentium, & quod in sacramento Eu- charistiæ remanet ipsa quãtitas cõ corpore Christi vide latius D. Tho. p. p. q. 77. art. 7. & 1. 2. q. 50. art. 2. & Capr. 2. sent. dist. 18. q. 1.

Accidens existens sine subiecto, & in sacramento Eucharistiæ pot subtiliter immutare aliquid. Col-

igitur ista propositio ex D. Tho. 3. par. q. 77. art. 3. cui se opponit Scotus probans accidẽs separatum non posse immutari ad formam substantialem, nec virtute propria, nec virtute substantia, quam infor- mauit, & ea præcipue ratione vtitur. quia si virtute propria tũc ageret vltra suam speciem: nec etiam virtute substantia: quia si accidens est, sine subiecto: cum ibi nõ sit substantia panis, non poterit agere virtute substantia: & mirum est tam excellens inge- nium allucinari in istis controuerfijs: verum est. n. quod nihil propria virtute agit, vltra suam speciem sed virtute alterius, cuius est instrumentum, potest agere vltra suam speciem, sicut ferra agit ad formã scanni. tamen sacramentalibus speciebus datum est diuina virtute, vt remaneat in suo esse quod ha- bebat substantia panis, & vini, cõsequens est, quod etiam remaneant in suo agere, & ideo omnẽ actio- nem, quam poterat agere substantia panis, & vini potest etiam agere quantitas quæ remanet, & sic patet quod potest immutare exteriora corpora: & sic potest formari talis ratio pro assumpta propo- sitione, vbi cũque manet idem principiu actionis, & secundũ idẽ esse ibi pot esse actio ad eudẽ terminũ, sed in Eucharistia manet idem secundum essentia, & secundum esse principium actionis productiuã substantia quod erat prius: ergo ab illo potest pro- cedere eadẽ actio ad eudẽ terminum. lege Diuum Tho. 4. sent. dist. 12. q. 1. art. 2. & 4. contra gentiles c. 66. & Capr. in 4. sent. dist. 12. q. 1.

Accidens aliquod in sacramento Eucharistiæ re- manet, sine quo cunque subiecto, vt quantitas, reli- qua vero accidentia remanent sine subiecto quod est substantia. Scribitur hæc propositio in 4. sent. dist. 12. q. 1. art. 1. q. 3. Huic tamen contradicit Scotus, probans alia quoq; accidentia aequẽ posse esse sine subiecto, sicut quantitas. & præcipuum funda- mentum suum est: quia dependentia ad primum est essentialior, quam ad aliud posterius: loquẽdo de absolutis dependẽtibus: sed qualitas est forma absoluta, sicut quantitas: ergo aequẽ essentialiter, vel essentialius dependet qualitas a substantia quã a quãtitate: si ergo potest esse qualitas sine actuali dependentia ad substantiam poterit etiam esse sine actuali dependentia ad quãtitatem. Sed hæc ratio decept Scotum: cum nihil aliud concludat, nisi qd cum qualitas essentialius dependeat a substantia, quã a quantitate, quo ad suum esse, sicut potest esse sine substantia diuina virtute, ita etiã sine quã- titate, sed non concludit quod possit habere suam indiuiduationẽ, quæ est hæc sensibilis qualitas ab alia eiusdem speciei distincta sine quãtitate, quia quo ad hoc plus dependet a quantitate quã a sub- stantia. Hinc albedo si sine quãtitate esset, iam non esset corporalis qualitas; sed spiritualis, si quidem omnis qualitas extensa, & diuisibilis, & mouẽs sen- sum est subiectiuẽ in quantitate, sed qualitates Eu- charistiæ sunt huiusmodi: igitur subiectiuẽ in quã- titate habent reperiri. lege D. Tho. 4. contra gent. c. 65. & 9. quolib. q. 5. & 3. par. q. 77. art. 1. & 2. & Capreol. dist. 12. vbi supra.

Accidens vllum idem numero, quod fuit incor- rupto manet in generato. Scribitur hæc propositio de ente, & essentia, cap. 7. & in tractatu de natura materia, cui tota cohors Auerroistarum, & nõnul- li alij aduersantur. tali innixi fundamento, quia in instanti

Unde dist. 7.

instanti in quod interficitur animal, cadauer est tan- ta quantitatis, & consimilis organizationis, sicut erat viuum, sed hoc non esset, nisi manerẽt acciden- tia eadem numero: quod probatur quia agens natu- rale potius est in agendo quam corrumpens vio- lentum; sed agens naturale non potuit inducere tantam quantitatem, & talem organizationem in instanti, sed per multum temporis spacium: ergo nec agens corrumpens potest inducere in instanti talia accidentia, nec est dare aliquod agens a quo producantur in instanti. Sed decipiuntur hi quot- quot sunt assumẽdo minorem fallam, & ad proba- tionem dicimus; quod causa quia natura tantam de tempore ad producendum animal, vel tantum quantitatem, nec tamen agens violentum posuit tm temporis ad generandum cadauer aequalis quanti- tatis est, quia aial generatur ex multo minori ma- teria: & ideo oportuit ad eam fieri multam addi- tionem per multas transmutationes alimentanteq; perducetur animal ad perfectionem quantitatem, quã habet in fine augmenti, sed cadauer generatur si- mul ex tanta materia, quanta erat in animali, quod corrumpitur, quod habet perfectam quantitatem, & ideo ex animali corrupto habente tantam quan- titatẽ, potuit statim generari cadauer habẽs aequa- lem quantitatem cum animali corrupto. Animal autem non potuit statim generari cum tanta quan- titate, quia generabitur ex habente minorem mate- riam, & multo minorem quantitatem, cui non erat nata succedere tanta quãtitas, nec sequitur quod agens inducens in instanti tantam quantitatem sit perfectius, aut virtuosius, quam illud agens, quod tardius producit animal ad aequalem quãtitatem: quia dato quod quantũ ad quãtitatem molis plus faceret, tamen quãtum ad quantitatem virtutis, & perfectionis plus facit virtus generatiua animalis, quia plus perfectionis est in vno viuo, & in eius ope- ratione, quam in mille cadaueribus, & eorum ope- rationibus. lege Caiet. de ente, & essentia, vbi supra, & Paulum Socinat. 8. Metaph. q. 15. & Capr. 2. sent. dist. 15. q. 1.

fitio ex 4. sent. dist. 12. q. 1. ar. 1. q. 1. & est propositio Philosophi in 7. Metaph. textu 2. vbi dicitur quod Lib. 7. Met. accidẽs est ens, eo, quia taliter entis. Cui se opponit Scotus probans neutram inhærentiam. scilicet apti- tudinalem, neq; actualẽ esse de essentia accidentis: probans aut ea ratione, quia respectus nõ est de rone formali sui fundamẽti quõ est posterior eo, sed in- herẽtia est respectus, & fundatur super natura acci- dentis: ergo inhærentia nõ est de essentia acciden- tis: cuius oppositũ sustinet quidam ex Auerroistis præcipue Ioannes Bacchonus. 1. sent. dist. 28. q. 1. art. 3. & probat qd ad mentem Arist. vtraq. est de es- sentia accidentis, cum tñ ambæ opiniones sint falsa, & primo siquidem opinio Scoti. Quãquidem diffi- nitio accidentis est opposita definitioni substantia, & definitio substantia est, qd est res habẽs quiddi- tatem cui debetur esse nõ in alio: accidens vero est res cui debetur esse in alio, & nunq separatur ab ali- quo accidenti, neque separari potest: quia illi res, quæ est accidens, secũdũ rone suã quidditatis sem- per debetur esse in alio, ppter ea dicimus inhæren- tiam aptitudinalem esse de essentia accidentis, & rone Scoti est nullius momenti, quia inhærentia non est respectus ad terminũ, sed ad subiectum, & hic talis respectus nõ est posterior accidenti: cum sit idem realiter cum eo: & de rone formali eiusdem opinio quoq; Bacchonis est falsa quo ad inhærentia actuã lem, & poteris videre apud Capr. in 4. sent. dist. 42. q. 1. & Herueum Quolib. 4. q. 9. lege etiã Caiet. de ente, & essentia, cap. 7. & Zimaram Theo. 3. Accidẽs quodlibet subiectiuẽ est in ente in actu, & per hoc differt a forma substantiali, quæ subiecti- uẽ est in ente in potẽtia. Famosa nimis est hæc pro- positio in doctr. D. Th. & colligitur p̄cipue ex 4. sent. dist. 13. q. 1. art. 2. q. 4. ex 4. contra gentes, cap. 8. & ex 1. Phys. com. 65. quam propositionem noluit au- dire Auerroistẽ inter quos Greg. Arimin. 2. senten- dist. 12. q. 2. multis argumẽtis probat, qd quantitas interminata immediatõ inhæret materiẽ primã: aliter corpus fieret ex non corpore, & dimensio fie- ret ex non dimensio, vt aqua quæ est corpus fit ex materia non quanta, & sic corpus ex non corpore. Quõ opinio est aliena a philosophia cũ nulla qua- litas, nec quantitas rei generanda præcedat formã substantialem: quia subiectum formã substantialis est ens in pura potentia, quale est materia prima, su- biectũ formã accidentalis est ens in actu; quale est compositũ ex materia, & forma substantiali, & ideo Arist. ait, qd substantia præcedit accidẽs, cognitione, definitione, tempore, & natura. cõsequentiã ronis adductã est nullius momẽti, quia non inconuenit corpus fieri ex non corpore in actu, ex corpore aut in potentia, sicut calidum in actu fit ex calido non in actu, sed in potẽtia, & sic corpus aqua in actu fit ex corpore non in actu, sed in potentia, & hoc non solum non est inconueniens, sed est necessariũ. lege Capr. 2. sent. dist. 18. q. 1. contra 6. concl. & Caiet. de ente, & essentia, c. 7. & Pau. Socinat. 8. Metaph. q. 17. Accidens est cuius esse actualis existentiã reali- ter differt ab eius essentia, & ab esse subiecti actua- lis. Eligitur hæc propositio ex D. Thom. 2. contra gentes, cap. 52. cuius oppositum sustinet Scotus ter- tio sent. dist. 6. q. 1. vbi quærit si in Christo sit aliud esse verbi, ab esse creato, & tribus argumẽtis arguit contra Henricum probando in Christo esse plures Aquarij Controverfia. A 2 exi-

existentias: sed tu Thomista recurre ad principia
 D. Tho. quod in omni creatura quidditas eius, &
 esse actualis existentia distinguuntur realiter ab eo
 quod conuenit illi, non nisi per aliquam causam effe-
 ctiuam, sed predicata quidditatiua conueniunt rei
 absque omni causa effectiua, existentia autem no-
 nisi per aliquod efficiens: ergo predicata quiddi-
 tatiua, & existentia rei distinguuntur realiter. vide
 Caiet. de ente, & essentia, cap. 5. & 7. & Paulum Son-
 cinatem in q. 2. super 7. Metaph.

Actio & passio sunt vnus motus realiter. Colli-
 gatur hac propositio ex prima par. q. 4. art. 1. Hanc
 propositionem tanquam falsam reijciunt aduersa-
 rij D. Tho. & precipue Aureolus qui ad eam impu-
 gnandam tali vititur fundamento, quia ea qua differ-
 unt specie, & numero: sed actio & passio differ-
 unt genere, quia sunt predicamenta distincta: er-
 go differunt numero, & sic non sunt vnus motus nu-
 mero: sed hos grauiterrasse, & allucinari patet
 non considerantes quomodo actio transiens & pas-
 sio, quantum ad id quod actio, & passio dicunt prin-
 cipaliter, & in recto sunt vnus motus, & est expressa
 sententia Arist. 3. Phys. quod idem est actus motiui
 & mobilis: sed actio est actus motiui, & passio
 actus mobilis: ergo actio, & passio sunt vnus actus,
 & sic vnus motus, nec alicuius momenti est funda-
 mentum adductum, quia videmus quod res vna
 numero materialiter potest esse plura numero, se-
 cundum diuersa genera, calefactio enim actio, & cale-
 factio passio distinguuntur numero in gne actio-
 nis, & passionis, cu idem motus calefactionis cum
 respectu agentis sit indiuiduum de genere actionis:
 cum respectu vero ad patientis sit indiuiduum de ge-
 nere passionis, & sic cum alius respectus importe-
 tur per hoc nomen actio, & alius per hoc nomen
 passio, ita quod sit vnus motus, & quod differant
 genere, vide Capr. 2. sent. dist. 1. q. 2. contra 2. con-
 cluf. 3.

Tex. 19.

Actio cuiuscumque creaturae est motus vel muta-
 tio, quae supponit subiectum. Colligitur ista propo-
 sitio ex disputatis de potentia Dei q. 3. art. 4. & 2. co-
 tra gentiles, cap. 2. cui aduersatur Durandus: quia
 non minus est possibile Deo separare accidens a
 subiecto dum producit ab agente naturali quam
 postquam productum est: sed secundum est possi-
 bile, & fit in sacramento altaris: igitur & primum. s.
 quod accidens producat, & non ex subiecto, neq;
 in subiecto ab agente naturali cooperante tamen
 Deo, non ad productionem, sed ad talem existentia
 rei producta, & per consequens produceretur absq;
 mutatione quae subiectum requirit, & sic falsum est
 quod actio cuiuscumque creaturae requirit subie-
 ctum: quae ratio nullius momenti est, quia mens
 D. Tho. in illa propositione est, quod potentia crea-
 di non potest comunicari alteri creaturae: tu quia
 potentia creandi est infinita, tum quia actio creaturae
 supponit subiectum, & ista propositio assumpta a
 Durando est impossibilis accidens produci ab agente
 creato, & accidens non esse in subiecto, lege D. Tho.
 1. sent. dist. 4. q. 2. art. 2. & Capr. 2. sent. dist. 1. q. 3.
 contra primam.

2. sen. dist. 1.

Actio & passio sunt idem realiter cum forma,
 quae acquiritur per motum. Sumitur hac propositio
 ex 3. Phys. lectione prima, qua Aureolus, & mul-
 ti alij nolunt audire: sed multis argumentis eam
 lacerant, quia non sunt perscrutati verum intellectum

eius: cu intelligenda sit propositio dum est in fieri,
 & in continua tendentia ad actum: non autem du est
 in actu completo, & quieto, & sic patet veritas eius.
 lege Capreol. 2. sent. dist. 1. q. 2. aduersus secundam
 conclusionem, & D. Tho. 1. p. p. q. 45. art. 2. & nota
 hoc fundamentum in doctrina Thomistica, quod
 haec tria sunt idem realiter. s. actio, passio, & motus:
 nec differunt nisi ratione, & diffinitione, & hoc lo-
 quendo de actione transeunte, non immanete: cuius
 modi sunt velle, & intelligere. vide D. Tho. 2. con-
 tra gentiles, cap. 9.

Actio est in agente, vt ab eo exiens, non autem
 inherens: Scribitur hac propositio 1. sent. dist. 32.
 q. 1. art. 1. cuius oppositum docet Scotus multis ar-
 gumentis, & precipuum est, quia omnis perfectio
 subiectiue est in eo, quod perficitur: Nihil enim perficitur
 per aliquod quod est extra se, sed actio est
 perfectio agentis, vnumquodque nunc perfectum
 est dum potest sibi simile generare: actio est subie-
 ctive & inherenter in ipso agente, & sic propositio
 est falsa, & noluit intelligere Scotus quo actio qua-
 tum ad suum materiale denominat ipsum agens de-
 nominatione extrinseca, & quantum ad illud ma-
 teriale denominat passum intrinsece. s. moueri, sed
 actio quantum ad illud quod complet rationem
 eius denominat agens denominatione intrinseca. s.
 agere & causare motum, & mouere mobile, & quan-
 tum ad primum. s. materiale est in passo; nec est ve-
 rum, quod actio sit perfectio agentis, sicut subiecti,
 sed sicut principij elicitiui, & hoc loquendo de illo
 quod actio dicit in recto: tamen conceditur, quod
 actio sit perfectio agentis, etia sicut subiecti quan-
 tum ad illud, quod dicit in obliquo. s. relationem
 eo modo quo relatio conceditur esse perfectio, vel
 actus subiecti. lege D. Tho. 1. sent. dist. 32. q. 1. art. 1.
 & Capr. 2. sent. dist. 1. q. 2.

Actiones, & passiones distinguuntur penes ter-
 minos, & principia: Sumitur hac propositio ex di-
 sputatis de potentia Dei, q. 10. art. 2. cui aduersatur
 Durandus Theologi nonnulli, & precipue Aureolus qui
 vult, quod distinguantur seipsis, quia diuersorum
 generum, & non subalterhatim positorum diuersa
 sunt species, & differentiae, & coordinationes pra-
 dictorum sunt impermixtae, & hoc non per termi-
 nos neq; per principia: ergo seipsis: & sic cum actio
 & passio sint duo genera generalissima sequitur, quod
 seipsis distinguatur. Verum, quia istae auctoritates
 Arist. nihil aliud volunt nisi quod actio, & passio qua-
 tenus genera distinguatur ab inuicem per differen-
 tias proprias, sed ista differentia oportet, quod sint di-
 stincta ex principijs, & ex terminis ipsorum generum:
 vnde calefactio dicitur esse talis speciei specialissi-
 ma, quia procedit a tali principio quod est calefa-
 cere, & est talis generis: s. actionis, quia est effluxus
 a tali actu in aliud, itaque ab eadem re sumitur in
 ea genus, & species: prout illud principium calefa-
 ctionis consideratur in speciali vel generali. de qua
 re lege D. Tho. 1. 2. q. 1. art. 3. & q. 18. art. 2. & Capr.
 1. sent. dist. 13. q. 1. art. 1.

Actionis naturalis immediatum principium in
 omni ente creato est accidens. Elicitur hac propo-
 sitio ex multis locis doctrinae D. Thomae, & precipue
 ex prima parte, q. 54. art. 3. in qua controuersia
 voluit habere Scotus. Propterea quod nihil agit vl-
 tra suam speciem: sed terminus actionis naturalis
 est

est quandoque substantia: igitur accidens non est
 immediatum principium actionis naturalis: quae
 opinio Scoti est falsa in hac parte. Quia licet verum
 sit, quod nihil propria agat virtute ultra suam speci-
 em: tamen virtute alterius, cuius accidens est in-
 strumentum potest agere, & sic calor naturalis, vt est
 instrumentum, animae vegetatiuae generat carnem;
 & ferra, vt est instrumentum artis facit arcam, & quia
 res ista est manifesta de se; idcirco latius poteris ea
 videre. 3. par. q. 77. & p. p. q. 7. ar. 6. & 2. sent. dist. 14.
 art. 1. q. 1. & de veritate q. 24. ar. 1. & de potentia Dei,
 q. 3. art. 2. lege etiam Caiet. p. p. q. 54. art. 3. & Capr.
 4. sent. dist. 12. q. 1.

1. q. 5.

Actio qua Deus creat ipsas creaturas, est ipsa di-
 uina essentia cum quadam relatione rationis ad crea-
 turas ipsas, & dicitur creatio actiua, creatio vero
 passiuia sumpta est accidens in creatura. s. relatio
 realis creaturae ad Deum, cum nouitate essendi, &
 non est mutatio, neque passio, licet significetur per
 modum passionis, & mutationis. Hanc veritatem
 ponit D. Tho. de potentia Dei q. 3. art. 3. p. p. q. 45.
 art. 3. & 2. sent. dist. 1. q. 1. art. 2. cui aduersatur Sco-
 tus, & Gregorius de Arimino, quorum argumenta
 soluuntur ex hoc fundameto. Quia creatio actiua
 sumpta, est quid increatum intellectum tamen cum
 habitudine ad creaturam, creatio vero passiuia est
 accidens, & creatura sumendo communiter. nomi-
 ne creature, lege Capreol. 2. sent. dist. 1. q. 1.

dist. 40.

Actus humanus secundum indiuiduum confide-
 ratus nullus est indifferens, licet aliquis actus hu-
 manus secundum speciem sit indifferens. Colligitur
 ista propositio ex disputatis de malo. q. 2. art. 5. cui
 aduersatur Scotus & male, quia nullus actus secun-
 dum suas circumstantias conueniens recte rationi,
 aut discordans ab ea est indifferens, sed quilibet hu-
 manus actus est huiusmodi: ergo nullus actus talis
 humanus est indifferens quod autem in specie con-
 sideratus sit indifferens: probatur sic, quia nullus
 actus: cuius obiectum, nec conuenit, nec disconue-
 nit rationi, habet ex sua specie bonitatem, vel mali-
 tiam moralem: sed vt sic est indifferens: multi autem
 actus humani sunt huiusmodi: ergo nullus talis ha-
 bet bonitatem, vel malitiam moralem. lege D. Tho.
 prima secunda, q. 18. art. 8. & 9. & 2. sent. dist. 40. q. 1.
 art. 5. vide etiam Capr. eodem lib. & dist. 9. prima
 contra primam. vide Caiet. prima secunda, vbi sup.

Actus ex sola imaginatione procedentes causati
 necessario in oecursu alicuius obiecti, vel ex subita
 operatione phantasmatis qui a voluntate impeditur
 non possunt, non dicuntur morales, sed extra genus
 moris. Habetur hac propositio 2. sent. dist. 24.
 q. 3. art. 1. cui se opponit Durandus probans, quod
 cum in istis actibus inueniatur imperium volunta-
 tis, & peccatum, sequitur quod non sint extra genus
 moris. Et non aduertit Durandus, quod quidam
 tales actus sunt quos imaginatio comitatur po-
 tius quam causat, quae oriuntur ex dispositione qua-
 litatum naturalium, vel significantur ex imaginatio-
 ne, non tamen tali, quae a voluntate potuerint impe-
 diri, nec per consequens appetitus sequens, vt patet
 ex imaginatione quae causatur ex necessitate in oc-
 cursu alicuius obiecti, vel ex subita operatione phan-
 tasmatis, vel cum auditur loquens de materia Ve-
 nereorum, & tales sunt penitus extra genus moris,
 & de istis intelligitur propositio. Alij sunt quos ima-

ginatio non solum concomitatur, sed causat, quae
 quidem imaginatio, non sic subito, & mere natura-
 liter causat, quin potuerit impediti, vel ipsa, vel ap-
 petitus sequens, & talis non est extra genus moris.
 lege D. Tho. 1. 2. q. 1. art. 1. & Capr. 2. sent. dist. 40.
 q. 1. vbi supra.

2. senten. dist. 49. q. 2.

Actus vnus vt est in genere moris, impossibile
 est quod sit bonus & malus bonitate, & malitia
 morali: si tamen sit vnus vnitatem naturae, & non vni-
 tatem moris potest esse bonus, & malus. Scribitur a
 D. Tho. hac propositio prima secunda, q. 20. art. 6.
 cui Durandus aduersatur, quia sicut intellectus po-
 test esse successiue verus & falsus ita actus volunta-
 tis potest esse bonus, & malus. Et deceptus est Du-
 randus in hac propositione, quae non asserit eundem
 numero actum voluntatis non posse esse successiue
 bonum, & malum, sed affirmat eundem numero actum
 in genere moris; quia contraria non possunt esse
 in eodem: sed bonum, & malum sunt contraria:
 ergo vnus actus non potest esse bonus, & malus, &
 quia actus voluntatis secundum se est in genere na-
 turae: secundum vero suas condiciones est in genere
 moris: ergo, & c. lege D. Thom. de verit. q. 1. art. 4. &
 secunda secunda, q. 99. art. 2. & Capreol. vbi supra.

Actus infidelium seu actio impiorum non qualibet
 est peccatum. Colligitur hac propositio ex 2. 2. q. 10.
 cui Greg. Arimin. contradicit multis argumentis,
 & precipue ex dictis Apostoli Rom. 14. quod om-
 ne, quod non est ex fide peccatum, & est communis
 opinio Theologorum, quod omnis infidelium vita
 est peccatum. Verum hac opinio non recte se ha-
 bet, quia cum peccatum mortale tollat tantummodo
 gratiam gratum facientem, non autem bonum natu-
 rae, ex quo bono naturae, potest aliquod opus mo-
 rale bonum proficisci in ordine ad Deum, prout est
 vltimus finis totius vniuersi, & verbum Apostoli in-
 telligendum est, quod vita infidelium non potest esse
 sine peccato, cum peccata sine fide non tollantur.
 Potest etiam intelligi, quod quidquid infideles ope-
 rantur ex infidelitate peccatum est, & sic etiam intel-
 ligitur illa communis opinio Theologorum, quia
 omnis infideliter viuens, vel agens vehementer pec-
 cat, sed ex hoc non sequitur quod non possint ali-
 quod opus morale operari, vel quod non habeant
 aliquas imperfectas operationes morales bonas. &
 secundum quid. lege D. Tho. 2. sent. dist. 41. q. 1. art. 2.
 & in dist. 7. q. 1. art. 2. & in disputatis de malo, q. 2.
 art. 5. & super Epist. ad Rom. cap. 14. & Capr. 2. sent.
 dist. 41. q. 1. & Caiet. 2. 2. vbi supra.

Actus interior & actus exterior sibi coniunctus
 in malis non sunt duo peccata, sed tantummodo
 vnus. Elicitur hac propositio ex 2. sent. dist. 42. q. 1.
 art. 1. cui aduersatur Greg. Arim. dicens velle pec-
 care, & agere, vel committere illud sunt plura, & di-
 stincta peccata: ergo propositio falsa, sed hac ratio
 nullius momenti est, quia licet velle peccare sit alius
 actus ab operatione peccati, non tamen est aliud pec-
 catum, quia quod comparatur ad aliud, vt ratio eius
 se habet ad ipsum, vt forma ad materiam. vnde ex
 duobus fit vnus: sicut ex materia, & forma & pro-
 pter hoc color, & lumen sunt vnus visibile, quia color
 est visibilis propter lumen, & similiter cu actus exte-
 rior habeat rationem peccati ab actu voluntatis. idem pec-
 catum est actus voluntatis, & actus exterior coniunctus:
 quia quaecumque sunt vnum in genere moris habent
 Aquarij Controuersia. A 3 can-

eadem bonitatem, & malitiam, sed actus voluntatis cōiunctus actui exteriori, & ipse actus exterior sunt vnum in genere moris: igitur sunt vnū, & duo peccata. Quandoquidem actus illi qui habent eandem malitiam in numero sunt idem peccatum, & non plura: sed actus interior, & exterior sunt huiusmodi: igitur non duo, sed vnum peccatum sunt, & non est intelligēda propositio de actu interiori, & exteriori præcise in seipsis, sed prout vnus est alteri cōiunctus. lege D. Tho. 1. 2. q. 2. art. 3. & Capr. in 2. sent. dist. 4. 2. q. 1.

Actus exterior aliquam addit bonitatem vel malitiam super actum interiorē præcise sumptum, scilicet illā quam habet ex termino proximo. Aliquam autem non addit. Illam quam habet actus interior ex fine: nunquam tamen addit pœnam, aut premium essentialē actui voluntatis, si sit in se cōpletus. Hæc veritas colligitur ex 2. sent. dist. 43. q. 1. quam veritatem conantur Scotus, & Aureolus impugnare, & non subuerunt asserere propositionem istam esse inter articulos Petri Abailardi damnatos ab Ecclesia, sed mentiti sunt in caput suum; Quia Petrus ille volebat, quod nec per opera cōiuncta actui voluntatis; nec per opera non cōiuncta, quis efficitur melior aut peior, quæ assertio est erronea, sed dicere quod propter opera exteriora secundū se considerata non cōiuncta actui voluntatis, nec vni rationi quis non efficitur melior, vel peior, non est erroneum, sed verissimum, quia talia opera cum non sint voluntaria, nec sunt bona, nec mala moraliter, opera enim exteriora non pertinet ad genus moris, nisi secundum quod sunt voluntaria. lege D. Tho. in disputatis q. 2. art. 2. de malo, & prima secundū q. 20. art. 4. & Capr. 2. sent. dist. 4. 2. q. 1.

Adam si non peccasset, non esset mortuus. Colligitur hæc propositio ex Sancto Thoma p. p. cuius oppositum docuit Pelagius monachus Britanus, asserens Adam debere mori ex conditione naturæ in statu innocentia, & nō ex demerito peccati, quia mortale, & immortale differūt genere ex Arist. 10. Metaph. Si ergo Adam esset immortalis in statu innocentia, & deinde in statu naturæ destitute esset mortalis, differret genere à seipso quod non est dicendum, sed hic vir errauit pessimè, sicuti & in multis alijs dictis reprehenditur à Beato Augustino in libro de hæresibus, ad quod vult Deum, & hic error est contra sacram scripturam expresse vt habet Apostolus Paulus in Epistola ad Romanos sicut per vnum hominē peccatum intrauit in hunc mundum, & per peccatum mors, ita & in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt, deinde expresse fuit condēnatus hic error in Concilio Mileuitano, vbi ita habetur, placuit ergo omnibus Episcopis, qui fuerunt in hac sancta synodo constituere hæc, que in præsentī Concilio definita sunt, vt quisunque dicit Adam primum hominem mortalem factum, ita vt siue peccaret, siue non peccaret, moreretur in corpore, hoc est de corpore exiret non peccati merito, sed necessitate naturæ anathema sit, nec ratio adducta à Pelagio est alicuius momenti, quia immortale dicitur vno modo ex parte materiæ, quia habet materiam, quæ non est in potentia, nisi ad vnā formam tantum, sicut corpus celeste, quod dicitur mortale secundum naturam, & hoc modo Adam nō dicebatur immortale

q. 97. ar. 1.

Tex. 16.

Cap. 7.

Cap. 9.

in statu innocentia, & deinde mortalis in statu naturæ corruptæ. Alio modo dicitur immortale ex parte formæ, quia. s. rei mortali per naturam inhaeret aliqua dispositio, per quā totaliter prohibetur à morte, & hoc pacto corpora nostra dicuntur immortalia secundum gloriam post diem iudicij. tertio modo aliquid dicitur immortale ex parte causæ efficientis, & hoc pacto Adam in statu innocentia erat immortalis, vt docet Augu. in libro de quæstionibus noui, & veteris testamenti: Deus enim hominem fecit, qui quandiu non peccaret, immortalitate vigeret, vt ipse sibi author esset aut ad vitā, aut ad mortem, fuit enim diuinitus animæ ipsius Adæ quædam vis supernaturaliter data, per quam poterat præseruare corpus suum ab omni morte, quamdiu anima ipsa mansisset Deo subiecta; ex his ergo patet sensus propositionis Sancti Thomæ, quod Adam non erat mortalis ex conditione naturæ, quæ conditus est, in qua si mansisset, & à mandato Dei non recessisset, nunquam moreretur, mortuus ergo est, quia à mandato Dei recessit, quippe qui Deus mortem nō fecit, nec letatur in perditione viuorum, sed creauit hominem inexterminabilem. i. immortalem, vt scribitur in libro sapientia; de quibus omnibus, vide S. Thomā 2. sent. & in disputatis in quæstionibus de malo.

Cap. 2. Dist. 194. art. 3. q. 1.

Dist. 234. art. 2.

Adam in suo primordio accepit omnem perfectionem secundum corpus, & secundum animam, quæ naturæ humanæ cōpetit. Colligitur hæc propositio ex S. Th. 2. sent. huius oppositum aliqui docuerunt asserentes, ipsum Adā non fuisse perfectū, nec secundum animam, nec secundum corpus, non quidem secundum animam, quia potuit decipi circa intellectum, cum non cognosceret cogitationes hominum, & futura cōtingentia. Nec etiam secundum corpus, quia constat ipsum fuisse cæcum ante peccatum, vt patet ex historia Genes. loquente de Adam, & Eua, quod post peccatū aperti sunt oculi amborum, & cognouerunt se esse nudos: sed facile error istorum cōiungitur, quia non erat necessariū ad perfectionem primorum parentum secundum animam, vt ipsi agnoscerent hominū cogitata, aut futura cōtingentia, sed sufficiebat eis habere scientiam omnium naturalium scibilibum, supernaturalium verò quātum opus erat ad gubernationē propriæ vitæ, in alijs autem quorum scientiam non habebant, diuinitus subuentum erat, nec est instantia quod in tentatione non fuit eis subuentum, ne deciperentur, quia iam præcesserat peccatum in eorū animo, & tunc non habuerunt recursum ad diuinū auxilium; ex his ergo patet in eis nullam imperfectionē reperiri secundum animam, si imperfectio, & defectus priuatiue acciperetur, vt. s. careret eo, quod habere debuissent, si verò acciperetur imperfectio, & defectus negatiue, tunc quælibet creatura inuenitur deficiens Deo cōparata, dum non habet illam excellentiam quæ inuenitur in Deo. sic etiam & de imperfectione corporali dicendum est, quod ipsi nullam habebāt, vnde patet de muliere de qua dicitur, vidit igitur mulier quod bonū esset lignū aduefcendū, & pulchrū oculis, aspectuq; delectabile, tulit de fructu illius, & comedit. Si cæca illa fuisset ita lignū videre nō potuisset, & si mulier nō fuit cæca, ergo neque eius vir, & verba sacræ scripturæ non debent interpretari, q̄ aperti sunt oculi amborū. s. ad vi-

ad videndum, quia, & antea videbāt, sed intelligenda sunt, vt exponit Chrysostomus in commentarijs super Genes. quod oculi ipsorum fuerūt aperti ad discernēdum inter bonum quod amiserant, & malum in quod ceciderant, vel intelligi possunt hæc verba de experimentalī cognitione, quā prius non habebant. Nec etiam sentiendum est, vt aliqui Rabbini male intellexerūt Adam habuisse duas vxores vnā cæcam, & alteram vidētem, cæca fuit illa quā ædificauit Dñs de eius costa, de qua dixit Adam, hoc nunc os de ossibus meis, & caro de carne mea, quasi dicat, quod prior mulier facta est mecum de limo terræ, quom Ioseph vult formatam fuisse extra paradysum, & cum viro translata in paradysum, & hæc fuit videns: quia hic est error intolerabilis, & expresse contra scripturam, quæ dicit, non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile sibi, si ergo aliam vxorem habuisset, Adam formatam ex limo terræ, sequeretur ipsum non fuisse solum, cuius oppositum docet scriptura sacra. Propterea tenendum est, Adam vnā habuisse vxorem, ex eius costa formatā, ipsumq; fuisse perfectum secundum omnem perfectionem in sui primordio naturæ humanæ cōpetentem, & quo ad animam, & quo ad corpus; de qua materia, lege Sanctum Thomam de veritate. quæst. 18. per totā.

Actus intelligēdi, & cognoscēdi addit aliquid absolutum supra speciem: quæ est principium intellectiōnis, & cognitiōnis. Colligitur hæc propositio ex prima primæ q. 85. art. 2. in qua controuersiam habent nonnulli præcipue Aureolus, qui dicit istam propositionem esse cōtra Arist. 3. de anima, vbi postquam dixerit, quod intelligere est pati, declarans modū illius pati dicit, quod esse susceptiū ipsius speciei appellat ipsum intelligere, quod est esse speciem: sed isti non habent verum sensum verborum Arist. quia intelligere dicitur pati antecedenter, non autem consequenter, quia sic in parte sensitiua intenditur duplex operatio, vna tantum solā immutationem, & sic perficitur operatio sensus: tātum quod immutatio à sensibili: alia est operatio, quæ dicitur formatio tantum, qua uis imaginatiua format sibi aliquod idolum rei absentis, etiam nusquam visæ, & vtraque hæc operatio reperitur in intellectu. Nam primo quidem patitur intellectus possibilis tantum quoad informatur specie intelligibili, qua quidem informatus format secundo diffinitionem, vel comparitionem, & diuisionem, vnde hæc secunda operatio dicitur vitalis, non autem prima. lege D. Tho. prima parte, q. 118. art. 2. & de veritate. q. 8. art. 1. 3. & prima parte q. 12. art. 9. & Capr. 4. sent. dist. 49. q. 5. cōtra primā conclusionem ad argumēta adducta primo secūdo loco.

Agens, & patiens oportet esse simul. Scribitur hæc propositio p. p. q. 8. artic. 1. cui aduersatur Scotus, quia cum agens est perfectum agit in distans, & sic non oportet vt sit simul cum patiente, vt patet de sole, qui vsque ad viscera terræ operatur, in quibus tamen visceribus nō est sol ipse: sed hæc impugnatio Scoti est contra Arist. qui vult 7. Phys. mouens, & motum agens & patiens esse simul, vt asserit propositio, quam assumit D. Thom. ad probandum Deum esse in omnibus rebus per essentiam: quia Deus cum sit ipsum esse per essentiam, & sit primū agens omnium, oportet vt sit omnibus cōiunctus,

& intime: ratio Scoti nō concludit, quia sol primo agit in corpus sibi cōiunctum, & sic deinceps vsq; ad vltimum, & sic non oportet, vt sit immediate in visceribus terræ, sed sufficit vt agat per virtutē suā quæ est lumē. Deus autem immediate in omnibus operatur, & ad maximam virtutem eius pertinet, vt nihil sit ab eo distans quod in se non habeat. Deu. lege D. Tho. 3. contra gentes cap. 68. & Caiet. p. p. vbi supra, & Capreol. in 1. sent. dist. 37. q. 1.

Amicitia humana non est virtus, sed consequens virtutem. Eicitur hæc propositio ex D. Tho. super 4. lib. Ethicorū, c. 13. cui aduersatur Aureolus probans amicitiam moralem verē esse, & propriam virtutem, quia habet vitium sibi oppositum: puta esse sine federe, & infidelitatem, quod est maximum vitium. sed deceptus est Aureolus quia aliud est loqui de amicitia, quæ est ad Deum, in quantum est beatus, & auctor beatitudinis: quæ oportet vt præsupponatur ad virtutes quæ ordinant hominem ad illam beatitudinem, & hæc cum non sit consequens ad illas virtutes, sed præambula oportet, q̄ ipsa sit per se virtus. aliud est quoque loqui de amicitia, quæ nascitur ex hoc quod aliquis habet virtutem, & amat bonum rationis, vnde sequitur ex ipsa inclinatione virtutis, quod diligit sibi similes. s. virtuosos in quibus bonū rationis viget: Hæc enim non propriè sunt virtutes, sed secundū quid, & eo modo, quo est virtus, ita habet vitium sibi oppositum, de qua re lege D. Thom. in disputatis de caritate art. 2. & in 3. sent. dist. 27. q. 2. art. 2. & 2. 2. q. 23. art. 3. & super 8. Ethic. cap. 1. & Capr. 3. sent. dist. 27. q. vnica contra primam.

Amor, delectatio, & desiderium sunt tres actus realiter distincti. Ponitur hæc propositio prima secundæ q. 28. art. 2. quam tamen Aureolus, & Greg. Arimin. improbant, & præcipuum fundamentum istorū est, quia complacere, & delectari idem sunt, vt patet ex terminis: nam idem est dictu delector in te, & complacet mihi in te, placabilis es mihi, & delectabilis es mihi, sed omnis amor est desiderium, vel complacencia: ergo amor, delectatio, & desiderium idem sunt. sed allucinantur isti cum alijs sit actus quo potentia appetitiua habet inclinationē ad bonum: qui pertinet ad passionē amoris. Alius actus est, quo bonum nedum habitum dat motū ad consequendum bonum amatum, & hic spectat ad desiderium; Alius actus est quo bonum adeptū dat quietationem appetitui, qui actus est ipsa delectatio: ex ex his sequitur amorem, & desiderium, & delectationem esse distinctos, & diuersos actus: Ratio adducta est nullius momenti. quia non est idem dictu placabilis es mihi, & delectabilis es mihi; quia multa placent, quæ non delectant. sed potius sunt causa tristitia: vide hanc rem prima secundæ, quæst. 30. articulo secundo, & tertio sententiarum distin. 27. quæst. 1. artic. 1. & Capreolus primo sententiarum, distinctio prima, quæst. 1. contra primam conclusionem.

Amans ex hoc quod aliquid agat, puenit quædam impressio rei amatæ in affectū amantis: secundum quam amatum dicitur esse in amate. Scribitur hæc propositio prima parte, quæst. 37. artic. 1. cui se opponit Aureolus. Quia est expresse propositio hæc contra verba Saluatoris dicentis, vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum, quæ verba volunt, quod Aquarij Controuersia. A 4 amans

1. sen. dist. 4.

1. sent. dist. 37.

2. 31.

amans est in re amata, & non è contra, & non intellexit Aureolus propositione D. Tho. quæ vult quod amatum sit in amante non per essentialiam, nec per similitudinem, sed per quandam habitualement inclinationem derelictam ex amore, per. quã amatum est in amante: cum hoc tamen fiat quod amans est in amato, alio modo videlicet: sicut quæ ordinantur ad finem sunt in fine: & sic intelligitur sententia Saluatoris, quod cor est in Thesauris, vt etiam dicitur hat D. Bernardus quod anima verius & melius est, vbi amat quam vbi habitat vel animat, lege D. Tho. 4. cont. gentes cap. 19. & Capreol. 1. senten. dist. 10. q. vnica, & Caiet. p. vbi supra.

Amor in diuinis potest sumi essentialiter, & personaliter. Scribitur hæc propositio p. p. q. 37. art. 1. cui aduersatur Aureolus in quærens impossibile est duas diuinitates esse in diuinis, vnam essentialem, & aliam personalem, sed amor cum sit perfectio simpliciter, non est aliud quam diuinitas: imò cum amor sit quoddam formaliter infinitum, esset in diuinis multitudo eorum, quæ sunt formaliter infinita quod est omnino impossibile: ergo & propositio assumpta est impossibilis, & loquitur nesciens quid diceret Aureolus, quia distinctio hæc amoris, in essentialem, & personalem, non est distinctio rei, sed distinctio vocis in suas significationes, tota enim ratio distinctionis est accommodatio vocabuli ad aliam significationem, sicut si notitiæ nomen accommodaretur verbo: vnde non sunt duo amores in diuinis, vnus essentialis, & alter personalis. sed ly Amor propter penuriam vocabulorum significat diuinum amorem qui procul dubio quoddam essentialiter est, quandoque verò tertiam personam procedentem per modum voluntatis, & amoris. lege D. Tho. 1. sent. dist. 32. q. 1. art. 1. & 2. & Capr. ibid. contra primam conclusionem.

Amor procedens, est nomen proprium personæ diuinæ. Scribitur ista propositio p. p. q. 37. circa finem primi articuli, quam ipse Aureolus noluit pertransire, sed ait ipsam esse falsam, quia cum hic amor sit idem secundum rem, & rationem cum ipsa essentia, quæ quidem vt determinauit Ecclesia contra Abbatem Ioachim, nec producit, nec producitur: ergo non poterit verificari supradicta propositio dari amorem procedentem in diuinis: & allucinatus est etiam in hac parte Aureolus, quia Amor procedens, licet sit idem cum ipsa diuina essentia secundum rem, differt tamen secundum rationem: etiam ex illa parte, quia differt sibi conuenit produci. Hoc autem non conuenit nisi relationi subsistenti. quia nihil in diuinis à producete est distinctum nec incommunicabile, nisi relatio subsistens, & cum dicitur, quod spiritus est amor procedens, intelligitur quod persona producitur non autem essentia, quæ non producit, neque producitur, lege Capreolum 1. sent. dist. 32. art. 1. contra quintam.

Amor, gaudium, & delectatio distinguuntur in Deo secundum rationem. Ponitur ista propositio primo contra gentes cap. 9. 1. in qua controuersiam voluit habere Aureolus, dicens, constat quod amor non est aliud quam amor complacentiæ, non enim Deus habet amorem concupiscentiæ, aut desiderij alienius, sed manifestum est, quod complacere in aliquo idem est, quod gaudere, & delectari in eo. ergo ratio amoris in Deo non est alia a ratione cõ-

placentiæ, & gaudij, & delectationis: verum hic vir non intellexit sensum propositionis, non enim ponit propositio amorem concupiscentiæ in ipso Deo, sed amorem, & gaudium, & delectationem esse distinctos, secundum rationem, quia amor dicitur quoddam conditionalitatem ad bonum. Delectatio prouenit ex bono realiter coniuncto, gaudium autem hoc non requirit, sed sola quietatio voluntatis, sufficit ad rationem gaudij, & quia Deus qui est suum principale volitum, maxime quietatur in se ipso, quia habet in se omnem sufficientiam: propterea ipse per suam voluntatē in se maxime gaudet, delectatur, & amat. & hæc differunt secundum rationem. quomodo in Deo possit etiam esse amor concupiscentiæ declarabitur inferius. lege D. Tho. p. 2. q. 24. ar. 4. & Capreol. 1. sent. disten. 1. q. 1. & dist. 45. q. 1. contra nonam.

Amore amicitie, & concupiscentiæ Deus amatur à creatura rationali. Elicitor hæc propositio ex tertio sent. dist. 27. q. 2. art. 1. cui Durandus conatus est aduersari volens, quod illud, quod amatur amore concupiscentiæ, amatur finaliter propter illum cui concupiscitur: sicut amamus vinum propter nos, sed Deus secundum se, & in se amandus non est propter quodcunque aliud finaliter: ergo Deus secundum illud quod est aliquid in se non est amandus amore concupiscentiæ. & errat Durandus, quia non omne quod amamus amore concupiscentiæ referimus ad nos sicut in finem, cum quilibet amicus diligat amicum amore concupiscentiæ, in quantum vult frui eius presentia, & tamen non referre amicum ad se sicut ad finem, modo tali amore non diligimus Deum ex charitate. s. amore concupiscentiæ excludete amicitiam: imò plus diligimus eum amore amicitie, quam amore concupiscentiæ. si quidem qualibet honesta, & perfecta amicitia diligit amicum duplici amore. s. amicitie volendo sibi bonum, & concupiscentiæ, desiderando eius presentiam, & coniectum, sed charitas est perfecta amicitia creaturæ rationalis ad Deum: ergo duplici amore, & amicitie. s. & concupiscentiæ Deus ipse à creatura rationali amatur. lege D. Thom. 2. 2. q. 26. art. 3. & Capr. vol. 3. sent. dist. 27. q. 1. con. 4. conclud.

Angeli, & animæ rationalis specifica differentia sumitur pœnes intelligere cum discursu, & intelligere sine discursu. Colligitur ista propositio ex secundo sent. dist. 3. q. 1. art. 6. cuius oppositum nititur probare Scotus, & præcipua ratio sua est, quia anima non discurret circa principia: discurret tamē circa conclusiones: ergo si cognoscere sic, & sic est alterius sp̄i; & ideo erunt duæ intellectualitates alterius sp̄i in vna anima, vna in quantum cognoscit principia; alia in quantum agnoscit conclusiones, quod est penitus absurdum, & sic absurda propositio: sed figmentum quoddam ac somnium imaginatus est Scotus legendo propositionē assumptam: siquidem non asserit propositio, quod essentialis distinctio specifica inter animam, & angelum, in hoc consistat: quod Angelus intelligat sine discursu, & anima cum discursu: sed quod talia sunt signa, vel effectus procedentes ex eorum specifica differentia. Ratio sua nihil concludit, quia cognoscere principia sine discursu inest animæ per quandam participationem, & non perfecte: intelligere verò cum discursu inest sibi plenè, & perfecte; secus autem effect

Distin. 7.

sent. dist. 3.

Dist. 19. q. 6.

2. sent.

esset si eque perfecte vtrunque sibi inesset. deinde ad principia, & conclusiones anima per species à rebus abstractas intelligit, quod non facit Angelus, & imò non est par ratio, essentialis enim differentia in substantijs simplicibus sumitur secundum gradum potentialitatis, & quia anima tenet vltimum gradum in spiritualibus sicuti materia prima in sensibilibus: Angelus pleno iure participat naturam intellectualē: idcirco differunt: ex hoc nascuntur alia quam plures differentie lege D. Tho. in disputatio nib. in q. de anima q. 7. & p. p. q. 75. art. 7. q. 8. art. 2. & Cai. de ente, & essentia cap. 5. & Capreol. vbi sup.

Angeli essentia differt à sua potetia intellectiua, & volitiua, & motiua. Sumitur hæc propositio ex p. p. quæst. 54. art. 3. cuius oppositum tenet Durandus: quia cum pauca cognoscamus de Angelis quorum essentia cum non sit actus corporis, nec ad diuersas operationes ordinata, vt est essentia animæ nostræ; propterea in anima nostra differt essentia ab ijs potetijs: non tamen in Angelis, in quibus est tantum vnica cognitio intellectiua, quæ reduci tur ad unum principium, quod est essentia. sed valde est allucinatus Durandus in hac parte, patet ex eiusmet dictis, ait enim, quod ideo in anima potetia distinguuntur ab eius essentia, quia sunt ordinatæ ad diuersos actus. ergo voluntas, & intellectus in Angelis distinguuntur ab eorum essentia: addatur etiam hic volūtas & intellectus in anima non sunt actus corporis. ergo saltem ista in anima non erant distincta ab eius essentia: si ergo in omni creato differt eē, & operari, ergo essentia & potetia in oī ente creatio distingui oportet, & tm̄ hoc priuilegium in creare reperitur tantum patet quod defectus habet sua ratio. lege D. Tho. in disputatis de potentia Dei q. 10. artic. 1. & p. p. q. 79. artic. 1. & Capreol. vbi sup. con. 2. concl.

Angeli non habent neque intellectum agentem neque possibilem. Scribitur hæc propositio p. p. q. 54. art. 4. cui aduersatur Scotus, & Greg. Arimin. multis argumētis, & præsertim, quia natura angeli non est imperfectior natura humana, sed in humana ponitur intellectus agens, & possibilis, ergo & in Angelica natura. nec obstat qd fuerit creata sub speciebus intelligibilibus, quia si ita fuisset etiam creata humana natura: non ex hoc negaretur ab ea intellectus agens, & possibilis, vt patet in Adā, & in Christo. Verum in hoc loco dici potest illud, non omnes capiunt verbum. Propositio enim assumpta negat ab angelis intellectum agentem, & possibilem propter nobilitatem eorum: vnde ex hoc non redditur imperfecta eorū natura: & quia natura animæ nostræ est mixta imperfectioni. s. actioni, & passioni rerum materialium, & infirmitati gradus inter naturas spirituales, quæ imperfectio longè est ab angelis: propterea ab eis negatur intellectus agens & possibilis, non autem à natura humana cui necessarius est agens, & possibilis intellectus, naturæ Angelicæ esset superflua, & quia natura non abundat in superfluis, nec deficit in necessarijs: propterea in angelis non ponitur intellectus agens, & possibilis nisi æquiuocè, in nobis autem proprie, de Adam, & Christo, & si habuerent species intelligibiles coquas, & non acquirerunt ex rebus inferioribus, hoc fuit ex priuilegio quodam, & per accidens non per se, de quo intelligitur propositio, vide secū-

dum con. gentes cap. 96. & Capreol. vbi supra.

Angeli intelligunt se ipsos per essentialiam, & non per species superadditas. Colligitur ista propositio ex p. p. q. 56. art. 1. cui Aureolus aduersatur probando quod essentia Angeli non est principium intellectiōnis: quia Angelus intelligit se per suam essentialiam: quia sua essentia est potius sua intellectio, & hanc fuisse mentem Aristo. & sui commentatoris. s. q. quolibet substantia separata est composita ex quodam potenciali, & ex quodam actuali, illud autem actuale est cognitio sui: &c. Attende hic quodam non est curandum de commentatore qui in multis errauit, vt dicemus infra recitando eius errores, inter quos hic est vnus quod essentia Angeli est suū intelligere, & quod intelligentia illabatur alteri: esse minime potest neque per modum actus primi neque secundi: sed rei veritas est, quod Angelus intelligit seipsum per suam essentialiam si aliquid in genere intelligibilem se habet, vt forma intelligibilis: subsistens illud tale intelligit seipsum per seipsum: sed quilibet Angelus est huiusmodi, ergo seipsum per seipsum agnoscit, quod dixit etiam D. Augustinus 2. super Genes. ad literam, quod Angelus ipsa sua confirmatione, hoc est in illustratione veritatis cognouit seipsum. Vide 2. contra gentem cap. 96. de veritate q. 8. art. 6. & lib. de causis lect. 13. & Capreol. vbi supra contra quintam.

Angeli, & ceteræ substantiæ sp̄ rituales, vt sunt anime nostræ, non sunt compositæ ex materia, & forma. Colligitur ista propositio ex p. p. q. 50. artic. 2. cui aduersatur Aureolus, quia si substantia separata non esset composita ex materia, & forma, tunc adæquarent diuinam simplicitatem: & demones, & animæ damnatæ non paterentur passiones realis supplicij, quod est falsum: ergo propositio falsa. Verū hæc ratio non sequitur, quia cum in Deo nulla sit compositio, neque ex materia, & forma, neque ex substantia, & accidenter, neque suppositi cum materia, nec esse cum essentia: in Angelo sunt tres vltimæ compositiones, ideo non sequitur demones quoque & animæ danatæ patiūtur ab igne corporeo per modum alligationis, & non per modum alterationis materialis, vt corpora, & cum nulla substantia primo, & per se intellectualis poterit esse composita ex materia, & forma quæ intelligere non è actus corporis: sed quilibet Angelus, & anima intellectualis est huiusmodi: ergo propositio vera. Latus vide 2. sententiarum dist. 3. q. 1. art. 1. & in disputatis de spiritualibus creaturis q. 1. & 2. con. gent. cap. 4. & quolibet. 9. art. 6. p. p. q. 75. artic. 5.

Angeli non possunt esse formæ ipsius materiæ. Scribitur ista propositio 3. cont. Gentil. capit. 89. cuius oppositum docent nonnulli ex Auerroistis, & præcipue Balduinus, qui specialem tractatum edidit de hac materia volens Arist. commentatorem fuisse huius opinionis præsertim 2. celi: vbi ponitur, quod celi sunt animati, & quod intelligentiæ largiuntur secundas perfectiones ipsis celi: ergo & primas, & sic tribuunt esse, ex cõsequenti sunt formæ materiæ celorum: falsa ergo redditur propositio D. Tho. sed opinio viri huius ducit Arist. & Auerroim in contradictionē tante veritate suppositionis: ponunt enim ipsi 8. politicorum, quod primus motor non sit virtus in corpore, quia tunc cum labore, & fatigatione mouerent: posito ergo quod

12. Met. com. 12.

3. distin. 2. Sentent.

quod sint formæ calorū ipsa intelligentiæ nōne sequitur de facto ipsas esse virtutes in corpore, cū sint eorum motrices, & propterea dicendum, quod æquiuoce intellexerunt, celos esse animatos, & largiuntur eis perfectiones secundas, tanquā formæ assistentes non informantes. & primam perfectionem hnt celi à propoſita forma, non ab intelligentijs; quia cum habeant in se integram naturā suā speciē, non possunt esse naturaliter formæ alicuius materiæ, eo magis quia supergrediuntur totum ordinem materiæ corporalis: adde etiam quod cum in eis non sit reperibilis causa vnibilitatis ad materiam, & ad corpus, scilicet imperfectio, & indigentia acquirēdi scientiam per organa materialia, in eis esse potest naturalis vnibilitas ad materiam, & ad corpus. latius vide in p.p. quæst. 5. artic. primo, & in quæstionibus de spiritualibus creaturis q. 2. & Capreol. ubi supra contra quartā conclusionem, & libellum de ente, & essentia cap. 5.

2. sent. dist. 9

Angeli sunt principium motus corporis cælestis non ad modum formæ naturalis, sed ad modum motoris uoluntarij. Colligitur hæc maxima ex p.p. quæst. 70. artic. 3. in qua controuersiam habere uoluit Aureol. nitens probare, quod Angelus se hēt omnino ad corpora cælestia, sicut forma ignis ad materiam: excepto, quod non dat sibi actum primum, dat tamen sibi omnes perfectiones secundas, quod est proprium soli formæ: hoc est, quod uoluit comment. primo, celi: ubi quærit quæ est ista natura: per quam corpus cæleste non est graue nec leue, nec actum moueri nisi circulariter, & quid est principium naturæ istius motus, & subdit: dicamus ergo, quod formæ abstractiōe secundum, & sunt formæ absolutæ; & innatæ sunt, ut motum ab eis sit rotundum, & ut illud, quod ab eis mouetur, neque sit graue neque leue, sicut innata est forma ignis, ut habet propriam materiā: ex quibus rebus redditur falsa propositio assumpta sed uerba commentatoris non fuerunt intellecta ab Aureolo, ut patet ex alijs eius uerbis 3. de anima, ubi conatur astruere, quod intellectus possibilis non est forma humani corporis, nec multiplicatus ad multiplicationem hominum: sed vnus omnium, & separatus secundum esse à quolibet homine, & à qualibet materia, & à quolibet corpore; si ergo hoc tenet de intellectu possibili: multo magis hoc sustinendum est de intelligentijs, & si alibi eas uocat formas aut animas non propriè, & uniuoce vsus est nomine formæ, & animæ sed æquiuoce: quia ad rationem formæ requiritur primo, ut sit principium essendi substantialiter cuius est forma, hinc dicitur, quod est illud quo aliquid est & denominat ens 2. requiritur, ut ipsa cū materia conueniant in vno esse, quæ duo non conueniunt Angelo respectu corporis cælestis, ut poteris videre 2. cont. gent. cap. 68. & de potentia Dei q. 6. artic. 6. & de specialibus creaturis eadem quæst. lege, & Capreol. 2. sent. dist. 9. & 10. q. 1. contra primam conclusionem.

Tex. 50.

Comm. 50.

Angeli differunt specie inter se. Scribitur hæc propositio famosa p.p. q. 50. artic. 4. cui multi doctores aduerſantur sed præcipuè Scotus, & Durandus multis argumentis probando vnum angelum habere plura indiuidua sub se: pluribus auctoritatibus hoc idem corroborando, & præcipua auctoritas est D. Augustini asserentis, quod si omnes An-

geli peccassent Deus creasset alios: collocando in eisdem sedibus, & sic illi nouiter creati essent eiusdem speciē; qua propter ista propositio est articulus 96. condemnatus Parisiis, verum optime consideranti propositioem D. Tho. nullam rationem nullamque auctoritatem sanctorum ei repugnantem inueniet, & ista quæ est adducta hic, non facit ad propositum: quia quamuis Deus possit collocare aliquos Angelos in eisdem gradibus gratiæ, & gloriæ in quibus fuerunt peccantes. non sequitur quod nouiter creati, & illi sint eiusdem speciē, quia homines assumuntur in eisdem sedibus, à quibus ceciderunt lapsi, & tamen non sunt eiusdem speciē Deinde D. Tho. loquitur secundum ordinem rerum nobis cognitum: Deus autem posset instituire alium ordinem secundum quem posset facere Angelos eiusdem speciē, unde non inquirendum est quid Deus facere potest sed quid exposcit natura Angelorum: quæ cū sit immortalis: sequitur quod ab intrinseco habet, quod non possit per multa indiuidua eiusdem speciē multiplicari. lege 2. cont. gent. cap. 93. & de spiritualibus creaturis. q. 8. & Capreol. 2. sent. ubi supra contra quintā & eandem ente, & essentia cap. 5. De articulo condemnato dicemus infra quomodo fuit reuocatus.

Angeli per vnā speciē possunt plures, & distinctas qualitates cognoscere. Scribitur ista propositio p.p. q. 55. artic. 3. cuius oppositum sustinet Scotus, quia vnitas rationis intelligendi præsupponit vnitatem obiecti ad æquati continentis virtualiter obiectiue omnia, quæ species illa continet representatiuè, ut patet de essentia diuina, ut ratione intelligendi, & ut obiecta: sed impossibile est dari tale vnum obiectum continens multitudinem quidditatum: ergo non potest dari aliqua species creata representans distinctè multas quidditates. Allucinatus tamen est hic Scotus non considerans vnitatem obiecti primi, & ad æquati. Dupliciter intelligi potest: vno modo quod præsupponit vnitatem formalem, & realem illius rei in rerum natura existentis: & hoc modo non oportet esse verum, & patet de specie intelligibili in nobis, naturæ bouinæ: talis enim res non est sic in rerum natura, ut ad æquate representatur per speciē: & propterea nulla res singularis inuenitur in rerum natura ad æquate illi respondens: Alio modo ut præsupponat vnitatem tantum formalem obiecti. Quemadmodum si species naturæ leoninæ à Deo alicui intellectui esset impressa, & hoc modo verum est vniuersaliter: quod omnis species præsupponit vnitatem obiecti. Quoniam, & omnis potentia respicit primo vnitatem formalem: vide allucinationem Scoti existimantis primo modo verificari maiorem: cum tamē in solo Deo verificetur, in cæteris uero sat est quod quælibet species respiciat primo unam rationem formalem, & hoc modo se habent species Angelicæ, ut ait Dionysius superiores Angeli participant scientiā magis in vniuersali quā inferiores lege Capreol. ubi supra cont. 7. concl. & Cai. p.p. ubi supra.

Angeli quāto sunt superiores tāto per pauciores species intelligunt. Famosa propositio est hæc in doctrina D. Tho. & sumitur, ex loco supra citato cui se opponit Scotus, & Aureol. & Durand. quia stante ueritate propositionis tunc posset dari aliquis Angelus qui omnia intelligeret per essentiam solam,

Cap. Angelicæ Hierarchie.

dist. 3. 2. scilicet.

solam, cum Deus possit quolibet Angelo factō per A factiorem substantialiter facere. Unde si supremus angelus modo intelligit per duas species puta essentiam propriam, & vnā speciē impressam, qui superior erit de nouo factus intelliget tantum per vnā puta per essentiam suam, & sic erit Deus, quod est hæreticum dicere. & nesciunt isti, quod posito hoc possibili necessario omnibus inferioribus angelis superaddere noua species qua distincte possent illū intelligere, & sic in illo, qui erat supremus erunt tres species, in isto uero nouiter factō essent duæ tantum, & consequenter pauciores, & sic eodē modo dicendum est si procedatur in infinitum, semper superior habebit pauciores species, non per minorationem dualitatis, sed per additionē seu multiplicationem pluralitatis inferioribus, & sic quanto Angelus erit superior tanto perfectior, & Deo similior, & limpidius, & per pauciores species cognoscet. lege Ferrariensem 2. lib. contra Gent. cap. 98. cum Caiet. loco superius citato.

sent. dist. 9. quæst. 2.

Angeli vna & eadem specie intelligibili agnoscunt naturam comunem, & eius indiuidua. Scribitur hæc propositio p.p. quæst. 57. artic. 2. cuius oppositum sustinet Scotus, quia ubi pluralitas numeralis cōc udit maiorem perfectionem, infinitas numeralis concludit infinitam perfectionem, sic autē in rationibus representatiuis, quod posse representare plura concludit maiorem perfectionem, cōplectitur enim vnā hanc rationem includere perfectionem duarum propriarum rationum posse, ergo representare infinita distincte concludit rationem representantem esse infinite perfectam, & sic si propositio esset uera illa species intelligibilis esset infinite perfecta. sed arbitratus est Scotus illud quod est uerissimum continere falsitatem, quæ enim repugnantia est, quod aliqua species creata representet infinita habitualiter, & in potentia, cū per uisionem uerbi creatam anima Christi uideat actualiter infinita, nonne etiam scimus, quod in uniuerso aliquid est simpliciter infinitum, ut Deus aliquid simpliciter finitum, ut res materialis, aliquid uero, quod est modo quodam finitum, & modo quodam infinitum ut intelligentia quæ est finita, pro ut est limitata ad propriam naturam eo quod nulla substantia creata est suum esse, sed participat esse; est tamen infinita per remotionem illius terminationis secundum quam forma terminatur ex hoc ipso, quod in materia recipitur cum omne receptum sit in recipiente per modum recipientis, non ergo inconuenit quod illa species sit infinita secundum quod & infinita simpliciter, & præcipuè, quia dato quod infinitas concentorum inferat infinitatem continentis, non sequitur, ergo illud continens est infinitate perfectionis simpliciter sed in tali genere vel specie lege D. Tho. de uerit. q. 20. artic. 4. & 1. p. q. 12. artic. 1. Capreol. ubi supra contra octauam, & Cai. in p.p. q. 57. artic. 20.

sent. dist. 9. quæst. 5.

Angeli intelligunt res sine discursu. Ponitur ista propositio p.p. q. 58. artic. 3. cuius oppositum tenet Greg. Arimin. quia nullus negare potest quin angelus non intelligat vnum per aliud, & sic discurret: sed noluit intelligere Greg. discursum non esse vnū tantum, cum alter uocetur per successiōem, ut postquam quis intellexit vnum conuertit se ad intelligendū aliud, & hic non negatur ab Angelis, de quo

currit ratio Greg. est alius discursus qui dicitur per causalitatem quādo quis procedit ex aliquo prius noto in cognitionem alterius posterioris noti quod prius erat ignotum, & de hoc intelligitur propositio D. Tho. ut patet ex fundamento eius, quod uersatur in hoc, quia intellectus ille, qui non acquirit scientiam ignoti per aliquid prius cognitum; non est propriè discursiuus, sed talis est quilibet intellectus angelicus: igitur nullus talis est propriè discursiuus, quod etiam affirmat D. Dionysius 7. cap. de diuinis nominibus dicens, quod angeli non cōgregant diuinam cognitionem à sermonibus diffusis, neque ab aliquo communi ad ista specialia simul aguntur lege D. Tho. 3. cont. gent. cap. 44. & 91 & de uer. q. 8. artic. 15. & 1. p. q. 14. artic. 5. & de specialibus creat. quæst. 10. artic. 6. & Capreol. ubi supra contra decimam.

Angeli non cognoscunt omnia illa quorum species tenent penes se. Sumitur hæc propositio ex disputatis. quæst. 8. artic. 14. cui Aureol. & Greg. Arimin. contradicunt multis argumentis, & præcipuè auctoritate Aug. qui 4. lib. super genesim ad literā cap. 38. ait, quod potentia spiritualis cuncta quæ uoluerit simul notitia facillima apprehendit: & non intellexerunt mentem Aug. uolentis quod ex natura mentis angelicæ est, quod per vnā speciē possit multa intelligere, & sic cum uoluerit conuertendo se ad illam speciē omnia, quæ per illam spē cognoscit simul intelligere potest, sed noluit dicere Aug. quod Angelus per diuersas species eiusdem generis Angelus intelligit plura, quia hoc est impossibile cum non possit actuari simul actu completo diuersis speciebus eiusdem generis, & licet plures habitus sint in anima, illi tamen non sunt in actu completo, & similiter licet sint plures species in medio sunt tamen ibi in fieri, & non sed esse completum. lege D. Tho. p.p. q. 85. artic. 4. & 2. sent. dist. 3. quæst. 3. artic. 4. & primo contra Gen. cap. 55. & quolibet 7. artic. 2. & Capreol. ubi supra contra nonam.

2. sent. dist. 1. q. 1.

Angeli immobiliter perseverant, vel in auctione, vel in conuersione respectu boni supra naturalis. Sumitur hæc propositio ex disputatis de malo quæst. 26. artic. 5. in qua habetur controuersia, quia Dam. 2. lib. cap. 3. ait, quod Angelus est substantia intellectualis semper mobilis arbitrio libera uertibilis secundum mentem, hoc non esset uerum si immobiliter adhereret. Sed hoc nihil est; quia utique Angelus est uertibilis de naturalibus, ad supernaturalia, uertibilis enim multiplex esse potest, & intellectu, & uoluntate Angeli, & hoc sufficit ad dictum Damasc. sed non sequitur ex eius dicto, quod Angelus illud quod semel elegit plena, & perfecta electione possit deinde refutare vel e contra, immo est fallacia consequentis arguendo, est uertibilis: igitur isto modo uertibilis, uide D. Tho. p.p. q. 62. artic. 8. & super Iob cap. 4. & Capreol. 2. sent. dist. 7. quæst. 1. contra secundam.

Greg. Arimin. 2. dist. 9. quæst. 1.

Angeli non habent aliam potentiam realiter distinctam ab intellectu, & uoluntate. Scribitur hæc propositio in quæst. de malo. ubi supra artic. 1. infra qua etiam maxima controuersia habetur cum alijs uolentibus in Angelis esse potentiam motiuam, immo est articulus excommunicatus Parisiis, qui dicit quod Angelus moueat corpora per intellectum, & uoluntatem solum, error. Verum hic articulus non

Aureol. 2. sent. dist. 1.

Henric. 9. col. 3. q. 1.
 Gotofred. quolib. 1. quæst. 4.
 Aureol. 2. sent. dist. 8. ad idem etiã Scotus.
 Scot. 2. sen. dist. 9. q. 1.
 Dur. dist. 8.
 1. corint. 2.

non est contra propositionem assumptam, sed con-
 tra ponentes angelum mouere corpora per intelle-
 ctum ac voluntatem ad hunc sensum, quod volun-
 tas angelica sit efficax ad mouendum quicquid po-
 test velle mouere, qualitercunque velit mouere, vel
 quacunque distantia possit mouere, & quod non
 requiratur simultas vnus ad aliud nec proportio,
 quod non asserit supradicta propositio sed tantum
 dicit, quod in natura totaliter intellectuali non est
 potentia nec virtus nisi intellectualis, & similiter nec
 actio procedens ab intellectu: sed angelus est natu-
 ra totaliter intellectualis: igitur in eo non est poten-
 tia virtus nec actio nisi intellectualis, & si sit poten-
 tia motiua, illa tamen non est distincta à voluntate
 vide D. Tho. quolibet. 7. artic. 2. & de potentia Dei
 quæst. 6. artic. 3. & 1. p. quæst. 5. 4. artic. 5. & Capreol.
 2. sententiarum dist. 7. q. 2. & Caiet. in 1. p. vbi sup.

Angeli tam boni quam mali virtute suã natura
 possunt mouere imaginationem hominis. Scribitur
 hæc propositio p. p. quæst. 1. r. 1. artic. 3. in qua ali-
 qui aduersantur D. Tho. quia aut hoc faciunt ponē-
 do speciem extra spiritum, & tunc migraret acci-
 dens de subiecto in subiectum, aut mutando locali-
 ter ipsum spiritum, quod etiam esse non potest
 cum non sit corpus: nihilominus sensus propositio-
 nis est, quod per ordinationem phantasmatum in
 humana fantasia angeli hoc operantur non per trã-
 slationem de subiecto in subiectum, sed per motum
 localem spirituum, quibus phantasmata inhærent suis
 subiectis, & isti spiritus aliquando mouentur, ali-
 quando quiescunt, aliquando sunt propinqui, ali-
 quando distantes à potentia cognitiua, & ideo ap-
 paritio aliquando fit ex voluntate hominis imagi-
 nantis, quod prius senserat, aliquando ex condi-
 tione nature sanæ vel egræ, vt patet in freneticis,
 aliquando ex causa extrinseca. scilicet angelis qui per
 motum localem spirituum, & humorum causant
 imaginationem illam. Vide latius de ver. q. 2. art.
 9. & in quæst. de malo quæst. 16. artic. 1. & 3. cont.
 gent. cap. 88. & 9. 1. & Capreol. 2. sententiarum dist.
 8. quæst. vnica.

Angeli siue boni, siue mali, non possunt cordis
 nostri affectiones cognoscere. Ponitur ista propo-
 sitio p. p. q. 5. 7. artic. 4. sed falsum arbitratur aliqui
 quia cum angeli virtute sua agnoscant species exis-
 tentes in humano intellectu, quid impedire potest
 quin etiam intelligant illud, quod representant
 illas species, & cum representent cogitationes cor-
 dis, sequitur, quod illas cognoscunt verum existi-
 matio horum processit, quod non considerantur
 quod species intelligibiles sunt in nobis in ha-
 bitu, & non in actu, & ideo non sequitur, quod si
 angeli cognoscunt species intelligibiles nostri in-
 tellectus, quod agnoscant, & cogitationes, quia ex
 vna specie, quam intellectus penes se habet in diuer-
 sas cogitationes perdit, si, ut per speciem hominis
 varia potest cognoscere de homine, & ideo quo ad
 esse actuale, in particulari, & distincte soli Deo, &
 homini sunt cognitæ iuxta illud, quæ sunt hominis
 nemo nouit nisi spiritus hominis qui est in eo, vo-
 luntas enim vt operans in particulari est extra or-
 dinem rerum naturalium, & ideo est naturaliter
 occulta cuicumque extrinseco intellectui creato. le-
 ge D. Tho. de ver. quæst. 8. art. 1. 3. & lib. 3. cont. gent.
 cap. 154. & Capreol. vbi supra & in quæst. de dæmo-
 nibus in disputatis artic. 8.

Angelus est in loco per contactum, & applicatio-
 nem suã virtutis ad locum, siue per operationem.
 Scribitur hæc propositio quolibet primo artic. 4.
 quam nonnulli Theologi abhorrent, quia sequere
 tur quod angelus aliquando immo frequenter nul-
 quam esset, & præcipue quia in celo empireo nihil
 operatur cum illud non sit variabile nec mobile, &
 sic angeli non essent in celo empireo, & reputant
 hoc esse incongruum, cum tamen nullum sit incon-
 ueniens angelum nusquam esse: immo Arist. vult
 entia illa beata non esse apra in loco esse, in celo em-
 pireo angeli operantur propterea sunt ibi, opera-
 tio tamen illorum latet nos, quia latent quoque vl-
 timæ rerum differentia, cum per operationem in-
 telligat p. opositio omnem motum, vel influxum,
 vel relationem significatam per modum operatio-
 nis transeuntis in corpus, & exeuntis ab angelo: &
 sic decipiuntur qui dicunt istam propositionem ef-
 se articulum condemnatum Parisiis, quia articu-
 lus ille qui est 204. damnat ponentes substantias se-
 paratas non esse in loco nisi per operationem que
 est exterior motio localis vel alteratio realis. lege
 D. Tho. primo sent. dist. 37. quæst. 3. art. 1. & 2. sent.
 dist. 6. & de potentia Dei quæst. 3. artic. 19. & p. p.
 quæst. 12. artic. 1. cum Caiet. ibid. & Capreo 2. sent.
 dist. 29. artic. 1.

Angelos plures simul esse in eodem loco est im-
 possibile. Scribitur hæc propositio 1. p. quæst. 12.
 art. 2. cuius oppositum docent aliqui innixi opinio-
 ni Richardi. 4. de trin. asserentis de mone non ha-
 bere corpora, quia tunc non potuissent esse simul
 in eodem loco: vult ergo Riccardus dæmones fuisse
 simul in corpore illius obsessi licet non potuissent
 illabi animæ eius. verum ex hoc non redditur
 falsa propositio D. Tho. quia in illo demoniaco po-
 terant esse multi dæmones secudu diuersas corpo-
 ris partes in quas operabantur, vel in quibus eum
 vexabant, nam angelus potest esse indifferenter in
 loco paruo vel magno, deinde illud corpus erat lo-
 cus materialis dæmonum non formalis, & intelli-
 gitur de potentia naturali angelorum, quia impos-
 sibile est duas causas totales, & immediatas simul
 esse eiusdem effectus, & cum angeus sit in loco per
 hoc, quod virtus eius immediate contingit locum
 per modum continentis perfecti, hinc sequitur, quod
 multi angeli immo nec duo simul in eodem loco
 esse possunt. lege D. Tho. 1. p. quæst. 53. & 1. senten-
 tiarum dist. 17. quæst. 3. & de potentia Dei quæst. 3.
 art. 7. & Ferr. 3. cont. gent. cap. 68. vide Scot. quo-
 modo secundo sent. dist. 26. 8. tenet, quod de pos-
 sibili respectu potentia diuinæ non videtur absur-
 dum quin per ipsum plures angeli possent esse si-
 mul, quod non negat propositio D. Tho. & ideo in
 hoc non videtur ei aduersari lege Gotofred. quolibet
 6. quæst. 5.

Angelus vnus non potest naturaliter esse in di-
 uersis locis. Famosa propositio est hæc in doctri-
 na D. Tho. & ponitur 1. p. quæst. 52. artic. 2. quam
 carpere voluerunt aliqui moti ex hoc, quia de fide
 tenemus vnum corpus esse in diuersis locis, vt est
 corpus Christi, quanto magis, & angelus in diuer-
 sis locis esse poterit, & non viderunt isti quomodo
 propositio intelligitur de potentia naturali ipsius
 angeli non autem de potentia Dei, cui est possibi-
 le omne

Je omne non implicans contradictionem adde etiã
 quod impossibile est idem corpus esse in pluribus
 locis per se, & localiter. i. per proprias dimensio-
 nes, & alibi per dimensiones alterius corporis in
 ipsum cõuersi, vt patet de corpore Christi in Sacra-
 mento. Angelus ergo erit tantum in vno loco sibi
 adæquato, qui non excedit sphæram suã acti vitæ
 tis, licet possit esse in pluribus locis partialibus exi-
 stentibus infra limites suã virtutis. Vide quartum
 lib. sent. dist. 44. q. 2. artic. 3. S. Tho. de potentia. q.
 3. art. 2. & 3. contr. gent. cap. 68. & Caiet. p. p. vbi su-
 pra, & Capreol. vbi supra.

Angelus potest moueri localiter. Ponitur ista pro-
 positio p. p. quæst. 53. art. 1. quam aliqui sentire no-
 lunt quia tunc sequeretur, quod Angelus nullam
 haberet resistentiam, & per consequens non esset in
 illo motu aliqua successio, cum omnis successio in
 motu sit per resistentiam vt scribitur 4. politicorũ
 tex. 70. sed hoc non sequitur quia moues liberum
 potest etiam absque resistentia successiuè mouere
 Angelum, & constat, quod tunc nulla foret resiste-
 tia, vnde medium non resisit corpori glorificato,
 nec corpus glorificatum virtuti mouenti, tamen
 Christus post resurrectionem, & glorificationem
 sui corporis successiuè mouebatur continuè: id au-
 tem, quod ait Arist. intelligitur de motu naturali,
 in tali numquam est præcisè successio propter re-
 sistentiam, non autem in motu angelorum, nonne
 videmus, quod eiusdem rationis est animam separa-
 ratam à corpore moueri, & angelum, sed necesse
 est dicere animam localiter moueri, cum sit articu-
 lus fidei, quod Christus secundum animam descē-
 dit ad inferos: igitur Angelus localiter mouetur.
 lege D. Tho. in opus. 15. cap. 18. & super Matt. cap.
 28. & Capreol. 1. dist. 6. quæst. 1.

Angelus quando mouetur potest trãfrire, & non
 pertransire medium. Colligitur ista propositio ex
 1. p. quæst. 53. art. 2. quam propositioem aliqui vo-
 luerunt esse condemnatam Parisiis cum ex eorũ
 sententia, quod angelus aliquando nusquam esset, quod
 est contra euangelium Matt. 18. vbi dicitur Ange-
 li eorum qui in celis sunt &c. verum dici solet, sen-
 tentia male tradita est reuocanda, ita factum est de
 propositionibus condemnatis Parisiis prout tan-
 gebant doctrinam D. Tho. quæ asserit non esse in-
 conueniens Angelum aliquando nullibi esse cum
 ponat eum esse in loco per operationem, & absur-
 dum magnum videtur, quod suprema, & nobilissi-
 ma pars vniuersi creati videlicet substantia spiri-
 tuales, quod pendeat ab infima parte. scilicet à substan-
 tia corporea sic quod non possit esse sine loco cor-
 porali per modum contenti, & inclusi, cum è con-
 tra substantia corporalis non pendeat à substantia
 spiritali creata: si ergo motus localis Angeli, &
 continuus, & non continuus esse possit, quando
 mouetur de extremo ad extremum motu conti-
 nuo tunc necessario transit medium, si autem mo-
 tu non continuo transferatur de extremo ad ex-
 tremum possibile est, ut hoc sine medio fiat, quia
 omne, quod ad libitum potest moueri de extremo
 ad extremum per motum continuum, & per mo-
 tum non continuum potest moueri pertransendo
 medium, & etiam non pertransendo, sed Ange-
 lus est huiusmodi: igitur &c. vide D. Thom. quo-

libet. 1. q. 3. art. 2. & de uirt. q. 1. art. 13. & Capreol.
 secundo sent. dist. 6. q. 1. & Caiet. in p. p. vbi supra
 Angelum moueri in instanti est possibile. Indu-
 bitata propositio in doctrina D. Tho. & colligitur
 ex 1. p. quæst. 53. artic. 3. oppositam huius voluntati
 aliqui esse verum, quia Auerr. 4. Physic. comm. 70.
 probat, quod si aliquod corpus puta graue descen-
 deret de loco ad locum per vacuum illud descende-
 ret in instanti, igitur à fortiori angelus poterit se
 mutare de loco ad locum in instanti per medium,
 sed Auerroes quem citant isti pro firmata sua opi-
 nione falsus est etiam, quia duo termini motus non
 possint esse simul, in vacuo quoque corpus illud
 graue in tempore necessario moueretur, & sic
 angelus cum moueatur eo motu in quo modo sunt
 plura nunc succedentia, & ideo dicitur, quod mo-
 uetur in tempore, & hic est sensus propositionis, & non
 vt aliqui intellexerunt angelum moueri in non tem-
 pore, quia in instanti acquirere potest locum suum
 & derelinquere alium à quo discedit, & non pene-
 trarunt propositionem debere intelligi de mensu-
 ra desitionis prioris loci, & acquisitione posterioris,
 hoc enim est impossibile fieri in instanti. lege D.
 Tho. 4. sent. dist. 44. q. 2. artic. 3. quæst. 3. & 9. quolibet
 quæst. 9. & 4. Physic. comm. 72. & quoli. 1. q. 3.
 artic. 2. & quolib. 1. art. 4. Capreol. vbi supra cont.
 quartam conclusionem, & Caiet. in 1. p. vbi supra.

Angelorum intensa consideratio vel dilectio suo-
 rum naturalium fuit causa proxima peccati ipsorum
 Colligitur ista propositio ex 3. contr. gent. cap. 10.
 cui aduersantur aliqui dicentes istam propositio-
 nem esse contra scripturam, & Aug. scribitur enim
 Esai. 14. in persona luciferi in celum ascendam, &
 ero similis altissimo, & Aug. lib. de quæst. noui, &
 veteris test. ait, quod elatione inflatus voluit dici
 Deus, ex quibus patet, quod primum peccatum
 Angelorum fuit superbia, quod etiam D. Tho. asser-
 re videtur p. p. q. 63. art. 3. & equiuocarunt isti sic di-
 centes quia propositio non loquitur de primo pec-
 cato angelorum, quod indubitatè asserimus fuisse
 se superbiam cum extiterit in affectione deordina-
 ta ad bona spiritualia, & sic non subiectione supe-
 rioris regulæ, propterea non fuit nisi superbia, post-
 quam consequuta est inuidia: vt ait etiam Aug. 14.
 lib. de ciuit. Dei quod angelus non est fornicator
 aut ebriosus, neque aliquid huiusmodi, est tamen
 superbus, & inuidus. sed supradicta propositio in-
 telligenda venit de prima radice, & causa proxima
 peccati quæ fuit illa intensa consideratio, & dile-
 ctio naturalium, & defectus considerationis, &
 attentionis ad regulam rationis per diuinæ legis le-
 ge D. Tho. 2. sent. dist. 6. quæst. 1. art. 1. & in dispu-
 tatis de malo q. 2. art. 3. & quæst. 16. art. 2. & Capreol.
 2. dist. 4. q. 1. contr. primam.

Angelus peccauit appetendo esse, vt Deus. Scri-
 bitur ista propositio p. p. quæst. 63. art. 3. cui aliqui
 contradicere præsumunt dicentes esse hoc dictum
 cont. D. Ansel. in lib. de casu diaboli asserentem, quod
 diabolus hoc appetit ad quod peruenisset si stetit
 set, sed non peruenisset ad equalitatem Dei, ergo non
 appetit esse, vt Deus. Verum si dictum Anselmi bene in-
 telligatur non est cõtra ppositionem assumptam, quia non
 appetijt esse, vt Deus p similitudinē. scilicet quiescere in
 naturali sibi sine vel quo ad hoc, quod est habere
 beatitudinē illā supernaturalē virtute propria ad
 quam

Scot. 2. dist. 2. q. 8. & Greg. dist. 6. q. 3. art. 1.
 Aurco. dist. 2. q. 3. lib. sentent.
 Scot. 2. dist. 6. quæst. 1.

quam peruenisset si debito modo appetisset, sed inordinatè appetijt excedendo mensuram proprii ordinis: appetijt ergo illam Dei similitudinè quæ datur ex gratia, & ipse proprijs viribus voluit eam possidere, & nõ diuina ope iuxta legem Dei, & hoc voluit intelligere Anselmus quod appetijt illud ad quod peruenisset si itetisset. lege D. Tho. 2. sent. dist. 5. q. 1. artic. 1. & in disputatis de malo quæst. 16. art. 3. & Capreo. vbi supra conc. 2.

Angolorum primum peccatum fuit superbia. Scribitur ista propositio p. p. quæst. 63. art. 2. cui ali qui contradicunt dicentes illud peccatum magis fuisse luxuriam quam superbiam, quia peccatū quo quis inordinatè delectatur reducitur ad luxuriam sed primum peccatum angelorum fuit huiusmodi quia immoderate appetijt summum delectabile, & omne immoderate delectabile appetitum in quantum delectabile potest dici luxuria; igitur non superbia sed luxuria fuit: quæ opinio satis irrationalis, & erronea apparet prima fronte in spiritualibus asserere reperiri luxuriam, tum quia primū peccatum oportuit esse actum volitionis qui fertur in bonum, vt sic, & non actum nolitionis, qui respuit malum, vt sic: propterea illa inordinata volitio delectabilis spectat ad inordinatum appetitum excellentiæ quæ constituit superbiam, & non luxuriam quia fuit appetitus inordinatus propriæ excellentiæ, deinde licet omne peccatum sit concupiscentiæ carnis aut oculorum aut superbia vitæ, primum peccatum angelorum non est aliquorum illorum duorum, vt asserit Scotus cum consistit in nõ subiectione superioris regulæ: igitur fuit superbia vitæ. de quo latius vide D. Tho. 2. sent. dist. 5. q. 1. art. 3. & 3. cont. gent. cap. 109. & in disput. de malo q. 16. art. 2. & Capreo. dist. 4. q. 1. 2. sent. & Caiet. 1. p. vbi supra, & Ferr. 3. cont. gent. vbi supra.

Angelus malus non potuit peccare, nec de facto peccauit in primo instanti suæ creationis. Ponitur ista propositio 1. p. quæst. 63. artic. 5. cui aduersantur nonnulli Theologi quia Angelus in primo instanti potuit mereri: ergo & peccare, sed hi non considerauerunt qualiter Deus qui produxit angelos in esse non potest nec potuit esse causa peccati, & propterea Angelus nõ potuit peccare in primo instanti, quia operatio quæ incipit cum esse rei. inest ab agente illius vt patet in operatione naturali. s. motus sursum respectu ignis, in operatione defectiua prima claudicatione tibie à natiuitate: unde prima operatio angeli fuit naturalis quo ad specificationem, & rectitudinem actus, sed fuit libera quo ad exercitium actus, quia non necessitabatur ad eliciendum, quaniuis si eliciebat aliquam operationem illam conformem actui naturæ producebat, & ideo potuerat mereri, & non peccare nec peccato omissionis nec commissi onis. lege D. Thom. 2. sent. dist. 3. quæst. 2. & super Ioan. lect. 6. cap. 8. & de malo quæst. 16. art. 4. nec non Capreo. 2. sentent. dist. 4. quæst. 1. contra 4. & Caiet. 1. p. in expositione 5. artic. 9. 63. p. p.

Angelus peccauit in secundo instanti suæ creationis. Colligitur ista propositio ex p. p. quæst. 63. artic. 6. cuius oppositum docent aliqui ponentes plures morulas in quarum p. fuerunt vniformes in gratia, vel natura in 2. aliqui de meruerunt, & alij meruerunt, in tertia omnes fuerunt in termino, &

præcipua ratio hõrum est, quia habitum est prælit magnum inter bonos, & malos Apoc. 13. ergo plures morulæ fuerunt inter creationem, & eorum lapsum. sed horum opinio non intellexit quomodo via angelorum integratur ex duobus instantibus, sed alterum ita est via, quod non terminus, altera vero est via, & terminus, uia prout est ex libero arbitrio, terminus prout consumata à Deo suscipitur gratia, vt patet in cõuersione peccatoris ad Deum: in nona est idem instans conuersionis, & infusionis gratiæ, & in instantaneis operationibus simul est fieri, & factum esse, prælitum autem illud quod fuit tentatio malorum, & victoria bonorum fuit in eodem instanti nec fuit ibi prius, & posterius duratione sed naturam tantum instans: ergo secundum angelorum potest considerari, vt via distincta contra terminum, & sic intelligi non potest, quia tantum duæ morulæ sunt dandæ in Angelis, vt ait D. Tho. & non tres, vt ponit Scotus nec quatuor vt Romanus Egidius volens angelos esse creatos sine gratia: alio modo illud instans secundum, seu morula secunda consideratur, vt est simul via, & terminus, & sic operatio angelorum est simul meritoria, & præmiata, meritoria, vt inchoat ex libero arbitrio, & gratia, præmiatur, vt completur per gloriam lege D. Tho. quolib. 9. artic. 8. & Caiet. p. p. vbi supra, & Capreo. contra quintam conclus. vbi supra.

Angelus vnus alium illuminat. Scribitur formaliter ista propositio p. p. quæst. 106. art. 1. cuius oppositum volunt alij Theologi, quandoquidem illuminatione angelorum spectat ad accidentalem beatitudinem ipsorum, ex consequenti omnes angeli illuminantur immediatè à Deo proponente obiectum, & confortante intellectum, non ergo vnus angelus alium illuminat. sed isti sic docentes irrationaliter loquuntur, & cõtra D. Dion. 8. cap. cælest. Hierarch. vbi ponit quod angeli secundæ Hierarchiæ purgantur, & illuminantur, & perficiuntur per angelos primæ Hierarchiæ. & cum illuminare nihil aliud sit, quam manifestare alteri veritatem agnitam, & licet ea quæ pertinent ad beatitudinem accidentalem reducantur in solum Deum sicut in primum principium, tamen reduci possunt in creaturam tamquam in proximum principium, vnde creatura potest esse obiectum cognitionis pertinetij ad gloriam accidentaliter, & sic non repugnabit creature ostendere tale obiectum ipsi beato. Vide D. Tho. 2. sent. dist. 9. art. 2. & dist. 11. q. 2. art. 1. & de ver. q. 9. art. 1. & primæ in exp. 13. cap. & Capr. 2. sent. dist. 1. q. 2. contra primam & Caiet. p. p. vbi supra.

Angolorum illuminatio fit de rationibus diuinorum operum. Scribitur etiã hæc propositio art. vbi supra in resp. ad primum, quam scotista audire nolunt, fit enim dicunt de his quæ videntur in verbo ipsa illuminatio: sed non est verum quia omnis cognitio angelica, vel est de diuinis aut de rebus naturalibus, aut de actibus liberi arbitrij, aut de misterijs gratiæ: sed angelus vnus non illuminatur ab altero quo ad illa primæ tria cognoscibilia, quia omnes angeli tam superiores, quam inferiores immediate vident essentiam Dei, & quantum ad hoc vnus non docet alium: ergo fit quo ad quatum cognoscibile, & sic illuminatio non fit de pertinentibus ad deitatem sed sicut de attributis, aut relationibus; vnde non bene dicunt isti qui volunt illuminationem

minationem fieri de his quæ videntur in verbo. lege D. Tho. super 4. cap. de diuin. nominib. Dion. Areop. & de ver. q. 9. art. 1. & Capreo. 2. dist. 11. contr. 3.

Angolorum illuminatio fit ex parte virtutis intellectiue, & ex parte similitudinis rei intellectæ. Ponitur ista propositio loco superius allegato, sed non desunt oppugnantes eam, quia virtus illa intellectiua nõ suscipit magis, & minus cum sequatur essentiam ipsius angeli, nec etiam similitudo rei intellectæ potest suscipere magis, & minus: sed hi non penetrarunt radicem illuminationis quæ consistit in hoc quod debilitas intellectus inferioris angeli fortificatur ex participatione luminis superioris officientis veritatem cognitam vt illuminatam, & sic illuminatur intellectus ad eum intuemdam, non quod intellectus, aut similitudo illa suscipiat magis, & minus, vnde angelus inferior poterit confortari vel per superadditionem alicuius habitus quod solus Deus in angelo facit, vel per acquisitionem alicuius nouæ cognitionis, vel noui obiecti cogniti, ad hoc potest cooperari angelus superior, qui etiam poterit influere participationem sui luminis angelo inferiori, vide in locis supra allegatis.

Angelus loquens nihil causat in angelo audiente. Colligitur ista propositio ex disputatio de ver. q. 9. art. 5. quam non possunt eam aliqui intelligere moti hac ratione: si enim angelus loquens nihil causat in intellectu audientis, sed solum exprimit conceptum in seipso, qui videtur ab alio, sicut in libro, cum istud expressum possit à quolibet angelo æqualiter videri, sequitur quod angelus exprimens illud conceptum æqualiter loquitur omnibus angelis, vel cuiilibet angelo. Sed non sequitur, quia nec consequentia nec probatio aliquid valet quandoquidem conceptus per angelum loquentem expressus non ordinatur ad quemlibet angelum sed ad aliquem in particulari, & ideo ab illo solo percipitur, & per consequens illi fit loquutio & non alijs, ille audit, & non alij: hinc angelus loquens nihil effectiue causat in angelo audiente, sed tunc presentat ei obiectum quod prius erat ei absens, angelus autem audiens causat in se ipso actualem intellectionem quæ non est idem cum illuminatione, quia illuminatio est de his quæ videntur in lumine diuinæ essentiæ: loquutio est de motibus liberi arbitrij quos vnus in alio non videt. lege D. Tho. p. p. q. 107. per totam & Capr. 2. sent. dist. 1. q. 1. contra tertiam.

Angeli sunt facti à Deo. habetur hæc propositio à D. Thoma prima primæ, cuius oppositum sustinuit quidam Hermendus Hollandinus asserens angelos non esse à Deo factos: quia de eis non fit mentio lib. Genesis. in quo omnia, quæ à Deo creata sunt narrantur, & de angelis nulla fit mentio: ex quo concludebat prædictam propositionem esse falsam; Attamen hic prolapsus est in maximum errorem, quia, & si scriptura lib. Genesis nõ ita aperte loquatur de angelis. Tamè in specie habetur expressè productio angelorum, qui facit angelos suos spiritus, per quæ verba Apostolus ad Hebræos ostendit Christum filium Dei esse superiorem angelis, quia Deus fecit angelos; Christus nõ est factus, sic enim ait. & ad angelos quidem dicit. qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis

Ad filium autem Tronus tuus Deus in seculum seculi. Quæ verba exponens Theophil. inquit angeli creati sunt, & Christus est qui facit, cum sit Rex, & Dominus & Deus, qui plane tronus iste testificat, qui principatus est, & imperij angulamentum. Adest etiam auctoritas Euangelistæ Ioanis omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. & Concilium Lateranense sub Innocetio III. celebratum talem veritatem definiuit asserens vnum vniuersorum principium creator omnium visibilium: & inuisibilium spiritualium, & incorporaliu, qui sua omnipotentia virtute simul ab initio temporis vtramque de nihilo condidit creaturam spiritualem, & corporalem, Angelicam videlicet & mundanam. cuius dicti rationem assignat S. Thom. quia oë ens per participationem est ab ente per essentiam, sicut ignitum ab igne, sed solus Deus est ens per essentiam, angeli sunt entia per participationem: igitur necessario sunt producti à Deo, nec prætermissi sūt in illa prima rerum creatione. sed significatur nomine cæli aut etiã lucis, quod ideo factum est; quia Moyses rudi populo loquebatur, qui nondum capere poterat naturas incorporeas, quales sunt angeli: & si tales naturas exprisset fuisset occasio idolatræ, ad quæ populos ille pronus erat. & tñ Moyses precipue intendebat illum populum a tanto peccato reuocare. Impium ergo est dicere angelos à Deo nõ esse factos. de qua re lege Athan. de varijs quæstionibus ad Antiochenum. & Theodoretum in Genes. & Basilium hom. p. examaron, & Augustinum vndecimo lib. de ciuitate Dei.

Angeli sunt incorporei. scribitur hæc propositio prima parte, cuius tamen oppositum multi docuerunt vt fuit Tertulianus lib. de carne Christi. & libro de idolatria, vbi ponit angelos amatores esse feminarum probas ex illo dicto Gen. videntes filij Dei filias hominū &c. Idè etiam voluit Ciprianus lib. de singularitate clericorum, sic etiã & Origines secundo lib. periarcon, vbi dicit impossibile esse dari naturam rationalem omnino incorpoream, & nullam naturam præter Deum sine corpore posse viuere. Basilium lib. de Spiritu Sacto docet etiam substantiam virtutum cælestium esse spiritum aereum, seu ignem immaterialem, & proprie esse in loco. Lactantius 2. lib. institutionum, ait angelos genuisse ex congressu feminarum, & habere corpora quod etiam docet Sulpitius seuerus primo lib. fac. Historiarum exponens dictum Genes. Casianus collatione 7. ait spirituales naturas non esse incorporeas, sed habere corpus, quo subsistunt tenuius quam sit corpus nostrum: quod videtur desumpsisse ex secunda synodo Nicæna quæ est sexta generalis actione quinta ex sermone cuiusdã Ioanis Episcopi Thessalonicensis, dicitur angelos esse intelligibiles, sed non omnino incorporeos cum habeant corpus aereum, vel igneum, & esse in loco, & possunt pingi, & hæc videtur esse sententia multorum patrum, vt narratur, & Bernardus lib. quinto ad Eugenium, vult etiam angelos esse tenui corpore præditos. Augustinus deinde multis in locis hoc idem docet præsertim lib. de Ecclesiasticis dogmatibus, vbi habet nihil incorporeum, & inuisibile naturæ credendum nisi solum Deum. & nuper Cardinalis Caietanus in commentarijs ad Ephesios dicit demones esse spiritus ethereos. oppositum tamen sentit

Scot. 2. sen. dist. 6. q. 1.

Scot. Aur. Duran. 5. Greg. 2. dist. 5.

Scot. Greg. Ar. 2. sent. dist. 6. q. 2.

Dur. 2. dist. 11. q. 3.

Quæst. 1. Quæst. 2. Cap. 11.

q. 50. art. 2. Cap. 6. Cap. 6. Cap. 2.

Cap. 16.

Cap. 15.

Cap. 6.

Cap. 4.

Cap. 11.

Cap. 2.

fit propositio Sancti Thomae, quae innitur Latera
 nensi Concilio determinanti, quod Deus ab initio
 vtramque de nihilo condidit creaturam corpora-
 lem & spiritualem angelicam scilicet & mundana,
 verum quia haec sententia concilij potest exponi, id
 circo propositio non est certa secundum fidem, An
 angeli sint omnino incorporei, vel no, vnde non ef-
 fet haereticum tenere oppositam partem, cum mul-
 ti Sancti Patres id docuerint, esset tamen temera-
 rium, quia communiter illam propositionem doc-
 cent doctores, cum angeli dicatur spiritus, vt habe-
 tur Lucæ 8. & insinuat in symbolo Nicano. vbi
 dicit visibiliu omnium, & inuisibiliu, & per inui-
 sibilium intelliguntur angeli, quod etiam latius Do-
 cet Basilus Homelia prima in examaron vbi vocat
 angelos potestates a materia oino abstractas, sic
 etiam & Damascenus lib. secudo, quod clarissime
 ostendit Sanctus Thomas angelos ipsos esse substā-
 tias medias, inter Deum & creaturas corporeas. id
 circo comparādo eos ipsi Deo materiales & cor-
 poreos predicare possumus, nō quod in eis sit ali-
 quid de natura corporea, nobis tamen compara-
 tos omnino incorporeos asserere debemus, sicut
 tepidū calido comparatum dicimus illud esse fri-
 gidum, sed comparatū frigidū illud vocamus cali-
 dum, & hoc propter perfectionem vniuersi, in quo
 esse debent omnes gradus rerum, scilicet esse viue-
 re & intelligere, de qua materia lege vbi supra. ten-
 tes partem oppositam esse locutos, s. Platonem.

Cap. 3.

q. 76. art. 1. Con. 5.

Anima intellectiua est forma substantialis ho-
 minis. scribitur haec propositio prima prime, cuius
 oppositū nonnulli docuerunt inter Philosophos
 & Theologos, inter Philosophos fuit Plato in Phe-
 done. Auerr. 3. de anima, sic etiam, & sequaces eius
 dicunt ex Aristot. Animam nullius corporis esse
 actum, sed omnino ab eo separatam, inter Philoso-
 phos fuit quidam Petrus Ioannis, qui multos erro-
 res Abbatis Ioachim suscitauit, inter quos hic est
 vnus, qui negat animā intellectiuam esse formam
 corporis humani non absolute, sed inquantum,
 est intellectiua, concedit quidem animam intelle-
 ctiuam esse formam corporis non tamen sub hac
 ratione, qua intellectiua est, quia per hanc rationē
 nō potest informare corpus: sed ad excludendum
 hunc errorem non oportet satis laborare, quia ma-
 nifeste ex hoc sequitur hominem ipsum nō esse ra-
 tionalem, quod est erroneum dicere. Nam quod
 homo rationalis sit, aut habet a forma, aut a mate-
 ria, non enim aliunde illi aduenire potest, cum esse
 rationalem accidentāliter illi absit, sed essentialiter
 partes autem essentialis nullas alias habet praeter
 materiam, & formam, sed a materia certum est nō
 oriri q. homo rationalis sit, prouenit ergo a for-
 ma sua, quae habet suam perfectionem, sed iuxta di-
 ctum Petri Ioannis, & aliorum Philosophoru ani-
 ma rationalis seu intellectiua, inquantum rationa-
 lis, & intellectiua est, non est forma corporis: ergo
 ab illa homo nō habet quod sit rationalis, quia
 ab illa ratione nō est forma, & sic a nulla sua parte
 essentiali habet homo quod sit rationalis quia ne-
 que a materia, neque a forma censendus est ratio-
 nalis. Propterea hic error damnatus est in Cōcilio
 Viennēsi sub Clemente V. his verbis. Porrō doctri-
 nam omnem seu positionem temere asserētē aut
 vertentem in dubium, & substantia animę rationa-

lis; seu intellectiua vere ac per se humani corporis
 non sit forma, velut erroneam, ac veritati catholi-
 cae, & fidei inimicam praedicto sacro approbante
 Concilio reprobamus,

Definiētes vt cuncta nota sit fides sincera verita-
 tis ac pracludatur vniuersis erroribus aditus ne
 subintrēt, quod quisquis deinceps asserere defen-
 dere, seu tenere pertinaciter praesumpserit, quod
 anima rationalis, seu intellectiua non sit forma cor-
 poris humani per se essentialiter, tanquam haereti-
 cus sit censendus. Haec Concilium Viennense ex
 quibus patet propositionem Sancti Thomae esse de
 fide. Nec obstat autoritas Aristotelis, quia licet
 anima secundum essentiam sit forma corporis, in-
 tellectus tamen, qui est potentia realiter distincta
 ab anima, nullius corporis est actus. Nec ex hoc se-
 quitur intellectum esse nobiliorem anima, quia &
 si ipse habeat hanc dignitatem, quod non actuet
 corpus, ipsa tamen anima habet maiorem, quia est
 substantia incorporea subsistens, independens a
 corpore. Idcirco secundum essentiam est actus hu-
 mani corporis, secundum potentiam verō non est
 actus corporis, quia anima intellectiua secundum
 seipsam supergreditur ipsum corpus. ex quo habet
 hanc virtutem in qua nullo modo communicat
 corpus. De qua re lege D. Tho. 2. cont. gent. cap. 68.
 C & 56. & quolib. 1. 2. art. 10. & de spirit. creat. ar. 2. &
 de anima art. 19.

Anima non est ex Dei substantia. Habetur haec
 propositio apud San. Thomam prima parte, Cuius
 oppositum tenuerunt nonnulli, vt fuit Manicheus
 & Priscillianus docētes tam animas nostras quam
 angelos esse ex Dei substantia, quae opinio nedum
 falsa & erronea sed haeretica apparet. Nā Deus est
 omnipotens, & immutabilis. iuxta illud ego Deus
 & non mutor: q. Apostolus Iacobus apertioribus
 verbis ostendit in sua Canonica, Apud quem non
 est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio,
 Nostra tamē anima, ne omnipotens est, nec immu-
 tabilis. Immo multis immutationibus subdita, cū
 modo hilaris sit, modo tristis, modo iracūda mo-
 do mansucta, aliquando vult aliquid, aliquando il-
 lud respuit. modo aliquid amat, postmodū illud
 idem odio persequitur: Nunc vitijs dedita, nunc
 virtutibus studens, a deo vt nunquam in eodem
 statu pmaneat, quomodo ergo poterit esse ex Dei
 Substantia? Hinc Beatus Augustinus lib. de origi-
 gine animae enumerans multas, quae sunt aduersa fi-
 dei catholicae, inter illa dicit hoc esse vnum, Deum
 animā de seipso fecisse. quia scribitur Genesis for-
 mauit Deus hominem de limo terrae, & inspirauit
 in faciem eius spiraculum uitae, & factus est homo
 in animam viuentem, modo qui aliquis spirat, a se
 illud emittit, & ex hoc concludebant animam esse
 emissam ex substantia Dei. Propterea Concilium
 Bracharense primum decreuit, & definiuit si quis
 aīas humanas vel angelos ex Dei credit substantia
 extitisse, sicut Manicheus & Priscilianus dixerunt
 anathema sit, & autoritas Genesis male est intel-
 lecta ab illis quia inspirare nō est accipiendum cor-
 poraliter. Sed idem est Deum inspirare quod spiri-
 tum facere, quamuis & homo corporaliter spirans
 non admittat aliquid de sua substantia, sed de natu-
 ra extranea. Hinc Leo Primus in epistola 71. sic
 ait, quod animā hominis diuinā asserant esse sub-
 stantia

stantia; nec a natura conditoris sui conditionis
 nomine distare naturam, quam impietatem ex phi-
 losophorum quorundam, & Manicheorum opi-
 nione manentem Catholicam fides damnat sciens
 nullam tam sublimem, tanquam praecipuam esse fa-
 cturam, cui Deus ipse natura sit. De qua re legen-
 dus est S. Tho. 2. sent. dist. 17. q. 1. art. 1. & 2. contra
 gent. cap. 83. & opusc. 3. cap. 95.

art. 2. p. 86.

p. 4.

cap. 1.

cap. 9.

p. 6.

p. 3.

cap. 5.

Anima rationalis non potest fieri nisi per crea-
 tionem. Assertio haec in propria forma, scribitur
 a Sancto Thoma prima prima, cuius oppositū do-
 cuerunt multi, de numero quorum fuit quidam
 Selenus, & Tertullianus, vt ait Beatus Augustinus
 libro de haeresibus eundem etiam errorem tenent
 aliqui ex Armenis, quos proprijs auribus audiui
 noīe existens, & cum eis disputans, quos etiam
 manifestauit Sancto Officio, quia dicebant animam
 filij ab anima patris produci, & fieri, sicut ignis
 producitur, a silice, & ferro, ita corpus, & anima fi-
 lij dicebant fieri ex corpore, & anima patris: quia
 si Deus voluisset semper creare animam quando
 vir, & mulier carnali commisione se coniungunt ef-
 fet in maximo labore; verum doctrina haec impia,
 & haeretica est, & cum expresse aduersetur sacris lit-
 teris, vt patet in Apocalipsis, vbi dicitur, quia tu
 creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant,
 & creata sunt, & libro Genesis, habetur creatioque
 ita Deus hominem ad imaginem, & similitudinem
 suam; sed homo est ad imaginem Dei secundum
 animam, igitur anima est ab ipso Deo per creatio-
 nem, quia cum sit forma subsistens, & incorporea
 non potest esse ex materia praesistente corporali,
 quia sic esset natura corporea. Neque ex materia
 spiritali, quia substantia spiritalis tunc ad inui-
 cem transmutarentur, neque est ex substantia Dei,
 vt dictum est supra: ergo necesse est dicere ipsam
 esse per creationē, nec ex hoc sequitur ipsam Deū
 laborare in creatione eius, quia cū sit purus actus
 est immunis ab omni labore, & fatigatione, de qua
 materia, vide Sanctum Thomam secundo senten-
 tiarum, distinctione 28. quaestione secunda, art. 1.
 & 2. & de potentia Dei, quaest. 3. art. 9.

Anima in quibus nulla est macula statim cor-
 pore dissoluto caelestem habitationem adipiscuntur.
 Propositio haec ponitur in propria forma a
 Diuo Thoma in opusculo secundo. Cuius opposi-
 tum sustinuerunt omnes ferē orientales; praeser-
 tim Armeni, & Graeci, quos sequuntur Luthera-
 ni, Calvinistae, Anabatistae, vt narrat Cornelius
 Agrippa libro tertio de occulta philosophia, qui
 dilatat etiam hunc errorem asserens esse commu-
 nem opinionem, animas omnium excepta anima
 Christi non visuras Deum, nisi vsque ad diem iudi-
 cij; Multi etiam ex Scholasticis biberunt eundem
 errorem, sicuti fuit Adrianus in quarto sententia-
 rum, Ioannes Gerson in Sermone de Pascale; &
 Marsilius in eodem libro 4. sent. & praecipuum fun-
 damentum istorum est autoritas, quae scribitur
 in Apocal. Vidi sub altare Dei animas interfectoru
 ex quo loco volant concludere animas omnes con-
 cludi in quodam loco tuto, & securo donec appa-
 reat Christus ad iudicandum, & tunc ipsi videbunt
 eum visione beata, iuxta dictum Ioannis Episto-
 la prima, Scimus, quod cum appaerit similes
 ei erimus, & videbimus Deum sicuti est. Mouentur

etiam ex verbis Apostoli in 1. ad Thimot. dicentis,
 Qui lumen habitat inaccessibilem, quem nullus
 hominum vidit, nec videre potest, quibus verbis fa-
 uet dictum Ioannis in prima sua canonica Deum
 nemo vidit vnquam, & confirmant hoc ratione, quo-
 niam Christi mors, eiusque requies in sepulcro, &
 resurrectio, & ascensio, est exemplar resurrectionis
 bonorum, sed anima Christi ante coniunctionem
 eius cum corpore, & resurrectione non ascendit in
 caelum, sed postquam fuit coniuncta ipsi corpori:
 ergo & anima aliorum sanctorum hominum non
 ascendet in caelum, donec fuerint corporibus con-
 iuncta per resurrectionem. sed isti omnes maximo
 errore detenti sunt nolentes considerare duo es-
 se desideria, alteram naturae alterum vero gratiae, &
 vtrumque sancti desiderat adimpleri. Praeponitur
 tamen semper desiderium gloriae ipsi desiderio na-
 turae, si ergo animae non viderent Deum ante diem
 iudicij frustra optarent istud desiderium gratiae,
 quod est peregrinari a corpore. vnde Paulus ponit
 statum animarum in quo peregrinantur a corpore
 & non a Domino, sed hic status nunquam daretur,
 nisi viderent Deum ante diem iudicij. Dum enim
 sumus in terra peregrinamur a Domino, & non a
 corpore, cum peregrinamur a corpore iam nō am-
 plius peregrinamur a Domino, & hic est status an-
 te diem iudicij, post quem non peregrinabimur,
 neque a corpore, neque a Domino. Hic Apostolus
 scribens etiam ad Ephesios dixit Christus ascēdes
 in altum captiuam duxit captiuitatem, hoc est ani-
 mas sanctorum patrum, quae erant in limbo deten-
 ta duxit in caelum: & si quis adhuc instaret esto,
 quod animae illae sint in celo nō tamē vident Deū
 sed hic valde decipitur, quia cum celum nil aliud
 sit, nisi sedes, & aula Dei iuxta dictum Esaiæ caelum
 mihi sedes est, sic etiam, scribitur apud Matthaeum
 Thronum Dei caelum est, quod exponens Cirillus
 Hierosolimit. dicit celum esse quali velū, & est do-
 ctina Apostoli ad Hebraeos comparantis ingressum
 Christi in caelum ingressui sacerdotis vltra velum,
 & sicuti in tabernaculum nulli ingrediebantur ad
 sanctuarium: ita durante testamento veteri, nullus
 ingrediebatur in caelum, sed fractio velo per mortē
 Christi omnibus patuit aditus. & haec est expressa
 doctrina omnium patrum praesertim Augu. lib. 1.
 restorationum, & in Enchiridion, & duodecimo
 de Genesi ad litteram, & lib. 12. de Ciu. Dei, & iam
 determinata est haec differentia in Conc. Flor. de
 vnione Graecoru, & Armenorum, hoc etiam habet
 B. Chrisost. Hieron. & Ambr. in Matth. sic, & D. Gre-
 gorius 4. Moralium & Innoc. III. cap. Apostolicam
 de presbytero non baptizato, quem affirmat in cae-
 lis vitam degere, quia pro fide, & charitate ille dis-
 cesserit, ex quo clare habetur sensus propositionis
 animas omnes in quibus nulla est macula, sed cha-
 ritas, & fides est ornamentum ipsarum, corpore dis-
 soluto statim ad caelum ascendere. Nec facit contra
 nos dictum illud Apoc. quia per altare intelligitur
 Christus, vt exponit venerabilis Beda sicuti habe-
 tur in 2. lib. Machab. occisi sub testamento Dei
 id est pro testamento Dei, sic etiam, & B. Anselmus
 per altare exponit Christum vidi animas sub alta-
 re, id est sub Christo triumphante. verba autem
 Apostoli Pauli, & Euangelistae Ioannis intelligun-
 tur in hac vita mortali, in qua a nemine Deus vi-
 detur

Cap. 6.

Cap. 4.

Cap. 4.

Cap. 6.

Cap. 5.

Cap. 9.

Cap. 14.

Cap. 10.

Cap. 25.

Cap. 9.

Seif. vlt.

Cap. 6.

Cap. 10.

Cap. 6.

Cap. 7.

Cap. 33. Art. 1.

detur nec videri potest, quandoquidem, nec sensu corporeo, quia non est capax diuinæ visionis, neque intellectu, cum vtatur ministerio sensuum, & hoc etiam expresse dixit Deus Moyfi Exodi. Non videbit me homo, & viuet, scilicet hac vita carnali, Ad rationem respondit Diuus Thomas tertio quæst. 58. verum esse resurrectionem Christi esse exemplar resurrectionis bonorum, qui facti sunt conformes filiationis ipsius. Sed nõ oportet exemplum, & exemplatũ in omnibus conformari. Deinde falsum est animam Christi non vidisse Deum antequam corpus non fuerit extra sepulchrum: quia etiã quando erat in sepulchro anima illa beatissima videbat Deum clarissime, sicuti ab instanti conceptionis suæ. Deinde non oportet vt sicuti Christus descendit ad inferos, vt animas piorum extraheret, & saluaret: ita etiam, & animæ aliorum sanctorum, quia aliquid competit capiti, quod non competit alijs membris corporis, & propterea aliquãdo patres dixerunt, inter quos fuit Hireneus libro primo cõtra hæreses Animas sanctorum non esse in cœlo, & optime illud docuerunt, quia intelligi debent nõ esse in cœlo eo modo, quo Christus est, qui anima, & corpore est gloriosus: sic etiam, & Scholastici Doctores, & cæteri Catholici, si aliquis inter eos inuenitur hoc dicere interpretandi sunt.

Cap. 2.

Seco. secundo dif. 16. Aur. 2. sent. dif. 14.

Anima realiter distinguitur à suis potentijs. Falsa est propositio in doctrina Diui Thomæ, & sumitur ex prima primæ, quæst. 77. articulo primo, quã acerrime aduersarij doctrinæ Angelicæ impugnant multis argumentis, quorum præcipuum est, quia actus, & potentia sunt in eodem genere, sed actus potetia generatiua, & aliarum potentiarum vegetatiuæ videntur esse substantiæ, & terminari ad substantiam: ergo saltem istæ potetia sunt veræ substantiæ. Sed ista ratio facit contra eos, quia actus potentiarum animæ sunt accidentia, & in solo Deo operatio est substantia, propterea potetia quoque ipsius animæ erunt accidentia, & non substantiæ, & falsum est, quod actus potetia vegetatiuæ sit substantia, cũ hoc nulli potetia operatiuæ create cõueniat, licet terminus productus per actionem illius potetia sit substantia, non enim est necesse, vt proximum principiu operationis sit eiusdem generis cum termino producto, neque æque perfectum vel perfectius: modo ipsa potetia vegetatiua est proximum principium quo anima vegetatiua operatur, ideo anima vegetatiua est substantia, & non sua potetia. semper enim quæ sunt in diuersis generibus saltim absolutis distinguuntur realiter, modo anima, & eius potetia sunt sic: igitur, &c. lege Diuum Thomam prima primæ, quæst. vbi supra cum Caietano, & primo sententiarum, distinctione tertia, quæstione quarta, articulo secundo, cum Capreolo eadem distinctione, & libro, quæstione tertia, articulo secundo, & in disputatis de spiritualibus creaturis, articulo vndecimo, & in quæst. de anima, art. 2. & 19. & Quolibeto 10. articulo quinto.

Dur. secundo dif. 32. Hér. tertio quol. 9. 5. Ber. de Monac. 3. quol. quæst. 5.

Animæ habet diuersos gradus eiusdem speciei. Colligitur ista propositio ex secundo sententiarum, distin. 32. quæstione secunda, articulo tertio, cui se opponunt aliqui volentes ex hac propositione sequi inconuenientia videlicet in animabus dari perfectius, & imperfectius, nobilius, & ignobili-

lius, magis, & minus, & sic vnus homo esset magis homo quam alius: probatur consequentia, quia hoc requirit inæqualitas essentiarum in animabus. Sed hoc nihil est, quia formam substantialem suscipere magis, & minus potest primo intelligi secundum esse quidditatum, & specificum, vel secundum gradum individualem cum materia reali & sensibili, & hoc etiam dupliciter, quia vel magis, & minus feruntur ad idem numero, vel ad diuersa numero, & hoc eiusdem speciei, quantum ad esse specificum, & quidditatum logicale non suscipit magis, & minus. sed vt est in hac materia nõ inconuenit suscipere magis, & minus in ordine ad diuersa numero, nec sic esse in substantia sequitur esse motum in ea, propterea non sequitur quod vnus homo est magis homo quam alius, quia hoc nomen homo dicit naturam specificam in esse quidditatum, & sic propositio est verissima, cum forme naturaliter proportionatæ suis susceptiuis secundum inæqualitatem susceptiuorum habet inæqualitatem inter se, sed animæ humanæ sunt huiusmodi formæ naturaliter suis susceptiuis proportionatæ, & recipiuntur in susceptiuis inæqualibus, & inæqualiter dispositis: igitur, &c. & hinc est articulus paris. quod anima Christi est simpliciter nobilior omni alia anima. vide Diuum Thomam primo sententiarum distinctione octaua, quæstione quinta, articulo secundo, & prima primæ, quæst. 85. art. 7. cum Caietano ibidem, & Capreolo secundo sententiarum, dist. 32. quæst. 1.

Anima est immortalis, naturalibus rationibus probatur. Colligitur ista propositio ex p. p. q. 75. articulo sexto, cuius oppositum nonnulli volunt soluentes rationes omnes, quæ probant talem veritatem, & dicunt, quod sicuti fide docentur omnia mysteria fidei, ita quoque suscipienda est hæc propositio, quorum opinio est plena mendacio, & errore, quia argumentum, quod sumitur ex operatione propria, vel etiam ex potetia quæ substantiam rei necessarie naturaliterque consequitur, vere ostendit qualis sit eius substantia, atque natura, quia incorruptibilis, intellectualis, incorporea, & subsistens & hoc non est ex dono gratuito, sed ex propria natura, propterea ex Conc. Lateranensi sub Leone Decimo, definitur hæreticum esse dicere, Sess. 1. quod ex principijs philosophiæ, sequitur animam esse mortalem, quia si non generatur vi natura, nec de potetia materiæ educitur, sed foris venit, sequitur etiam cum corpore eam minime interire. lege Diuum Thomam secundo contra gent. capitulo 78. & Quolibeto 10. quæst. 3. articulo secundo, lege etiam Capreolum quarto sententiarum, dist. 43. quæst. 2. vbi defendit istas rationes contra Scotum animam esse formam subsistentem: ergo incorruptibilem, non habet contrarium, & desiderat semper esse: igitur anima est incorruptibilis. vide etiam Caiet. p. p. vbi supra.

Anima separata nihil intelligit per species acceptas à rebus. Colligitur ista propositio ex disputatis de verb. quæstione decimanona, articulo primo, quam euertere putant aliqui ex hoc, quia actiuo sufficienti, & passiuo sufficienter approximatis necessario sequitur effectus, huiusmodi se habet anima separata cum obiecto sibi præsentato puta lapide, & quacunque alia re: igitur necessario

Seco. 4. sent. dif. 43. q. 2. eut. ad 26. cap. 9.

Scot. 4. dif. 45. q. 2.

3. de com. 5.

vbi

3. de 36.

cessario sequitur productio speciei intelligibilis, quia intellectus agens cum obiecto est sufficiens causa speciei intelligibilis. Hoc tamen fundamentum assumptum ab istis est falsissimum, cum intellectus agens non possit immediate agere in re materiale, nec intellectus possibilis potest immediate pati aut aliquid recipere ab ea, sed vtriusque naturalis actio, & passio est præcisè circa phantasmata vel potetias sensitivas, nec est verum, quod intellectus agens æque potest concurrere cum obiecto principali materiali in causando speciem intelligibilem sine phantasmate, sicut concurret cum phantasmate, quia si hoc esset verum, tunc cæcus natus posset præsentè obiecto materiali per suum intellectum agentem causare speciem intelligibilem colorum, quod est absurdum. vide Capr. in 4. sent. dist. 50. q. 1.

Anima est forma corporis organici, &c. Scribitur ista propositio p. p. q. 76. artic. 1. huius oppositum nonnulli docent moti pluribus rationibus præcipue auctoritate ar. volentis animam nullius corporis esse actum quia intellectus nõ est corpus, nec in corpore virtus. Et tamen hoc nihil obstat, quia licet anima secundum essentiam sit forma corporis, intellectus tamen qui est potetia realiter distincta ab anima, nullius corporis est actus, nec ex hoc sequitur intellectum esse nobiliorem anima, quia licet intellectus habeat hanc dignitatem, quod non actuet corpus, ipsa tamen anima habet maiorem, quia est substantia incorporea subsistens, & vniuersalis in cognoscendo independens à corpore. & ideo anima secundum essentiam est actus corporis, secundum potetiam non est actus corporis quia anima intellectiua in quantum potest intelligere non perficit corpus. lege Diuum Thomam secundo cõtra gent. cap. 68. & 56. & Quolib. 12. art. 10. & de spir. creat. articulo secundo, & de anima articulo decimonono.

Anima intellectiua multiplicatur ad multiplicationem corporis. Colligitur hæc propositio ex prima parte. vbi supra, art. 2. contrarium tamen aliqui philosophi volunt, quia substantia materialis non multiplicatur numeraliter, anima intellectiua est substantia immaterialis: igitur non multiplicatur numeraliter. Et non viderunt isti, quod licet anima sit immaterialis secundum illam materiam ex qua aliquid fit, quæ admodum etiam angelus caret hac materia, habet tamen anima ipsa materiam in qua recipitur, & per hoc differt ab ipso angelo, qui non est forma corporis sicut anima: si enim vnica anima esset in cunctis hominibus, tunc omnes homines essent vnum operans numero, & sic habuissent vnã operationem respectu eiusdem operabilis. lege Diuum Thomam secundo sentent. dist. 17. q. 2. articulo primo, & secundo contra gent. cap. 73. & de spir. artic. 9.

Anima humana non potest naturali cognitione substantias separatas quidditatiuè intelligere. Ponitur ista propositio p. p. quæst. 88. artic. 1. cui multi se opponunt, quia si potest sensibilia intelligere quidditatiuè à fortiori substantias separatas quibus anima est similior. Et decipiuntur isti, quia similitudo naturæ non est ratio sufficiens ad cognitionem, sed requiritur ad cognoscendum vt similitudo rei cognita sit in cognoscente, modo intelle-

ctus noster possibilis secundum statum præsentis vitæ natus est informari similitudinibus rerum materialium abstractis à phantasmatibus, & ideo magis cognoscit sensibilia materialia, quam immateriales substantias, quæ improporionatæ sunt nostro intellectui. lege secundum contra gent. cap. 50. & libro tertio, capitulo quadragesimo primo, & de anima artic. 16.

Anima separata nõ potest quidditatiuè substantias separatas intelligere. Colligitur ista propositio ex prima parte, quæst. 89. articulo secundo, quam aliqui sentire nolunt, quia licet quando est corpori coniuncta non possit substantias illas cognoscere, tamen quando est à corpore separata facta est liberior ad intelligendum, cum non habeat impedimentum grauedinis, & occupationis corporis. Sed hoc nihil est, quia non est hæc ratio quare non intelligit, sed quia modus substantiæ animæ separate est infra modum substantiæ angelicæ, & si conformetur modo aliarum animarum separatarum, & ideo de alijs animabus separatis perfectam cognitionem habet, de angelis autem imperfectam, & deficientem loquendo de cognitione naturali animæ separate, quia de cognitione gloriæ est alia ratio. lege Diuum Thomam in disput. de anima, articulo, &c.

Anima ex sua propria natura habet vt nihil sine phantasmate intelligat. Colligitur ista ex p. p. q. 84. articulo septimo, cui se opponunt quidam dicentes hoc non conuenire animæ ex se absolute, quia tunc anima in corpore glorioso egeret phantasmate, idcirco hoc inest propter pœnam peccati originalis, vt ait Augustinus vigesimo quinto de Trinitate capit. 27. quæ causa vt in ipsam lucem fixa acie videre non possis nisi infirmitas, & quis eam tibi fecit nisi iniquitas? Sed decipiuntur isti, quia propositio intelligitur de statu pure naturali, & nõ miraculo, in quo est corpus gloriosum. Augustinus quoque loquitur de perfecta cognitione, & nõ de imperfecta, vt loquitur propositio assumpta, & ideo etiam in statu innocentia etiam hoc animæ nostræ conueniret si ibi permaneret, cum hoc sit sibi naturale existenti iunctæ corpori passibili. lege Diuum Thomam quarto contra gentiles, capitulo vndecimo.

Anima separata non potest mouere aliquod corpus naturali sua virtute. Scribitur sic in forma ista propositio p. p. quæst. 117. artic. quarto, quam multi abhorrent, dicentes eam esse irrationabilem, quia ex hoc sequeretur, quod anima Christi descendens ad inferos non potuisset secum deferre vnã paleam si voluisset, aut mouere localiter aliquod corpus, immo aliqui prædicant, quod secum portauit baculum imperialem. Sed isti non perceperunt sensum propositionis, quæ loquitur de propria, & naturali virtute animæ separate, anima autem Christi virtute diuinitatis, & supernaturaliter sibi collata potuit necdum paleam deferre ad inferos, sed etiam corpora. impugnantium istam propositionem, quis aliquando dubitauit, quod anima humana ex propria natura determinata est ad mouendum corpus à se viuificatum tantum, & cũ est separata nõ possit mouere aliud corpus nisi illud quod mouebat quando erat coniuncta, quia eius virtus motiua ex suo genere est determinata

Flad. 2. Me. taphy. 9. 3.

Scot. 4. dif. 45. q. 2.

Scot. & Aureol. 4. dif. 49. q. 14.

ad certum corpus, sequitur ergo naturaliter philo-
sophando eam nullum corpus mouere posse. vide
in dispu. de malo. quaest. 16. artic. 10. & quarto sen-
tentiarum, dist. 45. quaest. 1. articu. 1. & Capreolus
quarto, distin. 50. quaest. 2.

Anima separata intelligit per species cōseruatas
quas hic acquisiuit. Colligitur ista propositio ex
auctorem huius propositionis sibi contradicere,
quia alibi sustinet animam separatam intelligere
per species influxas tantum, quia si etiam per con-
seruatas tunc duo accidentia eiusdem rationis es-
sent in eodem quod est absurdum. Et hi sic dicen-
tes mentiuntur in caput suum, quia nunquam Di-
uus Tho. posuit illam exclusiuam, quāquā affirmet
vtramque propositionem, sed non cum exclusiua
dictione, primam enim confirmat auctoritate Hie-
ronymi scribētis ad Paulinum, Discamus in terris
quorum scientia perseueret nobis in celo: secundū
verō auctoritatem Aug. asserētis animas separatas
habere scientiam per influentiam diuini luminis,
nec ratio ad ducta aliquid facit, quia species acqui-
sitā, & species influxā non sunt eiusdem rationis,
quia influxā sunt vniuersaliores quam acquisitā,
quia species acquisita puta ipsius Leonis habet pro
objecto adequato tantum ipsum Leonem, species
vero influxa ne dum repræsentat Leonem, sed mul-
ta alia, & propterea sunt diuersorum ordinum, vi-
de 3. sent. dist. 13. q. 2. art. 4. & Quolib. 3. q. 6. art. 1.
& 2. contra gent. cap. 79.

Antecedens habet hanc conditionē, quod quan-
do in eo ponitur aliquid peccatū ad actum animæ
consequens accipitur non secundum esse quod in
se est, sed secundum quod est in anima. Colligitur
ista propositio ex p. p. q. 14. art. 13. ad secundū, quā
plerique acerrimis argumentis lacerant, quorum
præcipuum est, quia futura contingentia sunt in di-
uino intellectu in sua præsentia realitate, vt auctor
propositionis alibi docet: ergo cōsequens non de-
bet concedi de futuro. s. aliquid erit, quod tamen
etiam conceditur dicendo Antichristus erit, &c.
Verum ista propositio Antichristus erit duo dicit
vnum, quia est venturus, seu ipsa futuritio, vt dicit
terministæ, alterum, quod quandoque est præsens
seu præsentia ipse: primo modo nō potest in-
fallibiliter cognosci ab aliquo intellectu, neque di-
uino, & hoc propter defectū ipsius futuri, quia non
est capax infallibilis cognitionis, sed secundo mo-
do subiicitur diuinæ sciētiae, & est necessaria, sicuti
& ista: sortes dum currit necessario currit, & sic con-
sequens correspondet antecedenti, quia ratione
præsentia, & non futuritionis ipse Antichri-
stus cognoscitur à Deo, vnde nūquam conceditur
ista propositio Antichristus erit, nisi quia sibi cor-
respondet aliquid de præsentia in æternitate, quæ est
tota simul compræhendens omnia. lege D. Thom.
de ver. q. 2. art. 12. & Capr. 1. sent. dist. 38. art. 2. con-
tra septimam cōclusionem, & Caiet. p. p. vbi supra.

Assumi eadem naturam numero, & assumptam
esse à tribus, vel duabus personis simul possibile
fuit, & est. Scribitur hæc propositio 3. par. q. 3. art. 6.
3. sen. dist. 1. quam audire nolunt plerique, quia tunc essentialis
dependētia non esset ad vnum, sed ad plura, quod
est falsum, quia effectus non potest esse à pluribus
causis totalibus eiusdem generis, &c. Et tamen hi

non considerauerunt hanc non esse dependentiam
causati ad causam, sed potius relatiui ad suum cor-
relatiuum puta vnibilis, ad vnibile, vel suppositalis,
ad suppositans, & formæ, ad suum formabile: & de-
pendentia relatiui potest esse ad multa correlatiua
vt patet de albo idem numero quod potest multis
alijs albis assimilari, & vnum ouum multis ouis, &
licet vnum relatiuum terminet totaliter dependen-
tiam alterius intensiue, non tamē extensiue, & ideo
vna res quæ terminata est ad vnum correlatiuum
potest etiam ad aliud terminari. vide D. Thomam
tertio sententiarum, dist. 192. art. 4. & Capreolum
eodem libro, & distin. 9. vnica, & Caietanum 3. par.
vbi supra.

Assumi vtique potuisset ipsa humana natura à
diuina etiam abstracta per intellectum personalita-
te relatiua. Colligitur hæc Theologica propositio
ex 3. par. quaest. 3. artic. 3. cui aduersantur odio
habentes angelicam doctrinam, & hoc sine ratio-
ne, quia remanente sufficiente causa actiua assump-
tionis remanere potest assumptio humanæ natu-
ræ, sed circumscriptis per intellectum personalita-
tibus relatiuis diuinis remanet sufficiens causa as-
sumptionis actiua, quia adhuc potest intelligi in
Deo omnipotētia, subsistētia, personalitas: igitur
diuina natura abstracta à personalitate relatiua p-
intellectum potest assumere humanam naturam.
lege Diuum Thomam tertio sententiarum, distin-
ctione quinta, quaest. 3. & Capreolum, & Caietanum
vbi supra.

Assumere potuit sicut de facto assumpsit diuina
natura suppositis personalitatibus relatiuis, quas
fides ponit, non primo, sed quasi secundo ipsam
humanam naturam. Ponitur etiam ista propositio
tertia parte, quaestione tertia, articulo secundo,
quam lacerare conantur aduersarij, & in uanum la-
borāt, quia propositio est fundata super hoc, quod
in verbo assumptionis duo significantur, scilicet
principium actionis, & terminus eius, esse autem
assumptionis principium conuenit naturæ diui-
næ, secundum seipsam, quia eius virtute facta est
assumptio, sed esse terminum assumptionis non
conuenit naturæ diuinæ secundum seipsam, sed
ratione personæ in qua consideratur, & ideo pri-
mo, & proprijsimè persona dicitur assumere, se-
cundario autem potest dici, quod etiam natura
assumit naturam ad sui personam, & etiam secun-
dum hunc modum dicitur natura incarnata non
quasi conuersa in carnem, sed quia naturam carnis
assumpsit, vt dictum est, vide vbi supra.

Assumere posset Deus de potentia sua absoluta
naturam lapidis, aut quamcūque aliam irrationa-
lem naturam. Colligitur hæc Theologica propositio
ex tertio sententiarum distinctione secunda,
quaestione prima, articulo primo, quam vt non ens
accipere volunt aliqui, quia est contra Augustinū
duodecimo libro de Trinitate, cap. 9. vbi videtur
asserere maius esse vniri Deo in persona, quam per
gratiam, hæc sunt verba Augustini, minus credibile
est quod Deus possit fieri filius hominis natu-
ra, quam quod filius hominis possit fieri filius
Dei gratia, sed nulla natura potest vniri Deo per
gratiam nisi intellectualis: ergo multo minus in
persona. sed attendere oportet, quod ista duæ vnio-
nes non sunt cōparabiles cum nō sint eiusdē rōnis,
nec

nec ordinis, posset autem minus vbi aliquid potest
maius, tenet in his, quæ sunt eiusdem rationis, vt
qui potest portare cētum, potest portare quinquaginta,
& qui non potest portare tria, nec potest decem,
sed tamen licet maius sit producere hominē
quam formicam, nō tamen sequitur, quod qui po-
test producere hominem, possit producere formi-
cam, & ideo licet maius sit assumi ad vnitatem in
persona quam in gratia, non tamen oportet, quod
omnis creatura quæ potest assumi ad personā pos-
sit assumi ad gratiam, nec verba Augustini sunt ad
propositum ad ducta, quia ipse loquebatur de ho-
mine qui est capax vtriusque vnionis. vide Duran.
2. dist. q. 1. & Capr. in 3. dist. 2.

Assumpsit filius Dei animam, & corpus huma-
num, nec non & tertiam entitatem resultantem ex
illis sicut totum resultat ex partibus. Ponitur ista
propositio 3. sen. dist. 2. q. 1. art. 3. cui aduersantur
aliqui dicentes ipsam esse contra totā philosophiā
tenentem partes vnitatis nihil aliud esse nisi ipsum
totum, imo Arist. 2. de anima, ait, quod homo est
anima, & corpus, & neutrum per se: falsa ergo est pro-
positio quantum ad illam partem, quod filius Dei
assumpsit tertiam entitatem, quia illa nihil est. Ver-
um & si non deficiant aliqui ex Auerr. qui tenent
totum non distingui à partibus, loquuntur tamen
contra Auerr. & Arist. volentes totum esse causa-
tum, & productum, partes vero causas intrinsecas,
dicuntur tamen partes esse totum materialiter nō
quod totum sit realiter suæ partes, sed aliquid con-
stitutum ex partibus. sed sicut non est idem causa
& causatum, constituens, & constitutum, ita totum,
& partes. hæc tamen prædicatio homo est anima,
& corpus, non est intelligenda per realem identita-
tem prædicati cū subiecto, sed est prædicatio cau-
salis, quia. s. anima, & corpus sunt causa formalis, &
materialis humanæ naturæ, vel exponenda est sic:
homo est anima, & corpus. i. habens naturam compo-
sitam ex anima, & corpore. Vide Scot. 8. Metaph.
q. 4. & Ioan. de Neapoli Quolib. 2. q. 7. & Zimar. in D.
contrad. super 1. lib. Phys.

Attributa diuina sunt idem re, & distincta rati-
one. Scribitur ista propositio vulgata p. p. q. 4. art.
secundo, in qua voluit habere controuersiam qui-
dam Theologus tenens ipsa Dei attributa esse di-
stincta ex natura rei, quia circūscripto omni actu
intellectus Deus est verissime beatus & iustus, sed
est beatus per intelligere, & velle, & iustus per ip-
sum velle: ergo semoto omni actu intellectus in
Deo ex natura rei est velle, & intelligere. Sed hæc
opinio non est tuta, quia ex hac sequitur in Deo ex
natura rei esse compositionem, cum semper distin-
ctio aliquorum faciat compositionem, propterea
Aureol. voluit quod diuina attributa, nec ex natu-
ra rei, nec ratione distinguuntur, sed omnia vnam,
& eandem formalitatem important. Greg. Arim.
voluit, quod distinguuntur ratione, quæ alterius ra-
tionis attenditur penes extrinsecas connotata. Di-
uus Thomas Aegydius Gerard. Landulph. & Hen-
ricus conueniunt, quod Deus est vnus re, & plures
ratione non subiectiue, sed obiectiue, quia est obie-
ctum verificans actu vel virtute plures conceptio-
nes de eo. radix ex parte Dei est eius eminentissi-
ma vnitatis, causa ex parte nostri est elongatio nostri
intellectus ab illa summa vnitatis, minor pluralitas

attributorum est apud intellectum angelicum, nul-
la apud intellectum diuinum, sed vnicum tantum
conceptum de se ipso format. ratio ad oppositum
non concludit, nisi quod circūscripto omni actu
intellectus, Deus est beatus intelligens, & volēs, sed
non sequitur, quod intelligere, & velle sint distin-
cta ex natura rei. lege D. Tho. de potentia Dei, q. 7.
art. 5. & 1. sent. dist. 2. q. 1. art. 2. & primo cōtra gent.
cap. 31. Capreolus distin. 8. quaest. 4. primo sent. &
Caiet. de ente, & essentia, cap. 5.

Baptismus, & circumcisio differunt in hoc, quod
ille confert gratiam ex virtute sibi inhærente, cir-
cumcisio verò ex pacto diuino. Colligitur ista pro-
positio ex 3. par. q. 70. art. 6. cui se opponunt aliqui
dicentes ex hoc sequi sacramenta nouæ legis, & ve-
teris esse æqualis vtilitatis, quia æqualis gratia con-
fertur, & vtilitas instrumētī est sumenda ex fine, &
non ex virtute inhærente vel assistente. Sed hæc opi-
nio supponit circumcisionem esse instrumentum
cum neque ipsa, neque aliquid sacramentorum ve-
teris legis potest dici instrumētum gratiæ, sed tan-
tum signum, sacramenta vero nouæ legis sunt in-
strumenta, & signa, quia continent gratiam quam
significanti, & effectiue eam non ponentibus obie-
cem conferunt, propterea dicuntur excellentiora, Cōc. Trid.
digniora, & vtiliora sacramentis veteris legis, & to-
fess. 7.
tum nascitur ex propositione assumpta, vide Petrū
de Palude quarto senten. dist. 1. & Capreolum eo-
dem loco quaest. 4.

Baptismus ante passionem Christi non erat sub
præcepto, ideo non obligabat. Colligitur ista pro-
positio ex quarto sent. dist. 2. q. 1. art. 4. quam pro-
positionem quidam nolunt esse veram, quia si ali-
quis Iudæus ante passionem Christi baptizasset fi-
lium suum, & non circumcidisset, ille esset saluus
si moreretur, quia circumcisio, neq; obligabat, & sic
nullum esset sacramentum obligatorium, quod est
falsum. Sed hi non viderunt, quod si quis baptizaf-
set filium suum ex iudæis ante octauum diem, pro-
uidisset vtique ei de remedio efficaci, non tamen
satisfecisset præcepto de obseruatione legis, & ideo
tāquam legis transgressor peccasset mortaliter nisi
circumcideret puerum octaua die, si puer viueret
adhuc, non enim homines debebāt multiplicibus
figuris caracterizari per Christum, qui venerat
sua veritate figuras impletas auferre, & ideo ante
passionem suam baptismum institutum nō posuit
sub præcepto, sed voluit homines ad eius exercitiū
assuefieri, & præcipue in populo Iudæorum apud
quem omnia facta figuralia erant, post passionem
verò, & resurrectionem non solum iudæis, sed etiā
gētilibus sub præcepto necessitate baptismi impo-
suit dicens. euntes docete omnes gentes, &c. lege
D. Tho. 3. par. q. 66. art. 2. & Capr. in 4. dist. 3. q. 3.

Baptismus imprimi characterem in baptizato
que est quædam forma absoluta. Colligitur ista
propositio ex 3. par. quaest. 63. art. 6. cui aduersan-
tur aliqui volentes baptismum non imprimere ali-
quam formam quæ dicatur character, quia tota ve-
ritas baptismi consistit in sacramento visibili, & in
effectu inuisibili, qui est gratia, & neque scriptura,
neque aliquis patrum facit mentionē de caracte-
re. Quæ opinio videtur quod pugnet cum sancitis
in Concil. Trid. ponēte in baptismo, confir. natio-
ne, & ordine imprimi characterem indelebilem ob
Aquarij Controuersia. B 3 hoc

Scot. 4. sen. p. p. quaest. 89. art. 5. cui aliqui aduersantur dicentes
dist. 45. q. 2.

Anr. 1. dist.
36 art. 3.
Greg. dist.
38. q. 2. ar. 3.

uA 2. 052
lib. 4. 100
p. 99

Scot. & Du.
3. sen. dist. 1.

Scot. & D.
dist. 45. q. 2.

Dur. 3. sen.
dist. 2. q. 2.

Scot. & D.
vbi supra.

Scot. dist. 8.
sent.

Dist. 8. ibid.

Hen. Qu.

14. q. 5.

Godofr.

Quolib. 2.

Auer. 2. sc.

dist. 1.

Cōc. Trid.
fess. 7.

Scot. in 4.
dist. 3. q. 4.

Scot. in 4.
q. 9.

Sess. 7. c. 9

Seff. 7. ca. 9.

hoc hæc tria sacramenta nõ sunt iterabilia, & ideo est apprimè necessarius: & licet explicite non habeat in sacris litteris, habetur tamen ex traditionibus, & ex doctrina sanctorum Patrum præcipuè August. 2. lib. contr. Parmenianum, & recitatur causa, 1. q. 1. si fortè militiæ characterè in corpore suo non militans pauidas exhorruit, & ad clementiam Imperatoris confugerit, & impetrata venia militariam ceperit, nunquid homine liberato, atq; correcto, character ille repetitur an non potius agnitus approbatur? an fortè minus haberet sacramenta Christiana, quàm corporalis hæc nota, cù videamus, nec apostatas carere baptisinate, quibus vtiq; per pœnitentiã redeuntibus nõ restituitur, & ideo amitti nõ posse iudicatur, vbi glosa ait baptizatus non potest amittere characterem Dionys. Dam. & multi alij Sancti Patres mentionem faciunt de hoc effectu baptisimi, vt clare est videre apud catechismum Romanum cap. de baptisimo.

Seco. in 4. se. dif. 4. q. 4. & Dur. q. 6.

Baptizandi nõ sunt pueri infidelium eorum parentibus inuitis. Scribitur ista propositio 3. par. q. 68. art. 10. cuius oppositum docent nonnulli, quia in paruulis dominus Deus habet maius dominium quam ipsi parentes: vniuersaliter enim in potestatis ordinatis potestas inferior non obligat in his quæ sunt contra superiorè, vt Rex, & pro rex, ita se habet Deus, & parentes puerorum, quia magis obediendum est Deo, quàm hominibus: ideo contra voluntatem patrum sunt pueri baptizandi eo magis quia saltem in 3. & 4. progenie essent verè fideles. Sed hæc opinio stare non potest, quia nihil vergens in periculum fidei, & derogationem iuris naturalis induci debet in Ecclesia, sed baptizare paruulos in infidelium inuitis patribus est huiusmodi: propositio assumpta est verissima, & argumentum ad oppositum concludit de iure ciuili, & humano non autem naturali, & diuino, neq; Deus iubet oppositum vt ei obediatur sic neq; sunt faciendæ mala, vt eueniant bona, eo magis quia de futuris contingentibus nõ est determinata veritas. lege Diu. Thom. 2. 2. q. 10. art. 12. cum Caiet. ibid. & Capr. 4. sent. dist. 5.

Scot. dif. 4. q. 7.

Baptizati paruuli æqualem effectum suscipiunt ex ipso baptisimo. Colligitur ista ex 3. par. q. 67. art. 8. cui se opponunt aliqui dicentes, quòd Deus prædestinauit electos ad diuersos gradus gloriæ inæquales, in quibus collocati sunt Angeli inæquales in natura cù differant specie. Sed hoc nihil est, quia illud quòd est ex parte naturæ se habet vt materiale in ratione ordinis: completiuum verò est id, quòd est ex dono gratiæ, quæ dependet ex liberalitate Dei non ex ordine naturæ, & ideo per donum gratiæ homines mereri possunt tantum gloriam vt Angelis æquantur secundum singulos gradus angelorum, quòd est homines assumi ad ordines angelorum, nec est verum quòd Deus prædestinauerit omnes ad diuersos gradus gloriæ, quia tunc duo prædestinati non potuissent esse in æquali gradu gloriæ cum homo non solum alteri homini adæquatur in gloria, sed etiã angelis iuxta illud, filij resurrectionis erunt æquales angelis in cœlis. lege Diu. Thom. p. p. q. 108. art. 8. & Capr. vbi supra.

Baptisimum non licet ab hæreticis, & excommunicatis, & scismaticis recipere. Ponitur ista propositio 3. par. q. 64. art. 9. cui se opponunt aliqui dicen-

tes, quòd cum sint duo præcepta alterum diuini, vt suscipiatur baptisimus, alterum ipsius Ecclesiæ ne communicetur cum tali ministro, magis obediendum est diuino præcepto, quam ipsi Ecclesiæ, vt in casu in quo non potest inueniri melior minister suscipiatur baptisimus à quocunq; siue hæretico, siue scismatico. Verum isti sic loquentes non intellexerunt propositionem quæ loquitur regulariter, & non in casu necessitatis, quia ille qui baptizatur ab hæretico propter peccatum hæretici non priuatur gratia baptismali, sed quandoque propter peccatum proprium, vnde si sit puer in quem culpa actualis non cadit si baptizatur in forma Ecclesiæ recipit sacramentum, & rem sacramenti, & similiter si sit adultus, & baptizans nõ sit hæreticus manifestus, & ab Ecclesia præcisus, vel si baptizatus sit in articulo necessitatis quem Ecclesia exemit, si autem scit ipsum esse hæreticum, & ab ipso baptismum extra casum necessitatis recipiat, hoc contingit, vel quia fauet hæresi suæ, vel in contemptum Ecclesiæ, vel propter commoqum temporale, & sic non ad salutem, sed ad perniciem recipit. vide d. Tho. 4. sent. dist. 6. q. 1. art. 3. & Capr. vbi supra.

Baptizans malus minister, vt minister Ecclesiæ cum solemnitate mortaliter peccat, nõ autem si in casu necessitatis baptizaret non vt minister. Colligitur ista propositio ex 3. par. q. 64. art. 6. quam nõ possunt aliqui audire, quia sicut non potest esse baptismus, sine materia, & forma ita sine ministro: semper ergo quando malus minister baptizat, vt minister, solemnitas enim non dat ei esse ministrum, sed signum sui ministerij, & sic semper malus minister etiam in casu necessitatis baptizando peccat. Sed hæc opinio est periculosa, quia opus misericordiæ licitum laico, licitum est malo ministro, sed baptizare in casu necessitatis sine solemnitate est opus misericordiæ licitum laico, er. t. ergo licitum & ipsi malo ministro, quia tunc temporis non se exhibet vt minister Ecclesiæ, sed subuenit necessitatem patienti, minister enim debet esse iustus, vt dicitur, Sancti estote, quia ego sanctus sum, & licet solemnitas non faciat hominem ministrum, supponit tamen ipsum esse solemniter sacerdotem, si enim sacerdos peccator communicatus dicens Epistolam non solemniter irregularis non efficitur, quanto magis malus minister baptizando, non vt minister, excusari debet à peccato? vide Innocentium de pœnit. & rem. cap. quòd in te, & Petru de Palud. 4. sent. dist. 5.

Beatitudo consistit in operatione, seu in actu. Colligitur ista propositio ex 4. sent. dist. 49. q. 1. art. 2. cuius oppositum videntur aliqui docere, quia beatus non est causa effectiua suæ beatitudinis, quia tunc beatificaret se, & tamen est causa effectiua suæ operationis, non ergo hominis, aut angeli beatitudo potest in operatione consistere. Et hi non animaduertunt in operatione, duo esse consideranda, alterum quòd vocatur substantia eius, alterum verò, quòd dicitur forma à qua perfectionem habet operatio: secundum substantiam quòd est primū causatur à potentia naturali, secundum vero, quòd dicitur forma originatur ab habitu, & si ille habitus fuerit acquisitus, tunc nos totaliter sumus cõ nostræ operationis, si autem fuerit infusus tunc cum habi-

Cap. 25.

44. art. 5.

44. art. 5.

Cap. 25.

Cap. 11.

quod animam hominis diuinæ afferant esse subiectum, cum habitus sit causatus à causa exteriori, perfectio, seu forma illius operationis erit à causa exteriori, & sic contingit in operatione benefica, quæ coniangit nos, Deo substantia operationis est à nobis, sed perfectio est à lumine gloriæ, & ab ipso Deo, à quo causatur lumen gloriæ, & sic verificatur propositio. lege D. Tho. 2. contra gent. cap. 76. & Capr. in 4. dist. 49. q. 1.

Beatitudo Sanctorum post resurrectionem augetur extensiuè, & intensiuè: habetur hæc propositio à D. Tho. 4. sent. dist. 49. q. 1. art. 4. q. 1. & videtur esse de mente Augustini 12. de Genesi ad litteram asserētis beatitudinem post diem iudicij futuram esse maiorem, etiam ei suffragatur ratio, quia operatio sequitur esse, sed anima habet perfectius esse in corpore, quàm extra corpus: ergo perfectius operabitur, & sic eius beatitudo nec dum extensiuè, quoniam se extēdit ad corpus, sed etiam intensiuè, etiam est sermo de beatitudine essentiali. Huic tamen propositioni aduersatur Durandus in eodem libro 4. dist. penult. q. 7. vbi asserit gloriam essentialem non esse post diem iudicij intensiuè augendam, quia non crescit gratia ipsius animæ beatæ, nec lumen gloriæ, nec etiam merita, cum ibi nõ sit amplius locus merendi, & hanc veritatem explicat etiam Caietanus in primam secundæ, & multi alij doctores, vt est Petrus de Palude in 4. & Ioãnes de Mayronis, sed dicendum rem hanc esse difficilem, vnde veteres Theologi, vt Magister sen. in 4. dist. 49. & Bonauentura, & Riccardus, & Marsilius ibidem, & nonnulli alij tenuerunt istam opinionem: gloriã essentialem animæ beatæ fore maiorem post diem iudicij, sic etiam Sanctus Thomas sequutus est istã opinionem ibi tanquam communem, & vt expositor libri 4. sent. verum scribens primam secundæ, tanquam author expresse docuit opinionem oppositam esse veram soluens hoc argumētum. Beatitudo est sufficiens bonam, & quietat desiderium, sed hoc non conuenit animæ separata, quia adhuc appetit corporis vnionem: ergo anima separata non est beata, & respondens docet desiderium animæ separata totaliter quiescere ex parte appetibilis, quia habet id quòd suo appetitui sufficit, sed non totaliter quiescit ex parte appetentis, quia illud bonum non possidet secundum omnem modum quo possidere vellet, & ideo corpore resumpto beatitudo crescit non intensiuè, sed extensiuè, & hinc Benedictus 12 in extrauagante, benedictus Deus, docet visionem, siue esse naturalem, beatitudinem animarum semper fore continuam, & non esse augendam nisi extensiuè, & hæc veritas est sequenda D. Gregorius 4. dialogo, & Bernardus in Apoc. & Aymo. in eundem librum, & Beda, & D. Anselmus, & omnes ferè Patres, etiã adest ratio efficacissima, quia defectus perfectionis in anima separata nõ est defectus perfectionis intensiuè: quoniam hæc anima non suscipit magis, & minus secundum substantiam, sed est defectus perfectionis extensiuè. Consentaneum autem est vt defectus animæ defectum operationis causet proportionaliter, extensiuus, & intensiuus extensiuum, & intensiuum, authoritas beati Augustini non est interpretanda de gloria essentiali animæ beatæ, sed de gloria accidentali, cum loquatur in comuni de beatitudi-

ne, & deinde artat se ad beatitudinem accidentale, quæ post diem iudicij est futura maior intensiuè, & extensiuè. Beatitudo verò essen. talis est futura maior, non intensiuè, sed extensiuè, quandoquidem anima beata à principio suæ beatitudinis habet quidquid vult, quoniam possidet bonum vnum, quòd in se continet omnia desiderabilia, etiam nullam molestiam, aut afflictionem patitur de aliquo. Ratio in oppositum est sophistica consequentis à magis perfecta operatione, ad magis intensam descendendo: perfectum enim est communius, quàm intensum, vt scribitur 5. Metaph. quòd perfectum est illud cui nihil deest de requisitis ad ipsum, & consequenter pœnes accessum cuiuscunq; requisiti, operatio seu res intensior dicitur non nisi pœnes augmentum intrinsecum, ex quibus omnibus patet sensus propositionis Sancti Thomæ.

Tex. 22.

Beatitudo hominis mensuratur à ternitate. Col. Sco. dif. 49. ligitur ista propositio ex loco super allegato, cui 9. 6. aduersatur: qui dicentes quòd eadem mensura mensuratur beatitudo, quæ & pœna damnatorum, quia vtraq; dicitur eterna, iuxta illud Ite maledicti in ignem æternum, sed illa pœna non est eterna, aliqua æternitate distincta ab eò vel tempore perpetuo, sic etiam, & beatitudo, nõ ergo mensuratur æternitate: & sic falsa redditur propositio, sed errat hæc opinio asserens vitam æternam, ita dici sicuti, & ignis æternus, quia vita æterna, quæ est ipsa beatitudo dicitur eterna non solum quia non habet finem, quomodo pœna damnatorum dicitur æterna, sed etiam quantum ad remotionem omnis mutationis non solum in actu quem etiam includit, sed etiam in potentia, quia sancti ex hoc quòd Deo adhærebunt consequentur stabilitatem ex diuino manere, vt. s. transmutari non possint, quòd Deus habet ex natura propria ratione cuius dicitur æternus: infernalis ignis dicitur æternus propter interminabilitatem rãtum, sed in pœnis damnatorum est transmutatio iuxta illud ad nihilum calorem transibant ab aquis niuium, & hinc est, quòd in inferno non est vera æternitas, sed potius tempus vt habetur in Psal. erit tempus eorum in facula. lege D. Thom. in 4. sent. dist. 49. q. 1. art. 2. & Caiet. p. p. q. 10. art. 4.

Scot. dif. 49. q. 4. & sequaces.

Beatitudo creaturæ rationalis non consistit essentialiter in aliquo actu voluntatis. Scribitur hæc propositio ex p. 2. q. 3. art. 4. cuius oppositum multi Theologi docent, quia si nullus actus voluntatis esset essentialiter beatitudo, tunc Deus posset separare omne gaudium, & delectationem à beatitudine, & sic aliquis posset esse beatus, & non gauderet nec complaceret sibi in illa, quòd videtur absurdum magnam. Verum quia beatitudo essentialiter cum non includat intrinsece omnẽ perfectionem beatitudinis virtualiter, & causaliter, non est inconueniens apud nos, quòd prædicta opinio, pro absurdo arbitrat, esset vtique absurdum si propositio loqueretur de beatitudine complectente omnem perfectionem hominis siue secundum intellectum, & voluntatem, & corpus, de qua tamen non loquitur propositio, adde etiam, quòd voluntas, & intellectus sic connectuntur in obiecto circa Deum, quòd vnum eorum sine altero esse non potest, & si separarentur tunc homo nõ esse beatus simpliciter, sed quòd

ad aliquid in quantum haberet principalem actum beatitudinis. per actum. n. voluntatis non fit consequutio vltimi finis, & ideo in actu voluntatis non potest consistere essentialiter beatitudo. lege God. 2. Quolib. q. 10. & Henr. Quolib. 10. q. 10. & Duran. in 4. dist. 49.

Beatitudo hominis consistit essentialiter in actu intellectus. Ponitur ista propositio 3. contr. gent. cap. 26. cui impugnantem precedentem propositionem non consentiunt, quia beatitudo consistit in actu nobilissimo potetia nobilissima perfecta per nobilissimum habitum, & circa nobilissimum obiectum: talis est actus voluntatis, qui est liber, habitus eius est caritas, obiectum est summum bonum, actus intellectus non est liber, habitus quoque eius est scientia, & obiectum est verum, quae omnia sunt ignobiliora supra dictis: igitur propositio falsa. Sed rei veritas est, quod intellectus intelligendo habet rem intellectam in se, voluntas amando exit ad amatum, & nobilior est caeteris paribus habere aliquid, quam tendere in illud, ideo operatio intellectus est nobilior operatione voluntatis, tum etiam quia est abstractior, beatitudo quoque non ponitur in actu libero, sed necessario, cum sit respectus vltimi finis, lumen etiam gloriae in patria, quod ponitur in intellectu est nobilior caritate. Verum etiam est nobilior bono, cum sit eo abstractius, licet idem sit bonum, & verum materialiter, propterea aequalis nobilitatis possent esse, & licet Seraphin, qui dicitur amor sit nobilior secundum quid, ipso Cherubin qui dicitur scientia, tamen simpliciter Cherubin est nobilior Seraphin, qui si minus cognoscit, minus diligit. vide Ferrar. 3. contr. gent. cap. 26.

Beatitudo in communi ab omnibus appetitur non autem in particulari. Scribitur ista propositio prima secundae q. 5. art. 8. cui se opponunt aliqui dicentes istam propositionem implicare contradictionem, quod omnes appetant beatitudinem apprehensam in vniuersali, & non in particulari, quia beatitudo in vniuersali apprehensa appetitur necessario, propter hoc, quod in ea est omnis ratio boni, & nulla ratio mali, nec defectus boni, cum autem in beatitudine in particulari apprehensa plenius inueniatur ratio omnis boni, quam in beatitudine vniuersali, sequitur quod tunc finem, seu beatitudinem in particulari apprehensam omnes necessario appetent. Sed hi hallucinati sunt non animaduertentes voluntatem non solum appetere beatitudinem in vniuersali apprehensam, quia in ea est ratio omnis boni, & defectus omnis mali secundum rem, sed quia illud importat per propriam rationem ex qua habet quod sit per se obiectum voluntatis nullum autem particularem bonum ex propria ratione hoc importat, nec quaecumque beatitudo in particulari apprehensa, & secundum propriam rationem, prout praescindit a communi ratione beatitudinis, ideo nullum tale est per se obiectum voluntatis, sed quasi per accidens, nec necessario mouet voluntatem apprehensam sub propria ratione, ut accidit communi ratione beatitudinis, sicut visibile, ut sic est per se obiectum visus non tamen visibile, vnde licet diuina visio sit ipsa beatitudo non tamen sequitur, quod quicumque appetit beatitudinem appetat diuinam visionem, quia beatitudo, ut sic importat per se obiectum voluntatis, non autem ipsa

Scot. in 4. dist. 49.

diuina visio, sicut aliquis appetit dulce qui non appetit mel. vide D. Tho. in 4. sent. dist. 49. q. 1. artic. 3. Beati vident in verbo orationes vocales, & mentales eis directas. Colligitur ista ex 4. sent. dist. 45. q. 3. quidam tamen impugnant eam quia beati non possunt orationes illas cognoscere cognitione naturali vel beatifica, nec reuelata: igitur nullo pacto agnoscunt. Sed falsum est, quod cognitione beata non cognoscant, quia illa cognitione non solum vident diuinam essentiam, sed etiam quicquid ad eos pertinet, ad quos maxime spectant orationes eis directae, & praecipue cum hoc spectet ad perfectionem beatitudinis, & ad gloriam eorum, ut praebent auxiliu ad salutem indigentibus, vnde Greg. ait, animae sanctae videndo claritatem Dei nihil foris est, quod ignorent. vide Petru de Palude 4. sent. dist. 45.

Beatus videndo Deum necessario quo ad specificationem & exercitium actus diligit ipsum. Colligitur ista Theologalis propositio 3. contr. gent. cap. 62. quam nullo pacto quidam audire volunt, quia vna potentia non habet nisi vnum modum agendi, nam si haberet plures iam non esset vna, sed voluntas est vna simplex potentia, cuius modus est agere libere, & contingenter: ergo respectu cuiuscunque agit, & amat contingenter, & libere, & non necessario, & sic propositio falsa est. Sed isti ut cooperiant errorem suum non verecundantur assumere maiorem falsam, siquidem intellectus possibilis est vnica potentia, & tamen respectu aliquorum obiectorum se habet necessario, & immobiliter, ut cum assentit primis principijs, respectu autem conclassonum se habet contingenter, quibus non necessario assentit, & voluntas diuina necessario vult suam bonitatem creaturas autem libere, contingenter enim & necessitas non variant potentiam, quia non in funt ei absolute, sed in ordine ad obiecta, vnde cum non possint simul stare, quod intellectus videat diuinam essentiam, & voluntas eam respuat, nec est in potestate voluntatis creatura suspendere actum a diuina essentia clare visa. ideo necessario eam diligit quoad specificationem, & exercitium actus. lege D. Thom. 4. sent. dist. 48. q. 1. art. 3. & Capr. in primo dist. 1. q. 3. contra quartam conclusionem.

Bonitas in omni re propria creata differt ab eo cuius est. Scribitur ista propositio de ver. quaest. 22. art. 5. cuius oppositum aliqui sustinent, quia sicut quaelibet res est ens per suam essentiam ita est bona per suam essentiam. Et valde errant isti tales in non penetrando quid sit esse tale per essentiam, quia est illud, quod habet totam plenitudinem perfectionis ex se, quo pacto solus Deus dicitur bonus per essentiam, quia habet omnimodam perfectionem ex se independentem, creaturae dicuntur bonae per participationem, quia habeat vnaqueque illarum talem, & talem particularem rationem perfectionis vnde si inueniretur gratia exempli homo Platonius, diceretur homo per essentiam, quia haberet omnem perfectionem plenissimam ipsius hominis, fortes vero esset homo per participationem, & non per essentiam: falsam ergo est ad hunc sensum, quod quaelibet res sit ens per essentiam cum tantum Deus sit suum esse, & sua essentia, & bonitas, propterea nemo bonus nisi Deus, vide D. Th. 1. cor. gen. c. 39. & Boet. lib. de hebdom. & Capr. 1. sent. dist. 3. q. 3. Bonitas

Lib. Mor. lium.

Scot. 1. sen. dist. 1. q. 4.

Aur. 1. sent. dist. 3.

Bonitas & veritas rei creatae distinguuntur realiter. sumitur haec propositio ex quaest. 1. de ver. ar. 1. contrarium huius aliqui docent, quia veritas & bonitas insunt omni rei, & omni rationi: igitur nec re nec ratione distinguuntur. Nisi dicamus quod veritas est duplex altera proprie dicta quae est solus respectus ad aequationem seu forma intellectus subtili respectu terminatus ad rem, & haec est in ipso intellectu, bonitas formaliter est in re ipsa 6. Metaphy. idcirco realiter distinguuntur. altera veritas dicitur improprie, & est ipsa entitas rei subsistans illi respectui ad aequationem, & de hac currit adducta, hinc Anselmus ponit quod res dicitur vera a veritate quae est in intellectu, ut cibus dicitur sanus a sanitate quae est in animali, aliquando res dicitur vera a veritate quae est ipsa entitas rei tanquam a forma inherente, ut cibus dicitur suus a qualitate sanus a qua dicitur sanus, vide D. Tho. p. p. q. 17. quasi per totam & primo sent. dist. 8. q. 1. ar. secundo.

Boni ratio dicit respectum. Colligitur ista propositio de ver. q. 2. ar. 6. cui aduersantur aliqui dicentes, nullus respectus dicit perfectionem simpliciter, sed bonum dicit perfectionem simpliciter ut ait Anselmus Monol. cap. 5. ergo bonum non dicit respectum. Sed concluderent si ratio boni purum respectum diceret, & nullum significaret absolutum quod non est in proposito, cum sit de numero relationum secundum dici, quae primo sunt imposita ad significandum absolutum, secundario vero respectum ut sensus & scientia ad differentiam relationum secundum esse, quae primo significant respectum secundario absolutum, ut dominus & pater, vide p. p. q. 5. ar. 6. & art. 4. vbi ponitur definitio boni quod est illud quod omnia appetunt, hic & Capr. primo sent. dist. 3. q. 3. contr. tertiam, & secundo sent. distinct. 34. q. 1. cont. primam.

Bonum importat respectum ad appetitum. Scribitur ista propositio p. p. q. 5. ar. 1. sed falsam iudicant nonnulli, quia ratio boni est prior appetibilitate, sicut ratio coloris est prior visibilitate, & sic bonum est appetibile, est in secundo modo dicendi per se non primo, vnde non potest dicere respectum. Et verum est quod si appetibilitas capiatur formaliter, est passio boni, & est propositio in secundo modo dicendi per se bonum est appetibile: sed si capiatur fundamentaliter, tunc bonum dicitur habere rationem appetibilis intrinsece, & est propositio in primo modo dicendi per se bonum est appetibile, quia propria ratio boni est fundamentum & causa propria appetibilitatis sicut color visibilitatis, vnde sicut verum exprimit conuenientiam entis ad intellectum, ita bonum dicit conuenientiam entis ad appetitum, propterea dicitur quod bonum implicat respectum ad appetitum, vide de ver. q. 1. art. 1. & Capr. in secundo ent. distinct. 24. q. 1.

Bonum conuertitur cum ente nec est inferius aut superius ad ens. Habetur ista propositio. p. p. q. 5. art. 3. oppositum huius docent aliqui volentes quod si bonum & ens conuerterentur essentialiter tunc bonum & ens penitus essent synonyma quod patet quia res & ens extra animam essentialiter conuertuntur ideo omnis realitas est entitas & omnis entitas est realitas adaequati nec differunt aliqua ratione reali, sed sunt penitus synonyma, ita esset de ente & bono quod est absurdum dicere. Sed hoc quod

Aureol. 1. dist. 3.

2. 8.

de ver.

Quid de Carm. 1. sc. dist. 3.

Antist. 2. dist. 34.

Dur. 2. sen. dist. 33.

isti asserunt non est verum, quia ratio boni praeter rationem entis realis includit aliquid non reale, de quo nullo modo praedicatur ens reale, licet concomitetur omne ens reale, scilicet respectum rationis quod omni enti reali adest scilicet appetibilitas, & ideo non sunt synonyma, ens quoque & res distinguuntur saltem quantum ad id a quo nomen imponitur, ens enim sumitur ab esse & res ab essentia, vtrunque tamen quantum ad id cui nomen imponitur significatur id quod est propterea non distinguuntur realiter etiam esse & essentia distinguuntur realiter in omni ente creato. lege D. Th. de ver. quaest. 2. 1. ar. 2. & Capr. vbi supra.

Cantus congruenter, & salubriter assumuntur ad diuinas laudes. Hanc propositionem San. Tho. secunda secundae q. 9. 1. ar. primo & secundo, quam multi haeretici reprehendere conantur praesertim Vuclef comparas cantum, & vocem elatam, & Sacerdotes canentes Sacerdotibus Bagal, sic etiam, & trinitarij anabatistae vilipendunt oes cantus & melodias, & organa, caeteraque instrumenta musicalia ut patet in duobus libris, quos nuper ediderunt in vngaria. In quibus scribunt se reieciisse cantum cum oibus tubis & instrumentis musicis, sic etiam auctores centuriarum Centuria 9. passim vocant cantum nostrum Bagalissimum, quia Sacerdotes Bagal

orabant clamando & ideo fuerunt reprehensi, ut scribitur 3. Regum, & primo Regum laudatur Anna quae orabat Deum in silentio sine voce. Anna autem est typus Ecclesiae nostrae vnde Apostolus ad Colossenses, & ad Ephes. scribit loquentes vobis metipsis in Psalmis & Hymnis & canticis spiritualibus cantantes & psallentes in cordibus vestris & c. sic etiam omnes ferè patres dicunt, quod spiritualiter, & corde debemus Deo canere, sed non voce, ut patet ex Beato Cypriano sermone sexto de oratione Dominica vbi dicitur, Deus non vocis, sed cordis auditor est. Nec est admonendus clamoribus qui cogitationes cordis videt. Sic etiam Beatus Chrysostomus Hom. 19 in Matth. ait non gestibus corporis, nec clamoribus vocis, sed bona intentione voluntatis & orationum vota Deo fundamus. Sed in his omnibus multa falsa, & mendacia committunt, & miscet, cum hic modus canendi in Ecclesia sit antiquissimus, vnde dicebat labijs exultationis laudabit os meum & hortabatur omnes laudate Deum in sono tubae in psalterio, & citara, in timpano, & choro, & in organo & in cimbalis bene sonantibus, & iubilationis, & angeli cecinerunt angelicum Hymnum in Natiuitate Domini. vnde manifeste habet vsus canendi in Ecclesia esse antiquissimus. de quo habemus exempla Prophetarum Apostolorum Angelorum & ipsius Christi: de Prophetis habemus Exodi. Moyses enim publice cantauit canticum, & deinde Maria eius soror cum catu Mulierum, & David Instituit publice cantores primo Paralipom. De Apostolis scribitur Luca Domino ingrediente Hierusalem discipuli & turba canebant magnis vocibus o sanna, quod factum defendit dominus ab accusatione iudeorum, & in actis Apostolorum scribitur quod paulus & silas canendo laudabant Deum & Concilium Toletanum quartum, dicit Angelos cantasse nato domino. habemus etiam exemplum omnium Ecclesiarum orientalium in quibus cantatur psalmi die ac nocte. In Ecclesia Romana etiam iunxit

Cap. 6.

Cap. 18.

Cap. 1.

Cap. 3.

Cap. 5.

Cap. 15.

Ca. 5. & 15. Cap. 19.

Cap. 16.

Can. 12.

fit Damasus Papa in Ecclesia vt in nocte, & die ca-
Can. 12. neretur Psalmi. In Ecclesia Gallicana etiā Conciliū
Can. 132. Agatenſe præcipit ſingulis diebus cantari. In Eccle-
 ſia Germana hoc idem iubet Cōcilium Aquis gra-
 nenſe, & monet vt cantores inter cātandum ædifi-
 cationem populi quærant. Dyonifius lib. Eccleſia-
 ſticæ Hierarchiæ docet & in funere cōſueuiſſe cā-
 tari Pſalmos in Eccleſia, multo magis in alijs feſti-
 uitatibus. Iuſtinus Martyr docet Chriſtianos dece-
 re cātum: Baſilius Epistoſta 63. dicit ſe imitari or-
 dinem cantandi in Eccleſia, & tanquam optimum
Cap. 1. ritum ſequi. Auguſtinus. 9. confeſſionum introdu-
 cit cantum in Eccleſiam ſuam ſicut Beatus Ambro-
 ſius inſtituit in Eccleſia Mediolanenſi. non ergo
 oportet amplius laborare in hac materia, ſed re-
 præhēdendi ſunt iſti nouiter mundū reformantes
 qui nouum modum pſallendi inducunt in Eccle-
 ſijs ſuis, & ad motiua ipſorum dicitur quod facer-
 dotes Baal repræhēduntur in ſcripturis non ex eo
 quod clamabant, ſed ex hoc quod dicebant Deum
 ipſos non poſſe audire niſi voce magna clamarent
 quia cum clamor ex ſe ſit ſignū amoris, & affectus
 interni qui Deo maxime placet, ppter ea nō repræ-
 henditur, ſed repræhenditur illa falſa opinio, quā
 habebant. Hinc videtur quod Cananea clamauit
 ad dominū & fuit exaudita, vt ſcribitur apud Mat-
 thæum, & cæci clamauerunt, & placuerunt domino, &
Cap. 107. etiam habetur apud Mattheū, & ipſemet Saluator
Cap. 15. cū clamore valido emiſit ſpiritum, & narrauit Euā-
 gelia Mattheus & Apoſt. ad Hebr. & in actis Apo-
Cap. 20. ſtolorum legimus Stephanū voce magna clamaf-
Cap. 27. ſe, & dixiſſe nē ſtatues illis hoc peccatum. Ad illud
Cap. 5. aliud, quod adducitur de Anna dicimus non eſſe
Cap. 7. ad proſitum, quia ipſa orabat priuata oratione,
Cap. 14. & non publica, de qua modo intendimus. Apoſto-
 lus quoque non dicit ſolo corde eſſe cantandum,
 & pſallendum, ſed includit etiam, & vocem. In pri-
Cap. 8. mæ ad Corin. ait pſallam ſpiritu, pſallam mente, i.
 corporea voce, & corde: quod etiam ad Ephēſios
 indicat aſſerens, docentes, & commoentes vos me-
 tipſos, quod fieri non poteſt niſi alta voce. Ad id
 quod adducitur de Beato Cipriano & Chriſoſto-
 mo dicimus eos loqui de priuata oratione, vel re-
 præhendere Sacerdotes Baal tenētes illum errorē
 quod Deus non exaudit mentaliter orantes, ſed tā-
 tum accidit illis qui vociferant, & clamant: repræ-
 hendunt etiam patres illos, qui cantāt in Eccleſia
 more Theatrico, nō propter deuotionem excitā-
 dam, ſed propter oſtēntationem. vel delectationem
 prouocandam, vnde Hieronymus in epistoſta ad
Cap. 5. Ephēſios dicit, audiant hoc adoleſcētuli, audiant
 hi quibus in Eccleſia eſt pſallendi officiū, Deo non
 voce, ſed corde cantandum, nec in tragēdiarū mo-
 dum guttur, & fauces medicamine liniendæ ſunt.
 vt in Eccleſia Theatralis moduli audiuntur, &
 cantica, quia ſic cantantes in Eccleſia præſertim
 quafdam vanas cantilenas, & amorofas non excu-
 ſantur à grauiſſimo peccato, & forte mortali ſacri-
 legio, præſertim ſi ex propria intentione immiſcēt
 mundana, quia cum faciant iniuriam rebus ſac-
 cris vtendo in diuino cultu vt re quadā ſacra pec-
 cant vt dixi ſpecie peccati ſacri egij: de qua re vide
 Chriſoſtomum Homelia xviij. in Matth. Hom. xiiij.
 & Thomam valdeſem tomo 3. de ſacrativbi nar-
 rat multos abusus huius rei, primus eſt multitudo

instrumentorum musicalium, ait enim ſufficere tā-
 tum organum, cætera vero instrumenta reiſci ab
 Eccleſia: ſecundus eſt eorum, qui cātica laſciua ad-
 miſcent cantui Eccleſiaſtico: vltimus eſt qñ can-
 tores adeo attēdunt canticis vt nullo modo atten-
 dant, nec ad verba, nec ad ſignificationem, nec ad
 Deum. lege Rabanum de modo canendi in Eccle-
 ſijs. &c.
 Bonum habet rationem cauſæ finalis &c. ſcribitur
 iſta proſitio prima primæ q. 5. arti. 4. quam
 impugnant aliqui aſſerentes bonum dici nedū de
 fine, ſed de ordinatis ad finem, ſed de cauſa vrgen-
 te formali & materiali: non ergo proſitio aſſum-
 pta eſt ſumenda tanquam diſinitio boni: ſed tales
 non perceperunt q̄ licet bonum non prædicetur
 primo & per ſe de fine & de his quæ ſunt ad finem
 tamen principaliter dicitur de fine, ſecundario ve-
 ro de alijs quæ habent ordinem ad finem, cum bo-
 num non dicatur vniuoce de honeſto vtili, & dele-
 ctabili ſed analogice, quia non quodlibet illorum
 æque principaliter terminat motum appetitus nec
 æqualiter, ſed vnus dicitur finis ſimpliciter alter fi-
 nis ſecundum quid propterea dixit Ariſt. q̄ illud
 cuius cauſa eſt ſicut finis, & bonum aliorum, vide
 cont. gent. cap. 4. & lib. 3. cap. 16. & in ſequentibus,
 & Capr. primo ſent. diſt. 3. q. 3.
 Character eſt forma abſoluta de ſecunda ſpecie
 qualitatis. Colligitur iſta proſitio ex 3. p. q. 63.
 art. primo cui aduerſantur aliqui dicētes characte-
 rem eſſe ſignum communionis fidei, & ordinatio-
 nis datum à hierarcha: ſignum autem dicit reſpe-
 ctum, & non abſolutum: falſa ergo eſt proſitio
 Et nos dicimus ad hoc q̄ illa diſinitio non eſt qd-
 ditatiua, & eſſentialis, quia ſignum ibi non ponitur
 tanquam genus, nec tanquam ſubiectum caracte-
 ris, cū ſit deſcriptio per poſteriora, & accidentalia
 reſpectiua cōſequentia, abſolutam eſſentiam chara-
 cteris: & ſic etiam intelligēda eſt diſinitio chara-
 cteris tradita à Concilio Tridentino quod eſt ſi-
 gnū quoddam ſpirituale & indebile in anima, ſcili-
 cet baptizati, vnde character non eſt purè reſpectus
 nec cōpoſitus ex reſpectu & abſoluto, ſed eſt abſo-
 lutum ſub reſpectu, & ideo dupliciter diſſiniri po-
 teſt quo ad abſolutum, & quo ad reſpectiuum. lege
 D. Tho. in 4. ſent. diſtinct. 4. q. 1. art. 1. & Capreol.
 ibid. quæſt.
 Character eſt poteſtas ſpiritualis actiua reſpectu
 miniſtrorū. Colligitur ex 3. p. hæc proſitio. q. 63.
 artic. 2. cuius oppoſitum tenet Dur. quia non po-
 teſt eſſe principiū ſpiritualis operationis corrupto
 principio vitali, ſed gratia eſt principium vitale ſpi-
 rituale & poteſt corrumpi per peccatum, & ſic cor-
 rumpitur etiam & character ſi eſſet potentia, quod
 non eſt dicendū: propterea melius eſt aſſerere eſſe
 relationem rationis, & non potentiam actiuā, quæ
 opinio ſtare non poteſt, quia cum miniſtri ipſi de-
 putentur ad tradēdū populo chriſtiano diuina mi-
 ſteria neceſſe eſt, vt habeant quandam potentiam
 ſpiritualē actiuam per quam diſtinguantur à nō
 tradētibus: hæc autem talis potentia eſt character
 ordinis, ratio autem concludit quando principiū
 operandi habet neceſſariam connexionem cū prin-
 cipio eſſendi, ſicut potentia animæ cum eſſentia
 eius, non autem vbi inter illa principia non eſt talis
 neceſſaria connexio, ſicut inter gratiam & fidem,
 & ſpem

& ſpem quod contingit potiffime quando princi-
 pium eſſendi in aliqua natura vel vita non eſt prin-
 cipium eſſendi ſi ſimpliciter ſed principium bene eſ-
 ſendi, vel bene ſe habendi in aliqua natura, princi-
 pium vero operandi ordinatur ad operandum ſim-
 pliciter & non ad bene operandū, ſic autem eſt de
 gratia reſpectu characteris: vide Petrū de Palude in
 quarto ſent. diſtinct. 4. & q. 10 modo male Dur. po-
 nit characterem eſſe relationem rationis contra
 Concilium Tridentinum.
 Character eſt ſubiectiue in potentia animæ &
 non immediate in eſſentia. Prodit hæc proſitio
 ex tertia. p. q. 63. art. 4. Oppoſitum tamen huius ali-
 qui docent. Quoniam diſpoſitio ad formam nun-
 quam poni debet in poſteriori ſuſceptiuo formæ,
 ſed character eſt diſpoſitio ad gratiam, & gratia
 eſt in eſſentia animæ: ergo character poni non de-
 bet in aliquo ſuſceptiuo poſteriori quàm eſſentia
 animæ ſicuti eſt potentia cum ſit eius accidens. Ve-
 rum hæc opinio omni ex parte falſa redditur. Nā
 per characterem chriſtiani inſignitur anima ad ſu-
 ſcipiendum vel tradēdum alijs quæ ſunt diuini cul-
 tus, quippe qui in actibus conſiſtit, actus vero pro-
 grediuntur a potentijs immediate. Ideo character
 in potētia & nequaquam in eſſentia ſubiectiuatur
 & opinionem ſequendo aſſerētem characterem &
 ornatam diſpoſitionem eſſe ad gratiam, falſam
 reputamus proſitionem inquam illam nempe
 aſſerentē in poſteriori ſuſceptiuo haud quaquam
 eſſe, quia actus liberi arbitrij in adulto & diſplici-
 tia peccati ac ſenſualitatis dolor & multarum ani-
 mæ potentiæ actus ſunt ad inſuſionem gratiæ
 diſpoſitio quæ tamen ponitur in animæ eſſentia,
 quæ quidem ordine naturæ omnes præcedit potē-
 tias, & complexio corporis diſpoſitio eſt ad animā
 ad eiusque potentias & ſic erit de characterē. Vide
 D. Thomam de ver. q. 27. art. 6.
 Character in potentia eſt intellectiua. Elicitur
 proſitio hæc ex 3. p. q. 63. art. 4. cui tamen aliqui
 aduerſantur dicentes quod ſi datur character iſte
 cum nil aliud quā relatio rationis ſit, poni debet
 in executiua potentia per quam miniſter materiā
 vel formam applicat ſacramenti ad ſuſcipiētem &
 ſic in manibus, vel ore, ſeu lingua proferēte eſſe de-
 bet: Quia iſte character hominē haud perficit quō
 ad cognoscere vel appetere ſed quo ad operari, dū
 taxat, igitur in parte executiua organica eſſe debet
 & minime in cognoscitiua. verum iſti non animad-
 uerterūt characterē homini attribui ratione ima-
 ginis, quæ principaliter eſt in intellectiua parte
 ideo in ea parte ſubiectiuari debet: falſū igitur eſt
 characterem rationis ens eſſe, ſed cum ſit inſtrumē-
 tum agendi vel patiendi reſpectu ſacramentorum,
 ideo in potentia agente regulante & dirigente in-
 dando & ſuſcipiendo ſacramenta ponitur & non
 in aliqua parte organica, ſicut ſcientia practica nō
 eſt in aliqua corporali parte hominis at impoten-
 tia quæ eſt intellectus regulans & dirigens, ita cha-
 racter eſt in intellectu qui illuſtratus per fidem di-
 rigit intentionem ad conferendum & ſuſcipiendū
 hoc vel illud ſacramētum. vide Petrum de palude
 ſent. 4. diſtinct. 4.
 Character Sacerdotalis & poteſtas eccleſiæ ſeu
 clauis idē ſunt. Habetur hæc proſitio ex 4. ſent.
 diſt. 19. q. 1. diſt. 18. q. 1. art. 1. enim uerō oppoſitum huius do-

cent aliqui cum illę poteſtates diſtinctę ſint, quarū
 altera ſine reliqua eſſe poteſt: At character ſacerdo-
 talis qui conſiciendi corpus Chriſti eſt poteſtas &
 poteſt ſine ea poteſtate eſſe quæ in clauibus com-
 præhēditur: Quā prima tradita fuit in cēna apoſto-
 lis quando conſiciendi Euchariſtiam poteſtatem
 ſuſceperunt per illa nimirum verba. Hoc facite in
 meam commemorationem: poteſtis clauium autem
 data fuit poſt reſurrectionem dicēte domino
 Quorū remiſeritis, &c. ſic falſa proſitio hæc cō-
 peritur, verum enim verō allucinatur ita dicentes
 ea inquam ratione, quoniam poteſtas in cēna eis
 tradita haud altera eſt ab illa quā poſt reſurre-
 ctionem acceperunt, ſed vna & eadem quæ primo
 fuit apoſtoliſ elargita in ordine ad primum & prin-
 cipalem actum conſiciendi videlicet corpus Chri-
 ſti verum, deinde fuit data quo ad actum ſecundā-
 rium nempe ſoluēdi & ligandi ſuper corpus Chri-
 ſti miſticum: non ergo diuerſa ſunt poteſtates ſed
 vna & eadem diuerſos reſpiciens actus, quemad-
 modum vno & eodem inſtrumēto poteſt faber ad
 diuerſos effectus diuerſisque temporibus operari
 vide Diuum Thomam in 4. ſent. diſt. 24. q. 2. art. 3.
 Charitas ſuperadditur volūtati vt Deum ſuper
 omnia diligat. Colligitur iſta proſitio ex ſecun-
 da ſecundæ. q. 23. art. 2. cui opponunt ſe aliqui di-
 centes Auguſtinum velle lib. de natura & gratia ho-
 minem poſſe diligere Deum ſuper omnia naturali-
 ter. Quia ſi diligeret ſibi æqualiter vel minus ſe pec-
 caret: non ergo requiritur voluntati ſuperaddita
 charitas vt Deum ſuper omnia diligat. verū in hūc
 modū opinantes non conſiderarūt quod aliter di-
 ligat Deum ſuper omnia naturali dilectione & ali-
 ter dilectione gratuita vel charitatiua quia dile-
 ctione naturali res quælibet ſupra ſe Deum diligit
 & ſuper omnia, quatenus in eo naturale bonum
 omnis creaturæ conſiſtit, ſed diligere Deum ſupra
 ſe & ſuper omnia dilectione gratuita & meritoria
 ſine charitate eſſe nequit: & hoc pacto intelligitur
 proſitio. an homo ſecundum præſentem ſtatum
 poſſit hoc præceptum adimplere, aliās videbitur,
 quia diligere Deum ſuper omnia ſimpliciter quod
 nullum malum culpæ compatitur, videtur quod in
 patria duntaxat hoc obſeruetur, diligere Deum ſu-
 per omnia ſcilicet in ipſum referibilia poterit ho-
 mo in præſenti ſtatu obſeruare, vt patet in homine
 habente charitatem, hoc modo diligit Deum & ta-
 men mendacium officioſum dicit Vide Diuum
 Thomam. 3. ſent. diſt. 33. q. 1. art. 1. & 2. 2. q. 25. ar. 1.
 & prima ſecundæ. q. 109. art. 3.
 Charitatis obiectum Deus eſt, in quantum bea-
 tificatiuus, vel beatitudinis obiectum. Scribitur
 hæc proſitio à Diuo Thoma. 2. 2. q. 23. art. 4. ad
 quam Scotus obijciens ſic ſuam fingit ſententiam
 nimirum Deum haud quaquam eſſe obiectum cha-
 ritatis ea ſub rōne qua beatificatus naturæ eſt ra-
 tionalis. Sed re vera deceptus eſt Scotus non ani-
 maduertens quod formalis ratio charitatis bifa-
 riā ſumi poteſt, vno modo ex parte rei quam prin-
 cipaliter diligit charitas & in quam principaliter
 tendit actus eius, & iſto modo ratio obiecti chari-
 tatis ſummum eſt bonum vel bonum diuine beati-
 tudinis. Alio modo ex parte potentie volitiuę Deū
 diligentis, & hoc modo formalis ratio obiecti chari-
 tatis eſt principium beatitudinis naturæ ratio-
 nalis

117.

Guidi Car.

mel. 1. ſent.

diſt. 3.

117.

117.

117.

117.

117.

117.

117.

117.

117.

117.

117.

117.

117.

117.

117.

117.

117.

117.

117.

117.

117.

117.

117.

117.

117.

117.

117.

117.

117.

Ioānis .2

Aur. 1. ſeu diſt. 17.

117.

117.

nalis vel ratio beatificatis ex quibus solutione au-
funito argumentorum eius, vt videre poteris apud
Capr. 3. sen. dist. 27. q. vnica contra secundam con-
clusionem.

Charitas non habet, vt ex ea equaliter omnes di-
ligantur proximi.

Hanc posuit sententiā diuus Thomas. 22. q. 27.
art. 6. contra quam venit, Durandus suaq; est sen-
tentia nempē, quod omnibus creaturis ratione suf-
fultis ad quas est charitas, equalē gratiæ, & gloriæ
bonū vt optemus oportet. In qua inquā positione
rum in modum peccatum committit, quia chari-
tas vult diuinam seruari iustitiam: secundum quā
meliores perfectius beatitudine participāt, immo
charitatem habentibus optare equalia bona, qui-
bus Deus optat inæqualia secundum diuinam,
prædestinationem, esset discordare à diuina vo-
luntate, & velle contra omnem ordinem charita-
tis, & iustitiæ, essetq; nefanda præsumptio, & blas-
phemia: ob hoc eius argumenta, si vis soluta videas
apud Capreolum 3. sent. dist. 27. & q. vnica contra
septimam conclusionem.

Cælum veraciter, & proprie materiā habet, quæ
est pars corporis cælestis, ita quod cælum ip-
sum est proprie constans ex materia, & forma. Ete-
nim hæc præpositio colligitur p. p. q. 6. 6. Art. 2. Ad-
uersus quam arguentes insurgunt Durandus, Au-
reolus Goffredus cauillantes cælum ipsum ex mate-
ria, & forma haud esse compositum: in quo philoso-
phari non rectè videntur, quia cælum ipsum mate-
ria pura cum non sit, nec pura forma, nam moueri
tunc motu locali non posset, sequitur quod ex ma-
teria, & forma verè secundum veram philosophiā,
sit compositum: proinde vide omnium istorum ar-
gumenta esse soluta, à Capreolo 2. sent. dist. 12. q. 1.
contra p. conclusionem.

Cælestia corpora sunt, ad quæ veluti in causam
inferiorum corporum omnes reducuntur motus,
conuenientes corpori, vt corpus est, prodit hæc præ-
positio ex prima parte D. Thomæ q. 15. art. 3. & 2.
sent. dist. 15. q. p. art. 2. Cui se murum opponit Du-
randus probās cæli motum, vel ipsum cælum in in-
feriora hæc virtute intelligentiæ mouentis nō age-
re, quia motus localis non potest esse ratio agendi
ipsius intelligentiæ. Veruntameu positio hæc falsa
conuincitur, etenim multifariam agendi ratio di-
citur, & reperitur: primo forma substantialis alicuius,
secundo naturalis potentia actiua quæcunque
sit illa, Tertio qualitates aliquæ siue habitus sint, si-
ue dispositiones, quarto virtus influxa, quinto quæ-
titas, quæ etiam aliquid confert ad agendū, quia
aliter agit magnus ignis, aliove modo paruus, sex-
to habitus respectiue, puta distantia, & propor-
tio agentis ad passum. Quibus quàm facillime ru-
unt argumenta Durandi, vt apud Capr. habes 2.
sent. dist. 14. q. p. contra p. conclusionem.

Cæli cessante motu in his inferioribus plantarū,
aut animalium nec vita, nec motus remanere pote-
rit: aut generatio ipsa: elicitur propositio hæc ex di-
uo Thoma de potentia Dei q. 5. art. 8. quam aduer-
sus obicem parat Henricus quoli. 11. q. 15. & susti-
net, quod cessante cæli motu multa inferius admo-
ueri possunt: articulusque condénatus sit dicere
quod motu cæli cessante ignis non posset combu-
rere stuppam, quia tempore Iosue cæli motus cessa-

uit, & tamen tunc temporis cælo quiescente multa
transmutationes naturales, & non miraculosa fa-
cta sunt, & Aquinas ait quod cælo quiescente rota
figuli posset moueri. Verum hic non perpendit D.
Thomam loqui de potentia naturali physicorum
corporum ad suos naturales motus; sciebat nimi-
rum D. Thomas, quod si quispiam diceret cessante
cæli motu ignem non posse comburere stuppam,
per diuinam potentiam, esset error, vt inōnulli phi-
losophorum assererent, nempe quod Deus nouos
effectus naturales sine cæli motu inferius produ-
cere non posset. Et per consequens nec facere, quod
ignis combureret stuppam, & sic etiā aquinas loquitur
de potentia diuina. hinc soluntur argumenta
sua vt est videre apud Capr. 2. sent. dist. 14. q. p. con-
tra 2. conclusionem.

Cæli motu cessante, & deficiente tollitur corrup-
tionis causa in elemētis, quæ est per super excedē-
tiam caloris. Scribit propositionem hanc D. Tho.
de potentia Dei q. 5. art. 9. in responsione ad vlti-
mum. Cui obicit Scotus probans quod cessante
cæli motu inferiora agentia ad huc possunt hic in-
ferius agere, in qua positione putauit D. Th. impu-
gnare, & deceptus est, quando quidem D. Th. intel-
ligit quod corruptio elementorum, & mutationes
naturales cessabunt vtique deficiente cæli motu,
non autem motus intentionales, vel spirituales, vn-
de cum motus cordis in homine causetur ex natu-
ra animæ rationalis, quæ à motu cæli non depēdet:
Ideo motus ille non cessabit motu cæli cessante, &
quia motus naturales inferiorum corporum de-
pendent ex motibus cælestium corporum, & cau-
santur ab eis, necesse est, vt cessante causa effectus
recedat. Possunt nihilominus aliqui motus fieri in
corporibus inferioribus ex aliquibus alijs causis
puta ab ipsa hominis voluntate, & eadem ratione a
dæmone vel Angelo, quæ profectō non intellexit
Scotus. Quibus etiam sua soluit argumenta Capr.
in 4. sent. dist. 44. q. 4. contra primam conclusionē.

Corpora cælestia generationem videlicet, & cor-
ruptionem in istis inferioribus causant, quatenus
eorum motus causa est omnium mutationum in-
feriorum. Habet propositionem hanc D. Thomas
2. sent. dist. 15. q. 1. art. 2. contra quam arguit Du-
randus probans motum cæli non esse necessarium
ad actionem inferiorum, nisi pro quanto est neces-
sarius ad nouitatem, vel ad alternationem actionū.
Quæ positio licet verum dicat quod ad hoc requi-
ritur, sed non præcise, propterea nullius sunt sua ar-
gumenta momenti, vt potes videre apud Capr. 2.
sent. dist. 14. q. p. contra p. conclusionem.

Circuncisio, quæ erat Sacramentum in veteri le-
ge, & aliæ ceremoniæ legales cessarunt quo ad vim
obligandi, & quo ad vtilitatem eorum in aduentu
Christi. Elicitur ista propositio ex D. Tho. 4. sent.
dist. 1. q. art. 5. quæstiuicula 2. aduersus ipsam ta-
men arguit Scotus probans circuncisionem æque
obligasse post mortem Christi ante tamen promul-
gationem Euangelij sicuti ante mortem Christi, in
qua positione Scotus deficit plurimum, quando-
quidem misterium redemptionis humanæ in Chri-
sti passione expletum fuit, quo tempore Dominus
dixit consummatum est; & ideo tunc totaliter lega-
lia cessare debuerunt, quasi consummata eorum ve-
ritate, in cuius signum eodem tempore velum tem-
pli

Motus spi-
ritualis.

Scotus.

pli legitur esse scissum. hinc ante passionem Chri-
sti Christo prædicante, & miracula faciente curre-
bant simul lex, & Euangelium, quia iam misterium
Christi erat inchoatum, sed nondum consummatū.
Propter hoc mandauit Dominus leproso suam an-
te passionem, vt legales obseruaret cærimonias,
propterea de facili soluntur argumenta Scoti cō-
tra istam veritatem, vt poteris videre apud Capr. 4.
sent. dist. p. q. 3. contra p. conclusionem.

Cognoscendi principium quodammodo est vni-
uersale secundum quod accipitur cum intentione
vniuersalitatis, hanc docet D. Th. parte p. q. 85. art.
2. & plurimis alijs in locis, aduersus quā non veren-
tur arguere præcipue Durandus volens primum co-
gnitum ab intellectu non esse vniuersale, sed singu-
lare. Quæ sententia expresse contra Arist. insurgit
asserentem ex vniuersalibus ad singularia esse pro-
cedendum, quoniam cognitione confusa actuali
excludendo distinctam actualem semper cognosci
mus primo terminos primorum principiorum, illi
autem termini sunt vniuersalia quædam, vt ens, to-
tum, & pars. Igitur non singulare erit primum co-
gnitum, sed vniuersale magis. Hinc argumenta sua
apud Capreolum reperies absoluta. 2. sent. dist. 3.
q. 2. contra octauam conclusionem. 3. loco.

Conceptam fuisse Beatam Virginem in peccato
originali, & scripturæ, & rationi consentaneum ap-
paret. Hanc habet sententiā D. Thomas suæ do-
ctrinæ plurimis in locis præsertim 3. sent. dist. 3.
q. p. art. p. & 3. p. q. 27. art. 2. contra quam nihilomi-
nus totus cætus minoritarum oppugnat. Quæ in
re vulgo potius quàm Doctrinæ sanctorum patrū
adhæret potissimum Augustini exponentis illud.
ego autem cum mihi molesti essent in dæbar cili-
cio, aut inquam Augustinus Maria ex Adam mor-
tua est propter peccatum, Adam mortuus est pro-
pter peccatum. Caro Domini ex Maria mortua est
propter delenda peccata: propterea Ambrosius
quoque super beati immaculati, & omnes fere pa-
tres id asserunt, vt clare est videre apud Caie. in pro-
prio tractatu de cōceptione Beatæ virginis, si enim
verum est, quod existens in Adam secundum semi-
nalem rationem contrahit peccatū originale, quod
etiam Apostolus asserit in quo omnes peccauerūt,
à qua vniuersitate solus Christus excipitur, qui in
Adam non fuit secundum seminalem rationem,
quod cum etiam asserat opinio Diui Thomæ, ideo
amplectendum. Scio tamen in hoc obseruandam
esse regulam Concilij Tridentini asserentis. Decla-
rat tamen hæc sancta Synodus non esse suæ inten-
tionis compræhendere in hoc decreto vbi de pec-
cato originali agit, Beatā, & immaculatam Vir-
ginem Mariam Dei genitricem, sed obseruandas es-
se constitutiones sçl. record. Sixti Papæ 4. sub pe-
nis in eius constitutionibus contentis, quas inno-
uat. Argumenta tamen omnia, quæ fieri solent cō-
tra opinionem D. Tho. soluta extāt apud Capr. 3.
sent. dist. 3. q. vnica, & Caietanum, & turræ chrema-
ta in proprijs tractatibus. autem Bartholomæum
Spine, & apud Med. 3. p.

Concretum, puta hoc nomen Deus, & quodlibet
aliud concretum substantiale significat distin-
cte quidditatem, vel essentiam, indistincte autem
supposita illius naturæ. Scribitur hæc propositio
ab Angelico Doctore p. sent. dist. 4. q. p. art. 2. quā

oppugnat Aureolus, substinens concreta non solū
significare distinte, & in actu naturam, vel formā,
quæ dicitur qualitas nominis, vt si hoc nomen sciē-
tia significaret scientem, vel è contra, hæc proposi-
tio esset vera scientia est sciens, & sciens est sua sciē-
tia, quod nullus dicit, & sic patet quod concretum
non significat solam formam principaliter. Verum
allucinatus est Aur. in sua hac positione, quando-
quidem sciens, licet significet scientiam, non tamē
supponit pro ea, & ideo non potest de illo prædica-
ri, sicut nec homo prædicatur de humanitate licet
eam significet, nam ad veritatem prædicationis nō
sufficit veritas significationis ex parte formæ signi-
ficatæ, nisi cum hic modus significandi esset omni-
no idem, quod hic non ita accipitur, quia licet al-
bum, & albedo idem significant, tamen album co-
pulat subiectum, significat enim albedinem in cō-
cretionem ad illud, & subiectū dicit in recto, & ideo
supponit pro illo, & non pro albedine, albedo autē
significat eandem formam sine tali cōcretionem, sed
per modum substantiæ, & ideo album non prædi-
catur de albedine, nec e contra. hinc soluntur ar-
gumenta Aur. vt est videre apud Capr. dist. 4. q.
p. artic. p.

Aureolus.

Albedo ad
significat.

Confessio facta sine contritione non valet, quō
ad peccati remissionem, ad culpam videlicet, & pe-
nam, siquidem talis confessio recedente fictione
incipit esse fructifera confitenti, & taliter confes-
sus non tenetur prius factam confessionē iterare.
Elicitur hæc ex diuo Thoma 4. sent. dist. 17. q. 3.
art. 4. aduersus ea arguunt Dur. & Goffredus, sub-
stinentes confessionem fictē factam non valere re-
cedente fictione, sed teneri peccatorem ad iteran-
dum confessionem. Veruntamen hi plurimum de-
lirant, quoniam confessio est actus virtutis, & pars
sacramenti secundum, quod est actus virtutis, est
actus meritorius proprie, & sic confessio non valet
sine charitate, quæ est principium merēdi, sed qua-
tenus est pars sacramenti, sic ordinat confitentem
ad sacerdotem, quippe qui habens clauēs Ecclesiæ
per confessionem confitentis conscientiam cogno-
scit, & secundum hoc confessio potest etiam esse
in eo, qui non est contritus, quia potest peccata sua
sacerdoti aperire, & clauibus Ecclesiæ se subijcere,
& quanuis tunc non percipiat absolutionis fructū
recedente nihilominus fictione percipere incipiet,
sicuti in alijs etiam Sacramentis, unde non tenetur
confessionem reassumere, qui fictus accedit, quan-
quam teneatur postea suam fictionem confiteri.
Propterea quàm facillime aduersariorum diluan-
tur argumenta, vt apud Capr. Reperies 4. sent. di-
stin. 17. q. 2. art. 3.

Goffredus.

Confessio debet sic esse integra, vt homo vni-
omnia peccata, quæ ad memoriam venerint, confi-
teatur. Ponit hanc propositionem D. Th. 4. sent. di-
stin. 17. q. 3. art. 4. in solutione secundæ quæstionis
cui contra facit Durandus, & plerique alij ipsum
sectantes, intenduntque necessarium non esse om-
nia peccata vni, & eidem confiteri, quoniam sicut
confessio determinatum sibi ascribit ministrum,
ita videtur debitam habere materiam, quæ est il-
lud per quod manifestantur peccata, sed confitens
manifestare potest suorum partem peccatorū per
vnum signum verbo inquam, & partem per aliud
scripto videlicet, ergo potest partem peccatorum
vni

Henr.

Dur. vni manifestare ministro, & partem alteri. Verum isti in errore sunt manifesto, etenim non est simile de materia purificatione, deque ministrorum, quibus fit confessio ab hisque absolutio. Nam quemadmodum per cordis contritionem fit Deo necessario integra confessio, sic, ea quae oris est integre alicui ministro fiat necesse est. Sed signum per quod confitens confessario sua aperit peccata non esse tantum vnum, nam hoc impossibile reputatus quidam enim sunt muti, & ea propter verba peccata nequeunt confiteri, restat quod tales confiteri per scriptum valeant signa, vel autus, eo potius quoniam materia confessionis non est vna, secundum speciem, vt in baptismo aqua, sed est vna vnitate analogiae, quae inter signa est in hunc modum, quod semper principalis de possibilibus, sed in penitentia requiritur per se actus penitentis scilicet, quod manifestet peccata sua sacerdoti, & quia Deus non requirit a nobis nisi quae possumus, ideo sufficit peccatorem sua sacerdoti peccata pro palare per precipuum signum sibi possibile, quauis vnus semper nequaquam sit rationis. Ex his caetera argumenta ruunt, vt apud Capr. coperies 4. sent. dist. 18. art. 3.

Confessor de voluntate confitentis potest reuelare peccatum sibi confessum. Dimanat haec propositio ex clara Diui Thomae doctrina 9. sent. dist. 21. quaest. 3. art. 2. Quam audet impugnare Duran. & aliorum quam plurimi proteruentes confessorem etiam ad voluntatem confitentis haud posse reuelare peccatum sibi confessum, quia non minus caelare debet, quod audiuit in confessione, quam si vidisset occultum, sed tunc non posset licentiarie, ad illud manifestandum: Nam sicuti non potest praebere mihi licentiam, vt eum interimam, ita vt infamiae crimen in eum obijciam. Verum decipiuntur hi sic dicentes, quando quidem licet minor rationis adducta sit vera, eo casu quo non liceret illi prodere se ipsum, nec minus per alium, sed vbi agitur ad eius bonum puta, quod illi diceret, qui posset prodesse vel absoluendo, vel consulendo, vbi nominata persona hoc idem melius faceret, tunc secus esset, & quia licentia loquendi de aliquo in confessione habito facit vt confessor illud sciat, vt homo, & non vt index, fitq; vt homo loquatur de aliquo sufficiat illud habere, vt homo. Itaque ad hanc solutionem recurras pro alijs diluendis rationibus, vel argumentis, quibus oppositum probare quis poterit ut apud Capr. 4. dist. 21. quaest. 2. contra quartam conclusionem.

Consensus proprie est applicatio appetitiui motus ad determinationem consilij, & quia consilium non est nisi de his, quae sunt ad finem, ita & consensus de his erit, quae sunt ad finem. Scribitur haec propositio a D. Thoma. p. secunda. quaest. 15. art. 3. aduersus quam arguit Aureolus sublinens consensus ad determinationem consilij motus appetitiui non dicere applicationem. In qua positione longe errat Aureolus, quia consensus nominat applicationem motus appetitiui ad aliquid praexistens in potestate applicantis, in ordine autem agibilium primo quidem oportet sumere apprehensionem finis, deinde consilium de his, quae sunt ad finem. Appetitus autem in vltimum finem tendit naturaliter, vnde applicatio appetitiui motus in finem apprehensum non habet rationem consensus, sed sim-

plicis voluntatis, de his autem, quae sunt post vicium in quantum sunt ad finem sub consilio cadunt, & sic potest esse de his consensus in quantum motus appetitus applicatur ad id, quod ex consilio iudicatum est. motus autem appetitiuus in finem non applicatur consilio sed magis consilium ipsi, quia consilium praesupponit appetitum finis, sed appetitus eorum, quae sunt ad finem praesupponit determinationem consilij & ideo applicatio appetitiui motus ad determinationem consilij est proprie consensus. Ex his solues motiua Aur. vt apud Capr. 1. sent. dist. 1. quaest. 2. contra 6. conclusionem habes.

Conseruatio passiva relationem dicit dependere a Deum cum respectu ad essentiam creaturae. Haec conclusio est de mente D. Thomae prima parte quaest. 14. art. 1. contra quam arguit Scotus probando conseruationem ipsam passiuam non esse quid realiter distinctum a creatura conseruata: sed profecto allucinatus est Scotus hoc in loco cum eade sit ratio de conseruatione, & creatione, creatio autem potest accipi actiue, & passiue, actiue enim significat essentiam diuinam cum quadam relatione quo intellecta, & sic est quid increatum, accepta vero passiuue est quaedam relatio significata per modum mutationis ratione nouitatis, vel inceptions importatae, haec autem relatio creatura quaedam est, accepto communiter nomine creaturae pro omni eo, quod est a Deo, nec oportet in infinitum ire, quia relatio creationis non refertur ad Deum alia ratione reali, sed se ipsa, vt dicit Auic. Si vero nomen creaturae stricte magis accipiamus pro eo dumtaxat, quod subsistit, quod ue proprie fit, & creatur sicut proprie habet esse, tunc praedicta relatio non est quid creatum, sed concreatum, quia si ens non est ens proprie loquendo, sed inharens. hinc dilues, qua facillime Scoti rationes, vt apud Capr. 2. sent. dist. 1. quaest. 9. 2. contra 1. conclusionem.

Conseruari non potest aliqua creatura in esse sine Deo conseruante. Sententia est D. Thomae de potentia Dei q. 5. art. 1. Aduersus quam occurbat Error Aur. Aur. asseuerans non omnia a Deo conseruari, quoniam nullum conseruatum ab aliquo potest corrumpi per aliquod agens nisi illud agens vincat actionem conseruantis. actio ienim conseruantis tenet rem in esse, actio vero corruptentis ad non esse re ducit, sed agētia naturalia deducunt ad non esse ea, quae non sunt immediate a Deo: ergo si Deus conseruet oia oportet quod agēs naturale vicat actionem Dei adeo, quod Deus vinci se permittat, vel quod ad actionem agentis naturalis Deus semper dimittat conseruare: quodlibet istorum videtur inconueniens, & valde, quare videtur, quod Deus non conseruet ea, quae per agens naturale corrumpi possunt, quae opinio est omnino fugienda, quia licet conseruatio actiua Dei teneat rem in esse, & corruptiuum deducat ad non esse, non tamen sequitur, quod Deus vincatur ab agente naturali corruptiuo, quia agēs naturale non ageret ad corruptionem conseruati a Deo, quod ante corruptionem nisi moueretur ad sic agendum, & corrumpendum adeo, sed agenti naturali sic corruptenti Deus coagit ad corrumpendum, sicut coagebat suo generanti ad generandum, modo enim coagit isti, modo illi, modo conseruat, modo corrumpit mediante actiua naturali. vide Capreol. 2. sentent. distinct. 1. quaestione. 2. contra

contra quintam conclusionem.

Conscientia proprie loquendo nominat actum & non potentiam nec habitum, & pertinet ad intellectum, & non ad voluntatem formaliter. Hanc docet D. Thomas de ver. quaest. 17. art. 1. sed contra arguit Dur. probans non pertinere tantum ad intellectum, sed etiam ad voluntatem, quia si conscientia pertinet ad intellectum, tunc qui haberet de operandis maiorem scientiam, haberet, & maiorem conscientiam. quod non est verum, qua ratione hic vir deceptus est, quia vtique ille qui habet maiorem notitiam de agibilibus praesentibus, praeteritis, & futuris tam in vniuersali, quam in particulari, tam actu quam habitu, tam quo ad notitiam actuam an sint, quam quo ad notitiam an recti sint quod talis habeat maiorem conscientiam, conceditur. Si autem intelligatur, quod ille qui habet maiorem notitiam de talibus in vniuersali, vel in habitu solum habeat maiorem conscientiam, est falsum, hinc est, quod Basilius nominat conscientiam naturale iudicarium, & Damas. dicit, quod est lux intellectus nostri. lege Capr. 2. sent. dist. 39. quaest. 1. contra secundam conclusionem.

Conscientia est actus quod patet ex ratione nominis, quia conscientia dicitur cum alio scientia, applicatio scientiae ad aliquid fit per aliquem actum. Hanc tenet D. Thomas. p. p. quaest. 79. ar. 13. contra quod arguit Dur. tenens conscientiam non importare actum sed potius habitum: in qua opinione Duran. videtur certe delirare potius quam aliquid boni dicere; quia omnis habitus vel est naturalis, vel infusus, vel acquisitus. Sed conscientia non est habitus naturalis, quia talis habitus est idē apud omnes, non aut omnes habent eandem conscientiam: nec iterum est habitus infusus quia talis habitus semper est rectus, conscientia autem quandoque non est recta: neque est habitus acquisitus, quia sic in pueris non esset conscientia nec in homine antequam per multos actus habitum acquisiisset, vnde patet deliramentum Durandi. vide Capre. 2. dist. 39. quaest. 1. contra secundam conclusionem.

Conscientia recta ligat, & obligat simpliciter, & per se: conscientia vero erronea obligat solum secundum quid, & per accidens: hanc ponit Doctor Angelicus de ver. quaest. 17. art. 4 cuius oppositum sustinet Dur. volens conscientiam erroneam non obligare dato quod liget, & quod in aliquo casu facies contra conscientiam erroneam non peccet, nec faciens secundum eam peccet, sicut conscientia haeretici verbi gratia dicat, quod iurare in omni casu est illicitum, tamen in isto casu faciens contra conscientiam non peccat, quia non facit contra Deum & non aduertit hic Dur. quod in primo membro licet non peccet contra Deum in genere operis, peccat tamen ex ratione apprehensa, quia in per se malis conscientia erronea ligat, & hoc in quantum agit contra conscientiam, in secundo vero membro peccat, quia facit contra Deum non reddendo ei iuramentum. de quibus omnibus lege S. Tho. in Epist. ad Rom. cap. 14. & Capreolum 2. sentent. distinct. 39. quaest. 1. contra tertiam conclusionem.

Contingens futurum consideratum prout est in sua actuali existentia est necessarium. Scribit haec S. Tho. primo contra Gent. Cap. 68. contra quam arguit Gregorius Ariminensis: probans, quod co-

tingens in quantum est actu, nullam habet necessitatem in qua positione allucinatur. Gregorius, quia D. Thomas non vult illud, quod est quando est esse necessarium absolute, sed necessarium necessitate immutabilitatis sic, quod eo facto quo aliquid ponitur in a, instanti non potest desinere esse in a instanti quando durat, a instans, nec mutare de existente, a in non existens, a, vide Capr. primo sentent. dist. 38. art. 2. contra quartam conclusionem.

Contingentiae radix est diuina voluntas, & prima radix contingentiae in creaturis secundum rem & secundum rationem est diuinus intellectus, & diuina scientia. Habet hanc doct inam D. Thomas 1. p. quaest. 19. art. 8. & de verit. quaest. 23. art. 5. & 24. art. 2 aduersus quam arguit Aureolus probans contingentiam effectuum non oriri sicut ex prima radice ex diuino intellectu, & ex diuina voluntate, & scientia. Quae quidem opinio falsa est, quandoquidem licet in Deo nulla sit contingentia, sed mera necessitas, tamen actus diuinae voluntatis contingentis habitudines habet ad obiecta secundaria, solum enim necessariam habet habitudinem respectu principalis voliti suae bonitatis videlicet, sed respectu aliorum non habet necessarium ordinem absolute, sed suppositione, supposito enim, quod Deus aliquid velit, vel voluerit, impossibile est eum non voluisse, vel non velle, eo quod eius voluntas est immutabilis, quae etiam necessitas vocatur immutabilitatis lege Capr. p. 5. dist. 38. quaest. 1. art. 1. Caiet. Contra secundam, & tertiam conclusionem, & Caiet. 1. p. vbi supra, & quaest. 14. art. 13. & fratrem Dominicum Bannes Mondruionensem.

Contingenter nullus effectus a prima causa euenit hoc modo, quod possit eius ordinem exire. Docet hanc d. Tho. 1. p. quaest. 19. art. 6. contra tamen hanc veritatem arguunt Scotus Aureolus Gregorius, & Adam: probantes effectus in comparatione ad primam causam esse contingentes, & non habere necessitatem, & sic imponunt D. Tho. quod voluerit contingentia non habere ortum, nisi a causis secundis, & non a prima. Verum tamen ij falso hoc in D. Thomam reijciunt, cum nunquam somnauerit asserere effectum aliquem necessariē fieri, & prouenire a prima causa, & contingenter a causa secunda, quemadmodum isti falso confingunt vbi que locorum D. Tho. asserente, ac sentiente res creatas a Deo liberē processisse sine vlla necessitate, nisi suppositionis, vel consequentiae, & quod contingentiae rerum ortum habeant a diuina voluntate, ac sine quacunque causa secunda diuina voluntas posset producere aliqua contingentia. vnde nullius roboris sunt rationes aduersariorum, & de facili solubiles, vt soluit Capreol. p. 5. dist. 38. art. 1. contra 4. conclusionem, & Caietanum. 1. p. vbi supra.

Contrarias formas tripliciter possunt dici esse in subiecto vno modo in potentia tantum, & sic sunt simul, quia vna potentia est contrariorum, alio modo prout sunt in actu imperfecto, vt cum sunt in fieri, & sic etiam simul esse possunt, vt patet cum aliquis de albaturo, tunc enim toto dealbationis tempore albedo est vt inferi, nigredo vero vt in corrupti. Tertio modo, ut in actu perfecto, quando iam albedo est in termino dealbationis, & sic impossibile est duas formas contrarias in eodem esse subiecto.

Deus non requirit impossibilia

rei virtutis quae est.

Error Sco.

Error Aur.

Opin. Aur. fugienda.

Quis haec conscientiam maiorem

Delirium Dur.

Gregor. Arimin.

Aureolus.

Caiet.

Adam.

Incretio doctoris Angelici.

Occham.

Hanc distinctionem sic dispositam recenset d. Thomas de veritate q. 8. art. 14. quam labefactari conatur Greg. de Arimino Adam, Occham probantes contraria in eodem consistere subiecto in quocumque gradu perhibetur impossibile, qui quidem contra sensum sententiam in hac parte proferunt, quia videmus formas elementorum manere in mixto elementorum non actu, sed virtute: nam manent siquidem qualitates proprie elementorum, sed remissae in quibus virtus est elementarium formarum & huiusmodi questionis qualitas est propria dispositio ad formam substantialem corporis missi: hinc soluuntur eorum argumenta, vt apud Capr. videre poteris primo sent. dist. 17. quaest. 3. art. 1. contra 2. B conclusionem.

Scotus.

Contraria ad inuicem actiua, & passiva cuiusmodi sunt calor, & frigus possunt simul esse in gradibus remissis. Quam sententiam opinamur esse D. Thomae 1. p. quaest. 76. art. 4. ad quartum. Aduersus quam seiscarnis insurgens Scotus probare nititur contraria in eodem coalescere subiecto in gradu completo videlicet, & quieto possibile reputari, quippe quae opinio refecanda prorsus a philosophia, vt pote Aristoteli, & veritati contraria, si enim contraria ponantur simul in eodem subiecto, quoad esse completum dicerentur contraria de eodem, quod est contra communem animi conceptionem philosophorum omnium non valentium opinari in simul duo contradictoria actualiter, quia tunc aliquis haberet contrarias opiniones in actu completo: forma namque imperfecta non denominat subiectum simpliciter. Ex his multa dissolues argumenta, tum Scoti tum etiam, quae adducit Cathon, vt apud Capr. primo sent. dist. 17. quaest. 2. art. 1. contra 2. conclusionem.

10. Metaph. tex. 23

Cathon.

Corpus nullum agit nisi per motum. Colligitur propositio hac 2. contra gentiles cap. 20. & 1. parte quaest. 3. art. 1. & 2. sent. dist. 2. quaest. 2. art. 3. contra Dur. arguit Durand. arbitrans non omne corpus agere per motum, sed aliquod posse agere quiescens. Quae opinio omnino est irrationalis, quia cum agens, & patiens, & similiter faciens, & factum simul esse oporteat, simul autem, sunt quae sunt in eodem loco, vt author est philosophus 5. physic. locum vero non acquirit corpus nisi per motum, & nullum corpus nisi in tempore mouetur. Itaque quicquid fit per actionem corporis successiue fit: ex his Capreol. eius soluit argumenta 2. sent. dist. 14. quaest. 1. contra primam conclusionem.

Text. 22.

Aureol.

Creatio actiue sumpta significat diuinam essentiam cum quadam cointellecta relatione, & sic est quid increatum. Docet hoc D. Thom. de potentia Dei quaest. 3. in responsione ad 2. Verum id impugnat Aureolus uolens creationem actiuam nequaquam esse diuinam essentiam, aut diuinum velle, sed actionem esse transeuntem subiectiue in creatura existentem. Quae opinio est falsissima, quandoquidem actio Dei haud aliud est, quam eius velle, & intelligere, nec aliqua eius actio exterior ponenda est, qua ipse dicatur formaliter agens, nisi dicatur respectus ipsius ad creaturam, vel respectus creaturae ad ipsum, vnde licet creatio actiua sit Deus, vel diuinum velle, & quod diuinum velle sit eternum, non tamen sequitur, quod eternaliter Deus vel diuinum velle sit, aut fuerit creatio, sed est falla

cia figurae dictionis, quia mutatur quid in aliquid cum creatio alicuius creaturae diuinam dicat essentiam respectiue, & non absolute. Ex his soluuntur argumenta tum Aureol. tum Gregorij, vt est videre apud Capreol. 2. sentent. dist. 1. quaest. 2. contra primam conclusionem.

Creatio passiue sumpta est accidens in creatura scilicet relatio creaturae ad Deum cum nouitate essendi, quae quidem nouitas non est aliud, quam relatio rationis ad non esse procedens. Haec etiam veritas sumi potest ex loco superius allegato, & ex prima parte quaest. 45. art. 3. & 2. sent. dist. 1. quaest. 1. art. 2. istam veritatem tamen impugnant Greg. de arimino, & Scotus sustinentes creationem passiuam non esse relationem aut aliquid realiter distinctum a creatura: in qua opinione allucinatur hi doctores, quoniam creatio passiuam, qua creatur aliquid puta Antichristus est creatura quaedam large & communiter sumendo nomen creaturae pro omni videlicet, quod aliud est a Deo, & sic ipsa creatur vel se ipsa potius concreatur, & non per aliud formaliter, nec est simile de Antichristo, quia ipse est proprie creatura, & proprie creatur. Ex his Capr. aduersariorum soluit argumenta, videasque ipsum vbi supra contra primam conclusionem 2. loco.

Gregor.

Creatio actiua, & conseruatio quibus Deus creauit, & conseruat res sunt eadem actio, ratione tamen distinguuntur. Scribit hanc propositionem D. Thomas de potentia quaest. 5. art. 1. ad 2. & 1. p. quaest. 104. art. 1. ad quartum. Huius oppositum sentiebat Aur: probans creationem actiuam, & conseruationem esse actiones realiter distinctas. Decipitur tamen iste quia creatio, & conseruatio actiue non dicunt diuersas actiones, aut operationes in recto cum nihil aliud sint, quam diuina essentia, sed quia differunt ratione sic, quod conseruatio importat oppositum eius quod praesertit creatio in obliquo, & e contra: quo circa eadem diuina actio quae in primo instanti creaturae, vel respectu effectus incipientis habet rationem creationis in quo libet instanti post primum vel respectu effectus antiqui, & post incaptionem suam permanentis habet rationem conseruationis, & non creationis: quia creatio importat in suo effectu essendi inchoationem. Conseruatio vero continuationem infert essendi, & sic Capr. soluit argumenta. Aur. 2. sent. dist. 1. quaest. 2. contra 3. conclusionem.

Aureol.

Creari dicitur produci de non esse ad esse, vnde cum dicitur aliquid ex nihilo esse, remanet ordo affirmatus ad nihil, sed aliquid habet ordinem ad nihil dupliciter ordinem temporis videlicet, & naturae, temporis eod, quod prius fuit non ens, & postea ens, hoc nulli aeterno conuenit: naturae ordinem quoad aliquid habet esse ab alio dependens. Haec omnia D. Thom. scribit primo sent. dist. 5. quaest. 2. art. secundo. Sed Duran. & Gregor. Ariminenfis ea sic oppugnant, sustinent enim creaturam non prius natura esse non ens, quam ens, quia quod inest alicui ex se, vel ex natura sua, naturam non destruit sed supponit vel ponit. Non ens autem vel nihil naturam destruit, ergo impossibile est, quod aliqua res ex natura sua sit non ens, aut nihil. Quia in re non animaduertit Durandus, quod aliquid in esse alicui ex se potest tripliciter intelligi, primo modo conuenit ei primo modo dicendi per se, vt pote

vt pote de ratione illius, vt rationale homini, secundum A Caetanum 3. parte vbi supra. Christus non habet nisi vnicam filiationem realem. Sic scribit Diuus Thomas 3. par. q. 35. artic. 5. & 3. sent. dist. 8. q. 1. art. 5. & quolib. 9. art. 4. Huius oppositum tenet Scotus, Aureo. & Duran. probantes in Christo esse duas reales filiationes, sed allucinatur hi Theologi quandoquidem subiectum filiationis non est natura, aut pars naturae, sed solum persona, vel hypostasis. In Christo autem non est persona nisi aeterna, propterea in Christo non est aliqua filiatio nisi quae est in persona aeterna, omnis autem relatio quae ex tempore dicitur de Deo non ponit in ipso Deo aeterno aliquid secundum rem, sed secundum rationem tantum, & ideo relatio, qua Christus refertur ad matrem non potest esse realis, sed secundum rationem tantum licet quo ad causas filiationis, quae sunt natiuitates nempe aeterna, & temporalis possimus ponere duas relationes secundum dualitatem natiuitatum, tamen quo ad subiectum filiationis, quod non potest esse nisi suppositum aeternum non est in Christo, nisi vna realis filiatio. Ex his soluuntur rationes aduersariorum, vt est videre apud Capreolum distinctione septima, quaest. 1. & Caietanum 3. par. vbi supra.

Caietanum 3. parte vbi supra.

Duran.

Creaturarum aliquam rationalem factam, vel factibilem impeccabilem esse per naturam est impossibile. Registrat hoc D. Thomas p. p. q. 63. art. 1. contra quam sententiam arguunt Duran. & Aur. sustinentes creaturam aliquam per naturam impeccabilem fieri, in qua assertionem longe immo toto celo errant, quoniam omne agens huius actionis principia deficere, vel impediri possunt, potest causare actionem mancam, & defectuosam, & peccatum. Sed omnis creatura rationalis sibi, & suae naturae derelicta est similiter, quia potest habere actum respectu vniuersalis boni, ergo potest deficere, & suis in actibus impediri, quibus bonum appetit, nec vllum trahunt robur contrarium fingentes, quia esse impeccabile per naturam non arguit infinitam perfectionem; Nam si esset aliqua creatura rationalis impeccabilis per naturam hoc non continget nisi, quia non haberet superiorem regulam, a qua dirigi deberet, & si sic, ipsa esset Deus, & infinitae perfectionis. Ex quibus ad solutiones recurritur rationum oppositum probantium, vt est videre apud Capreolum secundo sentent. dist. 23. q. 1. articu. 3.

Christi humanitas adoranda est adoratione laetitia, sed tamen ipsa non est ratio talis adorationis. Hanc ponit D. Tho. 3. par. quaest. 25. art. 2. & tertio sentent. dist. 9. quaest. 1. articu. 2. quaest. 1. & 3. par. quaest. 25. art. 1. cui se opponit Scotus probans Christum adorandum esse adoratione laetitia, ratione humanitatis a Deo quod humanitas sit ratio talis adorationis. Veruntamen allucinatur Scotus, quia nihil est ratio, vel causa adorationis laetitia, nisi primum principium, vel essentia primi principij, sed humanitas non est primum principium, nec essentia primi principij, vt primum principium est. Igitur ipsa non est ratio adorationis laetitia. Quo fit vt nullius sint roboris, quas adducit Scotus rationes, vt est videre apud Capreolum tertio sentent. dist. 9. quaest. vnica, contra primam conclusionem. & 3. par. vbi supra.

Scotus.

Christus non habet duo esse substantialia actualis existentia. Docet hanc D. Tho. 3. par. q. 17. art. 2. & 3. sentent. dist. 6. q. 2. art. 2. oppositum tamen sentiant Scotus, & Aur. Ioannes de Neapoli, & aliorum plerique, confinguntque in Christo esse aliud existentiae esse ab esse aeterno, sed hi profecto decipiuntur, nam cum sint duae in Christo naturae, & hypostasis vna, necesse est quod ea, quae ad naturam pertinent in Christo sint duo, quae autem ad hypostesim in Christo sint tantum vnum. Esse autem pertinet ad hypostesim, & ad naturam; ad hypostesim quidem sicut ad id, quod habet esse, ad naturam autem sicut ad id, quod aliquid habet esse. Natura enim significatur per modum formae, quae dicitur ens ex eo, quod ea aliquid est sicut albedine est aliquid albu, & humanitate est aliquis homo, & quoniam esse existentiae simpliciter est esse quod debetur supposito, sicuti enti, naturae autem vel formae sicut principio, vnde eius est existere simpliciter, cuius est esse simpliciter, solius autem suppositi est esse simpliciter in actu, ergo solius suppositi est existere simpliciter, & ideo cum in Christo vnum tantum ponamus suppositum, non possumus in eo reponere, nisi vnum esse existentiae simpliciter. Quod quidem habet respectum ad naturam diuinam, & humanam, & secundum hoc illud esse dicitur diuinum, & humanum. Vnde potest dici recte quod Christus habet esse humanum, licet hoc idem esse sit idem quod diuinum, namque vnum est esse existentiae plura autem sunt esse essentiae, vide Capr. 3. sent. dist. 6. q. 1. vbi soluit argumenta aduersariorum, &

Christi imago adoranda est adoratione laetitia. Hanc habet veritatem D. Thom. 3. par. quaest. 25. articu. 3. & tertio sentent. dist. 9. quaest. 1. sed aduersus eam insurgunt Henricus, & Duran. similiter Holcot, quia laetitia est honor soli Deo debitus, sed nulla imago est Deus ergo nulli imagini debetur talis honor, & sic contradictionem implicat admittere quod laetitia est honor soli Deo debitus, & tamen debeat etiam Christi imagini. Veruntamen deficiunt, quam plurimum doctores praefati quandoquidem laetitia, licet sit honor soli Deo debitus per se, de per accidens tamen potest alteri a Deo exhiberi, per se enim exhibetur ei, in quo est causa talis honoris, per accidens autem, siue per aliud exhibetur ei in quo talis honoris causa non est, sed habet habitudinem ad ipsum, vt crux, & imago, quia idem est motus in imaginem, & in ipsam rem imaginatam. Qua declaratione praesignata, soluit Capreolus ipsorum argumenta tertio sententiarum, distinctione nona, quaest. vnica, & Caietanus 3. parte, vbi supra.

Holcot.

Christus secundum quod iste homo est Deus esse concedendum, & Christus secundum quod iste homo Aquarj Controuersia. C mo

Durand.

mo est persona etiam est concedenda. Has propo-
siones docet D.Tho. primam, 3. senten. distin. 10.
q. 1. art. 1. quæst. 2. secundam vero etiam tertio, vbi
supra quæstiuncula prima. Scotus tamen, & Duran-
docent istam propositionem esse veram Christus
secundum quod homo est Deus, si ista sit vera Chri-
stus secundum quod iste homo est Deus, utranque
tamen esse falsam, & in rei veritate deficiunt, quia
cum dicitur iste homo pronomen demonstratiuū
trahit hoc nomen homo ad suppositum, & ideo
hæc est magis vera Christus secundum quod iste
homo est Deus, quam ista Christus secundum quod
homo est Deus. Ex his soluuntur argumenta aduer-
sariorum, vt docet Capr. 3. sent. distin. 10. q. vnica,
& Caiet. 3. parte, vbi supra.

Durand.

Christus est creatura. ista propositio non est ab-
solute dicenda, sed cum determinatione, scilicet
secundum naturam humanam. Hanc perhibet Di-
uus Thom. 3. par. q. 16. art. 8. & 3. sent. dist. 11. q. 1.
art. 2. sed Scotus, & Duran. asserunt istam propo-
sitionem Christus est creatura, esse concedendam,
quia mortale, & immortale ita repugnant formaliter,
sicut creatum, & increatum, & tamen ambo pri-
ma dicuntur de Christo, ergo & ista creatum, & in-
creatum. Sed horum opinio est falsissima, quia no-
mē creaturæ nō magis se habet ad naturam, quam
ad suppositum, vel ad personam, & ideo non potest
dici simpliciter ratione naturæ præcipue cum crea-
tio respiciat esse, quod magis videtur ad personā,
quam ad naturam pertinere, & ideo mortale præ-
dicatur de Christo sine additione, quia tale prædi-
catum est proprietas partis, scilicet corporis, creari
autem est prædicatum quod ita natura est conue-
nire toti sicut parti, ideo vnum cōceditur de Chri-
sto ratione naturæ humanæ, nō autem alterum, eo
magis, quia ex verbis in ordinate prolatis incurritur
hæresis, vnde cum hæreticis, nec nomina debe-
mus habere communia, ne eorum errori fauere vi-
deamur. Arriani autem hæretici Christum dixerūt
esse creaturam, & minorem patre non solum ratio-
ne humanæ naturæ, sed etiam diuinæ, & ideo non
absolute dicendum est, quod Christus sit creatura,
vel minor patre, sed cum determinatione, scilicet
secundum naturam humanā. Ex quibus soluuntur
rationes tū Scoti, tum Dur. vt est videre apud Capr.
in 3. distin. 11. quæst. vnica, articu. 3. & Caiet. 3. par.
vbi supra.

Sco. 3. dist.
11. q. 3.

Christus incepit esse ista. propositio non est sim-
pliciter concedenda. Hanc ponit Diuus Thomas
3. par. quæst. 16. art. 9. & 3. senten. dist. 12. q. 1. art. 1.
Sed oppositum sustinet Scotus, & Duran. afirman-
tes istam esse simpliciter concedendam Christus
incepit esse, & tamen loquuntur inrationabiliter,
quia loquutio est simpliciter falsa secundum sen-
tentiam catholicæ fidei, qua ponimus in Christo
vnum suppositum, & vnam hypostasim, vnde quan-
do dicitur iste homo demonstrato. Christo desi-
gnatur suppositum æternum, cuius æternitati repu-
gnat incipere esse, & ideo hæc est falsa, hic homo
incepit esse, nec obstat quod incipere esse cōuenit
humanæ naturæ, quæ significatur per hoc nomen
homo, quia terminus in subiecto positus nō tene-
tur formaliter pro natura, sed magis materialiter
pro supposito de quo dicitur Christus heri hodie,
& ipse in secula, & in principio erat verbum. vide

Capreolū soluētem rationes horum, 3. distin. 11.
quæst. vnica, & 3. par. vbi supra, & D.Tho. Hebreo-
rum vltimo.

Christus præter animā intellectuam nullam aliā
formam substantialem habuit, nec etiam corporei-
tatis. Hæc sumitur ex Diuo Thoma p. p. q. 76. art. 6.
vbi in generali ponit in homine non esse aliam for-
mam substantialem præter animam intellectuam
dantem esse actū substantiale. Contrarium tamen
ponit Scotus probans in Christo præter animam
intellectiuam ponendam esse formam corporeita-
tis realiter ab anima distinctam, in qua positione
Scotus discordat à veritate quandoquidem omnis
forma adueniens subiecto exiſtenti in actu, & ha-
bēti esse simpliciter est accidētalis, sed anima Chri-
sti, & cuiuslibet hominis non est accidētalis: igitur
aduenit subiecto præhabenti formam corporeita-
tis, quia tunc illa daret esse simpliciter ipsi mate-
riæ, & anima rationalis esse secundum quid, sed na-
turaliter forma subsequens semper corrumpitur
præcedens. Ex his soluuntur argumenta Scoti, &
aliorum multorum tenentium partem oppositam,
vt soluit Capr. 2. sent. dist. 15. q. 1. art. 3. & Herueus
in propria quæst. de pluralitate formarū, & Caiet.
in p. p. vbi supra, & in secundo de anima.

Christi anima habuit gratiam habitualement in-
finitam. Hanc docet D.Tho. 3. par. q. 7. art. 11. & ter-
tio senten. dist. 13. q. 1. art. 2. q. 2. cuius oppositum
sustinent Aur. Dur. Adam, & Gerardus probando
gratiam animæ Christi nullo modo fuisse infinitam
in actu, sed finitam, & augmentabilem, ita quod
potuisset ea Deus facere maiorem, sed hi toto er-
rant cælo, quia licet gratia habitualis Christi fuerit
finita secundum essentiam, quia esse suum est limi-
tatum ad aliquam speciem entis, est tamen infinita
secundum rationem gratiæ, quia cum infinitis mo-
dis possit considerari perfectio alicuius quantum
ad gratiam nullus eorū defuit Christo, sed habuit
in se gratiam secundum omnem plenitudinem, &
perfectiōnem ad quam ratio huius speciei, quæ est
gratia potest se extendere, vt habetur in glossa su-
per Ioannem 3. cap. ad mensuram dat Deus spiritū
hominibus, filio vero non ad mensuram, sed sicut
totum ex se ipso genuit filium suum, ita incarnato
filio suo totum spiritum suum dedit non particu-
lariter, non per diuisionem, sed vniuersaliter, & ge-
neraliter, sic ergo gratia Christo finita fuit in ratio-
ne entis, & secundum essentiam, sed fuit infinita se-
cundum perfectiōnem rationis gratiæ. Hinc Capr.
soluit argumenta omnium istorum, 3. dist. 13. q. 1.
art. 3. & Caiet. 3. par. vbi supra.

Christi anima est formaliter sciens triplici scien-
tia creata, scilicet sciētia beatorū, sciētia viatoris
habita per infusionem, & sciētia naturaliter acqui-
sita. Hanc scribit D. Tho. 3. par. q. 9. art. 2. & 40. & 3.
sent. dist. 14. q. 1. art. 1. & art. 3. contra tamen arguit
Scotus probans in anima Christi non oportere po-
nere aliquam sciētiam naturaliter acquisitam, aliā
ab infusa, & Dur. quoque ait quod sciētia infusa,
& acquisita sunt vnius rationis, opinio tamē Scoti
est expresse contra scripturā dicentē cū esset filius
Dei didicit ex his q̄ passus est obedientiā, & glo. ait
id est expertus est, & sic ponitur in Christo sciētia
experimētalis, q̄ est sciētia acquisita, ne intellectus
agēs in Xpo esset frustratorius, differt quoq; scien-
tia

tia infusa ab acquisita primo secundum causas ef-
ficientes, quia infusa est à superiori acquisita ab in-
feriori, secundo differt propter origines, quia pri-
ma est per infusionem, secunda per acquisitionem,
tertio quoque differunt penes obiecta, quia pri-
ma est comensurata, & proportionata phantaf-
mati quod se se habet ad intellectū, vt color ad vi-
sum. Infusa autem est superecedens phantasma-
tum proportionem. Hinc Capreolus aduersario-
rum rationes dissoluit. 3. sent. distin. 14. q. 1. contra
tertiam conclusionem, & Caiet. 3. par. q. 9. artic. 4.

Christi anima per nullam scientiam scit, aut cog-
noscit, aut compræhendit omnia scibilia eaque
omnia quæ Deus cognoscit, & compræhēdit. Pro-
dit hæc propositio ex D. Thom. de veritate, q. 20.
artic. 4. & 3. par. quæst. 10. art. 2. & 3. senten. dist. 14.
quæst. 1. art. 2. quæst. 2. quā impugnat Scotus, pro-
bans animam Christi omnia in Verbo videre, quæ
Verbum videt, & errat plurimum, quia cognoscere
omnia, quæ cognoscit Verbum est compræhende-
re omnia, quæ Deus potest facere, & sic diuinam vir-
tutem compræhendere, ex consequenti diuinam
essentiā, quod est impossibile, nam licet ex compræ-
hensione omnium effectuum in se ipsis non in-
feratur compræhēsiō Verbi, tamen ex compræhen-
sione omnium possibiliū in Verbo infertur compræ-
hēsiō Verbi. Proinde D. Thom. habet pulcher
rimè. Quod anima Christi vtique nouit in Verbo
omnia proprie, hoc est, quæ quandoque in actu
sunt, erunt, aut fuerint, nouit etiam in Verbo ani-
mæ Christi, quæ sunt in potentia creaturæ. Sed ne-
quaquam quæ sunt in sola Dei potentia. Quibus
soluit Scoti argumenta Capreol. tertio sententia-
rum, distin. 14. quæst. 2. contra primam conclusio-
nem, & Caiet. 3. par. q. 10. art. 2.

Christi anima cognoscit in Verbo infinita secū-
dum quid, licet, non infinita simpliciter. Huius do-
ctrinæ est author Diuus Thomas de ver. quæst. 20.
articu. 4. & 3. par. quæst. 10. articu. 3. & tertio senten-
tiarum, dist. vbi supra, quæst. 4. contra quam Adam
plurima argumenta adducit probando, quod nec
anima Christi, nec aliqua creatura intellectualis po-
test distincte cognoscere simul infinita, ita quod di-
stincte quodlibet eorū cognoscit, sed allucinatur,
quia anima Christi, scit infinita actu quod sci-
licet videt Verbum, & infinita quæ sunt in poten-
tia creaturæ, vel infinitas creaturas futuras, & infi-
nitas intellectiones beatorum, & infinitos crucia-
tus damnatorum, quæ non sunt entia simpliciter,
sed secundum quid, & hoc loquendo de sciētia
visionis, qua cognoscit infinita secundum quid, &
finita simpliciter. ex his soluit Capreolus rationes
aduersariorum, tertio senten. dist. 14. quæst. 2. con-
tra secundam conclusionē, & Caiet. 3. par. vbi supra.

Christi anima habuit virtutem instrumentalem
ad cooperandum miraculis factis diuina virtute
tanquam principali agente. Hæc sumitur ex Diuo
Tho. 3. par. q. 19. art. 1. & q. 43. art. 2. cuius oppo-
situm sustinet Duran. qui valde allucinatur cum sit
authoritas Leonis Papæ in Epistola ad Flavianum
quod cum in Christo sint duæ naturæ vna earum
est diuinā, quæ fulget miraculis, altera humana,
quæ succumbit iniurijs, & tamen vna earum agit
cum communicatione alterius in quantum huma-
na natura est instrumentum diuinæ actionis, & actio

A humana virtutem accepit à natura diuina. Ex his
soluuntur argumenta Dur. à Capr. dist. 15. tertio sen-
ten. q. vnica contra primam conclusionem. & à Ca-
ietano 3. par. vbi supra.

Christus per suam actionem interiorem, & pas-
sionem exteriorem sufficienter, & condigne satisfecit
pro tota natura collapsa. Hoc explicat Diuus
Tho. 3. par. q. 1. art. 2. & q. 48. art. 2. & 3. sent. dist. 20.
q. 1. art. 3. contrarium sustinet Dur. probans Chri-
stum secundum quod homo non potuisse condi-
gne satisfacere pro tota natura humana, accipien-
do condignam satisfactionem secundum æquali-
tatem quantitatis ad culpam commissam, sed de-
cipitur in hoc, quia actio, & passio Christi erat
Dei, & hominis, & sic infinitæ dignitatis, & effica-
ciæ, ideo satisfactio sua habebat sufficientem effi-
caciā ad satisfaciendum pro tota natura huma-
na collapsa, dato quod multiplicarentur in infini-
tum indiuidua in humana specie, & sine quocunq;
finali termino. ex his soluit Capr. argumenta Dur.
3. dist. 18. q. vnica, & Caiet. 3. par. vbi supra.

Cupiditas, & superbia, vt sunt specialia peccata
sunt radix, & initium peccatorum omnium. Hæc
est ex D. Thom. 1. 2. q. 84. art. 1. & 2. Cuius oppositū
docet Dur. probans cupiditatem, vt est speciale pec-
catum nō esse radicem omnium malorum, seu pec-
catorum, & tamen loquitur cōtra Apostolum Pau-
lum dicentem radicem omnium malorum est cupi-
ditas, quia cum nō ab eodem oriatur virtus, & pec-
catum, peccatum enim oritur ex appetitu commu-
tabilis boni, & ideo appetitus illius boni quod iu-
uat ad consequēda omnia temporalia bona radix
peccatorū dicitur, virtus autem ex appetitu incom-
mutabilis boni, & ideo charitas, quæ est amor Dei,
ponitur radix virtutum iuxta illud in charitate ra-
dicati, & fundati. vide solutiones argumentorum
Dur. apud Capr. 2. senten. dist. 43. q. 1. contra ter-
tiam conclusionem. & apud Caiet. 1. 2. q. vbi supra.
& Barth. Medinam.

Damnatorum corpora affliguntur per ignem
infernī, non tamen alterabuntur à sua naturali qua-
litate. Hæc sumitur ex D. Thom. 4. sent. distin. 44.
q. 3. art. 1. in solutione 3. q. & 4. cōtingētes, cap. 89.
contra quam arguunt Dur. Aur. Henr. Bern. & Sco-
Henric. 84
tus probantes ignem inferni non affligere corpora Bern.
dānatorum per solam immutationem spirituale,
nec rationes hoc probantes efficaces esse dicunt,
& tamen irrationabiliter loquuntur, quia tangibile
improportionatum armoniæ, tactus approxima-
tum sensui, & corpori non omnino subiecto domi-
nio animæ natum est affligere sensum, sed ignis in-
fernī taliter se habebit ad corpora damnatorum, &
ad tactum illorum. Igitur ea affliget cessante etiam
primo motu cessabit omnis motus corporum al-
teratius à sua naturali dispositione, sed post resur-
rectionē primus motus, qui est primi mobilis cessa-
bit: ergo non poterit esse alteratio corporum. vide
Capr. soluentem argumenta istorum, & defenden-
tem rationes D. Th. 4. sent. dist. 44. cōtra 1. conclu-
sionem.

Damnatorum corpora affligentur ab igne cor-
poreo in quantum qualitas ignis propter sui excel-
lentiam cōtrariatur æqualitati complexionis, quæ
est sensui connaturalis. Hanc docet Diuus Thom.
4. senten. contra gentes, cap. 89. cōtra quam arguit
Aur. probans organa sensuum damnatorū realiter
Aquarij Controuersia. C 2 ca-

Dur. 3. dist.
20. q. 2.

Sco. 3. sent.
dist. 14. q. 2.

Adā, 3. sen.
dist. 13. q. 1.
articu. 3.

Mam.

Sco. dist. 14.
quæst. 3.

Dur. 3. dist.
18. q. 2.

Aureolus. calefieri, quia scriptura dicit, quod damnati mit- tentur in ignem, & ardebunt, sed non animaduer- tit Aureolus quod licet corpora damnatorum ve- raciter ardeant, tamen organa sensuum ad hoc vt fiat sensatio non necessario, nec de per se requirunt aliquam receptionem nisi spiritualem, & si alia con- curret, illa de per accidens se habet ad sensationem, vide Capreolum, vbi supra soluentem argumen- ta Aureoli.

Aureolus. Damnatorum poena principalis est priuatio di- uinae visionis. Hanc ponit Diuus Thomas in dispu- tatis de anima, quaest. 21. & tertio contra gentiles, cap. 141. contra arguit Aur. probans miseriam da- mnatorum principaliter consistere in displicitia de Deo aeterna quam in carentia diuinae visionis, vel afflictione poenali, sed decipitur, quia illa poena est maxima poena damnati per quam priuatur vltimo sine summo desiderato, sed priuari diuina visione, & fruitione est huiusmodi. ergo maxima poena da- nati est ipsum esse priuatum diuina visione, post hanc priuari perfectione quacunque naturalium virtutum animae ad bene agendum, De hinc autem naturalium potentiarum animae deordinatio, post hoc autem corporis nocumētum, demum vero ex- teriorum bonorum sublatio. vide Capr. soluētē rationes Aureoli, vbi supra contra tertiam con- clusionem.

Scotus. Delectatio siue fruitio, siue alius aliquis actus voluntatis nō est essentialiter beatitudo. Hanc ex- primit Diuus Tho. prima secunda, quaest. 3. art. 4. & senten. dist. 49. q. 1. art. 1. quaest. 2. & 3. contra gen- cap. 26. contra quam arguit Aureolus, & Scotus, & multi alij probantes delectationem, & fruitionem esse essentialiter beatitudinem. Et tamen irratio- nabiliter loquuntur, quia cū ad beatitudinem duo requiratur vnum quod est esse beatitudinis, aliud quod est quasi per accidens eius, scilicet delectatio ei adiuncta, quantum ad id, quod est essentialiter beatitudo impossibile est, quod consistat in actu voluntatis, quia beatitudo est consequutio vltimi D

finis, quippe quae in actu voluntatis nequit esse, quia voluntas fertur in finem absentem cum ipsum desi- derat, & praesentem cum in ipso requiescens delectatur. Desiderium finis non est consecutio finis, sed est motus ad finem. Delectatio etiam aduenit voluntati ex hoc quod finis est praesens, & propterea sunt expressa Saluatoris nostri verba. Hae est vita aeterna, vt cognoscant, &c. rationes Aureo. soluuntur a Capreolo, 1. sent. distin. 1. quaest. 1. contra sextam conclusionem.

Dur. Dæmon habet liberum arbitrium sic obstinatu in malo, quod non potest bene velle, nec peccato carere vel desinere male velle. Hanc videtur Diuus Thomas asserere, senten. 2. distin. 7. quaest. 1. arti. 2.

Dur. dist. 7. & p. p. q. 64. art. 2. Cui aduersantur Scotus, & Durā. probantes dæmones, & alios damnatos obstinatos posse habere volendi actum bonum. Sed pessime hoc docent, quoniam voluntas peccatrix extra sta- tum viae existens, peruerso fini adherens immobili- ter, nec bonum velle elicere, nec a peccato resurge- re potest. Itaque modo dæmonis est voluntas: igitur, &c. accedit etiam ad hoc quia voluntas immo- biliter adherens semel per eam electis in bono, vel in malo, si semel peruersè eligēdo peccauerit quan- tum est ex se irreuertibilis est ad bonum. At volun-

tas dæmonis pariter se habet: ergo, &c. cum etiam liberum arbitrium peccato subiectum auxilio gra- tię penitus destitutum appetituum distinctionem non recipiens, rationum persuasuarum non capax quantum est ex parte sui, nec a peccato resurgere, neque velle potest aliquid bonum, sed liberum ar- bitrium dæmonis est huiusmodi: igitur, &c. argu- mēta illorum dissoluta apud Capr. inspicies, secun- do senten. distin. 7. q. 1. contra secundam conclu- sionem. & Caiet. p. p. vbi supra. lege quoque Diuum Thomam, de veritate, q. 24. art. 10.

Dur. Dæmones obstinati, & alij damnati necessario necessitate immutabilitatis, videntur velle malum. Hanc habet Diuus Thomas de veritate vbi supra. Oppositum tamen audet Scotus asserere propter authoritatem Diui Augustini asserentis nihil esse in potestate voluntatis magis, quam ipsa voluntas. Quod non videtur intelligendum de voluntate, quantum ad eius esse primum, quia quantum ad esse magis est in eius potestate non voluntas, quam vo- luntas, sed intelligitur quantum ad operari: igitur voluntas magis est in potestate voluntatis, quam aliqua potentia inferior, sed volūtas potest aliquā potentiam inferiorem suspendere ab omni actu. Ergo, & se ipsam, & sic non necessario vult malum. Veruntamen decipitur hic Scotus, quia licet velle sit in nostra potestate, non tamen omne velle, non enim diabolus potest priuare suam potentiam om- ni actu, praecipue intellectum perceptione, scilicet penarum, & si illud, quod pro se adducit Scotus aliquid valeret, tunc beatus posset priuare se beati- tudine sua, & omni gaudio, quod est absurdum. vide solutiones argumentorum apud Capr. 2. sent. dist. 7. q. 1. art. 3. in 2. loco.

Dur. Deus non refertur relatione reali ad creaturam, sed bene contra creatura refertur relationi rea- li ad Deum. Hanc narrat Diuus Thomas de poten- tia Dei, quaestione septima, articulo nono, & primo sententiarum dist. 30. quaest. 1. art. 3. p. p. quaest. 28. art. 1. & 20. contra gentes, cap. 13. contra quam ar- guit Gregorius de Arimino: probans Deum ne dum temporaliter, sed ab aeterno referri realiter ad creaturam, sed irrationaliter loquitur quan- do quidem Deus non agit per actionem median, quae intelligatur a Deo praecedens, & in creaturam terminata, sed sua actio est sua substantia, & quic- quid in ea est omnino est extra genus esse creati, per quod creatura refertur ad Deum, nec iterum aliquid bonum accrescit creatori ex creaturae pro- ductione. Hinc cum creator, & creatura sint di- uersi ordinis, vt scibile, & scientia sequitur quod creatura referatur realiter ad Deum, & Deus secun- dum rationem ad creaturam. vide Capreolum pri- mo sententiarum, distin. 30. quaestione prima con- tra tertiam conclusionem, soluentem argumen- ta Gregorij.

Dur. Dilectio Dei non habet aliquem modum. Hanc sequitur Diuus Thom. secunda secunda, quaest. 27. articulo 6. & tertio sententiarum, dist. 27. q. 3. art. 3. contra quam arguit Durandus probans dilectio- nem Dei habere modum, & errat loquens contra rationem, quia modus mensurationem quandam habet, actus autem mensuratur ab eo quod est ratio agendi, sicut misericordia mensuram in sub- uentione misero facienda ex quantitate mensu- ra ad

Lib. retr. cap. 22.

Deceptio Scoti.

Arimin.

Duran

ra & l misericordiam mouet. Causa autem diu- gendi Deum est diuina bonitas, quae est infini- ta, actus autem creaturae est finitus cum ex poten- tia finita procedat, & ideo non potest esse commen- suratus rationi dilectionis, & propter hoc in dile- ctione Dei non ponitur aliquis modus ultra quem non oporteat progredi, sed quantuncunq; diligat semper ad interiora se extendit, & hinc dicitur quod non habet modum, scilicet praefixum ultra quem non oporteat progredi. leges solutiones ar- gumentorum Durandi apud Capreolum tertio sen- tentiarum, distinctione 27. quaest. vnica contra sex- tam conclusionem.

Dur. Dilectio amici melior est, quam dilectio inimi- ci, & charitas feruentius diligit amicos, quam ini- micos. Hanc exprimit Diuus Thomas secunda se- cunda, quaest. 27. art. 7. oppositum sustinet Duran- dus probans dilectionem inimici esse meliorem, & magis meritoriam in aliquo casu, quam dilectionē inimici. Sed in hoc decipitur, quia licet ex parte ra- tionis propter quam diligitur aliquis dilectio inimi- ci praemineat dilectioni amici cum ad remo- tiora se extendat, tamen ex parte illius, qui diligitur dilectio amici est melior. Cum amicus sit magis coniunctus, & materia magis conueniens dilectio- ni. vide Capreolum vbi supra, soluentem argumen- ta Durandi, & Caiet. secunda secunda, quaestione 27. articulo septimo.

Dur. Dimensiones quaedam sunt terminatae, quaedam interminatae. Hae distinctio colligitur ex D. Tho- ma super Boetium, q. 4. art. 2. Aur. tamen, & Grego. probant dimensiones interminatas non distingui a dimensionibus terminatis sicut ens in potentia ab ente in actu: tamen in hac conclusione putatur impugnare Diuum Thomā de hac materia, & nihil dicunt contra ipsum, quia apud Diuum Thomam quantitas interminata, & quantitas terminata non sunt duo accidentia realiter distincta, sed eadem essentia quantitatis dicitur terminata, prout habet actualem terminum sui generis intrinsecum, eadē vero dicitur interminata, prout consideratur sine tali termino, & vt existens in potentia ad alium ter- minum. lege Capreolum secundo senten. distin. 18. quaest. 1. contra quintam conclusionem.

Dur. Dimensua quantitas interminata nulla sic po- nenda est quod praecedat formam substantialem in materia, & possit stare successiue cum diuersis formis substantialibus, & terminari diuersimode, secundum quod requirunt diuersae formae substan- tiales. Hae sumitur ex tractatu de natura materiae, quae solet attribui Diuo Thomae, & est contra Auer- roem, quam arguunt Auerroistae defendentes do- ctrinam Auerr. & praecipue Gregor. de Arimino in secundo senten. distin. 12. q. 2. omnes tamen deci- piuntur, cum impossibile sit aliquid accidens pre- cedere formam substantialem in materia prima, pro- pterea soluuntur omnia argumenta aduersariorū a nostris praecipue a Capreolo secundo senten. di- stin. 18. q. 1. contra sextam conclusionem, quia quan- titas interminata est accidens.

Dur. Distinctio rationis sufficit ad hoc vt de aliquo contradictoria verificari possint. Hae est ex Diuo Thoma de potentia Dei, quaest. 7. articulo 1. & primo sententiarum, probans ad tollendum contradic- tionem praecipue in diuinis non sufficere distinctionē

rationis quae solum virtualiter fit in re, & in actu per intellectum, sed haec positio est falsissima, quia videmus quod idem punctum re, & differens ra- tione est principium, & finis, & secundum quod est principium non est finis, & e contra, vnde cum essen- tia, & proprietates in diuinis fit idem re, & differunt ratione, nihil prohibet quod vnum sit communi- cabile, alterum vero incommunicabile, & sic con- tradictoria de eisdem verificatur. lege Capr. 1. sent. distin. 2. q. 3. art. 3.

Dur. Distinguuntur ratio, & non re relatio, & essen- tia in diuinis. Hanc docet Diuus Thom. p. p. q. 39. art. 1. & 1. senten. distin. 8. q. 6. art. 1. & dist. 33. q. 1. art. 1. arguit tamen contra Aureolus probans talē distinctionem rationis non esse in diuinis inter es- sentiam, & relationem, quia sequeretur in Deo esse compositionem, quod non consonat fidei veritati quod Deus sit compositus aliquo modo vel for- maliter, vel ex natura rei, aut conceptibiliter, aut se- cundum rationem. Sed decipitur iste, quando quid- em illa dicuntur facere compositionem, quorum vnum est in potentia respectu alterius, vel ambo re- spectu alicuius actus, non sic est de essentia, & rela- tione, quae sunt vnum esse subsistēs, vnde Deus nul- lo modo est compositus realiter, aut formaliter si- ue secundum rationem, licet habeat plures ratio- nes ad eo quod relatio, & essentia ex parte rei, idem sunt, sed in intelligi non idem sunt, quia conceptus qui illam non repraesentat, vt est relatio, non reprae- sentat eam, vt est essentia, & sic tota distinctio po- test dici extrinseca, vel ratione obiecti. lege Capre- olem, primo senten. distin. 2. quaest. 3. art. 3. in respon- sione ad quartum argumētum, & sequentia. & Bar- tholomaeus Torres in tract. de Trin. Caiet. & Ban- nes, quaest. 27. p. p.

Dur. Differunt ratio tantum diuina essentia, & re- latio. Hae etiam conclusio sumitur ex eisdem lo- cis supra citatis, & praecipue ex primo sent. dist. 33. q. 1. art. 1. Impedit eam suis argutijs Scotus asseren- do proprietates, & essentiam distingui plus quam ratione. Sed decipitur Scotus, quia per rationem non venit intelligendus ipse actus rationis, vel po- tentia, quae est ratio, sed nomen intentionis, secun- dum quod ratio est diffinitio, licet in diuinis non possit esse, nec diffinitio, nec genus, nec differētia, nec compositio, sed erit ibi alius conceptus essen- tia, & alius relationis, & isti conceptus non sunt in rebus, sed in anima tantum, habent tamen aliquid in re correspondens, scilicet naturam cui intellectus attribuit huiusmodi intentiones. argumenta Scoti soluit Capr. 1. senten. distin. 33. q. 1. contra tertiam conclusionem.

Dur. Dolor sensibilis vere, & proprie fuit in Christo. Hanc docet D. Tho. 3. par. q. 15. art. 5. & 3. sent. dist. 15. q. 2. art. 3. q. 1. & 1. 2. q. 25. art. 1. vbi declarat quae requiruntur ad rationē doloris, contra arguit Sco- tus probans ad rationem doloris non requiri con- iunctionem mali, & perceptionē huius coniunctio- nis, nec similiter de delectatione respectu boni. in qua positione errat plurimum Scotus, cum ad ra- tionē sensibilis doloris necessario requiratur con- iunctio disconuenientis secundum sensum, & per- ceptio huius coniunctionis, sicuti ad delectationē requiritur coniunctio boni, & perceptio huius con- iunctionis. vide Capr. 3. sen. dist. 15. q. vnica contra Aquarij Controuersia. C 3 secun-

Aureol.

Scotus.

Ioānes Sco-

secundā cōclusionem vbi soluit argumenta Scoti.

Donum prout dicitur personaliter est propriū nomen Spiritus Sancti. Dissertur hac propositio à D. Thoma p. p. q. 38. art. 2. & 1. sent. dist. 18. q. 1. ar. 1. Aureolus. & 2. Hac eandem labefactari perquirat Aur. & aliorum nonnulli probantes donum nō esse proprium nomen Spiritus Sancti, sed profecto decipiuntur isti. Enimvero omne nomen respectum connotās, & importās in diuinis est personale, & eum donum primo dicat respectum originis, & amorem, & respectum ad susceptiua doni, sicuti verbum tria pre sefert, scilicet respectum originis, notitiā, & respectum ad res dictas: ergo sole clarius est nomen ipsum esse personale. vide solutiones horum argumentorum Aur. apud Capr. 1. sent. dist. 18. q. 1. contra tertiam conclusionem, & apud Caietanum prima primæ, vbi supra.

Dona Spiritus Sancti sunt habitus distincti à virtutibus infusis, Theologicis, & Cardinalibus. Diu Thomæ est sententia primæ secundæ, q. 68. artic. 1. & 3. senten. distin. 34. q. 1. art. 1. Hanc tamen infringere conatur Scotus, Probans quod dona beatitudines, & fructus non sunt habitus distincti à virtutibus, & allucinatur vtiq; in hoc cum aduersus Beatum Gregorium primo Moralium deprimat hoc distinguendam septem dona, eaq; designari per septem filios Iob, à tribus virtutibus Theologicis, quæ signantur per tres filias Iob. & in secundo Moralium distinguit eadem septē dona à quatuor virtutibus Cardinalibus, quas signari voluit per quatuor angulos domus, quādoquidem dispositiones mobiles ad hoc vt prompte moueantur à motoribus diuersarum rationum, & alterius generis in mouēdo, oportet esse diuersorum rationum, sed dona, & virtutes sunt huiusmodi dispositiones ergo sunt diuersarum rationum. Argumenta Scoti soluit Capr. 3. senten. distin. 34. q. vnica, contra primam conclusionem, & Caietanus prima secundæ vbi supra.

Dona Spiritus Sancti remanebunt in patria. Prosequitur hanc veritatem etiam Diuus Thomas prima secundæ, q. 68. art. 6. & 3. sent. dist. 34. q. 1. art. 3. contra quam sustinet Dur. aliqua dona consilium fortitudinem timorem videlicet, & pietatem non remanere in patria, quō ad actum. Sed decipitur, quia ista dona prefata habēt duplex obiectum vnū est materiale, & quasi terminus à quo, aliud formale, & quasi terminus ad quem quod est differentia secunda, & mensura vel cōformitas ad illam, secundum obiectum manebit in patria, non autem primum, quia in quocunq; statu mens hominis perfecte sequitur motionem Spiritus Sancti ad actus super humanos in eodem habet dispositionem vel habitus reddētes eam bene mobilem à Spiritu Sancto ad tales actus, sed status patriæ est huiusmodi: ergo in statu patriæ remanebunt hæc dona. lege Capr. 3. senten. vbi supra, qui soluit argumenta Dur. contra secundam conclusionem, & Caiet. prima secundæ, vbi supra.

Duratio Dei est ipse Deus. Hæc videtur sumi ex Aureolus. p. p. q. 10. art. 2. cōtra quam arguit Aur. probans in Deo nullam esse durationem. in qua positione errat, quia concedit D. Thom. quod in Deo nulla sit duratio, de cuius ratione sit numerus, vel vnitas quantitatis, sicut nec magnitudo Dei est aliquid

Aureolus.

Scot. dist. 34. q. vnica.

Dil. 33. q. 4.

Aureolus.

A de genere quantitatis continuæ. hinc duratio Dei, nihil positiuum addit ad suum esse, vel essentiam, sed solam negationem variationis, vel successio- nis, quæ dicitur vniformitas formalis, vnde sicut Deus non est æternus, sed est sua æternitas, quod nulli creaturæ competit, ita Deus non est durans, sed sua duratio, & nulla alia res à Deo est sua duratio, quia non est suum esse. argumenta Aur. vide soluta apud Capr. 1. sent. distin. 9. art. 3. prima quæ- stione in vltimo loco.

Diuina essentia est principium quo omnium actuum diuinorum. Hanc docet D. Tho. 1. senten. distin. 5. q. 1. art. 1. & distin. 6. quæst. 1. art. 3. contra quam arguit Greg. probando quod diuina essentia nullo modo debet poni principium quo generandi, aut spirandi. & tamen decipitur hic homo cum quilibet actus cōueniens diuinæ personæ, aut conuenit sibi ratione suæ essentia, aut ratione suæ proprietatis. Si ratione essentia tanquam illius, cuius virtute agit tali actu, & sic habetur propositam si ratione proprietatis, aut hoc est in quantum illa proprietatis est absolutum quid, aut quid relatiuū, non secundum, quia relatio, vt relatio non est principium agendi, nec ratio agendi nec terminus, si est quid absolutum cum omne tale sit diuina essen- tia, vel fundetur in ea, sequitur quod omnis actus conueniens diuino supposito, conuenit ei ratione essentia tanquam principij quo suppositum agit. vidē argumēta Greg. soluta à Capreolo primo sententiarum, distin. 6. quæst. 1. contra primam conclusionem.

Diuina generatio terminatur ad essentiam, & personam. Hanc docet Diuus Thomas primo sententiarum, distin. 5. q. 3. art. 1. contra quam arguit Aur. Ocham, Greg. & Duran. probantes essentiam non esse formalem terminum diuinæ generationis allucinatur tamen omnes hi, cum terminus genera- tionis in creatis possit dupliciter accipi, sicut & principium dicitur enim principium generationis ipsum generans, & huic principio correspondet sicut terminus ipsum genitum, dicitur etiam princi- pium generationis à quo incipit generatio, & hoc modo principium generationis dicitur prinatio formæ cui correspondet forma per generationem inducēta, sic etiam in diuinis cum generatio inae- niatur in eis secundum illud quod est perfectionis in ipsa, sed tota perfectio generationis est ex termi- no ad quem: ergo in generatione diuina est termi- nus ad quem, sed non est alius nisi essentia loquen- do de formali termino, nec alius quam persona lo- quendo de tali genito, ergo generatio diuina ter- minatur ad essentiam, & personam. vide Capreo- lum soluentem argumenta aduersariorum primo sententiarum, distin. 5. quæst. 1. contra primam conclusionem.

Diuina essentia sub ratione qua est intellectus est principium generationis verbi. Hæc sumitur ex Diuo Thoma primo sententiarum, distinctione sexta, quæstione prima, articulo tertio. cōtra quam arguit Guido de Carmelo probans diuinam essen- tiam non esse principium generandi verbum sub ratione intellectus, vel alterius attributi. Et allu- cinatur quia essentia diuina est principium om- nium actuum diuinorum, licet essentia sub ratione essentia non dicat principium actus, qui est ope- ratio.

Greg. Ari- minen.

Ocham.

Guido de Carmelo.

ratio, sed qui est esse, cum in essentia sit considera- A re diuersa attributa, quæ sunt realiter vnum, in ipsa tantum ratione distincta actus refertur ad essentia secundum illud attributum quod exigit actus con- ditio, sicut intelligere est ab essentia in quantum ip- sa est intellectus, & res volitæ, quæ possunt esse & nō esse producuntur ab essentia in quantum ipsa est vo- luntas. Solutiones argumētorum, vide apud Capr. 1. sent. distin. 7. q. 1. in replic. contra secundam con- clusionem.

Diuina essentia non est genita per se nec per ac- cidens. Hanc ponit D. Thom. 1. sent. dist. 5. q. 3. art. primo. Contra quam Petrus Tartaretus probans diuinam essentiam generare, & generari saltem per accidens, quam opinionem etiam tenet Henricus, & multi alij, & falso existimant: quandoquidem in diuinis est eadem essentia in genito, & generante penitus indiuisa, & sic non generatur etiam per ac- cidens, quia constat quod non per se, cum etiam in creaturis non per se generetur, nō enim generatur per se homo: causa autem quod in genitis creatis natura generetur per accidēs quando suppositum per se generatur est hoc, quia scilicet essentia diui- ditur, nec habet idem esse in generante, & genito, nec est eadem numero, sed alia, & alia: hoc autem non est in Deo. Igitur opinio istorū est falsa. hinc Capr. soluit argumenta omnium quæ sunt multa C dist. 5. q. 1. contra tertiam conclusionem.

Diuina essentia non se habet in diuina genera- tione proprie loquendo sicut materia vel subiectū, licet habeat vnam de conditionibus materia. hanc ponit D. Thom. 1. senten. distin. 5. art. 1. q. 2. & p. p. q. 4. 1. art. 3. Dur. & Hæricus arguunt probando di- uinam essentiam se habere in diuina generatione, vt materia, & vt subiectum, & aberrant toto celo, quia propria, & completa ratio subiecti, & materie includit imperfectionem, cum se habeat per modū potentialis, & perfectibilis per actum superuenien- tem, & sic non cōuenit diuinæ essentia, licet vna sit conditio materia, quod maneat in re, & quod per eam res subsistit, & hoc conuenit diuinæ essentia, & sic habebit vnam de conditionibus materia, quæ non importat imperfectionem. argumenta soluit Capr. 1. sent. dist. 5. q. 1. aduersus quartam conclu- sionem, & Caiet. & Torres, & Bannes p. p. quæst. 4. 1. articulo tertio.

Effectus idem numero non potest causari à cau- sis eiusdem speciei. Hanc scribit D. Th. 1. par. q. 5. 2. artic. 3. & in pluribus alijs locis. cōtra quam arguit Scotus, Ocham, & multi alij probantes eundem ef- fectum numero posse causari à diuersis agentibus eiusdem speciei ex eadem materia, sed irrationa- bilis apparet horum opinio, quia cum causa, & effe- ctus sibi proportionaliter sibi correspondeant, vt sicut à calido fit calidum, ita ab hoc calido fit hoc calidum, & hic calor, aliter inter causam effi- cientem, & suum effectum nō esset ordo per se, sed à casu nec effectus particularis, & signatus haberet causam signatam, sed indifferentem, quod est ab- surdum magnum affirmare, argumenta aduersa- riorum omnes nostri soluūt, sed præcipue Capreo- lus secundo sententiarum, distinctione 20. quæst. 1. contra tertiam conclusionem, & Caietanus prima primæ, vbi supra.

Electio est actus voluntatis, licet ille actus, quo

voluntas tendit in aliquid quod proponitur, vt bo- num, formaliter sit ipsius rationis, seu intellectus. Hanc ponit D. Thom. prima secundæ, q. 13. artic. 1. contra quam arguit Aur. sustinens directionem, & ordinationem, quæ est in actu electionis non esse ab intellectu, sed à voluntate: sed decipitur, quia in- tellectus quodammodo voluntatem præcedit, & or- dinat actum eius in quantum, scilicet voluntas ten- dit in suum obiectum secundum ordinem rationis eò quod vis apprehēsiua appetitiuæ suum obiectū præsentat. Propterea voluntas materialiter se ha- bet ad ordinem, qui imponitur à superiori poten- tia, & ideo actus ille formaliter est ab intellectu, & materialiter à voluntate. vide argumenta eius solu- ta à Capr. 1. senten. dist. 1. q. 2. contra tertiam con- clusionem.

Elementorum formæ dantes esse actu materia non sunt ponendæ in homine præter animam ra- tionalem. hanc narrat D. Thomas p. p. q. 76. art. 4. contra quam arguit Aur. probans in mixto non to- taliter corrumpi elemēta, sed remanere secundum aliquam realitatem pertinentem ad rationem for- mæ. Tamen allucinatur, quia si formæ elementorū essent actu in mixto vel essent integre vel confrica- non primo modo, quia tunc sequeretur duo cor- pora esse in eodem loco, non secundo, quia ex hoc sequitur, quod substantia susciperet magis, & mi- nus. Igitur sequitur tantum virtualiter remanere. solutiones argumenti, vide apud Capr. 2. senten. dist. 15. q. 1. & apud Caiet. p. p. vbi supra. & in qua- dam nostra peculiari dispositione de mixtione ele- mentorum.

Elementorum qualitates sunt contrariæ in mix- to, ex quarum actione potest sequi corruptio cor- poris misti. Hæc sumitur ex Diuo Thoma in quæ- stione de malo, q. 5. art. 5. cōtra quam arguit Dur. probans mixtum ex elementis non esse corruptibi- le ab intrinseco propter intrinsecam actionem ele- mentorum, cum elementa, quia nō manent in mix- to non agant ad inuicem: sed allucinatur, quia licet contrariæ qualitates in corpore mixto regulentur & conferentur, nec se inuicem corrumpant per formam substantialem, quæ est impressio quædam corporis cęlestis, & ex tali impressione, & regula- tione per formam substantialem impeditur corruptio mixti. tamen qualitates elementorum actiuæ, & passiuæ remanent contrariæ, & ex quali contra- rietate potest ab intrinseco sequi corruptio. vide solutiones argumentorum Dur. apud Capr. 2. sent. distin. 30. q. 1. contra primam conclusionem.

Emanatio ab vno est per modum naturæ: emana- tio, seu processio à duobus est per modum volun- tatis. Hæc sumitur ex D. Thom. de potentia Dei, q. 10. ar. 2. contra quam arguit Aur. probans quod emanare ab vno non plus pertinet ad modum na- turæ, quam voluntatis, nec emanare à duobus plus pertinet ad modum voluntatis, quam naturæ. Sed male arguit cum rei veritas se habeat, quod con- cursus duorum suppositorum ad actum spiran- di est necessarius voluntarius, & liber, & hic est modus voluntatis: modus autem naturæ est quod fit determinatus ad vnum, ita quod vnus effectus est ab vna causa, & vna causa habeat vnum deter- minatum, & principalem effectum re, vel ratione, & si vnus effectus est à pluribus illa plura gerunt Aquarj Controuersia. C 4 vicem

Aureolus.

Aureol.

Dur. dist. 30. quæst. 1.

vicent vnus. Solutiones argumentorum vide Capreol. 1. senten. distin. 6. quæst. 1. contra quartam conclusionem.

Ens secundum rationem prius est quam bonum. Hanc ponit D. Thom. p. p. q. 5. art. 2. cui aduersatur Aur. probando ens non habere vnâ rationem, sed non considerauit, quod ratio in proposito nihil aliud est, quam illud quod intellectus apprehendit de significatione huius nominis entis, quæ similiter se habet in his quæ definitionem habent prout Arist. ait ratio quam significat nomē, est definitio, sed quædam dicuntur habere rationem sic dictam quæ non diffiniuntur, quia sunt genera generalissima, vt ratio qualitatis est illud quod significatur nomine qualitatis, & sic de quantitate, & de ente, ac cæteris alijs, lege Capr. soluentē argumēta eius, 1. senten. dist. 2. q. 1. contra primam conclusionem.

Ens non dicitur vniuoce de Deo, & creaturis. Sic dicit D. Thom. plurimis in locis suæ doctrinæ præcipue, 1. senten. distin. 35. q. 1. art. 4. & de veritate, q. 2. art. 1. 1. & de ente, & essentia, cap. 1. contra arguit Scotus probans ipsam ens habere vnum conceptum vniuoce cōmunem Deo, & omnibus creatis, & allucinatur valde hæc parte, quoniam vniuoce æqualiter participat rationem vniuoce, vt Leo & homo æqualiter sunt animal, sed Deus & creatura non æqualiter participant rationem entis cum Deus sit ens per essentiam, & ens indepēdens. Creatura autem est ens per participationem, & ens dependens, non ergo possunt esse vniuoce sub ente, nec iuuat distinctio tradita à Scoto, de illa triplici vniuoce logica, physica, & metaphysica, quia hic loquimur de vniuoce de qua loquutus est Aristoteles in prædicamentis, & licet plurima argumenta adducat in contrarium, illa tamen probant dari ens quod dicit alium cōceptum formalem à Deo, & à creaturis, sed non alium obiectalem vniuoce. vide argumēta soluta apud Capr. 1. sent. dist. 2. q. 1. contra nonam cōclusionem, & apud Caietanum de ente, & essentia. vbi supra, & in dilucidationibus nostris in 4. Metaph.

Ens non refertur ad non ens relatione reali, sed bene relatione rationis. Colligitur hæc propositio ex doctrina D. Thomæ de potentia Dei, q. 7. art. 1. 1. & de veritate, q. 1. art. 5. & 1. sent. dist. 26. q. 2. art. 1. & p. p. q. 13. ar. 7. & q. 28. ar. 1. Cui aduersatur Greg. Ariminensis asseuerans ens realiter referri ad non ens, & contra. Sed decipitur cum relatio realis tunc sit quando vtrūque extremum est res natura, quia tunc est habitu inter aliqua duo secundum aliquid realiter cōueniens vtrique, sicut de omnibus rationibus consequentibus quantitate patet, vt magnum paruum duplum, & dimidium, nam quantitas in vtroque extremorum est res natura, & simile est de rationibus, quæ consequuntur actionē & passionem, vt motuum, & mobile, pater, & filius, & familia. hinc soluantur argumēta ipsius à Capr. 1. senten. distin. 30. q. vnica, art. 2. contra primam conclusionem.

Aequale dicitur per negationem maioris, & minoris. Huius est sententiæ D. Thom. p. p. q. 42. art. 1. quam impugnans Aur. probat ad rationem æqualitatis non sufficere negationem maioritatis, & minoritatis absque commensuratione. Et re vera plurimum delirat vir iste, cū æqualitas species sit pro-

4. Metaph. 1. ex. 26.

Scotus.

Diluc. 1.

Arimin.

Aureol.

portiois, est enim æqualitas aliquorū habentium qualitatem vnâ commensuratione: est etiam doctrina Arist. 10. Metaphysices loquendo de æqualitate, quæ est in prædicamento quantitatis, nam consistit hæc in quantitatis commensuratione. Sed æqualitas quæ in diuinis reperitur personis non est mensurabilis ab alio, nec à se ipsa mensurata. lege Capr. eius dissoluentem argumēta, 1. sent. dist. 19. q. 2. contra primam conclusionem.

Æqualitas diuinarum personarum fundatur in quantitate virtutis. hanc docet doctrinam D. Thomas vbi supra ad primum argumētum. quam etiā Aur. conatur infringere sublimens æqualitatem diuinarum personarum haud aliud esse, quam similitudinem, & idētitatem. Verum falsum depromit quoniam æqualitas includit similitudinem, & aliquid plus, excludit nāque excessum quoniam quæcunq; comunicant in forma vna possunt dici similia, veluti si aer diceretur similis igni in calore sed non dicuntur æqualia: idētitas nullam importat distinctionem in supposito, sed magis vnitatē. vide argumēta ipsius soluta apud Capr. 1. senten. dist. 19. q. 2. contra secundam conclusionem.

Episcopalis potestas quo ad aliqua est superior potestate sacerdotis. Colligitur ex D. Tho. 4. sent. dist. 24. q. 3. art. 2. q. 1. contrarium tenuerunt aliqui moti quibusdam friuolis rationibus. Quorum opinio nedum falsa, sed hæretica videtur, quia D. Augustinus libro de hæresi narrat de Aërio quodam quod ambiens Episcopatu quem obtinere non potuit, vt par nihilo minus Episcopis videretur, asseruit Sacerdotes pares esse Episcopis, ex qua radice p̄diēt ut modū Vithclephitæ Vuifitæ, & forte nostro tempore Lutherani, qui quoniam ad Episcopatus dignitatem peruenire nō poterant, ne in aliquo Episcopis minores esse viderentur, Episcopos omnibus sacerdotibus pares efficere curarūt, quod vtiq; non negamus quo ad actum cōsecrandi verum corpus Christi, sed mixime quo ad actū hierarchicum respectu Christi, mistici corporis. vide Capr. 4. senten. distin. 25. q. 1. contra primam conclusionem.

Episcopatus est ordo accipiēdo ordinem large, prout ordo dicitur tam de sacramento quam de officio, non autem proprie, & stricte, prout ordo est sacramentum. Hæc est D. Thomæ vbi supra in solutione secundæ quæstiōculæ. contra sustinet Aur. probans Episcopatum nō esse alium ordinem distinctum à sacerdotio, quæ opinio est falsa, quia ordo prout est sacramentum imprimet characterē, & specialiter ordinatur ad Eucharistiæ sacramentum in quo ipse Christus continetur, quia per characterem ipsi Christo configuramur. Episcopalis potestas non imprimet characterem propterea necessario est ordo distinctus. vide Capr. 4. sent. dist. vbi supra contra secundam conclusionem.

Æquatur filius patri nō tamen econtra: ita etiā Spiritus Sanctus æquatur patri, & filio: nullus tamē eorum æquatur Spiritu Sancto. Colligitur ex Diuo Thoma 1. sent. dist. 19. q. 1. art. 1. Cōtrarium huius conclusionis sustinet Aur. & allucinatur, quia cum æqualitas possit significari per nomina, & verba primo modo dicitur mutua æqualitas in diuinis personis, scilicet filius est æqualis patri, & econtra, quia filius habet magnitudinē patris, & pater magnitudi-

Tex. 11

Aureol.

Tex. 20.

Durand.

Aërius hæreticus.

Vithclephitæ.

Henricus.

Henricus.

Dilucid. 4.

Gerardus Carmelo.

gnitudinem filij, secundum vero quod æqualitas importatur per verba, videtur significare cum motu licet non sit motus in diuinis personis, est tamē ibi accipere naturam, magnitudinem, & perfectionem, & quia filius accipit à patre, & non e conuerso ideo filius æquatur patri, non autem dicitur e conuerso, & est doctrina Aug. 6. de trinitate asserentis imago si perfecte implet illud cuius est imago ipsa cōæquatur ei, & non illud suæ imagini. lege argumēta Aur. soluta apud Capr. 1. sent. dist. 19. q. 2. contra tertiam conclusionem & Cai. & Torres, & Bannes. p. p. q. 42. ar. 1.

Æqualitas & similitudo & idētitas sunt relationes reales. Hanc docet D. Thom. de potentia Dei q. 7. ar. 9. Contrarium probat Aur. quod similitudo & æqualitas non sunt in rerū natura nisi intellectus apprehendat contra Arist. 5. metaph. ponentem quasdam rationes causatas ex quantitate, quasdam autem ex actione, & passione, & quod vnum in substantia facit idem, in quantitate æquale, in qualitate simile. Aur. argumēta bide soluta apud Capr. 1. sent. dist. 30. q. 1. contra primam conclusionem.

Æqualitas in creaturis est relatio realis. Hanc scribit D. Thom. 1. sent. dist. 3. q. 1. art. 1. Contrarium huius sustinet Aur. & Dur. & decipiuntur cum relatio realis sit inter extrema realia distincta, & cum hæc habeat æqualitas vt de se patet, irrationabiliter dici videtur quod æqualitas non sit relatio realis. lege Capr. 1. sent. dist. 3. q. 1. contra tertiam conclusionem.

Æqualitas in diuinis est relatio rationis. Hanc dicit D. Thom. vbi supra, oppositum tenet Scotus & sequaces probantes æqualitatem & similitudinē in diuinis esse relationes reales. Et toto aberrant celo, quia si æqualitas esset relatio realis, aut hoc esset ex parte essentia, quæ est communis aut ex parte relationum quibus distinguuntur, non primo quia essentia est vna & eadem numero, & idem ad se ipsam non refertur aliqua relatione reali, non secundo quia relatio non refertur ad aliam relationem per mediam relationem; quia sic esset in infinito procedere. Vide Capr. 1. sent. dist. 3. q. 1. contra tertiam conclusionem.

Esse quo creatura actū existit in rerum natura distinguuntur ab ea. Hanc scribit D. Thom. plurimis in locis suæ doctrinæ, sed præcipue secundo contra gentes cap. 12. Huius oppositum sustinet Henricus, & aliorum quam plurimi probantes esse & essentia idem realiter esse, tamen essentia includit respectum producibilis a Deo, esse vero, producti; sed irrationabiliter loquitur quia substantia vnus cuiusq; est ei per se & non per aliud. Sed cuiuslibet creatura esse est ei per aliud, nā alias non esset creatum. Ergo nullius creatura essentia est suum esse. maior patet quia esse lucidum actū non est de substantia aeris, quia est ei per aliud. argumēta aduersariorum vide soluta apud Capr. 1. sent. dist. 8. ar. 1. & Caietanum de ente & essentia cap. 5. & in nostris dilucidationibus super 4. metaph.

Esse addit aliquid supra essentiam ipsius creatura. Assentit hoc D. Thom. 1. sent. dist. 3. q. 1. ar. 1. Ad oppositum autem Cauillat henricus Godofredus Gerardus Gerardus de Carmelo & Aur. & re vera longe errant enim uero esse nihil aliud est, nisi quædam actua-

litas impressa omnibus entibus à primo ente, nulla enim essentia creatura est tunc actualitatis quod possit actu existere, nisi ei imprimatur actualitas quædam à primo ente, & illa actualitas impressa vocatur esse quod additur ipsi essentia. lege Capr. vbi supra ar. 2.

Essentia Diuina non potest esse formalis visio in intellectu creati. Elicitur ex D. Thomæ hæc propositio p. p. q. 54 ar. 1. & 2. contra Iohannes de ripa probat diuinam essentiam posse esse rationali creatura actualē noticiam immutatiue licet non informatiue id est actum visionis, & non solum speciem. Quæ opinio reputatur falsa, cum repugnet diuinam essentiam esse formalem visionem aut cognitionem, aut noticiam creato intellectui, quod non est ita de diuino in quo solo suum esse est sua essentia in alijs autem essentia non est suum esse, sed est principium essendi: ita in solo Deo suum intelligere est suus intellectus in alijs intellectus est principium actus intelligendi essentia diuina non potest esse sic principiata ab intellectu creato, hinc nō poterit esse actus intellectiois seu visionis, vt dicunt aduersarij. lege Capr. 3. sent. dist. 14. q. 1. contra primam conclusionem.

Essentia diuina per nullam creatam similitudinem representantem videri potest. Hanc facit D. Thom. p. p. q. 12. ar. 2. contra quam arguit Aur. multis argumentis quæ soluit Capr. 4. dist. 49. q. 5. contra primam cōclusionem & Caiet. p. p. vbi supra quia cum diuina essentia sit aliquid incircumscriptum & infinitum, non potest per aliquid finitum & limitatum representari, licet requiratur similitudo ex parte nostri, quæ est lumen gloria confortans intellectum, &c. lege Caiet. p. p. q. 12.

Aeternitatis ratio consistit in apprehensione vniuniformitatis eius quod est omnino extra motū. Hanc recitat D. Thom. p. p. q. 10. ar. 2. Contrarium docet Aur. quia ratio mensuræ non consistit in ratione mensurati, sed vniuniformitas est illud quod mensuratur per aeternitatem. Ergo ratio nō consistit in vniuniformitate aeternitatis, sed in duratione, & uera ipsius, sed allucinatur hic vir cum vniuniformitas materialis sit illa, quæ mensuratur aeternitate, & illam non uocat D. Thom. aeternitatem, sed solum illam quæ dicit actum sub vnitatē. lege Capr. 1. sent. dist. q. q. 1. ar. 2. & Caiet. p. p. vbi supra.

Aeternitas est quædam duratio. Hanc ponit D. Thom. p. p. vbi supra. Cuius oppositū probat Aur. Scotus vero ait quod actualis essentia Dei cum triplici respectu negatiuo vel positiuo aptitudinalitatum est ratio formalis aeternitatis. Ille autem respectus importatur per hoc quod dicitur interminabilis tota simul & perfecta possessio. D. Thom. ait quod ratio aeternitatis consistit in mensuratione vniuniformitatis eius quod est extra motum & est duratio quædam. Vide Capr. vbi supra ar. 2. & Caiet. p. p. vbi supra & Cai. & Bannes p. p. q. 10.

Eue corpus tantum, & tale quatum, & quale fuit in sua formatione fieri de costa Adæ, aut de aliquo minimo olis vel carnis absque additione materiae non fuit possibile. Hanc aggreditur D. Thomas p. p. q. 2. ar. 3. Cuius oppositum probant Henricus & Dur. sustinentes corpus eua potuisse fieri de costa absque additione, & rarefactione, sed falsum docent in hac parte, quando quidem corpus magnum

Iohannes de ripa.

Aureolus.

Aureolus.

Scotus.

Henricus.

gnum quando fit ex paruo, hoc contingit per rarefactionem, aut per additionem, sed corpus mulieris magnū factum fuit ex parua costa. Igitur hoc fuit per additionem, aut per rarefactionem, quia corpus mulieris non erat rarius costa in tanta proportione, inquāta erat maius, & sic necessario fuit per additionem. lege Capreol. 2. sent. dist. 19. q. p. contra secundā conclusionem, vbi soluit argumenta aduersariorum, & Caieta. p. p. vbi supra in quadam notula.

Eucharistia est vnum de sacramentis, tamen corpus Christi cum speciebus concurrat per modum vnius virtutis in hoc sacramento. Hanc aggreditur D. Thom. 3. p. quæstio. 73. art. 1. contra probat. Aureol. quod corpus Christi cum speciebus non concurrat in hoc sacramento per modum vnius virtutis, & decipitur, quia S. Thomas non habet, quod verum corpus Christi sit virtus sacramenti Eucharistia formaliter, & per essentiam, sed quod est subiectum talis virtutis partialiter, & similiter species sunt subiectum virtutis illius partialiter: aggregatū autem ex utroque sunt complementum integrum adæquatum subiectum eius. vide Capreol. 4. sent. dist. 8. q. 1. contra primam conclusionem.

Eucharistia materia sunt species panis, & vini. Hanc ponit D. Tho. 4. sent. dist. 11. q. 2. art. 1. q. 2. & tertio, contrarium sustinet Aureol. probans materiam huius sacramenti non esse species, sed allucinat, quia S. Thomas accipit materiam sacramenti extenso nomine pro quolibet signo sensibili habente conditiones materiales puta extensionem sitū, & huiusmodi, & hoc pacto concedit D. Thom. qd species panis, & vini sunt materia Eucharistia quomodo dicit Vgo, quod sacramentum est materiale elementum, exterius oculis suppositum, quoniam alibi docet D. Thom. quod materia Eucharistia sunt panis, & vinum, & probat quadrupliciter. lege Capr. 4. sent. dist. 8. q. 1. art. 3.

Eucharistia sacramentum est in quo assumuntur panis & vinum, quibus communius homines reficiuntur, & hoc ad vsū spiritualis mādicationis. Hanc recitat D. Tho. 3. p. q. 74. art. 1. contra arguit Aureol. probans vsū huius sacramenti non esse partem essentialē huius sacramenti, sed male arguit, quia vsus non est perfectio huius sacramenti prima & principalis: sed secunda, & completissima significatio, ac vltimata perfectio, cum significet vniōnem manducantis ad Christum, & vulnerationem Christi in sua passione, & robur animæ, & visionem beatificam, quæ per essentiam suam videnti coniungitur. lege Capr. vbi supra dist. 8. q. 1. q. 3.

Eucharistia est vnum, sed non plura sacramenta. Hanc ponit D. Thom. 3. p. quæst. 73. arti. 2. Huius oppositum docet Aur. probans hoc sacramentum non esse dicendum vnum vnitatem integritatis præcise: sed allucinat, quia D. Thom. ex parte sumentis loquitur præcipue sacerdotis ad quem pertinet hoc sacramentum consecrare & perficere, & ad corporalem refectioem duo requiruntur, scilicet cibus qui est alimentum siccum, & potus qui est alimentum humidum, & ideo ad integritatem huius sacramenti duo requiruntur, scilicet spiritualis cibus & potus. Vide Capr. vbi supra. contra secundam conclusionem.

Eucharistia forma consistit in his verbis, hic est

Calix sanguinis mei & cetera. pro forma consecrationis vini, pro forma vero consecrationis panis in his videlicet hoc est corpus meum. Hanc ponit D. Thom. 3. p. q. 78. art. 1. & 2. Contrarium sustinet Scotus dicens, quod si quis hæc verba hoc est (sine illis qui pridie) proferret esset sacramentū sub conditione adorandum, quæ opinio non videtur tuta, quia illa est completa, & perfecta ac præcisa forma in Sacramento Eucharistia quæ habetur ex institutione Christi: sed tantum illa verba in conclusione proposita habentur ex institutione Christi. Igitur opinio Scoti nō est vera, nec amplius sustinenda contra Iosephum minoritam defendentem Scotam in floribus quæstionum Theologicarum; quia determinata est 2. de cōs. dist. 2. cap. cum Marte de celebratione missarum, & est expresse definita in consilio florentino. lege Capr. vbi supra ad argumenta contra tertiam & quartam conclusionem.

Eucharistia sacramentum est in quo non solum significante, sed continente est corpus Christi ex vi conuersionis factæ. Hanc docet D. Thom. 4. sent. dist. 10. q. 1. art. 1. contrarium sustinet Dur. probans corpus Christi non esse in hoc sacramento, tãquam contentum, sed solum tanquam præsens, sed decipitur cum expresse sit contra determinationē Innocentij dicentis corpus Christi esse in pluribus locis, secundum quod continetur sub pluribus speciebus: sed nō intelligitur proprie localiter aut circumscriptiue nec diffinitive, sed per modum substantia eo scilicet modo, quo substantia cōtinetur à dimensionibus, succedit enim substantia corporis Christi in hoc sacramento substantia panis. Vide Capr. dist. 10. 4. sent. contra. 1. conclusionem.

Eucharistia sacramentum est in quo forma panis conuertitur in formam corporis Christi, secundum quod dat esse corporeum non autem secundum quod dat esse animatum. Hanc ponit D. Thom. 3. p. q. 76. art. 1. Contrariū docet Scotus ponens animam rationalem ex vi sacramenti contineri eucharistia in quantum anima, sed decipitur falsam supponendo in philosophia quod in Christo sint plures formæ substantiales, quod esse non potest, quia tunc sequens esset accidens, & non daret esse simpliciter, sed tantum prima esset illa, quæ daret esse simpliciter: lege Capr. 4. sent. dist. 10. q. 2. contra primam conclusionem.

Eucharistia est in quo est totus Christus totalitate quantitatis dimensiuæ sic, quod tota quantitas dimensiuæ corporis Christi est in hoc sacramento. Hanc recitat D. Thom. 3. p. q. 76. art. 4. Cui aduersantur Dur. probans quod in eucharistia nō sit quantitas dimensiuæ Christi. Sed non aduertit, quod in eucharistia est tantum substantia corporis Christi ex vi sacramenti. Quantitas autem dimensiuæ est ibi concomitanter, & quasi per accidens ideo quantitas dimensiuæ corporis Christi est in hoc sacramento, non secundum proprium modū, vt scilicet sit totum in toto, & singulæ partes in singulis partibus, sed per modum substantia cuius natura est tota in toto, & tota in qualibet parte. lege Capr. vbi supra contra 2. conclusionem & Caiet. p. p. vbi supra.

Eucharistia est in quo ponitur quantitas corporis Christi conuenientissime per modum substantia. Hæc sumitur ex D. Thom. vbi supra cui aduersatur

Scotus probans, quod modus ponendi corpus Christi quantum non quantitatiue in eucharistia non sit conueniens, & tamen decipitur, quia quantitas corporis Christi per hoc quod concomitatur in sacramento primum terminum trans substantiationis, non caret ibi aliqua proprietate sibi naturaliter, & necessario conueniente, vt quantitas est, licet non habeat modum essendi quantitatiue in ordine ad extrinsecum à se separatam, habet tamen modum essendi quantitatiue quo ad se, & proprium subiectum, & sic non perdit aliquid necessario, & naturaliter consequens, quia conuerti, & commensurari loco, vel exteriori dimensioni non necessario nec naturaliter conuenit quantitati dimensionis: vt patet de quantitate vitimæ spheræ quæ nullo loco vel continenti commensuratur: lege Capr. soluentem argumenta Scoti vbi supra, & Scotum in loco vnde sumpta est conclusio.

Eucharistia est in quo quantitas corporis Christi absoluitur à legibus quantitatis. Hæc conclusio colligitur ex D. Thom. vbi supra cui aduersatur Aur. probans, quod non ideo quantitas corporis Christi in eucharistia absoluitur à legibus quantitatis, quia non est ibi nisi, per concomitantiam, & allucinatur valde, quia in eucharistia non totaliter absoluitur ipsa quantitas à legibus quantitatis nec ab aliquo sibi necessario conuenienti intrinsece, sed a quodam respectu extrinsecus adueniente, vel à quodam effectu accidentali, & nō absoluitur totaliter, nec principaliter nisi à virtute diuina efficiente, & non ex concomitantia substantia, nec ex aliquo creato, licet aliqua negatio vel respectus sit dispositio ad illam absolutionem, puta quod quantitas non est in eucharistia tanquam terminus conuersionis nec virtute sacramenti, sed ex inseparabili inhesionē, & concomitantia subiecti. lege Capr. vbi supra in fine. 3. ar.

Eucharistia est in quo Christus secundum esse, quod habet non mouetur per se: sed per accidens moueri potest localiter ad motum eucharistia. Hanc ponit D. Thom. 3. parte q. 76. art. 6. & 4. sent. dist. 10. q. 1. ar. 3. Cui se opponit Scotus probans, quod nulla virtus creata potest mouere corpus Christi: vt est in sacramento. Verum in hoc falsum docet Scotus, quia quod continetur in aliquo localiter moto secundum se, & quod libet sui, & non separatur ab eo quando mouetur, tale mouetur saltem per accidens ad motum alterius & sic est de corpore Christi respectu eucharistia ergo, &c. & in tali motione per accidens concurrat aliqua participatio mirabili, nec mere sit hic motus per accidens virtute creata principaliter, non quod talis motio sit nouum miraculum, sed dependet ex principali miraculo conuersionis substantia panis in corpus Christi. lege Capr. dist. 10. q. 3. contra secundam conclusionem.

Eucharistia est in quo Christus mouetur localiter ad motum hostia consecrata. Hæc sumitur ex D. Thom. vbi supra cuius oppositū sustinet Dur. & male, quia cum corpus Christi sine informatione & inhesionē vniatur in separabili concomitantia speciebus panis conuersi remanentibus, & sic reddat mobile proportionatum virtuti creatæ motione per accidens secundum esse, quod habet sub speciebus, & sic virtus creata per se mouet hostiam, vt

agens principale, in qua hostia reperitur Christus secundum esse sacramentale, & quia hostia mota definit esse ab vno loco, & incipit esse in alio, sequitur necessario, quod etiam corpus Christi mutet locum cum inseparabiliter sit in illa hostia consecrata. lege Capreol. vbi supra artic. 3. ad argumenta Durand.

Eucharistia sacramentum in quo realiter est corpus Christi, quod quidem, vt est in hoc sacramento à nullo oculo corporali videri potest: cui se opponit Scotus probans oculum corporealem posse videre corpus Christi, vt existens in sacramento. conclusio D. Thomæ, est in 3. p. q. 76. art. 7. & opinio Scoti est falsa, quia nullum corpus non potest immutare medium videndi per sua accidentia, nec organum visus, potest videri ab oculo corporali, sed corpus Christi secundum esse, quod habet in eucharistia est huiusmodi. Igitur secundum tale esse non potest videri ab oculo corporali, de qua materia Vide latius Capreol. 4. sent. dist. 10. q. 4. contra primam conclusionem.

Eucharistia est sacramentum in quo Corpus Christi secundum esse, quod habet in eo videri potest à beato. Hæc conclusio est D. Thomæ 3. p. ubi supra, cui aduersatur Scotus probans beatum, per actum beatificum non videre corpus Christi in sacramento, & decipitur quia beatus actu vel habitu intuetur ea omnia de quibus est fides viatoris, sed de corpore Christi secundum, quod habet esse in eucharistia, est fides viatoris. Ergo actu vel habitu ipsum videre potest. lege Capr. vbi supra contra secundam conclusionem.

Eucharistia est Sacramentum in quo corpus Christi secundum esse, quod habet in eo à nullo beato videri potest, loquendo de cursu naturali, & propria virtute, non autem de cognitione beatifica de qua posita est præcedens conclusio, hæc sumitur ex D. Thom. vbi supra. Cui se opponit Scotus probans intellectum angelicum, vel animæ separatæ, & vel hominis beati naturaliter posse videre existentiam corporis Christi in eucharistia: in qua opinione plurimum delirat, quia naturalis cognitio angelorum, & omnium beatorum non potest esse in illo de quo directe est fides. Sed Christum esse in eucharistia est fides. Igitur impossibilis apparet positio Scoti. lege Capreol. 4. sent. dist. 10. quæst. 4. a. t. 3. contra tertiam conclusionem, vbi soluit pulcherrime sua motiua.

Eucharistia est sacramentum in qua substantia panis, & vini, non remanet post consecrationem. Hæc est D. Thom. 3. p. quæst. 75. art. 2. Cui aduersatur quidam Ioannes Parisiensis asserens probabiliorem esse opinionem, quæ ponit in sacramento eucharistia remanere substantiam panis post consecrationem, quàm opinionem oppositam. Quæ positio videtur habere duplicem sensum, vel secundum illos, qui asserunt panem simul esse cum eucharistia, quorum Dux fuit Ioannes Vuhidcleph, vel secundum illos, qui dicunt panem esse corpus Christi, vt est Lutherus, qui omnes anathematizantur in Concilio Tridentino asserente quod si quis dixerit in sacramento Eucharistia remanere substantiam panis, & vini, vnā cum corpore & sanguine Christi &c. anathema sit. Vide Capr. Soluentem motiua ipsius Ioannis Parisien. 4. sent. dist. 11. quæst. 3.

Aureol.

Aureolus.

Aureol.

Scot. dist. 8. q. 1. ar. 2.

Ioseph. An. gles.

Dur. dist. 11. q. 1.

Scot. dist. 10. q. 3. ar. 2.

Dur. dist. 10. q. 2.

Dist. 10. q. 3.

Scotus.

Scotus.

Scotus.

Ioannes Parisiensis.

44

Fr. Matth. Aquar.

quæst. 1. contra primam conclusionem.

Eucharistia est sacramentum in quo corpus Christi incipit esse per conuersionem panis in ipsum. Conclusio est D. Thomæ 3.p.q. 75.ar. 4 Cui aduersatur Scotus probans corpus Christi non incipere esse sub sacramento solum per conuersionem panis in illud, & allucinetur, quia omne quod incipit esse alicubi nouiter per propriam mutationem, vel per mutationem alterius terminatam in ipsum, dicitur incipere esse ibi: sed corpus Christi incipit esse in altari, & sub sacramento, & non per propriam mutationem. Igitur per mutationem alterius terminatam ad ipsum, sed non est aliud, cuius mutatio terminetur ad ipsum, nisi panis, nec ille nisi per conuersionem panis in ipsum: ergo corpus Christi incipit esse in eucharistia per conuersionem panis in ipsum. Vide Capr. soluentem argumenta Scoti ubi supra contra tertiam conclusionem.

Scotus.

Eucharistia est sacramentum in quo licet substantia panis & vini non maneat post consecrationem, non tamen proprie annihilatur. Conclusio hæc est D. Thomæ ubi supra. Cui Scotus contradicit & irrationabiliter loquitur, quia annihilatio proprie terminatur ad nihil, sed conuersio panis vel eius mutatio non terminatur ad nihilum, sed in corpus Christi. Igitur falsum est substantiam panis in transubstantiatione annihilari, hinc hæc conuersio non annihilatio sed transubstantiatio vocatur. D. quoque Augustinus libro 83.q. ait ille ad quem non esse non pertinet non est causa tendendi ad non esse, sed Deus est huiusmodi. Ergo ipse nihil in nihilum reducit, unde cum prædicta conuersio fiat virtute diuina in ea substantia panis non potest reduci in nihil: ut ipse Scotus affirmat. Cuius argumenta annihilat Capr. ubi supra. Contra secundam conclusionem.

Scotus.

Quæst. 20.

Eucharistia est sacramentum in quo corpus Christi in nullo modo transmutatur, sed tantum panis; qui conuertitur, & transubstantiatur in ipsum Christi corpus. Hanc docet D. Thomas 4. sent. dist. 11. q. 1. art. 3. quæst. 1. Cui aduersatur Dur. probans quod vel aliquid de substantia panis puta materia remanet in hoc sacramento, vel substantia panis veraciter, & proprie annihilatur. Verum quia positio de remanentia panis post consecrationem in eucharistia dictum est quod est damnata tanquam hæretica cum contrarietur venerationi huius sacramenti si remaneret ibi aliquid quod non posset adorari adoratione latræ, positio de annihilatione est irrationabilis, propterea vide argumenta eius soluta à Capr. ubi supra dist. 11. q. 1. contra secundam conclusionem.

Durand.

Eucharistia est sacramentum in quo conuersio facit primum terminum conuersionis succedere loco conuersi, & sic corpus Christi est in hoc sacramento mediante hac conuersione. Hæc conclusio sumitur ex D. Thom. ubi supra. Cui Scotus & Dur. aduersantur probantes conuersionem nihil facere dispositiue ad esse corporis Christi in altari, & quod Deus sine conuersione æque facere posset, quorum positio est impossibilis, quia respectus per nullam potentiam potest causari vel haberi in aliquo sine suo fundamento, & quia corpus Christi esse in altari sacramentaliter dicit in corpore Christi respectum fundatum super conuersionem

Scotus.

Apresentem aut præteritam, sicut paternitas dicit respectum fundatum super generationem actiuam. Idco sicut impossibile est aliquem habere respectum paternitatis non interueniente generatione actiua, ita impossibile est corpus Christi habere prædictum respectum non interueniente conuersione alicuius substantiæ in id ipsum. lege argumenta eorū à Capr. dissoluta. ubi supra contra tertiam conclusionem.

Eucharistia est sacramentum in quo non potest esse simul cum substantia panis nulla conuersio ne facta. Habetur hæc propositio ex D. Thomæ ubi supra. Cui se opponit Dur. probans corpus Christi posse esse in altari nulla facta conuersione, sed manente substantia, & allucinetur, quia licet corpus Christi possit esse in altari cum substantia panis localiter descendendo de celo Deo faciente duo corpora esse in eodem loco, sed quod manens in celo localiter sit in altari cum substantia panis sacramentaliter, non potest esse hoc: argumenta eius vide soluta apud Capreol. ubi supra contra tertiam conclusionem.

Dur.

Eucharistia est sacramentum in quo per solam transubstantiationem corpus Christi veraciter reperitur. Scribitur à D. Thomæ ubi supra. Cui aduersatur Aur. probans non esse sufficenter dictum, quod in transubstantiatione sit successio esse vnus substantiæ post non esse alterius, sed profecto à veritate alienus comprobatur. Enimvero nihil aliud requiritur hic nisi quod substantia corporis Christi immediate succedat substantiæ panis sub eisdem accidentibus, licet substantia panis aliter se habeat quam corporis Christi substantia, quoniam informabatur panis substantia suis accidentibus non autem substantia corporis Christi, nec est ibi aliqua transaccidentatio, quia nihil conuertitur in prædicta accidentia: vide solutionem argumentorum ubi supra contra tertiam conclusionem.

Aureol.

Eucharistia est sacramentum in quo fit conuersio substantiæ in substantiam, & est sicut in subiecto in utraque substantia sicut ordo & numerus. Conclusio est sancti Thomæ ubi supra. Cui se opponit Aur. probans conuersionem vel transubstantiationem non esse subiectiue in pane, & siquidem diminue loquitur, quia sanctus Thomas non dicit, quod sit in pane tantum, sed in pane, & corpore Christi sicut numerus & ordo, ut patet 3. parte q. 75. ar. 4. hinc inspicias si velis argumenta eius dissoluta à Capr. ut supra in responso ad sextum.

Aureolus.

Eucharistia est sacramentum in quo facta conuersione sola quantitas, & non substantia panis erit subiectum aliorum accidentium. huius author est D. Thomas 3. parte q. 75. ar. 5. Aduersus quam insurgit Scotus probans quantitatem non esse subiectum in eucharistia aliorum accidentium. Sed longe errat, quia subiectum tripliciter comparatur ad accidens, uno modo sicut præbens ei sustentamentum, nam accidens per se non subsistit, fulcitur vero per subiectum, alio modo sicut potentia ad actum, nam subiectum accidenti subiicitur, sicut quedam potentia actui unde accidens forma dicitur, tertio modo sicut causa ad effectum, nam principia subiecti sunt principia per se accidentis: primo modo quantitas non potest esse subiectum aliorum accidentium, sed secundo, & tertio modo non inconuenit. lege Capr. dist. 12. q. 1. ad argumenta Scoti 2. loco. Eucha-

Scotus.

Dist. 10. q.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

Aureol.

Scotus.

Dur. in 4. dist. 12. q. 2.

Aureolus.

Dur. in 4. dist. 13. q. 3.

Eucharistia est sacramentum in quo sola quantitas est sine subiecto non autem alia accidentia cum subiectiuentur in ipsa quantitate. Hæc sumitur ex eis locis ubi supra. Cui se opponit Aur. probans quantitatem non plus esse ibi sine subiecto quam alia accidentia, & allucinetur, quia quantitas naturaliter loquendo, potest esse subiectum, à quo aliorum accidentium, non autem alia accidentia habent hanc prærogatiuam, & sic in hoc sacramento, diuina virtute participat aliquam similitudinem perfectitatis substantiæ, & modum essendi substantiæ: lege Capreol. ubi supra ad argumenta Aureoli.

Eucharistia est sacramentum in quo accidentia si corrumpantur ex eis sic corruptis generari potest substantia quedam. Hanc docet D. Thom. 3. p. q. 77. ar. 4 & 5. Cui aduersatur Scotus probans cum ex accidentibus corruptis generatur vermis, non recipi formam substantialem nouam in dimensionibus determinatis, nec aduenire nouam materiã, quæ subiicitur, formæ nouiter genitæ, & hoc per octo media, & in vanum laborat, quia non est mens D. Thomæ. Quod cum ex accidentibus eucharistiæ generetur aliqua substantia puta vermis, quod forma substantialis rei nouiter generatæ ex illis recipiatur subiectiue in solis dimensionibus interminatis, & non in aliqua materia, sed intendit quod dimensiones interminatæ conuertuntur diuina virtute in materiam quantam, quæ est subiectum formæ substantialis nouiter inductæ, & est pars compositi nouiter generati. Vide Capr. ad argumentum Scoti ubi supra contra tertiam conclusionem.

Eucharistia est sacramentum in quo accidentia panis, & vini corrumpti possunt propositio est. S. Th. ubi supra. Cui contradicit Dur. probans quantitatem eucharistiæ non posse naturaliter corrumpi quia si corrumperetur naturaliter hoc esset vel actione contrarij, vel corruptione subiecti aut diuisione sui, non primo, quia quantitas non habet contrarium, non secundo, quia non habet subiectum, non tertio, quia quod corrumptur diuisione sui habet terminum in minus. Hoc autem quantitas non habet cum sit diuisibilis in infinitum, ergo naturaliter corrumpi non potest. Sed allucinetur est in hac ratione cum quantitas, licet non habeat contrarium est tamen susceptibilis contrariorum, & sic per actionem illorum corrumpi potest etiam ratione subiecti aptitudinalis. Tertio per diuisionem, quia quantitas naturalis habet minus, quarto potest corrumpi per augmentationem, & sic omnibus his modis potest corrumpi naturaliter. lege Capr. ubi supra in fine 3. ar.

Eucharistia est sacramentum in quo plures sacerdotes possunt simul vnã & eandem hostiam, vel idem vinum consecrare. Hanc scribit D. Thom. 3. parte q. 82. ar. 2. & 4. sent. dist. 13. q. 1. ar. 2. q. 2. Dur. oppositum huius conclusionis edocet, & valde allucinetur, quia sacerdos cum ordinatur constituitur in gradu eorum, qui à domino acceperunt in cæna potestatem consecrandi, & idco secundum consuetudinem quarundam ecclesiarum sicut apostoli Christo cænantij cæcænerunt, ita nouiter ordinati, episcopo ordinanti concelebrant, propterea Innocentius Tertius ait, quod omnium intentio debet ferri ad idem instans consecrationis. le-

ge Caiet. ubi supra 3. p. distinguentem de facto, & de possibili. Vide etiã Capr. 4. sent. dist. 13. q. 1. contra primam conclusionem.

Eucharistia est sacramentum in quo si vino consecrato admisceretur alius liquor in tãta quantitate, quod posset diffundi per totum vinum, totum fieret permixtum. Hanc ponit D. Thomas 3. p. q. 77. ar. 8. & 4. sent. dist. 12. q. 1. art. 2. quæst. 6. Cui se opponit Dur. probans, quod si liquor oppositus speciei vini sit eiusdem speciei, quo ad naturã substantiæ, & qualitatum, ut pote sit de eodem dolio primo consecratur vinum, & postea consecrato apponeretur simile non consecratum, quod non propter hoc definit ibi esse sanguis Christi si illud, quod apponitur speciebus vini cõsecrati sit maius siue æquale siue minus, quia simile non corrumpit simile sibi. Quæ opinio est falsa, & irrationabilis, quia tunc si gutta sanguinis proijciatur in dolium plenum vino eiusdem speciei non desineret ibi esse sanguis Christi, quod videtur ridiculũ. lege Capr. ubi supra ad argumenta Dur. contra secundam conclusionem secundo loco adducta.

Durand.

Eucharistia est sacramentum, quod si fuisset cælebratum in triduo mortis Christi fuisset corpus Christi sine sanguine sub speciebus panis, & sanguinis sine corpore, sub speciebus vini sicut erat in rei veritate. Hanc explicat D. Thom. 3. p. q. 76. art. 2. Cui se opponit Scotus probans, quod ante incarnationem verbi Dei potuit ita vere eucharistiam fuisse, sicut & nunc, & hoc tam quantum ad significationem, quam quantum ad rem signatam, & contentam, & quod si corpus Christi annihilaretur secundum suum esse naturale, eucharistia tamẽ vere posset manere, etiam quantum ad rem contentam, si tamen corpus Christi corrumperetur corruptione naturali puta, quia forma corporeitatis separaretur à materia prima non remaneret eucharistia, quo ad rem contentam, quæ opinio est impossibilis, quia ponit aliam existentiam esse secundum esse naturale ab illa, quæ est in sacramento, quia si ante incarnationem, ergo alia realiter est illa ab illa, quam habuit post incarnationem. lege Caiet. in expos. art. ubi supra contra Iosephum angles in suis floribus.

Scotus.

Aeuum est cui possunt coniungi prius & posterius. Hanc ponit D. Thom. p. p. q. 10. ar. 5. Cui contradicit Garro iustinens opinionem D. Bonauenturæ probando in æuo esse successione sine inuolutione, quæ opinio est falsa, quia impossibile est alicuius durationis esse duas partes simul quarum vna aliam non includat sicut mensis includit diem, unde sicut est aliquid in die, ita & in mense, sed duo menses, & duo dies simul esse non possunt, quandoque enim in alia duratione ponuntur duo, partes quarum vna est prior, alia posterior, oportet, quod vna transeunte alia de nouo adueniet, & sic semper ubi est successio, ibi necessarium est esse inuolutionem, quare opinio supradicta minime stare potest. lege de hac re Capr. 2. sent. dist. 2. q. 2. contra secundam conclusionem.

Garro.

Aeuum est vnum numero omnium æuiteriorum. Hanc ponit D. Thom. p. p. q. 10. ar. 6. & quolibet 5. ar. 7. & in opusculo de instantibus. Cuius oppositum tenet Romanus Aegidius, & Dur. & male, quia sicut est idem tempus numero omnium tẽporalium, sic

Aegidius.

sic etiam oportet esse vnum æuum numero omniū A
æuiternorum vide argumenta eorū soluta a Capr.
2. sent. vbi supra contra sextam conclusionem.

Durand.

Aeuiternum primum est mensura omnium alio
rum. conclusio est, D. Thomæ vbi supra, cuius oppo
situm sustinent supradicti doctores, & irrationa
bilitate, quia quādoque sunt multa eiusdem ge
neris eadem mensura homogēna mensurabilia
semper prima talium est mensura formaliter, sed
omnia æuiterna sunt in eodem genere mensurabi
lis, & mensurabilia eadem mensura homogēna fi
cut temporalia eadem tempore. Igitur primum
æuiternum est mensura aliorum omniū. lege Capr.
vbi supra contra 6. conclusionem.

Varro.

Aeuum subiectiue est in primo Angelo. Doctri
na est D. Thomæ vbi supra. Contrarium huius su
stinet Varro probans æuum ipsum non esse subie
ctiue in primo æuiterno, & decipitur, quia æuum
debet esse in primo simplicissimo, sed primus An
gelus est simplicior omnibus. Igitur in primo resi
dere debet. lege Capr. vbi supra.

Scotus.

Aeuum est totum simul. Hanc ponit D. Thomas
p. p. q. 10. ar. 5. oppositum tenet Scotus, quia conti
nue fit à Deo, & deficere potest ab esse, & sic pote
rit annihilari, & deinde iterum creari, & sic non est
totum simul, & decipitur, quia æuum nō continue
proprie loquendo fit: sed conseruatur à Deo, nec
potest deficere ab esse ab intrinseco, licet Deus pos
sit ipsum annihilare. lege Caiet. in expositione
articuli.

Scotus.

Aeuiternum primum mensuratur æuo. Hanc po
nit D. Thom. p. p. q. 10. ar. 6. quam conclusionem re
prehendit Scotus, quia mensura ex natura rei est
notior mensurato: sed nihil est in primo æuiterno
notius ipsa substantia æuiterni, & sic nihil est in eo,
quod habet rationem mensuræ substantiæ eius in
qua ratione errat, quia æuum existens in primo æui
terno siue sit eius substantia, aut existentia siue nō
est notius in ratione mensuræ ipsa æuiterni substan
tia, vt immutabilis quoniam nihil aliud est, quam
vnitas per modum mensuræ talis immutabilitatis,
& propterea ipsum æuum est formalitas vnitas cui
primo debetur ratio mensuræ. lege Caiet. in expo
sitione huius, & Bannes.

Garro.

Aeuum est in primo Angelo beato. Hanc ponit
D. Thom. quolibet 5. art. 7. quam impugnat quidā
Theologus dictus Garro, quia mensura debet esse
naturalis, & quia lucifer naturaliter est supremus
inter omnes tunc ipse esset mensura omnium, &
etiam ipsius animæ Christi, quod est inconueniēs,
sed allucinatur in hac ratione, quia & si lucifer fue
rit supremus inter omnes tamen operatio sua est
auerfa ab vno primo, & conuersa ad multitudinem
inferiorum rerum, quarum primatum appetebat,
& secundum hoc deficit à summa simplicitate eui,
& propterea residet in supremo angelo beato, qui
etiam excedit animam Christi in simplicitate natu
rali, non tamen in perfectione supra naturali. Vide
Capr. 2. sent. dist. 2. q. 2. contra sextam cōclusionem
& Caiet. p. p. q. 10. narrantem plurimas opiniones
circa hanc rem.

Fatum reducit ad diuinam prouidentia, quia
licet in quantum omnia, quæ hic aguntur diuinæ
prouidentia subdantur, tanquam per eam preordi
nata, & quasi prelocuta fatum ponere possumus.

Hanc docet D. Thom. p. p. q. 116. in qua Aur. impu
gnat fatum reduci ad prouidentiam, quia potius
ad præscientiam quàm ad prouidentiam reduci de
bet, & docet falsum, quia cum prouidentia inclu
dat præscientiam stat, quod reducat ad vtrunq;
& principaliter ad prouidentiam, quæ super præ
sciēciam addit applicationem, & ordinem ad ipsas
res. Vide Capr. 1. sent. dist. 40. ar. 2. contra quartam
conclusionem, & Caiet. p. p. q. 22.

Fatum secundum, quod subest diuinæ prouidē
tiæ immobilitatem sortitur Hanc ponit D. Thom.
vbi supra art. 3. Cuius oppositum nititur probare
Aur. quia hæc conclusio omne consilium, conatū,
& omne politicum negotium tollit, & tamen valde
allucinatur, cum in sensu composito loquendo, va
num est, quod aliquid sit simul præuisum, & illud
non eueniat, & quod quis conetur facere oppositū
illius, quod sit fatatum, & prædestinatum, non ta
men in sensu diuiso. lege Capr. vbi supra.

Fictio habita in aliquo sacramēto puta baptis
ma, aut confirmationis ipsa recedente illud sacra
mentum fortitur suum vltimum effectum. Hanc re
citatur D. Thom. 4. sen. dist. 4. q. 3. ar. 2. quæst. 3. Cuius
oppositū docet ipse Dur. probans recedente fictio
ne baptismum, vel cōfirmationem suum vltimum
effectum non habere, & valde allucinatur in hoc,
quia remota causa, remouetur effectus, sed causa
impediens effectum baptismi erat fictio. ergo re
mota fitione baptismum suum effectum consequi
tur, & sic etiam confirmatio, habemus etiam, quod
cuilibet morbo culpæ in statu viæ potest remediū
adhiberi, sed contra originalem culpam non est
aliud remedium, quàm Baptismus. Ergo cum fite
accidentibus originale non remittatur. Oporteret
baptismum iterari si recedente fitione Baptismus
suum effectū nō sortiretur, quod est hereticum. Vi
de Capr. 4. sent. dist. 7. q. 1. contra secundam cōclu
sionem, & Caiet. p. p. q. 69. ar. 10.

Fides est virtus. Hanc ponit D. Thom. 2. secunde
q. 4. art. 2. Cuius oppositum sustinet Dur. probans
fidem quantumcunque formatam charitate non
esse virtutem, & male, quia omnis habitus, qui sem
per est principium boni actus humani est virtus,
sed fides formata est huiusmodi. Igitur. vide Capr.
3. sen. dist. 24. q. vnica contra primam conclusionē,
& Caiet. 2. 2. vbi supra, quod fides non est virtus in
tellectualis, nec est virtus moralis, sed virtus Theo
logica ignota antiquis philosophis.

Fides formata, & informis infunditur homini à
Deo. Hęc est D. Thomæ 2. 2. q. 6. ar. 1. Contra quam
arguit Scotus probans præter fidem acquisitā non
requiri aliam infusam, quia certum est quod in no
bis est fides acquisita, quia ideo credo Canon,
quia credo veracitati ecclesie, authorizantis illum,
& sic non oportet ponere fidem infusam, & alluci
natur valde, quia ille habitus infunditur homini à
Deo per cuius actus eleuatur homo supra naturam
suam: sed fides est huiusmodi. Ergo tam informis,
quam formata fides à Deo infunditur. lege Capr.
soluentem argumenta Scoti contra secundam con
clusionem vbi supra, & Caiet. 2. 2. q. 6. ar. 1. & Caiet.
& Bannes vnde sumpta est conclusio.

Fide eleuatur homo supra suam naturam. San
ctus Thom. docet hoc vbi supra. Cui se opponit
Aureol. probans, quod fides infusa non requiritur
propter

propter super naturalitatem obiecti fidei, & male
quia cum ad fidem duo requiruntur alterum, vt
homini credibilia præponantur, alterum vero est
assensus credentis ad ea quæ præponuntur, & quo
ad vtrūque fides est à Deo infundente, licet quis si
ne fide infusa possit assentire virtutibus supernatu
ralibus. lege Capr. contra secundam conclusionem
ad argumenta Aureoli.

Fides neque informis neque formata remanet
in eo qui discredet vnum articulum fidei. Hęc est
D. Thomæ q. 5. artic. 3. Cuius oppositam sustinet
Dur. probans quod in hereticis remaneat fides in
fusa, quo ad articulos in quibus non errant, & in
hoc plurimum deficit, quia species cuiuslibet habi
tus dependet ex formali ratione obiecti qua subla
ta species habitus remanere non potest, sed forma
le obiectum fidei est veritas prima, vt manifestatur
in ecclesie doctrina, quæ procedit ex veritate pri
ma. Ergo quicumque non inhæret doctrinæ eccle
siae sicut infallibili regulæ: sed proprię voluntati, vt
est ille, qui pertinaciter discredet vnum articulum
non poterit habere fidem de alijs articulis, sed opi
nionem secundum propriam voluntatē. lege Capr.
vbi supra contra tertiam conclusionem, & Caiet.
2. 2. vbi supra.

Fides est vna virtus, & non multa, & vnus habi
tus, & non multi specie distincti. Hanc ponit D.
Thom. 2. 2. q. 4. ar. 6. Cui se opponit Scotus probās
fidem non esse ideo vnā de omnibus credibili
bus eo, quod respiciat omnia credibilia, vt reuela
ta à deo, & deficit non cōsiderando in obiecto po
tentia tria inuenire, quod est formale, & id, quod
est materiale, & id quod est accidentale, & vnitas
obiecti est attendenda ex parte rationis formalis,
quæ in fide est prima veritas, ille igitur habitus vir
tutis est vnus, & non plures, qui habet vnum obie
ctum formale, & non plura, sed fides est huiusmo
di, quia idem est illud, quod ab omnibus creditur.
ergo fides est vna numero virtus si sumatur pro
obiecto formali, si pro habitu est vna specie, & ex
subiecto indiuiduatur. lege Capr. vbi supra contra
tertiam conclusionem, & Caiet. 2. 2. vbi supra. &
Caietan. ac Dominicum Bannes vnde sumpta est
conclusio.

Fidei formale obiectum est prima veritas. Hoc
docet D. Thom. vbi supra. Cuius contrarium susti
net Aur. probans veritatem primam non esse for
male in obiecto fidei, sed potius Deus sub ratione
deitatis, & decipitur, quia deitas, seu diuinitas est
finis fidei, & intellectus sub ratione veritatis, & sub
ratione primæ bonitatis est finis voluntatis, & cha
ritatis propterea prima veritas erit obiectum for
male fidei, & non diuinitatis. Vide Capr. vbi supra
contra quartam conclusionem.

Fides est de non visis. Sic docet D. Thom. 2. 2. q.
1. ar. 4. & ar. 6. Cui se opponunt Aur. & Dur. proban
tes enigma vel inevidentiam non esse formale in
obiecto fidei, & ambo allucinantur, quia formalis
ratio obiecti fidei, potest accipi dupliciter, vno mo
do ex parte ipsius rei creditę, & sic ratio formalis
omnium credibilium est vna scilicet prima veritas,
alio modo potest accipi formalis ratio credibiliū
ex parte nostra, & sic est, vt sit non visum, seu in eui
dentia. lege Capr. dist. 25. contra primam conclu
sionem q. 1. & Caiet. vnde sumpta est conclusio.

Fides est de non scitis. Hęc est D. Thomæ 2. 2. q.
1. ar. 5. Cuius oppositum tenet Dur. probans quod
fides quæ est habitus à deo infusus possit simul ha
re cum scientia ita, quod idem sit, quia nullum nō
visum est scitum sed omne creditum est nō visum.
Igitur nullum creditum est scitum, & consequen
ter fides non est de scitis, nec in eodem subiecto re
spectu eiusdem obiecti potest esse fides, & scientia
omnino, nisi dicamus, quod qui dare nunc videt
Deum habet scientiam, quam acquisiuit in via. Vi
de argumenta eius soluta vbi supra contra secun
dam conclusionem.

Fides est certior scientia simpliciter, licet non
quo ad nos, & secundum quid. Hanc etiam ponit
D. Thomas. vbi supra, q. 4. ar. 8. & 3. sent. dist. 2. 3. q. 2
ar. 2. quæst. 3. Contra arguit Dur. probans quod fi
des non debet dici certior scientia propter adhe
sionem, & irrationabiliter loquitur, quia illud est
simpliciter certius cuius proxima causa, & princi
palis est efficacior determinatior & certior & ad
oppositum inuertibilior, sed assensus fidei causa
proxima, & principalis est efficacior determinatior
& certior, & ad oppositum impermutabilior quā
causa assensus scientia, aut sapientia, aut intelle
ctus. Igitur sine ratione loquitur Dur. Hinc eius
argumenta vide soluta apud Capr. vbi supra cōtra
secundam conclusionem.

Fidei actus, & visionis beatificæ esse in eodem
subiecto est impossibilis. Hęc est D. Thom. p. 2. q.
67. ar. 3. contra quam arguit Dur. probando quod
non sit hereticum nec contra sacram scripturam
ponere, quod habitus fidei possit remanere in pa
tria, & tamen expresse contra id, quod scribitur
hebr. fides est argumentum non apparentium, con
stat autem, quod in patria nihil erit non apparens
de quo fuerit fides in via, & cum non sit possibile
idem esse apparens, & non apparens eadem homi
ni simul, & semel apparet quod secundum mentem
apostoli fides est impossibilis visioni, & statui
patriæ sunt, & multæ aliæ autoritates sacræ scri
pturæ hoc idem aperte dicentes, & clare est videre
apud Capr. dist. 31. q. vnica contra primam con
clusionem.

Filiatio non potest multiplicari in Deo, quia est
ibi summa immaterialitas. Scribit hæc D. Thomas
p. p. q. 4. ar. 6. & 1. sent. dist. 7. q. 2. ar. 2. cuius oppo
situm habet Aureolus, & multis argumētis sed ma
le, quia cum Deus omnia intelligat & velit vno sim
plici actu non potest esse nisi vna persona procedēs
per modum verbi, quod est filius, & vna per modū
amoris duntaxat, qui est spiritus sanctus propte
rea est perfectus filius, quia tota Diuina filiatio in
eo continetur, & sic de spiritu sancto, & hoc totum
ex diuina immaterialitate procedit vide argumē
ta Aureoli soluta apud Capr. 1. sent. dist. 7. q. 2. con
tra secundam conclusionem, & apud Caiet. & Do
minicum Bannes p. p. q. 4. ar. 2.

Filius personaliter distinguitur à Spiritu sancto
per spirationem actiuam. Multis, & claris argumen
tis hanc elucidat D. Thomas p. p. q. 36. art. 2. & de
potentia Dei. q. 10. art. 5. & 1. sent. dist. 11. q. 1. ar. 1.
& 4. contra Gent. les. c. 24. ad oppositum habent ar
gumēta Scotus Aur. & Gregorius de Arimino pro
bantes filium in Diuinis distingui à Spiritu sancto
per filiationem, & non per spirationem actiuam, &
alluci

Durand. Dist. 24

Dur. dist. 23. 47.

Dur. dist. 31

Cap. 11.

Aureolus

Greg. dist. 11. q. 2.

allucinantur siquidem in diuinis personis nō alia reperitur distinctio nisi illa, quæ est per oppositas relationes originis si spiritus sanctus nō spiraretur à filio non haberet relationem oppositā ad ipsum, & sic ab eo non distingueretur aliquo pacto argumenta aduersariorum vide soluta apud Capr. dist. 11. ar. 1. & Caietan. p. p. vbi supra contra secundam conclusionem.

Dist. 11. q. 1. ar. 1.

Filius constituitur in esse personali per filiationem. Differit eleganter D. Thomas de hac propositione p. p. q. 3. art. 3. & 1. sent. dist. 33. q. 1. art. 3. cui se opponit Gregorius probando, quod filius non constituitur in esse personali per seipsum cum filiatione, & filius sint vnum & idem, & tamen deficit Gregorius, quia licet filius, & filiatione non distinguantur à parte rei tamen distinguuntur secundum modum significandi, vt forma & habens formam, & ideo prædicata contradictoria, quæ consequuntur ad huiusmodi distinctionem possunt de ipsis verificari. lege argumenta ipsius soluta à Capreolo vbi supra art. 3.

Greg. dist. 16. q. 2.

Forma vnica, scilicet substantialis reperitur in homine. Luculenter ostendit hoc D. Thomas. p. p. q. 76. ar. 3. & 4. & de potentia Dei q. 3. ar. 9. & quolibet. 1. ar. 5. Cuius oppositum probant multi præsertim Gregorius de arimino, quod in homine sint plures formæ secundum diuersitatem prædicatorum substantialium, & profectò malè, quia cuiuslibet propositionis per se in primo modo dicendi per se ab eadem forma sumitur subiectum, & prædicatum: sed hæc propositio, homo est animal est perse in primo modo igitur ab eadem forma sumitur subiectum, quod est homo, & prædicatum, quod est animal, & sic non secundum diuersa prædicata sunt diuersæ formæ præcipuè cum nulla res verè & perse vna cōstituatur ex pluribus formis substantialibus, sed homo est ens vere, & perse vnū, igitur non poterit constitui in eo pluralitas formarum substantialium argumenta aduersariorum vide soluta apud Capr. 2. sent. dist. 15. q. 1. art. 3. contra tertiam conclusionem.

In suis de terminatiōibus

Forma accidentalis est adueniens enti in actu, & ex ipsa & subiecto resultat aliquod tertium. Persuadet hæc D. Thomas. 7. Methaph. commento. 26. & 27. Cuius oppositum sentit Ioānes de Ripa, probans formam accidentalem sic actuare subiectum, quod tamen ex huiusmodi actuatiōe nō resultat aliquod compositum nec tertia entitas, & tamen est contra Arist. 7. Methaph. vbi supra dicentem, quod cum homo dealbatur per illam actionem nō fit homo, nec albedo sed compositum ex utroque vbi ipse commentator ait, quod genitum ex materia, & forma est compositum aliud ab eis vt hæc sphaera demonstrata ex hoc cupro. lege Capr. dist. 5. q. 2. contra conclusiones.

Dur. dist. 12. q. 6.

Fortis fortitudine politica plus debet fugere peccatum oppositum fortitudini quàm mortem corporalem, & secundum rectam rationem exponit se morti, & eligit mortem propter bonum commune cuius est pars. Scribit hanc D. Thomas 1. 2. q. 109. art. 3. & 2. 2. q. 26. art. 3. & 3. sent. dist. 29. q. 1. art. 3. cui se opponit Durandus asserens, quod loquendo de fortitudine pure morali de qua tractauerunt Philosophi, qui ignorarunt aliam vitam futuram post istam quamuis fortis non debeat rece-

dere ab opere virtuoso timore mortis nunquam tamè licet ei elegere mortem pro defensione. reip. vel in quocunque alio casu, & tamen loquitur irrationabiliter & contra Aristotelem, ratio siquidem dicitur, quod omnis inclinatio rationis conformis inclinationi naturæ non corruptæ nec vitiatæ est laudabilis, & virtuosa, vel ad laudem pertinet, sed electio qua fortis politicus eligit mortem corporalem pro conseruatione Reip. & plus fugit Damnum reip. quàm damnum vitæ propriæ corporalis est conformis inclinationi naturæ integræ ergo mors pro communi bono eligenda est à virtuoso, vnde Arist. ait, mortem quam fortis sustinet in bello pro defensione Reipublicæ esse bonam, & laudabilem. lege Capreolum soluentem argumenta Durandi 4. sent. dist. 17. q. 2. contra tertiam conclusionem.

Fortunatus iuuatur a superioribus causis scilicet Deo, & Angelo. Hanc docet D. Thomas 3. contra gentiles. capite 92. cuius oppositū probat Aureolus quod motus bene fortunatorum non debet reduci ad custodiam Angeli, & decipitur, quia licet accipiendo fortunatum pro eo, cui bona secundum apparentiam, & nō secundum veram existentiam succedunt, vt si diuitiæ cedant in nocumentum hominis sint procuratæ forsitan à demone, sed quæ cedunt in verum bonum possidenti, non possunt dici, quod à malo angelo sint procuratæ. Ideo necessario reduci debent ad custodiam Angelorum. lege Capr. p. sent. dist. 40. art. 2. contra vltimam cōclusionem, & ferrariens. 3. contra gent. vbi supra.

Fruitio est delectatio, quam aliquis habet de vltimo expectato, quod est finis. Hæc ponit D. Thomas prima 2. q. 11. art. 1. cui aduersatur Aureolus probans fruitionem potius esse amorem, quam delectationem, & decipitur, quia licet amor sit principalissima operatio voluntatis, sicut fruitio nihilominus amor est principium omnium affectionū; delectatio vero est finis earum, & secundum ordinem generationis amor præcedit desiderium, & desiderium delectationem, secundum ordinem vero intentionis est contrarius ordo, nam delectatio intenta causat desiderium, & amorem. Delectatio enim est fruitio boni, quæ est quodammodo finis sicut, & ipsum bonum, & hinc est, quod fruitio est potius delectatio, quam amor. Vide Capr. 1. sent. dist. 1. q. 1. contra tertiam conclusionem.

Fruitio beatifica non solum transit obiectiue super Deum, immo supervisionē, qua videtur Deus, & eadem fruitione fruimur utroque. Hanc facit D. Thomas p. 2. q. 11. ar. 3. cui Aureolus contradicit probando fruitionem beatificam non transire obiectiue super actum visionis beatificæ, & male cū finis non solum dicatur res intenta, sed etiam, habitio eius dicitur finis, vnde sicut non est alius finis Deus, & alius visio Dei, sic non est alia ratio fruitionis, quæ Deo fruimur, & qua beatitudine creata, quæ est essentialiter ipsa visio Dei. lege Capr. vbi supra cōtra secundam.

Generatio diuina est processio viuētis à viuente coniuncto secundum rationem similitudinis in eadem natura, & numero specifica. Hæc est D. Thomas p. p. q. 27. art. 2. contra quam arguitur ab Aureolus tribus argumentis, quæ habes soluta à Capreolo. 1. sent. dist. 9. q. 1. contra primam conclusionem.

Genera-

Aureolus.

Generatio passiva dicta siue natiuitas filij non est passio, sed relatio. Hanc ponit Diuus Thomas prima parte, quæst. 41. articulo primo. Cuius oppositum sustinet Aureolus probans generationem diuinam passiuè sumptam non esse relationem, & male in hac parte, quia actio cum importet originem motus, sicut enim motus prout est in mobili ab aliquo dicitur passio, ita origo ipsius motus, scilicet quod incipit ab alio, & terminatur in id quod mouetur. Dicitur actio, remoto ipso motu. Actio nihil aliud importat, quàm ordinem originis, secundum quod ab aliquo procedit in id quod est ab illo, qui quidem ordo nihil aliud est nisi relatio, & cum in diuina generatione nullus sit motus, ideo illa generatio erit relatio. lege Capreolum vbi supra contra secundam conclusionem.

Aureolus.

Generare, & generari potius habent modum relationum, quàm actionum, & passionum. Hanc ponit Diuus Thomas prima parte, quæstione 41. articulo primo. Cui aduersatur Aureolus probans quod potius habent modum actionum, & passionum, quàm relationum, & pessimè dicit, quia actio, & passio dicunt motum vt in diuinis. nullus reperitur motus: igitur nec actio, nec passio dicunt motum, nisi solum grammaticè loquendo, quantum ad modum significandi. vide argumenta eius soluta, primo sententiarum, distinct. 27. quæstione prima, contra secundam conclusionem.

Aureolus.

Generare & spirare cuius modi sunt actus notionales sunt idem realiter cum relationibus personarum, sed differunt secundum modum significandi. Hoc docet Diuus Thomas prima parte, quæst. 41. articulo primo, & primo sententiarum, distinct. 27. quæst. 1. articulo primo. Contrarium tenet Aureolus, vt irrationabiliter, quia sicut est in essentialibus, quod idem secundum rem est, operatio, & Deus, & diuinitas, & tantum distinguuntur secundum rationem fundatam in re, ita est in personalibus, quod idem est secundum rem operatio personalis, & persona, & proprietates constituens personam, sed tantum differt, secundum rationem, & modum significandi vnde eadem ratio significatur per hæc tria, pater, paternitas, & generatio, sed pater significat illum per modum proprietatis, generatio per modum operationis. lege Capreolum vbi supra, contra tertiam conclusionem.

Aureolus.

Generare sequitur ipsam paternitatem, & est ea posterius, sed generari præcedit filiationem. Hæc conclusio sumitur ex Diuo Thoma vbi supra. Cuius contrarium sustinet Aureolus probans generare, secundum modum intelligendi præcedere paternitatem, & male, quia videmus quod omne quod intelligitur, vt progrediens ab aliquo sequitur secundum modum intelligendi constitutum illius, à qua progreditur, sed ita est ipsum generare, quia concipitur, vt progrediens à patre quasi per modum actus eius. Ergo formale constitutum personæ patris, quod est paternitas, secundum modum intelligendi præcedit simpliciter generare, & è conuerso illud, quod intelligitur, tanquam viam ad esse alicuius, & suum formale, videtur illud præcedere, secundum in-

tellectum, generari autem intelligitur, quasi via ad personam filij. Ergo generari secundum intellectum præcedit filium, & filiationem. vide argumenta Aureo. soluta à Capreolo vbi supra, contra quartam conclusionem.

Generatio & spiratio passiuè sumptæ, non distinguuntur formaliter se ipsis. Hæc est Diui Thomæ de potentia Dei, quæstione decima, articulo secundo, & primo sententiarum, distinct. 13. quæstione prima, articulo secundo. Cui se opponunt Scotus, Bonauentura, & Garro probantes quod generatio, & spiratio seipsis formaliter distinguuntur, & decipiuntur, quia vnum quodque distinguitur ab alio, secundum speciem per illud, à quo speciem habet, & secundum numerum per illud, à quo indiuiduatur, differentia autem inter processiones diuinas oportet quod sit non solum sicut ea, quæ differunt numero tantum, sed sicut ea, quæ differunt specie, cum vna sit generatio, alia vero non relinquuntur. Ergo quod processiones diuinæ distinguantur per illud à quo speciem habent, nulla autem processio, nec operatio, aut motus speciem habet à se, sed fortitur speciem à termino, vel à principio. Vnde nihil est dictum, quod processiones aliq̄e distinguantur, sed oportet quod distinguantur penes terminos vel principia. Hinc Capreolus soluit argumenta eorum. primo sentent. distinct. 13. quæst. 1. contra primam conclusionem.

Generatio & spiratio passiva non distinguuntur realiter penes principia, scilicet quod vna est processio per modum naturæ, & intellectus, alia per modum voluntatis. Hanc sustinet Diuus Thomas de potentia Dei, quæstione decima, articulo secundo, & primo sententiarum, distinct. 13. quæstione prima, articulo secundo. Oppositum huius tenet Henricus, & allucinatur, quia si istæ processiones distinguantur penes principia, vt puta, quia principium vnus est natura, vel intellectus, alterius vero voluntas, sequeretur quod in procedente secundum vnā processione inueniretur tantum, quod naturæ est, vel intellectus in altero vero, quod est intellectus tantum quod patet esse falsum, nam per vnā processione quæ est filij à patre, communicat pater filio quicquid habet, & naturam, & potentiam, & intellectum, & voluntatem, & quicquid absolute dicitur sapientia genita, ita posset dici natura vel voluntas, vel sapientia genita, id est per generationem accepta, & sic cum omnia diuina attributa concurrant in vnā processione filij, quod non potest processione differentia inueniri, secundum diuersas rationes attributorum, ita quod per vnā processione attendatur communicatio vnus attributi, & per aliam communicatio alterius. Ex his Capreolus soluit argumenta Henrici. vide secundam conclusionem.

Generatio & spiratio passiva distinguuntur realiter, secundum ordinationem originis. Hanc docet Diuus Thomas de potentia Dei, vbi supra, & primo sententiarum, loco superius allegato, & prima parte, quæst. 27. articulo 4. Contrarium huius docent Aureolus, & Scotus, sed male, quia licet in Deo non sit aliud voluntas, & intellectus, tamen de ratione intellectus, & voluntatis est, quod Aquarij Controuersia. D pro-

processiones, quæ sunt secundum actionem vtriusque se habeant, secundum quendam ordinem non enim est processio amoris, nisi in ordine ad processioem verbi, nihil enim potest voluntate amari, nisi sit in intellectu præconceptum. Sicut igitur attenditur quidam ordo verbi ad illud, à quo procedit, tamen in diuinis est eadem substantia intellectus, & conceptio intellectus. ita licet in Deo sit eadem voluntas, & intellectus, tamen, quia de ratione amoris est, quod non procedit, nisi à conceptione intellectus. Ideo habet ordinis distinctionem processio amoris à processioe verbi in diuinis, & non vt tenet Scotus quod distinguuntur hæ duo processiones realiter seipsis originatiue per principia arguitur per terminos, nec vt tenet Aegydius ratione suppositorum, nec vt Henricus per principia formalia, vt Adam ex infinitate, & in limitatione diuinæ essentia distinguuntur: ergo ex ordine reperto inter ipsa. lege Capreolum vbi supra, contra tertiam conclusionem, & Caietanum prima parte vbi supra.

Generandi potentia pertinet ad omnipotentiam patris. Sententia est Diui Thomæ de potentia Dei, quæstione secunda, articulo quinto, & primo sententiarum, distinctione vigesima, quæstione prima, articulo primo, & prima parte, quæst. 42. articulo sexto. Contrarium habet Bonauentura, Durandus, & Scotus probantes potentiam generandi nullo modo pertinere ad omnipotentiam patris, quia sicuti est eadem essentia, quæ in patre est paternitas, & in filio est filiatio, ita est eadem potentia, qua pater generat, & qua filius generatur. Vnde quicquid potest pater, potest filius, non tamen sequitur quod possit generare, sed mutatur quid in ad aliquid, nam generatio significat relationem in diuinis. Habet ergo filius eandem potentiam quam pater, sed cum alia relatione, quia pater habet eam, vt dans, & hoc significatur cum dicitur, quod potest generare, filius autem habet eam, vt accipiens, & hoc significatur cum dicitur quod potest generari, & ideo potentia generandi spectat ad omnipotentiam patris, & non ad omnipotentiam simpliciter. & sic filius dicitur omnipotens, sicut & pater, sed cum alio respectu, & ideo male Herueus, qui dixit quod filius dicitur omnipotens, quia potest omne possibile absolute. Scotus, Gregorius, & Franciscus dicunt quod omnipotentia hic dicitur respectu contingentis, & ideo filius est æque omnipotens sicut & pater. Aureolus verò dicit, quod Deus dicitur omnipotens, quia habet potentiam productiuam respectu cuiuscunque producibilis. Ideo filius est æque omnipotens, vt pater de quibus omnibus. lege Capreolum 1. sent. dist. 20. quæst. 1. contra primam conclusionem.

Generandi potentia qua pater generat, est eadem qua filius generatur. Hanc docet Diuus Thomas vbi supra. Cuius oppositum sustinet Aureolus, & decipitur quia cum in diuinis non sit potentia passiva, nec passio nisi grammaticaliter loquendo licet enim potentia vera passiva nunquam sit eadem formaliter cum actiua, quia talis potentia differt realiter ab actu, sed loquendo de potentia passiva grammaticaliter, quæ potius dicitur potentia passiva dicta, quam potentia passiva, talis

non oportet quod distinguatur à potentia actiua, nec ab actu, respectu cuius dicitur, sed eadem potentia cum relatione vna dicitur actiua, & cum alia relatione dicitur passiva, & sic est potentia patris, & filij, quæ est vna, & eadem. lege Capreolum vbi supra contra primam conclusionem.

Generans in diuinis habet potentiam generandi, & spirans habet potentiam spirandi. Hæc est Diui Thomæ prima parte, quæst. 41. artic. 4. & de potentia Dei, quæst. 2. art. 1. & primo sent. dist. 7. quæst. 1. art. 1. Cui contradicit Aureo. ex professo ipsam negans, & allucinatur valde quandoquidem in diuinis ponuntur actus notionales, & sic etiam oportet ponere potentiam respectu huiusmodi actuum, cum potentia nihil aliud significet, quam principium alicuius actus. Vnde cum patrem intelligamus, vt principium generationis, & patrem, & filium, vt principium generationis necesse est, quod patri attribuamus potentiam generandi, & patri, & filio potentiam spirandi, quia potentia generandi significat illud, quo generans generat, omne autem generans generat aliquo, & sic in omni generante oportet ponere potentiam generandi. & in omni spirante, potentiam spirandi, ex quo pessime loquitur Aureolus inquitens quod in Deo non est potentia productiua, nec generatiua, sed idemptiatiua, & connexionis terminorum eo modo quo homo potest esse animal, male etiam affirmat Petrus de Palude quod in Deo est potentia productiua ratione generis non autem differentie hoc est inquam principium de quibus omnibus. lege Capreolum dist. 7. quæst. 1.

Generandi potentia principaliter in recto dicit diuinam naturam. Hanc ponit Diuus Thomas prima parte, quæst. 41. art. 5. & de potentia Dei, q. 2. art. 2. & primo sent. dist. 7. quæst. 2. art. 2. Cui aduersantur Bonauentura, Varro, Henricus, Scotus, Durandus sustinentes quod paternitas sit ratio generandi ipsi patri, & per consequens potentia productiua, & male, quia paternitas significatur vt forma patris. Est enim proprietas personalis se habens ad personam patris, vt forma individualis ad aliquod indiuiduum creatum, forma autem individualis in rebus creatis constituit personam generantem non autem est quo generans generat, alioquin fortes generaret fortem, vnde nec paternitas potest intelligi, vt quo pater generet, sed constituens personam patris generantis alioquin pater generaret patrem, sed illud quod pater generat est natura diuina in qua sibi filius similatur. Ex hoc fundamento soluit Capreolus argumenta ipsorum, vt est videre vbi supra contra primam conclusionem.

Generandi potentia dicit relationem, puta paternitatem in obliquo. Hanc docet Diuus Thomas de potentia, quæst. 2. art. 2. & de prima parte, vbi supra. Cui aduersantur multi, & primo Scotus probans quod potentia patris est, quid absolutum, quod est memoria fecunda. secundo Aureo. ait, quod est substantia patris cum habitudine rationis quæ est extremorum idètitas. Dur. vero probat quod est relatiò. Hæc iudicat quod est essentia per relationem determinata. Greg. negat in Deo esse generatiuam potetiam, & omnes ferè allucinatur, cum in qualibet generatione principium generans prin-

principaliter non est aliqua forma individualis, sed forma quæ pertinet ad naturam speciei, & ideo non oportet quod generatum assimiletur generanti quo ad conditiones indiuiduales, sed quantum ad naturam speciei, paternitas non est in patre per modum formæ speciei sicut humanitas in homine, sicut enim in eo est diuina natura, sed est in eo vt principium indiuiduale, est enim proprietas personalis, & ideo non oportet quod sit principium generationis principaliter, sed quodammodo, & cointellectum hinc dicitur, quod potentia generandi significat in recto diuinam naturam, sed in obliquo relationem. ex hoc fundamento potes soluere argumenta aduersariorum, quæ videas apud Capreolum vbi supra contra tertiam conclusionem.

Generatio in statu innocentia erat necessaria, propter multiplicationem generis. Ponitur hæc propositio à Sancto Thoma prima parte. Cuius oppositum tenuerunt nonnulli ex Armenis, vt narrat Guido Carmelita in sua Summa de hæresibus. Afferentes Adam, & Euam si permansisset in iustitia non coituros vnquam, nec humanam speciem per commissionem propagandam esse. Propterea Gregorius Nicænus dixit in libro, quem fecit de homine, quod in Paradiso aliter fuisset multiplicatum humanus generis, sicut multiplicati sunt Angeli absque concubitu per operationem diuinæ virtutis, quia in coniunctione carnali efficitur homo similis bestijs propter vehementiam delectationis, & concupiscentia fæditatem, quæ in coitu inuenitur, & in statu innocentia, in quo erat maxima rectitudo talis fæditas inueniri non poterat. Propterea nec generatio per coitum esse poterat, quæ opinio cum sit expresse contra sacram scripturam est manifeste hæretica, & stare non potest, legitur enim Genesis, quod Saluator noster etiam retulit apud Matthæum, vbi præposita fuit sibi quæstio à phariseis, an liceret homini dimittere uxorem suam quacunque ex causa; Respondit non d legistis, quod qui fecit ab initio masculum, & feminam fecit eos propter quod dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo, in carne vna. Itaque iam non sunt duo, sed vna caro videt ex verbis his, qualiter Deus fecit masculum, & feminam, vt generarent, nempe per coitum, quia sic efficitur vna caro, videlicet in prole producta, vel quia vir nō habet dominium sui corporis, sed vxor; Nec vxor habet dominium sui corporis sed vir, quia sic facti sunt vna caro; propter coitum, & naturalem amorem coherentes, & sicut impium est carnem suam diuidere, ita, & coniuges diuelli. Hinc & Apostolus scribens prima Epistola ad Corinthios, dixit an nescitis quod qui adhærent meretrici vnum corpus efficitur, ex quibus verbis aperte colligitur generationem, vt vnam carnem fieri nō tantum in coitu coniugum, sed etiam in fornicario coitu, propter quod merito doctores definiunt ex fornicario etiam coitu oriri veram afinitatem, & licet in tali coitu reperiat quædam deformitas immoderate concupiscentie, quæ in statu innocentia non erat, quandoquidem tunc vires inferiores subdebantur rationi, & ideo sine morbo libidinis tunc temporis prolis generatio esset, quia eo nutu voluntatis membra virilia

in statu innocentia mouebantur sicuti, & cætera membra corporis, quæ sine ardore, & illecebrosos timulo, cum tranquillitate animæ, & corporis exercebant operationes suas, & hoc erat necessarium, & rationabiliter factum, quando quidem mulier fuit fabricata à Deo in adiutorium viri, sed non ad aliud, nisi ad generationem, quæ fit per coitum adiuuari posset vir per feminam. Nam ad quolibet aliud opus conuenientius vir per virum subleuari potuisset: sequitur ergo in statu innocentia generationem necessariam fuisse per coitum, & hoc non ex parte animæ quæ incorruptibilis est, sed ex parte corporis, quod erat corruptibile, ex sui natura, idcirco ad multiplicationem humani generis talis generatio erat necessaria, de qua diffusius vide Sanctum Thomam 2. sent. dist. 20. quæstione secunda.

Genus est in quo non omne, quod ponitur est compositum ex materia, & forma. Omne tamen quod habet genus, & differentiam est ad aliquem gradum entium determinatum. Hæc sumitur ex Diuo Thoma secundo contra gentes, cap. 95. & prima parte, quæst. 50. art. 2. Cui aduersatur Scotus, & nonnulli alij probantes, quod omnis res quæ per se ponitur in genere, sit intrinsece composita ex aliquo potenciali, & aliquo actuali, & est manifeste falsum, quia licet in rebus materialibus aliud sit quod determinat ad specialem gradum scilicet forma, & aliud quod determinetur, scilicet materia, hinc in eis aliud est à quo sumitur genus, & aliud à quo sumitur differentia, tamen in rebus in materialibus non est aliud determinans, & determinatum, sed vnaquæque earum secundum se ipsam tenet determinatum gradum in entibus, & ideo genus, & differentia in eis non accipitur secundum aliud, & aliud, sed secundum vnum, & idem, quod tamen differt secundum considerationem nostram in quantum intellectus noster considerat illam rem, vt indeterminatam vel vt indeterminatam, & sic accipitur in eis ratio generis in quantum vero consideratur vt determinata accipitur ratio differentia, non ergo oportet omnem rem in genere existentem esse compositam intrinsece exponentiali, & actuali. vide Capreolum primo sententiarum, distinctione octaua, quæstione secunda contra primam.

Genus est in quo quicquid reponitur est finitum, & limitatum. Hanc ponit Diuus Thomas locis supra allegatis. Cui propositioni contradicunt Gregor. & Aur. afferentes hanc propositionem esse irrationabilem, quia non omne quod est in genere est finitum, & limitatum entitatiue, & tamen est valde rationabilis, quia omne quod est in genere est diffinibile, & sic finibile per differentiam ad certum gradum entium, quia diffinitio dicitur terminus, vt habetur quinto Metaphysicorum, vbi Auerr. ait, quod finis dicitur de quidditate in substantia rei, & de sermone qui significat substantiam vniuscuiusque rei. Diffinitio est finis in cognitione, & esse rei, quia quod est finis in cognitione, est finis in esse, quod ergo est infinitum in entitate nullo modo est in genere, licet quod est infinitum scilicet quid possit esse in genere, puta linea infinita ex hoc soluuntur argumenta eorum, vt est videre apud Capr. vbi supra.

Bonauent.

Herueus.

Ioan. Duns

Aureol.

Aureol.

Petrus de Palude

Varro

Ioan. Duns

198. art. 1.

Cap. 2. Cap. 19.

Cap. 6.

Arimineu. Dist. 8. q. 2.

Tcx. 22.

Ariminensis

Genus est in quo Deus nullo pacto reperitur, nec directe, nec indirecte. Hanc ponit Diuus Thomas prima prima, quaest. 3. art. 5. & primo contra gentiles, cap. 26. Cui se opponit Gregorius Ariminensis pluribus medijs probans oppositum, & valde alucinatur, quia omne quod est in genere habet aliquid in se per quod natura generis designatur, & determinatur ad speciem, nihil enim est in genere, quod non sit in aliqua eius specie, hoc autem est in Deo impossibile, & sic etiam erit impossibile, ipsum esse in genere tanquam contentum, licet sit in omnibus generibus, vt principium continens perfectiones omnium, & appropriate, & in praedicatione substantiae, vel large capiendo genus pro latitudine, & coordinatione substantiarum. vide Capreolum vbi supra. contra quartam conclusionem, & Caiet. p. vbi supra.

Dur. dif. 15. quaest. 3.

Genus quolibet est in quo, illud, quod est primum dicitur esse causa eorum, quae sunt post. Hanc ponit Diuus Thomas plurimis in locis suae doctrinae, & praecipue tertio contra gentiles, cap. 81. Cui aduersatur Durandus, quia primum in genere praedicamentali, non oportet esse causam aliorum non enim color albus, qui est primus in genere colorum est per se causa aliorum in aliquo genere causalitatis, motus autem localis non est primus in genere causalitatis, quia nullum genus causalitatis habet super illos, sed deridendus venit in hac parte, quia sensus ab eo intentus nihil aliud importat nisi quod prima causa est causa, de quo nunquam aliquis dubitauit sed sensus verus est, quod inter res eiusdem generis prius perfectione, & natura, & tempore habent aliquam causalitatem super illa illius generis, & est Arist. secundo Metaphysicorum, Ex his soluuntur argumenta Durand. & Aureol. vt potes videre apud Capreolum secundo sententiarum, distinctione 14. quaest. 1. contra primam, & Caietanum prima prima, quaest. secunda, articulo 3.

Tex. 4.

Ioan. Duns

Gratia quae est perfectio animae essentiae, est, a qua fluunt virtutes quae sunt perfectiones potentialium ab ipsa gratia essentialiter differentes sicut & ipsa potentia, quae realiter ab anima differunt. Hanc est Diui Thomae secundo senten. distinct. 26. quaest. 1. art. 4. & prima secundae, q. 10. art. 3. Cui se opponit Scotus plorando quod gratia non se habet ad virtutes infusas, sicut anima ad potentias, & lumen naturale ad virtutes acquisitas, & deficit plurimum ipse Scotus, quia per gratiam regeneramur in filios Dei, sed generatio prius terminatur ad essentiam, quam ad potentias. Ergo prius est in essentia animae, quam in potentijs cum omnis etiam perfectio inhærens potentijs subiectiue habeat rationem virtutis, gratia vero non habet rationem virtutis, sequitur quod non est perfectio inhærens potentijs, sed essentiae animae, ipsae autem virtutes insunt potentijs. vide argumenta Scoti secundo sententiarum, distinctione 26. quaestione prima, contra primam, & prima secundae, vbi supra a Caietano.

Durand.

Gratia differt realiter a virtute. Hanc ponit Diuus Thomas locis supracitatis. Cui aduersatur Aureol. & Durand. probantes gratiam non differre a virtutibus, sed aliquam virtutem esse formaliter, gratiam & decipiuntur, quia cum virtutes

reponantur in determinatis potentijs anima tanquam in subiecto, sed gratia non est in aliqua potentia ipsius animae, non ergo gratia poterit esse idem quod virtus, propria. argumenta eorum sunt facillima vt est videre vbi supra.

Duran.

Gratia differt realiter ab ipsa charitate. Hanc propositio est Diui Thomae vbi supra. Cui aduersatur Durand. quia tunc sequeretur gratiam posse separari a charitate, & allucinatur, quia charitas, & gratia dependent ex influxu Dei nedum in fieri, sed etiam in conseruari sicut lumen in aere, a corpore lucido, vnde non potest esse corpus lucidum sine lumine. vide vbi supra.

Aureolus.

Gratia est a qua profluunt virtutes tanquam a causa. Hanc est Diui Thomae vbi supra. Cuius oppositum sustinet Aureolus dicens, quod dona, & virtutes sunt a Deo per creationem, & non animaduertunt, quod virtutes profluunt a gratia gratum faciente non tanquam a causa principali, sed instrumentali vel secundaria, vel potius quod sunt a causa praesuppositiue, & ordinabiliter sicut duorum effectuum essentialiter ordinatorum. primus dicitur esse causa efficiens, secundi, vt si dicamus, quod essentia animae est causa efficiens suarum potentialium, vel quod profluunt non tantum a causa efficiente, sed formali in quantum virtutes formantur a gratia, quia ab ea habent, quod sint acceptae in suis actibus ad finem supernaturalem, & elicitiue actuum meritoriorum. vide vbi supra.

Dist. 26. secundum di. lib. 2. dist. 26.

Gratia subiectiue est in essentia animae. Hanc recitat Diuus Thomas locis supracitatis. Cuius oppositum tenet Scotus, quia gratia, & gloria sunt idem, & cum gloria, seu beatitudo sit reposita in potentia, ita etiam ipsa gratia, & aequinoce loquitur, quia gloria aliquando dicit visionem Dei, & fruitionem informantem intellectum, & voluntatem creaturae beatae, aliquando vero nominat principia dictorum actuum, vt puta dotes animae praeuias visioni, & fruitioni quandoque videro nominat omnia pertinentia ad beatitudinem, siue sint actus secundi, siue principia actuum secundorum, siue sint formae Dei formatiuae ordinatae ad dandum immediate actum primum, scilicet esse super naturale, & haec gloria, seu beatitudo est in essentia animae, aliqua vero in potentia, & non in essentia. Hinc soluuntur sua argumenta, vbi supra. contra secundam conclusionem.

Dur. dif. 28. quaest. 1.

Gratia lumine superaddito naturae indiget humanus intellectus ad assentiendum veritatibus supra naturalibus. Colligitur haec ex Diuo Thoma prima secundae, quaest. 109. articulo 1. Cuius oppositum sustinet Durandus, & cum maxima falsitate, quia cum habitus fidei infusus in duobus nos adiuuat, scilicet, vt credamus, quae credenda sunt, & eis quae credenda non sunt nullo modo assentiamus, primum potest homo sine habitu infuso, & lumine gratiae ex ipsa existimatione, sed secundum scilicet, vt discrete in hoc, & non in illa inclinatur, habet ex habitu infuso, & gratiae lumine tantum, quae quidem discretio est secundum quam non credimus omni spiritui, Quae quidem in heretico non est cum costet quod in eo non manet habitus fidei, & si aliqua credenda credat, hoc est ex ratione humana, si enim habitu fidei ad haec credenda incli-

Ariminen.

Duns. Metaph. quaest. 14.

Lib. 2. Gregor. dif. 26. quaest. 1.

inclinaueretur contraria fidei refutaret sicut omnis habitus renititur eis, quae contra illum habitum sunt, vide argumenta eius soluta, secundo senten. dist. 28. q. 1. contra primam, & apud Caietanum prima secundae, vbi supra.

Gratia habitualis est sine qua potest homo in aliquas bonas volitiones, & actiones naturae suae proportionatas. Hanc docet Diuus Thomas prima secundae, quaest. 109. art. 2. Cui aduersatur Gregorius Ariminen. probando quod non solum ad cognoscendum veritates supra naturales indiget homo in praesenti statu speciali Dei auxilio, imo etiam ad sufficienter cognoscendum quid volendum, & nolendum ad agendum vel non agendum in his quae pertinent ad vitam moralem, & praesumptuose loquitur cum non requiratur illustratio habitualis, sed tantum actualis, quia homo ad recte viuendum dupliciter indiget auxilio Dei vno modo quantum ad habituale donum per quod natura corrupta sanetur, & etiam sanata eleuetur ad operandum opera meritoria vitae aeternae, quae excedunt proportionem naturae, alio modo indiget homo auxilio gratiae, vt a Deo moueatur ad agendum quantum igitur ad primum modum auxilij homo in gratia existens non indiget auxilio gratiae, quasi alio habitu infuso, indiget tamen auxilio gratiae secundum alium modum, vt scilicet moueatur a Deo ad recte agendum ex his. vide argumenta eius soluta vbi supra.

Gratia & leuia mouentur a generante per se. Hanc ponit Diuus Thomas pluribus in locis suae doctrinae, & praecipue de spiritualibus creaturis, quaest. 5. & de veritate, quaest. 24. art. 1. & in tractatu de natura materiae primae, & dimensionibus interminatis. cap. 1. & prima prima, quaest. 18. art. 1. Cui contradicunt Scotus, & Gregorius Ariminen. probantes graua, & leuia moueri a se ipsis, & non a generante, & decipiuntur cum non habeant ipsa graua, & leuia in se ipsis principium motus nisi for male actuum quod dicitur principium quo, non autem principium quod veluti in animalibus in quibus vna pars mouet alias, sicut cor mouet alia membra, & anima mouet corpus, hoc enim modo nullum corpus simplex graue vel leue est causa sui motus cum non possit diuidi in suas partes, quarum vna sit mouens, & alia mota, veluti animal quod proprie mouet se ipsum, corpus autem graue vel leue mouetur a generante, siue a remouente prohibens, vide argumenta eorum soluta a Capreolo secundo senten. dist. 6. quaest. 1. contra primam conclusionem.

Homo viator non potest aliquod bonum velle, aut agere siue sit naturale, siue sit supra naturale, sine speciali auxilio Dei. Hanc ponit Diuus Thomas prima secundae, quaest. 109. art. 2. Cui conclusioni multi aduersantur probantes quod absque Dei auxilio viator potest recte moraliter velle, & agere, quia existens in peccato ex puris naturalibus potest habere attritionem de peccato omnibus circumstantijs debitis circumstantionatam, & sic moraliter bonam. quorum positio est expressa contra Diuum Augustinum asserentem Petrum nisi Dominus respexisset, nunquam poenitentia motus, amore fleuisset, & Diuum Ambrosium loquentem etiam de fletu Petri, bonae lachrimae, quae culpam

lauant, denique quos Iesus respexit, plorant. Negauit primo Petrus, non fleuit, negauit secundo, & non fleuit, quia adhuc non respexerat eum Dominus, negauit tertio, & eum Iesus respexit, & amarissime fleuit, quia si agens secundum in quolibet actu sua indiget motione primi mouentis, & voluntas creata se habet ad Deum, sicut agens secundarium ad primum. Quomodo igitur poterit aliquod bonum operari sine Dei speciali auxilio. Hinc solue argumenta eorum ex secundo senten. dist. 289. contra secundam conclusionem.

Homo nullus in praesenti statu potest sine habituali gratia vitare omnia peccata mortalia. Hanc scribit Diuus Thomas prima secundae, quaest. 109. art. 8. Cui contradicit Durand. ex professo, & male, quia nulla voluntas adherens peruerso fini, vel peruersae habituata, vel non subdita rectae regulae potest diu carere electione peruersa secundum congruentiam niali habitus, & peruersae regulae, sed qualibet voluntas humana in praesenti statu carens gratia habituali est huiusmodi cum operetur secundum finem praconceptum, & secundum habitum praexistentem. Ergo nullus homo poterit sine gratia vitare omnia peccata mortalia collectiue sumendo ly omnia, vide vbi supra contra quartam conclusionem.

Duran.

Ioan. Duns.

Homo sine gratia habituali potest singula peccata mortalia vitare, & secundum aliquod tempus. Hanc est Diui Thomae vbi supra. Cui aduersatur Scotus probans quod liberum arbitrium sine gratia non potest vitare singula peccata, vel si sic etiam potest vitare omnia, & aerem percutit, quia verba Diui Thomae habent multiplicem sensum, primo possunt intelligi de potentia remota, & in sensu diuiso eo modo loquendi, quo dicimus, quod album potest esse nigrum, iniustus potest esse iustus, quia scilicet potest perdere dispositionem quam habet, & acquirere contrariam, non quod simul habeat albedinem, & nigredinem, & iniustitiam, & iustitiam, & sic carens gratia potest vitare singula peccata, quia scilicet potest se disponere ad gratiam, qua habita potest vitare peccata, secundo possunt intelligi de peccatis oppositis decalogi praecipis tantummodo non autem de peccatis oppositis praecipis datis de charitate, vel praecipis iuris supernaturalis, tertio possunt intelligi de peccatis consistentibus in actu exteriori, non autem consistentibus in actu interiori, aut omissionis, & sic intellectis verbis Diui Thomae nihil habet Scotus, sed vide tu vbi supra.

Homo existens in peccato mortali non potest se ad gratiam habitualem preparare sufficienter sine Dei auxilio. Hanc est Diui Thomae, vbi supra, art. 6. Cuius oppositum sustinet Durandus probans hominem ex solo libero arbitrio posse se sufficienter ad gratiam preparare, & irrationabiliter quidem, quoniam nullus conuertitur ad Deum, sicut ad vltimum, & specialem finem sine motione Dei gratuita, sed quicumque se preparat ad gratiam susceptionem conuertitur ad Deum, sicut ad vltimum finem: igitur hoc habet ex motione Dei gratuita, lege vbi supra contra quintam conclusionem.

Duran.

Homo in statu innocentiae potuit sine gratia habituali agere actum moraliter bonum secundum Aquarj Controuersia. D 3 om

54

Fr. Matth. Aquar.

omnem substantiam necessariam ad talem bonitatem. Hanc habet Diuus Thomas prima secunda, Arim. dist. 29. q. 2. Cuius oppositum sentit Greg. & potest in omnem actum sibi proportionatum, & non excedentem suam naturalem virtutem, sed actus virtutis politicæ bonus, secundum omnem circumstantiam quam ratio naturalis dicitur est huiusmodi: igitur pessimè opinatus est Gregorius. Cuius argumenta soluta, vide secundo sententiarum, distin. 29. quæst. 1. contra secundam conclusionem, à Capreolo.

Homo in statu naturæ corruptæ indiget speciali auxilio Dei ad habendam rectam, & perfectam cognitionem, & volitionem circa agibilia. Huius opinionis est Diuus Thom. vbi supra. Aduerfatur tamen ei Abulensis, & decipitur, quia homo in statu naturæ corruptæ deficit à bono propter appetitum voluntatis, quæ propter corruptionem naturæ sequitur bonum priuatum, & ideo indiget superiori auxilio ad recte volendum. Hinc nemo potest venire ad me, nisi pater meus traxerit eum inquit Saluator. Si homo nõ indiget speciali auxilio, non oportet quod ab alio trahatur: igitur male in hac parte sententiam protulit Abulensis, Cuius argumenta in specie soluta vbi supra circa finem.

Habitus sunt homini necessarij ad actuum determinationem, vt puta intellectus possibilis, qui suapte natura est indeterminatus, sicut materia prima habitu indiget, quo participet rectitudinem suæ regulæ. Huius doctrinæ author est Diuus Thomas 3. senten. distin. 23. quæst. 1. art. 1. Cui aduerfatur Duran. asserens quod officium, vel effectus, seu actiuitas habitus nõ sit determinare actum, vel potentiam ad actum, & male, quia licet actus positus in esse sit determinatus quò ad speciem, & indiuiduum in esse naturæ, tamen potentia ante productionem illius actus non est quandoque determinata ad producendum actum talis speciei puta lapidis, nec per consequens tale indiuiduum significatum sicut intellectus possibilis ante quàm sit in actu per speciem intelligibilem est indeterminatus ad producendum cognitionem plantæ, vel hominis, determinatur autem ad hanc vel illam per speciem intelligibilem quæ potest aliquo pacto dici habitus. Argumenta sua sunt nullius momenti, vt videre licet tertio senten. dist. 23. quæst. vnica contra primam.

Habitus aliquis facilius, & promptius facit hominem operari. Sic inquit Diuus Thomas vbi supra. Cui contradicit idem Duran. probans habitus non reddere actus faciles, vel difficiles in se, & loquitur contra Aristotelem secundo Ethic. vbi ponit signum habitus generati delectationem existentem in opere, facit ergo habitus prompte, & facilius operari, quod patet in operante sine habitu, qui opus difficile producit, vnde temperatus de facili sustinet, ac moderatur passiones, quod tamen est difficile incontinenti, & similiter habenti magnam charitatem facile est vincere omnem tentationem, quod tamen videtur impossibile carenti charitate. vide vbi supra ad argumenta Duran. secundo loco adducta.

Habitus aliquis facit ad substantiam, & intentionem actus. Hanc ponit Diuus Thomas, tertio

senten. distin. 14. quæst. 1. art. 1. quæst. 2. Cui aduerfatur Duran. probans habitus nihil facere ad intentionem actuum, & non aduertit quod illud quod super additur potentie, quandoque recipitur in ea per modum habitus quandoque per modum passionis, vt quando receptum non inmanet recipienti, neque efficitur eius qualitas, sed quasi quoddam contactu ab aliquo agente inmutatur subito, & etiam subito transit sicut Philosophus ait, rubore esse passionem, & non passibilem qualitatem quando quis propter verecundiam in rubore subito inmutatur. Tunc vero retinetur per modum habitus, quando illud receptum efficitur quasi connaturale ipsi recipienti, & inde est, quod habitus dicitur à Philosopho qualitas de difficili mobilis, & hinc est quod facit ad intentionem actus, quia operationes ex ipso procedentes sunt delectabiles, & in promptu habentur, & facilius exercentur, quia sunt quasi connaturales effectæ. vide vbi supra ad argumenta tertio loco adducta.

Habitus scientiæ est vna simplex qualitas. Huius author est Diuus Thomas prima secunda, quæst. 54. art. 4. Cui aduerfatur Aureo. & Gregor. sustinentes vnitatem habitus non esse per modum formæ simplicis, nec esse vnitatem collectionis specierum, & male dicunt, quia habitus dupliciter sumi potest aliquando pro collectione specierum intelligibilium ordinarum ad considerandum, aliquando vero pro habilitate, seu potius pro qualitate habitante ad considerandum per illas species, & sic est idem habitus in principio, & in fine secundum essentiam, quamuis aduenientibus nouis speciebus vel demonstrationibus conclusionum extendat se ad plura quam prius primo modo habitus non est qualitas simplex, sed bene secundo modo. lege Capreolum in prologo primo sententiarum, quæst. 3. contra primam.

Habitus scientifici distinguuntur secundum genus penes res, sed iuxta diuersitatem generis subtilis in quantum subtile. Hæc est Diui Thomæ prima prima, quæst. 1. art. 1. ad septimum argumentum, & primo Physicorum in prologo, & alijs locis suæ doctrinæ, cui duobus argumentis aduerfatur Aureol. sustinens oppositum, & male quia videmus quod duæ scientiæ distinctæ secundum genus non ob aliud distinguuntur, nisi quia diuersimode eandem rem contemplantur, vt Astrologia, & Philosophia naturalis ambæ scientiam considerant, quod terra est rotunda, sed astrologia per medium mathematicum, id est à materia abstractum, naturalis aut physicus per medium circa materiam consideratum, & ideo diuersitas generis scibilis inducit diuersitatem scientiarum. Ex hoc soluuntur argumenta Aureol. vide vbi supra contra secundam.

Habitus vnicus specificus sumendus est penes vnitatem formalis obiecti quam ille habitus primo, & per se respicit, ita quod omnes illi habitus sunt idem specie, qui respiciunt idem obiectum sub eadem ratione formali primo, & adæquate siue illa ratio sit generalis siue specialis, & est sermo de ratione formali obiecti in quantum est scibile, Hanc ponit Diuus Thomas prima secunda, q. 54. art. 2. & prima prima, quæst. 1. art. 3. Cuius oppositum sustinet Aureolus probans vnitatem rationis obiecti non sufficere ad causandam vnitatem in habitu, & male

male, quia potentia, vel habitus refertur ad formalem rationem obiecti per se, ad illud autem quod est materiale in obiecto per accidens, & quia ea quæ sunt per accidens non variant rem, sed solum ea quæ sunt per se ideo materialis diuersitas obiecti non diuersificat potentiam, vel habitum, sed solum formalis, vna enim potentia est, qua videmus lapides, & homines, & cælum, quia ista diuersitas obiectorum est materialis, & non secundum rationem formalem visibilis, sed gustus differt ab olfactu secundum differentiam saporis, & odoris, quia sunt per se sensibilia de solutione argumentorum Aureoli ne cures, quia sunt nullius momenti, vt poteris videre vbi supra, contra tertiam conclusionem.

Homo est in quo non est ponenda alia anima, præter rationalem. Hanc docet Diuus Thomas prima prima, quæst. 76. art. 3. Cui aduerfatur plurimi, tum Philosophi, tum Theologi, & præcipue Oham, & Greg. & male, quia omnis forma adueniens subiecto existenti in actu, & habenti esse simpliciter est accidentalis, sed anima rationalis non est forma accidentalis: igitur nõ aduenit subiecto præhabenti esse actu simpliciter, & sic subiectum animæ non habet aliam formam substantialem, præter animam, quia illa daret materiæ, vel subiecto esse simpliciter, quam veritatem ostendit Diuus Thomas in disputatis de anima, quæst. 9. & de potentia Dei, quæst. 3. art. 9. & Quolibeto 10. art. 5. & Quolib. 9. art. 1. lege Capreolum 2. senten. dist. 15. q. 1. contra tertiam conclusionem.

Hæretici statim cum conuicti fuerit de hæresi possunt iuste occidi. Scribitur hæc propositio per Sanctum Thomam secunda secunda, quæst. 1. art. 3. quam videntur labefactare Lutherus, & Calvinus, & Ioannes Vus, & omnes eorum asseclæ, vt patet centuria nona, & mouentur primo autoritate Saluatoris nostri Matth. vbi in parabola zizaniarum, præcipit seruis suis, vt permittant crescere zizania vsque ad messiem. sed per zizaniam omnes sancti in. eligant hæreticos ergo permittendi sunt, & non occidendi sic exponit Ciprianus, & Chrysostomus, & apud eundem Euangelistam præcipitur Ecclesiæ, vt excommunicet hæreticos: ergo non vt occidat, & fuit etiam prohibitum Petro vti gladio ferreo: Mitte gladium tuum in vaginam, & apud Lucam prohibitum fuit comburere Samaritanos nolentes recipere Christum, & legitur apud Ioannem, quod cum plurimi discipuli abissent dixit quibusdam paucis, qui permanserunt, Nunquid & vos vultis abire? quasi permittendo, & non occidendo ipsos. Paulus Apostolus primæ ad Corin. ait, quid ad me de his qui foris sunt iudicare; Et iterum oportet hæreses esse, & ad Timoth. hæreticum hominem post primam, & secundam correptionem deuita, addunt quod videtur esse crudelitas Neronis occidere homines comburendo ipsos, quod non decet mansuetudinem nostræ Ecclesiæ, & hoc obseruarunt Apostoli, qui nullum hæreticum occiderunt, ex his omnibus concludunt falsam esse propositionem propositam, sed non est mirum si decepti sunt circa veritatem huius propositionis, quia in multis contradicunt sibi ipsis, vnde Calvinus aliquando fuit in hac hæresi, quæ est antiquissima, quando quidem eam tenuerunt Donatistæ, vt pa-

tet ex Augustino lib. 1. contra Parmen. Aliquando opere fecit oppositum ipse Caluinus, quia com- busit in ciuitate Gebenési Michaelem Seruetum, & hoc nomine hæresis, idcirco optime obseruat Romana Ecclesia docens principes sæculares posse hæreticos præsertim relaxos temporalibus pœnis, & etiam extremo vitæ supplicio punire, & hoc definitum est extra de hæreticis cap. ad bolendam, & cap. excommunicamus, & hoc rationabiliter, quia maior pœna est excommunicatio, quàm mors corporalis, sed hæretici excommunicantur ab Ecclesia: ergo etiam iustissime occiduntur, & comburuntur, & deinde si falsarij pecuniarij trucidantur, cur hæretici, qui sunt falsarij verbi Dei trucidari, & comburi non debent? Propterea Hieronymus docet ressecandæ sunt putridæ carnes, & scabiosa ouis à caulis repellenda, ne tota domus, massa, corpus, & pecora ardeat, corrumpatur, putrescat, intereat. Arrius in Alexandria vna scintilla fuit, sed quoniam non statim oppressus est totum orbem eius flamma populata depopulata est, Propterea non solum hæreticos singulos, licet morte afficere, sed etiam licet multitudinem illorum bello persequi seruatis debitis conditionibus, quarum prima est, vt illi sint ab Ecclesia iudicati hæretici, secundo vt non possint aliter comprimi, tertio vt fiat ab habente autoritate, dico etiam non solum personas hæreticorum, sed etiam libros eorum interdicti, & comburi debere, quod patet exemplo Gelasij Papæ primi volente Calcedonense Concilium posse partim recipi, & partim non, exemplo librorum hæreticorum in quibus accimus bona, & non mala, vnde Apost. ait omnia probate, & quod bonum est tenete, sed hoc fieri debet ab Episcopis, & Inquisitoribus habentibus autoritatem examinandi, & reprobandi illos libros, Propterea legitur in actis Apostolorum, quod illi qui conuertebantur ad fidem cremabant libros suos, qui erant contrarij religioni Christianæ, & sic consueuerunt facere Domnes patres simul damnare hæreticos, & eorum libros, vt patet in Concilio Ephesino, in quo damnatus fuit Nestorius cum eius libris. vnde Beatus Athanasius nec verba amabilia dicebat esse hæreticis largiendum, & cum libri plus noceant, quàm verba illa, inde sequitur libros hæreticorum omnino esse comburendos, & si libri iudeorum, & turcarum prohibentur, multo magis libri hæreticorum, quia libri iudeorum, & turcarum sunt aperti hostes, & nõ fallit sub nomine Christiano sicuti libri hæreticorum, idcirco si illi prohibentur multo magis, & isti prohiberi debent, & ad motiua ipsum dicitur primo quod illud Matth. de zizania intelligi debent omnes mali, & fures vt exponit ipsemet Christus bonum semen sunt filij regni, zizania verò filij nequam, secundo dicitur accipiendo interpretationem illorum, qui per zizaniam intelligunt hæreticos quod quado non possunt euelli, & occidi sine magna cede bonorum permittuntur præsertim si discerni non possunt, & sunt potentiores bonis, tertio dicitur ibi Saluatorem nostrum noluisse præcipere aliquid, sed solum iudicare futurum; Parabola autem non in omnibus est necesse, vt verificetur, ad illud aliud de præcepto excoicationis dicitur, qd si Ecclesia potest hæreticos excoicare, multo magis pot ipsos occidere, qd ex-

Arim. dist. 29. q. 2. secu di libri.

Distin. 29. Abulensis.

Ioan. 6.

Dur. dist. 23. quæst. 3.

Dur. dist. 23. quæst. 4. Cap. 3.

Duran.

In prædica mento qua litatis.

In prædica mento qua litatis.

Ochâ quolib. dist. 16. quæst. 2.

Aureolis.

Cap. 13.

Cap. 18.

Cap. 26. Cap. 16. Cap. 6.

Cap. 11.

Cap. 3.

Aureol.

Cap. 7.

Cap. 19.

Cap. 13.

Cap. 18.

Cap. 26. communicatio est peior morte corporali; Ad tertium dictum Matthæi dicitur, quod prohibitum fuit Petro, vt priuato homini vt gladio ferreo, quia tunc, quando hæc verba fuerant dicta à Saluatore nostro Petrus non erat constitutus Papa, sic etiam fuit prohibitum Iacobo, & Ioanni commouere Samaritanos apud Lucam, dicitur quod ideo factum fuit, quia ipsi non mouebantur zelo fidei, vt facit Ecclesia contra hereticos, sed ob quãdam iniuriam illatam à Samaritanis. Ad illud Ioannis dicitur primo quod dubium est de illis, qui abierunt an essent baptizati, secundo dicitur eo tempore non decuisse, vt ipsemet Christus vlcisceretur iniurias cum non venisset iudicare, sed saluare, decet modo, vt filij sui, & sponsa quæ est Ecclesia vlciscantur iniuriam illius, sicut Dauid noluit ipse occidere Amalachitam, sed iussit occidi, ad illud Apostoli dicitur, quod loquutus est de generalibus, qui erant foris sine obligatione mandati intus, similiter, quando dicit quod oportet hæreses esse, intelligitur, quod illa vtilitas proueniens ex eis est præter intentionem hæreticorum, dum scilicet constantia fidelium comprobatur, ex intentione ipsorum est conrumpere fidem. Deinde illud verbum oportet non præcipit, vt sint hæretici, sed solum dicit, quod posita malitia diaboli, & hominum semper erunt hæreses, sicut, & illud verbum necesse est vt veniant scandala, sed vehi homini illi, per quem scandalum venit. Ad aliud dictum Apostoli dicitur, primo antiquos Codices habere solum, post vnã correctionem, sic Hyreus lib. 3. sic Hieronymus, & Ambrosius hoc loco, secundo dicitur Apostolum ibi loqui de his, qui nondum delati sunt ad Ecclesiam, vt relaxi. tertio dicitur, quod antiquitus bis, & ter abiurabant hæretici, vt patet per capitulum Ego Berengarij, modo autem, quia creuit malitia hominum, Pia mater Ecclesia semper recipit hæreticos reuertentes ad ipsam per penitentiã, per quam impeditur eis via salutis, quã principaliter intedit. ad vitam autem corporalem, & ad bona temporalia, & ad dignitates ecclesiasticas, & seculares non recipit si interdum relabuntur, quia hoc videtur esse signum inconstantia eorum circa fidem, nec hoc pertinet ad crudelitatem Neronis, sed ad maximam charitatem, quia si hæretici reuerentes semper reciperentur, & conseruarentur in vita, & alijs temporalibus bonis, hoc esse posset præiudicium salutis aliorum, quos inficerent, tum etiam, quia si sine pœna mortis alij securius laberentur in hæresi, Ad vltimum dictum respõdet B. Augustinus in Epistola ad Bonifacium, quod tempore Apostolorum nulli erant principes Christiani, sicut temporibus nostris ex his ergo patet sensus præpositionis Sancti Thomæ, quod quando hæretici fuerint conuicti de hæresi, & ipsi negant, ita quod fuerint hæretici negatiue, & relaxi, & obstinati, iuste occidi, & cõbuni possent.

Cap. 3. Ideæ rerum creatarum sunt ipsa diuina essentia imitabilis ab eis. Hanc ponit Diuus Thomas p. p. quæst. 15. articu. 2. & primo contra gentes, cap. 54. Huius oppositum sustinet Duran. probans diuinam essentiam non esse Ideam propriam alicuius rei, & nõ intelligit hoc secretum, quia essentia Dei est idea rerum non quidem, vt essentia, sed vt est intellecta, res autem creatæ non perfecte imitantur

A diuinam essentiam vnde essentia non accipitur absolute ab intellectu diuino, & idea rerum, sed cum proportione creaturæ fiendæ ad ipsam diuinam essentiam, secundum quod deficit ab ea, vel imitatur eam, res autem diuersæ diuersimode imitantur diuinam essentiam, & vnaqueque secundum proprium modum suum, cum vnicuique sit esse distinctum ab alia, & ideo ipsa diuina essentia intellectis diuersis proportionibus rerum ad ipsam est idea vniuscuiusque rei cum sint diuersæ rerum proportionibus necesse est plures esse ideas, & est vna quidem omnium ex parte essentia, sed pluribus innotitur ex parte diuersarum proportionum creaturarum ad ipsam. Vide in tractatu nostro de concordia idearum inter Platone m. & Aristotelem, & Capreol. 1. senten. distin. 36. quæst. 1. contra tertiam conclusionem.

Ideæ intellectæ ab ipso Deo non distinguuntur ab ipso. Hanc ponit Diuus Thomas de veritate, q. 2. art. 4. Cuius oppositum sustinet Scotus probando quod idea non sit aliud quam creatura ipsa obiectiue relucēs in diuina essentia, & superflue loquitur, quia non est ponenda pluralitas sine necessitate, & præcipue, quia non bene sonat apud fideles, quod Deus naturali necessitate, vt tenet ipse Scotus, & non libere producat extra se, alia à se in esse absoluto, quod est illud esse ideale vltra quod est contra philosophiam docentem Deum ipsum nihil extra se intelligere non solum formaliter, sed obiectiue, quia quicquid intelligit per essentiam propriam, vt formam intelligibilem, & in essentia propria, vt obiecto intelligit. lege argumenta sua soluta, vbi supra, & apud Caietanum prima primæ, quæst. 15. art. 1.

Idea de principali intellectu suo habet aliquid præter essentiam, scilicet ipsam proportionem creaturæ ad essentiam, in quo etiam formaliter includitur ratio ideæ, ratione cuius dicuntur plures ideæ, quæ plurificantur secundum diuersos respectus ad res. Hanc veritatem docet Diuus Thomas de veritate, quæst. 3. art. 2. Cui Aur. se opponit probando ideam non includere respectum, & pessime, quia a motu respectu ab ipsa idea sequitur non dari pluralitatem idearum, cum pluralitas respectum facit quod diuina essentia sint plures ideæ, quia cum diuina essentia habeat representare distincte ipsam creaturam primum competit diuinæ essentia per suum absolutum, secundum vero per respectum, & proportionem quam habet ad vnã creaturam, & non ad aliam. legito Capreol. vbi supra ad argumenta, quæ secundo loco adducuntur.

Ideales respectus sunt respectus rationis, & sunt in Deo, vt intellecti ab ipso per suam essentiam. Hanc ponit Diuus Thomas de veritate, q. 3. art. 2. ad octauum, & nonum argumentum. Huic aduersatur Aureo. dicens non esse ponendos huiusmodi respectus rationis, aut habitudines immutabilitatis ad hoc quod sint ideæ, & male, quia arbitratur quod ideo ponuntur illi respectus, vt per eos diuinus intellectus intelligat creaturas, sed non est ita, sed vt diuina intellectio, & exemplatio, & representatio quodammodo approprietur isti, aut illi creaturæ per huiusmodi respectus, & ideo Deus illos intelligens videt se appropriate representare, vel

Cap. 16.

Cap. 6.

Cap. 3.

Epist. 50.

Duran.

Seco. 1. sent. dist. 35.

Ioanes Dūs

Aureol.

Aureol.

vel intelligere creaturas non tamen aliquid cognoscit in respectu, vel per respectum sed omnia per suam essentiam. Vide solutiones argumenti Aurei vbi supra.

Ideæ vt sunt idem con diuina essentia representant omnes res singulares distinctissime, vt sint hic, & nunc. Hæc est D. Thomæ. de ver. q. 2. argumento 70. cui aduersatur Aur. ex professo probans diuinam essentiam, vel ideam non representare res vt sunt hic, & nunc, & decipitur, idem iudicium faciendo de idea rei, quæ reperitur in nostro intellectu, & de idea, quæ reperitur in diuina mente per ideam putat rosam, videt Deus rosam esse in tali tempore, & esse præteritam in tali tempore, & futuram in alio tempore, & sic habet infallibilem notitiam de futura rosa, secus autem est de idea rosæ in nostro intellectu. Vide Capr. 1. sent. dist. 38. q. 1. art. 2. in replicis post solutionem argumentorum cõtra secundam conclusionem.

Ideæ rerum representant ne dum res ipsas, sed etiam omnes dispositiones, quæ variari possunt in re, & Deus in vna dispositione manens cognoscit omnes dispositiones rerum qualitercunque variatarum. Hanc ponit D. Thomas de ver. q. 2. ar. 7. cui contradicit Scotus probans ideas terminorum, vel rerum simplicium non representare complexa contingentia, vel complexiones contingentium, & decipitur, quia differenter se habet circa intellectiõnem reru noster intellectus, & intellectus diuinus, intellectus enim noster diuersas conceptiones format ad cognoscendum subiectum, & accidens, & ad cognoscendum diuersa accidentia, & ideo distinguit de cognitione substantia ad cognitionem accidentis, & iterum ad hoc, quod inhærentia vnus ad alterum cognoscat, componit alteram speciem cum altera, & vnit eam quodammodo, & sic in se ipso enunciabilia format, sed intellectus diuinus per vnum scilicet suam essentiam cognoscit omnes substantias, & omnia accidentia, & ideo neque discurret de substantia in accidens, neque componit vnum cum altero, sed loco eius, quod intellectu nostro est compositio specierum in intellectu diuino est omnimodo vnitas, & secundum hoc complexa in complexu cognoscit sicut multa simpliciter, & vnite, & materialia immaterialiter, & sic per ideas ipsarum rerum omnia complexa, & in complexa representantur. lege Capr. vbi supra ad argumenta Scoti in replicis facta.

Imago est de cuius ratione est similitudo non qualitercunque: sed spei originata ab eo cuius est imago. Hanc facit D. Thom. p. p. q. 35. art. 1. cui aduersatur Aur. probans non esse de ratione imaginis, quod sit originata ab eo cuius est imago, quia tunc solū carpentarij, qui sciunt imagines sculpere haberent imagines, nec essent imagines aliorum, & non intellexit, quod aliquid originari ab alio non est tantum vnus modus cum aliquid possit originari ab alio secundum esse reale, & si sic imago originaretur solus statuefactor, haberet imaginem, sed non sic est intelligenda propositio scilicet, thomæ. alius modus esse potest quo aliquid secundum esse intelligibile, quod habet in mente artificij originet suam imaginem, & sic intellecta propositio nullum habet scrupulum hinc ouum, quia non est ab alio expressum non dicitur imago alterius. le-

ge Capreol. 1. sent. dist. 27. q. 2. contra sextam conclusionem.

Imaginis creatæ partes distinguuntur ab illo in quo sunt, & sunt suscipiendæ panes actum habitum & potentiam. Hæc est D. Thomæ. p. p. q. 93. art. 7. & q. 79. ar. 7. & de veritate q. 10. ar. 1. & 1. sent. dist. 3. q. 5. art. 1. cuius oppositum sustinet Aur. probans partes imaginis scilicet notitiam, & amorem vel intellectum, & voluntatem non dicere actum, nec potentiam, sed substantiam animæ, & pessime, quia ad imaginis rationem pertinet aliquis representatio speciei. Si ergo imago trinitatis diuinæ debet accipi in anima, oportet quod secundum illud principaliter attendatur, quod maxime accedit prout est ad representandum speciem diuinarum personarum, distinguuntur autem diuinæ personæ secundum processionem verbi, & amoris connectentis vtrunque, verbum autem in anima nostra sine actuali cognitione esse non potest, & ideo primo, & principaliter attenditur imago trinitatis in mente secundum actus, prout scilicet ex notitia quam habemus cogitando interius verbum formamus, & ex hoc in amorem prorumpimus, sed quia principia actuum sunt habitus, & potetia vnumquodque autem virtualiter, & in suo principio secundario, & ex consequenti imago trinitatis potest attendi in anima secundum potetias, & præcipue secundum habitus, prout in eis actus virtualiter existunt. lege Capr. 1. sent. dist. 3. q. 3. ar. 2. contra quintam conclusionem.

Imago personaliter capta dicitur de solo filio in diuinis. Hanc sustinet D. Thom. p. p. q. 35. art. 1. cui se opponit Aur. probans quod esse imaginem non est proprium filij in diuinis, sed conuenire etiam spiritui sancto, & decipitur, quia doctores latini soli filio attribuunt nomen imaginis non enim inuenitur in canonica scriptura nisi de filio, quia est imago Dei visibilis primogenitus creaturæ, & hoc etiam rationabiliter dicunt latini contra græcos sustinentes oppositum, quia spiritus sanctus quantum sua processione accipiat naturam patris sicut, & filius nõ tamẽ dicitur natus, ita licet accipiat speciem similem patri non dicitur imago, quia filius procedit, vt verbum de cuius ratione est similitudo speciei ad id, a quo procedit, non autem de ratione amoris, quamuis hoc conueniat amori, qui est spiritus sanctus in quantum est amor diuinus. lege Caiet. p. p. vbi supra soluentem argumenta Aur. & Capreol. 1. sent. dist. 27. q. 2. contra sextam conclusionem.

Imago Christi adoranda est adoratione patriæ. Hanc recitat D. Thom. 3. p. q. 25. ar. 3. & 3. sent. dist. 9. q. 1. art. 2. quæst. 1. cuius oppositum sustinet Henr. Dur. holchot probates imagines Christi nõ esse adorandas adoratione patriæ, & allucinantur quolib. non considerata motum animæ in imaginem esse se duplicem, alterum quidem in imaginem ipsam, secundum quod est res quædam, alterum vero in imaginem in quantum est imago alterius, & inter hos duos motus est differetia, quia primus motus quo aliquid mouet, in imaginem prout est res quædam, est alius a motu, qui est in rem, secundus autem motus, qui est in imaginem in quantum est imago est vnus, & idem cum illo, qui est in rem, vnde imagini Christi in quantum est res quædam putalignum

Aureol.

Aureolus.

Heb. cap. 1.

Eholchot

lignum sculptum, vel picum nulla reuerentia exhibetur, quia reuerentia non debetur nisi naturæ rationali, vnde debetur ei reuerentia solum in quantum est imago, & sic sequitur, quod eadem reuerentia exhibeatur imagini Christi, & ipsi Christo. cum igitur Christus adoretur adoratione patriæ consequens quod eius Imago sit adoranda adoratione patriæ. lege soluta argumenta aduersariorum à Capr. 3. sent. dist. 9. quæstiuncula vnica contra secundam conclusionem, & à Caiet. 3. p. vbi supra.

Impassibilitas corporum beatorum post resurrectionem prouenit ex pleno dominio animæ supra corpus. Hanc docet D. Thom. dist. 44. q. 2. ar. 1. quæst. 1. cuius oppositum sustinet Scotus, & male quia forma substantialis perfecte dominans suæ materiæ excludit ab ea passionem cuiuslibet agentis ad priuationem talis formæ & inducentis oppositum, sed post resurrectionem anima perfecte dominabitur suæ materiæ, ergo ex pleno dominio, quod habet anima supra corpus beatum redditur ipsum corpus impassibile. Vide 4. sent. dist. 44. q. 2. contra 3. Capr. soluentem argumenta Scoti.

Impassibilitas gloriosi corporis prouenit ex forma substantiali ipsius. Hæc est D. Thomæ vbi supra. cui aduersantur Aur. & Dur. Henricus probans impassibilitatem gloriosi corporis non prouenire ex pleno dominio animæ neque ex cessatione motus cæli, nec per aliquam formam positiuam inhaerentem, sed solum per diuinam virtutem assistentem, & irrationabiliter loquitur, quia beatitudo, vel gloria principaliter est in mente, sed per quandam redundantiam deriuatur etiam ad corpus, vt beatitudo hominis secundum corpus dicatur secundum imperium animæ Deo coniunctæ perfecte exequitur, vnde sicut dispositiones quæ sunt in anima beata redundant in corpus, ita & omnis alia perfectio cuius corpus est capax licet omnia sint à Deo tanquam à causa prima. Vide Capr. vbi supra contra tertiam.

Incarnatus non fuisset filius Dei si homo non peccasset. Huius opinionis est D. Thom. 3. p. q. 1. ar. 3. cuius oppositum sustinet Scotus probans cum suis sequacibus, quod etiam peccato non existente adhuc filius Dei esset incarnatus, & irrationabiliter loquitur, quia ea, quæ ex sola Dei voluntate proueniunt supra omne debitum naturæ creatæ nobis innotescere, non possunt nisi quatenus in sacra scriptura traduntur, per quam diuina voluntas innotescit, & cum vbi que locorum in sacra scriptura ratio cur filius Dei sit incarnatus assignatur ex peccato primi hominis, iuxta illud venit filius hominis querere, vel saluum facere, quod perierat, quod exponens Augustinus ait si homo nõ peccasset filius hominis non uenisset, & Paulus ad thimotheum, Christus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quod exponens Glosa ait nulla causa ueniendi fuit Christo domino nisi peccatores saluos facere, tolle vulnera tolle morbos, & nulla causa est me decinæ, sequitur ergo, quod peccato non existente non esset incarnatio filij Dei, non negamus tamen quin Deus de potentia sua absoluta non existente peccato, potuisset carnem assumere. argumenta Scoti soluentur à Capreolo 3. senten. dist. 1. q. 1. contra primam, & à Caiet. 3. p. vbi supra, & Medicinam clarius.

Dus 4. lib. sent. dist. 49 q. 13.

Henr. quo. lib. 9. q. 16.

Ioanes Dus 3 sent. dist. 7. q. 3.

Indiuiduorum pluralitas suscipienda venit pernes materiam. Hanc ponit D. Thom. de potentia Dei q. 9. art. 9. Contrarium sustinet Aur. probans non omnem plurificationem indiuiduorum eiusdem speciei esse per materiam, & in hoc non intellexit D. Thomum, quia putauit, quod D. Thomas teneat omnem plurificationem vnus speciei fieri immediate per materiam quantitatis subiectam, & tamen hoc non est de mente D. Thomæ, cum ipse ponat, quod species intelligibiles indiuiduantur per subiectum, quod est intellectus possibilis sicut, & omnes aliæ formæ, & vult etiam, quod scientia indiuiduatur per subiectum, vnde scientia magistri, & discipuli non sunt eadem numero sed diuersæ, ex quo apparet, quod quando dicit formas vnus speciei non distinguui numero nisi per materiam accipit materiam large pro omni subiecto vel susceptiuo, & non solû pro materia quantitatis subiecta, verisimilimum quoque est, quod forma substantialis non plurificatur immediate secundum numerum infra eandem speciem nisi per materiam quantitatis subiectam, non quamlibet, sed signatam, de quibus lege Capr. 1. sent. dist. 7. q. 2. contra secundam conclusionem, & Caiet. p. p. q. 50. ar. 40.

Indiuiduationis principium est materia. Hanc ponit D. Thom. 3. p. q. 77. ar. 2. & 4. sent. dist. 12. q. 1. art. 1. quæst. 3. & p. p. q. 3. ar. 3. & pluribus alijs locis. oppositum docet Scotus, & Dur. & pessime, quia illud verissime est principium indiuiduationis formarum, & naturarum, per quod forma, vel natura est vere, & proprie indiuidua, & in communicabilis, & indiuisa in se, & diuisa ab alijs, quæ sunt vel esse possunt in eadẽ specie, sed materia est huiusmodi respectu formarum materialium, vel materiam in formantium, Igitur materia scilicet signata erit vere, & proprie principium indiuiduationis. lege Capr. 2. sent. dist. 3. q. 1. contra 3. & Caiet. in opusculo de ente, & essentia. cap. 2.

Indiuiduatur natura specifica per materiam ipsam indiuidualem. Hæc est D. Thomæ p. p. q. 3. ar. 3. cui se opponit Aur. probans nullam naturam specificam esse de se indifferentem ad hoc, vel ad illud singulare & quod non oportet querere aliquid quo indiuiduetur, sed quamlibet se ipsam esse indiuiduam, & est falsissimum cum natura quælibet de se sit communis; ergo non potest esse de se hæc. vide apud Capr. vbi supra contra secundam conclusionem primo loco, & Caiet. vbi supra.

Indiuiduationis principium est quantitas quodammodo. Hanc scripsit D. Thom. 3. p. q. 77. ar. 2. cui aduersantur Scotus, & Dur. probantes substantiam materialem non fieri indiuiduam, vel singularem formaliter per quantitatem, & decipiuntur, quia cum de ratione indiuidui sit, quod non possit esse in pluribus, quod contingit dupliciter vno modo, quia nõ est natum esse in aliquo, & hoc modo formæ immateriales per se subsistentes sunt sic, & per se ipsas sunt indiuiduæ, alio modo ex eo, quod forma substantialis, vel accidentalis est, quidem nata in aliquo esse, non tamen in pluribus, sicut hæc albedo, quæ est in hoc corpore, quantum igitur ad primum, materia est principium indiuiduationis omnibus formis inhaerentibus, quia cû huiusmodi forma quantum est de se nata sint in aliquo esse, sicut in subiecto ex quo aliqua earum recipitur

Aureolus.

Dur. 2. sent. dist. 3. q. 4 & q. 6.

Aureolus.

Ioanes Dus 2. sent. dist. 3. q. 4.

recipitur in materia, quæ non est in aliquo alio, nec ipsa forma sic existens potest in alio esse, quantum autem ad secundum, principium indiuiduationis est quantitas dimensua, ex hoc enim natum est in vno solo esse, quia illud est in se indiuisum, & diuisum ab omnibus alijs. Diuisio autem accidit substantiæ ratione quantitatis, & ideo ipsa quantitas dimensua est quoddam principium indiuiduationis formarum, in quantum diuersæ formæ numero sunt in diuersis partibus materiæ, & sic quantitas non est primum principium indiuiduationis. Vide Capr. 2. dist. 4. q. 1. contra secundam.

Indiuisibilia quædam necessaria sunt, quæ terminant & continuunt magnitudinem. Hanc ponit D. Thomas in tractatu de instantibus, & p. p. q. 53. art. 2. & 3. cui aduersantur Greg. & Dur. probantes nullo pacto esse ponenda indiuisibilia terminata, & continuantia magnitudinem, & loquuntur contra Aristotelem & contra omnes mathematicos definiens lineam esse longitudinem cuius extrema sunt duo puncta, & quantitatem habentem positionem esse cuius partes copulantur ad vnum terminum communem. Vide Capr. 2. sent. dist. 2. q. 2. contra secundam conclusionem.

Indulgentiæ habent valorem propter merita Christi, & aliorum sanctorum. Hanc ponit D. Thomas 4. sent. dist. 20. q. 1. art. 3. quæst. 1. cuius oppositum sustinet Dur. volens indulgentias habere valorem solum propter merita Christi, non autem propter merita aliorum sanctorum, & male dicit, quia ratio quare indulgentiæ valent est vnitas Corporis mistici in qua multi in operibus iustitiæ super erogauerunt ad mensuram debitorum suorum & multas tribulationes iniuste illatas sustinuerunt patienter per quas multitudo peccatorum poterat expiari si eis deberetur, quorum meritorum tanta est copia, quod omnem peccatorum debitum viuentibus excedunt, & præcipue propter meritum Christi, quod & si in sacramentis operatur non tamen efficacia eius in sacramentis includitur, sed in sua infinitate efficaciam sacramentorum excedit, & cum vnus pro alio satisfacere possit, sancti autem in quibus superabundantia operum satisfactionis inuenitur non determinate pro isto, qui remissione indiget, huiusmodi opera fecerunt, alius autem absque omni indulgentia remissionem consequeretur, sed communiter pro tota ecclesia, sic amplius dicit se adimplere ea, quæ desunt passioni Christi, in corpore suo pro ecclesia. lege Capr. 4. sent. dist. 20. q. 1. contra secundam.

Indulgentiæ tantum valent quantum sonant, & authoritas Papæ in eis tantum se extendit, quod non potest relaxare peccata sine quacunque satisfactione, sed ad hoc, quod thesaurum ecclesiæ possit in satisfactionem fidelibus dispensare, & satisfactionem vnus alteri applicare, non autem prohibito relaxare. Hæc est D. Thomæ 4. sent. dist. 18. q. 1. ar. 3. cui se opponit Aur. quia cui committitur maius committitur minus, sed maius est absoluere à culpa, quam à pæna, & concessum est papæ, vt sine exceptione à culpa absoluere possit. Ergo elargiri indulgentias potest absoluendo à pæna absque satisfactione, & decipitur, quia si ratio sua valeret concluderet nõ solum, quod papa posset autoritate propria sine satisfactione omne peccatum remittere

Ariminensis sent. dist. 2. q. 1.

Durand.

Aureol.

Aquo ad culpam & reatum, immo, quod quilibet sacerdos posset remittere omne peccatum quod ad reatum cum possit remittere quo ad culpam, quod tamen est falsum deinde licet maius sit absoluere à culpa, quam à pæna si vtraque absolutio seorsum consideretur, tamen absoluere à culpa, & à tota pæna simul maius est, quam absoluere à culpa solum, & non à pæna de quibus vide Capr. vbi supra.

Inferni partes Christus visitauit ad easque descendit. Hanc recitat D. Thom. 3. par. q. 52. ar. 1. cui se opponit Dur. probans animam Christi non descendisse ad inferos per motum: sed per effectum, quem ibi fecit, & male, quia anima Christi descendit ad inferos non solum quantum ad effectum, immo quantum ad realem præsentiam suæ essentiæ, quo ad vnâ partem inferni, licet non quo ad omnes, quia cum duobus modis aliquid possit esse alibi, vno modo per suum effectum, & hoc modo Christus in quemlibet infernum descendit, aliter tamen & aliter nam in infernum damnatorum habuit hunc effectum, quod descendens ad inferos eos de sua incredulitate, & malitia confutauit, illis vero qui detinebantur in purgatorio spem gloriæ consequendæ dedit, sanctis autem patribus qui pro solo peccato originali detinebantur in inferno lumen æternæ gloriæ infudit, alio modo aliquid dicitur esse in aliquo per suam essentiam, & hoc modo anima Christi descendit solum ad locum inferni, in quo iusti detinebantur, vt illos quos per gratiam interius visitabat secundum diuinitatem, eos autem secundum animam visitaret in proprio loco vide Capr. 3. sent. dist. 21. contra tertiam conclusionem, & Caiet. 3. p. vbi supra.

Infidelium actus possunt esse virtuosus licet non meritorij habent tamen bonitatem, virtutis politice, vel ex circumstantia vel ex genere, hinc non omnis eorum actus est malus. Hanc ponit D. Thom. 2. sent. dist. 41. q. 1. ar. 2. & 2. q. 10. ar. 4. cui se opponit Greg. Ariminensis probans omnes uirtutes infidelium esse vitia, nec in eis esse veram virtutem, & omnes actus eorum esse peccata, & pessime, quia omnis actus in quantum actus habet quandam bonitatem essentialem secundum quod omne ens bonum est, sed in aliquibus actibus super additur quædam bonitas ex proportionem actus ad debitum obiectum, & secundum hoc dicitur actus bonus ex genere & vterius ex debita proportionem circumstantiarum dicitur bonus ex circumstantia, & sic deinceps donec perueniatur ad vltimam bonitatem, cuius humanus actus est susceptiuus, qui est ex ordine ad vltimum finem per gratiam qua actus dicitur meritorius, sed hac subtracta actus dicitur bonus virtute politica, vel ex circumstantia, vel ex genere, & sic sunt actus infidelium lege Capr. in 2. senten. dist. 28. q. 1. in replicis contra solutionem octauam argumenti.

Infinitam aliquam formam tam substantialem, quam accidentalem secundum rationem suæ speciei Deus facere potest. Hæc docet D. Thom. 3. sent. dist. 13. q. 1. art. 2. quæst. 2. cui aduersantur ex professo Aur. & Dur. Adam & Gerardus & irrationabiliter loquuntur, quia omnis creatura est finita simpliciter in quantum esse eius non est abstractum subsistens, sed limitatum ad naturam aliquam cui aduenit, sed nihii prohibet creaturam aliquam esse

Duran. dist. 22. q. 3.

Arimines. dist. 26. q. 1. ar. 1.

Actus infidelium quomodo est bonus.

Gerardus.

secundum quid infinitam, creaturæ enim materiales habent infinitatem ex parte materiæ, sed finitatem ex parte formæ, quæ limitatur per materiam in qua recipitur, substantiæ autem immateriales creatæ sunt finitæ secundum suum esse, sed sunt infinitæ prout eorum formæ non sunt receptæ in alio sicut si diceremus albedinem separatam existentem, esse infinitam in quantum ad rationem albedinis, quia non contrahitur ad aliquod subiectum, esse tamen eius esset finitum, quia determinatur ad aliquam naturam specialem, & propter hoc dicitur in libro de causis, quod intelligentia est finita superius in quantum, scilicet recipit esse à suo superiori, sed est infinita inferius in quantum non recipitur in aliqua materia, lege Capr. 1. sent. dist. 43. q. 1. contra secundam conclusionem,

Infinita multitudo siue magnitudo in potentia est dabilis, itaque omni numero dato potest dari maior, & omni magnitudine dimensue data vel dabili finita potest dari maior. Hanc sequitur D. Thom. p. 1. q. 7. ar. 4. Huic contradicit Aur. probans magnitudini non posse addi magnitudinem in infinitum eiusdem quantitatis, itaque pertranseat quæcunque magnitudo data, & pessime loquitur cum augmentum multitudinis sequatur diuisionem magnitudinis quanto enim aliquid plus diuiditur tanto plura secundum numerum resultant, unde sicut infinitum inuenitur in potentia in diuisione continui, quia proceditur ad materiam eadē ratione infinitum inuenitur in potentia in additionem multitudinis, quod autem omni magnitudine infinita imaginabili aut dabili possit à Deo fieri maior patet, quia species magnitudinis attenditur secundum species numerorum, & quia quocunque numero dato, vel dabili potest dari maior sine statu ergo etiam quæcunque species magnitudinis data potest dari maior, secundum quamcunque proportionem loquedo mathematice, quia phisice repugnat ex parte formæ. Vide Capr. 1. sent. vbi supra contra quartam conclusionem.

Infinitum aliquam magnitudinem actu Deus facere non potest, & similiter nec multitudinem putata Angelorum, aut quarumcunque aliarum rerum, itaque de mente S. Thomæ nec corpus actu infinitum nec multitudo actu infinita esse potest, & hoc p. p. q. 7. ar. 4. cuius oppositum sustinet Greg. Ariminensis, & irrationabiliter loquitur, quia magnitudo si est naturalis oportet, vt sit mobilis, & magnitudo infinita cum occuparet omnem locum non posset moueri, magnitudo vero mathematice oportet, vt habeat figuram, figura vero est terminus quantitatis, & sic omnis magnitudo in actu de necessitate est finita, & infinita non potest dari cum infinitas sit contra rationem magnitudinis, & multitudinis propterea prædicatum cum destruat subiectum implicat contradictionem, sic etiam, & multitudo siue sit per se, siue sit per accidens contra Algazel, & Auicennam esse non potest tum quia oportet, vt sit comprehensa ab intentione creantis tum etiam, quia oportet, vt sit sub aliqua specie numeri, seu secundum aliquam de quibus omnibus. lege Capr. vbi supra & Caiet. p. p. q. 7.

Ignis inferni affliget corpora damnatorum, non tamen alterabit ea à sua naturali qualitate. Hæc est D. Thomæ 4. sent. dist. 44. q. 3. ar. 1. in solutione ter-

tiæ quæstionculæ, cui aduersantur Aur. & Dur. Henricus Bern. & Scotus probantes ignem inferni non affligere corpora damnatorum per solam immutationem spiritualem, nec rationes hoc probantes esse efficaces, & tamen opinio horum est contra Aug. 3. super genesim ad literam, & contra D. Greg. 4. dialog. Vide efficaciam rationum D. Thomæ apud Capreol. 4. senten. distin. 44. q. 4. contra primam conclusionem.

Infinita secundum, quid non tamen infinita simpliciter cognoscuntur ab anima Christi in uerbo. Hanc recitat D. Thom. de ver. q. 20. art. 4. & 3. p. q. 10. art. 3. & 3. sent. 14. q. 4. Huic aduersatur Adam probando nec animam Christi, nec aliquam creaturam intellectualem posse simul distinte cognoscere infinita, & male, quia anima Christi scit infinitos cruciatus, & cogitationes damnatorum, & cum quilibet intellectus cognoscens infinita indiuidua comprehensa sub finitis speciebus, vel infinitas species comprehensas sub finito genere cognoscit infinita secundum quid, licet non infinita simpliciter, sed anima Christi est huiusmodi, igitur cognoscit infinita secundum quid, & non solum in confuso, & in vniuersali verum etiam distinte quodlibet in sua singularitate, lege Capr. 3. sent. dist. 14. q. 2. contra secundam, & tertiam partem, vbi supra.

Innascibilitas nihil ponit, quod sit de proprio intellectu eius licet aliquid ponat sicut præsuppositum sibi. Hanc scribit D. Thom. 1. sent. dist. 28. q. 1. ar. 1. cuius oppositum sustinet Aur. probans, quod innascibilitas, vel ingentum aliquid ponat in patre, & decipitur, quia innascibilitas nihil aliud dicit, nisi quod illud, cui talis ratio conuenit sit principium non de principio, sicut nascibilitas seu natiuitas conuenit filio, qui est principium de principio, & quia principium est ante, quod nihil est propterea innascibilitas non potest dicere aliquid posituum sed tamen præsupponit, contra Aur. & Herueum sustinentes ingentum formaliter dicere dpositiuum. Vide Capr. 1. sent. dist. 28. q. 1. contra primam conclusionem.

Innascibilitas quam significat hoc nomen ingentus prout est proprietas patris sumitur priuatiue non pure negatiue, & illa priuatio fundatur in ratione principij secundum, quod est notio patris. Hanc ponit D. Thom. 1. sent. vbi supra. Aur. tamen aduersatur vltimis verbis huius conclusionis probans, quod negatio importata per innascibilitatem non fundetur super ratione principij, sed super essentia, & non considerauit, quod non importat negationem absolutam, sed aliquo modo priuationem, omnis enim negatio quæ est in aliquo subiecto determinato potest dici priuatio secundum phisicos afferentes, quod priuatio est negatio in subiecto hinc negatio quam importat ingentus intelligitur, vt fundata in ratione principij secundum, quod est notio patris, & hoc modo non conuenit essentia, neque spiritui sancto, quibus non conuenit esse principium per originem alicuius personæ, nec iterum filio cui competit affirmatio opposita. Vide Capr. vbi supra contra tertiam conclusionem.

Innascibilitas non est proprietas personalis, vel constitutiuæ patris. Hanc tenet D. Thom. 1. senten. dist. 28. q. 1. art. 2. & p. p. q. 40. art. 3. cui aduersatur Aur. probans innascibilitatem esse proprietatem consti-

constituentem personam patris. cuius opinionem A to debetur aliqua pena, sed nihil penale esse potuit quidam alij theologi sequuntur, & in errorem labantur omnes, quia sicut est in inferioribus, quod quicquid consequitur ad esse perfectum, non est constitutiuum illius rei, ita etiam in diuinis, quicquid secundum intellectum præsupponit aliquid quo persona constituitur non potest esse constitutiuum personæ, & inde est, quod communis spiratio non potest esse proprietas personalis, quia supponit in patre, & filio generationem actiuam, & passiuam quibus illæ personæ constituuntur, similiter innascibilitas cum ponat negationem, quæ fundatur super rationem principij præsupponit secundum intellectum rationem principij super quam fundatur scilicet paternitatem, & ideo non potest constituiere personam patris, nec potest esse proprietas personalis de quibus vide Capr. vbi supra contra quartam conclusionem.

Innocentiæ status erat in quo Adam videbat seu cognoscebat Deum quadam altiori cognitione, quam aliquis purus viator post peccatum communiter videat. Hanc facit D. Thom. p. p. q. 94. ar. 1. cuius oppositum probat Duran. sustinens in statu innocentiæ primum hominem non potuisse cognoscere Deum per speciem infusam altiorem communi cognitione, qua Deus naturaliter cognoscitur ex creaturis, vel per lumen commune fidei & allucinat

in hac parte, quadoquidem in visione aliqua triplex medium, aliquando concurrunt vnū sub quo aliquid, videtur veluti lumen solis sub quo videtur corporalia, aliud est quo aliquid videtur sicut est species rei visæ, tertium est à quo accipitur cognitio rei visæ sicut speculum à quo accipitur species alicuius visibilis, homo post peccatum indiget hoc triplici medio ad videndum Deum, sicut ipsa creatura qua in diuinam cognitionem ascendit, & similitudine ipsius Dei, quam ex creatura accipit & lumine quo perficitur ad hoc, vt in Deum dirigatur siue sit lumen naturæ, vt lumen intellectus agentis sine gratia, vt lumen fidei, & sapientiæ in statu vero ante peccatum indigebat duplici medio scilicet medio, quod est similitudo Dei, & medio, quod est lumen eleuans, vel dirigens mentem. Beatus autem vno tantum medio indiget scilicet lumine eleuante mentem, & ideo optime dictum est, quod altiori cognitione primus homo videbat Deum ante peccatum quam modo contra Dur. cuius argumentum vide solutum à Capr. 2. sent. distin. 33. q. 1. contra secundam conclusionem. Vide etiã D. Thom. de ver. q. 18. ar. 1.

Innocentiæ status primi hominis talis erat, quod eo durante non erat possibile venialiter posse ipsū peccare. Hanc ponit D. Thom. 1. 2. q. 89. art. 3. & 2. sen. dist. 21. q. 2. ar. 3. cuius oppositum sustinet Aur. & Scotus probantes, quod in statu innocentiæ potuit homo peccare venialiter absque mortali, & irrationabiliter loquuntur cum in illum peccatum veniale primo, & præcise cadere non potest in quo non potest esse motus subitus in id, quod est charitati contrarium nec in ordinatio circa ea, quæ sunt ad fidem seruato recto ordine circa finem, sed primus homo quandiu fuit in primo statu Innocentiæ erat huiusmodi. Igitur in tali statu non potuit peccare venialiter præcise, id est committere veniale ex se, & nullo modo mortale deinde cuilibet pecca-

to debetur aliqua pena, sed nihil penale esse potuit in statu innocentiæ, vt docet D. Augustinus. ergo non potuit peccare aliquo pacto quo non eiceretur ab illo integritatis statu, sed peccatum veniale non mutat statum hominis ergo non potuit peccare venialiter, solutiones argumentorum vide apud Capr. 2. senten. distin. 21. q. vnica, & apud Caiet. 1. 2. vbi supra.

Innocentiæ status est in quo coitus coniugalis non soluisset totaliter virginitatem, sed quo ad aliquid. Hanc exponit D. Thom. 2. sent. distin. 20. q. 1. ar. 2. & 2. 2. q. 15. 2. ar. 1. cui aduersatur Dur. probans per actum matrimonialem tum in statu Innocentiæ tum in statu culpæ simpliciter fuisse solutam virginitatem, & male probat, quia coitus qui non tollit omnia nec principaliter pertinentia ad virginitatem non tollit simpliciter virginitatem, sed coitus qui fuisset in statu innocentiæ non subtulisset omnia, immo nec principaliter pertinentia ad virginitatem, igitur mala opinio Dur. probatur minor quia principale in virginitate est propositum abstinendi ab experimento delectationis venereæ contra rectam rationem vel integritas carnis, sed in statu innocentiæ alterum, vel vtrunque illorum permanisset cum coitu coniugali igitur & car. vid. Capr. vbi supra.

Innocentiæ status est in quo non omnes, qui nunc sunt electi nati fuissent, & multi qui nunc sunt damnati nati essent licet tunc non damnarentur. Hanc scribit D. Thom. quolibet 6. q. 8. cuius oppositum sustinet Scotus, & probat quod solum nunc electi tunc nati fuissent, & versatur in errore, quia variatis parentibus, variantur filij, sed in statu innocentiæ non idem, sed alij fuissent parentes, & genitores quam modo sint saluandorum, ergo non omnino iidem, sed alij fuissent filij, & saluati quam modo sint. probatur minor tū, quia vnus vir non coisset cum multis mulieribus, tum quia mulier nulla coisset cum pluribus viris, cuius oppositum modo contigit, & ex tali concubitu nascuntur modo filij qui saluatur, tunc autem nec nati nec saluati essent. lege Capreolum vbi supra.

Instrumentum dum mouetur ab agente recipit ab eo aliquam virtutem. Hanc sustinet D. Tho. 4. sent. distin. 1. q. 1. ar. 4. cuius oppositum docet iple Dur. & contra omnem rationem, quia licet sit verum, quod in re corporali non possit esse virtus spiritualis secundum esse completum potest tamen ibi esse per modum intentionis sicut in instrumentis motis ab artifice est virtus artis, & sermo audibilis existens causa disciplinæ, vt docet Aristot. libro de sensu & sensato continet intentiones animæ quodam modo, & etiam in motu est virtus substantiæ separata mouentis, & semen agit in virtute animæ, sic etiam calor digerit in virtute animæ, quomodo etiam instrumentum recipit virtutem ab agente, sed latius vide Capr. 4. sent. dist. 1. q. 1. contra quartam conclusionem vbi vide argumenta Dur. soluta.

Intelligere in nobis est actio intellectus, cuius principium est species intelligibilis, & terminus est conceptio seu verbum. Hanc ponit D. Thom. in disputatis de ver. q. 8. ar. 6. & de potentia q. 9. art. 5. & de malo q. 7. art. 8. cui diuersi se opponunt. Godfredus quolib. 4. & Alex. quolib. 3. q. 18. qui tenent intelligere nihil aliud esse, quam specie recipere seu specie

Aureol.

Ariminensis.

Algazel.

Dur. dist. 44. q. 10.

Adam

Dur. dist. 20. q. 2.

Dur. 2. sent. dist. 23. q. 2.

Aureolus.

Herueum.

Aureol.

Ioanes Dūs

Dur. dist. 20. q. 2.

Ioanes Dūs

Dur. dist. 4.

Cap. 6.

Godfredus quolib. 4.

Duns. ciei receptionem, Scotus vero 1. sent. distin. 3. & in A quolibet q. 14. ait in primis, quod species intelle-
Henricus. ctus est aliud ab ipso intelligere, secundo dicit quod
Durand. intelligere est quaedam qualitas significata per mo-
 dum actionis, vt lucere, tertio docet, quod intelli-
 gere ad obiectum habet habitudinem primi men-
 surabilis, hæc est realis habitudo potèrialis, vel apti-
 tudinalis, habet quoque habitudinem attingentię
 & ista non est realis, vnde concludit, quod intelli-
 gere est essentialiter in genere qualitatis, & respectus
 attingentia ad obiectum ipsum actualiter cõsequi-
 tur. Hæricus scribit quolib. 4. q. 7. quod intellectus
 habet actiuitatem producendi imagines rerum, &
 non corpus, quod est anima ignobilis. Dur. vero B
 negat tam in intellectu, quam in sensu ipsas species,
 & ideo intelligentia secundum ipsum nihil aliud
 est nisi ratio præfentialitatis ad obiectum, sed tre-
 pidant timore vbi non est timor quandoquidem
 intellectus non potest intelligere nisi fiat actu per si-
 militudinem rei, sicut nulla res operari potest nisi
 fiat in actu, per aliquam formam igitur illa simili-
 tudo erit principium intellectionis, sicut calor
 principium est ipsius calefactionis, & sic intellectio
 est actio intellectus, & species intelligibilis impres-
 sa est principium &c. Vide Capr. 1. sent. distin. 33.
 q. 1. art. 1.

Immaterialitas est ratio, quod aliquid sit natu-
 ra intellectualis, & quod aliquid sit intelligibile in
 actu. Hanc scripsit D. Thom. p. p. q. 14. art. 1. & 2. li-
 bro contra gent. quasi per totum ex 1. sent. dist. 35.
 q. 1. ar. 1. & de uer. q. 2. ar. 2. quam tamen veritatem
 multis argumentis, vt sui moris est reprahendit
 Aur. & male cum conclusio Diui Thomæ sit Arist.
 & Auerois qui 3. de anima ait, quod non est idem
 modus receptionis quo formæ recipiuntur in in-
 tellectu possibili & in materia prima, quia oportet
 in intellectu cognoscente aliquid recipi in materia
 liter, & ideo videmus, quod secundum ordinem im-
 materialitatis in rebus secundum hoc in eis natu-
 ra cognitionis inuenitur, plantæ enim & alia quæ
 infra plantas sunt nihil immaterialiter possunt re-
 cipere, ideo priuantur omni cognitione, sensus au-
 tem recipit species sine materia, sed tamen cum cõ-
 ditionibus materialibus, intellectus autem depura-
 tus à conditionibus species recipit, signum ergo ef-
 ficax esse potest, quod immaterialitas sit ratio,
 quod aliquid sit naturæ intellectualis, & quod ali-
 quid sit intelligibile in actu. Vide argumenta sua
 soluta sigillatim apud Capr. 1. sent. vbi supra cõtra
 secundam conclusionem, & apud Caietan. p. p.
 vbi supra.

Intellectus possibilis est in potentia naturali, tã-
 tum respectu eorum, quæ per lumen intellectus
 agentis cognosci possunt, & sic in se est, quaedam
 entitas. Hanc scribit D. Thom. pluribus, & præci-
 pue tertio cõtra gentes cap. 43. cui aduersatur Aur.
 probans multis rationibus intellectum possibilem
 non esse aliquam entitatem actualem, & loquitur
 contra Arist. 3. de anima describentem vtrunque
 intellectum, intellectus enim possibilis est quo om-
 nia fieri, & intellectus agens quo omnia facere, in
 quibus verbis non ponitur aliquid proprium intel-
 lectui possibili in ordine ad species intelligibiles,
 vel intelligibilia ipsa plusquam diaphano ad spe-
 cies colorum, & oculo in ordine ad species visibi-

Aureol. Com. 5.

Aureol.

Tex. 17.

lium, nam quolibet eorum est aliquid actu in se li-
 cet sit potentia ad alia, ita etiam intellectus possi-
 bilis est aliquid actu in se, potentia tãtum respectu
 eorum, quæ beneficio intellectus agentis cognosce-
 re debet. Vide solutiones arg. Aur. apud Capr. 1.
 sent. dist. 3. q. 3. ar. 2. 4. loco contra primam conclu-
 sionem, & in replicis.

Intellectus, & voluntas in anima rationali sunt
 duæ potentiæ realiter distinctæ. Hanc docet D.
 Thom. in disputatis q. 22. art. 10. & in 2. de anima
 lectione quinta. cui aduersantur Scotus, Aur. Adã, Adam.
 & quam plures alij, & pessime dicunt in hac parte,
 cum distinctio potentiæ animæ sumenda sit ex
 distinctione actuum, & obiectorum, cū ergo actus
 intellectus sit intelligere, voluntatis autem velle,
 obiectum intellectus sit verum, obiectum volunta-
 tis sit bonum, quod bonum licet sit idem materia-
 liter, cum vero non tamen formaliter, quia intelle-
 ctus respicit suum obiectum sub ratione cognosci-
 bilis, voluntas autem sub ratione appetibilis, & ideo
 voluntas in anima nostra est alia ab intellectu non
 solum specie sed etiã genere. Vide Capr. vbi supra.
 contra secundam conclusionem.

Intellectus obiectum est in ipso met intellectu.
 Hanc sustinet D. Thom. 1. contra gent. cap. 53. &
 p. p. q. 85. ar. 2. quam tamen impugnat Dur. probãs
 obiectum intellectus non esse in ipso intellectu, & Dur. dist. 39.
 loquitur contra Aristot. sexto libro methaph. vbi af-
 ferit ipse philosophus verum, & falsum esse in intel-
 lectu bonum, & malum in rebus, quæ verba non so-
 lum sunt intelligenda obiectiue, sed etiã subiectiue
 quia ipsum verum est ratio, seu intellectio quam
 format intellectus de re intellecta, sicut bonum no-
 minat illud in quod tendit appetitus, sic verum no-
 minat illud in quod tendit intellectus, hoc autem
 interest inter appetitum, & intellectum siue quan-
 cunque cognitionem, quod cognitio est secundum,
 quod cognitum est in cognoscente, appetitus autẽ
 secundum quod appetitus inclinatur in rem ipsam
 appetitam & sic terminus appetitus quod est bo-
 num est in re appetibili, sed terminus cognitionis,
 quod est verum est in ipso intellectu. lege Capr. 1.
 sent. dist. 39. q. 1. contra primam conclusionem.

Intellectus obiectum materiale, & connaturale
 sibi ad intelligendum pro isto statu est, quidditas
 rei materialis. Hanc ponit D. Thom. p. p. q. 84. ar. 7.
 & q. 12. ar. 4. & super Boetium de trinitate q. 1. ar. 3.
 quam impugnat Aur. probans ex aduerso quiddi-
 tatem rei materialis non esse formalem rationem
 obiecti nostri intellectus, & decipitur, quia conclu-
 sio Diui Thomæ intelligitur de obiecto materiali
 proportionato pro isto statu in quo non intelligit
 naturaliter immediate, & in se nisi res sensibiles,
 nec quidditatem alicuius videre potest nisi eorum
 quæ habent phantasmata, & species intelligibiles il-
 la perfecte repræsentantes, & eorum quorum quid-
 ditas ex sensibilibus cognosci possunt, substantias
 autem immateriales non intelligit in se ipsis cum
 non habeant phantasmata, nec intellectus habeat
 species illarum, essentiam perfecte repræsentantes,
 sed intelligit eas in rebus sensibilibus, & per earum
 phantasmata, & species ex quibus non sufficienter
 conspiciuntur quidditas alicuius substantiæ separa-
 tæ, propterea quidditas rei materialis erit obiectum.
 lege Capr. 1. sent. dist. 2. q. 1. contra tertiã cõclusionẽ.
 Intelle-

Adam.

Dur. dist. 39.

quæst. 1.

Tex. 6.

Aureol.

Intellectus noster secundum statum præsentis
 viæ non potest substantias separatas intelligere.
 Hanc scripsit D. Thom. p. p. q. 88. art. 1. & 2. contra
 gent. cap. 50. & in quæst. de anima art. 16. Scotus ta-
 men, & multi alij sustinent oppositum, & non intel-
 ligunt istam conclusionem, quia iuxta veram do-
 ctrinam peripateticam tota cognitio quam ha-
 bemus de substantijs separatis pertinet ad cogni-
 tionem quia est, & quid non est, & nõ cognoscitur
 de eis quid sunt quoniam cognitio, per commu-
 nia dicitur pertinere ad cognitionem, quia est ex
 primo post. aduersarij tamen dicunt, quia cogno-
 scunt quaedam prædicata pertinentia ad quæstio-
 nem quid est topica lingua vtentes dicunt, quod B
 cognoscunt quid sunt imperfecte tamen vnde pa-
 tet quomodo nihil dicunt, sed diuus Thomas abso-
 lute profert suam sententiam, quod humanus intel-
 lectus magnitudini addictus non cognoscit substã-
 tias separatas quidditatiue id est à prima potentia
 vsque ad vltimum actum. lege Capr. 1. sen. vbi supra
 contra quintam conclusionem, & Caiet. libello de
 ente, & essentia cap. 5.

Intellectus Angeli indifferenter se habet ad co-
 gnoscendum ea, quæ distant, & quæ sunt sibi pro-
 pinqua secundum locum, similiter & anima separa-
 ta. Hanc docet D. Thom. p. p. q. 50. ar. 2. oppositum
 sustinet Scotus multis rationibus & authoritati-
 bus sanctorum patrum, & non intelligit ipsas cum
 non adducat ad propositum, rationes suæ suppo-
 nunt Angelum siue animam separatam accipere co-
 gnitionem à rebus sensibilibus, quod est falsissi-
 mum. Vide Caiet. p. p. vbi supra.

Intellectus Angelicus quanto est Deo similior,
 tanto per pauciores species intelligit. Hanc docet
 D. Thom. p. p. q. 55. ar. 3. quam propositionem Sco-
 tus conatur falsificare cum tamen ipse sit falsus in
 se, & propositio est vera siquidem quod Deus om-
 nia intelligat distincte, & per suam substantiam est
 dicens perfectionem simpliciter, ergo res illa quæ
 est similior huic perfectioni simpliciter oportet, vt
 intelligat distinctius, & per pauciora, & sic propositio
 est vera. lege Capr. vbi supra.

Intellectus humanus siue auxilio speciali super
 addito potest omne verum tum speculatiuum tum
 practicum naturale ex solo influxu generali cogno-
 scere. Hanc ponit D. Thom. 1. 2. q. 109. ar. 1. cui ad-
 uersatur Greg. Ariminensis, quia intellectus est vul-
 neratus vulnere ignorantie sicut voluntas dicitur
 vulnerata vulnere malitiæ in statu naturæ destitu-
 tæ, & delirauit quia vulnus ignorantie est in ratio-
 ne, vt est subiectum prudentiæ, & nõ absolute. Ideo
 licet non possit cognoscere omne verum spectans
 ad prudentiam recto appetitu, cuius rectitudo mo-
 uetur à voluntate, tamen intellectus secundum se
 ipsum potest omne verum naturale assequi. lege
 Caietan. vbi supra in expositione art. & Bartholo-
 meum Medinam.

Intellectus siue humanus siue Angelicus indiget
 auxilio speciali superaddito naturæ siue illud sit in-
 trinfecum, siue extrinfecum, vt possit aliquid ver-
 um supra naturale cognoscere. Hanc docet D.
 Thom. vbi supra. Quam veritatem impugnat Dur.
 quia demones & heretici de facto absque aliquo
 dono supranaturali addito cognoscunt supranatu-
 ralia fidei dum credunt ea, & idem est iudicium de

Anobis quãtum ad assentiendum ijs, quæ sunt fidei,
 & plurimum errat, quia nullus intellectus potest
 naturaliter cognoscere nisi quod haberi potest ex
 suo naturali obiecto, supranaturalia non continen-
 tur sub obiecto naturali hinc errant quot, quot as-
 serunt verum supra naturale posse cognosci sine ali-
 quo dono supra naturali intrinfeco vel extrinfeco,
 vt est miraculum, vel aliqua prædicatio &c. Vide
 Capr. vbi supra. & apud Caiet. & Medinam.

Intellectus in Deo non se habet ad intelligere, vt
 potentia ad actum. Hanc ponit D. Thom. 2. contra
 gent. cap. 10. cui se opponit Aur. probãs, quod nec
 secundum verum modum intelligendi in Deo sit
 ponenda ratio intellectus, sed erit tantum intelli-
 gere absque intellectu, & falso docet id, quod dicit
 quandoquidem diuinus intellectus non se habet
 ad suum intelligere sicut potentia ad suum actum,
 sicut in creaturis in quibus intellectus dicit poten-
 tialitatem & dependentiam ab actu primo & quen-
 dam fluxum, & quantum ad ista non ponitur in
 Deo ratio intellectus, veruntamen quia ipse intel-
 lectus dicit etiam rationẽ actus primi quæ est per-
 fectio naturæ fixæ, & manens dicit etiam rationem
 actus vltimi, qui non est vltterius complebilis per
 alium actum, & quantum ad hoc non est neganda
 ratio intellectus ab ipso Deo, sed ponendum est in
 eo aliquid correspondens utrique rationi scilicet
 rationi intellectus, & rationi intellectionis. lege
 Capreol. 1. senten. distin. 35. q. 1. contra secundam
 conclusionem.

Intellectus diuini obiectum primum & per se
 principale est sola diuina essentia. Hanc ponit D.
 Thom. 1. contra gent. cap. 49. cui tamen contradic-
 cit Aur. quia intellectus Dei cognoscit creaturas,
 quæ non sunt suum obiectum formaliter, quod est
 sua essentia. Ergo signum est, quod nõ solum diui-
 na essentia erit obiectum, & decipitur hic vir non
 considerando creaturas ipsas eminentissime conti-
 neri in diuina essentia, quo ad totam suam actuali-
 tatem qua cognoscibiles sunt, quia cum intellectu
 sit perfectio intelligentis secundum hoc intellectus
 est perfectus, secundum quod actu intelligit, & est
 ex hoc, quia est vnus cum eo quod intelligitur si
 ergo aliquid aliud à Deo sit primum intellectum
 ab eo erit aliquid aliud perfectio ipsius, & eo nobi-
 lius quod est impossibile. Vide vbi supra. q. 2. con-
 tra primam.

Intellectus diuini species qua Deus ipse intelli-
 git est sua essentia. Hanc scribebat D. Thom. p. p. q. 14.
 ar. 5. & 1. contra gentes cap. 56. Quam veritatem im-
 pugnat Aur. quia cum diuina essentia sit obiectum
 terminas diuinum intellectu secundum D. Thom.
 sequitur, quod non poterit esse species intelligibi-
 lis quæ non se habet ad intellectum tanquam illud,
 quod intelligitur, sed potius tanquam illud, quo in-
 telligit & sic cõcludit diuinam essentiam non pos-
 se dici speciem intelligibilem diuini intellectus, &
 in hoc pueriliter se gessit, quia diuina essentia ea ra-
 tione qua est species se habet vt quo ea ratione qua
 est obiectum se habet, vt quod sicut essentia Ange-
 li in cognitione, qua Angelus cognoscit, se ipsum
 se habet vt species intelligibilis, quæ est actui præ-
 uia, & iterum se habet, vt primo cognitum illa co-
 gnitione Angelica & iterum vt ratio cognoscendi
 Deum naturaliter ipsi angelo secus est de specie
 nostri

Ioan. Dũs.

Tex. 23.

Ioan. Dũs.

Ioan. Dũs.

Ariminen-
sis 2. sent.
dist. 26.

Dur. 2. sen.
dist. 28. q. 1.

nostri intellectus, quæ non nisi per reflexionem intelligitur, vide Caiet. per totam q. 14. p. p.

Aureolus. Intellectus diuini obiectum secundarium poterit esse ipsa creatura. Hæc videtur ponere D. Thom. de ver. q. 4. ar. 6. & q. 2. ar. 3. Ipsam tamen impugnat Aur. multis argumentis vt sui moris est probans nullam creaturam terminare diuinum intelligere, nec vt obiectum primarium nec, vt secundarium, & non intellexit hoc esse dictum ex parte nostra, quia Deus hoc modo cognoscit creaturas secundum, quod sunt in ipso, effectus autem in quacunq; causa existens non est aliud ab ipsa si accipiat illud, quod est per se causa sicut domus in arte non est aliud, quam ipsa ars, quia secundum hoc effectus est in principio actiuo, quod principium actiuum assimilatur sibi effectum, hoc autem est ex hoc ipso quo agit vnde si aliquid principium actiuum agat per suam formam, tamen secundum hoc est effectus eius in eo secundum, quod habet formam illam, nec effectus eius erit distinctus à forma sua, similiter nec in Deo cum per suam essentiam agat, effectus eius est in eo distinctus ab essentia sua, sed omnino vnum, ex quo patet, quod esse, quod habet creaturam intellecta à Deo in ipso Deo est diuinum esse, & sic ex parte Dei non est primum, & secundarium de quibus vide Capr. cap. 35. 1. sent. q. 2. ar. 1. nota hic quod Greg. ariminenfis tenet ad mentem Arist. & Com. quod Deus non intelligat alia à se. Herueus sustinet quod distincte ex parte intellectarum dummodo cognoscat quomodo autem diuina essentia vna & simplicissima possit esse ratio distinctæ cognitionis rerum omnium ait Herueus, quod ratio huius est diuinæ cognitionis eminentia. Dur. vero ait quod est sufficiens causa effectiua omnium. Petrus de palud. quia omnes similitudines representatiuas virtualiter continet & c. opinionem D. Thom. habes p. p. q. 14.

Aureol. Intellectus diuinus habet aliam intellectionem suæ essentia ab intellectione creaturarum. Hæc conclusio videtur sumi ex D. Thom. p. p. q. 14. ar. 16. cui aduersatur Aur. probans intellectionem diuinam respectu diuinæ essentia, & respectu creaturarum non distingui ratione, & male, quia distinctio illarum notitiarum in Deo secundum rationem non est intelligenda secundum disparationem, sed secundum præcisionem, quia ex hoc quod eadem cognitio sumitur, vt diuersimode terminata. aliquid diuersificatur secundum rationem ad diuersitatem obiectorum, nõ ergo est inconueniens diuinam essentia duplici cognitione cognosci dualitate præcisionis, & non præcisionis non autem duabus cognitionibus disparatis, quia diuinus intellectus habet de se ipso scientiam speculatiuam tantum de alijs à se speculatiuam, & practicum. Vide vbi supra ar. 2. contra primam & p. p. q. 14. ar. vlt.

Aureol. Intellectus diuinus cognoscit creaturas quæ reuolunt in sua diuina essentia. Hanc docet D. Thom. 1. contra gent. cap. 50. Quam Aur. more suo impugnat probando creaturas non esse in diuino intuitu sicut obiecta reuoluntia in diuina essentia, & male quia licet reuolunt, & cognoscere sit vnum, & idem secundum rem differunt tamen secundum rationem, quia reuolunt dicit respectum ad speciem intelligibilem, cognosci autem dicit respectum ad actum cognoscendi, & quamuis in proprie diuina essentia

Opiniones diuersæ de cognitione Dei.

A dicatur speculum, sed potius ipsa creatura dicatur speculū Dei, iuxta illud videmus nunc per speculum in enigmate, vt tamen si, dici debet vocatur speculum naturale respectu sui ipsius, respectu autem creatura dicitur voluntarium, & propterea optime dictum est creaturas reuolunt, & cognosci in diuina essentia. Vide vbi supra q. 2. ar. 1. contra secundam secundo loco.

Intellectus diuinus intelligendo essentiam vniuersi cuiusque rei intelligit omnia quæ de ipsa prædicari possunt. Hanc videtur ponere D. Thom. de ver. q. 2. ar. 7. cui aduersatur Aur. probans diuinum intellectum non cognoscere omnia quæ rei accidunt ex hoc quod cognoscit rei quidditatem, & non intellexit mētē D. Thomæ, qui noluit quod essentia creatura sit ratio, quod intelligat essentiam, & omnia quæ insequuntur ipsam, sed voluit quod, quia species vel idea in diuino intellectu existens æqualiter representat passionem, immo omnia accidentia rei siue sint per se, siue per accidens sicut essentiam. ideo si cut illa species est diuino intellectui ratio & mediū cognoscendi essentiam ita est medium cognoscendi omnia accidentia rei siue consequantur essentia speciei siue indiuidui. Vide vbi supra ar. 20. contra quartam conclusionem.

Intelligere in nobis differt realiter à specie intelligibili. Hanc ponit D. Thom. pluribus in locis suæ doctrina, sed præcipue de potentia Dei q. 9. ar. 50. Cuius oppositum sustinet Aur. probans actum intelligendi in nobis non differre à specie intelligibili, & non intellexit hoc secretum, quia intellectus intelligendo ad quatuor comparari potest scilicet ad rem quæ intelligitur, ad speciem intelligibilem qua fit intellectus in actu, ad suum intelligere, & ad conceptionem intellectus, quæ quidem conceptio à tribus prædictis differt à re quidē intellecta, quia res intellecta est interdum extra intellectum conceptio autem intellectus non est nisi in intellectu, differt autem à specie intelligibili, nam species intelligibilis, qua fit intellectus in actu consideratur, vt principium intellectionis, quæ est actio intellectus cum omne agens agat secundum, quod est actu, actu autem fit per aliquam formam, quam oportet esse principium actionis, differt autem ab actione intellectus, quia prædicta conceptio consideratur, vt terminus actionis, & quasi quoddam per ipsum constitutum, intelligens enim sua actione format rei definitionem vel propositionem affirmatiuam vel negatiuam ex quo patet quomodo species intelligibilis differt ab intelligere tanquam causa ab effectu. Vide vbi supra art. 1. q. 1. contra primam conclusionem.

Intellectus est in quo reperitur species intelligibilis præuia actui intelligendi. Hanc scribit D. Thom. in quæst. de malo q. 7. ar. 8. & q. 8. ar. 13. oppositum sustinet Herueus, & male, quando quidem species intelligibilis tripliciter reperitur in intellectu, primo modo quasi mediocriter inter potentiam, & actum quando scilicet est in habitu, secundo vt est in actu perfecto quantum ad intelligentem, & hoc est quando intelligens actu cogitat secundum formam quam panes se habet, tertio in ordine ad alterum, & quia transitus de vno ad alterum est quasi de potentia in actum per voluntatē, ipsa enim facit voluntas, vt intellectus actualiter se conuertat ad formas,

Aureol.

Aureol.

Herueus quolib. 4. q. 7.

Tex. 4.

Godfredus 1. sen. dif. 35. quæst. 2. Tex. 20.

Dur. dif. 35.

Io. de Ripa

Ioannes de Ianduno. Tex. 12.

formas, ideo necesse est dicere specie intelligibilem in intellectu præcedere actum intelligendi, quod Arist. expressit, tertio de anima dicens, intellectum esse locum specierum. lege Capreolum primo sententiarum, distin. 35. quæst. 3. art. 1. ad argumenta Henrici.

Intelligere non est recipere speciem, sed potius effluxus, & operatio. Hanc videtur ponere secundo contra gentiles, cap. 72. Cui aduersatur Godfredus probans intelligere non esse, nisi speciem recipere, sed falsum docet, quia tunc ipsum intelligere esset essentialiter pati, quod est contra Aristotilem tertio de anima, dicentem quod cum intellectus possibilis est factus in actu per speciem intelligibilem receptam potest agere per se ipsam, & sic intelligere consequenter est agere, & non pati. vide vbi supra.

Intelligere cuiuscunque intellectus creati est quid absolutum. Hanc videtur ponere Diuus Thomas de potentia Dei, quæst. 9. art. 5. Cui aduersatur Durandus probans actum intelligendi, nihil absolutum addere ad potentiam, sed tantum respectum ad obiectum, quia cum omne absolutum possit Deus separare, & facere sine subiecto, tamen intelligere non potest separare ab intellectu non igitur erit absolutum, & tamen falsum absunt, quod intelligere non possit separari per Dei potentiam, sed tunc intellectus nihil intelligeret per illud intelligere loquendo de intelligere prout dicit actum intelligendi non prout dicit esse illius formæ cum relatione ad intellectum. vide Capreolum, quæstione prima, vbi supra. quia intelligere est in prædicamento qualitatis, & sic absolutum.

Intelligere sufficienter producit ab intellectu possibili cum specie intelligibili. Hanc videtur ponere Diuus Thomas, quarto sententiarum, distinctione 49. quæstione secunda, articulo primo. Quam impugnat Ioannes de Ripa in suis determinationibus probans quod intelligere vel percipere non sit formaliter aliquid productum à potentia intellectiua creata, & deceptus est, quia licet intelligere, vt intelligere est, non habeat de sua ratione, quod sit productum ab intellectu, nec habet quod sit idem cum intellectu, sed abstrahit ab utroque illo modo quo analogum abstrahere potest à suis inferioribus, tamen intelligere creatum necessario habet, vt sit elicatum, & productum ab ipso intellectu facto in actu, & est ratio in promptu, quia aliquid potest esse de ratione inferioris, quod non est de ratione superioris, vt rationalitas est de ratione hominis, & tamen non est de ratione animalis. vide vbi supra.

Intelligere est essentialiter agere. Hanc videtur tenere Diuus Thomas de veritate, quæstione octaua, articulo sexto. Cui aduersatur Ioannes de Ianduno, & Aureolus probantes intelligere esse formaliter, & essentialiter pati, & loquuntur contra Aristotelem asserentem, quod intellectus cum factus est singula potest per se ipsum intelligere proprie, ipsum intelligere est agere, & pati non, vt quoddam permixtum, sed est agere essentialiter, & pati antecedenter, & concomitanter, lege vbi supra.

Intentio est actus voluntatis realiter differens à

fruitione, & volitione. Hanc ponit Diuus Thomas prima secunda, quæstione duodecima, articulo primo. Quam Aureolus impugnat probans intentionem non esse actum voluntatis, & deceptus est, quia voluntas potest habere duplicem actum vnum, qui competit ei secundum suam naturam in quantum tendit ad proprium obiectum absolute, & hic actus attribuitur voluntati simpliciter, vt velle, & amare, quamuis etiam ad hunc actum præsupponatur actus rationis, alium vero actum habet qui competit ei secundum quod impressio rationis relinquatur in voluntate, cum enim proprium rationis sit ordinare, & conferre quodcumque in actu voluntatis apparet aliqua collatio, vel ordinatio, talis actus est voluntatis non absolute, sed in ordine ad rationem, & hoc modo intendere est actus voluntatis, cum intendere nihil aliud esse videatur, quam ex eo quod quis vult in aliquid tendere, sicut in finem, & ita intendere in hoc differt à velle, quia velle tendit in finem absolute, sed intendere dicit ordinem in finem, secundum quod finis est in quem ordinantur ea, quæ sunt ad finem. vide Capreolum primo sententiarum, distin. 1. quæst. 1. contra quartam.

Intentio prima est conceptio intellectus. Hanc ponit Diuus Thomas primo libro sententiarum, distinctione secunda, quæstione prima, articulo tertio. Cuius oppositum sustinet Aureolus probans primam intentionem esse obiectum intellectus, primo, & principaliter, & non esse conceptionem factam ab intellectu, & delirat, quia cum conceptio intellectus tripliciter se habeat ad rem, quæ est extra animam, aliquando enim hoc, quod in intellectu concipitur, est similitudo rei existentis extra animam, sicut hoc, quod concipitur per hoc nomen homo, & talis conceptio intellectus habet fundamentum in re immediate in quantum res ipsa ex sua conformitate ad intellectum facit, quod intellectus sit verus, & quod nomen significans illum intellectum proprie dicatur de re, aliquando autem hoc, quod significat nomen non est similitudo rei existentis extra animam, sed est aliquid quod consequitur ex modo intelligendi rem, quæ est extra animam, & huius modi sunt intentiones, quas intellectus noster adinuenit, sicut significatum huius nominis genus non est similitudo alicuius rei existentis extra animam, sed est aliquid quod consequitur ex modo intelligendi rem, quæ est extra animam, & huiusmodi sunt intentiones secundæ, quæ proximum fundamentum habent in intellectu, remotum vero in re ipsa, aliquando vero, illud quod significatur per nomen non habet fundamentum in re, neque proximum, neque remotum sicut conceptio chimeræ. ex quibus patet, quod primæ intentiones sunt ipsæ conceptiones, quæ sunt similitudines rerum extra animam, vt conceptio hominis, secundæ vero intentiones sunt conceptiones conceptionum immediate fundatarum in re, vt conceptio speciei, & ideo optime Diuus Thomas dixit quod prima intentio est conceptio intellectus. vide Capreolum primo sententiarum, distinctione vigesimatercia, contra primam.

Intentio aliquarum qualitatum fit per remotionem contrarij. Hanc veritatem docet Diuus Aquarj Controuersia. E Tho-

Aureolus

Aureol.

Ariminensis **Dis. 17. q. 3.** Thomas primo sententiarum, distin. 17. quaest. 2. artic. 2. Quam impugnat Gregorius Ariminensis quod renissio formae non est ex hoc quod forma contrariae magis miscetur, nec intentio est ex hoc, quod a forma contraria magis depurantur, & valde allucinatur, quia mens Diui Thomae est, quod non est de ratione intentionis alicuius qualitatis, quod non sit per remotionem alicuius contrarij siue a contrario, hoc enim accidit qualitati secundum quod est in subiecto partic. pante contrarium, sed hoc est de necessitate intentionis, quod qualitas educatur de imperfecto ad perfectum, sicut patet de diaphano in quo nihil est contrarium luci, quod potest lumen intendi secundum incrementum virtutis illuminantis, haec autem imperfectio est de potentialitate ipsius naturae, quae subijcitur perfectioni, & actui, ex quo patet quod intentio aliquarum qualitatum sit per depurationem contrarij. lege Capreolum primo sententiarum, distinctione decimaseptima, quaestione secunda, articulo primo, contra secundam.

Aureolus. Intendi aliquam formam seu augeri essentialiter est ipsam magis radicari, seu firmari in subiecto. Hanc ponit Diuus Thomas secunda secundae, quaest. 24. art. 4. loquens de charitate. Quam impugnat Aureolus probans esse impossibile formam aliquam intendi per radicalem participationem subiecti, nisi habeat in essentia sua partes, & gradus. & irrationabiliter loquutus est, quia nunquam in intentione formae acquiratur aliqua alia forma, vel pars formae, quae non praefuerit potest tamen dici, quod acquiratur noua forma hoc modo, quia dum charitas intenditur, illa charitas intensa potest dici noua realitas propter nouum modum essendi in subiecto, quia subiectum perfectius se habet secundum eam, quam prius, non tamen dicitur noua realitas propter hoc quod prius non esset in subiecto, unde in illa intentione non acquiratur aliqua pars formae, nec aliqua forma de nouo, sed subiectum aliud esse habet secundum eam quam prius, non tamen motus ille proprie loquendo terminatur ad ipsum esse formae, sed ad formam sub illo esse, & ideo falsum est formam augeri, idem esse quod habere partes, & gradus. vide vbi supra. contra quartam. & Caiet. & Dominicum Bannes secundam, vbi supra.

Ariminensis Intendi aliquam qualitatem, seu augeri nihil aliud est, quam subiectum magis participare qualitatem, sicuti ex hoc ipso, quod subiectum magis participat charitatem vehementius operatur. de virtutibus, quaest. 1. art. 11. Hoc impugnat Gregorius probans quod forma intensibilis non ideo formaliter intendatur, quia dat aliud, & aliud esse subiecto, vel quia magis inest ei quam prius, & allucinatur, quia quod aliqua forma augeatur puta charitas est solum per hoc quod subiectum magis, ac magis participat charitatem id est secundum quod magis reducitur in actum illius formae, & magis subditur. hic enim est modus proprius augmenti cuiuslibet formae, quae intenditur, & quod esse huius formae totaliter consistit in eo, quod inharet susceptibili, & ideo cum magnitudo rei sequatur esse illius, formam esse maiorem hoc est eam magis inesse susceptibili, non autem aliam for-

nam aduenire, hoc enim esset si forma haberet quantitatem ex se ipsa non per comparisonem ad subiectum: sic igitur charitas augetur per hoc quod intenditur in subiecto, & hoc est ipsam augeri secundum essentiam. vide vbi supra contra quintam, & sextam, & primo sententiarum, dist. 13. quaest. 2. art. 2.

Intendi aliquam formam puta charitatem non poterit esse hoc modo quod charitas addatur charitati. Cuius oppositum sustinet Adam, & Scotus probantes, nec charitatem, nec aliam formam posse intendi, nisi per additionem nouae partis ad praesistentem, & errant toto caelo, quia in omni additione oportet intelligere duo diuersa quorum vnum alteri additur, si autem intelliguntur duae charitates, aut intelliguntur diuersae secundum speciem, aut secundum numerum, constat quod non secundum speciem, quia omnes charitates sunt in eadem specie virtutis, diuersitas autem, secundum numerum est ex diuersitate materiae, sicut haec albedo differt secundum numerum ab illa, quae est in diuerso subiecto, unde non potest qualitas addi qualitati nisi per hoc quod solum subiecto additur, charitas autem quae ponitur addi, nunquam fuit in aliquo subiecto antequam in isto, & secundum hoc quod est in isto non differt numero ab aliqua charitate in eodem existente, & sic ergo non potest fieri additio charitatis ad charitatem, ut isti fingunt. vide vbi supra contra tertiam.

Intendi potest charitas, & alia forma accidentalis propter maiorem conatum, & dispositionem subiecti. Haec videtur Diuae Thomae secunda secundae, quaest. 24. artic. 3. & primo sententiarum, distin. 17. quaest. 1. art. 3. Cui aduersatur Gregorius Ariminensis probans charitatem non intendi formaliter per solam maiorem dispositionem subiecti, & hic non intellexit Diuum Thomam, qui exponens verba Saluatoris dedit unicuique secundum propriam virtutem vult quod illa virtus secundum quam datur unicuique est dispositio vel praeparatio praecedens vel conatus gratiam accipientis, secundum hanc etiam dispositionem, vel conatum praecedit Spiritus Sanctus mouens mentem hominis plus vel minus secundum suam voluntatem, ita quod non praeparatio facta tantum a subiecto, sed bonus motus liberi arbitrij moti a Deo est praeparatio ad donum gratiae suscipiendum, & est quandoque simul cum infusione gratiae, & est operatio meritoria quandoque autem praecedit donum gratiae gratum facientis. vide vbi supra. contra secundam, & sextam.

Intendi potest charitas viae semper a Deo, quod nunquam potest deuenire ad aliquem terminum ultra quem non possit augeri. Ista conclusio est Diui Thomae, primo sententiarum, dist. 17. quaest. 2. art. 4. Quam impugnant Scotus, & Aureolus probantes, nec charitatem, nec aliquam formam posse augeri in infinitum, & non intellexerunt quod terminus in augmento alicuius formae potest praefigi tripliciter, vno modo ex ratione ipsius formae, quae habet terminatam mensuram ad quam cum peruentum fuerit non potest ultra procedi in forma, sed si ultra processum fuerit peruenietur ad aliam formam, sicut potest in pallore cuius terminos per continuam alterationem aliquis transit vsque ad albedinem vel nigredinem perue-

perueniens alio modo ex parte agentis, cuius virtus non se extendit ad augendam formam alterius in subiecto, tertio modo ex parte subiecti, quod non est capax perfectionis amplioris, sed nullo istorum modorum imponitur terminus augmento charitatis in statu viae, ipsa enim rationem proprie speciei terminum augmenti non habet, est enim participatio quaedam infinitae charitatis, quae est Spiritus Sanctus: similiter etiam causa agens est infinita virtutis scilicet Deus: ex parte quoque subiecti terminus huic augmento praefigi non potest, quia semper charitate crescente superexcrecit humilitas ad alterius augmentum, & sic relinquatur quod charitatis augmento nullus terminus praefigi potest in via, quae est conclusio Diui Thomae. vide Capreolum vbi supra, art. 2. contra conclusionem, & Caiet. secundam, quaest. 24. art. 7. & Dominicum Bannes.

Iudicabit Christus in ultimo iudicio non solum in natura humana, sed etiam secundum naturam humanam, quarto sententiarum, distin. 48. quaest. 1. art. 1. Quam veritatem nolit Scotus sentire, & probat Christum utique iudicaturum in forma humana, & non secundum formam humanam, & non intellexit mentem Diui Thomae, qui noluit quod Christus secundum quod homo habeat principaliter iudicare illo modo, sed tantummodo quod ipse Christus secundum quod homo iudicabit authoritate secundaria sub primaria authoritate, quae residet apud Trinitatem, unde in illa visione Danielis manifeste exprimitur ordo iudiciariae potestatis, qui quidem sicut in primo origine est in ipso Deo, & specialius in patre, qui est fons totius diuinitatis, & ideo primo praemittitur quod antiquus dierum fedit, sed a patre iudiciaria potestas traducta est in filium non solum ab aeterno secundum diuinam naturam, sed etiam in tempore secundum humanam in qua eam meruit, & ideo subiungitur in visione praedicta, ecce in nubibus caeli quasi filius hominis veniebat, & vsque ad antiquum dierum peruenit, & dedit ei potestatem honorem, & regimen. vide Capreolum quarto sententiarum, distin. 46. contra primam conclusionem.

Iudicium vltimum est in quo quilibet poterit legere in sua, & aliena conscientia omnia merita, & demerita propria, & aliena. Hanc facit Diuus Thomas quarto sententiarum, dist. 43. quaest. 1. art. 5. Cui aduersatur Durandus dicens quod non oportet ad hoc ut sententia iudicis appareat iusta quod quilibet cognoscat sigillatim omnia merita vel demerita aliorum, sed sufficit quod cognoscat illos, qui erunt a dextris esse bonos & iustos, quibus dicetur venite benedicti, & c. illos autem qui erunt a sinistris cognoscat esse malos, & iniustos, quibus dicetur ite maledicti, & c. & irrationabiliter loquitur quia non sufficit illa generalis, & confusa cognitio, qua iudicadorum aliqui videbuntur esse a dextris Christi, alij a sinistris, ad hoc ut perfecte cognoscatur diuina iustitia, & hoc innuit Apostolus primo Corinth. illuminabit abscondita tenebrarum, vbi glossa ait gesta, & cogitata bona, & mala, & tunc aperta, & nota erunt omnibus. hoc habet August. Chrysostomus. Ansel. & ceteri grauissimi doctores, quia cognoscens manifeste, & euidenter aliquam sententiam esse iustam, cognoscit merita sententiati, sed quilibet in finali iudicio cognoscat manifeste, &

euidenter sententiam sui, & aliorum esse iustam, ergo cognoscat sua, & aliena merita, vel demerita. vide Capreolum vbi supra, contra tertiam conclusionem.

Iudicium vltimum probabile est quod fiet mentaliter, & non vocaliter quantum ad disceptationem, & sententiam. Hanc sequitur Diuus Tho. in 4. sententiarum, distin. 47. quaest. 1. art. 1. Quam impugnat Durandus ait, quod licet discussio meritorum, & demeritorum fiat tantum mentaliter, tamen sententia profertur vocaliter, quia Christus iudicabit, ut Deus, sed ut homo, & sic iudicium eius fiet non solum diuino modo, sed etiam humano, fiet diuino modo per hoc, quod merita, & demerita vniuscuiusque ad memoriam imperceptibiliter reuocabuntur, & sic discussio eorum erit mentalis, modo autem humano fiet, si sententia sit vocalis, & sic utroque modo fiet iudicium, scilicet mentaliter, & vocaliter, & non intellexit Durandus. quod in iudicio illo erit duplex sententia, quaedam particularis cuiuslibet qua adiudicabitur tali, & tantae poenae, vel tali, & tanto praemio, & ista fiet mentalis, sicut & discussio meritorum: alia vero erit sententia generalis, vna pro beatis, alia pro damnatis, & de ista generali probabile est quod fiet vocaliter, quia non requirit temporis prolixitatem, sicut prima requireret, & de prima intelligitur conclusio, quia sententia debet proportionabiliter respondere testimonio, & accusationi, & executioni, sed testimonium, & etiam accusatio, vel executio erit mentalis, ut ait Apostolus testimonium illis reddente conscientia ipsorum, & inter se inuicem cogitationum accusantium, aut etiam defendentium in die, cum iudicabit Dominus occulta hominum, ergo videtur quod illa sententia mentaliter compleatur, quia ad vltimum iudicium non requiritur inestimabilis magnitudo temporis, sed si illud fieret vocaliter illa exigere, ergo non vocaliter, sed mentaliter debet fieri. vide vbi supra contra quartam.

Iustitiam distributiuam seruat Deus in retributione praemiorum vel suppliciorum. Hanc videtur ponere Diuus Thomas in quarto sententiarum, distin. 46. quaest. 1. articulo primo, quaest. 1. Huic tamen aduersatur Durandus probans iustitiam commutatuam esse in Deo, & in puniendo, & in praemiando, quia considerare habitudinem rei ad rem, vel actionis ad actionem, siue in bonis, siue in malis non habito principali respectu ad habitudinem personae ad personam, pertinet ad iustitiam commutatuam, & non distributiuam, sed in retributione praemiorum, & poenarum pro meritis, & culpis attenditur principaliter habitudo actionum, ut cuius actio fuit melior plus praemietur, cuius autem fuit deterior plus puniatur, nec habetur respectus ad conditionem personarum, nisi quatenus faceret differentiam actionum: igitur commutatuam, & non distributiuam iustitia ibi attenditur. Et deceptus est hic Durandus non intuens quomodo ratio distributivae iustitiae proprie conuenit ipsi Deo in quantum aequalitatem proportionis seruat in communicatione bonorum suorum dans unicuique secundum modum suum: haec est doctrina Dionysij asserentis quod iustitia laudatur in Deo in quantum omnibus secundum dignitatem distribuit, sed iustitia commutativa per quam aequalitas contri-

Adā, dist. 17. quaest. 4.

Joan. Duns sent. dist. 4. q. 1.

Cap. 9.

Ariminensis

Matth. 23.

Dur. dist. 47. quaest. 1.

Joan. Duns dist. 17. q. 2.

Cap. 4.

Duran.

Rom. 2.

Duran. dist. 27. q. 2.

Error Dur.

Cap. 4. de diuinis nominibus.

tuitur inter Deū dantē, & creaturam accipientem A Deo competere non potest, scilicet secundum propriam acceptionem, quia beneficia Dei semper excedunt meritum creaturæ, sed tamen seruatur ibi quædam proportionis æqualitas inter Deum dantem, & creaturam recipientem in quantum scilicet ita se habet Deus ad suam superabundantiam, sicut creatura ad id quod competit ei secundum suam paruitatem, & sic etiam quidam modus iustitiæ cōmutatiuæ in Deo inuenitur respectu creaturæ sicut inuenitur inter patrem, & filium, sed ex hoc non debuit absolute asserere, ibi esse iustitiam commutatiuā, & negare distributiua contra magistrum suum, & Dionysium. ratio sua est nullius B momenti, cum maior sit falsa. lege Capr. 2. senten. distin. 27. q. 1. art. 1.

Iustitia duplici cōmutatiua, & distributiua.

Legalia non poterāt obseruari post publicationem Euangelij sine peccato. Hanc ponit D. Thom. 4. senten. dist. 142. art. 5. quæst. 2. quam odio habet Ioan. Dūs, Scotus probans quod post publicationem Euangelij poterant sine peccato mortali legalia obseruari, quia legitur de Paulo, qui ascendit in Hierusalem, & ibi de consilio Iacobi, & aliorum fratrum post quartam synodum habitam Hierosolymis, secundum legem ascendit templum, & obtulit sacrificiū pro se. & inconsiderate locutus est Scotus, non animaduertendo quod publicatio Euangelij fuit duplex, altera quidē imperfecta qua scilicet per Apostolos, aut alios prædicatum fuit misterium incarnationis, & passionis, & resurrectionis, & aliorum pertinentium ad humanitatē, & diuinitatem Christi cum necessitate obseruandi sacramenta nouæ legis. & Christi præcepta: alia vero publicatio Euangelij dicitur perfecta: qua scilicet non solum prædicata sunt superscripta verum etiam sufficientia, & virtus nouæ legis, sine obseruatione legalium, & inutilitas veterum legalium, & eorum nocuentū, & hanc distinctionem ponit glosa, docens illas quatuor synodos celebratas Hierosolymis, primam de substitutione Matthiæ, secundam de electione se-

Inconsideratio Scoti.

Quatuor synodi celebratae ab Apostolis Hierosolymis.

ptem diaconū, tertiam de legalibus quorum onus gentibus non erat imponendum, quartam quando fuit constitutum non prohibere iudæos ab obseruantijs legalibus, dummodo non ponerēt spem in eis, & sic tempore quartæ synodi nondum virtus Euangelij erat perfecte publicata: oportet ergo quod fieret post, quando determinatum fuit legalia esse non solum mortua, sed mortifera, & sic post primam publicationem Euangelij legalia sine peccato potuerāt obseruari à iudæis, non ponentibus spem in eis: & hoc modo Paulus legalia obseruauit, & sic conclusio D. Tho. est firma, vide Capreolum 4. distin. 1. q. 1. contra secundam cōclusionem.

Cap. 5.

Lex est regula humanorum actuum habens vim coactiuam in malos. diuulgata est propositio hæc apud omnes iuris peritos, & scribitur per Sanctum Thomam prima secundæ, quæst. 96. art. 5. quam destruere conantur Anabaptistæ dicentes legem pugnare de diametro cum libertate Christiana, quia Saluator noster dixit, vt scribit Matth. Si quis voluerit tecum in iudicio contendere, & tollere tunicam tuam præbe ei, & pallium, & Apostolus 1. ad Corinth. ait si frater cum fratre iudicio contendit, & hoc apud infideles, &c. quare non magis iniuriā accipitis? ex quibus verbis apparet manifeste, q

Christus Saluator noster, & Apostolus prohibent iudicia, ex consequenti leges, per quas fiunt iudicia, vnde ad Rom. dixit Apostolus, qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filij, & prima ad Thim. lex iusto nõ est posita: ex his volunt ipsi Anabaptistæ excludere omnes leges ciuiles, quia sufficit lex naturalis, & lex Evangelica, quia Moisaica quoque est ablata.

Cap. 8. Cap. 1.

Sed maximo errore in hac parte detinentur, & tanquam cæci deambulant, quia tam principes, quam etiam Ecclesia possunt cōdere leges ciuiles, si quidem Regiæ potestatis est dirigere populum sibi subditum eiusque actiones ad bonum commune, sed per leges ciuiles dirigitur populus ad commune bonum, vel immediate, sicut cum aliqua directe propter commune bonum fiunt, vel mediate sicut cum aliqua ordinatur à Legislatore pertinentia ad bonam disciplinam, per quam ciues informantur, vt commune bonum iustitiæ, & pacis conseruent, vnde habetur Prouerbiorum per me reges regnant, &c. & Esaiã dicit Dominus Rex noster, Dominus Legifer noster, & August. 19. de ciuitate Dei diserte docet vtilitatem legum ciuiliū inter Christianos, quia ipsi non desinunt esse homines, & ciues, & ideo sunt membra temporalis Reipublicæ: Propterea debent habere regulas, quibus regulantur humani actus in emendo, & vendendo, & in alijs actionibus pertractandis. Ad quæ omnia peragenda est necessaria lex ciuilis, quia lex naturalis non sufficit cum contineat solummodo principia naturalia, lex Moisaica est abrogata, cum fuerit tradita populo Hebræo pro illo tempore: lex Evangelica agit de cœlestibus, igitur necessaria est aliqua humana lex. & ea quæ adducuntur in oppositum facile soluuntur, quia tam Saluator noster, quam Apostolus prohibet iudicia altercationis, & contentionis propterea dixit Christus, qui vult tollere tunicam tuam. i. vestes viliores dimitte ei, & pallium. i. vestes preciosiores, siue exteriores priusquam contentiose agas, & fraudolenter, & secundum hoc inhibetur et omnibus mouere causam aliquam cum fraude, & cōtentione, sed licitum est infirmis mouere causam contra proximū sub iudice, dummodo fiat sine fraude: perfectis tamē nullo pacto licet habere litem cū proximo: Propterea cum lex Spiritus Sãcti sit superior omni legi humanitus posita. Ideo viri spirituales ducuntur hac lege, & non ducuntur legibus ciuilibus, quantum ad ea, quæ repugnant ductioni Spiritus Sãcti. Quamuis, & ipsi subdantur legibus humanis absolute loquendo, iuxta illud primæ Petri subiecti estote omni humanae creaturæ, propter Deum secundum quem ipsi iusti volūtarie operantur. Propterea dicitur, quod eis lex non est posita, quia non coactiue, sed malis, & transgressoribus posita est lex coactiue.

Cap. 8. Cap. 27. Cap. 17.

Leges humanæ iustæ habent vim obligandi in foro conscientiæ. Hæc propositio scribitur per Sanctum Thomam prima secundæ, quæst. 96. 3. & est expressa sententia Apostoli scribentis ad Romanos, omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, & qui potestati resistit Dei ordinationi resistit: & Christus dixit, qui vos audit me audit, & qui vos spernit me spernit, vt est videre apud Lucã. Aduersatur tamē huic propositiõni Caluinus quarto libro institutionum docens humanas leges obligare homines solummodo ad pœnam exteriorē, & non

Cap. 2.

Cap. 10.

Cap. 20.

Luc. 4. Cap. 10.

Art. 27.

Cap. 2.

Dur. dist. 24. quæst. 1.

Error Dur. sub proprietate.

non ad peccatum. Idem etiam docuit Gerson tractatu de vita spirituali, & Almain tractatu de potestate Ecclesie, & plurima argumenta ad hoc suadendum adducunt quorum præcipuum est, quia Dominus Saluator noster solummodo Petro, & Ecclesie tribuit potestatem ligandi, & soluendi in foro conscientie dicens accipite Spiritum Sanctum, Quorum remiseritis peccata remittantur ei, & quorum, &c. & hanc potestatem non dedit principibus secularibus: ergo humanæ leges ad exteriorem pœnam, & non ad culpam obligant. Attamen neque hoc motiuum, neque alia adducta, & adducenda dinuere possunt veritatem huius conclusionis, quæ definita est in Concilio Constantiensi contra Ioannem Vuicleph, & in bulla Leonis cōtra Lutherum, & hoc rationabiliter, quia lex illa, quæ est à Deo nõ solum obligat ad pœnam exteriorē, sed etiam ad culpam, sed humana lex est ab ipso Deo saltem mediate, quando quidem opus Dei nõ solum dicitur illud, quod ipse solus producit, sed etiam quod medijs causis secundis efficit. Igitur non solum diuina lex illa dicitur quam ipse solus Deus sanciuit, sed etiam quam homines diuina autoritate promulgant, & statuunt, quemadmodum lex pontificia non est ea tantum, quam Papa per se instituit, sed etiam quam alij inferiores autoritate pontificia instituunt, & sic etiam leges humanæ quando sunt iustæ dicuntur esse à Deo mediate. Idcirco obligant in foro conscientie: & licet Redemptor Noster soli Petro, & Ecclesie tribuerit potestatem ligandi, & soluendi hoc tamen intelligitur iudiciali potestate: præsens tamen propositio est diuersa ab hoc sensu, quia obligare ad culpam in foro conscientie est tantum constituere legem, & cōstituere aliquid in genere virtutis, cuius contrarium commissum erit vitium, & peccatum: concluditur ergo quod proprietates legum istarum est obligare ad obedientiam, vt scripsit Beatus Petrus prima suæ Epistolæ iniquis subditi estote omni creaturæ, propter Deum siue Regi, quasi præcellenti, siue ducibus ab eo missis; Quem locum Beatus Augustinus, & Chrysostomus, & omnes ferè interpretes interpretantur de lege ciuili condita ab hominibus, qui potestatem habent ab ipso Deo. vt testatus est Saluator Noster coram Pilato Non haberes potestatem vllam, nisi datum esset tibi desuper.

Liberum arbitrium est quædam potentia animæ in nobis. Hanc ponit Diuus Thomas prima parte, quæst. 83. art. 2. & de veritate quæst. 24. art. 4. & 2. senten. dist. 24. quæst. 1. art. 2. Quam nolūt audire Durand. & alij dicentes, quod si liberum arbitrium nominaret aliquam potentiam absolute, tunc omnis actus illius potentie essent liberi, sed nulla est potentia, cuius omnes actus sint liberi, igitur liberum arbitrium non erit potentia: maior est clara, & minor probatur in omnibus potentijs animæ, actus enim vegetatiuæ potentie non sunt liberi arbitrij, quia non habet iudicium de proprijs actibus cum sint pure naturales, & sic actus sensitiuæ partis, item actus intellectus saltem ille, qui est respectu primorum principiorum, item respectu boni secundum communem rationem actus ipsius voluntatis, & sic liberum arbitrium debet nominare proprietatem potentie, vel saltem potentiam, non ad culpam. Et errauit in hac parte non confi-

derando quomodo proprius actus liberi arbitrij est electio, quæ primo, & immediate ei subijcitur, & omnes alij actus diuersarum potentiarum non referuntur ad liberum arbitrium, nisi mediante vno actu, qui est eligere, & electio non est de fine, sed de ijs, quæ sunt ad finem, ita quod ratio Durand. concludit, quod nos docemus, quod omnes actus liberi arbitrij sunt liberi, & cum omne quod in nobis est naturale principium actiuum indifferens ad bene, & male eligendum nominat potentiam animæ, & non actum, nec habitum, aut proprietatem potentie, siue potentiam sub proprietate, sed liberum arbitrium est huiusmodi cū sit id quo homo libere iudicat, igitur liberum arbitrium est animæ potentia. vide Capr. 2. sent. dist. 27. q. 1. contra primam conclusionem.

Liberum arbitrium est vnica potentia, & non multæ. Hanc sequitur Diuus Thomas de veritate, quæst. 24. art. 4. & 2. sent. distin. 24. quæst. 1. art. 2. Quam Durand. noluit gustare, sed probat liberum arbitrium includere duas potentias per modum totius integralis, aut vniuersalis, quia liberum arbitrij dicitur esse facultas rationis, & voluntatis: hoc ergo aut intelligitur de vtroque per se, aut de vtroque simul, si primo sequitur quod vtrūque sit liberum arbitrium, & æqualiter pertineat ad definitionem, si de vtroque simul sequitur quod vel per modum totius integralis, aut vniuersalis. & de facto noluit gustare veritatem, quæ in hoc consistit quod ratio, & voluntas vtraque tanquam de per se spectat ad liberum arbitrium, sed aliter, & aliter, quia ratio tanquam radix libertatis, voluntas vero vt subiectum, vel ratio, vt quo, voluntas, vt quod, & sic faciunt totum integrale, aut vniuersale, vt ipse putauit, cum libertas arbitrij formaliter resideat in voluntate, & sic liberum arbitrium non complectitur plures potentias essentialiter, sed tantum virtualiter, quia cum eligere sit vnus actus specialis vnica potentiam specialem arguit, & non plures, nisi vt dictum est. vide vbi supra contra secundam conclusionem. & Caiet. p. p. quæst. 83.

Durand. Liberum arbitrium qd sit.

Aureolus.

Tex. 27.

Liberum arbitrium non est potentia pura passiva, immo actiua, & motiua. Hanc docuit Diuus Thomas prima secundæ, quæst. 9. art. 1. Quam impugnat Aureolus, & nititur probare ipsum liberum arbitrium nõ esse causam effectiuam actuum elicitorum, seu actuum suorum, & inter alia motiua principale est, quia materia, & efficiens non coincidunt, secundo Physicorum, sed posito, quod liberum arbitrium sit potentia passiva, & actiua, tunc idem esset materia, & efficiens volitionis, quod est falsum. Et non intellexit hic vir mentem Arist. qui loquitur de materia ex qua quæ est pars illius, cuius est materia, de tali enim materia verum est, quod non potest esse causa effectiua illius, cuius est materia, sed non verificatur dictum Arist. de materia in qua quæ dicitur subiectum accidentis in hoc enim casu, idem potest esse causa efficiens, & materia in qua, vel subiectum vnus, & eiusdem rei puta accidentis, vt patet de subiecto respectu propriæ passionis, & de anima respectu suarum potentiarum, quia cum liberum arbitrium sit potentia appetitiua, quæ est ipsa voluntas, à qua non differt realiter, sed tantum secundum rationem: se habent enim voluntas & liberum arbitrium sicut intellectus Aquarum Controuersia. E 3 lectus

lectus, & ratio, & cum nulla potentia mouens alias ad suos actus sit mere passiva, immo est aliquantulum actiua, sed voluntas est huiusmodi, igitur voluntas quæ est idem re cum libero arbitrio est aliquantulum actiua, voluntas etiam mouet se ipsam, continet etiam virtualiter actum suum, & sic etiam aliquo pacto est passiva, nec propter hoc sequitur quod voluntas secundum idem sit in potentia, & in actu, sed respectu diuerforum. vide vbi supra contra secundam conclusionem.

Locus est superficies corporis continentis, &c. Hanc scribit Diuus Thomas pluribus in locis suæ doctrinæ, & præcipue Quolib. 6. art. 2. quæ cum sit expressa sententia Aristotelis, ab omnibus debet amplecti, tamen Aureolus nesciens forsitan ipsam esse Arist. sed ex doctrina Diui Thomæ, quam liuore quodam prosequatur, arguit multis argumentis contra ipsam, & principale est hoc, quia proprium est loci conseruare, sed conseruatio est in loco, per qualitates actiuas, & passiuas, & non per superficiem, igitur locus non erit tantum superficies, sed qualitas quædam, alias conseruare, non inesset sibi per propriam rationem loci. Et nõ animaduertit iste, quod conseruare non conuenit loco quatenus est superficies, sed quatenus est superficies corporis physici quodammodo vnigenæ, cum locato, & quantum ad qualitates influxas corpori locanti à primo continente, & sic patet quomodo qualitas non est de ratione loci simpliciter, sed de ratione loci physici, & naturalis, & ita dicitur conseruare, quia illud, cuius dicitur superficies conseruat, sicut superficies aeris dicitur conseruare terram, vel superficies aquæ. quia, scilicet talia conueniunt aeri, vel aquæ in quibus est talis superficies, quam dicimus locum terræ, vel aquæ, ita quod verius diceretur quod locans naturale conseruat, quam quod locus naturalis cõseruat locatum, & sic quomodo locus est superficies, & quomodo cõseruat cætera. vide apud Capreolum 2. senten. distin. 29. in secundo loco contra secundam conclusionem.

Logica est scientia speculatiua. Hanc videtur ponere D. Thom. prima secundæ, quæst. 57. artic. 3. in responsione ad tertium, & idem videtur sentire de rethorica, & grammatica. Ipsam tamen impugnat Aureolus, & Gregorius Arimin. probantes logicam esse scientiam practicam, quia ille habitus qui extenditur vltra actum suum est pure practicus, cum ratio practica in extensione consistat, iuxta dictum Philosophi, intellectus sua extensione est practicus, sed logica, & alij habitus extra actum suum se extendunt ergo erunt practici, & decepti sunt isti viri non considerantes quod duplex est opus exterius, scilicet & interius, practicum ergo, vel operatiuum, quod diuiditur contra speculatiuum, dicitur de opere posteriori ad quod non habent ordinem habitus speculatiui, licet habeant ordinem ad opus, quod est speculari verum de vniuersalibus, & prædicamentis, nec non, & eorum proprietatibus, & sic ratio istorum est nullius momenti cum maior sit falsa, nisi extensio illa sit ad opus exterius, & alterius potentia ab intellectu, quod in proposito non contingit, vide in prologo, primo senten. q. 2. contra quartam.

Lumen gloriæ est necessarium ad hoc, vt creatus intellectus Deum videre possit. Hanc ponit Diuus

Thomas prima parte, quæst. 12. art. 5. & de veritate quæst. 8. art. 3. & quæst. 13. art. 2. & quæst. 20. art. 2. & multis alijs locis ipsam tamen impugnat Scotus, & principale motiuum suum est, quia quicquid Deus potest mediante causa effectiua, secunda potest sine illa facere, sed lumen gloriæ ponitur vt efficiat visionem, tanquam causa secunda, ergo sine illo visio à Deo effici potest, & allucinatus est Scotus in hoc, quia lumen gloriæ ponitur non tanquam causa effectiua media de qua currit argumentum suum, sed ponitur tanquam dispositio supernaturalis eleuans intellectum ad tantam sublimitatem, nec etiam in omnibus tenet argumentum, vt patet in hoc quod Deus producit actum meritorium mediante voluntate, & charitate Petri: ergo potest sine eis producere, neque Deus sine albedine facere potest parietem album, nec est mirum cum loquatur contra scripturam, & in lumine tuo videbimus lumen, & contra determinationem Ecclesiæ, vt patet in clementina ad nostrum de hæreticis, vbi damnatur, qui dicunt intellectum creatum non indigere lumine gloriæ ad videndum Deum. lege Capreolum 4. senten. dist. 49. q. 4. contra primam, & Caiet. prima parte, vbi supra, & Bannes, & Iaellum.

Lumen gloriæ requiritur in visione beatifica ad vigorandum intellectum possibilem. Hæc conclusio videtur sumi ex dictis Beati Thomæ vbi supra, quam tamen multis medijs impugnat Aureolus. probans oppositum sic illud non indiget vigorare respectu alicuius obiecti, quod ab illo obiecto passione obiectiua non patitur, propter hoc enim oculus nocturæ indiget vigatione, si debet aspicere rotam solis, quia obrueretur, & aliquid abijceretur à substantia eius, ratione suæ materialitatis, & passibilitatis, sed constat quod intellectus possibile non patitur passione abiectiua cum nõ sit corruptibilis ab obiecto quocumque etiam à diuina essentia, immo magis perficitur, non ergo indiget vigatione ad hoc quod diuinam essentiam intueatur, sed hic noluit intelligere veritatem rei, quia non requiritur lumen gloriæ in visione beatifica ad vigorandum intellectum possibilem vigatione passiva vel receptiua visionis, sed ad disponendum eum ad recipiendum diuinam essentiam, quæ efficitur forma intelligibilis ipsius intellectus beati, sed dicitur requiri etiam ad vigorandum vigatione actiua, vt scilicet intellectus possibile sit potens elicere actum secundum, vnde ratio Aureoli corrumpit cum maior sit falsa, & exemplum de visu nocturæ non est ad propositum, quia si visus nocturæ debuisset rotam solis aspicere nedum indigeret impassibilitate ab actione resolutiua organi, imò noua dispositione, vel habilitate ad recipiendum actum primum, scilicet speciem perfectam lucis solaris, & sic etiam intellectus creatus si debet suscipere actum primum, nempe speciem intelligibilem visionis beatificæ, oportet, vt superaddatur ei aliqua dispositio, seu vigor ducens ipsum ad tantam sublimitatem, quæ est super naturalis, & diuini ordinis, per quem vigorem efficitur Dei formis, & similis Deo cum ipse intellectus ex se non sufficiat, hæc autem dispositio, & vigor est ipsum lumen gloriæ, de quo scribitur in Apocalypsi, Claritas Dei illuminabit eam, scilicet societatem beatorum

Deum

Deum videntium, patet ergo quomodo requiritur ad vigorandum. lege Capreolum, & Caietanum vbi supra, & Bannes.

Malum formaliter sumptum, non est aliqua natura positiua. Hanc conclusionem docet S. Tho. in quæst. de malo, cuius oppositum docent aduersarij S. Tho. probantes, quod non solum malum concretine sumptum, videlicet subiectum mali, vel compositum, ex subiecto, & malitia, imò, quod ipsa malitia sit aliqd positiuum, nam mala sunt in bonis, sed illud quod est pure nihil, non dicitur esse in aliquo bono: igitur malum, non est pure nihil, minor est D. Aug. in Enchirid. dicentis mala sine bonis, & nisi in bonis esse non possunt, & ignorat isti quomodo omnes locutiones, & dicta Sanctorum, vel Doctorum significantes aliquas priuationes esse in rebus quibuscumque, non sunt accipiendæ in sua proprietate, sed ad sensum, quem authores habebant, qui non intendebant significare aliquas entitates esse in quibusdam alijs entitatibus, sed potius eas nõ inesse, quæ inesse debebant, ideo cum malum aliquod dicitur esse in aliqua re, non aliud significatur, nisi quod aliquod bonum, illa non habent, quod ipsa debebat habere, & hoc est secundum mentem D. Aug. super Genesim ad litteram super illo verbo, & tenebræ erant super faciem abissi, vbi ait reuera, qui diligenter considerat quid sunt tenebræ, nihil aliud inueniet, quam lucis absentiam, ita igitur dictum est tenebræ erant super faciem abissi, ac si dictum esset, non erat lux super abisso, sicut hoc de verbo essendi, sic etiã de verbo habedi docet hoc esset intelligendum in libro de beata vita, vbi dicit, quod locum aliquem habere tenebras nihil aliud est, quam lumen nõ habere, & habere stultitiã, vel egestatem, nõ est aliud, quam nõ habere sapientiam, quam ob rem inquit ipse, vt quod volo explicem, sicut possum, ita dicitur habere egestatem quasi dicat non habere, ex his ergo locutionibus, non potest concludi, quod mala, aut priuationes sint vere entitates, cum omnis entitas habeat conuenientiam cum aliquo bono, sed, quod

est essentialiter malum, vel malitia non habet conuenientiam cum aliquo bono: igitur nõ est aliqua entitas, adde, quod nihil oppositum ipsi esse, potest esse aliqua entitas, sed quod est malum essentialiter, vel malitia opponitur ipsi esse, ergo malum non poterit esse aliqua natura positiua, latius vide Capreolum 2. senten. dist. 34. q. 2. contra primam, & Caiet. & Bannes in p. p. q. 48.

Malum non habet per se causam, sed tantum habet causam per accidens, quæ est aliquod bonum hanc scripsit S. Th. p. p. oppositum huius probat Scotus, quia voluntas per se est causa peccati, & peccatum est malum, & voluntas, quoddam bonum: igitur aliqd bonum per se est causa mali, & non per accidens, & allucinatus est Scotus, non videns, quomodo in voluntate creata est duplex defectus, alter, qui est potentialis causa mali. scilicet esse ex nihilo, ex hoc enim, quod ex nihilo est potest deficere peccando secundum veritatem electionis, non tamen iste defectus est actualis causa mali, quia sequeretur quod voluntas semper deficeret, sicut crus claudi semper claudicat, alter, autem defectus est secundum, quod actu deficit, & tunc quicquid procedit ab ipsa secundum quod sub isto defectu stat totum, est malum. illius autem defectus, qui est in actu voluntatis, non oportet

quod sit causa aliquis alius defectus in voluntate præexistens actu, & sic negandum venit, quod voluntas sit per se causa peccati, sed est defectus actualis in voluntate, & similiter causa peccati in voluntate est, quia est ex nihilo, licet hæc, non sit causa proxima, sed remota ipsius peccati, & sic voluntas, non in quantum est quoddam bonum dicitur causa peccati, sed in quantum est deficiens, causa est per accidens, duplex est altera ex parte causæ, sicut causa domus per se est ædificator, cui accidit esse musicum, & sic musicum quod accidit causæ per se dicitur per accidens causa domus altera dicitur causa per accidens ex parte effectus, vt si dicatur, quod ædificator est causa domus per se, cui domui accidit deinde, quod sit bene, vel male fortunata, & sic ædificator dicitur causa per accidens illius bonæ, vel malæ fortunæ, & sic etiam bonum dicitur causa per accidens mali, quia vnum bonum est causa per se alterius boni, cui accidit priuatio, quæ dicitur malum de quibus latius vide Capreolum vbi supra contra secundam conclusionem, quia malum cum sit effectus non intentus à voluntate erit per accidens productus ab ea, &c.

Malum in quantum malum diminuit bonum naturæ, sed nõ potest illud totaliter corrumpere, hæc docuit S. Tho. p. p. & p. 2. in quæstione de malo, & q. 48. art. 4. 2. senten. Oppositum huius docet Scotus probans, quod malum culpæ, non diminuit bonum naturæ in quo est, & principale suum motiuum est, quia cum illud bonum in quo est peccatum sit finitum per ablationem alicuius finiti ab eo aliquoties posset consumi totaliter, & si dicatur, quod illa ablatio fit secundum partes eiusdem proportionis, contra ait, quia tunc dabitur processus ad infinitum, & non intellexit Scotus secretum huius rei, quia bonum naturæ, quod hic dicitur diminui, vel corrumpi per peccatum non intelligitur essentia, vel potentia animæ, sed habitus animæ ad bonum, & sic ratio sua est nullius momenti, quia malum culpæ nõ diminuit illud bonum quod est subiectum peccati. scilicet potentia animæ, & si ratio dirigatur ad habilitatem potentia ad bonum gratiæ, & virtutis, certe illud bonum est finitum, & illud potest minui in infinitum, non quidem per subtractionem, sed per appositionem contrarij, quia omne diminuens habilitatem naturæ ad bonum diminuit bonum naturæ, cum habitus illa sit quoddam bonum, sed peccatum, & quodcunque malum diminuit habilitatem naturæ ad bonum, vt experientia patet: igitur malum, naturæ bonum diminuit dicitur, quod autem non totaliter tollit, patet etiam quia quod non tollit radicem, & fundamentum alicuius habitatis, non totaliter tollit illam habilitatem, sed nec per malum culpæ, nec per quodcunque aliud tollitur à subiecto mali radix habitatis ad bonum: ergo nec habitus ad bonum si ergo à malo non tollitur talis habitus: igitur nec bonum naturæ de quo latius, vide vbi supra contra tertiam.

Malum quodlibet in rebus voluntarijs consideratum est pœna, vel culpa istam propositionem posuit Sanctus Thomas prima parte, & in disputatis de malo, & 2. senten. quam noluit audire Aureolus probans, quod non sufficienter distinguatur malum culpæ, à malo pœnæ per hoc quod culpa est priuatio secundæ perfectionis pœna vera est priuatio

et, quod sit causa aliquis alius defectus in voluntate præexistens actu, & sic negandum venit, quod voluntas sit per se causa peccati, sed est defectus actualis in voluntate, & similiter causa peccati in voluntate est, quia est ex nihilo, licet hæc, non sit causa proxima, sed remota ipsius peccati, & sic voluntas, non in quantum est quoddam bonum dicitur causa peccati, sed in quantum est deficiens, causa est per accidens, duplex est altera ex parte causæ, sicut causa domus per se est ædificator, cui accidit esse musicum, & sic musicum quod accidit causæ per se dicitur per accidens causa domus altera dicitur causa per accidens ex parte effectus, vt si dicatur, quod ædificator est causa domus per se, cui domui accidit deinde, quod sit bene, vel male fortunata, & sic ædificator dicitur causa per accidens illius bonæ, vel malæ fortunæ, & sic etiam bonum dicitur causa per accidens mali, quia vnum bonum est causa per se alterius boni, cui accidit priuatio, quæ dicitur malum de quibus latius vide Capreolum vbi supra contra secundam conclusionem, quia malum cum sit effectus non intentus à voluntate erit per accidens productus ab ea, &c.

Malum in quantum malum diminuit bonum naturæ, sed nõ potest illud totaliter corrumpere, hæc docuit S. Tho. p. p. & p. 2. in quæstione de malo, & q. 48. art. 4. 2. senten. Oppositum huius docet Scotus probans, quod malum culpæ, non diminuit bonum naturæ in quo est, & principale suum motiuum est, quia cum illud bonum in quo est peccatum sit finitum per ablationem alicuius finiti ab eo aliquoties posset consumi totaliter, & si dicatur, quod illa ablatio fit secundum partes eiusdem proportionis, contra ait, quia tunc dabitur processus ad infinitum, & non intellexit Scotus secretum huius rei, quia bonum naturæ, quod hic dicitur diminui, vel corrumpi per peccatum non intelligitur essentia, vel potentia animæ, sed habitus animæ ad bonum, & sic ratio sua est nullius momenti, quia malum culpæ nõ diminuit illud bonum quod est subiectum peccati. scilicet potentia animæ, & si ratio dirigatur ad habilitatem potentia ad bonum gratiæ, & virtutis, certe illud bonum est finitum, & illud potest minui in infinitum, non quidem per subtractionem, sed per appositionem contrarij, quia omne diminuens habilitatem naturæ ad bonum diminuit bonum naturæ, cum habitus illa sit quoddam bonum, sed peccatum, & quodcunque malum diminuit habilitatem naturæ ad bonum, vt experientia patet: igitur malum, naturæ bonum diminuit dicitur, quod autem non totaliter tollit, patet etiam quia quod non tollit radicem, & fundamentum alicuius habitatis, non totaliter tollit illam habilitatem, sed nec per malum culpæ, nec per quodcunque aliud tollitur à subiecto mali radix habitatis ad bonum: ergo nec habitus ad bonum si ergo à malo non tollitur talis habitus: igitur nec bonum naturæ de quo latius, vide vbi supra contra tertiam.

Malum quodlibet in rebus voluntarijs consideratum est pœna, vel culpa istam propositionem posuit Sanctus Thomas prima parte, & in disputatis de malo, & 2. senten. quam noluit audire Aureolus probans, quod non sufficienter distinguatur malum culpæ, à malo pœnæ per hoc quod culpa est priuatio secundæ perfectionis pœna vera est priuatio

Aureolus.

Ioan. Dum.

q. 12. art. 1.

Cap. 16.

Malum esse in aliquo quid est.

Cap. 3.

Dist. 34. q. 2.

q. 49. art. 1. Scotus.

Duplex defectus i voluntate creata.

Cap. 12.

Aureol. & Gregor.

ex n. causa 1. et accidens duplex est.

q. 48. art. 4. q. 2. art. 1. Dist. 34. q. 1. art. 1.

Obiectio subtilis.

Scotus.]

Habilitas ad gratiã.

q. 48. art. 5. q. 1. art. 4. Dist. 25. q. 1. art. 1.

In Enchir.

Rom. 1.

Sensus verborum Aug.

Dist. 36. q. 1.

q. 35. art. 3. Dist. 4. q. 2. art. 1.

Dura dixit

primę perfectionis, & principale eius motium est, quia malum pęnę potest esse respectu vtriusq; perfectionis, & respectu boni moris, vnde ait August. quod peccatum sibi ipsi, est pęna, culpa enim dicit carentiam boni debiti in esse agęti in quantum est agens, & hoc in natura, quę habet dominium sui actus, puta in libero arbitrio, sed eadem culpa potest esse pęna in ordine ad iuste infligentem illum, vt ait Apostolus mercedem, quam oportuit, & c. hinc Aureolus ausus est assumere falsitatem in sua ratione, quia priuatio secundę perfectionis in quantum huiusmodi, non est pęna, sed est formale constitutum culpę, nec est verum, quod peccatum in quantum peccatum est, vel culpa, vel pęna, quia de ratione culpę est, quod sit voluntaria, de ratione vero pęnę est, quod sit contra voluntatem, & ideo est impossibile idem secundum idem, quod sit pęna, & culpa, & dictum Augustini intelligitur per quandam concomitantiam, nec etiam est verum, quod culpa in quantum culpa dicat carentiam boni debiti in esse agentis, sed verum est, quod omnis culpa causatur ex tali carentia, & causat talem carentiam, nec adhuc est verum quod culpa est pęna in ordine ad infligentem, nisi consecutiue, & sic intelligit Apostolus, vt exponit August. quia tot sunt differentię malorum in rebus voluntarijs, quot sunt differentię bonorum quibus priuari possunt res habentes voluntatem, licet duę sint differentię bonorum principalium in habęte voluntatem, scilicet actus primus, & actus secundus: igitur tantummodo sunt duę differentię malorum talis naturę vnum autem dicitur culpa, & aliud dicitur pęna, & sic culpa, & pęna sufficienter diuidunt malum naturę habentis voluntatem latius, vide Capreolũ, 2. senten. contra primum, & Caiet. & Dom. Bannes p. p. q. 48.

Maria Virgo veraciter, & proprie dicitur, & est mater Dei, & hominis propositio. Hęc est S. Thom. 3. par. & 3. senten. quam Durandus improbat probans, quod ista propositio non sit propria Beata Virgo, est mater Dei, quia ista prędicatio non est omnino propria Deus est homo: igitur ex hoc, qđ Beata Maria est mater hominis, nõ sequitur, quod sit proprie mater Dei, probat assumptũ, quia propositio affirmatiua est vera, & propria ex identitate prędicati cum subiecto: ergo vbi est maior identitas, ibi est maior veritas, & proprietates, sed dicendo Petrus est homo ibi est maior identitas prędicati cum subiecto, quã dicendo Deus est homo: igitur ibi est maior veritas, & proprietates, probatur minor, quia dicendo Petrus est homo ibi est identitas per se prędicati cum subiecto est enim in primo modo dicędi per se, nec Petrus manens Petrus potest non esse homo, cum autem dicitur Deus est homo, ibi non est identitas per se prędicati cum subiecto, ista enim non est in primo modo dicędi per se Deus est homo, quia Deus manens Deus potest non esse homo: igitur maior idętitas prędicati cũ subiecto est in illa Petrus est homo, qđ in ista Deus est homo, & sic sequitur intentum, & ad istruendũ Durandus dixit suam opinionem Dur. non erubuit dicere mendacium, si quidem apertũ mendacium est dicere istã propositionem non esse verã, & propriam Deus est homo cum sit prędicatio per essentiam, non qđ deitas sit humanitas, sed quia suppositum diuinę na-

turę essentialiter est suppositum naturę humanę, vnde vere, & proprie hoc nomen homo prędicatur de hoc nomine Deus, s. qđ supponit pro persona filij Dei, mendacium est quoque dicere, qđ Deus est homo, non sit in primo modo dicędi per se, noluit enim intelligere, qđ aliqua propositio dupliciter dici potest esse in primo modo dicędi per se primo, quia prędicatum est de ratione subiecti, & hoc modo Deus est homo, non est in primo modo dicędi per se secundo, quia, forma significata per prędicatum essentialiter informat suppositum pro quo supponit subiectum, licet non sit de ratione formę signatę per subiectum, nec intrinseca supposito illius formę, vel naturę, tanquã ipsius constituta, aut dans esse tali supposito, sed potius tracta ad esse suppositi, & sic ista Deus est homo est in primo modo, & cum dicit, qđ Deus manens Deus potest nõ esse homo & c. respõdetur qđ ex hoc nihil aliud cõcludit, nisi qđ ista Petrus est homo est magis necessaria, qđ ista Deus est homo, quia in illa prędicatum est de ratione subiecti, sed non concludit, qđ Deus est homo, non sit propria cum sit in materia naturali, & nõ remota, aut contingenti, & sic redeundo ad propositum, quęcunque femina concepit, & gignit personam diuinam eo modo, qui cõpetit feminę vere, & proprie dicitur mater Dei, sed Beata Virgo fuit sic: igitur & c. lege Caiet. 3. par. vbi supra, & Capr. 3. sent. & Barth. Medinam.

Maria Virgo est vera, & naturalis mater Christi, & Deus est homo, est vera propositio, s. in primo modo, hanc docet S. Tho. 3. par. verũtamen Scotus contra istam, arguit probando non esse veram per se, sed potius esse accidens, quia in prędicationibus per se subiectum supponit determinate, quia si indeterminate tantũ supponeret hęc esset per se animal est homo. quia potest verificari pro Petro, & Paulo, sed hoc subiectum Deus non includit determinate plus filium, quã patrę: ergo & c. sed hic etiã vir incidit in foueã nesciens, qđ in prędicationibus per se ratione formę significate per subiectum, subiectum ipsum supponit indeterminate quo ad suppositum, & determinate, quo ad naturam, sed in prędicatione per se rone certi suppositi pro quo prędicatum facit supponere subiectum, secus oportet esse, quia necesse est subiectum supponere pro determinato supposito, & si fiat vis in verbo dicat, qđ Deus est homo, licet non sit propositio per se lo-gice, est tamen per se metaphisice, cum sit idętica, & necessaria, & quãuis Deus absolute, nõ sit necessario homo, Deus tamen pro persona verbi incarnati est necessario homo, quia Deus in hac propositione determinatur ad supponendum pro persona humana, & propterea ista propositio, & si non quo ad significatum, tamẽ quo ad suppositum per nomen subiecti est necessaria, & per se, quia omne nomen significans naturam communem in concreto potest supponere, pro quolibet contentorum, sub natura cõmuni, ista est verissima apud omnes rone vtentes, sed hoc nomẽ homo est huiusmodi, igitur poterit pro quolibet supposito humanę naturę supponere, & de eo prędicari, & sic de verbo incarnato, cũ sit vere, & proprie suppositũ humanę naturę. lege Caiet. 3. par. & Capr. vbi supra, & Med.

Maria Virgo nõ obstate voto virginitatis per eã emisso contraxit verum matrimonium, hanc docuit S. Tho.

Homo prędicatur de Deo.

Deus est homo est in primo modo dicędi p se.

Dist. 4. q. vni ca cõtra se cundam.

q. 36. art. 4. partim. qđ art. 1. 3. par.

Scotus errauit hic.

Propositio p se duplex est logica, & metaphisice.

q. 16. art. 1.

Dist. 30. q. 2. art. 1. q. 28. art. 4.

Ratio Scoti est cauillosa.

Dist. 30. q. 1. contra tertiã cõclus.

q. 32. art. 4. dist. 3. q. 2. art. 1.

lib. 20.

Distin. 4. q. vni ca contra primã.

S. Tho. 4. sent. & 3. par. addendo, qđ sub conditione honestissimã vouit. s. nisi Deus aliter ordinaret, & cõtra hoc arguit Scotus, qđ beata virgo nõ vouerit castitatę sub cõdicionē. s. nisi Deus aliter dispo-neret, & principale motiuũ eius est, quia in omni voto, quãtũcũq; absoluto intelligitur hęc cõditio si Deo placet, quã nullus debet Deo offerre aliquid, qđ ipse velit, aut nolit, nec ordinate intendit sic offerre: ergo cũ ista cõdicionē sic intellecta stat votũ simpliciter, & absolute, & non fuit illa conditio ratio Scoti nihil cõcludit, quia licet cõditio diuinę volũtatis intelligi debeat, in omni voto, & pposito, tũ perfectionis est illam exprimere, & quamuis etiam cũ tali cõdicionē intellecta habitualiter, & nõ actua-liter, nec expressa verbaliter stet votum absolutum, si tamen illa conditio actualiter sit intellecta volita & expressa votum non est absolutum, sed mere conditionatum, & tale fuit votum beatę Virginis ante eius desponsationem excepta vocali expressiõne, quam nondum habuerat, & hęc est doctrina August. super Lucã asserentis, quod beata Virgo proposuit se perseueraturam Virginem, nisi Deus aliter ordinaret vide quo modo doctrina Scoti est contra patres. lege Capr. 4. sent.

Maria Virgo nihil actiue operata est in conceptione Christi: sed solam materiam ministravit operata est tamen ante conceptionem aliquid actiue preparando materiam, vt esset acta conceptui, propositio est D. Thom. 3. p. & 3. sent. controuersia modo est inter D. Thom. & Scotum, quia Scotus vult Beatam Virginem actiue concurrisse in conceptione Christi, & mouetur ex quodam dicto Damasceni tribuentis Beatę Virgini virtutem susceptiuam simul, & generatiuam, si autem tantummodo esset principium Passiuum non videretur, quare Damasce. copularet virtuti susceptiue virtutem generatiuam, & non intellexit verba Damasceni, qui ideo generatiuã adiunxit susceptiue: quoniam diuersas cõditiones indicant; susceptiua enim potētia ad filium Dei refertur, generatiua autem ad Virginitatem Matris. Virgo enim manens Virgo, nõ potest generare, si generatio naturaliter fiet; femina enim concipere non potest sine virili semine, quod si sic iam non virgo conciperet, quia ergo Beatę Virgini tributum est, vt manēs virgo posset cõcipere: ideo ad hoc describendum Damasce. didit generatiuam potentiam, & susceptiuam, quia potentia generatiua est simul cum ratione potentia susceptiua verbi Dei, & hęc doctrina est conformis August. super Genesim ad literam dicentis, quod corpus Christi in sola materia corporali per diuinam conceptionis formationisque rationem de Virgine assumptum est, non autem secundum aliquam rationem seminalem humanam, quia ratio feminalis in generatione est principium actiuum, & sic beata virgo nihil actiue fecit in conceptione corporis Christi, lege Caiet. 3. par. vbi supra, & Capr. in 3. mater quilibet passiuę concurrat in formatione prolis, hęc est propositio D. Tho. eisdẽ locis supra citatis controuersia tñ est in hac propositione.

Maria Virgo adoranda est nõ latria, sed hyperdulia. Elicitur hęc propositio ex S. Thoma 3. p. q. 25. art. 5. cui aduersatur Lutherus in quodam sermone de Cruce, & in postilla quadam ad Euang. Dominicę Annũtiationis inquit Papistę Virginem

Mariam Deũm cõstituant, omnipotentiam ei in Cælo, & in terra tribuunt, & Rursus in Papatũ omnes se ad Mariam cõtulerunt & plus fauoris & gratiæ ab ea expectat, quã ab ipso Christo. Hinc Philippus Melanton luteri proles, & sectator egregius cum in iocis communibus primum decalogi pręceptum exponeret, & gradus quosdam peccatorũ distingueret. Inquit Papistas cum infidelibus conuersationē habere videtur, multos Deos, & sanctos mortuos inuocando, sic etiam authores centuriarum in singulis ferẽ centurijs clamant, repetunt, & inculcāt, nos multitudinem Deorum, & simulacra muta facere, in prefaciõne vero centurię 6. vbi gra-uit, & plane tragice deplorat statum, & casum ac ruinam Ecclesię dicentes eam corruisse propter orribiles, & perniciosas tenebras ignoratię, idolatrię vnde, quod olim israheli exprobabant Prophetę, Papistę hodie amplecti videntur in qualibet vrbiũ ipsorũ erigunt aliquẽ Deũ, adhibedũ sumo Deo collegas, & quod turpius est, nõ solũ sanctos loco Dei adorant: sed etiam ipsorũ ossa vestes, & simulacra.

Sed hęc calumnia, & imposturę, atque mędatia quę impudentissime homines isti flagitiosi nobis imponunt zelo fidei clare apparent, videndo tantũ in eorum libris, & moribus sanctorum omnium cõtemptũ tanquam horribilem in omnes celites, nã vt omnimã, quod imagines sacras tãto furore fręgerint, & sordibus sãdauerint, oculis, & fossis nari- busque, & auribus detruncatis ipsum etiam crucis signum angelis reuerendum demonibusque formi- dolosum humano generi salutare vbique deiciũt, cõspuunt, conculcantur, vt nihil miserabilius videri possit, illud quoque in eorum sequitiam dicam, quod beata corpora sanctorum, quę techis aureis, atque argenteis inclusa errant veluti domicilia, & organa spiritus sancti, quę Deus signis, & prodigijs sepius illustrauerat. Isti nefandissimi homines vbi- que altaribus euerfis flammis combusserunt. Auisi quoque sunt Virginem illam, quam seraphicis spiritibus sanctiorẽ, & puriorẽ maiores nostri verissime dixerint equalẽ esse iustitię, & sanctitati eorum. Nam ita scribit Martinus Lutherus in sermone de natiuitate Virginis, preces marię equales sunt sicuti & preces cuiuslibet è populo, quia omnes sumus eque sancti, & iusti, atque est ipsa virgo Maria loquens in hac parte contra verba angelica protestãtia beatam virginem esse gratia plenam, contra omnes patres dicentes, Maria ea puritate nitere quã maior sub Deo, nequit intelligi, quomodo ergo omnes sumus eque iusti, & sancti, & fugientibus discipulis ipsa comes molestiarum secuta est Christũ vsque ad crucem, Petrus, & Paulus ceterique Apostoli tanto labore ad Euangelium diffeminandum per orbem terrę laborarunt, si ergo omnes equali sanctitate fulgemus frustra Martires sanguinẽ suã pro Christo fuderunt. Inanes vigilię sollicitudines, humi cubationes, assidua cũ demonibus bella, sanctorum Anachonetarum fuerunt, quando si ne tot laboribus, & sudoribus luterani quiescentes domi, in vxorunculę sinu, & complexu, bene pasti, beneque potati eque sancti, & iusti sunt, atque Virgo Maria ceterique sancti, quãtum vis magni, quos Christus saluator noster amicos domesticos fratres filiosque suos amantissimos, & in Cælis tanto honore sedere facit, & vocat; sed causa eorum ignorantię

rantem est non distinguendo inter honorem sum-
mum, qui soli Deo debetur, quem patriam nostri
patres uocarent, & eminentem venerationem, quæ
hy per dulia dicitur, quæ mater Dei cath. Ecclesia
venerare cõsuevit, & honorẽ alium, quẽ dulia ap-
pellant sancti doctores, & hoc cathol. Ecclesia cæ-
teros sanctos eorumque reliquias honoramus, &
veneramur. Non ergo Beatam Virginem catho-
lici Deum constituunt, neque sanctos summo
Deo collegas faciunt, aut in vrbium qualibet Deũ
aliquem erigunt, sed sanctissime, & iustissime co-
lunt Deum ipsum optimum Maximum eiusque ma-
trem, & ceteros sanctos venerando.

Mulier fuit formata à Deo de costa viri, & hoc B
fuit conueniẽs, propositio hæc habetur à S. Thomæ
p.p. cuius oppositum tribuit Alphonsus de castro
Hispanus Thomæ de vno Caietano de quo querit
ipse Alphonsus quis fuerit iste Caietanus, & dicit,
quod fuit religiosus ex ordine prædicatorum ex
Caieta oriundi, quam ob causam vulgo Caietanus
nuncupatur, fuit in Theologia scolastica tam insi-
gniter doctus, vt nulli ex his, qui suo tẽpore flou-
erunt, secundus fuit in generalem quidem ordinis
magister electus, & inde Leone Decimo fuit ad
presbiteri cardinalis dignitatem exaltatus, quo lo-
co cum per viginti annos vixerit nullam tamen, vt
ceteri mos est humanorum vitiorum sinistram de
se opinionem dedi, multa, & varia opera eddidit,
sed multa scribenti contingit, quod salamon ait li-
bro prouerbiorum, in multiloquio non deerit pec-
catum. Nam quamuis multa scripsit, quia tamen
suo ingenio multum fidebat in aliquos lapsus est
errores, ex quibus vnus est ipse, quo asserit propo-
sitionem hanc esse falsam. scilicet mulierem fuisse forma-
tam ex costa viri, quia exponens secundum capitu-
lum Genesis in quo habetur Eam cunctarum gen-
tium matrem formatam ex costa adæ ait non esse
intelligendum iuxta literam, sed iuxta misterium,
non quidem per allegoriam: sed per parabolam, &
hæc est heresis manifesta, cuius heresis author, &
primus inuentor fuit ipse Thomas de vno Caieta-
nus, in quibus verbis satis audacter loquitur ipse
Alphonsus à Castro zamorensis minorita, & hispa-
nus, quia falsum est Caietanum fuisse primũ inuen-
torem huius expositionis, vt notat Siftus senensis
in Bibliotheca sancta libro quinto annotatione
46. vbi etiã notat id, quod Ambrosius Catharinus
capuz Archiepiscopus in cõmentarijs in Genesim,
& in 2. lib. annotationum aduersus Caietanum di-
xit f. lsum, ergo est quod iste Alphonsus castrensis
imponit Caietano, quod ipse fuerit primus inuen-
tor huius interpretationis, quod Eam esse ex co-
sta Adæ non iuxta literam, sed iuxta misterium per
parabolã intelligi. Deinde deceptus est etiam ipse
Alphonsus intelligẽdo Caietanum, quia multis in
locis asserit conuenientissimum fore mulierem
formatam fuisse ex costa viri iuxta literam, & pro-
bat dupliciter, primo quia hoc factum fuit ad signi-
ficandum inter Adam, & Eam debere esse socialẽ
coniunctionem, neque enim mulier debet domina-
ri viro, & ideo non est formata de capite, neque de-
bet à viro despici tanquam seruiliter subiecta, &
ideo non est formata de pedibus, probat, & 2. hoc
fuisse conueniens propter sacramentum, quia de la-
tere Christi dormientis in cruce fluxerunt sacramẽ-

ta, id est sanguis, & aqua, quibus est ecclesia institu-
ta, & hæc doctrina est S. Thomæ, & ipsi Caietani. 1. 1. q. 92. art. 3.
in qua expresse, & clarissime, adeoque nihil clarius,
& lucidius dici poterit, quod Eam fuit formata de
costa Adæ iuxta literã, quo modo ergo iste Alphon-
sus castrensis imponit Caietano tantum errorem?
An quia exponit secundum capitulum Genesis
etiam iuxta misterium, si ideo hoc dicit sequitur
valde esse reprehendendum istum Alphõsum, quia
negat scripturam sacram posse exponi secundum
misterium, sed tantum secundum literam contra
communem opinionem doctorum, qui quatuorpli-
citer eam interpretantur. scilicet literaliter, Allegorice,
Anagogice, tropologice, vt docet Beatus Grego-
rius. 15. moralium, asserens sacram scripturam om-
nes scientias ipso locutionis suæ more trascende-
re, quia vno eodemque sermone dum narrat gestũ
prodit misterium, & hanc eam communem sententiam
doctorum secutus est Caietanus interpretando se-
cundum capitulum Genesis diuersis interpretatio-
nibus, vt clare est videre apud ipsum in diuersis lo-
cis suæ doctrinæ. Vnde potius in hac re est laudan-
dus Caietanus quam reprehendendus, quia docet
sacram scripturam esse interpretandam secundum
diuersos sensus.

Mater quelibet passiuè concurrat in formatione
prolis: hæc est propositio D. Thomæ eisdem locis
supra citatis controuersia tamen est in hac propo-
sitione, quia Scotus vult quamlibet matrem actiue
concurrere in generatione prolis, & ratio precipua
est, quia formam eiusdem speciei sequitur potẽtia
eiusdem rationis, igitur si formam vnus consequi-
tur potẽtia vegetatiua actiua similiter, & alterius,
& non puduit se vt fallacia consequentis in hac sua
ratione Scotus, si quidẽ concessio, quod vegetatiua
potẽtia femine sit actiua, non tamen sequitur,
quod sit prolis formatiua, sed quod habeat aliquã
actiõnem formatiua, vel cõsequenter formatio-
nem, vltra quod opinio Scoti est contra Aristotelẽ
dicentem, pater dat formam, principium motus, fe-
mina corpus, & materiã, sicut accidit in lacte coa-
gulato, quod corpus exit ex lacte, & coagulatio,
ex coagulante, & post pauca subdit manifestum est
quod mas est operans, & femina patiens, sicut erit
scannum ex carpentario, & ligno, lege Caiet. 3. p. q. 32. ar-
tic. 4.

Materia rei corporalis essentialiter distinguitur
à qualibet forma substantiali, propositio hæc sumi-
tur ex doctrina S. Thomæ precipue secundo contra
gentiles, verum circa ipsam est controuersia inter
ipsum S. Thomæ, & Aureolum, qui nititur probare
materiam non dicere entitatem terminatã realiter
distinctam à forma, & precipua ratio eius est, quia
si materia, & forma sunt duę res diuersæ, & vna non
est terminatio, & entificatio alterius sequitur ne-
cessario, quod vel vna quantitas erit in duobus
subiectis. scilicet materia, & forma, vel si quilibet habet
propriam quantitatem vnũ, & idem compositũ
erit duo quanta, & duo corpora, nec valet dicere
quod forma intime illabitur materiæ, nam corpus
gloriosum illabitur alteri corpori glorioso, vel nõ
glorioso, & tamen sunt corpora diuersa, & non
aduertit hic vir, quod si sua probatio etiam suffi-
ciens tunc necessario sequeretur vnũ accidens ef-
se in duobus subiectis, nec cõsequenter valet, quia
aliquis posset dicere, quod sola materia est subie-
ctum

Quantitas est in duobus.
1. Phys. cir- ca finem.
Dist. 16. q. 1. cont. con- clus.
Dist. 12. q. 2. Art. 1.
Ariminẽsis
Sup. genes. ad literam lib. 1.
Materia est prior for- ma; & cõ- tra.
Cap. 5. 2. sent. dist. 13. q. 1. con- tra primã.
Quest. 4. 96. ar. 1. 97. ar. 1. 99. ar. 3. 97. ar. 11. Dist. 13. q. 1. 2. q. 2. Dist. 43. q. 5

Et in primum, & ad equatum quantitatis, & propte-
rea non sequitur quod quantitas, sit in duobus
subiectis, posset quoque concedi quantitatem esse
in duobus subiectis partialibus indistinctibus, & con-
stituentibus aliquid vnũ per se, sicut sunt mate-
ria, & forma non autem duo corpora gloriosa, vel
non gloriosa adde etiam, quod quantitas non in-
eret materia, neque forme, sed toto cõposito, quod
est tertia entitas distincta à materia, & forma patet
ergo inefficacia huius rationis, & veritas propo-
sitionis S. Tho. quæ est Arist. ponentis materiam, &
formam esse dua principia per se rerum naturaliũ,
igitur realiter sũt ad inuicem distincta, & adde, qd
materia cum præcedit hanc formam duratione, &
sic distinguitur ab ea, est etiam indifferens ad for-
mam, & priuationem, ideo ab vtriusque erit realiter
distincta. latius vide Capr. 2. sent.

Materiam primam esse sine forma, nec per Dei
potentiã fieri potest, vt materia sit sine forma hanc
pluribus in locis suæ doctrinæ docet S. Thom. & 2.
sent. & specialiter 3. quolib. controuersia est in hac
propositione cum Scoto, & Greg. Ar. & multis alijs
doctoribus asserentibus omne absolutum prius
alio absoluto, & distinctũ realiter ab illo posse esse
sine contradictione absque illo, sed materia est enti-
tas absoluta distincta realiter a forma, & est prior
ea igitur non est cõtradiçtio, quot sit sine ea, & hoc
videtur affirmare Aug. volẽs creationem prius ori-
gine terminari ad materiam quam ad formam, &
non considerauerunt isti doctores maiorem huius
rationis verificari in his quorum vtrũque est actus,
vel habens actum, vel in his, qui habent actualem
existentiam completam, vel in his, quę habent cau-
salitatem, & prioritatem super suos effectus, vt sol
respectu effectuum inferiorum modo materia est
pura potẽtia, nec existẽtiã ex se aliquam habet,
nec est prior actiue causando formam, immo mate-
ria licet, vno modo sit prior forma, tamen forma
alio modo est prior materia ex his ergo patet infir-
mitas rationis Scoti. dictum Aug. intelligitur sic
quod eo modo quo materia est prior forma prius
origine dicitur causari, & concreari, & cõtra etiã
eo modo quo materia est posterior forma dicitur
posterior concreari, quia cum materia, & forma nõ
subsistant non proprie dicuntur creari, sed potius
cõcreari, & cum nihil impicans contradictionem
diuinę potentiæ subijcere possit, sed materiam esse
sine forma actualiter in rerũ natura implicat cõtra-
dictionem, quia materiam esse actu est ipsam habe-
re formam, ipsam autem esse sine forma est ipsam
non esse, & sic idem erit & non erit hoc ergo diuinę
potentiæ subijci non potest: sed lege Caiet. de en-
te, & essentia, & Capreol. & S. Thomã de potentia
Dei, & p. p.

Materia est causa limitationis, & finitationis for-
mę hæc propositio sumitur ex dictis S. Tho. p. p. &
de veritate, & 3. p. & 3. senti. nihilominus Aureolus,
vult habere controuersiam in hac propositione di-
cens quod si materia fuerit causa, istius limitatio-
nis causabit nam secundum aliquod genus causan-
di, sed non per modum causę efficientis, quia ma-
teria nõ efficit aliquid in forma, quia agens, quod
extrahit formam est causa affectiua non solum for-
mę, sed limitationis suę, neque erit causa formalis,
quia materia nullius est forma, & iterum forme,

Anon est forma, neque est causa finalis, quia forma
est finis materiæ, neque causabit secundum modũ
causę materialis, quando quidem causalitas cau-
materialis consistit in recipere, & non in dare, & sic
materia nõ dabit limitationem formę, sed potius
recipiet limitatã nihil ergo est dicere, quod mate-
ria limitat formam, sed frustra laborauit hic ho-
mo, in hac sua ratione, quia clarus est, quod mate-
ria non causat limitationem formę nisi per modũ
causę materialis, & licet eius causalitas consistat in
recipere, tamen forma eo ipso, quod recipitur in
materia non habet omne modum perfectionis sibi
possibilem secundum rationem suę speciei, sed
limitatur ad capacitatem susceptibilis, sic etiam se
habet quodlibet aliud subiectum respectu cuiuscũ-
que forme, & actus, vnde patet, quod omne reci-
piens aliquam formam non secundum totum esse
debitum naturę illius formę proportionaliter ta-
men suę capacitati, dicitur limitare, & finitare for-
mã in genere causę materialis, sed materia, & subie-
ctum, quodlibet est huiusmodi respectu formę, &
cuiuscunque actus, quod recipitur in ea, igitur ma-
teria est, causa limitationis, & finitationis formę. le
ge Caiet. p. p. vbi supra, & Capr. 1. sent.

Materia prima multas formas potest adeo reci-
pere ad quas non est in potentia naturali, licet sit
in potentia obedientię. hanc propositionem docet
S. Tho. multis locis suæ doctrinæ, & precipue 2. con-
tra gentes, sed controuersia est cum Aureolo pro-
bans, quod materia non est in potentia ad aliquã
formam, nec aliqua forma potest imprimi in mate-
ria cui non correspondeat aliquod actuum natu-
rale creatum potens illam imprimere, quia impos-
sibile est, quod ignobilior differentia sit in natura,
& nobilior non sit in ea, vnde extrema opposita de-
bent esse infra eundem ordinem, sed actus, & potẽ-
tia opponuntur, & materia est apta nata recipere om-
nes formas, ergo necesse est, vt detur alterum oppo-
situm infra ordinem naturę in actu, puta forma
D aliqua, qui possit inducere formas omnes in hanc
materiam, & si dicis, quod illa forma est Deus, con-
tra, quia sicut materia prima est infra ordinẽ crea-
turæ, ita illa forma debet esse infra ordinem creatu-
ræ ad hoc, vt correspondeant sibi inuicem, & non
considerauit hic vir rationem suam concludere tã-
tum de potentia naturali, & non de potentia obe-
dientiali, secundum quam creatura ipsa est in potẽ-
tia ad gratiam, & gloriam, & claritatẽ, & impassibi-
litate, agilitate subtilitate, & ad multa alia,
quæ non possunt ab aliqua forma creata introdu-
ci, sed tantum adeo, quæ est forma exemplaris oni-
nium, vnde illas formas potest differẽtia nobilior
producere ad quas ignobilior habet capacitatem
materiale, hę autem sunt tantum formę elemen-
torum, mixtorum, & animatorum igitur has tantũ
producit forma creata. lege Capr. 1. sent.

Materia prima non potest esse immediatũ subie-
ctum accidentis, sed compositum, vel forma substã-
tialis dicitur subiectum accidentium hanc ponit
S. Tho. p. p. q. 77. ar. 6. controuersia tamen est in hac
propositione cum Greg. Arim. & Aureolo probãti
bus solam materiam esse primũ, & immediatũ
subiectum cuiuscunque formę corporalis, siue substã-
tialis, siue accidentalis, & precipuum motiuum ipso
rum est, quia eius est actus cuius est potentia, sed
materia

q. 92. art. 3.
Cap. 10.

Dist. 43. q. 1. ar. 1. cont. 3.
1. sent. dist. 41. artic. 3. 1. q. Cap. 22. Aureol.
Auer. pri- mo Phis. comm. 69.

q. 42. ar. 1. 2. loco cõtra 4 conclus.
q. 77. ar. 6.
2. sent. dist. 12. q. 2. ar. 2. Ariminẽsis

7. Metaph.

materia per se primo est in potentia ad omnia decem prædicamenta, ut ait philosophus dicēs, quod materia per se non est, quid quale, nec quantum, nec aliquid decem prædicamentorum, quoniam est in potentia ad omnia decem prædicamenta: ergo erit immediatum subiectum omnium formarū siue substantialium siue accidentalium. & est manifestus error istorum, quia cum verum sit materiam primam esse subiectum decem prædicamentorum, & in potentia ad illorum formas, tamē ordine quodam, quia est immediate susceptiva formarum substantialium, mediate vero formarum accidentalium quia cum esse simpliciter præcedat esse secundum quid, & forma substantialis det ipsi materiæ esse simpliciter, quod intimius, & immediatius ei conuenit, forma autem accidentalis det esse secundum quid, ergo materia prima suscipit formam substantialem, & deinde sic facta in actu, veluti compositū quoddam erit subiectum formæ accidentalis, lege contra 3. Capr. 2. sent.

Dist. 13. q. 1. contra 3.

Materia generabilium, & corruptibilium sicut à qualibet forma substantiali naturaliter est separabilis, ita à qualibet forma accidentali etiam à quantitate. hanc docet S. Tho. p. p. & de potentia Dei, & 2. senten. cōtrouersia est in hac propositione inter Greg. Arim. & S. Tho. quia quando generatur ignis ex aere, quantitas aeris non corrumpitur, quia vel in tempore, vel in instanti, & si in tempore, aut partibiliter, aut impartibiliter, & nullo istorum modo rum vult esse, quia tunc corpus ex non corpore fieret, &c. Verum isti viri nolunt, siue non possunt percipere, quod pueri docent, & sciunt, quod in instanti inductionis formæ antiquæ. f. aeris non potest remanere aliquod accidens idem numero, quod fuit cum forma corrupta, sed succedunt alia, & omnia accidentia, & dispositiones, quæ sunt in materia in illo instanti, quod est primum non esse formæ corruptæ, & primum esse formæ generandæ cedunt, & generatur corpus in actu ex non corpore in actu, sed ex corpore in potentia, siquidem materia cum non possit habere simul duas formas substantiales, ideo cum spoliatur aliqua forma, ut recipiat aliam necesse est ab omnibus præcedentibus expoliari, & clarū est, quod materia generabilium, & corruptibilium potest acquirere nouam formam substantialem, ergo potest perdere omnia accidentia, quæ habet: tenet consequentia, quia adueniente noua forma substantiali in materia recedunt omnes formæ priores tam substantiales, quam accidentales illam informantes, quod probatur sic: si priora accidentia remanerent cum forma substantiali sequeretur tunc quod illa immediatius, & prius actua- rent materiam, quam forma substantialis sequens, sed consequens est falsum, ergo & antecedens, falsitas consequentis patet, quia prior actus præ intelligitur in materia, quam posterior, sed esse simpliciter est prior actus, & est à forma substantiali, esse autem, secundū quid est actus posterior, & est à forma accidentali, ergo materia prius natura habet esse simpliciter, & formam substantialem, quam esse secundum quid, & formam accidentalem. latius vide de Capr. vbi supra contra secundam.

Vide hic quomodo fiat generatio.

Materia corporum celestium est alterius rationis à materia corporum inferiorum. hanc ponit S.

A Tho. cui discipulus fuit Egidius Dur. & Aureolus aduersantur, & principale fundamentum istorum est, quia illa dicuntur esse eiusdem rationis quæ conueniunt in eadem differentia, sed omnes materiæ conueniunt in eadem differentia substantiali, quia sicut differentia substantialis constitutiva hominis est rationale, ita differentia substantialis materiæ est pura potētia, & sic omnes materiæ erunt eiusdem rationis sicuti homines sunt eiusdem rationis: deinde nunquam aliquis sanctorum, vel doctorum, aut philosophorum posuit duas materias primas per essentiam differentes, igitur hæc est pura imaginatio cum in fundamento materiæ non sit aliquid distinctum, verum hoc eorum fundamentū non plus concludit nisi, quod omnes materiæ sunt vnius rationis generalis & communis, sub qua possunt contineri plures rationes speciales, quia esse in potētia est differentia communis cōtinens sub se alias specialiores, & hoc cōcedit S. Doct. sed non cōcludit, quod omnes materiæ sint vnius rationis specialis si me sicuti omnes homines. falsum quoque est philosophos, & sanctos doctores posuisse vnam materiā omnium, cum Arist. expresse multis in locis suæ doctrinæ, & præcipue primo cæli docuit cælum esse ex tota sua materia, ita quod nulla alia materia est capax similis formæ, & ex hoc concludit, quod non possunt esse plures cæli. Aug. posuit duo quorum alterum est prope Deum alterum prope nihil, quia in hoc secutus est Platonem non ponentem quintam essentiam, licet poterit etiam intelligere quod materia informis est vna vnitatem ordinis, sicut omnia corpora sunt vnum in ordine creaturæ corporeæ, & quod in fundamento naturæ nulla sit distinctio est tamen diuersitas, quia simplicia seipsis sunt diuersa, & quis effugere possit, quod si vna sit materia corruptibilium, & incorruptibilium, quod materia rei corruptibilis puta lapidis aliquando susciperet formam cæli, & materia cæli susciperet formam lapidis, quod est absurdum magnum? scimus deinde, quod docuit philosophus, quod conuenientia in materia sunt transmutabilia ad inuicem, & agūt & patiuntur ab inuicem, sed corpora inferiora, & superiora non sic se habent, eorum igitur non erit vna materia, neq; specie neque numero, lege Caiet. p. p. vbi supra, & Capr. 2. sent.

Aegyptius discipulus S. Th.

Tex. 30.

12. confess. Cap. 9.

1. de gener. & corr. tex.

Dist. 12. q. 1. contra 3.

Dist. 26. q. 1. ar. 1.

Matrimonium est sacramentum & naturæ officium.

Capit. ad abolendam.

Sess. 24.

Dist. 26. q. 3.

Dist. 2. & 4.

spiritualia determinantur lege ecclesiæ, non ergo A ex tam leui fundamēto debuit moueri Dur. ad negandam vniocationem matrimonij cum alijs sacramētis, cum sit numeratum ipsum matrimonij inter septem sacramenta ecclesiæ, ut patet extra de ecclesia cap. ad abolendam, & nuper in Cōcilio Tridentino, quia sacramētum cum sit sacræ rei signū, homines in actu exercito sanctificantis, & hæc definitio conueniat matrimonio, ergo vniouoce conuenit cum alijs, lege Sotum 4. sent. dist. 26. q. 2. ar. 1. & Capr. eodem libro, & dist. 4. 1. contra primam conclusionem.

Matrimonium est sacramentum conferens gratiam. hanc ponit D. Thom. vbi supra ar. 3. in qua tenet men habet controuersiam cum iuristis, & cū Dur. afferentibus oppositū. Godofredus in summa titulo de sacramentis non iterandis, & negat matrimonium gratiam conferre hostiensis etiam in sua summa 1. lib. eodem titulo, & Bernardus, & apparatus & Dur. quorum opinioni videtur etiam magister sent. consentire, & principale motiuum istorum est quia in matrimonio exhibetur pecunia, & si quis diceret dicunt ipsi, quia hoc est propter onera matrimonij respondent, sed certæ eadem ratione progressu monasterij posset recipi pecunia propter onera quæ sustinet monasterium, sed hæc est ratio dicunt, quia in hoc sacramento non confertur gratia spiritus sancti. & peccant isti secundum fallaciā consequentis, vel secundum nō causam, ut causam non ideo enim licet dare pecuniam pro matrimonio contrahendo, quia non confert gratiam, ut ipsi putant, sed quia est in officium naturæ, vnde ex illa parte qua est sacramentum in dispensatione ministrorum ecclesiæ consistens nō cadit sub exemptione quia, secundum canones cōmittit simoniam, qui pro benedictione nubentium pecuniam exigit, sed ex illa parte qua est in officium naturæ nihil prohibet pro matrimonio precium accipere, vel conditionē de re temporali accipiēda interponere, sicut in alijs officijs ciuilibus, & corporalibus, scimus enim, quod vbiq; datur diuinitus aliqua facultas dantur etiam auxilia quibus homo conuenienter uti possit facultate illa, sicut patet quod omnibus potētij animæ respondent aliqua membra corporis quibus in actum exire possunt, vnde cum in matrimonio detur homini ex diuina institutione facultas vtendi vxore sua ad procreationem prolis, datur etiam gratia sine qua id conuenienter facere non posset, sicut etiā est de potestate ordinis, & sic ista gratia data est vltima res contenta in hoc sacramento. quam conclusionem D. Thom. concilium florētinum, & naper tridentinum, sub anathemate posuit dum canone primo ait, si quis dixerit matrimonium non esse vere, & proprie vnum ex septem legis euangelicæ sacramentis, a Christo Domino institutum, neque gratiam conferre anathema sit. lege Sotum, vbi supra, artic. 3. & Capreol. conclusione secunda.

In matrimonio datur gratia.

Matrimonium quomodo est relatio. Aureol.

ita in aliquo absoluto puta in fundamento, vel in ratione fundandi, fundamētum eius est corpus, ratio vero fundandi est actus voluntatis, modo nulla mutatione facta in corpore solo actu voluntatis adueniente, & consensu oritur relatio nulla facta mutatione reali, sed tantummodo, est ibi per actum voluntatis, talis autē ratio æque bene est respectus rationis, sicut illa quæ aduenit per actū intellectus: igitur falsa propositio assumpta. sed allucinatus est hic vir non videns, quod ex tali consensu, & contra Error Aur. cū inuito in fide Christi, secundum formam ecclesiæ concurrente virtute diuina causatur relatio realis in anima, vel in aliqua eius potētia, quæ est proxima dispositio ad gratiam ex diuina institutione cum in omnibus sacramentis sit aliqua spiritualis operatio mediante materiali operatione, quæ eam significat, sicut per ablutionem corporalem in baptismo fit ablutio interior spiritualis, vnde cum in matrimonio, sit quædam spiritualis coniunctio in quantum matrimonium est sacramentum, & aliqua materialis secundum quod est in officium naturæ, & ciuilibis vitæ, oportet quod mediante materiali fiat spiritualis virtute diuina, & cum coniunctiones materialium contractuum fiant per mutuum cōsensum, oportet quod hoc modo fiat matrimonialis coniunctio, quia non possumus effugere quin illud, quod est de genere coniunctionis nō sit etiam de genere relationis, sed matrimonium quo ad illud, quod est res, & sacramētum simul est de genere coniunctionis, ergo erit etiam de genere relationis. vide Capr. vbi supra.

Spiritualis coniunctio in matrimonio quæ est

Matrimonium dicit aliquam relationem. propositio est D. Thom. vbi supra in qua est controuersia inter ipsum, & Petrum de palude, qui vult vinculū matrimoniale esse aliquid absolutum in corpore, quia est dispositio ad gratiam: sed dispositio est, quid absolutum cum sit in prima specie qualitatis igitur matrimonium non dicit relationem: est etiā in corpore, quia morbus, qui est cōcupiscentia carnis est in corpore, ergo & medicina, quæ est ipsum matrimonium, hinc est quod in morte alterius coniugum dirimitur matrimonium corrupto corpore. & deceptus est Petrus in assumendo omnem dispositionem esse quid absolutum, cum priuatio sit dispositio ad formam, & tamen potest esse in genere relationis, sic etiam ratio propinquitatis potest esse dispositio ad lucem, & colorem, & tamen non est quid absolutum. non igitur est vera maior primæ rationis, secunda quoque ratio laborat in æquioco, quia in matrimonio sūt duo nexu quorum alter est materialis in corpore, vel in toto composito subiectiue, alter vero est spiritualis, & dicitur esse in anima, quia relatio, quæ est matrimonij ex vna parte habet vnitatem in vtroque extremorum, scilicet ex parte causæ, ad eandem enim numero generationem ordinatur, sed ex parte subiecti habet diuersitatem secundum numerum, & ideo hæc relatio est vna, & multiplex, & secundum quod est multiplex ex parte subiecti nominatur his nominibus vxor, & maritus, secundum quod est vna significatur hoc nomine matrimonij. patet ergo quomodo significat relationem, & quomodo est in anima, lege Capreolū vbi supra, & Sotum vbi supra.

Petrus de palude.

Matrimonium debet habere aliqua bona excusantia illud. hæc propositio est D. Tho. in 4. dist. 3. 1. q. 1. ar. 1.

Dist. 30. Ioan. Duns

q. 1. ar. 1. in qua est controuersia cum Scoto asserente, quod non ideo matrimonium debet habere alia qua bona excusantia actum, propter danum rationis, quod homo in illo actu incurrit, quia in statu innocetia fuisse matrimonium habens illa bona, nec tamen fuisset tunc excusantia actum carnale, cum tunc non fuisset ibi aliquod damnum, ergo nec nunc ponenda sunt tanquam excusantia illum actum: in matrimonio etiam Ioseph, & Mariae non oportuit ponere aliqua excusantia, nec vniuersaliter in matrimonio spiritali cum pari voto castitatis coniugum: & non intellexit Scotus propositionem loquentem de matrimonio perfecto, & consummato in statu naturae corruptae, matrimonium in statu innocentiae nullam habebat iacturam annexam sicut modo habet, ideo licet tunc non egisset excusatione, vel recompensatione, tamen pro statu isto indiget: matrimonium etiam beate Virginis, & Ioseph, non fuit consummatum, nec etiam matrimonium spirituale, propterea non sequitur matrimonium imperfectum non eget excusatione, ergo nec matrimonium perfectum, & consummatum, actus siquidem carnalis secundum quod est in officium naturae indiget excusatione, cum indifferenter se habeat ad actum matrimonij, & fornicationis, excusatur autem per circumstantias, quae trahunt ad hoc, quod sit actus matrimonij, & istae circumstantiae sunt bonae prolis, fidei, & sacramenti, & cum in coniunctione viri, & mulieris accidat iactura rationis, tum propter vehementiam delectationis ab orbetur ratio ut non possit aliquid intelligere in ipsa, tum etiam propter tribulationem carnis, quam oportet tales sustinere ex solitudine temporalium, ideo electio talis coniunctionis non potest esse ordinata nisi per recompensationem aliorum, ex quibus dicta coniunctio honestetur, & haec sunt bona quae matrimonium excusant, & honestum reddunt: patet ergo veritas propositionis, & falsitas Scoti. lege Capr. in 4. dist. 30. q. 1. contra primam.

Bona excusantia matrimonium

Scotus.

Ecclesia.

Matrimonium contractum dirimitur per ordinem sacrum, contrahendum vero impeditur: hanc docet D. Tho. in 4. sent. dist. 37. q. 1. ar. 1. controuersia tamen est inter D. Tho. & Scotum volentem quod non ideo matrimonium impeditur per sacros ordines, quia habet annexum votum continentiae, quia id votum, aut sic est annexum, quia illud vouet suscipiens, aut tantum modo, quia ex praeccepto ecclesiae est quasi annexum, quia teneretur seruare ac si voueret: non primo modo, quia nullus vouens vouet nolitum: sed iste suscipiens ordinem sacrum explicite habet in voluntate non continere, ut est possibile, ergo ipse non vouet continentiam, si dicas, quod vouet in facto, quod facit in suscipiendo ordinem sacrum, quia antiqui patres latini vouerunt, & iste suscipit simile signum, contra, quia nullus tenetur ex voto ad votum factum ab alio: si habet votum contrarium, nullo ergo modo poterit sic impediri. & non considerauit Scotus, quod ecclesia interdicit aliqua simplici prohibitione ne fiant, sed si facta fuerint non mutat, alia vero interdicit non solum prohibendo ne fiant, sed statuendo, ut irritum sit & inane si contra statutum fiant & tunc non solum prohibetur faciendum, sed irritatur factum: primo modo irritatur matrimonium contra hi tempore feriato, & in pluribus casibus, sed secun-

do modo prohibetur in susceptione ordinis: cum ergo sit statutum ecclesiae prohibens constitutum in sacris ordinibus contrahere illegitimando tales personas ad contrahendum matrimonium, ut patet ex usu, & consuetudine romanae ecclesiae circa hoc, & ex decretali quae adducitur a D. Thom. 37. dist. 4. apud ergo graecos impeditur matrimonium contrahendum solum ex vi ordinis: sed apud latinos impeditur ex vi ordinis, & vltterius ex voto continentiae, quod est in ordinibus sacris conexum, quod etiam si quis verbatenus non emittit ex hoc ipso, quod ordinem suscipit, secundum ritum occidentalis ecclesiae dicitur emisisse, lege Capr. in 4. dist. 33. q. 1. contra tertiam.

Maxima haec, quaecumque vni, & eidem sunt eadem, inter se sunt eadem: est propositio Arist. 3. phys. glofata a D. Thom. p. p. q. 28. ar. 3. quod intelligitur quando sunt eadem re, & ratione, sed controuersia vult habere Aureolus in hac glofa, quia tunc tolleretur omnis forma syllogistica, & demonstratiua, & via demonstrandi & sciendi aliquid de Deo stante illa glofa, & quod pater, sit filius realiter distinctus tantum secundum rationem, & non intellexit mentem glofae hic vir, quia propositio glofatur, quod veritatem habet in illis, quae sunt eadem adaequate alicui tertio re, & ratione, in alijs autem non habet veritatem, ex hac glofa negatur, quod sequantur illa inconuenientia, quae ipse putat pater etiam, & filius sunt idem secundum rem essentiae, non autem existentiae. glofauit etiam D. Thom. alio modo istam maximam de potentia Dei, q. 8. ar. 2. ergo intelligitur quod hoc modo, quod vnum istorum est reliquum vel saltem illud, quod est idem vni illorum est reliquum, ut si diceretur, quia pater & filius sunt idem essentiae diuinae, non sequitur, quod si pater sit isto modo idem filio, quod pater sit filius, sed quod aliquid idem primi est filius, scilicet diuina essentia quae est eadem primi: tertio etiam modo glofauit D. Tho. hanc maximam 1. sent. dist. 33. q. 1. ar. 1. quod intelligitur quantum ad illud in quo sunt eadem tertio, vnde pater, & filius sunt idem inter se respectu tertij nempe diuinae essentiae. & sic patet quomodo Aureolus nihil habet contra D. Thom. vide Caiet. p. p. vbi supra, & Capreol. 1. sent. dist. 2. q. 3. art. 1.

Memoria, quae est pars imaginis est intellectus habitualiter retinens notitiam obiecti: haec propositio videtur sumi ex D. Thom. p. p. q. 93. ar. 7. cuius oppositum nititur probare Aureolus, & principale fundamentum suum est, quia memoria dicit perfectionem simpliciter ita, ut sit melius in vnoquoque esse memorem quam immemorem, propterea est communis tribus personis, nam pater est memoria filius est memoria, summam enim sapientiam sui memor esse nequaquam negari potest cum sit perfectio simpliciter, sed illud duplex principium, scilicet intellectus cum obiecto habitualiter retento, ut actiuum est, non est perfectio simpliciter, illud namque non est aliud quam potentia dictiua, & generatiua de qua constat, quod non dicit perfectionem simpliciter, aliis filius, & spiritus sanctus cum careant potentia generatiua, & dictiua, & illo duplici principio actiuo, non essent perfecti simpliciter, ergo illud duplex principium, scilicet intellectus, & notitia obiecti habitualis non potest poni memoria: & non respexit

Tex. 20.

Dist. 2. q. 3.

Dist. 3. q. 3. ar. 2. Aureolus.

spexit, quod memoria de sui ratione non dicit actiuitatem, sed mentionem obiecti in esse intelligibili, & conceditur quod dicit perfectionem simpliciter & est communis tribus, verum quia ad memoriam consequitur actiuitas quam includit intellectus, & licet intellectus sit in filio non potest tamen filius producere verbum, aut intellectionem expressam, quia habet relationem oppositam relationi, quae consequitur productionem terminatam ad verbum, nulla autem relatio potest ibi geminari cuius rei causas vide. p. p. q. 4. ar. 6. & Capreol. 1. sent. dist. 3. q. 3. contra tertiam.

Mereri suam beatitudinem in primo instanti suae creationis, vel statim post primum instans possibile fuit ipsi Angelo. istam propositionem videtur ponere D. Thom. in disputatis de veritate q. 29. ar. 8. in qua propositione voluit habere controuersiam quidam doctor nomine Siraufredus probans meritum aut peccatum non posse esse in instanti, quia nullus potest mereri nisi qui potest iustitiam amittere, sed nullus potest iustitiam amittere in primo instanti sui esse, quia tunc illa est, & omne, quod est quando est necesse est esse, nec prius, quia prius non fuit, igitur tunc non potest mereri. & sic etiam arguit D. Anselmus, quod Angeli boni potuerunt peccare antequam mali caderent, quia si non potuerunt inquit peccare non voluntate, sed necessitate seruauerunt rectitudinem, & iustitiam, quare non magis meruerunt seruando iustitiam quam seruando rationalitatem quam perdere nequuerunt. & mendacium committit in maiore hic doctor, cum sit falsa absolute, licet enim ille, qui non potest peccare, vel iustitiam perdere non mereatur in hoc, quod non peccat vel iustitiam non perdit, potest tamen mereri in alijs quae potest facere, vel non facere. vide ergo quomodo non valet illa propositio nullus potest mereri in aliqua mensura nisi possit in illa, & pro illa iustitiam amittere, quia tunc nullus existens in charitate pro tempore, vel mensura qua est in charitate posset mereri, quia pro illa mensura non potest iustitiam perdere, quia omne quod est quando est necesse est esse, potest etiam intelligi de impossibilitate opposita necessitati absolute, vel necessitati coactionis non autem de impossibilitate opposita necessitati ex suppositione vel ex conditione, nec ostenditur ex dicto Anselmi, quod haec sint incompossibilia Angeli meruerunt, & Angeli non meruerunt seruando iustitiam quam habuerunt, nec etiam ista angeli meruerunt, igitur angeli potuerunt amittere iustitiam, quam habuerunt, quia si bonus Angelus in primo instanti suae creationis nulla perfectione ad agendum necessaria caruisset, & nullum impedimentum meriti habuisset, & actu dilectionis Dei super omnia indiuisibilem non subrepsiuum eliciuisset ipse in primo instanti meruisset sed totum antecedens illius conditionalis fuit possibile ergo, & consequens fuit possibile, adde quia malus angelus, qui non peccauit in primo peccauit in secundo, igitur a simili si bonus angelus non meruisset in primo instanti potuisset mereri in secundo: de quibus omnibus, lege Caiet. p. p. q. 62. quasi per totam, & Capreol. in secundo senten. dist. 5. q. 1. contra tertiam.

Mereri vti que potest de condigno gloriam eternam ille qui est in gratia: hanc ponit D. Thom. 1. 2.

q. 114. ar. 3. in qua propositione est controuersia 2. sent. dist. cum Dur. volente neminem posse mereri vitam aeternam ex condigno, quia meritum de condigno est actio voluntaria, propter quam alicui debetur merces ex iustitia sic quod si, non redderetur ille ad quem pertinet reddere iniuste facit, & est simpliciter, & proprie iniustus, tale meritum de condigno inuenitur inter homines, sed non est hominis ad Deum, quod patet, quia quod redditur potius ex liberalitate dantis, quam ex debito operis, non cadit sub merito de condigno, sed quicquid a Deo accipimus siue sit gratia siue sit gloria bonum temporale, vel spirituale, pro quocumque bono opere precedente in nobis potius, & principalius accipimus ex liberalitate Dei quam reddatur ex debito operis: ergo nihil penitus cadit sub merito de condigno respectu Dei, & deceptus est in definiendo meritum de condigno, quia non est illud cui redditur gloria, vel premium ex iustitia taliter quod, si non redderetur fieret iniustitia creaturae, quae actum illum operatur, & quod per tale actum Deus efficitur nobis debitor, & obligatur nobis, talis enim descriptio falsa est, nam meritum de condigno proprie sumptum non requirit talia, sed sufficit quod tali operi reddatur merces secundum aliquam legem iustam quam illicitum sit violare, & transgredi, & quod actus secundum valorem quem habet ab intrinseco aequatur premio secundum quantitatem absolutam aliquo modo, & non secundum proportionem tantum, ve proportionalitatem: vbi ergo est equalitas proportionis inter meritum, & premium ibi potest esse meritum de condigno, sed inter opus informatum gratia, & gloriam ipsam est aequalitas proportionis licet non sit ibi aequalitas quantitatis: igitur existens in gratia potest per illam mereri gloriam de condigno. lege Caiet. 1. 2. vbi supra, & Capr. 2. sent. dist. 25. q. 1. ar. 2. & 3. vbi cetera motiua Dur. dissoluit addendo quod omne opus procedens ex speciali motione spiritus sancti, & habitu Dei formatiuo condignum est fini ad quem ordinatur a spiritu sancto habitus Dei formatiuus, & actus per eum elicitus, sed omne opus meritorium in habente gratiam est huiusmodi, quia procedit a spiritu sancto, & a gratia Dei formatiua, & ordinat, sicut ad finem ad gloriam: igitur est condignum ipsi gloriae, & sic habens gratiam de condigno meretur vitam aeternam.

Meritum Christi fuit infinitum: hanc docet D. Thom. 3. p. q. 48. ar. 2. & de ver. q. 29. ar. 7. & 3. sent. dist. 18. q. 1. ar. 6. in qua Scotus vult habere controuersiam, quia nititur probare meritum Christi nullo modo fuisse infinitum nec eius satisfactionem, quia bonum velle Christi quo meruit, & acceptauit passionem suam pro omnibus quantum ad sufficientiam queritur non esset tantum acceptum quantum persona verbi, ex his cum persona verbi sit infinita simpliciter infinite fuisset bonum eius acceptum, sed cum Deus non acceptet aliquid nisi quantum habet de acceptabilitate: ergo bonum velle illius naturae ratione suppositi habuit infinitam acceptabilitatem, & nunc in acceptabilitate non esset differentia inter velle verbi secundum se, & velle illius naturae in verbo, quia ex parte acceptabilis non erat maior acceptabilitas, ergo verbum volendo bonum circumscripita natura assumpta potuit mereri, quod est falsum.

2. sent. dist. 27. q. 2.

Dist. 19. q. vnica. 3. 56t.

est falsum, & ulterius sequitur quod trinitas tantum diligeret velle naturæ assumptæ sicut velle verbi increatum, quod nihil est dictu, quia hoc esset ponere creaturam habere tantam rationem diuinitatis sicut verbum increatum, & in hac parte Scotus laborauit vbi non erat laborandum, quia bonum velle Christi elicatum ab eius voluntate creata, & rationali nullo modo fuit tanto acceptum a Deo nec tanto dilectum quantum persona verbi nec quantum velle increatum ipsius verbi immo in infinitum minus fuit dilectum, & acceptum a Deo & in infinitum minus bonum, & minus diligibile & acceptabile, adde etiam quod velle creaturæ Christi quo acceptauit passionem suam habuit infinitam rationem acceptabilitatis non simpliciter sed secundum quid eo modo quo gratia Christi fuit infinita in ratione gratiæ, quia illud meritum quod est actio Dei, & hominis in quo humanitas est instrumentum, & diuina persona principale agens est infinitum in valore, & dignitate: sed sic est de merito Christi: igitur &c. adde quia illud meritum, quod potest se extendere ad infinita supposita naturæ humanæ, si essent futura est infinitum in valore, & dignitate aliquali infinitate puta extensiuæ, & materialiter: sed sic est de merito Christi igitur &c. lege Caiet. 3. p. q. 1. ar. 2. & Capr. 3. senten. dist. 18. q. vnica artic. 3.

Dist. 19 q. 1

Scotus

Capr. 3. senten. dist. 18. q. vnica artic. 3.

Meritum & satisfactio Christi non habet vltimam efficientiam nisi in illis qui eidem vniuntur per fidem formatam, & sacramenta. hanc ponit D. Thom. 3. p. q. 49. ar. 1. in qua conclusio adest controuersia cum Scoto probante quod Christus non solum meruit secundum efficaciam gloriam dispositis ad recipiendum immo etiam indispositis, quia queritur num Christus meruerit tantum, vt habentes gratiã haberent etiam gloriam ex merito Christi, & si hoc solum meruit, tunc non meruit nobis primam gratiam nec gratiam baptismalem in nouo testamento nec gratiam datam in sacrificijs vel in circumcisione antiquorũ quod est falsum, quia vnde veniret illa prima gratia nobis? & sic oportuit dicere quod meruit nobis illam primam gratiam qua coniuncti essemus sibi: ergo meruit, vt non coniuncti sibi coniungerentur, & in hoc consistebat eius meritum, non ergo solum meruit vt coniuncti sibi ulterius cooperarentur, & sic tandem glorificarentur, sed meruit vt non coniuncti vniuerentur sibi etiam qui nunquam se disponunt, vnde magis meruit gratiam baptismalem, & primam quam quodcunque opus postea ex gratia factum. & peccauit hic Scotus peccato maximo, quia non est verum, quod Christus meruit omnibus membris suis, vel qui futuri erant membra Christi primam gratiam secundum efficientiam nulla precedente nec pre-requisita dispositione recipientium facta per eorũ actum proprium aut alienum, aut receptionem sacramentorum: Christus enim non meruit omnes dispositiones præcedentis ad gratiam suorum electorum, aliã prima gratia nullo modo esset gratia: sed esset reddita, vel reddenda ex debito puta per merita Christi præcedentia, sed meruit Christus primam gratiam membris suis ad hoc dispositis ex actu proprio personali, vel ex alieno, vel alia gratuita Dei motione qualicunque præcedente ordine temporis, vel naturæ primam gratiam habitua-

Alem qua dicitur gratia gratum faciens, & hinc est quod meritum Christi quantum ad sufficientiam æqualiter se habet ad omnes, non autem quantum ad efficaciam, quod accidit partim ex libero arbitrio partim ex diuina electione per quam quibusdam misericorditer effectus meriti Christi conferitur, a quibusdam vero iusto iudicio Dei subtrahitur, & quia omne suscipiens effectum agentis vltimatum, oportet esse dispositum ad suscipiendum illum aliter nõ posset suscipere, sed effectus vltimatus meriti, & satisfactionis Christi, est adoptio gloriæ purgatio appellatio, gratiæ consumatio, & ad gratiam introductio: igitur suscipientes hunc effectum oportet ad hæc disponi, vide D. Thom. 1. 2. q. 112. ar. 6. & 3. p. q. 62. ar. 5. & 4. sent. dist. 15. q. 1. ar. 2. & 3. sent. dist. 10. q. 1. ar. 2. & Caiet. 3. p. vbi supra, & Capr. 3. sent. dist. 18. q. vnica.

Meritum & præmium in Christo vnus, & idem actus esse potuerunt. hanc posuit D. Thom. 3. sent. dist. 18. q. 1. ar. 2. in qua præferret controuersia cum Aureolo probante hoc esse impossibile, & eius præcipua ratio est, quia actus qui secundum rationem suam habet rationem finis, nec potest ordinari in finem ex natura sua, non potest esse meritorius, quia meritum ordinatur ad aliud puta ad præmium sicut ad finem, sed actus beatificus ex natura sua est finis, vnde si ordinaretur ad finem non esset meritum, sed demeritum quia esset peruersitas, igitur impossibile est vnum, & eundem actum esse meritum, & præmium. & nõ puduit eum assumere maiorem falsam, verum quia putauit eam se probasse, sed probatio eius nulla est, quia non oportet quod omnis actus meritorius ordinetur ad præmium respectu cuius est meritorius, sicut ad finem, emptio enim principaliter est propter habendam rem que emitur, & ideo postquam semel empta est ulterius non emitur, sed actio qua quis meretur nõ est principaliter propter præmium consequendum: sed propter bonum charitatis, vnde homo habens charitatem operaretur etiam si nulla retributio sequeretur, hinc postquã meruit aliquid operatur, & ideo quod primo vno modo sibi debeatur postea alio modo sibi debetur, licet Christus bona externa meruit non autem interna: adde quod non potest esse idem meritum, & præmium respectu eiusdem & secundum idem, & ideo motus charitatis hominis Christi, in quo consistit præmium eius quantum ad beatitudinem animæ potest esse meritum respectu beatitudinis corporis. lege D. Thom. de ver. q. 29. ar. 6. & 2. sent. dist. 5. q. 2. art. 2. vbi loquitur de præmio, & merito Angelorum, & p. p. q. 62. artic. 4. & 3. p. q. 19. artic. 3. & Caietan. ibi & Capreol. vbi supra.

Aureolo

Bachonius

Meritoria nullius boni nec æterni nec temporalis sunt opera facta extra charitatem, hanc ponit D. Thom. 4. senten. dist. 15. q. 1. ar. 3. in solutione 4. quæst. in qua est controuersia cum multis theologis, quia sicut existens in charitate meretur bona gratiæ quia habet amorem gratuitum, sic existens in statu naturæ meretur bona quæ sunt ad conseruationem naturæ, quia sicut se habet amor gratuitus ad bona gratiæ sic amor naturalis ad ea quæ sunt naturæ, & ideo opera facta extra charitatem possunt esse meritoria bonorum temporalium: & non est simile hoc quod pro simili inducitur, quia existens

existens in gratia eius bona opera sunt proportio-nata ad merendum, & bona naturæ, & gratiæ, & gloriæ, quæ proportio facit meritum condigni, sed qui non est in gratia non habet hæc, immo ex quo non est dignus diuino amore, nec per consequens aliquo dono amoris, adde quia nemo potest esse in itata dilectionis debitæ, quin sit in statu dilectionis gratiæ, quia prima est dispositio necessitatis ad secundam, & quicumque capax rationis non est in statu dilectionis gratiæ per consequens non est in statu dilectionis naturalis a Deo debite, quia est in statu odij habiti, & debiti, & si diligitur secundum quid hoc est gratuitum non debitum, quia ipse non est dignus pane, quo vescitur, nec vita ipsa, & per consequens nihil apud Deum meretur, quia si diligitur quo ad bona naturæ hoc ipso indignus est, & per consequens pluri, & maiori honore indignus est. Adde etiam quod posito, quod esset proportio amoris naturæ ad bona temporalia, & gratuiti ad bona gratiæ in illo, qui esset in puris naturalibus, qui licet non meruerit, quod habet, sicut nec ille qui habet gratiam, bene tamen vtendo naturalibus videtur dignus his quæ habet, & bene vtendo meretur conseruantiã bona naturæ, sicut est de habente gratiam, non tamen qui est in peccato mortali est dignus aliquo bono: adde vltimo quod meritum dicitur dupliciter, vno modo actus per quem efficitur, vt ipse agens habeat debitum recipiendi, & hoc vocatur meritum condigni, alio modo actus per quem efficitur, vt sic debitum in dante secundum decentiam ipsius, & hoc dicitur meritum congrui quo illa opera ad triplex bonum valere dicuntur, scilicet ad temporalium bonorum assequutionem, ad dispositionem gratiarum, & assuetudinem bonorum operũ, sed primo modo intelligitur dictum Diui Thom. quia ex nullo opere dicitur aliquis proprie mereri aliquod bonum per quod non acquirit debitum recipiendi, sed omnia opera hominis extra charitatem facta sunt huiusmodi respectu Dei: igitur per talia nihil meretur apud Deum de condigno. vide Petrum de Palude in quarto sententiarum, distinctione decima quinta, & Diuum Thomam prima secundæ, quæst. 14. art. 1. & secundo senten. dist. 27. quæst. 1. art. 3. & quarto distin. 46. quæst. 1. art. 1. & Quolib. 6. quæst. 4. & Capreolum dist. 15. quæst. 1. contra quartam.

Parisienses

Meretur vtique de condigno apud Deum ille, qui habet gratiam: hanc ponit Diuus Thomas prima secundæ, quæst. 14. art. 3. in qua habet controuersiam cum multis Theologis asserentibus oppositam, quia cum Deo ipsi æqui uolens reddere nõ possumus, sequitur etiam cū debitorem nobis non constituere, & sic non possumus apud eum mereri de condigno: & decipiuntur isti, quia si actio nostra non habet rationem meriti, nisi ex suppositione diuinæ ordinationis, non sequitur, quod Deus efficiatur simpliciter debitor nobis, sed sibi ipsi in quantum debitum est, vt sua ordinatio impleatur, adde quod Deus non efficitur nobis debitor nisi ex sua promissione, quia ipse bonum operantibus præmium promittit, & propterea non est inconueniens si ab ipso quis mereri possit, adde etiam, quod debitum dupliciter potest attendi in diuina ope-

A ratione, aut secundum quod aliquid debetur Deo, aut secundum, quod aliquid debetur rei creatæ, & vtroque modo Deus debitum reddit, debitum enim est Deo, vt impleatur in rebus illud quod eius sapientia, & voluntas habet, & quod suam bonitatem manifestat, & secundum hoc iustitia Dei respicit decentiam ipsius secundum quam reddit sibi, quod sibi debetur, debitum etiam est alicuius rei creatæ, quod habeat illud, quod ad ipsam ordinatur, sicut homini, quod habeat manus, & quod alia animalia ei deseruiant, & sic Deus iustitiam operatur quando dat vnicuique, quod ei debetur secundum rationem suæ naturæ, & conditionis, sed hoc debitum dependet ex primo, quia vnicuique hoc debetur quod est ordinatum ad ipsum, secundum ordinem diuinæ sapientiæ, licet autem Deus hoc modo debitum alicui det, non tamen ipse est alteri debitor, sed tantum sibi ipsi, lege Diuum Thomam secundo sententiarum, distin. 27. quæst. 1. art. 3. & prima parte, quæst. 2. artic. 1. & quarto sententiarum, distin. 46. quæst. 1. artic. 2. & Capr. ibi supra.

Minimum cuiuslibet rei naturalis per se subsistere potens, & maximum quoque datur: hanc docere videtur Diuus Thomas secundo sententiarum, distin. 30. quæst. 2. articulo secundo. in qua videtur dist. 9. q. 2. Scotus. habere controuersiam cum Scoto probante oppositum secundo sententiarum, & mouetur ex dicto Arist. volentis lib. de sensu, & sensato soluens illam dubitationem, scilicet an formæ sensibiles sint diuisibiles in infinitum dicit, quod qualitates sensibiles sunt determinatæ secundum species, sed de quacunque vna qualitate singulari vtrum ipsa habeat terminabilitatem in se videtur dicere, quod non, quia inquit existunt in continuitate, & in his sumendum, quod habet aliud in actu, & aliud in potentia, sicut continuum quod est vnum per se in actu, & plura in potentia, licet per accidens, & tunc reducta potentialitate quanti ad actum per se, reducit etiam potentialitas passionis ad actum per accidens, ita quod nunquam quantitas per diuisionem diuiditur in quanta mathematica, quia sicut naturale non componitur ex mathematicis, ita nec diuiditur in mathematica, sed in naturalia ex quibus sequitur non dari minimum, nec maximum, vt conclusio sustinet. Et in hoc aberrat Scotus, quia mens philosophi est, quod qualibet qualitas sensibilis, vt existens in continuo est vna in actu, & plura in potentia ad hunc sensum, quod habet plures partes, sicut & quantitas, non autem, quod cuiuslibet talis qualitatis partes, sine rarefactione possent ab inuicem separari, & separatim retinere nomen, & definitionem totius, sicut retinent in toto existentes, nec sicut quantitati non repugnat diuisio in infinitum, ita qualitati sensibili talis diuisio non repugnat. nec intellexit Scotus quomodo esse in potentia contingit dupliciter, vno modo, quia non habet proprium, & separatim esse, sed potest habere illud, alio modo quia non est per proprium, & separatim esse, sed per esse totius, accipiendo ergo esse in potentia, secundo modo quilibet pars qualitatis sensibilis vel formæ naturalis dicitur esse in potentia, non autem accipiendo esse in potentia primo modo, quia nec caput, nec cor, nec oculus aialis est in potentia illo, quod Scotus suppo-

Rei veritas

fuit, & male, namque si qualibet res naturalis ha-
bet determinatam formam: ergo determinat im-
quantitatem in maius, & in minus, & sic datur ma-
ximum, & minimum in entibus, vt naturalia sunt
quia vt quata mathematice sunt diuisibilia in sem-
per diuisibilia, lege Diuum Thomam primo Phys.
tex. 26. & prima parte, quaest. 7. art. 3. & de sensu, &
sensibili lect. 15. & Caic. vbi supra, & Capr. 2. senten-
dist. 19. q. 1.

Missio importat processionem secundum origi-
ginem eo modo, quo dicitur flos emittitur de ar-
bore: hanc docet D. Tho. prima parte, q. 43. art. 1.
in qua voluit habere controuersiam Aur. dicens,
quod missio, prout de ea loquuntur Theologi non
est idem, quod processio, nec missus est idem, quod
productus, immo missio sumitur pro legatione, &
missus dicitur legatus, sicut de filio dicitur Abdi-
audium audiimus ad non, & legatum ad gentes
missi: sed flos non dicitur legari ab arbore, nec ori-
ginari est legari: ergo missio de qua fit sermo non
importat habitudinem originis. Et non confide-
rauit hic vir quomodo missio in diuinis est eadem
secundum rem cum productio: one, & missus cu pro-
ducto, sed secundum rationem missio dicit de si-
gnificato formali processione alicuius ab aliquo
quocunque modo procedat, sed quia processio in
diuinis quo ad significatum materiale dicit pro-
cessionem secundum originem: & quando insinua-
uit, quod persona, qua in diuinis mittitur legatur,
& flos missus ab arbore non legatur, noluit intelli-
gere, quod exempla non verificantur in omnibus.
sed solum ad ostendendum, quod ad missionem
non requiritur processio secundum consilium, vel
imperium, sed sufficit processio secundum origi-
nem, & ideo cum ex illa similitudine infertur, emis-
sio floris non est legatio: ergo missio personae non
est legatio nulla est consequentia, quia licet amb-
missiones conueniant in hoc, quod est procedere
secundum originem, differunt tamen, quia illud
quod mittitur ab arbore non per se operatur, nec
per se subsistit dum mittitur, nec est suppositum
distinctum a mittente, & multae aliae dissimilitudi-
nes inueniuntur. in ratione enim missionis duo
importantur, alterum siquidem est habitudo mis-
si ad eum a quo mittitur, alterum vero habitudo
missi ad terminum ad quem mittitur, vt aliquo
modo ibi esse incipiat. de quibus omnibus vide
Diuum Thomam prima parte vbi supra, & primo
sententiarum, distinctione decimaquinta, questio-
ne prima, articulo primo, & Caietanum etiam ibi
Capreolū quoque primo sententiarū, distinctione
decimaquinta & decimasexta, quaest. 1. art. 1. con-
tra primam conclusionem.

Missus incipit esse nouo modo in termino ad
quem mittitur. propositio est vulgata in doctrina
Sancti Thomae, & extrahitur ex locis vbi supra in
qua Aureolus continuans suam pertinaciam asse-
rit ipsam esse falsam, quia sufficit inquit, quod ibi
prius existens de nouo incipiat vti auctoritate, vt
patet in humanis, nam existenti Parisijs potest Pa-
pa committere auctoritatem, causam aliquam ven-
tilandi, & decidendi, & talis quidem diceretur le-
gatus, non quia de nouo veniret Parisios, sed quia
iam ibi existens de nouo auctoritatem acciperet,
similiter etiam si auctoritate accepta mandaretur

Dis. 15. q. 2.
articu. 2.
Cap. 1.
Aureol.

Aureolus.

sibi de nouo, vt ea vti inciperet, non est dubium,
quod diceretur quodammodo de nouo legari, sic
ergo in proposito non est de ratione diuine perso-
nae, quod legatur, & de nouo incipiat esse in termi-
no ad quem mittitur, sed quod accepta auctori-
tate de nouo vtatur. Et multum distat a veritate
in hoc puncto, quia impossibile est aliquem noui-
ter vti potestate sibi data Parisijs quin nouo mo-
do sit Parisijs, & propterea quando dicit, quod
sufficit, quod missus nouiter vtatur auctoritate
sibi collata, & non sit Parisijs nouiter, falsum enim
est, quod illud sufficiat cum sit impossibile, & im-
plicans contradictionem, scilicet, quod nouiter
operetur Parisijs, & non sit Parisijs nouo modo
existendi. Propositio enim assumpta intelligit ali-
quid nouiter alicubi existere, vel nouo modo, si sit
aliqua nouitas in eo, vel in eius effectu, vel si ha-
beat nouum respectum ad aliquid quocunque mo-
do, & vndeunque veniat ille respectus, siue sit rei,
vel rationis, quia omne quod prius non erat in mun-
do per carnem assumptam, & deinde incipit esse
ibi per assumptionem carnis nouo modo iam in
mundo esse incipit, sed filius Dei est huiusmodi, vt
scribitur Ioannis primo: igitur propositio vera. Le-
ge Diuum Thomam prima parte vbi supra, & pri-
mo sententiarum, distinctione decimaquinta, que-
stione prima, articulo primo, & quarto, contra gen-
tiles, cap. 2.

Mittere personam diuinam proprie conuenit
patri, & filio, sed minus proprie conuenit Spiritui
Sancto: propositio haec est informata prima parte
quaest. 43. articulo octauo. in qua voluit habere opi-
nionem contrariam Scotus probans, quod non
qualibet persona mittat personam diuinam, quia
mittere, & mitti, sunt opposita relatiue, sed mitti
includit produci: ergo mittere includit suum cor-
relatiuum quod est producere: ergo persona qua
non producit ei non conuenit mittere. Sed falso
modo arguendi vsus est cu non valeat, nisi addito
in minori, quod mitti de formali significatione in
recto includeret produci, quod negatur, mitti
enim de formali significato dicit fieri ens ab alio
nouo modo in creatura, ita quod si fieri cadat su-
per hoc totum ens ab alio nouo modo in aliquo
non ratione primae partis, scilicet ens ab alio, sed
ratione secundae, scilicet in aliquo nouo modo, con-
stat autem quod in hac descriptione non ponitur
produci in recto, sed in obliquo, non enim mitti
est produci in aliquo nouiter, sed est productum
fieri in aliquo nouiter, ex quo patet, quod pater
dum mittit ipse est principium personae missae, &
ipsius effectus missionis, & similiter dum filius
mittit Spiritum Sanctum, sed dum Spiritus San-
ctus mittit aliquam personam non est principium
personae, quam mittit, sed effectus missionis, quod
autem Spiritus Sanctus mittat personam diuinam
patet per Augustinum dicentem, quod filius mit-
titur a se, & a Spiritu Sancto, & Spiritus Sanctus
mittitur a se, & a filio. lege Diuum Thomam pri-
mo sententiarum, distinctione decimaquinta, que-
stione tertia, & de potentia Dei, quaest. 10. art. 4. &
prima parte vbi supra.

Missio filij semper inducit amorem, quia non
per omnem perceptionem veritatis dicitur mitti
verbum: propositio elicitor ex primo sententiarū,
dist. 16.

Resolutio.

Resolutio.

Dist. 16. q. 2.
Scotus.

Dis. 16. q. 2.
Scotus.

Doctrina
angelica.

2. de Trin.
cap. 1.

distin. 16. q. 1. art. 2. cui aduersari voluit Aureolus
probando oppositum, quia sapientia aliquorum
malorum hominum attribuitur dono Dei, vt pa-
tet de sapientia Salomonis, qua perseverauit in eo
tempore quo extitit in peccato mortali, & tamen
secundum eam missum est sibi verbum quod est sa-
pientia quam postulat, vbi ait, mitte illam de cae-
lis, & videtur ergo, quod possit mitti filius sine amo-
re, & sic missio filij non semper inducit amorem: &
tamen hoc est purum mendacium, & oppositum est
de mente Augustini volentis, quod licet omnis sa-
pientia sit donum Dei, non tamen per omnem sa-
pientiam verbum dicitur inhabitare illum cui sa-
pientia illa datur, sed solum quando datur cum gra-
tia gratum faciente, ac per hoc cum missio personae
fiat ad inhabitandum illum ad quem mittitur, non
sequitur si aliquis habet sapientiam ex dono verbi,
quod ad eum mittatur verbum: & de Salomone di-
citur, quod sicut fides non infunditur nisi illi ad
quem mittitur filius, illa tamen fides manet Chri-
sto desinente inhabitare quem prius habitabat,
ita in infusione sapientiae Salomonis qui recepit Spi-
ritum Sanctum, & filium qui inuisibiliter ad eum
missi sunt, quando tamen ille mortaliter peccauit non
amisit ex toto illam sapientiam, dum personae ad
ad eum missae ab eo recesserunt, & quando erat in
peccato mortali non habebat sapientiam, qua est
donum Spiritus Sancti iudicans per modum incli-
nationis, sed tamen sapientiam iudicantem per modum
cognitionis, quia quandoque mittitur diuina per-
sona datur gratia gratum faciens, sed quandoque
datur gratia gratum faciens illuminatur intel-
lectus, & sic mittitur filius, & inflammatur affectus,
& sic mittitur Spiritus Sanctus: igitur missio filij
semper inducit amorem. lege Diuum Thomam pri-
ma parte, quaest. 43. art. 5. & quaest. 1. art. 6. & primo
sententiarum, vbi supra, & Capreolum distin. 16. primi sen-
tentiarum, art. 3.

Moriendi, & patiendi necessitas quodammodo
fuit in Christo diuulgata: propositio est in doctri-
na Diui Thomae desumpta ex tertia parte, quaest. 14.
art. 2. in qua Scotus non vult conuenire, immo ar-
bitratur se probasse Christum nullam habuisse ne-
cessitatem moriendi, nec fuerit necesse corpus suum
esse mortale, quia speciale miraculum fuit, quod
eius corpus fuerit mortale ex hoc, quod per nouum
miraculum impediatur redundantia gloriae ani-
mae ad corpus, & facta illo miraculo corpus habuit
necessitatem moriendi, quia nec gloria redunda-
uit in ipsum, nec secundum corpus habuit iusti-
tiam originalem praeservantem a corruptione, dein-
de si anima Christi fuisset sibi dimissa ex quo fuit
gloriosa, gloria animae redundasset in corpus, & per
consequens in potestate animae fuisset non mori ex
aliqua passione. Sed ista ratio non est ad proposi-
tum, quia solum concludit quod Christus non ha-
buit absolutam necessitatem moriendi ex parte
diuinitatis, quia illa poterat corpus Christi ab omni
passione corruptiua seruare, non autem concludit quin
corpus Christi habuerit necessitatem moriendi abso-
luta, & ex suppositione finis, & ex coactione exte-
rioris agentis, nec similiter concludit, quin in Christo
fuerit aliqualis necessitas moriendi ex parte animae,
dato, quod sibi, & suae virtuti relinqueretur, vnde
anima Christi secundum propriam virtutem im-

manentem non poterat praeservare corpus a perfo-
ratione tanquam per potentiam, & virtutem pro-
ximam immanentem sibi ad modum habitus, se-
cus si consideremus potentiam eius remotam, vel
potentiam proximam instrumentalem, ideo si non
occisus fuisset naturali morte dissolutus fuisset, &
idem opus redemptionis fuisset, quod per passio-
nem fecit, propterea non erat miraculum Christum
secundum corpus esse passibilem, immo fuit mira-
culum, quod ex beatitudine eius animae redunda-
ret claritas ad corpus in sua transfiguratione, fuit
tamen miraculum iam animam partim esse bea-
tam, & partim esse passibilem, ex quo miraculo se-
quebatur corpus sibi unitum non recipere influxum
impassibilitatis ab anima, & aliarum quatuor do-
tium. bone Deus nonne est necessaria haec proposi-
tio? omne corpus compositum ex contrariis a sua
actione non impeditis habet necessitatem morien-
di, & patiendi, sed corpus Christi fuit sic: ergo &c.
adde, omne illud quod potest ab extrinseco agen-
te vulnerari, & secari, nec ex se potest tali agenti re-
sistere approximato tali agenti habet necessitatem
coactionis ad mortem, & dissolutionem, sed cor-
pus Christi fuit sic: ergo, &c. lege Diuum Thomam
tertio sententiarum, dist. 16. q. 1. art. 2. & dist. 15.
quaest. 2. art. 1. & de veritate quaest. 29. art. 6. & Ca-
preol. 3. sent. dist. 17. q. 1. art. 3.

Mors Christi talis fuit, quod diuinitas remansit
vnita animae, & carni, siue corpori, non autem hu-
manitati compositae ex anima, & corpore: vulgata
nimis est haec propositio apud Diuum Thomam,
& scribitur tertia parte, quaest. 50. artic. 2. & 3. quam
noluit sentire Durand. quia supposita alia proposi-
tione quod in Christo non fuerit alia forma praeter
animam, per quam corpus tantummodo habe-
bat esse corporeum, & animatum, & sic de alijs per-
fectionibus, cum illa separata fuerit in morte se-
quitur, quod corpus definit esse essentialiter, id
quod erat, & sic soluta est eius vnio cum diuinitate
propter desinentionem eius, vnde post mortem Chri-
sti non remansit diuinitas vnita corpori, aut eius
carni, & errat, quia ratio sua nihil aliud probat nisi
quod diuinitas non mansit vnita humanitati Chri-
sti mortui quandiu fuit mortuus, quia diuinitas
non mansit vnita humanitati Christi quando illa
humanitas non erat in actu, sed in morte Christi,
& Christo existente mortuo, tandiu non fuit illa
Christi humanitas in actu, cum pro tunc non esset
vnio animae ad corpus, qua est de ratione humani-
tatis: igitur humanitati Christi diuinitas vnita non
fuit quandiu Christus fuit mortuus cum non man-
sit Christus idem numero, nisi propter identitatem
materiae, & pp identitatem suppositi, & pp identi-
tatem esse actualis existentiae, & propter accidentia
exteriora confimilia, & eiusdem speciei, & propter
ordinem ad formam priorem, quia immediate
post exclusionem formae mortis praetermissio natu-
rae ordine redijt ad formam prioris vitae, & sic eo
modo quo mansit idem numero ipsum corpus
Christi, sic mansit vnita diuinitati. de quibus le-
ge Diuum Thomam tertio sententiarum, dist. 21.
quaest. 2. art. 1. & Capr. eadem dist. quaest. 1. art. 3.
contra primam.

Mortis Christi in triduo, ipse Christus non fuit
homo. hanc conclusionem docuit D. Th. 3. par. q. 5.
Aquarij controuersia. F 2 art. 4.

Si Christus
non esset o-
ciosus mo-
reretur ad
huc.

Dis. 21. q. 2.
Durand.

Error Dur.

art. 4. Cui aduersatur Aureol. probans oppositum, quod in triduo mortis Christi hæc fuerit vera Christus est homo quantum est ex natura terminorum, & propositionis loquedo logicaliter, quia hoc verbum est in hac propositione non est secundum adiacens, dicendo Christus est, quia tunc esset propositio falsa, sed capitur in propositione de tertio adiacente, & tunc est vera Christus est homo in triduo, sicut nunc Adam est homo, & sic simpliciter loquendo quantum est ex natura terminorum, & propositionis est vera. Et error huius viri, est maximus, quia non distinguit de esse quod est duplex alterum quod significat essentiam rei, siue actum existendi alterum vero, quod significat veritatem propositionis etiam in his quæ esse non habent sicut dicimus quod cecitas est, quia verum est hominem esse cæcū, conclusio D. Tho. intelligitur primo modo non autem secundo modo, vt ipse arguit, quia Christum esse mortuum est articulus fidei: propterea asserere illud, quod tollit veritatem mortis Christi est error contra fidem, sed mors prouenit ex separatione animæ à corpore, ideo dicere Christum in triduo mortis fuisse hominem simpliciter, & absolute est error in fide, potest bene dici, quod Christus in triduo fuit homo mortuus. lege D. Thom. 3. sent. dist. 22. q. 1. art. 1. & Capr. distin. 21. q. vnicā, contra secundam conclusionem.

Mortis Christi in triduo, hæc propositio erat vera, Christus fuit totus in inferno. hanc ponit Diuus Thomas 3. par. q. 5. art. 3. in qua Dur. voluit habere controuersiam probando, quod in triduo mortis Christi non fuit verum dicere totus Christus est in sepulcro, nec quod totus Christus est in inferno, nec nunc est verum dicere totum Christum ibi fuisse, & principalis ratio Dur. est quia de eo, quod non est non potest vere dici esse ibi, vel alibi, sed Christus in triduo mortis non fuit: ergo non fuit verum dicere, quod esset in sepulcro vel in inferno, & si non fuit ibi non fuit ibi totus: maior patet quia non enti non contingit esse alicubi: minor declaratur, quia Christus nominat suppositum subsistens in duabus naturis diuina. & humana, nullum autem tale fuit in triduo mortis, propter quod Christus in triduo non fuit. Et mirum profecto est quomodo Duran. vir sublimis ingenij, & in omni scientiarum genere acutissimus in hac propositione ita defecerit, cum hoc nomen Christus possit vno modo accipi pro filio Dei, ita quod nec pro alio supponat, nec aliud conotet quam hoc nomen filius Dei, secundo modo potest sumi pro filio Dei conotando vnionem naturæ humanæ integræ ad filiū Dei, ita quod idem sit dicere Christus, & dicere filius Dei habens naturam humanam hypostatice sibi vnitam, ita quod supponat pro filio Dei connotando in sua significatione naturam humanam in obliquo, tertio modo sumi potest pro filio Dei connotando in sua significatione in obliquo non quidem naturam humanam integram, sed partes humanæ naturæ sibi hypostatice vnitas, licet ab inuicē diuisas, & separatas, ita quod supponat pro hypostasi, sed connotat in obliquo partes naturæ humanæ sibi vnitas, & potissime animam vnitam plenitudine Spiritus Sancti, ita quod idem significet Christus, quod filius Dei vnctus secundum animam, quarto modo sumitur pro quodam composito,

Resolutio.

Dis. 22. q. 2.

Picus Miradulanus.

Errauit Durandus.

Chis quadrupliciter consideratur

vel aggregato ex filio Dei, & ex natura humana, ita quod hoc nomen supponat pro tali composito, quo stante, minor suæ rationis est falsa cum probatione simul, quia ly Christus supponit, tertio modo: & sic erat intelligenda conclusio, quia vbicumque est tota persona Christi ibi est totus Christus, sed in triduo suæ mortis fuit in inferno tota persona Christi, ergo tunc fuit ibi totus Christus, lege Capr. vbi supra contra quartam.

Motor primus est infinitus in vigore, & cognoscitur à philosophis supposita æternitate primi motus: elicitur ista propositio de mente D. Th. 8. Phys. commen. 78. cui aduersatur Aureolus ostendens Diuū Thomam non attigisse in illa expositione mentem Philosophi, quia virtus finita manens incorruptibilis potest mouere in infinitum, sed manifestum est, quod motus cæli æternus, & infinitus fit per reiterationem quandam, & replicationem, cælum. n. & omnes eius partes finitæ sunt, sed continue replicantur secundum circulationes, vt patet: ergo ad huiusmodi motum æternum sufficit virtus finita, & per consequens motor primi mobilis non est virtus infinita, nec repugnat, quod sit virtus corporea. sed ista opinio cum ratione sua nulla est, quia maior non est vera nisi de prima causa motus, quæ non dependet ab alia, & de hac intendit Philosophus cuius mentem subtilissime inuestigauit, sed alia virtutes etiam, quod sint æternæ, siue incorporeales non possunt continuare motum æternum, nisi moueantur à prima causa: mouens ergo tempore infinito ex se est virtus infinita, non solum in duratione, sed etiam in vigore, sed primus motor secundum Arist. mouet tempore infinito ex se: igitur est vigoris infiniti nedum extensiuæ, sed etiā intensiuæ, vide Diuum Thomam 8. Phys. vbi supra, & Caiet. in aurea sua quæstione de infinitate primi motoris. & Capr. 1. sent. distin. 43. quæst. 1. contra sextam conclusionem.

Motor primus mouet cælum effectiue non tantum vt finis: vulgata est propositio in doctrina Diui Thomæ, & elicitur de mente eius 12. Metaph. commen. 38. quam multi impugnant, & præcipue Aureo. volens primum motorem de mente Arist. mouere ratum, vt finis, & non effectiue, quia inquit 12. Metaph. primum motor mouet, vt appetibile, & amatum, & desideratum, hoc autem modo mouere est mouere, vt finis, & non vt efficiens, non igitur executiue, sed tantum finaliter mouet primus motor. Et ista opinio est error manifestus cum dicat Arist. quod ex tali principio pendet cælum, & natura, quæ verba non possunt intelligi, nisi in genere causæ efficientis, quia Arist. etiam primo cæli declarauit hanc veritatem quando dixit à primo quidem ente deriuatū esse esse his quidem clarius his vero obscurius, & alibi Deus, & natura nihil frustra faciunt, sed facere causam effectricem importat: igitur non tantum, vt finis mouet: & hinc est, quod Philosophus non dixit, quod mouet tantum, vt amatum, & desideratum, quia mouet etiam in genere causæ efficientis, dixit etiam illa verba, mouet vt desideratum, &c. quia motus cæli est propter primum motorem, sicut propter finem causatus ab aliquo mouente proximo, vt assimilet se ei in causando, & educat in actum illud quod est in virtute in primo motore, cum motum cæli

Aureolus.

Error Auerroistæ

cæli non fit propter generationem, & corruptionem inferiorum, sicut propter finem, cum finis sit nobilior eo quod est ad finem, &c. vide de his secundo Metaph. Diuū Thomam super his verbis oportet vt maxime verum sit illud &c. Et prima parte, quæst. 44. quasi per totam cum Caietano, & Capreolo vbi supra.

Motus est idem realiter cum forma quæ producit, & est eius terminus: propositio hæc est famosissima in doctrina D. Tho. & elicitur ex dictis eius 3. Phys. lect. 2. cuius oppositum sentiunt nonnulli alij de numero quorum est Aureolus, quia trāseunte motu, vel actione manet forma, forma enim acquisita est, & nec actio, nec motus est, quia habitibus præsentibus cessat motus: igitur forma, & motus non possunt esse idem. Et noluit hic intelligere quomodo de ratione motus sunt tria, primum est actus imperfectus. i. forma imperfecta, secundum est ordo, & tendentia ad actum vltiorem, quæ non est aliud, quam relatio quædam eiusdem formæ, sub esse imperfecto ad seipsam sub actu perfectiori, hoc enim intelligo per ordinem. i. relationem tendētis, vel prioritatis cuiusdam imperfecti ad perfectum, tertium est ordo. i. relatio posterioritatis imperfecti actus ad seipsum, sub esse perfectiori, ita quod tempore sequenti erit perfectior, quam modo sit, & tempore priori erat imperfectior quā sit nunc, & licet motus includat ista tria, tamen primum dicit in recto, & alia duo in obliquo. nunc ad argum. dicitur quod transeunte motu quantum ad illa quæ dicit in obliquo, & formaliter remanet forma, quia motus non est idem cum forma, nisi quantum ad suum materiale, quod dicit in recto, non autem quantum ad suum formale. s. quantum ad illas habitudines ad potentiam præcedentem, & actum sequentem quas importat in obliquo, & ideo bene stat, quod transeunte motu remanet forma, & quod motus sit, vel fuerit forma, quia etiam motus transit, & remanet secundum diuersa forma. n. non habet rationem motus dum est in actu completo, & D. quieto, nec dum est in pura potentia, sed dum est in fieri, lege D. Tho. 3. Phys. & Capr. 2. sent. distin. 1. q. 2. contra secundam.

Tex. 4.

Aureolus.

De ratione motus sunt tria.

Duran.

Tex. 4.

illis. esse actum in potentia ita, quod omnia illa dicantur eiusdem generis, quæ conueniunt in vna ratione vniuoca, vel analogā, lege p. p. quæst. 115. art. 3. 2. sent. distin. 15. q. 1. art. de potentia Dei, q. 5. art. 8. & Capr. 2. senten. distin. 14. q. 1. contra secundam conclusionem.

Motus augmenti in animalibus, & plantis non est cōtinuus. vulgata propositio est hæc, & sumitur ex secunda secunda, quæst. 24. art. 6. sed Gregorius Arimintensis eam improbat audacter sustinendo motum augmenti qualitatum, & motum alterationis esse continuum, & præcipua ratio sua est, quia possibile est aliquem habitum remitti continue in aliquo tempore, sic etiam possibile est habitum continue augeri, quia omnis forma continue remissibilis est continue augmentabilis. Et assumit falsum antecedens, non enim quodlibet alimentum sumptum actu auget animal, sicut nec quilibet gutta cauat lapidem, sed multiplicato alimento tandem fit augmentum, ita etiam multiplicatis actibus crescit habitus, si vero intensio actus proportionaliter deficiat ab intensione habitus, talis actus non disponit ad augmentum habitus, sed magis ad diminutionem ipsius, ita etiā erit in diminutione, & decremento rerum, & qualitatum, siue habituum, quia in aliquo tempore disponitur subiectum ad perditionem alicuius formæ, & in aliquo alio suscipit formam illam diminutam, & sic non sequitur ratio, quia in generatione virtutis acquisitæ non quilibet actus complet generationem virtutis, sed quilibet operatur ad eam disponens, & vltimus qui est perfectior agens in virtute omnium præcedentium educit eam in actum, sicut est in multis guttis cauantibus lapidem, lege Diuū Thomam prima secundæ, quæst. 52. art. 3. & Capr. 1. sent. dist. 17. q. 2. art. 2.

1. sent. dist. 17. q. 5. ar. 2. Arimintensis

Mouere seipsum aliquid est impossibile: propositio hæc currit quasi per scholas omnes, & est desumpta ex primo contra gentiles cap. 13. in qua Scotus voluit habere controuersiam: probans, quod idem possit mouere seipsum, vt patet de voluntate quæ mouet seipsam in quantum est libera, & mouetur à seipsa in quantum est receptiua, intellectus quoque informatus notitia simplici mouet, & mouetur quo ad notitiam declaratiuam, & sic idem mouet se. Et est manifestus error huius viri, quia voluntas quo ad primum actum volendi mouetur ab extrinseco motore, scilicet à Deo, quātum vero ad exercitium actus voluntas mouetur à seipsa, sicut enim mouet alias potentias, ita & seipsam mouet, & sic non secundum idem mouet, & mouetur, sic etiam intellectus non mouet seipsum primo, & per se, sed ab extrinseco habet quod moueatur, vnde secundum aliud mouet, & mouetur, quia mouere est esse in actu, moueri est esse in potentia, & si est impossibile, idem esse in actu, & in potentia, erit igitur impossibile, quod idē moueat seipsum, secundum idem, vide Diuum Thomam sexto Physicorum, lect. 32. & Capreolum 2. senten. distin. 6. quæst. 1. contra primam.

9. Metaph. quæst. 14. Scotus.

Necessaria est diuina sciētia in se, non tamen habet necessariam habitudinem ad scita: hæc propositio elicitur ex D. Thom. p. p. q. 14. art. 9. & 15. & de ver. q. 2. art. 13. & primo contra gent. cap. 69. & 1. sent. 38. q. 2. dist. 39. q. 1. art. 2. cui aduersatur Aureolus probans idem.

Necessaria est diuina sciētia in se, non tamen habet necessariam habitudinem ad scita: hæc propositio elicitur ex D. Thom. p. p. q. 14. art. 9. & 15. & de ver. q. 2. art. 13. & primo contra gent. cap. 69. & 1. sent. 38. q. 2. dist. 39. q. 1. art. 2. cui aduersatur Aureolus probans idem.

1. sent. dist. 38. q. 2. dif. 39. q. 1. art. 2. cui aduersatur Aureolus probans idem.

oppositum non solum diuinam scientiam esse necessariam in se, sed etiam habere necessariam habitudinem ad omnia scita, quia talis habitudo, & transitus ad scita puta ad creaturas, sicut ad obiecta secundaria est aliquid relatiuum, sed nulla contingens potest esse in relatiuo quin sit in aliquo absoluto, cum non acquiratur relatio nisi acquisito absoluto: ergo non potest poni, quod scientia Dei sit necessaria quantum ad illud, quod est in se, & absolute, & contingens quantum ad habitudinem. Et non animaduertit hic vir creaturam esse quoddam contingens, & sic etiam ille respectus siue habitudo qua vocat transitum esse etiam quoddam contingens, quia terminatur ad ipsam creaturam contingens. B errauit etiam non considerando, quomodo est duplex scientia: altera simplicis intelligentia, qua Deus necessarie scit quicquid scit, nec potest aliquid scire quod prius nesciuit, siue scitum sit complexum, siue incomplexum, possibile, vel impossibile, fiendum, vel non fiendum, verum vel falsum: altera vero est scientia visionis, qua solum est respectu eorum, qua secundum aliquod tempus sunt in actu, de qua loquendo diuina scientia non habet necessariam habitudinem ad scita, imo multa illo modo scit, qua potest non scire, & multa non scit qua potest scire, hoc modo scit hoc enunciable antichristus erit, & posset illud non scire. s. si antichristus non poneretur. lege fufius D. Tho. 1. sent. dist. 41. q. 1. art. 5. & de ver. q. 2. art. 3. & Capr. dist. 38. q. 1. art. 1. contra quartam, & p. p. q. 14.

Necessarium est, quod Deus scit necessitate consequentia non consequentis, seu de dicto non de re, vel secundum compositionem, & de composito non secundum diuisionem, & de diuiso: sumitur hac assertio ex primo contra get. cap. 67. in qua propositione voluit etiam Aureolus habere controuersiam, probans distinctionem istam de necessitate consequentia, & consequentis non iuuare ad saluandum contingentiam futurorum, nam quandocumque consequens est necessarium ex suppositione, si antecedens est necessarium absolute consequens erit necessarium absolute, vt si ponitur, q. fortes sit homo sequitur, quod sit animal necessitate absoluta, quia quod supponabatur erat necessarium absolute, cum autem diuina scientia non sit contingens, sed quoddam absolute necessarium: igitur si ex illa infertur euentus futurorum oportet, q. sit absolute necessarius. Sed in hoc quoque negotio allucinatus est Aureolus quandoquidem licet scientia Dei in se sit necessaria, non tamen habet necessariam habitudinem ad scita, nisi necessitate immutabilitatis, licet enim Deus non possit ante euentum antichristi prius scire antichristum esse futurum, & post non scire, vel e contra, tamen actus diuinae scientiae potuit aeternaliter cadere super oppositum huius, antichristus erit, & vtrumque fuit in libertate diuinae voluntatis aequaliter, & ideo necessario sciuit illam necessitate immutabilitatis, non tamen necessitate absoluta: ex quo patet, q. distinctio illa satis iuuat ad saluandum contingentiam futurorum euentuum. lege D. Tho. de ver. q. 2. art. 12. & Capr. vbi supra.

Necessitatem diuina voluntas non imponit, rebus ipsis volitis: propositio hac specialiter habetur primo contra gent. cap. 86. quam quidam Theologus nomine Bernardus 3. par. summæ suæ contra

pelagium multis argumentis impugnat, & principale est quod sumit ex Anselmo de concordia liberi arbitrij c. 2. vbi ait Anselmus necesse esse quicquid Deus vult ita esse, necesse est etiam, quod vult homo ea, qua Deus vult, ita subdit sibi humanam voluntate, vt si vult fieri, si non vult non fiant, quoniam quod Deus vult non potest non esse, q. etiam D. Aug. docet 3. lib. de libero arbitrio, voluntas Dei, ait est mihi necessitas. Sed nihil habet hic vir contra propositionem propositam, quia isti Doctores allegati loquuntur de necessitate consequentia, non consequentis, seu de necessitate conditionali non absoluta, siue de necessitate dicti non rei, seu coniunctim non diuisiu, vnde ista conditionalis est necessaria, prima causa disponit hoc euenire: igitur hoc eueniet, & similiter ista hoc est futurum respectu primæ causæ: igitur eueniet: & ista Deus vult hoc esse futurum: igitur ita erit. hac est veritas secundum communem doctrinam Theologorum de quibus omnibus vide Capr. 1. sent. dist. 45. art. 2. contra secundam.

Nomen nullum imponi potest a nobis quod significet Deum secundum eius simplicem, & proprium conceptum ei soli: propositio hac elicitur, ex disputatis de potentia Dei, q. 7. art. 5. cui aduersatur Aureolus probando aliquod nomen a nobis impositum significare Deum, secundum simplicem, & proprium eius conceptum, quia viator potest imponere Deo nomē significans essentiam eius nudam, & distinctam, & istud nomen est Deus, vel adonai, vel si aliquod est tale nomen vt tetragrammaton, quod sit impositum ad significandum diuinitatem quam viator analogice comprehendit. Sed hac ratio non cogit, imo videtur voluntaria, quandoquidem ille qui concipit hoc nomen Deus, & cetera alia non attribuit isti termino Deus, sed prius eam cognito per effectus, & cum nullus effectus possit inducere viatorem ad cognoscendum Deum in se. conceptu sibi proprio, & simplici quo nulla alia res concipiatur nec aliquis conceptus habitus a creaturis, siue per negationem, vt conceptus infiniti, siue per causalitatem, vt causa prima, ens primum, siue per viam essentia, vt super bonus, super iustus, & huiusmodi, non representant Deum, vt in se est, sed semper in alio, quia nostri conceptus, vel sunt similitudines creaturarum sensibilium, aut compositi ex illis, vel cum illis, aut ab illis extracti, & viator non intelligit Deum aliquo conceptu, quin ille sit conceptus creaturæ, & sic non erit proprius ipfius Dei, lege D. Tho. p. p. q. 13. art. 1. & 2. & Capr. 1. sent. dist. 22. art. 2. quæst. vnica.

Notiones sunt quinque. scilicet inaccessibilitas, paternitas, communis spiratio, filiatio, & processio. hæc assertio formaliter est D. Tho. p. p. q. 32. art. 3. in qua voluit habere controuersiam Scotus probando dari sextam notionem, quia dignitas in omni persona non producitur ea productione qua producit, ideo. n. ingentum ad dignitatem pertinet in patre, quia negat omnem processione, sed inspirabilitas in filio negat ab eo productum esse per spirationem secundum quam ipse producit: igitur ista negatio ad dignitatem filij pertinet, & sic sunt sex notiones. sed allucinatus est Scotus non penetrans conditiones ipsius notionis, ad qua tria necessario requiruntur primo, q. pertinent ad originem, quia relationibus originis

Necessitas est duplex.

Aureolus.

Distin. 28. Scotus.

Tria pertinent ad notionem.

originis personæ distinguuntur, secundo, q. pertineat ad dignitatem, quia persona est hypostasis proprietate distincta ad dignitatem pertinente, tertio, q. dicat aliquid speciale, quia commune non est sufficiens principium innotescendi, & sic inspirabilitas non est notio, quia deficit sibi conditio notionis. s. q. sit qd speciale, modo negatio specialis processione non est quid speciale, imo commune, sicut etiam inaccessibilitas non esset notio si solum significaret negationem generationis passiuæ, & ideo negat omnem modum essendi ab alio, sic enim notio est propria ratio cognoscendi diuinam personam ex quo non potest attendi, nisi secundum originem ex consequenti secundum hæc duo. s. a quo alius, & qui ab alio: hinc sequitur, q. sunt tantum quinque, lege D. Th. 1. sent. dist. 26. q. 2. art. 3. & Capr. 1. sent. dist. 28. contra quintam conclusionem, & Caiet. p. p. vbi supra.

Notio importat quædam dignitatem, vnde inaccessibilitas importat authoritatem, & dignitatem patris, q. sit a nullo: propositio hæc elicitur ex p. p. q. 32. art. 3. ad quartam: cui aduersatur Scotus dicens falsum esse, q. ois notio importat aliquam dignitatem, sufficit. n. q. non dicat indignitatem, quia proprietates personales non dicunt perfectionem, nec imperfectionem, cum sint relationes, & relatio in diuinis non dicit perfectionem, nec imperfectionem: igitur nec ipsa notio. verum in hoc deceptus est Scotus non considerans, q. notio vt habetur in propositione dicitur esse quid pertinens ad dignitatem, non quia relatio vt relatio dicat perfectionem aliquam, imo vt sic non habet, q. sit aliquid, sed quia relationes illæ, quæ dicuntur notiones sunt dignitates, & perfectiones eius in quo sunt, paternitas. n. cum fundetur super actum generandi signum est actualitatis patris, cum ois agens in quantum huiusmodi sit in actu, & perfectum similiter, & filiatio cum fundetur super natiuitatem viuientis a viuente signum est perfectionis illius de quo dicitur, sic processio Spiritus Sancti, cum fundetur super actum perfecti amoris signum est perfectionis naturæ intellectualis in qua sola talis processio reperitur. ex his ergo patet quo notio, vt relatio non dicit perfectionem, sed est signum perfectionis. lege Caiet. p. p. q. 28. ar. 3. & Capr. vbi supra.

Numerus superaddit quædam vnam naturam distinctam ab ipsis rebus numeratis, & ab ipsis vnitatibus, tam a singularibus, quæ ab omnibus simul sumptis: assertio hæc elicitur ex 4. sent. dist. 8. q. 2. art. 3. cui assertioni se opponit Greg. probando, q. numerus nihil superaddit rebus numeratis, & principalis ratio sua est, quia omnia quæ sunt tot, vel tot sunt seipsis, & non per aliquam entitatem inherens eis tot vel tot: ergo nullus numerus est aliqua res inherens rebus numeratis: consequentia tenet, antecedens probatur, quia omnium quæ sunt tot, vel tot quolibet seipso, & non per aliquam entitatem inherens sibi est vnus, ergo quodlibet ens, & quodlibet aliud seipsis, & non per aliquam entitatem eis inherens sunt duo, & quælibet tria seipsis sunt tria, & vniuersaliter quælibet tot, vel tot vt, 10. vel 50. & cetera omnia & deceptus est assumendo falsum antecedens, probatio adducta quoque est falsa. s. q. vnitas, quæ est principium numeri non sit aliud a re quæ dicitur vna, q. si enim verum est, q. compositum sortitur specie ab aliquo vno quod est forma eius, vt mixtum a forma mixtionis, & domus a compositione, & sillaba

ab ordine, & numerus sit, quid compositum, sequitur q. debet habere suam formam a qua habet esse, & cum forma superaddat quædam vnam naturam ab eo, cuius est forma: igitur assertio erit vera. lege Diuum Thomam 8. Metaph. cap. vltimo, & Capr. 1. sent. dist. 24. q. vnica, art. 1. contra quintam.

Numeri forma est aliquod reale superadditum ipsi numero. hæc propositio habetur 1. sent. dist. 24. q. 1. art. 3. cui aduersatur Aureolus probans formam numeri non esse aliquid extra animam, & ratio sua potissima est, quia si sic, sequeretur q. datis duobus numeris ponitur infinita res in actu, statim enim dualitas illorum numerorum est res tertia, trinitas illorum trium est res quarta, & quaternitas res quinta, & sic in infinitum, quod est absurdum. sed allucinatus est Aureolus deducendo falsam illam primam consequentiam, non enim dualitas numerorum est res tertia ab illis, sed si numerantur duo numeri illa eorum multitudo non est proprie numerus de genere quantitatis, sed multitudo resultans ex vnitatibus, quarum quælibet conuertitur cum ente, quæ nihil superaddit positioni rebus, quæ dicuntur multa, vide D. Tho. de potentia Dei, q. 9. art. 7. vbi ponit duplex vnum alterum quod conuertitur cum ente, & alterum prædicamentale, & p. p. q. 11. & cap. vbi supra contra primam conclusionem.

Numeri forma est ipsa vltima vnitas: propositio hæc scribitur a D. Th. cap. 4. 8. Metaph. cuius oppositum nititur probare Aureolus, quia nulla forma alicuius entis est voluntaria, varia, & incerta entis realis qualis est numerus apud D. Tho. sed constat, q. vltima vnitas in qua sit status, terminus, & distantia est aliquid voluntarium variabile, & incertum, quæcunque. n. ponatur vnitas terminans, ab ista potest incipere numerans, & ita non erit vltima, sed prima, vnde cum possit quælibet vnitatem ponere primam, vel vltimam, vel mediam sicut maluerit, manifestum est, quod esse vltimam vnitatem est omnino variabile voluntarium, & incertum: ergo non poterit esse forma numeri prout etiam est distantia fundamentum. verum errauit in hac materia Aureolus, sicut & in cæteris in quibus voluit se opponere contra D. Tho. præcipue cum in ratione sua assumat minorem falsam, ad probationem vero dicitur q. ante opus animæ numerantis in numero lapidum est aliqua vltima vnitas secundum ordinem, & relationem realem, nec aliqua earum est vltima in illo numero præter illam, sed quælibet alia est prima, & media, si autem anima incipiat numerare ab vltima vnitatem non numerato reali ordine quem prius habebat vnitates inter se, non ideo vltima efficietur prima, nec e contra loquedo de reali numero, de numero autem quem facit anima secus est, quia ille non est numerus de genere quantitatis, sed dicitur actus animæ, de his lege D. Th. super quintum cap. Dionisij de diuinis nominibus. & Capr. vbi supra.

Numerus qui est species quantitatis, & vnitas quæ est illius principium solum reperitur in rebus materialibus: hæc propositio elicitur ex 1. sent. dist. 24. q. 1. art. 3. & prima parte, q. 30. art. 3. cui aduersatur idem Aureolus multis argumentis probans numerum, qui est quantitas discreta vere reperiri in substantijs separatis. & præcipuum argumentum suum est, quia proprium quantitatis discretæ est secundum eam plus vel minus, seu paucius dici, sed Aquarj controuersia. F 4 ma-

Sciētia Dei est duplex.

Aureolus.

Resolutio.

Bernard.

Distin. 28. Scotus.

Arminensis Dist. 24. q. 6. art. 2.

manifestum est, quod in abstractis substantijs ista A reperiuntur, dicimus enim decem angelos esse pau- ciores, quam centum, vnde Heliseus 4. Regum, lo- quens de angelis dicit plures esse nobiscum quam cum illis: igitur nedum in rebus materialibus, sed etiam in spiritualibus reperitur vere numerus qui est quantitas discreta. Et non animadvertit hic Au- reolus, quod plus, & minus sunt passiones multitu- dinis, & non numeri, paucitas, & minoritas, quæ di- cuntur de rebus spiritualibus, sine quantitate non dicit numerum, nec speciem numeri formalis, sed dicit multitudinem, vel numerum abstractum. de-

Cap. 6.

Dis. 24. ar. 1.

ceptus fuit Gregor. Arimin. etiam in hoc, quia po- fuit tam vnum numerale, quam transcendens esse B idem, in quo sequutus est mentem Platonis, & Au- cen. licet diuersificati fuerint in hoc, quod Plato di- xit quod vnitas supra rem priuationem Auicen. vero accidens addebat, & ideo dicit Gregorius, quod magis etiam in immaterialibus reperitur, quia indiuisum est, quod non habet partes, quarum vna non sit alia. Aegydius vero posuit, quod vnum transcendens priuatiue dicitur, vnum vero nume- rale addit quantitatem. Dur. voluit, quod speciale indiuisiorem quantitatatis. s. vltimam quantitatem ad- dit vnum numerale, & dicit aliquid positium. i. aliquid numeri ratione vero mensurae dicit extrin- sece. Erueus existimauit, quod vnum numerale tra- scendenti addit indiuisiorem, & positionem prin- cipij numeri, subiecto autem addit quantitatē, & quantitati addit rationem mensurae, quare respon- demus per ly quot. sed veritatem rei latius, vide apud Diuum Thomam de potentia Dei, quaest. 9. art. 7. & Capr. vbi supra.

Quol. 2. q. 8 articu. 2.

Ioan. Duns Dif. 1. q. 4.

Nunc est idem secundum substantiam in toto tempore continuo, sed est diuersum secundum rationem: propositio hæc elicitur ex tractatu de in- stantibus cui propositioni aduersantur Aureolus, & Scotus probantes non esse aliud nunc quod men- surat mobile, & suo fluxu causat tempus ab his quæ mensurant mutata esse, vel quæ continuant & diui- dunt tempus, & fundat se in hoc, quod est contra- dictio dicere, quod nunc sit idem secundum sub- stantiam, & differēs penes prius, & post, nam prius & post sunt ipsum nunc: si igitur variatur prius, & post necesse est dicere, quod varietur ipsum nunc secundum substantiam: igitur manet idem nunc secundum substantiam, & variatur secundum sub- stantiam. Decepti tamen sunt cum nulla sit con- tradictio vbi arbitrantur esse contradictionem, nā nunc manens idem secundum substantiam non est ipsum quod prius, & posterius qualitercunque ca- piatur, sed assistit priori, & posteriori parti motus, & temporis, & assistit priori, & posteriori mutato esse motus, & priori, & posteriori nunc continuantibus tempus, cum habeat aliam, & aliam habitu- dinem ad illa, & isti diuersi respectus sunt diuersa esse ipsius nunc quod cum existat subiectiue in pri- mo mobili, quod manet idem secundum rem diuer- sificatur tamen, secundum rationem: idem quoque iu- dicio erit de ipso nunc, de quo lege D. Thom. 2. Quol. art. 5. & Capr. 2. sent. dist. 2. q. 2. contra secundam.

Ariminensis contextus cui Greg. Arim. contradicit probando, q

nullum instans, nec secundum substantiam, nec in- stans secundum esse est aliquid indiuisibile durans & præcipua ratio sua est, quia tale nunc, seu instans non potest esse subiectiue in primo mobili, neque in accidenti ipsius, & sic est perdibile, & mutabile ex consequenti non manens, falsum tamen asserit cum subiectiuetur immediate in primo mobili, im- mediate tamen est in motu primi mobilis, & licet primum mobile mutetur, & perdat aliquem locum partialem non tamen totalem, & cum nihil moueatur ad motum, vt docet Arist. 5. Phys. quia ad motum non est motus, nec ad generationem, aut corruptionem, actionem vel passionem nisi valde per accidens, sic nec ad tempus, nec ad instans est motus, vel mutatio de per se, sed solum de per accidens, quia talis motus est in omni genere prædicamenti, & sic sequitur, quod nunc quod est mensura primi mobilis erit permanens sicuti, & ipsum primum mobile, vide li- matius Capr. vbi supra.

Tex. 20.

Nunc potest concipi per modum stantis, & per- manentis, & sic nunc stans causat æternitatem: hæc propositio elicitur ex prima parte, q. 10. art. 2. & est propositio Boetij lib. de consolatione Philosophiæ huic tamen Aureolus more suo aduersatur: probas ipsum nunc non posse concipi vt stans, & sua præci- pua ratio est, quia illud non potest concipi per mo- dum permanentis quod non potest demonstrari bis ab aliqua imagine, sed qui apprehendit ipsum nunc potest hoc ipsum per imaginem significare aut de- monstrare, postquam. n. ipsum semel demonstrauit si redeat iterum iam transiit in tunc, & hoc etiam dicit Philosophus 4. Phys. cum suo commetatore, q. instans non potest bis demonstrari ad eo, q. instans demonstratum secundo est aliud ab instanti quod demonstrabatur primo, ex his sequitur, quod est impossibile ipsum instans, seu nunc imaginari per modum stantis. Sed hæc ratio est friuola, quia mi- nor est falsissima, & probatio non est ad propositum cum Arist. & commentator, loquatur de nunc fluen- te, nec reperitur aliqua vna ratio formalis compe- tens omni nunc, nisi forte ista, quod sit indiuisibile durationis, cum ipsum nunc, & duratio dicantur multipliciter multiplicatæ analogiæ, & inter alia pa- tet ex hoc, quia nunc æui differt ab æuo realiter, & nunc temporis à tempore, sed nunc æternitatis non differt ab æternitate realiter, propterea Boetius aie- bat nunc stans causare æternitatem. lege D. Thom. 1. sent. dist. 8. q. 2. & de potentia, q. 3. art. 14. & cap. in primo dist. 9. q. 1. art. 2.

Aureol.

Tractatu d tempore.

Triplex nunc.

Aureol.

Odire aliqua Deus dicitur metaphorice: propo- sitio hæc scribitur 1. cõt. gent. c. 97. quam propo- sitione volēs impugnare Aureolus: probat q. in Deo nullo modo sit ponenda formalis ratio odij, quia odiū diuiditur in displicentiā, & fugam sicut amor in desiderium, & complacentiā, vnde quod oditur, ideo dicitur odiri, quia displicet, vel quia odiens fugit, & respuit oditum, sed manifestū est, q. nulla displicentia cadit in Deo, imò cōplacētia infinita, similiter nec aliqua fuga appetitus: ergo nullo mō aliqua propria ratio odij cadit in Deo, in qua ratione Aureolus imponit D. Th. quod neq. somnia- uit, non enim dicit, q. in Deo est odiū, sed q. Deus dicitur aliqua metaphorice odire: deinde hoc etiā dato, & non concessio, non ponit D. Th. quod illud odiū cadat super attributa Dei, lege Ferr. vbi supra.

Offensa

Offensa Dei, & pœna inflicta peccatori pro peccato sunt idem: propositio hæc elicitur ex 1. 2. q. 36. ar. 1. cui propositioni aduersatur Dur. probans of- fensam, & penam peccati, non esse idem, quia abla- ta offensa per contritionem adhuc manet pena quæ peccator contritus soluit. & allucinatus est non di- stinguendo inter offensam passiuæ, & actiue sum- ptam, offensa actiue dicta non est idem quod pena a Deo inflicta quia si essent idē sequeretur quod si- cut Deus est auctor penę ita, & propriæ offensæ, & culpæ humanæ, & peccati, nullus enim potest negare, quando peccatum mortale sit offensa, & culpa & sic consequenter Deus esset vltor eorum quorum est auctor, & esset iniustus iudex, sed offensa passiuæ accepta non differt a pena secundum rem abso- lutam licet differat secundum rationem, & secun- dum respectus, & denominationes ad diuersos ter- minos: de quibus omnibus lege S. Tho. 4. sent. dist. 14. q. 2. ar. 1. q. 2. & Capr. dist. 17. q. 1. contra tertiam conclusionem.

Dura. dist. 17. q. 7.

Durand.

Omissioem peccatum est aliquis actus: scribitur hæc propositio. 1. 2. q. 71. art. 5. cui aduersatur Dur. probans ad peccatum omissionis non requiri ali- quem actum, quia non exigitur actus interior, quia transgrediens præceptum puta ieiunij poterit esse, quod nihil cogitat de eo & sic non actus interior, non exterior, quia non ieiunare, est negatio & non factio alicuius. Verum, & deceptus est Dur. consi- derando peccatum omissionis in se, & non in cau- sa sua, quia ad hoc vt omisio sit peccatum requiritur, vt causetur ex aliquo actu voluntario: sed volū- tas aliquando est causa alicuius per se, quando per intentionem agit aliquem effectum: vt quis quādo ex propria intentione surgit ad matutinum, aliquādo vero per accidens, vt cum aliquid occupato circa aliquem actum non venit in mentem id quod face- re tenetur, & sic peccatum omissionis semper præ- cedit aliquis actus omissionis per se, vel per acci- dens, & est actus voluntarius positius elicited, vel imperatus, vide Adam 4. senten. distin. 24. q. 6. & Capreol. 2. senten. distin. 35. quaest. prima contra tertiam.

Dist. 24. q. 1. Duran.

Opinio & scientia non possunt esse simul in eodē propositio hæc habetur de veritate, q. 14. ar. 9. inso- lut. 6. in qua cōtrouersiam voluit habere Durand. probans quod in eodem, & de eadem conclusione simul possit esse opinio, & sciētia, cuius principalis ratio est, quia secundum communem doctrinam habetur quod vnus homo potest simul cognosce- re eandem conclusionem, per medium probabile, & demonstratiuum, & sic opinio potest stare simul cum sciētia demonstratiua quod non potest esse secū- dum pluralitatem actuum: sed solum secundum E pluralitatem mediourum. & errauit Dur. in hoc pu- tans assensum causatum per medium probabile ef- fet opinatiuum, hoc secundum nullam veram do- ctrinam reperitur, cognitio enim causata per syllo- gismū dialecticum quæ est opinio, & sciētia demo- stratiua differunt, sicut calor præcedens formam ignis in materia, & ipsa forma ignis, sed ista duo non manent simul, nullus enim dixit aliquando quod accidens præcedens formam substantialem manet idem numero cum forma substantiali quam præcedit: ergo nec opinio, & scientia de quibus. vi- de D. Thom. 3. p. q. 9. artic. 3. & Capreol. 3. senten.

A distin. 26. q. vnica contra tertiam.

Ordo est spiritualis potestas, seu ordo ecclesiasti- cus est in quo traditur spiritualis potestas: habetur hæc propositio 4. sent. dist. 24. q. 1. ar. 1. in qua pro- positione voluit Scotus habere contrariam opinio- nem probando sacramentum ordinis non esse po- testatem spiritualem ad aliquem actum in ecclesia- stica hierarchia, tum quia sequeretur quod episco- patus esset ordo cum sit potestas ad aliquem actum spiritualem in ecclesia, tum quia sequeretur quod sacerdotium sit duo ordines, quia sacerdoti com- petit duplex potestas spiritualis, scilicet conficien- di eucharistiam, & absoluedi penitentem, quæ non sūt vna potestas, quia vna videtur prior altera. Chri- stus enim in cæna primam contulit Apostolis, secū- dam autem post resurrectionē, vt patet Ioānis 20. & noluit distinguere Scotus de ordine, ergo dupli- citer capi potest primo, vt est sacramentum, & sic episcopatus non est ordo, secundo communiter, & largo vocabulo non ita prescius secundo sic non in cōuenit episcopatum esse ordinem prout ordo di- citur etiam de officio, potestas quoque sacerdoti- lis vnica est, secundum essentiam absolutam, licet habeat diuersos actus, & consequenter diuersos re- spectus, & habitudines, & nomina: hinc eadē pote- stas primo data fuit Apostolis in cæna quo ad vsū eius primarium, & principalem, & post resurrectio- nem fuit data quo ad alium vsum vel actum secun- darium, & minus principalem: propterea rationes Scoti sunt friuolę, & propositio assumpta stat in suo robore, quæ patet etiam ex diffinitione ordi- nis assignata à magistro dicente quod ordo est si- gnaculum quoddam ecclesiæ, per quod spiritualis potestas traditur ordinato. lege D. Tho. in 4. dist. 18. q. 1. ar. 1. q. 2. & Capr. eodem lib. dist. 24. q. 1. con- tra primam.

Dist. 24. q. Scotus.

Episcopa- tus an sit ordo.

Dist. 3.

Albinus.

Ordo ecclesiasticus est vere sacramentum. pro- positio hæc elicitur ex 4. sent. dist. 24. q. 1. in solutio- ne: cui Aliqui ex aduersarijs D. Thom. contradicūt probantes ordinem in generali acceptum non diui- di in ordines, sicut in sacramenta, sed sicut in sacra- mentum, & sacramentalia: quia si ordo vt sic esset sacramentum tunc quilibet ordo erit sacramentum: sed cum ordines sint septem sequitur quod septem sint sacramēta. sed decepti sunt isti non animaduer- tētes quod nullum est inconueniens septē ordines esse septem sacramenta materialiter, sed dicuntur vnum sacramētum formaliter, & effectiue propter ordinem ad vnum finem, qui est sacramentum eucha- ristie, sicut etiam ipsum, & sacramentum eucha- ristie est multa sacramenta materialiter: hinc est quod quandoque dicitur sacramenta in plurali, sed est vnum formaliter, & perfectiue in quantum ordinatur ad vnā refectiōem spiritualem, si enim sacramentum nihil aliud esse videtur quam quedā sanctificatio hominis exhibitā cū aliquo signo visi- bili: vnde cum in susceptione ordinis quædam con- secratio homini adhibeatur per visibilia signa, cō- stat ordinem esse sacramentum. lege Petrum de Pa- lude in 4. dist. 24. q. 3. & Capr. eadem dist. q. 1. con- tra secundam conclusionem.

Oratio est præcipua iter actus religionis, & præ- minet eis sicut humana mens præminet corporali bus membris. Propositio ista in propria forma scri- bitur pro S. Thom. 2. 2. q. 83. a 5. circa cuius intelli- gentiam,

gentiam, aliqui allucinati sunt dicentes tantam esse vim orationis, ut possit per eam mutari ordinem diuinæ prouidentiae, & nisi ita sit frustra essent orationes, si Deus præuidit omnia nisi possent mutari orationibus frustra oremus. Aliqui verò dixerunt Deum non habere prouidentiam de rebus, ex consequenti negligere orationes nostras, tanquam res incognitas; & isti fuerunt epicuri; ut scribit Cicero lib. de natura Deorum, & Beatus Ambr. primo libro officiorum, aliqui destruebant orationes ecclesiarum, & diminuebant eorum fructus: ut scribit Aug. libro de hæresibus, & tribuit hunc errorem pelagianis dicentibus posse se perseverare, & manutere sine gratia Dei: ut recitat etiam Vualdenus tertio libro de sacramentis: alij voluerunt semper esse orandum, ut scribitur apud Lucam Euangelistam oportet semper orare, & nunquam deficere: & Apostolus primæ ad Thessalonienfes dicit, sine intermissione orate, & isti putabant solam orationem saluare hominem. Ideo tamdiu esse orandum asserere donec sensibilius videatur Spiritum sanctum descendere super homines, & peccatum dimitti, sed hi omnes inciderunt in foueam erroris; quia orare, ut docet Isidorus lib. etymol. idem est, quod dicere, idcirco oratio est dictio deprecatoria seu petitio dicentium à Deo, ad quam orationem tria requiruntur primum est: ut oras accedat ad Deum, quem orat: quod significatur nomine orationis, quia oratio est accessus intellectus in Deum, secundum quod requiritur: est petitio, & est quando quis petit indeterminate iuari à Deo, secundum illud Ioannis ecce quem amas infirmatur, tertium, quod requiritur est ratio impetrandi, quæ si est ex parte Dei dicitur eius sanctitas propter quam petimus exaudiri, si est ex parte hominis dicitur gratiarum actio, propterea quatuor sunt partes orationis, scilicet obsecratio, oratio, postulatio, & gratiarum actio: ut scribit Apost. secunda ad Timotheum, & hinc est, quod per orationem impetratur remissio peccatorum: ut habetur ex oratione dominica dimitte nobis debita nostra. Impetratur, & ipsa salus: ut habetur in epistola ad Rom. omnis qui inuocauerit nomen Domini saluus erit. Impetratur, & ipsa iustificatio, ut scribit Aug. lib. de spiritu, & litera, sed talis oratio debet habere multas condiciones, quarum prima est fides perfecta, & non fiducia illa, quam ponunt hæretici: unde saluator noster apud Matth. duobus illis cæcis petentibus salutem, creditis quia hoc possum facere vobis, & apud eundem Euangelistam legitur de illo leproso, qui dixit Domine si vis potes me mundare, & saluator hac fide contentus dixit volo mundare: secunda conditio est ipsa spes, nam debemus considerare in Deo plurimum aliter frustra oramus. Unde David in psalmis dixit sperate in illo omnis congregatio populi, & effundite, id est orate, & ad Hæbreos habetur accedamus cum fiducia ad Thronum gloriæ eius tertia conditio est iustitia seu charitas, quia in psalmis habetur oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum, & alibi iniquitatem si aspexi in corde meo non exaudiet Dominus: quarta conditio est humilitas, quam expressit saluator noster, ubi attulit parabolam publicani, & pharisei: quinta conditio est deuotio quia debemus orare attente diligenter, & ardentem, ne dicatur de nobis illud Matthæi, hic populus labijs

me honorat cor autem eorum longe est a me: sexta conditio est perseverantia, quia Deus sæpe differt dare, quæ petimus, quia non sumus capaces, de hac conditione, habemus duas parabolas apud Lucam de petentibus tres panes, & de vidua importuna. Septima conditio, est ut oremus pro nobis, & non pro alijs, hæc ponit Aug. super Ioannem exponens illa verba si quid petieritis patrem in nomine meo dabitur vobis: vltima conditio est, ut petamus necessaria ad salutem, vel saltem vtilia. hanc ponit Aug. in tractatu 81. in Ioannem exponens illa verba in nomine meo. Nam petere in nomine saluatoris est petere vtilia ad salutem. Ex hac oratione sic habitantur multi fructus quorum primus est meritum vitæ æternæ. Ideo enim docet Dominus Matthæi dicens tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuum; & pater qui videt te in abscondito reddet tibi, scilicet præmium vitæ æternæ: secundus fructus est satisfactio, quia quodlibet opus bonum penale est satisfactorium, oratio autem est opus bonum, & penale, quia attollit animum nostrum, & deprimat carnem deorsum, quod sine pena, & luctu fieri non potest, propterea sequitur orationem esse opus satisfactorium, tertius fructus est illustratio mentis unde habetur in psalmis accedite ad eum, & illuminamini. Hinc Moyses ex colloquio Dei retulit faciem illuminatam; ut habetur exodi, & apud Lucam Dominus orans transfigurari voluit: quartus fructus est augmentum fiduciæ apud Deum, qui enim sæpe orat maiorem fiduciam acquirit, sicuti etiam fieri solet apud homines, inter quos familiariter fit conuersatio: quintus fructus est augmentum charitatis; & desiderij, ut habetur in psalmis, in meditatione mea exarscet ignis, quod docet Aug. lib. 2. de sermone Domini in monte: sextus est humilitas, & timor, & reuerentia erga Deum, qui enim sæpe orat reuocat in mentem suam inopiam, ideo cauet offendere Deum, & sic timet ipsum, & reueretur eius maiestatem: septimus est contemptus mundi & tranquillitas animi, qui enim versatur cum Deo, & agit de gloria æterna, vel pena vilescunt ei omnia mundana, sicuti qui est positus in eminenti loco videt homines in terra deambulantes veluti formicas: vltimus fructus est honor, & exaltatio animæ, nam si per orationem anima ipsa coniungitur cum Deo, quem omnes creaturæ honorant, honorant etiam, & ipsam animam Deo coniunctam. Ex his ergo patet sensus propositionis S. Thomæ orationem ipsam pertinere ad partem intellectiuam, & præeminere omnibus alijs actibus religionis. Patet etiam falsitas illorum, qui dicebant per orationem mutari posse ordinem diuinæ prouidentiae, quia cum Deus sit immutabilis: ut scribitur numeri. Non est Deus ut homo, & osæ ego Deus, & non mutor, sequitur etiam, quia si Deus est immutabilis, sua quoque prouidentia immutabilis erit, & per orationes nostras, tanquam per media consequimur, quod Deus ab eterno præuidit, & decreuit enlargiri, falsum quoque dixerunt epicurei asserentes Deum negligere nostras orationes, quia tota scriptura plena est hac veritate, quod debemus orare: unde Iacobus frater Domini hortabatur omnes dicens orate pro inuicem, ut saluemini, & Salomon dicebat sapientia attingit a fine usque ad finem fortiter. &c. & tu pater gubernas omnia prouidentia tua

Cap. 13.
Cap. 18.
Cap. 18.
Cap. 5.
Cap. 11.
Cap. 1.
Cap. 10.
Cap. 3.
Cap. 19.
Cap. 8.
Psal. 61.
Psal. 33. 65.
Luc. c. 18.
Cap. 15.

Ca. 10. c. 18
Cap. 16.
Cap. 16.
Cap. 6.
Psal. 38.
Cap. 34.
Cap. 9.
Psal. 38.
Cap. 7.
Cap. 23.
Cap. 2.
Cap. 5.
Cap. 2.

tua. errabant quoque Pelagiani negantes fructus orationis, quia plurimi sunt eius fructus; ut ostendimus supra, & est contra scripturam dicere, posse perseverare sine gratia Dei, quia ut dixit saluator noster sine me nihil potestis facere: illi etiam qui dixerunt semper esse orandum allucinati sunt, quia qui docuit, oportet semper orare, non semper orauit aliquando enim dormiebat, aliquando comedebat, aliquando deambulabat, sic etiam & Apostolus, qui dixit sine intermissione orate, manibus suis laborabat ad querendum cibum, & propterea varie interpretatur illa dicta. Nam quidam ita exponunt oportet semper orare id est semper bene operari. Aliqui ut Basilius, & Augustinus dicunt oportet semper orare, & sine intermissione id est oportet ut per amorem semper simus Deo coniuncti, hoc autem facile est amanti, tam vigilanti quam dormienti, quia quicquid nos operemur in Deum ordinare debemus, vel ut dicit Anselmus semper orare id est frequentissime orare, sic dicebat David in psalmis semper laus Deo in ore meo id est valde frequenter, vel ut dicit Chrysostomus semper orare id est statutis temporibus, ut solemus dicere de aliquo, iste semper comedit mecum, vel dormit, vel semper audit lectiones, id est temporibus suis, sic etiam oportet semper orare, id est mane vespere, & alijs temporibus suis, statutis ab ecclesia. Aliquis etiam dicitur semper orare propter continuitatem desiderij, vel propter affectum deuotionis, qui semper remanet in ipso orante Christi.

Papa non potest dispensare in voto continentiae quod religionis professione fit solenne, propositio est formaliter. 2. q. 88. art. 1. cuius propositio aduersatur antiqui, & moderni doctores: ut Aureolus Duran. Petrus Henr. Godo. immo ipsemet D. Thom. 4. sententiarum dist. 58. q. 1. ar. 4. sic sustinet Papam posse dispensare in voto continentiae solennitate per professionem, quia multi Pontifices dispensarunt, ut Papa Celestinus, & Benedictus: ut constantia filia Rogerij Regis sexti quæ erat sancti D. monialis in panormio, & iam quinquagenaria esset vxor Henrici Sexti; unde ex tali coniugio habitus est Federicus secundus, quod argum. traxit Caiet. ad classem aduersariorum D. Thom. hoc tamen non obstante propositio assumpta est verissima, & sumitur extra de statu monachorum in fine illius decretalis cum ad monast. ubi dicitur abdicatio proprietatis sicut etiam custodia castitatis adeo annexa est regale monachali, ut contra eam nec summus pontifex possit indulgere, & si pontifices dispensarunt constantiam hoc ideo fuit, quia illa constantia non erat professæ, & sic etiam dispensarunt illum religio sum aragonem non professum: de his latius lege Soto de iustitia, & iure lib. 7. q. 4. & Capreol. 4. senten. distin. 33. q. 1. contra secundam S. Tho. retrahit se.

Passionis dolor quem passus est Christus peruenit usque ad superiorem rationem, ut est natura licet non ut est ratio: habetur hæc propositio 3. sent. dist. 15. q. 2. ar. 3. quæst. 2. cui aduersatur Scotus proponendo dolorem passionis Christi non peruenisse ad superiorem rationem etiam, ut est natura, quia si animæ competeret dolere, maxime doleret propter separationem eius a corpore, quia sibi ut natura est conuenit perficere totum corpus, & naturali-

ter inclinari ad corpus, sed consequens est falsum, quia in separatione animæ a carne fuit facta impassibilis: igitur tunc non tristabatur. & errauit hic Scotus non distinguendo, quod separatio anime Christi a carne seu a proprio corpore potest considerari dupliciter vno modo in sua causa, vel prout est in fieri quia scilicet corpus indisponitur ad unionem eius cum anima per vulnera & flagella & alias passiones corporales, & sic ista separatio erat dolorosa ipsi essentiae animæ: alio modo potest considerari in facto esse quando scilicet anima fuit separata a corpore, & isto modo non fuit dolorosa animæ quæ in instanti separationis fuit effecta simpliciter impassibilis. hinc patet veritas propositionis assumptæ quæ confirmatur sic, quia illa potentia rationalis, quæ patitur ex parte subiecti, & non ex parte obiecti patitur, ut natura & non ut ratio, sed superior ratio animæ Christi erat huiusmodi tempore passionis, igitur dolor illius passionis peruenit ad superiorem rationem, ut natura, & non ut ratio. lege D. Tho. de ver. q. 26. ar. 9. & Capr. dist. 16. 3. sen. q. vnica contra primam.

Passionem siue mortem ratio inferior vel voluntas Christi, ut natura considerata nolbat absolute licet considerata, ut ratio vel let illam. scribitur hæc propositio 3. p. q. 18. ar. 3. quam renuit Scotus proponens quod in Christo ratio inferior non iudicauerit passionem Christi esse absolute nolendam, nec consequenter voluntas, ut natura ipsam noluerit, & principalis ratio sua est, quia eadem potentia circa idem obiectum non potest habere actus oppositos quorum alter sit in summo, quia oppositum in summo non compatitur secum reliquum, sed portio superior, & inferior sunt vna potentia secundum Aug. superior autem portio in summo dicebat passionem Christi esse volendam quantum ad intellectum, & quantum ad voluntatem summe volebat igitur inferior non poterat nolle. Verum Scotus in hac sua ratione supponit falsum, scilicet quod iudicium seu dictamen quo ratio inferior dicebat passionem Christi esse absolute nolendam, & iudicium seu dictamen quo ratio superior dicebat esse volendam in ordine ad finem redemptionis humanæ sint contrarij, aut oppositi actus, & similiter actus volendi & nolendi eis correspondentes in voluntate essent oppositi, quia non erant respectu vnus, & eiusdem, non enim voluntas diuina aut ratio in Christo impediabatur aut retardabatur per voluntatem naturalem, aut per appetitum sensualitatis, placebat enim Christo secundum voluntatem diuinam, & secundum voluntatem rationis, ut voluntas naturalis in ipso, & voluntas sensualitatis secundum ordinem suæ naturæ mouerentur, & sic in Christo nulla erat repugnantia seu contrarietas voluntatum, non enim effugere possumus quin voluntas, ut natura, & ratio inferior, ut natura refugiat ea quæ sunt secundum se mala, & nociua naturæ, sed passio, & mors Christi erant secundum se mala, & in Christo erat voluntas rationalis, ut natura, & ratio, ut natura, igitur illa volebat, & fugiebat passionem, & mortem Christi. lege D. Tho. de ver. q. 26. art. 9. & Capr. 3. sent. dist. 16. q. vnica contra secundam, & Caiet. 3. p. ubi supra.

Passionis hora ipse Christus tristabatur de sua morte: elicitur ista propositio ex 3. sent. dist. 15. q. 2. art. 3.

Error Scoti.
Dist. 15. q. vnica.
13. de trin. cap. 4.

Ioan. cap. 8.
Psal. 33.
Psal. 38.
Dist. 15. q. vnica, ar. 1.

Aureol.

art. 3. quæst. 2. cui aduersatur Aureolus substinens, A quod in voluntate Christi non fuit tristitia in hora passionis propter dolorem corporis, & principale fundamentum suum est, quia Christus non habuit se habere potuit tristitiam in voluntate nisi secundum iudicium reiterationis, sed Christus non debuit tritari de sua passione, aut de dolore quem sustinebat in carne secundum rectam rationem, quia sciebat quod Deus volebat eum pati igitur falsa est propositio quod hora passionis Christus tristabatur de sua morte. Sed minor huius fundamenti assumpti venit negada, quia recta ratio dicebat Christum debere tritari de eo, quod est per se molestum cuiusmodi erat amissio vitæ corporalis potissime quia talis tristitia nobis utilis erat, & quam quam Christus sciisset Deum velle eum pati nihilominus conformabat se Deo in modo volendi, quia conformitas quæ est in uolito non facit rectitudinem voluntatis cum actus possit peccare volendo illud vobitum, quod Deus vult, & mereri in hoc quod non vult id quod Deus vult, sed reuerentia voluntatis causatur ex conformitate in modo volendi vt scilicet, velit ex charitate sicut Deus vult, & iterum & ex causa finali, vt propter idem velit, & iterum ex causa efficiete, vt scilicet velit id quod Deus vult eum velle. vide D. Thom. 3. senten. distin. 17. q. 1. artic. 2. quæst. 1. & Capreol. distin. 16. q. vnica contra tertiam.

Dist. 6. q. 1. Scotus.

Pater respectu generationis filij licet habuerit voluntatem concomitantem non tamen accedentem nec antecedentem duratione, vel intellectu: propositio hæc habetur de potentia Dei, q. 2. art. 2. cui aduersatur Scotus probans quod pater prius voluit gignere filium quam genuerit eum non solum prioritate secundum intellectum immo prius origine, quia pater in primo signo originis intelligit formaliter, & tunc etiam potest habere actum volendi formaliter, in alio tamen signo originis gignit filium, nec tamen vult illam gignitionem volitione sequente illam gignitionem, sed volitione habita in primo signo originis qua pater formaliter vult præsupponendo aliquo modo intellectum qua pater intelligit non autem gignitionem verbi, & sic falsa est propositio D. Thom. quo ad illam partem quod pater non voluntate antecedente genuit filium. Sed in hac materia Scotus voluit habere falsum intellectum, si enim in rebus creatis videmus hoc esse manifestum, quod illud quod est a principio est suo principio cœuum secundum durationem tamen principium est prius secundum naturam, & intellectum, si consideratur illud, quod est principium, tamen si considerantur illæ relationes causæ & causati, & principij, & principij manifestum est quod sunt simul natura, & intellectu prout vna est diffinitio alterius, sed in diuinis ipsæ relationes sūt subsistentes personæ in vna natura, & ideo neque ex parte relationum neque ex parte naturæ vna persona potest esse prior alia neque secundum naturam neque secundum intellectum: concludendum igitur est, quod respectu diuinæ generationis non habet voluntatem antecedentem, sed tantum concomitantem: ipse pater, & hanc veritatem sustinet magister, & omnes vere theologizantes. lege D. Thom. q. 42. ar. 2. & Caiet. ibidem, & Capr. primo sen. dist. 6. q. 1. contra sextam.

Pater non est prior filio in diuinis: hæc propositio est vulgata in doctrina S. Tho. & elicitur ex p. p. q. 42. ar. 3. & 1. sen. dist. 9. q. 1. ar. 2. & 4. contra gent. cap. 7. in qua Scotus voluit etiam habere controuersiam probando quod pater sit prior filio in aliquo signo originis, quia producens est prius producto igitur pater est prior filio: consequentia patet, quia pater producit filium, antecedens est Aug. de mortalitate animæ cap. 3. vbi habet quod nulla res se facit aut gignit alioquin erat antequam erat. Et sic omne faciens vel gignens est antequam sit illud, quod ab eo gignitur, & sit, & tamen noluit intelligere August. in hac re qui loquitur de producente rem de non esse ad esse, tale enim est prius natura, & causalitate suo producto, sed non concludit indiuis sua ratio, vbi producens communicat producto eandem essentiam, & esse, vnde ibi non est prioritas in essentia neque in esse neque in relationibus, cum essentia sit vna, relationes vero sint simul natura: & intellectu: & ideo falsissima reliquitur opinio Scoti, nec oportet recurrere ad illas prioritates originis seu ad prius a quo, & in quo cum hæc omnia sint imaginationes. lege Caiet. p. p. vbi supra, & Capreol. in 1. vbi supra.

Pater in diuinis constituitur, & distinguitur in essentiali per relationem paternitatis: extrahitur hæc propositio ex 1. sent. D. Tho. dist. 26. q. 2. ar. 2. & 27. dist. q. 1. ar. 2. & de potentia q. 8. ar. 3. in qua propositio adest controuersia inter doctores, quia prepositiuus tenuit, quod personæ diuinæ seipsis distinguuntur per suam simplicitatem quam sequitur. Greg. Arimin. in hac dist. sustinet quod constituantur per proprietates incommunicabiles sit absolutos, Bonaventura habet quod personæ constituantur per origines, Dur. vult quod relatio, vt relatio constituit, Aureolus autem quod essentia, & relatio simul habet constituere, Scotus nititur probare quod repugnat personis constitui per relationes, & præcipua ratio sua est, quia illud non constituit suppositum, quod supponit suppositum sui personam constitutam, sed relatio est huiusmodi, quia Aug. 7. de trin. dicit quod omne relatiuum est aliquid præter id quod relatiue dicitur, & sic illud aliud a relatione supponitur. Et noluit considerare Scotus, quod relatio vt relatio verum est, quod non constituit personam aliquam, sed ipsam supponit constitutam, relatio tamen vt est subsistens, & est quædam forma supplens vicem omnium principiorum indiuiduantium sic ipsa constituit, & non supponit suppositum constitutum: nec potest haberi ex Aug. quod relatio supponat personam constitutam, sed quod vult quod relatiuum dicat absolutum aliquod, & hæc est opinio D. Tho. & non illa quam explicat Caiet. p. p. q. 40. ar. 2. quod personæ vt notæ & significatæ nobis distinguuntur, & constituuntur relationibus. vide D. Tho. vbi supra, & Capr. 1. sent. dist. 26. vlt. q. vlt. contra tertiam.

Paternitas primo & principaliter constituit personam patris quam generare secundum nostrum modum intelligendi: immo generare non constituit, sed potius constitutum ostendit: elicitur hæc propositio ex 1. sent. dist. 27. q. 1. ar. 1. cui aduersatur Aur. probando quod persona patris verius, & principaliter constituitur per generare quam per paternitatem, quia illud dicitur verius, & principaliter,

Dist. 6. q. 1. & dist. 28. q. vlt.

Dist. 26.

Opiniones diuise de constitutis personarum

Non ergo relatio constituit.

Dist. 27. Aureol.

Paternitas non est communis, vt essentia.

Aureol.

lius quod est ex natura rei, quam quod est solum secundum considerationem, & fit per opus intellectus, sed constitutio primi suppositi per actum generandi est ex natura rei, constitutio per paternitatem habet aliquid de opere intellectus, ergo suppositum patris verius, & principaliter cõsurgit ex essentia & generare quam ex essentia, & paternitate. sed falsum a sumit Aureolus in hac sua ratione quod constitutio per paternitatem habeat aliquid de opere intellectus, paternitas enim indiuis non solum est relatio: sed secundum rem est ipsa diuina substantia, & ideo potest constituere aliquid subsistens, & nõ solum aliquid relatiuum: vnde intelligitur hæc propositio hoc modo, quia paternitas est ipsa diuina essentia, & pari ratione Deus est idem quod ipse pater, & paternitas, ergo constituendo patrem constituit Deum, & paternitas licet sit diuina essentia non tamen est communis sicut essentia, ita pater licet sit ipsum, quod Deus non tamen est commune vt Deus, sed proprium: pater igitur Deus in quantum est Deus est habens diuinam naturam, & in quantum est pater est proprium distinctum ab alijs, vnde hypostasis est, quæ significat subsistens in aliqua natura distinctum ab alijs, & per hunc modum paternitas constituendo patrem constituit hypostasim. restat ergo vera propositio D. Thom. & falsa opinio Aur. lege D. Thom. 4. contra gent. cap. 24. & cap. vbi supra, dist. 27. q. 1. contra quartam conclusionem.

Pater licet omnia videat in sapientia genita, vel verbo, non tamen est sapiens sapientia genita, vel verbo. famosa propositio in doctrina D. Thom. quæ elicitur ex 1. sent. dist. 32. q. 2. ar. 1. cui repugnat Aureolus probans, quod pater sit sapiens sapientia genita, quia nõ minus dilectio denominatur per modum formæ manentis in eo cuius est forma, quam sapientia, nam diligere est operatio manens in agente sicut sapere, & hoc non obstante, diligere habet aliquam habitudinem ad ipsum patrem: vt concedatur, quod pater diligit se Spiritu sancto, igitur verbum habebit aliquam habitudinem ad sapere, vel intelligere in diuinis, ita vt pater dicatur sapiens sapientia genita, sicut est diligens Spiritu sancto. & non considerauit Aur. quod dilectio significatur, per modum actus egredientis a supposito nõ tamé sapientia, diligere enim, vel dilectio significatur per modum actionis, actio autem in quantum huiusmodi non se habet per modum formæ: sed per modum egredientis ab agente: sapientia vero significatur per modum formæ, & immanentis in eo cuius est, verum tamen est, quod eque dilectio patris immanet sibi, sicut sapientia: sed ad veritatem propositionum, non solum attendenda est rei existentia, sed modus quo res significatur, quamuis ergo pater dicat se verbo nullo tamen modo concedendum est, quod sit sapiens sapientia genita: de quibus. lege D. Thom. vbi supra, & Capreol. distin. 32. art. 20.

Peccati propria ratio est actus humanus si sit malus: propositio hæc trahitur ex 1. 2. q. 2. 1. ar. 1. cui aduersatur Greg. Arim. probans quod nullus actus, nec aliquid incomplexe significabile sit peccatum proprie loquendo, sed omne peccatum actuale, si sit aliquid est solum incomplexe significabile, & principalis ratio est, quia peccatum actuale nõ est aliud quam voluntarie committere aliquid, vel omitti-

Dist. 34. q. 1. ar. 2. Ariminensis

re contra rectam rationem, sed hoc quod aliquis agit, committit, vel omittit contra rectam rationem tantummodo per orationem, vel aliquid æquiualens orationi in significando, igitur peccatum non est aliquid incomplexe significabile: hinc videmus quod adulterium, non est omnino aliqua entitas, quia nec adulter, nec adultera, nec aliqua entitas fingi potest, quæ sit adulterium, similiter homicidium non est occidens, nec occisus, nec instrumentum occidendi, erit ergo aliquod incomplexe significabile, & tamen errauit errore maximo hic Greg. quia hoc quod dico facere contra rectam rationem est aliquid incomplexe significabile cum significetur per hoc incomplexum, quod est peccatum, & per præcepta negativa prohibetur aliquid incomplexum, nam cum dicitur non me habebis prohibetur ibi quidam actus vitiosus qui est cõmissio carnalis duorum non matrimonio coniunctorum, & sic de alijs, adulterium quoque est quidam actus puta motus localis, vel alterationis, aut actio aut passio, & sic homicidium, & furtum, &c. in omnibus his est actus voluntatis malus quod est quoddam incomplexum, quia omnis actus qui agitur propter finem carens debito ordine ad illum finem dicitur peccatum, & est quoddam incomplexum, sed omnis actus malus voluntarius est huiusmodi: igitur quilibet talis habet rationem peccati, & est quoddam incomplexum. lege D. Tho. in quæst. de malo q. 2. art. 2. & Capr. 2. sent. dist. 35. q. 1. contra primam.

Peccati actus producit effectiue a Deo. propositio est famosa nimis in doctrina D. Tho. & sumitur ex quæst. de malo q. 3. ar. 2. quam propositionem nolunt audire Aureolus Greg. & Dur. & principale fundamentum horum est, quia defectus non assignatur causa nisi ratione actus vbi: ergo actus & defectus sunt inseparabiles, quicquid est causa actus est causa defectus, sed in actione peccati puta in verbo blasphemie, actus & defectus sūt inseparabiles: ergo cum Deus non sit causa defectus alioquin Deo imputaretur peccatum, videtur quod non sit causa actus: sed corrumpit hoc ipsorum fundamentum, quia deformitas peccati puta blasphemie, aut odij Dei non consequitur speciem actus secundum quod est in genere naturæ, quæ a Deo causatur, sed consequitur speciem actus secundum quod est moralis prout causatur ex libero arbitrio, nec oportet quod illud quod est causa actus sit causa deformitatis, nisi deformitas pertineat ad speciem eius, peccatum enim includit tria scilicet actum, speciẽ moralem, & deformitatem actus: igitur actus malus puta odium Dei, & blasphemia, vt est actus positius est a Deo, vt vero est deficiens prouenit ex libero arbitrio hominis. vide D. Thom. 1. 2. q. 79. art. 1. & 2. & Caiet. ibidem, & Capr. 2. sent. dist. 37. q. vnica contra secundam, quo modo voluntas Dei est causa omnium motuum, vt primus motus.

Peccatum, & culpa potest esse in actibus intellectus, sed non æque proprie sicut in actibus voluntatis. habetur hæc propositio 2. sen. dist. 39. q. 1. art. 2. cõtedit tamen Dur. quod dicta propositio videtur asserere, quod actus intellectus, & actus voluntatis sint duo peccata, & duæ culpe, & ideo contra ipsam sic arguit: nullus diceret, quod incontinens quando iudicat fornicationem esse bonam, & eam eligit pec-

Peccatum est in complexum.

Dist. 37. Durand.

Peccatum tria habet.

Dist. 39. q. 1. Durand.

git peccet duobus modis, alioquin cum omnem A malam electionem precedat aliquis defectus in ratione, impossibile esset quod aliquis male eligens peccaret vno peccato solum, quod est inconueniens. Et mirum est de hoc viro quomodo tantam vim fecit in hac propositione fundans se in propositione vniuersali, cum non sit vniuersalis, non enim asserit supradictum theorema D. Thom. quod semper & in omni casu actus deficiens intellectus sit alia culpa distincta a culpa voluntatis, sed quandoque est, & quandoque non est, conceditur enim, quod vbi sit actus intellectus ibi est peccatum, quia est regula proxima prae electionis tamen actus intellectus, & actus voluntatis habent rationem vnius cul-
 B pae, & non duarum: hoc est quod probat ratio sua: sed quandoque contingit actum malum, & defectuosum esse in intellectu, qui tamen non est regula proxima alicuius prae electionis, vt apparet in actu infidelitatis, & de errore circa virtutes vniuersales, quas quis tenetur & potest scire, non enim tantum ille peccat, quod iudicatur esse furandū, vel odiedum: sed etiam ille qui credit Deum non esse trinum, & vnum, vel resurrectionem mortuorum, non esse futuram, & constat quod talia iudicia non sunt proxima regula alicuius electionis prae, & tales actus sunt culpabiles non interueniente actu voluntatis, praecipue cum aliquis motus infidelitatis subit
 C to insurgit sine deliberatione, & imperio voluntatis tales motus sunt sine dubio peccata venialia, & si continentur per aliquod tempus, & non reprimuntur a voluntate imperante poterunt etiam esse peccata mortalia, vt praescindunt ab omni actu voluntatis: ergo diceret quis peccatum non est voluntarium: dicitur quod hoc dictum verificatur de peccato consumato, & perfecto. redamus itaque vnde digressi sumus quod propositio est verissima, vt licet videri apud S. Thom. 1. 2. q. 74. artic. 10. & Capreol. 2. sententiarum distin. 39. quaest. vnica contra primam.

Peccatum mortale, & veniale possunt esse eiusdem D speciei: propositio vulgata, & ab omnibus thomistis passim allegata extrahitur ex mente D. Thom. 1. 2. q. 72. ar. 5. quam quidem plurimis argumentis impugnat Aureolus, & praecipuum est, quia illius differentiae quae ratione generis distant in infinitum & diuidunt ens secundum finitum, & infinitum non sunt eiusdem speciei immo nec eiusdem generis, differentiae enim eiusdem generis non distant in infinitum, nec diuidunt aliquod vnum genus penes finitum, & infinitum per suas differentias, sed peccatum diuiditur in mortale, & veniale sicut in differentias distantes in infinitum, & diuisio ista per infinitum, & finitum dicitur, quoniam mortale ratione totius sui generis est infinitum, veniale vero ratione sui generis est finitum, & temporale: igitur falsa propositio assumpta. Hae ratio reputatur Achilles apud nonnullos, & est nullius momenti, & soluta est a D. Thom. loco superius allegato namque concludit ex parte auersionis secundum quam mortale, & veniale differunt in infinitum, non autem ex parte conuersionis per quam respicit obiectum a quo peccatum
 E habet speciem, & ideo nihil prohibet in eadem specie inueniri aliquod peccatum veniale, & mortale sicut primus motus in genere adulterij est peccatum veniale, & verbum ociosum, quod plerumque est veniale.

Actus infidelitatis quomodo potest esse peccatum veniale.

Dist. 43. Aureol.

Mortale, & veniale quomodo conueniunt.

niale potest esse mortale, & conceditur quod mortale, & veniale distant in infinitum, sed neutra illarum est differentia specifica peccati, sed consequitur quandoque speciem, quia perfectum & imperfectum in ordine ad idem obiectum sunt eiusdem speciei, sed peccatum mortale, & veniale in ordine ad idem obiectum se habent sicut perfectum, & imperfectum: igitur sunt eiusdem speciei: patet ergo sensus propositionis quomodo actus voluntarij dicantur specie distingui, & conuenire penes obiecta quibus voluntas conuertitur, & non penes Deum a quo auertitur, imitatus haec omnia videre poteris apud D. Tho. 1. 2. q. 72. ar. 1. & Capr. 2. sent. dist. 43. q. 1. contra primam.

Peccatum committere nullo pacto debet homo sed potius tenetur in generali velle pati quamcunque penam praecipue contritus: sed non tenetur in speciali descendere ad penam inferni, aut aliam: colligitur haec propositio ex 2. quolib. D. Thom. q. 9. cui aduersatur Dur. probando quod pro vitando malo culpa nullus debet eligere penam inferni, vel omnino non esse, & praecipuum fundamentum suum est, quia malum pena nunquam est necessarium eligere propter malum culpa vitandum nisi, quia sine eo non potest culpa vitari, aut quia per tale malum promouetur bonum virtutis, & impeditur malum vitij oppositi, sed neutrum istorum potest dici de pena inferni vel de pura non entitate: igitur, & maior patet, minor probatur, quia nullum malum pena est necessarium ad vitandum culpam nisi illud quod est materia virtutis oppositae, vt patet in actibus virtutum quae habent pro materia aliqua poenalia, sicut fortitudo quae est circa pericula mortis, vel mortem inferentia, quia qui non agit fortiter quando tempus incumbit peccat: de pura autem non entitate constat, cum non esse, & virtutem, & subiectum virtutis destruat: ergo substinere poenam inferni, vel omnino non esse non est necessarium ad vitandum malum culpa. Sed ista opinio Dur. stare non potest, & ad rationem suam dicitur per interemptionem minoris, si intelligatur vniuersaliter sic quod pena inferni quantum est ibi pure poenalitatis praescindendo rationem culpa, & quicquid est culpabile in illa pena in aliquo casu possibili de potentia Dei absoluta non possit esse materia alicuius virtutis puta obedientiae, & iustitiae: posset enim Deus de potentia sua absoluta reuelare alicui viatori praescito suam donationem, & quod inflecturus esset ei penam aeternam in inferno, & causare in eo firmum assensum de hoc, quo facto talis teneretur velle substinere, quod crederet Deum velle sibi infligere, & conformare voluntatem suam voluntati diuinae, & obedire, & si non volendo absolute, & per se suam damnationem, tamen teneretur velle ordinem iustitiae diuinae seruari, circa se in praedictis: redeundo ergo vnde digressi sumus dicimus opinionem Dur. non posse substinere cum sit expresse contra D. Anselmum lib. de similitudinibus vbi dicit, quod aliquis debet magis eligere esse in inferno sine culpa quam in paradiso cum culpa, quia innocens in inferno non sentiret penam, & peccator in paradiso non gauderet gloria: videmus deinde, quod qui diligit Deum plusquam seipsum magis eligit quodcunque detrimentum boni proprii, quam detrimentum boni diuini, sed culpa mortalis est de-

Dist. 17. q. 5 Durand.

Substinere pena inferni potest esse materia virtutis.

trimentum boni diuini, pena vero non est nisi de- A trimentum boni proprii: ergo quilibet talis praelegit omnem penam quam Dei offensam, quilibet autem contritus diligit Deum super omnia. latius vide de ver. q. 2. ar. 8. & Capreol. 4. sent. dist. 17. q. 1. contra primam.

Peccatum veniale non potest dimitti sine mortali, vel mortali remanente habetur haec propositio 4. sent. D. Tho. dist. 16. q. 2. ar. 1. quaest. 1. in qua propositione Dur. voluit etiam habere controuersiam sustinens peccatum veniale posse dimitti sine mortali, & praecipuum fundamentum suum est, quia ponatur quod puer non baptizatus existens in originali quando venit ad aetatem qua primo potest peccare peccet venialiter, & statim moriatur aut punietur in inferno pro peccato veniali pena finita, vel infinita, si finita fortiori ratione potuit eam in praesenti vita soluere si vixisset non obstante peccato originali cum quo non stat gratia, si infinita videtur inconueniens, cum secundum taxationem diuinam peccato veniali non debeatur nisi pena finita. & non vidit Dur. casum istum esse impossibile quod quis decedat cum veniali peccato, & originali absque peccato mortali ita, vt si etiam committat actum quod de genere suo sit peccatum mortale, non incurrit reatum mortalis peccati eo, quod nondum habet usum rationis: vnde multo magis excusatur a reatu peccati venialis, quia quod excusatur maius peccatum multo magis excusatur & minus, sed postquam habet usum rationis peccat mortaliter, si non facit quod in se est ad quaerendum suam salutem, si autem facit, gratiam consequitur per quam immunis erit a peccato originali. nonne verum est, quod a Deo qui solus peccata dimittit peccatum mortale separat, & ideo effectum eius in remissione peccati venialis habens peccatum mortale, non percipit illud, etiam quod repugnat feruori charitatis impedit remissionem peccati venialis: sed peccatum mortale est huiusmodi, non ergo potest veniale peccatum dimitti sine mortali: de quo lege D. Thom. in quaest. de malo q. 7. artic. 10. & 1. 2. q. 87. artic. 5. & Capreol. in 4. sententiarum distin. 16. q. 1. contra tertiam.

Durand.

Peccatum originale cum veniale non stat.

Dist. 2. q. 1. Girardus de Carme.

Peccatum veniale in inferno nullo modo potest expiari quoad penam scribitur ista propositio de malo q. 7. ar. 10. cui aduersatur Girardus de Carme lo probans expiari posse in inferno veniale peccatum & dimitti quo ad penam, dicit, quod non dimittatur quo ad culpam, quia volens malum simpliciter potest velle bonum secundum quid, sicut adherens bono fini per charitatem firmiter potest nihilominus peccare venialiter, & sic econuerso adherens firmiter malo fini potest secundum quid velle bonum, & sic penitere de veniali, sed ista opinio stare non potest, quia damnatus perfecte adheret odio Dei, & sic odio habet quicquid ille diligit: vnde eligat de nullo poenitere, quia scit poenitere esse placitum Deo. ratio quoque stare non potest, quia anima post mortem transit in alium statum Angelis conformem, vnde eadem ratione non potest peccare venialiter, sicut nec Angelus, siquidem anima separata omnia quae vult actualiter propter vltimum finem cui adheret, siue volitum sit finis siue ad finem, & cum vltimate adhaereat peruerso fini omnia a se refert actu

& habitu ad malum finem, ideoque omnis volitio electiua idest, non mere naturalis est peccatum mortale, ac per hoc non potest esse dispositio, sed indispositio ad penitentiam & peccati remissionem, & iustificationem, scimus etiam omne peccatum irre-
 Quo ad iustitiam puniri, sed venialia damnatorum sunt irre-
 piam. missibilia: nullo ergo modo stare potest ipsa dimitti quo ad penam. lege D. Thom. vbi supra artic. 9. & Capr. in 4. dist. 2. q. 1. contra secundam.

Peccato veniali in damnato debetur pena aeterna: haec propositio extrahitur ex quaest. de malo quaest. 7. ar. 10. quam noluit sentire Scotus, sed probat peccato veniali non deberi poena aeterna nec per se nec per accidens, & quod non per accidens est ratio, quia Deus semper punit ultra condignum, & esto quod simpliciter secundum rigorem puniret vsque ad condignum, omnino iniustum esset poenam aeternam intelligere pro illo cui secundum se debetur poena temporalis: quantumcunque enim coniungat, alteri hoc non facit illud infinitum exire illud genus: ergo non iuste correspondet sibi poena excedens in infinitum. sed ista opinio Scoti est imaginaria, & falsa quantum ad hanc partem quicquid fit
 quolib. 5. q. 33. quo ad illam aliam, num peccato veniali de per se debeatur poena aeterna, quam opinionem tenuit herueus: aeternitas enim poena non respondet quantitati culpa, sed irremissibilitati illius, vnde non propter maioritatem culpa illius venialis peccatum veniale coniunctum mortali diutius punitur: sed propter indelebitatem, quae prouenit ex adiuncto, sicut peccato originali non debetur poena aeterna ratione suae grauitatis, sed ratione conditionis subiecti scilicet hominis, qui sine gratia inuenitur, per quam solam fit remissio, & quamuis Deus puniat ultra condignum peccatum veniale hoc ideo est, quia poena peccati venialis etiam cum in inferno punitur mitigatur quantum ad acerbiteratem quam uis grauius quam ab homine puniretur, quia maiorem grauitatem habet secundum quod comparatur ad Deum prout punitur a Deo quam secundum quod comparatur ad hominem prout punitur ab homine. de hoc lege D. Thom. 1. 2. q. 87. ar. 5. & Capreolum vbi supra, & patet quomodo propositio veniat intelligenda, quod peccato veniali debetur poena aeterna per accidens scilicet ratione indelebitatis, &c.

Quo ad iustitiam puniri, sed venialia damnatorum sunt irre-

Ioan. Duns

quolib. 5. q.

Dist. 22. Bassolus.

Peccatum per penitentiam dimissum non potest redire idem numero quo ad identitatem culpa, vel maculae, seu reatus. sumitur ista propositio ex dictis S. Thom. 4. sentent. distin. 22. q. 1. art. 1. cui Scotus in more suo aduersatur probans peccatum dimissum posse redire idem numero quo ad reatum eundem, qui est obligatio ad penam quia actus diuinus non dependet a peccato extrinseco illius recidiantis; ergo potest Deus de potentia absoluta reducere obligationem istius ad eandem poenam quam prius, & etiam eandem obligationem, & ita eodem modo cum peccatum remaneat post actum, quia non est nisi obligatio ad penam, potest de potentia Dei absoluta peccatum idem redire non solum in recidiuante; sed etiam in non recidiuante, quae opinio est impertinens, & irrationabilis, quia dato quod actus diuinae voluntatis non pendeat a peccato extrinseco nec in essendo nec in causando: tamen

men reatus sic dependet a peccato, quod non potest fieri nec esse nisi causetur partialiter a peccato peccatum autem, quod celsit in nihilum nec potest per quamcunque potentiam quoad culpam reparari, non potest causare totaliter nec partialiter nouum reatum, & multo minus reparare prius deletum, & ideo actus diuinæ voluntatis non potest reparare reatum prius deletum dato, quod possit reparare omnem obligationem a se solo causatam in peccante, secus est de indignitate, & de inordinatione, quæ se tenet mere ex parte peccantis quæ proprie dicitur meritum pænæ, ex his patet solutio ad rationem Scoti, & sensus propositionis, quia actus liberi arbitrij post sui desitionem, & celsionem in nihilum non potest redire virtute creata idem numero, sed si peccatum dimissum rediret idem numero quo ad actum hoc non posset fieri nisi per illum modum impossibilem: igitur manifestum relinquitur, quod peccatum per penitentiam dimissum non redit idem numero de. quibus lege D. Tho. 3. p. q. 88. ar. 1. & Capr. in 4. sent. dist. 22. q. 1. contra secundam.

Peccatum est a quo penitens resurgendo non semper resurgit in equali gratia vel virtute, immo quandoque in minori. extrahitur ista propositio ex 3. p. D. Thom. q. 89. ar. 2. cui aduersatur Scotus probando quod omnis resurgens a peccato resurgit ad maiorem gloriam quam ante casum: & potissima ratio sua est, quia resurgens surgit in omnibus illis bonis, quæ prius habuit iam viuificatis, & præter hoc in isto actu penitentiæ, per quem resurgit, & quæ superaddit illis præteritis, & sic habet plura merita in acceptatione diuina, quam dum cecidit, & ex ea parte ordinatur ad maiorem gloriam: sed deficit a veritate Scotus in hac sua opinione, quia penitens per priora merita merebatur sibi tantam gloriam quantam charitatem habebat: sed ipse per peccatum factus est alter, & non plenarie ad pristinum gradum restitutus, & ideo non plenarie recipiet effectum priorum meritorum nisi quantum ad præmium accidentale, quod commensuratur actibus magis quam habitibus charitatis, & quia ille qui habet gratiam quolibet actu charitatis meretur vitam æternam, & efficit eam sibi debitam, sed quando peccat iam efficitur alter, quia transmutatur ab eo, quod erat sibi cõueniens secundum naturam in id, quod a peccato est præter naturam, & ideo non oportet quod ei reddatur, sicut & illud quod est debitum reddi facit, non redditur furioso: licet ergo penitens resurgat in omnibus meritis, quæ ante peccatum habuit & pro quolibet correspondeat sibi aliquis gradus gloriæ, non tamen tantus quantus ante peccatum sibi correspondebat nisi resurgat in equali charitate, quia si resurgat in minori causa est effectus alter, & indispositus ad recipiendum totum effectum præcedentium meritorum viuificatorum, & cum secundum quantitatem contritionis attendebatur quæritas charitatis, in qua quis resurgit, ergo cum potuerit quando prius gratiam habuit ex magna præparatione gratiam accepisse videtur, quod possibile sit, quod recipiat minorem gratiam, & charitatem quam prius habuit, & sic patet veritas propositionis D. Thom. & falsitas opinionis Scoti de qua vide Capreol. 4. sent. dist. 14. q. 2. contra secundam, & impugnat etiam Aureolus sublinens quod penitens

A tens semper resurgit in maiori habitu charitatis, & gratia, vel saltem in equali, &c.

Peccatum est a quo aliquis resurgendo per penitentiam potest in maiori, vel in minori charitate resurgere. colligitur hæc propositio de mente D. Tho. 3. sent. dist. 31. q. 1. art. 4. in solutione 1. quæst. cui se opponit Henricus probando quod resurgentium a peccato vnus non resurgit in maiori gratia quam alius, sed omnes in equali, quia in pura negatione non est magis, & minus: sed surgentes a peccato sunt in pura negatione gratiæ, quia nullus eorum habet gratiam, cum omnes æqualiter sint in peccato, & æqualiter mouentur ad iustificationem: ergo prima gratia iustificans tum ex parte Dei tum ex parte liberi arbitrij equaliter datur omnibus, & sic omnis resurgens in quantum resurgens in equali charitate resurgit. Sed in hoc videtur Henr. satis præsentuose loqui, quia videmus quod gratia ex parte subiecti potest recipere magis, & minus prout scilicet vnus perfectius illustratur a lumine gratiæ quàm alius: cuius diuersitatis ratio quidem est aliqua ex parte præparantis se ad gratiam, qui enim se ad gratiam magis præparat plenior gratiam suscipit: sed ex hac parte non potest accipi prima ratio huius diuersitatis: quia præparatio ad gratiam non est hominis nisi in quantum liberum arbitrium eius præparatur a Deo, unde prima huius causa diuersitatis est accipienda ex parte Dei, qui diuersimode sua dona dispensat ad hoc, quod diuersis gradibus pulchritudo, & perfectio ecclesiæ confurgat, sicut etiã diuersos gradus rerum instituit, vt esset vniuersum perfectum, & sic falsum est quod Henr. assumit quod existetes in peccato æqualiter mouentur a Deo ad iustificationem, & quauis prima gratia qua homo iustificatur detur gratis, & sine merito de cõdigno potest tamen ipsam præcedere meritum de congruo secundum quod maius est in vno quam in alio, & sic etiam datur maior gratia, & maior charitas, de quibus lege D. Thom. 1. 2. q. 112. ar. 2. & q. 114. ar. 3. D. 2. sent. dist. 27. q. 1. ar. 4. & Capr. in 4. sent. dist. 14. q. 2. art. 3.

Peccatum est a quo quis adultus resurgens, consequitur maiorem gratiam quam innocens, & aliquando innocenti dabitur maior quam resurgenti a peccato. propositio colligitur de mente D. Thom. ex locis supracitatis, cui Henricus aduersatur probans cuilibet resurgenti a peccato dari semper maiorem gratiam, quam innocenti: quia ad iustificationem a peccato originali tantum, non requiritur ibi gratia præueniens ad inclinandum liberum arbitrium, neque præparatio positua: sed solum requiritur quod non ponatur obex: sed in adultis requiritur præparatio positua, & gratia mouens: igitur adultis resurgentibus a peccato actuali semper dabitur maior gratia quam innocentibus purgatis a solo originali: quæ opinio stare non potest primo, quia adultus poterit tam modice conari quod modica gratia dabitur ei, & minor quàm paruulo cui datur gratia sine conatu, & sine dispositione proprii liberi arbitrij: deinde paruuli quoque saltem ordine naturæ habent prius dispositionem quandam positiuam causatam a Deo quæ est character, & ornatus, per quam dispositionem poterunt innocentes consequi maiorem gratiam quam resurgentes, quia semper requiritur materia præparata,

Quolib. 5. q. 23. Henr.

Gratia suscipit magis, & minus.

Dis. 30. ar. 2. Ariminen.

Rõ iustitiæ originalis in quo consistebat.

Quolib. 5. q. 23. Henr.

Dis. 30. q. 1. Durand.

Sensus propositionis D. Tho.

Opinio Capreoli de ornatu.

rat, unde licet Deus sit agens infinitæ virtutis, & non exigat materiam, vel dispositionem materiæ, quasi præsuppositam ex actione alterius causæ, sed tamè oportet, quod secundum conditionem rei causandæ in ipsa re causet, & materiam, & dispositionem debitam ad formam, & similitur ad hoc, quod Deus gratiam infundat animæ, nulla præparatio exigitur quam ipse non faciat, lege D. Tho. prima dist. 4. q. 1. art. 4. & Capreolum vbi supra. ex quibus facile veritatem propositionis intueri poteris, quod aliquando adultus resurgens a peccato actuali cõsequitur maiorem gratiam, quàm innocens purgatus ab originali, aliquando vero econtra erit, &c.

Peccatum originale non potest dici proprie habitus posituus per modum qualitatis, aut alicuius formæ absolute inclinatus ad malos, & vitiosos actus: colligitur ista propositio ex prima secundæ, q. 82. art. 2. in qua voluit Greg. Arimin. habere controuersiam cum D. Tho. probando, quod secundum mentem Aug. peccatum originale sit quædam qualitas positua, vel carnalis concupiscentia, seu fomes, vel vitium concupiscentiæ per quod homo inclinatur ad actualiter concupiscendum, quia lib. 1. denuptijs, & concupiscentijs ad valerium dicit, quod dimittitur concupiscentia in baptismo non vt non sit, sed vt in peccatum non imputetur. & vocat ipsum peccatum originale malam affectionem, & malam qualitatem, & languorem: male ergo assumitur in propositione quod non sit quid posituum. Sed propositio Gregorij prouenit ex malo intellectu verborum August. qui vocabulum concupiscentiæ non sumit pro potentia concupisibili, nec pro aliquo actu eius, nec pro aliquo habitu posituo de genere qualitatis, sed pro quadam habilitate ad inordinatam, & effrenatam concupiscendum proueniens ex dissolutione illius armoniæ in qua consistebat ratio originalis iustitiæ, sicut etiam ægritudo corporalis est quædam inordinata dispositio corporis secundum quam soluitur æqualitas in qua consistit ratio sanitatis, & sic large D. August. accipit quoque malam affectionem, & qualitatem, quæ dicitur omne denominans aliud, siue sit quid absolutum, siue respectiuum, siue sit posituum, siue priuatiuum. illud ergo quod non est de genere qualitatis, sed est quædam relatio, vel habitudo, aut ordo cum quadam negatione habitus positui non potest dici habitus posituus inclinatus potètiarum ad actum, sed peccatum originale est huiusmodi: igitur peccatum originale non proprie dicitur habitus posituus, &c. de quo latius, vide D. Thom. in quæst. de malo, quæst. 4. art. 4. & Capr. secundo sent. dist. 30. quæst. 1. contra tertiam.

Peccatum originale est priuatio originalis iustitiæ: elicitur hæc propositio de mente D. Tho. prima secundæ, quæst. 82. art. 3. cui aduersatur Durand. probans peccatum originale non esse carentiam originalis iustitiæ, & sua potissima ratio est, quia tunc talis carentia fuisset in homine constituto in solis naturalibus. in quo tamen non fuisset aliquod peccatum, vel aliqua culpa, quia talis perfectio non fuisset debita haberi ab eo, omne autem malum est priuatio alicuius boni debiti in esse. Et decipitur Durandus, quia propositio Diui Thomæ non dicit esse solam carentiam, sed priuationem, quæ est negatio formæ, quam quis debet habere, & non habet, unde

peccatum originale est cõtra duplex debitum, primo, quia homo caret iustitia originali, quam debet habere, secundo, quia habet inordinatam concupiscentiam, quam debet non habere, quæ conditiones non reperirentur in homine constituto in solis naturalibus, deinde priuatio originalis iustitiæ per quam voluntas subdebatur Deo est formale in peccato originali, inordinatio autem virium animæ est quasi materiale, quia peccatum originale proportionatur peccato actuali quo ad hoc, quod sicut peccatum actuali consistit in deordinatione actus, ita peccatum originale consistit in deordinatione naturæ humanæ, sed in peccato actuali est aliquid quasi materiale, scilicet inordinata conuersio ad bonum commutabile, & aliquid quasi formale, inordinata auersio à bono incommutabili: igitur suo modo in peccato originali est aliquid, quasi formale, & aliquid quasi materiale, de quibus vide Diuum Thomam secundo sententiarum, distin. 30. quæst. 1. art. 3. & Capreolum eadem distin. quæst. 1. contra quartam conclus. est propositio Anselmi, Cap. 6. quod peccatum originale est priuatio originalis iustitiæ lib. de conceptu virginali.

Peccatum originale prius est subiectiue in essentia animæ quàm in eius potètijs: ponitur hæc propositio prima secundæ, quæst. 82. art. 1. quam non vult audire Durand. & nititur probare peccatum originale esse subiectiue in potètijs animæ prius quàm in essentia, quia habitus, & priuatio habent esse circa idem, sed originalis iustitia, & peccatum originale sunt huiusmodi: ergo vbi erat iustitia originalis ibi debet esse peccatum originale, iustitia autem originalis est in potètijs animæ, quia erat rectitudo voluntatis ad Deum, & debitus ordo viriû sensituarum ad rationem, modo illa rectitudo erat in voluntate, & debitus ordo in viribus sensituijs, & sic non in essentia ipsius animæ. Et deceptus est Durandus, quia iustitia originalis non solum includebat illa duo, scilicet rectitudinem voluntatis in ordine ad Deum, & virium inferiorum ad rationem, sed etiam includebat gratiam gratum facientem, quippe quæ gratia subiectiue est in essentia ipsius animæ, ad de quod iustitia originalis erat donum collatum naturæ, & ideo per prius erat in essentia animæ, & deinde in voluntate, & alijs potètijs, quia ab essentia animæ deriuatur ad potètijs, & sic patet falsitas rationis, & veritas propositionis quandoquidem omne illud, quod per prius est in potètijs animæ, quàm in essentia est in anima secundum quod comparatur ad obiectum, quod autem est in anima per comparisonem ad subiectum per prius est in essentia animæ, quàm in potètijs, peccatum autem originale non est in anima per comparisonem ad obiectum, sed per comparisonem ad subiectum, quod est caro à qua infectionem trahit: ergo peccatum originale per prius est in essentia animæ, quàm in potètijs contra Durandum: de qua re lege Diuum Thomam in disputatis de malo, quæst. 4. articulo 4. & Capreolum in quarto sententiarum dist. 31. q. 1. contra secundam.

Peccatum originale causatur in anima virtute feminis infecti, vel à carne infecta: scribitur hæc propositio in disputatis de malo, q. 4. art. 6. Dur. & Scotus sustinent oppositum, quia femina nunquam

Quolib. 5. q. 23. Henr.

Durand.

Iustitia originalis includebat gratiam gratum facientem.

Dis. 31. q. 3. & 32. q. 1. Durand.

fuit animatū anima patris cum sit aliquid relictū, quod non est necessarium membro alendo: igitur semen nunquam contraxit infectionem ab anima, qua nunquam perficiebatur, & sic non potest causare peccatum originale, & deinde si quis formaretur miraculose de carne digiti nō contraheret peccatum originale quod est contra Ansel. qui vult, quod nō est magis infectum semen quam sputum & sanguis. Sed falsa est consequentia illata, quia licet semen nunquam fuerit animatum actu; potest tamen contrahere infectionem id est virtutem producendi carnem cum defectu perfectionis debite inesse carni, & ultra virtutem intentionalem traduci peccati originalis in anima, tamen illa virtus non est qualitas habens esse ratū fixum, & reale, & dato, quod aliquis formaretur miraculose de digito quantumcūque infecto, non tamen contraheret peccatum originale, quia defectus reperti in tali homine non haberent rationem culpę, cum non sint traducti ab eadem effectiue. nec est aliquo pacto hæc doctrina contra D. Ansel. qui intendit, quod in femine non est aliqua infectio, quæ sit culpa in actu plusquam in sputo hominis, vel eius sanguine, non tamen negat quin in femine sit culpa originalis in virtute, sicut in causa instrumentali, & sic causat peccatū originale in anima, quod est sensus nostrę propositionis, quia illud quod est causa effectiua, vel productiua alicuius naturę, est causa productiua proprię passionis consequentis naturam, vel illius quod sequitur eam quasi propria passio, sed semen patris est causa instrumentaliter productiua naturę humanę in prole, ad quam sequitur peccatum originale in generatis ex Adam: igitur tale semen est productiū peccati originalis in animam, quæ inficitur per quādam limitationem eius ad corpus, quia forma recipitur secundum dispositionem materię, lege de hac re Diuum Thomam prima secundę, quęst. 81. art. 4. & secundo sententiarum, distinctione 31. quęst. 1. art. 2. & Capreolum secundo sententiarum, distin. 31. quęst. 1. contra tertiam.

Peccatum originale habet pro pena sua propria priuationem diuinę visionis, extrahitur hæc propositio de mente Doctoris Angelici ex secundo sent. dist. 33. q. 2. art. 1. Cuius oppositum sentit Gregor. Arimin. volens probare de mente Augustini fuisse, quod pueri decedentes cum solo originali puniantur pena sensus, ait enim ipse August. lib. de fide ad Petrum, firmissime tene, & nullatenus dubites non solum homines iam ratione vtētes, verum etiā paruulos, qui siue in vteris matrū viuere incipiunt, & ibidem moriuntur, siue iam de matribus nati sunt, si sine sacramento baptismatis, quod datur in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti de hoc sacculo transeunt, ignis æterno supplicio puniendos, quia & si peccatum proprię actionis non habuerūt, originalis tamē peccati damnationem carnali conceptione traxerunt: constat autem, quod supplicium ignis æterni pena illa est inferni, quæ dicitur pena sensus. Et allucinatus est Greg. non intelligens dicta Augustini, qui nomine tormenti, & supplicij, & gehenne, & cruciatus, vel si quid simile in dictis Sanctorum inueniatur largo vocabulo accipiendū venit pro pena, vt ponatur species pro genere: ideo enim Sancti tali modo loquendi vsi sunt, vt detesta-

bilem redderent errorem pelagianorum qui asserunt in paruulis nullū esse peccatum, nec eis aliquā penam deberi, quia peccato naturali, & non personali debetur pena naturę, & non personę, sed peccatum originale est peccatū naturale nō personale priuatio vero diuinę visionis est pena naturalis, pena autem sensus est pena personalis: igitur peccato originali debetur prima pena, non autem secunda, adde etiam, quia nullus debet pati detrimentum in his quę sunt nature, vel proprie naturalia, nisi propter peccatum personale, sed pena sensus est detrimentum eorum, quę sunt naturę: igitur soli peccato personali debetur: & deinde pena sensus nō debetur peccato in quo nulla est actualis cōuersio ad bonum commutabile, sed in peccato originali nulla est talis cōuersio: igitur patet veritas nostrę propositionis assumptę de qua latius vide D. Tho. in disp. de malo, q. 5. art. 2. & Capr. 2. sent. distin. 33. q. 1. contra primam.

Peccatum originale tātum habentes, & cum illo decedentes vllam doloris interioris afflictionē patiuntur: conclusio hæc sumitur ex disputatis de malo, q. 5. art. 3. Cui Duran. aduersatur probans pueros decedentes cū solo originali pati afflictionem doloris interioris, & principalis ratio sua est, quia licet pueri non baptizati, non habuerint in se aptitudinem, aut proportionem ad cōsequutionem glorię, tamen habuerunt eam in sua radice. s. in primo parēte, & ideo sicut filius militis, cui gratis collatū esset imperiū pro se, & pro tota sua posteritate doleat: si ob culpā patris priuaretur iure imperij, ita videtur, quod pueri non baptizati doleant, si sciāt se ex culpa primi parentis esse priuatos visione diuinę essentię ad quā peruenissent nisi culpa patris impediisset, & ita patiuntur afflictionem interioris doloris. Sed hæc ratio Duran. tenet apud illos, qui non vtuntur recta ratione, quia nullus vtens recta ratione dolet interiori dolore de hoc, quod apprehendit, & iudicat esse iustum dignum, & rationabiliter factum, & quia paruuli vtuntur recta ratione, & sciūt suā penam esse iustam, nec proprio demerito inductam, nec vllō modo potuisse illam impedire, nec vllō mō causam illius fuisse, sciunt deniq; displicētiam illius penę nullo modo eis cōuenire, patiētiam vero in tali penā esse laudabilem, & propterea non est mirum si de tali penā non affliguntur & nullo modo dolent nulloq; modo impatienter, sed patientissime tolerant attentō, quod multas diuinę bonitatis perfectiones participant: adde quod nullus interius affligitur de hoc de quo non cogitat, sed paruuli decedentes cum originali solo non cogitabunt de visione Dei, nec de priuatione talis visionis: igitur de hoc non affligentur, vide Diuum Thomam secundo sententiarum, distin. 33. quęst. 2. artic. 2. & Capreolum eodem lib. & distin. quęst. 1.

Peccatū nullo modo remitti potest sine infusione gratię, satis famosa est hæc propositio apud Thomistas, & colligitur ex disputatis de ver. q. 28. art. 2. in qua tñ Scot. Aur. & Dur. volūt habere controuersiam, & nitūtur probare de potētia Dei absoluta posse deleri culpā absq; infusione grę, & principale fundamentū horū est, quia priuatiue oppositorū, alterū necesse est inesse subiecto apto nato, sed Deus posset facere, quod aliq; eēt sine culpa originali, & actuali, & sine

& sine gratia, sicut si quis miraculose formaretur de limo terrę, vt Adā, talis enim non haberet culpā originalem, neque actualem, neque esset necesse, quod Deus daret ei gratiā, quod etiam aliqui aestimauerunt de Adam in sua creatione: gratia ergo, & culpa originalis, vel actualis non opponuntur priuatiue, vt necesse sit semper alterum inesse subiecto, & si sic esset tunc Deus de potentia absoluta sua posset delere culpam absque infusione gratię. Verum hæc ratio licet concludat, quod peccatum non sit formaliter sola priuatio gratię, includit tamen ipsam, ideo tolli non potest sine infusione gratię, vnde si Adam à solo statu naturę cecidisset, secundū illos qui ponunt ipsum esse creatum in puris naturalibus nihilominus ad expiationē infinitę offensę requiretur donum diuinę gratię, quomodo cūq; igitur gratia opponatur peccato, siue formaliter, siue virtualiter, priuatiue, siue demeritorie, aut quocunq; alio modo ipsum deleri, & aboleri nō potest sine infusione gratię gratum facientis, hinc homo ex quo peccauit non potest esse immunis à culpa, & reatu, & offensa Dei, & ab auersione, sine habituali gratia, vnde opposita assertio videtur esse temeraria, & hoc non solum est impossibile potentię Dei ordinarię, immo potentię Dei absolute cum implicet contradictionem, & gratia sit causa formalis hominis iusti, vt patet ex sess. 6. Concilij Tridentini: concludamus igitur quod licet concedi possit quod homo antequā peccet possit esse sine gratia, & sine culpa, tamen post peccatū non potest esse sine culpa nisi gratiā habeat, vide de hoc prima secundę, q. 113. art. 2. & Capr. 4. dist. 1. q. 2. contra secundam, & D. Tho. etiam in 4. dist. 17. q. 1. art. 3.

Pœnitentia est sacramētum formaliter, habetur hæc propositio 3. par. q. 84. art. 1. cui aduersatur Duran. probans pœnitentiam non esse sacramētum, nec debere dici sacramētum pœnitentię, sed sacramētum confessionis, & absolutionis, quia in cōfessione, & absolutione consistit hoc sacramētum tantum in sua materia, & sua forma, sed pœnitentię si accipiatur p̄ habitū vel actū interiori est ad hoc sacramētum præuia dispositio suscipientis, si aut accipiatur pro exequutione penę satisfactorię, sic est consequens ad hoc sacramētum, vnde pœnitentia quocunq; prædictorum modorū accepta nō est intrinseca huic sacramēto. Et hæc opinio Duran. stare non potest, quia cum vnumquodque sit denominandum à suo fine principali, quippe qui in hoc sacramēto est per penam punire peccatum, & peccantem ad satisfaciendum Deo, & ad abolendam offensam Dei, vnde omnia concurrentia ad hoc sacramētum habent rationem penę, vt puta dolor contritionis, erubescētia cōfessionis, ligamen sacerdotis ad penā, & labor satisfactionis, confessio, contritio, & satisfactio cōcurrunt ad completam punitionem pœnitentis, & ideo hoc sacramētum merito dicitur sacramētum pœnitentię, & hoc est secundum intentionem Beati Greg. vt habetur in decretis. can. 1. q. 1. sacramētum est in aliqua celebratione, cum res gesta ita fit vt aliquid significantiue accipiamus: quod sane accipiendum est, manifestum est autē quod in pœnitentia ita res gesta fit, quod aliquid sanctū significatur, tam ex parte peccatoris pœnitentis quam ex parte sacerdotis absoluentis, nam peccator pœnitens per ea quę agit, &

A dicit, ostendit cor suum à peccato recessisse, iūmilitet etiam sacerdos per ea quę agit, & dicit circa pœnitentem, significat opus Dei remittentis peccatū, vnde manifestū est, quod pœnitentia quę in Ecclesiā agitur est sacramētum, lege D. Tho. in 4. sent. distin. 22. quęst. 2. art. 1. & Capr. distin. 14. quęst. 1. contra primam.

Pœnitentię sacramēti propria materia sunt peccata: propositio hæc habetur 3. par. quęst. 84. art. 2. cui aduersatur Aureolus probans obiectum pœnitentię, non esse peccatum, sed penam, & ratio sua potissima est, quia sacramētum non habet pro materia, & obiecto illud quod corrumpit, sed pœnitentia corrumpit peccatum: igitur peccatum non poterit esse materia ipsius pœnitentię. Sed maior huius rationis est falsa quantum ad pœnitentiam quæ habet expellere peccatum effectiue, & operatur ad destructionem eius, prout est remissibile ex diuina gratia homine cooperante, & sic relinquitur, quod remota materia ipsius pœnitentię sunt peccata nō acceptanda, sed destruēda, & detestanda, licet materia propinqua sint actus pœnitentis, vt habetur sess. 14. Concilij Tridentini vbi fit sermo de partibus, & fructu sacramenti pœnitentię, & docet, sunt autem quasi materia huius sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempe contritio confessio, & satisfactio, & ex hoc sumitur ratio, quia quocunq; alicuius sacramenti materia proxima est aliquis actus humanus exterior sensibilis eiusdem sacramenti materia remota, tamē propria est obiectum talis actus, sed materia proxima huius sacramenti pœnitentię est actus humanus per Conciliū Tridentinum: ergo materia remota propria erit peccatum quod est obiectum talis actus humani sensibilis, qui est confessio peccati, de quo lege Capreolum in quarto vbi supra.

Pœnitentia habet partes suas, quę sunt cōtritio, confessio, & satisfactio: propositio hæc formaliter ponitur tertia parte, quęst. 90. art. 1. Cui aduersatur idem Aureolus probans, quod nulla alia pars sit de essentia pœnitentię, quæ est sacramētum præter confessionem, quia hoc sacramētum potest esse sine satisfactione, vnde Papa potest committere simplici sacerdoti, quod absoluat pœnitentem à penā, & culpa, similiter sacerdos nullam tenetur iniungere pœnitentiam tanta posset apparere contritio in pœnitente, sed nullum sacramētum poterit esse sine partibus essentialibus eius, vel sine illis, quę sunt de eius integritate: igitur non omnes illę tres partes sunt de eius essentia, seu integritate. Quæ ratio Aureoli est nullius momenti, quia sacramētum pœnitentię non est perfectum, nisi pœnitens satisfaciatur actū, vel proposito per se, vel per alium: nec valet illud quod adducitur de Papa, quia dum Papa dat tales indulgentias non tollit satisfactionem, sed pœnitentias Sanctorum in gloria, & eorum satisfactiones applicat taliter absoluitis. de illo alio quod dicit, quod tanta posset apparere contritio in pœnitente, & c. dicitur, quod in tali casu in pœnitente esset satisfactio tripliciter, scilicet in proposito, & in signo, & in sui initio, patet ergo quod cōtritio, confessio, & satisfactio sunt partes pœnitentię, non quidem subiectiue, quia partibus subiectiuis adest tota virtus totius simul, & semel, & æqualiter, sic etiam nec Aquarij controuersia. G 2 sunt

Aureolus.

Materia pœnitentię est duplex.

Cap. 3.

Aureolus.

Adam si à sola natura cecidisset nō posset recōciliari Deo sine gratia.

Duran.

Dist. 14. q. 1. Duran.

Paruuli vtuntur recta ratione quomō sit hoc.

Denominatio sit à fine

Quest. 1. Dist. 1. q. 6. 7. 4. sent. Ioan. Dis.

Lib. de concepit. virg. Cap. 6.

Format^o de digito non contrahit peccatum originale.

Distin. 30. Cap. 27. Ariminen.

Sensus verborū Aug.

Partes pœnitentiæ sunt tres. sunt partes potentiales, quia singulis partibus potentialibus adest totum secundum essentiam, & sic relinquitur, quod tria prædicta sunt partes integrales ex quibus perfectio totius integratur, sed ex tribus prædictis integratur perfectio totius pœnitentiæ: ergo sunt eius partes integrales, de qua re lege D. Tho. 4. sent. dist. 14. q. 1.

Duran. Pœnitentia habet partes: breuior hæc propositio scribitur etiam à D. Tho. 4. sent. dist. 16. q. 1. art. 1. quæst. 1. in qua Dur. voluit habere controuersiam, & nititur probare, quod pœnitentia ut est sacramentum, non habeat pro partibus hæc tria nempe contritionem, cōfessionem, & satisfactionem, quia omne sacramentum dispensatur à ministris Ecclesiæ, secundum quamlibet sui partem, sed nec contritio, nec confessio, nec satisfactio confertur pœnitenti à ministris Ecclesiæ: sic ergo non qualibet earum est pars sacramenti pœnitentiæ. Quæ opinio Durandi stare non potest, nec est tuta cum expresse sancitum sit in Concilio Tridentino, oppositum, ut patet sess. 14. vbi dicitur si quis negauerit ad integram, & perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente quasi materiam sacramenti pœnitentiæ, videlicet contritionem, confessionem, & satisfactionem, quæ tres pœnitentiæ partes dicuntur. ratio sua est nullius valoris, ut est videre vbi supra.

Propositio per se nota est, cuius prædicatum est de ratione subiecti: conclusio hæc est D. Thom. multis in locis suæ doctrinæ, & præcipue de veritate q. 10. art. 12. cui tamen multi aduersantur præsertim Aureolus, qui multis argumentis impugnat, & fortius est illud quo vitur de niue, quia nix est alba cit propositio per se nota, qui enim dubitat verum nix sit alba indiget sensu, & in hac propositione prædicatum non includitur in subiecto, immo videtur, quod sit demonstrabilis à priori: ergo male fuit sic definita propositio, ita etiam sunt multæ propositiones, quæ sunt per se notæ, & prædicatum non est de ratione subiecti, ut cœlum est, terra est, &c. Sed isti decepti sunt non percipientes sensum D. Tho. qui noluit definire propositionem per se notam per hoc quod prædicatum est de ratione subiecti, sed posuit causalem, dicendo, quod ex hoc quod prædicatum est de ratione subiecti fit propositio per se nota, quia quando vnū quatenus generalissimum negatur de alio est etiam propositio per se nota, vel si aliqui velint contendere illam esse definitionem oportet ipsam intelligere formaliter, vel virtualiter: quæquã argumentum suum non concludat, quia nix est alba nõ est per se nota, quia in se non habet, vnde sufficienter cognoscatur cognitio rationibus terminorum, sed indiget aliquo extrinseco, nempe ipso sensu, quod est cōtra rationem propositionis per se notæ, & sic etiam illæ aliæ propositiones cœlum est, terra est, immo de nulla creatura dici potest eam esse per se notam, quia nõ indigent demonstratione, sed sensu, & experiētia cognoscuntur, de quibus lege D. Tho. p. p. q. 2. art. 1. & primo contra gent. cap. 10. & eorum expositores, & Capr. 1. sent. dist. 1. q. 1. contra primam.

Propositio causalis. Propositio hæc Deus est, est per se nota secundum se, nõ autem quo ad nos, habetur etiam ista, vbi supra de ver. q. 2. art. 1. cui aduersatur Greg. Arimin. probando oppositum huius, quia si esset per se nota,

A tunc, tam vator, quàm comprehensor naturaliter, cognoscerent eam, quia propositiones per se notæ naturaliter veniunt in mētē hominis, sed ista Deus est non naturaliter, sed gratuite, & supernaturaliter in mentem comprehensoris, & per fidem in mentē vatoris causatur: igitur ista Deus est non est per se nota. Et deceptus est Greg. in hoc negotio, quia falsum est omnem propositionem per se notam venire naturaliter in mētē cognoscentis, nisi sit illa quæ non solum est per se nota quo ad se, sed etiam quo ad nos, ut omne totum est maius sua parte, verum quia in Deo idem est an est, & quid est, idcirco ista Deus est dicitur per se, & secundum se nota, sed quia quidditas Dei nõ est nobis nota, ideo quo ad nos non est nobis nota, sed indiget demonstratione, in patria autem vbi Dei essentiam videmus multo amplius erit per se nota, lege D. Tho. Caiet. & Capreolum, & Ferraricenses locis supra citatis.

Persona est nomen rei cui conuenit secunda intentio, sed non est nomen secundæ intētionis: scribitur hæc propositio à D. Tho. p. p. q. 29. art. 1. cuius oppositum sustinet Henricus multis argumentis, & Henric. præcipuum quo vitur est, quia persona, & suppositum sunt idem, sed suppositum est nomen secundæ intentionis: ergo persona significat intentionem secundam. Et hoc motiuum est nullius momenti, sicut & cætera, quia licet eadem res sit suppositum, & persona, tamen vnū nominatur per nomen secundæ intētionis aliud per nomen primæ, sicut hoc nomen substantia dicitur dupliciter vno modo pro quidditate rei quam significat definitio secundum quod dicimus, & definitio significat substantiam rei, quam quidem substantiam Græci vsiam vocāt, & nos essentiam dicere possumus: alio modo dicit substantia subiectum, vel suppositum, quod subsistit in genere substantiæ, & hoc quidem cōiter accipiendo nominari potest nomine significante intentionem, & sic dicitur suppositum: nominatur etiam tribus nominibus significantibus rem, quæ quidem sunt res naturæ subsistentia, & hypostasis secundum triplicem considerationem substantiæ sic dictæ, secundum enim quod per se existit, & nõ in alio vocatur substantia, illa enim subsistere dicimus, quæ nõ in alio, sed in seipsis existunt, secundum vero, quod supponitur alicui naturæ communi sic dicitur res naturæ sicut hic homo est res naturæ humanæ secundum verum, quod supponitur accidentibus dicitur hypostasis, vel substantia, & quod hæc tria nomina significant in toto genere substantiæ, hoc nomen persona significat in genere substantiarum rationalium, hanc veritatem vide 1. sent. dist. 25. q. 1. art. 1. & de potētia Dei, quæst. 9. art. 2. & apud Capreolū primo sentent. dist. 23. quæst. 1.

Persona diuina significat relationem per modum substantiæ, seu hypostasis: hæc propositio ponitur à Diuo Thoma prima parte, quæst. 29. art. 4. & declaratur ibidem sic, quod relatio significatur à persona in recto, & essentia in obliquo, cuius oppositum sustinet Aureolus probans multis argumentis, & præcipuum est, quia nunquã constitutum, in recto significat constituentia, sed essentia, & relatio quantumcumque sit subsistens respiciunt personam, sicuti cōstituētia: ergo persona siue hypostasis cōstituta nullū horū significat in recto quātūcūq; sint idem, quod hypostasis vel persona. Sed hoc argumentum est null-

est nullius momenti falsa assumitur maior cum homo sit constitutus ex animali, & rationali, & tamen significat illa, & licet sint diuersæ opiniones inter doctores, tum antiquos, tum modernos etiam inter Thomistas de significato personæ diuinæ, nihilominus hæc est rei veritas sustinenda, quod de ratione formali diuinæ hypostasis est relatio originis quamuis non ista vel illa, & sic tuendum est oppositum trium dictorum quæ docet Scotus 1. sent. dist. 23. & 25. vbi vult, quod nomine personæ in diuinis nõ significatur relatio, nec substantia prima, aut secunda, nec aliquid posituum quidditatiuū ipsi diuinis personis, quæ opinio est falsissima, quæ ut dictum est significat relationem originis in communi non per modum relationis, sed hypostasis, lege D. Tho. de potētia Dei, quæst. 9. art. 4. & 1. sent. dist. 23. & dist. 26. & Caiet. p. p. vbi supra, & Capr. in primo dist. 25. q. 1. contra tertiam.

Opin. Scoti est falsa.

Aureolus.

Individuum ex parte nature, & modi.

1. sent. dist. 26. q. 1.

est nullius momenti falsa assumitur maior cum homo sit constitutus ex animali, & rationali, & tamen significat illa, & licet sint diuersæ opiniones inter doctores, tum antiquos, tum modernos etiam inter Thomistas de significato personæ diuinæ, nihilominus hæc est rei veritas sustinenda, quod de ratione formali diuinæ hypostasis est relatio originis quamuis non ista vel illa, & sic tuendum est oppositum trium dictorum quæ docet Scotus 1. sent. dist. 23. & 25. vbi vult, quod nomine personæ in diuinis nõ significatur relatio, nec substantia prima, aut secunda, nec aliquid posituum quidditatiuū ipsi diuinis personis, quæ opinio est falsissima, quæ ut dictum est significat relationem originis in communi non per modum relationis, sed hypostasis, lege D. Tho. de potētia Dei, quæst. 9. art. 4. & 1. sent. dist. 23. & dist. 26. & Caiet. p. p. vbi supra, & Capr. in primo dist. 25. q. 1. contra tertiam.

Persona est quoddam commune pluribus, non communitate generis, aut speciei, sed sicut indiuiduum vagum: elicitur hæc propositio ex p. p. q. 29. art. 4. cuius oppositum habet Aureolus, & principale fundamentum eius est, quia si persona esset communis tribus, sicut indiuiduum vagum, ita esset communis sicut aliquis Deus, sed hoc non est verum, quia secundum hoc dici posset, quod Pater Filius, & Spiritus Sæctus sunt tres Dij, sicut dicimus quod sunt tres personæ. Et deceptus est Aureolus, quia non est simile de hoc indiuiduo vago aliquis Deus & de isto indiuiduo persona, quia primum significat indiuiduum ex parte naturæ, & ideo non plurificatur, quia natura non plurificatur, sed aliud. si persona significat indiuiduum ex parte modi existendi qui competit indiuiduo, & ille modus plurificatur in diuinis. si indiuisio in se, & diuisio ab alio, quælibet enim persona habet suam indiuisiōnem in se, & diuisiōnem ab alio. si per negationem, ideo nõ est mirum si tale indiuiduum plurificatur, & cum omne significans distinctum incommunicabile plurificetur in diuinis, & sit quoddam commune, sed persona est huiusmodi: igitur &c. & cū hæc communitas non sit generis, neque speciei, sequitur, quod sit indiuidui vagi, vide D. Tho. de potentia Dei, q. 9. art. 6. & 1. sent. dist. 25. q. 1. & Capr. eodem libro, & eadem dist. q. 1. contra quintam.

Persona diuina constituitur, & distinguitur relatione subsistēti: colligitur hæc propositio ex p. p. q. 40. art. 2. cui aduersatur Greg. Arim. multis argumentis, quorum præcipuum est, quia nulla persona constituit seipsam, quia omne constituens est causa constituti, & idem non est causa sui ipsius, sed relatio est idem quod persona: igitur diuina persona non cōstituitur per relationem. Controuersia hæc cōmunis est inter doctores, & antiqua, quæ præpositiuus voluit, quod personæ diuinæ seipsis distinguuntur, propter suam simplicitatem, & hanc sequutus est Greg. Scotus docuit, quod cōstituuntur per proprietates incommunicabiles. S. Bonaventura arbitratur diuinas personas distingui per origines. Durandus tenet, quod per ipsam relationem, ut relatio est. Aureolus complicat essentiam, & relationem, & quod ex his persona resultat D. Th. ait, quod relatio realis ex hoc quod est relatio distinguit realiter diuinas personas, & constituit in esse relatiuo, secundum quod relatio realis inquantum huiusmodi non distinguit sua ex-

trema in esse suppositi, nec constituit ea in esse suppositi, aut personæ: tertio, quod relatio inquantum est diuina essentia habet, quod illa quæ distinguit relatiue distinguat tãquam duo supposita, & quod illud quod constituit sit suppositum naturæ rationalis, & consequenter sit persona, ita, quod distinctio, & cōstitutio conuenit relationi reali inquantum relatio realis, sed quod illud distinctum per relationem sit subsistens, vel suppositum, aut persona, hoc facit relatio inquantum est diuina natura subsistens, & intellectiua, inquantum etiam talis relatio est incommunicabilis, ex quo soluitur modo argumentum Greg. quia nõ est inconueniens constituens, & constitutum indiuisis esse idem realiter non tamē formaliter, vnde paternitas est idem secundum rem, quod ipse pater causa etiam potest esse idem ei cuius est causa, ut patet de cã formali, lege D. Th. de potētia Dei, q. 10. ar. 4. & 4. lib. cont. gēt. c. 24. & Capr. in 1. sent. dist. 26. q. 1.

Persona vna diuina est in alia ratione essentia relationis, & originis: scribitur hæc propositio p. p. q. 42. art. 5. cui aduersantur Henr. & Varro probantes vnā personam non esse in alia ratione relationum, quã opinionem fortificant Dur. & Scotus, & hoc multis argumentis quorū præcipuum est, quia vnū oppositum non est in alio per rationem oppositam, sed diuinæ personæ sunt oppositæ per relationes: ergo vna nõ est in alia per relationem: soluent etiam rationes D. Tho. quibus probat suam conclusionem, & ait Henr. quod vna persona est in alia eo modo quo aliquid dicitur esse in alio per partē, quæ sit aliquid eius in quo est, & illud quo vna est in alia est diuina essentia. Scotus dist. 19. docet, quod esse est modus subsistentiæ quod est in subsistente, huius autem inexistentiæ ratio totalis est essentia, & relatio simul, qui modus non est formaliter aliquis eorum quos posuit Arist. 4. Phys. Aureolus eadem dist. asserit, quod vna persona est in alia re, & intellectu, quia paternitas nõ potest esse, nec intelligi, sine filiatione, sicut nec sine essentia, dicit quoque, quod vna est in alia, sicut totum in toto, & ratio huius est ipsa distinctio. Dur. vero q. 2. vult, quod huius ratio est essentia, eo quod est vna omnium, & quod iste modus reducitur ad modum, quo natura est in supposito. sed quod omnes iste opiniones sint falsæ patet, quia in personis non est nisi tria considerare. scilicet essentiam relationem, & originem, oportet, quod secundum ista vna persona sit in alia, ut docet D. Tho. cuius rationes Caiet. subtilissime defendit p. p. vbi supra: ratio adducta est nullius momenti cum teneat de inexistētia secundum rem, de hac. n. D. Tho. non dicit relationem esse causam inexistentiæ, sed loquendo de esse secundum intellectum affirmat S. Doctor relationem esse rationem inexistentiæ in relatiue oppositis, vide de hac re Capr. 1. sent. dist. 19. q. 1.

Potentia obediētia est habitudo creaturæ ad diuinam potentiam: colligitur ista propositio ex dictis Diui Thomæ pluribus in locis suæ doctrinæ, & præcipue secundo contra gentes, cap. 22. Cui aduersarij contradicunt, præcipue Scotus ponens potentiam naturalem, violentam, & neutram: Aureolus quoque multis argumentis nititur ipsam destruere, quia si daretur ista potentia obediētia, ait ipse tunc esse aliquid posituum, sed hoc est falsum, quia tunc illud posituum æque haberet rationem creati, sicut, & illud super quo fundaretur, Aquarij Controuersia. G 3 &

In personis diuinis tria considerantur.

Aureolus.

& ideo non plus esset in potestate creatoris, immo æque esset in ipsius obedientia creaturæ fundantis huiusmodi positium, sicut & illud; deinde creaturæ antequam essent, dicebantur esse in plena obedientia creatoris, & tamen non ratione alicuius positiui, cum penitus nihil essent. Sed D. Tho. diuersimode loquutus est de ista potentia, aliquando ait, quod est capacitas creaturæ, secundum ordinem diuinæ potentie cui omnis creatura obedit ad nutum, tertia parte, quæst. 1. art. 3. de potetia Dei, q. 6. art. 1. ait, quod in natura creata est potentia ad aliqua fienda per diuinam potentiam, quæ inferior potentia facere non potest, & ista vocatur potentia obedientiæ secundum quam qualibet creatura obedit creatori: primo sentent. dist. 42. q. 2. art. 2. habetur, quod Deus materiæ indidit duplices rationes feminales. scilicet & obedientiales per quas omnes res nate sunt obedire Deo, vt fiat ex eis quicquid ei placuerit: sed tenendum est, quod propria opinio Diui Thomæ de potetia obedientiali est quod obedientialis potentia est aptitudo rei ad hoc, vt in ea fiat quicquid faciendum ordinauerit Deus, & secundum talem potentiam anima nostra dicitur in potentia ad beatitudinem pollicitam, & finem supernaturalem: argumenta Aureoli soluuntur ex multiplicitate obedientialis potetie, quia quædam est ad recipiendum, & ista conuenit materie, & loco, & potetie passiuæ, & talis non est in omni creatura, quia non quolibet potest recipere, alia est ad esse, vel non esse, & talis est in omni creatura per comparisonem ad Deum: prima est potentia realis, sed secunda est non repugnantia terminorum, vel habitudo ad diuinam potetiam: de hac re vide Diu Thomam de potentia Dei, quæst. 3. art. 1. & Caiet. in proprio quæsto de potentia obedientiali, & Capreol. 1. sent. dist. 42. q. 1.

Potentia peccandi quatum ad positium quod importat est à Deo, non autem quantum ad defectum quem connotat: scribitur hæc propositio secundo sententiarum, dist. 44. q. 1. art. 1. Cui aduersantur Scotus, Aureolus, & Dur. probantes potentiam peccandi esse à Deo non solum quo ad positium quod importat, sed etiam quo ad defectum quem connotat: & præcipua ratio horum est, quia quicquid creatura habet in se formaliter totum habet à Deo effectiue, aliàs non tota entitas creaturæ esset à Deo, sed potetiam peccandi inhærentem libero arbitrio creatura ipsa habet in se formaliter, ex sua enim natura habet quod possit esse conformis primæ regulæ, & difformis indifferenter, quia nec est prima regula, nec essentialiter conformitas ad primam regulam: ergo potentia peccandi est hoc modo effectiue à Deo. Et in hac parte Aureolus non intellexit sensum suæ rationis: nullus vnquam dubitauit, quod quicquid entitatis bonitatis, & perfectionis habet creatura in se vel ex se formaliter totum habet à Deo effectiue, nõ tamen oportet quod omnem imperfectionem, quam habet in se vel à se formaliter habeat à Deo effectiue, aliàs omnes deformitates & inordinationes actuum malorum essent effectiue à Deo quod est impium dicere: modo potentia peccandi quantum ad defectibilitatem, vel ordinem ad actum defectibilem, aut fundamentum talis ordinis non dicit quid positium, aut ad perfectionem pertinens, nec perti-

Doctrina angelica de potetia obedientiali

Ioan. Duns

Deformitas non est à Deo effectiue

net ad naturam liberi arbitrij, sed ad eius defectum, quia illa defectibilitas non est natura, neque pars naturæ, neque passio positua eius, neque priuatio immediate fundata in eo, & quia omne ens posituum, & actiuum, & principium actionis necesse est esse à Deo, sed potentia peccandi quantum ad id quod potentia est dicitur esse huiusmodi: igitur quantum ad illud dicitur esse à Deo, defectus tamen implicitus in potentia peccandi est ex hoc quod illa potentia, & eius subiectum est ex nihilo, & creaturam esse ex nihilo non habet causam effectiuam, quia sublata omni causa efficiete, vel omni actione, & causatione causæ efficientis adhuc creatura esset nihil, vel ex nihilo: igitur hic defectus non poterit esse ex Deo, lege D. Tho. de ver. q. 24. art. 8. & Capr. 2. sent. dist. 44. q. 1.

Potentia peccandi fundatur in libero arbitrio ex hoc quod est ex nihilo: elicitur hæc propositio ex quæstionibus de malo q. 3. art. 1. cui aduersatur Aureolus probans oppositum, quia si hæc est causa quod creatura peccat, videlicet, quod est ex nihilo quæritur aut est causa proxima, aut remota, sed neutro modo dici potest: igitur falsa positio: non primo, quia posita causa proxima ponitur effectus, & sic statim omnis creatura peccaret cum sit ex nihilo: non secundo modo, quia causa remota non est sufficiens causa peccandi. Et defecit hic vir in intelligendo sensum verborum Sancti Thomæ, ait enim S. Doctor quod potentia peccandi in libero arbitrio pullulat ex tribus primum est, quia est in se bonum particulare recipiens admitionem potentie, cuius particularitatis, & permissionis radix est ex nihilo, secundum est, quia liberum arbitrium ordinatur ad bonum absolute, & vniuersaliter non tantum ad aliquod particulare bonum: tertium est, quia non habet actiones naturaliter determinatas respectu vniuersalis boni, sed indeterminatas, & multifarias & hæc omnia simul dicuntur causa proxima peccandi, prout deficit, sicut est quoddam defectiuum non causatum à Deo, & est doctrina D. Aug. lib. 83. quæst. vbi vult, quod potentia deficiendi defectu naturæ, vel pænæ est à Deo quantum ad illud quod habet de ratione potentie passiuæ: non autem quantum ad aptitudinem ad defectum, & malum, quia illa aptitudo consequitur creaturam ex hoc quod est ex nihilo, & Deus non est causa tædendi in non esse vide D. Tho. q. 48. art. 6. & Capr. vbi supra.

Præctus habitus vt distinguitur contra speculatum non dicitur ab opere interiori quod manet infra intellectum, sed de opere exteriori, prout omne opus sequens electionem dicitur praxis: elicitur hæc propositio ex prima secundæ, quæst. 57. art. 1. cui aduersantur nonnulli, & præcipue Aur. & Greg. Arim. probantes actum intellectus esse vere praxim, & habitum ordinatum ad illam esse practicum, & sic habitus practicus dicitur etiam de opere interiori, & vtuntur multis argumentis, & præcipuum est hoc, quia logica, & rethorica sunt practicæ, & istæ solum dirigunt actum intellectus: ergo habitus dicitur practicus ab opere interiori nedum ab exteriori. Verum opinio istorum secundum rei veritatem est falsa, quamq̄ probabiliter posset sustineri secundum diuersos doctores, nam aliqui voluerunt vt fuit Eustr. 1. Ethic. quod praxis primò est operatio cuiuslibet virtutis, tã naturalis q̄ liberæ: secundò,

Aureolus.

Potentia peccandi tria habet.

Arimin.

Diuersæ opinioniones & praxi.

dò, quod est operatio cognoscentis, vt cognoscens est, tertio, quod est operatio existens in potestate hominis, quarto, quod est operatio nata conformiter elici dictamini recto: & hanc opinionem sequutus est Greg. Arim. in prologo q. vltima: Scotus videtur velle quod praxis nihil aliud est quam actus à voluntate elicitus primo vel secundo impetu. Ochã verò docet quod est operatio in voluntatis potestate consistens ab intellectu considerata, respectu cuius potest esse electio. Durã. etiam in prologo docet, quod est operatio ab actu practico elicitæ, & directiua operationis, qua obiectum constituitur inquantum directiua, & non inquantum cognitio: sed opinio quæ tenenda est, est quod praxis est operatio voluntatis libera cõtradiçorie, siue sit elicitæ, siue imperata, & falsum est, quod logica, vel grãmatica sint practicæ, licet in eis sit aliquid per modum cuiusdã operis, puta cõstitutio syllogismi aut orationis congruæ, aut opus numerandi, vel mensurandi, & ideo quicunq; habitus speculatiui ad huiusmodi opera rationis ordinantur, dicuntur per quandam similitudinem artes. scilicet liberales, vide D. Tho. 3. sent. dist. 23. q. 2. art. 3. & de ver. q. 14. art. 4. & Capr. in prol. q. 2.

Prædestinatio essentialiter pertinet ad intellectum: scribitur hæc propositio p. p. q. 23. art. 1. cuius oppositum sustinet Aureolus probans prædestinationem magis pertinere ad voluntatem, quam ad intellectum, quia illud formalis est in prædestinatione, quod plus exprimit destinationem hominis in salutem, cum prædestinare sit destinare in salutem, sed ad voluntatem spectat destinare hominem in salutem, & non ad intellectum, cum Deus velit omnes homines saluos fieri: igitur falsa est propositio suscepta: Et decipitur Aureolus in hoc, quia cum vnus, & eiusdem effectus plures causæ esse possunt vnus quæ dicitur dirigens, & est intellectus, altera dirigens, & exequens, & hæc est voluntas, quia forma, vt est in intellectu tantum non determinatur ad hoc, quod sit vel non sit in effectu, nisi per voluntatem, vnde intellectus speculatiuus nihil dicit de operando, sed potentia est causa, vt exequens, quia nominat immediatum principium operationis: & quia solius rationis est dirigere, vel ordinare, idcirco prædestinatio consistit in actu rationis dirigentis, vel ordnantis in finem, sed tamen ad directionem in finem præexigitur voluntas: ob hoc prædestinatio principaliter attribuitur rationi, quam voluntati, licet pertineat ad voluntatem quoq; tanquam causam imperantem non tamen dirigentem, & hoc concludit ratio adducta, vide D. Tho. de veritate, quæst. 6. art. 1. & Capreolum 1. sent. dist. 40. q. 1. art. 1.

Logica nõ est practica

Aureolus.

Causa dirigens imperans, & exequens.

Dist. 40. q. 1. art. 4. Aureolus.

dire ne fortes currat, sed manifestum est, quod prædestinatio, & reprobatio prout in Deo sunt nostro conatu impediri non possunt: ergo si instantibus illis impossibile est quin saluetur iste, & damnatur ille, & sic frustra qui dånatus est ad oppositum conatur, vnde datur homini materia desperandi, & negligendi seipsum, & tollitur omnis exhortatio salutaris, & persuasio, & sacramentorum perceptio. Sed hæc opinio stare non potest, quia licet prædestinatio sit certa, tamen libertas arbitrij non tollitur ex qua contingenter prouenit effectus prædestinationis, & quamuis Deus non possit non prædestinare, quem prædestinauit in sensu composito, tamen absolute considerando Deus posset eum non prædestinare, neque ex hoc tollitur certitudo prædestinationis, & ratio solum probat quod ille qui saluatur immutabiliter saluatur, sic quod non potest mutari de prædestinato in reprobatum, similiter ille qui damnatur immutabiliter damnatur, sic quod non potest mutari de reprobo in prædestinatum, & ideo fatuum esset conari, vel consiliari quomodo hoc vel illud mutaretur, nõ tamen probat quod prædestinatus ineuitabiliter, & necessitate absoluta saluetur, sic quod non sit in potestate alicuius, quin talis saluetur, prædestinatus enim potest talia facere, quod ipse nunquam fuit prædestinatus, licet nõ possit mutare suam prædestinationem, & debet conari ad faciendum bona, nec debet negligere seipsum: proportionaliter dicitur de reprobo, non enim potest cassare, aut mutare, aut impedire suam reprobationem, tamen quia istud supponit quod primo fuisse reprobatus, & postea prædestinatus, potest tamen facere, quod non sit reprobatus, quia potest aliqua facere cum quibus non stat reprobatio perseverando, & bene operando vsq; in finem suæ vitæ, licet multis alijs vijs possit declarari hæc materia, vt est videre apud Caiet. p. p. q. 22. & 23. & apud Capr. vbi supra art. 3.

Prædestinatorum numerus est certissimus Deo tam formaliter quam materialiter: scribitur hæc propositio prima parte, quæst. 23. art. 7. cuius oppositum docet Aureolus, & principale argumentum quo vtitur est hoc, quia ille qui vult omnes homines saluos fieri, & ad cognitionem veritatis venire non videtur à seipso limitare numerum saluandorum, sed Deus est huiusmodi, vt ait Apostolus: ergo Deus non limitat numerum saluandorum, & sic aliunde est hæc limitatio. Et tamen hæc opinio Aureoli est contra Diuum Augustinum libro de correctione, & gratia, vbi habet quod certus est prædestinatus numerus, qui neque augeri, neque minui potest, & ratio sua est nullius valoris, quia maior propositio est vera si intelligatur de voluntate consequente, nõ autem si intelligatur de voluntate antecedente: quocunq; autem modo sumatur semper minor ad intellectum maioris est falsa, & ideo argumentum non valet, cum enim dicitur Deus vult omnes homines saluos fieri, hæc propositio tripliciter exponitur primo, vt sit distributio accommodata, secundum hunc sensum Deus vult saluos fieri oēs homines, qui saluantur: secundo vt sit distributio pro generibus singulorũ, & non pro singulis generũ, secundum hunc sensum Deus vult de quolibet statu hominum saluos fieri mares, & fœminas iudæos, & gentiles, non tamen omnes de singulis

Resolutio de prædestinatione.

Dist. 40. q. 1. Aureolus.

Distributio accommodata.

statibus. hi modi exponendi sunt D. Augu. tertio exponitur secundum Dam. quod intelligitur de voluntate antecedente, non de voluntate consequente, quae quidem distinctio non accipitur ex parte diuinae voluntatis in qua nihil est prius vel posterius, sed ex parte volitorum, lege D. Tho. p. p. q. 19. art. 6. & Capr. ubi supra contra octauam.

Pradicamentum est talis conditionis, & natura quod omne illud, quod in eo reponitur habet quidditatem differentem a suo esse: elicitur haec propositio ex prima parte, q. 3. ar. 5. & primo contra gentiles, cap. 26. & de potentia Dei, q. 7. art. 3. & 1. sent. dist. 8. q. 4. art. 2. cuius oppositum docet aduersarij D. Tho. & praecipue Aureolus, & inter alia motiua quibus utitur hoc est vnum, quia stante veritate illius propositionis, sequeretur quod nulla creatura esset in pradicamento, cum in creatura esse non differat ab essentia, sicut nec in creatore. Et falsissima est haec opinio, quod in creaturis esse, & essentia sint idem cum realiter differant, & tantum in ipso Deo identificentur, & quia omne, quod est in genere habet quidditatem differentem ab esse, sicut homo, humanitati. n. ex hoc, quod est humanitas non debet esse in actu, potest. n. excogitari humanitas, & tamen ignorari an aliquis sit homo, & ratio huius est, quia omne quod praedicatur de his quae sunt in genere praedicat quidditatem, cum genus, & species praedicentur in eo quod quid, illi autem quidditati non debetur esse nisi per hoc quod suscepta est in isto, vel in illo, & ideo quidditas generis, vel speciei non communicatur, secundum vnum esse omnibus, sed solum secundum vnam rationem communem, vnde constat, quod esse eius non est sua quidditas. lege Caie. de ente & essentia, c. 5. & Capr. 1. sen. dist. 8. q. 2.

Principium non dicitur vniuoce in diuinis secundum quod dicitur Deus principium personae diuinae, & creaturae, sed analogice. scribitur haec propositio primo senten. dist. 29. q. 1. art. 2. cuius oppositum docet Aur. probans nomen principij vniuoce dici in diuinis de principio essentialiter, & de principio notionaliter dicto, quia secundum aequiuocum non est comparatio, vt docet Arist. 7. Phys. sed Augustinus comparat haec duo principia adinuicem, ait enim 5. de Trin. quod pater, & filius sunt vnum principium Spiritus Sancti, sicut tota Trinitas est vnum principium creaturae; ergo ratio principij videtur ibi esse vniuoce. Sed haec ratio apparet esse nullius momenti, quia ad hoc, quod secundum aliquid fiat comparatio sufficit illud esse analogum, nec oportet, quod sit vniuoce, quia quae secundum analogiam dicuntur, secundum proportionem dicuntur, vt ait Philosophus 1. Ethic. ponendo exemplum, quod sicut in corpore est visus, ita in anima est intellectus, similiter August. non comparat principium notionale, & essentialiter in ratione principij, sed in ratione vnitatis, & quia processio creaturarum exemplatur a processione diuinarum personarum, vnde absolute considerando per prius dicitur principium respectu personae, quam respectu creaturae ex hoc redditur falsa opinio Aureoli, lege D. Tho. p. p. q. 33. art. 1. & Cap. 1. sent. dist. 29. q. 1.

Proprietates quaedam in diuinis personis ponendae sunt quae notificant personas ipsas, ista propositio habetur p. p. q. 32. art. 2. cui aduersatur Greg. Arim. multis arg. & praecipuum est, quia si quaelibet persona

habet aliquam proprietatem praeter communem essentiam, quae est diuinitas, sequitur quod quaelibet trium personarum praeter communem diuinitatem habet etiam propria diuinitate, & sic in Trinitate erunt quatuor diuinitates vna. sc. cois, & tres propriae, & vna persona erit alius Deus ab alia propter illam propriam diuinitatem quam sola includit: haec autem sunt erronea: igitur non sunt ponendae istae proprietates: probatur consequentia ex eo, quod impossibile est esse in Deo aliquam entitatem, quae non sit Deus, alioquin sequeretur, quod diuina persona non esset Deus, sed eius pars esset Deus. Quae ratio decepit Greg. non intelligentem particulam illam ly praeter quae potest dicere conceptionem aut exclusionem alicuius alterius secundum rem, & sic antecedens illius conditionalis, non valet, nec propositio assumpta hoc ponit. sc. quod praeter communem diuinitatem, sit aliquid aliud realiter in persona diuina: vel poterit excipere aliud secundum rationem, & sic persona diuina in intellectu suo non solum includit diuinitatem communem, imo relationem, nec tamen oportet dicere, quod quaelibet persona habeat suam propriam diuinitatem, vel quod relatio illa non sit diuinitas secundum rem, nam optime stant simul quod quaelibet illarum relationum sit diuinitas, & tamen non sunt ibi tres Dij, aut tres diuinitates, & has proprietates cogunt ponere Theologi, tum propter instantiam haereticorum, tum propter diuersos respectus personarum, vide D. Tho. 1. sent. dist. 29. q. 1. art. 1. & Capr. dist. 28. q. 1.

Prouidentia est ratio ordinis rerum in finem in mente diuina existens: elicitur haec propositio ex p. p. q. 22. art. 1. cuius oppositum docet Aur. probans ipsam prouidentiam esse actum diuini intellectus talem ordinem excogitatis, quia prouidentia propria non est illud quod prouidetur, sed potius actus cognitiuus quo prouidetur, sed manifestum est, quod ratio ordinis rerum in finem est illud quod Deus in rebus prouidet: ergo ratio ordinis non est ipsa prouidentia in mente diuina, sed potius diuinum intelligere quo ordo huiusmodi prouidetur. Sed valde hallucinatus est in hac parte ipse Aureolus assumendo minorem falsam, quia ratio ordinis rerum in finem existens in mente diuina non est illud quod prouidetur, sed est illud quo prouidetur rebus, quia in rebus potest duplex ordo considerari vnus secundum, quod egreditur res a suo principio, alius secundum quod ordinatur ad finem, dispositio pertinet ad illum ordinem quo res progreditur a principio, dicuntur enim aliqua disponi secundum, quod in diuersis gradibus collocantur a Deo, sicut artifex diuersimode collocat partes sui aedificij, vnde dispositio ad arte pertinet videtur, sed prouidentia importat illum ordinem, qui est ad finem, hinc Boetius dixit, quod prouidentia est ipsa diuina ratio in summo omnium principio constituta quae cuncta disponit, lege D. Tho. de ver. q. 5. art. 1. & Capr. 1. sent. dist. 40. q. 1.

Prouidentia Dei nullam necessitatem absolutam imponit rebus prouisis contingentibus: colligitur haec propositio p. p. q. 12. art. 4. & 3. contr. gent. c. 72. cui se opponit Aur. quia oem quod infallibiliter eueniet immutabiliter eueniet, detur enim quod possit mutari euentus, igitur falli potest ne ponatur ille euentus, idem. n. importatur per infallibiliter euenire, & immutabiliter, sed certitudo diuinae prouidentiae de necessitate

Resolutio.

Aureolus.

Ordo duplex.

de conf.

Aureolus.

Dupliciter euenit aliquid infallibiliter.

fitate concludit, quod omnes effectus prouisi quacumque contingentes infallibiliter sunt futuri, detur enim oppositum statim sequitur quod diuina prouidentia non sit infallibiliter certa: ergo certitudo diuinae prouidentiae concludit, quod effectus quantuncumque contingentes, sic euenient quod mutari non possunt, & sic sunt necessarii. Et non animaduertit Aureolus, quomodo dupliciter intelligi potest aliquid infallibiliter euenire, vno modo, quod illud veniet, & non potest mutari de venturo in non venturum, & isto modo est verum quod omnia quae sunt futura secundum ordinem primae causae immutabiliter euenient, si enim Deus disposuit aliquid esse futurum illud non potest mutari de futuro in non futurum nisi forte per positionem futuri in actu, secus est de futuro secundum ordinem causae secundae, nam aliquid nunc est futurum secundum dispositionem causarum secundarum, & si illae causae tollantur antequam producant effectum illud quod erat futurum definit esse futurum, non tamen ponitur in actu: alio modo potest intelligi aliquid immutabiliter euenire, quia scilicet illud eueniret, & non est in potestate alicuius facere quin illud eueniret, & sic non est verum, quod omnia futura immutabiliter eueniant, non enim idem importatur per infallibiliter euenire, & per immutabiliter euenire isto modo sumptum, quia multa euenient libere, & contingenter, immutabilitas enim non excludit contingentiam, & libertatem, vnde non sequitur, quod omnia euenient necessario siue sint necessaria. vide Capr. ubi supra. ar. 3.

Resolutio.

Dist. 21. q. 1 art. 1. q. 1.

Cap. 1. Cap. 1.

4. de conf.

Aureolus.

Purgatorium negantes loquuntur alienum a fide, & contra diuinam iustitiam. Vulgatissima est propositio inter Doctores catholicos; & scribentes pro S. Thomam 4. sententiarum, cui propositio contrariarum multi haeretici: vsunt vualdenses Ioannes vualdes Ioannes Huss. etiam fuit antiquus error Graecorum, & Armenorum dicentium nullum esse locum Purgatorij: in quo animae ab hac luce migrantes purgentur a sordibus, quas in corpore contraxerunt, antequam in aeterna tabernacula recipi mereantur; alij haeretici dicunt dari purgatorium: sed distinguunt de Purgatorio dicentes purgatorium esse Christum, vel eius passionem: vt ait Apost. ad Hebraeos Purgationem peccatorum faciens; & Ioannes Euangelista, ecce qui tollit peccata mundi: secundo dicunt purgatorium dici afflictionem temporalem huius vitae: vt ait Propheta, transiuimus per ignem, & aquam: & deduxit nos in refrigerium: & hoc pacto haeretici dicunt dari purgatorium, sed nescientes sensum propositionis loquuntur, quia propositio intelligitur de purgatorio, quod est locus quidam quasi carcer, in quo detinentur animae, vt purgentur post hanc vitam, & purgatae deinde per illam penam ad caelum ipsum peruenire possint: & quomodo lutherus fateatur dari hoc modo purgatorium, negat tamen illud ostendi posse ex sacris literis, & docet in sua falsa doctrina animas in hoc purgatorio existentes adhuc mereri, & demereri posse; & non esse securas de sua salute, & semper peccare quaerendo requiem, & horrendo penas. Rei tamen veritas est iuxta fidem catholicam purgatorium dari, & esse dogma fidei: quod patet, quando quidem quatuor modis probamus aliquid esse de fide, primo, quia expresse habe-

tur in sacris literis; secundo quia euidenter deducitur ex his quae habentur in sacra scriptura, tertio cum ostendimus aliquid vna voce esse traditum ab Apostolis. 4. quando deducimus aliquid per euidentem conclusionem ex verbo tradito, & omnibus his modis probatur dari purgatorium a diuersis doctoribus, & etiam quatuor generibus argumentorum primo ex sacris literis, secundo ex sanctis patribus tertio ex concilijs, quarto ex rationibus. Nam secundo lib. Machab. expresse habemus dari purgatorium in illis verbis, sancta, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, &c. Deinde adest veritas ipsa apud Math. dicens, quicumque dixerit verbum contra filium hominis remittetur ei, qui autem dixerit contra Spiritum sanctum non remittetur ei neque in hoc seculo neque in futurum, quibus verbis satis aperte ostendit aliquas culpas esse, quae in alio seculo remittuntur. Nam si nulla culpa in alio seculo non remitteretur: quid opus erat addere, neque in futurum? satis enim erat dicere non, remittetur ei in hoc seculo: probatur etiam ex Concilio florentino celebrato sub Eugenio quarto ad quod graeci cum suo Imperatore, & Patriarcha constantinopolitano conuenerunt; & in hoc concilio fuit decisum animas penis purgatorij purgati: probatur etiam ex consensu omnium patrum, & graecorum, & latinorum, qui volunt pro animabus defunctorum esse orandum: & deinde est traditio omnium Christianorum deriuata ab Apostolis, vt oremus pro mortuis: & quia disputatio haec de purgatorio est difficilis, cum plurimas difficultates in se contineat, & primo de quaestione, an sit purgatorium, secundo an ipsum esse sit dogma fidei: tertio de personis, quae in purgatorio degunt an omnes ibi sint etiam iusti, an peccatores omnes, an quidam tantum. quarto de statu earum personarum an possint damnari vel non, quinto an mereri, & peccare possint: sexto de loco ubi sit purgatorium: septimo de tempore quando inceptum, & quando finiet purgatorium, octauo de ipsa pena qualis sit, an poena ignis an visio daemonum: nonnumquam iuuari possit precibus nostris. & demum esset disputatio de sepultura, si cadauera sepeliri debent cum honore, vt facit Ecclesia, & quia longum esset haec omnia ad viuum referre, sufficit nobis loca insinuare vbi haec omnia tractantur, & primo per concilia, secundo per patres, tertio per scholasticos doctores: concilia sunt plurima quae de purgatorio verba faciunt, vt est apud Ecclesiam Africanam in qua celebratum fuit concilium Carthaginense, & apud Ecclesiam Hispanam, vt habetur concilium Bracharense: & apud Ecclesiam Gallicanam in qua habetur concilium gabilonenfe: & apud Ecclesiam Romanam habetur concilium sextum Romanum sub Simmaco Papa: & apud Ecclesiam Germanicam habetur concilium vormaciense, & deinde adest concilium lateranenfe generale sub Innoc. tertio, & concilium florentinum, & tridentinum, quae omnia expriment veritatem de purgatorio, & omnes ecclesiae per suas liturgias orant pro defunctis: Ad sunt etiam, & omnes patres praesertim Ciprianus lib. 4. Epistoliarum: Hieronymus lib. 1. contra pelagium Ambrosius, & psalterium: Augustinus lib. 2. de genesi contra Manichaeos: Gregorius 4. dialogo de consolatione: Beda in psal-

Cap. 12.

Cap. 12.

psal. 36. Cap. 39.

Pfal. 37. in psalterium Isidorus lib. 1. officiorum: Petrus Damianus sermone 2. de S. Andrea, Anselmus in 1. **Cap. 18.** Chorinti, Bernardus sermone de Umberto Monaco: Ioannes Roffensis contra articulos lutheri. Ioannes galerius lib. de oratione pro defunctis, Ioannes Echius scripsit libros quatuor de purgatorio: Magister sententiarum in 4. sententiarum, & vna cum ipso omnes scholastici, & Caietanus in opusculis suis Tomo primo, Alphonsus de Castro verbo purgatorium, & quam plures alij quos breuitatis causa relinquo.

Dist. 21. q. 1. tract. 23. Purgatorium est locus inferior coniunctus inferno. Habetur haec propositio ex S. Thom. 4. sententiarum: cui propositioni plurimi aduersantur, praesertim Philo Iudaeus libro de congressu, & Origenes vt narrat Hieronymus lib. Epistolarum. Hi enim voluerunt infernum, & purgatorium animarum nil aliud esse quam conscientiam nostram, quae accusat, & accusando punit peccata nostra, quae sententia est falsa, quia sequeretur non minus animam peccatoris esse nunc in inferno; quam post mortem: sed scriptura sacra aperte docet apud lucam post mortem diuitis animam deduci in infernum ergo, &c.

Cap. 16. Et secunda sententia est dicentium nullum esse proprie locum corporeum animarum, sic Aug. aliquando docuit lib. 22. de Genesi ad literam: quae sententia non est magni facienda, nec vera quia 2. lib. retractat. hoc retractat: vbi ait etiam in illis libris esse plura quaesita: quam inuenta, tertia sententia fuit error quidam antiquissimus purgatorium siue infernum esse hanc vitam praesentem quando sumus in corpore: vt in carcere quodam; sic antiquissimi haeretici, quos refellit Hieronymus lib. 5. quarta sententia opposita isti est dicentium purgatorium animarum esse statum quemlibet ipsarum post hanc vitam, quia dum in corpore sunt existunt in luce, cum videant, & cognoscant, & dum sunt extra corpus sunt in tenebris, cum non videant: nec videantur.

Cap. 16. hunc errorem etiam refellit Theophilus in lucam. quinta sententia est dicentium purgatorium animarum esse vbi anima peccauit, quae sententia est Aug. lib. de spiritu, & anima: qui falso inscribitur Aug. & habetur Tom. 3. & haec sententia partim est falsa partim vera: quod enim animae aliqua puniantur in varijs locis, satis aperte colligitur ex Gregorio 4. Dialogorum: testatur enim animam Paschalis Diaconi punitam fuisse in locis Puteolanis tanquam in purgatorio; & ex Petro Damiano lib. de miraculis habemus animam seuerini punitam esse in quodam flumine: ita quod non est omni ex parte falsa haec sententia: sed quod omnes puniantur in locis vbi peccarunt non est verum, quia Paschalius peccauit Romae in electione Pontificis, & tamen puniebatur puteolis, & seuerinus peccauit in palatio Imperatoris, & tamen puniebatur in flumine, sexta sententia fuit aliorum dicentium purgatorium esse supra terram in aere caliginoso: vbi versantur demones, sic ait Gregorius Nissenus libro de resurrectione, & anima: Idem Chrysostomus hom. de praemio Beatitudinis circa finem 3. tom. sic etiam & author operis imperfecti in Matth. cui sententiae non parum fauet nobilis visio fuluuij, quam refert Beda lib. 3. Hist. Anglorum si quidem animae illi ostensi sunt tres maximi globi flammarum, & Angelus dicebat seruari ad mundi conflagationem; &

Hom. 53. Cap. 19. interim seruari ad puniendas animas. Hanc sententiam omnino refellere non possumus; quia non est credibile omnes animas puniri in aere caliginoso. septima sententia est aliorum dicentium purgatorium, & infernum esse vallem Iosaphat, hoc sensisse quosdam veteres testatur Chrysostomus Hom. de praemio beatitudinis: & Gregorius lib. 4. Dialogorum fundamentum istorum est, quia Christus in Evangelio passim vocat locum penalem animarum esse gehennam: gehenna autem proprie vallis Iosaphat, vel coniuncta cum illa dicitur. Sed isti decipiuntur; quia Dominus noster similitudinarie sub nomine gehennae intelligit infernum, cum gehenna sit illa vallis in qua offerebantur sacrificia demonibus: & est plena cadaueribus: hinc ergo sequitur propositionem S. Thomae esse verissimam, purgatorium secundum communem legem esse locum inferiorem coniunctum inferno; licet secundum diuinam dispensationem, vel ad instructionem viuorum, vel ad subuentionem mortuorum aliquas animas puniri in diuersis locis. Et haec est sententia communis omnium theologorum in 4. sent. & adest auctoritas saluatoris apud Matth. vbi vocat hunc locum cor terre: non est sepulcrum, aut locus supra terram: sed imus profundissimus, qui est medium, & centrum terrae: etiam Apost. ad Philipp. ait vt in nomine Iesu omne genua flectatur caelestium terrestrium, & infernorum, & vbi sint isti inferni explicat Ioannes in Apocalip. vbi ponit eandem diuisionem, neque in caelo neque in terra. Hirencus quoque libro quinto in vltimis verbis asserit Christum descendisse ad partes terrae inferiores, vbi erant animae redemptae. Haec autem animae non erant nisi in limbo Patrum, & in Purgatorio, & Tertulianus in Apologia vocat gehennam concauum ignis subterraneum esse thesaurum animarum, quia ibi purgantur. Igitur purgatorium est sub terra. sic etiam Cirillos de recta fide ad Theodosium dicit, Christum cum redijt ab inferis redijtse a subterraneis specubus; Arnobius lib. 2. contra gentes docet non errasse Platonem, cum dicit infernum esse sub terra. Idem etiam docet Eusebius emissenus 2. oratione de paschate. Ambrosius in capitulum quartum ad Ephesios dicit Christum, vt praedicaret mortuis, descendisse ad cor terrae. Idem ponit Hieronymus in capitulum nonum Zacchariae, & decimum quartum Esaiam: Aug. 2. lib. retractationum capitulo de inferis magis dicere debui, quod sub terris sint, quam ratione quaerere cur ita sit: Gregorius 4. dialogorum etiam si non audeat affirmare prorsus, tamen dicit sententiam esse probabilissimam omnium infernum esse sub terra: Damascenus libro tertio, & Beda in librum Iob idem asserunt infernum esse sub terra; accedit quod in mundo sunt variae eruptiones ignis sulphuris in varijs locis; & has dicit Gregorius 4. dialogorum esse in dicit inferni: vt est apud Puteolos: & apud insulam Siciliae, & Islandiae, quae in vertice habet niuem, & circum circa habet ignem. si ergo infernus est sub terra, & purgatorium est ei coniunctum, verissima concluditur superscripta propositio.

Personam diuinam constituitur, & distinguitur relatione subsistenti colligitur, haec propositio ex p. p. q. 40. artic. 2. cuius oppositum multi Theologi subsistent praesertim Gregorius Arim. asserens nullam

1. sent. dist. 26. q. 1. lam

nam personam se ipsam constituitur, quia constituens est causa constituti; & idem non est causa sui ipsius, sed relatio est idem quod persona diuina: igitur diuina persona non constituitur per relationem. verum cum negocium hoc sit satis arduum, & difficile, propterea varij varia dixerunt. Vnde praepositius docuit diuinas personas se ipsis distingui. Scotus vero: per proprietates incommunicabiles nobis incognitas: Sanctus Bonauentura per origines. Durandus per relationes vt relationes sunt: Aureolus voluit nec dum relationem concurrere ad constitutionem diuinarum personarum, sed etiam ipsam essentiam: ex quibus omnibus redditur dubitabilis propositio S. Thomae qua interpretans Caietanus dixit relationem dupliciter accipi posse, vno modo vt concepta, alio modo vt exercita, qua distincte stante vult personas constitui per relationes: vt conceptae, siue vt formae constitutivae sunt, & in actu signato, non per relationes in actu exercito, contra quam opinionem obijcit ferrar. lib. 4. cont. gen. multa: id circo melius docet Capreolus hanc materiam, primo sententiarum conformiter ad Marfilium, & Ioannem de Ripa: vt Bartolomeus de Torres Episcopus Carnariensis in commentarijs. p. p. relationem diuinam distinguere realiter, & constituitur in esse relatiuo, vt relatio est, quia paternitas constituit patrem in esse patris reduplicatiue per subsistentiam, tanquam per vltimum actum, ad quam subsistentiam, sequitur ipsum tanquam actus insequens ipsam personam, per quem refertur ad suum correlatiuum; & hinc est quod Sanctus Thomas dicit diuinas personas constitui per subsistentias diuinas scilicet primario, & relationes secundario, & licet subsistentia, & relatio, & persona sint idem realiter, tamen secundum nostrum modum concipiendi dicuntur distingui; & etiam penes magis: & minus expressum, cum non possimus ex imbecillitate nostri intellectus eas intelligere nisi ad modum aliarum rerum materialium: ex his apparet sensus propositionis; & solutio motiui Gregorij, & Arim. de quibus omnibus lege Capr. vbi supra.

Peccatum est actus humanus contra legem aeternam: scribitur haec propositio p. 2. q. 71. art. 6. Cuius oppositum sentire videntur aiqui aduersarij Sancti Thomae: vt Scotus 2. sent. & Gabriel, & Marfilius & Henricus de Gadauo quolibet primo, & fuit antiqua opinio Althifiodorensis lib. 2. suae summae tract. 26. quem sequitur Driedo lib. de captiuitate; & redemptione humani generis tract. 2. omnes isti videntur aduersarij S. Thomae in hoc: quod volunt materiale in peccato esse quid positium; formale vero quid priuatiuum, & rationis: sed ex propositione Sancti Thomae, quod peccatum sit humanus actus habetur formale in eo esse positium, quam impositionem pulchre exponit Caietanus in locum ex quo desumpta est propositio asserens malum dupliciter sumi, primo absolute & simpliciter, vt caecitas & mors; & hoc pacto malum dicitur esse, quid priuatiuum: alio modo sumitur malum moraliter & est illud, quod non est malum per se, & simpliciter, sed potius quoddam bonum & ens, dicitur tamen malum huic; sicuti habitus intemperantiae simpliciter est ens & bonum secundum suam essentiam; tamen est malum hominis, quemadmodum frigiditas simpliciter est ens, & bonum, tamen est quod

dam malum igni; & istud malum formaliter est in specie positium, sicut intemperantia & frigus: Capreolus 2. sententiarum distin. 23. asserit peccatum duo includere priuatiuum, & positium: sed vnum dicit in recto; & aliud in obliquo: in recto dicit conuersionem quae est quid positium a Deo causatum, in obliquo dicit priuationem nullo pacto a Deo causatam. Ferrarien. lib. 3. cont. gent. docet constitutum formale ipsius peccati esse positium: sed non solum, quia simul cum priuatione; pro ut subsistat priuationi debite rectitudinis in esse. Hispani de numero quorum est Franciscus de Victoria voluerunt peccatum posse considerari dupliciter: vel secundum esse genericum, & sic est quid priuatiuum vt caecitas: secundo potest considerari secundum esse specificum, & hoc pacto est quid positium: quia sic dicit ordinem ad obiectum indebitum: sicut relatio dupliciter considerari potest, primum quantum ad esse, ad praecise, & sic est ens rationis, alio modo, vt dicit talem relationem videlicet praedicamentalem, & sic est ens reale, & positium. Melchion cano aduersabatur huic doctrinae, volens peccatum in genere mali simpliciter, & quid priuatiuum: sed in genere mali naturalis dicitur esse quid positium vt docebat Caietanus, dilucidatio tamen huius rei consistit in hoc iuxta doctrinam Sancti Thomae, quia constitutum formale peccati non est sola priuatio rectitudinis debite: sed est quid positium, sed non praecise, quia cooccurrit etiam priuatio rectitudinis: & hoc vult Sanctus Thomas. p. p. dicens malum in moralibus esse differentiam constitutiuam: pro ut est quoddam bonum adiunctum priuationi alterius boni: etiam in quaest. de malo scribit priuationes esse duplices: alias quae consistunt in priuato esse vt caecitas, & mors; alias vero quae consistunt in priuari: vt aegritudo, quae est via ad mortem. & ophthalmia quae est via in caecitatem, & istas quidem secundas priuationes interdum docet esse contrarias: ideoque similiter malum esse contrarium, quia non priuat omni bono: sed aliquid de bono remouetur; & sic formale constitutum peccati sequitur non esse solum priuatiuum contra Scotum; nec solum positium contra Caietanum. quia si peccatum est actus contrarius legi aeternae; & contrarium debet esse quid positium, peccatum etiam necesse est positium quid dici, quod clare docuit Alexander Alensis 2. 1. suae summae. Nec est tantum positium: sed etiam quid priuatiuum; vt ex autoritate sanctorum Patrum vno ore dicentium habemus peccatum esse nihil, sic docuit Leo Papa scribens ad Thuribium Episcopum Epistolam 93. & Augustinus nono libro de ciuitate Dei, & in Ioannem explicans illa verba sine ipso factum est nihil, dicit sine Christo factum est peccatum; quod est nihil, sic etiam docet Damasc. lib. 2. fidei orthodoxae, & Anselmus lib. de casu diaboli, ex quibus patet quomodo peccatum est quid positium, quia humanus actus ex consequenti est voluntarius elicitus; vel imperatus, & etiam est quid priuatiuum: quia est malus actus carens debita commensuratione, & hoc voluit Augustinus quando dixit peccatum est dictum, vel factum, vel concupitum: haec omnia dicunt, quid positium. addit deinde contra legem aeternam, explicans illud priuatiuum: sed non praecise. De quibus omnibus lege Caietan. vbi supra S. Thom. 3. cont. gent.

Cap. 26. Dist. 26. q. vnica. q. 40. art. 4.

Cap. 42.

Dist. 45.

Cap. 12.

Cap. 2.

Cap. 5.

Cap. 45.

Cap. 24.

Cap. vlt.

Cap. 7.

Cap. 30.

Cap. 9.

q. 48. art. 1.

q. 13. met. 1.

Cap. 6.

Cap. 10.

Cap. 4.

Cap. 16.

Cap. 8.

Artic. 4.

Cap. 113.

gent. & in quaest. de malo, & in opusculo. 3.

Peccatum originale materialiter est concupiscētia, formaliter vero est defectus originalis iustitiæ.

9.83. art. 3. Assertio hæc ponitur in propria forma à S. Thom. 1. 2. cuius oppositum multi docuerūt, & præsertim Pelagius quem refert Beatus Augustinus lib. 3. de meritis peccatorum, hic enim voluit originale peccatum nil aliud esse nisi imitationem transgressio- nis ad e. origenes libro primo periarcho docuit ori- ginale peccatum esse culpã commissam ab anima ante hanc vitam. Cornelius Agrippa voluit tempo- ribus nostris peccatum ipsum originale esse concu- piscētiam deriuatam a primis parentibus: quia pec- catum ipsum fuit luxuria; quandoquidem cum B statim peccauerint erubuerunt; & consueverunt ipsis folia ficus. Matthias flaccus Lyuicus, vt refert Fran- ciscus Turrianus scripsit originale peccatum esse quandam formam substantialem naturæ hominis super additã. Impius lutherus prædicauit origina- le peccatum esse fomitem carnis, & potentiarum inordinatiõnũ quam in nobis experimur, & hoc voluit Apost. ad Rom. sentio aliam legem in mem- bris meis repugnantem legi mentis meæ, &c. Am- brosius Catherinus opusculo de casu hominis vo- luit originale peccatum esse quandam iniustitiam extrinsecam a qua nos peccatores dicimur: sicuti a iustitia, quæ est in Christo homines iusti dicuntur: ita per illũ actũ, quo Adam peccauit homines per denominationem extrinsecam peccatores appella- ri debent. Durandus 2. sent. scripsit peccatum ori- ginale secundum suam essentiam nil aliud esse quã indignitatem habendi iustitiam originalem, & rea- tum: & hinc nasci in peccato originali est oriri cum obligatione adhibendi iustitiam, & indignitate ad illam. Greg. Arim. 2. sentent. sic Gabriel, & Henri- cus de Gandauo quolibet primo, Driedo libro de gratia, & libero arbitrio omnes isti voluerūt ori- ginale peccatum esse qualitatem quandam animo inherentem, & ex morbida qualitate carnis prouenientem: & in hoc sequuti sunt mag. sentent. Alex. Alens. p. 2. quem secutus est Scotus voluit origina- le peccatum esse priuationem iustitiæ originalis; quam sententiam arbitrator esse falsam sicut & cate- ras suprascriptas, quandoquidem priuatio origina- lis iustitiæ in Adam non fuit peccatum: sed peccati effectus, ergo nec in nobis. Præterea in pueris bapti- zatis nõ remanet peccatum originale, tamen in eis manet priuatio originalis iustitiæ: ergo &c. Deinde Deus effectiue abstulit originalem iustitiam: eaque voluit homines priuari: ergo huiusmodi priuatio non est peccatum: alioquin Deus fuisset causa pec- cati voluissetque peccatum, quod est absurdum: ex falsitate ergo harum opinionum patet veritas pro- positionis S. Thomæ, quam exponens Caietanus in 1. 2. docet originale peccatum nõ dicere solam pri- uationem, sed habere aliquid positiui ad mistum, sicut egritudo, quæ est qualitas, non composita aut collecta ex pluribus qualitatibus dissonis natura egritudo, sed dissonans in principale parte. Ferr. qui se- cutus est Capreolum in hoc docet originale pecca- tum, primo dicere priuationem iustitiæ originalis, & secundario priuationem subiectionis volūtatis in Deum, & recti ordinis voluntatis ad obiectum. Dominicus Sotus, & Barth. Medina volunt pecca- tum originale, primo quo ad formale non esse pri-

A uationem illius Doni: sed primarij effectus, qui pro- uenire debuerat a iustitia originali: alij iuniores ex Thomistis docent originale peccatum formaliter esse priuationem gratiæ, & charitatis: & includere aduersione a Deo tanquam a fine supra naturali, non autem naturali, propter pueros in limbo existētes, qui diligunt Deum, vt finem naturæ. verum cũ negotium hoc sit arduum, & difficile, non est mirũ si in varias sentētiã prolapsi sunt doctores: id circo vt veritas huius negotij clarius a nobis habeatur, di- cimus secundum veram doctrinam Sancti Thomæ priuationem esse duplicem; vnam formalem, quæ est negatio in subiecto apo nato, vt cæcitas, & tene- bre: alteram causalem, quæ causat eam negationem veluti recessus solis dicitur cõsuevit priuatio luminis, quia causat negationē luminis in aere: sic dicimus modo formale peccati originalis esse priuationem non primo modo, sed secundo, & hoc non respectu doni, sed effectus primarij illius doni, quia priua- tio doni est pœna potius, quam culpa: & sic consti- tuitur in ratione mortalis per aduersionem habi- tualem à Deo ultimo fine, tam supernaturali: quod constat, quam naturali: quia non potest homo in peccato existens diligere Deum super omnia, vt finem naturæ. Materiale verò ipsius peccati origina- lis dicitur concupiscētia, non quod ipsa sit subie- ctum denominationis: neque quia substat maliciæ peccati originalis, sicut actus peccati actualis sub- stat priuationi rectitudinis debitæ: sed quia est effe- ctus dimanans a ratione formali eius, & per concu- piscētiã non solum intelligimus inordinationē appetitus sensitiui, sed etiam voluntatis: quando- quidē sicut inordinatio appetitus, quia est effectus proueniens a peccato originali, dicitur materiale eius peccati, ita etiam inordinatio voluntatis, cum sit effectus dicitur materiale, & ista concupiscētia non est amor terrenorum: vt aliqui voluerunt; nec addit aliquam qualitatem supra inclinationem po- tentiarum: sed dicit solam priuationem iustitiæ ori- ginalem, & causabat in voluntate rectum ordinem ad obiectum, & subiectionem voluntatis ad Deũ, & virium inferiorum ad rationem, & priuationem dominij, quod habebat homo super alias creatu- ras: & hinc est quod peccatum originale aliquando dicitur habitus corruptus, aliquando inordinata dispositio proueniens ex dissolutione, in qua con- sistebat ratio originalis iustitiæ; aliquando vocatur languor nature, aliquando peccatum mundi: iuxta illud Ioannis Ecce Agnus Dei, Ecce qui tollit pec- cata mundi, quod singulariter dicitur; quia ex parte causæ fuit vnum numero; sed virtualiter est mul- tiplex: iuxta illud. Ecce enim in iniquitatibus con- ceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea, quia in eo fuerunt plures deformitates scilicet superbię, inobediētiæ, gulæ, curiositatis: & aliæ huius- modi; & omnes istę fuerunt in nobis voluntarię; vo- luntate principij, & capitis: ex quibus omnibus patet quis sensus propositionis. de qua lege S. Tho- mam vbi supra.

Prudentia nõ potest esse sine virtute morali: scri- bitur huiusmodi propositio. 1. 2. q. 48. ar. 5. cui ad- uersatur Scotus probando, quod non necessario quelibet virtus est connexa cum sua prudentia, im- mo, quod ratio potest esse recta, & electio praua, & tunc prudentia potest esse sine virtute morali, & potissi-

Cap. 7. Cap. 9.

Cap. 7.

Dif. 30. q. 3.

Dif. 30. p. p. q. 22.

q. 122.

q. 82. art. 3.

Cap. 1.

36. q. vnic.

Scotus.

potissima ratio Scoti est, quia intellectu recte dictan- te voluntas potest nihil eligere sicut potest non eli- gere illud quod dicitur ab intellectu, quia simul mouetur ratio ab hoc & ab illo intellectu, nihil au- tem eligendo non generatur in ea aliqua virtus, sed ex recto dictamine generatur prudentia: ergo gene- ratur prudentia absque virtute morali. Sed hæc ratio est nullius momenti, quia licet intellectu recte distante consiliando, & iudicando duntaxat, pos- sibile sit voluntatem nec bene, nec male eligere, ta- men impossibile est intellectum recte, & firmiter & immutabiliter consiliando iudicando præcipiẽdo dictare circa totam materiam prudentiæ, aut agibi- lium immo circa vnam partem prudentiæ, & mate- riæ moralis, nisi prius ordine naturæ appetitus rec- te, & firmiter inclinatur in finem, & intellectus ha- beat rectam estimationem de fine, immo quãdo ad tale præceptum sequatur electio conformis præ- cepto quod fit per virtutem moralem, & ideo im- possibile est prudentiæ habitum in aliquo genera- ri, nisi simul & semel concurrant primo ex parte rationis ostēsiõ finis vel finũ proximorũ materiæ mo- ralis per synderesim, & secundo ex parte appetitus recta inclinatio in illum finem, tertio ex parte ra- tionis recta syllogizatio de medijs ad finem consi- liando iudicando præcipiẽdo, quarto ex parte ap- petitus electio præceptorum, & ideo simul, & semel generatur habitus prudentiæ, & virtutis moralis: si quidem prudentia est recta ratio circa particularia agibilia, quæ haberi non potest sine recta estimati- one principiorum particularium ex quibus pro- cedit syllogismus practicus, sed ad hos requiritur virtus moralis: igitur prudentia non potest haberi sine virtute morali. lege D. Thom. de virtutibus q. 6. & Capr. 3. sent. dist. 36. q. vnica ar. 3.

Electio se- quitur præ- ceptum.

Ocham in sua logica.

Subiectum duplex, quod & quo sub- iectũ tri- pliciter se- habet ad ac- cidens.

Cap. 8.

A 77. art. 2. & Capr. 2. sentent. distin. 18. q. 1. conclusio- ne prima.

Quantitas est subiectum aliorum accidentium corporalium, & ab solutorum inherentiũ substan- tiæ, sumitur hæc propositio ex 3. p. D. Thom. q. 77. art. 2. cuius oppositum docent Scotus, & Aureolus quorum præcipua ratio est: nullum dependens ter- minat dependentiam eiusdem rationis, sed omne accidens dependet dependentia ad subiectum: ergo nullum accidens terminat huiusmodi dependē- tiam, & sic vnum accidens non potest esse subiectũ alterius accidentis, quæ ratio nihil concludit, cum istę dependentiæ non sint omnino similes, & eiusdē rationis, alio enim modo quantitas depēdet a sub- stantia, & alio modo alia accidentia corporalia de- pendent a quantitate vltima, quod prima propositio assumpra in hac ratione est omnino falsa, quia vna creatura terminat dependentiam alterius sicut sol terminat dependentiam luminis in acre, qui ta- men dependet a Deo in eodem genere dependen- tię, si enim quantitas est per quam indiuiduantur omnia alia accidentia corporalia cur eorum subie- ctum non debet poni? deinde primum accidens ad- ueniens materiæ, vel alicui subiecto est ratio alijs ac- cidentibus efficiendi illud, & sic est ratio subiecti- ua aliorum accidentium, sed quantitas sic se habet ad materiam vel subiectum: ergo per ipsam mate- ria vel subiectum substat alijs accidentibus, de qua re vide D. Thom. 4. sent. dist. 12. q. 1. ar. 1. quæst. 3. & 4. cont. gent. cap. 65. & Capr. vbi supra contra secun- dam conclusionem.

Quantitas dimensiuã potest acquiri, & deperdi in substantia: hæc propositio est D. Thom. in locis supracitatis cui aduersatur Greg. Arim. quia si hoc esset potissime contingeret in rarefactione, vel in condensatione: sed in tali condensatione nulla anti- qua quantitas perditur, nec in rarefactione vlla noua quantitas generatur: igitur falsa propositio. Ve- rum hæc ratio nihil aliud concludit nisi: quod quã- titas corporalis distincta contra lineam, & superfi- ciem non acquiritur, vel deperditur in substantia per rarefactionem: vel condensationem, sed non cõ- cludit, quod in generatione, & corruptione substã- tiali nulla quantitas acquiratur, vel deperdatur vt patet in quantitate quæ est linea, vel superficies in- diuisione continui, siquidem noua puncta, nouę li- neę & nouę superficies in substantia possunt acqui- ri & deperdi per diuisionem continui: sed omnia ista sunt de genere quantitatis: vt patet in prædica- mento quantitatis: igitur quantitas dimensiuã acquiri, & deperdi potest in substantia. lege Capr. vbi supra.

Quantitas, quæ est in genito non est eadem quę erat incorrupto: colligitur hæc propositio ex p. p. q. 76. ar. 3. & 4. item de potentia Dei q. 9. art. 1. 1. & ex quolibet p. q. 6. & ex 2. sentent. dist. 12. q. 1. art. 4. cui aduersatur Greg. Arim. & Aureolus & nonnulli alij præcipue ex Auerroistis probantes quantitatē manere eandem numero in genito, & corrupto, & similiter multas alias qualitates, & principalis ra- tio horum est: quia agens naturale generatiuum ali- cuius substantiæ disponit materiam generationi formæ dispositionibus conuenientibus formæ in suo esse: igitur dispositiones præinducte remanent cum ipsa forma, & sic etiam quantitas, quia ipsa est vna

Scotus.

Ariminẽs

Puncta da-

Ariminẽs

una de dispositionibus formarum naturalium, antecedens patet, consequentia probatur: quia frustra destruerentur ex quo similes oportet iterum causari, quæ ratio non concludit: quia agens naturale duplices dispositiones inducit in materiam subiectam suæ actioni, quasdam quidem præcedentes inductioni formæ substantialis, & hæc omnes corrumpuntur in instanti corruptionis formæ præcedentis, & inductionis formæ sequentis, alias autem inducit simul cum forma substantiali sequenti, & hæc manent cum forma, & quia ratio loquitur de primis: ideo neganda est consequentia, quæ infertur quod præcedentes dispositiones maneat cum forma sequenti sicut manserunt cum præcedenti, nec valet eius probatio, quia illæ dispositiones non frustra destruantur: quia de per accidens eorum destructio confert inductioni formæ sequentis, sicut destructio subiecti iustarum per se confert, hinc illis destructis sequuntur potiores, & formæ congruentiores, quia illæ erant violentæ in suo subiecto hæc vero naturales, supposito enim, quod vnica tantum sit forma substantialis in composito, adueniente nonna forma substantiali in materia corrumpuntur omnia accidentia ex consequenti quantitas, & sic non erit eadem in genito, & corrupto. lege Caiet. de ente, & essentia cap. 5. & Capr. in 2. sent. dist. 13. q. 1. contra secundam conclusionem.

Quantitas dimensua interminata non est ponenda ita quod præcedat formam substantialem in materia, & possit stare successiue cum diuersis formis substantialibus: & terminari diuersimode secundum quod requirunt diuersæ formæ substantiales: sumitur hæc propositio ex tractatu de natura materiae qui solet attribui S. Thomæ, cuius oppositum docet Greg. Arimin. & Auerr. multis arg. quorum præcipuum est: quia stante veritate huius propositionis non posset intelligi diuisio materiae, vt in diuersis partibus materiae essent diuersæ formæ substantiales, sed positis istis dimensionibus seu quantitate interminata nulla est difficultas ad assignandum quomodo in diuersis partibus materiae diuersæ formæ inducuntur, est igitur necessario ponenda huiusmodi quantitas interminata: & decepti sunt adducetes istam rationem: quia pluralitas formarum non supponit, sed causat materiae partibilitatem, non ergo intelligendum est quod duæ formæ recipiantur in eadem parte materiae, sed in pluribus, tamen illa pluralitas non præcedit tempore nec natura, sed potius sequitur pluralitatem formarum natura licet sit simul tempore, quia illæ dimensiones interminatæ, aut distinguunt partes materiae ab inuicem, aut non: si sic cum omni distinctio sit ab aliquo actu, materia habebit partes distinctas actu, & non a forma substantiali: quod est impossibile, cum non habeat esse nisi a forma, si vero non distinguunt nisi in potentia, ad nihil vtile ponuntur, quia in materia nuda est potentia ad diuisionem partium quam acquirit: inducta forma: deinde in substantijs prius est intelligere essentias rerum quæ sua esse, sicut recipiens prius est naturaliter ipso recepto, in accidentibus vero cum non habeant esse in suis essentijs per earum receptionem, sed in suis subiectis in quibus esse habent naturaliter, prius est esse quod in substantijs est, quam essentia in consideratione proprii generis, impossibile est igitur essen-

tias dimensionum intelligere in materia sine esse, esse autem est prius omnium actu, sine actu ergo non erunt diuisiones, & dimensiones in materia. lege Capreolum in 2. sent. dist. 18. q. 1. contra sextam.

Quod quid est, & illud cuius est differt in substantijs materialibus: habetur hæc propositio in 3. metaph. commento 41. & in tractatu de ente, & essentia cap. 5. & 3. p. q. 2. art. 2. cui aduersatur Gerardus de Carmelo in summa sua, & Scotus super septimum metaph. in suis quæst. probantes simpliciter in omnibus habentibus, quod quid est esse idem cum eo cuius est, tum quia Arist. hoc docet in 7. metaph. vbi expresse habet singulū, nō est aliud a sui substantia: tum etiam, quia si in substantijs materialibus differt quod quid est, & id cuius est, tunc nulla substantia materialis esset formaliter scita vel ens, consequens est falsum tenet consequentia, quia vnumquod quid est scitum vel ens, per intrinsecum sibi & hoc est quod quid est, sed hæc rationes sunt parui momenti, primo quantum ad verba Arist. quæ intelliguntur in hoc sensu videlicet, quod ipsum quod quid est non est aliud ab eo cuius est quantum ad ea quæ per se insunt, sed non oportet quod sit omnino idem si aliqua sint ibi per accidens secundo quo ad illam consequentiam non valet, quia res scitur cognitio illis, quæ per se insunt ei, & quo ad talia non ponit D. Thom. differre quod quid est ab eo cuius est in dictis secundum se. Sic enim quod quid est comprehendit tantum illa quæ cadunt in definitione speciei, sicut humanitas comprehendit in se, ea quæ cadunt in definitione hominis, his enim homo est homo, sed id cuius est comprehendit principia individualia, propterea differt quod quid est ab eo cuius est. lege Caietan. in p. p. q. 3. artic. 3. & Capreol. 1. sent. dist. 4. q. 2. contra tertiam.

Rarefactio est materiam accipere maiores dimensiones, quam prius: colligitur hæc propositio ex dictis D. Thom. 1. sent. dist. 17. q. 2. art. 1. & ex 4. Phys. tracta. de vacuo & p. p. q. 9. art. 3. & q. 119. art. 1. & p. 2. q. 5. art. 2. cui aduersatur Dur. dicens quod si rarefactio est eandem materiam accipere maiores dimensiones, sequitur quod non possit esse rarefactio, vbi nō esset materia quod est falsum, nā Deus posset mutare accidentia remanentia in sacramento altaris secundum rarum & densum: sed allucinatus est Dur. in hoc putans illam definitionem esse traditam secundum Theologos: si enim ita esset cluderet vtique ratio sua: quod tamen non est ita, sed intelligenda est illa definitio iuxta sententiam Philosophorum existimantiam separationem quantitatis a subiecto esse impossibilem, & per consequens arbitrabantur ipsi Philosophi rarefactionem esse non posse sine materia vel substantia quæ, primo substabat paruis dimensionibus postea substabat maioribus, & ideo diffiniebant rarefactionem per hoc: quod est materiam accipere maiores dimensiones. sed theologi qui ponunt quantitatem sine subiecto remanere in eucharistia cui multæ qualitates inherēt quarum vna est raritas, possunt ponere rarefactionem sine substantia: nam quantitas aequè potest intendi sicut si esset ibi substantia. lege D. Tho. 2. 2. q. 24. ar. 5. & Capr. in secundo sent. dist. 19. q. 1. Contra secundam conclusionem.

Relatio

Aureol.

Relatio secundum suam quidditativam rationem, nō dicit aliquid: colligitur hæc propositio ex 1. sent. dist. 20. q. 1. art. 1. cui aduersatur Aureolus probans oppositum: quia illud quod secundum suam quidditativam rationem nihil ponit, non est formaliter aliquid positivum: vt priuatio aut negatio: relatio vero dicit secundum suam quidditativam rationem aliquid positivum aliās nō esset de decem generibus rerum: ergo non est verum quod relatio nihil ponat indiuisis secundum suam quidditatem, deinde si nihil ponit quidditativè sequitur quod sit nihil: quia vnumquodque formaliter est per suam quidditatem: & hic vir non intellexit naturam relationis, cum relatio alio modo dicatur esse aliquid quam alia entia, in alijs enim entibus vnumquodque dicitur esse aliquid scilicet quantum ad esse suum, & quantum ad rationem suam quidditatis, sicut sapia secundum esse suum aliquid ponit in subiecto, & similiter secundum rationem suam ponit naturam quandam in genere qualitatis, sed relatio est aliquid secundum esse suum: quod habet in subiecto, sed secundum rationem suam non ponit aliquid in subiecto, sed habet distinguere vnum ab alio, propterea non dicit aliquid, sed potius ad aliquid, & ideo non valet consequentia: ergo relatio non est de decem generibus: quia licet nō dicat aliquid, dicit tamen ad aliquid, & hoc est formaliter per suam quidditatem. lege D. Thom. 1. sent. dist. 26. q. 2. ar. 1. & dist. 33. q. 1. ar. 1. & p. p. q. 28. art. 2. & de ver. q. 1. art. 1. & quolib. 9. q. 2. artic. 3. & quolib. 2. & Capreol. 1. sententiarum dist. 20. q. vnica.

Quod quid est non omnia comprehendit.

Ocham.

Relatio aliqua est verum ens reale extra animam sumitur hæc propositio ex disputatis de potentia Dei q. 70. art. 9. & ex p. p. q. 28. ar. 2. & ex 1. sent. dist. 28. q. 1. art. 1. cui aduersatur Aureolus, & Ocham probantes nullam relationem esse ens reale, & præcipua ratio ipsorum est, quia illud quod aduenit aliquid seipso quiescente non habet existentiam naturalem in illo, sed relatio aduenit alteri relatiuum absque hoc, quod transmutetur: vt ait Arist. quod in relatione non est motus, quoniam illud quod transmutatur ad relationem, transmutatur se quiescente ex transmutatione sui correlatiui: ergo relatio non est res in natura existēs, aliter sequeretur quod extremum dum acquireret eam non esset totaliter quiescens quin saltem transmutaretur realiter in aduentu entitatis relatiuæ. Sed deficiūt isti viri assumendo maiorem falsam, ipsa enim relatio quæ nihil aliud est quam ordo, ipsius creaturæ ad aliam habet aliud quatenus est accidēs, & aliud quatenus est relatio, vel ordo, in quantum enim est accidens habet quod sit in subiecto non autem in quantum est relatio vel ordo, sed solum quoad aliud sit, quasi in aliud transiens, & quodammodo rei realitate asistēs, & ita est relatio, & est aliquid inherēs, licet nō sit inherens ex hoc quod est relatio, & ideo nihil prohibet, quod huiusmodi accidens desinat esse sine mutatione eius in quo est, quia sua ratio non proficit prout est in subiecto: sed prout transit in aliud, quo sublato huiusmodi ratio accidentis tollit, quidem quantum ad actum, sed manet quantum ad causam, & radicem, sicut subtracta materia tollitur calefactio, licet maneat calefactionis causa & sic per aduentum cuiuscunque realitatis non di-

5. Phys. text. 10.

Relatio est ordo ad aliud.

Discordia inter Philosophos: & theologos.

citur aliquid moueri: sed solum per aduentum realitatis se habentis per modum immanentis in illo cui aduenit, & quia relatio se habet potius per modum effluentis, & transeuntis ab vno in aliud, & nō per modum immanentis, non mutatur subiectum per eius aduentum, vel recessum: vnde relatio vt relatio non transmutat subiectum: sed vt accidens, vide Caiet. in p. p. vbi supra, & Capr. vbi supra dist. 30. q. 1. ar. 1.

Relatio distinguitur realiter a suo fundamento: colligitur hæc propositio ex dictis D. Tho. q. 28. p. ar. 2. in responsione ad secundum: circa istam propositionem sunt varie opiniones. Aureolus tenet, quod relationi, vt relatio ex sui communi ratione repugnat quod sit aliquid in rerū natura. herueus tenet, quod relatio quantum ad eius propriam realitatem quam in sua ratione importat intrinsece seu in recto nō distinguitur a fundamento, quantum vero ad eam quam importat extrinsece distinguitur: quia includit terminum in sui ratione: hæc opinionem tuetur Iauellus 5. metaph. in suis quæst. Scotus 2. sent. dist. 1. q. 5. vult aliquas relationes distinguere a fundamento, aliquas vero non: thomistæ varie sentiunt: quidam Antonellus Archiepiscopus doctissimus metaph. tenet quod non distinguitur quia non potest intelligi sine fundamento, quæ ratio est nulla, quia vnum correlatiuum non potest intelligi sine alio: vt pater sine filio, & tamen pater distinguitur a filio. ideo Capreolus, Caiet. fland. tenent de mente S. Thom. quod omnis relatio realiter distinguitur a fundamento realiter, quia omnis causa realiter distinguitur a suo effectu præsentim causa efficiens: cum ergo fundamentum sit causa efficiendi relationis, sequitur ergo proposita propositio vera. vide D. Tho. 5. phys. comm. 10. & fland. 5. metaph. q. 16.

1. sent. dist. 30. Diuersæ opiniones de relatione.

Vide dilucidationes nostras in 5. metaph.

Relatio mutua realis in illis tantum inuenitur in quibus ex vtraque parte est eadem ratio ordinis vnus ad alterum: hæc propositio habetur ex disputatis q. 7. art. 10. in qua propositione Aureolus voluit habere controuersiam sumens ex dictis D. Tho. istam propositionem, quod inter illa quæ non sunt eiusdem ordinis non est mutua relatio realis, dicēs quod sicut Deus est extra ordinem creaturæ propter sui illimitationem: ita creatura est extra ordinem Dei, propter sui limitationem: sed hoc nō obstante creatura realiter refertur ad Deum: ergo nō obstante illimitatione diuina poterit Deus referri realiter ad creaturas: & non est sic, quia creatura non est extra ordinem Dei, immo ex natura sua inclinatur, & ordinatur ad Deum sicut ad proprium perfectiuum non autem econtra, neque hoc modo intelligitur propositio, quod illa inter quæ est mutua relatio realis sint eiusdem generis: ita quod per ordinem intelligatur, genus: sed per idéitatem ordinis intelligit idéitatem fundamenti relationū, sicut est in relatione equalitatis, & similitudinis, vel idéitatis rationis, & inclinationis eorum ad inuicem: vt sicut vnum inclinatur ad aliud propter bonum suum, ita aliud ad illud: vt patet in relatione actiuorum, & passiuorum naturalium: vel idéitatem generis secundum illud in quo relatio fundatur, sicut patet in relatione mouentium quæ nō mouent nisi moueantur, illa enim communicant in genere moti cum illis, quæ mouentur ab eis: modo Deus

Aureol.

Quæ relatio sunt eiusdem ordinis.

Agens naturale inducit duplices dispositiones.

Auerr. lib. de substantia orbis.

Recipiens est prius recepto.

Deus & creatura, non ita se habent: quia creatura A inclinatur ad Deum, Deus autem nullo modo inclinatur ad creaturam per aliquid: quod sit in sua natura: quæ admodum sciētia habet naturalem ordinem ad scibile, a quo dependet in ratione mensura, nō autem e contra: non enim scibile ex sua actua litate habet ordinem naturalem ad cognitionem, & ideo relatio ex vna parte est realis, & ex alia est rationis. vide Capr. 1. sent. dist. 30. q. 1.

Reparari res corrupta per agens, idem numero est impossibile colligitur hæc propositio ex 4. quolib. q. 5. cui aduersatur Scotus probando: quod per agens naturale aliquid destructum possit, idem numero reparari, quia aut simpliciter est impossibile B idem numero bis produci, & tunc sequitur quod Deus hoc non poterit, aut nō simpliciter est impos sibile, & tunc sequitur quod in causalitate eorum in quibus fuit prius istud possibile, & nunc erit, sed prius fuit in causalitate rerum naturalium: ergo & nunc erit: & nihil concludit ratio hæc quandoquidem, idem numero permanens bis produci nō est simpliciter impossibile, sed simpliciter possibile respectu Dei, non autem respectu creaturæ, ideo illa illatio nō valet qua dicitur hoc non est simpliciter impossibile: ergo est in causalitate eorum omnium in quibus fuit, sed est fallacia cōsequētis, propositio assumpta D. Thom. fundatur in hoc quod alienus motus, & mutationis infert alietatem eorum quæ per motum, aut mutationem producuntur, sed quod bis producitur per agens naturale duplici motu, vel mutatione producitur: ergo non est idem numero, sed idem specie: & sic patet veritas, & sensus propositionis. Vide Capr. 4. sent. dist. 43. q. 1. contra primam.

Reparari potest per diuinam potentiam res permanens si fuerit corrupta vel annihilata eadem numero. sumitur hæc propositio ex loco supracitato cui aduersatur Dur. probans nullam permanēs corruptum, vel annihilatum posse idem numero reparari etiam per potentiam diuinam, & principalis ratio sua est, quia si Deus crearet angelum, & postea annihilaret, & deinde repararet verū esset dicere, quod Angelus bis fuit realiter, & non numeratione agentis puta Dei, qui vnus est, nec cuiuscunque extrinseci ab Angelo, quia si Deus nihil fecisset nisi Angelum quem annihilatum postea reparasset, ad huc esset verū dicere, quod Angelus bis fuisset, quod nō posset verificari nisi numeratione Angeli, vel durationis eius. & non aduertit Durandus quod in illo casu Angelus esset bis creatus non numero creati, vel creantis, sed numero creationis sicut intensum, & remissum esset bis motum etiam si in mundo nihil aliud esset numero motus, & bis E passum numero passionis, & non alterius, & intelligitur de creatione passiva, non autem de creatione actiua quæ est ipsa diuina essētia, & volitio quia illa non numeratur in illo casu. hæc enim propositio ab omnibus acceptatur, quod omne non implians cōtradictionem est Deo possibile, sed permanens corruptum, vel annihilatum, idem numero reparari sine motu, & mutatione nullam implicat contradictionem, igitur per diuinam potentiam res permanens si fuerit corrupta, vel annihilata potest eadem numero reparari. lege Capreolum vbi supra.

Resurgent simul, & in eodem instanti omnes ho mines: sumitur hæc propositio ex 4. sen. dist. 43. ar. 3. q. 3. cui Dur. se opponit dicens quod non omnes Durand. resurgent in eodem instanti, sed prius resurgent illi qui fuerint mortui quam illi qui in aduētū Christi inuenientur viui, & nihilominus morientur, vt resurgant, & hoc conatur ponere propter authoritatem Apostoli dicentis, quod mortui qui in Christo sunt resurgent primi, deinde nos qui relinquitur simul rapiemur cum illis in nubibus obuiam Christo in aera: ex his verbis clare colligitur propositio assumptam esse falsam, sed non cōsiderauit quod illi, qui reperientur viui morientur in B raptu, quia raptum & parum in morte detenti, & prope illum raptum resurgent, & autoritas intelligitur: quod mortui qui in Christo sunt id est in fide Christi formata mortui sunt resurgēt primi primitate dignitatis, quia in resurrectionem vitæ respectu malorum qui resurgent in resurrectionem iudicij præcedēt, vnde dicit Apostolus mortui qui in Christo sunt resurgent primi deinde nos simul rapiemur: possumus etiam dicere, quod ista prioritas & posterioritas non potest referri ad actum resurgendi ita, quod aliqui resurgant prius alijs prioritate temporis, nam omnes resurgent in eodem instanti: vt alibi ait Apostolus, omnes quidem resur- r. cor. 15. gemus &c. & subdit in momento, & in actu oculi, vel tertio dicitur: quod ista prioritas, & posterioritas sit referenda ad quietem in Christo per bonam mortem, sic iungēdo literam, & mortui qui in Christo sunt, id est requiescunt in eius fide mortui primi respectu nostri, qui ad huc viuimus, resurgent cum posteris, deinde nos qui viuimus supple quiescimus in Christo in eius fide moriendo, & simul rapiemur cum illis, iam resuscitati cum ipsis obuiam Christo veniēti ad iudicium in aera, siquidem omnium resurrectio erit in vltimo instanti sonitus tubæ angelicæ, & in vltimo instanti motus cæli, sed illud non erit nisi vnum, & non multa: ergo omnium D resurrectio erit in eodem instanti. lege D. Thom. in Epistolam primam ad Cor. cap. 15. & Capr. 4. sent. dist. 43. q. 2.

Resurrectio, ita se habebit quod in ea si anima petri informaret corpus, vel materiā corporis pauli non esset idem Petrus qui prius: sumitur hæc propositio ex dictis D. Thom. quolib. 1. r. q. 6. cui se opponunt Dur. & Ioannes de Neapoli, & principale 2. quolib. argumentum horum est, quia ait Ioannes Baptista q. 6. Matth. 3. potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios abraę ex quo videtur quod animæ filiorū abraę qui iam mortui erant possent vniri materiæ lapidis, & essent nihilominus, ijdem filij abraę, qui fuerāt: & sic videtur, quod propositio assumpta sit contra scripturam, sed hi doctores non habuerunt verum sensum verborum Ioannis Baptistæ, quia suscitare ibi, non sumitur pro resuscitare eo modo loquendi quomodo loquimur de resurrectione mortuorum, sed pro creare vel generare: vt sit sensus quod Deus potest ex lapidibus creare nouum populum qui pertineat ad filios abraę spirituales, vel etiam carnales: puta si lapides conuerteret in panes ex quibus comestis a iudeis generaretur semē quo iudæus gigneret filios tunc enim ad literam ex lapidibus generarentur noui filij abraę, non autē loquitur de resuscitatione filiorū abraę præmortuorum,

tuorum, ideo hæc ratio nihil cōcludit, quod etiam A patet per expositionem Hieronymi asserentis, qui ex nihilo cuncta fecit, posset de saxis durissimis pulu procreare: ad hoc enim, quod aliquid sit idē numero requiritur identitas principiorum essentialium, vnde quodcunque principiorum essentialium in ipso indiuiduo varietur necesse est identitatem numeralem ipsius indiuidui variari, cuiuslibet autem rei essentialia sunt materia, & forma, vnde si accidentia varientur, & mutarentur remanentibus principijs essentialibus indiuidui ipsum indiuiduū remanet idem: cum ergo principia essentialia hominis sint anima, & corpus, & hæc remaneāt, sequitur ergo quod resurget eadem anima, & idē B corpus, & sic corpora hominum resurgent eadem numero. lege Diuum Thomam secundo contra gentes, cap. 81. & Capreolum quarto sentētiarum distin. 44. quæst. prima, contra quartam conclusionem.

Religio nominat statum perfectionis. Propositio ista est Sancti Thomæ secunda secunda q. 186. art. 1. in corpore, & colligitur ex Beato Gregorio su per Ezechielem dicente, sunt qui nihil sibi ipsis reseruant, sed sensum, linguam, vitam, atque substantiam, quam perceperunt, omnipotenti Deo immolant. contra quam propositionem multi hæretici inuehant, inter quos quidem, vt asserit Epiphanius hæresi. 61. & August. hæresi. 40. nominabant se apostolicos, & dicebant non posse salutem cōsequi, qui ducunt vitam cælibem, & pauperem more Apostolorum. Quidam alij hæretici, vt Iouinianus, & Vigilantius asserunt cælibatum, neq; esse præceptum, nec commendatum, quia nō est melius quàm coniugium, & hoc habetur ex Hieronymo lib. 1. cōtra ipsum vigilantium, & ex Augustino libro de hæresibus. c. 82. alij hæretici, vt Vuiclef ausi sunt dicere omnem religionem esse malam, & qui eam ingreditur eo ipso fit ineptus ab obseruando præcepta, sic etiam asserunt Lutherani, & Caluinistæ, vt patet in lib. de vitis monasticis. sic etiā voluit Philippus Melanton in Apologia Augustanæ confessionis, sic etiam Brensius, & omnes eorum asseclæ, vnde existis redditur falsa propositio Sancti Thomæ, quia Religio claudit in se, & cælibatum, & paupertatem, & obedientiam. sed isti toto aberrant cælo, cum religio non sit nouiter inuēta ab hominibus, sed antiquissima existens, etiam in lege naturæ, vt scribitur lib. Genesis. Vbi dicitur, quod Enos cepit inuocare nomen Domini, quæ verba non intelliguntur sic cōmuniter, quia ante ipsum etiam ab Adam, & Abel inuocatum fuit nomen Domini, sed intelligi debent de quodam nouo cultu, qui non omnibus erat communis, & hic cultus fuit quædam adumbratio religionis. Tempore quoque legis Moysæ habemus Nazarenos se domino cōsecrassē, vt scribitur libro Numeri, ad exemplum quorum multi Christiani se Deo consecrant, vnde Origenes in Leuiticum asserit Eliam, & Eliseum, & filios Prophetarum, vt Monachos vixisse in paupertate, & sine vxoribus, & ædificabant sibi casulas, & Gregorius Nazianzenus oratione de obitu Sancti Basilij vocat Ioānem Baptistam anacoretam, & Monachum, sic etiam, & Ioānes Chrysostomus Homelia prima in Marcum. Habetur etiam de vita, & gestis Diui Antonij fuisse plurimos Monachos, qui monasteria

colebant, & monastice viuebant, & Antonius Adōlescens existens accessit ad quēdam senē, & probatum Monachū, Antonius autem floruit anno 300. post Christum. stultum ergo est, & sine ratione, auctoritate, & coniectura dicere religionem esse, quid nouum, & quid ficticiū mundum decipiēs, cum ostensum sit ipsam fuisse antiquissimam, & verbis Saluatoris nostri confirmatam, vt habetur apud Matthæum, si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & dā pauperibus, & sequere me: & de cōsecratione, distinctione quinta describitur, & approbatur vita monachorum, qui debent semper vacare orationibus, vel lectionibus, vel exercitio operis, & cano. decimoquarto, quæst. 2. capitulo peruenit, prohibetur eis baptizate, & compadres fieri, & causa decimaquinta, quæst. 2. capitulo placuit, exprimitur Etymologia nominis ipsius Monachi, qui a monos græce, quod latinæ dicitur vnus, & acos, quod latinæ dicitur tristis. patet igitur propositionem Sancti Thomæ esse verissimam, religionem nominare statum perfectionis non formaliter, sed accessiue, quia per ipsam homines Domino totaliter se deputant.

Religio omnis sumpsit originem ab Apostolis hæc propositio habetur à Sancto Thoma 2. 2. q. 188. articulo 7. Cui aduersantur omnes hæretici nostri temporis præsertim Philippus Melanton, in confessione Augustana, articulo 27. & Brensius; & nōnulli alij scribentes religionem monachorum casu cepisse, vel propter errores, vel propter persecutiones, & decipiuntur valde; quia patet cōnobitas fuisse ante persecutiones tyrannorum. Hoc idem etiam habemus manifeste de hæremitis, quando quidem, & si Paulus primus hæremita occasione persecutionis hæremum colere cepisset, vt testatur Hieronymus in Epistola ad Paulinam: Attamen qui primus, & re vera fuit hæremita non persecutione aliqua, sed certo consilio, & studio purioris vitæ hæremum colere cepit, vt fuit Beatus Antonius, sic scribit Athanasius in eius vita, sic etiā Hieronymus docet non Paulum, sed Antonium ab omnibus Principem Hæremitarum teneri, sic Basilius, & Augustinus docent. Patet ergo maximam falsitatem bibisse suprascriptos hæreticos religionem casu cepisse docentes, quia vt ostensum est omnis religio ab Apostolis Christi Discipulis post resurrectionem sumpsit originem, & si etiam ante Apostolos, quia, & in lege naturæ, & in lege Moyfi fuerit aliqua religio, non tamen ita ordinata, sicuti post resurrectionem Christi.

Religionis status est securior statu secularis vitæ: hæc propositio scribitur à Sancto Thoma secunda secunda, quæst. 186. articulo 9. Cuius oppositum docet Caluinus libro quarto suarum institutionum asserens statum religiosi esse scismaticum, & inducere maximam diuisionem in populo Christiano, quemadmodum Corinthij ad quos Cap. 1. scribebat Apostolus Paulus dicens, & primæ Corinth. Hoc autem dico, quod vnusquisque vestrum dicit, ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego vere Cæphæ, ego autem Christi, diuisus est Christus: Nunquid Paulus crucifixus est pro nobis, &c. Hos enim maximè reprehendit Apostolus, quia inducebant scisma in populo Aquarij Controuersia. H. Chri-

43. q. 3. Ioannes Duns.

Idē bis nō potest produci.

Distin. 43. Durand.

2. quolib. Ioannes.

Cap. 4.

Cap. 6.

Hom. 11.

Cap. 19.

Cap. 19.

Cap. 1.

Christiano, sic etiam, & status religiosorum est reprehendendus, quia inducit scisma, & diuisionem, quod non facit status secularis vite, status ergo vite secularis est securior statu religionis, quod autem scisma, & diuisionem inducant religiosi patet manifeste, quia habent propria altaria diuersa ab alijs, propria officia, & ceremonias, & dicunt ego sum Franciscanus, alij ego sum Augustianus, alij ego Dominicanus, & sic inducunt tot, & tantas diuersitates in populo Christiano, sed hic vir maximè allucinatur, & detinetur maximo errore ignorantie. cum scisma sit nomen deductum à scissura animorum respectu capitis, vnde proprie scismatici dicuntur, qui propria sponte, & intentione separant se ab vnitate Ecclesie, cuius caput est Christus, & Summus Pontifex eius Vicarius, qui ergo reuunt subesse Summo Pontifici, & recusant communicare cum membris Ecclesie eis subiectis, hi proprie scismatici dici debent, hoc autem non conuenit religiosi, qui summam obedientiam præstant Christi Vicario; Nec sequitur ex hoc, quod habent diuersa officia, & ceremonias & altaria, ipsos inducere scisma, aliter omnes parocos, esse scismaticos, sic etiam & Episcopos, quandoquidem nulla parochia, & diocesis est, quæ non habeat propria altaria, & aliquas differentias, & ceremonias diuersas, erronea igitur est Caluini positio, & verissima Sancti Thomæ propositio.

Religiosi laudabiliter vtuntur vestibus abiectis, & vilibus. Hanc propositionem ponit Sanctus Thomas secunda secundæ, quæst. 187. art. 6. Quam propositionem isti nouiter loquentes reprehendunt. centuria 4. & præsertim Caluinus 4. lib. institutio- num asserentes vilitatem vestium habere speciem mali, à qua iussit Apostolus nos debere abstinere, vt patet prima ad Thessalon. & Saluator noster dixit Discipulis suis apud Matthæum attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, & quædam glosa super Apoc. Exponens illa verba, ecce equus pallidus, dicens videns diabolus, per apertas tribulationes, nec per apertas hæreses se posse proficere, præmittit falsos fratres, qui sub habitu religionis obtinent naturam nigri, & ruffi equi peruertendo fidem, & Sanctus Augustinus lib. de Sermone Domini in monte dicit, in hoc maxime aduertendum est non in solo rerum corporearum nitore, atque pompa, sed etiam in ipsis fordibus luctuosus etiam posse iactantiam, & eo periculosiorem, quo sub nomine seruitutis Dei decipit. sic etiam reprehendunt tonsuram monachorum, & religiosorum, tanquam quoddam ducens admirationem inter homines, sed decipiuntur isti sic loquentes, quia cum religiosi spreuerint mundum, & contempserint diuitias merito non cultioribus vestimentis, sed vilioribus uti debent, quia sunt in statu penitentiae, & humilitatis. propterea legimus in sacris litteris de Rege Niniuitarum, qui in prædicatione Ionæ indutus est sacco, & de Achab, qui operuit cilicio carnem suam, tertio Regum. vnde Dominus dixit ad Heliã nõ ne vidisti Achab humiliatum coram me, & de Ioanne Baptista, legitur apud Matthæum, quod utebatur veste pilosa, ex pilis Camelorum, & Zona pellicea, & de omnibus fere sanctis scribit Apostolus ad Hebr. quod circuerunt in melotis, & pellibus caprilibus. & c. Euseb.

lib. 2. Historie Ecclesie ait Iacobum Apost. Domini, nunquam usam fuisse lineis vestibus, sed contentum simplici veste propter religionem, & Casianus lib. 1. collationum dicit simplicitatem vestium religiosorum significare innocentiam humilitationem, & penitentiam, & non auaritiam, & negligentiam, vt dicunt hæretici de expellendis sacris mendicitatis.

Tonsura quoque ostendit sanctitatem vite, & simplicitatem, & Regiam coronam, quia seruire Deo regnare est. Vnde Hieronymus libro de Sancta Virginitate ait Moniales debere tondere, ne amplius lauent se, aut vngant eorum caput, nec est verum, quod vilitas vestium de se habeat speciem mali, sed potius boni. scilicet contemptus humanæ gloriæ. Vnde Basilius in oratione quadam asserit, quod ex habitu cognoscitur professio cuiuscunque hominis, vnde alium habitum gerunt Senatores, & alium milites, & alium iuuenes, & mulieres, & religiosi, & sic de alijs, & licet aliquos vtentes fordidis vestibus Diabolus ducat in Hippocresim, vel ad aliquod aliud peccatum, hoc tamen non ex natura vestium vilium, sed ex perversa intentione fit. licite ergo, & rationabiliter dicimus religiosos indui vilibus vestimentis, & grossis pannis significantibus penitentiam, & non cultioribus, annunciantibus sollemnitate, & gaudium.

Religiosi licite mendicare possunt. hæc propositio docet S. Thom. 2. 2. q. 187. art. 5. Cuius oppositum docet hæretici præsertim Brensius in confessione Viçtebergen. cap. de notis monachorum, & est antiqua hæresis tenens omnes mendicantes esse extra statum salutis, vt colligitur ex ephianio hæresi 80. & ex Augu. 2. lib. retractationum, quia mendicitas ex se est vitium: ergo non debet exerceri à viris perfectis, & præsertim cum sit prohibita in lege diuina, & humana, vt patet Deutero. Vbi dicitur indigens, & mendicus non erit inter vos, & hoc præsertim, quia opes moderatæ necessaria sunt, vel saltem, vtiles ad perfectionem, & ad sapientiam, & ad vitam beatam, & qui se redigit ad extremam inopiam exponit se periculo mortis, & tentat Deum, & non potest dicere Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, & qui petunt elemosinas, & sunt validi, & sani peccant peccato iniustitiæ, quia ordo charitatis requirit, vt ante ponatur magis indigens minus egenti, sed semper magis eget pauper debilis, quam non debilis: ergo elemosyna danda est pauperi debili, propterea nõ religiosi, potentibus laborare, præsertim cū dicat Apost. operamini manibus vestris, sicut præcepimus vobis, & honeste ambuletis ad eos, qui foris sunt, & ad Thessalonic. Sed decipiuntur, & valde allucinatur isti sic dicentes, quando quidem religiosos nouimus quadrupliciter posse viuere, vel labore manuum vendendo quæ ipsi faciunt, & hoc patet apud Aegyptum in multis religiosi, secundo ex bonis communibus, vt singuli bona sua in communi deferant, quemadmodum faciunt omnes fere sancti. tertio ex donis Principum, & cæteris alijs bonis, siue mobilibus, siue stabilibus sibi ipsis donatis à pijs hominibus, vt Religio Sancti benedicti. quarto ex elemosynis, vt sunt omnes religiosi mendicantes, & omnes isti modi viuendi sunt rationi cõsentanci, vt patet fufius apud Thomam Vualdensem libro quarto doctrinæ fidei contra Vnicel hæreticum.

Cap. 24. Cap. 4.

Cap. 2.

Cap. 15.

Cap. 4.

Art. 1.

Nec est verum, quod mendicitas est vitium, nisi quando procedit ex cupiditate habendi diuitias, vel quærendi victum otiose. lex etiam diuina non prohibet mendicare, sed iubet diuitibus, ne tam tenaces sint, vt propter hoc aliqui ægestate mendicare cogantur, lex etiam ciuillis, & humana imponit penam validis mendicantibus, qui non propter vtilitatem, & humilitatem, atque necessitatem mendicant, Neque enim religiosi exponunt se periculo mortis, quia Spiritus Sanctus dicit, Nunquam vidi iustum derelictum, nec semen eius quæres panem, & hoc legimus in vita Beati Alexij, qui dimisit omnia propter Christum, & pauper peregre mendicauit, & de Beato Arsenio legimus in vitis patrum, quod gratias egit de hoc, quod necessitate cogente oportuit etiam elemosinas petere, & hinc est, quod pro grauibus culpis iniungitur aliquibus, vt peregrinentur mendicantes. ex his omnibus concluditur sensus propositionis Sancti Thomæ, Religiosos licite, & discrete mendicare posse, quia hoc spectat ad humiliationem ipsorum, qui viuunt ad imitationem Christi, & Christum Dominum constat mendicasse, iuxta illud. Ego autem mendicus sum, & pauper, mendicus autem ille dicitur, qui ab alio petit, & pauper qui sibi non sufficit, & alibi dicitur ego egenus, & pauper sum. Egenus autem idem est, quod petens, pauper verò, qui copiam diuitiarum non habet. Hinc adest Consilium Beati Hieronymi in Epistola quadam, quod omnes Christiani sequi deberent. Caue inquit nec dum Domino tuo mendicante. scilicet Christo alienas diuitias congeras. Hoc enim Consilium sequutus est Beatus Benedictus tribus annis in specu permanentes, de his, quæ à Romano monacho ministrabatur refectus est, postquam domum & parentes reliquerat, ita scribit. Beatus Gregorius in secundo Dialogorum. Hoc etiã Consilium sequutus est Beatus Franciscus, Beatus Dominicus, & plurimi alij Sancti, & perfecti viri.

Sacramenta veteris legis non conferebant gratiam ex aliqua virtute eis inherente, sicut faciunt sacramenta nouæ legis: colligitur hæc propositio ex 3. par. q. 52. art. 3. & 4. Cui aduersatur Aureolus probans nõ esse hanc differentiam inter sacramenta nouæ legis, & sacramenta legis antiquæ, quod sacramenta nouæ legis causent gratiam per virtutem eis inherentem, alia non, quia nobilitas instrumenti, & cuiuslibet ordinati in finem sumitur ex ratione vtilitatis, quoniam quanto instrumentum est vtilius tanto est nobilius, sed tantæ vtilitatis est circumsisio, sicut est baptismus cum per vtrunque detur æqualis gratia, igitur non est attendenda differentia penes virtutem inherentem, & non inherentem sed penes aliquid aliud. Sed licet aliquid concludat hæc ratio nihil tamen probat cõtra propositionem assumptam, quia non ait Diuus Thomas tantum illam esse differentiam inter sacramenta Euangelica, & antiqua, siquidem antiqua non conferebant gratiam ex opere operato, sed tantum ex opere operante, & ex deuotione suscipientis. secundo in sacramentis quoque veteris legis non conferebatur regulariter gratia nisi in circuncisione, ita quæ circuncisio erat causa sine qua non, & non causa per quam, vel aliquo modo effectiua collationis gratiæ. tertio copiosior quoque gratia datur per sacramenta nouæ legis quam per sacramenta veteris legis,

quarto datur apertio regni cælorum per sacramenta Euangelica, quæ tamen non habebatur per sacramenta antiquæ legis, cõfertur quoque caracter per aliqua horum nostrorum sacramentorum, non tamen cõferebatur per aliquod illorum: ex his omnibus apparet multiplex differentia inter sacramenta Euangelica, & antiqua, vnde sess. 7. Sancta synodus Tridentina anathematizat dicentes sacramenta nouæ legis non differre à sacramentis antiquæ legis, quæ cū essent protestationes messie futuri nõ potuerit eis aliqua virtus inherere, nostris autem inest, quia à passione Christi, quæ est causa humanæ iustificationis deriuatur quam facilius videre potes apud D. Thom. 4. sent. dist. 1. quæst. art. 5. & Caiet. 3. par. q. vbi supra, & Capr. dist. 1. 4. sent. q. 2.

Sacramentum est inuisibilis gratiæ visibilis forma, ita vt eius imaginem gerat & causa existat, hæc est definitio magistri, & est competens sacramentis nouæ legis: scribitur hæc propositio a D. Thom. in 4. sent. dist. 1. q. 1. art. 1. quæst. 3. cui aduersatur Dur. probans quod ad sacramentum nouæ legis non requirantur tres conditiones istæ positæ, vt apparet in matrimonio in quo sufficiunt sola verba exprimentia consensum in quibus illæ tres conditiones reperiri non possunt. quæ opinio Dur. est falsa: quia etiam in sacramento matrimonij sunt omnia illa tria, quæ reperiuntur in alijs sacramentis primo enim est sacramentum tantum, & sunt actus exterius apparentes, secundo est res & sacramentum quæ est obligatio quæ innascitur viri ad mulierem ex talibus actibus: tertio est res vltima contenta, & est effectus huius sacramenti est etiam res significata, & non contenta vt est vnio Christi cum ecclesia, & ideo competunt sibi omnes illæ tres conditiones sicuti & alijs, licet non ita clare appareant in hoc sicut in cæteris, & quamuis non conformetur passio ni Christi quantum ad penam, conformatur tamẽ ei quatum ad charitatem per quam pro ecclesia sibi coniungenda in sponsam passus est. hinc synodus tridentina sess. 24. anathematizat dicentes matrimonium non esse vere, & proprie vnum ex septem legis euangelicæ sacramentis a Christo Domino institutum, & similiter eos: qui negant gratiam cõferre. vide D. Thom. in 4. sent. dist. 26. q. 2. ar. 1. & Capreolum vbi supra q. 1.

Sacramenta nouæ legis consistunt in rebus, & verbis: elicitur, hæc propositio ex 4. sent. dist. 1. q. 1. art. 3. cuius oppositum sustinet Aureolus, & asserit instantiam de matrimonio quod contrahitur sine verbis, sed tantum per literas vt inter absentes: vel per motus & signa vt inter mutos & verecundos, similiter sacramentum penitentiae consistit solummodo in verbis sacerdotis absoluentis, & penitentis absoluti, & nullæ sunt res: igitur falsa est propositio: quod omnia sacramenta nouæ legis consistunt in rebus & verbis. & deceptus est Dur. quia quando contrahitur matrimonium inter absentes literæ habentur pro verbis, & nutus, & signa habentur pro verbis, inter mutos & verecundos, aliquando verba parentum computantur pro verbis contrahentium, & ideo in matrimonio, vel sunt verba vel est aliquid loco verborum, & hoc sufficit, vt propositio verificetur, & sic patet quomodo in matrimonio sunt verba, & res, verba enim sunt illa quæ exprimunt consensum matrimoniale, res autem Aquarij Controuersie. H 2 di-

Duran.

Tres conditiones sacramenti.

Dur. 4. sent. dist. 1. Aureol.

4. sen. dist. 1. quæst. 2. Aureol.

Differentia inter sacramenta nouæ legis, & veteris.

In mat-
monio sunt
res, & ver-
ba.

dicuntur quicunque alij actus concurrentes cū ver-
bis, vt sunt sensationes, & perceptiones verborum,
& signa mutæ complacentiæ, & similiter in sacra-
mento penitentiæ res sunt actus in penitente, vt po-
nit Concilium Tridentinum sess. 14. verba autem
sunt absolutio sacerdotis, vnde cū sacramēta euan-
gelica non solum significant opus Redemptionis,
quæ per Christum facta est sicut alia sacramēta, sed
etiam ab ipsa passione Christi fluxerunt, & ideo si-
cut effectus proximi habent imaginem suæ causæ
inquā tum possunt, vt. s. ex rebus, & verbis consistāt
sicut Christus ex verbo, & carne, lege D. Tho. 3. par.
q. 6. art. 4. & 5. & super Ioan. cap. 4. & Capr. vbi supra
contra secundam conclusionem.

Sacramenta nouæ legis causant instrumētali-
ter in anima nostra dispositionem quādam, & ornatū
præter gratiam sacramentalem: elicitor hæc propo-
sicio ex dictis D. Tho. dist. 1. q. 1. art. 4. q. 1. Cui Dur.
aduersatur probando q̄ præter gratiam non debet
poni dispositio, aut ornatus causatus in anima per
sacramenta, quia constat, quod sine dispositione,
vel ornatu isto gratia haberi potest, vt in illis, qui
sanctificantur in vtero, vel in adultis, qui iustifican-
tur ante susceptionem baptismi, & in illis qui vere
conteruntur ante confessionem, & absolutionem,
gratia etiam habita, sine illis sufficientissime ornat
animam, quare ponere talem dispositionem, vel or-
natum videtur esse pura adinuentio ad palliandum,
quod sacramēta aliquid causant in anima. Verum
hæc ratio Dur. est expressè cōtra scripturam ponen-
tem duplicem gratiam, alteram, quæ est ipsum ha-
bituale Dei donū, alteram quæ est ipsum auxilium
Dei mouentis animam ad bonum: primo mō acci-
piendo gratiam præexigitur ad gratiam aliqua ani-
mæ præparatio, quia nulla forma potest esse nisi in
materia disposita, & sic nec in sanctificatis in vtero,
nec iustificatis ante baptismi susceptionē, nec con-
tritis ante sacramentalem absolutionem cōfertur
gratia nisi prius natura sint dispositi ad gratiæ sus-
ceptionē aliqua dispositione actuali vel habituali, D.

Psalm. 84.

Nota hanc
doctrinam
& lege Ca-
ietanum 3.
p. q. 62.

durā in 4.
sent. dist. 1.

hæc ratio Dur. est expressè cōtra scripturam ponen-
tem duplicem gratiam, alteram, quæ est ipsum ha-
bituale Dei donū, alteram quæ est ipsum auxilium
Dei mouentis animam ad bonum: primo mō acci-
piendo gratiam præexigitur ad gratiam aliqua ani-
mæ præparatio, quia nulla forma potest esse nisi in
materia disposita, & sic nec in sanctificatis in vtero,
nec iustificatis ante baptismi susceptionē, nec con-
tritis ante sacramentalem absolutionem cōfertur
gratia nisi prius natura sint dispositi ad gratiæ sus-
ceptionē aliqua dispositione actuali vel habituali, D.

Sacramenta sunt causæ instrumentales gratiæ:
elicitur hæc propositio ex 3. p. q. 62. art. 1. cui se op-
ponit Scotus, quia nulla creatura concurrat ad crea-
tionem nec instrumentaliter sacramenta sunt crea-
turæ: igitur non possunt nec instrumentaliter con-
currere ad ipsam gratiam, & ideo ait Scot. sacramē-
ta facere gratiam sicut, notitia dicitur efficere vol-
itionem quia ad volitionem præsupponitur, nihil
enim est volitum nisi sit præcognitū, ita sacramen-
ta dicuntur gratiam efficere, quia ex lege diuina ad
illam præsupponuntur, aliqui volunt sacramenta
esse causas morales gratiæ, quia in illis applicantur
nobis merita Christi quæ sunt causa gratiæ, & hæc
defendit magister Cano in p̄lectione de sacramē-
tis, Soto ait dist. 1. q. 3. art. 1. q̄ sacra causant gratiam
mediatē, & cōsequutiue. Sed istis nō obstantibus ve-
ra est propositio assumpta à D. Th. quia sacra cum

sint media inter Deum, & animas nostras deferunt
actionem Dei ad animā recipientē gratiā sicut cau-
sa instrumentalis producit effectū cū suo artifice
vnde Conciliū Trid. Sess. 6. c. 7. nuncupat baptismū
esse instrumentale causam nostræ iustificationis. &
ratio Scoti est nulla, quia gratia non creatur sed cō-
creatur, & sacramenta non attingunt gratiam sed
animam gratia. lege Cai. vbi supra.

Sacramenta nouæ legis conferunt gratiam alte-
rius rationis quam sit gratia donorum, & virtutū:
scribitur hæc propositio 3. p. q. 62. art. 2. cuius oppo-
situm tenent aduersarij D. Th. quorum ratio prin-
cipalis est, quia sicut se hēt sanitas restituta per artē
ad sanitatem per naturā, sic gratia sacramentalis ad
virtutes, quia sacra sunt quædā medicinæ, sed illa est
eadem vt ait Arist. 7. Metaph. ergo nō distinguitur
gratia sacramentalis à gratia virtutū, & donorū. Sed
hæc ratio deficit plurimū: arbitrantur isti q̄ gratia
sacramentalis, & gratia virtutum nō aliter differat
nisi sicut sanitas per naturam, & sanitas per artē re-
stituta, hoc enim longè est à veritate, quia plus diffe-
runt vt puta sanitas per naturā, & aliquis nouus ef-
fectus alius à sanitate per medicinā collatus, quia
sacramenta euangelica ordinantur ad quosdā ef-
fectus speciales necessarios in vita christiana, sicut
baptismus ordinatur ad quandam spiritualem re-
generationem qua homo moritur vitij, & fit mē-
brum Christi, qui quidem effectus est aliquid spe-
ciale præter actus potentiarum animæ, & eadem ra-
tio est in alijs sacramentis: sicut ergo virtutes, & do-
na addunt super gratiam cōiter dictam quandam
perfectionem determinate ordinatā ad proprios
actus potentiarū, ita gratia sacramentalis addit su-
per gratiā cōiter dictam, & supra virtutes & dona
quoddā diuinum auxilium ad consequendū finē
sacramenti: & per hunc modū gratia sacramentalis
addit super gratiā donorū, & virtutum l. D. Tho. 4.
sent. dist. 1. q. 1. artic. 4. & Capreolum ibidem q. 3.
contra quartam conclus.

Satisfecit cōdigne & sufficienter Christus salua-
tor noster pro tota natura humana collapsa per suā
actionem interiorem, & passionem exteriorem: col-
ligitur hæc propositio ex tertio senten. dist. 20. q. 1.
art. 2. cui aduersatur Dur. probans Christum secun-
dum q̄ homo nō potuisse cōdigne satisfacere pro
tota natura humana accipiendo condignā satisfac-
tionem secundū æqualitatem quantitatis ad cul-
pam commissam, & ratio principalis huius est quia
Christus inquantum homo non potuit reddere æ-
quiualens beneficijs ab ipso receptis quo ad om-
nia dona naturæ & gratiæ vnionis & habitualis, &
gloriæ fruitionis beatæ, quæ omnia ab instanti suæ
conceptionis accepit ab eo, & sic sicut Christus in-
quantum homo non potuit pro seipso reddere æ-
quiualens beneficijs à Deo receptis, ita nec pro
tota natura humana collapsa. & allucinatus est Dur.
in hac parte nō cōsiderando quomodo nō est simi-
le de gratiarum pro beneficijs, & de satisfactione
pro offensa vel peccatis cōmissis, & ratio huius est,
q̄a obiectū, & materia gratiarū actionis creature
spectu Dei sepe crescit saltem in sui cōseruatione
post quamcūque gratiarum actionem, & ideo nul-
lo modo potest reddi à pura creatura sufficiens
gratiarum actio secundum quantitatem æqualita-
tis Deo pro beneficijs suis, sed materia satisfactio-
nis

Sacramen-
ta sunt cau-
sæ Physice
gratiæ.

4. sent. dist.
1.

Petrus de
Palude.
Tex. 32.

Duplex gra-
tia sacramē-
talis, & vir-
tutum.

5. sent. dist.
20.
Durandus.

nis non crescit ex satisfactione, immo minuitur, & A
potest totaliter tolli, & ideo potest Deo fieri suffi-
ciens satisfactio secundum æqualitatem quantita-
tis, licet non gratiarum actio æqualis diuinis bene-
ficijs, deinde etiam falsum est q̄ Christus vt homo
per actus humanæ naturæ habentes efficaciam ex
confortio diuinitatis non possit reddere equiua-
lēs beneficijs creatis a Deo receptis: de qua re vide
D. Tho. prima secundæ q. 14. art. 3. & Capreolum
tertio sent. dist. 18. q. vnica.

Satisfacere Deo purus hominimè potest nisi
in virtute meriti Christi: colligitur hæc propositio
ex tertia p. q. 1. art. 2. cuius oppositum sustinet Scot.
Dur. & Aureol. & nituntur probare Deum de po-
tentia absoluta posse acceptare aliquem actum pe-
nitētis tanquam satisfactionem iustam pro pecca-
to non coniuncto merito passionis Christi. & prin-
cipalis ratio istorum est, quia non est impossibile
filium Dei non fuisse incarnatum, & per consequēs
nec passum, & tamē possibile est Deum produxis-
se prædestinatum ad beatitudinem & iuste, non ta-
men excludendo misericordiā: ergo possibile fuis-
set modo penitentem sibi satisfacisse quia non po-
test iuste sine satisfactione peccatorem beatificare
quod etiam confirmant per Diuum Augustinum
dicentem, fuit quidem, & alius modus nostræ redē-
ptionis possibilis quā scilicet per incarnationem,
& passionem, sed nullus nostræ miserie sanandæ cō-
uenientior, ergo lapsus noster potuit sanari alia via
quam per incarnationem, & passionem Christi, &
non considerauerunt isti Doctores q̄ supposito il-
lo casu talis penitens prædestinatus non potuisset
Deo satisfacere loquendo de satisfactione proprie
dicta, quæ requirit æqualitatem rei ad rem: potuis-
set tamen satisfacere improprie imperfecte, & inter-
pretatiue, quod requirit solum æqualitatem emen-
dæ ad offensam secundum diuinam acceptationē
hoc enim modo non esset impossibile Deo satisfacere,
& sic quoque dictum Augustini eos non iu-
uat, quia licet lapsus hominis aliter potuisset sanari
quam per passionem Christi. Sed tunc non fuisset
sanatus per condignam satisfactionem sicut nunc
est, ad perfectā enim satisfactionem pro peccato re-
quiritur ad æquatio satisfactionis ad offensam, sed
talem, & tantam non potest purus homo exhibere
nisi coniuncto merito passionis Christi. igitur pro-
positio assumpta est vera. lege D. Th. 3. sent. dist. 10.
q. 1. art. 2. & Capr. in 4. dist. 15. q. 1. & Caiet. 3. p. vbi su.

Satisfacere Deo nullus pōt de vno peccato non
satisfaciendo de alio sed illud retinendo. propositio
hæc habetur à D. Th. in 4. sen. dist. 15. q. 1. art. 3.
in sol. 1. q. oppositū tamē sustinet Sco. & nonnulli alij
arbitrantes perseverantem in vno peccato posse sa-
tisfacere pro alio, motiuū istorū est quia ille qui
acceptata penitentia postea incidit in mortale solū
est debitor penę certę, & finite: sed illā exoluit: ergo
nō pōt ab eo plus exigi & sic satisfacit. Sed hoc mo-
tiuū nihil concludit quia peccator postquam est
Deo reconciliatus est debitor penę finite non qua-
litercunque soluendæ sed in statu gratiæ in quo so-
lū est Deo acceptus, alioquin est debitor tantę penę
quātā meretur culpa & illa est infinita: vnde per
se quidem peccato debet pœna infinita si erat mor-
tale sed mutata fuit in temporalem, supposito q̄ per-
seueret in amicitia, nec est simile de recompensatio-

ne pecuniæ vt fingunt, quæ nec plus nec minus va-
let tempore amicitie sicut nec tempore inimicitie
& de satisfactione iniustitie & maxime Dei quæ nō
hēt valorem nisi ex diuina acceptatione vñ si fiat tē-
pore gratiæ satisfacit, si aliā nunquam, quia nō ex
æquivalentia simpliciter nec gratiæ habet efficaciam
vel æquivalentiam: & sic propositio assumpta patet
ex se quandoquidē nullū opus insufficiente ad ami-
citiæ restitutionem, & cum illius impedimēto stās, Nullus ini-
citiæ restitutionem, & cum illius impedimēto stās, micus Dei
est Deo satisfactorium, sed omne opus factū in pec-
cato mortali vel cū retētionē peccati mortalis per
affectū est huiusmodi: igitur nullus potest satisfacere
Deo de vno peccato nō satisfaciendo de alio,
B lege Capreolum in 4. sent. dist. 15. q. 1.

Sciētia subalternata non necessario requirit eui-
dentiā, aut intellectum suorū principiorum: elici-
tur hæc propositio ex dictis D. Tho. super Boetiū
de Trin. q. 2. art. 2. Cui aduersantur Aureo. & Greg.
probantes ad rationem scientie etiam subalterna-
ta non sufficere notitiā creditiā solum respec-
tu principiorum, quia Arist. 6. Ethic. tractauit de
intellectu, qui est habitus principiorum, & nunquā
posuit q̄ in aliqua scientia subalternante, vel subal-
ternata habitus iste sit fides, primo etiam Metaph.
docet quomodo sumuntur communes animi con-
ceptiones, quæ sunt principia in arte, in fine quoq;
secundi posteriorū docet quomodo principia fiūt
cognita, tamen nūquā ponit q̄ vnus modus sumen-
di principia sit per habitum creditiū: ergo vel
est insufficiente Arist. aut nihil est dictū, q̄ scientia
subalternata procedat ex principijs per talem ha-
bitum notis. Et tamen isti decepti sunt non atten-
dentes q̄ Arist. in prædictis locis agit de modo
sumendi principia prima scientiarum, non autem
principia proxima, talia enim possunt teneri habi-
tu creditiū, quia cuiuslibet scientiæ principū est
intellectus semper quidem primum, sed non sem-
per proximum, imō aliquando fides est proximum
principium scientie, vt patet in scientijs subalterna-
tis, quia earum cōclusiones, sicut ex proximo prin-
cipio procedunt ex fide eorum, quæ supponuntur
à superiori scientia, sed sicut à principio primo ab
intellectu superioris scientis, qui de his creditis per
intellectum habet certitudinem: & quia principū
tripliciter dicitur primo dignitas virtualiter tantū
ingrediēs demonstratiōne, secūdo principū forma-
liter, tertio principū substācialiter primo mō tota
sacra scriptura dicitur principū, secundo mō arti-
culi diuinitatis, & humanitatis, tertio modo om-
nes articuli, & conclusiones præter vltimas, lege Ca-
preolum primo sent. in prologo, q. 1.

Scientiæ nostræ obiectum est, quid incomplexū
ex parte rei, licet ex parte nostri sit aliquid comple-
xum per modum enunciabilis: colligitur hæc pro-
positio ex secunda secundæ, q. 1. art. 2. vbi similiter
loquitur de fide. Quam propositionē Greg. Arim.
impugnat probando rem extrā non esse obiectum
scientiæ, & ratio sua potissima est, quia si res extrā
esset totale obiectum scientiæ, eadē ratione res ex-
tra esset obiectū opinionis, & fidei, & erroris, & per
cōsequēs cōtingeret, q̄ idē hō sciret, & opinaretur,
& crederet quod etiam ignoraret ignorantia dispo-
sitionis prauæ, quæ nominatur error, quæ oīa sunt
absurda, patet consequentia nam contingit eun-
dē scire, quod Deus est æternus, & omnipotēs, & q̄
Aquarj Controuersia. H 3 solus

Satisfactio
& gratiarū
actio diffe-
runt.

Ioan. Dūs.

13. de Trin.
cap. 4.

Satisfactio
duplex.

Dist. 15. Pe-
trus de Pa-
lude.

q. 1. dist. 15.

Nullus ini-
citiæ restitu-
tionem, & cum
illius impedimē-
to stās, micus
Dei potest ei sa-
tisfacere.

In prologo
primi sent.
Cap. 7.
Arimin.

Principiū
scientiæ est
triplex.

Quest. pri-
mologi sent.
Arimin.

solus, & immediate moueat calum, credere quod sit Trinus in personis, putans, quod sit in vigore infinitus. Quæ quidem ratio nihil concludit, quia licet eadem res sit obiectum vltimum scientiæ, opinionis & fidei, & erroris, nõ tamè proximum, propositionis enim subiectum se habet ad totam propositionem, sicut materia, vnde quamuis in talibus cum dicimus Deus est passus solùmmodo nominet subiectum quid increatum, tamen tota propositio dicitur esse de re increata, sicut de materia, ex quo patet, quod cum credens aliquid de Deo formet vnam propositionem, & sciens aliquid de Deo formet aliam, obiectum, & materia actus credulitatis, & sciendi est idem. s. Deus importatus per subiectum talium propositionum, nec tamen sequitur, quod idem homo idè sciat, & opinetur, nam quilibet talium habituum habet duo obiecta. s. rem signatam per subiectum propositionis, & ipsam propositionem, quam format de obiecto, ex quo sequitur, quod licet scientia sit de re extra, non tamè dicimus, quod assentiamus rei extra, vel dissentiamus, sed potius enunciationi formatæ de re extra: actus enim cognoscendi est respectu rei extra non tamen respectu eius est assensus, vide D. Thomam de ver. quæst. 14. art. 8. & Capr. q. 4. prologi senten.

Obiectum scientiæ opinionis, fidei, & erroris idè esse potest.

Quol. 3. q. 6. Aureolus.

Scientia Dei non est vniuersalis, nec particularis.

1. s. dif. 35. Aureol.

ret ad hoc, quod res esset vnita in Deo, nõ ergo est verum, quod ratio causalitatis cõgruat Deo adiuncta voluntate. Nihilominus hæc ratio est nullius momenti, quia si Deus non esset effectiuus rerum, non haberet apud se rerum similitudines nisi à creaturis eas accepisset, vel à causa effectiua creaturæ, & sensus propositionis assumptæ non est, quod voluntas det huiusmodi causalitatem diuinæ scientiæ, nec aliam etiam causalitatem, puta effectiuam, sed potius, quod scientia sit causa prior secundum rationem, quàm voluntas, sed sensus est, quod nullus effectus procedit à diuina scientia, nisi mediante voluntate, quæ determinat scientiam ad opus, diuina enim scientia ex eodem habet causalitatem exemplaris, & effectiue. s. ex plenitudine actus, ex illo. n. habet, quod sit effectiuus rerum, & quia ille actus est intelligibiliter in eo, ideo habet, quod sit exemplar, & ratio eorum, quæ in diuina essentia, sicut in causa præexistunt, quia sic se habet scientia Dei ad omnes res creatas, sicut scientia artificis se habet ad artificiatas, sed scientia artificis est causa artificiatorum adiuncta voluntate: ergo & scientia Dei, vnde sic consuevit nominari scientia approbationis, lege D. Tho. de ver. q. 2. art. 14. & Capr. vbi supra.

Voluntas Dei determinat diuinam scientiam.

Scientia quam habet Deus de non fiendis non est practica: elicitur hæc propositio ex p. p. q. 15. art. 3. Cuius oppositum docet Aureolus, & ratio sua est, quia si notitia fiendorum tantummodo sit practica, & non factibilem, dato quod nõ sunt fienda sequitur, quod ars medicinalis in his qui non ponunt potiones dare erit speculatiua, & non practica, vnde quilibet poterit pro libito voluntatis suæ facere scientiam suam nunc practicum proponendo vti ea, nunc vero speculatiuum proponendo, quod nunquam illa vtatur, hoc autem dicere est absõnũ: ergo Deus si proponat aliqua se facturum alia vero nõ, nihil facit ad hoc, quod illa notitia sit practica, ista vero speculatiua. Sed hæc ratio ex seipsa dissoluitur, quia ars medicinalis in eo, qui vti ea non intendit, est quidem practica habitualiter, nõ autem actualiter vltimate, vnde actiuitas aptitudinalis facit scientiam practicum virtualiter non actualiter vltimate, & sic etiam Deus eorum, quæ nec sunt, nec erunt, nisi fuerunt, non habet practicum cognitionem, nisi in virtute tantum, & licet operans aspiciat ad vniuersalia rei prædicata, non tamen sistit in illis, sed protendit intellectum suum ad particulare opus, nunquam enim ex vniuersali cõsideratione, sed ex cõsideratione virtutis cogitatiuæ quæ circa particularia versatur, sit opus practicum, D. Tho. de ver. q. 2. art. 7. & Capr. 1. sent. dif. 35. q. 2. art. 2.

Aureolus.

Medicina quomodo erit practica, & quomodo speculatiua scientia.

Semen humanum sua virtute, licet nõ causet animam rationalem essentialiter, causat tamen dispositiue: elicitur hæc propositio ex disputatis de potentia Dei, q. 3. art. 9. cui nonnulli aduersantur præcipue Aueroisita probantes, quod si virtus feminis non causat animam rationalem, nec etiam causat dispositiones ipsam consequentes, quia agens naturale non trãsmutat materiã generando nisi in quantum est in potentia ad esse substantiale, immo non trãsmutat secundum esse accidentale, nisi natum esset vltèrius trãsmutare ad esse substantiale, sed semen humanum per te tanquã agens naturale disponit materiam ad animam rationalem: ergo eam producit, nec ad eã disponit, & sic propositio erit falsa.

Aueroisita.

Sed

Sed isti viri volentes nimium adhærere sensui reliquerunt intellectum, virtus enim feminis nõ solum corrumpit formam præcedentem, immo est causa vnionis anime ad corpus, & sic non solum est causa dispositionis accidentalis verum etiam formæ substantialis, nec oportet, quod homo generando hominem tantam causalitatem habeat super formam sui geniti, sicut alia naturalia generantia, quia forma illa non habet esse à materia dependens, sicut alia formæ naturales, sufficit ergo generationem hominis habere terminũ formalem quo ad inesse ita quod anima rationalis inhæreat corpori non quo ad esse, vide Caiet. in primam partem, q. 118. art. 1. & 2.

potest poni essentia ipsius angeli respectu omnium intelligibilium: igitur oportet, quod sit aliqua forma intelligibilis superaddita, talem autè dicimus speciem intelligibilem, lege D. Tho. de ver. q. 6. ar. 9. & Capreolum, 2. sent. dif. 3. q. 2.

Species sensibilis aliqua reponenda est in sensitiua potentia: colligitur hæc propositio ex disputatis de ver. q. 10. art. 9. Cui se opponit Dur. probans nullam talem spem esse ponendam in potentijs sensitiuis, & per consequens, nec in intellectu, potissima ratio sua est, quia tunc illa species esset primo cognita, sed non est primo cognita seu visa, vt species caloris à visu: igitur nulla talis species ponenda est in potentia, nec sensitiua, nec intellectiua. Et hæc ratio non cogit sed deceptus est Henric. Godofredus, Dnrãdus, Adam & quicumque conatur negare species, siue in intellectu, siue in sensu, cum expresse ponat ipsas Arist. 3. de anima, dicens non lapidem, sed species lapidis est in anima, & Augustinus etiam, qui distinguit tria genera visionum. s. corporalem, spiritualem, & intellectualem, non cogit dixi ratio aducta, quia species ponitur vt actuat potentiam, ponendo ipsam in actu primo non autem vt terminet, quia hoc facit obiectum, quod directè & primo cognoscitur, species autem reflexe, & secundario cognoscitur, vide Diuum Thomam prima parte, quæst. 85. art. 2. & Caiet. ibidem Capreolum quoque vbi supra.

Durandus. 2. sen. dif. 3.

Tex. 30. s. 15.

12. super Gen. c. 10.

2. sent. dif. 35. q. 1. Varro.

Singularis materiale intellectus directè, & primo cognoscere non potest: scribitur hæc propositio p. p. q. 86. art. 1. cuius oppositum sustinent Dur. Varro, & Greg. Arimin. quorum principale fundamentum est, quia vniuersale abstrahitur à singulari, vt à termino à quo: ergo singulare prius cognoscitur, abstractio enim non fit nisi à cognito. Sed non perceperunt isti naturam abstractionis, quæ nõquã fit à cognito, siue sit abstractio intellectus possibilis, siue sit abstractio intellectus agentis, de prima enim est manifestum omnibus, de secunda quoque fit clarum ex sensu, visus. n. abstrahit colorem ab odore pomi ignoto sibi, tali enim pacto intellectus possibilis cõsiderat vniuersale, & non particulares conditiones, & quia secundum veritatè principium singularitatis in rebus materialibus est materia individualis, intellectus autem noster intelligit abstrahendo speciem intelligibilem ab huiusmodi materia, & id quod abstrahitur à materia individuali est vniuersale, & ideo intellectus noster directè non est cognoscitiuus, nisi vniuersaliũ indirectè autem, & per quandam reflexionem potest cognoscere singulare, & ideo Arist. 1. Physic. ait vniuersale secundum rationem est notum, singulare autem secundum sensum, lege D. Th. de ver. q. 5. & Caiet. p. p. vbi supra, & Capr. in 1. sent. dif. 35. q. 2.

Species cõnaturales, & cõgenite ponèdè sunt in angelo ad hoc vt cognoscat alia à se: colligitur hæc propositio p. p. q. 55. art. 1. Cuius oppositum docet Henr. & Duradus quorũ ratio principalis est, quia si ponerentur species in angelo, tunc angelus naturali necessitate intelligeret simul omnia quorum habet species, si species sit sufficiens principium intelligendi. Et decepti sunt, quia ad hoc, quod intellectus intelligat requiritur non solum species, vel obiectum, sed intetio qua actu feratur in obiectũ, ideo quia non simul potest intentio ferri ad plura, vt plura, non potest simul intelligere plura quæ habent eundem modum intelligedi, in his. n. ad quæ intellectus se habet omnino indifferenter oportet, quod fiat determinatio per aliquid alterum, sicut enim imaginatio in qua sunt multe species indifferenter se habet ad multas, vnde oportet ad hoc, quod actu feratur in aliquam illarũ quod determinetur per appetitum, vel per sensum, vel per aliquid aliud ita intellectus determinatur per voluntatè, & quia omnis intellectus aliquid intelligens habet in se aliquam formam per quam est in actu primo, & per quam eligit actum secundum, vel operationem intellectualem, sed intellectus angelicus est huiusmodi: igitur talem formam habet, sed illa forma non

Quol. 5. quæst. 14. Herueus.

Intellectus quare non intelligit plura.

Duplex actus.

Distin. 35. Aureol.

Species intelligibilis realiter distinguitur ab actu intelligedi: colligitur hæc propositio ex 2. contra gent. cap. 39. Cuius oppositum probat Aureol. dicens, quia tunc sequeretur quod obiectum bis appareret intellectui, semel beneficio speciei, & semel beneficio intellectiois, quod est falsum, & contra experientiam, & sic superfluum est ponere speciem intelligibilem distinctam, ab actu intelligendi. Sed lapsus est in errorem ipse Aureolus nõ cõsiderando, quod obiectum repræsentatur intellectui habitualiter tãtum per speciem intelligibilem, per actũ autem intelligendi apparet actualiter, vnde intellectus est in actu perfecto secundum species intelligibiles quando actu per eas cõsiderat, quando vero non cõsiderat actu per illas medio modo se habet inter potentiam, & actum, & sic nihil concludit Aureolus, nisi quod res intellecta bis appareret, scilicet semel habitualiter, & semel actualiter, & hoc nihil est inconueniens: de qua re vide D. Tho. de ver. q. 8. artic. 4. & Capreolum primo senten. distin. 35. q. 1. articulo primo.

Scire operabilia quo ad eorum diffinitiones, & prædicata vniuersalia est scire speculatiuum: sumitur hæc propositio ex p. p. quæst. 14. art. 16. Cui aduersatur Aureolus. cuius ratio principalis est, quia tunc sequeretur, quod de omni re operabili possent esse duæ scientiæ. s. scientia practica, & speculatiua, quod est falsum, quia nullus dicit, quod sit duplex scientia moralis, vel fabrilis vna practica, & alia speculatiua. Quam consequentiam nullam esse arbitramur, quia non oportet, quod de omni operabili sint duæ scientiæ, quarum vna sit practica, & alia speculatiua, sed solum sequitur, quod de omni tali potest haberi scientia, quæ erit speculatiua, & practica diuersimode, speculatiua quidem, quo ad modum, practica vero quo ad obiectum, vel finem, & hic est sensus propositiois, uia.

Vna scientia potest esse practica, & speculatiua.

non.n. palliari potest, qd si edificator consideret do-
mum diffiniendo vel diuidendo, & considerando
vniuersalia praedicata ipsius, quin non habeat scien-
tia de operabilibus modo speculatio, tunc.n. con-
siderat practice quando applicat rem ad opus, lege
D. Tho. de ver. q. 3. art. 3. & Capr. vbi supra. q. 2. art. 2.

Ioan. Duns

Spes est virtus distincta a fide, & a charitate: scri-
bitur haec propositio 3. sent. dist. 26. q. 2. art. 2. cuius
oppositum tenet Scotus probas spem non esse aliu
habitum distinctum a fide, & charitate, & ratio sua
principalis est, quia non est alius habitus formaliter
respectu vniuersalis, quam respectu particularis
vt apparet in omnibus habitibus intellectualibus,
sed fides est respectu vniuersalis, quia fide teneo B
omnem iustum finaliter saluandum: ergo non est
alius habitus formaliter huius, & illius, & sic spes
non distinguitur a fide, neque etiam a charitate.

Habitus co-
gnoscitiu⁹.

Sed pace Scoti in hac parte dixerim eum no intel-
xisse sensum propositionis qui est, quod spes distin-
guitur a fide sicut habitus appetitiuus ab habitu
cognoscitiuo, vel sicut habitus existens in volunta-
te ab habitu existente in intellectu, non autem quod
spes distinguitur a fide sicut distinguuntur duo ha-
bitus intellectuales, vel cognoscitiui, quorum vnus
respicit obiectum vniuersale aliud obiectum parti-
culare: quem sensum suscepit Scotus. & male, quan-
doquidem illi habitus realiter distinguuntur, quia
habent obiecta formalia distincta, sed sic est de spe
& fide, & charitate: igitur istae tres virtutes theolo-
gice realiter sunt distinctae, de quibus lege D. Tho.
2. 2. q. 18. art. 1. & q. 17. art. 3. & Capr. & in 3. senten-
dist. 16. q. vnica.

Dur. dist. 26
3. senten.

Spei obiectum principale est ipse Deus: ponitur
haec propositio 2. 2. q. 17. art. 5. Cui aduersatur Dur.
probando, qd Deus non sit immediatum obiectum
spei, sed potius beatitudo creata, & praecipua ratio
sua est, quia spes pertinet ad amorem concupiscen-
tia quo volumus nobis aliquid bonum, sed proximum,
& immediatum obiectum amoris concupi-
scentiae non est ipse Deus secundum se, sic enim aman-
dus est propter se amore amicitiae: ergo est aliquid
creatum, & non nisi beatitudo creata, vt patet ex ip-
sa descriptione spei. scilicet quod est expectatio futurae
beatitudinis. Et non veritus est Dur. hic assumere
minorem falsam, quia Deus potest duplici amore
amari. scilicet imperfecto qui dicitur amor concupiscen-
tia, & perfecto, qui dicitur amor amicitiae, & vterq;
est bonus, & licitus, & meritorius si adsit charitas,
& gratia: licet primus amor Dei. scilicet concupiscen-
tia non sit meritorius nisi adsit secundus amor. scilicet ami-
citiae, quo Deus diligitur propter se: & quod non sit
inconueniens Deum diligere propter aliud patet,
quia ex aliquibus alijs disponitur homo ad hoc, qd
in Dei delectationem proficiat puta per beneficia ab
ipso suscepta, vel etiam per praemia sperata, vel per
paeas quas per ipsum vitare intendit, sicut quis di-
ligit amicum suum propter beneficia suscepta, quauis
postquam amare incepit non propter illa benefi-
cia solum amet suum amicum, sed propter eius vir-
tutem, si enim spes est vna ex virtutibus theologi-
cis (vt redeamus ad propositionem assumptam) se-
quitur, quod eius obiectum est ipse Deus, quia ra-
tio virtutis theologicae in hoc consistit, quod habeat
Deum pro obiecto, vide D. Tho. 2. 2. q. 27. art. 3. &
Capreolum vbi supra.

Dupliciter
amat Deus

Spiratio nullam personam diuinam constituit,
colligitur haec propositio ex primo senten. dist. 33.
q. 1. art. 3. Cui se opponit Aureolus probans spirati-
onem actiuam pertinere intrinsece ad personali-
tatem patris & filij, & hoc praecipue propter autho-
ritatem August. asserentis, quod tantum Trinitate
fruendum est, sed ipsa spiratione actiua fruendum
est: ergo spectat, & includitur inter personalitates
Patris, & filij. Quae ratio gratis conceditur cum ni-
hil aliud concludat nisi quod spiratio actiua non sit
quarta res distincta a tribus personis, non autem qd
constituat personam filij, aut patris, nec quod sit in-
tra personalitatem filij, secundum intelligentiae mo-
dum, quandoquidem illud quod est multis com-
municabile non constituit aliquid inesse incommu-
nicabili, sed spiratio est communicabilis multis,
quia est communis patri, & filio, persona autem dicit
quid incommunicabile cum sit substantia indiui-
dua: ergo non constituit filium, nec patrem in esse
personali, maior patet, quia repugnantia est, quod
aliquid habeat incommunicabilitatem per illud cui
conuenit communicabilitas, vt puta, quod aliquid
sit nigrum formaliter per illud quod est album vel
albedo, lege hanc rem, p. p. q. 32. art. 2. & de potetia
Dei, q. 10. art. 5. & Capreolum 1. senten. dist. 11. q. 1.

1. sen. dist.
De doctri-
na christia-
na, cap. 1.
Aureolus.

Spiratio est
coicabilis

Distin. 11.
Aureolus.

Spiritus Sanctus procedit a patre, & a filio inquā-
tum sunt vnum & in quatum sunt plures. Sumitur
haec propositio ex 1. senten. dist. 11. q. 1. art. 2. con-
trariū huius, sustinet Aureolus quia solus pater est
sufficiens spirator & similiter solus filius, unde ac-
cidit patri in quantum spirat, quod sibi inspirando
filius sit vnus, vel ab eo distinctus: ergo illa vnitas,
vel pluralitas, vel mutuitas nihil facit ad spirationē.
Et falsum assumit hic vir, qd accidat patri in quantum
spirat, quod sibi filius conspiret, immo de ratione
spirantis amorem perfectum est, quod habeat verbum
conspirans, nihil enim amatur, nisi praconceptū,
vnde spiratio de sui ratione habet, quod procedat
a duobus, & in creatis quoque omnis diligēs
vel spirans amorem concipit verbum rei dilectae, a
quibus existentibus quodammodo vnum, & quod-
dammodo distinctis spiratur amor, & praesertim de
ratione amicitiae est mutuitas amoris, & sic falsum
est, quod mutuitas nihil faciat ad spirationem, con-
ditio enim suppositorū spirantium est pluralitas,
& cōcordia, & mutuitas inspirando ita, quod si nō
essent duo non saluaretur ibi ratio spirationis, vn-
de ratione virtutis spiratiue est vnitas, ratione sup-
positorum spirantium est pluralitas, vide D. Tho.
p. p. q. 36. art. 4. & Capr. dist. 12. primi sent. q. prima.

Diligēs cō-
cipit verbū

Spiritus Sanctus non dicitur imago Patris, aut
filij: haec propositio colligitur ex p. p. q. 35. art. 2.
cuius oppositū docet Aureolus, & praecipuum fun-
damentum eius est, quia de ratione imaginis est si-
militudo, & cum Spiratus Sanctus sit similis Patri,
& Filio, sequitur quod sit imago vtriusq;. Sed haec
ratio est graecorum tenentium Spiritum Sanctum
esse imaginem Patris, & filij, nihilominus nō cogit,
quia licet Spiritus Sanctus dicatur similis Patri, &
Filio ratione naturae, quam habet ab eis, & in qua
identice conuenit cum Patre, & Filio, tamen quia
non procedit per modum similis, sed per modum
appetitus, seu impulsiois, & impetus, & ideo
per se, & formaliter loquendo non dicitur simili-
lis Patri, & Filio nisi per accidens, & extranee,
sicut

Distin. 27.
1. sent.
Aureolus.

Spūs Sāct⁹
quare dicit⁹
similis Pa-
tri, & Filio.

7. de Trin.

Distin. 6.
1. senten.
Ioan. Dūs.

Spiritus Sā-
ctus produ-
citur natu-
raliter, &
necessario,
quia est oē
bonum.

Dist. 10. q. 1.
artic. 2.
Arimin.

Spiritus Sā-
ctus produ-
citur libere
qa nō co-
actē.

sicut fortes dicitur similis Platoni in natura, nō au-
tem in per se differentijs quibus distinguuntur, Fi-
lius autem procedit, vt verbū de cuius ratione est
similitudo specifica ad id a quo procedit, & hinc
Augustinus, ait quod solus Filius est imago Patris.
lege D. Th. in epist. ad Hebraeos, cap. 1. & Caiet. p. p.
vbi supra, & Capreolum 1. sent. distin. 27. q. 2. con-
tra sextam.

Spiritus Sanctus procedit naturaliter a Patre, &
Filio non tamen procedit ab eis per modum natu-
rae, sed per modum voluntatis: colligitur haec pro-
positio ex 1. sent. dist. 6. q. 1. art. 2. cuius oppositum
sustinet Scotus probas, qd Spiritus Sanctus non pro-
ducatur naturaliter a Patre, & a filio, quia voluntas
diuina est principium producendi Spiritū Sanctū,
sed voluntas diuina nō est principium naturaliter
productiuum: igitur Spiritus Sanctus non produ-
citur naturaliter. Et non intellexit Scotus, quod
voluntas aliquid producit, vt voluntas, & aliquid,
vt natura, vt nostra voluntas, vt natura, seu per actū
voluntatis, vt naturalis est, & ad vnum determinata
vult beatitudinem, vt vero libera est vult media ad
finem, sic voluntas Dei, vt natura est producit Spi-
ritum Sanctum, vt voluntas hoc est libera producit
creaturas, licet diuina essentia sit principium om-
nium diuinorum actuum, sed non sub nuda ratio-
ne essentiae, quinimo essentia diuina, vt induit ra-
tionem intellectus, aut memoriae est principium ge-
nerationis verbi, vt verbum, licet filij, vt est Filius
principiū generationis sit essentia, vt induit ratio-
nem naturae, vterius essentia, vt induit rationē vo-
luntatis naturalis est principium spirandi Spiritus
Sancti, sed vt induit rationem voluntatis libere in-
differēter ad opposita sic est principium creatura-
rum. de qua re vide D. Tho. de potentia Dei, q. 10.
art. 2. & p. p. q. 41. art. 2. & Capr. 1. senten. dist. 6. q. 1.
Bachonus ait, qd Spiritus Sanctus producitur neces-
sario, quia est omne bonū, nō sic est creatura, ideo
non necessario.

Spiritus Sanctus licet naturaliter procedat a Pa-
tre, & Filio cum hoc tamen libere ab eis procedere
dicitur: haec propositio colligitur ex locis supraci-
tatis, cui tñ Greg. Arim. aduersatur qa quod libere
producitur cōtingenter producit ab eo, & non
necessario, sed Spiritus Sanctus nō cōtingenter pro-
ducitur a Patre & Filio, immo necessario, ergo non
procedit ab eis libere. Et noluit intelligere Grego-
rius quomodo volūtas dicitur producere aliquid
libere, quia non volenter, & coacte producit, licet
per modum naturae determinate, sicut etiam Deus
sua volūate libere amat seipsum, & tamē de neces-
sitate amat seipsum, necessarium est, quod tantum
amet se quantum bonus est, sicut tantum diligit se
quantum est, & sic libere Spiritus Sanctus procedit
non tamen cōtingenter, sed ex necessitate, nec pos-
sibile fuit ipsum procedere minorem Patre, sed ne-
cessario fuit illum spirari aequalem, ratio ergo Gre-
gorij nihil aliud probat nisi, quod Spiritus Sanctus
nō procedit libere, prout libertas distinguitur con-
tra naturam praecise, sed non probat, quod nō pro-
cedit libere, vt libertas stat cum natura intranea
voluntati, quae est simul natura, & voluntas, lege Cai-
etanum in p. p. q. 41. art. 2. & Capreolum vbi supra.
& primo sent. dist. 6. q. 1. art. 2. vbi habes qd Spiritus
Sanctus non producitur libere libertate excluden-

te necessitate, licet producat libere libertate ex-
cludente coactionem.

Spiritus Sanctus procedit processione amoris,
& volūtatis: colligitur ista propositio ex p. p. q. 27.
art. 2. & 3. Cui aduersatur Dur. probans quod Spi-
ritus Sanctus non procedit, vt amor, nec vt aliquid
pertinens ad voluntatem, quia illud non pertinet
ad amorem vel voluntatem quod competet Deo
exclusa volūate, & amore, sed spiratio Spiritus San-
cti inest Deo exclusis per intellectum, voluntate, &
actibus suis, cū inest sibi radicaliter ex fecunditate
natura, quam fecunditatem habet ex sua infinitate,
& non ex hoc, quod est volens: ergo Spiritus Sanctus
non pertinet ad amorem. Et non verē datur Dur.
vt fundaret suam opinionem assumere minore fal-
sam, si enim in Deo non esset intellectus, aut volun-
tas, ipse nō esset productiuus, alicuius ad intra, nec
verbi, nec Spiritus Sancti, quia in diuinis nō est pro-
cessio, nisi secundum actionem, quae non intendit
in aliquid extrinsecum, sed manet in ipso agēte, hu-
iusmodi actio in natura intellectuali est actio intel-
lectus, & actio voluntatis, processio autem verbi at-
tenditur secundum actionem intelligibilem, secun-
dum actionē voluntatis attenditur processio amo-
ris secundum quam amatum est in amante, vide
Caiet. in p. p. q. 27. in art. 5. & Capr. dist. 10. q. 1. con-
tra Dur. & D. Tho. p. p. q. 37. art. 1.

Dist. 6. q. 2.
& 10. dist.
Durand.

In Deo est
actio ima-
nens.

Dist. 10. q. 1
Dūs, & Pe-
trus de Ag-
la.

Spiritus Sanctus est terminus actus diuinae volun-
tatis, sumitur haec propositio ex prima parte, q. 37.
art. 1. Cui se opponit Scotus probas, quod Spiritus
Sanctus procedit, vt actus amoris, & actus diligen-
di, quia sicut se habet verbū ad intellectionem, ita
Spiritus Sanctus ad amorem, sed verbum vere, &
formaliter dicitur intellectio, vt procedens: ergo
Spiritus Sanctus erit amor, vt procedens. Et alluci-
natus est Scotus in hac parte, quia verbum non di-
cit actuale intellectionem, sed aliquid productū
per eam, vnde patet quod minor est falsa, cum tam
verbum, quam Spiritus Sanctus, non sunt actus in-
tellectus, & voluntatis, sed terminus ipsorum actū
hinc multi Theologi errauerūt, & Henricus, qui po-
fuit, qd Spiritus Sanctus emanat per modum cuius-
dam zeli, & amoris intenti, & Dur. qui voluit Spiritum
Sanctum procedere etiam seclusa voluntate
opinio ergo vera est, quod Spiritus Sanctus cum sit
persona subsistens est terminus actus voluntatis, &
est conformis Augustino Hieronymo Riccardo, &
multis alijs, vt poteris videre apud D. Th. 1. senten-
distin. 10. q. 1. art. 1. & Capr. vbi supra.

Quod 6. q. 1

Spiritus Sanctus si non procederet a filio non di-
stingeretur personaliter ab eo: scribitur haec pro-
positio p. p. q. 36. art. 2. cuius oppositum tenet Sco-
tus probas multis rationibus, & sua praecipua ratio
est, quia quo aliquid constituitur in esse eodem di-
stinguitur ab omni eo quod non est ipsum, sed fi-
lius constituitur in esse personali per filiationem:
igitur per eam distinguitur ab omni alio, quod nō
est ipse, & sic per filiationem distinguitur etiam a
Spiritu Sancto. Quae ratio Scoti nulla est, quia non
concludit, nisi in rebus absolutis, & non in mate-
ria relatiuorum, vt est in praesentiarum, siquidem
sola relatio multiplicat Trinitatem indiuisis, &
relatio non distinguit realiter nisi a suo opposito,
& sic filiatio cum constituat filium in esse personali
distinguit ipsum Filium tantum a Patre, cui oppo-
nitur,

Dist. 11. q. 2.
Ioan. Duns

nitur, & non ab alio, & cum oppositè rationes originis non accipiuntur nisi secundum principium, & secundum, quod est à principio, unde necessario venit dicendum, vel Filiū esse à Spiritu Sācto quod est hæreticum, vel Spiritū Sāctum esse à Filio quod est verissimum, & sic patet sensus propositionis, q̄ si Spiritus Sāctus nō procederet à Filio ab eo nō distingueretur, lege D. Tho. de potentia Dei, cap. 10. art. 4. & in opus. 3. cap. 49. & 4. contra gent. cap. 49. & Caiet. in p. p. vbi supra, & Capr. dist. 11. q. 1.

Subtilitatis dos est quædam qualitas inhærens corporibus beatis: colligitur hæc propositio ex 4. sent. dist. 44. q. 2. art. 3. oppositū huius sustinet Dur. & fundamentum suum est, quia dos sponsæ ex qua istud nomen tractum est, consistit non solum in illis quæ sponsam ornant, & circūstant, quasi intrinsece, sed etiam in his quæ assunt extrinsece, vt si ad tuitionem eius daretur ei certa custodia militū, male ergo asseritur dotem esse qualitatem inhærentem corporibus beatis. Sed male sumpsit argumentum Dur. ex his quæ fiunt circa sponsam in humanis ad concludendam identitatem in corporibus beatis, quia dotes istæ per quandam redundantiam deriuantur ad corpus ex gloria animæ, quod non est ita in dote spōsæ, unde beatitudo corporis gloriosi, & eius dotes proportionantur beatitudini animæ gloriosæ, & eius dotibus, sed beatitudo animæ, & eius dotes sunt quædam formæ positivæ inhærentes animæ beatæ: ergo simile est de beatitudine corporis glorificati, & eius dotibus, quod etiam apparet manifeste ex definitione dotis quæ communiter tradunt doctores, quæ est hæc, dos est perpetuus ornatus animæ, & corporis vitæ sufficiens in æterna beatitudine iungitur perseverans, lege D. Tho. in 4. sent. dist. 49. q. 4. art. 1. & Soto. ibidem & Capreolum dist. 44. q. 3.

Subtilitatis dos non est tantæ efficaciam, vt per ipsam corpus gloriosum possit esse simul cum alio corpore in eodem loco localiter: sumitur hæc propositio ex 4. sent. dist. 44. q. 2. art. 2. Cui multi se opponunt dicentes, quod si subtilitas non esset ratio essendi cum alio corpore, tunc corpus post resurrectionem esset in onus animæ, anima enim quantum est ex se potest esse cum quocunq; corpore, & si corpus non posset esse cum alio corpore, iam esset sibi in onus, quia non posset cum illo id quod posset sine ipso quod est contra Aug. Allucinantur tamen isti, quia licet anima beata reassumpto corpore glorioso poterit esse simul cum quocunq; alio corpore esse voluerit, non tamen propria virtute, sed diuino miraculo, & sic non sequitur, quod corpus gloriosum sit in onus, & in penam ipsius animæ, siquidem corpori glorioso secundum naturam suam competit vt resistat cuilibet alteri transeunti, ita quod nō possit simul esse cum eo in eodem loco, sed miraculose hoc potest diuina virtute contingere ad nutū ipsius, quod sit cum alio in eodem loco, & sic non resistet ei transeunti, sed corpus gloriosum ratione suæ proprietatis non habet, quod possit esse simul cum corpore glorioso in eodem loco, sicut nec vt sit cum corpore non glorioso, possunt tamen diuina virtute hæc omnia fieri. lege vbi supra authores prænominos.

Superbia vt est speciale peccatū est radix, & initium omnis peccati: scribitur hæc propositio pri-

ma secunda, quæst. 83. art. 1. Cui aduersatur Dur. probans non superbiam, vt speciale peccatum esse radicem aliorū peccatorum, sed inordinatū amorem sui, quia hoc dicit D. August. quod amor male inflāmans est principium aliorum peccatorum, & non superbia, quia hic amor ad plura se extendit quā superbia. Et non cōsiderauit Dur. quod hic amor quoque male inflāmans caufatur ex inordinato appetitu propriæ excellentiæ, qui est superbia, & sic etiā intellexit D. Aug. quod ratione superbiæ ille amor male inflāmans est causa aliorum peccatorum, quia illud peccatum cuius obiectum per modum finis mouet ad cōsequutionem cuiuslibet boni commutabilis potest dici radix omnis peccati ex parte cōuersionis ad bonum commutabile, sed superbia est huiusmodi, quia in actibus voluntarijs in quibus sunt peccata duplex ordo inuenitur. scilicet intentionis, & exequutionis: in primo quidem ordine finis habet rationē principij, finis autem in omnibus temporalibus bonis acquirendis est, vt homo per illa quandam perfectionem, & excellētiam habeat, & ideo ex hac parte superbia, quæ est appetitus excellētiam, ponitur initium omnis peccati, sed ex parte exequutionis est primum illud quod præbet opportunitatem adimplendi omnia desideria peccati quod hēt rationē radicis. scilicet diuinæ, & ideo ex hac parte ponitur auaritia radix omnium malorum: igitur superbia est principium omnium peccatorum, vt dictum est, de quo vide D. Tho. 4. sent. dist. 49. q. 1. art. 3. & Capreolum 2. senten. dist. 43. q. vnica.

Suppositum & natura in rebus materialibus differunt realiter: scribitur huiusmodi propositio p. p. q. 3. art. 3. Cui aduersatur Scotus Aureolus, & Girardus de Carmelo, & nonnulli alij, & principale fundamentum istorum est, autoritas Arist. 7. Metaph. dicentis singulum nō est aliud à sui substantia, per quæ verba intendit probare, quod in omnibus habentibus simpliciter quodquid est, est idem cum eo cuius est. Et allucinantur quotquot oppositum supradictæ propositionis docent, cum hæc sit expressa sententia Arist. quod in omnibus habentibus formam in materia qualia sunt naturalia, & mathematica, non est idē quodquid est, & id cuius est propter principia indiuiduantia, & accidentia, quæ non excluduntur à re, cuius est quod quid est, hinc solemus dicere, quod in substantijs materialibus, suppositum, & natura differunt secundum rem intrinsece, & extrinsece, & etiam secundum rationem, quia si realiter: ergo & secundum rationē: in substantijs vero si paratis suppositum, & natura differunt realiter, & secundum rationem extrinsece, in Deo autem differunt tantum secundum modū intelligēdi, ita vt hæc propositio sit catholica Deus generat Deum, ista vero hæretica deitas generat, & sic soluitur fundamentum aduersariorum, quod intelligitur quantum ad ea, quæ per se insunt, non autem quantum ad extranea, & per accidens, lege D. Th. super tertium de anima, vbi exponit illa verba aliud est magnitudo, & magnitudinis esse, & aliud est aqua, & esse aquæ, & in Quolib. 2. q. 2. art. 2. & in disputatis de verbo, q. 3. art. 1. & 3. par. q. 2. art. 1. & 3. sen. dist. 6. q. 1. art. 1. & Capr. 1. sent. dist. 4. q. 2. & Caiet. de ente, & essentia, cap. 5. & in p. p. vbi supr.

colligitur hæc propositio 10. quolib. artic. 4. in qua voluit habere controuersiam Grego. Arim. dicens propositionem istam esse articulum condemnatū parisijs, videlicet dicere, quod eum, & tempus nihil sunt in re sed tantum in apprehensione animæ error & est art. 199. vltra q̄ D. August. super genem ad literam tenet, q̄ tempus est vera creatura Dei, & sic est res extra animam. Sed mirum est de isto homine quod fuit perspicacissimi ingenij, & in re tam manifesta errauit ita turpiter, nam articulus condemnatus est contra illos qui dicūt eum, & tempus nihil esse, quod tamen non asserit nostra propositio: dictum quoque Augustini non est contra ipsam quia stat, quod tempus sit creatura Dei, & habeat esse incompletum: Deus enim non solum creatur ea quæ sunt actu extra animam quantum ad suum totale esse completum, immo ea, quæ habent esse in rerum natura quantumcunque diminutum & potentiale rei vel rationis fundatæ in re quia nullum ens cui repugnat ex sua ratione habere partes suas simul quamuis contingat eas simul intelligi, habet completū esse actu sine intellectu, vel alia cognitione quo ad suam totalitatē, sed tempus & motus sunt huiusmodi: igitur nec tēpus nec motus habet completum esse, vel completam totalitatem actu præter opus intellectus. hinc est fomosa propositio, q̄ si anima non esset, tempus non esset, lege D. Tho. super quartum Phy. & primo sent. dist. 19. q. 5. art. 1. & Capreolum secundo sent. dist. 2. q. 2. contra quartam.

Tempus quo motus continui inferiorum corporum mensurantur est passio primi motus: colligitur ista propositio ex p. p. q. 10. art. 6. Cui nititur contradicere Aureolus probans tempus continuū habere pro subiecto omnem motum, & non solum motum cœli, quia non existente motu primi cœli, adhuc potest anima apprehendere tempus in aliquo alio motu particulari puta in motu rotæ figuli, vt patet etiam tēpore Iosue in quo agebatur bellum, & non erat motus primi Cœli. Sed huius hominis sententia est vana, & vt eius mēdacium apertum fiat dicitur, quod non existente motu primi mobilis qui quidem motus nunc est primus, remaneret alius motus qui diceretur vel esset primus, & numerus illius esset tunc proprie, & principaliter tempus, & numerus aliorū motuum esset tempus secundarium, & minus principale, & sic etiam tempore Iosue quādo sol stet erat aliquis primus motus inter alios & aliqui alij secundarij, & ideo tunc erat tempus principale, & tēpus secundarium, quia nulla forma accidentalis naturaliter multiplicatur per diuersa indiuidua cuius species nisi per multiplicationem numeralem sui subiecti primi, & per se, sed tempus est quædam forma accidentalis determinans sibi subiectum primum, & per se non multiplicabile secundum numerum. scilicet motum primum vel primi corporis mobilis: igitur ipsum tēpus non est naturaliter multiplicabile, sed necessario est vnum, & non plura, q̄ autem omnes motus continui mensurentur illo motu, vel tempore consequente illum motum, patet, quia omnia mensurabilia mensurantur primo, & simplicissimo sui generis, sed omnes motus continui sunt mensurabiles, & sunt quodammodo vnius generis, & inter illos simplicissimus est motus cœli: igitur omnes

motus mensuratur per illum, & per mensuram eius quæ scilicet est tēpus, lege D. Tho. 2. quolib. ar. 5. & in tractatu de instantibus, lege etiam Capreolum vbi supra contra primam conclusionem. Tempus discretum necessario est ponendum præter tempus continuum: scribitur hæc propositio 2. quolib. art. 5. quam propositionem Scotus acerrimè impugnat, quia stante veritate illius propositionis, tūc quilibet Angelus haberet suum tempus discretū, quia vnus poterit cōtinuare cogitationē suā cū die nostro, & alius Angelus poterit cōtinuare cogitationē suā cū dimidio, & tertius cū hora, & ita vnus Angelus habebit quatuor instantia, dum alius Angelus habebit vnum solum instans, immo sequitur quod in quolibet Angelo erunt duo tempora discreta, quia quilibet poterit continuare cogitationem suam non continuando volitionē suā. Sed id quod Scotus arbitratur inconueniens nos dicimus esse rationabiliter dictum, quia necessarium est, vt quilibet Angelus habeat suum tempus discretum, & non sit vnum primum, & principale tempus discretum mensurans omnes cogitationes, & affectiones Angelicas, & ratio est, quia tempus habet rationem mensuræ, mensura autem debet esse notior mensurato. cum igitur cogitationes vnus Angeli, aut operationes immanentes nō sint naturaliter notæ nisi Deo, & subiecto proprio non apparet quomodo per numerum cogitationū aut operationum immanentium vnus Angeli possent mensurari cogitationes alterius: propterea nihil eorum, quæ infert Scotus est inconueniens, immo est verissimum, quod etiam patet quia possibile fuit Deum Angelos creasse ante omne tempus continuum existens in motu primi mobilis, & ante omnem creaturam corporalem motam, aut quietam, & tamen constat, quod posset esse numerus subiectionis actuum immanentium in Angelis: nō ergo est inconueniens in eodem Angelo esse simul plura talia tempora discreta, plusquam esse in eodē diuersas multitudines, vel diuersos numeros diuersarum rerum sibi succedentium, hanc veritatē tenet Henr. Godofredus Duran. Aegidius, immo D. August. super Gen. ad litteram, latius vide Diu. Tho. quolib. 9. art. 9. & p. p. q. 53. art. 3. & Caiet. ibidem, & Capreolum vbi supra contra tertiam.

Theologia habita per reuelationem subalternatur, scientiæ Dei, & beatorum: scribitur hæc propositio p. p. q. 1. art. 2. cui non crediderunt Scotus Dur. & Aureo. & fundamentum incredulitatis est, quia scientia subalternans dicit propter quid de principijs scientiæ subalternatæ, modo Theologia non habent propter quid quod possit dicere scientia Dei & Beatorum, & dato, quod haberēt idem exprimitur ab vtraque theologia, vt propter quid Christus est incarnatus scilicet theologicæ propter humanam salutem, non ergo poterit stare præfata propositio. Atqui horum opinio irrationabilis apparet, cū subalternatio scientiarum consistat in hoc quod scientia subalternans habeat euidentiā de principijs scientiæ subalternatæ, vt geometria euidenter loquitur de principijs ipsius perspectiue, & Arithmetica de principijs musicæ, propterea perspectiua subalternatur Geometriæ, & Musica Arithmeticæ, & sic etiam se habet nostra Theologia reuelata Theologiæ Dei, & beatorum: propterea dicitur ei subal-

2. sent. dist. 2. quæst. 1. Ariminen.

Omnia habentia quomodolibet esse sunt creata à Deo.

Lect. 23.

Aureol.

Tēpore Iosue quādo sol stet erat aliquis primus motus inter alios.

Motus cœli est simplicissimus.

Dist. 42. q. 4. Durand.

Ordo est duplex.

7. Metaph. quæst. 4. Tex. 20. Gerardus.

Suppositum, & natura in rebus vniuersis quod se habeant. Tex. 9.

2. sent. dist. 2. q. 4. Ioan. Dūs.

In vno Angelo potest esse multiplex tēpus discretum.

2. sen. dist. 2.

In prologo primi sent.

Theologia nostra, & Beatorum idem propter quid dicit.

Prolo. i. sen. Theologia nostra est practica, & speculatiua licet principaliter sit speculatiua quam practica: colligitur ista propositio ex p.p.q. 1. art. 4. cuius oppositum substat Aureolus & Greg. Arimi. probantes ipsam esse puram practiam, quia tota sacra scriptura dirigit nos ad charitatem, vt ait Apostolus, finis præcepti est charitas, & sic tota Theologia est practica. hinc ortæ sunt variæ opiniones, dum aliqui docuerunt Theologiam esse duos habitus. s. speculatiuum, & practicum, aliqui vero esse pure contemplatiuum vt Gul. lib. 144. Aliqui verò posuerunt ipsam esse effectiuam vt Aegidius in prologo. q. 3. Sed rei veritas est q. Theologia necesse pure practica nec pure speculatiua sed altior comprehendens in se eminentius rationem practici & speculatiui, quoniam est impressio, & sigillum propriū diuinæ scientiæ, verum quia principaliter agit de rebus diuinis quam de actibus humanis, hinc sortitur magis nomen speculatiui quam practici, licet præcise non sit nec speculatiua, nec practica sed sit altior vtraque; sicut sensus cõmunis nõ sit præcise nec visus nec auditus nec aliquis alius sensus exterior quia altior omnibus. lege D. Th. 1. sent. in prolo. q. 1. ar. 3. & Caiet. p.p. vbi supra: & Capreolum q. 2. prologi sent. conclusio. sexta.

Theologia est scientia. scribitur huiusmodi propositio p.p.q. 1. art. 2. quam intendit subuertere tota cohors theologorum, & Scoti & Dur. & Grego. Arimi. Aur. & cæterorum aduersariorum D. Thomæ multis argumentis, & præcipuum eorum est quia scientia est de necessarijs, sed Theologia non est de necessarijs sed contingentibus, puta de incarnatione, prædestinatione, glorificatione &c. igitur falsa propositio, sed horam omnium sententia est contra rationem, & auctoritatem sacre scripturæ, & sanctorum patrum: nullus. n. sani capitis negare potest Theologiam secundum se non esse scientiam, & etiam Theologiam nostram secundum se, Theologiam quoque nostram existentem in nobis viatoribus, debet dicere esse scientiam licet imperfectam ratione status, simpliciter tamen subalternam scientiæ, & beatorum, vnde salomon loquens de hac Theologia dixit dedit illis sapietiam sanctorum, & Osea loquens in persona Domini ait, quia tu scientiam repulisti repellam & te ne sacerdotio fungaris, Augustinus quoque ait, huic scientiæ attribuitur quod fides saluberrima gignitur, nutritur, defenditur, & roboratur, ea etiam de quibus tractat hæc diuina scientia, licet secundum se sint contingentia, vt incarnatio iustificatio &c. tamen vt subsunt huic scientiæ sunt necessaria, sicuti etiam scita à Deo sunt necessaria, præcipue cum prædita sint ratione præteriti. lege D. Tho. 1. sent. q. 1. prologi, artic. 2. & Capreolum q. 3. prologi, & Cai. p.p. vbi supra, & Dominicum bannes vbi supra.

Prolo. sent. Theologia est vna scientia. scribitur hæc propositio p.p.q. 1. ar. 3. & fundatur super hoc, quia quæcunque considerat sub vna ratione formali nem-

pè reuelabilitatis contemplatur. Sed hoc euertere nititur Aureolus dicens possibile est aliquem scire geometricalia, & physica, & moralia in quantum diuinitus reuelata, vt sicut Deus infunderet istas scientias, sicut forsan fecit Salomoni, talis enim haberet plures scientias, & plures habitus, non obstante, q. omnia cognosceret quatenus sunt diuinitus reuelata, & sic pari ratione in theologia plures habitus esse possunt, non obstante quòd sint diuinitus reuelata. Sed conatus, & labor huius viri vanus est, quia lumen diuinæ reuelationis dupliciter comparari potest ad aliquam scientiam, primo vt infundens ad infusum seu causa efficiens ad effectum, & hoc modo reuelatio non dat vnitatem scientiæ, imo hoc pacto poterit Deus varias, & diuersas scientias reuelare, vt fecit Adæ & Salomoni. hac methodo & via currit labor Aureoli: alio vero modo poterit concurrere lumen reuelationis vt ratio seu modulus cognoscendi obiecti sub quo, seu qua attingitur res reuelata à cognoscente, & sic dat vnitatem scientiæ. & hæc duplex consideratio concurrat in hac Theologia, licet non sit necessarium semper simul concurrere, quia Deus poterit alicui reuelare metaphysicā, nõ tamē reuelatio esset ratio sub qua obiecti Metaphysicæ, quoniam ille Metaphysicus sciret Metaphysicā illam sub ratione qua alij Metaphysici sciūt in Theologia vero concurrat vtroque; modo vt dictum est, propterea Theologia est vna vnitatem specifica, quia scita considerata in ea communicat sub vna ratione formali obiecti, vt obiectum est, cum vnitatem potetiæ, & habitus secundum rationem formale obiecti attendenda sit. lege D. Th. in disputatis quæst. 2. de virtutibus, articu. 4. & Capreolum 1. senten. in prologo q. 4. & Caieta. p.p. vbi supra.

Theologiæ nostræ subiectum est Deus sub ratione deitatis reuelatæ. colligitur ista propositio ex p.p.q. 1. art. 7. in qua propositione est magna controuersia, dum ipsemet S. Thom. posuit in prologo primi sent. ens habitum per communem inspirationem esse subiectum, & magister sent. voluit res & signa, Vgo de S. Victore asseruit opa restaurationis totū Xpm vt caput & mēbra, linconiensis, Cassiod. quoque; ponit esse Christū vt est specialiter incarnatus. Romanus Aegidius ait subiectum nostræ Theologiæ esse Christum sub ratione glorificationis, Scot. autem ait totius Theologiæ in se & Dei & Beatorum primum subiectum esse essentiam diuinā vt hanc: Franciscus tamen lichtetus de Brixia de mēte etiam Scoti declarat Deum esse subiectum nostræ Theologiæ sub ratione infinitatis: verum omnes hi allucinantur non assignantes subiectum formale sed diuertunt ad materiale subiectum, aut ad eius partem, nam hæc omnia reducuntur ad subiectum formale assignatum in propositione, quia reducuntur ad Deum, vel comprehenduntur sub Deo, ex quo etiam patet error Greg. Arim. non cõsiderantis, sub diuersis Theologijs Deum diuersimode esse subiectum, quia in Theologia Dei erit subiectum sub ratione luminis per essentiam, Theologia Beatorum erit sub ratione deitatis reuelatæ per euidentiā, in Theologia nostra, sub lumine obscuro puta fidei, ex quo sequitur etiam quomodo manifeste erantur Dur. ponēs subiectum Theologiæ esse opus meritoriu, & Garro volēs Deum sub ratione boni, & veri

Theologia nostra, & Beatorum idem propter quid dicit.

Prolo. i. sen.

1. ad Th. 1.

Gof. quol. 1. q. 1.

Theologia est veluti sensus communis.

Prolo. sen.

Petrus tate ret, & Bar gius.

Theologia nostra est scientia imperfectos.

Sapient. 10.

14. de trini.

Prolo. sent.

Aureolus.

Lumen diuinæ reuelationis dupliciter consideratur.

In prolo. 1. senten.

varie sententiarum de subiecto Theologie

Prolo. sen.

& veri amabilis, & Henr. asserens Deum sub ratione deitatis absolute, tam in viatore, quam in comprehensore. lege Capreolum quæst. 4. prolog. & Caiet. p.p. vbi supra.

Totum distinguitur realiter a suis partibus: scribitur ista propositio 4. senten. dist. 44. quæst. 1. art. 1. cui multi aduersantur, & præcipue Dur. volens istam propositionem esse contra Diuum Dionysium secundo cap. celestis hierarchiæ, vbi dicit, quòd mors in nobis non est substantiæ consumptio, sed vnitorum separatio, quod dictum nullo pacto esset verum si humana natura realiter differret à suis partibus, quia cõstat quòd desineret per mortem, & est quædam substantia. Quæ verba nõ bene intellexit Dur. quia vtique mors in nobis est consumptio substantiæ compositæ, quia per mortem talis substantia definit, & consumitur, nõ tamen totaliter, quia remanent in suis partibus, tamen mors non est in nobis consumptio substantiæ partialis. s. materiæ vel formæ, quia talium substantiarum vnitatum est separatio, totum distinguitur a partibus nedum disiunctim, sed coniunctim, vt aliqui dicunt, non tamen distinctione loci, aut subiecti, sed ex natura rei proclamatur tota philosophia, quia materia & forma sunt duæ causæ reales intrinsecæ ipsius compositi, vel igitur causant aliquid reale, vel nihil, si nihil pro nihilo habeatur, si aliquid, illud vel est aliquid absolutum, vel aliquid respectiuum, si absolutum vel substantia, vel accidens, non accidens, ergo substantia vel materia, vel forma, sed nullum istorum esse potest, igitur tertia substantia. lege solertissimum Zimaram in contradictionibus super primum physico: & Capreolum in 3. sent. dist. 2. & Sonci. circa finem septimi metaphys. & nostras dilucidationes ibidem.

Verbum intellectus nostri, est illa cõceptio, vel intentio, vel similitudo rei, quam intelligens per actum intellectus producit. colligitur hæc propositio ex disputatis de potentia Dei, quæstio. 28. artic. 1. quam propositionem destruere videntur Aureol. & Dur. & Petrus de Palude, & principale fundamentum istorum est, quia si propositio esset vera, tunc necessario debuisset poni aliqua forma in intellectu subiectiue, quæ diceretur verbū ad quā intellectus primo aspiciat, sed hoc est falsum; quia aut intellectus vltimate quiescit in illa, aut per illā ad res extra procedit, sed nõ potest dari primum; quia tunc scientiæ non essent de rebus, sed de talibus idolis, quod omnino est fictitium, & absurdū, nec dari potest secundum; quia est contra experientiam, non enim experimur nos aspicere formam rosæ, & per eum vltimus ferri in rosam. Sed quā vana, & inutilis sit hæc sententia patet; quia non oportet hoc experiri, sed sufficit, quòd teneatur forti & sufficienti ratione, quia per speciem rei ipse intellectus formatus intelligendo formari in se ipso quamdam intentionem rei intellecte, quæ est ratio ipsius quam significat definitio, & hoc quidem necessarium eo quòd intellectus intelligit indifferenter re absentem & presentem, in quo cum imaginatione conuenit, sed intellectus hoc habet amplius, quòd etiam intelligit rem separatā à conditionibus materialibus sine quibus in rerum natura non existit, quòd non posset esse nisi intellectus prædictam intentionem sibi formaret, & hæc est necessitas po-

nandi tale verbum vt. s. obiectum intellectus in actu sit intellectus. lege D. Tho. primo contra Gent. cap. 53. & 4. cap. 13. & Capreolum 1. sent. dist. 27. q. 2. & Caiet. p.p. vbi supra.

Verbum est aliquid productum per actum intellectus, colligitur ista propositio ex p.p.q. 27. art. 1. cui aduersatur Gerardus de Carmelo; quia omne quod est in intellectu formaliter est species actui præua, aut actus intelligendi, aut habitus, cum ergo verbum non sit habitus, nec species intelligibilis, restat quòd sit actus intelligendi, & non aliquid distinctum ab illo. Scot. docet verbum esse actum intelligendi, Aureolus voluit, quòd verbum est res intellecta, vt habet esse apparens intellectui, Durā. autem astruit esse realiter intellectione: sed quòd verbum sit aliud ab actu intelligendi, vt terminum ab eo cuius est terminus, docet D. Tho. p.p. quæst. 34. artic. 1. & 1. sent. dist. 29. 2. ar. 2. quòd verbum est species expressa per intellectum in actu, non autem species constituens intellectum in actu, quia illa dicitur impressa ab obiecto, vel ab intellectu agente & phantasmate, verbum autem dicitur quasi proles ipsius intellectus, species quoque intelligibilis impressa consideratur, vt principium actionis intellectus, cum omne agens agat secundum quòd est in actu, sit autem in actu per aliquam formam, quam oportet esse principium actionis. lege D. Thom. de potentia Dei q. 8. art. 1. & de ver. q. 4. vbi ponit triplex verbum. s. cordis vocis, & aliud quòd dicitur exemplar habens imaginem vocis. lege etiam Capreolum vbi supra & Caiet. p.p. vbi supra. q. 27. ar. 1.

Verbum dicit respectum ad creaturas non ex sua proprietate personali, sed ratione essentiæ, quæ includitur in significato personæ. colligitur hæc propositio ex p.p. quæst. 34. art. 3. cuius oppositum sustinet Aureol. probando, quòd verbum per suā proprietatem singulari modo cõnotet creaturam quam nec essentia cõnotat, nec aliqua persona, cui enim competit singulariter aliquid cõnotare in obliquo, quòd alteri non competit, illud secundum propriam rationem cõnotat, quòd dat intelligi in obliquo: sed manifestum est, quòd verbū dat intelligi creaturam in obliquo, non enim spiritus sanctus, est spiritus essentiæ & creaturæ omnis, proprie enim dicitur, quòd creaturæ dicuntur verbo, & nullus dicit, quòd dicantur patre, vel spiritu sancto. ergo secundum suam proprietatem verbū cõnotat creaturas. Sed huius viri sententia est vana; quia filius ex parte suæ rationis in obliquo nõ plus cõnotat creaturas, quā spiritus sanctus, non enim dicitur plus filius creaturæ, quā spiritus sanctus, dicitur spiritus creature, sed quòd hoc nomen verbum dicat illum respectum ad creaturas hoc habet; quia dicit quoddam essentialē, sciens licet scientiam, quæ secundum nomen suum dicit respectum ad scita, verbum enim est sapientia generata, & hinc est, quòd verbum ex illa parte qua exprimit aliquid absolutum dicit habitudinem causalitatis ad creaturam, sed ex parte realis originis quam importat efficitur personale, ex quo respectū ad creaturam non habet. lege D. Tho. in disputatis de ver. q. 4. ar. 5. & Caiet. p.p. vbi supra disputante contra Scotum, si verbum ex vi productionis suæ habeat quòd procedat ex scientia creaturarū. lege etiam Capreolum 1. sent. dist. 27. q. 2. cõtra quintā verā

3. sen. dist. 2. substantiæ.

Mors non est cõsumptio substantiæ partialis.

1. sen. d. 27.

Petrus de Palude.

Intellectus quid intelligat.

6. quolibet Gerardus

dist. 27. q. 3.

Variæ opiniones de verbo.

dist. 27. q. 2.

Aureolus.

verbum est sapientia generata.

2. sen. dist. 1.

Aureolus.

Verę dicuntur ipse res ex conformitate ad diuinum intellectum, colligitur ista propositio ex p. p. q. 17. art. 6. cui aduersatur Aureolus multis argumentis quorum precipuum est; quia pñes illum intellectum non sumitur necessario ratio veritatis in rebus, quo non considerato adhuc potest circa res veritas apprehendi, sed manifestum est, quod non considerato aliquo ordine ad intellectum diuinum adhuc iudicari potest, an res sint verę, vel falsę, non enim argentarium, dum iudicat argentum sit verum vel falsum recurrit ad diuinum intellectum: igitur veritas non consistit in hoc, q res conformantur ad diuinum intellectum. Sed irratiõnabiliter loquitur hic Aureolus, quia nullus in hac vita vel in alia potest iudicare aliquid esse verum, vel falsum nisi ex conformitate rerum de quibus iudicatur ad rationes eternas, & hoc vel aspiciendo illas rationes in seipsis, vt faciunt beati vel aspiciendo ad lumen naturale, quod est quędã participatio earum, sicut faciunt illi, qui non iudicant ex v. sione verbi, siue sint viatores, siue sint in termino, & sic argentarius iudicando argentum num sit uerum, vel falsum per lumen suum naturale iudicat illud in ordine ad diuinum intellectum & hoc est, quod ait August. si ambo uidemus verum esse, quod dico, vbi quęro hoc videmus, nec ego in te, nec tu in me, sed ambo in ipsa incommunicabili veritate, lege D. Tho. 3. contra Gent. cap. 47. & de ver. quęst. 1. ar. 4. & Capreolum 1. sen. distin. 19. quęstio. 3.

Iudiciũ de veritate rei quõ fiat.

12. confel.

Aureolus.

Veritas est cõformitas actus intellectus ad rem extra: colligitur ista propositio ex p. p. quęst. 16. art. 1. cui aduersatur Aureolus tenens oppositum; quia veritas est perfectio simpliciter, & quod attribuitur primo principio in summo, sed hoc non attribuitur sibi ratione alicuius conformitatis aut respectus ad rem extra, non quidem realis; quia in eo relatio realis non est, nec etiam rationis; quia tunc circumscripto actu intellectus veritas non esset in eo: ergo veritas non consistit formaliter in conformitate intellectus ad rem nisi forte illa veritas, quę respicit intellectum, quoniam intelligere contingit ad illud, quod debetur secundum propriam naturam, per hoc rei conformatur, vnde posibile est, quod ratio veritatis sit in intellectu propter conformitatem; sed quod hoc sit ratio veritatis est impossibile. hinc tenet Aureolus, quod veritas est ipsa natura rei cum exclusione cuiuscunq; extranei positiui, & priuatiui, non autem adæquatio vel relatio, Godfredus tenet veritatem esse in re causaliter, & in intellectu formaliter, sed in intellectu speculatiuo est adæquatio passiuã, & in intellectu practico actiuã. Petrus de Palude dicit, quod veritas dicit absolutum cum respectu conformitatis rei ad ipsam propositionem, vel cognitionem, & si intellectio sit alicuius entis, est ens rationis, si verõ alicuius realis, realis. Heruęus docet, q veritas dicitur de tribus, primo de entitate rerũ, & sic est veritas fundamentaliter, secundo de conceptu vel propositione, & sic dupliciter videlicet quantum ad esse, & sic est vera propositio sicut alia res, vel quantum ad representare, & sic si verum significat est vera, tertio de obiecto intellectus enunciatiui, & sic est veritas formaliter, & est conformitas rei ad id quod de ea intelligitur consequens rem, vt est

dis. 19. ar. 2. quolibet 2. q. 2.

dis. 17. q. 2.

quolibet. 3. quęst. 1.

Diuersæ opiniones de veritate

A in intellectu enunciatiuo, & sic est secunda intentio, & nullibi subiectiuę, cui etiam concordat Dur. quę opinio etiã non est aliena ab opinione D. Th. ratio Aure. soluitur; quia est quod nulla perfectio simpliciter attribuitur Deo ratione respectus: sed ratione absoluti, veritas enim dicit perfectionem intellectus, & est quid absolutum, quod tamen cõcomitatur respectus, ita & veritas, sicut enim bonitas non dicit purum respectum: sed quid absolutum, quod tamen cõcomitatur respectus, ita & veritas, ille autem respectus quem dicit veritas nõ est in Deo secundum rem, sed secundum rationem sic, quod dum intellectus intelligit rem, quę est Deus secundum, quod illa res est veritas, id est sub ratione veri, oportet, quod non solum intelligat absolutum in se: sed in ordine ad intellectum cui est conforme illud absolutum, non tamẽ quod intelligat esse in Deo, sed intelligit absolutum relatiue, scilicet in quadam ratione quę representat Deum, & respectum eius ad intellectum. lege D. Tho. cũ Caietano, & Capr. vbi supra, & conflatum q. 16.

Vestigij ratio cõsistit in hoc, quod est representatio causę vel causalitatis quantum ad solam causalitatem absque representatione formę. colligitur hæc propositio ex p. p. q. 45. art. 7. quam euertere nititur Aureol. quia trinitas personarum in ratione, qua Trinitas nullam habet causalitatem respectu creaturarum; quælibet namque persona causat totam creaturam quãtum ad substantiam, & iterum proprietates personales non sunt productiuę, & tamen si non esset nisi vna persona in Deo, sicuti imaginabantur philosophi & pagani, adhuc reperirentur in creaturis omnia, quę nũc reperiantur, sed cõstat, quod vestigium dicitur in representatione solius causalitatis. Sed decipitur hic Aureolus in hac sua opinione, quia licet trinitas in generali non dicat rationem causalitatis, tamen trinitas ista specialis, scilicet artificis, & sui verbi, & amoris dicit rationem causalitatis, & sic processio filij, & processio Spiritus sancti, isto modo dicuntur rationem causalitatis respectu processionis creaturarum, licet non dicant rationem efficientiã ex parte efficientis: sed ex parte effectõrũ, sicut etiam uerbum, & amor dominicoris sunt ratio productionis domus, ex parte effectus potius quã ex parte domificantis, quia non dant efficaciam ei, sed tamen domus non posset procedere à domificatore, nisi prius ab eo procederet uerbum domus & amor sui uelle faciendi domum; etsi poneretur ille casus, ut esset vna persona in Deo, tunc creaturę representarent tria distincta secundum rationem, sicut nunc tria distincta secundum rem scilicet artificem uerbum eius, & amorem eius, & sic vestigium dicitur in representando personas per appropriata plusquam in representando propria & distincta, lege D. Th. de potentia Dei, q. 10. art. 2. & p. p. q. 93. art. 6. & 2. sent. dist. 26. q. 1. arti. 4. & Capreolum. 1. sent. dist. 3. q. 2. art. 1.

Vestigij ratio non inuenitur proprie in accidentibus, sed tantum iu substantiis: scribitur hæc propositio 1. sent. dist. 3. quęst. 2. art. 2. quam etiam destruere conatur Aureolus, quia vestigium consistit in specie numero, & ordine: sed albedo habet suũ numerum, cum sit vna, & suam speciem, cum sit forma,

dis. 19. q. 2. Aureol. 7. Metaph. text. 2. Veritas dicit perfectionẽ in intellectu.

dis. 3. q. 2. 1. sent. Aureolus.

Trinitas in generali nõ dicit rone causalitatis

Dis. 3. q. 2. Aureol. 7. Metaph. text. 2.

Homo intelligit per animã loquendo propria loquendo.

Dis. 23. q. 2.

Cap. 12.

Nabucodonosor vidit in somno quorũ postea recordatus est.

3. sent. dist. 33. q. 6. Durand.

ma, & suum ordinem cum inclinatur ad propriam operationem quę est disgregare: ergo in albedine inuenitur ratio vestigij, & sic in quolibet accidenti, sed contra omnem philosophiam loquitur hic doctor, cum dicat Arist. quod accidentia non proprie sunt entia, sed entis, & ideo albedo non proprie est vna, nec habet proprie operationem, quia operari nullo modo conuenit accidenti, nec proprie alicui parti, nec alicui formę non subsistenti, & quod magis proprie dicitur: quod homo intelligit per animam, quam quod anima intelligit, & sic sequitur quod accidens, non habet inclinationem ad propriam operationem, cum non habeat propriam operationem, sed subiectum eius dicitur habere inclinationem ad operationem ratione illius, ex quo sequitur: quod albedo non habet in se proprie rationem vestigij, nec aliquid accidens formaliter, sed forte effectiue: quia secundum quodlibet accidens additur aliquid esse ipsi substantiã, & secundum illud esse, est aliquo modo considerare vestigiũ: vnde quod priuat illud accidens priuat partes vestigij scilicet modum speciem, & ordinem quantum ad illud esse, lege D. Thom. p. p. q. 5. art. 5. & Capreolum, vbi supra art. 2.

Viator non potest habere euidẽtem cognitionem de Deo, pro ut est trinus, & vnus colligitur ista propositio ex disputatis quęst. 18. art. 1. quam Scotus non potest sufferre, & nititur probare quod virtute diuina possit communicari puro viatori cognitio certa & euidẽs & expressa de articulis fidei puta: quod Deus sit trinus, & vnus, ac per hoc quod talis notitia comunicata fuerit Adã in primo statu, vel saltim potuit communicari, & hoc videmus in paulo: qui in raptu vidit diuinam essentiam, & post raptum habuit memoriam de visione & de re visa, quia ipse loquutus est de hoc 2. cor. 12. illa autem cognitio memoratiua nõ fuit intuitiua: sed abstractiua: ergo ista est possibilis homini sine illa. sed valde deceptus est Scotus in hac parte, quia memoria quam habuit paulus post raptum de visione quam habuerat in raptu, & de re visa nõ fuit expressa cognitio diuinę essentię qualem ponit Scotus, nec expressa cognitio visionis beatę, sed solum in quodam confuso recordabatur se Deum vidisse, sicut nabucdonosor recordabatur se vidisse in somno aliquod mirabile, sed non quid esset in speciali, nec est possibilis talis cognitio abstractiua quia omnis cognitio est alicuius cognoscentis, sed ista nullius esse potest, non Dei, nec beati, quum sit imperfecta, non viatoris angeli nec hominis, quia tunc in eis nõ esset fides quod est falsum ergo, &c. lege D. Thom. p. p. q. 94. per totam & Dur. 2. sent. distin. 23. q. 2. & Capreolum ibidem q. 1.

Virtutes morales simul infunduntur cum gratia & charitate immo sunt necessario cõnexę, cum illa: elicitur hæc propositio ex 1. 2. q. 63. art. 3. cuius oppositum docet Dur. quandoquidem peccatores qui consuerunt exercitari in operibus vitiosis quando conuertuntur, & consequuntur remissionẽ peccatorum per gratiam, eis non infunduntur virtutes morales quia si infunderentur possent statim per eas operari propte, & faciliter opera virtuosa sicut illi qui habet virtutes morales acquisitas, quod non est verum, immo tales de nouo contriti operantur opera virtuosa cum magna difficultate, &

renixu appetitus sensitiu, sed hoc nihil est, quia facilitas operandi opera virtutum potest esse ex duobus, scilicet ex consuetudine pcedente, & hanc facilitatem nõ tribuit virtus infusa statim in sui principio, & iterũ ex forti inhæsiõne ad obiectum virtutis, & hanc est inuenire in virtute infusa statim in sui principio, virtus enim infusa a principio nõ semper tollit ita sensum passionum sicut virtus acquisita, propter hoc a principio non ita delectabiliter operatur, non tamen hoc est contra rationem virtutis: quia quandoque sufficit ad virtutem sine tristitia operari, nec requiritur quod delectabiliter operetur propter molestias quę sentiuntur. lege D. Thom. de virtutibus q. 10. & quęst. 12. vide etiam in 4. sent. dist. 14. q. 4. ar. 2. & Capreolum 3. sen. dist. 33. quęst. vnica contra tertiam.

Virtutes cardinales & morales remanebunt in patria post resurrectionem, colligitur hæc propositio ex 1. 2. q. 67. art. 1. cuius oppositum tenet Durand. dicens: nulla potentia quantuncunq; perfecta per habitum potest exire in actum nisi habeat pæsens obiectum, sed obiecta virtutum moralium non erunt in patria, quia talia sunt concupiscibilia, & delectabilia ciborum, & venereorum quantum ad temperantiam, & terribilia, & tristitia periculorum quantum ad fortitudinem, res commutabiles, & distribuibiles quantum ad iustitiam: quę veniunt in usum pæsentis vitę, hæc autem non erunt in patria: igitur nec virtutes, sed hæc ratio concludit q virtutes pædictę non remanent quantum ad materiale, quia in futura vita non habebunt locum concupiscentiã, & delectationes ciborum & venereorum, neque etiam timores & audaciã circa pericula mortis, eque etiam distributiones, & communcationes rerum quę veniunt in usum pæsentis vitę, remanent tamen huiusmodi virtutes quantum ad suum formale, quod est ipse ordo rationis, immo perfectissime remanebunt in beatis in quantum ratio vnus cuiusque rectissima erit circa ea quę ad ipsum pertinent secundum statum illum, & vis appetitiua omnino mouebitur secundum ordinem rationis in his quę ad statum illum pertinent, hinc August. ait quod prudentia erit in patria sine villo periculo erroris, fortitudo sine molestia tolerantiorum malorum, temperantia sine repugnantia libidinum, vt prudentiã sit nullum bonum Deo pæponere fortitudinis ei firmissime coherere, temperantiã nullo defectu noxio delectari, iustitiã erit se Deo subicere. lege D. Thom. in disp. in tractatu de quatuor virtutibus cardinalibus q. 4. & Capreolum vbi supra.

Visio beatorum seu hominis felicitas est actus eternitate mensuratus: scribitur hæc propositio, p. p. q. 10. art. 3. cuius oppositum sustinet Scotus existimans esse falsum, quod aliquod creatum mensuratur eternitate, vt distinguatur cõtra æuum, quia si æuum includat successionem siue potentialitẽ ad deficiendum, hoc videtur competere cuilibet creato, quod non est proprie temporale, æternum enim sicut est totum simul actu, ita caret potentia non essendi, & non animaduertit hic vir, quod tota hæc sua ratio concludit de æterno per essentiam non autem de æterno per participationem de quo intelligitur propositio, quia ad hoc quod aliquid possit dici æternum per participationem non requiritur

Facilitas operadi virtuosa vnde prouenit.

Durand.

Cõcupiscẽtia non erit in patria.

14. de ciuit. Dei.

4. sent. dist. 49. q. 6. Scotus.

Æternum duplex esse potest.

quiritur carentia omnimoda potentia non essendi, sed sufficit quedam immutabilitas, quia aternitas per essentiam non potest communari alicui creature, ita quod sit eius mensura ad aquata vel alicuius quod in ipso est, potest tamen communicari secundum quandam participationem, ut sicut homo fit particeps diuinae operationis in videndo Deum, ita fit particeps aternitatis qua diuina operatio mensuratur, & ex hoc ista operatio dicitur vita aterna, & cum omnis operatio creata transcendens motum, & terminum & omnem mutabilitatem, tam in actu quam in potentia mensuratur aternitate participatiue, sed visio beata ipsius creaturae rationalis est huiusmodi: igitur participata aternitate mensuratur, de qua re lege D. Thom. 4. sent. dist. 49. q. 1. art. 2. & 3. contra gentes cap. 61. vbi probat hoc quadruplici ratione, quod per visionem Dei fit particeps vite aternae. lege quoque Capreolum in 4. dist. 49. q. 1. & Caiet. p. p. vbi supra.

Vita in Deo sunt omnia quae in ipso habent ideam vel rationem, aut similitudinem, scribitur haec propositio p. p. q. 18. ar. 4. cui aduersatur Aureolus, dicens hanc propositionem debere intelligi, quod omnia quae sunt in Deo, ut intellecta sunt in eo vita, & tunc querit quid intelligit per esse intellectum, aut illud quod terminat diuinum intuitum, aut illud quod existens extra intuitum, dicitur denominatiue, & equialenter cognosci, si primo modo tunc verum est quod intelligere, & intellectum sunt idem in Deo, non tamen per hoc poterit probari de eo quod factum est, & creatum quod sit in Deo vita, cum illud tale non terminet diuinum intuitum, si autem sumitur secundo modo intellectum, sic non est verum, quod idem sit diuinum intelligere & suum intellectum aequipollenter, & denominatiue, quia creaturae ut sunt in proprio genere hoc modo sunt intellecta, & per consequens non probatur quod creaturae sint vita in Deo, sed manifestum est quod non pluribus modis potest accipi intellectum siue quod intelligitur: ergo ex ista propositione quod intellectus, & intelligere & intellectum sunt idem in Deo, non plane probatur quod creaturae sunt in Deo vita. Sed hic vir noluit intelligere id quod de se est manifestum, quandoquidem id dicitur intellectum a Deo ad quod diuinus intuitus terminatur, siue primo, siue secundo unde rosa est intellecta a Deo, & est obiectum secundarium, & secundum intellectum diuinae cognitionis, ista enim rosa materialis: quae diuinum intellectum secundario terminat est vita in Deo, non secundum esse materiale, nec secundum essentiam suam creatam, sed secundum suam incretam similitudinem, quae est diuina vita, & secundum esse quod habet in Deo: quod est diuinum esse & viuere, cum enim habeatur apud Ioannem, quod factum est in ipso omnia in Deo sunt vita, & cum intellectus intellectum, & intelligere sint idem in ipso Deo, & omnia sunt a Deo intellecta per essentiam propriam quae est sua vita, & sic omnia in eo sunt vita. lege D. Thom. 4. contra gent. capit. 13. & de ver. q. 4. artic. 8. & Capreol. 1. senten. distin. 36. q. 1. & Caietan. p. p. vbi supra.

Vnctionis extremae proprius, & praecipuus effectus est remissio peccatorum quo ad reliquias pec-

cati, & consequenter etiam quo ad culpam, si eam inuenit, ponitur haec propositio 4. sent. dist. 23. q. 1. art. 1. cui aduersatur Dur. probans quod proprius effectus est dimissio peccati venialis quo ad culpam & penam, quia ita cantat eius forma, per istam vnctionem, & suam pijsimam misericordiam indulgeat tibi Dominus: quicquid deliquisti per visum, &c. & sic per hoc sacramentum fit remissio peccatorum quo ad culpam, vel penam non mortalem: ergo venialem. Sed deceptus est Dur. hic non considerans penitentiam esse institutam ad purgandum vniuersaliter omne peccatum actuale, scilicet tam mortale, quam veniale, & ideo non oportet institui aliud sacramentum, quia etiam non existentibus venialibus adhuc necessitas huius sacramenti extremae vnctionis esset ad consumandum in bonum secundum doctrinam Diony. deinde sic ipsi contradicit Dur. dum ex vna parte dicit hoc sacramentum non esse institutum contra veniale peccatum, ex alia parte asserit fuisse contra venialia infirmitatis derelicta ex peccato & cum conferrat etiam gratiam non ponenti obicem tollit culpam, si eam inuenit, & hic effectus significatur per formam scilicet delictio reliquiarum peccati, & dispositio, & praeparatio ad susceptionem gloriae, vide latius Petrum de palude in 4. sent. dist. 23. & Capreolum eadem dist. q. prima.

Vnio diuini Verbi cum natura humana est quedam relatio inter naturam diuinam & humanam, quae in Deo est secundum rationem in humana natura secundum rem, & ideo est quid creatum: elicitur ista propositio ex 3. par. q. 2. ar. 7. Cuius oppositum docet Aureolus de mente Augustini, libr. de perfectione circa finem, vbi ait, quod fides credit assumptionem illam ineffabilem fecisse vnus personae in Deo, & homine vnitate, constat autem, quod non est vera vnitas, quae fit per solam terminationem cuiusdam exterioris relationis, alioquin vniuersum esset vere vnum ratione ordinis, & Deus faceret vere vnum cum vniuerso, cuius relationem, & ordinem terminat per modum finis, & vniuersaliter omnis acuerus esset vere vnum cum ibi sit vnitas relatiua. Sed loquutus est Aureolus hic nesciens quid diceret cum vnitas personae in duabus naturis non sit facta per solam terminationem relationis, ut intellexit, sed bene vnio dicit talem relationem fundatam in vna natura, & terminatam ad aliam, vnitas enim personae dicit indiuisiōem personae subsistentis in duabus naturis, & indiuisiōem actualis existentiā in vtraque, & sic quae dicit de vnitate totius vniuersi non habet aliquam apparētiā, quia non omnes partes vniuersi habet praedictam indiuisiōem, & ita etiam de acervo, quia si ad mutationem realem ipsius creaturae sequitur relatio quedam, sed ex hoc quod natura humana est assumpta a Diuino Verbo facta est quedam mutatio in ipsa creatura rationali: igitur consequuta est relatio ista quae dicitur vnio. lege Caiet. prima tertiae vbi supra, & D. Th. 3. sent. dist. 5. q. qq. 1. art. 1. & Capreolum ibidem, & habebis verum sensum propositionis, quae noluit intelligere Aureolus.

Vnitas quae est principium numeri addit aliquid possi-

positium super rem: colligitur ista propositio ex A Thomam locis supra citatis. p. p. q. 1. art. 1. ad primum cui aduersatur Gregor. Ariminen. probans oppositum, quia vnum quod conuertitur cum ente non addit aliquid enti: igitur neque vnum quod est principium numeri, consequentia probatur, quia siue vnum numerale dicitur de quolibet de quo dicitur vnum conuertibile cum ente, siue non, de quocunque tamen dicatur sufficit illi quod sit vnum vnitate entis, ad hoc vt alteri possit connumerari, seu cum alio constituere numerum, & per consequens sufficit ad hoc, vt de ipso possit praedicari vnum numerale, vnde posito, quod sortes sit vnus homo vnitate entis praecise, & similiter plato, sortes & plato sunt vere duo homines, & sic vterque secundum se est vnus vnitate numerali, ex qua ille numerus integratur. Verum in hac sua ratione Greg. facit consequentiam inualem, nec sua probatio est alicuius valoris, cum illud quod est vnum solum vnitate entis non possit alteri connumerari numero de quo est mathematica, sed solum numero, qui est multitudo transcendens, nec isti termini duo tria dicti de talibus dicuntur numero de genere quantitatis, & vnitas non possit esse, quod aliquid contentum sub inferiori sit differentia superioris, sicut rationale non est differentia substantiae, vnde nec multitudo, quae est sub quantitate potest esse differentia entis simpliciter, hinc reprobat Auerr. ipsum Auicennam volentem vnum quod conuertitur cum ente esse idem cum vno quod est principium numeri, vide latius Diuum Thomam de potentia Dei, quaest. 9. art. 7. & prima parte, quaest. 30. art. 3. & Quolib. 10. art. 1. prima quaest. & Capreolum primo sententiarum, dist. 23. q. 1.

Vnum quod est principium numeri reperitur tantum in rebus materialibus: scribitur haec propositio primo sent. dist. 24. q. 1. art. 3. cuius oppositum sustinet Greg. multis argumentis quorum praecipuum est, quia cum proprium quantitatis sit discretum secundum eum plus, vel minus, vel paucius dici, sed manifestum est, quod in abstractis substantijs ista reperuntur, quia dicimus decem angelos esse pauciores quam centum, vnde Eliseus dicebat loquens de angelis plures sunt nobiscum quam cum illis, falsa igitur est propositio assumpta. Et non animaduertit hic vir, quod plus aut minus sunt passionum multitudinis, & non numeri qui est species quantitatis discretae, voluit enim in hoc loco sequi opinionem Platonis, & Auicennae licet Plato voluisset, quod vnitas addebat supra rem priuationem, Auicennas autem accidens, & voluit Greg. quod magis etiam in materialibus reperitur, quia indiuisum est, quod non habet partes, quarum vna non sit alia Aegydius dicit, quod vnum transcendens priuatiue dicitur, vnum vero numerale addit quantitatem. Duran. vero dicit, quod specialem indiuisiōem quantitatis. scilicet vltima quantitatem addit vnum numerale, & dicit aliquid positium, id est aliquid numeri, rationem vero mensurae dicit extrinsece Henr. docet, quod vnum numerale transcendentem addit indiuisiōem, & positionem principij numeri, subiecto autem addit quantitatem, & quantitati addit rationem mensurae, quare respondeamus per ly quot: inter has tamen diuersitates discernere veritatem apud Diuum

Vniuersale est per actum intellectus: colligitur ista propositio ex prima parte, quaest. 85. art. 2. quaest. 7. Metaph. euertere nititur Scotus probans vniuersale obiectiue sumptum quantum ad rationem vniuersalis, & prout distinguitur a singulari non esse simpliciter per se per actum intellectus, quia non potest esse, quod ens factum ab intellectu sit superius essentiali praedicatum in quid de rebus prima intentionis. Et noluit ipse Scotus considerare quomodo vniuersale multis modis sumi potest primo materialiter, siue pro suo materiali, quod denominatur vniuersale actu, vel potentia, secundo modo formaliter siue pro suo formali a quo determinatur, tertio modo pro aggregato, vel composito ex vtrisque, quarto modo pro materiali, vt est sub formali, & illud vniuersale quod praedicatur in quid non est ens factum totaliter ab intellectu, sed solum quo ad suum formale, nec praedicatur pro formali, sed pro materiali, licet formale sit modus praedicati, & non praedicatum, & causa sine qua non praedicationis. & hoc intelligendum secundum intentionem, quia si formale vniuersalis dicitur prima intentio illa potest praedicari in quid de alia prima intentione, sicut vox de voce, sed quod sic praedicatur non praedicatur per se sed pro re, quia proprie loquendo res non praedicatur, nisi vt concepta vel expressa per nomen, haec omnia clarius habere potuerat Scotus apud Diuum Thomam in tractatu de natura generis, & in libello de ente, & essentia cap. 4. vbi etiam poteris videre cum soluentem omnia argumenta Scoti, & Capreolum primo sent. dist. 5. q. 3.

Vitam solitariam degentes multum vtilis sunt generi humano. hanc propositionem scribit Sanctus Thomas secunda secundae, quaest. 88. art. 8. in responsione ad quartam. Quam tamen euertere nituntur authores centuriarum, vt est Philippus Melanton, & Caluinus centuria prima, libro sexto, & libro quarto institutionum, capitulo decimotertio. asserens, quod isti homines, qui solitarie vitam ducunt sunt in statu damnationis, quia peccant continue peccato omissionis, officia charitatis omittendo erga proximos contra sacram scripturam dicentem: Vnicuique Deus mandauit de proximo suo, & ad Hebraeos 11. scribitur adiuuantes inuicem vos; Peccant etiam quia exponunt se periculis, & tentationibus diaboli sine mandato Domini contra id quod habetur Matth. Non tentabis Dominum Deum tuum. Peccant etiam quia frustra laborant in quibusdam rebus ridiculis, & plane fatuis religionem ponentes; vt legitur de Simone stilita, qui in columnam quasi auis morabatur. Reddunt etiam se ineptos conuersationi humanae, quam fugiunt, quod est contra ius naturae, quia homo est animal sociabile. Hinc Philosophus primo Politicorum dixit, quod ille qui alijs non communicat est bestia, aut Deus. id est diuinus vir. ex quibus omnibus redditur falsa propositio Sancti Thomae. sed isti sic dicentes euertunt totam scripturam sacram, & patres, quia vt habetur quarto Regum Tributur maxima laus Eliae, qui solitariam vitam ducebat, sic etiam Lucae Saluator noster exultat Ioannem Baptistam propter solitudinem, sanctitatem, & seueritatem vitae, & Aquarij Controuersia. I idem

Visio beata mensuratur aternitate participatiue.

Aureolus. Dist. 36. 2. sent.

Intellectus a Deo est duplex.

Cap. 1.

Durand. Dist. 23. q. 1. art. 3.

Extrema vnctio confert gratiam.

Dist. 53. sent. Aureol.

Vnitas personae dicitur indiuisio.

Dist. 24. q. 1. Ariminen.

Multitudo transcendens cuius est differentia.

4. Metaph. commen. 4.

Dist. 24. ar. 1. Ariminen.

4. Reg. 6.

Passiones multitudinis, quae sunt.

Distin. 24. primi sent.

2. Quolib. q. 8. art. 2.

Vniuersale dicitur quatuor modis.

Cap. 5.

Cap. 24.

Cap. 1. Cap. 1.

idem Euangelista Lucas scribit factum est Verbum Domini super Ioanem Zaccariae filium in deserto. Aug. quoque maxime laudat viros istos solitarie vitam ducentes, vt patet libro de moribus Ecclesiae ita ait, Pane solo, qui eis per certa intervalla temporum affertur, & aqua contenti desertissimas terras incolunt perfruentes colloquio Dei cui puris mentibus inhæserunt. Item eodem libro docet vitam heremiticam esse fastigiū perfectionis, quia perfectos homines requirit. Idem etiam Basilius ostendit homelia prima de Ieiunio, & Athan. lib. de virginitate, & Tertulianus lib. de resurrectione carnis vocat sacrificium Deo gratissimum feras & aridas escas. i. ieiunium, & omnem corporis afflictionem: Hieronymus quoque Epistola prima ad Eliodorum quæ tota est hortatoria ad solitudinē summo opere laudat hos viros, Nec sequitur hos viros detentos esse omissionis peccato, quia cum insistant diuinæ contemplationi per dilectionem Dei, nihil omittunt erga proximum, cum scriptum sit Ioannis primæ, qui manet in charitate in Deo manet. Nec etiam sequitur ipsos tentationi dæmonum se exponere, sed bene angelicis loquutionibus, vt scribitur Osee, Ducam eum in solitudinē, & loquar ad cor eius, & de Christo legitur Lucæ Exijt in montem solus orare, & erat pernoctans in oratione Dei, & de Ioāne Baptista, qui cum adhuc esset puer repletus Spiritu Sancto secessit in desertum locum. Nec denique puerile aliquod, aut ineptum, sed heroicum, & diuinum, & supra hominem operatur, licet oppositum mundo appareat, vt scribit Apostolus primo Corinth. Quod stultum est Dei sapientius est hominibus, & quod infirmum est Dei fortius est hominibus.

Vniuersum in infinitum melius à Deo fieri potest, scribitur hæc propositio à D. Tho. primo sent. dist. 43. q. 1. art. 2. cuius oppositum docet Aureolus dicens, quod si melius à Deo fieri posset, tunc res facta, & factibilis non reduceretur ad vnum ordinē & ad quandam vnitatem totalitatis, sed hoc stare non potest: igitur propositio falsa. Et allucinatus est hic, quia licet verum sit, quod non possint esse simul duo vniuersa, tamen verissimum est, quod Deus potest duo vniuersa successiue facere, vel tria ita quod vnum esset totaliter diuersum ab alio, vel etiam se habere ad aliud sicut pars ad totum, duo tamen mundi etiā esse possunt, quorum tamen nullus esset vniuersum, sed aggregatum ex illis, & vnus eorum haberet ordinem ad alium, & ambo ad vnum finem. s. Deum, nec sequitur ipsa non esse ordinata vel connexa adinuicem, & sic multis modis potest

vniuersum vniuersum ipsam melius effici primo per additionem aliarum partium, & graduū bonitatis ad gradus creatos. secundo per meliorationem partium iam constituentium vniuersum quantum ad bonitatem accidentalem. tertio per creationem aliarum specierum non quod adderentur iam creatis si fieret aliud vniuersum melius constans ex alijs speciebus, & essentialibus gradibus bonitatis. quarto per meliorationem intēsiuam ordinis partium ad inuicem, qui sequitur bonitatem accidentalem. quinto per meliorationem intensiuam eiusdem, qui sequitur bonitatem factis alijs speciebus. sexto per meliorationem extensiuam eiusdem additis alijs partibus. septimo per meliorationem ordinis par-

tiuum adinuicem. lege Diuum Thomam prima parte, quæst. 25. art. 6. & de potentia, quæst. 3. art. 10. & tertio senten. dist. 13. & Capreolum in primo dist. 43. quæst. 1.

Vniuoce nihil dicitur de Deo, & creatura: scribitur ista propositio p. p. q. 13. art. 5. cuius oppositum docet Scotus, & hoc multis argumētis, & inter alia hoc est potissimum, quia omnis comparatio est in aliquo modo, sed constat Deum, & creaturā comparari in ente: dicimus enim quod Deus est perfectius ens ipsa creatura: falsa ergo est propositio assumpta. Quæ opinio Scoti est expresse contra Aristotilem, & Auerr. & rationem, Arist. enim docet, quod principia prædicamentorum non sunt aliquo modo eadem nisi secundum proportionem, & Auerr. ait, quod ens non est vnum, sed ad vnum, ratio est efficacissima, quia nullum vniocatum in ratione sui vnioci habet aliquid plus quam reliquum vniocatum, sed Deus, & creatura sunt vniocata per Scotum in ente: ergo creatura non habet aliquid plus in ratione sui vnioci. sentis, quam Deus, sed conclusio est falsa: ergo altera præmissarum, nō maior, quia illa habetur ex ante prædicamentis: ergo minor quæ est opinio Scoti, ratio quoque sua est nullius momenti, quia comparatio potest etiam fieri in analogo quod est medium inter vniocum, & æquiuocum, ideo ruit, si quidem pure vniocata sunt quorum nomen est commune, & ratio secundum illud nomen est eadem simpliciter, pure æquiuocata sunt quorum nomen est commune, & ratio secundum illud nomen est diuersa, simpliciter analogata sunt quorum nomen est commune, & ratio secundum illud nomen est aliquo modo eadem, & aliquo modo diuersa. lege D. Tho. p. p. vbi supra, & de potentia, q. 7. art. 7. & 1. contra gent. cap. 23. & Caiet. de ente, & essentia, cap. 2.

Velle diuinum semper est quasi in egrediendo à diuina voluntate: colligitur ista propositio ex secundo contra gentiles, capit. 10. cuius oppositum probat Aureolus, quia diuinitas est quoddam velle subsistens purum absque potentia volitiua, sicut & intelligere purum: si quidem ratio potentia volitiua est ratio dicens imperfectionem: ergo non est in eo potentia volitiua. & non intellexit sensum propositionis Aureolus, quæ non debet intelligi quod egredietur secundum rem à potentia volitiua, vel intellectiua, quia cū sit qualibet res, & principium alterius, & nō sui ipsius, diuina autem actio non est aliud quam sua potentia, & ideo patet, quod potentia non dicitur in Deo, sicut principium actionis, sed sicut principium facti, actiones, ergo illæ quæ sunt in Deo, & non sunt transeuntes, sed manent in eo respectu ipsarum non dicuntur in Deo potentia, nisi secundum modum intelligendi non secundum rei veritatem, huiusmodi autem actiones sunt intelligere, & velle, & sic potentia Dei proprie loquendo non respicit huiusmodi actiones sed solos effectus, vnde intellectus & voluntas in Deo non sunt vt potentia, sed solum vt actiones, & ob hoc ille egressus volitionis à voluntate in Deo non intelligitur esse secundum rem, sed secundum rationem. lege Diuum Thomam primo sententiarum, distinctione 39. quæst. 1. artic. 1. & Capreolum eodem libro distinctio. 40. quæst. 1. articulo tertio.

1. fen. dist. 3. quæst. 1. Scotus.
12. Meta. tex. 28.
4. Metaph. tex. 3.

Analogum ē medium inter vniocum, & æquiuocū.

Dist. 39. primi sent. Aureolus.

Potentia in Deo nō est principium actionis, sed rei factæ.

Velle

Dist. 46. q. 1. articulo. 2. propos. 2. Aureo.

Velle est actus seu operatio.

Distin. 47. 1. senten. Aureo.

5. Metaph. tex. 20.

Necessitas ex suppositione.

Velle diuinum non elicitur à diuina voluntate secundum rem, sed secundum modum significandi aut intelligendi, suscipitur ista propositio ex primo contra gētes, cap. 74. cui aduersatur Aureolus probans diuinum velle non esse elicitum etiam secundum rationem, nec debere concipi per modum eliciti, quia quodcumque aliqua sunt idem re, & ratione impossibile est, quod vnum sit secundum rationem elicatum, vel productum quin reliquum sit etiam productum, sed velle diuinum non est aliud realiter, aut secundum rationem intrinsece, nisi ipsaniet diuinitatis, & ratio diuinitatis, & iam patet, quod ratio diuinitatis nullo modo est producta, nec elicita ab aliqua potentia: ergo nec velle diuinum concipi debet, vt elicatum ab aliqua potentia, sed vt se habens absque principio elicitiuo. Sed falso impugnat propositionem Aureolus, cum diuina voluntas nō sit cā, nec principiu elicitiuū realiter diuinæ volitionis, sed solū secundū modū intelligēdi inquātū voluntas significatur per modū potētia, & velle per modū actus, aut operationis, q̄ semper in creaturis elicitur à potētia, & ideo quia diuina significamus p̄ nomina creaturarū, sicut & intelligimus per conceptiones earum, oportet quod sicut in creaturis operatio significatur per modum eliciti, ita & indiuisis, & ideo minor assumpta in argumēto est falsa, quia velle diuinum, & voluntas distinguuntur ratione dum intelliguntur, quia non intelliguntur nisi eo cōceptu quo intelligimus voluntatem creatam, & velle creatū, quæ constat, quod diuersis conceptionibus intelliguntur à nobis. lege D. Tho. in disputatis de ver. q. 23. art. 1. & Capreolum 1. sent. dist. 45. q. 1.

Voluntas diuina licet eadem volitione velit diuinam essentia, & alia volita, non tamen necessario vult alia, sicut necessario vult diuinam essentiam. elicitur ista propositio ex primo contra gent. cap. 77. quam etiam noluit sentire Aureolus, sed asserit diuinum velle non solum esse in se necessarium, sed etiam quod habitudo eius ad quodcumque obiectum sit necessaria, quia illa habitudo cum non sit relatio realis, nec rationis, sequitur quod sit ipsummet velle diuinū, & hoc est necessarium: igitur habitudo quam Deus habet ad creaturas est necessaria. Sed falsum assumit Aureolus quod habitudo quam habet diuinum velle ad creaturas volitas nō sit relatio rationis, & dato per possibile quod nullus intellectus humanus aut angelicus esset, adhuc ille respectus esset, qui cōsequitur actum diuini intellectus, qui nō potest non considerare, & non intelligere talem respectum circa suum velle, supposito quod aliquid velit, vnde sicut est impossibile, quod Deus aliquid velit, & non velit illud idem ita est impossibile, quod Deus aliquid velit, & quod talis respectus non sit intellectus ab eo, nisi faceret, quod velle non sit actio, quia respectus consequitur actionem naturaliter, vt scribitur ab Aristotile, & cum etiam diuina voluntas sit aliorum à diuina essentia, vt ordinatorum ad finem suæ bonitatis: voluntas autem non necessario fertur in ea, quæ sunt ad finem, si finis sine his esse possit, non enim habet necesse medicis nisi ex suppositione voluntatis quam habet de sanando infirmos medicamina adhibendo sine quibus nihilominus potest infirmum sanare, cum igitur diuina

bonitas sine alijs esse possit, quinimo nec per alia ei aliquid accrescit, nulla inest ei necessitas, vt alia velit ex hoc quod vult suam bonitatem. lege Diuum Thomam p. p. q. 19. art. 2. & de ver. q. 23. art. 4. & Caietanū prima parte vbi supra, & Capreolum primo senten. dist. 45. q. 1.

Voluntas mouetur à bono cognito, colligitur ista propositio ex prima secunda, quæst. 9. art. 4. cui aduersatur Henr. quia stante veritate huius propositionis, tunc periret liberum arbitrium, meritum & de meritum, & iustitia, quod probat, quia si voluntas moueretur à bono cognito, sicut intellectus à vero, tunc sicut intellectus necessario mouetur à vero, sic voluntas à bono. Sed noluit Henr. intelligere sensum propositionis D. Tho. quandoquidem intellectus non omni vero necessario inhæret, sed tantum primis principijs, propositionibus tamen deductis ex illis, quæ non habent necessariam connexionem non inhæret necessario, sic etiam voluntas necessario mouetur à bono cognito, se habente vt finis, non tamen necessario mouetur ab ijs quæ sūt media ad finem, ad quem etiam connexionem necessariā nō habent, & sic patet, quod nō quodlibet verum necessario mouet intellectum, dato etiam, quod tam intellectus, quam voluntas ab aliquibus obiectis necessario moueantur quantum ad specificationem actus, à nullo tamen mouentur necessario quantum ad exercitium, vt scilicet voluntas moueatur à bono cognito, tanquam obiecto extrinseco, non tamen necessario vult, sed libere libertate arbitrij. lege D. Tho. p. p. q. 19. art. 2. & q. 82. art. 2. & Caiet. ibidem, & Capreolum secundo sententiarū, dist. 25. q. 1.

Vsus sumitur ab applicatione rei ad operationem: elicitur ista propositio ex prima secunda, q. 16. art. 3. cuius oppositum nititur probare Aureolus, quia stante veritate huius propositionis sequeretur, quod homo illis rebus vt non posset quas non valeret applicare ad operationem, sed certū est, quod hominis voluntas non potest applicare cælum aut angelos ad suam operationem, & tamen potest vtī cælo, & angelis, & omni creato secundum Augustinum dum fertur super illa in quodam transitu ad Deum: igitur vsus non sumitur ab applicatione rei ad operationem, sed magis ex transitoria latione super eo, quod est ad finem non quiescendo. Deceptus tamen est hic Aureolus nō considerans, quod homo in quantum vult cælum propter aliquam operationem quam facit cælum vel mouet, intantum applicat cælum ad operationem per voluntatem & intellectum, non enim vtitur cælo, & angelis, tanquam ab ipso operatis, sed sicut ducuntur mundi vt potest homo prout ipsa res conferunt ad cognitionem Dei ostendendo eius magnitudinem, vel secundum, quod præbent subsidium vitæ nostræ ordinatæ in Deum, & sic omnia quæ facta sunt à Deo potest homo applicare ad operationem per voluntatem suam, aut intellectum, aut potentiam exequentiuam, vnde ipse intellectus conferens rem in finem vtitur, & applicat eam ad operationem. lege Diuum Aug. lib. 83. quæst. & Capreolum primo senten. dist. 1. q. 2.

Vxores plures habere simul, licet sit aliquo modo cōtra legem naturæ, tamen talis pluralitas quantum ad Aquarj Controuersia. I 2 doque

9. Quol. q. 5 Henricus.

1. de doctrina Christi na, cap. 5.

Hō quō vtitur cælo, & angelis.

doq; fuit licita ex dispensatione Dei, scribitur hæc A
 propositio 33. dist. quarti sent. q. 1. art. 1. cui aduer-
 satur Aureolus probando quod habere plures vx-
 res sit contra primarium ius naturæ, & quod nullo
 modo possit ibi cadere dispensatio, quia Saluator
 noster cū ab eo quæreretur de libello repudij, quod
 dimissa vna, alia ducebatur, dicit quod nunquam
 fuit licitum, sed propter duritiam cordis fuit con-
 cessum populo israelitico, sed non fuisset semper il-
 licitum nisi fuisset contra ius nature: propositio er-
 go assumpta falsa est. Et noluit penetrare Aureolus
 quomodo ratio dispensationis in præceptis legis na-
 turæ quandoque est in causis inferioribus, & sic dis-
 pensatio potest cadere supra secunda præcepta leg-
 is naturæ, non autem supra prima, quia illa sunt
 quasi existentia semper, aliquando autem est tantū
 in superioribus, & tamen potest esse dispensatio di-
 uinitus etiam contra prima præcepta legis nature,
 ratione alicuius diuini mysterij significandi, vel
 ostendendi, sicut patet de dispensatione præcepti
 Abraham facti de occisione filij innocentis, tales au-
 tem dispensationes non fiunt communiter ad om-
 nes, sed ad aliquas singulares personas, sicut etiam
 de miraculis accidit. concludit, ergo Aureo. quod
 nullus homo potest dispensare super pluralitate si-
 multanea vxorum, non autem cōcludit quin Deus
 super hoc non possit dispensare, nec quin eius au-
 thoritate pluralitas vxorum aliquando fuerit, aut
 infuturum possit esse licita, vt patet de Abraham
 habente sarai, & agar in lege naturæ, & de helchana
 in lege scripta, lege Petri de Palude 4. sent. dist. 33.
 q. 1. & Capreolum ibidem.

Aureo. Matth. 19.

Præcepta legis naturæ sunt in duplici differentia.

*Propositiones depromptæ ex doctrina D. Th. quas vni-
 uersitas Parisina videtur condemnasse: præsentem
 domino Gulielmo Episcopo Parisensi.*

SANCTUS THOMAS prima parte q. 50. art. 4. quod
 impossibile est duos Angelos esse vnius speciei
 sicuti etiam impossibile est dicere, quod essent
 plures albedines separatæ à subiectis. quæ videtur
 esse contra articulum de omnipotentia Dei, & con-
 tra veritates creditas circa sacramentum altaris,
 propterea si quis dixerit Deum non posse multipli-
 care formam sine materia error, vel formam nō re-
 cipere diuisionem sine materia, vel quia intelligen-
 tiæ non habent materiā, Deus non posset eiusdem
 speciei facere plures. ad idem etiam tēdit alia pro-
 positio quam tenet D. Thom. p. p. q. 47. art. ultimo
 in respons. ad tertium arg. quod non est possibile
 esse aliam terram, quā istam, quia omnis terra na-
 turaliter fertur ad hoc mediū. Verum sensus pro-
 positionis D. Tho. non fuit intellectus, cum ly im-
 possibile non sumpsit pro impossibili, secundum
 actiuam potentiam Dei, neque pro impossibili lo-
 gico, sed pro impossibili sumpto ex potentia indi-
 ta rebus creatis secundum quam dicitur, quod
 impossibile est mortuum resurgere, vide Caiet. in
 peculiari tractatu de hac materia, quia omnes arti-
 culi Parisenses facti contra doctrinam S. Tho. fue-
 runt reuocati, &c.

Tenet etiam D. Tho. p. p. q. 76. art. 4. & in dispu-
 tatis, & in tota sua doctrina, vnicā esse formā sub-
 stantialem in homine, quæ propositio videtur erro-
 nea in philosophia, & in fide, quia tūc corpora San-

ctorum non essent venerāda, neque corpus Christi
 in sepulcro fuisset idē quod in cēna, quod est con-
 tra fidem. sed hæc propositio non fuit intellecta à
 respondentibus eum, videmus. n. quod si præter ani-
 mam intellectuā præxisteret alia forma, tunc ani-
 ma non daret esse simpliciter, nec esset forma sub-
 stantialis, nec per aduētum animæ esset generatio
 simpliciter, quæ omnia sunt absurda, & impossibi-
 lia, est ergo propositio D. Thomæ secundum rectam
 philosophiam, corpus Christi in triduo fuit simpli-
 citer idem numero, s. suppositaliter, & materialiter,
 & quo ad esse adualiter existentia, non tamen fuit
 idem formaliter. corpora quoque sanctorum vene-
 rantur à nobis non ratione qua sint eadem nume-
 ro formaliter, sed quia suis animabus ad bonū sūt
 cooperata, & fuerunt quædam instrumenta, & ha-
 bitacula, siue templum Spiritus Sancti, hæc ratione
 sunt recondita in precioso loco, & D. Aug. testatur
 se honorasse reliquias Beati Stephani. taceant ergo
 qui dicunt istam propositionem esse erroneam, de
 numero quorum est Ioseph Angles Valentinus in
 floribus theologicarum quæst. vide Herueum in
 speciali tractatu de vnitae formæ, vbi centum ar-
 gumentis firmat istam propositionem.

Est alia propositio D. Th. p. p. q. 9. art. 2. quod An-
 geli & corpora cælestia sunt entia necessaria, hanc
 quoque volunt esse condemnatam, quia repugnat
 fidei ponere aliquid esse necessarium præter Deū,
 & noluerunt intelligere quod D. Tho. ponit hæc ef-
 se necessaria physice, & per potentiam in se, siue ab
 intrinseco, quia logice, & per potentiam in alio, &
 ab extrinseco sunt possibilia, vt patet secundo con-
 tra gentes, cap. 30. & 55. & in quæst. de potētia Dei,
 q. 5. art. 3. & hoc pacto neq; fidei, neq; philosophiæ
 repugnat, sed propter ignorātiā distinctionis de
 possibili, & necessario hæc dixerunt.

Ponitur quoque alia propositio à D. Thom. p. p.
 quæst. 52. art. 2. quod Angelus est in loco per ope-
 rationem: hanc ait Greg. Ariminensis esse articulū
 condemnatum Parisijs, & est articulus 203. excom-
 municatus, qui dicit quod substantiæ separatæ sint
 in loco per operationem, & quod possint moueri
 ab extremo ad extremum, nec in mediū, quia pos-
 sunt velle operari in extremo, aut in extremis, nec
 in medio error, si intelligatur substantiam sine ope-
 ratione non esse in loco, nec transire de loco ad lo-
 cum: ecce quod dicit errorem esse dicere substantiā
 separatam non esse in loco sine operatione. Sed hic
 articulus non est bene consideratus, quia mens arti-
 culi est, quod opinio ponens substantiam separa-
 tam non esse in loco nisi per operationem, quæ est
 exterior motio localis, vel alteratio realis est error,
 & quod illa sit mens articuli, patet, quia articu-
 sic dicit quasi declarando istum, dicere quod si es-
 set aliqua substantia separata, quæ non moueretur in
 vniuerso error: ecce q; sicut in articulo, quæ tangit
 Greg. dicit errorem esse Angelum solum esse in loco
 per operationem ita in isto dicit errorem esse dice-
 re, q; substantia separata non clauditur in hoc vniuerso
 nisi per motum corporis, vnde videtur idem intel-
 ligere per operationē in articulo 204. quod per
 motum in articulo 77. non autē intendit condem-
 nare ponētes Angelum esse in loco per operationē
 sumēdo large operationem pro omni motu vel in-
 fluxu,

Corp' Xpi in triduo quomodo fuit idē numero.

Lib. 22. de Ciuit. Dei, cap. 8.

Ignorantia aduersario rum S. Tho.

Sensus arti culorū Parisiensium.

fluxu vel relatione significata per modum opera-
 tionis transeuntis in corpus, & exeūtis ab Angelo,
 vel econtra, quod confirmatur, quia articulus 218.
 dicit quod si intelligatur, quod substantia Angeli
 non est ei ratio essendi in loco, verum est dicere, q;
 nusquam est secundū substantiam, cum igitur sub-
 stantia Angeli non sit ei ratio essendi in loco, vt di-
 cit articulus, constat, quod nec virtus Angeli erit,
 aut aliquod accidens spirituale quod sit in Ange-
 lo per modum actus primi vel secundæ: restat igitur
 quod ratio essendi cum in loco erit aliquid se ha-
 bens per modum actus secundi in corpus transeun-
 tis quicquid sit illud, nec valet dicere, quod limi-
 ratio essentiæ Angeli est causa, quod sit in loco, hoc
 si quidem non valet, quia limitatio substantiæ per
 quantitatem dimensionum est causa essendi in loco,
 non autem limitatio essentiæ per differentiam ad
 speciem, vel genus, quia illa in quantum huiusmodi
 abstrahit à loco, illa enim limitatio determinat re
 ad certum genus, non autem ad locum, quod patet
 euidentissime si Angelus esset creatus ante corpo-
 ralem creaturam: Adde etiam id quod dicit Godo-
 fredus Quolib. 8. quæst. 5. quod isti articuli indigēt
 magna correctione, quia nonnulli sunt falsi, non-
 nulli sibi adinuicem contradicunt, nonnulli dero-
 gant vere doctrinæ potissime. S. Th. qui secundum
 eūdem Godofredum est fal terra, nota etiam quo-
 modo idem articulus cōmendat totam doctrinā.

Ratio essen di in loco in Angelo, quæ est.

Indulgētia data acade micis S. Th.

Adde quoque quod Henric. fatetur se non intel-
 ligere illos articulos, & Aegydius, & multi alij asse-
 runt, quod illi articuli fuerunt facti non conuoca-
 tis omnibus doctoribus Parisiensibus, sed ad requi-
 sitionem quorundam capitulorum: Adde ad huc,
 quod sententia excommunicationis lata contra te-
 nentes damnata in illis articulis, reuocata fuit per
 dominum Stephanum Episcopum Parisensem in-
 quantum dicti articuli tangunt doctrinam S. Tho.
 & hoc anno Domini 1324. Postremo Ecclesia Ro-
 mana fecit examinari doctrinam D. Thomæ ante
 eius canonizationem, & quia repertum fuit, quod
 illa nihil continebat contra fidem, aut bonos mo-
 res, fuit solenniter approbata per multos Summos
 Pontifices puta Ioannem Vigésimum secundum,
 Urbanum Quintum, & multos alios, & ideo de illis
 articulis non est multum timēdum. & temporibus
 nostris ex eius doctrina est instituta publica acade-
 mia Romana à Gregorio 13. qui eius academicis
 plenariam indulgētiā singulis primis dominicis
 mēsiū est elargitus. idcirco videant ipsi qui con-
 tra hanc D. Tho. doctrinam aliquid dicere vidētur.

Sanctus Thomas tenet aliam propositionem ter-
 tio contra gentiles, cap. 81. quod cessante motu cæ-
 li nullus esset motus in his inferioribus: hæc propo-
 sitio est alius articulus cōdemnatus, sub hac forma
 videlicet si quis dixerit, quod cessante motu cæli
 ignis nō posset comburere stuppam, error. sed nec
 iste articulus est cōtra Diuum Thomam, quia sen-
 sus articuli est, quod est error. s. maximus, quod
 cessante motu cæli ignis nō possit comburere stup-
 pam per diuinam potentiam, sic enim negant hoc
 quidam philosophi dicentes, quod Deus non pos-
 set nouos effectus naturales inferius producere si-
 ne motu cæli, & per consequens nec facere, quod
 ignis cōbureret stuppam, quod falsum est, sed pro-
 positio D. Thom. hoc non ponit, sed tantum, quod

motus inferiorum corporū naturaliter causantur
 à corporibus cælestibus, quia omnis multitudo ab
 ab vnitae procedit: ergo omnis motus ab immo-
 bili, & sic quanto aliquid est magis immobile, tan-
 to est magis causa magis mobilis, ob hoc corpora
 cælestia sunt causæ inferiorum mobilium. lege Di-
 uum Thomam p. p. q. 115. art. 3. lege etiam Alphon-
 sum de Castro, lib. 1. contra hæreses, cap. 8. vbi asse-
 rit articulos Parisenses non transire montes, & sic
 spernit ipsos.

Responso Alphōi de Castro.

Sāctus Thomas prima parte, q. 75. art. 6. & secun-
 do contra gentes, cap. 30. videtur tenere aliam pro-
 positionem, quod omnia quæ habent contra-
 rium, vel sunt ex contrarijs dicuntur esse corrupti-
 bilia, quæ autem huiusmodi non sunt sempiterna
 sunt nisi pars corrumpatur, sicut formæ, quæ non
 subsistunt, sed esse earum est per hoc, quod in sunt
 materiæ: ista propositio est erronea, quia ex hoc te-
 quitur, quod gratia in anima, vel in Angelo cū non
 habeat contrarium, nec ex contrarijs existat, nec sit
 forma, quæ in sit materiæ, esset sempiterna, & idem
 videtur sequi de luce, vel lumine si esset sine mate-
 ria, sicut accidentia sacramenti altaris sunt sine sub-
 iecto: & ideo est articulus condemnatus ista pro-
 positio. Veruntamen condemnatio articulorum
 non est timenda vt dictum est supra, & rationes ad-
 ductæ in oppositum de gratia, & lumine soluuntur
 perspecta ratione generationis, & corruptionis ac-
 cidentis: quadrupliciter. n. ipsum accidens generari
 potest, primo ab agente sibi simili per transmuta-
 tionem, sicut aqua calefit ab igne calido, secundo
 ad præsentiam agentis in fieri, & esse, ut lumen in
 aere fit à sole presente, tertio ad generationem sub-
 iecti, vt risibile generatur homine genito, quarto
 ad generationem termini, vt forte solo albo existē-
 te statim ad alterius albi generationem confurgit
 in forte similitudo: & quia quot modis dicitur
 vnum oppositorum tot modis dicitur, & reliquū,
 idcirco accidens quadrupliciter corrumpitur, pri-
 mo per alterationem oppositam à suo contrario,
 vt frigus à calido, secundo ad absentiam conserua-
 tiui agentis, vt lumen in aere desinit sole recedēte,
 tertio ad corruptionem subiecti, vt risibilitas cor-
 rumpitur homine mortuo, quarto ad corruptionē
 termini, vt similitudo desinit perempto suo confi-
 mili, & sic patet quomodo gratia in anima, & in
 angelo corrumpitur, & etiam lumen in aere, quia
 secundo modo, male ergo fuit condemnata propo-
 sitio, & impugnata. lege Diuum Thomam eodem
 secundo contra gentes, cap. 55.

Accidens quadrupliciter generari potest.

Secundo libro cōtra gentes, cap. 25. declarando
 D. Tho. qualiter Deus est omnipotens, dicit quod
 quædam sunt, quæ non potest facere, inter quæ est,
 quod vnum, & idem sit, & non sit, hoc enim esset fa-
 cere contradictoria simul, & postea subdit quod
 contradictio in contrarijs, & priuatiue oppositis
 includitur, sequitur enim q; si est album & nigrum
 q; sit album, & non album, & si est videns, & cæcum
 q; sit videns, & non videns, vnde eiusdem rationis
 est, quod Deus non possit facere opposita simul
 inesse eidem secundum idem: ex quo patet quod
 ponit, quod Deus non magis potest facere duo
 contraria simul inesse eidem secundum idem,
 quā duo contradictoria, hoc autem est erro-
 neum, quia de facto corpora Christi, secundum se
 Aquarij Controuersia. 1 3 totum

totum in sacramento altaris in diuersis altaribus
 Corpori insunt motus contrarij sursum, & deorsum, & pari
 ratione posset facere Deus idem corpus secundum
 se totum esse album, & nigrum, & ideo non est mi-
 rum si ista etiam propositio est damnata. Sed quod
 male fuerit hæc doctrina S. Thomæ damnata, & im-
 pugnat patet inspicienti eius progressum, in illo
 cap. ait enim quod obiectum potetie actiue est ens
 factum: sequitur ergo quod nulla potentia potest
 illud, quod est contra rationem facti in quantum
 est ens, aut contra rationem facti in quantum est fa-
 ctum, nulla enim potentia potest ubi deficit ratio
 sui obiecti propter defectum entis, & ideo Deus non
 potest facere ut idem simul sit, & non sit & quod op-
 posita simul sint in eodem secundum idem, & quod
 rei desit aliquid suorum principiorum essentialium,
 ut quod homo non habeat animam, & quod genus
 non sit prædicabile de specie, & quod linea ducta
 a centro, & ad circumferentiam non sint equal-
 es, & angulus retilineus non habeat tres angulos
 æquales duobus rectis, & quod præteritum non sit
 præteritum, & similia, quæ rationi entis repugnant,
 propter defectum vero entis facti non potest face-
 re Deum, aut aliquid sibi æquale, aut quod aliquid
 sine ipso conseruetur: omnia hæc sunt contra ratio-
 nem facti, hæc omnia intelligi debent compositè
 implicando. scilicet dispositionem diuinæ voluntatis de
 opposito, non autem diuisim, ut respiciunt poten-

Melius est dicere quod ta-
 lia non possunt fieri,
 quod Deus ea non potest
 facere.
 agitur quoque per scientiam non potest facere quæ se-
 facturum non præsciuit aut dimittere, quæ præsci-
 uit se facturum, in te ligendo tamen non absolute,
 sed sub conditione, & suppositione, quæ autem di-
 cuntur de corpore Christi non bene perspexerunt,
 quia Christus non mouetur per se in sacramento
 secundum locum licet moueatur per accidens ad
 motum specierum, & ideo potest eleuari in vno al-
 tari, & in alio deprimi, quia continetur in illis alta-
 ribus sub diuersis speciebus, & est simile de anima,
 quæ mouetur per accidens contrarijs motibus dum
 quis erigit vnum brachium, & dimittit alterum,
 lege D. Th. in quæst. disputatis de anima quæst. vni-
 ca, art. 10.

Eodem libro secundo contra gentes, cap. 30. su-
 stinet D. Tho. quod in rebus creatis sunt quædam,
 quæ simpliciter, & absolute sunt necesse esse, & sunt
 illa in quibus non est potestas ad non esse. Ista pro-
 positio est erronea, quia repugnat libertati diuinæ
 voluntatis quod arguitur sic, quia ista consequen-
 tia est bona Deus vult creaturam esse: ergo creatu-
 ra est, & e contra, & per consequens si antecedens li-
 bere, & voluntarie verificatur de aliqua creatura
 consequens consequenter verificatur de eadem,
 quia si Deus libere, & contingenter vult quamlibet
 creaturam esse, sequitur quod quælibet creatura
 est contingenter, & nulla est de necessitate: vnde etiã
 ex opposito sumitur oppositum, & hinc optime, &
 rationabiliter fuit condemnata. Sed quod proposi-
 tio D. Tho. non fuerit intellecta ab istis contradi-
 ctoribus de facili videri potest ex his quæ dicemus
 nam aliquam rem simpliciter & absolute esse necesse
 esse, potest primo intelligi per comparisonem ad
 causam productiuam, & tunc dicitur res necesse esse
 quando a sua causa necessario producitur, & sic per
 comparisonem ad Deum nullam rem necesse est

A esse, quia non ex necessitate naturæ produxit res,
 sed voluntarie, & libere, licet per comparisonem
 ad causam creatam aliqua res sit necessaria simpli-
 citer, ut est conclusio demonstrationis respectu præ-
 missarum. alio modo aliqua res dicitur simpliciter
 & absolute necessaria, quia in natura sua non est po-
 tentia ad non esse, & hoc prouenit, quia illa res non
 habet materiam, quæ possit suscipere aliam formam,
 ut sunt intelligentiæ, vel si habet materiam non ta-
 men est in potetia ad aliam formam capessendam
 ut est cælum. & sic est intelligenda propositio D. Th.
 & si quis diceret ea, quæ sunt ex nihilo quantum est
 de se in nihilum tendunt, sed omnia creata sunt ex
 nihilo: igitur quantum est de se in nihilum redu-
 cuntur, quapropter nulla necessitas in rebus crea-
 tis est, verum hæc ratio non sequitur, quia res dicun-
 tur creatæ a Deo per cuius potentiam dicuntur esse
 ex nihilo, sed non, quod in eis sit potentia ad non
 esse, sed creatori inest potetia, ut eis det esse, vel eis
 desinat esse influere cum non ex necessitate natu-
 ræ agat ad rerum productionem, sed ex voluntate
 & ita ratio adducta in contrarium non concludit,
 quia non ponit D. Tho. res esse necessarias simpli-
 citer in ordine ad primam causam, quæ est Deus,
 sed in ordine ad causam creatam, ut dictum est de
 conclusione demonstrationis, vel in natura propria,
 ut dictum est de Angelis, & de cælis, vnde Deus pro-
 prie loquendo, nec est causa simpliciter necessaria,
 ut nobis imponunt contradictores, neque contin-
 gens, ut ipsi docent, sed superior vtraque, nec habemus
 magis proprium vocabulum, quam ut dicatur
 quod est causa libera, necessitas. n. simpliciter repu-
 gnat libertati, contingencia vero imperfectionem
 in libertate importat, quia ponit mutabilitatem,
 & ideo ineptis vocabulis, & non proprijs, ut D. Th.
 vtuntur isti quando dicunt, quod Deus causat con-
 tingenter. lege D. Tho. primo senten. dist. 38. & p. p.
 q. 19. art. 3. & de veritate q. 23. art. 4. & de potentia,
 quæst. 3. art. 15.

Postremo dicunt aduersarij, quod D. Thomas
 in pluribus locis doctrinæ suæ errauit per hoc quod
 principia philosophiæ, seu potius quædam philoso-
 phorum verba ad conclusiones theologiæ nimis ap-
 plicauit, non enim loqui taliter debent theologi
 qualiter loquuntur philosophi, ut docet Aug. dicēs
 liberis verbis loquuntur philosophi, nec in rebus
 ad intelligendum difficillimis offensionem religio-
 farum aurium pertimescunt, nobis autem ad cer-
 tam regulam loqui fas est, ne verborum licentia
 etiam de rebus, quæ his significantur impiam gi-
 gnat opinionem. Sed pace horum dixerim quam
 vana sit horum sententia, & a ratione prorsus alie-
 na facile est videre, si quidem reperitur aliquis ho-
 mo cuius intellectus est eleuatus, quippe qui multa
 intelligit, quæ alius omnino capere non potest, sicut
 patet in rustico, qui nullo modo Philosophiæ sub-
 tiles considerationes capere potest, quas optimus
 philosophus erudite docet. idiota cum non possit
 illas intelligere putat esse impossibiles, nun-
 quam enim sibi persuadere potest stellam esse ma-
 iorem terra, de qua tamen Astrologus nihil dubi-
 tat, ita se habent isti ad Diuum Thomam ut idiota
 ad optimum philosophum, immo ut rusticus ad
 intellectum angelicum, & ideo non est miran-
 dum de eorum ignorantia: non enim viderunt
 quod

Nulla res est
 necessaria in
 ordine ad
 primam cau-
 sam.

Deus non
 agit de ne-
 cessitate na-
 turæ, sed li-
 bere.

10. lib. deci-
 uitate Dei,
 cap. 23.

Multa in-
 telligit phi-
 losophus qui
 impossibili-
 a iudicat
 rusticus.

2. ad. 11.

Tex. 1.

1. Coeli.

quod D. Tho. fecit cum Philosophis, sicut egerunt
 hebraei cum Aegyptijs quos spoliauerunt auro, per
 quod designatur sapientia, quæ est notitia de diui-
 nis, & argento quod significat scientiam, quæ est no-
 titia de creaturis, & ideo quæcunque sunt in libris
 Ceterilium accomodauit fidei nostræ, siue moribus
 ad eorum declarationem cuiusmodi sunt scientiæ
 reales, siue ad defensionem eorum cuiusmodi sunt
 scientiæ sermocinales, quæ docent modum loquen-
 di, arguendi, & respondendi, & ab eis tanquam ini-
 iustis possessoribus suscepit, sicut & D. Aug. docet
 libro de doctrina Christiana, si quæ vera dixerunt
 Philosophi non solū formidanda non sunt, sed ab
 eis, tanquam iniustis possessoribus in vsum nostrum
 vendicanda. non ergo reprehendendus est Diuus
 Thom. si philosophicis rationibus vsus est ad de-
 clarandam sacram Theologiam, sed potius laudan-
 dus, lege ipsum primo contra gentes, cap. 2. & 3. & 4.
 vnde in quibusdam dictis acerrimè impugnat ip-
 sum Aristotelē, & primo quia posuit ipse Aristoti-
 les 8. Phys. motum, & quoddam mobile non incepis-
 se, & cælum fuisse ingenitum, sic quæ tempus, & Mun-
 dum, & generationem, & corruptionem esse æter-
 nam, imò quod sol ab æterno plantas, & animalia
 generauit, & in æternum generabit, & sic non fuit
 dare primum hominem, & primam pluuiam, quæ
 omnia probat pluribus rationibus naturalibus, sed
 D. Thomas hæc omnia euadit, dicendo quod
 procedunt contra eos, qui ponebant mobilia æter-
 na, sed non motum æternum, ut patet ex opinionibus
 Anax. & Empe. & fides catholica ponit mobi-
 lia simul cepisse cum tempore, & motu, & licet pro-
 bet materiam esse ingenitam per hoc, quod non
 habet subiectum, ex quo fit, & probat etiam cælum
 ingenitum, quia non habet contrarium ex quo ge-
 neretur: hæc tamen sunt vera, quod non sunt produ-
 cta in esse per generationem sunt tamen producta
 per creationem, iuxta illud, In principio creauit
 Deus cælum, & terram, vide D. Tho. 2. sent. dist. 1.
 q. 1. art. 5. & secundo contra gent. cap. 34. & in disp.
 de potentia Dei, q. 3. art. 17. & Quolib. 3. q. 14. & pri-
 mo cæli, lect. 6. & 8. Phys. ad principium, & p. p. q. 46.
 quasi per totam.

Sustinet etiam Aristoteles in doctrina sua, quod
 Deus non possit alium Mundum creare, imò quod
 nihil noui potest immediate ab eo procedere, sed
 decepti fuerunt qui ponunt istam propositionem,
 vel ex hoc, quod existimauerunt Deum agere quasi
 necessitate naturæ, vel Dei potentiam esse finitam,
 & limitatam cum vtrumque sit falsum, quoniam Deus
 libere agit ad extra, & eius potetia est infinita, tum
 intensiue, tum extensiue, propterea non est limita-
 ta ad creationem vnius mundi, quin possit, & plu-
 res alios producere, loquendo de possibili, quicquid
 sit de facto, quia cum iste Mundus constat ex tota
 sua materia physice loquendo, & non est possibile
 secundum potentiam inditam rebus esse aliam ter-
 ram, quam istam, quia omnis terra ferretur natu-
 raliter ad hoc medium vbicumque esset, cum hoc
 tamē fiat, quod Deus per suam omnipotentiã pos-
 set creare aliam terram extra istum mundum, & eam
 ibi conseruare in æternum, & sic vtraque propositio
 Arist. est falsa, vide Diuum Thomam prima parte,
 quæst. 25. quasi per totam & secundo contra genti-
 les, cap. 23. vsque 30. & de potentia Dei. q. 2. art. 5.

A & Caiet. in proprio quæsto si poterit esse alia ter-
 ra, quam ista.

Docet Aristoteles resurrectionem mortuorum
 esse impossibilem, quia mortuum non potest redi-
 re in vitam, nec etiam per multa media, & si redit,
 non redit idem numero. D. Thomas acceptat istam
 propositionem loquendo de possibili sumpto ex po-
 tentia indita rebus creatis, iuxta quam verè dicitur,
 quod impossibile est mortuum resurgere, sed
 non de impossibili secundum potentiam actiuam
 Dei, neque pro possibili logico, quia naturale de-
 siderium hominis ad felicitatem tendit, sed hanc
 non potest consequi, nisi anima iterato corpori con-
 iungatur, igitur possibile est, dari resurrectionem
 mortuorum, minor patet, quia felicitas est vltima
 perfectio felicitis, ergo cui aliquid ad perfectionem
 deest, nondum habet perfectam felicitatem, quia
 nondum eius desiderium totaliter quietatur, sed
 anima a corpore separata, est aliquo modo imper-
 fecta, sicut omnis pars extra suum totum, ergo feli-
 citatem consequi non potest, nisi sit vnita corpori,
 sed homo non potest in hac vita ad vltimam feli-
 citatem peruenire, ergo oportet, ut postquam fuerit
 anima a corpore separata iterum corpori reunitur,
 quæ reunitio est naturalis secundum esse, licet secun-
 dum fieri sit supranaturalis, quia anima separata ha-
 bet aptitudinem, & inclinationem naturalem ad
 vnionem quo ad esse, & non quo ad fieri, vide Diuum
 Thomam 4. contra gent. cap. 81. & Caiet. in p. p. q. 76.
 art. 2. voluit quoque Aristoteles, quod tot sunt An-
 geli, & non plures, quod sunt orbis quos dixit esse
 12. Metaph. vel 45. vel 48. aut ad plus quinquaginta.
 S. Tho. ait, quod ratio adducta ab Aristotele neces-
 sario concluderet, si Angeli essent propter substan-
 tias corporales, quia sic frustra essent Angeli nisi ex
 eis aliquis motus in rebus corporalibus appareret,
 sed absurdum est dicere, Angelos esse propter cor-
 poralia, quia finis est nobilior his, quæ sunt ad finem,
 propterea ipsemet Philosophus ait, quod hæc ra-
 tio non est necessaria, sed probabilis, coactus fuit
 uti ista ratione, quia ad intelligibilia non possumus,
 nisi per sensibilia peruenire, rei tamen veritas est,
 quod Angeli sunt in maximo numero, quãdoqui-
 dem illa, quæ sunt perfectiora in entibus in maiori
 excessu producta sunt, sicut corpora incorruptibili-
 a cum sint nobiliora ipsis corruptibilibus incom-
 parabiliter excedunt ea, sed Angeli sunt perfectissi-
 mi, igitur in maximo numero sunt producti, quod
 patet ex Daniele asserente milia milium ministra-
 bunt ei, & decies centena milia assistebant, &c. vi-
 de D. Tho. p. p. q. 10. art. 3. & 2. sent. dist. 3. q. 2. art. 3.
 & secundo contra gentes, cap. 91. & 92. & in dispu-
 tatis de potentia Dei, quæst. 6. art. 6. & mopufius,
 cap. 2.

Quinto scripsit Arist. somnia nullo pacto mitti
 a Deo, rationem præbens de hoc, quia si mitteren-
 tur somnia a Deo non tantum optimis, & pruden-
 tissimis, sed quibuslibet hominibus etiam infir-
 mißimis mitti deberent, & nedum dormientibus,
 sed etiam vigilantibus, sed deceptus est in hoc,
 quia causa extrinseca somniorum duplex esse po-
 test, scilicet corporalis, & spiritualis, corporalis
 quidem in quantum imaginatio dormientis im-
 mutatur, vel ab aere continente, vel ex impres-
 sione cælestis corporis, ut sic dormienti aliqua

Cap. 7.

lib. de diui-
 nitate per
 somnium,
 cap. 1. & 2.

phantasia appareant conformes celestibus dispositi-
tionibus, spiritalis autem causa est, quandoque
quidem a Deo, qui ministerio Angelorum aliqua
hominibus reuelat in somniis iuxta illud, si quis
fuerit inter vos Propheta Domini in visione appa-
rebo ei, vel per somnium loquar ad illum: nec valet
ratio Arist. quia cum Deus non agat ad extra, ex ne-
cessitate natura, sed libere, hinc non oportet, ut qui
busdam hominibus somnia immitatur a Deo, sed
tantum quibus placet, & deinde, quia subtilis im-
pressiones superiorum quiescentes melius perci-
piuntur, ideo non vigilantibus, sed dormientibus
somnia immituntur, vide Aug. 12. super Genesim
ad litteram, & D. Tho. 2. 2. q. 95. art. 6. & tertio con-
tra gent. cap. 54. & opusc. 24. cap. 4.

Num. c. 12.

6. lib. de bo-
na fortuna,
cap. 2.

Ier. c. 12.

Matth. 10.
cap.

Cap. 14

Secundo ce-
li, tex. 13.

3. libro de
Trinit.

A cundo caeli, & 12. Metaph. celum esse animatum,
quod etiam Caiet. sibi imponit in p. p. q. 3. art. 1. &
hoc est contra Auerr. negantem animam nostram
intellectiuam vniri corpori, vt formam substantia-
lem, quod minus est, quam quod intelligentia sit
forma substantialis corporis celestis. lege D. Tho.
in disputatis, q. 6. art. 6. & quolib. 12. art. 9. & secun-
do caeli, lect. 3. & Auerr. libro. de substantia orbis,
cap. 1. & 8. Metaph. com. 12. & 12. Metaph. com. 36.
& 2. caeli com. 61. Octauo sentit Arist. Deu magna
tantum intelligere, parua vero neque intelligere ne-
que meditari, quod in libello de mundo dixit faci-
ens Deum similem magno Perfarum Regi Xerxi,
vel Cambyxi, vel Dario, qui ipse per se maxima, &
pulcherrima Regni ob eam munera, Minora, & for-
dida mandat alijs, & libro decimo Ethic. inquit,
quod si Dij curam habent aliquarum humanarum
rerum, quemadmodum existimatur, & creditur
rationabile esse eos amantibus mentem honoran-
tibusque fauere taquam rerum sibi carissimarum
curatoribus, ac bene agentibus. Quam opinionem
tanquam impiam, & summo mendacio plenam re-
probat D. Thom. quia cum essentia Dei contineat
quicquid perfectionis est in cunctis, & amplius, vn-
de cognoscendo se, agnoscit etiam omnia mini-
ma, quia si illa non agnosceret, tunc non intelli-
geret quocumque modo est participabilis sua perfectio,
nec cognosceret omnes modos essendi. errauit er-
go Arist. quia licet Deus non videat vilia, & omnia
alia a se in se ipsis, intuetur tamen in se ipso, prout
in sua essentia habet similitudinem omnium, se ip-
sum autem in se ipso, & per se ipsam videt: adde etiam,
quod ipse Deus in sua essentia omnia continet in-
distincte, & eleuate, vt causa eminens continet suos
effectus, & sic perfecte, ac si distincte haberet, hinc
ait Apostolus quod pertingit vsque ad diuisionem
spiritus, & animae, &c. & non est vlla creatura inuisi-
bilis in conspectu eius, vide D. Thom. 1. sent. dist. 35.
q. 1. art. 2. & de ver. q. 2. art. 4. & primo contra gent.
cap. 48. & p. p. q. 14.

Cap. 8.

1. par. q. 14
art. 5. & 6.

Hebr. 4. ca.

7. Metaph.
tex. 50.

Nono Aristoteles praemia, & supplicia, quae pro-
bos, & improbos in futura vita manent fabulas esse
significauit gratia vulgi continendi in officio con-
suetas, unde inquit fabulose iam sunt allata ad per-
suasionem vulgi, atque ad vsum legum, vitaeque hae-
c verba in loco proprio, quod fabulose dictum est,
esse quosdam Deos conformes hominibus, & qui-
busdam aliorum animalibus, & ponere quosdam
homines deificatos, & quaedam animalia, quibus
exhibendus erat cultus, tamen negare aliam vitam
esse impium, & prophanum, & inexacrabile, quia
cum duplex sit retributio pro his, quae homo ope-
ratur, vna secundum animam, quam aliquis percipit
statim cum anima fuerit a corpore separata, alia ve-
ro retributio erit in resurrectione corporum se-
cundum quod quidam impassibilia, & gloriosa
corpora, quidam vero passibilia resument, & igno-
bilia. prima quidem retributio sigillatim fit singu-
lis secundum quod diuisim singuli moriuntur, se-
cunda autem retributio simul omnibus fiet, secun-
dum quod omnes simul resurgent, & quia omnis retri-
butio, qua diuersa redduntur secundum diuersi-
tatem meritorum iudicium requirit, hinc necesse
est, vt sit futura vita, in qua praemia, & supplicia pro-
bis,

bis, & improbis reddantur, quia si in hac tantum A
vita num sperantes essemus, ignobiliores existere
mus omnibus animalibus mundi, vide D. Tho. 4.
contra gent. Cap. 46. & 4. sent. dist. 47. q. 1. art. 2.

Aristoteles in doctrina sua posuit contradicto-
ria, quia 3. phys. probauit non dari infinitum in actu,
neque secundum multitudinem, neque secundum
magnitudinem in rebus materialibus, & immate-
rialibus, vt patet in metaph. & 8. phys. docuit mun-
dum esse aeternum, ita quod non datur primus ho-
mo, & tertio de anima posuit animam esse immor-
tale, quia hoc solum est immortale, & perpetuum,
modo ista tria non possunt simul stare, non datur
multitudo infinita, anima est immortalis, & multi-
plicata secundum homines, & non datur prima ani-
ma, licet detur vltima versus nos, tamen ascendendo
non poterit quis peruenire ad primam. haec sunt co-
tra D. Thom. tenentem omnem multitudinem esse
finitam, quia ipsa, siue sit per se, siue per accidens, su-
menda est secundum speciem numeri, quippe qui
est multitudo facta, & mensurata per vnari: deinde
omne creatum, siue vt finis, siue vt medium copra-
henditur sub certa intentione creantis, & sic est fini-
tum, unde cum multitudo animarum sit quoddam
creatum necessario sequitur, quod sit finita, ita quod
est danda vltima versus nos, & prima ascendendo
superius, unde cum infinitum implicet contradi-
ctionem, quia si ponitur infinitum, ponitur statim
aliqua multitudo in actu sub specie numeri creati,
quia omnia in numero, & pondere & mensura sunt
constituta, & sic idem est infinitum, & finitum, ideo
a Deo hoc fieri non potest, vide D. Thom. quolib. 9
& 1. sent. dist. 43. q. 1. art. 1. & 2. contra gent. cap. 81.
& Caiet. in p. p. q. 7. artic. 4. & ferrar. 2. contra gent.
vbi supra.

Aristoteles iuxta doctrinam Scoti doctoris in-
genio acutissimi posuit duo contradictoria in do-
ctrina sua, quia 2. phys. docuit aliquam causam con-
tingenter causare, & 12. metaph. posuit primum
mouens necessario mouere illam causam contin-
gentem puta voluntatem nostram, modo sequitur,
quod si primum mouens necessario mouet, siue me-
diante, siue immediate causam sub ipso positam, quod
illa etiam causa causabit necessario, & sic non erit
aliquod contingens, quod tamen ipsa affirmat re-
periri, quia voluntas nostra causat contingenter ve-
rum in hoc defendi potest Aristot. quia illa propo-
sio assumpta a Scoto non est vera simpliciter, cau-
sa mouens in quantum mota, si necessario mouetur,
necessario etiam mouet, quia causa prima mouet
secundam iuxta naturam eius, propterea virtus pri-
mae causae temperatur, & modificatur in secunda,
idcirco haec duo possunt stare simul, quod causa
prima moueat necessario, & quod secunda causet
contingenter, vide Caietanum in p. p. art. 13. quest.
14. & in quest. 19. in expositione noni articuli vbi
defendit D. Thom. contra Scotum.

Aristoteles alia propositione posuit 7. Metaph.
quod omnis quidditas non habens materiam est
formaliter necessaria, in qua Scotus 2. sentent. dist.
3. 7. discordat dicens ipsam non esse veram, & dicit
quod in ea errauit Arist. sed dico quod in hoc etiam
potest defendi, quia stat quod aliquid sit necessa-
rium ab intrinseco, & possibile ab extrinseco, vt
Angelus est, ista propositio est necessaria ab intrin-

Tex. 21.

secundo, & per potentiam in se, est tamen possibilis ab
extrinseco, & per potentiam in alio, & pro vt possi-
bile dicit possibilitatem logicam, non autem phy-
sicam, de qua vide Caiet. in p. p. q. 9. a secundo, &
D. Thom. secundo, contra gentes cap. 30. & de po-
tentia Dei quest. 5. a 3. possem, & plura alia loca ad
notare, in quibus videtur Arist. deuiasse a veritate,
vt est locus ille 7. Polit. cap. 16. vbi existimat esse faci-
endum abortum ante animationem, & nihil or-
batum in natura esse educandum, ex hoc. n. sequi-
tur animam eius esse per coitum contra D. Thom.
p. p. q. 118. arti. 2. & 12. metaph. quod Deus est ani-
ma quoddam, & quod est affixum extremo caelo,
& per se mouet se ipsum: & Deum non liberet, sed
necessario agere extra se, nec esse infinitum inten-
sive, sed quia de facili defendi possunt, propterea
consulto dimitto. lege Melchioré Chanum lib. 10.
de locis Theologicis cap. 5.

p. p. q. 118
2.2.

Controuersia inter Auerr. & D. Thom.

Octauo Phys. sustinet Auerr. contra farace-
nos iudeos, & Christianos, quod a volun-
tate antiqua non potest noua actio proueni-
re, & sic aeternum eos reprehendit, quia ponunt
creationem rerum, sed sua reprehensio est absque
ratione, quia in hoc differt agens per naturam ab
agente per intellectum, & voluntatem, quia agens
per naturam agit, quia est tale, & sic vno modo ope-
ratur atque effectum determinatum, & quando est.
Agens vero per intellectum agit, quia vult, & quia
Deus est Agens per intellectum, ideo cum volunta-
te aeterna potest noua producere, praecipue cum ef-
fectus praexistens in eo secundum modum intelli-
gibilem, & voluntarium, hinc talis, & in tali tempo-
re erit effectus, & qualem effectum, & in quali tempo-
re voluerit, effectus enim nunquam ponitur in
esse nisi secundum exigentiam formae, quae est prin-
cipium actionis. hinc etiam decipiuntur Auerroi-
stae volentes Deum nouum aliquid modo operari
non posse, moti hac ratione, cuius actio est aeterna,
& effectus aeternus, sed actio Dei est eius substantia,
quae est aeterna, ergo totus effectus Dei erit aeternus,
& nullus nouus, quia actio Dei est aeterna qua-
tum ad id, quod ponit in ipso Deo, siue materiali-
ter, siue formaliter, sed non quantum ad id, quod
ex se infert passionem seu effectum, nisi secundum
potentiam actiuam liberam, & sic stat quod volun-
tas sit aeterna, & quod producat aliquid de nouo,
vide D. Thom. p. p. q. 46. per totam, & 2. sent. dist. 1. q. ar. 5. & 2. contra gent. cap. 34. & de potentia Dei
q. 3. a. 17. & quolib. 3. q. 14.

Com. 15.

p. p. q. 46. p
totam.

Posuit etiam impiam illam propositionem 3. de
Anima. Vnicum esse intellectum omnium hominum
quia substantia immaterialis non potest multipli-
cari secundum numerum, & non animaduertit se
loqui contra seipsum, & magistrum suum Arist. 2.
Phys. volentes ita se habere causas vniuersales ad
vniuersalia, sicuti causas particulares ad particula-
ria, sed impossibile est, vnicam animam secundum
speciem esse diuersorum animalium secundum spe-
ciem, igitur impossibile quoque erit, quod anima
intellectiua vna numero sit diuersorum secundum
numerum, & sic falsa est sua opinio, quod vnicus
est intellectus omnium hominum, nec ratio sua
iuuat

Tex. 36.

Tex. 29.

iuuat eum concludat tantum de illa substantia im-
materiali quæ est completa in specie, vt est intelligē
tia seu Angelus, & nō de anima nostra intellectiua,
quæ est pars speciei, idcirco potest multiplicari
propter materiam in qua recipitur, non autem pro
pter materiam ex qua fiat, vide D. Thom. p. p. q. 76.
art. 1. & 2. sent. distin. 17. q. 2. a. 1. & de spir. creat. ar.
9. & opus 17. per totum, & secundo contra gent.
capit. 73.

Eodem loco quo supra docet aliam propositio-
nem irrationabilem Auerr. videlicet quod homo
constituitur in esse per animam cogitatuam, sed
hæc propositio facit omnes homines animalia bru-
ta, quod non animaduertit Auerr. nec mirum, quia
posito vno incōuenienti multa sequuntur, & quia
superior propositio assumpta est inconuenientissi-
ma, propterea sequitur ex illa ne dum ista, sed mul-
tæ aliæ absurdissimæ, nam si per rationale differt
homo a brutis, vt docuit Porfirius in prædicabili-
bus, & rationale non sumitur a forma substantiali
hominis, sed ab anima quæ tantum assitit secun-
dum eā, & non informat, sequitur manifestè quod
homo substantialiter non differt a brutis, & quod
intelligere non sit propria operatio hominis, & sic
non trascendere bruta, quia per hoc intelligere po-
tuit Arist. quod homo transcendit bruta animalia,
nec posset felicitari, quia felicitas consistit in pro-
pria operatione hominis quæ est intelligere. D. Th.
indisputatis in quæst. de anima, artic. 19. & in opu-
scul. 3. cap. 80. & quolib. 12. art. 10. & 2. contra gent.
capit. 56.

Cap. de dif-
ferentia.

10. Ethic.
Cap. 9.

Com. 39.

Duodec. Metaph. reprehendit christianos ponē-
tes quod Deus sit trinus, & vnus, quia sequeretur
quod esset numeratus, & sic aggregatus, & cōposi-
tus, & cum omne compositum sit nouum sequitur
Deum non esse æternum, sed deceptus est Auerr. in
hoc, cum nos non ponamus Deum esse trinum in
essentia, sed tantum in personis, quæ cum sint rela-
tiones subsistentes non faciunt compositionem in
Deo, hinc sua ratio est friuola: & illa maxima multi-
pliciter intelligi potest, primo omne compositum
est nouum, vel quo ad substantiam, vel quoad acci-
dentia, vnde compositum generabile est nouum
vtrouque modo, compositum æternum est nouum
quo ad accidentia, & non quo ad substantiam. vel
intelligitur secundo, quo ad dependentiam, omne
compositum est nouum, idest dependens, quia de-
pendet à principijs componentibus, vel tertio om-
ne compositum est nouum, idest possibile, quia in
compositione semper concurrunt potentia, quomo-
doque ergo sumatur, & intelligatur nihil habet
contra istam veritatem, licet aliqui velint defendere
Auerr. dicentes, quod Auerr. non loquitur cōtra
legem nostram, sed contra illos qui ponebat Trini-
tatem numeratam in substantia, & contra Mauros
ponentes Trinitatem per dispositiones super addi-
tas essentia, sed hæc defensio nulla est cum abso-
lute neget Trinitatem in Deo, adde quod adducitur
inter errores annotatos in directorio inquisitorū,
vide D. Tho. p. p. q. 31. a. 1. & 1. sent. dist. 24. q. 2. a. 2.
& opus 3. cap. 30.

Zimar. the-
or. 41.

Eodem libro loquens de Deo Auerr. ait quod
diuinus intellectus scit omnia secundum quod scit
se tantum scientia in esse, quod est causa eorum ef-
se verbi gratia, qui scit calorem ignis tantum, non

A dicitur nescire naturam caloris existentis in reli-
quis calidis, sed iste est ille qui scit naturam calo-
ris, secundum quod est calor. similiter Deus scit na-
turam rerum in eo, quod est ens simpliciter, quod
est ipse, sed neque hic recte sentit de cognitione
Dei, quia si Deus agnosceret alia a se pro ut entia
tantum sunt, sequitur eum tantum in communi
percipere ea, & sic in confuso, & in potentia imper-
fecte, vnde intelligere Dei non esset omnibus mo-
dis perfectum, immo & ipsum esse quod est impo-
ssibile, cum intelligere Dei sit eius esse, cognoscit er-
go Deus alia à se ne dum pro ut communicant in
ratione entis, sed pro ut vna res distinguitur ab
alia, quia in essentia sua intuetur omnia prædicata
communia propria, vniuersalia, & particularia ipsa
rum rerum, ita quod omnia sunt nuda, & aperta
oculis eius, & nihil est inuisibile in conspectu eius,
exemplum adductum non est ad propositum, quia
color non causat omnia existentia in rebus calidis,
sicut Deus causat omnia quæ reperiuntur in rebus.
lege D. Thom. p. p. q. 14. a. 6. & 1. contra gent. cap. 50
& de veni. q. 2. a. 4. & 1. sentent. distin. 36. q. pri-
ma art. 1.

Item libro eodem vult Deum non habere prou-
dentiam, & sollicitudinem de indiuiduis quo ad
omnes actiones proprias ipsorum, sed tantum quā-
tum ad illas in quibus communicant cum alijs in-
diuiduis suæ speciei, puta habet sollicitudinem de
hoc equo, & de hoc homine pro ut generant sibi si-
miles, quoniam per hanc actionem conseruatur spe-
ties rerum inferiorum, vnde in fine commentarij
inquit Deum sollicitari circa indiuidua, ita quod
nullus habeat communicationem cum eo, hoc nō
est fas bonitati diuinæ, & est sacrilegium dictum,
quia cum prouidentia sit ratio ordinis rerum in fi-
nem, & ad tantum se extendat ordinatio effectiuū
in finem, in quantum se extendit causalitas primi
agentis, cum omne agens agat propter finem, quia
ex hoc contingit in operibus alicuius agentis ali-
quid prouenire non ad finem ordinatum, quia ef-
fectus ille consequitur ex aliqua alia causa præter
intentionem agentis, sed causalitas Dei qui est pri-
mum agens se extendit ad omnia entia non solum
quantum ad principia speciei, sed etiam quantum
ad inuidabilia principia corruptibilium, & incorru-
ptibilium, vnde necesse est omnia quæ habent quo-
cunque modo esse ordinata esse à Deo in finem, vt
ait Apostolus quæ a Deo sunt ordinata sunt, pro-
pterea omnia in quantum participant esse in tantū
subduntur diuinæ prouidentia, & ideo Deus tenet
curam, & sollicitudinem de omnibus indiuiduis
quoad omnes actiones in quibus communicant,
& in quibus distinguuntur. vide D. Thom. p. p. q.
12. ar. 1. & 3. contra gent. cap. 64. & de ver. q. 5. ar. 2.
& opus 3. cap. 124.

Com. 49.

Rom. 13.

Com. 36.
Com. 4.

Voluit etiam Auerr. 3. de anima & 2. Metaph.
quod homo per suum intellectum potest intellige-
re substantias separatas quidditative, quia si non,
tūc natura otiose egisset eas, quod est falsum, quia
nihil est otiosum, & frustra in natura, consequentia
probat, quia fecit illud quod est ex se naturaliter
intelligibile, puta substantias separatas non intelli-
gibile ab homine. sed hæc opinio cum sua ratione
est deridenda, quia cognitio quidditativa alicuius
est a prima potentia vsque ad vltimum actum, mo-
do est

do est impossibilis talis cognitio de abstractis nisi
homini, quia non potest vltimas differentias illarū
cognoscere, propterea non poterit eas quiddita-
tue intueri, licet aliqua prædicata quidditativa
agnoscat de eis, non tamen quidditativam cog-
nitionem de eis habeat, nec sequitur, quod si non in-
telliguntur ab homine, quod sint frustra, quia intel-
ligi possunt à seipsis, & a se inuicem, & quia finis
substantiarum separatarum non est vt intelligatur
ab homine, propterea non erunt frustra, quia illud
frustra dicitur, quod non sequitur suum finem ad
quem est ordinatum, scio tamen nō deficere Auerr.
roistas, qui conantur defendere istam imaginatio-
nem, sed latius veritatem huius rei percipere pote-
ris apud D. Thom. p. p. q. 88. art. 1. & 2. contra gent.
capit. 50. & lib. de ente: & essentia, capit. 5. apud
Caietanum.

Com. 50.
& 51.

Tex 15.

Com. 51.

Adhuc 12. Metaph. sustinet quod in omnibus in-
telligentijs est idem intellectus, intellectio & intel-
lectum, quia si distingueretur realiter faceret com-
positionem, vnde vult quod in nobis tantum distin-
guntur, in separatis tamen sunt idem omnibus mo-
dis, rei tamen veritas est, in solo Deo hoc verificari
cum sit actus purus, in omni autem creatura actio
distinguitur à sua substantia, nec est inconueniens
aliquid in substantijs separatis alijs à prima reperi-
ri illam compositionem quæ fit ex intellectu, intelle-
ctione, & re intellecta, & si quis contra hanc verita-
tem adduceret verba Arist. 3. de anima, quod inse-
paratis à materia idem est intelligens, & quod in-
telligitur, sed omnes intelligentiæ sunt separatae a
materia igitur, &c. Dicitur quod Themistius philo-
ponus, & Simplicius exponūt illa verba sic Deus in-
telligens, & Deus intellectus sunt idem, & similiter
qualibet intelligentia intelligens, & ipsamet intelle-
cta, secundum substantiam sunt idem, sed ex illis ver-
bis non habetur, quod actio intelligentiarum sit
idem cum eis, propterea absolute fatendū est actio-
nem cuiuscunque creaturæ distingui ab ea. lege D.
Thom. p. p. q. 14. art. 2. & q. 54. art. 1. & quolib. 2. art.
3. & 4. & 2. sentent. dist. 2. q. 1. ar. 1.

8. Phys. cō.
79. 2. cœli.
Com. 63.

Sustinet quoque de primo Motore ipse Auerr.
quod sit infinitus tantum extensiuæ, & non inten-
siuæ, quia nihil ponendum est in philosophia, quod

ex sensatis conuinci non potest, sed Deum esse infi-
niti vigoris intensiue non potest conuinci ex substantia
sua, quia illa non cadit sub sensu, nec ex aliquo
suo effectu sensibili, quia si aliquis esset tantum ille
esset aut tempus, aut motus, hæc autē esse non pos-
sunt, quia hæc sunt limitata secundum velocitatem,
& sic absque ratione ponitur primus motor vigo-
ris infiniti intensiue, sed nō vidit Auerr. quod motus
infinite duratione est effectus sensatus, & hic
potest ducere nos, vt de facto ducit ad infinitatem
primi motoris intensiue, quia nulla virtus finita po-
test esse, & propria virtute perpetuare motum nisi
in virtute primi conseruantis, & influentis, quādo-
quidem sicut intelligentia solis habet esse à primo
motore, ita & virtutem motiuam, & mouet, quia
primus motor cooperatur ei ad motum, licet ergo
vigor infinitus non conuincatur ex determinata
velocitate quam videmus in motu diuino, conuin-
citur tamen ex duratione perpetua secundū Arist.
& secundum veritatem, ex hoc quod omnia produ-
cit ex nihilo. vide D. Thom. 8. Phys. in expos. tex. 79.
& Caiet. in Aurea quæst. de infinitate primi moto-
ris, & Capreol. 1. sent. dist. 43. q. 1. ar. 1. contra secun-
dam conclusionem.

Com. 30.

Tenet quoque 12. Metaph. Auerr. omnes intel-
ligentias esse actus puros, quia omne æternum est
actio pura, & quod est actio pura non habet poten-
tiam, vnde iuxta doctrinam Auerr. & Arist. ne dum
primum principium est actus purus, sed qualibet
intelligentia, quia si haberet aliquam potentiā pas-
siuam contingeret non mouere, sed decepti sunt,
quia esse actum purum est proprietates primi princi-
pij, idcirco non potest alijs intelligentijs compete-
re, & licet in eis non sit potentia quæ est altera pars
compositi, est tamen in eis aliqua potentia, quæ po-
test dici subiectū perfectibile, quia cum actio ipso-
rum non sit sua substantia, sed accidens, sequitur,
quod earum substantia comparatur ad actionem,
vt subiectum perfectibile ad perfectionem suam,
cum etiam sint in genere: & effectiue productæ a
Deo, non potest effugi quin in eis non sit aliqua
potentia, & rationes Auerr. concludunt de prima
intelligentia, quæ à nullo dependet. vide D. Thom.
p. p. q. 50. artic. 2. & 2. contra gent. cap. 49. & de spir.
creat. ar. 1. & quolib. 9. ar. 6.

Negat Auerr. omnem creationem, & cum noui-
tate essendi, & sine nouitate essendi, de prima non
oportet dubitare, quia cum neget animam intelle-
ctiuam esse formam informantem materiam, oportet
etiam ipsum negare aliquid creari de nouo. De
secunda etiam, adsunt testes quorum primus est
D. Thom. 8. Phys. Lect. 2. vbi ex professo recitat opi-
nionem Comment. asserentis esse impossibile ali-
quid fieri ex nullo præsupposito, quoniam omnis
mutatio supponit subiectum, & deridens vulgum
credentem creationem: secundus testis est Greg.
Arim. 2. sent. dist. 1. tertius est Iandunus 2. metaph.
q. 4. sed errauit valde in hoc, quia cum Arist. ponat
Deum esse causam productiuam cœli, & totius na-
turæ, quia ita loquutus est ipse de Deo, quod est il-
le à quo cœlum, & natura pendet, igitur intelligen-
tiæ sunt ab ipso productæ, & cum intelligentiæ nul-
lam habeant materiā, sequitur quod sint productæ
ex nihilo, & sic datur creatio sine nouitate essendi
apud Arist. datur etiam, & cum nouitate essendi
ponendo

ponendo ad mentem Arist. animam nostram esse A
immortalem, & formam corporis, quia cum indies
generentur homines, indies etiam, & de nouo creā
tur eorum animā. vide D. Thom. p. p. q. 45. per to-
tam, & q. 75. artic. 6. & q. 76. artic. 1. & quolib. 12.
artic. 10.

Cō. 8. & 9.

Tenet etiam Auerr. 9. Metaph. quod omne pos-
sibile esse aliquando erit, & possibile non esse, num
quā erit, quia in hoc distinguitur possibile ab im-
possibili, & à necessario, quia necessarium semper
est, & impossibile semper non est, possibile autem
non semper non est, ergo aliquo tempore est, & ali-
quo non est, igitur si ponitur aliquid possibile nun-
quam esse, destruitur ratio possibilis. sed hæc opi-
mo videtur destruere liberum arbitrium, quia si ni-
hil est pos- sibile quin erit, non dabitur potentia ra-
tionalis, & libera quæ possit agere, & non agere cō-
trarie, vel cōtradictorie, & si nihil est possibile quin
erit, omne agens de necessitate operabitur, & sic pe-
rit liberum arbitrium: ratio quam adducit nulla
est, quia illa definitio de possibili qua dicitur, pos-
sibile est, quod non semper non est, est vera de pos-
sibili in se, & secundum se considerato, nam ex quo
aliquid est possibile, non inconuenit quantum sit
ex se quod aliquo tempore sit, & aliquo non, quod
autem nunquam ponatur actu, hoc non est ex natu-
ra possibilis, sed aliunde, puta ex impedimēto cau-
sæ agentis, vel ex concursu causarum contrariarū,
quarum vna impedit aliam, vel ex indispositione
materiæ, vel ex libertate agentis quod potest in op-
posita, nec subiicitur actioni, aut impresioni ali-
cuius operis, & ideo dicitur futurus quis incedere
non incedit. vide D. Tho. p. p. q. 25. ar. 3. & q. 41. ar-
tic. 4. & 2. de gener. in exposit. tex. 64. & 9. metaph.
in tex. 8.

2. de gene-
rationetex.
64.

Tenuit quoque lib. de substantia orbis in mate-
ria prima dari quasdam dimensiones intermina-
tas ante formam substantialem, quia cum non sit
assignanda distinctio in materia nisi per quantita-
tem, si ergo duæ formæ substantiales distinctæ nu-
mero suscipiuntur in distinctis partibus materiæ
oportet quod illa distinctio sit per quantitatem
præcedentem illas formas. Verum hæc sua opinio
destruit philosophiam ponentem ens per se antecede-
re ipsum ens per accidens, & secundum quid, sed
materia, & quantitas faciunt ens per accidens, for-
ma autē substantialis cum sit substantia est ens per
se, & simpliciter, non ergo quantitas poterit esse
prior ista forma substantiali in materia, & si duæ
formæ distinctæ specie exigunt distinctas partes
materiæ, illa tamen distinctio non oportet, vt fiat
per quātitates interminatas, sed sufficit distinctio
per quantitates præcedentium compositorum, &
sic non dabitur aliquod instans in quo materia nō
sit quanta, quia in eodem instanti materia est quan-
ta per quantitatem, quæ habet primum sui non esse,
quæ abijcitur, & per quantitatem quæ habet pri-
mum sui esse quæ introducit. vide D. Thom. p. p. q.
76. artic. 6. & 4. sent. dist. 13. q. 1. ar. 2. & Caiet. de en-
te, & essentia. cap. 5. & Capreol. 2. sen. dist. 18. q. 1. cō-
tra sextam conclusionem.

7. Metaph.
tex. 4. sub-
stantia est
prior Acci-
dēti simpli-
citer.

Com. 22.

Tenet 7. Metaph. Animalia genita ex putrefactio-
ne, vt mures, & ranæ non generari a casu, sed per se,
motus hac ratione nulla species sit à casu, sed ani-
malia genita ex putrefactione sunt species, vt mu-

scia, rana & mus, igitur non à casu, sed per se gene-
rantur. Sed D. Thom. non habet pro inconuenien-
ti quod idem dicatur esse à casu, & per se per com-
parationem ad diuersa agentia, sicuti sanitas cau-
sata per cōfricationem dicitur esse à casu respectu
confricantis, quia non intendit inducere sanitatē,
sed expellere pruritū, sed respectu virtutis regitiuę
animalis, sanitas est per se intenta, sic etiam est de
animalibus genitis ex putri materia, quę respectu
caloris putredinalis fiunt à casu, quoniā calor ille
extrahit humidum, & nō intēdit generare animal;
sed respectu virtutis celestis regitiuę totius vniuer-
si, quæ intendit producere omnes formas quæ sūt
in potentia materiæ fiunt per se. vide D. Thom. p. p.
q. 22. ar. 2. in respon. ad primum, vbi non habet pro
inconuenienti quod eadem res sit per se, & à casu,
vt concursus duorum seruorum est à casu respectu
eorum, & est per se respectu domini eos mittentis,
& 1. per her. cap. vlt.

Eodem lib. 7. Metaph. sustinet Auerr. quod ma-
teria non est pars quidditatis, sed sola forma est
quidditas substantiæ compositæ, & materia potius
se habet, vt vehiculum & sustentans ipsam quiddi-
tatem, quia si materia esset pars quidditatis, tunc
quidditas esset substantia composita ex materia, &
forma, & cum omnis talis substantia habeat quid-
ditatem, sequitur dari processum in infinitum in
quidditatibus contra Arist. sed hæc opinio est va-
na & inutilis, quia quidditas cum sit significatum
diffinitionis, & materia sit pars diffinitionis, opor-
tet quod sit etiam pars quidditatis, nec dici potest
materiam non pertinere ad quidditatem, sed bene
ad diffinitionem, quia tunc aliter esset significans,
& aliter significatum, si ergo diffinitio significat
quidditatem, & diffinitio habet materiam, & for-
mam tanquam partes suas, igitur & quidditas ha-
bebit materiam & formam, vt suas etiam partes. ra-
tio non concludit, quia sicuti diffinitio non habet
aliam diffinitionem, ita nec quidditas habet aliam
quidditatem. & quādo dicitur quod omnis substā-
tia composita habet quidditatem intelligitur de
substantia composita diffinibili, quia quidditas &
id cuius est, licet sint idem res, non tamen sunt idem
ratione, propterea non sequitur, quod quiddid
competit vni competat, & reliquo. vide D. Thom.
p. p. q. 75. artic. 4. & Caietan. de ente, & essentia
capit. 2.

Libro quinto Metaph. docuit Auerr. materiam
primam esse vere, & proprie elementum, quatuor
corpora simplicia esse elementa secundum famosi-
tatem. fundamentum quo motus est, fuit quia de-
ratione elementi est, vt sit id ex quo res compona-
tur, & quod remaneat in composito, & quod diui-
datur in priorem speciem, quæ omnia nulli alteri
competunt nisi primæ materiæ propterea tantum
ipsa est proprie elementū. Defecit tamē hic Auerr.
quia non penetravit quomodo de ratione elemen-
ti est, vt habeat speciem, ita ut sit corpus, sed ma-
teria prima precise sumpta non habet aliquam spe-
ciem nec est corpus. Et hoc dixit Arist. quod ele-
mentum dicitur ex quo componitur primo in exi-
stenti indiuisibili specie in aliam speciem, vt vocis
elementa ex quibus componitur vox: supponit er-
go philosophus elementum habere speciem, quod
nullo pacto materiæ primæ cōuenit, propterea im-
proprie

Com. 21.

2. Metaph.
tex. 8.

Com. 4.

5. Metaph.
tex. 4.

proprie ipsa elementum, & similitudinarie dici de-
bet, proprie autem quatuor corpora. Vide D. Tho.
5. Metaph. com. 4. & primo celi lect. 18. & c.

Commé. 4.

Tertio libro de anima loquens de intellectu pos-
sibili voluit ipsum esse separatum, & extra corpus
omnino immixtum materiæ sicut si esset aliqua in-
telligentia, expresse contra Arist. secundo de anima
ponentem intellectum esse potentiam animæ, vt cū
anima sit forma corporis, vt aliās probauimus se-
quitur possibilem intellectum esse in corpore hoc
modo, quia est in anima, quę actuat corpus, verum
quia anima subsistit in suo esse, & habet esse substā-
tiale non dependens à materia, & ex hoc habet istā
vim, vt possit producere intellectum possibile, qui
non actuat corpus, propterea dicitur separatus à
corpore, non autem dicitur, separatus veluti quæ-
dam intelligētia: dicitur etiam immixtus, quia nō
est compositus intrinsece cōpositione reali ex natu-
ris corporeis sensibilibus, nec ipse est aliqua ta-
lium naturarum, eo quod est cognoscitiuus om-
nium earum, & si esset aliqua talis natura, vel cōpo-
situs ex eis impediretur eius cognitio, sicuti si in
oculo esset aliquis connaturalis color impediret
visionem aliorum colorum, quoniam cognosciti-
uum aliquorum oportet, vt nihil eorum habeat iu-
sui natura, vide D. Tho. p. p. q. 79. ar. 1. & 2. & 2. con-
tra gent. c. 59. & de verit. q. 16. art. 1.

Commé. 7.

In secundo libro de anima docet commentator
diffinitionem traditam de anima ab Aristote. dici
æquiuoce de anima intellectiua & de alijs, quia cor-
ruptibili, & perpetuo nihil est commune vniucō,
sed anima intellectiua est perpetua, & aliæ sunt cor-
ruptibiles, non ergo possunt habere vnam diffini-
tionem vniuocam. Sed noluit considerare Auerr.
propositionem Arist. verificari de vniuocatione
Physica, diffinitio vero de anima tradita, quod est
primus actus corporis Physici potentiam vitæ ha-
bentis, conuenit animabus non Physice cum ani-
ma intellectiua sit alterius naturæ à sensitiua, & ve-
getatiua, sed logicæ. & hoc tenet D. Thom. vt videre
poteris p. p. q. 76. art. 3. & 4.

Commé. 46.

Octauo Physicorum docet quoque animalia ge-
nita ex putri, & genita ex propagatione nō esse eiuf-
dem speciei, quia materiæ distinctæ specie requi-
runt formas specie distinctas, sed semen, & materia
putrefacta sunt distinctæ specie, & sic formæ rece-
ptæ in eis sunt etiam specie distinctæ, vnde animal
genitum ex semine erit specie distinctum ab anima
li genito ex materia putredinis. Sed vide quomo-
do hæc opinio negat sensum, qui videt tam genita
ex semine, quam genita ex putri habere eundē mo-
tum, & consimiles operationes, & consimiles pro-
prietates, vt patet de mure genito ex putri, qui est
eiufdem figuræ, & format eandem vocem, & mouet
localiter, & producit alium marēm, sicut mus
genitus ex semine, patet etiam de rana, & omnibus
alijs: & quia vniratem, & distinctionem specificam
veniamur nos ex proprijs accidentibus, & proprijs
operationibus, & ex proprijs effectibus, idcirco cō-
cludendum est animalia genita ex putri, & propaga-
tione esse eiufdem speciei specialissimę, falsum quo-
que est quod materia putrefacta, & seminalis sint
diuersæ speciei, quia calor putredinalis adiutus vir-
tute cœli, ita disponit materiam putrefactam ad
formaam muris, sicut calor seminis disponit men-

struum ad eandem forinam, & sic efficiuntur eiuf-
dem rationis. vide D. Tho. 7. Meta. com. 23.

Commé. 1.

In eodem libro tenet Auerr. quod Arist. in illis
verbis vtrum motus sit aliquando factus cum non
esset prius, intendat de motu cœli, hac ratione for-
san, quia dicit motum illum esse veluti vitam his,
quæ natura subsistunt, hic autem est motus Cœli,
quoniam per ipsum saluatur generatio in mundo
inferiori. Et tamen expresse loquitur contra Arist.
cuius laudes canendo alibi dicit quod res natura-
les ac diuinas dialecticamq; mirum in modum ex-
coluit, animaliumq; vitam, mores, ac structurā in
credibili sagacitate persequutus est, qui cum in sin-
gulis disciplinis scripsit quod probaretur, error
tamen cōspicuis in tot seculis in illius scriptis de-
prehendi nō potuit. modo autem erraret, si de mo-
tu cœli intenderet, & aliud probaret, cum rationes
adductæ concludant de motu in communi, & sic
aliud intenderet, & aliud probaret, nec solum mo-
tus cœli potest dici vita, sed & alij motus, eo quod
motus in animalibus est signum vitæ. loquitur er-
go Arist. de motu in communi, & non de motu cœ-
li, eo quod loquitur contra antiquos qui de hoc
& ipsi fabulabantur. Vide D. Thom. in expositione
huius loci.

Commé. 71.

Libro quarto Physicorum vult quod si aliquid
moueretur in vacuo illius motus esset in instanti,
aliter æque velociter moueretur magis graue, & mi-
nus graue, quod nullus affirmat, patet consequen-
tia quia remota resistentia medijs pleni remanet so-
la impossibilitas terminorum, quæ respectu v-
triusq; mobilis. s. magis grauis, & minus grauis est
æqualis, dummodo imaginamur vtrumq; moueri
in spacio vacuo æque extenso. Verum hæc ratio
nulla est quoniam maior, vel minor, aut æqualis ve-
locitas non solum causatur ex diuersa resistentia
medij, sed etiam ex inæqualitate mouentium, vt pa-
tet in motibus cœlestibus, nec valet dicere, quod
non est eadem ratio de motu cœli, & de motu gra-
uium, quia in motu cœli mouens, & mobile distin-
guuntur actu, quoniam mouentur à suis formis as-
sistentibus, grauiam autem mouentur à generate, &
non à suis formis, & sic etiam actu distinguuntur, &
quia ad successiōnem motus sufficit quantitas spa-
tij in quo imaginarie sunt extrema, & medium, &
ex sola quantitate spacij causatur resistentia, non
quidem propter qualitates oppositas, sed propter
vbi opposita, quoniam si mobile esset in vno extre-
mo vacui esset sub vbi opposito ad alterum vbi ac-
quirendum per motum, & cum vbi opposita non
possint in esse eidem pro eodem instanti, sequitur
quod si motus esset in vacuo quod fieret in tempo-
re vide D. Tho. 4. sent. dist. 44. q. 2. artic. 3. quæst. 3.
& quarto Physi. in exposit. tex. 71. & Scotum 2. sent.
dist. 2. q. 9.

Commé. 43.

Eodem libro quarto Physi. docet vltimam sphæ-
ram locari per accidens id est per centrum, quod
est in loco essentialiter, omne enim, quod inueni-
tur in aliquo per accidens, ait inuenitur in eo pro-
pter aliquod habens illud per se, cum igitur vltima
sphæra habeat fixationem à centro, & centrum sit in
loco per se, quia continetur à circumdante extrin-
seco, vt patet in situ elementorum, & cœlestiū sphæ-
rarum, sequitur igitur vltimam sphæram esse per ac-
cidens in loco per centrū. Sed hæc sua opinio stare
non

non potest, quia tunc dicitur aliquid moueri in loco per accidens, quia mouetur illud quod est in loco per se, sic etiam illud est in loco per accidens, quod continetur in eo quod est in loco per se, dicere modo aliquid esse in loco per accidens, quia aliquod omnino extrinsecum ab ipso est in loco per se, repugnat rationi, sed vltima sphaera non est in centro, immo est omnino extrinsecum ab eo, ridiculum ergo est dicere vltimam sphaeram esse in loco per centrum, quia centrum est in loco per se, centrum enim cum sit contentum ab vltima sphaera potius est locatum, quam locus eius, est ergo in loco per partes & non per centrum, sicuti totus mundus est in loco per partes, pro vt pars superior continet inferiorem. Vide D. Thom. & Thomist. quarto Phyfico. text. 43. &c.

Comm. 79. In primo Physicorum tenet, quod materia distinguitur realiter a sua potentia, quia si esset idem sequeretur quod adueniente forma corrumpetur materia, quia potentia ad talem formam definit esse adueniente forma. Et non animaduertit potentiam materiae duo dicere, alterum quod est respectus ipse, qui est in predicamento relationis, & hic realiter distinguitur a materia, hic enim respectus multiplicatur sicuti multiplicantur formae, quae recipiuntur in materia, & corrumpuntur per receptionem formarum, alterum quod dicit materiae potentia est gradus entis. quem aliqui vocant absolutum, & hoc absolutum est illa potentia quae identificatur, & est idem essentialiter cum ipsa materia, vnde adueniente forma corrumpitur illa potentia, quae dicit illum respectum ad formam, sed non corrumpitur potentia illa, quae dicit gradum entis, haec enim potentia est ipsamet materia, quae est ingenerabilis, & incorruptibilis. Vide D. Thom. 1. Physic. in exposit. context. 79. vbi ponit potentiam materiae subiecto esse vnam respectu multarum formarum, ratione vero esse multas secundum habitudinem ad diuersas formas, &c.

Comm. 17. Ex primo libro etiam Physic. voluit Auerr. totum non distingui a suis partibus coniunctis, licet distinguatur dissociatis, motus hac ratione, quia haec pars est aliud a toto, et haec, et haec, et haec, & sic de singulis, ergo oes sunt aliud a toto, valet consequentia, a singularibus sufficiens numeratis ad vniuersale concludendum, quod est absurdum dicere, quia si omnes sunt aliud a toto, ergo totum est aliud a seipso, quoniam totum est congregatio partium. Verum hic errauit manifeste, quia causatum realiter distinguitur a causis coniunctis, & dissociatis, quomodo enim sumatur totum est causatum, partes sunt causae, igitur &c. & haec ratio est in causa, vt multi etiam sectantes viam Auerr. teneant hanc veritatem, & ratio adducta peccat per fallaciam compositionis, & diuisionis, & si enim omnes partes simul sumptae sunt idem cum toto, non tamen diuisim, vnde fit transitus a distributiuam ad collectiuam, totum ergo ex natura propria sua distinguitur a suis partibus, cum totum ipsum sit per se terminus generationis, & corruptionis substantialis. lege D. Tho. 7. Metaph. com. 60. &c.

Cap. 23. Libro de diuinatione asserit Prophetiam esse naturalem, & venire his qui patiuntur dispositionem Epilepsiae. Quae opinio est plena mendacio, quia in prophetia mens hominis mouetur a Spiritu Sa-

Zimar. 1. Physic. octaua.

cto, sicut instrumentum deficiens respectu principalis agentis, vt habetur secundo Regum Spiritus domini loquutus est per me, & mouetur mens prophetae non solum ad aliquid apprehendendum, sed etiam ad aliquid loquendum, vel aliquid faciendum vnde non mente turbatus non quasi actus ab alio, ita vt alius loquatur per ipsum prophetam, vt contingit in Demoniacis, sed ex proprio sensu, mente quieta, scies quid loquitur, dicit ea, quae sibi suggerit Spiritus Sanctus: & sic tam alienatus loquens in ipsa alienatione, & postmodum nesciens quid videt, sed refert se ad ea, quae vidit in alienatione positus, quam alienatus denuntians vellet nolit, quae vidit non dicitur propheta, sed Spiritus mendacij, vt fuit Mahumetus, qui dicitur epilepticus fuisse, & ad operiendam miseriam suam dicebat oportere se cadere Angelo loquentem sibi. propterea Auerr. qui fuit Mahumetanus, dixit ex disputationibus Physicis disputatione prima, quod prophetia fit mediante aliquo ente spiritali quod non est corpus, sed intellectus agens, & appellatur in lege Angelus, & his qui patiuntur Epilepsiam. lege D. Tho. 2. 2. q. 153. per totam, & de ver. q. 12. art. 9. &c.

Controuersia Inter Joannem Bacchonem, & D. Thomam.

In Prologo Primi sent. quaest. 1. Adducit Bacchonus opinionem D. Thom. asserentis, quod ad habendum aliquam cognitionem supernaturalem de Deo requiritur aliquod lumen superadditum nostro intellectui: ait ipse quod ista opinio non est vera loquendo de potentia absoluta, est tamen vera loquendo de potentia ordinata. Sed quod de vtraque potentia intelligenda sit opinio D. Thom. patet ex ratione adducta, quia impossibile est quod aliqua potentia eleuetur ad actum inproportionatum sibi, nisi prius per aliquid eleuetur ipsum confortans, sed cognitio Dei supernaturalis est nobis inproportionata cum sit vltra naturam nostram, ergo ad habendam ipsam indigemus aliquo lumine supernaturali, quod se habebit vt forma confortans nostrum intellectum, vnde sicuti fieri non potest quod papirus sit albus sine albedine, & quod homo videat coloratum absque specie colorati, ita fieri non potest, quod noster intellectus cognoscat Deum supernaturaliter absque lumine supranaturali, quod tenet locum formae, & confirmatur ista opinio per decretalem in 7. libr. de Her. ad nostrum. quam latius videre poteris apud Caie. in p. p. q. 12. in expositione 5. ar. de lumine glorie, & tertio libro contra gen. c. 52. vbi ponuntur rationes quas adducit Bacchonus, &c.

Ibidem quaest. 2. adducit opinionem D. Thom. de speciebus intelligibilibus, quibus mediantibus intellectus possibilis intelligit, quam opinionem ipse reprobatur diffusè secundo lib. sent. & hic, quia illud idem quod est intelligibile in potentia debet fieri actu intelligibile, sed solum imaginatum est intelligibile in potentia, ergo ipsum fit actu intelligibile, & vniuersale, sed quando aliquid est actu tale, tunc sibi conuenit sua propria operatio respectu, proprii passiuo, ergo quando obiectum factum est actu vniuersale, tunc potest acquirere impossibile, & ita sequitur quod vniuersale prius est antequam im-

In solutio. ne secundi dubij.

p. p. q. 1. ar. 1.

Distinct. 6.

imprimat speciem, vel aliquid in intellectu: frustra ergo ponuntur species. Et manifeste loquitur contra Arist. asserentem intellectum esse susceptiuum specierum sine materia, & non lapis, sed eius species est in anima. male ergo dicunt Themistius Theophorius Bacchonus, & Henricus negantes species, & ratio adducta est nulla, quia vniuersale fit virtute intellectus agentis illustrantis phantasmatum in quibus apparent quidditates vniuersales non apparendo conditiones particulares, vnde non oportet vt vniuersale fiat prius, & deinde imprimat speciem, sed simul haec omnia fiunt, & si concedenda sit aliqua prioritas, illa non est temporis sed naturae, vide D. Thom. p. p. q. 85. per totam & Caie. ibidem &c.

Primo sent. In prologo etiam q. 3. Tractatus de subiecto ponit opinionem D. Thom. super primo scripto vbi asserit quod Deus est subiectum Theologiae sub vna communi ratione Dei & creaturae scilicet ens diuinum quod est commune Deo per essentiam, & alijs per participationem, sicut ens in quantum ens est subiectum in Metaph. quod est commune enti per seculo, & diminuto, & ea impugnat rationibus Scoti, & ratione propria. Sed quia dictum illud primi sent. non asserendo, sed opinando dixit D. Thom. non ex dicto illo sumenda sua opinio de subiecto Theologiae, sed ex p. p. vbi ex professo, & asseritue determinat Deum sub ratione Deitatis reuelatae esse verum formale subiectum Theologiae, quam opinionem videtur amplecti ipse Bacchonus declarando suam opinionem, & dicendo quod Deus est subiectum Theologiae viatoris, secundum quod est nobis viatoribus cognoscibilis in sacra scriptura, adde etiam quod possumus dicere quod in primo sent. D. Thom. loquutus est de subiecto adaequato, & in p. p. de subiecto principali. Vide Caie. vbi supra, & Capr. in prologo primi sent. &c.

In quaest. 4. Tractans num Theologia nostra possit esse tertia species inter habitus intellectuales ita quod specificè distinguatur a practica, & speculatiua, asserit quod D. Tho. tenet quod Theologia est simpliciter speculatiua secundario practica, quia speculatio simpliciter est per se a primo obiecto, quod est Deus, secundarium vero obiectum est opus: deinde impugnat opinionem D. Tho. sic ab eo adductam. Verum quia non bene adducit opinionem D. Thom. de hac re, propterea rationes quas adducit de mente Henrici nihil concludunt, tenet enim D. Thom. quod Theologia non est pure practica, nec pure speculatiua, sed altior comprehendens in se eminentius rationem practici, & speculatiui, quae opinio est contra ipsum Bacchonem tenentem, quod est principaliter practica quam speculatiua, tam respectu finis intrinseci, quam extrinseci, & contra Roman. Aegidium volentem esse affectiuam, seu amatiuam, & contra illos qui volunt esse praecise contemplatiuam, & eos quoque qui ponunt esse directiuam, opinio ergo D. Thom. discordat ab omnibus istis, & est verior. cum nostra Theologia nihil aliud sit quam impressio, & sigillum proprium diuinae scientiae, quae non est praecise practica, neque speculatiua, sed altior continens eminenter rationem vtriusque, ita & nostra. vide Caie. p. p. q. 1. ar. 4. Dist. 3. narrat opinionem D. Thom. in 4. art. q. 3. de imaginatione Trinitatis quae reperitur in actibus principaliter, in potentijs vero & habitibus se-

condario, & hanc veritatem ponit D. Thom. p. p. q. 93. art. 7. Bacchonus impugnat istam veritatem dicens imaginem diuinitatis esse in nobis perpetuam, sed actus potentiarum in nobis non sunt perpetui ergo imago non attenditur principaliter secundum actus, sed potius secundum essentiam ipsius anime. Et mirum est de hoc homine cum D. Thom. soluerit hoc argumentum quod ipse adducit per se, & est quartum argumentum illius articuli quod ita formatur a D. Thom. imago Trinitatis semper manet in anima, sed actus non semper manent, ergo imago Dei non attenditur in anima secundum actus, & respondet D. Thom. quod actus semper manent in suis principijs scilicet potentijs & habitibus, licet non semper maneant in seipsis, & sit sunt perpetui, & hoc sufficit, quia cum imago sit representatiua speciei, vnde primo attendi debet secundum id quod maxime appropinquat ad speciem Trinitatis, sed verbum & amor actualiter maxime appropinquant ad personas diuinas, quae sunt dicens verbum, & amor, ergo imago Trinitatis in anima principaliter attenditur secundum actus verbi, & amoris, & consequenter secundum potentias, & habitus. Vide D. Thom. vbi supra & de ver. q. 10. art. 3. & primo sent. dist. 5. q. 4. art. 1.

Dist. septima quaerit si efficaci ratione, & demonstratione possit demonstrari, quod nec pater, nec filius in diuinis possint alium filium generare & recitando opinionem D. Tho. qui quatuor rationibus hoc probat, primo quia forma non multiplicatur nisi per materiam: secundo quia Deus intelligit omnia vno simplici actu, tertio quia personae procedunt per modum naturae, quarto quia ex hoc est perfectus filius, quia tota filiatio in eo continetur, & impugnando opinionem D. Tho. inter alia ait, quod prima ratio continet tres articulos excommunicatos, quorum primus est, quod quia intelligentiae non habent materiam, Deus non posset plures eiusdem speciei facere error. secundus est, quod Deus non posset multiplicare indiuidua sub vna specie sine materia, tertius est quod formae non suscipiunt diuisionem nisi secundum materiam: ex his tribus articulis falsificatur prima ratio ex consequenti omnes aliae, quae probant idem. Verum quia aliam dictum est, quod isti articuli parisienses fuerunt reuocati vt tangunt doctrinam D. Tho. & est impugnatio qua semper vtitur Scotus, caeteras rationes defendit Cai. p. p. q. 4. ar. 6. & Capr. 7. dist. 1. vt latius videre poteris. &c.

Eadem dist. art. 4. disputat de veritate huius propositionis Deus generat, & narrando opinionem D. Thom. asserentis quod affirmatiua est vera propter notionale adiunctum scilicet generat, hoc enim notionale trahit hunc terminum Deum ad supponendum pro persona patris, & sic est haec propositio vera Deus generat, negatiua tamen est falsa dicendo Deus non generat, quia datur intelligi, quod generatio repugnat naturae diuinae, arguit Bacchon. quia Deus ex se supponit pro essentia, & non pro supposito nisi addatur notionale, ergo dicendo Deus non determinatur ad standum pro supposito, ergo supponit pro essentia communi, & sic est vera de virtute sermonis Deus non generat, sicut & ista essentia vel deitas non generat. Sed deceptus est Bacchonus in hac materia quia ad veritate loqu-

7. quolib. q. secunda.

loquutionem non solum oportet considerare res significatas, sed etiam modum significandi, licet autem secundum rem sit idem Deus quod Deitas, non tamen est idem modus significandi utrobique; nam hoc nomen Deus, quia significat diuinam essentiam ut in habente ex modo suae significationis naturaliter habet quod possit supponere pro persona, unde si quis diceret, Deus non generat, daret intelligi quod generatio repugnaret diuinæ naturæ ex modo significandi, sed hoc nomen essentia, & natura in abstracto non habet ex modo suae significationis quod supponat pro persona, quia significat essentiam ut formam abstractam, & ideo hæc est vera ut essentia non generat, hæc autem falsa Deus non generat. vide Caiet. p. p. q. 39. art. 4. & c.

Distin. 6. ubi agit de ordine originis diuinarum personarum concedit in diuinis esse prius & posterius, sed non ut dicunt mensuram, sed ut dicunt extrema ordinis originis, ut sit sensus, quod omnis ordo exigat extrema ordinata secundum prius, & posterius, & cum in diuinis sit ordo originis oportet concedere, quod pater sit prior filio, quia pater est à quo originatur filius. Verum quia semper in rebus loquendum est ut plures, & secundum ceterum omnium doctorum prius, & posterius dicunt mensuram, ut sit sensus pater est prior filio id est aliqua mensura est in qua pater est antequam filius sit, quod est erroneum dicere, cum in diuinis nihil aliud sit nisi relatio, & essentia, & cum in essentia nulla sit prioritas cum sit vna, relationes autem sunt simul natura, & intellectu, ideo secundum rem, nulla est ibi prioritas, potest tamen concedi secundum intellectum, ita ut hypostasis patris procedat secundum intellectum generatione, & filium. Vide Caiet. p. p. q. 42. art. 3. & c.

Dist. octaua ponit Deum esse in predicamento relationis, qualitatis, actionis, & passionis, nec non & substantiæ, ita tamen ut rationes horum generum deurentur ab eorum imperfectionibus, & sic Deo attribui debent. Verum quia hæc est pura fictio cum impossibile sit depurare aliquid ab intrinseca, & formali sua ratione, ut homo à rationalitate, & coruus à crocitate, & cum formalis ratio predicamentorum sit ordinatio plurium secundum subiectionem, & prædicationem in natura finita, & limitata, quæ Deo competere non potest, cum etiam predicamentum sit prius saltem secundum intellectum eo quod continetur in predicamento, & quia nihil est prius Deo, nec secundum rem, nec secundum intellectum, igitur Deus nullo pacto erit in predicamento ut contentus, bene autem ut continens perfectione eius, immo hoc pacto est in omnibus predicamentis, quia est principium continens perfectiones eorum omnium appropriate tamen erit in predicamento substantiæ. vide Ca. p. p. q. 3. ar. 5.

Dist. nona. art. 1. tractans processionem Spiritus Sancti impugnat opinionem D. Thom. asserentis, Spiritum Sanctum procedere naturaliter, sed per modum voluntatis, inter alia Bacchon ait nihil procedere libere, ut sic procedit naturaliter, sed processio Spiritus Sancti secundum omnes ex intrinseca ratione processionis suæ est libera, ergo non naturaliter, deinde implicat, hoc est naturaliter, & per modum voluntatis. Sed non vidit Bacchon liberum dupliciter dici, alterum libertate coactio-

p. p. q. 41. ar. 2. ad tertium.

nis solum, & sic Deus libere producit Spiritum Sanctum, & hoc libere producere vocatur necessarium, & naturale, quia est à voluntate ut est natura quædam determinata necessario ad vnum, alterum dicitur liberum libertate contradictionis, quia scilicet voluntas potest producere, & non producere, & hoc proprie dicitur voluntarium, quod ab alijs vocatur contingens, quomodo non producitur Spiritus Sanctus, sed creatura, sicut ergo voluntas hominis naturaliter tendit ad beatitudinem, sic Deus naturaliter vult & amat seipsum, & quia Spiritus Sanctus procedit, ut amor, in quantum Deus amat seipsum, ideo naturaliter procedit, illud enim producit naturaliter, quod naturalem habitudinem habet ad suum principium, ut intellectus naturaliter intelligit principia, sic voluntas naturaliter amat suum obiectum apprehensum, in quo non inuenitur ratio, quare voluntas nata sit desistere ab actu volendi, & spirandi, ideo spirat naturaliter, & necessario, dicitur per modum voluntatis, quia præsupponit aliam scilicet intellectus & est vltima in natura intellectuali, tum quia ex vi suæ processionis non est per modum similitudinis, sed tendentiæ, & impulsus, tum etiam quia procedit à duobus, à patre, & filio, et hic est modus voluntatis proprius, productio creaturarum dicitur libera ex parte voluntatis, quæ nihil ad extra vult necessario, ex parte quoque obiecti quia creatura cognita non cognoscitur, ut omne bonum volendum, patet ergo veritas huius negotij de quo vide D. Thom. primo. sen. dist. 6. quæst. prima artic. 3. & de potent. q. 2. art. 3. & p. p. q. 41. art. 2. vide ibi quoque Caiet. & c.

Dist. 13. primi inquit Bacchon an supposita opinione grecorum quod Spiritus Sanctus non procedat à filio, num distinguatur ab eo, & positus opinionibus communibus. Theologorum subdit opinionem suam contra omnes quod utique distingueretur tanquam secundus filius, & frater primi, sed non tamquam persona quæ modo vocatur Spiritus Sanctus, quia nunc dicitur persona distincta à filio, quia est à duobus, sed posito quod non esset à duobus, ergo non distingueretur à filio tanquam Spiritus Sanctus, sed quasi frater eius. Sed hæc est pura imaginatio, quia cum in diuinis nihil aliud sit nisi essentia, & relatio Spiritus Sanctus non distinguitur à filio ut frater in essentia, neque in relatione, quia non procederet ab eo, igitur nullo pacto distingueretur, & ratio sua concludit in his, quæ procedunt materialiter ab vno sine ordine, sed in rebus immaterialibus non possunt ab aliquo procedere plura absque ordine, si ergo ab vna persona patris procedunt duæ personæ scilicet filius, & Spiritus Sanctus, oportet esse aliquem ordinem eorum adinuicem, nec potest alius ordo assignari, nisi ordo nature, aquo alius est ex alio, non igitur est possibile dicere quod filius, & Spūs Sanctus sic procedant à patre, quod neuter eorum procedat ab alio, nisi quis poneret distinctionem materialem. Adde quod hic frater non esset amor patris, quia amor procedit à verbo nihil enim amamus, nisi cognitum, hic frater non procedit à verbo, ergo non est amor. lege D. Thom. p. p. q. 36. ar. 2. & de pot. q. 10. ar. 4. & 1. sen. dist. 119. art. 1. & 4. contra gent. c. 24. & opus. 3. c. 49.

Dist. 17. Tenet quod Deus de potentia absoluta potest constituere aliquem in statu merendi in essentia

Articu. 5. do

2.2. q. 23. 1.2. & primo sent. dist. 17. q. 1. art. primo.

Concilium Tridentinum Sess. 6. Canon. 9.

Tex. 19.

p. p. q. 28. art. 3.

p. p. q. 40. art. 4.

do per solam acceptationem diuinam, quia sicut dicitur aliquis honoratus per honoracionem, quæ est in honorante, & lapis intellectus per intellectionem existentem in intelligente, ita aliquis acceptatus per acceptationem in voluntate, quæ opinio est contra D. Tho. tenentem implicari contradictionem aliquem denominari talem denominatione intrinseca sine forma, sed quæ implicat contradictionem, nec de potentia absoluta fieri possunt, igitur falsa est opinio Bacchoni, & nullus potest dici Deo charus nisi per charitatem, nec iustus nisi per iusticiam, non qua ipse iustus est, ut ait Concilium Tridentinum, sed qua nos iustos facit formaliter. exempla adducta à Bacchon. verificantur in denominatione extrinseca, & in nobis qui incitamus ad diligendum ex bono præexistenti in hominibus, Deus autem si diligit aliquem causat, & producit aliquid bonum creatum in illo, modo acceptatus à Deo est dilectus ab eo, & iustus coram ipso eo præcipue, quia est in statu merendi, igitur per aliquod ei inhærens formaliter, hinc anathematizantur dicentes homines iustificari per solam imputationem, aut fauorem Dei, & non per gratiam, & charitatem, quæ eis inhærent. vide D. Tho. 2. 2. q. 23. art. 2.

Dist. 23. Tenet Bacchon. quod relatio diuina iuxta philosophos quantum ad rationem sui generis dicit perfectionem simpliciter, iuxta Theologos dicit perfectionem huic, quia si poneretur in alio, non melioraret ipsum, sed destrueret, ut paternitas si poneretur in filio destrueret filium, propterea dicit perfectionem patri, & non filio. Sed hæc positio est contra philosophos, & theologos, si quidem philosophi, ut patet 12. Metaph. existimantur relationem esse ex secundis intellectibus, Theologi quoque dicunt, quod si relatio diceret perfectionem, tunc aliqua perfectio esset in vna persona, quæ non esset in alia, & in Deo essent distinctæ perfectiones. scilicet essentielles, & notionales, immo pater, & filius non esset in æquali gradu perfectionis, quia paternitas, & filiatio differunt specie, & per consequens non sunt in æquali gradu perfectionis, & nulla alia inconuenientia sequeretur, ut latius videre poteris apud Caietanum, & Scotum tenentes relationes ipsas, nec perfectionem, nec imperfectionem dicere. lib. de ente, & essentia, c. 2. & 1. sent. Scoti. dist. 8. q. 1. quia si dicerent perfectionem, cum illa perfectio sit infinita, tunc plura infinita essent in Deo, imperfectionem dicere non potest cum nulla sit imperfectio in Deo, & c.

Dist. 26. art. 2. Sustinet Bacchon. contra D. Tho. quod personæ diuinæ constituantur per relationes non ut relationes sunt, sed ut proprietates ut constitutiui patris est paternitas, ut generatiua, quia sic habet rationem primi. Verum quia hæc opinio videtur quod sit alia ab opin. Bonauen. quam D. Tho. reprobatur, vel ab opin. Scoti ponentis generare, constituere primum suppositum, quia est ratio actualissima, & incorporealis, quæ opiniones stare non possunt, quia quæro illud quod constituit personas sit quodcumque, aut est formaliter ad se, aut est formaliter ad aliud, si primum illud erit absolutum, quod non est dicendum, si secundum illud est relatio, & sic opin. D. Tho. est vera quæ dicit quod personæ diuinæ consideratæ secundum se distinguuntur se ipsis, ut dixit Præpositus, ut autem sunt notæ, & significatæ nobis in modo significandi constituantur, & distinguuntur relationibus. ipsarum.

sunt quæ manifestant nobis distinctionem personarum. vide D. Tho. 1. sen. dist. 26. q. 2. art. 1. & Caiet. p. p. q. 40. ar. 2. Dist. 29. tenet quod inter Deum, & creaturam & relatio realis, quæ ad relationem realem, sufficit quod extrema sint realia diuersam habentia conuenientiam, sed Deus & creatura sunt huiusmodi, quia sunt entia realia, & habent conuenientiam in agendo, & patiendo, igitur dat relatio realis inter ea. D. Tho. tenet oppositum, quia inter illa tamen est relatio realis quæ sunt eiusdem ordinis ut sunt relatiua primi, & secundi modi, in quibus est eadem causa referabilitatis, quo ad utrumque extremum, ita quod esse eiusdem ordinis hoc importat, & quia in Deo nulla est causa ut referatur ad creaturam, sed in creatura est causa referendi ipsum ad Deum, quia Deus dicitur realiter dominus à realitate seruitutis, quia esse enim dominum nihil ponit nisi reale terminum seruitutis qui est ipsa creatura, propterea cum non sint eiusdem ordinis non poterit esse relatio realis inter Deum & creaturam ex parte Dei licet sit ex parte creaturæ, unde dicitur realis esse alienum. scilicet oppositi, & rationis ex parte Dei, quia non sunt duæ relationes, sed vna tamen. vide D. Tho. 2. contra gent. c. 13. & 1. sen. dist. 14. ubi soluit argumenta Bacchoni. quæ ad relationem reale non sufficit, quod extrema sint realia tamen, sed plus requiritur scilicet ut sint eiusdem ordinis, ut dictum est, & c.

Dist. 34. ar. 3. tribuit D. Tho. quod tenuerit relationem, & essentiam differre ex natura rei, quia 1. sen. dist. 33. q. 1. ad primum ait, quod relatio differt ab essentia, quia essentia est ad se, relatio ad aliud, & sic differt ratione, non ratione, quæ est in rationabilitate, sed quæ est diffinitio, sed certum est, quod duo quæ differunt ratione, quæ est diffinitio & non quæ est rationabilitas differunt ex natura rei, quia diffinitio indicat quod quid est rei, igitur D. Tho. tenuit relationem, & essentiam differre ex natura rei. Verum quia sententia D. Tho. sumenda est ex vit. suo testamento quod est summa totius Theologie, & ex lib. cõp. gen. ex quibus operibus habemus, quod relatio comparata ad essentiam non differt re, sed ratione tamen, siue sit in ratione intelligenti, ut patet p. p. q. 39. ar. 1. q. dist. non est ex natura rei contra Abb. & Iac. quia talis est actualis ante omne opus intellectus, & facit duas res, quæ distinctionem non possumus ponere in Deo, ut patet de summ. Trin. & fide Cath. quod pater & filius, & Spūs Sanctus sunt vna summa res, & incorporealis, & Io. 17. ego & pater vnus sumus propea relatio, & essentia, dicuntur distingui secundum rationem intelligenti ex parte intellectus finiti, ita tamen ut ista distinctio habeat fundamentum in re, quod fundamentum est vnitas eminentissima ipsius, Dei quæ est vnus re, & multiplex ratione non subiectiue, sed obiectiue. Vide Ca. p. p. q. 13. ar. 4. & q. 32. super ar. 3.

Dist. 35. ar. 4. ponit quod rationes quas adducit D. Tho. cõp. gen. c. 50. contra Auerr. negat Deum cognoscere, quæ sunt hic, & per illas rationes D. Tho. probat oppositum, ait ipse Bacchon quod non demonstrat, sed vide tu Ferr. defendente omnes illas rationes, quæ sunt noue, & videbis quomodo optime demonstrat ex intentione Ari. quæquæ Auerr. non sibi ipsi sit cõstans, quia 12. Met. cõ. 61. & 52. & 2. Ph. cõ. 75. & 2. de aia cõ. 34. ubi vult primam causam habere sollicitudinem de his inferioribus, quod manifestius est hinc 10. Eth. c. 10. ubi inquit quod Deus visitat sapientem sicut amicus visitat amicum, & secundo celi cum esset dubius de quodam passu, ait, quod Deus illustrauit eius mentem, igitur ipsum agnouit.

Dist. 36. ar. 1. asserit quod D. Tho. docet pluralitatem Idearum contra mentem D. Augu. unde verba sua sunt Aquarij Controuersia. K hæc,

Ar. secundo.

p. p. q. 13. ar. 7.

p. p. q. 28. art. secundo.

hæc, an indiuisis possit probari pluralitas Idearū, vbi dicat quidā Th. de ver. q. 2. ar. 1. quod sic est posito quod Aug. nūquā posuisset pluralitatē Idearū ad huc necessaria rōne ponēde essent, deinde art. 3. soluit recessaria, quibus D. Th. probat dari pluralitatē Idearū, sed pace huius viri dictū sit, quia D. Tho. q. 3. de veri. vbi disputat de Ideis ponit de mēte D. Aug. illā cōclusionē lib. 83. q. vbi ait restat vt oīa ratione sint cōdita, nec eadē rōne homo qua equus, hoc. n. est absurdum existimari: singula igitur proprijs sunt creata rationib. ergo sunt plures Ideæ, & in Epistola ad Hebridiū dicit idē Aug. quod sicut incōueniēs est dicere, quod eadē sit ratio Anguli, & quadrati, ita incōueniēs est dicere, quod eadē sit ratio in Deo hominis, & huius hoīs, ergo plures rationes ideales sunt in Deo. qua ergo ratione poterit Bacch. imponere D. Th. quod posuerit cōclusionem de pluralitate Idearū cōtra D. Aug. Adde et quod p. p. q. 15. ar. 2. adducit eundem Aug. li. 83. q. ad probandā eādē cōclusionē, quia Aug. ait, Ideæ sunt principales quæ dā formæ, vel rationes rerū stabiles atq; incōmutabiles, quia ipsæ formatae non sunt, ac per hoc æternae, ac semper eodē modo se habentes, quæ diuina intelligentia continentur, est ergo concl. D. Th. expressissima mens D. Aug. sicut & in tota sua doctrina ipse D. Th. tenet cōformiter ad ipsum D. Aug. rationes quibus probatur conclusio Vide apud Caiet. p. p. q. 15. arti. 2. & apud Ferrar. 1. contra gen. c. 54. & apud ipsummet D. Th. primo sent. dist. 36. q. 2. artic. & de verita. vbi supra.

Dist. 41. Narrat Baccho. opinionē D. Th. de prædestinationis causa, quod ex parte prædestinati potest assignari causa in generali, s. ordo, & pulcritudo vniuersi, quæ consistit in quadā distinctione partium, tamen causa quare hunc prædestinauit, & non illum non potest assignari nisi voluntas Dei. Sed impugnat deinde hanc veritatē ipse Baccho. & videtur amplecti opinionem Henrici, asserentis, quod Deus prædestinauit aliquem, quia præuidit ipsū bene vsurū libero arbitrio, & reprobaui aliū, quia præuidit eum malē vsurū suo libero arbitrio. Verum hæc opinio quæ sequitur iste vir est expresse contra Apost. Rom. 8. An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud vas in honore, aliud autē in contumeliā &c. & Aug. super Ioann. quare hunc trahat, & illū nō trahat noli, iudicare si non vis errare, adde quod bonus vsus liberi arbitrij est sub prædestinatione, tanquam eius esse ctus, & quid temporaneum, vt est videre apud Caiet. in p. p. vbi supra, propterea nō potest esse causa prædestinationis, vt ait Henr. & Bacch. opinio Scot. cōcordat cum opinione D. Tho. differt solū in hoc, quod causam reprobationis ponit in ipso reprobato, vnde in primo instanti naturæ, oblatu est diuino conspectui secundum nostrum modum intelligēdi petrus & Iudas qui sunt æquales in natura, in 2. instanti prædestinatus est petrus ad gloriam, in 3. instanti confirmatus est in gratia, per quam consequitur beatitudinem, in quarto ipsum præmiat, de Iuda verò dicendum est, quod in secundo instanti Deus non voluit ei nec beatitudinem, nec miseriam, tertio vidit eum malē vsurū libero arbitrio, in 4. instanti reprobaui, & ideo causa reprobationis est in reprobato. Hæc est opinio Sco. quam sequutus est etiam Caiet. sed si quis bene considerat literam

A D. Tho. in hoc differt a Scoto, & Caietano. Dist. 46. Ponit Baccho. opinionem D. Tho. de Augmento charitatis, quod potest augeri in infinito, & hoc ex parte ipsius charitatis, ex parte Dei, & ex parte subiecti, & impugnat istā veritatē Bacch. argumentis proprijs, & argumentis aliorū principaliter Godofre. cuius argum. præcipuū est, quia tūc daretur aliqua creatura infinita, charitas enim est creatura quæ dā. Verumtamen nullius valoris est hoc argum., & c. omnia, quæ ibi adducit, & soluit Caiet. 2. 2. q. 24. art. 7. Tum quia charitas nō est proprie creatura cum nō subsistat, deinde non est incōueniens, quod aliqua creatura sit infinita secundum rationem speciei, esset autem incōueniens si esset infinita secundū rationem entis, vnde si daretur linea infinita nō propterea esset ens infinitū. vide D. Th. 3. sen. dist. 17. & de ver. q. 1. art. 11.

Ex secundo libro senten.

IN prima dist. q. 1. ar. 2. expresse contra D. Th. & veritatē ipsam concludit de mēte Philosophi & cōmentatoris, Cælum & intelligentias nō esse a Deo efficienter arguendo etiam specialiter contra veros Theologo asserentes, cælos mentesq; illas diuinas non esse a Deo efficienter per motum, & trāsmutationem, esse tamen per simplicem emanationem, vult ergo ipse Baccho. ea omnia dependere a Deo solū sicut a fine, quia Deus ex hoc quod intelligit diuersimode se esse finem oīum æternorū, omnia æterna resultant in eo per depēdentiam ad ipsum sicut ad finem, & loquitur expresse cōtra suū Arist. asserentem quod ille qui est maxime tale in quocunque genere est causa omnibus alijs, & loquitur de causalitate efficiente, vbi ponit exemplū de Igne, q. est calidissimus, & causat calorē in alijs, contra etiam suum Cōmen. Auer. scribentē contra Aui. quod in intelligentijs nō est ponenda, nec cōsequutio, neq; actio, ita quod dicamus, quod vna actio sequat vñ agētē, tm. n. est illic cā, & cātum secundū quod dicimus quod intellectū est cā intelligētis, de veritate huius rei, vide apud D. Tho. p. p. q. 44. per totū & in 2. contra gen. c. 6. & in opus. 3. cap. 68. & apud Caiet. de ente, & essentia cap. 5.

In dist. 2. q. 2. ar. 2. recitat opin. S. Th. de quo, affirmatq; ipsum tenuisse in eo esse successione, deinde argum. Henr. ipsam opinionē impugnat, & in ar. 3. probat in ipso quo nullā esse successione, & in fine articuli cōcludit in æternis nō esse prius, & posterius, quia nō est dare principium essendi, vel primum esse respectu cuius in natura rei posset accipi posterius Attamen falsò imponit S. Thom. hanc opinionem, vel quia ipse noluit videre proprium locum, in quo explanatur veritas huius facti in p. p. Theologia q. 10. viuis verbis ostendit quum esse medium inter æternitatem, & tempus, quia est immutabile mutationi tamen annexum saltim in potentia, quia æternitas est mensura esse totaliter permanentis, propterea non est mutabilis, nec mutabilitati adiuncta, ideo in ipsa non datur successio, quum autem cum non consistat in transmutatione nec est subiectum transmutationis, quia est esse substantiale in transmutabile mensurās esse cælorum, & animarum nostrarum, nec non & Angelorum; Vd enim quia huic esse substantiale talium entium adiungitur transmutatio actu, vel potentia, vt patet de corporibus cœlestibus, quæ mouentur, & de animabus nostris,

& An-

& Angelis, ad quorum naturā pertinet diuersitas electionis, & affectionis, & locorum suo modo, propterea in quo dicitur esse successio, nō respectu esse substantialis, sed respectu esse accidentalis adiuncti, & hac veritate inspecta apparet solutio ad argumenta Hærici quolib. 5. q. 13. & huius Doctoris Ioannis Bacchonis, de qua re lege locum vbi supra, vbi facile apparebit ex commentarijs præsertim Caietani, vbi declaratur quomodo tēpus habeat successione, & quomodo quum, & quomodo æternitas sit immunis omni ex parte a successione ipsa.

Dist. 3. q. 2. art. 3. In quo disputat de possibilitate loci ex parte Angeli, recitat quatuor opiniones de ratione per quam Angelus existit in loco: vna opinio est, quæ dicit Angelum locari per substantiā limitatam; Alia opinio dicit, quod Angelus est in loco per suum existere limitatum. Tertia opinio ponit, quod causa prima, quod Angelus sit in loco est contactus, seu applicatio eius ad locum. Quarta opinio vult, quod operatio ipsius Angeli sit ratio existēdi in loco, & cōtra omnes arguit hic Doctor. Verum quia tertia, & quarta opinio non videntur differre adinuicem nisi sicut approximatio, & dispositio, quæ præcedunt actionem, seu operationē ipsam, & ideo S. Tho. p. p. q. 52. & in quolib. 1. art. 4. latius declarauit istam veritatē, quod Angelus est in loco corporeo per applicationem suæ virtutis qualitercūque vt subtilissimè declarat Caietanus quod ad locationem Angeli requiritur ipse Angelus tamquam res, quæ sit existens in loco, & hæc dicitur esse præsentia ordinis ex parte substantiæ: requiritur etiam ex parte intellectus cognitio practica talis operis quod exercetur in loco, requiritur adhuc ex parte potentia exequutiue experitio quædam, ita quod potentia sua non detineatur ab aliqua superiori virtute, neque sit occupata ad aliud opus, propterea Angelus aliquādo locatur per præsentia operationis mediate vel immediate, aliquādo per præsentiam ordinis, vt clare videri potest apud ipsum Caietanum, ex qua veritate declarata nihil habet Bacchonus contra S. Thomam.

Dist. 5. q. 2. ar. 1. recitat opinionē Cōmentatoris desumptā ex Cōmentarijs. 12. Meta. cō. 39. vbi ponit quālibet intelligentiā esse suā operationē, & actū purū, & defendēdo ex principijs Philosophiæ ipsum Cōmentatorē distinguit Bacch. de actu puro, quod dupliciter accipi pot, vno modo quia agēs semper est in actu agēdi, & nunquā lub priuatione actus, & ita oēs intelligentiæ dicuntur esse puri actus alio modo dicitur actus purus aliquod agēs, quia est penitus liberatū a potētia in substantia sua, & sic solum prima intelligentia est purus actus. Sed in hac defensione videtur Bacch. sibimet cōtradidere in eodē articulo, vbi recitando opinionē S. Th. cōtra Auerr. asserit rationē, quā adducit S. Th. cōvincere Cōmentatorē, quæ ratio est ista, vt habet ipsemet Baccho. Nulla intelligentia præter primā potest esse purus actus, sed cōposita ex actu, & potentia, & est ens in potētia per operationē suā realiter differentē ab ea, & receptibile in ea, & hoc bene tenet in actione immanente, & vincit Cōmē. si vincit ergo nō pot stare sua distinctio, & hæc doctrina habetur p. p. q. 54. art. 1. vbi ponit ipse S. Thom. quod plus differt actio rei a substantia eius, quam ipsum esse eius, sed nullius creati suum esse est sua substā-

tia, quia hoc est propriū solius Dei, ergo neque intelligentiæ, neq; alterius creaturæ sua actio est eius substantia, & sic remanet falsa opinio Commen. & distinctio data a Ioan. Bacchonitano, quod quālibet intelligentia est purus actus, quia est composita ex actu, & potentia excepta prima.

Dist. 6. q. vnica recitat varias opiniones de modo cognoscendi Angelorum alia ab ipsis, & primo ponit opinionē Henrici qui voluit quolib. 5. q. 14. quod in Angelo est vnus habitus cōcreatus qui representat ei omnia intelligibilia. Deinde ponit opinionem Scoti, asserentis Angelos distincte cognoscere res alias ab ipsis per distinctas species causatas a rebus: de opinione cōmentatoris docet, quod Angelus intelligit inferiora se nō sicut per se intellecta, sed quasi cōsequutiue, quemadmodū si quis cōprehenderet prima principia, & ex perfecta cognitione ipsorū, quasi cōsequutiue cognoscit omnes conclusiones ab illis dependentes, sic Angelus pfecte cognoscēdo se, cōsequutiue cognoscit alia, & tandē determinādo ipse veritatē vult sine præiudicio, quod essentia Angeli potest esse speculum representatiuum omniū creaturarū cognoscibilem naturalī ab eo, & impugnat opinionē tenentium Angelos cognoscere alia a se per species impressas licet de possibili hoc Deus facere possit de factota men, & regulariter non sunt species impressæ. Sed in hoc vī impugnare opinionē, quā habet S. Thom. p. p. q. 55. art. 1. vbi docet quod solus Deus cognoscit oīa per suā essētiā, Angelus aut licet cognoscat seipsum per essētiā suā, alia tñ ab ipso per species superadditas agnoscit, quia nulla forma cōplete efficit aliquā potētiā nisi cōtineat oīa ad quæ se extēdit illa potētiā; sed essentia Angeli se hēt veluti forma respectu suæ potētiæ intellectiue, & nō cōtinet oīa quæ pot Angelus intelligere, quia est determinata ad genus & ad speciē, igitur ad hoc vt intelligat illa, debēt superaddi species nō acceptæ a rebus sed eis cōnaturales, vt ipsemet Dion. Areopagita c. 2. de diuinis nominibus, quod Angeli illuminatur rationibus rerū & non congregant eorū cognitionē a rebus sensibilibus, quia p species impressas & cōnaturaliter eis dicuntur alia cognoscere, ex hac veritate sequitur falsas esse opiniones aliorū, & præsertim illius, q. dicit essētiā Angeli esse speculū representatiuū oīum creaturarū cognoscibilem.

Dist. 9. ar. 3. recitat opinionē S. Th. de cognitione matutina Angelorū, quæ cognoscūt creaturas in verbo, asserit S. Th. tenere ibi nullū esse discursum, vt patet de veritate. q. 8. ar. 17. tñ impugnat hæc veritatē Bacch. quia ibi est discursus, vbi intelligitur vñ ex alio, sed Angeli cognoscūt creaturas in verbo tanquā vñ ex alio, ergo ibi interuenit discursus. Et tñ hic deceptus est Baccho. quia vt docet ipse S. Th. p. p. q. 58. art. 3. In cognitione Angelorū nō interuenit discursus causalitatis, pot tñ interuenire discursus successione, nec est verū quod intelligūt vñ ex alio, nō intelligūt cōponēdo, & diuidēdo, aut ratiocinādo, sed apprhēdēdo simpliciter quod quid erat esse oīum naturaliter intelligibiliū ab ipsis, & sic cognoscūt cōpositionē, & diuiniū enūtiationē, & rōcinationē sillogismorū, & cōposita simpliciter sine aliqua cōpositione, aut diuisione, vel discursu, sicuti apprhēdūt mobilia immobiliter, & materialia immaterialiter, quandoquidē

intelligendo quid dicitur alicuius rei, simul intelligunt etiam quidquid ei attribui potest, vel ab ea remoueri, propterea non vnum ex alio, sed vnum in alio agnoscunt.

Dist. 11. q. vnica. art. 2. Disputat num sub eadem specie possint esse plures Angeli, & recitando opinionem S. Thom. licet tacito nomine dicit, quod quidam dicunt, quod in Angelis non est multitudo, quia quæcunque sunt diuersa numero, & eadē specie habent materiam, ergo non differunt tantū numero, sed specie, maior potest probari. 12. Meta. vbi Philosophus probat, quod non sunt plures celi, quia tunc essent plura principia prima, & haberent materiam, & dat causam, quare, quia quæ differunt solo numero habent materiam, ergo &c.

Text. 49. Cōtrarium huius audacter fatetur se tenere hic vir pluribus rationibus, inter alias dicit, quod Deus creat distinctas animas ita quod actus creandi possit sistere actum suum ad Animam, quia anima est actus, qui potuit sistere actionē Dei, sed qua ratione hoc posset fieri de vna aīa posset fieri de mille, & ita essent diuersæ animæ numero sine materia, & eadem ratio est de duobus Angelis. Verū errat maxime hic vir, quia S. Tho. p. p. q. 50. arti. 4. vbi disputat hanc materiam adducendo illam rationem quam recitat hic, loquitur de substantijs completis, quales sunt Angeli, & de materia quæ fert secū quantitatem, quam quidem quantitatem omnes negant ab Angelis cū sint incorporei, vt docet beatus Dionys. 4. c. de diu. nomin. quod primæ creaturæ sicut incorporeales, ita & immateriales intelliguntur, propterea cum careant quantitate, & materia sequitur ipsas nullo pacto posse differre numero, sed si differunt tantummodo specie differre debet animæ autem cum non sint substantiæ completæ, quales sunt Angeli, licet non habeant materiam ex qua componantur, habent tamē materiam, in qua recipiuntur, quia sunt forma corporum, & propterea nihil concludit hic vir contra doctrinam S. Thom. quam latius habet in 2. sent. dist. 3. q. 1. & 2. contra gen. c. 9. 1. & de spiritualibus creaturis. artic. 9. & in opusculo tertio &c.

Dist. 19. narrat opinionem S. Tho. qui voluit animam intellectiuam esse formam substantialem corporis nostri de intentione Philosophi, qui in 2. de anima dixit necesse est animam substantiam esse sicut speciem corporis Physici potentia vitam habētis, sed hoc intelligit de oī aīa, siue sensitua, siue intellectiua, &c. At tamen hic vir loquendo opinionem Commentatoris sui impugnat S. Tho. asserens quod anima cum de foris veniat non informat corpus, vnde dat viam secundum principia Aristot. & Cōmen. respondendi ad omnes authoritates Ari. quia anima sensitua, & vegetatiua sunt formæ substantiales corporis, anima autem intellectiua cū sit nobilissima, & vocetur diuinus intellectus in nobis propter suum excessum superat omnes sensitivas, & nullum commercium debet habere cū corpore, verū ne videatur discrepare a fide in fine concludit cū Theologis, quod anima intellectiua est forma substantialis corporis, quam veritatē docuit S. Tho. pluribus in locis suæ doctrinæ præsertim pp. contra Platonē, & Aueroem. q. 76. art. 1. quia illud quo primo homo intelligit est forma eius, sicut quo primo corpus sanatur est forma corporis sani, &

quo 1. ar. est lucidus, est forma corporis lucidi, sed anima est, quo 1. homo intelligit, igitur erit eius substantialis forma. hoc idē habet 2. lib. contra gen. c. 56. & in quolib. 12. ar. 10. & de spiritualibus creaturis. art. 2. & in q. le anima ar. 19. & in opusculo 3. c. 80. & hoc est etiam secundum Aristot. ne dum secundum fidem vult Bacchonus, &c.

Dist. 21. q. vnica. tractat de vnitatem intellectus, an sit vnus in omnibus hominibus, vel plurificari possit, & an hoc sit demonstrabile, & narrans opinionem Heruei, qui arbitratus est se demonstrasse intellectum esse vnum in omnibus hominibus fore impossibile format etiam tres rationes, quibus vtitur S. Tho. p. p. q. 76. art. 2. contra Aueroem, & soluit ipsas arguendo contra S. Tho. & eius rationes asserens non esse demonstrationes. Verum decipitur Bacchonus, quia clarum est non posse formari aliquas demonstratiuas rationes simpliciter ad probandam pluralitatem intellectuum, sed bene demonstrationes a posteriori possumus formare contra Aueroem oppositum tenentem & demonstrationes deducentes ad impossibile, & hoc pacto concludunt rationes S. Tho. vt patet de spiritualibus creaturis art. 9. & 2. contra gen. arti. 73. vbi plures alias rationes S. Thom. adducit, & inter aliās hæc sunt efficaciores supponendo vt alias probauit S. Thom. quod anima vnitur corpori humano vt forma, sed impossibile est vnā formam esse nisi vnus materia, quia proprius actus in propria potētia fit, sunt enim adinuicem proportionata: si ergo vnica anima non potest esse forma omnium hominum, igitur nec vnicus intellectus poterit esse omnium hominum. Deinde vniciq; motori debetur propria instrumenta, alia enim sunt instrumenta Tibicinis & Architectoris, sed intellectus comparatur ad corpus, vt motor ipsius, prout posuit Arist. 3. de anima tex. 48. sicut igitur est impossibile quod Architector vtatur instrumentis Tibicinis, ita impossibile est quod intellectus vnus hominis sit intellectus alterius hoīs, has rationes forsitan non vidit Bacch.

Dist. 26. querit an charitas differat realiter a gratia gratum faciente, & tenet oppositum asserens, quod quælibet res ab eadem forma habet esse, qui est actus primus, & operari qui est actus secundus. igitur similiter in gratuitis ab eadem forma habet aliquis esse gratuitum, & quoddam esse conforme ad operationem, sed per gratiam habet quis esse gratuitum, ergo operationem gratuitam, sed propter operationem gratuitam ponitur charitas, ergo charitas & gratia sunt idem, & sic impugnat S. Thom. qui tenet secundum rei veritatem & doctrinam patrū gratiam differre a charitate. Et quod hoc sit verum patet primo quia gratia semper est in suo actu, quia semper facit hominem gratum Deo, sed charitas non semper est in suo actu, non enim semper habens charitatem actu diligit, igitur charitas per essentiam differt a gratia. Deinde nihil præuenit seipsum, sed gratia præuenit charitatem vt docet Augu. in secundo libro de prædestinatione sanctorum, non igitur gratia erit idem quod charitas, nec ratio Bacchoni aliquid valet, quia licet res ab eadem forma habeat actum primum, & actum secundum, nō tamen eua ratione, quia prima res ponitur in esse a forma sua substantiali, a qua forma substantiali fluunt potentia, quibus

Cap. 2.

quibus potentijs res ipsa & sit in actum secundum, qui est operatio, & sit etiam in rebus gratuitis vt docet Beatus Dionysius 2. c. de cælesti Hierarchia asserens quod non potest aliquis habere spirituale operationem, nisi prius accipiat esse spirituale, de qua re vide S. Tho. 1. 2. q. 110. art. 3. & 2. sent. dist. 26. ar. 4. primæ questionis. & in 4. sent. dist. 1. q. 1. art. 4.

Dist. 30. artic. 2. disputat, an peccatum originale transeat in omnes excepto Christo, vbi narrat opinionem Aureoli dicentis Beatam Virginem non traxisse culpam originalem de facto, tamen habuit necessitatem contrahendi, & tandem in arti. 3. ponit opinionem suā asserens, quod de potentia Dei absoluta, fuit possibile Beatam Virginem non contraxisse peccatum originale. Verum in hac parte stādum est determinationi Ecclesiæ, quæ adhuc non determinauit, quæ pars sit de fide, vt patet in extrauaganti graue nimis Sixti IIII. tamen ante oculos debemus tenere, quod cum multæ fuissent opiniones Theologorum de præseruationis modo Beatæ Virginis a peccato originali, dum quidam dixerunt ipsam fuisse præseruatam nedum a macula peccati, sed a reatibus, & fomite sine debito habendi hæc in propria persona. Aliqui verò dixerunt Beatam Virginem præseruatam solum a macula peccati originalis, & ijs, quæ a macula sunt inseparabilia, vt est reatus pænæ damni, habuisse tamen debitum contrahendi hæc omnia nisi Deus præferuisset ipsam per gratiam suam. Alij dixerunt de possibili, & non de facto, vt hic Bacchonus. Alij imaginati sunt in Adam fuisse quandam portiunculam carnis, quæ non fuisset infecta peccato Adæ, & ex hac fuit producta, Beata Virgo, quia cum multis modis possit fieri persona sine peccato originali, multæ ortæ sunt opiniones de hac re. Nam aliquis potest esse sine peccato originali, vt si non generaretur per propagationem, sed concrearetur sibi iustitia originalis in vnione animæ ad corpus: secundo si aliquis homo miraculosè esset factus sine propagatione ex nihilo. Tertio si formaretur aliquis homo miraculosè ex carne humana, sicut fuit de Christo. Quarto si Eua peccante Adam nō peccasset. Quinto si nec Adam, nec Eua peccassent, sed aliquis de eorum filijs: istis tamen nō obstantibus S. Tho. tractans de hac re tertia p. q. 27. determinauit quod cum caro Beatæ virginis fuerit concepta ex communicatione maris, & femina, necessario contraxit peccatum originale iuxta decreta Beati Augustini lib. de Nuptijs, & concupiscentia, vbi asserit omnem, qui de concubitu nascitur subiectum esse peccatis, Beata virgo fuit sanctificata post aīationem, quia sanctificatio est emundatio a peccato originali per gratiam in sola creatura rationali: ergo non potuit Beata Virgo sanctificari ante infusionem animæ rationalis, sed post animationem, de qua re, multi scripserunt, tu autem inhæreas ijs, quæ scilicet mater Ecclesia docet, & celebrat.

Distin. 3. tractat de peccato originali, & ponit heresim Pelagij, qui dixit peccatum originale non trāsferri in posteros, narrat etiā opinionem Durandi, qui tenet peccatum originale in hominibus habere non rationem culpæ, sed pænæ tantummodo. Ponit adhuc opinionem Egidij, qui exemplo militis declarat homines fuisse priuatos hæreditate data ipsi Adæ, & quia priuatio hæreditatis est

in eis culpabilis, non secundum quod sunt singula res personæ, sed prout sunt vnus homo in illo primo parente, sicut miles Capitaneus agēdo contra principem, priuauit omnes suos subditos gratia principis. Ponit adhuc opinionem Scoti, qui asserit peccatum originale non esse priuationem, sed carentiam iustitiæ cum debito habendi eam, recitat etiam opinionem S. Thom. sub hoc sensu quod peccatum originale transit in posteros ex corruptione feminis, sicut leprosus generat leprosum, & stultus stultum, & podagricus podagricum, & impugnans has opiniones omnes declarando opinionem suam dicit, quod peccatum originale transit in posteros per actum culpabilem præteritum scilicet ipsius Adæ. Nihilominus attendendo ad veram sententiam S. Thomæ, quam ponit 1. 2. q. 81. art. 1. apparet manifeste, quod non fideliter recitauit ipsam. Consistit enim opinio S. Thom. in hoc, quod omnes homines erant tāquam mēbra vnus corporis in ipso primo parente, & ideo peccando ipse, peccarunt etiam, & omnia membra corporis, quia ipse Adam peccando per voluntatem suam illud peccatum imputatur sibi per actum elicatum, imputatur autem nobis per actum imperatum, & exemplificat S. Thomas de aliquo homine comitente homicidium manibus suis, illud homicidium quod manus committunt non imputatur eis ad culpam, si considerentur manus secundum se, & diuisæ a corpore illius hominis, sed imputatur eis prout sunt aliquid ipsius hominis, & motæ a voluntate eius, sic etiam actu elicito Adam peccauit, actu vero imperato peccauimus nos, & ideo peccatum originale vocatur peccatum naturæ iuxta dictum Apostoli ad Ephesios 2. c. 5. eramus natura filij iræ, quia recipiendo naturam a primo parente recepimus, & peccatum cum tota natura illa sit infecta, & hæc est vera sententia, quam pluribus in locis suæ doctrinæ ponit Sanctus Thom. præsertim loco superius allegato & in disputatis q. 4. de peccato originali vbi validissimis argumentis rejicit opinionem illam, quæ adhuc perseuerat apud Armenos, qui dicunt peccatum originale transire in posteros ex traduce, quia sicut ignis eijcitur ex silice, & ferro, ita anima producit ex corpore mariti, & vxoris, & quia corpora sunt infecta, ideo etiam anima producitur infecta. Hæc non opinio sed hæresis vocanda est, propterea standum est in sincera doctrina, quam docet S. Tho. locis superius citatis & 4. contra gen. c. 50. & in opusculo 3. c. 20. 1. & in expositione ad Romanos c. 50.

Dist. 37. querit de immediato subiecto peccati, & quia vult difficultatē istā pēdere ex decisione illius dubij, an potētiæ animæ sint ipsa essentia, & recitat opinionem S. Thom. tenētis potētiās realiter distincti a sua essentia, quia in omni creatura etiam Angelica hoc videtur esse manifestū, cū tātūmodo in Deo substantia sit immediatū principium operationis, hæc opinionem nititur Bacchon. impugnare, & tenere partem contrariam, volens animam ipsam substantialiter, esse immediatū principium suarū operationū, & potētiās esse idem realiter cum ipsa anima, quæ varijs nominibus nūcupatur dicitur enim anima dum vegetat, Spiritus dum contemplatur, sensus dum sentit, animus dum sapit, mens dum intelligit, memoria dum recordatur, voluntas

dum consentit, ratio dum discernit, & sic concludit in artic. quarto quod omnis forma substantialis generaliter, & etiam anima sensitua ratione simpliciter non differt realiter à potètijs operatiuis. Sed deceptus est in hac materia non ponderans rationes S. Tho. p. p. quæst. 77. ar. 1. quibus fortissimè probat animam tum vegetatiuam, tum sensituiam, tum intellectiuam realiter distingui à suis potètijs, non realitate existentie, sed realitate essentia, quia cum animæ sint substantiæ, & in prædicamento substantiæ collocatæ, potètiæ verò in prædicamento qualitatis in secunda specie quæ est naturalis potètia, vel impotètia, sed prædicamentum substantiæ, & qualitatis realiter realitate essentia, distinguuntur; ergo anima, & suæ potètiæ etiam ita distingui debent. quod est expressè etiam sententia Beati Dionysij secundo cap. de cœlesti Hierarchia loquens de cœlestibus spiritibus, quos ait diuidi in essentiam, virtutem, & operationem, multo igitur magis est in anima nostra, in qua aliud erit essentia, & aliud virtus, siue potètia, & aliud operatio, hanc rem latius docet Sanctus Thomas de spiritualibus creaturis art. 11. & primo sentent. dist. 3. q. 4. art. 2. & in quolib. 10. art. 5. & in quæstionibus de anima. art. 2.

Dist. 39. art. 4. disputat de distinctione peccatorum an debeant distingui ipsa peccata penes conuersionem ad creaturas, an penes auersionem ab ipso Deo, & ponit opinionem S. Tho. asserentis peccata ipsa specie debere distingui ex parte actuum positiuorum, qui sunt actus voluntatis, quibus conuertit se ad creaturam, & impugnat ipsam argumentis Henrici volentis distinctionem peccatorum debere sumi penes auersionem ab ultimo fine, qui est Deus, nam etsi omnia peccata conueniunt in ipsa auersione tamen distinguuntur specialibus auersionibus à proprijs finibus distinctis in diuersis materijs, in quantum istæ auersiones diuersas negant rectitudines. Vnde peccatum luxuriæ potest distingui à peccato auaritiæ in quantum peccato luxuriæ priuamur bono temperantiæ, & eius rectitudine, & peccato auaritiæ priuamur bono liberalitatis. Sed pace huius viri dixerim non bene intellexit opinionem S. Thom. qui prima secunda q. 72. art. 1. declarat hanc veritatem per hoc, quod ad rationem peccati duo concurrunt videlicet actus voluntatis, & inordinatio, quæ est per recessum à lege Dei, sed primum comparatur per se ad peccatum, qui intendit exercere talem actum voluntarium in tali materia, inordinatio autem per accidens se habet ad intentionem peccantis, quia nullus intendens ad malum operatur: & quia vnumquodque consequitur speciem secundum illud quod est per se, & non secundum illud quod est per accidens, quia ea quæ sunt per accidens, dicuntur esse extrarationem speciei, & ideo peccata distinguuntur specie, ex parte actuum voluntatis, non autem ex parte inordinationis existentis in peccato, sed actus voluntarij distinguuntur specie secundum obiecta; ergo peccata sic etiam distingui debent. & ex his patet falsitas opinionis Henrici, quam falsitatem sequutus est Scotus in hoc secundo libro distinct. 45. quæst. secunda qui vult peccata distingui ex parte auersionis à Deo. Falsa etiam est opinio, dicentium peccata debere distingui penes præcepta, qui

abus aduertantur, itaque furtum, & homicidium distinguuntur specie, quoniam diuersis præceptis aduertantur. Argumenta etiam horum de facili soluantur dicendo quod illa inordinatio, & auersio non per se, sed per accidens cõcurrit in peccato de qua re lege S. Thomæ loco superius citato, & secundo sent. dist. 42. q. 2. & in disputatis de malo. quæst. secunda art. sexto & c.

Dist. 43. disputat num habitus augeatur quolibet actu, & narrando opinionem S. Thom. tenentis quod habitus acquisiti nõ augentur quolibet actu impugnat eam amplectendo, opinionem oppositam, quæ tenet, quod quilibet actus natus est aliquam dispositionem imprimere in potètia ex cõsequenti ad augeat essentiam habitus, & hoc siue sit remissus, siue intensus, siue æqualis, proportionaliter semper debet augere ipsum habitum. Attamen hic vir non benè explicauit sententiam Sancti Thom. quia cum triplex sit opinio Theologorum circa hoc negotium, quarum prima est Scoti primo sentent. dist. 17. volentis, quod quilibet actus ad augeat suum habitum. Secunda est Durandi eadem dist. volentis hoc esse verum in habitibus infusis, non autem in habitibus acquisitis: sententia autè Sancti Thomæ fuit vniuersalis, quod aliqui actus procedentes ab habitu corrumpunt ipsum habitum, quando negligenter fiunt, & est sententia Aristoteli. 2. Ethicorum. c. 2. & tertio, & experientia comprobatur, nam Artifices quando diligenter se exercent in operibus artis fiunt meliores, quado vero negligenter, & ignauiter deteriores efficiuntur; similiter quando amicitia strenue exercetur crescit, quando negligenter dissipatur, & quia doctrina Aristoteli fuit etiam septimo Physico. augmentum habituum esse ad similitudinem augmentum animalis, sed non quodlibet alimèntum assumptum augeat animal, sicut nec quælibet gutta cauat lapidem, sic etiam est conclusio vniuersalis, quod non quolibet actu augeatur habitus, de quo negotio poteris videre Sancti Thomæ in proprio articulo loci superius allegati, & quarto sentent. dist. 12. q. 2. & c.

Dist. 44. Quærit hic Doctor an peccatum omissionis consistat semper in aliquo actu, & more suo ponit opinionem S. Thom. in arti. primo quam dicit consistere in hoc, peccatum omissionis distingui à peccato commissionis per hoc, quod alterum consistit in actu, alterum verò in negatione actus, quia cum præcepta posita à Deo, quædam sint affirmatiua, quædam negatiua, & transgreditur negatiua, puta non furaberis, non occides actu positiuo, transgredimur verò affirmatiua, puta habeas in honore parètes actu negatiuo scilicet nõ honorando, improbat tamen hanc opinionem asserens peccatum omissionis semper fundari in actu positiuo saltim interpretato, an hic actus positiuus sit elicitus, vel imperatus sit exterior, vel interior, non est præsentis disputationis, sufficit modo scire controuersiam istam, quam hic Doctor voluit habere cum Sancto Thoma. Nihilominus non penetrauit hanc Angelicam doctrinam declaratam prima secunda quæst. 76. articulo sexto quæ consistit in hoc quod de essentia peccati omissionis non est aliquis actus, quia iudicium de rebus datur secundum illud quod est per se, & non secundum illud quod est per accidens: per se autem peccatum omissionis

nis absque actu præcedente, vel concomitante, sed hoc non est per se, sed per accidens, & hac veritate inspecta conciliantur tres illæ celebres opiniones, quæ sunt circa hanc materiam; Prima est Durandi, & Marfilij, volentium dari omissionem sine actu, Secunda est Scoti, & huius Doctoris Bacchoni asserentium nunquam dari peccatum omissionis sine actu. Tertia est Sancti Thomæ quæ consistit in his tribus propositionibus. Peccatum omissionis cõsideratum secundum occasiones, & causas antecedentes, vel consequentes non est sine actu, ut si aliquis prætermittit ire ad ecclesiam, vel dicere officium, hoc non potest esse sine actu interiori, vel exteriori. Secunda propositio, peccatum omissionis cõsideratum secundum se potest esse sine actu positiuo. Tertia propositio ad omissionem voluntariam culpabilem requiritur quod aliquis possit facere illud quod omittit puta persoluere diuinum officium, & quod teneatur persoluere, & quod actu non persoluat. In his tribus consistit omisio culpabilis voluntaria: hæc doctrina latius habetur prima secunda q. 71. art. 3. & 2. q. 54. art. 2. & 2. sentent. dist. 35. art. 3. & in quæstionibus disput. de malo. q. 8. articulo primo.

Ex tertio libro sentent.

DIST. prima disputat de vnione personali humanæ naturæ ad diuinum verbum, & ponit primo opinionem Scoti asserentis vnionem dicere relationem non causam, & causati, sed substantificantiæ, & substantificati quæ est relatio inæquiparantia, quia natura humana non æquiparatur personæ diuini verbi, sed multis argumentis istam opinionem reprobat. Deinde narrat opinionem Sancti Thomæ volentis naturam humanam fuisse vnitam diuino verbo, sicut organum, & instrumentum quoddam, quo Deus ipse operatur, sed nõ sicut instrumentum separatum, sed veluti instrumentum coniunctum, sicut manus est instrumentum hominis, & non sicut dolabra, reprobat etiam, & istam opinionem. Verum irrationabiliter impugnat hanc doctrinam de hoc exemplo, quia non potest in hoc diuino mysterio, imò impossibile est inuenire exemplum simile in omnibus sicuti & in mysterio sanctissimæ Trinitatis, propterea diuersi Doctores diuersi vsi sunt exemplis, dum Aliqui declarant hoc mysterium exemplo accidentis, quod substantificatur per substantiam, ut fuit Scotus. Alii exemplo indumenti sumendo occasionem ex verbis Apostoli, & habitu inuentus ut homo, sicut Dur. qui assimilat naturam humanam in Christo ipsi vestimento non quantum ad Accidentalè vnionem, sed quantum ad hoc quod verbum diuinum videtur per humanam naturam sicut homo per vestimentum. Aliqui assimilarunt naturam humanam, ramo insito cum ramo naturali arboris, accipiendo etiam occasionem ex verbis factæ scripturæ. Vicit Leo de Tribu Iuda radix Dauid. Aliqui assimilant verbum diuinum humanatum, ferro ignito, vel lilio ex toto spiranti odorem, ut est Beatus Basilus in quodam sermone natiuitatis domini. Aliqui assimilant diuinum verbum ipsi animæ rationali, quæ dat subsistere ipsi corpori, & plura alia exempla solent adduci, & cum nullum illorum possit ex

Ad Philip. secundo.

Apocalip. quinto.

toto hoc mysterium explicare, irrationabiliter hic vir damnauit S. Thomam de exemplo. Quantum etiam ad illud, quod dicit contra Scotum, si Scot. intellexisset, quod vnio significat relationem, quæ est inter diuinam naturam, & humanam, hæc cum sit ens creatum bene dixit & sic male etiam hic vir impugnavit Scotum, quia hæc vnio est in genere relationis. si autem Scotus per vnionem voluisset intelligere vnitatem, quæ est inter naturam humanam & personam filij Dei, male dixit quod est in genere relationis, quia talis vnitas est substantia, seu esse substantiæ personæ filij Dei, & non est creatum, sed creator, & est ab æterno, sed quantum ad hoc, quod natura humana sortita sit illud subsistere, quod est substantiale, & absolutum incepit esse ex tempore, vnio verò consequens vnitatem personalem increatam existentem in duabus naturis est, quid relatiuum creatum de qua re vide S. Thom. 3. p. q. 2. art. 7. & 3. sentent. dist. 2. q. 2. & quarto contra gent. cap. 39. & c.

Dist. 3. tenet hic Doctor non esse inconueniens suppositum creatum subsistere diuersas naturas, ita quod Angelus de mente huius Doctoris poterit assumere naturam humanam, quam opinionem reputo sine præiudicio falsam, quia solus Deus potest diuersas, & infinitas suppositare, quia nihil potest dare esse suppositale alicui naturæ nisi illud suppositum contineat vel formaliter, vel virtute, vel origine, vel causalitate illud; sed cum Angelus non contineat, nec formaliter, nec causaliter, suppositum humanæ naturæ, non igitur poterit dare humanæ naturæ esse personale, seu suppositale: vnde videmus quod substantia si substantificat accidentia, hoc ideo est quia continet ipsa in triplici genere causæ puta efficientis, materialis, & finalis, ut docet Auer. quarto Metaphysico.

Dist. decima. Disputat Doctor hic Ioannes Bacchonus, Anglicus Carmelita, Vtrum esse substantiæ sic differat à natura quod esse substantiæ addat rem super essentiam, & in art. 4. recitat opinionem Sancti Thomæ desumptam ex 2. cõtra gen. quod esse addit rem super essentiam, & in art. 6. reprobat istam opinionem ponens quadruplicem differentiam, quarum primam vocat differentiam rerum, sicut differt materia à forma: secundam dicit esse realem non rerum, sicut differt actus totius, & potètia totius: tertiam vocat differentiam à natura rei, sicut differunt intentiones subiectiuæ, & modi reales formaliter diuersi consequentes naturam rei, sine opere intellectus, sicut est de vno, & bono respectu entis: quartam dicit esse differentiam merè cõstitutam ex opere intellectus, sicut in columna dextrum, & sinistrum, tunc determinat esse subsistere differre ab essentia secundum diuersos gradus essendi; nõ secundum diuersas essentias, nec secundum diuersos modos, nec secundum intentiones. Quæ determinatio est falsa, & falsò etiam impugnavit S. Tho. quia in omni creatura quidditas, & eius actualis existentia distinguuntur realiter ad hunc sensum, sicut distinguitur actus & potètia, ex quibus tanquam ex duabus rebus distinctis realiter. existentia, & essentia creatura quælibet componitur. vt latius est videre apud Cai. in libello de ente, & essentia c. 5. q. 10. Dist. 11. q. 2. Disputat de principio quo indiuiduum constituitur, & quo distinguitur, recitat opinionem S. Tho.

Cap. 9.

Sancti Thomæ, de qua dicit quod ipse D. Tho. voluerit quantitatem esse principium multitudinis, cuius oppositum ipse sustinet, volens primam diuisionem fieri per formas substantiales, & non per quantitates, & sic audacter docet formam esse principium distinctionis, & multitudinis indiuiduorum, & non intellexit neruum doctrinæ Sancti Tho. qui in diuersis locis eius posuit materiam signatam, & sub certis dimensionibus esse principium indiuiduationis, & multitudinis, & non quantitatem solam, vt clarè est videre in libello de ente, & essentia c. 2. apud Caiet. qui longa disputatione disputat cōtra Scotum de hac materia, & in 5. Metaph. in dilucidationibus nostris.

Dilucid. 6.

Distin. 13. Disputat Num anima Christi cognoscat omnia actualiter, vel habitualiter in Verbo, & recitat opinionem D. Tho. asserentis animam Christi posse cognoscere in Verbo omnia scientia visionis, non autem quæ cognoscit Verbum scientia simplicis notitiæ, & impugnat tam D. Tho. quam Scotum, qui ponit animam Christi cognoscere in Verbo omnia habitualiter, & affirmat ipse quod Christus videt omnia, quæ Verbum videt sine aliqua distinctione, & male impugnat tam D. Tho. quæ Scotum, quia si simpliciter, & absolute anima Christi cognoscit omnia quæ verbum videt, tunc comprehenderet ipsum Verbum, quod non est dicendum, quia hoc est comprehendere Verbum. s. cognoscere omnia quæ Deus facere potest, & sic etiam comprehenderet diuinam virtutem, & diuinam essentiam, non ergo anima Christi cognoscit omnia quæ sunt in diuina potentia, sed solum quæ sunt in potentia creaturæ, vt latius videre est apud Diuū Thomam, & Caietanū, & Bartholomæum de Medina 3. par. q. 10.

Distin. 19. Disputat hic Doctor. Num corporeitas, quæ fuit in Christo ante mortem fuerit forma realiter differens ab anima intellectiua, & in secundo articulo, narrat opinionem D. Tho. & suorum sequacium dicit animam ipsam intellectiuam non vniri corpori de mente istorum mediante corporeitate, & impugnat opinionem D. Thom. sequens ipse Anglicos Doctores ponentes plures formas substantiales in eodem homine, & valde errat hic Doctor cū suis Anglicis cum dicat expressè contra D. Augustinum in libro de Ecclesiasticis dogmatibus asserentem, neque duas animas esse dicimus in homine vno sicut Iacobus, & alij Syrorum scribunt, vnam animalem qua animatur corpus, & inmixta sit sanguini, & alteram spiritualem, quæ rationi ministrat, sed dicimus vnam, & eandem esse animam in homine, quæ, & corpus sua societate viuificat, & senet ipsam sua ratione disponit, malè ergo Bacchonus sentit cum Anglicis ponentibus plures formas substantiales in homine. vide hoc negotiū p. p. q. 76. per totam. & in dilucidationibus nostris super 7. Metaph.

Dilucid. 6.

Distin. 21. Ponit hic Doctor quod fides, & lumen gloriæ, & actus credendi simul remanere possunt in patria cum visione, hoc autem repugnat doctrinæ Sancti Thomæ. 2. 2. q. 1. art. 4. Vbi asserit fidei non posse subesse aliquod visum, ita quod nec fides, nec opinio potest esse de ipsis visis, aut secundum sensum, aut secundum intellectum, si ergo Beatus per lumen gloriæ videt diuinam essentiam, & per

A fidem credit quæ non videt, vt scribit Apostolus ad Hebræos. Fides est argumentum non apparentium: quomodo fides, & lumen gloriæ, & actus credendi simul remanere possint in patria cum visione, vt hic doctor asserere videtur? quidquid sit de potetia absoluta Dei, de qua modo non loquimur.

Cap. 11.

Distin. 25. Disputat, vtrum sanguis qui fuit effusus in passione Christi redierit ad corpus in sua resurrectione, & in art. 3. affirmat, Christum non resumpsisse totum sanguinem effusum in passione, sed reliquisse aliquam portionem in terra, quem dimisit deuotioni fidelium, & miraculorum operationi. Quæ doctrina est expressa contra Diuum Thomam 3. par. q. 54. art. 3. Vbi ex professo probat sanguinem Christi totum in passione eius effusum resurrexisset cum eo, ille autem qui habetur in quibusdam Ecclesijs fluxit ex quadam imagine cuiusdam Crucifixi, & hoc est cōsentaneum verbis Christi dicentis ante passionem. si exaltatus fuero à terra omnia traham ad me ipsum. Malè ergo Bacchonus scripsit oppositum huius veritatis: de qua re lege Caiet. in expositione huius loci, & Siluestrum de Prierio in quæstion. Profæ aureæ.

Ex Quarto libro Sententiarum.

Distinctione prima quæst. 6. art. 2. disputat hic Doctor, Num Christus voluerit saluare hominem per iustitiam, & si nos operibus meritorijs, & ex iustitia promereamur vitam æternam, & recitat opinionem Sancti Thomæ, quam docet secundo sent. quod nos meremur vitam æternam ex condigno, eamque varijs rationibus videtur impugnare, & perperam quidem, quandoquidem, & si D. Tho. 2. sent. dist. 27. q. 1. art. 3. narret duas opiniones de hac materia, alteram quæ dicebat nos mereri vitam æternam de congruo, alteram verò de condigno, nihilominus prima secundæ, q. 114. art. 3. determinat hanc veritatem, asserens quod opus meritorium hominis dupliciter considerari potest, vno modo secundum quod procedit ex libero arbitrio, alio modo secundum quod procedit ex gratia Spiritus Sancti: si consideretur secundum substantiam operis, & secundum quod procedit ex libero arbitrio, sic non potest ibi esse condignitas propter maximam inæqualitatem, sed est ibi congruitas propter quandam æqualitatem proportionis, videtur enim congruum, vt homini operanti secundum suam virtutem Deus recompenset secundum excellentiam suæ virtutis, si autem loquamur de opere meritorio secundum quod procedit ex gratia Spiritus Sancti, sic est meritorium vitæ æternæ ex condigno, sic enim valor meriti attenditur secundum virtutem Spiritus Sancti mouentis nos in vitam æternam iuxta illud fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Attenditur. n. precium operis secundum dignitatem gratiæ per quam homo confors factus diuinæ naturæ adoptatur in filiū Dei, cui debetur hæreditas ex ipso iure adoptionis, iuxta illud si filij, & hæredes. si. n. hanc doctrinam vidisset hic doctor, forsitan D. Thomam non impugnasset. De qua re lege Caiet. & Bartholomæum Medinam si latius eam desideras.

Ioan. 4.
Rom. 8.

Distin. 8. q. 5. art. 4. Disputat hic doctor de forma consecrationis vini, Num hæc sola verba sint, hic

hic est calix sanguinis mei, & adducit opinionem Sancti Thomæ ex 3. par. quæst. 8. art. 3. eamque impugnat, & male quidem, quia Sanctus Thomas nartrat ibi duas opiniones de hac re, quarum prima dicebat, quod de substantia formæ huius consecrationis est hoc solum quod dicitur, Hic est calix sanguinis mei. Secunda opinio dicit, quod nedum illa verba, sed omnia sequentia sunt de substantia formæ vsq; ad hoc quod postea sequitur, hoc quotiescunque feceritis, &c. Et hanc opinionem sequitur Sanctus Thomas, cui consentit Ricchardus distin. 8. art. 3. q. 2. licet Scotus eadem distin. fuerit dubius de hac re, immo consulat vt nemo definiat, quæ nam sit forma necessaria cui consentit Martilius in quarto, quæst. 6. art. 1. Alexander Alensis in quarta parte, q. 33. & D. Bonauentura in 4. dist. 8. art. 1. q. 2. videtur sequi primam opinionem recitatum à Diuo Thoma, Paludanus dist. 8. q. 3. & Capreolus, & Caiet. dissident inter ipsos, nihilominus opinio Sancti Thomæ est clara ex verbis eius. quod forma consecrationis sanguinis, quo ad essentiam sunt hæc verba, Hic est calix sanguinis mei, seu hic est sanguis meus. reliqua verò verba spectant ad integritatem, & propterea male hic Doctor impugnauit Sanctus Thomas De qua re si latius scire vis, lege Dominicum de Soto in quarto dist. 11. q. 1. art. 3.

Distin. 20. quæst. 2. art. 3. disputat doctor si legata non sunt demandata executioni, an profint his, qui ea legauerunt, & recitat hic doctor opinionem Sancti Thomæ, qui tenet in quarto distin. 45. q. 2. art. 3. quod legata non executioni profint his, qui ea legauerunt ex opere operantis. s. ex bona charitate, quam habuit in legando, & non ex opere operato, repræhendit hanc opinionem hic doctor asserens esse duram, quia opus operans non supplet opus operatum, & decipitur valde, quia si hæres non exequutus est legatum patris sui, adest bona voluntas patris, quæ est operans, & ideo opinio S. Thomæ est lenis, & veritati consentanea non autem dura, vt hic doctor ei imponit, quam videre poteris apud Dominicum de Soto.

Eadem dist. q. 3. art. 2. disputat hic doctor, de suffragijs quomodo valeant existentibus in purgatorio, & narrat opinionem S. Thomæ qui in eodem quarto libro dist. 45. q. 2. art. 3. dicit quod in purgatorio suffragia causant delectationem, & congratulationem, & satisfactionem pro pœna debita. repræhendit hanc doctrinam hic doctor dicens, hoc non teneri, quia solum valent ad relaxationem pœnæ, & non ad delectationem, & congratulationem, sed dico quod hic valde errat, quandoquidem si existentes in purgatorio subleuantur à pœna debita, igitur congratulantur, & delectantur, propterea sequenda est opinio Sancti Thomæ, & videndus est Capreolus in eadem dist. & Dominicus de Soto.

Distin. 23. q. 2. art. 1. Disputat hic doctor de usuram, Num sit peccatum ex natura rei, & adducit opinionem Sancti Thomæ secunda secundæ, quæst. 78. art. 4. qui dicit quod potest quis accipere pecuniã ad usuram sine peccato, eam tamen impugnat hic

A doctor asserens non posse recipi ad usuram sine peccato per cap. super eo de usuris, & non intellexit doctrinam Sancti Thomæ, qui dicit quod nullo modo licet inducere aliquem ad mutuandum sub usuris, licet tamen suscipere pecuniam ab eo, qui paratus est hoc facere, & usuram exercet, & hoc propter aliquod bonum, quod est subuentio suæ necessitatis, vel alterius. sicut etiam licet ei, qui incidit in latrones manifestare bona quæ habet (qui latrones peccant diripiendo) ad hoc quod non occidatur, exemplo decem virorum, qui dixerunt ad Ismael, noli occidere nos, quia thesauros habemus in agro, vt scribitur apud Hieremiam. vnde ille qui accipit pecuniam ad usuram à parato facere ipsas non consentit in peccatum usurarij, sed vitatur eo, nec placet ei acceptio usurarium, sed mutuatio quæ est bona, patet ergo quomodo deceptus est hic vir repræhendendo D. Tho. de hoc negotio, sed lege tu Caiet. super hunc locum.

Cap. 41.

Distin. 25. disputat hic doctor de episcopatu. Num sit ordo, & adducit opinionem Sancti Thomæ in dist. 24. q. 2. art. 2. Qui tenet episcopatum non esse ordinem, nec imprimere characterem, impugnat tamen hanc opinionem hic doctor asserens Episcopatum esse ordinem, & imprimere characterem. i. potestatem indelebilem, & tamen male impugnat, quandoquidem Sanctus Thomas distinguit de ordine quod dupliciter accipi potest, vno modo vt est sacramentum, & sic omnis ordo ordinatur ad sacramentum Eucharistiæ, quo pacto Episcopatus non est ordo, distinctus à sacerdotio, alio modo pro vt ordo dicit officium quodam respectu quarundam actionum sacrarum, & sic cum Episcopus habeat potestatem in actionibus hierarchicis respectu corporis mystici supra sacerdotem, & hac ratione Episcopatus ordo dici potest, & hæc est rei veritas, quam nouit intelligere hic doctor, sed lege tu clarior eam apud Sotum dist. qua supra.

Distin. 44. art. 3. Disputat hic doctor de anima Christi, Num remanserit in limbo vsque ad resurrectionem, & narrat ibi opinionem Sancti Thomæ ex tertia parte, q. 52. art. 4. qui dicit quod anima Christi mansit in limbo vsque ad resurrectionem, sed impugnat ipsam dicens, quod fundatur super fallaciã consequentis, sed malè, non intelligendo hanc doctrinam repræhedit, quia sicut Christus, vt nostras pœnas in se susciperet voluit corpus suum in sepulchro poni, ita etiam voluit animam suam ad infernum descendere, corpus autem eius mansit in sepulchro per diem integrum, & duas noctes ad comprobendam veritatem mortis suæ. Vnde etiam tantum credendum est animam eius in inferno fuisse, vt simul anima eius educeretur de inferno, & corpus de sepulchro, propterea non statim ad infernum descendens, sanctos ibi existentes liberavit non quidem educendo eos de loco inferni, sed in ipso inferno eos luce gloriæ illustrando, & cum eo etiam fuit anima ipsius latronis. & hæc est vera doctrina Theologorum, quam Bacchonus noluit intelligere, de qua lege Caietanum & Bartholomæum de Medina hic.

CATALOGVS EORVM, QUI VEL IN aliquot, vel in omnes libros sententiarum scripserunt, aut in suis summis eorumdem sequuti sunt processum ex Abbatis Spanhemensis libro de Scriptoribus Ecclesiasticis potissimum collectus, tempore quo quisque floruit adiecto.

PETRVS Lombardus Magister sententiarum claruit Anno Millesimo centesimo quadragesimo.

Albertus Magnus Episcopus Ratisponensis	1280
Alexander de Ales	1240
Alexander de Alexandria	1310
Alpharus Franciscanus	1320
Alphonfus Episcopus Hispalensis	1340
Antonius Episcopus Florentinus	1459
Augustinus de Ancona	1330
Augustinus de Roma	1410
Baptista de Salis	1494
Blasius Andernarius.	..
Bonaventura Cardinalis	1283
Dionysius Carthusiensis	1471
Dionysius Cisterniensis.	..
Durandus de Sancto Portiano.	..
Aegydius de Roma	1280
Euardus Teutonicus.	..
Franciscus de Baccone.	..
Franciscus Mayronus obseruans	..
Gabriel Biel.	..
Galterus Episcopus Pictauiensis	1250
Georgius Molitoris	1487
Gerardus de Bononia	1317
Gerardus Odonis	1330
Gerardus de Senis	1340
Gerardus Episcopus Sauonenfis	1340
Gerardus de Elten	1475
Godescalcus de Melfede	1470
Gregorius Ariminensis	1350
Guido Perpinianus	1330
Gulielmus Episcopus Altrifiodorensis	1200
Gulielmus Parisiensis	1230
Gulielmus Lugdunensis	1270
Gulielmus Garronus	1270
Gulielmus Lamarensis	1280
Gulielmus de Samuco	1280
Gulielmus Peralt	1290
Gulielmus de Monte Laudinis	1320
Gulielmus Ocham.	..
Gulielmus de Oppenbach	1470
Gulielmus Forleon	1270
Haymo natione Anglicus	1270
Hannibal siue Hannibaldus Romanus	1293
Henricus de Gandauo	..
Hereneus de Boio	1340
Henricus de Vrinaria	1340
Hermanus de schildis	1370
Henricus de Dolentorp	1400
Henricus de Langenshem.	1390
Henricus Euta, siue oyta.	..

Henricus de Andernacho	1428
Henricus de Halsia iunior	1435
Henricus de Guada	1438
Henricus de campo	1490
Henricus de Vuerlis	1318
Hermeus Brito Dominicanus.	..
Henricus Sorchum.	..
Hugo Patriarca Constantinopolitanus	1290
Hugo de Sletstadr.	..
Jacobus de Viterbio	1310
Jacobus de Altauilla	1360
Ioannes de Rupella	1250
Ioannes de Valeis	1270
Ioannes Parisiensis	1280
Ioannes de Parma	1360
Ioannes Duns, alias Scotus	1380
Ioannes Canonicus Minorita	1320
Ioannes de Alerio	1321
Ioannes de Regno	..
Ioannes Eluidij	1347
Ioannes Andreas	1348
Ioannes de Rupe sciffa	1340
Ioannes de Bacchone	1350
Ioannes Vualfgram	..
Ioannes Brammare	1358
Ioannes Cacesphale	1360
Ioannes de Imenhussem	1374
Ioannes Balistarij.	..
Ioannes Colcein.	..
Ioannes Abbas Monasterij Sancti Bacconis.	..
Ioannes Capreolus	..
Ioannes Episcopus Lombariensis	1420
Ioannes Zaccharias	..
Ioannes Noblet	1440
Ioannes Gauuer	1440
Ioannes Ernesti	1460
Ioannes de Mechlinia	1471
Ioannes Soret	1474
Ioannes de Lutria.	..
Ioannes Bacconus Carmelita	1370
Leonardus de Chifano	1484
Ludouicus Donatus	1230
Matthæus de Aqua sparta	1394
Marfilius de Ingen	1520
Michael de Massa	1416
Michael Angrianus	..
Michael de Bononia Carmelita.	..
Nicolaus Papa Quartus	1291
Nicolaus de Lira	1320
Nicolaus Dohia	..
Nicolaus de Gorra	..
Nicolaus DinKelspult	1420
Nicolaus de Sufato	1417
Nicolaus Lackman	1440
Nicolaus Dorbellus	1455
Nicolaus de Vuachenheim	1481
Nicolaus de Cruzenn.ch.	1491
Nicafius de Voenda	1492
Obertus Carmelita.	..
Paulus scriptoris obseruans.	..

Paulus

Paulus de Perusio	1344
Petrus de Tarantasia postea Innoc. 3. dictus.	1275
Petrus de Verberia	1317
Petrus de Pirpiniano.	..
Petrus de casa	1330
Petrus Raymundi	1343
Petrus Thoma Carmelita	1350
Petrus de Candia	1410
Petrus Episcopus nouæ ciuitatis	1410
Petrus de Aliaco	..
Philippus cancellarius Parisiensis.	..

Rupertus Episcopus Linconiensis	1140
Rupertus de Trusia	1270
Rupertus ordinis Prædicatorum	1320
Rupertus natione Gallus Carmelita.	..
Rupertus Holhot	1359
Rudolphus de Bruxella	1430

Sibertus de BelKa	1320
Simon de Spira	..
Ilmannus Aquensis	..

Thomas de Aquino	1274
Thomas de Argentina	1350
Thomas Lombæ	..
Thomas de Mascelbach	1410
Thomas Vualden	..

Vdalicus de Argentina	1280
-----------------------	------

Hi omnes quisque pro virili sua ingenium, mirifice ostenderunt, & tamen qui vnum hunc Capreolum habet, quasi omnes istos habere videri potest.

Doctores ex ordine Prædicatorum.

Sanctus Thomas de Aquino	..
Albertus Magnus.	..
Durandus de Sancto Portiano.	..
Petrus de Tarantasia.	..
Petrus de Palude.	..
Ioannes Capreolus.	..
Thomas Caietanus.	..
Siluefter de Prierio.	..
Franciscus de Victoria Hispanus.	..
Melchion Cano Episcopus Canariensis.	..
Dominicus Soto.	..
Petrus Soto.	..
Bartholomæus Spina.	..
Bartholomæus de Medina.	..
Dominicus Bannes.	..
Ambrosius Catherinus Senensis Episcopus Confes.	..
Georgius Vercellensis.	..
Vgo de Sancto Theodorico Cardinalis.	..
Conradus.	..
Nicolaus Goram Gallus.	..

Robertus Olgoht Anglicus.	..
Dominicus Tholofanus.	..
Oliuerius Brito.	..
Petrus Bergomensis.	..
Herueus Brito.	..
Franciscus Ferrariensis.	..
Paulus Soncinas	..
Durannellus.	..
Armannus Beluifius.	..
Riccardus claploel.	..

Doctores ex ordine Minorum.

Sanctus Bonaventura.	..
Alexander de Ales.	..
Ioannes Scotus, Duns	..
Vgo de Castro Nouo.	..
Stephanus Brulefer	..
Riccardus Brulefer	..
Riccardus de Media villa.	..
Petrus de Aquila.	..
Gulielmus Vorilon.	..
Nicolaus de Orbelli	..
Landulphus.	..
Adam Codam.	..
Gulielmus Varronis.	..
Franciscus Lichetus.	..
Petrus Tartaretus.	..
Iacobus Malafolsius Bargius.	..
Petrus Aureolus.	..
Antonius de Valentia.	..
Petrus de Candia.	..
Franciscus de Maronis.	..
Antonius de Valentia.	..
Ioannes Rondinchon.	..
Gulielmus Ocham.	..

Ex ordine Heremitarum.

Egydius Romanus.	..
Gerardus de Senis.	..
Thomas de Argentina.	..
Alphonfus Toletanus.	..
Gregorius de Arimino.	..

Ex ordine Carmelitarum.

Ioannes Bacchonus.	..
Hugo.	..
Gerardus de Carmelo.	..

Doctores non regulares.

Gulielmus Gorris.	..
Petrus de Aliaco.	..
Henricus de Gannauo.	..
Gabriel Biel.	..
Michel de Palatio.	..

F I N I S.

